

PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W WARSZAWIE
FUNDACJA MONUMENTA ARCHAEOLOGICA BARBARICA

JACEK ANDRZEJOWSKI

JARTYPORY, STAN. 2

CMENTARZYSKO KULTURY WIELBARSKIEJ

WE WSCHODNIEJ POLSCE

CZĘŚĆ 1

Warszawa 2023

**MONUMENTA
ARCHAEOLOGICA
BARBARICA
SERIES GEMINA**

MONUMENTA ARCHAEOLOGICA BARBARICA

SERIES GEMINA

TOMUS XII/1

COLLEGIUM EDITORUM

Zenon Woźniak – Praeses (Kraków)

Jacek Andrzejowski (Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie),

Adam Cieśliński (Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego),

Andrzej Kokowski (Instytut Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie),

Renata Madyda-Legutko (Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego), Magdalena Mączyńska (Kraków),

Wojciech Nowakowski (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego),

Judyta Rodzińska-Nowak (Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego),

Jan Schuster (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego)

Główka Germanina z tzw. węzłem swebskim z atasy uchwyty kociołka z Czarnówka, pow. Lębork

PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W WARSZAWIE
FUNDACJA MONUMENTA ARCHAEOLOGICA BARBARICA

JACEK ANDRZEJOWSKI

JARTYPORY, STAN. 2

CMENTARZYSKO KULTURY WIELBARSKIEJ

WE WSCHODNIEJ POLSCE

CZEŚĆ 1

WARSZAWA 2023

Redakcja tomu

Adam Cieśliński

Recenzenci tomu

dr hab. Barbara Niezabitowska-Wiśniewska, prof. UMCS

dr hab. Kalina Skóra

Opracowanie graficzne

Tomasz Rakowski, Łukasz Andrzejowski, Jacek Andrzejowski

Skład i łamanie

Łukasz Andrzejowski, Jacek Andrzejowski

Korekta

Katarzyna Watemborska-Rakowska, Jacek Andrzejowski

Okładka

Kielich z grobu 180B
(Fot.: Barbara Solarewicz)

© Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie 2023

© Fundacja Monumenta Archaeologica Barbarica 2023

© Jacek Andrzejowski 2023

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego

25^{lat} Mazowsze

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

ISSN 1644-8774

ISBN 978-83-970005-0-6 (PMA)

ISBN 978-83-962807-7-0 (FMAB)

Druk: Drukarnia Biały Kruk, 15-509 Białystok, Sobolewo, ul. Tygrysia 50

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	7
	I.1. Lokalizacja stanowiska	7
	I.2. Historia odkryć	7
	I.3. Prace wykopaliskowe	10
	I.4. Opracowanie wyników badań	13
	I.5. Cmentarzysko z późnej starożytności	16
II.	KATALOG	21
	II.1. Wprowadzenie	21
	II.2. Groby i obiekty nieokreślone	25
	II.3. Znaleźiska luźne	190
	II.3.1. Zabytki tzw. specjalne z odkryć przypadkowych sprzed roku 1998	190
	II.3.2. Ceramika z odkryć przypadkowych sprzed roku 1998	192
	II.3.3. Ceramika z badań wykopaliskowych w roku 1980	193
	II.3.4. Zabytki tzw. specjalne z badań archeologicznych w latach 1998–2017	193
	II.3.5. Ceramika z badań archeologicznych w latach 1998–2017	194
	II.3.6. Ceramika z okolicy stan. 2	196
III.	ANALIZY ZABYTEKÓW METALOWYCH	197
	III.1. Zabytki z metali kolorowych	198
	III.2. Ozdobne guzy grzebieni i pasów	216
	III.3. Uchwyt zdobiony <i>niello</i>	218
	III.4. Zabytki emaliowane	222
IV.	BIBLIOGRAFIA	225
V.	TABLICE	231
VI.	ANEKSY	561
	VI.1. Mariusz Kowalewski, Wytwory krzemienne ze stan. 2 w Jartyporach	562
	VI.2. Mirosława Andrzejowska, Jartypory, stan. 2. Materiały ceramiczne z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza	567
	VI.2.1. Opis źródeł	569
	VI.2.2. Analiza	584
	VI.2.3. Podsumowanie	593
	VI.2.4. Bibliografia	595

I. WSTĘP

*So always look on the bright side of death.*¹

Jartypory położone są w gminie Liw, pow. węgrowski, woj. mazowieckie, na południowo-zachodnim skraju historycznego Podlasia² (Ryc. 1). Wieś ma długą historię – pod dzisiejszą nazwą zapisano ją na pewno w roku 1515, ale w źródłach pojawia się – jako *Wyarthiporthi* – jeszcze wcześniej, bo już w roku 1436³.

I.1. LOKALIZACJA STANOWISKA

Stanowisko archeologiczne oznaczone numerem 2⁴ zajmuje część niewielkiego jezora wydmowego po północnej stronie pasma wzniesień morenowych wyznaczających zachodnią krawędź Wysoczyzny Siedleckiej⁵. Od północy i zachodu okolone są one przez bezimienne już strumień⁶ płynący do Czerwonki *vel* Grochowskiej Strugi⁷ – prawego dopływu Liwca, ograniczające

go te wzniesienia od południa i uchodzącego doń kilka kilometrów dalej (Ryc. 2). W najwyższym miejscu pierwotna wysokość powierzchni stanowiska sięgała nieco ponad 155 m n.p.m., ok. 15 m ponad poziom pól rozciągających się wzdłuż wspomnianych cieków wodnych.

I.2. HISTORIA ODKRYĆ

We wrześniu 1975 roku połączono w jedną (nr 2027) niewielkie działki rolne położone na gruntach wsi Jartypory po wschodniej stronie rozległego kompleksu leśnego, od którego oddziela je wąska, w zasadzie już nieużywana droga polna (działka 1207), biegnąca wzdłuż dawnego, zapewne jeszcze średniowiecznego traktu wiodącego z Jartypor na południe, w stronę szlaku łączącego Węgrów z Sokołowem Podlaskim. Jej wschodnią granicą jest wytyczona w okresie międzywojennym szeroka droga gruntowa (działka 1223), która przy południowym skraju działki 2027 łączy się ze wspomnianym wyżej traktem.

Rok później działka 2027 stała się własnością Skarbu Państwa, pozostającą w dyspozycji Państwowego Funduszu Ziemi, a jej użytkownikiem zostało Państwowe Gospodarstwo Rolne z siedzibą w podwęgrowskiej wsi Ruchna. Niska klasa gleb była prawdopodobnie przyczyną, dla której na scalonej działce nie podjęto prac rolnych – północną część przeznaczono pod zalesienie, natomiast południowa, najwyższa, była ugorowana. Właśnie w tej części rozpoczęło się nielegalne, intensywne wybieranie piasku i żwiru, które szybko doprowadziło do całkowitej degradacji tego miejsca. Ślady tych działań zauważyć można już na zdjęciu lotniczym z sierpnia 1973 roku, kolejna fotografia, z września 1977 roku, dokumentuje ogromne powiększenie obszaru wybierzyjska żwirowni (Ryc. 3). Miary dewastacji dopełniło wykorzystywanie wybierzyjska piaskowni jako lokalnego – również nielegalnego – wysypiska śmieci. Od roku 1992 działką formalnie zarządzała Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa (od 2005 roku: Agencja Nieruchomości

¹ Eric Idle, *Always Look on the Bright Side of Life* (*Monty Python's Life of Brian*, reż. Terry Jones – HandMade Films / Python [Monty] Pictures, 1979).

² Zob. np. Słownik geograficzny... 1882, 462.

³ Zob. A. Jabłonowski 1910, 51; K. Rymut 2001, 105. Prawdopodobnie wieś istniała już wcześniej – Aleksander Jabłonowski (1909, 215) wspomina, że dziesięcina z Jartypor była uposażeniem ufundowanego w 1414 roku kościoła parafialnego w Węgrowie. Etymologia tej nazwy pozostaje niejasna, choć Jabłonowski (1910, 200–201) wymienia ją wśród nazw odimiennych.

⁴ AZP 53-76/43. Współrzędne 52°25'10.10" N, 22°05'28.45" E.

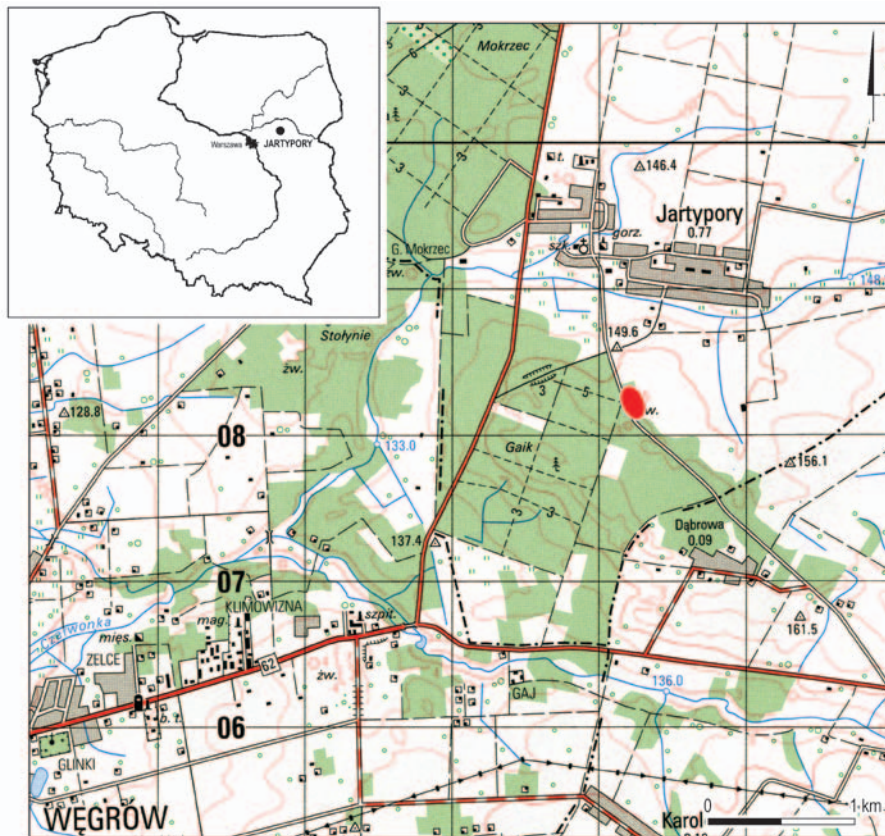
⁵ J. Kondracki 2002, 204, ryc. 29; por. J. Solon *et alii* 2018; S. Terpiłowski *et alii* 2021; też M. Gałka 2010; J. Lechnio, E. Malinowska 2018, 85–86, ryc. 7.

⁶ Np. H. Czarnecka 2005, 382 (tu jako *dopływ z Jartypor*). Tradycyjną nazwę tego strumienia – *Jesionka* – wspominał w 2008 roku Pan Tadeusz Małkowski, mieszkający w leżącym w widłach Czerwonki i Jesionki dawnym majątku Gaj (dzisiaj w obrębie Węgrowa), gdzie urodził się w 1931 roku.

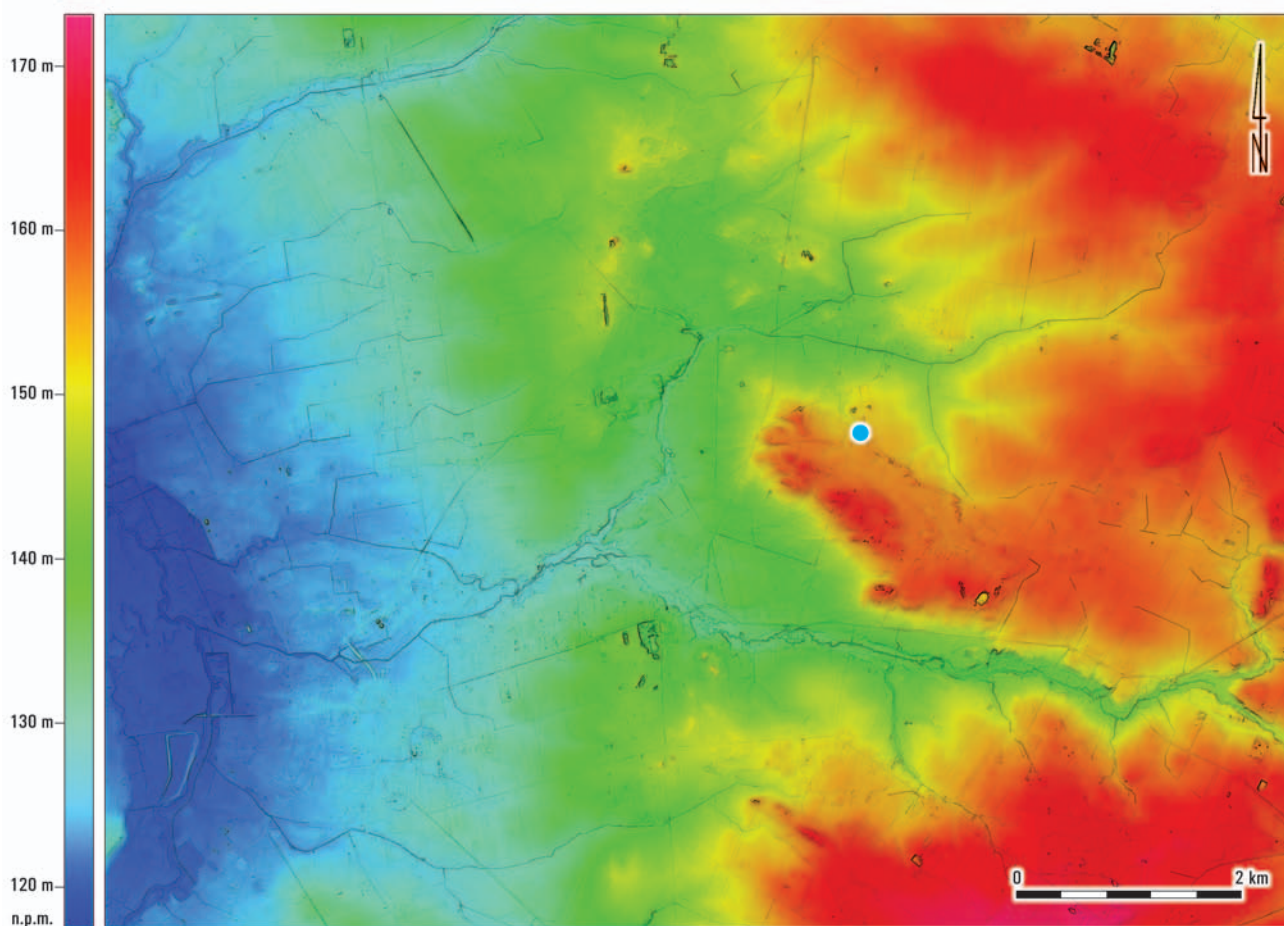
⁷ H. Czarnecka 2005, 382; <https://wody.isok.gov.pl/pdf/JCW/RW2000172668589.pdf> [dostęp 22.11.2022]. W innej wersji: *Grochowski Potok* (np. W. Kopernicki 1883, 26; P. Zwoliński 1965, 161 nr 408; E. Kowalczyk-Heyman 2019, 133).

Ryc. 1. Jartypory.
 Lokalizacja stan. 2 na współczesnej
 mapie topograficznej.
 Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Ryc. 2. Jartypory.
 Lokalizacja stan. 2 na numerycznym
 modelu terenu (NMT).
 Oprac. graficzne: C. Sobczak

Ryc. 3. Jartypory. Orientacyjny obszar stan. 2 na zdjęciach lotniczych z lat 1973 (a) i 1977 (b). Skala ok. 1:5375.
© Główny Geodeta Kraju. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Rolnych Skarbu Państwa), jednak jej stan faktyczny nie uległ żadnej zmianie⁸. Ostatecznie, w 2012 roku, Agencja sprzedała ten teren prywatnemu właścicielowi.

Na zabytki archeologiczne natrafiano tu prawdopodobnie już od początku eksploatacji żwirowni, jednak stanowisko zarejestrowane zostało dopiero w 1976 roku. W lipcu tego roku Dariusz Bednarczyk, wówczas 16-letni mieszkaniec Jartypor, przesłał do „Expressu Wieczornego” znalezione przez siebie przedmioty i list opisujący okoliczności ich odkrycia⁹. Redakcja gazety przekazała je dr. Jerzemu Głosikowi, kierującemu Pogotowiem Archeologicznym działającym w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie (dalej jako PMA)¹⁰. Określił on wstępnie metrykę zabytków, a po wizytacji stanowiska zidentyfikował obiekt jako cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich. Zgodnie z zapiskami w archiwum i publikacjami katalogów Pogotowia Archeologicznego Dariusz Bednarczyk kilkakrotnie jeszcze dostarczał do muzeum znaleziska z jartyporskiej żwirowni, choć sekwencja tych zdarzeń nie jest pewna, skądinąd wiadomo bowiem, że część notatek Jerzy Głosik sporządzał *ex post*¹¹. Wykazy tych zabytków Jerzy Głosik opublikował w dwóch katalogach Pogotowia Archeologicznego¹², jednak zestawienia te są dalece niekompletne.

W czerwcu 1995 roku, na prośbę Waldemara Talaraka z Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Siedlcach, mieszkający już wówczas w Warszawie Bednarczyk opisał miejsca i okoliczności, w jakich dokonywał zgłaszanych przez siebie wcześniej odkryć¹³, a jesienią tegoż roku przekazał do PMA przedmioty pochodzące z grobu ciałopalnego, który według jego relacji miał zostać zniszczony w północnej ścianie żwirowni ok. 10 lat wcześniej¹⁴.

⁸ Zob. D. Krupińska 2008.

⁹ B. Jamrozik 1976.

¹⁰ Wszystkie przywoływane niżej dokumenty (lub ich kopie) odnoszące się do historii stanowiska przechowywane są – o ile nie zaznaczyłem inaczej – w Dziale Dokumentacji Naukowej Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, teczka „Jartypory”.

¹¹ Np. zgodnie z tymi zapiskami srebrną zapinkę (zob. Rozdz. II.3.1, poz. LZ 1/3) Dariusz Bednarczyk przekazał do Pogotowia Archeologicznego w marcu 1978 roku, tymczasem widzimy ją w dłoni odkrywcy już na zdjęciu towarzyszącym cytowanej wyżej wzmiance w „Expresie Wieczornym” z lipca 1976 roku. Sam Jerzy Głosik opublikował ją zresztą w katalogu materiałów Pogotowia z lat 1973–1976 (J. Głosik 1983, 237, ryc. 14:b).

¹² J. Głosik 1983, 237, ryc. 14; 2001, 227–228.

¹³ Archiwum Delegatury w Siedlcach Mazowieckiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

¹⁴ Zob. Rozdz. II.2, obiekt 3. Skład tego zespołu zabytków i stan, w jakim trafiły one do muzeum, nie budzi wątpliwości odnośnie do zwartego charakteru znaleziska.

Wszystkie zabytki odkryte przypadkowo na stan. 2 w Jartyporach przechowywane są w PMA, w zbiorach Działu Epoki Żelaza (nr inw. PMA/IV/7682) oraz Działu Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza (nr inw. PMA/III/9776).

I.3. PRACE WYKOPALISKOWE

W liście z podziękowaniami, jaki w końcu 1976 roku skierował do Dariusza Bednarczyka dyrektor PMA doc. dr hab. Krzysztof Dąbrowski, znalazła się też dość ogólnikowa zapowiedź – nigdy zresztą nie zrealizowanej – *inventaryzacji stanowisk archeologicznych w Jartyporach i okolicy*. Z wymiany korespondencji pomiędzy PMA, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Siedlcach i siedleckim Biurem Badań i Dokumentacji Zabytków, do jakiej doszło rok później, wynika natomiast, że zarówno biuro konserwatora jak i muzeum planowały podjęcie w roku 1978 badań wykopaliskowych na cmentarzysku jartyporskim. O ile te pierwsze nie wyszły poza mglistą deklarację, to wiosną PMA złożyło wnioski o zezwolenie na takie prace, którymi kierować mieli Wanda Wolska¹⁵ i Krzysztof Dąbrowski, a w czerwcu Wojewódzki Konserwator Zabytków w Siedlcach wydał na nie zgodę. Badania te, przewidziane na pięć tygodni w sierpniu i wrześniu tegoż roku, nie doszły do skutku, aczkolwiek nie wiadomo, z jakich przyczyn, jako że w archiwaliach PMA nie ma – poza kopiami wspomnianych pism – żadnych informacji na ich temat. Wprawdzie rok wcześniej Dąbrowski uległ ciężkiemu wypadkowi¹⁶ i mógł zaniechać badań piasnicy w Jartyporach z uwagi na stan zdrowia, zdają się jednak temu przeczyć liczne służbowe wyjazdy zagraniczne, jakie odbył w 1978 roku¹⁷. W wyniku powikłań powypadkowych Dąbrowski zmarł w listopadzie 1979 roku¹⁸, a niespełna dwa lata później Wolska *de facto* zrezygnowała z pracy w PMA¹⁹.

Kolejną próbę archeologicznego rozpoznania obszaru stanowiska 2 podjęto w październiku 1980 roku. Na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Siedlcach *badania ratowniczo-zabezpieczające* przeprowadził tu zespół kierowany przez Jacka Kowalskiego²⁰. Niestety,

¹⁵ Wówczas kierowniczką Działu Archeologii Powszechnej, prywatnie żoną dyrektora Dąbrowskiego.

¹⁶ Po którym spędził 2,5 miesiąca w szpitalu (H. Modrzewska 1980, 105 tabela 6).

¹⁷ Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. *Sprawozdanie z działalności w 1978 roku* (mps, archiwum PMA), tabela 5.

¹⁸ Zob. np. T. Węgrzynowicz 1980.

¹⁹ Archiwum PMA.

²⁰ J.M. Kowalski 1980. Wzmianka na temat tych badań zamieszczona w „Informatorze Archeologicznym” (Badania rok 1980,

ani sprawozdanie z tych prac, ani pozostawiona dokumentacja nie pozwalają na bliższe zlokalizowanie żadnego z czterech niewielkich wykopów sondażowych. Z opisów wiadomo jedynie, że dwa z nich założono odpowiednio w na północno- i południowo-zachodniej krawędzi ówczesnego obrysu wybieżyska żwirowni, natomiast dwa pozostałe najpewniej umiejscowione były już poza zasięgiem stanowiska 2²¹. W wykopie w południowej części żwirowni zarejestrowano trzy obiekty uznane za archeologiczne, ich identyfikacja budzi jednak uzasadnione wątpliwości – nie można wykluczyć, że to utwory naturalne, o czym świadczyć może skąpy i niespójny chronologicznie materiał z ich wypełniisk. Podczas tych badań odkryto łącznie niespełna 50 małych charakterystycznych fragmentów ceramiki, w większości z wczesnej epoki żelaza i starożytnych o nieokreślonej chronologii, a także nowożytnych, natomiast nie natrafiono na żadne materiały z nekropoli z okresu wpływów rzymskich. Niemniej w sprawozdaniu z tych wykopalisk zanotowano powtarzane przez mieszkańców wsi informacje o wykopywanych w żwirowni szkieletach ludzkich, o czym wcześniej wspominał też Dariusz Bednarczyk.

W 1996 roku na prośbę dr. Zbigniewa Kobylińskiego, Zastępcy Generalnego Konserwatora Zabytków i jednocześnie Głównego Archeologa Kraju, dyrektor PMA dr Jan Jaskanis sporządził opinię dotyczącą zasadności ewentualnego podjęcia prac wykopaliskowych na kilku stanowiskach na terenie ówczesnego województwa siedleckiego, w tym na cmentarzysku w Jartyporach. Opierając się na wynikach wcześniejszych odkryć i badań oraz *rozpoznania terenowego okolicy* dokonane niedawno przez pracowników muzeum²², Jaskanis stwierdził, że z uwagi na zniszczenie obiektu ewentualne badania nekropoli jartyporskiej byłyby nieefektywne.

Do ponownego, tym razem precyzyjnego zlokalizowania cmentarzyska doszło w roku 1997. Podczas rutynowej inspekcji stanowiska Agnieszka Martyniuk-Drobysz z Wojewódzkiego Urzędu Konserwatora Zabytków w Siedlcach odkryła w północnej ścianie wybieżyska żwirowni dwa groby ciałopalne, które wyeksplorowała

---

Warszawa 1981, 86) jest mniej niż zdawkowa. Materiały przechowywane są w Muzeum Regionalnym w Siedlcach (nr inw. MRS/A/105), dokumentacja w archiwum Delegatury w Siedlcach Mazowieckiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

²¹ Wykop nr 3 (...) około 250 m od skraju lasu, idąc drogą od wsi Jartypory. (...) Wykop 4 (...) przy piaskowni, która zniszczyła już większą część niewielkiego piaszczystego wzgórka (J.M. Kowalski 1980, 4). W pierwszym wypadku może chodzić o małą żwirownię odległą o ok. 200 m na północ od stan. 2.

²² W archiwum PMA nie ma jednak żadnego śladu po takim rozpoznaniu – być może chodzi tu o jakąś niezadokumentowaną inspekcję Jerzego Głosika z Pogotowia Archeologicznego.

ratowniczo²³. Odkrycie to pozwoliło stwierdzić, że jakaś część nekropoli przetrwała i może być przedmiotem systematycznych prac wykopaliskowych. W czerwcu 1998 roku podjęto je, w porozumieniu z urzędem konserwatorskim, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Wówczas cała południowa część stanowiska była już albo całkowicie zniszczona (wybieżysko żwirowni sięgało głębokości 6–7 metrów), albo chaotycznie rozkopana, częściowo zarzucona różnego rodzaju śmieciami, w tym gruzem budowlanym, i w sposób naturalny zarośnięta przez drzewa i krzaki, a w rezultacie absolutnie niedostępna dla jakiegokolwiek prospekcji archeologicznej (Ryc. 4, 5). Eksploracja cmentarzyska musiała się ograniczyć – z dwoma wyjątkami – do jego północnej części. Wykopaliska na stan. 2 prowadzone były do roku 2017 (z przerwami w latach 2006 i 2011–2016) pod kierunkiem Jacka Andrzejowskiego, przy współpracy Radosława Prochowicza (1998), Kingi Stanek (1999–2001), Aleksandry Żórawskiej (2001–2004) oraz Tomasza Rakowskiego i Katarzyny Wątemborskiej-Rakowskiej (2007–2010 i 2017); w roku 2005 badaniami kierowała Aleksandra Żórawska. *Nota bene*, przez wszystkie te lata na zachowanej części stanowiska trwała chaotyczna eksploatacja piasku do celów gospodarczych, czego efektem było naruszenie lub zniszczenie kolejnych grobów (por. Ryc. 9 – wkładka). Zwięzłe informacje o pierwszych sezonach prac wykopaliskowych w Jartyporach (lata 1998–2000) zamieszczone zostały w trzech ostatnich zeszytach „Informatora Archeologicznego”²⁴, zaś ogólną charakterystykę stanowiska przedstawiono w dwóch artykułach popularnonaukowych²⁵.

W 2011 roku przeprowadzono badania geofizyczne na działce 2029/2, od wschodu sąsiadującej ze żwirownią i terenem rozpoznany wykopaliskowo²⁶. Większość zarejestrowanych wówczas anomalii najpewniej była rezultatem aktywności nowożytnych, niemniej w wypadku grupy anomalii stwierdzonych w południowo-wschodniej części tej działki wyniki były niejednoznaczne, nie można więc wykluczyć ich archeologicznego charakteru. Niestety, wobec zniszczenia całego obszaru tej działki przez powstałą tu w 2014 roku dużą żwirownię przemysłową (Ryc. 6) planowane na niej prace wykopaliskowe, których celem było ewentualne uchwycenie wschodniej granicy nekropoli z okresu wpływów rzymskich, stały

²³ Zob. Rozdz. II.2, obiekty 1 i 2.

²⁴ [Badania] 1998, Warszawa 2009, 131; Badania 1999, Warszawa 2011, 104–105; Badania 2000, Warszawa 2012, 145–146.

²⁵ J. Andrzejowski 2001a; A. Żórawska 2006b.

²⁶ W ramach projektu *Nieinwazyjne badania starożytnych cmentarzysk na Mazowszu*, sfinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (nr 00927/11/FPK/NID) a zrealizowanego w PMA pod kierunkiem Radosława Prochowicza.

Ryc. 4. Jartypory. Orientacyjny obszar stan. 2 na zdjęciu lotniczym z roku 1997; strzałka wskazuje przybliżoną lokalizację dwóch grobów odkrytych w tymże roku. Skala ok. 1:5375. © Główny Geodeta Kraju. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Ryc. 5. Jartypory, stan. 2. Widok zachodniej i północno-zachodniej granicy zwirowni w kwietniu 1998 roku. Fot.: J. Andrzejowski

się oczywiście bezprzedmiotowe. W latach 2014 i 2015 Tomasz Rakowski i Katarzyna Watemborska-Rakowska zadokumentowali ratowniczo trzy groby odsłonięte w ścianach tej żwirowni.

Przez wszystkie sezony badania nekropoli na stan. 2 w Jartyporach finansowane były przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, a w różnych latach także przez Mazowiecki Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Sejmik Województwa Mazowieckiego i Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków. Łącznie przebadano tu ok. 2550 m² (Ryc. 7, 8), odkrywając 478 obiektów archeologicznych, w tym 457 (lub 458) grobów ciałopalnych i inhumacyjnych kultury wielbarskiej z faz B₂/C₁-D oraz jeden nieokreślony obiekt niegrobowy związany z tą nekropolą, a także 13 obiektów z wczesnej epoki żelaza i osiem obiektów o nierozpoznanej funkcji i nieokreślonym datowaniu (Ryc. 9 – wkładka).

Materiały pozyskane podczas badań archeologicznych w Jartyporach przechowywane są w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie (nr inw. PMA/IV/7682).

I.4. OPRACOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

Materiały z cmentarzyska w Jartyporach zostały poddane kilkunastopięciu etapowej analizie archeologicznej obejmującej ostateczną interpretację obiektów nieruchomych (groby i obiekty niesepulkralne), identyfikację formalną i typologiczną zabytków oraz ramowe datowanie odkrytych zespołów. Większość prac przygotowawczych, przede wszystkim konserwację²⁷ i wizualną dokumentację zabytków, wykonano w odpowiednich pracowniach PMA i sfinansowano ze środków własnych muzeum. Większość sporządzonych w tuszu rysunków zabytków wyszła spod ręki Anny Potoczny, kilkanaście jest dziełem Bartłomieja Karcha i Grażyny Nowakowskiej. Znaczną część ołówkowych szkiców będących ich podstawą wykonali Tomasz Rakowski, Aleksandra Żórawska i Bartłomiej Karch. Graficzne interpretacje połowych rysunków obiektów opracowane zostały przez Tomasa Rakowskiego i Jacka Andrzejewskiego. Większość zdjęć zabytków jest dziełem Barbary Solarewicz, natomiast autorami fotografii rentgenowskich są Władysław Weker i Karol Żołądzowski.

Przedmiotem analiz i oznaczeń specjalistycznych były wszystkie materiały osteologiczne, dendrologiczne,

tekstyli, zabytki wykonane z surowców mineralnych oraz duża seria zabytków metalowych.

Szczątki ludzkie z badań wykopaliskowych z lat 1998–2017 oraz ratowniczych z roku 1997 (groby 1 i 2) i odkrycia przypadkowego (grób 3) – z wyjątkiem czterech zespołów – zostały oznaczone w latach 2005–2017 przez dr. Łukasza Maurycego Stanaszka, od 2012 roku kierownika Pracowni Antropologicznej PMA; analizę antropologiczną kości z inhumacyjnego grobu 122 wykonał w 2001 roku Wiesław Kapla z tejże pracowni²⁸. Materiał z trzech grobów zaginął poza PMA: Przed rokiem 2006 dr hab. Alina Wiercińska, kierująca wówczas Pracownią Antropologiczną, przekazać miała do nieokreślonego laboratorium zewnętrznego w celu wykonania analiz fizykochemicznych dwa duże zespoły szczątków z grobów ciałopalnych (obiekty 62A i 62B) oraz zespół przepalonych i nieprzepalonych kości z grobu inhumacyjnego (obiekt 65). W PMA pozostały tylko pojedyncze ułamki kości z tych grobów, w roku 2000 wypożyczone inż. Longinie Kozirowskiej do – ostatecznie niezrealizowanych – badań spektrograficznych, a odnalezione w Pracowni Antropologicznej w roku 2014.

Kości zwierzęce oraz wyroby z surowców kostnych określiła dr Anna Gręzak z obecnej Katedry Bioarcheologii Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z wyjątkiem zawieszki z kości (obiekt 122) oznaczonej przez prof. dr hab. Alicję Lasotę-Moskaleską i dr hab. Joannę Małecką-Piątkowską z tejże katedry.

W jamach bardzo wielu ciałopalnych grobów nekropoli jartyporskiej zarejestrowano węgle drzewne, często jednak na tyle rozdrobnione bądź kruche, że ich eksploatacja nie była możliwa. Szczątki poddające się analizie pochodzą ze 138 obiektów – 89 zespołów oznaczyła dr hab. Maria Lityńska-Zajac prof. PAN z Ośrodka Archeologii Gór i Wyżyn Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, a kolejnych 49 dr Tomasz Stępnik z Pracowni Archeologicznej Uni-Art w Poznaniu. Maria Lityńska-Zajac określiła też szczątki roślinne z grobu 269.

Nieliczne i zasadniczo słabo zachowane pozostałości tkanin, podczas badań wykopaliskowych odkryte w 11 obiektach, opracował prof. dr hab. Jerzy Maik z Ośrodka Badań nad Dawnymi Technologiami Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Łodzi²⁹.

Zabytki z surowców mineralnych oznaczyli dr hab. Piotr Szwarczewski z Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, dr Rafał Siuda

²⁷ Z wyjątkiem emaliowanych pucharków i srebrnego uchwyty z grobu 269 (zob. 269/14.15.23), których pierwszą konserwację, sfinansowaną przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, przeprowadzono w 2007 roku w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

²⁸ Zob. J. Andrzejewski *et alii* 2002, 255–256.

²⁹ Zob. J. Maik 2012, 47–48, 218–220, ryc. 66, 67 (uwaga: w katalogu w opisie tkanin z grobu 122 omyłkowo powtórzone zostały oba oznaczenia z grobu 65).

Ryc. 6. Jartypory. Widok od południa na stan. 2 i wybierzyisko żwirowni przemysłowej na działce 2029/2 (stan z kwietnia 2023 roku), z zaznaczonym orientacyjnym zasięgiem cmentarzyska. Fot.: T. Rakowski. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

i dr hab. Maciej Bąbel prof. UW z Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Uzupełniające oznaczenia szczątków organicznych, w tym drobnych pozostałości dalszych tkanin, są dziełem Grzegorza Skrzyńskiego z Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk i Iwony Pannenko, do 2007 roku kierującej Laboratorium Muzeum Narodowego w Warszawie; Grzegorz Skrzyński określił też jednoznacznie surowiec znalezionej luźno żetonu do gry (LZ 1/13).

Wszystkie analizy zabytków z metali kolorowych oraz ich elementów zdobniczych (emalie, *niello*) wykonano w dzisiejszym Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie; ich autorami są Elżbieta Pawlicka i Paweł Gan (zob. Rozdz. III).

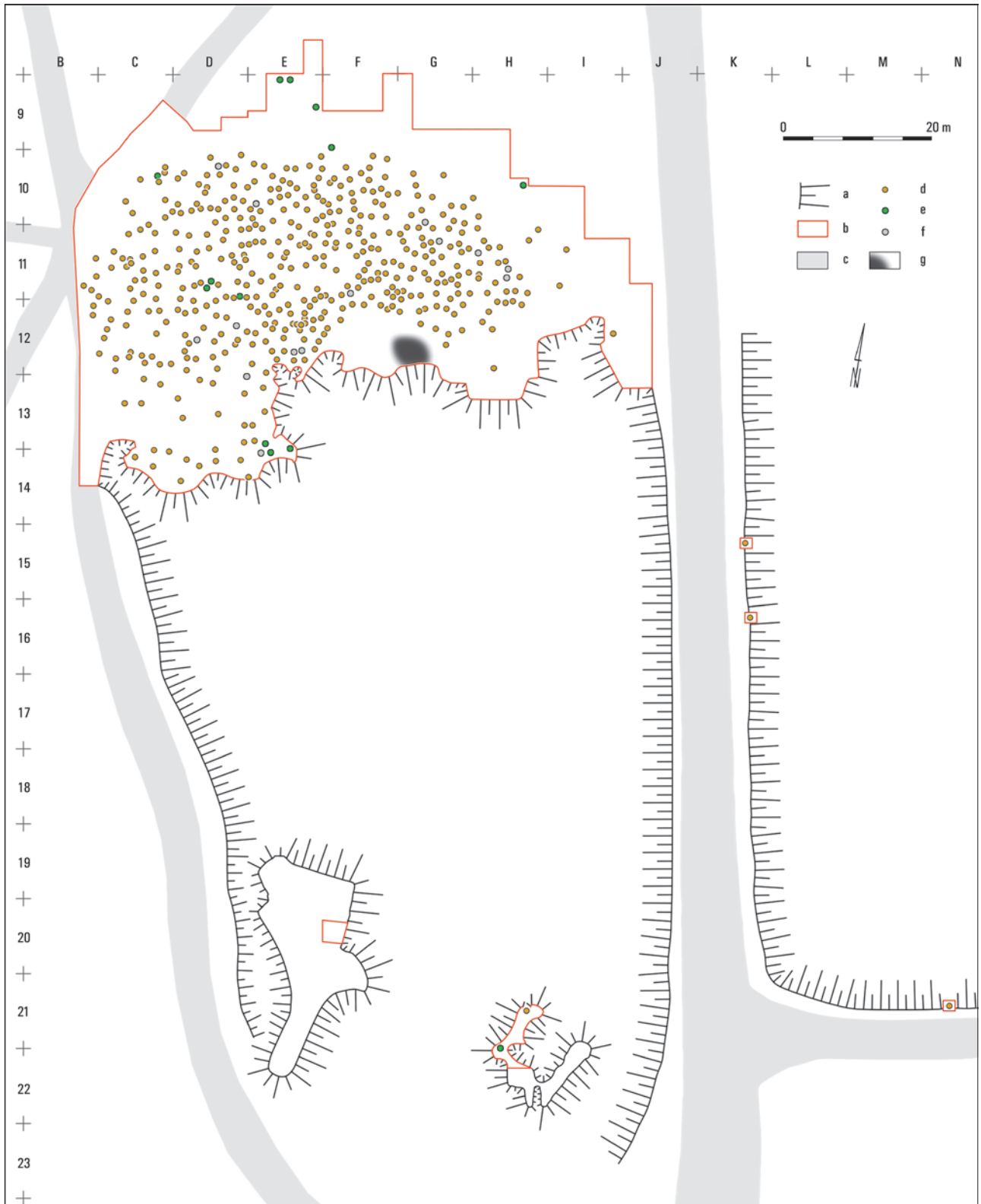
W latach 2011–2014, w ramach projektu *Między Wschodem a Zachodem. Cmentarzysko ze schyłku starożytności w Jartyporach nad Liwcem*³⁰, opracowałem pierwszą wersję katalogu materiałów z odkryć przypadkowych i badań wykopaliskowych. W szczególności, poza opisami materiałów archeologicznych, w ramach tegoż projektu wykonana została większość rysunków obiektów nieruchomych i zabytków, a także większość analiz specjalistycznych.

³⁰ Projekt sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki (nr 2256/B/H03/2011/40).

Ostateczną, pełną postać katalogu materiałów z nekropoli z okresu wpływów rzymskich w Jartyporach uzyskałem w roku 2023, m.in. po pełnej weryfikacji jego pierwszej wersji i uzupełnieniu go o wyniki interwencyjnych i wykopaliskowych badań archeologicznych z lat 2014–2017, wykonaniu uzupełniających analiz specjalistycznych oraz wykonaniu barwnych fotografii wybranych zabytków, w szczególności niemal wszystkich zabytków szklanych, w wypadku których czarno-biała dokumentacja rysunkowa nie byłaby satysfakcjonująca. Osobną część katalogu stanowią kulturowo-chronologiczne analizy materiałów z wczesnej epoki żelaza, autorstwa Mirosławy Andrzejowskiej z Działu Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza PMA, i zabytków krzemiennych, autorstwa dr. Mariusza Kowalewskiego z Pracowni Archeologicznych Badań Ratowniczych PMA.

Jedenaście zespołów grobowych odkrytych w Jartyporach podczas systematycznych badań wykopaliskowych zostało już opublikowanych, bądź to z uwagi na specyficzne cechy obrządku pogrzebowego, bądź szczególnie charakter wyposażenia grobowych czy wyjątkowe elementy tychże wyposażenia³¹. Osobny tekst poświęcono

³¹ Są to groby: 28, 30 i 52 (J. Andrzejowski, K. Stanek 2007), 106 (J. Andrzejowski, A. Przychodni 2008), 107 i 138 (A. Żórawska 2007), 122 (J. Andrzejowski *et alii* 2002), 180B (A. Żórawska 2006a), 269 (J. Andrzejowski 2011; J. Andrzejowski, T. Rakowski

Ryc. 7. Jartypory. Schematyczny zarys obszaru przebadanego archeologicznie i rozmieszczenie odkrytych obiektów w siatce arowej.

Legenda: a – krawędzie wybierzska żywiorni; b – granice terenu przebadanego wykopaliskowo; c – orientacyjny przebieg dróg polnych; d – obiekty kultury wielbarskiej; e – obiekty z wczesnej epoki żelaza; f – obiekty nieokreślone; g – obiekt 114.

Oprac. graficzne: Ł. Andrzejowski i J. Andrzejowski

charakterystycznej formie wczesnych fibul kuszowatych z podwiniętą nóżką (wariant *Jartytory*)³², a szklane żetony do gry zostały uwzględnione w opracowaniu tej kategorii importów rzymskich z ziem Polski³³. Opublikowane zostały też – w różnej formie – nieliczne inne zabytki, m.in. znalezione przypadkowo wisiołek z monety³⁴ i emaliowana zawieszka³⁵.

I.5. CMENTARZYSKO ZE SCHYLKU STAROŻYTNOŚCI

Zabytki i obiekty archeologiczne odkryte na stanowisku 2 w Jartytorach pozwalają stwierdzić, że pierwsze cmentarzysko założyła tu ludność kultury przeworskiej nie później niż w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Zachowane materialne pozostałości tego miejsca grzebalnego są dość skąpe, niemniej potwierdzają one jego użytkowanie w fazie B₂ okresu wpływów rzymskich, najpewniej więc nekropola ta funkcjonowała nieprzerwanie, podobnie jak kilka innych cmentarzysk kultury przeworskiej znanych z doliny Liwca³⁶. Najstarsze materiały – groby i znaleziska luźne – nekropoli kultury wielbarskiej datowane są pewnie na fazę B₂/C₁–C_{1a} okresu wpływów rzymskich, najmłodsze zaś na wczesną fazę okresu wędrówek ludów, zapewne fazę D₁.

Skala zniszczeń, do jakich doszło przed rozpoczęciem badań wykopaliskowych – całkowitej dewastacji uległ tu obszar o powierzchni ok. 7500 m² – nie pozwala na oszacowanie pierwotnej wielkości cmentarzyska kultury wielbarskiej, a w odniesieniu do nekropoli kultury przeworskiej nawet na jej dokładniejszą lokalizację. Wiadomo tylko, że ta druga musiała znajdować się w obrębie strefy zniszczeń nowożytnych. Dokumentuje to mapa topograficzna z 1957 roku³⁷, a więc obrazująca nienaruszony jeszcze obszar stanowiska (Ryc. 10), a pośrednio także sporządzony obecnie cyfrowy model terenu (Ryc. 8). Pokazują one, że najwyższy punkt wydmy znajdował się w południowej części działki 2027 – złożenie tam właśnie pierwszych pochówków byłoby zatem rzeczą naturalną, bo odpowiadającą ówczesnym regułom

grzebalnym. Szacunkowa różnica wysokości w odniesieniu do przebadanej części stanowiska nie przekraczała 1,5 m, co potwierdza analiza poziomów wyróżnienia jam grobowych. Stropy grobów rejestrowano przeciętnie 1,4–1,7 m poniżej stropu jedyne grobu – obiektu 77 z fazy B₂/C₁–C_{1a} – odkrytego w ostańcu wybierzyńska żwirowni w pierwotnie najwyższej części wydmy.

W zachowanej partii nekropoli kultury wielbarskiej groby rozmieszczone są na powierzchni ok. 2000 m². Północny i północno-wschodni zasięg strefy grzebalnej nie budzi tu wątpliwości, inne jej granice pozostają jednak niejasne. Zachodni skraj cmentarzyska jest silnie zakłócony przez drogę gruntową, której kilkusetletnie użytkowanie doprowadziło do wyraźnego obniżenia poziomu gruntu. Stropy grobów odsłanianych wzdłuż jej przebiegu rejestrowane były dość płytko, niektóre obiekty były naruszone lub zniszczone przez wkopy współczesne; spągi lub przemieszane wypełniska kilku grobów odkryto też bezpośrednio pod tą drogą. Możliwe więc, że rzeczywisty zachodni zasięg nekropoli był pierwotnie większy, choć raczej nieznacznie, bowiem najpewniej był on ograniczony przez naturalne ukształtowanie terenu, dość wyraźnie obniżającego się w tym właśnie kierunku (Ryc. 8). *Nota bene*, tłumaczy to zresztą taki a nie inny przebieg wspomnianej drogi polnej.

Od wschodu i południowego wschodu powierzchnia cmentarzyska naruszona jest przez szeroką drogę gruntową, wiodącą z Jartytor na południe; jednocześnie droga ta stanowi granicę zniszczeń działki 2027. Dwa groby (obiekty 451 i 452) odkryte po wschodniej stronie tegoż traktu, w obrywie wybierzyńska przemysłowej żwirowni na działce 2029/2, wskazują jednoznacznie, że zasięg nekropoli kultury wielbarskiej był tu większy. Trudno go jednak oszacować, bowiem w tej części stanowiska powierzchnia wydmy obniża się łagodnie na północny wschód. Jedyne, wspomniany wyżej grób cmentarzyska jartytorskiego zadokumentowany w strefie zniszczeń (obiekt 77) zlokalizowano w odległości ok. 90 m na południe od najbliższych grobów odkrytych po północnej stronie żwirowni (Ryc. 7, 8). Zakładając, że trzy przywołane groby odkryte poza dobrze zachowaną i przebadaną północną partią cmentarzyska wyznaczają jego wschodni i południowy zasięg należałoby przyjąć, że zajmowało ono obszar o powierzchni nie mniejszej niż 6000 m², a więc trzy razy większej, niż jego część rozpoznana archeologicznie. Obraz nekropoli komplikuje się nieco, jeśli uwzględnimy tu niedatowany obiekt 465, zarejestrowany w południowej ścianie żwirowni na działce 2029/2, ok. 50 m na wschód od obiektu 77. Charakterystyka obiektu 465 odpowiada wprawdzie inhumacyjnemu grobowi kultury wielbarskiej, niemniej kwestia jego interpretacji pozostać musi otwarta. Konsekwencją włączenia go do katalogu grobów nekropoli

2016), 372 (J. Andrzejowski, T. Rakowski, K. Watemborska 2010; 2016) i 394 (J. Andrzejowski, T. Rakowski, K. Watemborska 2011).

³² J. Andrzejowski 2018.

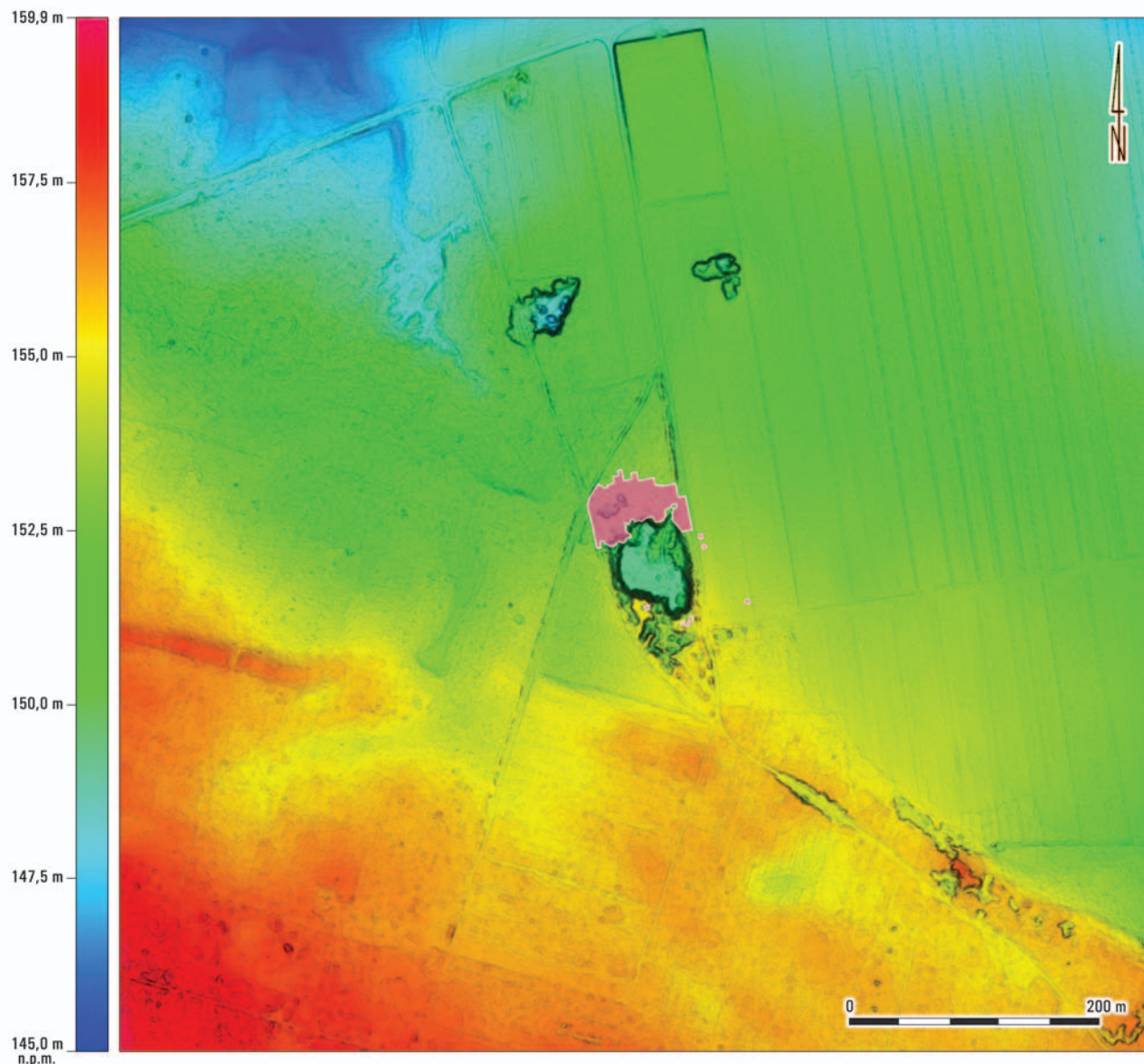
³³ M. Krzyżanowska 2020.

³⁴ J. Andrzejowski 1989.

³⁵ A. Bitner-Wróblewska, T. Stawiarska 2009, 335, ryc. 3:a (tu stan przed konserwacją), 12:a, tabela I, II.

³⁶ Zob. np. J. Andrzejowski 2001b, 108–109, ryc. 9; 2005, 237–239, ryc. 9.

³⁷ Sztab Generalny WP arkusz N-34-129-C-a (Miedzna). Cyfrowa Biblioteka Narodowa POLONA (dostęp 20.09.2023).

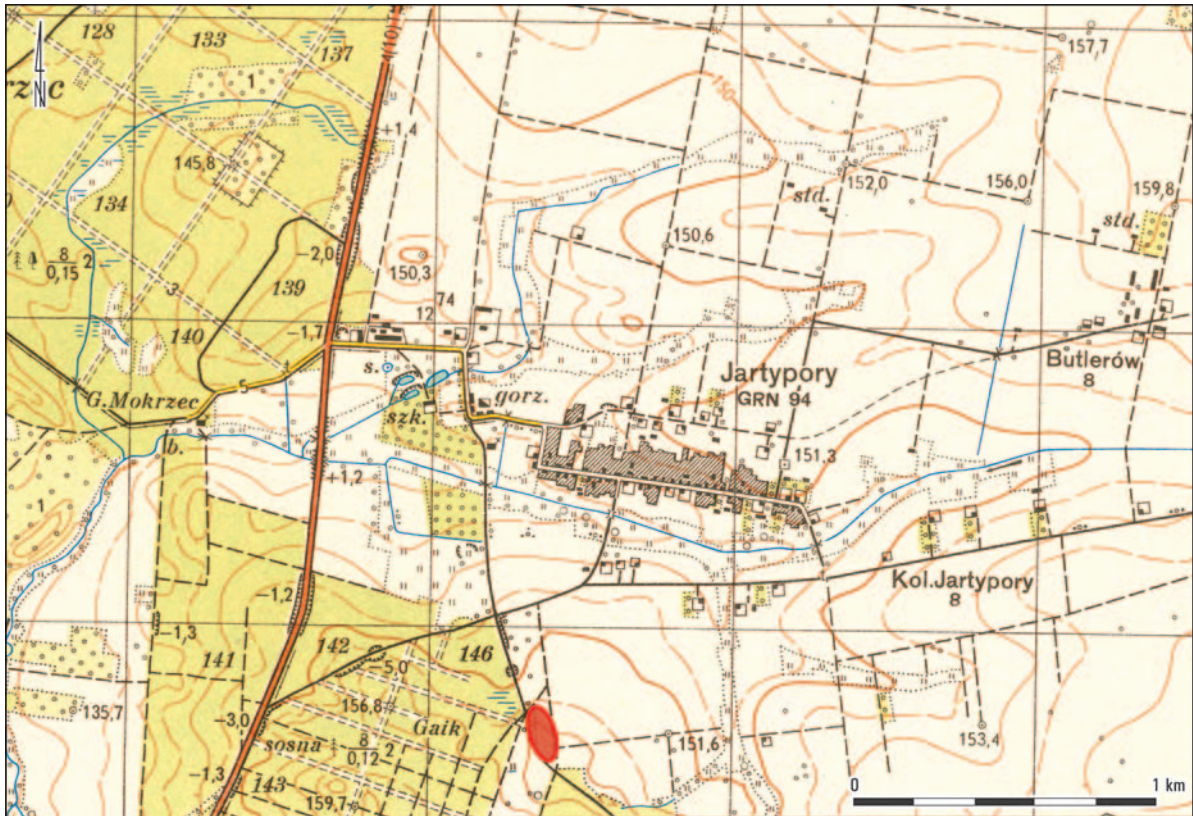
Ryc. 8. Jartypory. Numeryczny model terenu (NMT; stan z 2011 roku) z zaznaczoną strefą systematycznych badań wykopaliskowych oraz obiektami zbadanymi ratowniczo. Oprac. graficzne: C. Sobczak, Ł. Andrzejowski

na stan. 2 byłoby zwiększenie jej hipotetycznej pierwotnej wielkości do ok. 1 ha.

Nie wiemy, oczywiście, ani czy obrys nekropoli miał regularny kształt, ani czy groby rozmieszczone były na całej jego powierzchni w podobny sposób, jak w części północnej, ani też gdzie w jego obrębie znajdowały się pochówki ludności kultury przeworskiej. Wskazówką w tej ostatniej kwestii może być obiekt 77, pochodzący, tak jak kilka kolejnych grobów odkrytych na północy stanowiska, z najstarszego horyzontu chronologicznego nekropoli kultury wielbarskiej. Wydaje się raczej mało prawdopodobne, żeby cały obszar oszacowany wyżej na ponad pół hektara zajęty był wyłącznie przez pochówki ludności kultury wielbarskiej, wówczas bo-

wiem należałoby się liczyć z nekropolą obejmującą nie mniej niż 1000–1300 grobów. Na największym znanym dotychczas cmentarzysku tej kultury, w Cecelach, pow. siemiatycki, na południowym Podlasiu – porównywalnym z uwagi na położenie w tej samej strefie osadniczej i tę samą chronologię, a przy tym znacznie lepiej zachowanym – odkryto 579 grobów, przy czym pierwotnie liczyć mogło 650–700 grobów³⁸. Zasadny wydaje się więc wniosek, że nekropola kultury przeworskiej znajdowała się gdzieś w obrębie wybierzyska żwirowni. Jej domniemana wielkość pozostać musi w sferze przypuszczeń, przywołać tu jednak można przykład dobrze zachowanej

³⁸ J. Jaskanis 1996, 87.

Ryc. 10. Jartypory. Orientacyjny obszar stan. 2 zaznaczony na mapie topograficznej z 1957 roku (Sztab Generalny Wojska Polskiego, arkusz N-34-129-C-a_[Miedzna]). Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

nekropoli w Kamieńczuku, pow. wyszkowski, zlokalizowanej na wysokim, południowym brzegu Bugu nieopodal ujścia Liwca, a więc w tym samym skupisku osadniczym, na której odkryto 396 grobów, datowanych od fazy A₂ po fazę B₂/C₁³⁹.

Wszystkie obiekty sepulkralne odkryte w zachowanej, północnej części stanowiska, a także trzy wspomniane wyżej obiekty zarejestrowane poza nią (77, 451 i 452) to na pewno lub najprawdopodobniej groby ludności kultury wielbarskiej. Zdaje się to sugerować, że układ pochówków na starożytnej nekropoli w Jartyporach mógł być bliski takiej przestrzennej strukturze miejsca grzebalnego, jaką znamy z cmentarzyska w Niedanowie, pow. nidzicki na południowo-zachodnich Mazurach, gdzie strefa grzebalna ludności kultury wielbarskiej w zasadzie nie łączyła się ze starszym miejscem pochówków ludności kultury przeworskiej⁴⁰.

Kolejną kwestią, która pozostać musi nierozstrzygnięta, jest pytanie o to, czy w Jartyporach mamy do czynienia z kontynuacją miejsca grzebalnego, a więc bez-

pośrednim przejściem „przeworskiej” strefy sakralnej przez „wielbarskich” przybyszów, czy też rozpoznaniem, akceptacją i adaptacją przez nich *sacrum* miejsca już po porzuceniu starszego cmentarzyska przez ludność kultury przeworskiej. W pierwszym wypadku należałoby konsekwentnie założyć, że ludność tej kultury użytkowała nekropole co najmniej do początków fazy B₂/C₁, w drugim, że zaniechała grzebania na niej zmarłych jeszcze przed końcem fazy B₂. Oba te modele funkcjonowania miejsc grzebalnych z przełomu wczesnego i późnego okresu wpływów rzymskich notowane są na całym terenie dawnej wschodniej strefy kultury przeworskiej⁴¹. Dwie takie nekropole położone są w bezpośrednim sąsiedztwie Jartypor. Chodzi tu o pierwotnie dużą, ale zniszczoną i rozpoznaną fragmentarycznie nekropole w Starej Wsi, pow. węgrowski⁴², oraz znaną tylko ze znalezisk przypadkowych nekropole z rejonu

³⁹ T. Dąbrowska 1997, 11, 121–122.

⁴⁰ W. Ziemińska-Odojowa 1999; por. J. Andrzejowski 2019, 228–231, ryc. 5.

⁴¹ Zob. np. J. Andrzejowski 1989; 2007, 233–234; 2019, 227–233, ryc. 3–8; 2020, 17–19, ryc. 9, 10.

⁴² W. Radig 1942a; 1942b; T. Dąbrowska 1973b. Znane pod tą nazwą cmentarzysko znajduje się już na terenie sąsiedniego Ludwinowa.

współczesnego cmentarza parafialnego w Węgrowie⁴³. W obu wypadkach mamy podstawy, aby przyjąć, że pomiędzy przeworskim a wielbarskim horyzontem użytkowania cmentarzyska nie ma przerwy chronologicznej rozumianej archeologicznie.

W konkluzji przyjąć należy, że na stan. 2 w Jartyporach mamy do czynienia z nieokreślonym co do wielkości cmentarzyskiem kultury przeworskiej założonym nie później niż w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Trwało ono albo do fazy B₂, przed końcem której zostało porzucone, albo do fazy B₂/C₁, kiedy to przejęte zostało przez przybyszów reprezentujących kulturę wielbarską. W pierwszym wypadku liczyć się trzeba z opuszczeniem dotychczasowych siedzib przez lokalną grupę ludności przeworskiej, w drugim – być może pozostaniem i akulturacją przynajmniej części tej grupy. Nekropola osiadłej tu w fazie B₂/C₁–C_{1a} grupy ludności kultury wielbarskiej była prawdopodobnie największym znanym dzisiaj cmentarzyskiem z okresu późnorzymskiego na prawobrzeżnym Mazowszu i Podlasiu, choć jej pierwotna wielkość jest trudna do oszacowania; ostatnie pochówki złożono tu we wczesnej fazie okresu wędrowek ludów, kiedy to na większości obszarów dzisiejszej Polski – w tym na prawobrzeżnym Mazowszu i Podlasiu – doszło do załamania wcześniejszych struktur osadniczych⁴⁴.

* * *

Wieloletnie – a z uwagi na szczególny charakter miejsca także niełatwe – badania archeologiczne nekropoli jartyporskiej są wynikiem wspólnego wysiłku wielu osób.

Ogromne wyrazy wdzięczności należą się wszystkim, którzy wzięli udział w pracach terenowych, niemniej w szczególności podziękować chcę kilku moim koleżankom i kolegom z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie – Paniom Katarzynie Watemborskiej-Rakowskiej i Aleksandrze Żórawskiej oraz Panu Tomaszowi Rakowskiemu z Działu Epoki Żelaza, którzy w różnych latach kierowali wraz ze mną tymi badaniami, a także cichej podporze ekspedycji jartyporskiej, Panu Bartłomiejowi Karchowi z Pracowni Dokumenta-

⁴³ Uznawane za zespół grobowy zabytki z Węgrowa (T. Liana 1961, 219, tabl. III:14–17; za nią m.in. A. Kempisty 1965, 53; T. Dąbrowska 1973a, 239; 1981, 51; 1995, 30; K. Godłowski 1985, 72; J. Andrzejowski 1989, 115) w rzeczywistości są kolekcją znalezisk przypadkowych (por. J. Andrzejowski 2007, 231 przyp. 8; zbiory PMA/IV/197).

⁴⁴ Np. J. Andrzejowski 2001b, 112–113; 2005, 242. Dla północnego Mazowsza szerszą analizę przedstawił ostatnio Marcin Woźniak (2015).

cji Graficznej, który wziął udział w niemal wszystkich kampaniach wykopaliskowych.

Do efektywnej realizacji badań terenowych przyczyniła się życzliwość wójta gminy Liw Pana Bogusława Szymańskiego oraz kolejnych dyrektorek samorządowej szkoły podstawowej w Jartyporach, Pani Grażyny Dragan i Pani Jolanty Gołoś – dzięki nim co roku przez kilka letnich tygodni archeolodzy mogli „rozbijać” swą bazę w pomieszczeniach tejże szkoły. Z kolei Pani Agnieszka Martyniuk-Drobysz z siedleckiej delegatury Mazowieckiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków zapewniała nam co roku sprawny przebieg procedur formalno-prawnych towarzyszących tym badaniom.

Przez wszystkie lata badań wykopaliskowych i prac gabinetowych związanych z pierwszym, podstawowym etapem opracowania ich wyników mogłem liczyć na przychylność Dyrektora mojego macierzystego muzeum, Pana dr. Wojciecha Brzezińskiego – chcę to wyraźnie podkreślić, bo wiem, że taka sytuacja niekoniecznie jest normą.

Tom ten jest rezultatem realizacji pierwszej części projektu *Jartypory nad Liwcem – nekropola lokalnych elit ze schyłku starożytności*, sfinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁴⁵, Sejmiiku Województwa Mazowieckiego⁴⁶ i Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Jego ostateczną postać zawdzięczam Pani Katarzynie Watemborskiej-Rakowskiej, pod której czujnym okiem znikwały kolejne błędy i pomyłki (za te, które pozostały, odpowiadam ja sam), oraz Panu dr. hab. Adamowi Cieślińskiemu prof. UW, merytorycznemu redaktorowi powstałego tomu – jestem im obojgu szczególnie zobowiązany, jako że doskonale zdaję sobie sprawę, iż edytorskie opracowanie katalogów materiałów archeologicznych jest pracą tyleż trudną, co żmudną i niezbyt wdzięczną. Na ostatnim etapie prac, zwłaszcza graficznych, nieocenioną pomocą służył mi też mój Syn – Łukasz.

* * *

Prace na cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich w Jartyporach rozpocząłem w roku 1998, pełen katalog materiałów ukończyłem w roku 2023. Przez cały ten czas cieszyłem się nieustającym wsparciem mojej Żony – Mirki. Jej dedykuję tę książkę.

⁴⁵ W ramach programu *Ochrona zabytków archeologicznych*, realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (umowa nr 01091/23/FPK/NID).

⁴⁶ Umowa nr W/UMWM-UU/UM/KP/3451/2023.

II. KATALOG

II.1. WPROWADZENIE

Katalog zawiera opisy 478 obiektów archeologicznych odkrytych na stanowisku 2 w Jartyporach. Ogromna większość z nich – 456 (względnie 457) – zidentyfikowana została bez wątpliwości lub z dużym prawdopodobieństwem jako groby ludności kultury wielbarskiej¹. Kulturowo nieme pozostają nieokreślone funkcjonalnie i niedatowane jamy o charakterze antropogenicznym (dziewięć obiektów), które potencjalnie łączyć się mogą z każdym nienowożytnym okresem użytkowania przestrzeni dzisiejszego stanowiska archeologicznego. Poza tymi kategoriami lokuje się obiekt 114, będący integralnym, ale wciąż trudnym do interpretacji elementem nekropoli kultury wielbarskiej². Odrębną część katalogu stanowią opisy tych materiałów luźnych znalezionych przed rozpoczęciem badań wykopaliskowych oraz w ich trakcie, które związane są z okresem użytkowania obszaru stanowiska 2 w młodszym okresie przedrzymskim i okresie wpływów rzymskich.

Na stanowisku odkryto też serię wyrobów krzemienianych z epoki kamienia i wczesnej epoki żelaza oraz 13 obiektów i stosunkowo liczne luźne materiały ceramiczne z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza – są one przedmiotem osobnych opracowań (zob. odpowiednio Rozdz. VI.1 i VI.2).

Podczas badań wykopaliskowych obiekty rejestrowano na poziomie wyróżnienia (zwykle bezpośrednio pod humusem leśnym) i nadawano im kolejne numery (łącznie 466). 61 tak zarejestrowanych obiektów okazało się być stropami sąsiadujących lub wkopanych w siebie jam grobowych – oznaczano je wówczas dodatkowo dużymi literami alfabetu. Dalsza eksploracja bądź późniejsza

analiza dokumentacji wykazały też, że 27 wyróżnionych obiektów nie było relikdami archeologicznymi – wymieniam je w katalogu z adnotacją „numer anulowano”. W opisach katalogowych przyjąłem już nomenklaturę (grób, obiekt nieokreślony) będącą wynikiem bądź to obserwacji terenowych, bądź interpretacji gabinetowej opartej na analizie dokumentacji polowej. Zasadniczo wydzieliłem tu groby ciałałpalne bezpopielnicowe, popielnicowe (z popielnicami ceramicznymi bądź organicznymi) i inhumacyjne³ oraz obiekty nieokreślone; ewentualne wątpliwości odnośnie do identyfikacji obiektu zaznaczyłem znakiem zapytania. Wiele z grobów nosi ślady intencjonalnych, starożytnych ingerencji w „pierwotną” jamę grobową – wszelkie takie ślady określam terminem „wkop wtórny”⁴. W moim przekonaniu na cmentarzysku jartyporskim większość tych wkopów jest śladem nieokreślonych co do swojej istoty postfuneralnych zabiegów, będących ostatnim aktem kilkuetapowych obrzędów grzebalnych. W niektórych wypadkach mogą one być jednak przejawem innych manipulacji, np. związanych z procederem rabowania grobów czy też praktykami antywampirycznymi. Interpretacja poszczególnych wkopów wtórnych jest trudna, oczywiście może też być obarczona subiektywnymi ocenami układów stratygraficznych zaobserwowanych podczas prac wykopaliskowych. Często dyskusyjna jest zresztą sama identyfikacja „wkopu wtórnego” – wątpliwości takie każdorazowo oznaczam pytajnikiem.

Wszystkie obiekty odkryte podczas badań wykopaliskowych zlokalizowane są w siatce arowej – numeracja działek odpowiada numeracji przyjętej podczas tych badań. Oś N-S tej siatki odchylona była o 9° (10⁶) na NW od kierunku północy magnetycznej, bowiem rzędowy układ sosen posadzonych tu około połowy lat 70. XX wieku nie pozwolił na wyznaczenie bazowej osi

¹ Dwa z nich w rzeczywistości mogły być relikdami nie jednego, a dwóch obiektów.

² Na stanowisku nie odkryto ani jednego grobu ludności kultury przeworskiej, pomimo zarejestrowania ewidentnych śladów istnienia tu nekropoli tej kultury, zapewne całkowicie zniszczonej podczas eksploatacji żwirowni.

³ W dwóch grobach ciałałpalnych stwierdzono też obecność cząstkowych pochówków inhumacyjnych.

⁴ Ostatnio kilkakrotnie wypowiedziała się na ten temat Kalina Skóra (np. 2017; 2018, 2019; 2023).

pomiarowej zgodnej z tym kierunkiem. Na rysunkach planów poszczególnych obiektów kierunek północy odpowiada już północy magnetycznej, natomiast oryginalną orientację siatki arowej zachowałem na planie nekropoli (Ryc. 8. 9 – wkładka) i kartogramach znalezisk luźnych (Tabl. CCCVI i CCCIX). Plany grobów inhumacyjnych – o ile było to możliwe – orientowane są na północ, w wypadku grobów ciałopalnych zasadniczo przyjąłem zasadę korelacji planu z osią przekroju.

Duża część stanowiska została bezpowrotnie zniszczona przed rozpoczęciem badań wykopaliskowych, a powierzchnia jego zachowanej pości była przedmiotem różnego rodzaju ingerencji, czego skutkiem jest nierównomierna miąższość warstwy ornej, w różnych miejscach wahająca się od ok. 10 do ponad 40 cm. Pierwotne różnice wysokości względnych w tej części stanowiska były jednak na tyle niewielkie (rzędu 1,2–1,5 m; por. Rozdz. I.5), że mogą być pominięte, dlatego też głębokość, na jakiej rejestrowano poszczególne obiekty, podaję właśnie od obecnego poziomu gruntu. Niemniej, z uwagi na miejscowe modyfikacje powierzchni (wkopy nowożytnie, głęboka orka leśna, w części zachodniej dość mocno zagłębiona droga gruntowa), pomiary te miały charakter orientacyjny i dokładność rzędu 5–10 cm.

Pierwotne zarysy jam obiektów odkrytych w Jartyporach i ich wewnętrzne uwarstwienia były często słabo czytelne lub trudne do jednoznacznego zakreślenia, czy to wskutek rozmycia ich granic i przebarwień wypełniak w wyniku procesów glebowych, czy też naruszenia ich pierwotnej struktury przez korzenie drzew i nory zwierzęce bądź głęboką orkę leśną. Z tego względu rysunki planów i przekrojów umieszczone na tablicach ilustracyjnych nie mogły być wiernym odwzorowaniem graficznej dokumentacji polowej, są natomiast jej uproszczoną postacią, dodatkowo skorygowaną i zinterpretowaną na podstawie dziennika badań i dokumentacji fotograficznej. W szczególności znacznemu uproszczeniu uleg musiała paleta barw, sprowadzona do kilku odcieni szarości. Większość grobów ciałopalnych z cmentarzyska w Jartyporach zawierała niewiele szczątków kostnych⁵, dlatego ich symbole naniesione zostały na rysunki planów i przekrojów tylko tych jam grobowych, z których wydobyto ich większą ilość⁶.

Opisy obiektów uzupełnione są o wyniki podstawowych oznaczeń szczątków osteologicznych i dendrologicznych. W odniesieniu do kości ludzkich (I) zawierają

one wiek pochowanej osoby, określony w ramach powszechnie przyjętych kategorii (wyjątkowo uzupełnionych o wiek w latach) i ewentualnie, dla osób dorosłych, antropologiczną identyfikację płci. W kilkunastu obiektach, których charakterystyka odpowiada grobom inhumacyjnym, nie zarejestrowano żadnych kości szkieletu, jednak najprawdopodobniej jest to skutkiem warunków glebowych, niesprzyjających przetrwaniu nieprzepalonych szczątków kostnych. Niemniej identyfikacja sześciu z nich pozostawia pewien margines wątpliwości, co zaznaczam opatrując ich opisy i wzmianki o niezachowaniu się kości szkieletu znakiem „?”. Dla kości z grobów ciałopalnych podaję też wagę zespołu szczątków, jaki wypreparowano podczas eksploracji i poddano analizie⁷. Kości zwierzęce (II) wyróżnione zostały jedynie w kilku zespołach grobowych – wymieniam przy nich liczbę zidentyfikowanych szczątków. Liczbę oznaczonych ułamków podaję też dla węgli drzewnych (III), wyjątkowo zaś, w wypadku ich dużej ilości, objętość badanych próbek. W opisach obiektów i ich inwentarzy wykorzystuję także wyniki innych analiz specjalistycznych, m.in. uzupełniających oznaczeń archeozoologicznych, dendrologicznych i tekstylnych (por. Rozdz. I.4), każdorazowo opatrując je – o ile było to konieczne – sygnaturami autorów tychże analiz. Wyniki analiz składu chemicznego zabytków z metali kolorowych, w tym zdobionych emalią lub niello, zestawilem w tabelach (zob. Rozdz. III). Analizom poddana została wprawdzie duża seria zabytków, ale dla utrzymania jednolitego schematu ich opisów w katalogu nie precyzuję rodzaju stopu (brąz, mosiądz itd.), ale posługuję się szerokim pojęciem „stopów miedzi”, podobnie termin „srebro” w odniesieniu do zabytków niebadanych ma charakter umowny. Wszystkie zabytki, które były przedmiotem ekspertyz specjalistycznych, oznaczone są gwiazdką (*).

W katalogu w opisach naczyń ceramicznych używam tradycyjnego określenia „gliniane”. Robiono je z gliny schudzonej niemal wyłącznie domieszką mineralną (piaskiem lub tłuczniem kamiennym) o różnej granulacji, którą na potrzeby zespołu ceramiki z cmentarzyska w Jartyporach podzieliłem na trzy zasadnicze grupy: drobno-, średnio- i gruboziarnistej, odpowiednio o średnicy ziaren do ok. 0,4–0,5 mm, od ok. 0,4 do 1–1,5 mm i powyżej 1,5 mm. Podział ten ma charakter zdecydowanie subiektywny, jako że nie jest oparty o szczegółową analizę granulometryczną⁸. Ogromną większość naczyń

⁵ Masa kości waha się od ilości śladowych (0,1–0,2 g) do ponad 2000 g, ale ich mediana (dla 292 zespołów) to ledwie 26 g, a średnia – niespełna 105 g.

⁶ Jako wartość graniczną przyjąłem arbitralnie masę 200 g – kości o większej wadze wyeksplorowano jedynie w 52 grobach ciałopalnych, co stanowi niespełna 17% ich ogólnej liczby.

⁷ Rzeczywista masa pochowanych szczątków była oczywiście większa, co w szczególności odnosi się do kości dzieci w wieku *infans* I, zwykle bardzo silnie rozdrobnionych.

⁸ W odniesieniu do ceramiki z Jartypor nie znajdują zastosowania przedziały przyjęte przez Ryszarda Wołagiewicza (1993, 11); w ich świetle niemal wszystkie naczynia kultury wielbarskiej, któ-

wykonano z masy ceramicznej schudzonej domieszką drobno- bądź średnioziarnistą, znacznie rzadziej o ziarnach grubych. Wyjątkowo pojawia się domieszka wybitnie gruboziarnista, bądź przeciwnie, bardzo drobna lub niezauważalna (co w szczególności dotyczy naczyń wykonanych przy użyciu koła garncarskiego), a także domieszka organiczna.

Opisom zabytków – z wyłączeniem niektórych przedmiotów zachowanych w drobnych ułamkach (np. grzebienie) bądź amorficznych bryłkach (szkło, stopione metale) oraz ułamków ceramiki – towarzyszą ich standardowe dane metryczne. W wypadku zabytków metalowych zachowanych w całości lub tylko nieznacznie uszkodzonych, oraz bryłek stopów miedzi i srebra, podaję także ich wagę. Ceramikę zidentyfikowaną jednoznacznie jako niewielbarska a znaną na złożu wtórnym w wypełniakach jam grobowych tej kultury opatrzyłem stosownymi adnotacjami (np. neolit, epoka brązu, wczesna epoka żelaza, k. przeworska), natomiast drobne, niediagnostyczne ułamki i okruchy określam ogólnie jako starożytnie; wszystkie pozostałe naczynia i ich fragmenty to ceramika kultury wielbarskiej. Zasadniczo zabytki znajdujące się w grobach ciepłopalnych noszą mniej lub bardziej wyraźne ślady przepalenia, zaś wyposażenia pochówków inhumacyjnych są nieprzeżalone, dlatego często informacje takie – jako oczywiste – pomijam.

W 47 jamach grobowych odkryto wyroby krzemienne z epoki kamienia oraz epoki brązu i/lub wczesnej epoki żelaza – wymieniam je w inwentarzach tych obiektów⁹, natomiast nie uwzględniam, jako przymieszek ewidentnie „naturalnych”, w opisach obiektów. W opisach tych wspominam natomiast zauważalną (od kilku ułamków) obecność ceramiki z wczesnej epoki żelaza, którą zarejestrowano w łącznie 283 grobach kultury wielbarskiej, w liczbie od jednego do ponad 180 fragmentów¹⁰. Jest ona wprawdzie, podobnie jak wyroby krzemienne, przypadkową domieszką pochodzącą bądź to z warstwy użytkowej osady i cmentarzyska z wczesnej epoki żelaza, bądź z obiektów zniszczonych podczas kopania jam grobów nekropoli kultury wielbarskiej. Niemniej stwierdzone kilkakrotnie intencjonalne wykorzystanie przez ludność tej kultury w wyposażeniach grobowych – jako archaików – starszych naczyń glinianych pozwala sądzić, że relikty wczesnożelaznego epizodu osadniczego były przez nią rozpoznawane i w swoisty sposób akceptowane.

rych relikty odkryto na tym stanowisku, wykonane byłyby z gliny schudzonej domieszką gruboziarnistą.

⁹ Wyroby te oznaczone zostały przez dr. Mariusza Kowalewskiego (por. Rozdz. VI.1).

¹⁰ Por. Rozdz. VI.2.

Ubóstwo wielu inwentarzy grobowych bądź szerokie ramy chronologiczne ich elementów powodują, że takie obiekty datować można tylko ogólnie, w pełnych ramach czasowych funkcjonowania nekropoli kultury wielbarskiej, obejmujących okres od fazy B₂/C₁–C_{1a} (czy B₂/C_{1a}) do fazy D. W takich wypadkach przyjmuję ogólny zapis „fazy C–D”, zgodnie z pierwotnym znaczeniem pojęcia „fazy B₂/C₁” jako horyzontu stylistycznego współczesnego starszemu stadium fazy C₁¹¹. Metryki innych grobów oparte są na analizie ich inwentarzy i ewentualnych układów stratygraficznych, niemniej precyzyjne oznaczenie możliwe było w odniesieniu do stosunkowo niewielu pochówków – większość datowana jest albo ramowo, albo z zastrzeżeniami. Na etapie planowanej kompleksowej analizy cmentarzyska datowania te mogą ulec pewnym korektom.

Tablice ilustracyjne zawierają rysunki planów i przekrojów większości obiektów archeologicznych (w skali 1:20; wyjątkiem jest plan obiektu 114 i jego sąsiedztwa), z wyłączeniem obiektów całkowicie bądź niemal całkowicie zniszczonych, oraz rysunkowe ilustracje większości zabytków, z wyłączeniem zachowanych w zbyt drobnych fragmentach lub w małych amorficznych stopach, a w odniesieniu do ceramiki – niecharakterystycznych lub mało charakterystycznych ułamków i okruchów (wyjątkiem jest ceramika wykonana przy użyciu koła garncarskiego, której obecność w zespołach zawsze oznaczam literą „T”). Zasadniczo ceramika naczyniowa rysowana jest w skali 1:2, inne zabytki w skali 3:4 (tam, gdzie było to niezbędne, podstawowemu rysunkowi towarzyszą odpowiednie powiększenia). W kilku wypadkach rysunki zabytków są zastąpione lub uzupełnione ich fotografiami bądź zdjęciami rentgenowskimi; fotografiami zilustrowano też większość wyrobów ze szkła, bursztynu i kamienia. Rysunki rekonstrukcyjne, w większości ceramiki, mają postać niecieniowanych szkiców, rysunkowe uzupełnienia zabytków zachowanych fragmentarycznie zaznaczone są na ciemnoszaro. Na tablicach wszystkie zabytki oznaczone są numerami odpowiadającymi ich numerom w inwentarzach zespołów grobowych. Jeśli nie zaznaczono inaczej, autorami rysunków są Anna Potoczny (zabytki), Jacek Andrzejowski (rekonstrukcje) oraz Tomasz Rakowski i Jacek Andrzejowski (rysunki obiektów).

W opisach katalogowych zabytki oznaczam zgodnie z podanymi niżej systemami typologicznymi, posługując się właściwymi dla każdej z nich pojęciami (typ, odmiana, wariant, wzór). Klasyfikacje te mają oczywiście

¹¹ Zob. np. K. Godłowski 1970, 36–38, 92–93, ryc. 18; 1985, 67–68; R. Wołagiewicz 1974; 1993, 24, ryc. 1. Ostatnio np. A. Cieśliński 2010, 129; J. Schuster 2018, 10.

służyć jako użyteczne narzędzia pozwalające na uporządkowanie materiałów archeologicznych według jasnych, ale też w pewnym stopniu elastycznych kryteriów.

Dla zapinek za podstawę przyjąłem typologię Oscara Almgrena (1923), z uzupełnieniami bądź modyfikacjami: Jana Schustera (2006; odmiany typu Almgren 41), Andrzeja Kokowskiego (1995; wzory zapinek I. serii VI grupy Almgrena – sygnatury FG i FM), Jacka Andrzejowskiego i Aleksandry Żórawskiej (2002; warianty typu Almgren 167), Jacka Andrzejowskiego (2018; warianty *Jartypory* i *Czarnówko* typu Almgren 161–162), Adama Cieślińskiego (1999; typ *Nowy Łowicz*¹² i warianty typu Almgren 132), Ireneusza Jakubczyka (2013; wariant *Drochlin* zapinek pochodnych od typu Almgren 158), Izabeli Szter, Agaty Wiśniewskiej i Marcina Woźniaka (2018; zapinki typu Almgren 172), a także Mogensa B. Mackepranga (1943), Lothara Schultego (2011) oraz Êvgena L. Gorohov'skiego i Oksany V. Gopkalo (E.Л. Гороховский, O.B. Гопкало [Бобровская] 2004) dla zapinek z wysoką pochewką. Fibulę emaliowaną oznaczam zgodnie z klasyfikacją Andrei Vaday (2003).

Okucia pasa identyfikuję zgodnie z typologiami Renaty Madydy-Legutko (1987 – sprzączki; 2011 – okucia końca pasa), w niektórych wypadkach odnoszę się też do typologii okuć końca pasa Klausa Raddatza (1957). Ostrogi klasyfikuję opierając się na systematyce Jerzego Ginalskiego (1991). W odniesieniu do grzebieni stosuję klasyfikację Sigrid Thomas (1960), dla grzebieni jednowarstwowych uzupełnioną o typologię Stefana W. Teubera (2005), zaś dla grzebieni trójwarstwowych – Andrzeja Kokowskiego (1995) i Eugeniusza Cnotliwego (2010; grzebienie z uchwytem dzwonowatym).

Paciorki klasyfikuję zasadniczo zgodnie z systematyką opublikowaną przez Magdalenę Tempelmann-Mączczyńską (1985; sygnatura TM), niemniej ogromna różnorodność tych ozdób, zwłaszcza wykonanych ze szkła, wymagała uzupełnienia jej lub wyłącznego wykorzystania innych systemów: Ekateriny M. Alekseewej (E.M. Алексеева 1975; 1978; 1982), Oksany V. Gopkalo (O.B. Гопкало 2008), Inge Elisabeth Olldag (1994), Birgitty Lind (2010), Andrzeja Kokowskiego (1995; 2019 – dla typu TM 304) i Teresy Stawiarskiej (1985). Literą „x” oznaczam niesklasyfikowane warianty typów lub odmian paciorków wydzielonych w ramach podanych wyżej systematyk typologicznych¹³ (uwaga ta dotyczy także innych kategorii zabytków opisanych w katalogu). Określenia barw paciorków i naczyń szklanych,

w szczególności ze szkła przejrzystego, są oczywiście subiektywne; w wypadku szkła „czarnego”¹⁴ w miarę możliwości starałem się też opisać jego barwę widzianą w świetle przechodzącym. W kilku grobach odkryto kolie paciorków i wisiorków zachowane w pierwotnym układzie – ich sekwencję podaję zgodnie z numerami zabytków w inwentarzach tychże grobów.

Inne drobne ozdoby określam według następujących typologii: wisiorki wiaderkowate – Ines Beilke-Voigt (1998) i Piotra Kaczanowskiego (1987), guzki typu *Bernašivka* – Andrzeja Kokowskiego (2000) i Barbary Niezabitowskiej-Wiśniewskiej (2015), kółka/pierścionki – Christamarii Beckmann (1969).

W opisach naczyń szklanych posłużyłem się klasyfikacją importów rzymskich Hansa Jürgena Eggersa (1951) oraz systematykami szkieleł Deli von Boeselager (2012), Clasiny Isings (1957) i Teresy Stawiarskiej (1999). Formę naczyńia *terra sigillata* podaję za Hansem Dragendorffem (1895), zaś naczyńia typu *Porolissum* za Cristianem-Claudiem Filipem (2008).

Najliczniejszy zespół zabytków – lepione ręcznie naczyńia ceramiczne – oznaczam według podstawowego dla kultury wielbarskiej opracowania Ryszarda Wołągiewicza (1993), będącego zmodyfikowaną i uzupełnioną wersją „klasycznej” typologii Reinharda Schindlera (1940), stosuję także przyjęte przezeń nazwy form tych naczyń (misa, waza itd.). Pojedyncze naczyńia kultury przeworskiej oznaczam zgodnie z typologiami ceramiki z cmentarzysk w Kamieńczyku, pow. wyszkowski (T. Dąbrowska 1997) i w Nadkolu, pow. węgrowski (J. Andrzejowski 1998).

W opisach poszczególnych obiektów i ich inwentarzy posługuję się, oprócz wymienionych wyżej sygnatur typologicznych, następującymi skrótami:

AL-M – Alicja Lasota-Moskalewska; GS – Grzegorz Skrzyński; IP – Iwona Pannenko; MB – Maciej Bąbel; ML-Z – Maria Lityńska-Zajac; PS – Piotr Szwarczewski; RS – Rafał Siuda; TS – Tomasz Stępnik.

głęb. – głębokość; wym. – wymiary; dług. – długość; szer. – szerokość; wys. – wysokość; średn. – średnica; grub. – grubość; obj. – objętość; zach. – zachowana/zachowany/zachowane; K – kobieta; M – mężczyzna; l. – lat/lata; k. – kultura; odm. – odmiana; war. – wariant; zbliz. – zbliżona/zbliżony/zbliżone.

¹² Por. A. Cieśliński, A. Kasprzak 2009, ryc. 7.

¹³ Z wyłączeniem typu TM 304, w ramach którego Andrzej Kokowski (2019, tab. 7) wydzielił kolejne warianty, w tym TM 304x.

¹⁴ W rzeczywistości to szkła o bardzo ciemnych odcieniach różnych barw (zob. P. Cosyns 2011).

II.2. GROBY I OBIEKTY NIEOKREŚLONE

OBIEKT 1 (12E/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. I/1).

Opis: Odkryty w obrywie żwirowni, częściowo zniszczony, wyeksplorowany ratowniczo. Strop zarejestrowany w spągu humusu, na głęb. ok. 20 cm od naruszonej powierzchni, rozorany po linii N-S. Zarys jamy owalny, o zachowanych wym. ok. 120×80 cm, w przekroju prostokątny o zaokrąglonym dnie, miąższości do ok. 50 cm. Wypełnisko w naruszonym stropie brunatne do czarnego, niżej smolistoczarne z węglami drzewnymi (III) i rozproszonymi, licznymi przepalonymi kośćmi (I, II); w części centralnej dwa duże (do 55×30×25 cm) i kilka mniejszych kamieni, przy nich ułamki przepalanej ceramiki (3–5) i grzebienia (2) oraz okucie tulejkowate (1). *I. Adultus–maturus, M?* (116,1 g). *II. Świnia* (4). *III.1. Betula sp.* (18); *2. Nieoznaczone* (22) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. I/1): 1. Okucie tulejkowate ze stopu miedzi*, przepalone. Niedokuta, zwężająca się tulejka zakończona nieregularnie dwustożkowatym pełnym guzkiem o spłaszczonym szczycie z małym wgłębieniem (grot strzały myśliwskiej?). Długość 51 mm, średn. tulejki do 9 mm, guzka 8 mm, waga 7,01 g. 2. Trzy małe fragmenty płytek wewnętrznych grzebienia trójwarstwowego z poroża. Wym. do 11×10 mm, grub. 2 mm. 3. Mała miseczką gliniana lepiona ręcznie, zachowana w ok. 1/2, lekko przepalona. Nad załomem niewielki uskok. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A/E. Średn. wylewu 8,5 cm, brzośca 9,5 cm, dna 5 cm, wys. 5,5 cm. 4. Fragment wylewu miseczki glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIV A. Średn. wylewu ok. 14 cm. 5. Ok. 20 małych charakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 2 (12E/IVc–13E/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. I/2).

Opis: Naruszony przez krawędź żwirowni, wyeksplorowany ratowniczo. Strop zarejestrowany w spągu humusu, na głęb. ok. 20 cm od rozoranej powierzchni. Zarys jamy nieregularnie kolisty, o średn. ok. 100 cm, w przekroju półkolisty, miąższości do ok. 55 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrązowe, niżej czarne z węglami drzewnymi i bardzo nielicznymi okruchami przepalonych kości (I); w jamie fragmenty misy (1) i kilka ułamków ceramiki kultury wielbarskiej (2) oraz z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz (Tabl. I/2): 1. Ok. 10 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, lekko przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIA. Średn. brzośca ok. 19 cm, dna 7,5 cm. 2. Pięć małych charakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie. 3. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 3 (bez lokalizacji)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Zniszczony w obrywie żwirowni przed 1997 rokiem, odkryty przypadkowo. Wypełnisko czarne, z licznymi węglami drzewnymi. W zachowanej części jamy nieliczne przepalone kości (I), dwie zapinki (1, 2), fragmenty stopionych wisiorów opasanych (3) i paciorków (4, 5) oraz grzebienia (6). *I. Infans I* (15,3 g).

Inwentarz (Tabl. II/3, CCCXVI): 1. Zapinka trójgrzebykowa ze stopu miedzi*, uszkodzona w ogniu. Kabłąk facetowany, grzebyki zdobione na krawędziach perełkowanym filigranem. Sprężynka 14-zwojowa na osi zakończonej guzkami. Typ Almgren 96. Długość 31 mm, wys. 17 mm, waga 5,88 g. 2. Zapinka z wysoką pochewką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Na główce i u nasady nóżki poprzeczne rowki, na końcu nóżki mały guzek. Sprężynka ośmiozwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 201. Długość 27 mm, wys. 14 mm, waga 3,02 g. 3. Dwa fragmenty stopionych wisiorów opasanych z paciorków ze szkła przejrzystego, bezbarwnego i zielonkawoniebieskiego, oplecionych wąskimi taśmami ze stopu miedzi. Wym. 21×18×10 i 13×10×8 mm. 4. Trzy grudki stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego i zielonkawoniebieskiego, zapewne z paciorków, z wtopionymi blaszkami ze stopu miedzi. 5. Stopiony kulisty (?) paciorek ze szkła półprzejrzystego, zielonego. 6. Część uchwytu grzebienia jednowarstwowego, trzyczęściowego, z poroża, z dwoma poprzecznymi nitami żelaznymi (niezachowane). Na uchwycie z obu stron nad linią zębów linia ryta, grzbiet profilowany. Typ Thomas BI / Teuber M I b. Zach. wys. 44 mm, grub. 8 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁–C_{1a}.

Uwagi: Inwentarz być może niekompletny.

OBIEKT 4 (14D/II d–14E/II a)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. II/4).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 45–50 cm, od S naruszony przez korzenie sosny. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 90×55 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, miąższości do ok. 30 cm. Wypełnisko smolistoczarne,

przesycone węglami drzewnymi (III). W jamie niezbyt liczne przepalone kości (I), przęślik (2), fragment grzebienia (5), stopione wisioriki opasane (3), stopy szkła (4) i miedzi (1). *I. Osoba niedorośła (46,2 g). III.1. Betula sp. (18); 2. Nieoznaczone (4) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. II/4): 1. Fragment stopionego nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi. Wym. 16×8×5 mm. 2. Dwustożkowy przęślik gliniany z płaskimi biegunami, przepalony. Powierzchnia jasnobrunatna do szarej, z czarnym przebarwieniem przy biegunie. Średn. 34 mm, wys. 19 mm. 3. Dwa fragmenty stopionego wisiorika opasanego (dwóch wisiorików?) z paciorka ze szkła przejrzystego, bezbarwnego, z resztkami wąskich taśm ze stopu miedzi. Wym. 18×12×10 i 16×8×7 mm. 4. Dwie grudki stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego, oraz grudka szkła przejrzystego, wodnistzielonego, zapewne z paciorków. 5. Fragment wieloczęściowego jednowarstwowego grzebienia z poroża, z zachowanymi łożyskami dwóch nitów; uchwyt niezdobiony. Zach. wym. ok. 22×20 mm. 6. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁-C₂.

OBIEKT 5 (14D/Id)

Grób ciałopalny (?), bezpopielnicowy (Tabl. II/5).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 45 cm, silnie naruszony przez korzenie sosny. W planie zarys jamy prostokątny, o wym. ok. 85×125 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, miąższości do ok. 40 cm. Wypełnisko jasnobrunatne do brunatnego, z licznymi drobnymi węglami drzewnymi, przemieszane. W jamie nieliczne fragmenty przepalanej ceramiki (1-3) oraz liczne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). Brak zauważalnych śladów przepalonych kości.

Inwentarz (Tabl. II/5): 1. Pięć fragmentów naczynia glinianego lepienego ręcznie, częściowo przepalonych. Powierzchnia gładka, błyszcząca, od jasno- do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. 2. Pięć fragmentów ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego (?), przepalonych, w tym fragment brzuśca z głębokimi poziomymi (?) żłobkami. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka bardzo drobnego tłuczka mineralnego. 3. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki lepienego ręcznie, przepalone. 4. 40 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (fazy C_{1b}-D?).

OBIEKT 6 (12E/IVa-b-13E/I-IIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. III/6).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys owalny, o wym. ok. 180×135 cm, w przekroju nieckowaty,

o miąższości ok. 55 cm; w stropie od SW negatyw dużego kamienia (ok. 55×45 cm). Wypełnisko w stropie brunatne do ciemnobrunatnego, niżej ciemnoszare, w spągu smolistoczarne z przepalonymi kośćmi (I), licznymi uławkami ceramiki (6-8), fragmentami żetonów do gry (1, 2) i przedmiotów ze stopów miedzi (3, 4) oraz stopami szkła (5). *I.1. Infans II-juvenis; 2. Juvenis (61 g).*

Inwentarz (Tabl. III/6, CCCXXVI): 1. Fragment żetonu do gry z czarnego szkła opakowego, przepalony. Zach. wym. 12×7×7 mm (pierwotna średn. ok. 22 mm). 2. Fragment żetonu do gry z mlecznobiałego szkła opakowego, przepalony. Zach. wym. 25×12×8 mm (pierwotna średn. ok. 25 mm). 3. Fragment ozdoby ze stopu miedzi (zawieszki lunulowatej?), wykonanej z blachy o nieznacznie pogrubionych (?) końcach; lekko nadtopiony. Pośrodku (obecnie przy krawędzi przełamania) mały otworek, zapewne do zaczepienia kółka do zawieszania. Zach. dług. 30 mm, grub. blachy 0,5-2 mm, grub. końca skrzydełka 4 mm. 4. Mały fragment nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi, ze śladami cienkiego drutu o przekroju kwadratowym; przetopiony. 5. Trzy fragmenty stopów szkła, w tym jeden nieprzejrzystego barwy białej i dwa przejrzystego bezbarwnego. 6. Pięć fragmentów głębokiej misy glinianej lepienego w ręce, z małym uszkiem pod krawędzią. Powierzchnia szaro-jasnobrunatna, szorstka, nad dnem gładka. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 15 cm, wys. ok. 10 cm. 7. Mały fragment ceramiki lepienego w ręce, o gładkiej czarnej powierzchni zdobionej nieregularnymi ukośnymi liniami rytymi. 8. Ok. 50 uławków i okruchów ceramiki lepienego ręcznie, przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 7 (13E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. IV/7).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. W planie zarys owalny, o wym. ok. 145×135 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko w stropie brunatne z kilkoma kamieniami, w tym dużym przegrzanym odłupkiem z większego głazu, niżej ciemnobrunatne, w spągu i częściowo przy ścianach intensywnie smolistoczarne, z dużą ilością węgla drzewnych (od NW dwa duże fragmenty bierwiona), przepalonymi kośćmi (I) i licznymi fragmentami przepalanej ceramiki (4-10), wśród nich ułamki grzebienia (1), stop srebro (2) i okruchy szkła (3). *I. Osoba niedorośła (30,7 g).*

Inwentarz (Tabl. IV/7, CCCXXVI): 1. Cztery małe fragmenty grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. płytki 14×7 mm, grub. 5 mm, zach. dług. nitu 6 mm, grub. 1 mm. 2. Amorficzna grudka stopionego srebra. Waga 0,52 g. 3. Ok. 10 drobnych okruchów przepalonego szkła przejrzystego, bezbarwnego

i jasnożółtego. 4. Głęboka misa gliniana lepiona w ręce, zachowana fragmentarycznie, przepalona, częściowo zrekonstruowana. Pod krawędzią małe uszko o rozszerzonej podstawie, na barkach listwa plastyczna, nad załomem brzuśca głęboka, miękko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, ceglasto-jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista z dużą zawartością miki. Zbliż. do typu XaA. Średn. wylewu 22 cm, brzuśca ok. 23 cm, zach. wys. 10,5 cm. 5. Małe naczynie gliniane lepione w ręce, zachowane w ok. ¼, ze śladami działania ognia. Na baniastym brzuścu ślady obmazywania i wykonane palcami płytkie szerokie bruzdy. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka gruboziarnista. Miniaturowy garnek typu Ia. Średn. brzuśca ok. 12,5 cm, dna 8 cm, zach. wys. 8 cm. 6. Fragment wylewu nieokreślonego naczynia glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 7. Fragment dna nieokreślonego naczynia glinianego (misy?) lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 8. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki lepionej w ręce. Powierzchnia chropowata, jasnoceglasta. Domieszka drobnoziarnista. 9. Niecharakterystyczny fragment ceramiki lepionej w ręce. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 10. Trzy niecharakterystyczne fragmenty przepalonej i zniszczonej ceramiki starożytnej lepionej w ręce. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. 11. Odłupek z retuszem użytkowym, z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 8 (12E/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. III/8).

Opis: Na głęb. ok. 55 cm odsłonięto zarys kolistej jamy o średn. 60 cm, w stropie zniszczonej przez korzenie sosen. W przekroju jama nieckowata, miąższości do 30 cm. Wypełnisko brunatne (wkop?) z trzema małymi kamieniami w stropie, w spągu i na obrzeżach smolistoczarne z niewielkimi węglami drzewnymi (III), bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i drobnymi przepalonymi elementami wyposażenia (1–6). *I. Osoba niedorośla (7,7 g). III.1. Betula sp. (18); 2. Liściaste (5); 3. Nieoznaczone (2) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. III/8): 1. Dwa ułamki osadzonych na osiach sprężynek dwóch zapinek ze stopów miedzi, nadtopione. Dług. 11 i 9 mm, średn. 4 mm. 2. Trzy amorficzne grudki stopionego srebra. Waga łączna ok. 2,88 g. 3. Drobna grudka stopu miedzi. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła nieprzejrzystego, ciemnobrunatnego z białymi punktami i ciemnożółtą plamką, zapewne z paciorka. 5. Trzy drobne fragmenty grzebienia

z poroża, w tym ułamek okładziny uchwytu zdobionej odciskanymi „oczkami”. 6. Niecharakterystyczny fragment ceramiki starożytnej lepionej w ręce. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 9 (12E/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?) (Tabl. V/9).

Opis: Na głęb. 40–45 cm kolisty zarys jamy o średn. ok. 25 cm, zniszczonej przez korzenie drzew, w przekroju workowatej, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko jasnobezwowe, bardzo słabo czytelne na tle piasku calcowego. Pośrodku jamy duży fragment misy (1), pod nim niewielka ilość czarnej ziemi z drobnymi fragmentami węgla drzewnych i jeden ułamek przepalonej kości (I). *I. Niediagnostyczna.*

Inwentarz (Tabl. V/9): 1. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona, zachowana w ok. ¼. Powierzchnia gładka, lekko lśniąca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaB. Średn. wylewu i brzuśca 24 cm, dna 12 cm, wys. 8,5–9 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 10 (14D/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. V/10).

Opis: Na głęb. ok. 30–40 cm, na granicy humusu i piasku calcowego, skupisko przepalonych kości (I) rozwleczonych na N wzdłuż czytelnych śladów orki. Wokół tego skupiska słabo widoczny zarys nieregularnie kolistej jamy o średn. 70–80 cm, naruszonej przez korzenie sosny; w przekroju zarys nieckowaty, o zachowanej miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko w górnej części jamy jasnobrunatne, w spągu brunatne z drobnymi węglami drzewnymi. W stropie jamy wśród kości fragmenty szpili (1), paciorki oraz stopy szkła i srebra (3–6), w całej jamie rozproszone ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9). Pomiedzy kośćmi z rozwleczzonego stropu grobu przepalone przęslik gliniany (8) i fragment grzebienia (2), a w odległości ok. 200 cm na N – przęslik kamienny (7). *I. Adultus wczesny (380,3 g).*

Inwentarz (Tabl. V/10, CCCXVI, CCCXXVII): 1. Fragment szpili z poroża, z główką w kształcie łebka gwoźdźca. Górna część trzonu i podstawa główki zdobione pasmami ukośnych nacięć ujętych w linie dookolne (tzw. motyw rybiej ości). Zach. dług. 26 i 9 mm, średn. trzonu 2,3–3,5 mm, główki 6×6,5 mm. 2. Fragment jednoczęściowego grzebienia z poroża. Uchwyt zdobiony podwójnym zygzakiem z krótkich nacięć i odciskanymi kółkami z zaznaczonym środkiem; grzbiet uchwytu płaski. Typ Thomas AI / Teuber E I e. Wym. 22,5×30 mm, grub. 4 mm. 3. Miniaturowy paciorek dwustożkowaty

ze szkła przejrzystego, błękitnego. Typ TM 57. Średn. 4 mm, wys. 3 mm. 4. Stopiony paciorek (dwa paciorki?) z przejrzystego szkła bezbarwnego z nitkami ciemnoczerwonymi (?). Typ TM 252/254 (?). 5. Grudka przepalonego szkła (przejrzystego?, fioletowego?), zapewne z paciorka. 6. Grudka stopionego srebra. Waga 3,13 g. 7. Przęslik kamienny* (piaskowiec lub mułowiec; PS), cylindryczny, z płaskimi biegunami. Na ścianie i biegunach zdobienie liniami rytymi i dołkami (wierconymi?). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. 25 mm, wys. 8,5 mm. 8. Przęslik gliniany, dwustożkowy, z szerokimi, lekko wklęsłymi biegunami, przepalony. Na łagodnym załomie nieregularny rząd dołków (zachowany częściowo). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna, częściowo zniszczona. Średn. ok. 37 mm, wys. 16 mm. 9. 22 fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 11 (13E/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. VI/11).

Opis: W spągu humusu, na głęb. 20–25 cm dwa niewielkie kamienie. Wokół nich kolisty zarys jamy o średn. 60 cm, w stropie naruszonej przez korzenie sosny; w przekroju zarys nieckowaty, z workowatym przegłębieniem w centrum sięgającym głęb. ok. 75 cm. Wypełnisko jasnobezwowe, słabo odróżnialne od calca. W spągu obiektu, na głęb. 60–70 cm, niewielkie skupisko przepalonych kości (I), wśród których grudki srebra (1), stopione paciorki (2, 3) i ułamki grzebienia (4); w całym wypełnisku drobne przepalone kamienie i ułamki ceramiki (5). *I. Infans I (15,9 g).*

Inwentarz (Tabl. CCCXVI): 1. Trzy amorficzne grudki stopów srebra. Waga 0,81 g. 2. Duża amorficzna bryłka stopu szklanego (z paciorka?), przejrzysta, wodnistozielona. 3. Kilkadziesiąt bardzo drobnych okruchów szkła przejrzystego barwy błękitnej, zapewne z paciorka. 4. Trzy drobne fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża. 5. Kilka niecharakterystycznych fragmentów brzuśców naczyń glinianych lepionych w ręce. Powierzchnie gładkie i chropowate, jasnobrunatne. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 12 (12E/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. VI/12).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Zarys jamy owalny, o wym. 90×70 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, o miąższości 40–45 cm. Wypełnisko w centrum jamy i od NE brunatne (wkop?), w spągu i przy ścianach

smolistoczarne z dużą ilością węgla drzewnych i rozproszonymi uławkami przepalonych kości (I); w stropie przegrzany odłupek dużego kamienia. W czarnej warstwie grudki srebra (1) i fragmenty ceramiki (2–5), także nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Osoba niedorośla (33,7 g).*

Inwentarz (Tabl. VI/12): 1. Dwie grudki stopionego srebra. Waga 0,15 g. 2. Osiem fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. Na górnej części brzuśca listwa plastyczna z zachowanym śladem nasady uszka (lub pseudouszka). Powierzchnia gładka, lekko lśniaca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 20 cm. 3. Cztery fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaB. Średn. wylewu i brzuśca ok. 20 cm, dna 8 cm, wys. 9 cm. 4. Przydenna część glinianego kubka jajowatego z niezachowanym dużym uchem, lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVC. Średn. brzuśca ok. 7,5 cm, dna 4,5 cm. 5. Ok. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, częściowo przepalonych. 6. 11 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 13 (12E/IVc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. VII/13).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm, tuż poniżej humusu, kilkuwarstwowy bruk kamienny częściowo rozwleczony przez orkę i korzenie sosen. Przy najniższej warstwie bruku, na głęb. 50–60 cm, wyraźny zarys prostokątnej jamy o zaokrąglonych narożnikach i wym. 85×180 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE). W przekroju jama wanienkowata, o zachowanej miąższości do 45 cm. Wypełnisko brunatne, naruszone przez nory zwierzęce i korzenie sosny; pod brukiem, w centralnej części jamy, ciemniejsze z drobnymi węglami drzewnymi i dwoma okruchami silnie przepalonych kości (I); od SW, na głęb. ok. 80 cm, przy ścianie jamy naczynie (2), w nim grzebień (1), w jamie także kilka uławków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niedyagnostyczne. III.1. Betula sp. (21) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. VII/13): 1. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, zniszczony (zachowanych 15 małych fragmentów). Grub. uchwytu 8–11 mm. 2. Gliniany kubek jajowaty, bezuchy, lepiony ręcznie, niestarannej roboty. Powierzchnia nierówna, zagładzona, ze śladami wygnięcia palcami, jasnobrązowa do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Wariant typu XVC. Średn. wylewu 8 cm, brzuśca 8,5 cm, dna 5,5 cm, wys. 7 cm. 3. Mały fragment wylewu naczynia

glinianego o gładkiej, brunatnoczarnej powierzchni.

4. Osiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 14 (12E/IVc)

Grób inhumacyjny (Tabl. VII/14).

Opis: Na głęb. ok. 35 cm odsłonięto prostokątny zarys jamy o wym. 80×50 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NE), w przekroju regularnie wanienkowaty, o miąższości 40 cm. Wypełnisko jasnobrunatne i beżowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego, z pojedynczymi okruchami przepalonych kości (I) i węgli drzewnych oraz drobnymi fragmentami ceramiki (4); w stropie od W trzy nieprzepalone paciorki (1–3). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz (Tabl. VII/14): 1. Nieregularnie kulisty paciorek bursztynowy, barwy czerwonej. Typ TM 394. Średn. 8–9 mm, wys. 7 mm. 2. Płaskokulisty, asymetryczny paciorek ze szkła opakowego, czerwonego. Typ TM 41. Średn. 10 mm, wys. 4,5–7 mm. 3. Kulisty paciorek ze szkła nieprzejrzystego, białego. Typ TM 6. Średn. 10 mm, wys. 7 mm. 4. Cztery niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekt 15 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 16 (12E/IIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. VIII/16).

Opis: Na głęb. ok. 35 cm odkryto owalny zarys jamy o wym. ok. 90×50 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NE), w stropie naruszonej przez korzenie sosen; w przekroju zarys wanienkowaty, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, zbliżone barwą do piasku calcowego. W spągu od NW skupisko nieprzepalonych paciorków (1–4); w wypełnisku także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5) i dwa drobne fragmenty przepalonych kości. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. VIII/16, CCCXVI): 1. Profilowany guzek ze stopu miedzi z nałożonym pierścieniem z karbowanego drutu srebrnego, z końca osi zapinki – najpewniej w funkcji paciorka. Średn. 4 mm. 2. Paciorek mozaikowy, prostopadłościenny, z nieprzejrzystego szkła ciemnobłękitnego z motywem liści ze szkła opakowego czerwonego w białych obwódkach. Typ TM 354f. Wym. 9×7×4 mm. 3. Siedem miniaturowych paciorków krążkowatych ze szkła opakowego, pomarańczowego. Typ TM 53. Średn. 4 do 5 mm. 4. Płaski, krążkowaty paciorek ze szkła opakowego, czarnego, z otworkiem

wzdłuż płaszczyzny paciorka. Wzór Kokowski P1 / typ Gopkalo XVI/4. Średn. 9 mm, wys. 8 mm, grub. 3 mm.

5. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 17 (13D/IVc–14D/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. VIII/17).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm odsłonięto zarys prostokątnej jamy o wym. 90×70 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości 45 cm; od N jama naruszona przez korzenie sosny. Wypełnisko w stropie brunatne (wkop?) z nielicznymi rozproszonymi przepalonymi kośćmi i fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4) oraz paciorkiem (1) bursztynowym (!). W spągu i przy ścianach wypełnisko smolistoczarne, z licznymi węglami drzewnymi (III) i wyjątkowo licznymi, dużymi fragmentami przepalonych kości (I), wśród których skupisko silnie przepalonych ceramiki z jednego naczynia (3) i przepalony grzebień (2). *I. Maturus wczesny, M (1094 g). III.1. Betula sp. (16); 2. Pinus silvestris (4); 3. Liściaste (5) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. VIII/17): 1. Krążkowaty paciorek bursztynowy, czerwony. Typ TM 390. Średn. 8 mm, wys. 4 mm. 2. Uchwyt jednoczęściowego grzebienia z poroża, wysoki, półkolisty, zdobiony jednostronnie układem odciskanych kółek z zaznaczonym środkiem oraz – powyżej zębów – ostro rytą linią. Odkształcony w ogniu, z uszkodzoną (pierwotnie?) lewą krawędzią. Typ Thomas AI / Teuber E I c/d. Zach. wys. 37 mm, grub. 4 mm. 3. Gliniana wazka (pucharek) dwustożkowata, lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana. Brzusiec z ostrym załomem, na górnej części brzuśca niewielka dookólna bruzda, dno wydzielone. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIII A. Średn. wylewu ok. 12,5 cm, brzuśca ok. 14 cm, dna ok. 8,5 cm, wys. ok. 12,5 cm. 4. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (C_{1a}?).

OBIEKT 18 (13D/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. IX/18).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm nieregularnie prostokątny zarys jamy o wym. 75×55 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości 20 cm. W jednolicie smolistoczarnym wypełnisku przesyconym węglami drzewnymi nieliczne drobne ułamki przepalonych kości (I), liczne fragmenty przepalonych ceramiki (3–7), mały ułamek perełkowanego filigranu (1) i okruchy przepalonego szkła (2). *I. Infans I (3,0 g).*

Inwentarz (Tabl. IX/18, CCCXXIV): 1. Drobnny fragment perełkowanego filigranu srebrnego. Waga 0,05 g. 2. Ok. 20 drobnych i bardzo drobnych okruchów przepalonego szkła przejrzystego, bezbarwnego i jasnożółtawego (z naczynia?). 3. Fragment wylewu i brzuśca naczynia glinianego (miseczki?) wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Powierzchnia gładka, brunatna, ceglasta i szara, z widocznymi śladami obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu i brzuśca 9 cm. 4. Siedem fragmentów naczynia glinianego (wazki?) wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Na barkach wyprofilowana listwa. Powierzchnia gładka, ceglasta, z widocznymi śladami obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 9 cm, brzuśca 11 cm. 5. Ok. 20 fragmentów płytkiej glinianej misy z pierścieniowatym dnem, wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. Na ostrym załomie brzuśca wyprofilowana listwa. Powierzchnia gładka, ceglasta i szara, z widocznymi śladami obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. 6. 13 fragmentów wazki glinianej lepionej ręcznie, przepalonych i zdeformowanych. Szyjka wydzielona listwą plastyczną, poniżej której zaczepione jest małe ucho. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIa. Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca ok. 16 cm. 7. Pięć fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalonych i zdeformowanych. Powierzchnia szorstka, spękana, ceglasta. Domieszka średnio- i gruboziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 19 (12E/IIIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. IX/19).

Opis: W spągu humusu, na głęb. od ok. 30 do 55–60 cm dwie warstwy bruku (?) z niewielkich kamieni. Niżej, na głęb. ok. 65 cm zarys owalnej (?) jamy o wym. ok. 80×60 cm, wydłużony mniej więcej po osi N-S, w przekroju wanienkowaty, o miąższości ok. 10 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, słabo czytelne na tle piasku calcowego, przerośnięte przez korzenie drzew, w nim drobne okruchy węgla drzewnych, dwa drobne ułamki przepalonych kości (I) i dwa ułamki ceramiki (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz: 1. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej o powierzchniach gładkich i chropowatych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 20 (13E/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. IX/20).

Opis: Na głęb. ok. 45 cm kolista jama o średn. 55 cm. W przekroju zarys rozmyty, workowaty, o miąższości

60 cm. Wypełnisko smolistoczarne z węglami drzewnymi, w stropie brunatne i ciemnobrunatne; w jamie rozproszone przepalone kości oraz drobne ułamki ceramiki (1, 2). *I. Infans I (4,1 g).*

Inwentarz: 1. Ok. 10 ułamków niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 2. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 21 (12E/II-IIIId–12F/II-IIIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. X/21).

Opis: Na głęb. ok. 65 cm odsłonięto prostokątną jamę o zaokrąglonych narożnikach i wym. ok. 80×55 cm, zorientowaną po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE). W przekroju zarys wanienkowaty, o zachowanej miąższości do ok. 20 cm, z nierównym (?) dnem. Wypełnisko jasnobrązowe, w spągu części N amorficzne brunatne przebarwienie, w jego obrębie okruchy szkliska zębów ludzkich i kolia paciorków i wisiorków (1–15), częściowo zachowana w układzie pierwotnym¹⁵; w całej jamie drobne węgielki drzewne i kilka ułamków ceramiki (16, 17). *III.1. Pinus silvestris (2); 3. Nieoznaczone (3) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. X/21, CCCXVI): Kolia (1–15): 1. Uszko wisiorka żelaznego (siekirowatego?), spłaszczone poprzecznie do osi przedmiotu, ukośnie ścięte na szczycie. Dług. zach. 22 mm. 2. Cztery segmentowe paciorki ze szkła przejrzystego, z tzw. złotą wkładką, poprzecznie żeberkowane. Typ TM 387b. Dług. 11 do 12 mm, średn. 3,5 do 4 mm. 3. Dwa kuliste paciorki ze szkła przejrzystego, z tzw. złotą wkładką, z zachowanymi śladami szyjek (być może części paciorków segmentowych). Typ TM 387a lub TM 387b. Średn. 7 mm, wys. 6–7 mm. 4. Segmentowy paciorek ze szkła nieprzejrzystego, czarnego, z nitkami żółtymi. Typ TM 97a. Średn. 7,5–8 mm, wys. 10 mm. 5. Kulisty paciorek ze szkła nieprzejrzystego, mleczno-białego. Typ TM 6. Średn. 13 mm, wys. 10 mm. 6. Kulisty paciorek oczkowaty ze szkła półprzejrzystego, jasnozielonego, z wkładkami szkła opakowego, czerwono-żółto-zielonego. Typ TM 220a.b/216cx. Średn. 11,5 mm, wys. 10 mm. 7. Płaskokulisty paciorek ze szkła nieprzejrzystego, czarnego. Typ TM 11. Średn. 10 mm, wys. 6,5 mm. 8. Dwa płaskie prostokątne paciorki o sześciobocznym przekroju i zaoblonych krawędziach, nieregularne, z opakowego szkła czerwonego. Typ Alekseeva 117. Wym. 12×8×4,5 mm i 15×11×4 mm. 9. Dwa mozaikowe paciorki prostopadłościennego z nieprzejrzystego szkła ciemnobłękitnego, z motywem liści ze szkła opakowego

¹⁵ *In situ* zarejestrowano następujący układ paciorków kolii: .../8/12/13/12/3/12 (×3)/10/12 (×2)/4/12/10/12/14/12 (×64)/8/12/15/12/3/12/5/1/9/12 (×4)/9/...

czerwonego w białych obwódkach. Typ TM 354f. Wym. 10,5×8×4 mm i 9,5×8×4,5 mm. 10. Dwa paciorki mozaikowe, prostokątne, z nieprzejrzystego szkła jasnozielonego, z motywem liści ze szkła opakowego czerwonego w białych obwódkach. Typ TM 354fx. Wym. 10,5×8,5×4,5 mm i 11×8,5×5 mm. 11. 12 miniaturowych krążkowatych paciorków ze szkła półprzejrzystego, miodowożółtego. Typ TM 50. Średn. ok. 3,0–3,5 mm. 12. 43 miniaturowe krążkowate paciorki z opakowego szkła czarnego (ciemnomiodowego?), w tym trzy zachowane fragmentarycznie. Typ TM 55. Średn. ok. 2,5–3,5 mm. 13. Krążkowaty paciorek bursztynowy, ciemnomiodowy. Typ TM 389. Średn. 15 mm, wys. 5 mm. 14. Krążkowaty paciorek bursztynowy, ciemnomiodowy, z cylindrycznym pasmem ze słabo widocznymi śladami toczenia na obwodzie. Zbliż. do typu TM 430. Średn. 12,5 mm, wys. 5,5 mm. 15. Ósemkowy wisior bursztynowy, ciemnomiodowy. Nieprofilowany, główka ze słabo zaznaczonym załomem. Zbliż. do typu TM 465/471d. Wys. 16 mm, średn. 7×6 mm. 16. Dwa drobne ułamki ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 17. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepakowany.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od N strop nieznacznie naruszony przez skraj jamy ciałopalnego grobu 22.

OBIEKT 22 (12E/IIId–12F/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XI/22).

Opis: W spągu humusu skupisko kamieni, niżej, na głęb. ok. 35 cm, wokół niego prostokątny zarys brunatnej jamy o wym. ok. 140×100 cm i rozmytych krawędziach, na głęb. ok. 50 cm zarys jamy regularnie kolisty, o średn. ok. 120 cm, w przekroju trapezowaty o płaskim dnie, na głęb. 120–125 cm wkopany w warstwę żwiru. W stropie jamy cztery głązy (do ok. 60×40×30 cm), przepalone bądź przegrzane i połupane, pomiędzy nimi kilkanaście mniejszych, również przepalonych kamieni. Wypełnisko w części górnej (do ok. 50–60 cm od stropu grobu) ciemnobrunatne, z drobnymi węglami drzewnymi, fragmentami ceramiki (12) i niewielką ilością słabo przepalonych kości (I); na głęb. ok. 80 cm, pod jednym z głązów, nieprzepakowane paciorki i wisiorki (1–4). W smolistoczarnej spągu duże, liczne fragmenty słabo przepalonych kości (I), węgle drzewne (III), fragmenty ceramiki (8–12) i grzebienia (7), paciorek (5) i stopy szkła (6), w całej jamie kilka ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). *I. Iuvenis, K? (488,6 g). III.1. Betula sp. (12); 2. Nieoznaczone (8) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. XI/22, CCCXVI): 1. Dwa wiaderkowate wisiorki ze stopu miedzi, bez denek (w tym jeden całkowicie zniszczony). Korpusy poprzecznie żeberkowane, uszka lutowane. Typ Beilke-Voigt H.II / Kacza-

nowski II/2. Wys. 8 mm, z uszkiem 11 mm, średn. 9 mm. 2. Dyskowaty paciorek bursztynowy z cylindrycznym pasmem na obwodzie i lekko wklęsłymi biegunami, czerwony. Typ TM 389. Średn. 18 mm, wys. 6,5 mm. 3. Nieregularny wieloboczny paciorek ze szkła opakowego, czerwonego. Typ TM 107. Wym. 8×6,5 mm, wys. 4–5 mm. 4. Cylindryczny paciorek ze szkła nieprzejrzystego, jasnozielonego. Typ TM 4b. Średn. 9 mm, wys. 6 mm. 5. Prostokątny wieloboczny paciorek ze szkła opakowego, czerwonego, przepalony i zdeformowany. Typ TM 111/114. Wym. 10×8×6 mm. 6. Dwie duże grudki stopionego szkła opakowego czarnego, ze śladami opakowego szkła czerwonego, z paciorków. 7. 12 fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitami ze stopu miedzi, przepalonych i zdeformowanych. Okładziny słabo wysklepionego uchwytu zdobione ostro rytymi liniami wypełnionymi drobnymi poziomymi nacięciami. Typ Thomas I.2, motyw C. Dług. zach. fragmentów do 33 mm, dług. nitów 10 mm. 8. Miseczka gliniana lepiąca ręcznie, zachowana w ok. 1/2, miejscami przepalona. Powierzchnia gładka, lekko lśniąca, ciemnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVB. Średn. wylewu 15 cm, brzuśca 14 cm, dna 5 cm, wys. 8 cm. 9. Głęboka misa gliniana lepiąca ręcznie, zachowana w ok. 3/4, przepalona i zdeformowana. W górnej części brzuśca ryta bruzda. Powierzchnia szorstka, brunatna i jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 15,5 cm, brzuśca ok. 15 cm, dna 6,5 cm, wys. ok. 10,5 cm. 10. Fragmenty wylewu i barków naczynia glinianego (misy?) lepiąca ręcznie. Pod wylewem niewielkie zgrubienie. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). Średn. wylewu ok. 23 cm, brzuśca ok. 25,5 cm. 11. Fragmenty małego naczynka glinianego lepiąca ręcznie. Pod łagodnym załomem brzuśca rząd pionowych nacięć (wykonanych patyczkiem?). Powierzchnia gładka, lśniąca, brunatna do czarnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A. Średn. brzuśca ok. 6,5 cm, dna 3,5 cm. 12. Ok. 25 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepiąca ręcznie, w większości przepalonych. 13. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepakowanych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwagi: Od SW jama grobowa nieznacznie naruszyła krawędź inhumacyjnego grobu 21. Fragmenty miseczki (11) także w grobie 29 (2).

OBIEKT 23 (12E/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. X/23).

Opis: Na głęb. ok. 35 cm owalna jama o wym. 80×60 cm, w przekroju nieckowata, miąższości 30 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne, niżej smolistoczarne, przesycone

węglami drzewnymi; w czarnej warstwie liczne słabo przepalone kości (I), drobne stopione lub nadtopione elementy wyposażenia (1–5) i kilka ułamków ceramiki (6). *I. Adultus*, *K?* (117,2 g). *III.1. Betula sp.* (5); 2. *Pinus silvestris* (6) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. X/23): 1. Fragment ozdoby srebrnej – dwa stopione ze sobą ułamki drucików o różnej grubości. Średn. drutu 1,9 i 1,6 mm. Waga 0,40 g. 2. Grudka stopionego srebra. Waga 0,15 g. 3. Fragment igły ze stopu miedzi, z uszkiem asymetrycznym. Długość 52,5 mm. 4. Fragment tordowanego trzonu haczyka wrzeczona (tzw. szpili hakowej) ze stopu miedzi. Długość 28 mm. 5. Siedem przeżarzonych i stopionych ze sobą miniaturowych paciorków z czarnego (?) szkła opakowego. Średn. ok. 3,5–4 mm, grub. ok. 1 mm, długość łączna ok. 11 mm. 6. Siedem niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 24 (12E/IIIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. X/24).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm odsłonięto owalny zarys jamy o wym. 70×45 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NE), w przekroju nieckowaty, o miąższości do 20 cm. Wypełnisko jasnobrunatne z drobnymi węgielkami drzewnymi. W jamie paciorków (1) i drobne ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). Kości szkieletu nie zachowały się. *III.1. Pinus silvestris* (4); 2. *Nieoznaczone* (7) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. X/24): 1. Krążkowaty paciorek bursztynowy, ciemnomiodowy, z asymetrycznie umieszczonym otworem. Typ TM 388. Średn. 11 mm, wys. 6 mm. 2. Trzy drobne fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 25 (14E/Ia)

Nieokreślony (grób ciałopalny, bezpopielnicowy?).

Opis: Na głęb. ok. 45 cm, pomiędzy korzeniami dębu, amorficzne przebarwienie o średn. ok. 30 cm, w strobie rozwleczone (przez orkę?) na długość ok. 50–60 cm, w przekroju nieregularne, miąższości do 30 cm. Wypełnisko silnie naruszone przez korzenie, smolistoczarne, z drobnymi ułamkami węgla drzewnych i małym przepalonym kamieniem, bez uchwytnych śladów kości.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 26 (13E/IIIa)

Grób inhumacyjny (?) (Tabl. XII/26).

Opis: Na głęb. ok. 25 cm, w spągu humusu, zwarty, warstwowy układ średniej wielkości kamieni polnych i odłupków z większych głązów, sięgający głęb. 65–70 cm. Na głęb. 40–45 cm wokół tego „bruku” nieregularnie owalny zarys o wym. ok. 100×50 cm (zorientowany po osi N-S, z odchyleniem ok. 7–10° na NE), w przekroju nieckowaty, miąższości do 35 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, między kamieniami miejscami brunatne i czarne z drobnymi węglami drzewnymi, drobnymi ułamkami przepalonych kości (I), okruchami przepalonego szkła (1) i ceramiki (2, 3), także nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). Kości szkieletu nie zachowały się (?). *I. Osoba dorosła* (5,3 g).

Inwentarz (Tabl. XII/26): 1. Trzy drobne okruchy przepalonego szkła nieprzejrystego, czarnego. 2. Pięć przydennych fragmentów naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna; na lekko wklęsłym dnie widoczne ślady obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 6 cm. 3. Pięć okruchów ceramiki starożytnej, przepalonych. 4. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (fazy C_{1b}–D?).

OBIEKT 27 (13D/Id)

Nieokreślony (Tabl. XIII/27).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm owalny zarys jamy o wym. 50×30 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości 10–15 cm. Wypełnisko jasnobrunatne z drobnymi węglami drzewnymi; od S kilka małych kamieni, pod którymi czarnobrunatne przebarwienia z fragmentami węgla drzewnych.

Inwentarz: brak.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 28 (12E/IIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy¹⁶ (Tabl. XIV–XV/28, 30).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, naruszony przez nory zwierzęce. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 185×155 cm, barwy smolistoczarnej w części N i brunatnej w części S. W przekrojach wyraźnie widoczne dwa poziomy wypełniska: pierwszy, sięgający głęb. 80–90 cm, i drugi, na głęb. od ok. 90 cm do 120–130 cm; oba poziomy oddzielone są od siebie warstwą żółtego (od W) i jasnobrązowego piasku (od E) o miąższości ok. 8–15 cm.

Wypełnisko poziomu pierwszego intensywnie smolistoczarne, z dużymi fragmentami węgla drzewnych (III) i przepalonymi elementami wyposażenia (1–16); w spą-

¹⁶ Por. J. Andrzejowski, K. Stanek 2007, 238, 240, 242, ryc. 8–11.

gu części N wokół skupiska zwęglonych bierwion ślady popiołu. Zarys poziomu drugiego na głęb. ok. 100 cm nieregularnie czworokątny, o wym. 145×120 cm; w jego stropie dwa duże (55×40×20 i 40×25×20 cm), obrobione głązy (ze śladami przegrzania?), spąg wkopany w warstwę żwiru i gliny. Wypełnisko smolistoczarne, z licznymi, dużymi fragmentami zwęglonych bierwion (III), skupiającymi się w spągu; bezpośrednio pod kamieniami przepalona misa (18) i kubek (22). W obu poziomach wypełniska liczne przepalone kości tej samej osoby (I), fragmenty przepalanej ceramiki (18–21, 23–26) i ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (27) oraz drobne szczątki tkaniny, zapewne lnianej*. I. *Iuvenis*, K? (184,2 g). III.1. *Betula sp.* (386); 2. *Fraxinus excelsior* (72); 3. *Carpinus betulus* (40); 4. *Lisiciaste* (300) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XIV-XVII/28, CCCXVI, CCCXXIV, CCCXXVI): 1. Fragment ścianki naczynia ze szkła przejrzystego, wodnistozielonego, z widocznymi pęcherzykami powietrza, nadtopiony. Wym. 18×14,5 mm, grub. 1 mm. 2. 12 grudek stopionego szkła przejrzystego, wodnistozielonego, zapewne z tego samego naczynia. 3. Fragment (siedem zwojów) sprężynki srebrnej zapinki, zapewne kuszowatej; oś zakończona profilowanym guzkiem. Długość 13,5 mm, średn. 4 mm. Waga 0,88 g. 4. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielna, lekko nadtopiona. Rama półokrągła, płaska w przekroju, kolec odlany w całości, z dwoma poprzecznymi nacięciami przy uszku. Typ AD11. Wym. 21×18 mm. Waga 1,66 g. 5. Drobny ułamek tulejki zwiniętej z cienkiej blaszki ze stopu miedzi. Długość 6 mm. 6. Dwie małe grudki stopionego srebra. Waga 0,52 g. 7. Żeton do gry ze szkła opakowego, mlecznobiałego, zachowany w połowie. Średn. 24,5 mm, wys. 8 mm. 8. Ponad 60 różnej wielkości okruszków przepalonego szkła opakowego, mlecznobiałego, zapewne z żetonów do gry. 9. Żeton do gry ze szkła opakowego, czarnego, przeżarzony i zdeformowany. Wym. 25×21×7 mm. 10. Mała amorficzna grudka stopionego szkła czarnego (ciemnozielonego), z żetonu do gry (?). Średn. ok. 11 mm, wys. 5 mm. 11. Amorficzna grudka stopionego szkła czarnego (ciemnozielonego?), z żetonu do gry lub paciorków. Wym. ok. 18×15×10 mm. 12. Amorficzna grudka stopionego szkła opakowego, czarnego (z żetonu do gry?), z wtopionym szkłem półprzejrzystym, ciemnozielonym z białymi nitkami opakowymi. Wym. ok. 24×22×9 mm. 13. Krążkowaty otoczek z białego kwarcytu (żeton do gry?). Średn. 22×20 mm, wys. 11 mm. 14. Trzy fragmenty krążkowatego otoczka (otoczeków?) z czarnego krzemienia pomorskiego, tzw. jaskółczego chlebka (żeton do gry?). Zach. długość 12,5 mm, zach. wys. 6 mm. 15. Pięć prostopadłościennych paciorków ze szkła półprzejrzystego, ciemnofioletowego, natopionych i lekko zdeformowanych (jeden

stopiony całkowicie). Typ TM 110. Wym. 11–11,5×8–8,5×4,5–6 mm. 16. Osiem fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi, przepalonych i odkształconych. Okładziny uchwytu zdobione liniami i łukami z drobnych nacięć. Długość nitu 9 mm, średn. 2 mm. 17. Duża misa gliniana lepiona ręcznie, ze śladami przepalenia, zachowana w ok. ½. Na szyjce płytka bruzda, pod nią trzy rozmieszczone symetrycznie pseudouszka w kształcie litery „X”, nad załomem brzuśca dookólna bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC. Średn. wylewu 24 cm, brzuśca 29 cm, dna 13 cm, wys. 19,5 cm. 18. Misa gliniana lepiona ręcznie, z szyjką wydzieloną niewielkim uskokiem, przepalona, zachowana fragmentarycznie. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 29 cm, brzuśca 28 cm, dna 11 cm, wys. 11,5 cm. 19. Ok. 10 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych i odkształconych. Brzusiec ze stosunkowo ostrym załomem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna i szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC (?). Średn. brzuśca 17 cm. 20. Pięć fragmentów naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie. Na załomie brzuśca rząd gęsto rozmieszczonych ukośnych płytek żłobków. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIE (?). Średn. brzuśca 22 cm. 21. Pięć fragmentów głębokiej misy glinianej lepionej ręcznie. Szyjka wysoka, zdobiona podwójnym rytym zygzakiem, wydzielona dwoma miękkimi rytymi bruzdami. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA. Średn. brzuśca 16 cm. 22. Kubek gliniany lepiony ręcznie, zachowany w ok. ¾, niestarannie wykonany. Ucho mocowane na szerokie czopy. Powierzchnia nierówna, zagładzana, ze śladami palców, brązowa do czarnobrunatnej. Domieszka gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVB. Średn. wylewu 7,5–8 cm, brzuśca ok. 7,5 cm, dna 4,5 cm, wys. 5,5–6 cm. 23. Ok. 20 fragmentów kielichowatego kubka glinianego lepionego ręcznie, niestarannie wykonanego, częściowo całkowicie przepalonych. Powierzchnia nierówna, ze śladami wygładzania, od jasno- do czarnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista i nieliczna organiczna. Typ XIXC. Średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca ok. 11 cm, dna ok. 7 cm, wys. do 9,5 cm. 24. Ok. 20 fragmentów baniastego kubka glinianego lepionego ręcznie, miejscami przepalonych. Ucho mocowane na czopy. Powierzchnia nierówna chropowata, pod wylewem zagładzana, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVC. Średn. wylewu 11 cm, brzuśca 14 cm, dna 6,5 cm, wys. 11 cm. 25. Pięć fragmentów naczynia glinianego z listwą plastyczną na szyjce, miejscami przepalonych. Powierzchnia gładka,

pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 26. Ok. 160 fragmentów ceramiki (w tym cztery wylewy różnych naczyń), częściowo przepalonych, w większości o powierzchniach gładkich, od jasno- do szarobrunatnych, rzadziej czarnych. 27. 14 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂.

Uwagi: Od NE strop prawdopodobnie nieznacznie naruszył krawędź jamy grobu 30.

OBIEKT 29 (12F/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XIX/29).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm nieregularnie prostokątna jama o wym. 70×50 cm, ze skupiskiem niewielkich kamieni w centrum. W przekroju jama nieckowata, nieregularna, miąższości do 40 cm. Wypełnisko jasnobrunatne z drobnymi węglami drzewnych, okruchami przepalonych kości (I) i ułamkami ceramiki (1, 2). *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz (Tabl. XIX/29): 1. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. brzuśca 13 cm. 2. Fragment miseczki glinianej lepionej ręcznie. Nad łagodnym załomem brzuśca rząd pionowych nacięć (wykonanych patyczkiem?). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A. Średn. wylewu i brzuśca ok. 9 cm, dna 4 cm, wys. 5,5 cm. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

Uwagi: Fragmenty miseczki (2) także w grobie 22 (11).

OBIEKT 30 (12E/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy¹⁷ (Tabl. XIV-XV/28.30).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w stropie rozorany, naruszony przez nory zwierzęce. Zarys jamy prostokątny, o wym. ok. 130×85 cm, w przekroju nieckowaty z płaskim dnem, miąższości do 50 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatne, niżej smolistoczarne; w spągu warstwa popiołu ze skupiskiem zwęglonych bierwion (III), pomiędzy nimi spalone orzechy laskowe (7), przepalone sprzączka (1), igła (2) i żetony do gry (3, 6?) oraz stopy szkła (4, 5); nad bierwionami liczna przepalona ceramika (8-12). W brunatnym wypełnisku w stropie jamy nieliczne przepalone kości (I), drobne węgle drzewne i niewielkie ułamki ceramiki (12). W całej jamie rozproszony ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). *I. Juvenis (10,9 g). III.1. Betula sp. (282); 2. Fraxinus excelsior (38); 3. Ulmus sp. (1); 4. Quercus*

sp. (1); 5. Alnus sp. 4); 6. Pinus silvestris (4); 7. Nieoznaczone (32) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XVII-XVIII/30, CCCXVI, CCCXXVI):

1. Sprzączka omegowata ze stopu miedzi, dwuczęściowa, z ramą na żelaznej osi. Rama i kolec facetowane, u nasady kolca pole metopowe z dwoma poprzecznymi bruzdami. Skuwka asymetryczna, z trzema szplintami/zawleczkami¹⁸ mocującymi pas, rozmieszczonymi asymetrycznie do osi ramy (naprawa?). Typ AE2. Długość ze skuwką 30 mm, wys. ramy 40 mm. Waga 9,76 g. 2. Trzy fragmenty trzonu igły (?) ze stopu miedzi. Długość łączna 31 mm, średn. 1 mm. 3. 13 fragmentów żetonu (żetonów?) do gry ze szkła opakowego, mlecznobiałego, stopionych i zdeformowanych. 4. Grudka przepalonego szkła opakowego, czarnego (?). 5. Dwa małe okruchy stopionego szkła przejrzystego, wodnistozielonego. 6. Owalny otoczek z czarnego krzemienia pomorskiego, tzw. jaskółczego chlebka (żeton do gry?). Wym. 25×18×8 mm. 7. Ok. 40 fragmentów łupin z 10-15 przepalonych orzechów laskowych. 8. Misa gliniana na pierścieniowatym dnie, wykonana przy użyciu koła garncarskiego, zachowana fragmentarycznie, częściowo przepalona. Powierzchnia gładka, szara do jasnobrunatnej; od wewnątrz widoczne ślady obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu i brzuśca 25,5 cm, dna 9 cm, wys. 8,5 cm. 9. Duży fragment i drobne ułamki kielichowatego kubka glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIX C. Średn. wylewu 10 cm. 10. Ok. 15 fragmentów małej misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych i zdeformowanych. Wylew wydzielony dwoma liniami rytymi, nad ostrym załomem brzuśca listwa plastyczna. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII B. Średn. wylewu ok. 14 cm, brzuśca ok. 16 cm. 11. Pięć przydennych fragmentów naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie. Nad dnem rząd małych dołków. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 6 cm. 12. Ok. 150 fragmentów ceramiki (w tym dużego ucha taśmowatego), częściowo przepalonych, w większości o powierzchniach gładkich, jasno- do szarobrunatnych. 13. 20 ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂.

Uwagi: Od S prawdopodobnie nieznacznie naruszony przez krawędź jamy ciałopalnego grobu 28.

OBIEKT 31 (12E/IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XIII/31).

Opis: Odsłonięty na głęb. ok. 30 cm, w stropie rozorany

¹⁷ Por. J. Andrzejowski, K. Stanek 2007, 242, ryc. 8, 13.

¹⁸ Używam tu pojęć wprowadzonych i stosowanych wymiennie przez Katarzynę Czarnecką (2020, 163).

i naruszony przez korzenie sosen. Zarys jamy owalny o wym. 100×90 cm, na głęb. ok. 50 prostokątny o wym. 120×80 cm, w przekroju wanienkowaty z płaskim dnem, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko jednolicie czarne, z dużą ilością słabo przepalonych kości (I), dużymi fragmentami węgla drzewnych (III), przepaloną ceramiką (6–12) i drobnymi fragmentami elementów wyposażenia (1–5) oraz kilkoma fragmentami nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). *I. Maturus, K?* (419,4 g). *III.1. Betula sp.* (23); *2. Fraxinus excelsior* (8); *3. Nieznaczone* (10) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XIII/31, CCCXXVI): **1.** Fragment żetonu do gry z mlecznobiałego szkła opakowego, przepalony. Zach. wym. 24×12×6 mm (pierwotna średn. ok. 26 mm). **2.** Mały fragment dwustożkowatego przęslika glinianego o płaskich biegunach. Powierzchnia czarna. Pierwotna średn. ok. 24 mm, wys. ok. 21 mm (zach. wys. 14 mm). **3.** Dwa fragmenty okładziny uchwytu grzebienia trójwarstwowego z poroża, przepalone, i dwa nity ze stopu miedzi. Okładziny zdobione rytymi pasmami wzoru zbliżonego do odwróconej litery „S”, ograniczonego z obu stron podwójnymi liniami. Dług. ok. 55 i 34 mm, dług. nitów 11–12 mm. **4.** Fragment konkretacji z krzemienia pomorskiego (tzw. jaskółczy chlebek), przepalony (gładzik?, żeton do gry?). Wym. 23×16×10 mm. **5.** Dwa drobne okruchy nieokreślonego przedmiotu żelaznego. **6.** Waza gliniana lepiona w ręce, zachowana fragmentarycznie, przepalona i zdeformowana, częściowo zrekonstruowana. Brzusiec dwustożkowaty, powyżej załomu dookólna listwa plastyczna, na której oparta jest schodkowa podstawa taśmowatego ucha (lub dwóch uch?). Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVC. Średn. brzuśca 18 cm, dna ok. 9 cm, zach. wys. ok. 11 cm. **7.** Fragment przydenny i trzy fragmenty brzuśca naczynia glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia szorstka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 6 cm. **8.** Sześć fragmentów (w tym wylewu i przydenny) naczynia glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, lśniąca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. **9.** Fragment wylewu jajowatego kubka (?) glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, nierówna, szara. Domieszka średnio- i drobnoziarnista z dużą ilością miki. **10.** Fragment wylewu i fragment przydenny naczynia glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, lśniąca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. **11.** Fragment przydenny i fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego w ręce; dno wydzielone. Powierzchnia szorstka, szara. Domieszka średnioziarnista, widoczna na powierzchni. **12.** Osiem drobnych, złuszczonych fragmentów niecharakterystycznej ceramiki starożytnej. Powierzchnie gładkie, szare. **13.** Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekty 32A i 32B

Na głęb. ok. 35 cm, na powierzchni o wym. ok. 180×110 cm, amorficzny zarys silnie rozoranych stropów dwóch jam (Tabl. XII/32A–32B): smolistoczarnej (od SW) i ciemnobrunatnej (od NW), o nieczytelnej granicy; w części SW duży głaz, którego szczyt odsłonięto w spągu humusu. W stropach obu jam bardzo nieliczne przepalone kości (I), węgle drzewne i fragmenty ceramiki (1), także nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (2). Na głęb. 55–60 cm wyodrębniły się wyraźne zarysy dwóch osobnych jam grobowych: obiektu 32A (od W) i obiektu 32B (od E). *I. Osoba dorosła* (5,4 g).

Inwentarz: **1.** 12 fragmentów mało charakterystycznej ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. **2.** 28 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

OBIEKT 32A (12E/Ia)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XII/32A).

Opis: Na głęb. ok. 55 cm, poniżej rozoranej i przemieszanej warstwy stropowej, jama nieregularnie kolista o średn. ok. 80 cm, w części E naruszona przez norę zwierzęcą. W stropie dwa duże kamienie (ok. 55×40×30 i 35×30×20 cm); mniejszy przepalony i obłupany. W przekroju zarys jamy nieckowaty, o miąższości ok. 70 cm. Wypełnisko niejednolite: w stropie i w centrum smolistoczarne i ciemnobrunatne z fragmentami węgla drzewnych (III), niżej brązowe; w czarnej warstwie rozproszone przepalone kości (I) i fragmenty ceramiki przepalanej (1) oraz ceramiki nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (16). *I. Osoba dorosła* (11,8 g). *III.1. Betula sp.* (4); *2. Liściaste* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XII/32A): **1.** 13 drobnych fragmentów ceramiki, częściowo przepalonych. **2.** 16 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 32B (12E/Ia-b)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XII/32B).

Opis: Na głęb. ok. 55 cm, poniżej rozoranej i przemieszanej warstwy stropowej, jama nieregularnie owalna, o wym. 110×90 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatne, niżej jednolicie smolistoczarne z przepalonymi kośćmi (I), węglami drzewnymi (III), fragmentem grzebienia (1) i ułamkami nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3); w stropie, na głęb. ok. 40 cm ułamek nieprzealonego facetowanego wylewu naczynia kultury przeworskiej z młodszego okresu przedrzymskiego (2).

I. Adultus-maturus (55,1 g); *III.1. Betula sp.* (29); *2. Alnus sp.* (6); *3. Nieoznaczone* (4) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XII/32B): 1. Fragment skrajnej wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża. Długość 22 mm. 2. Fragment pogrubionego, facetowanego brzegu naczynia glinianego, ręcznie lepionego. Powierzchnia starannie wygładzona, lśniąco czarna. Domieszka drobnoziarnista, ze znaczną ilością miki (k. przeworska, faza A₂). 3. Ośiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 33 (12E/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XIX/33).

Opis: Odslonięty na głęb. ok. 35 cm. Zarys jamy kolisty, o średn. 80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości 35 cm. Wypełnisko niejednolite – brunatne, w centrum czarne, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), drobnymi uławkami węgla drzewnych i fragmentami przepalanej ceramiki (1–3) oraz uławkami nieprzpalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Osoba niedorośla* (0,6 g).

Inwentarz (Tabl. XIX/33): 1. Sześć fragmentów misy glinianej na pierścieniowatym dnie, wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, ze śladami przepalenia. Powierzchnia gładka, brunatna; od wewnątrz i na zewnątrz widoczne ślady obtaczania. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu i brzuśca 21 cm, dna 10 cm, wys. ok. 6 cm. 2. Siedem fragmentów misy glinianej lepionej w ręce, częściowo zrekonstruowanej. Na załomem brzuśca płytka, wąska ryta bruzda. Powierzchnia gładka, lekko błyszcząca, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca ok. 16 cm. 3. 12 niecharakterystycznych fragmentów i okruchów ceramiki, częściowo przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne. Domieszka drobnoziarnista. 4. 13 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (fazy C_{1b}–D?).

OBIEKT 34 (14E/Ib) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 35 (13E/IVc–14E/Ic) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 36 (13E/IVa) – wczesna epoka żelaza

Obiekt 37 (numer anulowany; obiekt naturalny?)

Obiekt 38 (numer anulowany; wkop nowożytny)

Obiekt 39 (numer anulowany; wkop nowożytny?)

OBIEKT 40 (12E/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?)¹⁹ (Tabl. XX/40).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm nieregularnie owalny zarys jamy o wym. ok. 40×20 cm, w przekroju nieckowatej, miąższości 15–20 cm. Wypełnisko czarne, przy spągu i od E czarnobrunatne, z dużymi fragmentami węgla drzewnych (III) i trzema fragmentami ceramiki (1, 2); w czarnym wypełnisku ślady silnie przepalonych, nieeksplorowanych kości. *III.1. Betula sp.* (11); *2. Fraxinus excelsior* (1); *3. Nieoznaczone* (5) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XX/40): 1. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego rytym zygzakiem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. 2. Dwa okruchy ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Ułamek ceramiki (1) klei się z dużym fragmentem misy z grobu 46B (2; por. Tabl. XXVII/46B:2), kolejny fragment tego naczynia w norze zwierzęcej pomiędzy obiektami 40 i 30.

OBIEKT 41 (12E/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XX/41).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm kolistą jamą o średn. 30 cm, w przekroju nieckowatą, miąższości do 20 cm. Wypełnisko brunatnoczarne i czarne, z drobnymi uławkami przepalonych kości (I) i węgla drzewnych. *I. Osoba niedorośla* (0,5 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 42 (12E/IIa)

Grób ciałopalny, popielnicowy (Tabl. XX/42).

Opis: Kolisty zarys jamy o średn. 50 cm zarejestrowano na głęb. 40 cm. W części SE kamień (20×20×15 cm) odłupany od większego głazu, pod nim zniszczona w górnej części popielnica (3), z nielicznymi, bardzo drobnymi przepalonymi kośćmi (I), uławkami grzebienia (2) i stopem szkła (1). W przekroju zarys jamy nieckowaty, miąższości do 30 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, z okruchami przepalonych kości (I), uławkami ceramiki (4) i fragmentem grzebienia (2); w stropie nad popielnicą wypełnisko ciemnoszare z drobnymi węglami drzewnymi. *I. Osoba niedorośla?* (3,8 g).

Inwentarz (Tabl. XX/42): 1. Amorficzny stop przezrystego szkła jasnożółtozielonego (z paciorka?). 2. Trzy drobne ułamki (płytki wewnętrznej, zęba i nitu) trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. 3. Popielnica. Waza gliniana lepiona w ręce, zapewne

¹⁹ Pierwotnie uznany za obiekt nieokreślony (por. J. Andrzejewski, K. Stanek 2007, 242, ryc. 8, 12).

bezucha; w górnej części całkowicie zniszczona, zachowana w kilkuset drobnych fragmentach i okruchach. Na załomie brzuśca motyw trójkątów na przemian gładzonych i chropowaconych. Brzusiec chropowacony i obrzucany gliną, barki wygładzone, pasmo nad dnem zagładzone; miejscami widoczne ślady działania ognia. Barwa niejednolita – od jasnobrązowej do jasnobrunatnej i szarej. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Grupa I lub II. Średn. brzuśca ok. 24 cm, dna 10 cm, zach. wys. do 14,5 cm. 4. Przydenny fragment naczynia glinianego na pierścieniowatym dnie, wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przepalony i zdeformowany. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1b}?).

OBIEKT 43 (12E/II-IIIc-d)

Grob inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. XXI/43).

Opis: Na głęb. 30–35 cm, w spągu humusu skupisko ok. 30 niewielkich kamieni (pozostałość rozoranego bruku?) zalegających w obrębie amorficznego szarobrunatnego przebarwienia o powierzchni o wym. ok. 180×80 cm. Na głęb. ok. 60 cm czytelny stał się zarys prostokątnej jasnobrązowej jamy o wym. ok. 200×70 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem 10–12° na NE). W części N niemal na całej powierzchni jama była naruszona przez wkop wtórny o niejednolitym, plamistym wypełnisku barwy od brunatnej do czarnej, zaś od S całkowicie zniszczona przez korzenie dwóch sosen. W przekroju zarys nienaruszonej części jamy miał kształt prostokątny; na głęb. 110 cm płaskie dno jamy wkopano w warstwę żwiru. Wkop wtórny sięgał spągu jamy grobowej, w którym od N *in situ* odsłonięto 252 nieprzypalone paciorki (3–6) i dwie zapinki (1, 2), przy nich ślady nieprzypalonych zębów (I.1); w spągu od S, między korzeniami, fragmenty dwóch nieprzypalonych miseczek: zdobionej (11) i nieornamentowanej (10). We wkopie bardzo drobne przepalone kości ludzkie (I.2), ułamki węgla drzewnych (III), przepalone i intencjonalnie połupane niewielkie odłupki kamienne oraz drobne okruchy ceramiki (13–16), w tym nieprzypalonej neolitycznej (16) i z wczesnej epoki żelaza (15). I.1. *Infans II* (7–10 l.); 2. *Osoba niedorośla* (0,9 g). III. *Liściaste* (9) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXI-XXII/43, CCCXVII): 1. Zapinka z pełną pochewką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi. Łukowaty kabłąk i nóżka facetowane. Między kabłąkiem a nóżką niewielkie zgrubienie (imitujące owijkę?), główka i koniec nóżki podkreślone dwoma poprzecznymi nacięciami. Sprężynka sześciowojowa na osi zakończonej półkulistymi guzkami. Typ Almgren 170. Długość 48 mm, wys. 18 mm, waga 4,89 g. 2. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze

stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju półkolisty, na szczycie kabłąka i nóżki dwie bruzdy przedłużone na spodnią część pochewki, na kabłąku i nóżce wypełnione poprzecznymi nacięciami. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi przedłużonej i lekko łukowato wygiętej (naprawa?). Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość 57 mm, wys. 21 mm, waga 6,26 g. Kolia (3–6): 3. 244 miniaturowe paciorki krążkowate z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. 2,7–4,8 mm, grub. 0,8–1,3 mm. 4. Pięć płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, ze szkła półprzezroczystego, różowofioletowego. Typ TM 119. Długość 10,5–14,5 mm, szer. 6,5–9,5 mm, grub. 3,5–5 mm. 5. Poliedryczny paciorek ze szkła półprzezroczystego, różowofioletowego. Typ TM 128. Wym. ok. 7×7×7 mm. 6. Dwa nieregularnie krążkowate paciorki ze szkła półprzezroczystego, różowofioletowego, z otworkiem wzdłuż osi paciorka. Wzór Kokowski P1 / typ Alekseeva 72. Średn. 9–10 mm, grub. 3,5 mm. 7. Amorficzna grudka i drobne okruchy przeżarzonego szkła czarnego. 8. Drobny okruch skorodowanego przedmiotu żelaznego. 9. Fragment drutu ze stopu miedzi (część igły?). Długość 27 mm. 10. Duży fragment misy glinianej lepionej ręcznie. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 15 cm, dna 6 cm, wys. 8 cm. 11. 12 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie. Pod krawędzią dwie ostro ryte bruzdy, między nimi pasmo odciskanych dołków. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna do czarnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu ok. 17,5 cm, brzuśca ok. 18 cm. 12. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, o gładkich, czarnych powierzchniach, zapewne z opisanych naczyń. 13. Dwa fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, przepalone, w tym ułamek wylewu. Powierzchnie gładkie, szarobrunatne. Domieszka drobnoziarnista. 14. Ok. 10 drobnych okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 15. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzypalonych. 16. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, zdobiony ostro rytymi liniami poprzecznie karbowanymi (odciski paznokcia?). Powierzchnia szorstka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista (neolit, k. amfor kulistych?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Dwa ułamki misy (11) także w grobie 57B (4), jeden luźno w humusie w sąsiedztwie grobu 43.

OBIEKT 44 (12E/IIIb)

Grob ciałałpalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXII/44).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. Zarys jamy prostokątnej, o wym. 80×50 cm, w przekroju nieckowatej, o głęb. 30 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrunatne, ciemniejsze w stropie, z nielicznymi uławkami bardzo drobnych

przepalonych kości (I), fragmentami węgla drzewnych oraz drobnymi uławkami przepalonej ceramiki (2) i szkła (1). *I. Niedyagnostyczne.*

Inwentarz: 1. Pięć drobnych okruchów przeżarzonego szkła opakowego barwy czarnej. 2. Dwa drobne fragmenty ceramiki starożytnej. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista i organiczna.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 45 (12E/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXII/45).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 45 cm. Jama kolistą o średn. ok. 30 cm, w przekroju półkolistą o głęb. ok. 20 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrunatne, w części W naruszone przez norę zwierzęcą. W stropie kilka kamieni polnych, w jamie nieliczne przeżalone kości (I; w tym z zielonkawymi przebarwieniami – śladami przedmiotu ze stopu miedzi?), węgle drzewne, fragment ceramiki i miniaturowy paciorek. *I. Infans II/iuvenis* (12,5 g). *III.1. Betula sp.* (4) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXII/45): 1. Miniaturowy paciorek krążkowaty z opakowego szkła barwy pomarańczowej. Typ TM 53. Średn. 4 mm. 2. Niecharakterystyczny fragment ceramiki starożytnej, silnie zniszczony. Powierzchnia szorstka, jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnista z widocznymi ziarnami miki.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekty 46A–46D i 59

Na głęb. ok. 35 cm, w spągu humusu, odsłonięto rozległy, amorficzny zarys rozwleczonych przez orkę stropów kilku obiektów o wypełniskach barwy od ciemnobrązowej do smolistoczarnej (Tabl. XXIII). Ok. 10 cm niżej zasięgi poszczególnych jam stały się nieco lepiej czytelne, a wyraźnie wyodrębniły się na głęb. 60–65 cm. W przemieszanej warstwie rozoranych stropów obiektów 46A–46D pojedyncze paciorki i stopy szkła (1–4), ułamek grzebienia (5) i fragmenty ceramiki (6–8), także nieprzeżalonej z wczesnej epoki żelaza (9). *III. Liściaste* (4) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXIV/46A–46D): 1. Dwa miniaturowe paciorki krążkowate z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. do 3 mm i ok. 4,5 mm. 2. Miniaturowy paciorek krążkowaty z mlecznobiałego szkła opakowego. Grupa TM III (jak typy TM 51–55). Średn. 3 mm. 3. Paciorek z półprzejrzystego szkła barwy fioletowej, zapewne poliedryczny, stopiony. Typ TM 128 (?). Wys. 12×11×7 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego barwy wodnistozielonej (z paciorka?). 5. Fragment okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z zachowanym śladem

otworu na nit. Wym. 10×13 mm. 6. Siedem fragmentów brzuśca naczynia, wyklejonych. Powierzchnia gładka, szaropomarańczowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 7. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej z różnych naczyń, częściowo przeżalonych. 8. Dwa fragmenty ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, przeżalone (z naczynia 46A/9?). Powierzchnia gładka z widocznymi śladami obtaczania, szara. Domieszka drobnoziarnista. 9. Osiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżalonych.

OBIEKT 46A (12E/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. XXIII/46A).

Opis: Wyodrębniony na głęb. ok. 45 cm jako owalny zarys o wym. 120×70 cm, ok. 15 cm niżej zarys nieregularnie kolisty, o wym. ok. 110×100 cm, przesunięty na NW w stosunku do wyższego poziomu. W przekroju wyraźnie widoczne dwie warstwy wypełniska: górna (wkop?) o nieckowatym, nieregularnym zarysie i miąższości 35–40 cm, naruszona przez korzenie i nory zwierzęce, i dolna (jama grobowa), o nieckowatym zarysie i miąższości 55–60 cm; od NW obie warstwy rozdzielone były warstwą żółtobrazowego piasku. Wypełnisko domniemanego wkopu ciemnobrunatno-czarne z drobnymi węglami drzewnymi i śladami przeżalonych kości, wypełnisko jamy grobowej ciemnobrunatne, w spągu smolistoczarne z węglami drzewnymi (III) i przeżalonymi odłupkami kamiennymi, nielicznymi przeżalonymi kośćmi (I), kolcem sprzączki (1), stopem szkła (2) i fragmentami ceramiki (3–9); w jamie grobowej i wkopie także ułamki nieprzeżalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Infans I–II* (10,5 g). *III.1. Betula sp.* (19); 2. *Fraxinus excelsior* (6); 3. *Tilia sp.* (1); 4. *Pinus silvestris* (1); 5. *Liściaste* (15); 6. *Nieoznaczone* (3) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXIV/46A): 1. Fragment kolca małej sprzączki ze stopu miedzi. Długość zach. 19 mm. 2. Mała amorficzna bryłka stopionego białego szkła opakowego (z paciorka?). 3. Fragment wylewu i barków dużego naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie. Na barkach dwie dookolne fałdy (listwy?). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIC (?). Średn. brzuśca >23 cm. 4. Fragment lekko pogrubionego brzegu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia szorstka, jasnobrunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 5. Fragment brzegu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 6. Osiem fragmentów brzuśca dużego glinianego (misy?) lepionego ręcznie, z cylindrycznie ukształtowanym pasmem na załomie, lekko przeżalonych. Powierzchnia starannie wygładzona,

jasnobrunatna, spękana. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ VIC/D (?). Średn. brzuśca ok. 30 cm (?). 7. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego ukośnie rytymi kreskami, silnie zniszczony. Powierzchnia szorstka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 8. Siedem fragmentów naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, silnie przepalonych. Dno pierścieniowate. Powierzchnia gładka z widocznymi śladami obtaczania, szara. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 10 cm. 9. 16 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej. 10. 11 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (fazy C_{1b}-D?).

Uwagi: Od SE wkop wtórny (?) grobu 46A naruszył jamę inhumacyjnego grobu 46C. Fragmenty misy (3) prawdopodobnie także w grobie 46B (4).

OBIEKT 46B (12E/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXIII/46B).

Opis: Wyodrębniony na głęb. ok. 45 cm, ok. 15 cm niżej wyraźny zarys owalnej jamy o wym. ok. 70×55 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko smolistoczarne; w spągu od W skupisko niewielkich kamieni, węgli drzewnych (III) i licznych przepalonych kości (I), wśród nich ułamki przepalonego grzebienia (1), w całej jamie fragmenty ceramiki (2-7), w tym nieprzepalonej z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Adultus-maturus, M?* (146,8 g). *III.1. Betula sp.* (27); *2. Liściaste* (10); *3. Nieoznaczone* (16) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXV/46B): 1. Dwa małe ułamki wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża, pierwotnie z żelaznymi nitami (zachowanymi śladowo w otworkach na nity). Wym. 8×15 i 5×7 mm. 2. Duży fragment misy glinianej lepionej ręcznie, zdobionej na barkach rytym pojedynczym zygakiem ujętym w dwie głęboko ryte linie poziome. Powierzchnia gładka, poniżej załomu nierówna, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu ok. 27 cm, brzuśca 32 cm. 3. Dwa fragmenty wylewu naczynia. Powierzchnia gładka, lekko błyszcząca, brunatna. Domieszka drobnoziarnista z dużą ilością miki. 4. Dwa fragmenty barków naczynia z dwoma dookólnymi fałdami. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 5. Niecharakterystyczny fragment ceramiki. Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista z dużą ilością miki. 6. Ok. 20 małych niecharakterystycznych fragmentów cienkościennej ceramiki z różnych naczyń. Powierzchnie gładkie do błyszczących, jasnobrunatne, brunatne i szare. 7. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Jama grobowa wkopana w SE część jamy grobu 46C, od E naruszona przez jamę grobu 59. Dwa ułamki misy (2) także w obiekcie 40 (1) i w norze zwierzęcej pomiędzy obiektami 40 i 30. Ułamki ceramiki (4) mogą pochodzić z tego samego naczynia, co fragmenty z grobu 46A (3).

OBIEKT 46C (12E/IIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXIII/46C).

Opis: Część W odsłonięta na głęb. ok. 45 cm. Na głęb. 65 cm wyraźny prostokątny zarys o wym. 120×80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 28° na NW), na głęb. 90 cm zwężający się do 60 cm, w przekroju prostokątny z niemal pionowymi krótszymi ścianami i płaskim dnem, miąższości 45 cm. Wypełnisko niejednolite, w stropie brązowe, niżej jasnobrązowe, słabo czytelne na tle piasku żółtobeżowego calcowego; w spągu niewielki fragment nieprzepalonej kości (I). *I. Infans I (wczesny)*.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od SE zniszczony przez jamę ciałopalnego grobu 46B, w stropie od N naruszony przez wkop wtórny (?) grobu 46A.

OBIEKT 46D (12E/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXIII/46D).

Opis: Wyodrębniony na głęb. ok. 45 cm, ok. 15 cm niżej zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 80×50 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko szarobrunatne z nieeksplorowanymi śladami silnie przepalonych kości; w stropie od SW słabo przepalona i silnie skorodowana zapinka (1).

Inwentarz (Tabl. XXIV/46D): 1. Żelazna zapinka kuszwata z podwinietą nóżką. Kabłąk łukowaty, w przekroju daszkowaty, od spodu wklęsły. Sprężynka ośmioletkowa, na osi zakończonej nakładanymi guzkami. Typ Almgren 161-162. Długość ok. 60 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Uwagi: Na głęb. 40-45 cm stropy jam 46B i 46D łączyły się, ale ewentualny układ stratygraficzny był nieczytelny. Od NE jama grobu 46D naruszona przez jamę grobu 59.

OBIEKT 47 (12E/IIIc)

Nieokreślony (Tabl. XXII/47).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 60 cm (ok. 25 cm poniżej spągu humusu). Zarys jamy owalny, o wym. ok. 80×50 cm, w przekroju nieckowaty, o zachowanej miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrązowe,

z drobnymi fragmentami węgla drzewnych. III.1. *Quercus sp.* (1); 2. *Liściaste* (1) (ML-Z).

Inwentarz: brak.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 48 (12E/IIIc)

Nieokreślony (Tabl. XXV/48).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 60 cm (ok. 25 cm poniżej spągu humusu). Zarys jamy kolistej, o średn. 50 cm, w przekroju nieckowaty, o zachowanej miąższości ok. 10 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrązowe.

Inwentarz: 1. Mały niecharakterystyczny fragment cienkościenniej ceramiki starożytnej. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

Obiekty 49 i 52

Na głęb. ok. 30 cm odsłonięto łączące się amorficzne zarysy dwóch jam o brunatnych i brunatnoczarnych wypełniskach ze śladami węgla drzewnych i bardzo drobnych przepalonych kości: od N nieregularnie prostokątnej, o wym. ok. 110×90 cm (obiekt 49), od S amorficznej, o wym. ok. 120×80–90 cm, z dużym kamieniem w stropie (obiekt 52). Pomiedzy nimi od E zlokalizowana była regularnie owalna jama o wym. ok. 80×70 cm i brunatnym wypełnisku, która wypłycała się już na głęb. 35–40 cm – jej charakter pozostaje nieokreślony (wkop nowożytny?). Od SW naruszała ona obiekt 49, od E skraj jamy inhumacyjnego grobu 65, od NW – nieznacznie – obiekt 52, który od SE naruszał też jamę grobu 65. Zarysy ciałopalnych grobów 49 (od S) i 52 (od N) wyraźnie wyodrębniły się na głęb. ok. 40 cm (por. Tabl. XXVIII i XXX).

OBIEKT 49 (12F/Ia-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy²⁰ (Tabl. XXVIII/49).

Opis: Wyróżniony na głęb. ok. 40 cm. W stropie zarys owalny o wym. ok. 150×100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 75 cm, z dwoma wyraźnymi warstwami wypełniska: w części górnej brunatnej do brunatnoczarnej, oddzielonej warstewką ciemnożółtego piasku od smolistoczarnej, przesyconej węglami drzewnymi warstwy spągowej; w stropie od SW duży kamień (50×40×35 cm). W spągu pozostałości zwęglonej, krzyżowej konstrukcji z trzech do pięciu warstw bierwion, ułożonej na dnie jamy, na warstwie żwiru, i prawdopodobnie spalonej *in situ* (III). W części N dwa przepalono-

ne naczynia (22, 23) oraz duża przydenna część trzeciego (24), być może pierwotnie ustawione na ruszcie. W czarnej, spągowej warstwie pomiędzy bierwionami rusztu i w naczyniach liczne bardzo silnie przepalone kości (I), częściowo nieeksplorowalne, w części S w różnym stopniu przepalone bądź stopione elementy wyposażenia (1–3, 5–9, 11–21). W górnej, brunatnej części wypełniska niewielka ilość przepalonych kości (I), wisiorok (4) bursztynowy (!), stop szkła (13) i okruchy przepalonego paciorka (10). W całej jamie rozproszone niewielkie fragmenty naczyń glinianych (25–27), w tym nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (27). I. *Maturus wczesny*, K (ok. 300 g); 2. *Infans I* (8 ułamków) (łącznie 307,3 g). III. *Betula sp.* (300) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXVIII–XXIX/49, CCCXVI, CCCXXVII): 1. Zapinka z pełną pochewką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi. Przepalona i uszkodzona. Kabłąk w przekroju trójkątny, z wąskim, płaskim grzbietem. Sprężynka ośmioletowa na osi zakończonej krążkowatymi guzkami. Typ Almgren 170. Długość 37 mm, wys. 16 mm. 2. Fragment sprężynki zapinki srebrnej, z osią zakończoną profilowanym guzkiem z nałożonym pierścieniem z (karbowanego?) drutu. Długość 13 mm, waga 0,78 g. 3. Grudka stopionego srebra (z zapinki nr 2?). Waga 0,62 g. 4. Bursztynowy wisiorok ósemkowaty. Typ TM 471d. Wys. 11 mm, średn. 9 mm. 5. Paciorek rurkowaty, sześcioboczny, ze szkła przejrzystego, jasnoniebieskiego, lekko przepalony. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Długość 15 mm, średn. 4 mm. 6. Paciorek poliedryczny z półprzejrzystego szkła jasnioletowego, przegrzany. Typ TM 128. Długość 11 mm, średn. ok. 7×7 mm. 7. Amorficzna bryłka stopionego półprzejrzystego szkła jasnioletowego i ok. 20 okruchów takiego szkła, z paciorków. 8. Paciorek mozaikowy z opakowego szkła czerwonego z zielonym pasmem z żółto-czerwonym wzorem kwiatowym, zdeformowany w ogniu. Typ TM 356a. Wym. 17×15×9 mm. 9. Paciorek z opakowego szkła czerwonego, stopiony, pierwotnie soczewkowaty lub prostokątny o sześciobocznym przekroju. Typ TM 90 lub Alekseeva 117. Wym. 12×12×7 mm. 10. Paciorek mozaikowy ze szkła nieprzejrzystego, turkusowego, ciemnoczerwonego, żółtego i czarnego (czerwone oczka w żółtych obwódkach), zachowany w kilkudziesięciu drobnych okruchach. 11. Siedem miniaturowych paciorków krążkowatych z opakowego szkła pomarańczowego, przepalonych. Typ TM 53. Średn. 4,5–5 mm. 12. Paciorek z opakowego szkła mlecznobiałego, całkowicie stopiony, i amorficzna grudka takiego szkła. 13. Trzy amorficzne grudki stopionego półprzejrzystego szkła jasnozielonego, z paciorków. 14. Amorficzna grudka stopionego półprzejrzystego szkła ciemnoniebieskiego, z paciorków. 15. Amorficzna grudka przepalonego opakowego szkła czarnego, z paciorka. 16. Okruch stopionego szkła nie-

²⁰ Pierwotnie interpretowany jako popielnicowy (por. J. Andrzejowski, K. Stanek 2007, 237–238, ryc. 3–5).

przejrzystego, miodowożółtego, z paciorka. 17. 10 fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża: fragment skrajnej płytki wewnętrznej z nitem ze stopu miedzi oraz fragmenty okładziny uchwytu zdobionej podwójnymi liniami z drobnych nacięć, tworzącymi motyw geometryczny (w tym trójkątów). Typ Thomas I (?), motyw C. Szer. płytki wewnętrznej 17 mm, grub. 3 mm, dług. nitu 10 mm. 18. Gliniany przęślik dwustożkowy z płaskimi biegunami, uszkodzony. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, czarna (?). Średn. 26 mm, wys. 13 mm. 19. Gliniany przęślik dwustożkowy z płaskimi biegunami. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, czarna. Średn. 38 mm, wys. 24 mm. 20. Przęślik kamienny* (piaskowiec lub mułowiec; PS), z profilowanymi ściankami i biegunami. Średn. 35 mm, wys. 11–12 mm. 21. Fragment gładzika (bądź amuletu?) kamiennego* (kwarc żyłowy; MB). Wym. 44×40×30 mm. 22. Misa gliniana lepiona w ręce, lekko przepalona. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 16,5 cm, brzuśca 15 cm, dna 6,5 cm, wys. 7,5 cm. 23. Misa gliniana lepiona ręcznie, asymetryczna, przepalona, spękana, uszkodzona. Nad łagodnym załomem brzuśca dookoła ryta bruzda, na jej wysokości pseudouszko. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i (nieliczna) gruboziarnista. Typ VIA. Wys. 11,5–13 cm, średn. wylewu 16 cm, brzuśca ok. 17 cm, dna 7 cm. 24. Przydenna część naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalona. Powierzchnia szorstka, szara. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. dna 7 cm. 25. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 26. Mały ułamek naczynia glinianego lepionego ręcznie, ze śladem miękko rytej bruzdy. Powierzchnia starannie wygładzona, czarna. 27. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Od NE skraj naruszony przez nieokreślony, płytki wkop zlokalizowany pomiędzy grobami 52 i 49.

OBIEKT 50 (12E/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXVI/50).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm, w spągu humusu, w stropie rozorany. W warstwie ornej bardzo duży kamień (ok. 50×40×30 cm) ze śladami przegrzania, wywleczony z centralnej części jamy grobowej. Na głęb. ok. 45 cm zarys jamy nieregularnie kolisty, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 35 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatne, w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z fragmentami przepalonych kości (I) i uławkami ceramiki (4) oraz drobnymi fragmentami przepalonego wyposażenia (1–3); w spągu kilkadziesiąt niewielkich,

przepalonych odłupków kamiennych. I. *Osoba dorosła* (45,1 g). III. *Betula sp.* (45) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXVI/50): 1. Mały fragment sprężynki zapinki ze stopu miedzi, zapewne kuszowatej, na osi zakończonej profilowanym guzkiem. Zach. dług. 13 mm. 2. Grudka stopionego srebra. Waga 0,31 g. 3. Sześć małych fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża: trzy fragmenty płytek wewnętrznych ze śladem nitu ze stopu miedzi, oraz dwa ułamki niezdobionej okładziny uchwytu. Szer. płytki wewnętrznej 12 mm, grub. 3 mm. 4. Ok. 35 niecharakterystycznych uławków ceramiki starożytnej (k. wielbarska?), w większości złuszczonej i przepalonych, w tym dwa ułamki o gładkiej, błyszczącej, jasnobrunatnej powierzchni, z domieszką drobnoziarnistą.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od S rozorany strop łączył się z jamą grobu 60.

OBIEKT 51 (12E/I-IId–12F/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXVII/51).

Opis: Odkryty na głęb. 35–40 cm. Zarys jamy prostokątny, o wym. 140×70–75 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 50 cm. Wypełnisko niejednolite, w stropie brunatne i ciemnobrunatne z węglami drzewnymi (III) i okruchami przepalonych kości (I), w spągu i przy ścianach jasnobrązowe, słabo odróżnialne od piasku calcowego. W części stropowej od NE skupisko średniej wielkości kamieni, w spągu przepalone naczynko (3), dwa paciorki (1, 2) i fragmenty kubka (4); w całej jamie kilka uławków nieprzepalonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6). I. *Osoba dorosła* (0,9 g). III. *Liściaste* (19) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXVII/51): 1. Paciorek krążkowy z opakowego szkła pomarańczowego. Typ TM 53. Średn. 5 mm. 2. Paciorek z półprzejrzystego szkła fioletowego, podłużny, wieloboczny, przegrzany, zachowany w kilkadziesiąt drobnych fragmentach. Typ TM 119 (?). Dług. ok. 13 mm. 3. Naczynko gliniane, miniaturowe, ręcznie lepione, o ostrym załomie brzuśca. Na załomie brzuśca bruzda zdobiona pasmem odcisków prawdopodobnie wykonanych zaostrzonym patykiem, nad nią bruzda niezdobiona. Na dolnej części brzuśca grupy (zapewne siedem) pionowych linii rytych po trzy i jedna grupa czterech linii. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa do brązowoszarej, ze śladami przepalania. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIIId. Średn. wylewu 7 cm, brzuśca 8 cm, dna ok. 3 cm, wys. 6 cm. 4. Fragmenty kubka glinianego ręcznie lepionego; na górnej nasadzie ucha wgłębienie na palec. Powierzchnia chropowata, słabo wykończona (ze śladami lepienia i przecierania), jasnobrunatna i brunatna. Domieszka drobnoziarnista z dużą ilością miki. Typ XVA. Średn.

wylewu 11 cm, zach. wys. 8 cm. 5. Fragment brzuśca nieokreślonego naczynia glinianego lepionego ręcznie, z listwą plastyczną. Powierzchnia gładka, szara i szaroceglasta, ze śladami przepalenia. Domieszka drobnoziarnista. 6. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Część NE wkopana w jamę grobu 53.

OBIEKT 52 (11F/IVa-b–12F/IVa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy²¹ (Tabl. XXX/52).

Opis: Wyróżniony na głęb. ok. 40 cm. W stropie zarys jamy prostokątnej o wym. 100×80 cm, w przekroju trapezowaty, miąższości 70–75 cm, z dwoma wyraźnymi warstwami wypełniska: w części górnej ciemnobrunatnej (z przegłębieniem w centrum), w części dolnej i przy ścianach smolistoczarne z licznymi węglami drzewnymi; w centrum pomiędzy nimi warstewka żółtobrazowego piasku. W spągu jamy zwęglony ruszt z ułożonych na krzyż bierwion (nie mniej niż trzy lub cztery warstwy), miejscami bardzo dobrze zachowanych (III). Pomiędzy bierwionami rusztu bardzo liczne, duże ułamki mocno przepalonych kości (I), przepalony pucharek (6), duże fragmenty pięciu innych naczyń (5, 7–10) i drobne ułamki ceramiki (11, 12), także nieprzepalonej z wczesnej epoki żelaza (13), oraz zapinka (1) i dwie sprzączki (2, 3), a w brunatnej warstwie stropowej stopy i okrucy szkła (4). *I. Adultus, M?* (388,5 g). *III. Betula sp.* (2000 cm³) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXX–XXXI/52, CCCXVI): 1. Zapinka dwuczęściowa z podwinętą nóżką, ze stopu miedzi. Sprężynka krótka, ośmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Zdeformowana w ogniu, zachowana fragmentarycznie. Typ Almgren 161–162. Dług. 26 i 21 mm. 2. Sprzączka dwuczęściowa z ramą D-kształtną o sfazowanym kabłąku, ze stopu miedzi, zachowana fragmentarycznie. Typ AD30. Zach. wys. 36 mm. 3. Sprzączka jednoczęściowa z ramą półokrągłą, ze stopu miedzi, zdeformowana o ogniu. Typ AD1. Zach. wys. 28 mm. 4. Dwie amorficzne bryłki stopionego czarnego szkła opakowego, z paciorków, i trzy okrucy przeżarzonego szkła, zapewne z podobnych paciorków. 5. Dzban gliniany lepiony w ręce, z kolankowatym uchem kanalikowym. Na barkach i na szyjce zdobiony dwiema gładkimi listwami plastycznymi. Powierzchnia gładka, ceglasta i ceglastoszara, spękana i silnie zniszczona. Naczynie wyklejone z fragmentów, częściowo zrekonstruowane. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Średn. wylewu 11,5 cm, brzuśca 18 cm, dna 10 cm, wys. 20 cm. 6. Pucharek gliniany lepiony w ręce,

z wysoką nóżką i wydzielonym, lekko wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (obecnie szara, zniszczona). Przepalony i lekko zdeformowany, zachowany w całości, wyklejony z fragmentów. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIII B. Średn. wylewu 11 cm, brzuśca 11,7 cm, dna 5,5 cm, wys. 12,5 cm. 7. Waza gliniana lepiona w ręce. Nad załomem brzuśca ryta bruzda. Powierzchnia gładka, błyszcząca, jasnobrunatna (?) (obecnie ceglasta i szara, zniszczona). Naczynie zachowane w ok. 1/3. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IV B. Średn. wylewu 18 cm, brzuśca 20 cm, dna 9 cm, wys. ok. 16,5 cm. 8. Misa gliniana lepiona w ręce. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna i szara. Naczynie zachowane w ok. 1/3. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 20–21 cm, brzuśca 18,5 cm, dna 8 cm, wys. 8 cm. 9. Pucharek gliniany lepiony w ręce. Na barkach ryta bruzda, pod wylewem podobna delikatnie ryta bruzda, nad dnem (niezachowanym) wąska listwa plastyczna. Powierzchnia gładka, szara i ceglasta, pierwotnie jasnobrazowa. Zachowany w ok. 1/2. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Forma atypowa. Średn. wylewu 9,5 cm, brzuśca 10,5 cm, zach. wys. ok. 8 cm. 10. Dzban piętrowy z dużym taśmowatym uchem, gliniany, lepiony w ręce. Oba segmenty dwustożkowate, z pojedynczymi rytymi bruzdami. Naczynie zachowane fragmentarycznie, częściowo wyklejone i zrekonstruowane rysunkowo. Powierzchnia gładka, błyszcząca, brunatna (obecnie szara do szarobrunatnej, silnie zniszczona w ogniu). Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 8 cm, brzuśca ok. 8 i ok. 9 cm, wys. >11,5 cm. 11. Ok. 20 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, w większości przepalonych, w tym cztery ułamki krawędzi różnych naczyń. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne, ceglaste i szare. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 12. Fragment pogrubionego wylewu naczynia glinianego lepionego w ręce, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 13. Trzy niecharakterystyczne fragmenty grubościennej ceramiki lepionej w ręce. Powierzchnie gładkie i szorstkie, szare. Domieszka drobnoziarnista. 14. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Naruszył NW skraj inhumacyjnego grobu 65, od SE skraj nieznacznie naruszony przez nieokreśloną, płytką jamę zlokalizowaną pomiędzy grobami 52 i 49.

OBIEKT 53 (12E/Id–12F/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXVII/53).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. Zarys jamy prostokątnej, zorientowany po osi N–S (z odchyleniem ok. 10° na NW), o szer. 90 cm i dług. 170–180 cm, w przekroju

²¹ Por. J. Andrzejowski, K. Stanek 2007, 238, ryc. 6, 7.

prostokątny, o miąższości 40 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrunatne, słabo odróżnialne od piasku calcowego, zwłaszcza w części S. W stropie nieeksplorowane ślady kości silnie przepalonych; kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od SW zniszczony przez wkopany weń grób 51.

Obiekty 54A, 54B, 62A, 62B i 64

W spągu humusu, na głęb. 35–40 cm, odsłonięto rozorane, rozmyte i nieodróżnialne stropy kilku sąsiadujących obiektów (Tabl. XXXII–XXXIII), zajmujące powierzchnię o wym. ok. 260×170 cm – od SW czarne i brunatnoczarne, od N i w centrum brunatne i szarobrunatne, od SE szarobrązowe, z kilkunastoma średniej wielkości kamieniami, a w centrum dwoma dużymi głazami; ok. 50 cm na N od nich zlokalizowana była mała jama o czarnym wypełnisku (obiekt 64). Ok. 10–20 cm niżej wyodrębniły się tu cztery obiekty: 62A (od SW), 62B (w centrum), 54A (od SE), natomiast od E czytelny stał się zarys dużej, prostokątnej jamy o jasnobrązowym wypełnisku, zorientowanej mniej więcej po osi N-S (obiekt 54B), w którą wkopane były jamy obiektów 64 (od NW), 62B (w centrum) i 54 (od SE). W stropowej, jednolitej warstwie obiektów 62A i 62B odkryto nieliczne przepalone kości osoby w wieku *infans* II–*iuvenis*, drobne ułamki przepalonego grzebienia (zapewne z obiektu 62A) i osiem fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza.

OBIEKT 54A (11F/IVa–12F/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXII–XXXIII/54A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys jamy owalny, o wym. ok. 120×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 20–25 cm. Wypełnisko szarobrązowe, w spągu jasnobrunatne, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), węglami drzewnymi (III) i kilkoma niewielkimi kamieniami w stropie. *I. Osoba niedorośła* (5,2 g). *III.1. Betula sp.* (35); *2. Alnus sp.* (4); *3. Liściaste* (10); *4. Pinus silvestris* (4); *5. Nieoznaczone* (18) (ML-Z).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w SE część jamy grobu 54B.

OBIEKT 54B (11E/IVd–11F/IVa–12E/Id–12F/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXXII–XXXIII/54B).

Opis: Wyróżniony na głęb. 50–60 cm, wyraźnie czytelny od głęb. ok. 80 cm. Na tym poziomie regularnie prostokątny zarys jamy o wym. ok. 280×100 cm, zorientowanej

po osi N-S (z odchyleniem ok. 20° na NW), w przekroju wanienkowatej o niemal pionowych ścianach, z dnem na głęb. ok. 145 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe. W spągu części N, na głęb. 130–140 cm (poniżej dna jamy grobu 62B), nieregularnie prostokątne brunatne przebarwienie z czarnymi plamami, w jego obrębie nieprzepalone fragmenty małej wazki (5), niżej ślady bardzo źle zachowanego szkliva nieprzepalonych zębów, sprzączka (1), ułamki igły (2), dwa paciorki (3) i wisior (5). Przy SE krawędzi jamy grobowej na głęb. ok. 90–130 cm wyraźne ciemnoszare linearne przebarwienie o szer. ok. 7 cm i dług. ok. 100 cm (śląd konstrukcji drewnianej?). W całej jamie rozproszone niewielkie ułamki ceramiki (6–8), w tym przepalanej (7), oraz nieprzepalone fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9) i neolitu (10).

Inwentarz (Tabl. XXXIV/54B, CCCXXIII): **1.** Sprzączka jednoczęściowa z ramą półokrągłą o prostokątnym przekroju, ze stopu miedzi. Typ AD11. Wym. 28×18 mm. **2.** Dwa fragmenty igły ze stopu miedzi, z częściowo zachowanym uszkiem. Dług. 33 i 9 mm. **3.** Dwa paciorki rurkowate, sześcioboczne, ze szkła przejrzystego, jasnoniebieskiego. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Dług. 16 i 14 mm, średn. 3,5 i 4 mm. **4.** Ósemkowy wisior bursztynowy, nieprofilowany. Typ TM 465. Wys. 14 mm, średn. 8 mm. **5.** Mała waza gliniana lepiąca ręcznie. Nad załomem brzuśca szeroka głęboko ryta bruzda, brzeg nierówny. Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna i czarnoszara. Naczynie zachowane w ok. ¼. Domieszka drobnoziarnista z dużą ilością miki. Typ XVIB. Średn. wylewu 14 cm, brzuśca 16 cm, dna 7 cm, wys. ok. 11,3 cm. **6.** Fragment wylewu i górnej nasady ucha kubka glinianego lepiąca ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna i brunatna. Domieszka drobnoziarnista. **7.** Fragment niewydzielonego dna naczynia glinianego lepiąca ręcznie, przepalony. **8.** Ok. 20 bardzo drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej. **9.** 30 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. **10.** Fragment brzuśca naczynia glinianego zdobionego stempelkami, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista (neolit, k. amfor kulistych?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Narożnik NW naruszony przez jamę grobu 64, w centrum wkopana (do głęb. 90–100 cm) jama grobu 62B, w strop części SE – jama grobu 54A. Nieprzepalone ułamki wazki (5) i przepalony (!) fragment ucha (6) także w grobie 62B (odpowiednio 3 i 4). Najpewniej ze zniszczonej części grobu 54B pochodzą paciorek i wisior z bursztynu, odkryte w spągu wkopanego weń grobu 62B (1, 2).

OBIEKT 55 (12E/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. XXV/55).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Zarys jamy słabo czytelny, kolisty, o średn. ok. 60 cm, w przekroju półkolisty, o miąższości 35 cm. Wypełnisko niejednolite, jasnobrązowe w centrum (wkop?), przy ścianach brunatne z czarnymi wtrętami, w nich nieliczne przepalone kości (I) i węgle drzewne (III). *I. Nieoznaczone* (7,2 g). *III. Liściaste* (14) (ML-Z).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 56 (12E/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXVII/56).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 45 cm. Zarys jamy prostokątny, o wym. 120×60 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, o miąższości 70 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, słabo odróżnialne od calca, przy spągu szarobrunatne z drobnymi uławkami węgla drzewnych i drobinami przepalonych kości (I) oraz stopami szkła (1, 2); w całej jamie kilkadziesiąt małych fragmentów przepalonych kamieni i ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Infans I wczesny* (0,2 g).

Inwentarz (Tabl. XXVII/56): 1. Dwa stopione ze sobą zdeformowane paciorki szklane: zielony, przejrzysty typu TM 8 (?), i czerwony, opakowy. 2. Cztery amorficzne grudki przeżarzonego szkła czarnego. 3. 16 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekty 57A–57C

Na głęb. 30–35 cm, w spągu humusu, amorficzny zarys rozwleczonych przez orkę i naruszonych przez korzenie sosen stropów obiektów o wypełniskach barwy od ciemnobrunatnej do smolistoczarnej (Tabl. XXXV). Ok. 15–20 cm niżej wyraźniej wyodrębniły się zarysy dwóch jam: 57A i wkopanej w nią 57B; miejscami wokół nich pojawił się zarys dużej, prostokątnej jamy o jasnobrązowym wypełnisku – obiektu 57C, w który wkopane zostały jamy 57A i 57B. W przemieszanym stropie jam 57A i 57B odkryto bardzo nieliczne przepalone kości (I), identyczne z kośćmi z wypełnisk obu tych obiektów. *I. Infans I* (3,2 g).

OBIEKT 57A (12E/Ic-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXV/57A).

Opis: Strop jamy grobowej od NW naruszony był przez korzenie sosny. Właściwy zasięg jamy odsłonięto na głęb. 50–55 cm. W planie zarys owalny, o wym. 120×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 35 cm. Wy-

pełnisko jednolite, smolistoczarne z przepalonymi kośćmi (I), uławkami węgla drzewnych oraz przepalonymi paciorkami (1–6) oraz kilkoma fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Infans I* (22,5 g).

Inwentarz (Tabl. XXXVI/57A, CCCXVI): 1. Poliedryczny paciorek z nieprzejrzystego szkła barwy zielonej. Typ TM 130. Dług. 11 mm, przekrój 7×7 mm. 2. Miniaturowy paciorek krążkowaty z opakowego szkła barwy czerwonej, nadtopiony. Typ TM 54. Średn. 3 mm. 3. Cztery długie prostokątne paciorki z opakowego szkła barwy czerwonej, zdeformowane w ogniu (w tym jeden zachowany w połowie). Typ Alekseeva 117. Dług. 12–13 mm, szer. 7 mm. 4. Fragment długiego prostokątnego paciorka z przejrzystego szkła barwy jasnoróżowej. Grupa TM XII, typ 116/122. Zach. dług. 10 mm, szer. 7 mm. 5. Fragmenty dwóch płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, ze szkła różowofioletowego, przejrzystego. Typ TM 119. Zach. dług. 13 i 10 mm, szer. 8 mm. 6. Dwie amorficzne grudki przeżarzonego szkła czarnego. 7. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w strop N części jamy grobu 57C, od SW zniszczony przez jamę grobu 57B.

OBIEKT 57B (12E/I-IIc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXV/57B).

Opis: Centralna część jamy grobowej silnie naruszona przez korzenie dwóch sosen. Właściwy zasięg jamy czytelny na głęb. 50–55 cm. W planie zarys prostokątny, o wym. 130×90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 25–30 cm. W stropie w części środkowej duży gład (50×20×20 cm) z obrobioną jedną ścianą. Wypełnisko brunatne do ciemnobrunatnego, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), uławkami węgla drzewnych (III), fragmentami stopionego szkła z naczyń (1) i paciorków (2) oraz kilkoma uławkami ceramiki (4–6), w tym nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Infans I* (3,4 g). *III.1. Betula sp.* (9); 2. *Nieoznaczone* (7) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXXVI/57B, CCCXVI, CCCXXIV): 1. Fragment brzegu naczyń (kielicha?) z przejrzystego szkła bezbarwnego, zdeformowany w ogniu. Krawędź lekko pogrubiona, ze skazą w postaci ziarna szkła jasnożółtawego. Grub. brzegu ok. 2 mm, ścianki ok. 1,5 mm. 2. Pojedynczy element paciorka segmentowego z przejrzystego szkła bezbarwnego z tzw. złotą wkładką. Typ TM 387b. Średn. 7 mm. 3. Amorficzna grudki stopionego szkła barwy czarnej. 4. Dwa fragmenty naczyń glinianego lepiącego ręcznie, zdobionego pasmem odciśniętych dołków między dwoma ostro rytymi bruzda-

mi. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna do czarnej. 5. Niecharakterystyczny fragment ceramiki cienkościenniej. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Domieszka drobnziarnista (k. wielbarska?). 6. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Wkopany centralnie w jamę grobu 57C i w SE skraj grobu 57A. Ułamki ceramiki (4) kleją się z fragmentami misy z grobu 43 (11; zob. Tabl. XXIV/43:11).

OBIEKT 57C (12E/I-IIc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXXV/57C).

Opis: Jama grobowa naruszona przez korzenie sosen. Częściowy zarys prostokątnej jamy o wym. ok. 210×50 cm zarejestrowano na głęb. ok. 65 cm, na głęb. ok. 100 cm wyraźny prostokątny zarys o wym. 170×70 cm, zorientowany po osi N-S. W przekroju jama prostokątna, z dnem na głęb. 120–125 cm wkopanym w warstwę żwiru. Wypełnisko jasnobrązowe, z dwoma okruchami ceramiki (5); w spągu w osi jamy grobowej ciemnobrunatne smugi, być może ślady rozłożonego drewna, zachowane na powierzchni ok. 120×50 cm i mające ok. 20 cm miąższości, w ich obrębie od S kubek (4), od N paciorki (1, 2) i ułamki wisiorka (3). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. XXXVI/57C, CCCXVI): 1. Pojedynczy element paciorka segmentowego (podwójnego?) z nieprzejrzystego szkła czarnego. Typ TM 97a. Średn. 7 mm. 2. Osiem paciorków tzw. pestkowatych z półprzejrzystego szkła jasnofioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 8–10 mm. 3. Drobnny fragment ścianki i uszka wisiorka wiaderkowatego ze stopu miedzi. 4. Beczułkowaty kubek gliniany lepiący w ręce, zachowany w ok. 1/3. Ucho odłamane, pierwotnie mocowane bez czopów. Powierzchnia nierówna, zagładzona niestarannie, jasnobrunatna z czarnymi przebarwieniami. Domieszka średnio- i gruboziarnista z dużymi ziarnami i znaczną ilością miki. Typ XVC. Średn. wylewu 7 cm, brzuśca 8,5 cm, dna 5,5 cm, wys. 6,8–7,2 cm. 5. Dwa małe niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytniej. Powierzchnie szorstkie, szare. Domieszka drobnziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: W stropie niemal całkowicie zniszczony przez jamy grobów 57A i 57B, od SW naruszony przez jamę grobu 59.

OBIEKT 58 (14D/II-IIIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. XXXVII-XXXVIII/58).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. Zarys prostokątny,

ślabo czytelny, o wym. ok. 310×130 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju prostokątny, z nierównym dnem, miąższości 120–140 cm; dolna część jamy grobowej wkopana w wychodnię drobnego żwiru. Niemal całą powierzchnię jamy grobowej obejmował wkop wtórny sięgający głęb. 140–145 cm. Wypełnisko wkopu niejednolite, jasnobrunatne i brunatne z ciemnobrunatnymi przebarwieniami, z zetłymi śladami dużych węgli drzewnych; we wkopie sześć gładów (do ok. 55×30×30 cm) z obłupanymi ścianami, zalegających na różnych głębokościach, i kilka mniejszych kamieni. W spągu nienaruszonej części jamy grobowej (głęb. ok. 150–170) od N fragment nieprzepalanej kości (I), leżąca szpilą do góry zapinka (1) wpięta w szczątkowo zachowaną tkaninę wełnianą*, nieco niżej kolia 32 paciorków (2–5). Na całej długości spągu jamy widoczne nieregularne, ciemniejsze smugi, prawdopodobnie ślady rozłożonego drewna (z dranic?). W jamie grobowej i we wkopie rozproszone fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6) i drobne fragmenty ceramiki niecharakterystycznej (7).

I. Infans I.

Inwentarz (Tabl. XXXVI/58, CCCXVI): 1. Zapinka kolankowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Sprężynka wielozwojowa, na żelaznej osi, z górną cięciwą przytrzymywana haczykiem. Grzebyk na główce zdobiony pseudofiligranulacją. Kabłąk sfazowany, od spodu wklęsły. Nóżka lekko zwężona, zakończona dwoma poprzecznymi bruzdkami. Typ Almgren 132 war. 2. Dług. 31 mm, wys. 15 mm, waga 3,99 g. Kolia (2–5): 2. 26 miniaturowych paciorków krążkowatych z opakowego szkła barwy pomarańczowej. Typ TM 53. Średn. 2,5–3 mm. 3. Dwa miniaturowe paciorki dwustożkowate z przejrzystego szkła jasnoniebieskiego. Typ TM 58. Średn. 5 mm, wys. 3 mm. 4. Polidryczny paciorek z półprzejrzystego szkła jasnofioletowego. Typ TM 128. Wym. ok. 5×5×5 mm. 5. Trzy krążkowate paciorki bursztynowe. Na obwodzie ślady delikatnie rytych dookólnych linii. Typ TM 388. Średn. 9–10,5 mm. 6. 40 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 7. Ok. 30 drobnych okruchów ceramiki starożytniej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁-C_{1a}.

OBIEKT 59 (12E/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXIII/59).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm pomiędzy obiektami 46B i 57 skupisko kamieni (o wym. do ok. 25×20×20 cm). Ok. 15 cm niżej owalny zarys jamy o wym. 70×40–45 cm, w przekroju prostokątny, z pionowymi ścianami i płaskim dnem, miąższości do 35 cm. Wypełnisko jednolite brunatne, z okruchami przepalonych kości (I) i dwoma uławkami ceramiki (1). *I. Osoba niedorośla* (2,3 g).

Inwentarz: 1. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej, zniszczone. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne i brunatne. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Od W i S naruszał jamy grobów 46B i 46D, od E grobu 57C.

OBIEKT 60 (11D/IVc-d-12D/Ic-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXVI/60).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm, w stropie rozorany, od N zniszczony przez korzenie sosny. Ok. 15 cm niżej zarys jamy owalny, o wym. 140×90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 50 cm; od NE duży częściowo obłupany kamień (ok. 40×35×30 cm). Wypełnisko niejednolite, w stropie brunatnoczarne do czarnego, niżej smolistoczarne; w spągu większość przepalonych kości (I) i węgla drzewnych (III), ułamki przepalonych zapinki (1) i grzebienia (2), dwa stopione paciorki (3), fragmenty misy (4) i nieliczne ułamki ceramiki (5, 6), w całej jamie rozproszone fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). I. *Infans I-II* (29,0 g). III.1. *Betula sp.* (145); 2. *Alnus sp.* (9); 3. *Liściaste* (30); 4. *Nieoznaczone* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXVI/60): 1. Fragmenty sprężynki zapinki ze stopu miedzi, osadzonej na osi, i dwa fragmenty szpili. Średn. sprężynki 5 mm. 2. Dwa fragmenty płytek wewnętrznych grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi*. Dług. nitu 16 mm. 3. Dwa stopione ze sobą, zdeformowane paciorki tzw. pestkowate, z półprzeźrystego szkła jasnofioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Dług. łączna 17 mm. 4. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana fragmentarycznie. Nad łagodnym załomem brzuśca dookoła ryta bruzda, na jej wysokości małe przewężone uszko. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu 30 cm, brzuśca 31 cm, dna 12 cm, wys. ok. 13,5 cm. 5. Fragment wylewu dużego naczynia, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 15 cm. 6. Sześć drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej. Powierzchnie szorstkie, szare, złuszczone. 7. 14 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

Uwagi: Od S rozorany strop łączył się z jamą grobu 50.

OBIEKT 61 (12E/Ib-c)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. XXXIX/61).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm odsłonięto słabo czytelny za-

rys prostokątnej jamy o zaokrąglonych krótszych bokach i jasnobrązowym wypełnisku, o wym. ok. 220×90-100 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 17° na NE). W przekroju jama grobowa wanienkowata, o miąższości 55-60 cm i jednolicie jasnobrązowym wypełnisku, z dnem opartym na zwartej warstwie gliny i żwiru. W jej obrębie w centrum i od S wkop wtórny (?) o wym. ok. 140×85 cm, w przekroju nieckowaty, sięgający niemal dna jamy grobowej. Wypełnisko wkopu brunatne, od N ciemnobrunatne, z dużym (ok. 40×30×30 cm) i kilkoma mniejszymi kamieniami w stropie. We wkopie drobne okruchy przepalonych kości (I) i węgla drzewnych (III), fragment przepalonych paciorka (1), grudka srebra (2) i fragmenty przepalonych (3-5, 8) ceramiki. W całej jamie rozproszone liczne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9) oraz jeden lub dwa ułamki ceramiki kultury przeworskiej (6, 7?). Kości szkieletu nie zachowały się. I. *Niediagnostyczne* (0,8 g). III.1. *Carpinus betulus* (5); 2. *Liściaste* (8); 3. *Pinus silvestris* (2) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXXIX/61): 1. Pojedynczy element paciorka segmentowego (dwusegmentowego?), asymetryczny, z nieprzeźrystego szkła czarnego. Typ TM 97a. Średn. 6-7 mm. 2. Amorficzna grudka stopionego srebra (z zapinki?). Waga 3,40 g. 3. Cztery fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie. Nad łagodnym załomem brzuśca dookoła ryta bruzda, wylew miejscami pokreślony linią rytą. Powierzchnia gładka, lśniąca, brunatna. Domieszka drobnoziarnista z dużą ilością miki. Typ VIA. Średn. wylewu i brzuśca 20 cm. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna, zniszczona. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 17 cm. 5. Fragment barków naczynia glinianego lepionego ręcznie o jasnobrunatnej, błyszczącej powierzchni, z miękką rytą dookoła bruzdą. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment ostro facetowanego brzegu naczynia glinianego lepionego ręcznie, o czarnej, błyszczącej powierzchni (k. przeworska, faza A₂?). 7. Fragmenty naczynia glinianego z wydzieloną szyjką, silnie przepalone i zdeformowane (k. przeworska?). 8. Ok. 25 drobnych niecharakterystycznych ułamków ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 9. 30 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Na poziomie stropu NE skraj grobu 61 mógł naruszać od S jamę grobu 84B, ale przesuszenie warstw nie pozwoliło na jednoznaczny interpretację ich stratygrafii.

OBIEKT 62A (11E/IVd-12E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXII/62A).

Opis: Strop jamy grobowej rozorany (zob. wyżej): Obiek-

ty 54A, 54B, 62A, 62B i 64). Wyróżniony na głęb. ok. 60 cm. Na tym poziomie zarys jamy prostokątny, o wym. ok. 120×60 cm, w przekroju nieckowaty, z dnem na głęb. ok. 90 cm; w stropie wypełnione humusem negatywy (o wym. do 70×40×40 cm) dwóch dużych, usuniętych wspólnie głązów, sięgające głęb. 60 cm. Wypełnisko jamy grobowej jednolicie smolistoczarne, z wyraźnym skupiskiem przepalonych kości (I; zob. Uwagi) w spągu; wśród nich przepalona zapinka (1) i dwa wisiorki (3); w jamie także fragmenty grzebienia (2) oraz kilka fragmentów nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *III. Nieoznaczone* (8).

Inwentarz (Tabl. XXXIV/62A): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi, dwuczęściowa, kuszowata, z niezachowaną, zapewne krótką sprężynką (na krawędzi główki ślad tarcia cięciwy). Kabłąk w przekroju trójkątny, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Typ Almgren 167a1. Dług. 51 mm, wys. 16 mm, waga 3,34 g. 2. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z żelaznymi nitami, zachowany w 14 fragmentach zdeformowanych w ogniu, częściowo zrekonstruowany rysunkowo. Uchwyt półokrągły, niski (?), zdobiony wzorem geometrycznym z rytych linii wypełnionych łukowatymi nacięciami. Typ Thomas I.2, motyw C. Dług. ok. 75 mm. 3. Dwa wisiorki wiaderkowate, żelazne, prawdopodobnie niezdobione. Typ Beilke-Voigt A.II / Kaczanowski I/1. Wys. 15–16 mm, średn. 9 mm. 4. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od E jama wkopana w skraj jamy grobu 62B. Kości ludzkie z tego obiektu (zgodnie z dziennikiem badań – *duża ilość*) zaginęły poza PMA (zob. Rozdz. I.4); fragment kości zachowany w muzeum (3,5 g) należał do osoby dorosłej²².

OBIEKT 62B (11E/IVd–11F/IVa–12E/Id–12F/Ia)
Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXII–XXXIII/62B).

Opis: Strop jamy grobowej rozorany (zob. wyżej: Obiekty 54A, 54B, 62A, 62B i 64). Wyróżniony na głęb. ok. 60 cm. Na tym poziomie zarys owalny o wym. ok. 110×80 cm, w przekroju nieckowaty, z dnem na głęb. ok. 100 cm. W stropie dwa głązy (35×25×20 i 30×25×25 cm) i kilka mniejszych kamieni. Wypełnisko niejednolite, brunatne i ciemnobrunatne, miejscami czarne, z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I; zob. Uwagi); w jamie fragment przeżarzonego (?) ucha kubka (4), dwa nieprzealone ułamki ceramiki (3) i kilka niecharakte-

²² W rozwleczonych przez orkę stropach obiektów 62A i 62B odkryto niewielką (35,8 g) ilość przepalonych kości osoby w wieku *infans* II–*iuvenis*.

rystycznych okruchów ceramiki (5), w spągu – bursztynowe wisior i paciorek (1, 2) z bursztynu (!). *III. Liściaste* (3) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XXXIV/62B, CCCXXIII): 1. Ósemkowaty, nieprofilowany wisior bursztynowy. Typ TM 465. Wys. 14 mm, średn. 8 mm. 2. Krążkowaty paciorek bursztynowy o płasko-wypukłym przekroju. Zbliżony do typu TM 400. Średn. 18 mm, wys. 5 mm. 3. Dwa nieprzealone fragmenty brzuśca naczynia glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, czarna. 4. Fragment ucha kubka glinianego lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, jasnoszara, ze śladami przeżarzenia (?). Domieszka drobnociarnista. Prawdopodobnie typ XVA. 5. Pięć drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w centralną część jamy grobu 54B, od W naruszony przez jamę grobu 62A. Paciorek i wisior (1, 2) zapewne pochodzą z naruszonej części wypełniska grobu 54B); ułamki nieprzealonej ceramiki (3) i przepalonego ucha (4) kleją się z nieprzealoną ceramiką z tegoż grobu (54B/6.7; zob. Tabl. XXXVI/54B:6.7). Kości ludzkie z grobu 62B (zgodnie z dziennikiem badań – *duża ilość*) zaginęły poza PMA (zob. Rozdz. I.4); ułamek kości (4,5 g) zachowany w muzeum należał do osoby dorosłej²³.

Obiekt 63 (numer anulowany)

OBIEKT 64 (11E/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXII/64).
Opis: Na głęb. ok. 30 cm kolista jama o średn. 40 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 20 cm (por. wyżej: Obiekty 54A, 54B, 62A, 62B i 64). Wypełnisko jednolite, smolistoczarne, ze śladową ilością przepalonych kości (I), okruchami węgla drzewnych (III) i kilkoma uławkami ceramiki. *I. Osoba niedorośła?* (0,9 g). *III. Liściaste* (7) (ML-Z).

Inwentarz: 1. Cztery drobne niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej, w tym jeden przepalony. Powierzchnie gładkie, szare i jasnobrunatne. Domieszka drobnociarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Wkopany w NW narożnik jamy grobu 54B.

OBIEKT 65 (11F/IVb–12F/Ib)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. XL/65).
Opis: W warstwie humusu, na głęb. ok. 20–25 cm, odkryto dwa duże głązy (do ok. 50×40×25 cm), zalegające

²³ Zob. przyp. 68.

w stropie amorficznej jamy (wkop wtórny) o wym. ok. 230×110 cm i niejednorodnym brunatno-czarnym wypełnisku, odsłoniętej w spągu humusu, na głęb. 30–35 cm; niżej trzeci, nieco mniejszy gład i kilkanaście mniejszych kamieni. Wkop zajmował niemal całą środkową i S część dużej, mniej więcej prostokątnej jamy grobowej o wym. ok. 310×120 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 32° na NW), której jasnobrązowe wypełnisko było wyraźnie czytelne od głęb. 50–60 cm; na głęb. 85 cm zarys jamy przybrał regularnie prostokątny kształt o zaokrąglonych krótszych ścianach i wym. ok. 300×90 cm.

W przekroju jama grobowa wanienkowata, z dnem na głęb. ok. 90 cm. W spągu w części N, na głęb. 80–85 cm, fragmenty nieprzypalonych kości (I; zob. Uwagi), przy nich dwie zapinki (1, 2) ze szczątkami tkaniny wełnianej* (fibule leżały szpilami do góry, sprężynkami na N) i kilkanaście paciorków (6–10), miniaturowe naczynko (12) oraz ułamek nieokreślonego przedmiotu (4). Nieckowaty wkop o warstwowanym, brunatnym, brunatnoczarnym i czarnym wypełnisku sięgał głęb. od 80 cm w części NW do 100–105 cm w części S. We wkopie pod gładami liczne duże fragmenty przypalonych kości, kilkanaście fragmentów przypalonej i nieprzypalonej ceramiki (13–17) oraz fragment stopionego paciorka (11), w części N ułamek nieprzypalonej blaszki (5), a w części S na dnie wkopu (głęb. 105 cm) nieprzypalona sprzączka (3); w całym wkopie rozproszone drobne fragmenty przypalonych kości i węgli drzewnych (III). III.1. *Betula sp.* (35); 2. *Liściaste* (50) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XLI/65): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, kuszowata. Kabłąk w przekroju ośmioboczny, z pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu u nasady owijki i na końcu nóżki; wzdłuż szczytu nóżki nałożony nacinany drut. Typ Almgren 167a1. Długość 49 mm, wys. 17,5 mm, waga 6,67 g. 2. Zapinka z pełną pochewką ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, kuszowata. Pochewka schodkowa, nóżka zakończona profilowanym guzkiem. Kabłąk w przekroju trójkątny, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej półkulistymi guzkami. Typ Almgren 178. Długość 54 mm, wys. 20 mm, waga 5,51 g. 3. Jednodzielna półokrągła sprzączka ze stopu miedzi ze sfazowanym kolcem. Typ AD11. Wym. 30×27 mm, waga 4,29 g. 4. Drobny fragment nieokreślonego przedmiotu z cienkiej, wąskiej taśmy ze stopu miedzi. 5. Fragment nieokreślonego przedmiotu z blaszki żelaznej o łukowatej krawędzi; wzdłuż krawędzi łukowate wytłaczane żeberko. Średn. pierwotna ok. 90 mm, grub. ok. 1 mm. 6. Krążkowaty paciorek bursztynowy. Typ TM 388. Średn. 11 mm. 7. Cztery płaskie prostokątne paciorki o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, fioletowego. Typ TM 119. Długość 11,5 mm, szer. 7,5–9 mm.

8. Wrzecionowaty paciorek ze szkła opakowego, czerwonego. Typ TM 77. Długość 13 mm. 9. Cztery miniaturowe paciorki krążkowate ze szkła opakowego (jeden we fragmentach), pomarańczowego, w tym jeden na czarnym rdzeniu. Typ TM 53. Średn. 4 mm. 10. Drobny fragment mozaikowego (?) paciorka z opakowego szkła białego, czerwonego i czarnego. 11. Fragment stopionego paciorka z opakowego szkła mlecznobiałego. 12. Naczynko miniaturowe, gliniane, lepienie ręcznie, niestarannie wykonane, uszkodzone przy wylewie. Powierzchnia brunatna, chropowata. Domieszka grubo- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Miniaturowy garnek typu Ia. Średn. wylewu 3,5 cm, brzuśca 5,5 cm, dna 2,2 cm, wys. 4,2 cm. 13. Przykrawędny fragment naczynia glinianego (wazki?) lepienie ręcznie, z szyjką zaznaczoną rytą linią, i mały fragment brzuśca. Powierzchnia gładka, lekko błyszcząca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIB (?). Średn. wylewu 10 cm, brzuśca 11,5 cm. 14. Przykrawędne fragmenty lepienie ręcznie naczynia glinianego (garnka lub wazy) z taśmowatym uchem osadzonym na czopy, częściowo wyklejone. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Grupa II lub IV. Wys. zach. 8,4 cm. 15. Fragment wylewu cienkościennego naczynia glinianego lepienie ręcznie, nieprzypalony. Powierzchnia gładka, lśniąca, czarna. Domieszka bardzo drobna. 16. Ok. 10 drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej, w tym jeden silnie przypalony. 17. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzypalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Od NW skraj jamy grobowej naruszony przez strop grobu 52 i nieokreśloną, płytką jamę zlokalizowaną pomiędzy grobami 52 i 49. Kości z grobu 65 zaginęły poza PMA (zob. Rozdz. I.4); ułamek kości (0,9 g) zachowany w muzeum mógł należeć do osoby niedoroślej.

OBIEKT 66 (12F/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XXXIX/66).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w stropie rozwleczonej przez korzenie sosny i naruszony przez nory zwierzęce. Właściwy zarys czworokątnej jamy grobowej o wym. ok. 110×80 cm pojawił się na głęb. ok. 60 cm. W przekroju jama nieckowata, całkowitej miąższości ok. 80 cm. Wypełnisko jednolicie czarne z węglami drzewnymi (III), rozproszonymi przypalonymi kośćmi (I) i kilkoma fragmentami przypalonej (1) i nieprzypalonej (2) ceramiki. I. *Adultus-maturus* (34,0 g). II. *Ssak* (1). III.1. *Betula sp.* (87); 2. *Alnus sp.* (7); 3. *Nieoznaczone* (7) (ML-Z).

Inwentarz: 1. Dwa fragmenty niecharakterystycznej ceramiki starożytnej (k. wielbarska?), przypalone. 2. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzypalone.

Kultura: wielbarska.
Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 67 (14D/I-IIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXXVIII/67).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm, ok. 15 cm niżej zarys regularnie prostokątny, o wym. ok. 270×110–115 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NE). Wypełnisko jasnobieżowe, w części N bardzo słabo czytelne na tle piasku calcowego. Dno jamy na głęb. ok. 140 cm oparte na warstwie gliny i drobnego żwiru. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 68 (14C/I-IIc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. XLII/68).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm odsłonięto regularnie prostokątną jamę o wym. ok. 300×90 cm, zorientowaną po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NW). Wypełnisko żółtobrazowe, w części N bardzo słabo czytelne tle piasku calcowego. Na głęb. ok. 115 cm dno jamy oparte na warstwie gliny i drobnego żwiru. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 69 (12D/IIId–12E/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLI/69).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm owalny zarys jamy o wym. ok. 100×60 cm, na głęb. 50 cm regularnie prostokątnej, w przekroju nieckowatej, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko jednolicie smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z rozproszonymi bardzo drobnymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamkami ceramiki przepalanej (2) oraz nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (3); wśród kości okruchy przepalonego grzebienia (1). *I. Osoba niedorośla (13,3 g). III.1. Fraxinus excelsior (2); 2. Quercus sp. (1); 3. Pinus silvestris (4); 4. Nieoznaczone (2) (ML-Z).*

Inwentarz: 1. Trzy drobne fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Ok. 10 drobnych ułamków niecharakterystycznej ceramiki starożytnej (k. wielbarska?), częściowo przepalonych. 3. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 70 (14D/Ic-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. XXXVIII/70).

Opis: Na głęb. 70 cm zarejestrowano prostokątny zarys

jamy o wym. 90×35 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 11° na NW). W przekroju jama wanienkowata, miąższości ok. 15 cm, z płaskim dnem opartym na warstwie drobnego żwiru. Wypełnisko jednolicie jasnobrazowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego, z kilkoma fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 71 (14C/Ib-c)

Grób inhumacyjny (Tabl. XLII/71).

Opis: Prostokątny zarys jamy o wym. ok. 220×75 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NW), odsłonięto na głęb. 65 cm. Od N jama zniszczona przez korzenie sosny i wkop nowożytny. W części NE, ok. 15 cm ponad czytelnym zarysem jamy, pomiędzy korzeniami pionowo ustawiony (?) duży płaski kamień (40×40×10 cm) o obrobionych trzech ściankach. W przekroju jama wanienkowata, miąższości do 30 cm; dno oparte na warstwie gliny i drobnego żwiru. Wypełnisko jednolite, jasnobrazowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego, z drobnymi fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekt 72 (numer anulowany; nora zwierzęca?)

OBIEKT 73A (12D/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLIII/73A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Zarys jamy kolisty, o średn. 40 cm, w przekroju półkolisty, głęb. do 25 cm. Wypełnisko jednolite, ciemnobrunatne, z drobnymi węglami drzewnymi (III) i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), fragmentem grzebienia oraz ułamkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Infans I późny (6,8 g). III.1. Fraxinus excelsior (3); 2. Nieoznaczone (12) (ML-Z).*

Inwentarz: 1. Mały fragment niewydzielonego dna miniaturowego (?) naczynka glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna (k. wielbarska?). 2. Mały fragment trójwarstwowego grzebienia z poroża, przepalony. 3. 30 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w N część jamy grobu 73B.

OBIEKT 73B (12D/IIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. XLIII/73B).

Opis: Nieregularnie owalną jamę o brunatnym i jasno-brunatnym wypełnisku odsłonięto w spągu humusu, na głęb. ok. 40 cm. Na głęb. 55 cm zarys jamy prostokątnej, o wym. 180×80 cm, zorientowany po osi E-W (z odchyleniem ok. 6° na SW). W przekroju jama nieckowata, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko jednolicie jasno-brunatne, słabo odróżnialne od calca, z niewielką ilością rozproszonych przepalonych kości (I) i drobnych węgli drzewnych oraz uławkami w różnym stopniu przepalanej ceramiki (5–8); w spągu w centrum jamy, na głęb. 80–90 cm, leżąca główką na NW zapinka (1) i paciorki (2–4). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Infans I–II (7,3 g).*

Inwentarz (Tabl. XLIII/73B, CCCXVI): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju daszkowaty, na szczycie zdobiony rzędem podwójnych nakłuć. Nóżka facetowana. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość. 53 mm, wys. ok. 20 mm, waga 6,69 g. 2. Fragment (1½ zwoju) sprężynki zapinki ze stopu miedzi (być może w funkcji paciorka?). Średn. 4 mm. 3. Dwa prostokątne paciorki mozaikowe, prostopadłościennie, z opakowego szkła czerwonego z motywem liści ze szkła opakowego, biało-niebieskiego. Typ TM 354d. Długość. 8–9 mm, szer. 6 mm. 4. Miniaturowy paciorek krążkowaty z opakowego szkła barwy pomarańczowej. Typ TM 53. Średn. 4 mm. 5. Trzy fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, z lekko wychylonym wylewem. Powierzchnia gładka, błyszcząca, ceglasto- i jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18,5 cm. 6. Fragment wylewu i szyjki dużego naczynia glinianego (garnka?) ręcznie lepionego. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasnobrązowa z szarocarnymi przebarwieniami. Domieszka drobno- i średnioziarnista, z ziarnami grubymi. Grupa IC–D. Średn. wylewu ok. 22 cm. 7. Przydenny fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna ok. 6 cm. 8. Ok. 35 drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej. 9. Dwie łuski krzemienne (jedna przepalona) i odłupek (przepalony).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (?).

Uwagi: W części N zniszczony przez jamę grobu 73B.

OBIEKT 74 (12E/Ia)

Grób ciałopalny (?), bezpopielnicowy (Tabl. XLIV/74).

Opis: Na głęb. 35 cm, w spągu humusu, zarys kolistej jamy o średn. 55 cm, w przekroju półkolistej, miąższości do 35 cm. Wypełnisko niejednolite, jasnobrunatne,

w centrum brunatne. W jamie dwa niewielkie kamienie, ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1) i bardzo drobne okruchy silnie przepalonych kości trudnych do eksploracji. *I. Niediagnostyczne (0,4 g).*

Inwentarz: 1. 13 uławków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 75 (14D/Ia)

Grób ciałopalny z popielnicą organiczną (?) (Tabl. XLV/75).

Opis: Na głęb. 30 cm, w spągu humusu, owalny zarys o wym. ok. 125×70 cm. W przekroju zarys nieckowaty, głębokości do 25 cm. Wypełnisko szarobrunatne, od S żółtoszare, z rozproszonymi uławkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2); w centrum spągu jamy amorficzna soczewka czarnej ziemi przesyconej węglami drzewnymi, w jej obrębie skupisko licznych przepalonych kości (I), wśród nich fragment zapinki (1). *I.1. Adultus–maturus, K; 2. Infans I wczesny (łącznie 246 g).*

Inwentarz (Tabl. XLV/75): 1. Fragment kabłąka (główki) dwuczęściowej, zapewne kuszowatej zapinki ze stopu miedzi. Długość. zach. 15 mm. 2. 21 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 76 (12D/IIId)

Nieokreślony (Tabl. XLV/76).

Opis: Na głęb. 60 cm nieregularnie owalny zarys o wym. ok. 110×90 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości do 60 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, trudno odróżnialne od calca, z uławkami przepalonych kości zwierzęcej (II) i fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *II. Ssak? (1).*

Inwentarz: 1. 23 ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 77 (21H/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLIV/77).

Opis: Odsłonięty w krawędzi żwirowni, na głęb. ok. 20–25 cm, częściowo zniszczony przez korzenie sosny, w stropie naruszony przez głęboką orkę leśną. Pierwotnie zarys jamy kolisty (?), o średn. ok. 60 cm. W przekroju jama nieregularnie nieckowata, miąższości do 30 cm, o nierównym dnie i lekko rozmytych krawędziach. Wypełnisko zwarte, jednolicie smolistoczarne z dużą ilością słabo przepalonych kości (I), węglami drzewnymi i nielicznymi okruchami ceramiki przepalanej (6) oraz frag-

mentami ceramiki nieprzepalanej (7) z wczesnej epoki żelaza; zapinki, sprzączka, grzebień i przęślik (1–5) na złożu wtórnym, w części wypełniska, która osunęła się do wybierzyska zwirowni, zerwana przez korzenie sosny przewróconej przez wiatr. *I. Maturus, M?* (331,6 g). **Inwentarz** (Tabl. XLIV/77): 1. Zapinka kapturkowa ze stopu miedzi*, lekko asymetryczna, z wąską, wysoką pochewką; zachowana we fragmentach. Kabłąk i nóżka zdobione liniami rytymi, na grzebyku dwie pojedyncze bruzdy. Typ Almgren 41 X2. Długość, 34 mm, wys. 17 mm. 2. Dwa fragmenty zapinki kapturkowej ze stopu miedzi*, z wysoką (?) pochewką. Kabłąk i nóżka zdobione liniami rytymi, na grzebyku dwie pojedyncze bruzdy. Typ Almgren 41 X2. Długość, pierwotna ok. 36–38 mm. 3. Sprzączka dwudzielna o ramie prostokątnej, żelazna, skorodowana. Typ AG46. Wym. 20×29 mm. 4. Grzebień z poroża, jednowarstwowy, wieloczęściowy, spięty dwoma nitami żelaznymi. Uchwyt niski, półkolisty, niezdobiony. Typ Thomas BI / Teuber M I a. Długość, 42 mm, zach. wys. 21 mm. 5. Przęślik gliniany, dwustożkowaty z płaskimi biegunami, asymetryczny. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka. Średn. 36–38 mm, wys. 22–26 mm. 6. Pięć drobnych ułamków ceramiki przepalanej. 7. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁–C_{1a}.

OBIEKT 78 (14C/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLIV/78).

Opis: Na głęb. 35 cm zarys prostokątny o wym. 110×90 cm, rozorany, ok. 10 cm niżej wyraźnie prostokątny, o wym. 100×70 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 55 cm. Wypełnisko jednolicie smolistoczarne z dużą ilością węgla drzewnych, niezbyt licznymi przepalonymi kośćmi (I) i okruchem ceramiki (3) oraz uławkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4); w górnych warstwach jamy przepalone fragment sprzączki (1) i okucie pasa (2). *I. Osoba dorosła* (38,4 g). *III.1. Betula sp.* (48); 2. *Liściaste* (27); 3. *Nieoznaczone* (40) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XLIV/78): 1. Fragment dwudzielnej sprzączki prostokątnej wykonanej ze stopu miedzi. Rama zdobiona głębokim miękkim karbowaniem, oś niezachowanego kolca zakończona profilowanym guzkiem. Grupa AG (typ AG46?). Szer. 20 mm, zach. wys. 24 mm. 2. Okucie końca pasa wykonane ze stopu miedzi. Trzonek zakończony pierścieniem z niewielkim jęczyzkiem; u nasady pierścienia wyraźne wcięcie. Zbliż. do typu 6/1 / Raddatz J.II₃. Długość, 63 mm, szer. 20 mm, waga 12,39 g. 3. Mały niecharakterystyczny fragment przepalanej ceramiki o wygładzonej powierzchni (k. wielbarska?). 4. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 79 (11D/IVd–12D/Id)

Grób inhumacyjny (Tabl. XLV/79).

Opis: Na głęb. 35 cm zarys jamy czworokątny, o wym. 110×55 cm, zorientowany osi N-S (z odchyleniem ok. 11° na NE), w przekroju nieckowaty, miąższości do 20 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrunatne z bardzo nielicznymi okruchami przepalonych kości i fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2); w spągu od S nieprzepalony paciorek (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. XLV/79): 1. Miniaturowy kulisty paciorek z opakowego szkła pomarańczowego na czarnym rdzeniu. Typ TM 26. Średn. 4 mm. 2. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 80 (11E/IVa–12E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLV/80).

Opis: Na głęb. 35 cm zarys jamy owalny, o wym. 130×105 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 50 cm; w stropie dwa duże kamienie (55×40×35 i 45×35×30 cm; mniejszy silnie przegrzany). Wypełnisko w stropie plamiste, brunatne ze smolistoczarnymi wtrętami, niżej jednolicie smolistoczarne, z rozproszonymi w całej jamie licznymi nieprzepalonymi fragmentami ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2); pod większym kamieniem kilka ułamków ceramiki przepalanej (1) oraz niewielkie skupisko przepalonych kości (I, II) i węgla drzewnych (III). *I. Osoba dorosła* (23,9 g). *II. Świnia* (1). *III.1. Betula sp.* (12); 2. *Liściaste* (36); 3. *Nieoznaczone* (20) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XLV/80): 1. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, z lekko zaznaczoną szyjką, przepalony. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. 2. Cztery fragmenty ceramiki z różnych naczyń glinianych lepionych ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, od jasnobrązowych do szarobrunatnych. 2. 50 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 81 (11E/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLVI/81).

Opis: Na głęb. 35 cm odsłonięto nieregularnie kolisty zarys jamy o średn. ok. 160–170 cm, ok. 20 cm niżej zarys zbliżony do owalnego, o wym. 160×130 cm, w przekroju waniankowaty, o miąższości do 65–70 cm; w stropie kilkanaście różnej wielkości fragmentów przepalonego

i połupanego kamienia (bądź kamieni?). Wypełnisko niejednolite, w stropie szaroczarne z drobnymi węglami drzewnymi, niżej smolistoczarne z dużą ilością węgla drzewnych (III). W jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I, II), szczątkowo zachowane elementy przepalonego wyposażenia (1–3) i ceramiki (4–6) oraz kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). I. *Infans I–II* (16,7 g). II. *Świnia?* (1). III.1. *Betula sp.* (15); 2. *Carpinus betulus* (10); 3. *Alnus sp.* (6); 4. *Liściaste* (48); 5. *Nieoznaczone* (20) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XLVII/81): 1. Fragment nieokreślonego przedmiotu wykonanego ze stopu miedzi. Zachowany element ma postać trzpienia z pierścieniem, z jednej strony zakończony małym uszkiem z obustronnie zdobioną nasadą, z drugiej (pierwotnie łukowato wygiętej) złamanego i nieznacznie odkształconego w ogniu. Obserwacja mikroskopowa miejsca złamania części z uszkiem pozwoliła stwierdzić, że wykonano ją z paska blaszki o grub. 0,4–0,5 mm, zwiniętego wzdłuż w rurkę (!). Dług. zach. 43 mm, średn. pierścienia 11 mm, grub. trzpienia ok. 2,5–3 mm. 2. Mały fragment drutu ze stopu miedzi, spłaszczony na jednym zachowanych końców. Dług. ok. 10 mm, średn. poniżej 2 mm. 3. Cztery małe grudki stopionego opakowego szkła mlecznobiałego, zapewne z paciorka. 4. Pięć fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. Nad załomem miękko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, obecnie ciemnoszara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18,5 cm, brzuśca ok. 18 cm, dna 7 cm, wys. 10 cm. 5. Osiem fragmentów dużej misy glinianej lepionej ręcznie, ze śladami przepalenia. Zachowane zdobienie w postaci ustawionych na przemian grup po cztery ukośne bruzdy, tworzące motyw wielokrotnego nieciągłego zygzaka. Powierzchnia gładka, pierwotnie wyświecona, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. brzuśca ponad 30 cm. 6. Ok. 20 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, w tym przepalone. 7. Sześć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od NE wkopany w jamę grobu 87, w stropie od NE naruszał skraj jamy grobu 83.

OBIEKT 82 (11D/IVd–12D/Id) – wczesna epoka żelaza

Uwagi: W stropie obiektu, na złożu wtórnym, mały fragment pogrubionego, ostro facetowanego wylewu lepionego ręcznie naczynia o czarnej, gładkiej powierzchni, z gliny z drobnoziarnistą domieszką (k. przeworska, faza A₂?).

OBIEKT 83 (11E/IVb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XLVI/83).

Opis: Na głęb. 35 cm odsłonięto nieregularnie kolisty zarys o średn. 140–150 cm, 20 cm niżej o średn. do 120 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 45–50 cm. Wypełnisko w stropie szaroczarne, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W jamie rozproszone przepalone kości (I), liczne fragmenty przepalanej ceramiki (4–10), igły (1) i paciorków (2, 3), także liczne drobne fragmenty przepalonych i połupanych kamieni oraz ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (11). I. *Infans I–II* (38,1 g). III.1. *Betula sp.* (6); 2. *Liściaste* (5) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XLVIII/83, CCCXVI): 1. Fragment igły (szpili?) ze stopu miedzi. Dług. 32 mm. 2. Paciorek ze szkła półprzezroczystego ciemnozielonego z białymi i czerwonymi nitkami, przetopiony. 3. Paciorek z nieprzezroczystego szkła mlecznobiałego i półprzezroczystego jasnozielonego, przetopiony. 4. Naczynie gliniane (garnek) lepione ręcznie, zachowane w ok. ½, przepalone. Brzusiec baniasty, wylew słabo zaznaczony. Powierzchnia nierówna, brzusiec lekko schropowacony (szorstki), wylew i pas nad dnem zagładzone. Barwa niejednolita, brązowa do czarnobrunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IC. Średn. wylewu 20 cm, brzuśca 24 cm, dna 9 cm, wys. 17 cm. 5. Ok. 20 fragmentów lepionej ręcznie misy glinianej na pierścieniowatym dnie, przepalonych. Na największej wydętości brzuśca ślad ornamentu w postaci pasma (grup?) ukośnie rytých płytkich linii, prawdopodobnie także małe nalepiane pseudouszko. Powierzchnia gładka, brunatna (obecnie ceglasto-brunatna, starta). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. brzuśca 24 cm, dna 13 cm. 6. Ok. 20 fragmentów naczynia glinianego (wazy?) lepionego ręcznie, przepalonych i odkształconych. Nad największą wydętością brzuśca pasmo ukośnych bruzdek ujętych w dwie linie ryte, na jednym fragmencie także ślad innego, podobnego zdobienia. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?) (obecnie szara, zniszczona). Domieszka drobnoziarnista i liczna organiczna. Typ IVB (?). Średn. brzuśca 24 cm, dna 13 cm. 7. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego starannie wykonanym pasmem ukośnie rytých płytkich linii pod dookólną bruzdą. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 8. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 9. Trzy fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Domieszka drobnoziarnista. 10. Kilkadziesiąt niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, w większości przepalonych. 11. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od SW wkopany w jamę inhumacyjnego grobu 87, stropie od SW naruszony przez jamę ciepłopalnego grobu 81.

OBIEKT 84 (11E/IVc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. XLIX/84).

Opis: Na głęb. 25–30 cm odsłonięto nieregularny zarys jamy o słabo czytelnych granicach i wym. ok. 170×150 cm, silnie naruszony przez korzenie sosny. Na głęb. ok. 50 cm zarys owalny, o wym. ok. 150×100 cm, w przekroju nieregularnie stożkowaty, sięgający głęb. 120–125 cm. Wypełnisko jednolite, brunatnoczarne z drobnymi węglami drzewnymi (III); w centrum dwa głązy (do 55×35×25 cm), w całym wkopie kilkanaście przepalonych i połupanych fragmentów innego kamienia (lub kamieni), niewielka ilość przepalonych kości (I.2) oraz liczne fragmenty i okruchy przepalanej ceramiki (2–5), także ułamki ceramiki nieprzepalanej: kultury przeworskiej (6) i z wczesnej epoki żelaza (7). Na poziomie stropu w części SE, na głęb. ok. 30 cm, nieprzepalona zapinka (1), zapewne na złożu wtórnym. W części S, pod gładem, na głęb. ok. 90 cm, zachowane w porządku anatomicznym nieprzepalone zęby (I.1), zalegające w obrębie niewielkiego jasnobrunatnego przebarwienia identycznego z wypełniskiem jamy grobu inhumacyjnego, której rozmyte kontury zarejestrowano wokół zarysu wkopu na głęb. ok. 50 cm. Wyraźny, prostokątny zarys jamy grobowej o wym. ok. 215×110 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW), odsłonięto na głęb. ok. 120 cm; dno jamy sięgało głęb. ok. 135–140 cm i było nieznacznie wkopane w warstwę żwiru i gliny. Wypełnisko jednolicie jasnobrunatne z kilkoma fragmentami ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). Na głęb. ok. 45 cm w części NW, na granicy wkopu, nieprzepalony paciorek (9), w spągu w części S, na głęb. ok. 115 cm, nieprzepalona zapinka (8). We wkopie i w jamie grobowej rozproszone ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7, 10). *I.1. Subadultus (18–20 l.); 2. Osoba niedorośła? (10,0 g). III.1. Betula sp. (2); 2. Nieoznaczone (23) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. XLIX/84): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, srebrna*. Kabłąk łukowaty, w przekroju wieloboczny, nóżka facetowana. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 47 mm, wys. 18 mm, waga 6,86 g. 2. Fragmenty małej wazki/miseczki glinianej lepionej ręcznie, o silnie wydętym brzuscu i wyodrębnionym dnie. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. brzusca ok. 13 cm, dna 6,5 cm. 3. Dwa fragmenty zdobionych liniami rytmicznymi brzuśców naczyń glinianych lepionych ręcznie. Powierzchnie gładkie,

szarobrunatne. Domieszka drobnoziarnista. 4. Ok. 70 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w większości drobnych i przepalonych. 5. Fragment wylewu naczynia gliniane robionego na kole garncarskim, przepalony i lekko zdeformowany, z widocznymi śladami obtaczania. Powierzchnia szorstka, szara. Liczna domieszka bardzo drobnego tłuczni. 6. Mały fragment pogrubionego i ostro facetowanego wylewu naczynia lepionego ręcznie o czarnej, gładkiej powierzchni, oraz sześć drobnych ułamków ceramiki o błyszczącej czarnej powierzchni. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska). 7. 15 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 8. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, sfazowany; na główce, u nasady nóżki i na jej końcu pojedyncze pierścienie z karbowanego drutu. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ zbliżony do Almgren 178. Długość 41 mm, wys. 15 mm, waga 4,54 g. 9. Kulisty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonego. Typ TM 4a. Średn. 9,5 mm. 10. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Lokalizacja zębów ludzkich i zapinki (8) może sugerować, że ciało osoby pochowanej w grobie 84 złożono głową na S. Na poziomie stropu od S skraj jamy grobu 84 mógł zostać naruszony przez jamę grobu 61, ale silne przesuszenie podglebia nie pozwoliło na jednoznaczny interpretację ich stratygrafii.

Obiekty 85A–85D

Na głęb. ok. 30 cm, w spągu humusu, odsłonięto amorficzny zarys obiektu o wym. ok. 240×170 cm i niejednorodnym wypełnisku (Tabl. L): brunatnym, czarnym, miejscami przesyconym węglami drzewnymi. Od NE wrosła weń duża sosna, której korzenie silnie zakłóciły jego strukturę i przemieszały górne warstwy wypełniska. Na głęb. 40–45 cm wydzieliły się zarysy trzech jam grobów ciepłopalnych (85A–85C) i obiektu o nieokreślonej funkcji (85D) – przemieszane i przesuszone przez korzenie warstwy stropowe nie pozwoliły na ustalenie stratygrafii jam grobów 85A–85C.

OBIEKT 85A (11F/IVb)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. L/85A).

Opis: Odkryty na ok. głęb. 30 cm. Czytelny zarys owalnej jamy o wym. ok. 100×75 cm wyodrębnił się na głęb. 40–45 cm. W przekroju jama nieckowata, miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko niejednorodne, brunatne w stropie, niżej czarne, węgliste. W jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I), fragmenty przepalanej ceramiki (6) i elementów wyposażenia (1–5), a także kilka ułamków

nieprzypalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7).
I. Infans I-II (15,6 g).

Inwentarz (Tabl. LI/85A, CCCXVI): 1. Gliniany guzek o kanelowanych powierzchniach, typu *Bernašivka* (wzór 1B). Średn. 9 mm, wys. 10 mm. 2. Bryłka przetopionego opakowego szkła barwy czerwonej, zapewne z dwóch paciorków, i ok. 10 drobnych okruchów takiego szkła. 3. Bryłka stopionego nieprzejrzystego szkła barwy czarnej, zapewne paciorka, oraz bryłka podobnego przezarzonego szkła z wtórnymi wtrętami szkła czerwonego. 4. Mały fragment płytki z poroża, być może z okładziny uchwytu grzebienia trójwarstwowego. Wym. 12×6 mm. 5. Wisiorek wiaderkowy ze stopu miedzi, uszkodzony. Wewnątrz bryłka dziegiu/smoły drzewnej ze śladami włókien wełnianych* (GS). Typ Beilke-Voigt A.II / Kaczanowski I/1. Zach. wys. ok. 12 mm, średn. 10 mm. 6. Ok. 30 drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki o wygładzonych powierzchniach, częściowo przepalonych. 7. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzypalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od NE i E naruszał lub był naruszony przez jamę grobu 85B, od S wkopany w obiekt 85D.

OBIEKT 85B/C (11F/IVb)

Dwa groby ciałopalne, bezpopielnicowe (Tabl. L/85B/C).

Opis: Odkryte na głęb. 30 cm, silnie naruszone przez korzenie sosny i nory zwierzęce. Wyraźniej czytelne nieregularne zarysy dwóch łączących się ze sobą jam odsłonięto na głęb. 40–45 cm: od SE dużej, owalnej, o wym. ok. 140×90–100 cm (obiekt 85B), od NW mniejszej, owalnej, o wym. ok. 70×40 cm (obiekt 85C). W przekroju jama 85B nieckowata, miąższości ok. 55 cm, jama 85C wanienkowata, miąższości ok. 30–35 cm. Przy pniu sosny wrosłej w NE część jamy grobu 85B duży głąz (60×50×40 cm), którego szczyt odsłonięto tuż pod powierzchnią ziemi, pod kamieniem naczynie (6) przerosnięte przez korzeń sosny; na poziomie dna jamy 85B, tuż przy jej N skraju, w piasku calcowym pod podstawą głązu zapinka (1). Wypełniska obu jam identyczne: plamiste, brunatne, miejscami czarne, przesycone węglami drzewnymi, z rozproszonymi przepalonymi kośćmi dwóch osób (I), fragmentami przepalonej ceramiki (7–13), grudkami metalu i szkła oraz ułamkami grzebienia (4); w jamie 85B od E dwa przegrzane kamienie.
I.1. Infans I/II (44,3 g); 2. Osoba dorosła (8,8 g).

Inwentarz (Tabl. LI/85B/C): 1. Zapinka z pełną pochewką, kuszowata, dwuczęściowa, wykonana ze stopu miedzi. Kabłąk i nóżka facetowane, na końcu nóżki dwa poprzeczne nacięcia. Sprężynka ośmiozwojowa na osi z jednej strony zakończonej nakładanym guzkiem. Typ Almgren 170. Długość 42 mm, wys. 13 mm, waga 3,49 g.

2. Stopiony paciorek z przezrystego szkła jasnoniebieskiego z biało-niebieskimi „oczkami”. Typ TM 225a.
3. Cztery grudki przezarzonego półprzezrystego szkła ciemnozielonego i grudka stopionego szkła jasnozielonego.
4. Cztery fragmenty (okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych) z grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. ok. 8×8 mm do 15×20 mm.
5. Trzy amorficzne grudki stopionego srebra. Waga 3,18 g.
6. Naczynie gliniane (misa) lepienne ręcznie, zachowane w ok. 2/3, częściowo przepalane i zdeformowane. Powierzchnia wygładzona, jasnobrązowa do szarej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18 cm, brzuśca 17 cm, dna 8,5 cm, wys. 9 cm.
7. Fragmenty górnych partii grubościennego głębokiej miski glinianej ze słabo wydzielonym brzegiem, lepienne ręcznie. Powierzchnia wygładzona, jasnobrązowo-szara, ze śladami przepalenia. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 16,5 cm, brzuśca ok. 16 cm.
8. Fragmenty dolnych partii grubościennego naczynia glinianego (garnka lub głębokiej miski) lepienne ręcznie, ze śladami przepalenia. Powierzchnia jasnobrązowa, chropowata, pasmo przy dnie zagładzone. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. dna ok. 6 cm.
9. Pięć fragmentów naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przepalonych. Powierzchnia wygładzona, szara. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 10 cm.
10. Pięć fragmentów górnej partii lepiennej miski glinianej z niewydzielonym brzegiem, ze śladami przepalenia. Powierzchnia pod wylewem wygładzona, niżej chropowata, ceglasto-brunatna. Domieszka drobnoziarnista.
11. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepiennego ręcznie, z zachowanymi nasadami ucha. Powierzchnia zagładzona, brunatna, ze śladami ognia. Domieszka drobnoziarnista.
12. Fragment przydenny przepalonego naczynia glinianego lepiennego ręcznie. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista.
13. Ok. 100 fragmentów i okruchów ceramiki lepiennej ręcznie, częściowo przepalonych.
14. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzypalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Groby 85B i 85C wydzielono na podstawie analizy przekroju D-E (por. Tabl. L/85B/C), stratygrafia obu jam pozostaje jednak nieustalona. Jama grobu 85C od NE naruszała wkop wtórny w grób 94.

OBIEKT 85D (11F/IVb)

Nieokreślony (Tabl. L/85D).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm układ niewielkich kamieni (wym. do ok. 20×15 cm). Na głęb. ok. 45 cm wokół nich zarys owalnej (?) jamy, o wym. ok. 60(?)×40 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości do 40–45 cm.

Wypełnisko jasnobrązowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego; pod kamieniami okrusz przepalanej kości.

Inwentarz: brak.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 86 (21H/IVb–22H/Ib) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 87 (11E/IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. XLVI/87).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm zarejestrowano fragmentaryczny zarys słabo czytelnej prostokątnej (?) jamy o wym. 170×70 cm, zorientowanej mniej więcej po osi NW-SE. Na głęb. ok. 100 cm w spągu centralnej części jamy fragment naczynia z wczesnej epoki żelaza (3), zapewne zdeponowany intencjonalnie, pod nim nieprzealone zęby i fragmenty kości czaszki (I) oraz ułamek igły (1). W przekroju zarys jamy prostokątny, o miąższości do ok. 80 cm; spąg jamy oparty na warstwie drobnego żwiru i gliny. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, słabo odróżnialne od calca, z dwoma drobnymi ułamekami ceramiki (2, 3). *I. Infans I wczesny* (ok. 1 roku).

Inwentarz (Tabl. XLVII/87): 1. Fragment trzonu igły ze stopu miedzi. Zach. dłu. 36 mm, średn. 1 mm. 2. Dwa małe fragmenty ceramiki starożytnej (k. wielbarska?). 3. Dolna część oraz kilkanaście drobnych ułamków naczynia z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: W części centralnej i od S niemal całkowicie zniszczony przez jamy grobów 81 i 83.

OBIEKT 88 (11F/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy lub z popielnicą organiczną (?) (Tabl. L/88).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 60 cm jako zwarte skupisko bardzo licznych, słabo przepalonych kości (I). Ok. 15 cm niżej wokół tego „pakietu” kości czytelny stał się zarys owalnej jamy o wym. 35×20 cm. W przekroju jama workowata, z dnem na głęb. ok. 85 cm. Wypełnisko żółtoszare, przy kościach szarobrunatne. *I. Iuvenis* (16–18 l.) (842,7 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁–C₂ (?).

Uwagi: Wkopany w S krawędź jamy inhumacyjnego grobu 94.

Obiekt 89 (numer anulowany; nora zwierzęca)

OBIEKT 90 (11E/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LII/90).

Opis: Na głęb. 30 cm zarys jamy kolisty, o średn. 100 cm,

w przekroju prostokątny, o miąższości 65 cm. Wypełnisko niejednolite, brunatno-czarne, w spągu smolisto-czarne z fragmentami węgla drzewnych (III). W jamie rozproszone przepalane kości (I), fragmenty ceramiki (5–7), grudki stopionego szkła (4) i metalu (2), małe ułamki grzebienia (3) i zapinki (1) oraz drobne fragmenty połupanych i przepalonych kamieni, a także ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I. Infans II* (70,2 g). *III.1. Betula sp.* (10); 2. *Rosaceae* (6); 3. *Alnus sp.* (2); 4. *Liściaste* (46); 5. *Nieoznaczone* (2) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LII/90, CCCXVI): 1. Fragment facetowanej nóżki z zapinki z podwinętą nóżką wykonanej ze stopu miedzi. Grupa VI Almgrena. Zach. dłu. 22 mm. 2. Masywna amorficzna bryłka stopu miedzi. Waga 2,55 g. 3. Dwa fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi, zdeformowane w ogniu. Wym. 25×13 i 9×15 mm. 4. Cztery grudki stopionego nieprzealonego szkła czarnego, z kilku paciorków kulistych lub segmentowych; w jednej grudce ślady opakowego szkła czerwonego. 5. Fragment dwustożkowego naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, z ostrym załomem brzuśca. Powierzchnia załadzona, brązowa z czarnymi przebarwieniami. Domieszka drobnoziarnista z licznymi grubymi ziarnami. Grupa VI (?). Średn. brzuśca ok. 18 cm. 6. Fragment górnej partii naczynia glinianego lepionego ręcznie, z listwą plastyczną na barkach, przepalony. Powierzchnia spękana, złuszczona, ceglasto-szara. Domieszka drobnoziarnista. Grupa IV lub VI. Średn. brzuśca 16–20 cm. 7. Cztery niecharakterystyczne fragmenty ceramiki, częściowo przepalane. 8. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska, faza C₁ (?).

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 91 (11F/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy lub z popielnicą organiczną (?) (Tabl. LIV/91).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm, w spągu humusu, skupisko bardzo licznych przepalonych kości (I) i drobnych węgla drzewnych, wokół nich słabo czytelny amorficzny zarys jamy o jasnoszarym wypełnisku, ok. 20 cm niżej zarys kolisty, o średn. ok. 30 cm. W przekroju jama workowata, o miąższości 40–45 cm. Wśród kości przepalane zapinka (1) i grzebień (2), w jamie pojedyncze ułamki przepalanej ceramiki (3) i kilka fragmentów nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Adultus późny, K* (642,2 g).

Inwentarz (Tabl. LIV/91): 1. Kabłąk dwuczęściowej zapinki kuszowatej z pełną pochewką, wykonanej ze stopu miedzi, lekko zdeformowany. Kabłąk i nóżka facetowane, na główce, u nasady nóżki i na jej końcu pojedyncze

pierścienie z karbowanego drutu, koniec nóżki profilowany. Typ Almgren 178. Długość 44 mm, wys. 19 mm, waga 4,94 g. 2. Grzebień z poroża, jednoczęściowy, zachowany fragmentarycznie i odkształcony; nad zębami linia ryta. Typ Thomas AI / Teuber E I b. Wym. zach. ok. 50×38 mm. 3. Trzy fragmenty mało charakterystycznej przepalanej ceramiki. 4. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 92 (11E/III-IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LIII/92).

Opis: Na głęb. 35 cm, tuż poniżej spągu humusu, zarys prostokątnej jamy o wym. 130×110 cm, ok. 10 cm niżej 100×80 cm, z dwoma dużymi kamieniami w części centralnej (35×30×20 cm i 60×40×30 cm). W przekroju jama nieregularnie półkolistą, głęb. do 60 cm. Wypełnisko w stropie brunatnoczarne, niżej jednolicie czarne, przesycone drobnymi węglami drzewnymi, z dużą ilością przepalonych kości (I) skupionych przy dnie; w spągu (głęb. 70–90 cm) dwa przepalone naczynia (6, 7), liczne fragmenty ceramiki (5, 8–11), zapinka (1), sprzączka (2) i fragmenty grzebień (4), w stropie przepalone kółko (3). *I. Adultus późny, K?* (276,8 g).

Inwentarz (Tabl. LIII-LIV/92): 1. Dwuczęściowa kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Kabłąk łagodnie kolankowaty, facetowany, nóżka sfazowana na krawędziach, sprężynka 12-zwojowa na osi zakończonej nakładanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 51 mm, wys. 19 mm, waga 7,14 g. 2. Sprzączka półokrągła ze stopu miedzi, o płaskiej w przekroju ramie. Typ AD11. Wym. 23×26 mm, waga 3,31 g. 3. Kółko (pierścionek?) ze stopu miedzi, z nawiniętymi na siebie końcami, zdeformowane. Typ Beckmann 15. Wym. 23×15 mm, waga 0,44 g. 4. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, zachowany w ośmiu większych i ok. 20 drobnych fragmentach zdeformowanych w ogniu. Uchwyt półokrągły (?), niezdobiony. Typ Thomas I.1–2. Długość pierwotna ok. 70 mm. 5. Naczynie gliniane (waza) lepiące ręcznie, przepalone, zachowane w fragmentach. Krótka szyjka i pas przydenny wygładzone, brzusec schropowacony. Na barkach poniżej linii szyjki gładkie pasmo zygzaka pomiędzy chropowatymi trójkątami. Powierzchnia pierwotnie jasnobrunatna (?). Domieszka drobnociarnista. Typ IVA. Średn. wylewu ok. 16 cm, brzuśca ok. 22 cm, dna 10 cm, wys. ok. 20 cm. 6. Kubek gliniany lepiący ręcznie, przepalony. Brzusec baniasty, lekko asymetryczny, dno wydzielone. Powierzchnia nierówna, chropowata i obmazywana, pasmo pod wylewem zagładzone, brunatna i brunatnoczarna. Domieszka drobno- i średnociarnista. Typ XVC. Średn. wylewu 10,5–11 cm, brzuśca 13 cm, dna

6 cm, wys. 9–10 cm. 7. Małe naczynko gliniane (wazka) lepiące ręcznie, przepalone i lekko zdeformowane. Szyjka wydzielona miętko rytą bruzdą, na jej wysokości pseudouszko. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnociarnista. Typ XVIII B. Średn. wylewu 7,5–8 cm, brzuśca 10 cm, dna 4,5 cm, wys. 7,5–8 cm. 8. Sześć fragmentów małego naczynka glinianego (wazki) lepiącego ręcznie, częściowo przepalonych. Nad załomem brzuśca poziome pasmo cylindryczne, wydzielone od szyjki uskokiem, od załomu brzuśca głęboką rytą bruzdą. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnociarnista. Typ XVIII D. Średn. wylewu ok. 10,5 cm, brzuśca ok. 12 cm. 9. Ok. 20 drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, częściowo przepalonych. 10. Mały fragment krawędzi wylewu naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. 11. Niecharakterystyczny fragment ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?)

OBIEKTY 93A i 93B (11F/III-IVc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (93A) i grób inhumacyjny (93B) (Tabl. LV/93A–93B).

Opis: W spągu humusu, na głęb. ok. 50 cm odsłonięto amorficzny zarys stropu jamy grobu 93A. Ciemnobrunatne, miejscami czarne wypełnisko jamy grobowej było silnie naruszone i przemieszane przez korzenie dużej sosny, która całkowicie zniszczyła jej część N; od SW grób był naruszony przez norę zwierzęcą. Pierwotnie jama grobowa mogła mieć kształt owalny (lub prostokątny?), o wym. ok. 140–160×80–90 cm. W przekroju (część S) jama regularnie prostokątna, o lekko skośnych ścianach i płaskim dnie sięgającym głęb. ok. 130 cm. W stropie nieprzpalona zapinka, najprawdopodobniej wywleczona z grobu inhumacyjnego (93B/1). W całym wypełnisku grobu 93A, głównie w jego górnych warstwach, bardzo liczne przepalone kości (I), fragmenty przepalanej ceramiki, w tym dwóch naczyń zachowanych w dużej części (93A/4.5) oraz ułamki naczynia wykonanego na kole garncarskim (93A/8), a w części zniszczonej przez korzenie sosny mały fragment stopionej zapinki (93A/1), okruchy przepalonego grzebień (93A/2) i stop szkła (93A/3).

Inhumacyjny grób 93B wyróżniono dopiero na głęb. ok. 70–80 cm – na tym poziomie na N od strefy zniszczonej przez sosnę pojawił się słabo czytelny zarys N części prostokątnej (?) jamy grobowej, wyżej niewidoczny na tle żółtobieżowego piasku calcowego; w przekroju jama miała zarys prostokątny o lekko skośnych ścianach, z dnem na głęb. ok. 150 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe. W spągu w części S (?) przy korzeniach sosny zachowane *in situ* dwa naczynia (93B/4.5), w części

przemieszanej przez korzenie ułamki nieprzepalanej zapinki (93B/2) i nieprzepalonego grzebienia (93B/3). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Maturus* (45–55 l.), *M* (675,9 g).

Inwentarz 93A–93B: 1. Ok. 30 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, w większości przepalonych (zapewne z grobu 93A). 2. Pięć okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Inwentarz 93A (Tabl. LVI/93A): 1. Stopiony fragment srebrnej zapinki z podwiniętą nóżką – część kabłąka o trójkątnym przekroju i oplotu nóżki. Waga 1,12 g. 2. Sześć fragmentów przepalonego trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 18×11 mm. 3. Okruch stopionego przezrystego szkła wodnistozielonego. 4. Górne partie naczynia glinianego (situli?) lepionego ręcznie, przepalone i zdeformowane. Szyjka wydzielona miętko rytą bruzdą i ukośnie nacinaną listwą plastyczną, nad ostrym załomem brzuśca delikatnie rytą zygzak z grup po cztery linie, dolna część naczynia lekko podcięta. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Grupa V (lub typ VIB?). Średn. wylewu 14 cm, brzuśca 18 cm. 5. Górne partie naczynia glinianego (misy) lepionego ręcznie, przepalone i zdeformowane. Na barkach miętko ryta bruzda, na łagodnym załomie brzuśca pseudouszko. Powierzchnia wygładzona, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 19 cm. 6. Trzy fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone i zdeformowane. Krawędź wydzielona ukośnie nacinaną listwą plastyczną podkreśloną miętko rytymi bruzdami. Powierzchnia wygładzona, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 7. Małe przewężone uszko naczynia glinianego lepionego ręcznie, o powierzchni gładkiej, czarnej. 8. Ok. 15 fragmentów naczynia glinianego (misy?) na pierścieniowatym dnie, wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przepalonych. Średn. dna ok. 9 cm.

Inwentarz 93B (Tabl. LVI/93B): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, facetowany, na główce dwie poprzeczne bruzdy. Nóżka facetowana, łożysko pochewki wysokie. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 46 mm, wys. 15 mm, waga 6,59 g. 2. Fragment kabłąka i dwa fragmenty sprężynki zapinki kuszowatej ze stopu miedzi. Kabłąk wieloboczny, zagięty kolankowato (?). 3. Trójwarstwowy grzebień z poroża z nitami ze stopu miedzi, nieprzepalony, zachowany w ok. 30 fragmentach. Wym. do 19×10 mm. 4. Naczynie gliniane (misa) lepione ręcznie, nieprzepalone, lekko asymetryczne. Cylindryczna szyjka wydzielona miętko rytą bruzdą, pod nią na załomie brzuśca pasmo ukośnych miętko rytych bruzd. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka

drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 15,5 cm, dna 6 cm, wys. 7,6–8,5 cm. 5. Naczynie gliniane (miseczka) lepione ręcznie, nieprzepalone. Cylindryczna szyjka wydzielona miętko rytą bruzdą, pod nią na załomie brzuśca pasmo ukośnych, miętko rytych bruzd. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVA (miniatura misy nr 4). Średn. wylewu i brzuśca 9,5 cm, dna 4 cm, wys. 5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwagi: Od S grób 93B naruszony przez jamę grobu 93A, od E przez jamę grobu 98. Korzenie sosny, które zniszczyły i przemieszały część wypełnisz obu grobów, doprowadziły też do ich silnego miejscowego przesuszenia i zdestabilizowania, co nie pozwoliło na zaobserwowanie pełnych zasięgów jam grobowych. Przekrój obu jam po ich dłuższych osiach wskazuje, że pierwotna długość jamy grobu inhumacyjnego (98B) nie przekraczała 130–140 cm w stropie (S krawędź jamy znajdować się musiała w obrębie strefy zniszczonej) i 110 cm w spągu, zaś zachowany obrys N części jamy pozwala sądzić, że zorientowana była po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NE).

OBIEKT 94 (11F/III-IVb-c)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. L/94).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm odsłonięto nieregularnie kolisty zarys jamy o średn. ok. 100 cm, w przekroju nieregularnie nieckowatej, o miąższości do ok. 50 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, z fragmentami nieprzepalonej ceramiki (5). Poniżej tej jamy, na głęb. 100 cm, uchwycono zarys prostokątnej jamy grobowej, o wym. 165×50 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NW); dno jamy na głęb. ok. 115 cm wkopane w zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko w spągu jednolicie żółto-brązowe. W centralnej partii grobu paciorek (3), przy ścianie W grzebień (2) i intencjonalnie uszkodzone naczynie (4), przy ścianie NE zapinka (1). Kości szkieletu (nie zachowały się; w spągu jamy przy grzebieniu nie liczne kości przepalone (I)). *I. Maturus-senilis* (12,1 g).

Inwentarz (Tabl. LII/94): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka ze sfazowanymi krawędziami. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej cylindrycznymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 50 mm, wys. 16 mm, waga 8,12 g. 2. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, zachowany w ok. 20 fragmentach. Uchwyt niski, półokrągły (?), niezdobiony. Typ Thomas I.1–2. Długość pierwotna ok. 70 mm, grub. do 12 mm. 3. Miniaturowy cylindryczny paciorek z opakowego szkła żółtopomarańczowego. Typ TM 25/26. Średn. 5 mm, wys. 4 mm. 4. Część (dno

i ok. $\frac{1}{3}$ – $\frac{1}{4}$ brzuśca i partii górnej) naczynia glinianego (miniaturowego garnka) lepionego ręcznie, z wyraźnie wydzielonym, lekko rozchylonym wylewem i zaznaczonym dnem. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasnobrązowa do szarobrązowej. Domieszka drobno- i średnioziarnista z ziarnami grubymi. Wykonanie oraz wypał niestaranne. Typ Ib. Średn. wylewu ok. 14 cm, brzuśca ok. 14,5 cm, dna 8,5 cm, wys. 12 cm. 5. Ok. 25 fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzpalonych. W dwóch ułamkach zachowane otwory (ukośny i pionowy) wykonane przed wypaleniem naczynia (do osadzenia ucha?). Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 6. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Przy ścianie S w jamę grobu 94 wkopany grób 88; wkop wtórny w grób 94 od SW naruszony przez jamę grobu 85C.

OBIEKT 95 (11F/IVc–12F/Ic)

Grób inhumacyjny (Tabl. LVII/95).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 90 cm; wyżej jama grobowa nieczytelna w warstwie sypkiego, silnie przesuszonego piasku. Na głęb. 105 cm zarys jamy nieregularnie owalny, o wym. ok. 150×60–70 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NE), w przekroju nieregularny, dno nierówne, na głęb. 130–140 cm wkopane w warstwę gliny i żwiru. Wypełnisko jasnobrunatne, prawie nieodróżnialne od calca. W spągu w części NE zapinka, bezpośrednio przy niej fragmenty kości (I) i szczątki tkaniny, być może wełnianej*, wokół niej paciorki, na N od zapinki szczątki zębów. *I. Fetus/infans I.* **Inwentarz** (Tabl. LVII/95): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, wieloboczny, nóżka krótka, facetowana; u nasady kabłąka i nóżki pola metopowe o wklęsłych bokach. Sprężynka ośmiozwojowa na osi zakończonej nakładanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość. 46 mm, wys. 20 mm, waga 5,69 g. 2. 19 krążkowatych paciorków miniaturowych z opakowego szkła pomarańczowego. Typ TM 53. Średn. 2,5–4 mm. 3. 12 kulistych i płaskokulistych miniaturowych paciorków z przejrzystego szkła niebieskiego. Typ TM 23. Średn. 3,5–4 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 96 (12D/III-IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LVIII/96).

Opis: Odslonięty na głęb. ok. 30 cm, w stropie od E naruszony podczas eksploatacji piasku. W stropie jama nieregularnie kolista, o średn. ok. 120 cm, niżej czwo-

rokątna, o wym. ok. 110×80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości do 50 cm. W centralnej partii jamy dwa duże głazy (ok. 40×35×25 cm), bez śladów obróbki; między nimi trzy mniejsze kamienie. Wypełnisko w stropie i w centrum jasnobrązowe do szarobrunatnego, z pojedynczymi uławkami przepalanej ceramiki (4–6) i przepalonych kości (I). W spągu i przy ścianach wypełnisko szarobrunatne do intensywnie czarnego z dużą ilością węgli drzewnych, przepalonymi kośćmi, igłą (2), uławkami zapinki (1) i grzebienia (3). *I. Infans II (ok. 10 l.) (8,2 g).*

Inwentarz (Tabl. LVIII/96): 1. Fragment kabłąka zapinki z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi, nadtopiony i odkształcony. Długość zach. 13 mm. 2. Igła ze stopu miedzi*, uszkodzona. Uszko wykonane za pomocą dwuskrzydłowego przebijaka. Długość zach. 74 mm. 3. Dwa małe ułamki wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża. 4. Kilka fragmentów naczynia glinianego (misy) lepionego ręcznie, częściowo przepalonych. Na brzuścu ostro ryty ornament wielokrotnego zygzaka ujętego w dwie linie poziome. Powierzchnia starannie wygładzona, niejednolita: brązowa, brązowoczarna i czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 16–17 cm. 5. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na barkach ślad miękko rytej dookolnej bruzdy. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Ok. 20 drobnych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki, częściowo przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 97 (11F/IIIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LVIII/97).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm. W stropie zarys jamy kolisty o średn. ok. 150 cm, ok. 40 cm niżej nieregularnie owalny, o wym. ok. 120×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 45 cm; w spągu kamień (30×20×20 cm) ze śladami obróbki. Wypełnisko jasnoszare i brązowe, ciemniejsze przy ścianach, w spągu rozmyte. W całej jamie rozproszone przepalone kości (I), ułamki ceramiki (10, 11) i przepalone elementy wyposażenia (1–9), także kilka uławków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (12). *I. Maturus (35–45 l.), K (185,2 g).* **Inwentarz** (Tabl. LVIII/97, CCCXVI): 1. Fragment igły ze stopu miedzi*. Uszko wykonane za pomocą dwuskrzydłowego przebijaka. Długość. 27 mm. 2. Ułamek ozdoby (klamerki esowatej?) z cienkiego pręta srebrnego o kwadratowym przekroju (ok. 1,6×1,6 mm), z nałożonym perełkowanym filigranem, nadtopiony. Długość. 6 mm, waga 0,15 g. 3. Dwa fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt prawdopodobnie wysoki, półkolisty. Wym. 12×28 mm

i 9×14 mm. 4. Kulisty paciorek mozaikowy z nieprzejrzystego szkła czerwonego, zielonego, białego i żółtego, z wzorem pasmowym i szachownicowym, przepalony i odkształcony. Typ zbliżony do TM 366. Dług. zach. 18 mm. 5. Mały fragment kulistego paciorka mozaikowego z nieprzejrzystego szkła, z białym motywem rozetowym na zielonym tle, przepalony. Typ TM 362 (?). 6. Fragment rurkowatego, podłużnie żłobkowanego paciorka z przezrzystego szkła zielonego, stopiony. Typ TM 183. Wym. 15×13×11 mm. 7. Ok. 15 przetopionych okruchów przezrzystego szkła zielonego i jasnozielonego. 8. Okruch przetopionego nieprzejrzystego szkła czarnego. 9. Dwa drobne okruchy przedmiotu (przedmiotów?) ze stopów miedzi. 10. Fragment dna ręcznie lepionego glinianego naczynia miniaturowego, silnie przepalony. Średn. ok. 3,5 cm. 11. Ok. 60 mało charakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych, w tym ułamek ze śladami domieszki organicznej. 12. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 98 (11F/IIId)

Grob ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LV/98).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm, tuż pod warstwą humusu leśnego, od N naruszony przez korzenie sosny. W stropie zarys słabo czytelny, zbliżony do czworokątnego, o wym. 135×90 cm, w przekroju prostokątny, z rozmytym dnem, miąższości do 50–55 cm. W centrum jamy duża (45×30×30 cm), częściowo obrobiona stela kamienna, ustawiona (?) na płaskiej, grubej płycie odłupanej od jej ścianki. Wypełnisko w spągu i przy ścianach czarne ze szczątkami stosu i przepalonymi kośćmi (I), w środkowej części jamy jasnoszaro-brązowe, z nielicznymi przepalonymi kośćmi; ceramika (1–6) skupiała się w stropie obiektu. *I. Adultus wczesny, K?* (29,4 g).

Inwentarz (Tabl. LVII/98): 1. Dwa przydenne fragmenty dużej misy glinianej lepionej ręcznie, lekko przepalone. Brzusiec dwustożkowaty, wylew wydzielony miętko rytą bruzdą, niżej na barkach pasmo miętko rytych linii ukośnych. Powierzchnia starannie wygładzona, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIB. Średn. wylewu ok. 21 cm, brzuśca ok. 22 cm, wys. 12 cm. 2. Duży fragment naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony. Brzusiec dwustożkowaty z wklęsłym profilem barków. Na barkach pasmo rytego zygzaka z grup po trzy linie, ujętego w dwie listwy plastyczne. Powierzchnia wygładzona, szarobrązowa, spękana. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIC (?). 3. Fragment misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Wylew wydzielony od brzuśca uskokiem, pod nim pasmo miętko rytym nieregularnych linii

ukośnych. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa i brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, wydzielonego ukośnie nacinaną listwą plastyczną podkreśloną miętko rytymi bruzdami. Powierzchnia starannie wygładzona, szaroczarna. Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 10 małych fragmentów ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, silnie przepalonych i rozwarstwionych. 6. Ok. 10 drobnych mało charakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 7. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwagi: Od W naruszał skraj jamy grobu 93B. Wyklejające się ułamki misy (3) też w grobie 101 (1), niełączące się ułamki luźno w sąsiedztwie grobów 98 i 101 oraz we wkopie w grób 127 (5; zob. Tabl. LXXXVI/127:5). Duży fragment misy (1) wyklejono także z ceramiki z trzech sąsiednich grobów (101/3, 103/1 i 104A/3).

OBIEKT 99 (12F/Ic-d)

Grob ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LIX/99).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm, od W naruszony przez korzeń sosny. W stropie zarys nieregularnie kolisty, o średn. 110 cm, ok. 40 cm niżej czworokątny, o wym. 90×80 cm, w przekroju trapezowaty, z płaskim dnem, miąższości do 75 cm; jasnożółty piasek calcowy pod dnem jamy grobowej nosił ślady przeżarzenia. Wypełnisko w stropie w centrum i w części NW ciemnoszare, pozostałe smolistoczarne, ze zwartymi skupiskami dużych fragmentów węgla drzewnych (III) oraz rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I), elementami wyposażenia (1–8) i fragmentami ceramiki (11–13); w stropie od N skupisko małych kamieni polnych, ok. 10 cm na N od czytelnego skraju jamy okruchy paciorka (9). *I. Adultus, K?* (35,3 g). *III.1. Betula sp.* (34); *2. Liściaste* (20) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LIX-LX/99, CCCXVI): 1. Cztery fragmenty dwuczęściowej kuszowatej zapinki z pełną pochewką, wykonanej ze stopu miedzi, silnie przeżarzone i skorodowane. Kabłąk w przekroju trójkątny, z wzdłużnym karbowanym żeberkiem. Na główce, u nasady kabłąka i na końcu nóżki pojedyncze pierścienie z karbowanego drutu. Sprężynka 16-zwojowa (?), na osi zakończonej nakładanymi guzkami. Zbliż. do typu Almgren 178. Dług. 16 i 13 mm. 2. Trzy fragmenty kuszowatej (?) zapinki ze stopu miedzi z pełną pochewką, silnie przeżarzone i skorodowane. Kabłąk w przekroju trójkątny. Dług. 13 i 15 mm. 3. Sprzączka ze stopu miedzi, jednoodzielną, owalną, przepalona i zachowana fragmentarycznie. Rama i kolec spłaszczone. Typ AD11. Wym. 30×22 mm. 4. Fragment nieokreślonej ozdoby srebrnej

z widoczną spiralką/sprężynką z cienkiego drutu, stopiony. Waga 0,75 g, grub. drutu do 0,6 mm. 5. Dwa kuliste paciorki mozaikowe z czerwonego szkła opakowego, z białym pasmem z czarno-żółtym motywem falistym. Jeden nadtopiony i zdeformowany, drugi przepalony i rozkruszony. Typ TM 360a / Olldag 2415a. Średn. 13–14 mm, wys. 13 mm. 6. Cylindryczny paciorek z mlecznobiałego szkła opakowego. Nadtopiony i zdeformowany. Typ TM 138. Długość, ok. 12 mm, średn. ok. 8 mm. 7. Kulisty paciorek z mlecznobiałego szkła opakowego. Nadtopiony i zdeformowany. Typ TM 6. Średn. ok. 8 mm, wys. 8 mm. 8. Kulisty paciorek z ciemnoczerwonego szkła opakowego. Nadtopiony i zdeformowany. Typ TM 12. Wym. 12×8×6 mm. 9. Ok. 30 drobnych okruchów przepalonych paciorka z przejrzystego szkła różowofioletowego. 10. Gliniany przeszłik dwustozkowy z płaskimi biegunami, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, brunatno-brązowa. Średn. 31 mm, wys. 16–18 mm. 11. Naczynie gliniane (garnek) jajowate, grubościennie, lepienie ręczne, zachowane fragmentarycznie, częściowo przepalone. Brzusiec drobno schropowacony, pasma przydenne i pod wylewem zagładzone, barwa jasno- do szarobrązowej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IA. Średn. wylewu 19 cm, brzuśca 23 cm, dna 10 cm, wys. ok. 21 cm. 12. Dwa fragmenty górnej partii naczynia glinianego (misy), częściowo przepalone. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, brązowo-czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). 13. Ok. 15 drobnych, częściowo przepalonych fragmentów mało charakterystycznej ceramiki.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Od E naruszał skraj jamy grobu 123.

OBIEKT 100 (11F/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LX/100).

Opis: Naruszony przez nory zwierzęce. Amorficzny strop obiektu o wym. 120×90 cm odsłonięto na głęb. ok. 50 cm, ok. 20 cm niżej zarys jamy czworokątnej, o wym. 110×70–80 cm; w stropie duży kamień (30×30×25 cm). W przekroju jama nieckowata z nierównym dnem, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko brunatne, w dolnej części czarne, przesycone węglami drzewnymi, z licznymi przepalonymi kośćmi (I); w całej jamie grobowej rozproszone okruchy przetopionych paciorków (1), przepalonego grzebienia (2) oraz ceramiki (3). *I. Adultus, K?* (118,5 g).

Inwentarz (Tabl. LX/100, CCCXVI): 1. Dwa większe stopy i ok. 15 okruchów szkła przejrzystego jasnozielonego, z nitką szkła czerwonego (?), z paciorków. Typ TM 255d (?). 2. Dwa drobne ułamki trójwarstwowego grzebienia z poroża i nit ze stopu miedzi. Długość nitu 9 mm. 3. Ok. 25 niecharakterystycznych, w większości

przepalonych fragmentów ceramiki. 4. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 5. Dwie łuski z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 101 (11F/III-IVd–12F/III-IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXI/101).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm nieregularnie owalny zarys jamy o wym. ok. 140×130 cm, na głęb. ok. 60 cm zarys częściowo prostokątny, o wym. 170×90–120 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 100 cm; dno wkopane w zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko niejednorodne – w stropie ciemno- i szarobrązowe, niżej szaroczarne i czarne, przesycone węglami drzewnymi, z przepalonymi kośćmi (I) i ceramiką (1–4), w spągu i przy ścianach jednolicie jasnobrązowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego. W stropie w części S dwa duże głązy (do 45×40×30 cm) z częściowo obłupanymi bokami. *I. Adultus* (24,2 g).

Inwentarz (Tabl. LXI/101): 1. Ok. 20 małych fragmentów misy glinianej lepienie ręcznie, częściowo przepalonych. Wylew silnie wychylony, wydzielony od brzuśca uskokiem, pod nim pasmo miękko rytych nieregularnych linii ukośnych. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa i brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC. Średn. wylewu ok. 27 cm, brzuśca ok. 25 cm. 2. Trzy fragmenty górnej partii dużego naczynia glinianego (garnka?) lepienie ręcznie, lekko przepalone. Poniżej wylewu dwie słabo czytelne bardzo płytkie bruzdy. Powierzchnia wygładzona, szarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IB (?). Średn. wylewu ok. 14 cm. 3. Mały ułamek lepienie ręcznie glinianego naczynia zdobionego pasmem miękko rytych linii ukośnych, lekko przepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, szarobrunatna. 4. Dwa małe fragmenty rozwarstwionej ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. 5. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 6. Łuszczka z narzutowego krzemienia kredowego (z siekiery gładzonej).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Wyklejające się ułamki misy (1) także w grobie 98 (3) oraz luźno w sąsiedztwie grobów 98 i 101, niełęczące się ułamki również we wkopie w grób 127 (5). Ułamek naczynia (3) wykleił się z fragmentami z sąsiednich grobów (98/1, 103/1 i 104A/3 – zob. Tabl. LVII/98:1).

Obiekty 102A i 102B

Na głęb. ok. 30–40 cm, w spągu humusu i nieco niżej, nieregularny, dwu- lub trójwarstwowy układ kamieni średniej wielkości (częściowo rozorany i przemieszczony bruk?; Tabl. LXII); większość kamieni zalegała

w obrębie amorficznej, plamistej warstwy barwy od brunatnoszarej do szaroczarnej, powstałej z łączących się ze sobą, miejscami rozwleczonych przez orkę stropów dwóch sąsiadujących grobów ciałopalnych – 102A (od SE) i 102B (od NW); stratygrafia obu jam pozostaje niejasna. Wyraźne zarysy jam grobowych czytelne od głęb. ok. 40–50 cm.

OBIEKT 102A (12F/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXII/102A).
Opis: Czytelny zarys jamy odsłonięto na głęb. 40–50 cm. Jama nieregularnie owalna, o wym. od 170–180×120–130 cm w stropie do 110×55–65 w spągu, w przekroju nieckowata, z nierównym dnem na głęb. do ok. 180 cm. Wypełnisko niejednolite – w stropie od NW brunatnoczarne, w centrum i od SE szarobrunatne, niżej intensywnie czarne, przesycone węglami drzewnymi, w jego obrębie pośrodku jamy leżący poziomo duży głąz (60×40×30 cm) bez widocznych śladów obróbki. Poniżej steli wypełnisko niejednolite, z wyraźnymi, nieregularnymi warstwami – czarnymi i brunatnoczarnymi z drobnymi węglami drzewnymi (III) oraz szarymi i brunatnoszarymi. W spągu jamy grobowej, na głęb. 170–180 cm, skupisko średniej wielkości kamieni. W czarnej warstwie na poziomie steli przepalone kości (I), stosunkowo liczne fragmenty przepalanej ceramiki (3–6) i ułamek zapinki (1), mniej liczne kości (I) i ułamki tych samych naczyń także w dolnych warstwach wypełniska; w stropie od E fragmenty przepalonego grzebienia (2).
I. Iuvenis/adultus (16–20 l.) (66,6 g). III.1. Betula sp. (14); 2. Fraxinus excelsior (19); 3. Liściaste (26) (ML-Z).
Inwentarz (Tabl. LXIII/102A): 1. Fragment (pochewka) zapinki z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi, nadtopiony i uszkodzony. Długość 20 mm. 2. Osiem małych fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 13×15 mm, zach. długość nitu 8 mm, grub. 1 mm. 3. Ok. 10 fragmentów miski glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. Wylew silnie wychylony, załom brzuśca słabo zaznaczony. Powierzchnia wygładzona, brązowa i brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista z ziarnami grubymi. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 20 cm, brzuśca ok. 18 cm. 4. Ok. 10 fragmentów miseczki glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. Na załomie brzuśca nieregularne pseudo-uszko. Naczynie wykonane niestarannie, powierzchnia nierówna, słabo zagładzona, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVIIIIC. Średn. wylewu i brzuśca ok. 10 cm. 5. Cztery fragmenty wydzielonej nóżki naczynia glinianego (pucharu?) lepionego ręcznie, przepalone. Powierzchnia spękana, pierwotnie gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Grupa VIII (?). Średn. dna 9 cm. 6. Ok. 15 drobnych, częściowo przepalonych fragmentów cera-

miki. 7. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Pojedyncze ułamki naczyń (102A/3.5) w obiekcie 102B (2).

OBIEKT 102B (12F/Id–12G/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXII/102B).

Opis: Czytelny zarys jamy odsłonięto na głęb. ok. 40–45 cm. Na tym poziomie jama regularnie kolistą, o średn. ok. 90 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko czarne i brunatnoczarne z węglami drzewnymi (III) i nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), w stropie od S szarobrunatne; w spągu skupisko średniej wielkości kamieni. W stropie, na granicy humusu i wypełniska jamy fragment naczynia *terra sigillata* (1), w jamie kilka drobnych ułamków ceramiki (2, 3).
I. Adultus–maturus, M? (21,8 g). III.1. Betula sp. (5); 2. Fraxinus excelsior (5); 3. Liściaste (4); 4. Nieoznaczone (4) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LXII/102B): 1. Mały fragment wylewu naczynia *terra sigillata*, lekko przepalony. 2. Cztery drobne, częściowo przepalone fragmenty ceramiki. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od W wkopany w inhumacyjny grób 123. Ułamek naczynia *terra sigillata* (102B/1) pochodzi z miski z obiektu 106 (1), ułamki ceramiki (102B/2) łączą się z fragmentami naczyń z obiektu 102A (3, 5).

OBIEKT 103 (11F/IVd–11G/IVa–12F/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXIV/103).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm, naruszony przez orkę. W stropie zarys nieregularnie kolisty, o średn. 110–120 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 40 cm. Wypełnisko w stropie intensywnie czarne z węglami drzewnymi, na obrzeżach i w spągu szare i brunatnoszare, o rozmytych granicach. W całej jamie rozproszone przepalone kości (I) i drobne ułamki przepalanej ceramiki (1, 2).
I. Maturus–senilis, M? (34,6 g).

Inwentarz: 1. Sześć fragmentów naczynia glinianego (z wylewu i barków zdobionych pasmem miękko rytym linii ukośnych), lekko przepalonych. Powierzchnia starannie wygładzona, szarobrunatna. 2. Ok. 10 drobnych, przepalonych fragmentów ceramiki, w tym ułamek małego naczynia z wydzielonym dnem. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w jamy grobów 104A i 116, od N

naruszał (?) grób 104B. Fragmenty naczynia (1) wykleiły się z fragmentami misy z sąsiednich grobów (98/1, 101/3 i 104A/3 – zob. Tabl. LVII/98:1), ułamek dna (2) klei się z dnem naczynka z obiektu 97 (10).

OBIEKT 104A (11F/IVd)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXIV/104A).

Opis: W stropie naruszony przez głęboką orkę leśną. Na głęb. ok. 85 cm odsłonięto zarys prostokątnej jamy z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 150×75 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NE). Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, bardzo słabo czytelne na tle calca, z kilkoma uławkami przepalanej ceramiki (3). Ok. 10 cm poniżej zarejestrowanego stropu od N fragmenty nieprzepalanej kaloty, w centrum jamy – ułamki kości długich i miednicy (I); przy kościach miednicy sprzączka (1) ze skuwką (2). Dno jamy (głęb. ok. 95–100 cm) oparte na zwartej warstwie żwiru i gliny. *I. Adultus, M?*

Inwentarz (Tabl. LXV/104A): 1. Sprzączka żelazna, jednodzielna, o półokrągłej spłaszczonej ramie i wyraźnie wydłużonym kolcu. Typ AD11. Wym. ramy 41×26 mm, dług. kolca 36 mm. 2. Skuwka do pasa (w funkcji skuwki sprzączki) z zagiętej wąskiej taśmy żelaznej. Dług. 26 mm, szer. 4 mm, odstęp/światło (= grub. pasa) 3–4 mm. 3. Trzy ułamki brzośca naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnia starannie wygładzona, szarobrunatna.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od S i w centrum naruszony przez jamę grobu 103 (od S), od N przez grób 104B, od E nieznacznie naruszony (lub wkopany) przez jamę grobu 116 (granica obu jam nieczytelna). Fragmenty naczynia (3) wykleiły się z fragmentami misy z sąsiednich grobów (98/1, 101/3 i 103/1 – zob. Tabl. LVII/98:1).

OBIEKT 104B (11F/IVd)

Grób ciałopalny, popielnicowy (Tabl. LXIV/104B).

Opis: Zniszczony przez głęboką orkę. Na głęb. ok. 45–80 cm, na powierzchni ok. 0,7 m² skupisko fragmentów dużego, nieprzepalonego naczynia (1; jego dno zostało przewleczone przez orkę o ok. 100 cm na S) i licznych przepalonych kości (I); wśród nich dwa średniej wielkości kamienie i kilka uławków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Zarys jamy grobowej nieczytelny; w dolnych warstwach, na głęb. 70–80 cm, wokół kości i ceramiki niewyraźny, amorficzny ślad jamy o szarżółtym wypełnisku. *I. Adultus, K? (210,9 g)*.

Inwentarz (Tabl. LXV/104B): 1. Popielnica: duża misa gliniana lepiowana ręcznie. Powierzchnia gładka, miejscami błyszcząca, ze śladami wyrównywania, niejednolita: w dolnych partiach od jasnobrązowej do brunatnej,

wyżej ciemnobrunatna do czarnej. Domieszka drobnoziarnista z ziarnami grubszymi, widocznymi na powierzchni. Typ XaA. Średn. wylewu i brzośca 32 cm, dna 14,5 cm, wys. 18,5–19 cm. 2. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki, przepalone. 3. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Wkopany w strop N części jamy grobu 104A, od NW nieznacznie naruszający (?) jamę grobu 116, od S naruszony (?) przez grób 103.

OBIEKT 105 (13D/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXIII/105).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm, tuż pod grubą warstwą humusu. W planie zarys kolisty, o średn. 80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 40 cm. W jamie duży (50×30×30 cm) gład bez śladów obróbki. Wypełnisko smolistoczarne, w spągu i przy ścianach przesycone węglami drzewnymi, w stropie w centrum jamy – brązowe. W czarnej warstwie rozproszone przepalone kości (I), ułamki przepalonego grzebienia (1) i stopione paciorki (2–5) oraz kilka drobnych uławków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Adultus, K (81,0 g)*.

Inwentarz (Tabl. LXIII/105): 1. Siedem małych fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 15×9 mm, grub. 3 mm, zach. dług. nitu 7 mm, grub. 2 mm. 2. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z półprzejrzystego szkła fioletowego, nadtopiony. Typ TM 119. Dług. 12 mm. 3. Paciorek z półprzejrzystego szkła fioletowego, stopiony. 4. Paciorek (paciorki?) z nieprzejrzystego szkła zielonego, stopiony. 5. Trzy drobne okruchy przepalonego szkła nieprzejrzystego białego i czarnego oraz opakowego czerwonego, z paciorków. 6. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 106 (11G/IVa–12G/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy²⁴ (Tabl. LXVI/106).

Opis: Odsłonięty na głęb. ok. 50–55 cm, pod grubą warstwą humusu i wtórnych warstw antropogenicznych. W stropie zarys obiektu nieregularnie kolisty, o wym. ok. 130×120 cm, na głęb. 90–95 cm kolisty, o średn. 110 cm, w spągu, ok. 100–115 cm od powierzchni, prostokątny, o wym. ok. 90×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 65 cm; dno oparte na wychodni gliny i żwiru. Wypełnisko w górnych warstwach od W szarawe i brunatnoszare, od E słabo czytelne, szaro- i jasnobrunatne,

²⁴ Por. J. Andrzejowski, A. Przychodni 2008.

w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). Silnie przepalone kości (I) skupiały się w czarnej, dolnej warstwie wypełniska. W całej jamie rozproszone fragmenty naczyń *terra sigillata* (1), w większości przepalone, w spągu także innej przepalonej ceramiki (5–9), ułamki grzebienia (3) i sprzączki (2); w stropie liczne, drobne okruchy przetopionego szkła (4). I. *Adultus-maturus* (46,6 g). III. *Liściaste* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LXVI-LXVII/106, CCCXXIV): 1. Reliefowa misa gliniana odciskana w formie, tzw. *terra sigillata*, zachowana we fragmentach (łącznie 20–30% całego naczynia), zrekonstruowana rysunkowo – typ Drag. 37. Na naczyniu stempel imienny wytwórcy, zapewne: (STA)TVT(VSF), częściowo zatarty. Niektóre ułamki ze śladami lekkiego przepalenia, na innych zachowana ciemnoczerwona polewa. Wys. ok. 10 cm, średn. wylewu 18 cm, dna 7,5 cm. 2. Dwa fragmenty przepalonej i zdeformowanej sprzączki (?) ze stopu miedzi. Dług. 23 i 10 mm. 3. Pięć fragmentów wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia rogowego, z nitami ze stopu miedzi. Wym. ok. 12–13×11 mm. 4. Ok. 35 drobnych okruchów bladożółtego szkła naczyniowego, częściowo stopionych. 5. Kolankowate ucho dużego naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Domieszka drobnoziarnista. Zach. wys. ok. 11 cm. 6. Przepalony fragment krawędzi naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka średnioziarnista. 7. Przepalony przydenny fragment małego naczynia glinianego (miseczki?) lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, ceglasta z szarymi plamami. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 4 cm. 8. Kilka przepalonych przydennych fragmentów dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia lekko chropowata, ceglasto-szara. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. dna 10 cm. 9. Ok. 20 fragmentów niecharakterystycznej, ręcznie lepionej ceramiki, częściowo przepalonych. 10. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Jama grobowa wkopana pomiędzy grobami 122 (od E) i 126 (od NW) nieznacznie naruszała ich stropy. Trzy mało charakterystyczne ułamki misy *terra sigillata* (1) także w sąsiednich grobach (102B/1, 107/11, 122/7), cztery kolejne w humusie w sąsiedztwie grobu 106, zaś jeden (LZ 4/44) w odległości ok. 15 m na W od niego (por. Tabl. CCCVI).

OBIEKT 107 (12G/Ia-b)

Grob ciała palny, bezpopielnicowy, z cząstkowym pochówkiem inhumacyjnym²⁵ (Tabl. LXVIII-LXIX/107).

Opis: Strop obiektu odsłonięto na głęb. 30 cm, pod stonkowo cienką warstwą humusu. Na tym poziomie w centrum obiektu ułamek naczynia *terra sigillata* (11) i kulka z wypalonej gliny (10). W planie zarys jamy owalny, zbliżony do kolistego, o wym. 180×150 cm, od E intensywnie czarny, przesycony węglami drzewnymi, od W – szaro- i jasnobrunatny. Niżej zarys nieregularnie owalny, wym. ok. 150×120 cm, z wyraźnie wydzielającymi się częściami – smolistoczną z węglami drzewnymi od E i wkopaną w nią od W ciemnobrunatną; w czarnej części jamy fragment silnie przepalonej zapinki (1). W centrum jamy, na głęb. od 20 do 60 cm, w części skupisko średniej wielkości kamieni. W spągu, na głęb. 95–105 cm, wyraźny zarys mniej więcej prostokątnej jamy o brunatnoczarnym, plamistym wypełnisku i wym. ok. 140×70 cm, wydłużonej po osi N-S (z odchyleniem ok. 20° na NE) i wkopanej w grubą warstwę żwiru i gliny. W jej obrębie od W nieregularny spąg ciemnobrunatnej części jamy, rejestrowanej od stropu obiektu, sięgający głęb. ok. 100–105 cm; w nim nieprzepalony kubek (12), fragmenty lekko przepalonej misy (13) i małego naczynka (14). W spągu brunatnoczarnej jamy, na głęb. 110 cm, nieprzepalony przęślik (9). W części SW niewielkie, koliste przegłębienie spągu tej części jamy, na głęb. ok. 115–120 cm wkopane w wychodnię żwiru na powierzchni o średn. ok. 30 cm. W nim od NE niewielkie fragmenty nieprzepalonych kości czaszki (ze śladami soli miedzi) i zębów (I.1), przy nich paciorki (5, 6) i trzy zapinki z główkami skierowanymi na SE (2), SW (4) i N (3), ok. 15 cm na W od nich fragment grzebienia (7), pomiędzy nim a zapinką (1) ułamek trzonu igły (8) i jeden z nitów grzebienia (7). W całym wypełnisku obiektu 107 rozproszone drobne, przepalone i nieprzepalone ułamki ceramiki kultury wielbarskiej (15) oraz nieprzepalone z wczesnej epoki żelaza (16).

W przekroju obiektu wyraźnie rysowały się trzy kolejno wkopywane w siebie części obiektu 107. Najstarszą (A) była prostokątna jama o wypełnisku brunatnoczarnym, miejscami szaroczarnym, z drobnymi węglami drzewnymi i przepalonymi kośćmi, wkopana w wychodnię żwiru i gliny na głęb. ok. 110–115 cm od obecnego poziomu ziemi; w stropie została ona całkowicie zniszczona przez dwie kolejne jamy (B i C). Częścią jamy A była kolista jamka zagłębiona na niespełna 10 cm poniżej jej spągu; w tej jamce złożono głowę młodej kobiety z trzema zapinkami i kolia paciorków w układzie właściwym pochówkom inhumacyjnym. W jamę A wkopano od E owalną (?) jamę B o wym. ok. 140×90 cm i niekwaśnym przekroju, sięgającą głęb. ok. 70 cm; jej jednolicie czarne wypełnisko przesycone było węglami drzewnymi. Najmłodsza, nieregularnie owalna jama C, o wym. ok. 160×120 cm, wkopana została w stropy jam A i B od W – jej dno sięgało głęb. ok. 105 cm. Wypełnisko jamy C

²⁵ Por. A. Żórawska 2007, 458–461, 463–465, ryc. 2, 3.

było niejednolite (kilkufazowe?), jasnobrązowe do ciemnobrunatnego, w centrum zasypane (?) kamieniami polnymi. Wewnętrzne granice wypełniak poszczególnych części obiektu 107 były rozmyte, miejscami naruszone przez korzenie drzew i przemieszane. Przepalone kości, rozproszone w jamach A i B, należały najprawdopodobniej do jednej osoby (I.2). I.1. *Iuvenis/adultus* (16–20 l.), K; 2. *Adultus wczesny* (92,3 g). III.1. *Betula sp.* (6); 2. *Fraxinus excelsior* (4); 3. *Pinus silvestris* (4); 4. *Nieznaczone* (15) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LXX/107, CCCXVII): 1. Fragment silnie przepalanej dwuczęściowej zapinki kuszowatej ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, od wewnątrz wklęsły, z zachowanymi na główce pierścieniami ze spiętrzonego, nacinanego drutu. Sprężynka krótka, sześciostojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami z pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Typ Almgren 167a2 lub 178. Zach. długość 22 mm. 2. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi, nieprzepalona. Kabłąk i nóżka facetowane; na główce trzy głębokie poprzeczne nacięcia. Sprężynka siedmioletkowa, osadzona asymetrycznie; na końcach osi profilowane guzki. Typ Almgren 161–162. Długość 50 mm, wysokość 15 mm, waga 5,68 g. 3. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*, nieprzepalona. Kabłąk łukowaty, w przekroju romboidalny, na szczycie zdobiony rzędem esowatych nacięć. Nóżka facetowana. Sprężynka siedmioletkowa, na grubej osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartypory*. Długość 49 mm, wysokość ok. 16 mm, waga 5,00 g. 4. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*, nieprzepalona. Kabłąk łukowaty, w przekroju romboidalny, na szczycie zdobiony rzędem esowatych nacięć. Nóżka facetowana, uszkodzona. Sprężynka siedmioletkowa, na grubej osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartypory*. Długość 47 mm, wysokość ok. 16 mm, waga 4,64 g. 5. 12 paciorków tzw. pestkowatych z fioletowego, półprzezroczystego szkła, nieprzepalonych. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średnica 7–9 mm. 6. Cztery miniaturowe paciorki krążkowate z czarnego szkła opakowego, nieprzepalone. Typ TM 55. Średnica 4–4,5 mm. 7. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża, z dwoma nitami ze stopu miedzi*, nieprzepalony. Zach. wym. 9×40 mm, długość zębów 28 mm, długość nitów ok. 9 mm. 8. Fragment trzonu igły (?) ze stopu miedzi, nieprzepalony. Długość zach. 20 mm. 9. Gliniany przęślik dwustojkowy z nieregularnie cylindrycznym pasmem na załamie i płaskimi biegunami, nieprzepalony. Powierzchnia brązowo-brunatna. Średnica 31–32 mm, wysokość 18 mm. 10. Kulka z wypalanej gliny. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Średnica 13–14 mm. 11. Fragment brzośca naczynia *terra*

sigillata, lekko przepalony. 12. Miniaturowy kubek gliniany lepiony ręcznie, nieprzepalony, z uchem opuszczonym poniżej dna naczynia. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowo-szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ zbliżony do XVA. Średnica wylewu 4,5 cm, dna 4,2 cm, wysokość 4,2–4,7 cm. 13. Misa gliniana lepiona ręcznie, z rozchyłoną krawędzią i łagodnie zaokrąglonym załomem brzośca. Powierzchnia starannie wygładzona, miejscami wyświecona, brunatna, ze śladami ognia. Naczynie zachowane fragmentarycznie, wyklejone. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średnica wylewu ok. 21 cm, brzośca 20 cm, dna 9 cm, wysokość 7 cm. 14. Fragmenty przydenne małego naczynia jajowatego (?) na pierścieniowatym dnie (?), lepionego ręcznie. Powierzchnia niestarannie zagładzona, spękana w ogniu, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średnica dna 4,5 cm. 15. Ok. 30 drobnych fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 16. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1b}?).

Uwagi: Od E jama grobowa nieznacznie naruszyła strop grobu 118. Ułamek ceramiki *terra sigillata* (11) pochodzi z naczynia z grobu 106 (1).

OBIEKT 108 (13D/I-IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXI/108).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm, pod warstwą humusu leśnego. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. 95×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko szarobrązowe, ciemniejsze w części centralnej, w spągu szaroczarne. W jamie nieliczne przepalone kości (I) i kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). I. *Adultus/maturus* (9,2 g).

Inwentarz: 1. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 109 (11F/II-IIIId)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. LXXI/109).

Opis: Na głęb. 20–25 cm odsłonięto zarys dużej owalnej jamy o wym. 230×90–115 cm, zorientowanej po osi N-S. W przekroju podłużnym zarys jamy prostokątny, w poprzecznym – nieckowaty, miąższości 80–90 cm; dno oparte na zwartej warstwie żwiru. Wypełnisko plamiste, jasno- i żółto-brązowe, miejscami szarobrązowe, o rozmytych granicach. W środkowej partii jamy niewielki kamień (ok. 25×20×20 cm), wokół niego nieregularne, szarawe przebarwienie z pojedynczymi przepalonymi kośćmi (I) i drobnymi fragmentami węgla drzewnych

(III). Ok. 20 cm niżej od NE głąz (ok. 40×30×30 cm) z częściowo obłupanymi ścianami, w spągu jamy bardzo słabo czytelne ślady linearnych, amorficznych przebarwień ze śladami substancji organicznych, układających się po dłuższej osi grobu (pozostałości dranic?). W stropie w NE części jamy trzy nieprzepalone paciorki (3, 4), niżej igła (1), w spągu w centrum sprzączka (2), w części S rozproszone (!) na różnych głębokościach (ok. 55–75 cm) fragmenty źle zachowanego grzebienia (5), przy ścianie E drobne fragmenty skorodowanego przedmiotu żelaznego (6). W całej jamie rozproszone ułamki przepalanej i nieprzepalanej ceramiki (7–9), także z wczesnej epoki żelaza (10). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Adultus-maturus, K? (12,7 g). III. Liściaste (17) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. LXXI/109): 1. Igła ze stopu miedzi*, z drutu o przekroju czworokątnym, z uszkiem wykonanym przy pomocy dwuskrzydłowego przebijaka. Zach. dłuż. 45 mm. 2. Sprzączka ze stopu miedzi*, z ramą asymetrycznie owalną, poszerzoną, płaską. Typ AD11. Wym. 24,5×19 mm, waga 1,26 g. 3. Rurkowaty paciorek z mlecznobiałego szkła opakowego, uszkodzony. Typ TM 138. Dłuż. 12 mm, średn. 7 mm. 4. Dwa płaskokuliste paciorki z czarnego szkła opakowego. Typ TM 40. Średn. 7 mm, wys. 4 mm. 5. Kilkanaście drobnych ułamków grzebienia trójwarstwowego z poroża, w tym płytek z otworami na nity oraz cztery nity ze stopu miedzi. Dłuż. nitów ok. 6 mm, grub. do 2 mm. 6. Kilka drobnych ułamków nieokreślonego przedmiotu żelaznego. 7. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalonego. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. 8. Fragment załomu brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego miętko rytymi ukośnymi liniami pod linią dookólną (nieprzepalony?). Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 9. Sześć ułamków jednego (?) naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalonych. Na jednym ślady ukośnych płytko rytym linii i modelowania plastycznego. Powierzchnie starannie wygładzone, błyszczące, czarne. Domieszka drobnoziarnista. 10. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Podczas eksploracji nie zaobserwowano śladów postfuneralnych ingerencji w jamę grobową, niemniej nietypowy układ elementów wyposażenia może wskazywać, że takie manipulacje miały miejsce.

OBIEKT 110 (11G/IIIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXII/110).

Opis: Na głąb. 40 cm owalna jama grobowa słabo czytelna na tle piasku calcowego. Ok. 10 cm niżej zarys

wyraźnie prostokątny z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. 85×45 cm, zorientowany po osi N-S; w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, w stropie okruchy przepalonych kości (I) i ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niediagnostyczne (0,5 g).*

Inwentarz: 1. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C–D.

OBIEKT 111 (11F/II-IIIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXIII/111).

Opis: Na głąb. 25–30 cm odsłonięto słabo czytelny zarys jasnobrązowej jamy grobowej z nieregularnym, szarym przebarwieniem w części S; w jego obrębie bardzo nieliczne przepalone kości (I.2) i ułamek przepalonego grzebienia (2). Na głąb. ok. 50 cm wyraźny zarys prostokątnej jamy o wym. 190×70 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NE). W spągu jamy, na głąb. 100–105 cm, w części S leżące na boku, celowo uszkodzone naczynie (3), w części centralnej haczyk wrzeciona (1), w części N bardzo drobne fragmenty nieprzepalonych kości, prawdopodobnie czaszki (I.1). Dno jamy grobowej, na głąb. ok. 110–115 cm, oparte na wychodni grubego żwiru. *I.1. Niediagnostyczne; 2. Infans II-juvenis (ok. 10–15 l.) (3,2 g).*

Inwentarz (Tabl. LXXIII/111): 1. Haczyk wrzeciona (tw. szpila hakowa) ze stopu miedzi, z gładkim trzpieniem o przekroju okrągłym. Dłuż. 31,5 mm, waga 0,26 g. 2. Fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża (przepalony). Wym. 4×13 mm. 3. Mała wazka gliniana lepioną ręcznie, z celowo zniszczonym wylewem i częścią brzuśca. Szyjka wydzielona dwoma głębokimi, szerokimi bruzdami dookólnymi. Na barkach motyw zygzaka kilkuwątowego skrzyżowanego, z nieregularnych płytko drapanych linii, nakładających się na bruzdy pod szyjką. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIa. Średn. wylewu ok. 9,5 cm, brzuśca 14,5 cm, dna 6,5 cm, wys. ok. 11,5 cm. 4. Dwa niecharakterystyczne fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Obiekt 112 (numer anulowany)

Obiekt 113 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 114 (12F/III-IVc-d-12G/III-IVa-b)

Nieokreślony (Tabl. LXXIV/114).

Opis: Na głąb. 10–15 cm, bezpośrednio pod spągiem

częściowo zniwelowanego humusu²⁶, odsłonięto nieregularnie kolistą warstwę czarnej ziemi o średn. 500–520 cm (pierwotnie ok. 700 cm?) i miąższości 5–10 cm, z popiołem i licznymi, bardzo drobnymi okruchami węgla drzewnych, a także śladami bardzo silnie przepalonych, nieeksplorowalnych kości, od S zniszczoną przez wybierzysko żwirowni; w obrębie tej warstwy natrafiono jedynie na trzy ułamki przepalanej ceramiki (1, 2), najpewniej z okresu wpływów rzymskich. Pod nią brunatnoszara warstwa miąższości ok. 10 cm (humus pierwotny?), w której zalegało kilkadziesiąt rozproszonych, drobnych fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Od SW, przy krawędzi wybierzyska, w spągu humusu odsłonięto skupisko średniej wielkości kamieni polnych, ze śladami czarnej warstwy pomiędzy i pod nimi – prawdopodobnie pozostałościami całkowicie rozoranego i zniwelowanego zachodniego obrzeża warstwy opisanej wyżej. Kilkaset podobnych kamieni, po części rozwleczonych przez orkę, a po części zachowanych w układzie pierwotnym, zalegało też na dużej powierzchni na NE od obiektu 114, pomiędzy i nad grobami 117 i 149A–149C.

Obiekt 114 zajmował E część dużej, kolistej przestrzeni o średn. ok. 15–17 m (od S zniszczonej przez żwirownię) wolnej od grobów – pod humusem odsłonięto tu poziom jasnożółtego i żółtego piasku calcowego, jedynie miejscami naruszonego przez spągi bruzd orki nowożytniej. Na całej tej pustej połaci nie zarejestrowano, także w humusie, żadnych materiałów z okresu wpływów rzymskich, a jedynie kilka fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza.

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia wygładzona, szara. Domieszka drobnoziarnista. 2. Dwa niecharakterystyczne ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie wygładzone, szare. Domieszka drobnoziarnista. 3. 40 drobnych fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 115 (11F/II-III d)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXIII/115).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm, naruszony przez korzenie sosny. Na głęb. ok. 50 cm zarys jamy prostokątnej o wym. 160×75–85 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW), w przekroju nieckowatej, o miąższości do 100 cm; dno jamy oparte na warstwie żwiru. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, z po-

jedynczymi przepalonymi kośćmi (I) zalegającymi na złożu wtórnym, przy korzeniach sosny. Kości szkieletu nie zachowały. *I. Adultus-maturus* (8,7 g).

Inwentarz: 1. Mały fragment (barków?) naczynia lepionego ręcznie, z miętko rytą dookólną bruzdą, lekko przepalonego. Powierzchnia gładka, jasnobrunatnoszara. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 116 (11F/IV d–11G/IV a)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXIV/116).

Opis: Jama grobowa zarejestrowana na głęb. ok. 50 cm, w stropie naruszona przez orkę leśną. Zarys prostokątnej z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. 140×60/80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 18° na NE); w stropie od NE duży kamień (ok. 25×25×20 cm). Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, bardzo słabo czytelne na tle calca; dno jamy (głęb. 100–105 cm) oparte na zwartej warstwie żwiru. W spągu S części jamy (głęb. ok. 95 cm) źle zachowany, nieprzepalony grzebień (2) i igła (1). Kości szkieletu nie zachowały się; w stropie jamy grobowej bardzo nieliczne okruchy kości przepalonych (I). *I. Iuvenis* (0,8 g).

Inwentarz (Tabl. LXV/116): 1. Igła ze stopu miedzi*, uszkodzona. Uszko wykonane za pomocą dwuskrzydłowego przebijaka. Dług. zach. 74 mm, grub. 2 mm, waga zach. 1,03 g. 2. Trójwarstwowy grzebień z poroża z nitami ze stopu miedzi, zachowany we fragmentach. U nasady uchwytu podwójna linia ryta. Dług. nitów ok. 8 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od S i w centrum naruszony przez jamę grobu 103 (od S), od NW prawdopodobnie naruszony przez grób 104B, od W nieznacznie naruszony (lub wkopany) przez jamę grobu 104A (granica obu jam nieczytelna).

OBIEKT 117 (12G/II b)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXV/117).

Opis: Odsłonięty na głęb. 50 cm, pod warstwą humusu i kamieniami bruku na NE od obiektu 114. Zarys słabo czytelny, prostokątny, o zarejestrowanej dług. ok. 200 cm i szer. do 90 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju prostokątny; dno nieckowate, na głęb. 110–120 cm wkopane w warstwą żwiru. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami – w spągu i w stropie wokół dużej (45×40×40 cm), obrobionej z kilku stron steli kamiennej – ciemniejsze, brązowe i szarobrązowe. Przy steli od N (głęb. 40–45 cm) źle zachowany grzebień (3). Pod stelą, w spągu jamy grobowej (głęb. 100–110 cm), fragmenty nieprzepalonych zębów (I), przy nich kolia paciorków (4–10)

²⁶ Na obrzeżach wybierzyska żwirowni humus był silnie naruszony lub całkowicie zniwelowany przez sprzęt mechaniczny wykorzystywany podczas eksploatacji piasku.

spięta parą zapinek (1, 2) oraz sprzączka (3) i fragment igły (12); pomiędzy paciorkami i zapinkami ślady zetałej tkaniny* (wełna i len; GS). Na N od tego skupiska małe, źle zachowane naczynko (15), dalej większa misa (14). *I. Iuvenis* (ok. 15–18 l.), K?.

Inwentarz (Tabl. LXXVI/117, CCCXVII): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane; na główce głębokie poprzeczne nacięcia i zaczątek kolejnego. Sprężynka ośmiozwojowa, na końcach osi nieprofilowane guzki. Typ Almgren 161–162. Długość. 51 mm, wys. 17 mm, waga 7,71 g. 2. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane. Sprężynka 10-zwojowa, na końcach osi nieprofilowane guzki. Typ Almgren 161–162. Długość. 51 mm, wys. 16 mm, waga 7,20 g. 3. Ok. 35 fragmentów i okruszków grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitami ze stopu miedzi*. Długość nitów ok. 9 mm. Kolia (4–10): 4. Płaskokulisty paciorek bursztynowy. Zbliż. do typu TM 388. Średn. 13 mm, wys. 7 mm. 5. Dwa płaskokuliste paciorki z czarnego szkła opakowego. Typ TM 40. Średn. 7–8 mm, wys. 4–5 mm. 6. Poliedryczny paciorek z jasnoniebieskiego szkła półprzezroczystego. Typ TM 126. Wym. 9,5×6×5 mm. 7. 18 paciorków tzw. pestkowatych z fioletowego, półprzezroczystego szkła (w tym dwa całkowicie zniszczone). Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84. Średn. 7–11 mm. 8. 38 miniaturowych krążkowatych paciorków z czarnego (ciemnomiodowego) szkła opakowego. Typ TM 55. Średn. ok. 2,5–3,5 mm. 9. 11 paciorków ze skróconego spiralnie drutu srebrnego*. Długość 4,6–11,3 mm, waga łącznie 1,55 g. 10. Kilkanaście drobnych ułamków blaszki ze stopu miedzi, prawdopodobnie z wisiora wiaderkowatego. 11. Sprzączka (?) ze stopu miedzi, wykonana wtórnie z innego przedmiotu. Rama jednodzielna, półokrągła, w przekroju prostokątna; na jednym końcu ślad pierwotnego małego otworka, kolec z haczykowato zagiętym łożyskiem ramy. Wym. ok. 29×24 mm. 12. Fragment trzonu igły ze stopu miedzi, z zachowaną nasadą uszka. Długość zach. 16 mm. 13. Drobny ułamek nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi, z pasemka blachy zawiniętego i sklepanego w drut. Długość zach. 9,5 mm. 14. Płytko misa gliniana lepiona w ręce, z pseudouszkiem nad załomem, lekko asymetryczna. Słabo wypalona, częściowo zniszczona. Powierzchnia gładka, nierówna, brązowo-brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Typ VIC. Średn. wylewu i brzuśca ok. 23 cm, dna 9,5 cm, wys. 9–10 cm. 15. Mała wazka gliniana lepiona w ręce, słabo wypalona, zachowana w kilkudziesięciu drobnych fragmentach. Na barkach zdobiona pasmem pionowych, miękko rytych żłobków pod rytą podobną linią dookólną. Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarni-

sta, widoczna na powierzchni. Typ XVIII B. Średn. wylewu ok. 10 cm, brzuśca ok. 12 cm, dna ok. 5 cm, wys. ok. 9,5 cm. 16. Cztery niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytniej lepionej w ręce.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 118 (12G/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXII/118).

Opis: Odslonięty na głęb. ok. 30 cm. W planie zarys prostokątny o wym. 90×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 60 cm; dno oparte na warstwie żwiru. Wypełnisko szarobrunatne, w spągu i przy ścianach szaroczarne z węglami drzewnymi (III) i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). W całej jamie drobne fragmenty naczynia (2), w spągu bryłka szkła (1). *I. Infans I* (7,5 g). *III.1. Liściaste* (5); 2. *Nieoznaczone* (1) (ML-Z). **Inwentarz** (Tabl. CCCXVII): 1. Amorficzna bryłka z kilku całkowicie stopionych paciorków z czarnego szkła opakowego. 2. Kilkanaście małych fragmentów naczynia glinianego ręcznie lepionego, częściowo przepalonych. Brzusiec dwustożkowaty, zachowane jedno małe pseudouszko, na barkach nieregularna, dookólna płytka bruzda, pod nią rząd ukośnych drapanych kresek. Powierzchnia gładka, pierwotnie żółto-brązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

Uwagi: W stropie od W nieznacznie naruszona przez jamę obiektu 107.

OBIEKT 119 (12D/IVc)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. LXXVII/119).

Opis: Odslonięty pod cienką warstwą humusu, na głęb. 20 cm. W planie zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 85 cm, w części centralnej negatyw dużego kamienia (ok. 55×35 cm), w przekroju jama nieckowata, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko intensywnie czarne z licznymi, bardzo drobnymi węglami drzewnymi (III) i kilkoma ułamekami ceramiki (5). Poniżej steli duże, zwarte skupisko przepalonych kości (I), pierwotnie złożonych w pojemniku organicznym. Między kośćmi okucie końca pasa (1) i fragmenty grzebienia (2), obok kilka większych fragmentów przepalonej ceramiki (3, 4). *I. Maturus* (35–45 l.), *M* (502,1 g). *III. Nieoznaczone* (3) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LXXVII/119): 1. Okucie końca pasa ze stopu miedzi. Skuwka oddzielona polem metopowym od trzonu o sfazowanych krawędziach zewnętrznych, zakończonego migdałowatym pierścieniem zwieńczonym profilowanym jęczyczkiem. Atypowe (zbliż. do typu 6/1 / Raddatz J.II₃). Długość ok. 70 mm, waga (pierwotna) ok. 7 g. 2. Część wewnętrznej płytki trójwarstwowego

grzebień z poroża i dwa nity ze stopu miedzi. Wym. 13×36 mm, dług. nitów 8 i 11 mm. 3. Część (ok. ¼) małego naczynia glinianego (kubka?, wazki?) o jajowatym brzuścu, ręcznie lepionego. Powierzchnia zagładzona, pierwotnie jasnobrązowa (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. brzuśca 11 cm, dna 5,5 cm, zach. wys. ok. 8 cm. 4. Fragment brzuśca naczynia glinianego ręcznie lepionego. Nad załomem brzuśca płaska listwa plastyczna ukośnie nacinana, podkreślona szeroką, płytką bruzdą, pod nią pasmo rytego, zapłatanego zygzaka, na załomie brzuśca małe niefunkcjonalne uszko. Powierzchnia starannie wygładzona, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 5. Cztery drobne niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej, ręcznie lepionej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1b}?).

OBIEKT 120 (11G/IVa-12G/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXVIII/120).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 75 cm, ok. 15 cm niżej czytelny zarys owalnej jamy o wym. 85×45 cm, wydłużonej po osi N-S (z odchyleniem ok. 26° na NE); dno na głęb. ok. 100 cm, oparte na zwartej warstwie żwiru. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe. W części N kolia paciorków (3-7) spięta dwoma różnymi zapinkami (1, 2), przy nich misa (9) i fragment drugiego naczynia (10), w części S fragmenty źle zachowanego grzebieńca (8). Przy kolii pojedyncze ułamki nieprzeżpalonych zębów (I.1); w stropie jamy drobne okruchy kości przeżpalonych (I.2). *I.1. Niedyagnostyczne; 2. Niedyagnostyczne (0,5 g).*

Inwentarz (Tabl. LXXVIII/120, CCCXVII): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, na szczycie zdobiony rzędem podwójnych nakłuc. Nóżka facetowana. Sprężynka ośmioletwojowa, na grubej osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161-162 / war. *Jartytory*. Dług. 55 mm, wys. 17 mm, waga 6,49 g. 2. Zapinka z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, kuszowata. Kabłąk mocno wysklepiony, w przekroju trójkątny, z dwoma pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Nóżka płaska o sfazowanych krawędziach, z pojedynczym pierścieniem z nacinanego drutu. Sprężynka ośmioletwojowa, na przedłużonej osi (naprawiana wtórnie?). Typ Almgren 167a1. Dług. 57 mm, wys. 24 mm, waga 6,41 g. Kolia (3-7): 3. Kulisty paciorek z przezrystego szkła, z tzw. złotą wkładką, uszkodzony, z zachowanymi śladami szyjek (część paciorka segmentowego). Typ TM 387b. Średn. ok. 10 mm, wys. ok. 6,5 mm. 4. Krążkowaty paciorek z czarnego szkła nieprzejrzystego. Typ TM 40. Średn. 9 mm, wys. 4 mm. 5. Płaski prostokątny paciorek o zaokrąglonym sześciobocznym przekroju, z opakowego szkła czerwono-

nego. Typ Alekseeva 117. Wym. 17×11×5 mm. 6. Mały paciorek (kulisty?) z jasnoniebieskiego szkła przezrystego, całkowicie rozkruszony. Typ TM 2b (?). 7. Paciorek bursztynowy, płaskowypukły, asymetryczny. Zbliż. do typu TM 388. Średn. 9,5-10 mm, wys. 4-6 mm. 8. Ok. 25 fragmentów i ułamków grzebieńca trójwarstwowego z poroża (być może z niskim, niezdobionym? uchwytem półkolistym, typu Thomas I.1), z nitami ze stopu miedzi*. Dług. pierwotna ≥85 mm, wys. uchwytu ok. 30-35 mm, dług. nitów ok. 8-11 mm. 9. Misa gliniana ręcznie lepiona, z wyraźnym załomem brzuśca. Powierzchnia zagładzona ze śladami wyrównywania, niejednolita - od brązowej, przez brunatną po szaroczną. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA/XIVA. Średn. wylewu 15 cm, brzuśca 14 cm, dna 5,5 cm, wys. 6,5 cm. 10. Fragment górnej partii brzuśca misy glinianej ręcznie lepionej. Powierzchnia zagładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA (?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Uwagi: Układ przedmiotów w jamie grobowej wskazuje, że misa (9) mogła być ustawiona na piersiach pochowanej tu osoby, zapewne dziecka.

OBIEKT 121 (12D/III-IVb-c)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. LXXVII/121).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm zarys prostokątnej jamy o wym. 190×80-90 cm zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW), w przekroju nieckowatej z płaskim dnem, o miąższości 30 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, z wkopem o niejednorodnym szarobrązowym wypełnisku z ciemniejszymi przebarwieniami, w nim pojedyncze przeżalone kości (I), ułamek ceramiki (1) i fragmenty grzebieńca (2) oraz kilkanaście ułamków nieprzeżalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Infans II (ok. 10 l.) (9,7 g).*

Inwentarz (Tabl. LXXVII/121): 1. Dwa fragmenty skrajnych płytek wewnętrznych i ułamek okładziny uchwytu grzebieńca trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi. Wym. 15×27 i 8×25 mm, dług. nitu 9 mm. 2. Fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przeżalone. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. 12 ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 122 (11G/IVa-b-12G/Ia-b)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym)²⁷ (Tabl. LXXIX/122).

²⁷ Por. J. Andrzejowski *et alii* 2002.

Opis: Odsłonięty na głęb. ok. 50–55 cm, pod warstwą humusu i wtórnych warstw antropogenicznych. W stropie jama nieregularnie prostokątna o zaokrąglonych narożnikach, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 20° na NE), o wym. ok. 220×110 cm (od S granice jamy słabo czytelne). Od głęb. ok. 90–100 cm jama wkopana w wychodnię gliny i żwiru (które wykorzystano do zasypania grobu). W spągu zarys jamy owalny, o wym. ok. 180×55–60 cm; dno na głęb. ok. 165 cm. Wypełnisko w górnych warstwach niejednorodne: jasnoszara ziemia przemieszana z gliniastym i żwirowym piaskiem; w stropie na głęb. ok. 60 cm ułamek ceramiki *terra sigillata* (7). W centralnej partii jamy grobowej w przybliżeniu kolisty (?) wkop wtórny o niemal nieczytelnych granicach, przypuszczalnie o średn. ok. 80–90 cm. We wkopie duży głaz (50×50×35 cm) z częściowo obłupanymi ściankami, pod nim kolejny (50×40×40 cm), również ze śladami obróbki, niżej, mniej więcej na jednym poziomie, kilka mniejszych kamieni. Pomiędzy kamieniami i wokół nich amorficzne czarne i brunatnoczarne przebarwienia z dużą ilością bardzo drobnych węgli drzewnych (III) oraz ułamkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10) i kilkunastoma fragmentami przepalonych kości, w tym kości czaszki (I.2). W dolnych partiach wypełnisko jamy grobowej było dość jednolite – tworzyła je warstwa jasno- i żółtoszarego piasku i żwiru. Na głęb. 100–110 cm, przy W skraju centralnej części jamy grobowej, leżący na boku kubek (8)²⁸.

W spągu jamy pod głazami (głęb. ok. 160–165 cm) niekompletne i bezładnie przemieszczone kości górnej części szkieletu (I.1) – w porządku anatomicznym zalegały tylko kości prawej ręki, brak kości czaszki (z wyjątkiem jednego zęba), prawdopodobnie także lewej dłoni. Dobrze zachowane, starannie porozdzielane kręgi sugerują, że rozkawałkowania ciała dokonano po przynajmniej częściowym rozłożeniu się tkanek miękkich. Na tym poziomie granice wkopu wtórnego były w zasadzie nieczytelne – wyznaczał go zasięg zalegania szczątków kostnych. W jego spągu, na głęb. ok. 155 cm, zapinka (1) z nitką lnianą* między szpilą a sprężynką oraz źle zachowane fragmenty naczynia (9).

Poza zasięgiem wkopu w spągu części S jamy grobowej dobrze zachowane dolne partie szkieletu – kości nóg: prawej leżącej na wznak, lewej zapewne ugiętej w kolanie; nie znaleziono żadnych kości stóp. Przy prawej kości piszczelowej grzebień (2), na nim igła (3), pomiędzy

kośćmi piszczelowymi dwa domniemane amulety – zawieszki z kła świni (4) i stopki naczynia szklanego (5), ok. 15 cm na S od kości nóg fragment brzuśca innego naczynia szklanego (6). I.1. *Infans II* (ok. 8–9 l.); 2. *Infans II* (4,7 g). III. *Nieoznaczone* (3) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. LXXIX-LXXX/122, CCCXXIV): 1. Kuszowata zapinka z podwinętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane. Sprężynka 12-zwojowa na żelaznej osi. Typ Almgren 161–162. Długość. 44,5 mm, wys. 17 mm, waga 4,56 g. 2. Trójwarstwowy grzebień z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt półkolisty, niezdobiony. Typ Thomas I.1. Wys. do 65 mm, szer. 104 mm, grub. do 14 mm. 3. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym przy pomocy dwuskrzydłkowego przebijaka. Długość. 65 mm, waga 0,73 g. 4. Zawieszka z kła (tzw. szabli) świni domowej* (*Sus scrofa dom.*; AL-M/JP-M), uszkodzona. Długość. pierwotna ok. 100 mm. 5. Zawieszka z pierścieniowatej, lekko asymetrycznej stopki naczynia (zapewne kielicha) z przejrzystego szkła barwy niebieskozielonkawej. Ścianki naczynia starannie odłamane, pośrodku stopki wykonany wtórnie (wyłuskany) otworek. Typ Eggers 189–192. Średn. 43,8–44,8 mm, wys. 13,8 mm, średn. otworu 3,6 mm. 6. Fragment brzuśca naczynia z przejrzystego szkła jasnozielonkawego. Szkło dobrze zachowane, z wyraźnymi śladami szlifowania powierzchni i skazą (?) w postaci soczewkowatej inkluzji białego szkła półprzejrzystego z widocznym zanieczyszczeniem. Typ (forma) Eggers 239 lub typ *Pajewo* (?). Wym. 43,8×59 mm, grub. ścianki od 3,8 do 6,12 mm, pierwotna średn. brzuśca ok. 90 mm. 7. Ułamek brzuśca naczynia *terra sigillata*. 8. Bezcuklowaty kubek gliniany ręcznie lepiony, niestarannej roboty. Zachowany w całości, bardzo słabo wypalony. Powierzchnia nierówna, słabo zagładzona, brązowo-szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVB. Średn. wylewu ok. 6 cm, dna 5 cm, wys. ok. 5,5 cm. 9. Ok. 20 fragmentów dużego, ręcznie lepionego glinianego naczynia misowatego o łagodnym załomie brzuśca i stożkowej (?) szyjce. Nad załomem brzuśca plastyczna listwa z ukośnymi nacięciami, podkreślona dwoma głębokimi, miętko rytymi bruzdami. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA/C. Średn. brzuśca ok. 20 cm. 10. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: W stropie od W jama grobowa nieznacznie naruszona przez jamę grobu 106. Ułamek naczynia *terra sigillata* (7) pochodzi z naczynia z grobu 106 (1).

OBIEKT 123 (12F/Id)

Grób inhumacyjny (Tabl. LXXXI/123).

Opis: Częściowy zarys (od N) zarejestrowany na głęb.

²⁸ Na opublikowanym planie grobu (J. Andrzejowski *et alii* 2002, 254, ryc. 3) kubek znalazł się poza – słabo w tym miejscu czytelną – granicą jamy grobowej, analiza fotografii jej przekroju po nałożeniu filtrów barwnych wykazała jednak, że rzeczywista szerokość jamy była większa, a naczynie leżało w jej obrębie, przy zachodniej krawędzi grobu.

80–105 cm, pomiędzy dużymi jamami dwóch sąsiednich grobów ciałopalnych. Jama grobowa o szer. do ok. 80 cm zorientowana po osi N-S (z nieznacznym odchyleniem na NE?); od S i W zasięg jasnobezowej jamy nieczytelny na tle piasku calcowego. W spągu, na głęb. ok. 110 cm, skupisko nieprzpalonych paciorków (1–4; kolia?). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. LXXXI/123, CCCXVII): 1. Dyskowaty paciorek bursztynowy z cylindrycznym pasmem na obwodzie, asymetryczny, miodowy. Zbliż. do typu TM 395. Średn. 10 mm, wys. 6 mm. 2. Pierścieniowaty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonego z „oczkami” z czerwonego szkła opakowego z białymi otoczkami. Typ TM 276c. Średn. 16–17 mm, wys. 7–8 mm. 3. Kulisty, asymetryczny paciorek z opakowego szkła czerwonego. Zbliż. do typu TM 12. Wym. 13×11 mm, wys. 8 mm. 4. Pierścieniowaty paciorek z opakowego szkła mlecznobiałego. Typ TM 6. Średn. 10–11 mm, wys. 7 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od NW i NE jama grobowa naruszona przez jamy grobów 99 i 102B.

OBIEKT 124 (13D/Ib-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXII/124).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm. W planie zarys zbliżony do kolistego, o wym. 100×90 cm, ok. 15 cm niżej regularnie czworokątny, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z niewielką ilością silnie przpalonych, źle zachowanych kości (I) oraz dwoma okruchami ceramiki (1). *I. Maturus-senilis* (17,5 g). *III.1. Betula sp.* (6); *2. Nieoznaczone* (10) (ML-Z).

Inwentarz: 1. Dwa drobne niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzpalone (?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 125 (13D/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXII/125).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm, naruszony przez korzenie drzew. W planie zarys kolisty, o średn. 90 cm, ok. 20 cm niżej regularnie czworokątny, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko plamiste, szare i szarobrazowe, w spągu i przy ścianach czarne z węglami drzewnymi; w jamie niewielka ilość drobnych przpalonych kości (I) i kilka ułamków ceramiki (1). *I. Infans II* (10,2 g). *III. Betula sp.* (14) (ML-Z).

Inwentarz: 1. Cztery drobne niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 126 (11G/IVa)

Grób inhumacyjny (?) (Tabl. LXVI/126).

Opis: Częściowy zarys jamy zarejestrowany na głęb. ok. 40 cm, ok. 40 cm niżej zarys owalny, o wym. 80×45 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE); na głęb. ok. 90 cm dno jamy oparte na zwartej warstwie żwiru. Wypełnisko jasnoszare i jasnoszarobrazowe, w stropie nieliczne przpalone kości (I) i kilka fragmentów ceramiki (1). Kości szkieletu nie zachowały się (?). *I. Infans II* (16,5 g).

Inwentarz: 1. Trzy fragmenty naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie. Powierzchnia wygładzona, jasnobrazowa, ze śladami przpalenia. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: W stropie od SE nieznacznie naruszony przez jamę grobu 106.

OBIEKT 127 (11G/III-IVa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. LXXXII/127).

Opis: Na głęb. 40 cm zarys prostokątnej jamy o zaokrąglonych narożnikach, o wym. 190×80 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju prostokątnej, o miąższości ok. 110 cm, z lekko skośnymi ścianami i płaskim dnem opartym na warstwie grubego żwiru i gliny. W stropie, w centralnej partii jamy, amorficzne ciemnoszare, miejscami szaroczarne przebarwienie (wkop) z pojedynczymi węglami drzewnymi (III) i nielicznymi przpalonymi kośćmi (I.2), sięgające głęb. ok. 90 cm; w jego stropie dwa duże głązy (55×40×25 i 45×40×20 cm) z częściowo obłupanymi ściankami, fragmenty przpalonej ceramiki (3, 4), drobne przpalone fragmenty zapinki (1) i grzebień (2). Wypełnisko jamy grobowej szarozółte do jasnobrazowego; w dolnej części jamy, od głęb. ok. 80 cm, wzdłuż ściany W ciemnobrunatne amorficzne przebarwienie o wym. ok. 130×40 cm, nieznacznie odchylone na NW (śląd dranic bądź trumny kłodowej?). Na głęb. ok. 130 cm, w spągu N części jamy, fragmenty nieprzpalonej czaszki i zęby (I.1) oraz fragmenty misy (5), wokół nich wyraźny śląd spągu wkopu wtórnego, na tym poziomie zasypanego jasnożółtym piaskiem. W spągu jamy, na głęb. ok. 130–140 cm, w części SE gliniana kulka (7), w części S, prawdopodobnie już poza zasięgiem domniemanej trumny, nieprzpalony kubek (8), pod nim grzebień (6). W całym wypełnisku jamy grobowej rozproszone drobne ułamki ceramiki (9), także nieprzpalonej z wczesnej epoki żelaza (10). *I.1. Iuvenis/adultus* (16–20 l.); *2. Adultus* (ok. 20 l.) (18,1 g). *III.1. Betula sp.* (11); *2. Liściaste* (7) (TS).

Inwentarz (Tabl. LXXXIII/127): 1. Fragment zapinki srebrnej (?) – żelazna ośka sprężynki zakończona srebr-

nym profilowanym guzkiem. Dług. zach. 25 mm. 2. Mały fragment wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża, ze śladem otworu na nit. Wym. 6×5 mm. 3. Fragment wylewu i brzuśca beczułkowatego kubka glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia nierówna, zagładzana, jasnobrązowa do czarnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVb. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca 14 cm. 4. Ok. 20 fragmentów ceramiki ręcznie lepionej z dwóch lub trzech naczyń glinianych lepionych ręcznie, w tym załom brzuśca z pasmem miękko rytych linii ukośnych i pięć fragmentów wylewów. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. Na jednym ułamku przywarty stop szkła. 5. Dwa duże fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalane. Wylew silnie wychylony, wydzielony od brzuśca uskokiem, pod nim pasmo miękko rytych nieregularnych linii ukośnych, na ich wysokości małe pseudouszko. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 27 cm. 6. Grzebień jednodzielny z poroża, nieprzepalony. Uchwyt półkolisty o sfazowanym grzbiecie, powyżej linii zębów dwie ryte bruzdy (obustronnie?). Typ Thomas A.I / Teuber E I b. Wym. zach. ok. 51×36 mm. 7. Kulka z wypalanej gliny, lekko spłaszczona. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Średn. 14–15 mm, grub. ok. 12 mm. 8. Beczułkowaty kubek gliniany lepiony ręcznie, niestarannej roboty, nieznacznie asymetryczny, nieprzepalony. Powierzchnia nierówna, zagładzana, brązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ XVb. Średn. wylewu 7,5 cm, brzuśca 12 cm, dna ok. 5,5 cm, wys. 6–6,5 cm. 9. Ok. 10 okruchów ceramiki starożytnej, lepionej ręcznie. 10. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Uwagi: W stropie od N jama grobowa naruszona przez jamę grobu 135. Ułamek misy (5) pochodzi z naczynia, którego fragmenty odkryto w dwóch nieodległych grobach (98/3, 101/1) oraz luźno w ich sąsiedztwie.

OBIEKT 128 (13D/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXI/128).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm, w stropie rozorany, naruszony przez korzenie sosny. Zarys nieregularnie owalny, o wym. 100×60–80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 30 cm. Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w stropie od W ciemnoszare. W wypełnisku bardzo mała ilość przepalonych kości (I) i kilka ułamków przepalanej ceramiki (1), a także kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki w wczesnej epoki żelaza (2). *I. Adultus wczesny* (3,6 g). *III.1. Betula sp.* (3); *2. Pinus sp.* (2); *2. Nieoznaczone* (2) (TS).

Inwentarz: 1. Cztery ułamki ceramiki starożytnej, lepio-

nej ręcznie. 2. Osiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 3. Łuszcza i łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 129 (13C/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXI/129).

Opis: Odkryty na głęb. 35–40 cm, w stropie naruszony przez korzenie brzozy. Zarys nieregularny, o wym. 65×30–45 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 35 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianie N czarne, z węglami drzewnymi i nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), w pozostałej części ciemnoszare. *I. Maturus, M* (55,8 g).

Inwentarz: 1. Łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 130 (13C/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXV/130).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w stropie naruszony przez orkę. W planie zarys prostokątny, o wym. ok. 90×60–70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 40 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w stropie od N ciemnoszare. W jamie rozproszone, liczne przepalane kości (I), ułamek drutu (1), drobne ułamki grzebienia (2) i małe fragmenty przepalanej ceramiki (3, 4). *I. Adultus-maturus* (30–40 l.), *K* (357,4 g). *III. Betula sp.* (20) (TS).

Inwentarz (Tabl. LXXXV/130): 1. Ułamek drutu ze stopu miedzi. Zach. dług. 9,5 mm. 2. Osiem okruchów grzebienia trójwarstwowego z poroża. 3. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalane. Powierzchnia wygładzona, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. 14 okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, gładkich, jasnobrązowych, częściowo przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 131 (12C/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXV/131).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm w spągu humusu, w stropie zniszczony przez orkę. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 65×35 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 15 cm. Wypełnisko brunatnoszare z niewielką ilością węgli drzewnych. W całej jamie rozproszone przepalane kości (I) i ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3); w stropie nieznacznie przepalona zapinka (1), wśród kości ułamek przepalonego grzebienia (2). *I. Maturus, K* (75,6 g).

Inwentarz (Tabl. LXXXV/131): 1. Zapinka kuszowata

z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi* . Kabłąk krótki, łukowaty, w przekroju półkolisty. Sprężynka 20-zwojowa z pseudolirowatą cięciwą, na osi zakończonej nakładanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość, 37 mm, wys. ok. 13 mm, waga 5,28 g. 2. Fragment skrajnej wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego (trapezowatego?) z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. 19×22 mm, długość, nitu 9 mm. 3. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂.

Obiekt 132 (numer anulowany; wykrot?)

OBIEKT 133 (12C/IVc)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. LXXXV/133).

Opis: W spągu humusu, na głęb. 25–30 cm, odsłonięto wydłużony (ok. 30×10×10 cm), zwarty „pakiet” bardzo licznych, średnio przepalonych kości (I). Wokół nich słabo czytelne brązowoszare przebarwienie o wym. ok. 33×12×15 cm, być może ślad rozłożonego pojemnika (skórzanego?). *I. Adultus*, *K* (869,4 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 134 (11G/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXVI/134).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. Zarys nieregularnie owalny, o wym. 140×60–110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 25 cm. Wypełnisko w części S czarne z węglami drzewnymi, w pozostałej partii obiektu ciemnoszare; w jamie rozproszone bardzo nieliczne przepalone kości (I) i ułamki ceramiki (1–3), w większości z dzbana (1), także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Maturus-senilis* (14,8 g).

Inwentarz (Tabl. LXXXVI/134): 1. Dzban gliniany lepiony w ręce, zachowany fragmentarycznie. Szyjka wydzielona dwoma listwami plastycznymi, między nimi pasmo gęsto rozmieszczonych pionowych i ukośnych miękko rytych żłobków. Ucho łukowate, między wylewem a największą wydętością brzuśca. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa, obecnie spękana, szara i szarobrązowa. Naczynie wyklejone z fragmentów, częściowo zrekonstruowane. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Średn. wylewu 11 cm, brzuśca 14 cm, dna 6,5 cm, wys. 12–12,5 cm. 2. Fragment masywnego taśmowego ucha glinianego mocowanego na czop, przepalony. 3. Ok. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 4. Cztery ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁–C₂.

Uwagi: Małe ułamki wylewu i szyjki dzbana (1) w strobie grobu 135 (8).

OBIEKT 135 (11G/IIIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXII/135).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. W strobie zarys rozmyty, niżej regularnie owalny, o wym. 115×90 cm, w przekroju wanienkowaty, o miąższości do 55 cm, przegłębiony w części N. Wypełnisko przy ścianach i w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w części środkowej ciemnoszare. W górnej partii jamy fragment igły (2) i grudka ochry (4), w spągu przepalone kości (I), duże fragmenty dwóch mis (6, 7) i ułamki ceramiki (8–11), ułamek grzebienia (3) i sprzączka (1), a także kilka fragmentów przepalonych łupin orzechów laskowych (5). *I. Adultus-maturus* (30–40 l.), *K?* (173,4 g). *III.1. Betula sp.* (72); *2. Alnus sp.* (11); *3. Liściaste* (8) (TS).

Inwentarz (Tabl. LXXXIII–LXXXIV/135): 1. Sprzączka omegowata ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, z ramą na żelaznej osi. Rama w przekroju daszkowata, kolec niezachowany. Skuwka lekko asymetryczna, prawdopodobnie dodana wtórnie (w wyniku naprawy?). Typ AE7. Długość ze skuwką 43 mm, wys. ramy 41 mm. Waga 13,46 g. 2. Fragment igły ze stopu miedzi, z zachowaną nasadą uszka wykonanego dwuskrzydłowym przebijakiem. Długość zach. 36 mm. 3. Fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi, i trzy drobne okruchy takich płytek. Wym. 11×21 mm. 4. Mała amorficzna grudka ochry. 5. Dwa większe fragmenty i kilka okruchów łupin przepalonych orzechów laskowych. 6. Głęboka misa gliniana lepiona w ręce, zachowana w ok. ½, przepalona, zrekonstruowana. Szyjka wydzielona ostro rytą bruzdą, na brzuścu pasmo miękko rytych linii ukośnych. Dno wyodrębnione słabym podcięciem. Powierzchnia pierwotnie wygładzona, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Zbliż. do typu VIA. Średn. wylewu 23–23,5 cm, brzuśca ok. 26 cm, dna ok. 9 cm, wys. 15 cm. 7. Misa gliniana lepiona w ręce, z małym uszkiem pod krawędzią, przepalona, zachowana w ok. ½, zrekonstruowana. Powierzchnia pierwotnie wygładzona, brunatna. Dno wyraźnie pogrubione pośrodku. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 21 cm, brzuśca ok. 19 cm, dna ok. 7,5 cm, wys. 8 cm. 8. Kilka małych fragmentów wylewu i profilowanej szyjki naczynia glinianego. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 9. Dwa fragmenty naczynia glinianego (misy?) lepionego w ręce, przepalone. Nad łagodnym załomem brzuśca listwa plastyczna, pierwotnie prawdopodobnie zygzakowata (lub falista). Powierzchnia

nia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Grupa VI (?). 10. Ok. 15 fragmentów naczynia glinianego (głębokiej misy?) lepienego w ręce, przepalonych i zdeformowanych. Powierzchnia szara, silnie spękana, pierwotnie gładka, na brzusku szorstka (?), jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Grupa VI (?). 11. Ok. 30 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepienego ręcznie z kilku naczyń (w tym opisanych wyżej), częściowo przepalonych, w tym trzy wylewy. 12. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzebrane. 13. Fragment łuszczyca, łuszczyca i łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Jama grobu 135 naruszyła od N krawędź stropu jamy grobu 127. W stropie kilka ułamków (8) dzbanka z grobu 134 (1).

OBIEKT 136 (11G/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. LXXXVII/136).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. W planie zarys prostokątny, o wym. ok. 100×85 cm, niżej kwadratowy, o wym. 80×80 cm. Wypełnisko z dwoma wyraźnie wydzielającymi się poziomami o podobnej strukturze: w spągu i przy ścianach smolistoczarным, przesyconym węglami drzewnymi, w części centralnej brązowo-szarym. Jama pierwotna miała lekko skośne ściany i niemal płaskie dno wkopane w warstwę gliny i żwiru do głęb. ok. 125 cm; w czarnej warstwie przy ścianach duże fragmenty zwęglonych, pionowych bierwion (III), w spągu ślady konstrukcji poziomej (rusztu?), nad nimi fragmenty przepalonej misy (3). Jama wtórna miała przekrój nieckowaty z dnem na głęb. ok. 85 cm; w stropie w jej centrum duży kamień (ok. 45×35×30 cm) z częściowo obłupanymi ścianami. W czarnych warstwach obu części rozproszone fragmenty przepalanej ceramiki (4–6) i kości jednej osoby (I), wśród nich ułamki grzebień (1, 2?); w całym wypełnisku nieliczne ułamki nieprzebranej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Adultus-maturus* (30–45 l.), *M* (160,4 g). *III. Betula sp.* (104) (TS).

Inwentarz (Tabl. LXXXVIII/136): 1. Dwa fragmenty płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) grzebień trójwarstwowego z poroża, ze śladem otworu na nit. Wym. do 6×5 mm. 2. Dwa drobne ułamki poroża, bez widocznych śladów obróbki. 3. Misa gliniana lepienego w ręce (z iksowatym pseudouszkiem?), przepalona i zdeformowana, zrekonstruowana. Powierzchnia pierwotnie wygładzona, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 16 cm, brzusca ok. 15,5 cm, dna ok. 7 cm, wys. 8,5 cm. 4. Cztery fragmenty wylewu dużego naczynia glinianego lepienego w ręce, przepalone, z zachowanym śladem ostro rytej dookolnej

bruzdy. Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. wylewu ok. 22 cm. 5. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepienego ręcznie z kilku naczyń (także opisanych wyżej), częściowo przepalonych, w tym fragment wylewu miseczki o gładkiej, jasnobrązowej (?) powierzchni. 6. Trzy ułamki ceramiki lepienego ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 7. Ok. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzebrane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Narożnik SE naruszył krawędź stropu jamy grobu 138. Fragmenty ceramiki (6) pochodzą z naczynia z grobu 138 (3).

OBIEKT 137 (11G/II-IIIb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. LXXXIX/137).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm nieregularne szaroczarne przebarwienie o wym. ok. 90×45 cm, rozciągnięte po osi N-S, miejscami rozwleczone przez korzenie sosny. Na głęb. ok. 50 cm wyraźny zarys prostokątnej jamy grobowej z silnie zaokrąglonymi krótszymi bokami, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), o wym. od 205×70–80 cm w stropie do 195×55–70 cm w spągu na głęb. 85–90 cm; dno jamy oparte na wychodni żwiru. Wypełnisko jednolicie ciemnożółte; w stropie części SE starożytny wkop (miąższości ok. 20 cm) o szaroczarным wypełnisku przesyconym węglami drzewnymi, w nim bardzo nieliczne przepalone kości (I.2) i drobne ułamki ceramiki (27). W spągu jamy grobowej wyraźny zarys trumny, zapewne kłodowej, o wym. 160×30–35 cm. W jej obrębie w części N dobrze zachowane kości czaszki (I.1) – pod żuchwą para fibul (1, 2) prawdopodobnie spinających kości z 26 paciorków szklanych i bursztynowych (7–26), wokół czaszki rozproszone liczne miniaturowe paciorki (6); w części S, na fragmencie prawej kości piszczelowej, grzebień (5), obok przęślik (4), przy lewej piszczeli – haczyk wrzeczona (3); przy zapinkach szczątki nieokreślonych tkanin* (tkaniny?). *I.1. Iuvenis* (ok. 15 l.), *K*; *2. Infans I* (0–5 l.) (0,8 g).

Inwentarz (Tabl. LXXXIX-XC/137, CCCXVII): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju daszkowaty z wyraźnie zaznaczonym grzbietem; na grzbiecie karbowanie pojedynczymi, niezbyt regularnie rozmieszczonymi dołkami. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej nieprofilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość. 51 mm, wys. 17 mm, waga 6,10 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju daszkowaty z wyraźnie zaznaczonym

grzbietem; na grzbiecie karbowanie pojedynczymi, wyraźnie nieregularnymi dołkami. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość. 51 mm, wys. 15,5 mm, waga 6,09 g. 3. Haczyk wrzeciona (tzw. szpila hakowa) ze stopu miedzi, z gładkim trzpieniem o przekroju okrągłym. Długość. 36 mm, waga 0,56 g. 4. Gliniany przęślik dwustożkowy, asymetryczny, ze spłaszczonym załomem i płaskimi, nierównymi biegunami. Powierzchnia niejednolita, jasnobrązowa do brunatnej. Średn. 32–33 mm, wys. 28 mm. 5. Trójwarstwowy grzebień z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt niski, trójkątny, niezdobiony. Typ Thomas II.2. Wys. zach. ok. 45 mm, szer. 112 mm, grub. do 10 mm. 6. 28 miniaturowych paciorków krążkowatych z opakowego szkła pomarańczowego (w tym trzy we fragmentach). Typ TM 53. Średn. ok. 4–5,5 mm. Kolia (7–26): 7. Dwa paciorki szklane, beczułkowate, z opakowego szkła białego. Typ TM 6. Wym. 10×8 i 8×7 mm. 8. Paciorek beczułkowaty z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 12. Wym. 12×11 mm. 9. Paciorek tzw. pestkowaty, z przejrzystego szkła fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 10 mm, grub. 6 mm. 10. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z przejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 119. Wym. 13×9×5 mm. 11. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z opakowego szkła czerwonego. Typ Alekseeva 117. Wym. 16×10×4 mm. 12. Paciorek poliedryczny z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 132. Długość. 11 mm, średn. 6×6 mm. 13. Siedem paciorków mozaikowych, prostopadłościennych, z opakowego szkła niebieskiego z motywem liści ze szkła czerwonego i białego. Typ TM 354x. Wym. 7–8×5–6×4–4,5 mm. 14. Paciorek rurkowaty z przejrzystego szkła bezbarwnego z opakowymi ukośnymi nitkami czerwonymi i żółtymi. Typ TM 304zx / Olldag 2305. Długość. 42 mm, średn. 9 mm. 15. Dwa paciorki rurkowate z przejrzystego szkła zielonego z opakowymi ukośnymi nitkami czerwonymi i białymi. Typ TM 304d. Długość. 32 i 32 mm, średn. 8–10 mm. 16. Paciorek rurkowaty z przejrzystego szkła jasnozielonego z podłużnymi opakowymi nitkami białymi i czerwonymi. Typ TM 307c. Wym. ok. 17×11–12 mm. 17. Paciorek mozaikowy kulisty, z opakowego szkła czerwonego z zielonym pasmem z żółto-czerwonym wzorem kwiatowym. Typ TM 356a. Wym. 15×13 mm. 18. Paciorek mozaikowy nieregularnie kulisty, z opakowego szkła czerwonego z biało-żółto-czarnym wzorem meandrowym. Typ TM 360a / Olldag 2415. Wym. 15–17×13 mm. 19. Paciorek rurkowaty z opakowego szkła białego z rozlanym wzorem czarno(?) -czerwono-zielonym. Grupa TM XXIII. Długość. 19 mm, średn. 9 mm. 20. Paciorek rurkowaty z opakowego szkła białego z falistym pasmem czarno-czerwono-zielonym.

Grupa TM XXIII. Długość. 16 mm, średn. 9 mm. 21. Paciorek mozaikowy, rurkowaty, z białego szkła opakowego z żółto-czarno-czerwono-zielonym wzorem mozaikowym. Grupa TM XXIII. Długość. 22 mm, średn. 12 mm. 22. Dwa paciorki mozaikowe, kuliste, wielobarwne, ze szkła opakowego barwy turkusowej, czerwonej, żółtej (?) i białej (jeden całkowicie rozkruszony). Typ TM 366b. Wym. 16–18×14 mm. 23. Dwa podłużnie żłobkowane paciorki rurkowate ze szkła przejrzystego niebieskozielonego (a) i jasnozielonego (b). Typ TM 183. Długość. 50 i 39 mm, średn. ok. 10 mm. 24. Paciorek bursztynowy płaskokulisty, nieregularny. Grupa TM XXXI. Wym. 10×12 mm. 25. Paciorek bursztynowy kulisty, regularny. Grupa TM XXXI. Wym. 17×14 mm. 26. Paciorek bursztynowy krążkowaty. Typ TM 389c. Wym. 21×9 mm. 27. Trzy ułamki ceramiki, lekko przepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 28. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwagi: Od N krawędź stropu naruszona przez jamę grobu 136. Fragmenty ceramiki (27) pochodzą z naczynia z grobu 138 (3).

OBIEKT 138 (11G/III-IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy, z cząstkowym pochówkiem inhumacyjnym (?) (Tabl. LXXXVII/138).

Opis: W spągu humusu, na głęb. ok. 30 cm, szczyt dużego głazu, wokół którego ok. 10 cm niżej nieregularny zarys jamy o szarobrązowym wypełnisku i rozmytych krawędziach. Od SW jama naruszona przez dużą norę zwierzęcą. Na niższych poziomach zarys jamy owalny, o wym. 120×70–90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm; dno oparte na wychodni żwiru. Wypełnisko w górnej partii szarobrązowe i ciemnoszare, w spągu smolistoczarne. Pośrodku jamy duża stela kamienna (60×45×30 cm) z częściowo obłupanymi ścianami, przegrzana w dolnej części osadzonej w czarnym spągu jamy, lekko przechylona na S. W stropie nieprzepalony przęślik (1), w spągu bardzo liczne przepalone kości (I.2), skupione między stelą a ścianami N i E, wśród nich ułamki przepalonego grzebienia (2), przy ścianie E przepalona i zgnieciona misa (4), w części N fragmenty przepalonego pucharu (3) i miseczki (5); przy steli, na głęb. 75 cm, na granicy obu warstw wypełniska, fragmenty nieprzepalonych zębów i czaszki (I.1). *I.1. Iuvenis* (ok. 15 l.), *K?*; 2. *Maturus* (40–45 l.), *K* (770,3 g). **Inwentarz** (Tabl. LXXXVIII/138): 1. Gliniany przęślik dwustożkowy, lekko asymetryczny, z płaskimi biegunami, nieprzepalony. Powierzchnia niejednolita, jasnobrązowa i czarna. Średn. 27–28 mm, wys. 18–19 mm. 2. Cztery fragmenty płytek wewnętrznych (w tym obu

skrajnych) i okładziny uchwytu przepalonego grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt półokrągły (lub trapezowaty?). Wym. do 21×18 mm, dług. nitów 5 i 11 mm. 3. Fragmenty pucharu (?) glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Szyjka wydzielona dwoma dookólnymi miętko rytmami, na niej małe uszko, na załomie dwustożkowatego brzuśca pasmo pionowych, miętko rytych żłobków. Dno wydzielone w stopkę. Powierzchnia pierwotna starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIII B. Średn. wylewu 14 cm, brzuśca 17 cm, dna ok. 7–8 cm. 4. Misa gliniana lepiona w ręce, przepalona i zdeformowana. Powierzchnia pierwotnie wygładzona, brunatna lub czarnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA/XIVA. Średn. wylewu ok. 14,5 cm, brzuśca 14 cm, dna 5 cm, wys. 8 cm. 5. Kilka fragmentów miseczki glinianej lepionej ręcznie, o wklęsło-wypukłym profilu i wyraźnie ścienionej krawędzi, przepalonych. Powierzchnia gładka, brunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A (?). Średn. wylewu ok. 8 cm, brzuśca ok. 9 cm. 6. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od N krawędź stropu naruszona przez jamę grobu 136. Ułamki naczyń (3) także w sąsiednich grobach 136 (6) i 137 (27).

OBIEKT 139 (12C/III-IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. LXXXVI/139).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm, naruszony przez nory zwierzęce. W stropie zarys prostokątny, o wym. 85–90×65–75 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm. Wypełnisko jasnoszaro-brunatne, przy ścianach i w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi; niezbyt liczne przepalone kości (I) rozproszone w całej jamie. W spągu liczne, duże fragmenty węgla drzewnych (III), w tym kołków (?) i bierwion – ślady konstrukcji spalonej *in situ* (?). *I. Adultus-maturus*, M? (89,5 g). *III.1. Betula sp.* (56); *2. Liściaste* (15); *3. Nieoznaczone* (4) (TS).

Inwentarz (Tabl. LXXXVI/139): 1. Skrajna płytką wewnętrzną grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi; uchwyt dzwonowaty (?), słabo wykształcony. Typ Thomas I/III / Cnotliwy IA.A.1a/b. Wym. 19×24 mm, dług. nitu 8,5 mm. 2. Ok. 10 fragmentów brzuśca i dna naczynka (wazki?) glinianego lepionego ręcznie, z listwą plastyczną u nasady szyjki. Na brzuścu słabo czytelne pasmo nieokreślonego rytego ornamentu geometrycznego z motywami zygzaka kilkuwątowego i pseudomeandra. Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVII A (?). Średn. brzuśca ok. 16 cm, dna ok. 7 cm. 3. Dwa fragmen-

ty brzuśca słabo profilowanego naczynka glinianego lepionego ręcznie, niezdobionego. Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

OBIEKT 140 (12C/IVd)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. LXXXV/140).

Opis: Na głęb. 35–40 cm odkryto wydłużony (ok. 35×10×10 cm), zwarty „pakiet” bardzo licznych, średnio przepalonych kości (I). Wokół nich słabo uchwytne brązowoszare przebarwienie, być może ślad rozłożonego pojemnika (skórzanego?). *I. Adultus* (25–35 l.), M (824,5 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 141 (11G/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCI/141).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm, w spągu humusu. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 90×80 cm, w przekroju wanienkowaty, o miąższości do 40 cm. W stropie wypełnisko szare, na krawędziach czarne, niżej jednolicie czarne, przesycone węglami drzewnymi (III). Niezbyt liczne silnie przepalone kości (I) rozproszone w czarnej warstwie; w spągu para przeżarzonych zapinek (1, 2) i paciorek (3). *I. Adultus*, K? (82,7 g). *III.1. Betula sp.* (22); *2. Nieoznaczone* (4) (TS).

Inwentarz (Tabl. XCI/141): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, płaski, z poprzecznie nacinanym żeberkiem wzdłuż szczytu. Nóżka facetowana o płaskim grzbiecie. Sprężynka sześcioczwojowa. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Dług. 50 mm, wys. 18 mm, waga 4,52 g. 2. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, płaski, z poprzecznie nacinanym żeberkiem wzdłuż szczytu. Nóżka facetowana o płaskim grzbiecie. Sprężynka sześcioczwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Dług. 53 mm, wys. 18 mm, waga 5,36 g. 3. Paciorek z przejrzystego szkła fioletowego, rozkruszony, prawdopodobnie poliedryczny. Typ TM 128 (?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 142 (12C/III-IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCI/142).

Opis: Odkryty na głęb. 30–40 cm. Zarys kolisty, o średn. ok. 65 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do

25 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach brunatno-czarne do czarnego, przesycone węglami drzewnymi, w partii środkowej jasnobrązowe (negatyw steli kamiennej?). Od zewnątrz przy ścianie jamy grobowej ślad niewielkiej (średn. ok. 15 cm, miąższość do 20 cm) jamki po wkopanym słupie (?). W czarnej warstwie wypełniska przepalone kości (I), drobne ułamki mało charakterystycznej ceramiki (2–4) i fragmenty zapinki (1). *I. Adultus–maturus (30–40 l.), K? (158,0 g).*

Inwentarz (Tabl. XCI/142): 1. Dwa fragmenty zapinki kapturkowej ze stopu miedzi; kabłąk z bruzdami wzdłuż krawędzi i pośrodku, z zachowaną nasadą grzebyka, oraz połowa 24-zwojowej sprężynki na osi ze śladem kapturka i cylinderka na górną cięciwę. Typ Almgren 41 (odm. 41 I?). Szer. kabłąka 15 mm. 2. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego w ręce, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 3. 10 okruchów niecharakterystycznej ceramiki starożytnej. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁–C_{1a}.

OBIEKT 143 (13C/Ic)

Grób inhumacyjny (?) (Tabl. XCI/143).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 95×55 cm, w przekroju wanienkowaty, miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko jasnobrązowe z kilkoma niecharakterystycznymi ułamkami ceramiki (1–3) i dwoma średniej wielkości kamieniami (do 20×15×15 cm). Kości szkieletu nie zachowały się (?).

Inwentarz (Tabl. XCI/143): 1. Fragment ceramiki lepionej w ręce, przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 2. Trzy niecharakterystyczne okruchy ceramiki starożytnej. 3. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 144 (11G/IIb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. XCII/141).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie regularnie prostokątny ciemnoszary zarys jamy o wym. ok. 100×50 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 25° na NE), wkopanej w jasnobrązową jamę o słabo czytelnym nieregularnie (?) prostokątnym zarysie o wym. ok. 110×75 cm. W przekroju jama prostokątna, o miąższości do 45–50 cm, z dnem wkopanym w wychodnię żwiru. W wypełnisku wkopu pojedyncze węgle drzewne, a w jego spągu drobne ślady przepalonych kości. W spągu jamy grobowej, przy ścianie W, mała wazka (9), pośrodku od N fragmenty nieprzepalonych zębów i kości (I),

przy nich dwa skupiska paciorków (4–7; kolia?) i dwie zapinki (1, 2) ze śladami nieokreślonej zmineralizowanej tkaniny i sznurka*, przy ścianie E paciorek (8) i wiorek (3). *I. Infans I (5–6 l.).*

Inwentarz (Tabl. XCII/141, CCCXVIII): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk wygięty kolankowato, o przekroju daszkowatym z wyraźnie zaznaczonym grzbietem, z polami metopowymi na główce i u nasady nóżki. Nóżka facetowana, z polem metopowym u nasady kabłąka. Sprężynka 13-zwojowa, asymetryczna, na żelaznej osi. Przy sprężynce pozostałości tkaniny. Typ Almgren 162 / wzór FG79. Długość 55 mm, wys. 22 mm, waga 7,26 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk wygięty kolankowato, o przekroju daszkowatym z wyraźnie zaznaczonym grzbietem, z polami metopowymi na główce i u nasady nóżki. Nóżka facetowana, z polem metopowym u nasady kabłąka. Sprężynka 14-zwojowa, na żelaznej osi. Przy sprężynce pozostałości tkaniny. Typ Almgren 162 / wzór FG79. Długość 55 mm, wys. 23 mm, waga 7,35 g. 3. Wisiorek wiaderkowaty, srebrny*. Typ Beilke-Voigt A.I / Kaczanowski III/1. Wys. ok. 13 mm, średn. 14 mm, waga 1,34 g. 4. Dwa poliedryczne paciorki z półprzejrzystego szkła barwy zielonej. Typ TM 129. Długość 8–9 mm, przekrój ok. 7×7 mm. 5. Beczułkowaty paciorek z opakowego szkła czarnego, zdeformowany wskutek błędu produkcyjnego. Typ TM 11. Wym. 14×11,5×9 mm. 6. 12 paciorków dwustożkowatych z półprzejrzystego szkła niebieskiego (w tym trzy całkowicie rozkruszone). Typ TM 57. Średn. 6–7 mm, wys. 4,5–5 mm. 7. Paciorek bursztynowy, krążkowaty, jednostronnie lekko wypukły. Zbliż. do typu TM 400. Średn. 12 mm, wys. 3,5 mm. 8. Paciorek bursztynowy, krążkowaty, jednostronnie lekko wypukły. Zbliż. do typu TM 400. Średn. 11–12 mm, wys. 4 mm. 9. Mała wazka gliniana lepiona ręcznie, bezucha, z lekko pogrubionym brzegiem. Powierzchnia chropowata i obmazywana, brązowa z jasnobrązowymi i czarnobrunatnymi plamami. Na dnie widoczny odcisk (drewnianej?) podstawki. Domieszka średnioziarnista. Typ XVIII A. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca 16 cm, dna 6 cm, wys. 12–12,5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂.

OBIEKT 145 (11G/I-IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCIII/145).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 20–25 cm; od E naruszony przez nory zwierzęce. W planie zarys owalny, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 55 cm, z dwoma wyraźnymi warstwami wypełniska: w spągu intensywnie czarnym, przesyconym węglami drzewnymi (III), zasypianym żółtym

piaskiem, w stropie ciemnobrunatnym i brunatnoczarnym. W górnej warstwie wypełniska bardzo nieliczne, silnie przepalone kości, fragment sprężynki zapinki (2) i nieokreślonego przedmiotu (3), w czarnej warstwie w spągu drobne ślady przepalonych kości (I), zapinka (1) i paciorki (4, 5). *I. Adultus-maturus* (8,4 g). *III.1. Betula sp.* (9); 2. *Acer sp.* (2); 3. *Nieoznaczone* (2) (TS).

Inwentarz (Tabl. XCIII/145): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi; uszkodzona. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka facetowana, z płaskim grzbietem. Sprężynka 16-zwojowa. Typ Almgren 161–162. Długość ok. 43 mm, wysokość ok. 16 mm, waga 4,13 g. 2. Fragment 12-zwojowej sprężynki na osi, od zapinki kuszowatej ze stopu miedzi. Długość zach. ok. 15 mm. 3. Fragment przepalonego (i odkształconego?) przedmiotu z taśmy ze stopu miedzi. Długość zach. ok. 18 mm, szerokość 13 mm. 4. Trzy płaskie paciorki prostokątne o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, fioletowego (jeden zachowany we fragmencie), nieprzepalone. Typ TM 119. Długość 12–13,5 mm, szerokość 8–8,5 mm, grubość 4–5,5 mm. 5. Miniaturowy paciorek krążkowaty ze szkła opakowego, pomarańczowego, nieprzepalony. Typ TM 53. Średnica 4 mm. 6. Niecharakterystyczny okruch ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

OBIEKT 146 (11G/Ib)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. XCIII/146).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. W planie zarys kolisty, o średnicy 40–45 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 15 cm. Wypełnisko szare i brązowoszare. W jamie zwarte skupisko bardzo licznych przepalonych kości (I), pierwotnie zapewne w popielnicy z materiału organicznego, wśród nich fragment sprężynki zapinki (1) i ułamek grzebienia (2). *I. Adultus* (20–30 l.), *K?* (588,7 g).

Inwentarz (Tabl. XCIII/146): 1. Sprężynka zapinki kuszowatej ze stopu miedzi, 10-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Długość 30 mm. 2. Fragment okładziny uchwytu i zęba grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi. Wymiary 26×12 mm. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 147 (11G/Iib)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. XCIII/147).

Opis: Odkryty na głęb. 50 cm. W stropie zarys nieregularnie prostokątny, o wym. 105×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 11° na NE), w przekroju

wanienkowaty, o miąższości do 35 cm; spąg wkopany w warstwę żwiru. Wypełnisko na krawędziach ciemnożółte, w części środkowej brązowoszare z niewielką ilością drobnych węgli drzewnych (wkop wtórny). W stropie wkopu nieliczne fragmenty przepalonych ceramiki (2, 3) i kilka przepalonych kości (I), w spągu nieprzepalone kółko (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Maturus-senilis* (3,2 g).

Inwentarz (Tabl. XCIII/147): 1. Kółko (pierścionek?) z drutu ze stopu miedzi, z końcami zawiniętymi na siebie. Typ Beckmann 15. Średnica ok. 19 mm, waga ok. 0,25 g. 2. Ok. 15 fragmentów misy glinianej lepięcej ręcznie, lekko przepalonych. Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA (?). 3. Kilka małych niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 148A (12C/III-IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCIV/148A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W planie nieregularnie owalny zarys o wym. ok. 75×40 cm i rozmytych brzegach, w przekroju workowaty, miąższości do 45 cm. Wypełnisko jednolicie czarne z węglami drzewnymi, licznymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamekami przepalonych ceramiki (1, 2). *I. Maturus* (40–50 l.), *K?* (228,3 g).

Inwentarz: 1. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepięcej ręcznie, przepalonych; na jednym zachowany ślad wydłużonej nasady ucha. Powierzchnie pierwotnie gładkie, jasnobrązowe (?). Domieszka drobnoziarnista. 2. Mały ułamek ceramiki starożytnej lepięcej ręcznie. Powierzchnia chropowata, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (fazy C₂–D?).

Uwaga: Wkopany w centralną część jamy grobu 148B.

OBIEKT 148B (12C/III-IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. XCIV/148B).

Opis: W stropie zarys nieczytelny, od W zniszczony przez drogę polną i wkopy nowożytny, miejscami sięgające poniżej spągu jamy grobowej. W spągu humusu, na głęb. 30 cm, odsłonięto duży głaz (40×30×25 cm), pod nim kolejny, na głęb. ok. 45–50 cm słabo czytelny zarys w przybliżeniu prostokątnej jamy grobowej o wym. ok. 240×105–110 cm; na głęb. ok. 90 cm jama miała kształt prostokątny z zaokrąglonymi krótszymi bokami, o wym. ok. 200×80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 17° na NE). W przekroju jama wanienkowata z płaskim dnem, miąższości ok. 70 cm. Wypełnisko w górnych warstwach jasnożółte, niżej ciemnożółte. W spągu, w części N, fragmenty czaszki i zębów (I.1), przy nich

paciorki (5–11), obok fragmenty haczyka wrzeciona (4; ze śladami nieokreślonego drewna) i sprzączka (1; pod nią ślady drewna dębowego* [GS] – być może z dranic lub trumny kłodowej?), na N od czaszki duży fragment misy (13) i przęślik (12) oraz grzebień (2), przy nim krótka igła (3); w całej jamie rozproszone fragmenty nieprze-palanej ceramiki w wczesnej epoki żelaza (14) i bardzo nieliczne, drobne przepalone kości (I.2). *I.1. Adultus wczesny* (ok. 20 l.), K; 2. *Infans I–II* (2,2 g).

Inwentarz (Tabl. XCV/148B, CCCXVIII): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielną, nieregularnie owalną. Rama w przekroju rombowa, kolec spłaszczony. Zbliż. do typu AH2. Wym. 25×19 mm, waga 17,2 g. 2. Grzebień trójwarstwowy z poroża z nitami ze stopu miedzi, zachowany w ok. 35 fragmentach. Pierwotnie uchwyt półkolisty, niezdobiony (?). Długość ok. 95 mm, wys. uchwytu ok. 35–40 mm, długość nitów 8–10 mm. 3. Dwa fragmenty cienkiej igły ze stopu miedzi. Uszko wykonane za pomocą dwuskrzydłowego przebijała. Długość 32 mm, średn. trzonu 1 mm. 4. Dwa fragment haczyka wrzeciona (tzw. szpili hakowej) ze stopu miedzi, z gładkim trzpieniem o przekroju okrągłym. Długość zach. 23 i 24 mm, średn. trzonu 1,6 mm. 5. 19 miniaturowych paciorków krążkowatych ze szkła opakowego, pomarańczowego (w tym dwa zachowane częściowo). Typ TM 53. Średn. 2,5 do 5 mm. 6. Poliedryczny paciorek z półprzejrzystego szkła fioletowego, uszkodzony. Typ TM 128. Długość ok. 9 mm, średn. 6,5×6,5 mm. 7. Dwa płaskie prostokątne paciorki o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, fioletowego. Typ TM 119. Długość 12–12,5 mm, szer. 7–7,5 mm, grub. 4–4,5 mm. 8. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, ze szkła opakowego, mlecznobiałego. Typ TM 120. Długość 11 mm, szer. 7 mm, grub. 4,5 mm. 9. Prostopadłościenny paciorek bursztynowy. Typ TM 411. Wym. 9×6×4 mm. 10. Krążkowaty, asymetryczny paciorek bursztynowy. Typ TM 388. Średn. 7 mm, wys. 4–5 mm. 11. Paciorek (skręt) z blaszki ze stopu miedzi, zachowany w drobnych ułamkach. 12. Krążkowaty przęślik kamienny* (piaskowiec lub mułowiec; PS), gładki, z biegunami lekko wgłębionymi przy otworze. Średn. 31 mm, wys. 12 mm. 13. Fragment misy glinianej lepionej w ręce, z pseudouszkiem na załomie brzuśca, słabo wypalanej. Powierzchnia wygładzona, czarnobrunatna do czarnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 19 cm, brzuśca ok. 16,5 cm. 14. 30 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprze-palonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (fazy C₂–D?).

Uwaga: W centrum jamy grobowej wkopany grób 148A.

Obiekty 149A–149C (12G/II–IIIb-c)

W warstwie humusu leśnego, na głęb. ok. 15–35 cm, na

powierzchni o wym. ok. 600×200–250 cm, skupisko kilkuset różnej wielkości (od ok. 10×10 do ok. 25×20 cm) kamieni polnych i odłupków od większych gładów, tworzących dwu- lub trójwarstwowy bruk (?) rozciągnięty po linii NNW-SSE (Tabl. LXXIV); w stropie „bruk” rozorany i zachowany szczątkowo, na niższych poziomach, do głęb. ok. 45–50 cm, kamienie zalegały w układzie pierwotnym (Tabl. XCVI). Pomiędzy kamieniami zarejestrowano ślady przepalonych kości, bardzo liczne fragmenty ceramiki (7–9), fragmenty przepalonych paciorków (5, 6), zapinki (1) i sprzączki (3) oraz nieprze-palone kółko (4). W spągu humusu, na głęb. 30–35 cm, amorficzne brunatno-czarne przebarwienia o nieokreślonych zarysach – rozorane i częściowo przemieszane stropy trzech sąsiadujących ze sobą jam grobowych: 149A (od W; z brukiem kamiennym w stropie), 149B (od E; z dużym gładem w narożniku) oraz 149C (od S). Wyraźne zarysy tych grobów odsłonięto na głęb. od 40 (149C) do 55–60 cm (149A, 149B).

Inwentarz (Tabl. XCVI/149A–149C): 1. Fragment facetowanego kabłąka zapinki kuszowatej ze stopu miedzi; na główce dwa niskie poprzeczne zgrubienia. Typ Almgren 161–162 (?). Długość zach. ok. 10 mm. 2. Fragment sprężynki na osi, z zapinki ze stopu miedzi. Długość zach. 6 mm. 3. Fragment prostokątnej skuwki sprzączki ze stopu miedzi, z dwoma otworami na nity; przy prawej, odłamanej krawędzi ślady tlenków żelaza (od żelaznej osi kolca?). Wym. 35×17 mm. 4. Kółko (ogniwo?) z cienkiego drutu ze stopu miedzi, otwarte. Średn. 11,5×12,5 mm. 5. Kulisty paciorek z mlecznobiałego szkła opakowego z zygzakowatymi nitkami opakowego szkła czerwonego i błękitnego, uszkodzony. Typ Olldag 2301 / grupa TM XXII. Średn. 15 mm, wys. 13,5 mm. 6. Poliedryczny paciorek z jasnoniebieskiego szkła półprzejrzystego, stopiony. Typ TM 126. Wym. 12×8×7 mm. 7. Ok. 15 fragmentów naczynia gliniane (dzban?) lepionego ręcznie, przepalonych i zniszczonych. U nasady szyjki listwa plastyczna, na zaokrąglonym brzuścu słabo czytelne pasmo płytkich, miętko rytych pionowych bruzdek. Powierzchnia pierwotna starannie wygładzona, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 8. Ok. 100 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, z różnych naczyń, w tym ok. 15 ułamków wylewów. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do brunatnych. Domieszka drobnoziarnista. 9. Sześć fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprze-palonych.

OBIEKT 149A (12G/II–IIIb-c)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. XCVII/149A).

Opis: Zarys jamy grobowej czytelny na głęb. 55–60 cm. W planie zarys zbliżony do prostokątnego, zorientowany wzdłuż osi N-S (z odchyleniem ok. 4° na NW), o wym.

ok. 260×60–70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 50 cm od uchwyconego stropu; dno jamy częściowo oparte a częściowo wkopane w wychodnię grubego żwiru. W stropie wypełnisko brunatnoczarne i dwu- lub trójwarstwowy bruk o dług. 170–180 cm ze średniej wielkości kamieni, w tym odłupanych od większych głazów; między kamieniami bruku pojedyncze przepalone kości (I.2) i ułamki przepalanej ceramiki (1–3), w części S na głęb. 65–70 cm także dwa fragmenty słabo zachowanych kości nieprzeznaczonych (I.1). Wypełnisko w dolnej partii szaro-żółte, bez śladów kości szkieletu. W całej jamie kilka ułamków nieprzeznaczonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I.1. Adultus-maturus* (30–40 l.), *K?*; 2. *Infans I* (7,1 g).

Inwentarz (Tabl. XCVII/149A): 1. Fragment glinianego naczynia lepienego ręcznie, przepalony, z szyjką wydzieloną głęboką bruzdą od łagodnie zaokrąglonego brzuśca. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 2. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepienego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 3. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów i okruchów ceramiki lepienego ręcznie, przepalonych. 4. Sześć fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeznaczonych. 5. Fragment mikrolitycznego wiórka z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 149B (12G/II-IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCVIII/149B). **Opis:** Na głęb. 50 cm zarys nieregularnie czworokątny, o wym. ok. 140×120 cm, w przekroju kształt zbliżony do nieckowatego, o miąższości do ok. 60 cm. Wypełnisko dwuwarstwowe: w górnej części ciemnoszare do czarnego, w dolnej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), pomiędzy nimi od E warstewka ciemnożółtego (nawianego?) piasku; spąg wkopany w wychodnię żwiru. W części N na głęb. ok. 25 cm duży głaz (ok. 50×50×40 cm) ze śladami obróbki, obok mniejszy (35×20×15 cm), pod nimi trzy kamienie polne średniej wielkości. W obu warstwach wypełniska rozproszone przepalone kości (I), liczne stopione paciorki (3–10), przeżarzone fragmenty dwóch zapinek (1, 2), ułamki przepalonego grzebienia (11) i ceramiki (12–14). *I. Adultus-maturus*, *K* (78,1 g). *III.1. Betula sp.* (19); 2. *Carpinus betulus* (1); 3. *Coniferae indet.* (1); 4. *Nieoznaczone* (5) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. XCVIII/149B, CCCXVIII, CCCXXVII): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, ze spłaszczonym grzbietem. Nóżka od wewnątrz wklęsła. Sprężynka 10-zwojowa, na osi za-

kończonej spłaszczonymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Dług. ok. 50 mm, wys. ok. 20 mm, waga 5,15 g. 2. Fragment identycznej zapinki ze stopu miedzi. Typ Almgren 161–162. Dług. zach. ok. 18 mm. 3. Sześć (?) rurkowatych paciorków mozaikowych z opakowego szkła czerwonego z wzorem meandrowym z opakowego szkła białego, czarnego i żółtego (w tym jeden lekko zdeformowany, dwa całkowicie stopione, jeden zachowany częściowo, oraz kilkaset okruchów z co najmniej dwóch dalszych). Typ TM 361a. Dług. 19 mm, średn. 11×13 mm. 4. Kulisty paciorek z opakowego szkła czarnego, stopiony. Typ TM 11. Średn. ok. 8 mm. 5. Melonowaty paciorek z czarnego szkła nieprzeźrystego, całkowicie stopiony. Typ TM 167. 6. Fragment polidrycznego paciorka z czarnego szkła nieprzeźrystego. Typ TM 122 lub TM 134 (?). 7. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z półprzeźrystego szkła fioletowego, nadtopiony. Typ TM 119. Dług. ok. 11 mm. 8. Paciorek tzw. pestkowaty z półprzeźrystego szkła jasnofioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 9–10,5 mm, grub. 5 mm. 9. Trzy amorficzne stopy przeźrystego szkła jasnofioletowego, z paciorków. 10. Dwa amorficzne stopy szkła z paciorków ze szkła opakowego białego, czerwonego, żółtego (i ciemnozielonego?), w tym z zygzakowatą linią czerwoną na białym tle. 11. Trzy małe fragmenty grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Dług. nitów 8–9,5 mm. 12. Fragmenty misy glinianej lepienego w ręce, z pseudouszkiem na górnej części brzuśca, przepalone. Powierzchnia zniszczona, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18 cm. 13. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepienego w ręce, z miętko rytymi pionowymi żłobkami, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 14. Ok. 50 fragmentów ceramiki lepienego ręcznie, silnie przepalonych. 15. Rdzeń krzemienisty (przepalony).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Fragmenty misy (12) też w grobie 149C (8).

OBIEKT 149C (12G/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCIX/149C). **Opis:** Odkryty na głęb. 40–45 cm. W stropie zarys nieregularny, ok. 15 cm niżej owalny, o wym. ok. 120×100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 50–55 cm; od NW dwie wyraźne, płytsze jamki o średn. 20–25 cm i miąższości 25–30 cm (dołki posłupowe?). Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie na obrzeżach brunatnoszare, z kilkoma uławkami nieprzeznaczonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (11). W dolnych warstwach jamy, na głęb. 50–65 cm nieregularny bruk (?) ze średniej wielkości kamieni (do

20×20×10 cm), w tym ze śladami obłupywania. W czarnej warstwie w spągu nieliczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (8–10), paciorki (3–5), ułamki zapinki (1) i grzebienia (6), przęślik (7) i sprzączka (2). *I. Adultus-maturus, K?* (17,8 g).

Inwentarz (Tabl. XCIX/149C, CCCXVIII): 1. Pięć małych fragmentów zapinki z podwiniętą nóżką, dwuczęściowej, ze stopu miedzi. Kabłąk i nóżka facetowane, nóżka od wewnątrz wklęsła, sprężynka na osi. Typ Almgren 161–162. 2. Sprzączka żelazna z prostokątną ramą na osi i kolcem lekko przedłużonym poza ramę. Typ AD30. Wym. 29×38 mm. 3. Stopiony fragment rurkowego paciorka mozaikowego z opakowego szkła czerwonego z meandrowym wzorem z opakowego szkła białego, czarnego i żółtego. Typ TM 361a. 4. Trzy paciorki tzw. pestkowate z półprzejrzystego szkła jasnioletowego (w tym jeden całkowicie stopiony). Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 10–11 mm, grub. 6 mm. 5. Trzy fragmenty dwóch lub trzech płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, ze szkła fioletowego (w tym jeden całkowicie stopiony). Typ TM 119. Dług. ok. 6,5 i 8 mm. 6. Mały fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża i trzy nity ze stopu miedzi. Dług. nitów do 9 mm. 7. Przęślik gliniany, dwustożkowy z płaskimi biegunami, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, brązowo-czarna. Średn. 35–36 mm, wys. 26 mm. 8. Fragmenty głębokiej wazy glinianej lepionej ręcznie, przepalone. Szyjka wydzielona dwoma ostro rytymi bruzdami, pod wylewem małe uszko o sfazowanych brzegach, na baniastym brzuścu pasmo gęsto rozmieszczonych, miętko rytych ukośnych bruzdek. Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA. Średn. wylewu ok. 17–18 cm, brzuśca 19 cm. 9. Fragment wylewu naczynia glinianego ręcznie lepionego, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 10. Ok. 45 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, silnie przepalonych. Domieszka drobnoziarnista. 11. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwagi: Fragmenty misy (8) też w grobie 149B (12).

OBIEKT 150 (12D/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. XCV/150).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm, naruszony przez korzenie drzew. W planie zarys nieregularny, zbliżony do koliste-go, o średn. 65 cm, w przekroju wanienkowaty, o miąższości 10 cm. Wypełnisko jednolicie czarne, z węglami drzewnymi. W całej jamie rozproszone przepalone kości (I), fragment zapinki (1) i kilka fragmentów ceramiki (2, 3). *I. Adultus wczesny* (149,2 g).

Inwentarz (Tabl. XCV/150): 1. Fragment zapinki kuszowatej, dwuczęściowej, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, silnie wysklepiony, facetowany. Typ Almgren 161–162 (?). Dług. zach. ok. 19 mm. 2. Trzy fragmenty ceramiki ręcznie lepionej o gładkiej, jasnobrązowej powierzchni, przepalone. Domieszka drobnoziarnista. 3. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 151 (11G/IIb)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. C/151).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. W planie zarys owalny, o wym. 40×30 cm, w przekroju nieckowaty (?), o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko jasnobrązowe. W jamie od S nieprzepalone, bardzo starannie wykonane, lecz słabo wypalone naczynie misowate, przy nim od NE zwarte skupisko wyjątkowo licznych przepalonych kości (I) i drobnych węgli drzewnych – układ kości wskazuje, że pierwotnie zostały złożone w pojemniku z materiałów organicznych. Wśród kości zapinka (1) i kilka ułamków grzebienia (2); pojedyncze przepalone kości także wewnątrz misy i w jamie poza skupiskiem. *I. Adultus-maturus, K?* (1049,2 g).

Inwentarz (Tabl. C/151): 1. Zapinka z pełną pochewką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk w przekroju trójkątny, z dwoma pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Nóżka zakończona pojedynczym pierścieniem z nacinanego drutu i profilowanym guzkiem. Sprężynka (niezachowana) na osi ze stopu miedzi. Zbliż. do typu Almgren 178. Dług. 54 mm, wys. 16 mm, waga 4,88 g. 2. Sześć drobnych fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Dług. nitu 12 mm. 3. Naczynie gliniane (misa) lepienie w ręce, lekko asymetryczne, słabo wypalone. Szyjka wydzielona niewielkim uskokiem, brzusec dwustożkowy z dość ostrym załomem. Na barkach potrójny miętko rytym zygzak, niezbyt regularny, i małe, przewężone uszko kolankowate. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, nierówna, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA/B. Średn. wylewu 16,5 cm, brzuśca 19,5 cm, dna 8–8,5 wys. 12–12,5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 152 (12E/Ib)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. C/152).

Opis: Zarejestrowany na głęb. 30 cm. Ok. 10 cm niżej wyraźny zarys j prostokątnej jamy o wym. 150×70 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju wanienkowatej, o miąższości 60 cm. Wypeł-

nisko jasnobrązowe, w górnych warstwach w części centralnej nieregularne ciemnoszare i czarne przebarwienia przesycone węglami drzewnymi, w ich obrębie przepalone kości (I); w spągu wypełnisko żółtobrązowe, pod dnem jamy zwarta warstwa orsztynowa. W całej jamie rozproszone ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Adultus-maturus* (30–40 l.), *M* (50,3 g).

Inwentarz: 1. 30 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej. 2. Fragment narzędzia retuszowanego (przeżrzany) i łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 153 (11G/II-IIIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. XCV/153).

Opis: Zarejestrowany na głęb. 40–45 cm. W planie zarys jamy owalny, zbliżony do prostokąta, o wym. 120×75 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem 21–24° na NW), w przekroju nieckowaty (?), o miąższości 15 cm. Wypełnisko ciemnożółte. W spągu od N i W amorficzne brunatne przebarwienia, w ich obrębie od W dwa nieprzealone zęby (I) i ślady substancji organicznej (kości?), przy nich wisiołek (2) i paciorek (1). *I. Infans I*.

Inwentarz (Tabl. XCV/153, CCCXVII): 1. Płaskokulisty paciorek ze szkła opakowego, czarnego, z ósemkowatą linią szkła żółtego. Typ Gopkalo VIII/1b / zbliż. do typu TM 266d. Średn. 18 mm, wys. 12 mm. 2. Wisiołek wiaderkowaty ze stopu miedzi, uszkodzony. Typ Beilke-Voigt A.I / Kaczanowski III/2. Wys. ok. 15 mm, średn. ok. 15 mm, waga 1,81 g.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 154 (12D/IIIa)

Grób ciałopalny, z popielnicą organiczną (Tabl. CI/154).

Opis: Na głęb. ok. 20 cm, w spągu humusu, duży, płaski gład (55×35×20 cm) ze śladami obróbki, nakrywający owalną jasnoszarą jamę grobową o wym. ok. 30×20 cm i miąższości 15 cm. W jamie wyjątkowo liczne przepalone kości (I) tworzące zwarte skupisko, wśród nich zapinka (1), igła (2) i fragmenty grzebienia (3). *I. Adultus* (25–35 l.), *K* (1030,1 g).

Inwentarz (Tabl. CI/154): 1. Zapinka kuszowata z wysoką pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Na główce profilowany guzek, kabłąk w przekroju trójkątny z płaskim grzbietem, nóżka płaska, rozszerzona wachlarzowato, pochewka skrócona. Sprężynka asymetryczna, siedmiozwojowa, na osi zakończonej nieprofilowanymi guzkami. Almgren grupa VII.1 / typ Mackeprang VIIb / Schulte A VII 2, 21. Długość. 33 mm, wys. 16 mm, waga 3,97 g. 2. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem (zniszczonym

w ogniu) wykonanym dwuskrzydłowym przebijakiem. Długość zach. ok. 50 mm, waga 0,85 g. 3. Pięć fragmentów zębów (w tym skrajnego) i drobny fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża. Długość zębów do 28 mm. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej. 5. Fragment łuszczenia i łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Obiekt 155 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 156 (12D/IVb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CI/156).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. W stropie zarys jamy nieregularnie owalny, na głęb. 60–70 cm prostokątny o zaokrąglonych krótszych bokach i wym. 120×30–40 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NE), w przekroju nieckowaty (?). Spąg jamy grobowej na głęb. ok. 95 cm, słabo czytelny na tle piasku calcowego. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe. W centralnej partii jamy grobowej dwa duże kamienie (do 25×20×20 cm), wokół nich nieregularny zarys wkopu (?) o wypełnisku od szarobrunatnego do brunatnoczarnego, z drobnymi węglami drzewnymi (III) i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) oraz ułamkami przepalonej ceramiki (1–4). W całej jamie drobne okruchy niecharakterystycznej ceramiki (6) i ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Infans I–II* (6,6 g). *III.1. Betula sp.* (23); 2. *Ulmus sp.* (1); 3. *Pinus sp.* (5); 4. *Tilia sp.* (5); 5. *Salicaceae* (3); 6. *Liściaste* (10) (TS).

Inwentarz (Tabl. CI/156): 1. Fragment masywnego taśmowego ucha naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 2. Fragment wylewu naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepiącego ręcznie, przepalony. Szyjka wydzielona szeroką, miękką rytą bruzdą, nad nią ślad górnej nasady nalepianego uszka lub pseudouszko. Powierzchnia wygładzona, szara. Domieszka drobnoziarnista. 4. Trzy niecharakterystyczne fragmenty ceramiki, przepalone. Powierzchnie gładkie, brązowe do brunatnych. Domieszka drobnoziarnista. 5. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej. 6. Ok. 10 niecharakterystycznych okruchów ceramiki starożytniej, lepiącej ręcznie. 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 157 (12D/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CII/157).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys jamy owalny, o wym. 110×80 cm, ok. 20 cm niżej prostokątny. W przekroju jama regularnie prostokątna, o miąższości 40 cm. Wypełnisko w stropie brunatnoczarne, niżej żółtoszare, w spągu i przy ścianach smolistoczarne z dużymi fragmentami silnie przepalonych bierwion (III). W czarnej warstwie przepalone kości (I), nieliczne ułamki przepalanej ceramiki (11, 12), zapinka (1) oraz przepalone lub nadtopione paciorki (2–10); w jamie także kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). *I. Adultus* (34,3 g). *III.1. Betula sp.* (62); 2. *Salicaceae* (8); 3. *Liściaste* (30); 4. *Nieoznaczone* (12) (TS).

Inwentarz (Tabl. CII/157, CCCXVII): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, z dwoma pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Nóżka zakończona małym guzkiem (pierwotnie także z pierścieniem z nacinanego drutu?). Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej spłaszczonymi guzkami z pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Zbliż. do typu Almgren 178. Długość. 45,5 mm, wys. 19 mm, waga 5,27 g. 2. Dwa krążkowate paciorki z pomarańczowego szkła opakowego (w tym jeden całkowicie przepalony). Typ TM 53. Średn. 5 mm. 3. Stopiony paciorek z opakowego szkła czerwonego. 4. Paciorek poliedryczny z niebieskiego szkła półprzejrystego, nadtopiony. Typ TM 126. Wym. 10×6×6 mm. 5. Fragmenty poliedrycznego paciorka z niebieskiego szkła półprzejrystego. Typ TM 113, 118 lub 126. 6. Paciorek poliedryczny z fioletowego szkła półprzejrystego, nadtopiony. Typ TM 128. Wym. 12×6×6 mm. 7. Fragmenty poliedrycznego paciorka z fioletowego szkła półprzejrystego. Typ TM 119 lub 128. 8. Paciorek (poliedryczny?) z ciemnozielonego szkła półprzejrystego, przepalony. Typ TM 116 (?) lub TM 129 (?). Wym. 10×8×6 mm. 9. Dwa fragmenty paciorka (paciorków?) z przejrzystego szkła jasnozielonego z ósemkowaną linią z opakowego szkła białego. Typ TM 267c. 10. Paciorek beczułkowaty z opakowego szkła czarnego z falistą linią z opakowego szkła żółtego między dwoma białymi liniami prostymi, nadtopiony. Typ Gopkalo IX/8B / TM 301x. Średn. 14,5×17,5 mm, grub. ok. 12 mm. 11. Fragment ręcznie lepionej ceramiki z ukośnie nacinaną listwą plastyczną, przepalony. Powierzchnie zniszczone. 12. Ok. 15 drobnych fragmentów ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, przepalonych. 13. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 14. Fragment mikrolitycznego wiórka z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 158 (13D/I-IIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CIII/158).

Opis: Strop w części centralnej silnie naruszony przez korzenie jarzębiny i świerku. Czytelny zarys jamy grobowej odsłonięto na głęb. ok. 40–50 cm. W planie jama prostokątna, o wym. 240×75 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NE), w przekroju wanienkowata, o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko ciemnożółte. W spągu pośrodku jamy grobowej ciemnobrunatne przebarwienie o długość 190 cm, od S wyraźnie prostokątne, o szer. 30 cm, od N nieco rozmyte – prawdopodobnie ślad po rozłożonej trumnie kłodowej (bądź trumnie z dranic?), odchylonej o ok. 7° na NE od osi jamy grobowej. W jej obrębie w części S misa (3), w części N – zapinka (1) ze szczątkami nieokreślonej tkaniny (lub tkanin)* i paciorek (2); w jamie rozproszone fragmenty nieprzepalonego naczynia (4; naczyń?) i kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CIII/158): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk wygięty kolankowato, sfazowany, z polami metopowymi na główce i u nasady nóżki, nóżka sfazowana, z polem metopowym u nasady kabłąka; wszystkie pola metopowe zdobione pojedynczymi porzecznymi bruzdami. Sprężynka 10-zwojowa, na żelaznej ośce zakończonej profilowanymi guzkami ze stopu miedzi. Podwinięta nóżka naprawiana – odłamana owijka umocowana do otworka w nasadzie pochewki. Typ Almgren 162 / wzór FG79. Długość. 51 mm, wys. 15 mm, waga 8,50 g. 2. Paciorek tzw. pestkowaty, z półprzejrystego szkła fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 8–10 mm, grub. 5 mm. 3. Misa gliniana lepiona ręcznie, asymetryczna, z nierówną krawędzią. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnoczarnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 20–20,5 cm, brzuśca ok. 19,5 cm, dna 10 cm, wys. 7–7,5 cm. 4. Ok. 25 fragmentów naczynia glinianego (lub naczyń) lepionego ręcznie, nieprzepalonych, w tym ułamek wychylonego wylewu i dwa ułamki ze śladami rytego ornamentu (pasma wielokrotnego zygzaka?). Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 5. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}–C₂.

OBIEKT 159 (11G/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CIV/159).

Opis: Odkryty na głęb. 25 cm, w spągu humusu. Strop rozmyty i naruszony przez korzenie. W planie zarys owalny, o wym. 80×45 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 25 cm. Wypełnisko ciemnoszare z nielicznymi

nymi węglami drzewnymi (III) i rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Adultus, K?* (42,3 g). *III.1. Betula sp.* (3); *2. Liściaste* (4) (TS).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 160 (11G/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CV/160).

Opis: Strop odsłonięty na głęb. ok. 50 cm. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 70×35–40 cm i rozmytych krawędziach, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko jasno- do ciemnoszarego, z dwoma okruchami ceramiki (1, 2). W ciemnoszarej warstwie w spągu jamy bardzo nieliczne przepalone kości (I). *I. Adultus, K?* (14,4 g).

Inwentarz: 1. Niecharakterystyczny, przepalony ułamek ceramiki lepionej ręcznie. 2. Ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekt 161 (numer anulowany)

OBIEKT 162 (11G/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CV/162).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. W stropie zarys nieregularny, o wym. ok. 170×120–80 cm, w spągu owalny, o wym. ok. 85×60 cm. W centrum przeżarzony głaz ze śladami obróbki (ok. 60×40×35 cm), rozłupany na dwie części ułożone jedna nad drugą, pod nią drugi głaz z obłupanymi ścianami, przy nim w spągu od SE szczyt kolejnego dużego głazu zalegającego w N części jamy grobu 176. W przekroju jama nieckowata, o miąższości do ok. 60 cm, z przegłębieniem pod drugim głazem, sięgającym głęb. ok. 75 cm; od NW spąg jamy oparty na warstwie zwartego żwiru. Wypełnisko od NW i w spągu czarne z węglami drzewnymi (III), w pozostałej partii jamy brunatnoszare. Przy rozłupanym głazie, od NW, zwarte skupisko przepalanej ceramiki (5–8); w całej jamie rozproszone przepalone kości (I), kulka gliniana (3), trzy nieprzepalone paciorki (1), nadtopiony żeton (2) i ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). Ok. 25–30 cm na NW od zarysu jamy, fragment przepalonego grzebienia (4), być może z rozwianego/rozoranego stropu grobu. *I. Adultus–maturus, K?* (29,9 g). *III. Betula sp.* (35) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CVI/162): 1. Trzy krążkowate paciorki z pomarańczowego szkła opakowego, nieprzepalone. Typ TM 53. Średn. 4–4,5 mm. 2. Fragment żetonu do gry ze szkła nieprzejrzystego, czarnego, nadtopiony. Dług. zach. ok. 9 mm. 3. Kulka z wypalanej gliny, lekko spłaszczona. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Średn.

11–12 mm, grub. ok. 6,5 mm. 4. Fragment skrajnej płytki wewnętrznej grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi. Dług. nitu 10,5 mm. 5. Głęboka słabo profilowana misa gliniana lepiiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana fragmentarycznie, zrekonstruowana. Powierzchnia gładka, zniszczona, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA/XVIII A. Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca ok. 18 cm, dna 7 cm, wys. ok. 12 cm. 6. Sześć fragmentów słabo profilowanej misy glinianej lepionej ręcznie, lekko przepalonych. Na brzuścu ryty ornament pasmowy (zidentyfikowane motywy zdobnicze: jodełka, ukośna kratka i zygzak naprzeciwległy) między dwoma poziomymi bruzdami: miękko rytą górną, i ostro rytą dolną. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 25 cm, brzuśca 24 cm. 7. Dwa fragmenty górnej partii grubościennego naczynia gliniane lepieniego ręcznie, lekko przepalone. Wylew niemal cylindryczny o płaskiej krawędzi, brzusec jajowaty (?). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IB (?). Średn. wylewu >25 cm. 8. Ułamek brzuśca naczynia gliniane lepieniego ręcznie, zdobiony rzędem dołków i nieokreślonym wzorem rytym. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 9. Ok. 70 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym z opisanych naczyń. 10. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od SE wkopany w N część inhumacyjnego grobu 176 – paciorki (1) pochodzą z naruszonej części wypełniska tego grobu; granica wypełnisk obu obiektów rozmyta i trudna do wyznaczenia.

OBIEKT 163 (12G/Ic)

Grób inhumacyjny (Tabl. CIV/163).

Opis: Na głęb. ok. 30 cm szare amorficzne przebarwienie o rozmytych brzegach. Niżej, na głęb. 45–50 cm, wyraźny prostokątny zarys z zaokrąglonymi krótszymi bokami, o wym. od 100×45–55 cm w stropie do 85×55 cm w spągu, zorientowany po osi N-S (odchyleniem ok. 7° na NE), w przekroju wanienkowaty, o miąższości 35 cm; spąg posadowiony na wychodni żwiru. Wypełnisko w stropie szare, niżej ciemnobrunatne do brunatnoczarne, w spągu ciemnożółte. W słabo czytelnym stropie dwa paciorki: przepalony (2) i nieprzepalony (1), nieprzepalony przęslik (3) i fragmenty przepalanej ceramiki (5–7), w brunatnoczarnej warstwie okruchy przepalonych kości (I.2) i drobne węgle drzewne oraz częściowo przepalone ułamki ceramiki, w spągu od N fragmenty nieprzepalonych zębów (I.1), od SE naczynie (4). *I.1. Iuvenis/adultus* (16–20 l.), *K?*; *2. Infans I* (0,2 g).

Inwentarz (Tabl. CIV/163, CCCXVIII): 1. Paciorek segmentowy z nieprzejrystego szkła czarnego, nieprzepalony. Typ TM 97a. Średn. 11 mm, dług. 8–9 mm. 2. Paciorek beczułkowaty z przejrystego szkła fioletowego, przepalony. Typ TM 3. Średn. 11,5–13 mm, wys. ok. 9 mm. 3. Prześlik gliniany, dwustożkowaty z lekko wklęsłymi biegunami i ściankami; nieprzepalony. Powierzchnia gładka, brązowo-brunatna, zniszczona. Średn. 37 mm, wys. 22 mm. 4. Przydenna część małego, grubościennego baniastego naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalona. Brzusiec zdobiony nieregularnymi nakłuciami. Powierzchnia nierówna, chropowata, brunatno-szara. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. dna 6 cm. 5. Fragment wylewu naczynia glinianego (mieczi?) lepionego ręcznie, lekko przepalony, o płasko ściętej krawędzi i zaznaczonym załomie brzuśca. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Osiem drobnych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, ceglastobrązowe i szare. Domieszka drobnoziarnista. 7. Trzy niecharakterystyczne okruchy ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie chropowate, brązowe. Domieszka drobnoziarnista. 8. Głęboka słabo profilowana misa gliniana lepiona ręcznie, nieprzepalona. Powierzchnia niestarannie zagładzona, ze śladami przecierania na barkach, jasnobrązowa do brunatnej, z czarnobrunatnymi plamami. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIA (lub IB?). Średn. wylewu 20–20,5 cm, brzuśca ok. 22,5 cm, dna 9 cm, wys. 15–15,5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 164 (12C/II d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CVII/164).

Opis: Odkryty na głęb. 35 cm, w stropie zniszczony przez orkę i korzenie sosen. W planie zarys prostokątny, o wym. 170–180×120 cm, w przekroju nieckowaty, z przegłębieniem w części E, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko zwarte, smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi; od NW i SE duże fragmenty przepalonych bierwion (III). W górnej partii jamy od N dwa wstawione w siebie naczynia (5, 6), w spągu jamy przepalona sprzączka (2), fragment zapinki (1), ułamek grzebieńca (4) i bardzo nieliczne przepalone kości (I). *I. Adultus* (8,9 g). *III. Betula sp.* (2000 cm³) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CVII–CVIII/164): 1. Szpila i połowa 12-zwojowej sprężynki zapinki kuszowatej ze stopu miedzi; ośka zakończona profilowanymi guzkami. Dług. szpili ok. 37 mm. 2. Sprzączka ze stopu miedzi, dwuczęściowa, nadtopiona i uszkodzona. Rama prostokątna na osi, skuwka pierwotnie prostokątna z trzema nitami. U nasady ramy i kolca profilowane pola metopowe. Typ

AD29. Wym. ok. 31×51mm, waga 6,82 g. 3. Ułamek przepalonego drutu ze stopu miedzi (z cięciwy zapinki?). Dług. zach. ok. 15 mm. 4. Fragment płytki wewnętrznej i fragment okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebieńca z poroża, oraz ułamek nitu ze stopu miedzi. Wym. płytki 13×11 mm. 5. Głęboka waza gliniana lepiona ręcznie, esowata z wyraźnym załomem brzuśca. Pod wylewem przewężone ucho o sfazowanych brzegach. Powierzchnia wygładzona, nierówna, brązowo-brunatna, częściowo zniszczona, ze śladami ognia. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IVB. Średn. wylewu 24 cm, brzuśca ok. 28,5 cm, dna 12,5 cm, wys. 19,5 cm. 6. Misa gliniana lepiona ręcznie, dwustożkowata, z ostrym załomem brzuśca, asymetryczna. Na barkach nalepiony guzek/pseudouszko w kształcie litery „X”. Powierzchnia wygładzona, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 32 cm, dna 10,5 cm, wys. 14–14,5 cm. 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego, przepalona.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 165 (12D/Ia-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CVIII/165).

Opis: Odkryty na głęb. 35 cm. W planie zarys zbliżony do kolistego, o średn. 40–45 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 20 cm. Wypełnisko ciemnoszare. W stropie niewielki (dług. 15 cm) odłupek kamienny. W wypełnisku pojedyncze przepalone kości (I) i stop szkła (1) oraz liczne fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). *I. Niediagnostyczne* (1,2 g).

Inwentarz (Tabl. CCCXXIV): 1. Amorficzna płaska bryłka stopionego szkła przejrystego, jasnozielonego (z naczynia?). 2. 80 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 166 (12D/Ia-b)

Grób inhumacyjny (Tabl. CIX/166).

Opis: Zarejestrowany na głęb. 35 cm. Na głęb. ok. 70 cm wyraźny prostokątny zarys o wym. ok. 160×40 cm, zorientowany po osi N–S (z odchyleniem ok. 16° na NW). W przekroju jama wanienkowata, miąższości ok. 90 cm. Wypełnisko jednolicie żółtoszare. W stropie od S dwa duże głazy (wym. 50×45×35 i 50×40×30 cm) ze śladami obłupywania ścian, oraz kilka fragmentów przepalonych kości (I), w całej jamie rozproszone liczne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). Na poziomie spągu, w centralnej partii jamy od W naczynie (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Adultus-maturus* (1,2 g).

Inwentarz (Tabl. CIX/166): 1. Głęboka misa gliniana lepiąca ręcznie, słabo profilowana. Powierzchnia wygładzona, nierówna, niejednorodnej barwy: brązowo-brunatno-czarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Typ VIA/XVIII. Średn. wylewu 15 cm, brzośca 15,5 cm, dna 7 cm, wys. 12–12,5 cm. 2. 30 ułamków i okruchów nieprzypalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁–C₂.

OBIEKT 167 (12D/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CII/167).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. W planie zarys prostokątny, o wym. 85×60 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm. Wypełnisko w stropie brunatno-czarne, ok. 10–15 cm poniżej stropu – smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), na tym poziomie w centrum jamy duży kamień (35×20×15 cm). W czarnej warstwie w spągu fragmenty przypalonych elementów wyposażenia (1–5) i ceramiki (6–9) oraz liczne przypalone kości (I). I. *Maturus-senilis*, K (290,5 g). III.1. *Betula sp.* (4); 2. Nieoznaczone (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CII/167, CCCXVII): 1. Ułamek przedmiotu ze stopu miedzi (ramy sprzączki?). Długość ok. 14 mm. 2. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z półprzejrzystego szkła fioletowego, przypalony. Typ TM 119. Długość 12 mm, szer. 9 mm, grub. 5 mm. 3. Cztery fragmenty przypalonych paciorków z półprzejrzystego szkła fioletowego i nieprzejrzystego czarnego. 4. Krążkowaty paciorek z pomarańczowego szkła opakowego, przypalony. Typ TM 53. Średn. 4–4,5 mm. 5. Przęslik gliniany, dwustożkowaty z nieznanymi wklęsłymi biegunami, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, brązowo-czarna, ze śladami ognia. Średn. 35–36 mm, wys. 23 mm. 6. Ok. 10 fragmentów naczyń glinianego (wazy?) lepiąca ręcznie, z cylindryczną szyjką wydzieloną dwoma nieregularnymi bruzdami, częściowo przypalonych. Powierzchnia gładka, niestarannie wykończona, brązowo-brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA (?). Średn. wylewu i brzośca 18 cm. 7. Trzy małe ułamki ceramiki ręcznie lepiąca, przypalone, w tym fragment z ukośnicą nacinającą listwą plastyczną. 8. Fragment ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, przypalony. 9. Ok. 15 niecharakterystycznych okruchów ceramiki starożytniej lepiąca ręcznie, częściowo przypalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

OBIEKT 168 (12D/I-IIb-c)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CX–CXI/168).

Opis: Odkryty na głęb. 45–50 cm, w stropie naruszony przez korzenie topoli. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. 210×115–120 cm, na głęb. 135 cm prostokątny o zaokrąglonych krótszych bokach i wym. 185×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 21° na NE), w przekroju nieckowaty, o miąższości 80 cm; spąg jamy wkopany w warstwę żwiru i gliny. Wypełnisko ciemnożółte, miejscami z amorficznymi szarymi przebarwieniami. W stropie sześć dużych, połupanych i obrobionych kamieni, między nimi pojedyncze przypalone kości (I.2) i fragmenty nieprzypalonej (5, 6) i przypalonej (7) ceramiki; w całej jamie liczne ułamki nieprzypalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). Przy ścianie N kolejny głaz (50×45×40 cm) z podstawą opartą na warstwie żwiru. W spągu pomiędzy tym kamieniem a ścianą jamy duży fragment nieprzypalonej czaszki i fragmenty zębów (I.1), zapinka (1) ze szczątkami tkaniny lnianej* i fragmenty wazki (4; ułamki tego samego naczynia też pomiędzy kamieniami w stropie jamy grobowej). W części SE fragment wylewu dużego słabo wypalonego naczynia (3), na nim grzebień (2). I.1. *Maturus wczesny* (35–40 l.), K; 2. *Niediagnostyczne* (1,3 g).

Inwentarz (Tabl. CXII/168): 1. Zapinka kuszowata z zaczepem blaszkowym, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka sfazowane, na główce, u nasady nóżki i u nasady kabłąka pola metopowe zdobione rytym znakiem w kształcie litery „X”. Sprężynka ośmiozwojowa, na ośce zakończonej dużymi spłaszczonymi guzkami. Na zaczepie pochewki poprzeczne bruzdy imitujące owijkę; pochewka uszkodzona. Typ Almgren 172 / grupa IIIA / wzór FG28. Długość pierwotna ok. 31 mm, wys. 11 mm, waga 3,16 g. 2. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, z wysokim niezdobionym (?) uchwytem półokrągłym (lub trójkątnym z zaokrąglonym wierzchołkiem). Typ Thomas I.1 lub I.3 / wzór Kokowski K2 lub K3. Długość ok. 90 mm, wys. uchwytu ok. 45 mm. 3. Fragment (odkształcony?) wylewu dużego jajowatego naczynia glinianego lepiąca ręcznie, słabo wypalonego. Brzeg nierówny, powierzchnia pod wylewem wygładzona, nierówna, niżej chropowata (?), szaroczarna, wewnątrz jasnobrunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ IA. 4. Naczynie gliniane (wazka) lepiąca ręcznie, zachowane fragmentarycznie. Brzusiec dwustożkowaty o wyraźnym załomie, ucho lekko asymetryczne. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVII B (?). Średn. wylewu 11 cm, brzośca 13 cm, dna ok. 6 cm, wys. ok. 10,5 cm. 5. Fragment brzośca naczynia glinianego lepiąca ręcznie, o gładkiej powierzchni barwy brunatnej, wewnątrz czarnej; nad załomem brzośca szeroka, miękko ryta bruzda. Domieszka drobnoziarnista (k. wielbarska?). 6. Dwa fragmenty

załomu brzuśca dwustożkowatego naczynia glinianego lepionego ręcznie, o gładkiej powierzchni barwy jasno-brunatnej. Domieszka drobnoziarnista (k. wielbarska?). 7. Pięć niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 8. Ok. 50 ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₃-D.

Uwagi: Od NW naruszył SE skraj stropu jamy grobu 192.

Obiekt 169 (numer anulowany)

OBIEKT 170 (12C/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXIII/170).

Opis: Odkryty na głęb. 35–40 cm. Zarys owalny, o wym. 135×110 cm, w spągu kolisty, o średn. 110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko w górnych warstwach brązowoszare, w spągu i przy ścianie SE smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi. W wypełnisku rozproszone przepalone i nieprzepalone (!) fragmenty ornamentowanego naczynia (5), okruchy niecharakterystycznej ceramiki (7) oraz nieprzepalone fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6), w czarnej warstwie nieliczne przepalone kości (I), okucie pasa (1) i cztery paciorki (2–4). *I. Adultus-maturus* (27,9 g).

Inwentarz (Tabl. CXIII/170, CCCXVIII): 1. Okucie końca pasa ze stopu miedzi, dwuczęściowe, nadtopione, uszkodzone. Trzonek zakończony pierścieniem, luźna część skuwki połączona z trzonkiem trzema nitami. Typ 5/1 / Raddatz J.II₁ (?). Długość 43 mm, szer. 21 mm, waga 6,09 g. 2. Dwa paciorki dwustożkowate ze szkła niebieskiego, przejrzystego (jeden nadtopiony). Typ TM 57. Średn. 7 mm, wys. 5 mm. 3. Paciorek tzw. pestkowaty, z półprzejrzystego szkła fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. ok. 10 mm, grub. 6 mm. 4. Paciorek ze szkła czarnego, nieprzejrzystego, całkowicie stopiony. Wym. 14×11×7 mm. 5. Ok. 30 fragmentów cienkościennego naczynia glinianego (wazy?) lepionego ręcznie, w tym nieprzepalonych. Krawędź wyraźnie ścienniona, pod wylewem ucho o poszerzonych nasadach, szyjka wydzielona ukośnie nacinaną listwą, pod listwą na łagodnym załomie brzuśca pasmo ostro rytego zdobienia o zmiennych motywach, w tym zygzaka kilkuwątowego oraz rzędów kresek ukośnych. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA (?). Średn. wylewu ok. 19 cm, brzuśca ok. 22 cm. 6. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 7. Ok. 30 drobnych fragmentów i okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Uwagi: Liczne fragmenty naczynia (5) w nieodległym grobie 184 (6), kilka także luźno w okolicy obu obiektów.

OBIEKT 171 (11C/IVc-d-12C/Ic-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXIII/171).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. W stropie, w centralnej partii jamy grobowej, kilka odłupków kamiennych, między nimi fragmenty dwóch przepalonych paciorków (6, 7) i nieprzepalonego (?) przęślika (8) oraz kilka przepalonych kości (I). W planie zarys owalny, zbliżony do prostokątnego, o wym. 160×65–85 cm, w spągu prostokątny, o wym. 135×75–80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE), w przekroju wanienkowaty, o miąższości 80 cm. Wypełnisko jednolicie żółtoszare. W całym wypełnisku, na głęb. od 60 do 120 cm, rozproszone paciorki bursztynowe i szklane (1–5), a także liczne, drobne fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Adultus* (4,9 g).

Inwentarz (Tabl. CXIII/171, CCCXVIII): 1. Rurkowaty paciorek ze szkła opakowego, czerwonego. Typ TM 142. Długość 17 mm, średn. 8 mm. 2. Poliedryczny paciorek ze szkła opakowego, czerwonego. Typ TM 132. Długość 10,5 mm, średn. 6×6 mm. 3. Miniaturowy krążkowaty paciorek ze szkła opakowego, czarnego. Typ TM 55. Średn. 4 mm. 4. Krążkowaty paciorek ze szkła czarnego, nieprzejrzystego. Typ TM 40. Średn. 9–10 mm, wys. 4–5 mm. 5. Sześć bursztynowych wisiorów ośmiokształnych (w tym jeden w drobnych ułamkach). Na szyjkach i korpusach wyraźne ślady obtaczania. Typ TM 471. Wys. 9–12 mm, średn. 6–7,5 mm. 6. Paciorek rurkowaty, żółtkowaty, ze szkła przejrzystego, butelkowitzelonego, stopiony. Typ TM 182a. Długość 34 mm. 7. Amorficzny stop szkła półprzejrzystego fioletowego i opakowego czerwonego, z paciorków. 8. Fragment dwustożkowatego przęślika glinianego z płaskimi biegunami, nieprzepalony (?). Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa do ciemnobrązowej. Średn. ok. 31 mm, wys. 23 mm. 9. Ok. 70 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 10. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 172 (12D/II-IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXIV/172).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys nieregularnie czworokątny, o wym. 120×100–110 cm, ok. 20 cm niżej czworokątny, o wym. 110×100 cm, w przekroju prostokątny, o miąższości ok. 65 cm. W centrum jamy od S duży głaz (wym. 70×60×45 cm), wokół niego liczne przepalone odłupki kamienne, pod nim wyraźne przegłębienie jamy, do ok. 75–80 cm. Wypełnisko

w górnych warstwach brunatne, przy kamieniu i w części dolnej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi. W jamie, głównie w czarnych warstwach, fragmenty stopionego szkła (7–9), ułamki przedmiotów ze stopów miedzi (1–4) i liczne małe ułamki przepalanej ceramiki (10–13); w spągu nieliczne przepalone kości (I) i skupisko węgla drzewnych (III). W całej jamie kilkanaście ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (14). *I. Iuvenis* (ok. 15 l.) (14,3 g). *III.1. Betula sp.* (63); *2. Alnus sp.* (51); *3. Coniferae indet.* (1) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXIV/172, CCCXVIII, CCCXXVI):

1. Fragment kabłąka zapinki ze stopu miedzi, facetowany, nadtopiony i odkształcony. Zapewne grupa VI Almgrena. Dług. zach. 17 mm. 2. Fragment kółka ze stopu miedzi, nadtopiony. Średn. 36 mm. 3. Fragment zagiętego drutu ze stopu miedzi. Dług. ok. 14 mm. 4. Dwie amorficzne bryłki stopu miedzi. Waga 3,26 g. 5. Fragment żetonu do gry ze szmaragdowozielonego szkła opakowego, nadtopiony. Zach. wym. 10×9×6 mm. 6. Cztery fragmenty żetonów do gry z mlecznobiałego szkła opakowego, miejscami natopionych. Pierwotna średn. ok. 22–24 mm. 7. Ok. 20 grudek i okruchów stopionego i przepalonego mlecznobiałego szkła opakowego, zapewne z żetonów do gry. 8. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego, kobaltowoniebieskiego, z paciorka (paciorków?). 9. Osiem grudek i okruchów stopionego przejrzystego szkła jasnozielonego o różnych odcieniach, z paciorków. 10. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, z szyjką wydzieloną listwą plastyczną, przepalony. 11. Trzy fragmenty brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego rytym wzorem o zmiennych motywach, silnie przepalone. 12. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobiony pionowymi miętko rytymi żłobkami, przepalony – być może z szyjki dzbana grupy IX. 13. Ok. 70 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, w większości silnie przepalonych. 14. 16 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 15. Rdzeń mikrolityczny z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: SW narożnik jamy grobu 172 nieznacznie naruszył krawędź jamy grobu 173.

OBIEKT 173 (12D/IIIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXV/173).

Opis: Strop zarejestrowano na głęb. 30 cm, na głęb. 50 cm czytelny zarys prostokątnej jamy grobowej o wym. 140×55 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 14° na NE); dno jamy na głęb. 70 cm. Wypełnisko jednolicie ciemnożółte, z nieregularnym, wydłużonym szarobrunatnym przebarwieniem w stropie centralnej części jamy; w jego obrębie nieliczne drobne przepalo-

ne kości (I.2) i kilka małych ułamków ceramiki (1, 2). W spągu w części N kilkanaście nieprzepalonych żełbów i fragment innej kości (I.1), zaś w partii centralnej – kilka dużych fragmentów węgla drzewnych (III). *I.1. Adultus* (25–30 l.), *M?*; *2. Adultus-maturus* (6,2 g). *III. Quercus sp.* (8) (ML-Z).

Inwentarz: 1. Ułamek ceramiki starożytnej ręcznie lepionej, przepalony. 2. Pięć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: NE narożnik jamy grobu 173 nieznacznie naruszone przez jamę grobu 172.

OBIEKT 174 (12G/I-IIc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXV/174).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. 50 cm. W planie zarys zbliżony do prostokątnego z silnie zaokrąglonymi krótszymi bokami, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE), o wym. 160×55–65 cm (od SE naruszony przez dużą norę zwierzęcą). W przekroju jama nieckowata, z niemal pionową ścianą N, o miąższości do 55 cm; dno oparte na warstwie grubego żwiru. Wypełnisko jednolicie żółtoszare, z ciemnobrunatnymi przebarwieniami w stropie, w ich obrębie fragment nieprzepalonego naczynia (3). W spągu, na głęb. 75–80 cm, w części N ułamek nieprzepalonego grzebienia (2), zapinka (1), przy niej śladowo zachowane szczątki tkanki, oraz nieprzepalony ząb (I.1); w całej jamie nieliczne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4) i drobne okruchy przepalonych kości (I.2). *I.1. Adultus-maturus*; *2. Maturus* (8,9 g).

Inwentarz (Tabl. CXV/174): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk mocno wysklepiony, facetowany, z pojedynczym pierścieniem z nacinanego drutu na główce. Nóżka płaska o sfazowanych krawędziach, z bardzo wysokim brzegiem łożyska i naprawianym (?) oplotem. Sprężynka 10-zwojowa na osi zakończonej nieprofilowanymi guzkami. Typ Almgren 167a1. Dług. 43 mm, wys. 19,5 mm, waga 5,18 g. 2. Drobny ułamek okładziny grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitem ze stopu miedzi. Dług. nitu >7 mm. 3. Fragment glinianego naczynia misowatego lepionego ręcznie. Powierzchnia wygładzona, nierówna, brunatna do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnodziarnista. Typ XIVB. Średn. wylewu 12,5 cm, brzuśca 14 cm. 4. 10 fragmentów i okruchów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1b}?).

OBIEKT 175 (11G/IVb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CIX/175).

Opis: Na głęb. ok. 60 cm duża płaska, obrobiona płyta kamienna (55×25×15 cm), wokół której zarys nieregularnie owalnej jamy o wym. ok. 70×40 cm i silnie rozmytych krawędziach, w przekroju nieckowatej, o miąższości ok. 25 cm. Pod kamieniem skupisko przepalonych kości (I), wśród nich nieprzpalony (!) paciorek (1). *I. Maturus, K?* (93,1 g).

Inwentarz (Tabl. CIX/175, CCCXVIII): 1. Kulisty paciorek z przezrystego szkła, z tzw. złotą wkładką, z zachowanymi śladami szyjek (część paciorka segmentowego). Typ TM 387b. Średn. 5,6 mm, wys. 5,3 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 176 (11G/III-IVc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CV/176).

Opis: W części N górne warstwy grobu zniszczone przez wkop grobu 162. Na głęb. 65–70 cm zarejestrowano zarys centralnej i S części jamy grobowej o szer. ok. 65 cm i zachowanej dług. 150–160 cm, pełen zarys prostokątnej jamy o wym. 200×55–65 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 7° na NE) odsłonięto na głęb. 85–90 cm. W przekroju zarys jamy wanienkowaty, z dnem na głęb. 100–105 cm; spąg jamy częściowo wkopany, a częściowo oparty na warstwie zwartego żwiru i gliny. Wypełnisko jednolicie ciemnożółte; w górnych warstwach w centrum nieregularne ciemno- i czarnobrunatne przebarwienia o rozmytych, słabo czytelnym granicach (śląd wkopu?), w ich obrębie pojedyncze węgle drzewne i przepalone kości (I,2), żeton (2) i fragmenty ceramiki (3). W części N, ok. 10 cm ponad dnem jamy, duży głaz (50×50×35 cm), którego szczyt odsłonięto w spągu jamy grobu 162; przy kamieniu kilka nieprzpalonych zębów (I,1) i trzy paciorki (1). *I.1. Adultus wczesny* (ok. 20 l.); 2. *Adultus-maturus* (3,3 g).

Inwentarz (Tabl. CVI/176): 1. Trzy krążkowate paciorki z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. 4–4,5 mm. 2. Fragment żetonu do gry z mlecznobiałego szkła opakowego, przepalony. Pierwotna średn. ok. 22 mm. 3. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, prawdopodobnie misy, o dnie wydzielonym od wewnątrz za pomocą niewielkiego uskoku. Powierzchnia wygładzona, brunatna, wewnątrz brunatna do ciemnobrunatnej. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Wewn. średn. dna ok. 11 cm. 4. Ok. 25 fragmentów cienkościennego, miniaturowego naczynka glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalonych. Krawędź wychylona, szyjka wydzielona nalepianą listwą, pod nią uskok, poniżej którego na przysadzistym brzuścu pasmo ukośnie nalepianych listew (w odstępach o ok. 1,5 cm). Dno wyraźnie wydzielone. Powierzchnia starannie wygładzona, obecnie szara. Domieszka drobnoziarnista. Zbliż. do

typu XVIIIA. Średn. wylewu 6,5 cm, brzuśca ok. 8,5 cm, dna ok. 4 cm, wys. ok. 7 cm. 5. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od N górne warstwy wypełniska zniszczone przez jamę ciałopalnego grobu 162; granica wypełnisk obu obiektów rozmyta i słabo czytelna, m.in. z uwagi na zalegające tam kamienie. Fragment dna (3) pochodzi prawdopodobnie z tego samego naczynia, co fragment z nieokreślonego obiektu 230 (2).

OBIEKT 177 (12G/Ib-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXII/177).

Opis: Odkryty na głęb. 50 cm. Zarys nieregularny, zbliżony do prostokątnego, o wym. ok. 110×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm; spąg oparty na warstwie grubego żwiru. Wypełnisko brązowoszare. W stropie od E jamy duży kamień (45×35×25 cm) ze śladami formowania (?). Bardzo nieliczne przepalone kości (I) i pojedyncze fragmenty ceramiki (1, 2) rozproszone w obrębie całej jamy. *I. Adultus, K?* (13,0 g).

Inwentarz (Tabl. CXII/177): 1. Fragment wałeczkowatego ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalony. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 2. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 178 (11G/IVc–12G/Ic)

Grób inhumacyjny (Tabl. CVIII/178).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm. Na tym poziomie zarys jamy grobowej nieregularny, zbliżony do owalnego, o wym. ok. 90×75 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NW), ok. 10 cm niżej regularnie owalny, o wym. ok. 80×35–40 cm, w przekroju prostokątny, o miąższości 40–45 cm; dno jamy częściowo wkopane w warstwę żwiru, którym zasypano jej spąg. W stropie, przy NE skraju jamy, duży kamień (ok. 45×35×35 cm) z częściowo obłupanymi ścianami; jego szczyt odsłonięto w w humusie, na głęb. ok. 20 cm. Wypełnisko jamy jednolicie szare. W spągu, w warstwie żwiru i piasku, w części N fragmentarycznie zachowana czaszka, ułamki żeber i kości długich (I), przy nich wisiołek wiaderkowaty (1) i dwa paciorki (2, 3). *I. Infans I wczesny* (½–1 rok).

Inwentarz (Tabl. CVIII/178): 1. Wisiołek wiaderkowaty ze stopu miedzi, z odłamanym uszkiem; na wewnętrznej stronie denka cienka powłoka srebrzystego metalu (lutu?). Typ Beilke-Voigt A.II / Kaczanowski I/1. Wys. 10 mm, średn. 10 mm, waga 0,60 g. 2. Prostopadłościenny wieloboczny paciorek ze szkła opakowego, czerwone-

go. Typ TM 111/114. Wym. 14×9×4,5 mm. 3. Krążkowaty paciorek bursztynowy, asymetryczny. Typ TM 388. Średn. 9–10 mm, wys. 4,5 mm. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 179 (12D/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXIX/179).

Opis: Odkryty na głęb. 35–40 cm. W planie zarys owalny, o wym. 80×70 cm, w przekroju półkolisty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach intensywnie czarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie i w centrum jamy brązowo-szare. W czarnej warstwie wypełniska ułamki nadtopionych przedmiotów ze stopu miedzi (1, 2) i bardzo liczne, słabo przepalone kości (I), skupione w spągu jamy; w stropie kilka ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Maturus wczesny (35–45 l.), M (968,0 g).*

Inwentarz (Tabl. CXIX/179): 1. Dwa nadtopione ułamki nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi, w postaci dwóch rurkowatych zwojów blaszki, częściowo skutych ze sobą i spiralnie zwiniętych. Dług. ok. 22 i 18 mm, średn. zwoju ok. 2,5 mm, waga 1,09 i 0,50 g. 2. Dwa ułamki cienkiego drutu ze stopu miedzi. Dług. ok. 15 i 13 mm, grub. 1,7 mm. 3. Pięć fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 180A (11D/IVc–12D/Id)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXVI/180A).

Opis: Strop odsłonięto na głęb. ok. 40 cm. Zarys prostokątny o lekko zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 205×70–85 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 18° na NE), w przekroju nieckowaty, o miąższości do 60 cm; spąg częściowo oparty na warstwie żwiru i zwartej gliny. Wypełnisko jednolicie szarozółte, z rozproszonymi licznymi uławkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki brązu (11) i wczesnej epoki żelaza (12); w stropie nieliczne przepalone kości (I, II). W centralnej partii jamy, 15–30 cm poniżej jej stropu, nieprzepalone fragmenty dwóch naczyń szklanych (1, 2) i pięć guzków ze stopu miedzi (3) oraz fragmenty nieprzepalanej ceramiki (4–9), sięgające do głęb. ok. 20 cm powyżej spągu jamy. Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Adultus–maturus, M? (20,3 g). II. Bydło (1).*

Inwentarz (Tabl. CXVII/180A, CCCXXIV): 1. Dwa fragmenty naczynia szklanego, zapewne półkulistej miseczki. Szkło przejrzyste, bezbarwne o bladożółtawym przełamie, z nielicznymi pęcherzykami. W dolnej części brzuśca i pod wylewem ślady zdobienia w postaci pasm z wąskich, dookolnych linii szlifowanych. Typ

Isings 96 / den Boeselager 9a. Grub. od 4,3 mm (przy dnie) do ok. 1,7 mm (przy wylewie). 2. Mały fragment (wylewu?) naczynia szklanego. Szkło przejrzyste, bezbarwne, z bardzo nielicznymi pęcherzykami. Na ułamku ślady zdobienia w postaci pasm z wąskich, dookolnych linii szlifowanych. Grub. 1,2–1,3 mm. 3. Pięć półkolistych guzków/aplikacji z blachy ze stopu miedzi, uszkodzonych, z wąskimi kryzami u podstawy; na spodniej stronie kryz ślady lutu (?). Średn. 8,2 do 10,6 mm, wys. 2,6 do 4 mm. 4. Fragment górnej partii misy (mischki?) glinianej lepionej w ręce, o wklęsło-wypukłym profilu, z wyraźną fałdą na szyjce. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Ceramika słabo wypalona. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC/XVIIIIC. Średn. wylewu ok. 13–15 cm, brzuśca ok. 17–18 cm. 5. Fragment dolnej partii misy glinianej lepionej w ręce, o silnie zwężonej części przydennej i ostrym załomie brzuśca, nad którym zachowany ślad ostro rytego zygzaka. Powierzchnia wygładzona, nierówna, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XbA (?). Średn. brzuśca ok. 14 cm, dna ok. 6,5 cm. 6. Fragment dolnej partii dużej misy glinianej lepionej w ręce, z ostrym załomem brzuśca. Powierzchnia wygładzona, nierówna, brązowo-brunatna. Liczna domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ VIB. Średn. brzuśca ok. 24 cm, dna 9 cm. 7. Fragment taśmowego ucha dużego naczynia gliniane (dzbana?) lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, od wewnątrz niewykończona, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Grupa IX (?). 8. Fragment wałeczkowatego półokrągłego ucha naczynia gliniane (kubka?) lepionego w ręce. Powierzchnia gładka, brunatnoczarna. Domieszka drobnoziarnista. Grupa XV (?). 9. Fragment wylewu misy (?) glinianej lepionej w ręce. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 10. Ok. 20 drobnych fragmentów naczynia gliniane lepionego w ręce. Powierzchnie brunatnoczarne, wewnątrz brunatne. Ceramika słabo wypalona, Domieszka drobnoziarnista. 11. Fragment ceramiki z wczesnej epoki brązu, nieprzepalony. 12. Ok. 60 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 13. Dwie łuszczyki z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwaga: Od E na całej długości wkopany w skraj jamy grobu inhumacyjnego 180B.

OBIEKT 180B (11D/IVd–12D/Id)

Grób inhumacyjny²⁹ (Tabl. CXVI/180B).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys prostokątny o lekko zaokrąglonych narożnikach,

²⁹ Por. A. Żórawska 2006a.

o wym. ok. 200×85–90 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 14° na NE), w przekroju wanienkowaty, o miąższości 75–85 cm; spąg oparty na warstwie żwiru i zwartej gliny, przegłębiony w części E. Wypełnisko szarozółte. W górnej partii jamy pojedyncze przepalone kości (I.2). W spągu od S dzban (9) wstawiony w misę (10), obok od E grzebień (6) i okucie (4) naczynia/pojemnika wykonanego z drewna topoli* (GS). W centrum od E dwie zapinki (2, 3), wisiorek (7) i paciork (8), przy nich fragmenty czaszki i zęby (I.1) – ich układ sugeruje ułożenie zwłok z głową na S. W spągu w części N kielich (1). *I.1. Iuvenis (ok. 15 l.), K; 2. Niediaagnostyczne (1,4 g).*

Inwentarz (Tabl. CXVIII-CXIX/180B, CCCXXIII, CCCXXV): 1. Kielich (pucharek) ze szkła zielonego, przezroczystego, zdobiony nakładanymi nitkami ze szkła tej samej barwy, lekko asymetryczny. Szkło z widocznymi pęcherzykami (i przypadkowymi inkluzjami – ziarna mineralne), na nitkach skazy (?) w postaci wąskich nieregularnych smug szkła czerwonego, nieprzezroczystego. Spód stopki i wylew lekko przytarte i zmatowiałe. Typ Eggers 190. Wys. 81,5–83,5 mm, średn. wylewu 47–50,5 mm, stopki 25 mm, obj. ok. 70 ml. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, facetowany. Sprężynka 14-zwojowa, na osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość. 75 mm, wys. 27 mm, waga 22,24 g. 3. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, srebrna*. Kabłąk wygięty kolankowato, facetowany, ze spłaszczonym grzbietem i polami metopowymi na główce i u nasady nóżki. Nóżka facetowana, z polem metopowym u nasady kabłąka. Sprężynka 18-zwojowa, na osi. Typ Almgren 162 / wzór FG79. Długość. 46 mm, wys. 16 mm, waga 5,07 g. 4. Okucie ze stopu miedzi* w postaci podwójnej trójkątnej blaszki spiętej nitami o wypukłych główkach, z uszkiem z tkwiącym w nim kółkiem z płaskiej taśmy o podniesionym wewnętrznym brzegu. Pomiędzy blaszkami zachowane resztki drewna topolowego. Średn. kółka 30 mm, szer. skuwki 19 mm, wys. pierwotna >22 mm, grub. drewna 8 mm. 5. Fragmenty przedmiotu (igły?) z drutu ze stopu miedzi, silnie skorodowane. Długość. 11, 17 i 21 mm, grub. 1 mm. 6. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi*, zachowany fragmentarycznie. Uchwyt trójkątny z łukowatym szczytem, wysoki, niezdobiony. Grzbiet nabijany guzkami (gwoździakami) o wypukłych główkach, wykonanymi ze stopu miedzi*. Typ Thomas I.3 / wzór Kokowski K3. Długość. ok. 90 mm, wys. uchwytu ok. 50 mm. 7. Wisiorek wiaderkowaty, srebrny*, z profilowanym uszkiem pośrodku przewężonym (wytartym?) i pierwotnie (?) odkształconym. Typ Beilke-Voigt A.I / Kaczanowski III/1. Wys. ok. 18 mm, średn. 20 mm, waga 3,07 g. 8. Krążkowaty paciorek burszty-

nowy, wykonany przy użyciu tokarki, z dookólnymi bruzdami na biegunach i przy załomie. Typ TM 438. Średn. 28–29 mm, wys. 10 mm. 9. Dzban gliniany lepiony ręcznie, zachowany fragmentarycznie, słabo wypalony. Szyjka wydzielona uskokiem, na niej rząd pionowych szerokich żłobków pod listwą plastyczną. Brzusiec dwustożkowaty, przysadzisty, o wyraźnym załomie. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, brunatno-czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Średn. wylewu ok. 11 cm, brzuśca 14 cm, dna 7 cm, wys. 11,5 cm. 10. Misa gliniana z silnie wychylonym wylewem, lepiona ręcznie, zachowana fragmentarycznie, słabo wypalona. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 19,5 cm, brzuśca ok. 17 cm. 11. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeznaczonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (C₂?).

Uwaga: Krawędź W naruszona przez jamę grobu inhumacyjnego 180A.

OBIEKT 181 (12D/I-IIc-d)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CXX/181).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. 50 cm, naruszony przez korzenie sosen. W planie zarys zbliżony do prostokątnego, o wym. ok. 255×110 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 13° na NE), w przekroju prostokątny, o miąższości do 100 cm; spąg oparty na warstwie gliny. Wypełnisko jasnoszare; w centrum i w części N, do głęb. ok. 50 cm od uchwyconego stropu jamy, szare i szarobrunatne (wkop?) o rozmytych granicach, w stropie od SE duży kamień (ok. 65×40×35 cm) ze śladami obłupywania ścian, w całym wkopie nieliczne drobne przepalone kości (I.2, II). W części NW spągu jamy grobowej fragmenty niespalonej czaszki (głęb. 120 cm) i kilkanaście zębów (I.1), częściowo rozwleczonych przez korzenie (głęb. 80–120 cm). W części NW i N ułamki skorodowanego przedmiotu (2), być może szydła, i fragmenty ceramiki (3–6), w centrum sprzączka (1); w całej jamie rozproszone liczne fragmenty ceramiki, w tym z wczesnej epoki żelaza (7, 8). *I.1. Adultus wczesny (ok. 20 l.), K?; 2. Niediaagnostyczne (11,7 g). II. Ssak (2).*

Inwentarz (Tabl. CXX-CXXI/181): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielna, owalna. Rama o przekroju prostokątnym. Typ AH2. Wym. 24×18,5 mm, waga 1,67 g. 2. Dwa fragmenty przedmiotu (tzw. szydła?) żelaznego z pręta o przekroju czworokątnym i kolistym, silnie skorodowane. Długość. 35 i 37 mm. 3. Duży fragment górnej partii garnka glinianego lepionego ręcznie. Brzusiec jajowaty, wylew niewydzielony, zagięty do wewnątrz, krawędź płasko ścięta. Powierzchnia pod

wylewem zagładzona, na brzuścu chropowata, brązowa z brunatnoczarnymi plamami. Domieszka grubo- i średnioziarnista. Typ IA. Średn. wylewu 24 cm, brzuśca 30 cm. 4. Ok. 20 fragmentów dzbana glinianego lepionego ręcznie, słabo wypalonego. Brzusiec dwustożkowaty z ostrym załomem, szyjka stożkowata, ucho z kolankowatym załomem tuż powyżej dolnej nasady. Na szyjce dwie dookólne, głębokie bruzdy, między nimi pasmo naprzemiennych ukośnych nacięć, pod nimi ryty i nakłuwany motyw zygzaka urozmaiconego; wzdłuż ucha dwie ryte bruzdy i pasma ukośnych nacięć. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista Typ IXA. Średn. brzuśca ok. 14 cm. 5. Ok. 60 okruchów ceramiki lepionej ręcznie, w większości zapewne z opisanego wyżej dzbana typu IXA. 6. Fragment masywnego taśmowego ucha glinianego naczynia lepionego ręcznie. Powierzchnia wygładzona, szara. Domieszka średnioziarnista. 7. Ok. 50 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 8. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, cienko- i grubościennie, o gładkich powierzchniach barwy jasnobrązowej i szaroczarnej, w tym ułamek wylewu. Domieszka drobnoziarnista. 9. Trzy łuski z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂.

Obiekt 182 (numer anulowany)

OBIEKT 183 (12D/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXI/183). **Opis:** Odkryty na głęb. 40 cm. W stropie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 140×110 cm, niżej (głęb. ok. 70 cm) kolisty, o średn. 90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 50 cm. W stropie i w górnych warstwach jamy (do głęb. ok. 70 cm) kilkanaście średniej wielkości otoczków i odłupków kamiennych (pozostałości bruku?). Wypełnisko w górnych warstwach i w centrum brązowoszare, przy ścianach i w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, ze skupiskiem większych fragmenty spalonych bierwion w części NW (III). W czarnej warstwie nieliczne przepalone kości (I) oraz pojedyncze ułamki grzebienia (1) i ceramiki (2, 3). *I. Iuvenis* (ok. 15 l.), *K?* (49,3 g). *III.1. Betula sp.* (400 + 1500 cm³); 2. *Nieoznaczone* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXX/183): 1. Dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) i okruch okładziny uchwytu grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitom ze stopu miedzi. Wym. 13×14 mm, zach. dług. nitu 7 mm. 2. Dwa fragmenty ceramiki lepionej ręcznie (wylewu i przydenny), przepalone. Powierzchnie gładkie. Domieszka drobnoziarnista. 3. Cztery niecharakte-

rystyczne okruchy ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 4. Łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 184 (11C/IVb–12C/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXII/184).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. W stropie zarys owalny, o wym. 120×80–85 cm, w spągu owalno-prostokątny, o wym. 95×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko w stropie jasnobrązowoszare, z dwoma przegłębieniami (negatywy kamieni?), przy ścianach i w spągu czarne, przesycone węglami drzewnymi. W czarnej warstwie liczne przepalone kości (I), tworzące skupisko przy dnie jamy – wśród nich fragmenty zapinki (1) i igły (3), stopione szkło (4), gliniana kulka (5) i ułamki grzebienia (2); w tej warstwie rozproszone bardzo liczne fragmenty zdobionego naczynia (6) i fragment misy (7). W jamie także kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I. Maturus-senilis*, *K?* (413,4 g).

Inwentarz (Tabl. CXXII/184, CCCXVIII): 1. Dwa fragmenty zapinki (kuszowatej?) z podwinętą nóżką, ze stopu miedzi. Nóżka sfazowana ze spłaszczonym grzbietem. Seria 1. VI grupy Almgrena. Dług. nóżki ok. 25 mm. 2. Siedem fragmentów wewnętrznych płytek grzebienia trójwarstwowego z poroża i siedem ułamków nitów ze stopu miedzi. Uchwyt niski (?), trapezowaty. Typ Thomas I.4 (?). Dług. ok. 75 mm. 3. Pięć fragmentów igły ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijakiem, nadtopionych i odkształconych. Łączna dług. ok. 70 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła (z paciorków?) zielonego, półprzejrzystego. Wym. ok. 20×18×12 mm. 5. Mała, lekko asymetryczna kulka z wypalonej gliny. Średn. ok. 8 mm. 6. Ok. 100 fragmentów cienkościennego naczynia glinianego (wazy?) lepionego ręcznie, w większości silnie przepalonych i odkształconych. Krawędź wyraźnie ścieniona, szyjka wydzielona ukośnie nacinaną listwą, pod listwą na łagodnym załomie brzuśca pasmo ostro rytego zdobienia o zmiennych motywach, w tym zygzaka kilkuwątowego oraz rzędów kresek ukośnych i słupków kresek pionowych. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA (?). Średn. brzuśca ok. 22 cm. 7. Fragment misy (?) glinianej lepionej ręcznie. Powierzchnia gładka, nierówna, szarobrązowa, ze śladami przepalenia. Domieszka średnio- i drobnoziarnista, widoczna na powierzchni. Typ VIA/XVIII A. Średn. wylewu 15 cm, brzuśca 16 cm. 8. Sześć fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

Uwagi: Liczne fragmenty naczyń (6) w nieodległym grobie 170 (5), kilka także luźno w okolicy obu obiektów.

OBIEKT 185/186 (11G/II-IVc-d)

Dwa groby ciałopalne, bezpopielnicowe (Tabl. CXXIII-CXXV/185/186).

Opis: Na głęb. 30–35 cm odsłonięto nieregularny zarys o wym. ok. 170×80–100 cm i rozmytych krawędziach. Wypełnisko plamiste, niejednolite, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I.1–2): w części N od ciemno- i czarnobrunatnego w centrum do intensywnie czarnego na obrzeżach, w części S szarobrunatne. W części S trzy głązy (do ok. 80×60×40 cm) zalegające bezpośrednio obok i nad sobą. Ok. 30 cm niżej nieco wyraźniej wydzieliły się zarysy dwóch jam, o bardzo słabo czytelnej granicy wewnętrznej: od N kolistej o średn. ok. 130 cm (obiekt 186), od S owalnej (?) o wym. ok. 250×130 cm (obiekt 185). W przekroju zarysy obu jam nieregularnie nieckowate, z warstwowanymi, niejednolitymi wypełniskami; granica obu wypełnisk niewyraźna, wydaje się jednak, że jama grobu 185 wkopana była w jamę grobu 186.

Wypełnisko obiektu 186 w spągu i na obrzeżach jamy czarne z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I.4–5), silnie przesycone węglami drzewnymi (III), w centrum brunatne i brunatnoczarne, plamiste, o miąższości od ok. 80 cm; dno jamy oparte na zwartej warstwie gliny i żwiru. Wypełnisko obiektu 185 od N i częściowo przy dnie czarne z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I.3), w spągu silnie przesycone węglami drzewnymi (III), od S jasnobrązowe (w spągu tej części duży odłupany fragment czwartego głązu), miąższości od ok. 100 cm. W centrum, na granicy (?) wypełnisk obu jam, kolejny duży głąz (ok. 60×40×35 cm), częściowo obłupany i noszący ślady formowania, pod nim mniej więcej kolistą przegłębienie przecinające spąg jamy inhumacyjnego grobu 201. W obiekcie 185/186 liczne fragmenty przepalanej ceramiki (9–18) i silnie rozdrobnionych elementów wyposażenia (1–8), skupiających się w części N (1–4, 7; obiekt 186), także liczne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (19). I.1. *Iuvenis/adultus*, K?; 2. *Osoba dorosła* (łącznie 27,6 g). I.3. *Adultus-maturus*, K? (43,3 g). I.4. *Adultus*, K? (22,8 g); 5. *Osoba dorosła*, K? (41,2 g). III.1. *Betula sp.* (79); 2. *Carpinus betulus* (2); 3. *Liściaste* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXVI/185/186, CCCXXIV, CCCXXVI): 1. Nit ze stopu miedzi, z grzebienia trójwarstwowego. Dług. zach. 8,5 mm. 2. Cztery okruchy nieokreślonego przedmiotu (przedmiotów?) z blaszki ze stopu miedzi. 3. Amorficzna bryłka stopu miedzi. Waga 0,81 g. 4. Dwie amorficzne bryłki stopionego srebra. Waga 1,67 g. 5. Cztery fragmenty żetonów do gry ze szkła nieprzejrystego, czarnego (ciemnozielonego), w tym jeden całkowicie przetopiony. Średn. pierwotna

ok. 25 mm, grub. ok. 9,5 mm. 6. Amorficzna bryłka stopionych żetonów do gry ze szkła nieprzejrystego czarnego (ciemnozielonego) i białego. Wym. 16×13×7 mm. 7. Amorficzna bryłka stopionego żetonu do gry (?) ze szkła nieprzejrystego, białego. 8. Fragment stopionego naczyń z nakładaną nitką, ze szkła przejrystego, bladzielonego. 9. Fragment górnej części naczyń glinianego (wazki?) lepionego ręcznie, z zaokrąglonym brzuścem, lekko przepalony. Pod wylewem małe uszko (zachowane nasady), na brzuścu pasmo podwójnego rytego zygzaka między dwoma liniami: miękko rytą od góry i ostro rytą od dołu; w polach zygzaka skierowanych w dół ryty motyw jodełki. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIB (?). 10. Fragment górnej części naczyń glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Wylew słabo wydzielony, o nierównej krawędzi. Pod wylewem dwie miękko ryte bruzdy z nieregularnymi (ukośnymi?) nacięciami, poniżej załomu brzuśca ślad ornamentu rytego (podwójny zygzak?). Powierzchnia pierwotna gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista (i organiczna?). Typ XVIII A (?). 11. Trzy duże fragmenty górnej części dwustozkowatego naczyń glinianego (misy) lepionego ręcznie, z ostrym załomem brzuśca, przepalone i zdeformowane. Pod wylewem dwie szerokie, płytkie bruzdy tworzące pseudoszyjkę. Na barkach ryty motyw potrójnego i poczwórnego zygzaka kombinowanego z liniami dołków, oraz małe pseudouszko z zamarkowanym otworkiem (obok negatyw drugiego, zapewne identycznego uszka). Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIB. Średn. wylewu ok. 34 cm. 12. Pięć fragmentów górnej części dużego naczyń glinianego lepionego ręcznie, przepalonych i odkształconych. Wylew lekko pogrubiony, wychyłony, stożkowata szyjka wydzielona dwoma szerokimi, płytkimi bruzdami, na barkach miękko ryty motyw poczwórnego zygzaka. Powierzchnia pierwotna gładka, brunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC. 13. Fragment górnej części małego naczyńka glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Domieszka drobnoziarnista. 14. Siedem fragmentów masywnego, glinianego ucha taśmowego (kolankowatego?), przepalonych i rozkruszonych, zapewne od ręcznie lepionego dzbana. Powierzchnia gładka, czerwonoróżowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 15. Fragment wylewu z uchem naczyń glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia pierwotnie gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 16. Fragment dolnej części naczyń glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowo-szara. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. brzuśca ok. 22 cm, dna 6 cm. 17. Ok. 70 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, prze-

palonych i odkształconych, głównie z opisanych naczyń, w tym fragmenty trzech niewydzielonych den. 18. Sześć fragmentów naczynia glinianego (misy?) na niskim, pierścieniowatym dnie (zachowany drobny ułamek), wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Na szyjce listwa plastyczna, pod nią na barkach słabo widoczny ślad zdobienia w postaci gęstego rzędu (odciskanych?) pionowych kresiek. Powierzchnia starannie wygładzona, pierwotnie ciemnoszara. Domieszka niewidoczna. Średn. wylewu ok. 13 cm, dna ok. 8 cm. 19. 25 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (C₂?).

Uwagi: Od SW jamy grobów 185/186 wkopane w jamę grobu 201, i wtórnie w E część jamy grobu 195. Wszystkie szczątki kostne z obiektu 185/186 należą bądź do jednej osoby, bądź dwóch (?) osób tej samej płci i w tym samym wieku – ich ocena antropologiczna nie jest konkluzyjna.

OBIEKT 187 (12G/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXVII/187).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W stropie zarys zbliżony do kolistego, o średn. ok. 110 cm, w spągu regularnie czworokątny, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 50 cm. Wypełnisko w stropie brunatnoczarne, niżej smolisticzne, z dużymi fragmentami węgla drzewnych (III), nielicznymi silnie przepalonymi kośćmi (I) i elementami wyposażenia (1–13). *I. Adultus wczesny* (ok. 20 l.), *K?* (9,1 g). *III.1. Betula sp.* (45); *2. Alnus sp.* (8); *3. Corylus avellana* (6); *4. Liściaste* (40) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXVII/187): 1. Fragment dwuczęściowej zapinki kuszowatej ze stopu miedzi. Kabłąk facetowany, wygięty kolankowato (?). Typ Almgren 161–162 (?). Zach. długi. ok. 21 mm. 2. Szczypczyki ze stopu miedzi. W części centralnej pierścień zaciskowy (przesuwka) ze zwiniętego drutu, u nasady łapek pola metopowe. Długość. 56 mm, szer. do 8 mm, waga 5,08 g. 3. Dziewięć okruchów wewnętrznych płytek grzebienia trójwarstwowego z poroża i nitów ze stopu miedzi. Długość. nitu 9 mm. 4. Siedem fragmentów igły ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydełkowym przebijakiem, nadtopionych i odkształconych. Łączna długość. ok. 70 mm. 5. Dwa okruchy przepalonego paciorka mozaikowego, z opakowego szkła białego, czerwonego i ciemnoczerwonego (?). Grupa TM XXIII (?). 6. Przęślik gliniany, dwustożkowy, o wklęsłych biegunach, lekko asymetryczny, przepalony, pierwotnie jasnobrązowy (?). Średn. 34 mm, wys. 25 mm. 7. Przęślik gliniany dwustożkowy, jasnobrązowy, o lekko wklęsłych biegunach, częściowo przepalony. Średn. 34 mm, wys. 22 mm. 8. Miniaturowe naczynko gliniane lepiące ręcznie, jajowate, o słabo zaznaczonym dnie. Powierzchnia

zniszczona, brunatnoczarna. Domieszka drobnoziarnista. Wys. 3,3 cm, średn. brzuśca 3,4–3,6 cm, dna ok. 1,2 cm. 9. Głęboka misa gliniana lepiąca ręcznie, dwustożkowata, z szyjką wydzielona uskokiem, przepalona, zachowana fragmentarycznie. Powierzchnia gładka, szara, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIa. Wys. ok. 12,5 cm, średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca ok. 16 cm, dna 8 cm. 10. Fragment misy glinianej lepiącej ręcznie, z listwą plastyczną u nasady szyjki, silnie przepalony. Na załomie brzuśca pojedynczy zygzak z krótkich poziomych nacięć. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. 11. Trzy fragmenty słabo profilowanej misy glinianej lepiącej ręcznie, przepalone i zdeformowane. Na załomie brzuśca pojedynczy zygzak z krótkich poziomych nacięć. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 17 cm. 12. Fragment naczynia glinianego lepiącego ręcznie, z plastycznym pseudouszkiem tuż nad załomem brzuśca. Powierzchnia gładka, nierówna, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 13. Ok. 100 fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, przepalonych, w większości z opisanych wyżej naczyń. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 188 (11G/IIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXLI/188).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 40 cm jako nieciągłość zarysu SE krawędzi jamy obiektu 226. Na głęb. ok. 80 cm liczne drobne nieprzepasane kości (I), rozciągnięte na długość. ok. 75 cm mniej więcej po osi N-S, przy nich niewyraźne pozostałości niewielkiej jamy grobowej o słabo czytelnym jasnobrązowym wypełnisku. *I. Infans I* (noworodek).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwagi: Grób 188 wkopany w SE krawędź jamy grobu 226.

OBIEKT 189 (12C/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXII/189).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm. W planie zarys kolisty, o średn. 45 cm, w przekroju nieckowaty o miąższości do 20 cm. Wypełnisko ciemnoszare z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I), dwoma okruchami ceramiki (3), fragmentem przęślika (2) i drobnym ułamkiem przedmiotu ze stopu miedzi (1). *I. Adultus, K* (53,3 g). **Inwentarz** (Tabl. CXXII/189): 1. Drobny okruch przedmiotu ze stopu miedzi, z drutu o czworokątnym przekroju. Długość. ok. 16 mm. 2. Fragment dwustożkowatego przęślika glinianego o płaskich biegunach. Powierzchnie gładkie, brunatne i brunatnoczarne. Wys. 21 mm,

średn. ok. 33 mm. 3. Dwa okruchy niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 190 (12D/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXII/190).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm. W planie zarys kolisty, o średn. 50 cm, w przekroju półkolisty, o miąższości do 20 cm. Wypełnisko jasnoszare z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Adultus* (25–30 l.), *K* (63,7 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 191 (11G/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXVIII/191).

Opis: Nieregularny zarys jamy o wym. ok. 90×60–75 cm odsłonięto na głęb. 50–55 cm. W przekroju jama nieckowata, o zachowanej miąższości do 25 cm. W części W poruszony przez orkę, pierwotnie ustawiony pionowo kamień (ok. 55×25×25 cm) ze śladami obróbki (stela). Wypełnisko na krawędziach i w części przydennej czarne, przesycone węglami drzewnymi, w centralnej partii i w stropie brązowo-szare. W czarnej warstwie nieliczne przepalone kości (I), wśród nich ułamki przepalonego grzebienia (1) i grudka stopionego srebra (2), w jamie także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Adultus*, *K* (29,7 g).

Inwentarz (Tabl. CXXVIII/191): 1. Dwa małe ułamki wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża, pierwotnie z żelaznymi nitami (ślady zachowane w otworkach na nity), i ułamek okładziny uchwytu zdobionej współśrodkowymi kółkami. Wym. płytki ok. 11×10 mm, grub. 2 mm, grub. okładziny 1–1,5 mm. 2. Grudka stopionego srebra. Waga 1,12 g. 3. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 192 (12D/Ib)

Grób inhumacyjny (Tabl. CX–CXI/192).

Opis: Odkryty na głęb. 45–50 cm. Ok. 10 cm niżej pojawił się wyraźny zarys nieregularnie owalnej jamy o wym. ok. 220×130–140 cm (na głęb. 120 cm – 200×110 cm), zorientowany w przybliżeniu po osi N–S, w przekroju wanienkowaty, o miąższości ok. 70 cm; dno nierówne, oparte na zwartej warstwie żwiru i gliny. Wypełnisko jednolite, żółtoszare; w stropie od NE duży kamień (ok. 45×30×20 cm) odłupany od większego głazu, wokół niego nieregularne ciemniejsze przebarwienia. W górnych warstwach wypełniska bardzo liczne ułamki ceramiki

z wczesnej epoki żelaza (2), w spągu, w części N – fragment haczyka wrzeciona (1) i nieprzepalony ząb (I). *I. Iuvenis/adultus* (ok. 16–20 l.).

Inwentarz (Tabl. CXII/192): 1. Fragment tordowanego trzonu haczyka wrzeciona (tzw. szpili hakowej) ze stopu miedzi, silnie skorodowany. Dług. 22 mm. 2. Ok. 190 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁–C₂.

Uwagi: Od SE skraj stropu naruszony przez jamę grobu 168.

OBIEKT 193 (11D/IVa–12D/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXVIII/193).

Opis: Strop odkryty na głęb. ok. 55 cm. Zarys prostokątny z zaokrąglonymi krótszymi ścianami, o wym. 105×50–60 cm, zorientowany po osi N–S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju nieckowaty, o miąższości do 25 cm. Wypełnisko jednolicie żółtoszare, słabo czytelne na tle piasku calcowego. W jamie dwa ułamki przepalanej ceramiki (1, 2) i liczne rozproszone ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3) oraz nieliczne, drobne fragmenty przepalonych kości (I). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Infans I* (5,1 g).

Inwentarz (Tabl. CXXVIII/193): 1. Ułamek naczynia wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, z niezachowanymi powierzchniami pierwotnymi. Barwa jasnoszara. Domieszka niewidoczna. 2. Ułamek ceramiki ręcznie lepionej o równej, szorstkiej powierzchni barwy brązowoszarej, przepalony (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. 28 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (C_{1b}–D?).

OBIEKT 194 (12D/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXVIII/194).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 50 cm. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 55×25 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko szaro-żółte. W jamie bardzo nieliczne przepalone kości (I) oraz kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *I. Maturus-senilis* (6,2 g).

Inwentarz: 1. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 195 (11G/III–IVc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXIX/195).

Opis: Jama o bardzo słabo czytelnym, ciemnożółtym wypełnisku, odsłonięta przy SW skraju jam obiektów

185/186 i 201. Wyraźny zarys jamy zarejestrowany na głęb. ok. 100 cm. Jama prostokątna, o wym. 120×60 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE). W spągu, na głęb. ok. 120–130 cm, przy N skraju jamy misa (4), w części centralnej druga misa (?), bardzo źle zachowana (5), wewnątrz tej misy paciur (3), obok zapinka (1) ze szczątkami tkanin – wełnianej i lnianej*. Spąg jamy grobowej posadowiony na warstwie zwartej żwiru. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXXIX/195, CCCXVIII): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, wykonana ze stopu miedzi. Sprężynka 18-zwojowa osadzona na żelaznej osi zakończonej nieprofilowanymi guzkami ze stopu miedzi. Kabłąk i nóżka w przekroju daszkowate. Na główce oraz przy owijce pochewki u nasady kabłąka i nóżki nieregularne pola metopowe. Typ Almgren 161–162. Długość 56 mm, wys. 20 mm, waga 10,40 g. 2. Mały fragment nieokreślonego przedmiotu z drutu ze stopu miedzi. Długość 11 mm. 3. Paciur kulisty, spłaszczony, z zielonego szkła półprzezroczystego, zmętnionego, z widocznymi śladami nawijania na rdzeń. Typ TM 42b. Średn. 24 mm, wys. 15 mm. 4. Misa gliniana lepiona w ręce, z uskokiem przy lekko rozchylonym wylewie; na uskoku guzek (pseudouszko). Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Typ XaA. Średn. wylewu 20,5–21 cm, brzośca 19,5–20 cm, dna 6,5–7 cm, wys. 6 cm. 5. Naczynie gliniane (misa?) lepione w ręce, z uskokiem nad załomem brzośca; tuż pod nim guzek (pseudouszko). Naczynie bardzo źle wypalone, zachowane częściowo, w ok. 40 małych fragmentach. Powierzchnia gładka, czarna. 6. Okruch ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepsalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (C₂?).

Uwagi: Od E jama grobu 195 naruszona przez jamę grobu 201 (i wtórnie przez jamy grobów 185/186).

OBIEKT 196 (12C/II-IIIc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXVIII/196).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm. W planie zarys jamy owalny, o wym. 80×35–40 cm, zorientowany po osi N-S, w przekroju wanienkowaty, o miąższości ok. 15 cm. Wypełnisko jednolicie ciemnożółte. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekt 197 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 198 (12C/Ib)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CXXVIII/198).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, naruszony przez korzenie drzew. W planie zarys nieregularnie owalny, o wym. 110×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju wanienkowaty, o miąższości ok. 65 cm. Wypełnisko w stropie szare, niżej jasnoszare. W stropie, w N partii jamy, cztery średniej wielkości kamienie (do ok. 30×20×20 cm), w tym jeden odłupany od większego głazu, w wypełnisku ok. 20 odłupków i okruchów granitowych. W części N pod kamieniami ułamek przepalonego grzebienia (3), w spągu, na głęb. 80 cm, dwa nieprzepsalane paciorki (1, 2); w całej jamie rozproszone drobne ułamki niecharakterystycznej, nieprzepsalanej ceramiki (4, 5). W stropie kilka drobnych ułamków przepalonych kości (I) i drobne węgle drzewne (III). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Infans I* (1,8 g). *III.1. Betula sp.* (7); *2. Liściaste* (12) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXVIII/198, CCCXVIII): 1. Cylindryczny paciurek z przezręczystego szkła ciemnofioletowego, z dwoma „oczkami” ze szkła opakowego, bladeżółtego. Typ TM 212c. Średn. 8,5 mm, długość 7 mm. 2. Paciurek rurkowaty, sześcioboczny, ze szkła przezręczystego, jasnoniebieskiego. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Średn. 4,5 mm, długość 5,5 mm. 3. Fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża, przepalony. Wym. 19×13 mm, grub. 2 mm. 4. Okruch ceramiki lepionej ręcznie, nieprzepsalony, ze śladami rytego ornamentu – pod dookólną bruzdą zygzak wielokrotny (?). Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 25 niecharakterystycznych okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 6. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepsalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₂–D.

OBIEKT 199 (12D/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXIX/199).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. W planie zarys jamy w przybliżeniu czworokątny, o wym. 70×80 cm, w przekroju nieregularnie trapezowaty, o miąższości do 55 cm; dno jamy oparte na warstwie gliny. Wypełnisko niejednolite, w stropie i spągu ciemnoszare, miejscami czarne, w części środkowej jasnobrązowe z czarnymi plamami. W dolnej partii jamy głaz ze śladami obróbki (ok. 45×40×30 cm). W jamie drobny fragment ceramiki (1), w spągu kilka przepalonych kości (I). *I. Adultus-maturus* (6,2 g).

Inwentarz (Tabl. CXXIX/199): 1. Fragment ceramiki lepionej ręcznie (plastycznej lub nalepianej listwy o trójkątnym przekroju), lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 200 (12D/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXIX/200).

Opis: Odkryty na głęb. 35 cm. W stropie zarys w przybliżeniu kolisty, o średn. 70 cm, w przekroju półkolisty, o miąższości do 55 cm. Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie na obrzeżach i od NW brązowo-szare. W jamie rozproszone silnie przepalone kości (I, II) i ułamek ceramiki (1). *I. Adultus, M?* (67,5 g). *II.1. Bydło* (3); *2. Owca/koza?* (2).

Inwentarz: 1. Mały niecharakterystyczny fragment starożytnej ceramiki lepionej ręcznie. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 201 (11G/II-IVc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXIII-CXXV/201).

Opis: Jama grobowa niemal całkowicie zniszczona przez wkopane weń dwa groby ciałopalne – obiekt 185/186. Częściowy zarys jamy grobowej, bardzo słabo czytelny na tle żółtobrazowego piasku calcowego, zarejestrowano na głęb. ok. 35–40 cm. Jama prostokątna, z lekko zaokrąglonymi narożnikami, dług. ok. 390 cm, szer. ok. 120–130 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 13° na NE), miąższości ok. 100 cm; dno oparte na zwartych, nieciąglych wychodniach gliny i żwiru, w części N wkopane pomiędzy dwie takie warstwy (tu szer. jamy 60–70 cm). Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, z dwoma ułamiakami ceramiki (2, 3). Na dnie nienaruszonej części jamy od N zachowane *in situ* duże fragmenty czaszki (I), w części środkowej sprzączka (1). *I. Maturus* (35–40 l.), *K*.

Inwentarz (Tabl. CXXV/201): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, z płaską ramą asymetrycznie owalną, poszerzoną, i lekko facetowanym kolcem. Typ AD11. Wym. 25,8×20 mm, waga 1,86 g. 2. Fragment łagodnego załomu brzuśca naczynia glinianego, wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka niewidoczna. 3. Mały ułamek ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (C₂?).

Uwagi: Od SW jamy grobów 201 i 185/186 (wtórnie) wkopane w E część jamy grobu 195. Ułamek ceramiki (2) może pochodzić z wykonanego przy użyciu koła garncarskiego naczynia z obiektu 185/186 (18).

OBIEKT 202 (11D/IVc) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 203 (11C/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXX/203).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm, w stropie naruszony przez korzenie sosny. W planie zarys prostokątny

z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 60×40 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 25 cm. Wypełnisko jednolicie ciemnoszare. W stropie, w części S, płaski kamień (dług. ok. 15 cm) odłupany od większego głazu. W wypełnisku rozproszone przepalone kości (I) i kilka ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *I. Iuvenis* (ok. 15 l.) (11,9 g).

Inwentarz: 1. Cztery okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 204 (11D/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXX/204).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm, od SE naruszony przez korzenie sosny. W planie zarys regularnie kolisty o średn. 70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko górnej części jamy szarobrązowe, w części E brunatnoczarne. W stropie, w części NW, nieregularny kamień (dług. ok. 20 cm) odłupany od większego głazu. W spągu wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w nim przepalone kości (I) i ułamki grzebienia (1). W górnej części jamy rozproszone fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). *I. Iuvenis* (ok. 15 l.) (87,7 g).

Inwentarz (Tabl. CXXX/204): 1. Dwa fragmenty płytek wewnętrznych grzebienia trójwarstwowego z poroża, z żelaznymi nitami. Wym. 9×22 i 10×14 mm, grub. 2,4 mm, dług. nitu 8 mm. 2. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 3. Dwie łuski z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 205 (12D/IIIb)

Nieokreślony (Tabl. CXXX/205).

Opis: Odkryty na głęb. 35 cm. W planie zarys kolisty, o średn. 55 cm, w przekroju nieregularny, o miąższości do ok. 10 cm. Wypełnisko szarobrązowe. W jamie dwie drobne przepalone kości (I). *I. Maturus-senilis* (1,1 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 206 (11D/IVb) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 207 (11C/III-IVc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXX/207).

Opis: Na głęb. 60 cm zarejestrowano nieregularnie owalny zarys jamy o wym. ok. 80×45 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NW), naruszony przez korzenie drzew. W przekroju jama nieckowata, o zachowanej miąższości do 20 cm. Wypełnisko jednolicie

szarobrazowe. W spągu w części N pięć paciorków (1–5; kolia?), w całej jamie kilka ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXXX/207, CCCXVIII): 1. Melonowaty paciorek z przezrystego szkła jasnozielonego, asymetryczny (wada formowania). Typ TM 158b. Średn. 11–11,5 mm, wys. 9–11 mm. 2. Dwustożkowy paciorek z przezrystego szkła niebieskozielonego, lekko asymetryczny. Typ TM 63. Średn. 12,6 mm, wys. 7 mm. 3. Krążkowy paciorek z opakowego szkła białego z falistą nitką ze szkła jasnioletowego, półprzezrystego. Typ Gopkalo IX/7 / Olldag 2208 / grupa TM XXII. Średn. 10 mm, wys. 5 mm. 4. Cylindryczny paciorek z opakowego szkła czarnego z nitkami czerwonymi oraz białą linią falistą (wypełnienie wykruszone). Typ TM 301b. Średn. 10 mm, wys. 8 mm. 5. Poliedryczny paciorek z półprzezrystego szkła jasnioletowego. Typ TM 128. Długość 12 mm, średn. ok. 7,5×8 mm. 6. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepsalone. 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego, przegrzana.

Kultura: wielbarska.
Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 208 (11D/III-IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXX/208).

Opis: Na głęb. 60 cm nieregularnie owalny zarys jamy o wym. ok. 95×55–60 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju nieckowatej, o zachowanej miąższości do 25 cm. Wypełnisko jednolicie szarobrazowe. W spągu w środkowej części jamy dwa paciorki (1, 2), w wypełnisku kilka okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXXX/208, CCCXXIII): 1. Krążkowy paciorek bursztynowy o sfazowanych ściankach. Zbliż. do typu TM 389/395. Średn. 11 mm, wys. 6 mm. 2. Stożkowy paciorek bursztynowy o sfazowanych ściankach. Zbliż. do typu TM 396b/402b. Średn. 10 mm, wys. 8 mm. 3. Cztery ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepsalone. 4. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 209 (11C/IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXX/209).

Opis: Na głęb. 60 cm zarejestrowano nieregularnie owalny zarys jamy o wym. ok. 85×55 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju nieckowatej, o zachowanej miąższości do 20 cm. Wypełnisko jednolicie szarobrazowe, z rozproszonymi ułamkami ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. Ok. 20 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepsalonych. 2. Cztery łuski z narzutowego krzemienia kredowego (w tym jedna z siekiery gładzonej).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 210 (11C/IIIc)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXI/210).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W stropie zarys prostokątny z rozmytymi brzegami, o wym. ok. 100×65–80 cm, niżej regularnie prostokątny, w przekroju nieckowaty, o miąższości 25 cm. Wypełnisko w spągu i na obrzeżach czarne, przesycone węglami drzewnymi, w części środkowej i od NW niejednolite, jasno- do szarobrazowe. W jamie niewielki (długość ok. 15 cm) kamień odlupany od większego głazu. W czarnej warstwie bardzo liczne przepsalone kości (I), fragmenty przepsalanej ceramiki (4–6), dwa stopy szkła (1, 2) z naczynia (naczyni?) i ułamek grzebienia (3). *I. Adultus* (25–35 l.), *K* (401,3 g).

Inwentarz (Tabl. CXXXI/210): 1. Fragment ścianki naczynia ze szkła przezrystego, bezbarwnego, odkształcony w ogniu. Wym. ok. 21×21 mm, grub. 1,3 mm. 2. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, bezbarwnego (z tego samego naczynia?). 3. Fragment skrajnej płytki wewnętrznej grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi. Wym. 11×23 mm, grub. 2,5 mm. 4. Osiem fragmentów brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie. U nasady szyjki ryta bruzda, nad nią ryty zygzak wielokrotny. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrazowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. Trzy fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia starannie wygładzona, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 6. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo ze śladami przepsalania. Powierzchnie zagładzane i chropowate, brązowe, szarobrazowe i brunatne. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 211 (10H/IVa–11H/Ia)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CXXXII–CXXXIII/211).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Na tym poziomie czytelny amorficzny zarys rozległego wkopu o niejednolitym wypełnisku barwy od brunatnej do szaroczarnej i czarnej, sięgającego głęb. ok. 90–95 cm. Od głęb. 55–60 cm miejscami widoczny pierwotny zarys prostokątnej jamy grobowej z silnie zaokrąglonymi krótszymi bokami, o wym. ok. 260×80–90 cm, zorientowanej po

osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE). Ściany jamy grobowej lekko skośne, dno nierówne, oparte na wychodni żwiru; pierwotna miąższość jamy sięgała 70 cm. Wypełnisko wkopu niejednolite: w stropie brunatne do szaroczarne i czarne, z kilkoma kamieniami (do ok. 35×25×20 cm), niżej jasno- i żółtobrazowe, miejscami jasnoszare, w spągu żółte, z jasno- i ciemnoszarymi przebarwieniami. W spągu w części N kamień (ok. 20×15×15 cm), obok, na głęb. 70–80 cm, nieprzpalony paciorek (2) i nieprzpalony ząb (I.1), w części E również nieprzpalona zapinka (1) leżąca główką na N, a w części S ułamek przpalonego grzebienia (3). We wkopie kilka ułamków przpalonych kości (I.2) i fragmenty przpalonej ceramiki (4–8), w całej jamie rozproszone fragmenty nieprzpalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9).

I.1. Infans II/iuvenis; 2. Infans II późny (łącznie 25,8 g).

Inwentarz (Tabl. CXXXIII/211): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwaga: Wkop wtórny niemal całkowicie zniszczył jamę grobu 211 oraz S część jamy grobu 232; pierwotnie grób 211 mógł naruszać S skraj grobu 232.

OBIEKT 212 (11G/II-IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXI/212).
Opis: Strop nieregularnie kolistej jamy o średn. 110–

–120 cm odsłonięto na głęb. ok. 40 cm, niżej jama wyraźnie prostokątna; w przekroju zarys nieckowaty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko jasno- i żółtobrunatne, w spągu czarnobrunatne, z drobnymi węglami drzewnymi (III) i nielicznymi przpalonymi kośćmi (I); w jamie dwa paciorki (1, 2) i kilka drobnych fragmentów ceramiki (3–5). *I. Adultus wczesny (ok. 20 l.), K (17,1 g).*
III. Betula sp. (1) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXXI/212): 1. Paciorek segmentowy z czarnego szkła opakowego, przpalony i zdeformowany. Typ TM 97b. Długość 9 mm, średn. ok. 7 mm. 2. Paciorek poliedryczny z czerwonego szkła opakowego, przpalony i lekko zdeformowany. Typ TM 132. Długość 11 mm, średn. 8×6 mm. 3. Mały ułamek wylewu naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przpalony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka bardzo drobnego tłucznia. 4. Dwa ułamki ceramiki lepionej ręcznie, w tym wychylonego wylewu, przpalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrazowe. Domieszka drobnoziarnista. 5. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C_{1b}–C₂.

OBIEKT 213 (11G/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXIV/213).
Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w spągu humusu. W planie zarys jamy owalny, o wym. 80×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko przy dnie i w części E czarne i ciemnobrunatne, przesycone węglami drzewnymi, zaś w pozostałej – jasnobrazowe i brązowoszare. W czarnej warstwie skupisko przpalonej ceramiki (5–7; w stropie w części SE), zapinka (1), dwa paciorki (2, 3) i ułamek grzebienia (4), w spągu nieliczne przpalone kości (I); w centrum jamy na czarnej warstwie duży, silnie przpalony kamień (ok. 25×10×10 cm). *I. Adultus wczesny (20–25 l.), K (27,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CXXXIV/213): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*, uszkodzona i zdeformowana w ogniu. Kabłąk łukowaty, w przekroju półkolisty, na szczycie zdobiony rzędem podwójnych nakłuc. Nóżka facetowana. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość 50 mm, wys. ok. 20 mm, waga 6,39 g. 2. Paciorek poliedryczny z fioletowego szkła półprzejrzystego, przpalony i lekko zdeformowany. Typ TM 128. Wym. 9×7×6 mm. 3. Miniaturowy krążkowaty paciorek ze szkła opakowego, pomarańczowego. Typ TM 53. Średn. 4 mm. 4. Fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża, pierwotnie z nitem żelaznym (?). Wym. 9×11 mm, grub. 3 mm. 5. Dwa duże fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, z lekko wychylonym

wylewem, częściowo przepalony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Grupa I lub II. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca ok. 18 cm. 6. Fragment masywnego ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie, częściowo przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 7. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do brązowoszarych. Domieszka drobnoziarnista. 8. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 214 (11G/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXLI-CXLII/214).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie jama o zarysie owalnym, o wym. ok. 90×70 cm, w przekroju nieckowata, z dnem opartym na warstwie grubego żwiru, o miąższości do 50 cm. W stropie cztery duże kamienie (do ok. 55×30×25 cm), ze śladami obróbki (?). Wypełnisko w spągu i na obrzeżach czarne, z węglami drzewnymi (III), w części centralnej brązowoszare. Na dnie jamy liczne przepalone kości (I). W stropie, w czarnej warstwie, zapinka (1). *I. Maturus* (228,8 g). *III.1. Betula sp.* (5); *2. Liściaste* (6) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXLII/214): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, wykonana ze stopu miedzi, skorodowana, zachowana bez sprężynki. Kabłąk i nóżka facetowane, na końcu nóżki poprzeczne nacięcie. Typ Almgren 170. Długość. 36 mm, wys. 12 mm. 2. Dwa drobne ułamki ceramiki lepionej ręcznie. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂.

Uwagi: Od E naruszył jamę wkopu wtórnego w grób 226.

OBIEKT 215 (10G/IVd-11G/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXI/215).

Opis: Odsłonięty na głęb. ok. 35 cm. Zarys jamy prostokątny z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 110×80 cm, niżej owalny, w przekroju trapezowaty z lekko nieckowatym dnem, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach czarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie i w środkowej części jamy niejednolite – brunatne, brązowoszare i jasnobrązowe. W centralnej partii jamy na czarnej warstwie spągowej duży gładz (45×20×15 cm), nad nim mniejszy kamień. W czarnej warstwie w spągu jamy przepalone kości (I), wśród nich ułamki grzebienia (1); w całej jamie rozproszone nieliczne fragmenty przepalonej ceramiki (2, 3), oraz nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Adul-tus-maturus* (30-40 l.), *K* (65,2 g).

Inwentarz (Tabl. CXXXI/215): 1. Trzy fragmenty (okładziny uchwytu i płytki wewnętrznej) grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitom ze stopu miedzi. Uchwyt półokrągły, niski (?), zdobiony pasmem falistym ujętym w dwa pasma poziome, wyodrębnionymi serią drobnych ukośnych nacięć. Typ Thomas I.2, motyw C. Wym. ok. 48×18 i 7×13 mm, długość nitu 8 mm. 2. Dziewięć fragmentów przydennych naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie (w tym jeden ułamek nieprzepalony). Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 7-8 cm. 3. Siedem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych, w tym dwa ułamki krawędzi. 4. Sześć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 216 (11G/IVd-12G/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXIV/216).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W stropie nieregularnie trójkątny zarys o wym. ok. 165×110 cm, z dwoma gładzami (50×40×35 i 45×35×15 cm), z miejscami obłupanymi ścianami. W przekroju zarys jamy nieregularnie nieckowaty, z dwoma wyraźnymi przegłębieniami. Wypełnisko na obrzeżach i w spągu czarne, przesycone węglami drzewnymi (III) skupiającymi się na dnie jamy, w części środkowej – brązowoszare. W stropie przepalony paciorek szklany (2), w czarnej warstwie przepalone kości (I), fragmenty paciorka (3) z poroża (?), grzebienia z poroża (4) i nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi (1) oraz kilka ułamków ceramiki (5-7); w całej jamie rozproszone ułamki niecharakterystycznej ceramiki (7). *I. Maturus-senilis* (44,9 g). *III. Betula sp.* (32) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXXIV/216, CCCXVIII): 1. Część nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi, nadtopiona. Długość. 22 mm, waga 1,21 g. 2. Krążkowaty paciorek z opakowego szkła czarnego z falistą nitką ze szkła białego, nadtopiony i lekko zdeformowany. Typ TM 263a. Średn. ok. 19,5 mm, wys. 12 mm. 3. Fragment rurkowego paciorka (?) z materiału kostnego (poroże?), przepalony. Typ TM 516 (?). Długość. 16 mm, średn. ok. 10 mm. 4. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. Wym. ok. 11×12 mm, grub. 2 mm. 5. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia zagładzona, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia zagładzona, szara. Domieszka drobnoziarnista. 7. Ośiem fragmentów ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 8. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 217 (11C/IVd)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXV/217).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. 60 cm. W planie zarys owalny, zbliżony do prostokątnego, o wym. 100×50–60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 18° na NE), w przekroju prostokątny z nieckowatym dnem, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko jednolicie brązowoszare. W spągu w części NE kolia z 94 paciorków szklanych i sześciu wisiorków bursztynowych (1–12; układ nierekonstruowalny), w części W bransoletka (?) z ośmiu paciorków szklanych, dwóch bursztynowych i jednego z ceramiki *terra sigillata* (13–23; układ pierwotny); między paciorkami kolii mały źle zachowany fragment zęba (I). I. *Niediagnostyczny*.

Inwentarz (Tabl. CXXXV/217, CCCXIX, CCCXXIII):

1. Bursztynowy wisiorek w kształcie topora, o przekroju zbliżonym do trójkątnego, na jednej powierzchni zdobiony odciskanymi kółkami współśrodkowymi. Typ TM 416. Długość 17 mm, szer. do 10 mm, grub. 5 mm. 2. Bursztynowy wisiorek w kształcie topora o przekroju zbliżonym do prostokątnego, na jednej powierzchni zdobiony odciskanymi kółkami współśrodkowymi (częściowo zatartymi). Typ TM 416. Długość 13 mm, szer. do 9,5 mm, grub. 5 mm. 3. Bursztynowy wisiorek w kształcie topora o przekroju nieregularnym, na jednej powierzchni zdobiony odciskanymi kółkami współśrodkowymi. Typ TM 416. Długość 12 mm, szer. do 8 mm, grub. 4 mm. 4. Bursztynowy wisiorek w kształcie topora o przekroju zbliżonym do prostokątnego, na jednej powierzchni odciskanymi zdobiony kółkami współśrodkowymi. Długość 12 mm, szer. do 7 mm, grub. 4 mm. 5. Bursztynowy wisiorek w kształcie topora, na jednej powierzchni zdobiony odciskanymi kółkami współśrodkowymi. Typ TM 416. Długość 16 mm, szer. 9,5 mm, grub. 4 mm. 6. Bursztynowy paciorek w kształcie zwierzęcego pazura. Długość 17 mm, szer. do 10 mm, grub. 3,5 mm. 7. Sześć segmentowych paciorków ze szkła przejrzystego, z tzw. złotą wkładką, poprzecznie żeberkowanych. Typ TM 387b. Długość 11 do 12 mm, średn. 3,5 do 4 mm. 8. Dwa miniaturowe paciorki krążkowate z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. ok. 5 mm, grub. 2 mm. 9. 83 miniaturowe paciorki krążkowate z czarnego szkła opakowego. Typ TM 55. Średn. 3,5–5 mm, grub. 1–1,5 mm. 10. Paciorek rurkowany, sześcioboczny, ze szkła przejrzystego, jasnoniebieskiego. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Długość 13 mm, średn. 3 mm. 11. Poliedryczny paciorek z ciemnoniebieskiego szkła przejrzystego, zachowany w drobnych fragmentach. Typ TM 126. 12. Paciorek poliedryczny z turkusowego szkła opakowego, zachowany w okrucach. Bransoletka (?) (13–23): 13. Krążkowaty paciorek wykonany z naczynia typu *terra sigillata*, z widocznym fragmentem pasma jajownika (*ovolo*). Polewa pierwot-

nie czerwono-brązowa, niemal całkowicie zdarta. Średn. 25 mm, grub. 5 mm. 14. „Marmurkowy” paciorek mozaikowy ze szkła opakowego barwy białoszarej z nieregularnymi wstawkami z opakowego szkła ciemnoczerwonego, białego, żółtego i turkusowego. Zbliż. do typu TM 196 / Alekseeva 518 / Gopkalo I/9. Średn. 12 mm, wys. 11 mm. 15. Fragment paciorka wrzecionowatego (rurkowatego?) z czarnego szkła opakowego, z nakładaną nitką białą, nadtopiony. Typ TM 330 (?). Długość 18 mm, średn. 10–13 mm. 16. Krążkowaty (płaskokulisty) paciorek bursztynowy. Typ TM 388–389. Średn. 8 mm, wys. 5,5 mm. 17. Rurkowany paciorek z bezbarwnego, przejrzystego szkła z białymi i turkusowymi nitkami szkła opakowego, złamany, nadtopiony. Typ TM 304y. Długość 12 mm, średn. 8 mm. 18. Rurkowany paciorek z bezbarwnego, przejrzystego szkła z turkusowymi i białymi nitkami szkła opakowego, złamany. Typ TM 304y. Długość 12 mm, średn. ok. 8 mm. 19. Rurkowany paciorek z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 142. Długość 19 mm, średn. 9 mm. 20. Krążkowaty paciorek bursztynowy. Typ TM 388–389. Średn. 8 mm, wys. 5 mm. 21. „Marmurkowy” paciorek mozaikowy ze szkła opakowego barwy białoszarej z nieregularnymi wstawkami z opakowego szkła ciemnoczerwonego, białego, żółtego i turkusowego. Zbliż. do typu TM 196 / Alekseeva 518 / Gopkalo I/9. Średn. 13 mm, grub. 12 mm. 22. Rurkowany paciorek z ciemnozielonego (butelkowitzkiego), przejrzystego szkła, podłużnie żłobkowany, złamany. Typ TM 183. Długość 21 mm, średn. 10 mm. 23. Paciorek mozaikowy z białego szkła opakowego i ciemnozielonego szkła półprzejrzystego. Typ TM 247. Średn. 11 mm, wys. 12 mm. 24. Dwa okrucy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

Uwagi: Zgodnie z opinią dr. Andrzeja Przychodniego (obecnie Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim) krążek *terra sigillata* (13) może pochodzić z warsztatu Dicanusa z dzisiejszego Pfaffenhofen (druga tercja III wieku n.e.).

OBIEKT 218 (11G/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXVI/218).

Opis: Odkryty na głęb. 40 cm. W planie zarys zbliżony do owalnego, o wym. ok. 100×80–90 cm, niżej kolisty o średn. ok. 80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko niejednolite – w stropie brązowoszare, niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W stropie dwa niewielkie (długość do 20 cm) kamienie odłupane od większego (większych?) głązu, w czarnej warstwie przepalone kości (I), ułamki przepalonego grzebienia (1) i ceramiki (2–5); w całej jamie rozproszone ułamki nieprzepalonej ceramiki z wczes-

nej epoki żelaza (6). *I. Adultus, K?* (65,9 g). *III.1. Betula sp.* (7); 2. *Nieoznaczone* (1) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXXXVI/218): 1. Dwa fragmenty (płytki wewnętrznej i niezdobionej okładziny uchwytu) grzebienia trójwarstwowego z poroża, oraz dwa nity ze stopu miedzi. Wym. 10×15 i 7×16 mm, grub. 4 mm, dług. nitów do 13 mm. 2. Pięć fragmentów i okruchów ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, przepalonych, w tym ułamek z listwą plastyczną. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna (?). Domieszka bardzo drobnoziarnista. 3. Dwa ułamki ceramiki lepionej ręcznie. Powierzchnie gładkie, czarne. Domieszka drobnoziarnista. 4. Fragment ceramiki lepionej ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. Siedem ułamków ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment wylewu. Powierzchnie zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 6. Osiem fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (fazy C_{1b}–D?).

OBIEKT 219 (11D/IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXVI/219).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. 50 cm. W planie zarys jamy zbliżony do prostokątnego, o wym. 90×45–50 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NW), w przekroju prostokątny, o zachowanej miąższości do 25 cm. Wypełnisko jednolicie brązowoszare, z rozproszonymi uławkami ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. 17 ułamków i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 220 (11D/IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXVI/220).

Opis: Strop zarejestrowany na głęb. 50 cm. Zarys jamy zbliżony do prostokątnego, o wym. 90×45 cm, zorientowany mniej więcej po osi N-S, w przekroju prostokątny, o zachowanej miąższości do 15 cm. Wypełnisko jednolicie brązowoszare. W spągu w centralnej partii jamy trzy paciorki (1–3). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXXXVI/220): 1. Kulisty paciorek bursztynowy. Typ TM 394. Średn. 7 mm, wys. 6 mm. 2. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z opakowego szkła mlecznobiałego. Typ TM 120. Wym. 11×8×5 mm. 3. Krążkowaty paciorek ze szkła czarnego, nieprzejrzystego. Typ TM 40. Średn. 7 mm, wys. 4 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 221 (11D/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXVI/221).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm, w stropie naruszony przez głęboką orkę. W planie zarys owalny, o wym. 50×40 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 40 cm. Wypełnisko brązowoszare z rozproszonymi, licznymi przepalonymi kośćmi (I), uławkami przepalonego grzebienia (2) i igły lub szpili (1) oraz fragmentami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Infans I wczesny* (ok. 10 l.) (52,1 g).

Inwentarz (Tabl. CXXXVI/221): 1. Fragment igły/szpili lub szpili zapinki, ze stopu miedzi. Dług. 24 mm. 2. Trzy fragmenty płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) grzebienia trójwarstwowego z poroża, z wysokim półkolistym (?) uchwytem i nitami ze stopu miedzi. Typ Thomas I (?). Wym. do 16×40 mm, grub. do 3,5 mm, dług. nitu 10 mm. 3. Osiem fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 222 (11C/IIIc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXVII/222).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm, w stropie silnie naruszony przez wkop nowożytny sięgający 20 cm w głąb jamy grobowej. Zarys jamy nieregularnie prostokątny, o wym. ok. 115×80 cm, niżej wyraźnie prostokątny, o wym. 95×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko czarne z rozproszonymi węglami drzewnymi i uławkami ceramiki (4), w stropie miejscami brązowo-szare; w spągu skupisko drobnych węgli i licznych przepalonych kości (I), wśród nich duży fragment przepalanej miseczki (3), ułamek prawdopodobnie klamerki esowatej (1) i kilka fragmentów grzebienia (2). W całej jamie fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Adultus* (30–35 l.), *K* (353,9 g).

Inwentarz (Tabl. CXXXVII/222): 1. Fragment srebrnej klamerki esowatej (?) zdobionej perełkowanym filigranem i granulacją, nadtopiony. Dług. 14 mm, waga 0,48 g. 2. Sześć fragmentów (okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych, w tym skrajnej) grzebienia trójwarstwowego z poroża, z żelaznymi (?) nitami. Uchwyt zdobiony wzorem geometrycznym z linii rytych wypełnionych drobnymi łukowatymi nacięciami. Typ Thomas I (?), motyw C. Wym. do 13×17 mm. 3. Miseczka gliniana lepiiona ręcznie, zachowana w ok. ¾, częściowo przepalona. Szyjka wydzielona uskokiem i bruzdami, dno wklęsłe. Powierzchnia starannie wygładzona, brunatna. Typ XVIIIIE. Wys. 5,5 cm, średn. wylewu 7,5 cm, brzuśca 8 cm, dna ok. 4 cm. 4. 12 ułamków ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment maszynowego ucha. Powierzchnie zniszczone. Domieszka

drobnoziarnista. 5. Sześć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 6. Łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁-C_{1a} (?).

OBIEKT 223A (11C/II-IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXXXIX/223A).

Opis: Strop, naruszony przez orkę, zarejestrowany na głęb. 35 cm. W planie zarys owalny, zbliżony do czworokątnego, o wym. 130×110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko niejednorodne – czarne, przesycone węglami drzewnymi, i brązowoszare. W stropie duży kamień, niżej większy głaz (40×35×25 cm) i kilka dużych fragmentów odłupanych od podobnych głazów. W wypełnisku przepalona kości (I), koncentrujące się w warstwie czarnej ziemi przy kamieniach, ułamek grzebień (2) i fragment paciorka (1) oraz liczne ułamki ceramiki przepalanej (3–5), także nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Maturus, K? (81,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CXXXIX/223A, CCCXVIII): 1. Amorficzny fragment paciorka z czarnego szkła opakowego z ósemkowatymi nitkami szkła białego. Typ TM 266a–b. Wym. 15×12×10 mm. 2. Mały ułamek okładziny grzebień trójwarstwowego z poroża (pierwotnie z nitami żelaznymi?). Wym. ok. 6×10 mm. 3. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych, o gładkich, jasnobrązowych powierzchniach, z gliny z domieszką drobnoziarnistą, m.in. fragment wylewu o rozchylonej krawędzi (średn. ok. 15 cm), trzy ułamki brzuśca zdobionego rytym wzorem geometrycznym i dwa fragmenty ucha (lub uch?). 4. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych, o gładkich, czarnych powierzchniach, z gliny z domieszką drobnoziarnistą, w tym dwa fragmenty wylewu (a) i ułamek zdobiony pasmem rytego motywu geometrycznego (b). 5. Ok. 10 okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 6. 22 fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepasane. 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Jama grobu 223A wkopana centralnie w jamę grobu 223B, od SW naruszała jamę grobu 236.

OBIEKT 223B (11C/II-IIIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXIX/223B).

Opis: Jama grobowa zarejestrowana na głęb. ok. 75 cm, poniżej spągu jamy grobu 223A. W planie zarys owalny, o wym. 110×70 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 25° na NE), w przekroju prostokąt-

ny, miąższości (pierwotnej) do ok. 60 cm. Wypełnisko szarozółte, z rozproszonymi fragmentami dwóch naczyń (1, 2). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXL/223B): 1. Duży fragment misy glinianej lepionej ręcznie, nieprzepasany. Na szyjce listwa plastyczna, pod nią nieregularnie ryty zygzak wielokrotny oparty na rytej bruździe. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA/C. Średn. wylewu 16 cm, brzuśca 18 cm. 2. Ok. 30 fragmentów misy (?) glinianej lepionej ręcznie, z wyraźnym załosem brzuśca, nieprzepasanych. Na barkach (?) pasmo miękko rytym rzadko rozmieszczonych ukośnych bruźd między dwoma podobnie rytymi bruźdami poziomymi. Powierzchnia gładka, nierówna, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIB (?) lub VIC (?). Średn. dna ok. 7 cm. 3. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Strop i górna część jamy grobowej całkowicie zniszczone przez wkopaną weń jamę grobu 223A.

Obiekt 224 (numer anulowany)

OBIEKT 225 (11C/II-IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXL/225).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W planie jama o kolistym zarysie średn. 60 cm, w przekroju nieckowata, miąższości do 35 cm. Wypełnisko jednolicie czarne, przesycone węglami drzewnymi, z fragmentami stopionych paciorków (1; w stropie), ułamkiem grzebień (2) oraz fragmentami ceramiki (3) i nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) rozproszonymi w całej jamie. *I. Adultus-maturus (30–40 l.), K (29,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CXL/225): 1. Trzy amorficzne bryłki stopionych dwóch lub trzech paciorków z ciemnozielonego, przejrzystego szkła, z białymi nitkami ze szkła opakowego. Typ TM 239a (?). 2. Drobnny fragment wewnętrznej (szczytowej?) płytki trójwarstwowego grzebień z poroża. Wym. 14×5 mm, grub. 3–4 mm. 3. Sześć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, o gładkich, zniszczonych powierzchniach, pierwotnie brązowych (?), w tym fragment taśmowatego ucha. Domieszka drobnoziarnista. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepasany.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 226 (11G/I-IId)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CXLI-CXLII/226).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Na tym poziomie zarys jamy grobowej nieregularny, słabo czytelny, ok.

35 cm niżej zarys wyraźnie prostokątny, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE). W centralnej i N części jamy grobowej nieregularnie owalny wkop wtórny, od W sięgający jej spągu; wym. wkopu w stropie ok. 150×120 cm, w spągu ok. 80×60 cm, miąższość ok. 115 cm. W środkowej części kilka głązów (do ok. 70×40×30 cm) i mniejszych kamieni, zalegających (ułożonych?) jeden nad drugim. Wypełnisko wkopu niejednolite, warstwowane: brunatne, miejscami intensywnie czarne, z drobnymi węglami drzewnymi i rozproszonymi licznymi przepalonymi kośćmi (I.2, II), stopami szkła (74, 75), ułamkiem przepalonego grzebienia (77) i cienkiego drutu (76) oraz fragmentami przepalonej w różnym stopniu ceramiki, tworzącej skupisko przy kamieniach, na głęb. ok. 55–85 cm (78–81); we wkopie także kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (82).

Jama grobowa miała zarys wydłużonego owalu o dług. ok. 250–270 cm i szer. od ok. 120 cm (w stropie) do 90–100 cm (w spągu); miąższość jamy sięgała 115 cm, a jej płaskie dno było nieznacznie wkopane w zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko jamy jednolicie jasnobrązowe, w spągu miejscami wzdłuż krawędzi jamy wyraźne ciemnoszare przebarwienia – być może ślady rozłożonej trumny kłodowej lub dranic. Na dnie jamy (głęb. ok. 140–150 cm) pozostałości szkieletu (I.1) w pozycji na wznak: od N czaszka i stosunkowo dobrze zachowane fragmenty górnych partii kośćca, dalej na S fragmenty kości nóg, oraz nieprzepalone elementy wyposażenia. Wokół szyi kolia (C) z 23 paciorków szklanych, 11 spiralek i pięciu lunulowatych zawieszek srebrnych, zapewne spięta małym kółkiem z drutu ze stopu miedzi (54–57). Na piersiach duża kolia (A) z 61 paciorków i wisiorów bursztynowych, 14 paciorków szklanych i czterech wisiorów wiaderkowatych ze stopów miedzi (3–36), spięta (na ramionach?) dwoma srebrnymi zapinkami (1, 2), znalezionymi pod czaszką; pod zapinkami cztery gliniane guzki typu *Bernašivka* (37), paciorek szklany (39) i pięć lub sześć małych zwitków (troczków?) skórzanych* (GS) o niejasnym przeznaczeniu (38a.b). Nieco niżej kolia (B) z 13 dużych paciorków bursztynowych i dwóch paciorków szklanych (40–53), przypuszczalnie upięta na stroju lub całunie. Przy kolanach (?) dwa prześliki, między nimi igła ze stopu miedzi (64–66) oraz w skupisku kółko ze stopu miedzi, szklany paciorek mozaikowy i paciorek melonowaty, zawieszka bursztynowa i zawieszka z poroża, a także ułamki delikatnego srebrnego okucia (58–63), przy nich drobne nieidentyfikowalnej szczątki tkaniny (z sakiewki?). Przy prawej piszczeli dwa haczyki wrzecion ze stopu miedzi (67, 68). Za stopami (kości stóp niezachowane) miseczką gliniana (72) i przydenny fragment drugiego naczynia (73), dalej grzebień z poroża (69) i obok sprzączka ze

stopu miedzi (70), pod grzebieniem fragment bardzo cienkiego nieokreślonego szkła (71). *I.1. Adultus, K; 2. Maturus wczesny (35–45 l.), M? (155,8 g). II.1. Świnia (4); 2. Nieoznaczone (1).*

Inwentarz (Tabl. CXLII-CXLVII/226, CCCXIV-CCCXV, CCCXVIII, CCCXXIII-CCCXXV):

(Na ramionach): 1. Zapinka srebrna*. Dwuczęściowa, z podwójną sprężynką o zwojach połączonych od zewnątrz, lewo- i prawostronnie; sprężynka zewnętrzna z krótką cięciwą zaczepioną we wcięciu w spodniej części płytki do osi sprężynek; na końcach osi profilowane guzki połączone zawiniętym ósemkowato nacinanym drutem, podobny guzek z podwójnym pierścieniem z nacinanego drutu na główce. Na kabłąku i nóżce spiętrzone pierścienie z nacinanego drutu. Pochewka wysoka, wzdłuż brzegów obu stron zdobiona rytym motywem tzw. wilczych zębów, na krawędzi szczytowej nacinany drut. Typ Almgren 211. Dług. 63,8 mm, wys. ok. 35 mm, waga 23,41 g. 2. Zapinka srebrna*. Dwuczęściowa, z podwójną sprężynką o zwojach połączonych od zewnątrz, lewo- i prawostronnie; sprężynka zewnętrzna z krótką cięciwą zaczepioną we wcięciu w spodniej części płytki do osi sprężynek; na końcach osi profilowane guzki połączone zawiniętym ósemkowato nacinanym drutem, podobny guzek z podwójnym pierścieniem z nacinanego drutu na główce. Na kabłąku i nóżce spiętrzone pierścienie z nacinanego drutu. Pochewka wysoka, wzdłuż brzegów obu stron zdobiona rytym motywem tzw. wilczych zębów, na krawędzi szczytowej nacinany drut; łożysko pochewki nieznacznie uszkodzone. Typ Almgren 211. Dług. 63,2 mm, wys. ok. 33 mm, waga 22,93 g.

(Kolia A – 3–36): 3. Bursztynowy paciorek stożkowaty o niesymetrycznie wypukłych ściankach wykonany przy użyciu tokarki; powierzchnia silnie spękana. Zdobiony na obu biegunach, wokół otworu, kolistymi liniami rytymi, oraz dwiema dookolnymi liniami przy krawędzi. Typ TM 441. Średn. 27 mm, wys. 17 mm. 4. Bursztynowy paciorek krążkowaty o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Wokół otworów zdobiony parami kolistych linii rytymi. Typ TM 438–439. Średn. 22 mm, wys. 7 mm. 5. Paciorek kulisty z jednobarwnego, czarnego szkła opakowego; asymetryczny. Typ TM 11. Średn. 14 mm, wys. 11 mm. 6. Bursztynowy paciorek krążkowaty o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Ścianki zdobione koncentrycznymi liniami rytymi – dwoma wokół otworu i trzecią przy krawędzi zewnętrznej. Typ TM 438–439. Średn. 24 mm, wys. 7,5 mm. 7. Paciorek cylindryczny z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 142. Dług. 19 mm, średn. 11 mm. 8. Bursztynowy paciorek krążkowaty o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Ścianki zdobione koncentrycznymi liniami rytymi – dwoma wokół otworu i jedną pośrodku. Typ TM 438–439.

Średn. 22 mm, wys. 7,5 mm. 9. 37 bursztynowych wiśniaków ósemkowatych, małych, nieregularnych, z mniej lub bardziej wysklepioną główką i otworkiem umieszczonym w szyjce. Typ TM 465. Wys. 10–13 mm, szer. do 6–8 mm, wys. ok. 6–7 mm. 10. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony koncentrycznymi liniami rytymi – po dwie na biegunach oraz trzema liniami równoległymi na obwodzie, na krawędzi bocznej. Typ TM 438–439. Średn. 20,5 mm, wys. 10,5 mm. 11. Paciorek kulisty z czarnego szkła opakowego, silnie skorodowany. Typ TM 11. Średn. 13 mm, wys. 10 mm. 12. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony liniami rytymi – po dwie wokół otworu na biegunach i dwoma równoległymi na obwodzie. Typ TM 438–439. Średn. 22 mm, wys. 9 mm. 13. Paciorek cylindryczny, mozaikowy, ze szkła opakowego, białego, z motywem meandrowym czarnych i żółtych fal z czerwonym pasmem pośrodku. Typ TM 361a. Długość 19 mm, średn. 11 mm. 14. Bursztynowy paciorek krążkowy w kształcie szpulki, wykonany przy użyciu tokarki. Typ TM 490. Średn. 12 mm, wys. 6 mm. 15. Wisiołek wiaderkowy ze stopu miedzi, z denkiem wystającym poza obrys korpusu. Typ Beilke-Voigt B.I / Kaczanowski III/1. Wys. 16 mm, średn. 15 mm, waga 2,88 g. 16. Bursztynowy paciorek krążkowy o niesymetrycznie wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony liniami rytymi – jedną wokół bieguna ścianki stożkowej i dwoma równoległymi na obwodzie, na krawędzi bocznej. Typ TM 438–439. Średn. 21 mm, wys. 8 mm. 17. Cztery bursztynowe wiśniaki ósemkowane, nieregularne, ze słabo wysklepioną główką i otworkiem umieszczonym w szyjce. Typ TM 465. Wys. 14–15,5 mm, szer. do 9–10,5 mm, grub. ok. 8–9 mm. 18. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki, z podwójnymi liniami rytymi na biegunach wokół otworu i na ściance bocznej. Typ TM 439. Średn. 21 mm, wys. 14 mm. 19. Paciorek bursztynowy wykonany przy użyciu tokarki, dyskowy, z liniami rytymi na biegunach wokół otworu i na obwodzie. Typ TM 438–439. Średn. 21 mm, wys. 8 mm. 20. Bursztynowy paciorek dyskowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki, z liniami rytymi na biegunach wokół otworu i na obwodzie. Typ TM 438–439. Średn. 21 mm, wys. 10 mm. 21. Bursztynowy paciorek ósemkowany z silnie wydzieloną główką. Typ TM 471k. Długość 26 mm, grub. 16 mm. 22. Wisiołek wiaderkowy ze stopu miedzi, z denkiem wystającym poza obrys korpusu. Typ Beilke-Voigt B.I / Kaczanowski III/1. Wys. 16 mm, średn. 15 mm, waga 2,19 g. 23. Paciorek cylindryczny z białego szkła opakowego. Typ TM 138. Długość

19 mm, średn. 10 mm. 24. Kulisty paciorek bursztynowy, skorodowany. Zbliż. do typu TM 392. Średn. 9 mm, wys. 7 mm. 25. Wisiołek wiaderkowy ze stopu miedzi, z denkiem wystającym poza obrys korpusu. Typ Beilke-Voigt B.I / Kaczanowski III/1. Wys. 15 mm, średn. 15 mm, waga 2,71 g. 26. Paciorek melonowy z czarnego szkła opakowego. Typ TM 167. Średn. 10 mm, wys. 8 mm. 27. Bursztynowy wisiołek ósemkowany z otworkiem poniżej półkulistej główki. Typ TM 471b. Wys. 17 mm, grub. 12 mm. 28. Dziesięć miniaturowych krążkowych paciorków z czarnego szkła opakowego (w tym jeden zachowany częściowo). Typ TM 55. Średn. 2,5–5 mm, grub. ok. 1 mm. 29. Kulisty paciorek bursztynowy, skorodowany. Zbliż. do typu TM 392. Średn. 9 mm, wys. 7 mm. 30. Paciorek bursztynowy wykonany przy użyciu tokarki, dwustożkowy, o sfazowanej krawędzi. Grupa TM XLIV. Średn. 16 mm, wys. 8 mm. 31. Paciorek bursztynowy, cylindryczny z lekko wypukłymi biegunami. Typ TM 399. Średn. 10 mm, wys. 6 mm. 32. Bursztynowy paciorek dyskowy (wykonany przy użyciu tokarki?). Typ TM 430. Średn. 14 mm, wys. 8 mm. 33. Paciorek bursztynowy wykonany przy użyciu tokarki, krążkowy, z cylindrycznym pasmem na obwodzie. Typ TM 438. Średn. 14 mm, wys. 8 mm. 34. Paciorek bursztynowy wykonany przy użyciu tokarki, krążkowy, z cylindrycznym pasmem na obwodzie. Typ TM 438. Średn. 14 mm, wys. 8 mm. 35. Wisiołek wiaderkowy ze stopu miedzi; brak denka. Typ Beilke-Voigt A.I (?) / Kaczanowski III/1. Wys. 14 mm, średn. 15 mm, waga 1,95 g. 36. Paciorek melonowy z czarnego szkła opakowego. Typ TM 167. Średn. 9 mm, wys. 7 mm. 37. Cztery gliniane guzki o kanelowanych powierzchniach, typu *Bernašivka* (wzór 1B), w różnym stopniu uszkodzone. Średn. 10–12 mm, wys. 11,5–13 mm. 38a. Nieokreślony przedmiot (troczek?) ze zwiniętego 2½-krotnie paska skóry*, z końcem wsuniętym w rozcięcie paska i z małymi, naciętymi naprzeciwlegle otworkami, lekko zdeformowany. Wys. do 7,5 mm, średn. ok. 8 mm, grub. skóry ok. 0,4–0,7 mm, długość paska ok. 63 mm. 38b. Cztery (pięć?) podobnych przedmiotów (troczków?) ze zwiniętych 1½-krotnie paszków skóry*, zdeformowanych, częściowo uszkodzonych i zachowanych fragmentarycznie. Wys. pierwotna ok. 5 mm, średn. pierwotna ok. 6 mm. 39. Beczułkowy paciorek z czarnego szkła opakowego. Typ TM 11. Średn. 14 mm, wys. 9 mm. (Kolia B – 40–53): 40. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, asymetryczny, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, wokół otworu, parami kolistych linii rytymi oraz pojedynczymi dookołnymi liniami rytymi przy krawędzi ścianek bocznych. Typ TM 438–439. Średn. 24 mm, grub. 12 mm. 41. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych

biegunach. Zdobiony na biegunach i ściankach bocznych kolistymi liniami rytymi. Typ TM 438–439. Średn. 31 mm, grub. 12 mm. 42. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na jednym z biegunów, wokół otworu, dwoma kolistymi liniami rytymi oraz dwiema dookólnymi liniami rytymi na ściance. Typ TM 438–439. Średn. 29 mm, grub. 12 mm. 43. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, wokół otworu, parami kolistych linii rytych oraz trzema równoległymi liniami przy krawędzi. Typ TM 438–439. Średn. 34 mm, grub. 11 mm. 44. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, wokół otworu, dwiema koncentrycznymi liniami rytymi oraz dwiema równoległymi liniami na obwodzie. Typ TM 438–439. Średn. 39 mm, grub. 12 mm. 45. Bursztynowy paciorek cylindryczny o wypukłych ściankach szczytowych, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony parzystymi liniami rytymi wokół otworów na biegunach, oraz pięcioma liniami rytymi na ściance bocznej. Typ TM 440. Średn. 33 mm, grub. 28 mm. 46. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, przy otworze, pojedynczymi kolistymi liniami rytymi oraz na jednej ściance – dookólną linią przy krawędzi. Typ TM 438–439. Średn. 22 mm, wys. 9 mm. 47. Bursztynowy paciorek krążkowy o niesymetrycznie wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach i ściance bocznej licznymi kolistymi liniami rytymi. Typ TM 438–439. Średn. 31 mm, grub. 12 mm. 48. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach i cylindrycznej ściance bocznej, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach pojedynczą kolistą linią rytą wokół otworu. Typ TM 438–439/440. Średn. 33 mm, grub. 17 mm. 49. Bursztynowy paciorek krążkowy o niesymetrycznie wypukłych ściankach szczytowych, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony parą dookólnych linii rytych na biegunach wokół otworu oraz dwiema równoległymi liniami na obwodzie na ściance bocznej. Typ TM 438–439. Średn. 33 mm, grub. 17 mm. 50. Bursztynowy paciorek krążkowy o lekko niesymetrycznie wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, wokół otworu, parami linii rytych, oraz dwiema dookólnymi liniami przy krawędzi bocznej. Typ TM 438–439. Średn. 27 mm, grub. 9 mm. 51. Bursztynowy paciorek krążkowy o wypukłych ściankach, wykonany przy użyciu tokarki. Zdobiony na biegunach, wokół otworu, parami kolistych linii rytych, oraz dwiema liniami kolistymi przy krawędzi. Na jednym z biegunów widoczne resztki kory. Typ TM 438–439. Średn. 27,5 mm, grub. 7,5 mm.

52. Krążkowy paciorek z czarnego szkła opakowego. Typ TM 40. Średn. 21 mm, wys. 10 mm. 53. Niski, beczułkowy paciorek z czarnego szkła opakowego. Typ TM 11/40. Średn. 16 mm, wys. 8–9 mm. (Kolia C – 54–57): 54. Pięć srebrnych* zawieszek lunulowatych z przylutowanymi uszkami (dwóch uszek brak). Dług. 29–34,5 mm, grub. 0,3–0,5 mm, waga łącznie 3,05 g (z uszkami: 0,57–0,86 g, bez uszek 0,41–0,62 g). 55. 11 paciorków ze spiralnie zwiniętego drutu srebrnego*. Dług. 10–14 mm, średn. 4 mm, waga łącznie 6,94 g (0,49–0,78 g). 56. 23 paciorki tzw. pestkowate, z półprzejrzystego szkła fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 8–10 mm, grub. 4,5–6 mm. 57. Kółko (prawdopodobnie zapięcie kolia) wykonane z drutu ze stopu miedzi o zachodzących na siebie końcach; drut o przekroju kolistym. Średn. 10 mm, średn. drutu 1 mm, waga 1,44 g. (Przy kolanach, w sakiewce?): 58. Fragment ryńnikowatego okucia lub aplikacji z blaszki srebrnej* (ze śladami lutu cynowo-ołowiowego*). Dług. ok. 20 mm, szer. 2 mm, grub. blaszki ok. 0,3 mm, waga 0,27 g. 59. Kółko z drutu ze stopu miedzi, otwarte, z lekko zgrubiałymi końcami. Średn. 19 mm, grub. drutu 2 mm, waga 1,43 g. 60. Bursztynowy wisior zblizony do tzw. wisiorów ósemkowatych, nieregularny, z wgłębieniem w korpusie (być może uszkodzenie), bez otworka. Typ TM 471a. Wys. 26 mm, szer. do ok. 10 mm, grub. ok. 8 mm. 61. Paciorek mozaikowy z nitek ze szkła opakowego barwy czerwonej, żółtej i białej oraz szkła półprzejrzystego ciemnoszarego (ciemnozielonego?) tworzących wzory szachownicowe. Typ TM 366d / Alekseeva 437/439 / Olldag 2407. Średn. 15 mm, grub. 15 mm. 62. Paciorek melonowaty barwy turkusowej, z gliny kwarcowej (tzw. fajansu). Typ TM 158. Średn. 20 mm, wys. 18 mm. 63. Fragment piramidalnej (?) zawieszki z poroża (tzw. młot Thora), o przekroju czworobocznym. Wnętrze wydrążone (?), powierzchnie ścianek zdobione odciskanymi „oczkami”, na jednej otworek. Zach. dług. 30 mm, przekrój 8×8 mm. (Przy kolanach): 64. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijakiem; szpic uszkodzony. Dług. zach. 62 mm, grub. do 2 mm, waga 0,74 g. 65. Gliniany pręślik dwustożkowy o płaskich biegunach. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do czarnobrunatnych. Wys. 23 mm, średn. 32 mm. 66. Gliniany pręślik dwustożkowy o płaskich biegunach. Powierzchnie gładkie, brunatne do czarnobrunatnych. Wys. 20 mm, średn. 26 mm. (Przy prawej piszcze): 67. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) z częściowo tordowanym trzpieniem, ze stopu miedzi. Dług. 42 mm, grub. 1 mm, waga 0,16 g. 68. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) z tordowanym trzpieniem, ze stopu miedzi, z zachowanymi

śladowo resztkami niezidentyfikowanego gatunkowo drewna* z wrzeciona. Długość 44 mm, grubość 1,1 mm, waga 0,14 g.

(Za nogami): 69. Trójwarstwowy grzebień z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt wysoki, trójkątny z zaokrąglonym wierzchołkiem, niezdobiony; wnętrze puste. Typ Thomas I.3 / wzór Kokowski K3. Długość ok. 103 mm, wys. zach. 75,5 mm, wys. uchwytu 54–55 mm.

70. Jednodzielna sprzączka ze stopu miedzi, z ramą półokrągłą, płaską. Typ AD11. Wys. 31 mm, szer. 25 mm, waga 3,44 g.

71. Fragment naczynia (?) z cienkiego, półprzezroczystego szkła bezbarwnego. Powierzchnia silnie zniszczona, spękana. Wym. 30×21 mm, grubość 0,5 mm.

72. Miseczka gliniana półkulista, lepiona ręcznie, lekko asymetryczna, z nierównym brzegiem i wydzielonym dnem. Pod wylewem pseudouszko z nakłuciami imitującymi otworek. Powierzchnia zagładzona, nierówna plamista, brązowa do czarnobrunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaB (forma miniaturowa). Średn. wylewu 12 cm, dna 4–4,5 cm, wys. 6–6,5 cm.

73. Przydenny fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia nierówna, przecierana, brązowa, miejscami brunatna. Typ XaB (?). Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. dna 7 cm.

(We wkopie wtórnym): 74. Paciorek z fioletowego szkła półprzezroczystego, beczułkowaty; nadtopiony. Typ TM 3. Wym. 9×8×5 mm.

75. Dwa fragmenty stopionego szkła półprzezroczystego barwy fioletowej, być może paciorka.

76. Fragment cienkiego drutu ze stopu miedzi. Długość 8 mm.

77. Fragment wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża, przepalony. Wym. 8×6 mm, grubość 2 mm.

78. Siedem fragmentów misy glinianej dwustożkowatej, lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. Nad załomem brzuśca pseudouszko. Powierzchnia zagładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18 cm, brzuśca 17 cm, dna 6,5 cm, wys. 8,5 cm.

79. Fragment barków naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Nad załomem szeroka miękko ryta bruzda, nad nią podwójny ryty zygzak skomponowany z liniami odciskanych dołków. Powierzchnia gładka, brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista.

80. Ok. 25 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, brązowe do brunatnych. Domieszka drobnoziarnista.

81. Drobny ułamek ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. Domieszka organiczna.

82. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Od SE naruszony przez jamę grobu 188, wkop wtórny od W naruszony przez jamę grobu 214. Kolia B zachowała się w układzie pierwotnym (42/41/40/43/44/52/45/53/47/48/49/50/51; Tabl. CCCXVIII). Rekon-

strukcje układu paciorków i wisiorków z koliach A i C są hipotetyczne, niemniej w pierwszej z nich duże paciory bursztynowe i wisiorki wiaderkowate na pewno ułożone były frontalnie, a małe bursztynowe wisiorki ósemkowate tworzyły jej lewą i prawą stronę, natomiast w kolia C frontalnie umieszczone były srebrne zawieszki lunulowate rozdzielone srebrnymi spiralkami i paciorkami szklanymi, ale w nieznanym układzie (por. Tabl. CCCXVIII).

OBIEKT 227 (11G/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXLVII/227).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm, w części S zniszczony przez głęboką orkę leśną. Na głęb. ok. 50 cm odsłonięto pełen zarys prostokątnej jamy o wym. ok. 110×55 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 14° na NW); w przekroju jama regularnie prostokątna, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko w stropie jasnobrązowoszare, niżej ciemnożółte do szarego. W stropie bardzo nieliczne przepalone kości (I), w całej jamie drobne okruchy ceramiki (4, 5), w spągu od NW dwa paciorki (2, 3) i wisiorek (1). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Maturus-senilis, K (11,1 g)*.

Inwentarz (Tabl. CXLVII/227): 1. Wisiorek wiaderkowaty, żelazny, z denkiem wystającym poza obrys korpusu; uszko odłamane. Typ Beilke-Voigt B.II / Kaczanowski I/1. Wys. ok. 13 mm, średn. 7 mm. 2. Poliedryczny paciorek z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 132. Długość 10,5 mm, średn. 5,5×5,5 mm. 3. Dyskowaty paciorek bursztynowy. Typ TM 391. Średn. 14 mm, grubość 4,5 mm. 4. Dwa okruchy ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. Powierzchnie zniszczone. Domieszka niewidoczna. 5. 10 ułamków ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 228 (11G/Ia-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?) (Tabl. CXLVII/228).

Opis: Na głęb. ok. 35 cm odsłonięto spąg jamy grobowej o średn. ok. 45 cm i zachowanej miąższości ok. 5 cm. Wypełnisko czarne, z kilkoma drobnymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Infans I (1,3 g)*.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 229 (10G/IVb–11G/Ib)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CXXXVIII/229).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm odsłonięto nieregularny, zbliżony do owalnego zarys jamy o wym. ok. 190×100–

–110 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości do ok. 70 cm (wkop). Wypełnisko niejednolite, czarne i brązowo-szare, z rozproszonymi bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). W części N dwa duże głazy (do ok. 55×40×25 cm) ze śladami wygładzania (?) i częściowo obłupanymi ścianami, w części S fragmenty przepalonej ceramiki (1–6).

Na głęb. ok. 55 cm na N od wkopu pojawił się częściowy zarys jamy grobu inhumacyjnego, którego pełen zasięg odsłonięto ok. 35 cm niżej (wkop wtórny zniszczył jej centralną i S część) – na tym poziomie zarys jamy nieregularnie prostokątny z zaokrąglonymi krótszymi bokami, o wym. ok. 230×60–80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE). Jama grobu inhumacyjnego przecinała wychodnie gliny i drobno-żwiru, a jej nierówne dno na głęb. 135–140 cm było nieznacznie wkopane w zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko jamy żółtoszare i ciemnożółte, słabo wyróżniające się na tle piasku calcowego; w spągu podłużne ciemnoszare przebarwienie (śląd trumny kłodowej bądź dranic?), w jego obrębie fragment haczyka wrzeciona (9) i rozproszone nieprzepaszone paciorki (7, 8). Kości szkieletu nie zachowały się. W jamie i we wkopie fragmenty nieprzepaszonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Adultus–maturus (12,1 g)*.

Inwentarz (Tabl. CXXXVII/229): 1. Misa gliniana lepiona ręcznie, asymetryczna, ze śladami przepalania. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 18,5 cm, brzuśca 17 cm, dna 8 cm, wys. 8 cm. 2. Część przydenna i dwa fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, ze śladami przegrzania. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasno-brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca ok. 13,5 cm, dna 6,5 cm, wys. ok. 8 cm. 3. Fragment miniaturowej czarki glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Wylew niewydzielony, ostry załom brzuśca tuż nad dnem (?). Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIC. Średn. wylewu ok. 3,5 cm, brzuśca ok. 6 cm. 4. Fragment wyraźnie wydzielonej, wklęsłej nóżki naczynia glinianej, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, cegląstobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 9–10 cm (k. przeworska?). 5. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, cegląstobrązowe. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska?). 6. Ok. 15 fragmentów i okruchów ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, w tym pięć silnie przepalonych. 7. Pięć płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, z półprzezroczystego szkła fioletowego (cztery uszkodzone). Typ TM 119. Pierwotne wym. 14×8×4 mm. 8. Miniaturowy paciorek krążkowaty z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. 5 mm, grub. 1,5 mm. 9. Haczyk wrzeciona (tzw.

szpila hakowa) ze stopu miedzi, zachowany fragmentarycznie; trzpień tordowany. Długość 15 mm, średn. drutu 1 mm. 10. 15 ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepaszone. 11. Łuszczyca i odłupek z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 230 (11H/IIa)

Nieokreślony (grób symboliczny?) (Tabl. CXLVIII/230). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys zbliżony do owalnego, o wym. 80×50 cm, w przekroju nieregularny, zbliżony do nieckowatego, o miąższości do 25 cm. Wypełnisko niejednolite (przemieszane?), czarne i szare, bez śladów kości; w stropie dwa małe kamienie polne. W jamie jedynie dwa duże fragmenty lekko przepalanej ceramiki (1, 2).

Inwentarz (Tabl. CXLVIII/230): 1. Przydenna część naczynia glinianej (misy?) lepionej ręcznie. Powierzchnia nierówna, zniszczona, szara. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. dna 8 cm. 2. Duży fragment naczynia glinianej lepionej ręcznie, prawdopodobnie misy, o dnie wydzielonym od wewnątrz za pomocą niewielkiego uskoku. Powierzchnia wygładzona, brunatna, wewnątrz brązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Wewn. średn. dna ok. 11 cm.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

Uwagi: Duży fragment dna prawdopodobnie z tego samego naczynia (2) w grobie 176 (4).

OBIEKT 231 (10G/IVb–11G/Ib)

Nieokreślony (Tabl. CXL/231).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. Zarys owalny, o wym. ok. 60×40 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 20 cm. Wypełnisko ciemnoszare, w części centralnej czarne, bez śladów kości. W spągu w centrum jamy dwa nieprzepaszone paciorki (1, 2).

Inwentarz (Tabl. CXL/231): 1. Paciorek tzw. pestkowaty, z białego szkła nieprzezroczystego. Typ Stawiarska F-14. Średn. 10 mm, grub. 4,5 mm. 2. Paciorek rurkowaty z mlecznobiałego szkła opakowego. Typ TM 138. Długość 10 mm, średn. 6 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 232 (10H/IVa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXII–CXXXIII/232).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Zarys jamy prostokątny, z silnie zaokrąglonymi krótszymi bokami, o wym. ok. 180×70 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 7° na NW); miąższość jamy sięgała 25–30 cm. Wypełnisko w stropie niejednolite, jasnobrązowe do szarego,

w spągu jasnobrązowe. W spągu części N, na głęb. ok. 60 cm, fragment nieprzealonej kaloty i kilkanaście zębów (I), w całej jamie rozproszone ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2) i jeden okruch nieokreślonej ceramiki starożytnej (1). *I. Infans II późny (ok. 10–12 l.)*.

Inwentarz: 1. Fragment niecharakterystycznej ceramiki starożytnej o powierzchni gładkiej, jasnoszarobrazowej. 2. 18 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwaga: Pierwotnie S skraj grobu 232 prawdopodobnie został naruszony przez jamę grobu 211, jednak stratygrafia obu grobów nie jest pewna.

OBIEKT 233 (10G/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXLIX/233).

Opis: Odsłonięty na głęb. ok. 30 cm. Na głęb. ok. 45 cm zarys jamy owalny, zbliżony do czworokątnego, o wym. ok. 175×120 cm, w przekroju czworokątny, miąższości do 60 cm, z płaskim dnem opartym o zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko niejednolite, wielowarstwowe, o rozmytych granicach: w stropie i w środkowej części jamy szarobrunatne do szaroczarnego, miejscami jasnoszare i jasnobrązowe, przy dnie i ścianach oraz miejscami w innych częściach jamy smolistoczarne, w spągu przesyconym węglami drzewnymi duże fragmenty spalonych bierwion (III). W centrum jamy duży głaz (ok. 80×55×40 cm) o wypłaszczonych ścianach (?), od N dwa kolejne, nieco mniejsze kamienie (do ok. 60×40×30 cm), także ze śladami obróbki (?). W czarnej warstwie w spągu niewiele silnie przealonych kości (I, II), bardzo liczne fragmenty ceramiki (10–19), przęślik (9), ułamki grzebienia (8) i drobne, przetopione fragmenty przedmiotów metalowych i paciorków (1–7). W całej jamie kilka nieprzealonych ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (20). *I. Adultus, K? (70,0 g)*. *II. Świnia (2)*. *III.1. Betula sp. (146)*; *2. Alnus sp. (5)*; *3. Nieoznaczone (4) (ML-Z)*.

Inwentarz (Tabl. CXLIX-CL/233, CCCXVIII): 1. Fragment kółka ze stopu miedzi z pozostałością oplotu na jednym końcu. Typ Beckmann 15 lub 16 (?). Średn. pierwotna ok. 30 mm, średn. drutu 2 mm. 2. Dwa fragmenty łukowato wygiętych pręcików ze stopu miedzi, nadtopione. Dług. 17 i 13 mm, średn. ok. 3–4 mm. 3. Ok. 25 fragmentów przedmiotu lub przedmiotów (aplikacji?) z blaszek ze stopu miedzi, przeżarzonych i nadtopionych. Grub. 0,8–1,0 mm, wym. do 26×16 mm, waga 6,92 g. 4. Sześć małych amorficznych grudek stopów srebra. Waga 1,51 g. 5. Mały fragment przedmiotu żelaznego z pręta o zmiennym, czworokątnym przekroju. Dług. zach. 19 mm. 6. Przetopiony paciorek z żółtawego przezrystego szkła z zachowanymi śladami dwóch oczek

z czerwonego szkła opakowego i wtopionymi ósemkowatymi (?) nitkami z białego szkła opakowego. Grupa TM XXII. Wym. 16×14×9 mm. 7. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, zielonkawego (z paciorków?). Wym. 21×19×14 mm. 8. Dziewięć fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 11×26 mm. 9. Przęślik gliniany, dwustożkowaty, o lekko wklęsłych biegunach i ściankach; nieco asymetryczny. Powierzchnia gładka, czarna. Średn. 27–29 mm, wys. 13 mm. 10. Ok. 110 fragmentów i okruchów przealonego cienkościennego naczynia glinianego (misy na pierścieniowatym dnie?) robionego na kole garncarskim. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka niewidoczna. 11. Ok. 15 fragmentów wylewu i brzuśca glinianego naczynia misowatego, lepionego ręcznie, częściowo przealonych. Szyjka wydzielona rytą bruzdą, na brzuścu ornament w postaci chropowatego zygzała ograniczonego liniami rytymi (motyw tzw. pół na przemian gładkich i chropowatych). Powierzchnia pierwotnie jasnobrązowa do brunatnej, wygładzana, brzusiec chropowaty (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu 27 cm, brzuśca ok. 32 cm. 12. Dwa fragmenty dzbana (?) glinianego ręcznie lepionego. Na łagodnym załomie brzuśca pasmo delikatnie rytego, zaplatanego potrójnego zygzała, ograniczonego dwoma wąskimi pasmami wypełnionymi naprzemiennymi grupami ukośnie rytymi kreskami. Poniżej załomu brzuśca zachowana dolna nasada ucha. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnoszarobrazowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. brzuśca ok. 14 cm. Typ IXA (?). 13. Fragment brzuśca małego naczynia glinianego lepionego ręcznie, zdobionego gęsto rozmieszczonymi płytkami bruzdami, przealony. Średn. brzuśca ok. 9 cm. 14. Trzy ułamki naczynia glinianego lepionego ręcznie, z listwą plastyczną pod wylewem; lekko przealony. Powierzchnia gładka, nierówna, jasnoszarobrazowa. Domieszka drobnoziarnista. 15. Ok. 10 fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przealonych. Brzusiec dwustożkowaty z ostrym załomem, nad nim wielokrotny ryty zygzał pod nieregularnie nacinaną listwą plastyczną. Domieszka drobnoziarnista. 16. Duży fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, z szyjką wydzieloną nieregularną bruzdą, przealony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 15 cm. 17. Przydenny fragment naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przealony. Powierzchnia zniszczona. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 9 cm. 18. Fragment brzuśca misy glinianej lepionej ręcznie, z niskim cylindrycznym pasmem na obwodzie. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 19. Ok. 90 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie,

w większości przepalonych, w tym z naczyń opisanych wyżej. 20. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (?).

OBIEKT 234 (11G/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXL/234).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Zarys jamy owalny, o wym. 35×30 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 10 cm. Wypełnisko jasnoszare, z rozproszonymi nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Adultus-maturus* (30–40 l.), *K?* (51,0 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 235 (11G/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXL/235).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm w żółtym piasku niewielkie skupisko „czystych” przepalonych kości (I), wokół nich bardzo słabo czytelny zarys jasnobeżowej jamy o średn. 45–50 cm i miąższości do 12–13 cm. *I. Iuvenis* (62,5 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 236 (11C/IIIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CXXXIX/236).

Opis: Na głęb. 35–40 cm odsłonięto duży kamień (ok. 40×35×25 cm) ze śladami wyrównywania ścianek (?). Wokół niego na głęb. ok. 50 cm jasnoszare owalne przebarwienie (ok. 50×35 cm) zorientowane (?) po osi N-S (z odchyleniem 25–30° na NE), w przekroju nieckowate, sięgające głęb. ok. 80 cm (ok. 15 cm poniżej podstawy kamienia). W jamie drobne ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2), a w jej spągu skupisko nieprzepalonych paciorków (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CXL/236, CCCXVIII): 1. Dziewięć paciorków poliedrycznych, lekko nieregularnych, z półprzejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 128. Długość 10–13 mm, średn. ok. 7,5×7,5 mm. 2. Trzy okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Wielkość jamy i lokalizacja paciorków wskazuje, że w grobie mogło być pochowane niemowlę (lub płód), złożone głową na SW. Od NE strop grobu 236 był naruszony przez jamę grobu 223A.

OBIEKT 237A (11D/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLII/237A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, rozorany i naruszony przez korzenie drzew. W stropie zarys owalny, o wym. ok. 140×100 cm, na głęb. ok. 60 cm kolisty, o średn. ok. 70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko intensywnie czarne, miejscami szaroczarne, z węglami drzewnymi i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I); w stropie przepalona skuwka sprzączki (1) i paciorki (3, 4), w spągu liczne fragmenty ceramiki (5–9). *I. Infans II* (15,1 g).

Inwentarz (Tabl. CLII-CLIII/237A, CCCXVIII): 1. Prostokątna skuwka dwuczęściowej sprzączki ze stopu miedzi, z fragmentem osi i dwoma otworami po nitach pierwotnie mocujących okucie do rzemienia pasa; krawędź skuwki zdobiona drobnymi nacięciami. Wym. 16×24 mm, waga 3,26 g. 2. Drobnny fragment cienkiej blaszki ze stopu miedzi. Wym. 10×5 mm, grub. 1 mm. 3. Stopiony paciorek z turkusowego szkła opakowego z czerwono-żółto-ciemnozielonymi „oczkami”. Typ TM 218d. Wym. 10×9×5 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła jasnozielonego, przejrzystego (z paciorka?). Wym. 16×15×12 mm. 5. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalone, z zachowanym śladem nasady ucha. Powierzchnia zniszczona, szarobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, błyszcząca, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 7. Dolna nasada dużego ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalona. Powierzchnia pierwotnie gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 8. Dwa fragmenty barków naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone, z zachowanymi listwami plastycznymi. Powierzchnia pierwotnie gładka, szara (?). Domieszka drobnoziarnista. 9. Ok. 50 niecharakterystycznych fragmentów przepalanej ceramiki lepionej ręcznie, o powierzchniach gładkich, od jasnobrązowych do brunatnych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Od NW wkopany w strop jamy grobu 237B; pomimo podobieństwa wypełnisk granica obu obiektów była stosunkowo dobrze czytelna.

OBIEKT 237B (11D/II-IIIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLII/237B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w stropie rozorany, naruszony przez korzenie drzew. Zarys jamy kolisty, o średn. ok. 110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko w stropie ciemnoszare, niżej smolistoczarne, w spągu skupisko bardzo licznych fragmentów ceramiki (9–18) i przepalonych kości (I), wśród nich przepalona sprzączka (1), ułamki przedmiotów ze stopu miedzi (2–6), paciorek (7) i ułamek grzebienia (8). *I. Infans I/II* (110,6 g).

Inwentarz (Tabl. CLIII-CLIV/237B): 1. Sprzączka o ramie podwójnie owalnej (tzw. bi-owalnej), ze stopu miedzi*. Rama o przekroju zbliżonym do trójkątnego. Typ AJ2. Wym. 60×30 mm, waga 14,62 g. 2. Fragment półksiężycowatego okucia ze stopu miedzi, z zachowanym otworkiem na nit (średn. 1 mm). Dług. 27 mm, grub. 0,8 mm. 3. Fragment kółka (?) ze stopu miedzi. Średn. ok. 21 mm. 4. Fragment szplintu/zawlecзки ze stopu miedzi, z płasko rozklepanymi i haczykowato zagiętymi końcami. Wys. 16 mm, światło trzpienia 5–6 mm. 5. Półkulisty guzek ze stopu miedzi. Średn. 7 mm, wys. 3 mm. 6. Siedem drobnych okruchów przedmiotu (przedmiotów?) ze stopu miedzi. 7. Poliedryczny paciorek z ciemnoniebieskiego (szafirowego) szkła przejrzystego. Typ TM 126. Wym. 7×6×4 mm. 8. Fragment skrajnej płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża, z zachowanym nitem ze stopu miedzi. Wym. 13×20 mm. 9. Pięć fragmentów głębokiej miski glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. U nasady szyjki fałda. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa do brunatnej (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC. Średn. wylewu ok. 23 cm, brzuśca ok. 27 cm. 10. Ok. 15 fragmentów miski glinianej lepionej ręcznie, silnie przepalonych. Wylew silnie wychylony, pod krawędzią małe pseudouszko. Powierzchnia gładka, szarobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 27 cm. 11. Fragment miski glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia silnie zniszczona, pierwotnie gładka, jasnobrązowa. Dolna część brzuśca zdobiona liniami rytmicznymi motyw podwójnego przerywanego zygzaka („wiszących trójkątów”). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średnica wylewu ok. 18 cm. 12. Fragment naczynia gliniane (misy?) lepionej ręcznie, z wylewem wydzielonym uskokiem, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIIC. Średn. wylewu ok. 14 cm. 13. Dwa fragmenty górnej partii brzuśca naczynia gliniane (dzbana?) lepionej ręcznie, silnie przepalony. Na brzuścu rytym potrójny zygzak pod dookólną bruzdą. Powierzchnia silnie zniszczona, pierwotnie gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 14. Dwa fragmenty górnej części naczynia gliniane (misy?) lepionej ręcznie, przepalony. Pod wylewem ślad dolnej nasady nalepionego uszka, być może w kształcie litery „X”. Powierzchnia silnie zniszczona, pierwotnie gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 18 cm. 15. Fragment wylewu naczynia gliniane lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, szarobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 14 cm. 16. Fragment wylewu naczynia gliniane lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, szarobrązowa (?). Do-

mieszka drobnoziarnista. 17. Fragment wylewu naczynia gliniane lepionej ręcznie, silnie przepalony. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie zagładzana, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 18. Ok. 60 mało charakterystycznych fragmentów przepalonej ceramiki lepionej ręcznie, w tym cztery ułamki wylewów i fragment niewydzielonego dna (średn. ok. 9 cm).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

Uwagi: Od SE naruszony przez strop jamy grobu 237A; pomimo podobieństwa wypełnisk granica obu obiektów była stosunkowo dobrze czytelna.

OBIEKT 238 (11C/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXLVIII/238). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Zarys jamy kolistej, o średn. 85–90 cm, niżej zbliżony do czworokątnego, o wym. ok. 85×70 cm, w przekroju nieckowaty, z płaskim dnem przegłębionym od S, o miąższości do 40 cm. Wypełnisko w stropie brązowoszare, miejscami czarne, niżej smolistoczarne, w spągu przesycone węglami drzewnymi, z dużą ilością przepalonych kości (I). W stropie zapinka (1; ze śladami przegrzania, ale nie przetopiona), w spągu przepalony grzebień (2), w całej jamie drobne ułamki przepalonych ceramiki (3–5). *I. Adultus* (235,5 g).

Inwentarz (Tabl. CXLVIII/238): 1. Zapinka kuszowata (?) z pełną pochewką, ze stopu miedzi*, zachowana fragmentarycznie. Kabłąk i nóżka facetowane, na końcu nóżki słabo wydzielony guzek, na zewnętrznej stronie pochewki ryta bruzdka. Typ Almgren 170 (?). Dług. 33 mm, wys. ok. 13 mm, waga 2,03 g. 2. Jednowarstwowy grzebień o półkolistym uchwycie, wykonany z poroża. Na obu stronach uchwytu zdobienie odciskowymi koncentrycznymi kółkami. Typ Thomas A.I / Teuber E I c/d. Dług. 47 mm, wys. 26 mm, grub. do 5 mm. 3. Fragment brzuśca naczynia gliniane lepionej ręcznie, zdobionego pasmem ukośnych kresek ujętych w (dwie?) linie ryte, przepalony. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. 4. Fragment wylewu naczynia gliniane lepionej ręcznie. Powierzchnia starannie wygładzona, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. 11 fragmentów niecharakterystycznej ceramiki lepionej ręcznie, w większości przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (C_{1a}?).

OBIEKT 239 (11D/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CL/239).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 25 cm, w stropie naruszony przez orkę. Zarys owalny, o wym. ok. 120×100 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko w stropie brunatnoczarne do intensywnie czarnego, przesycone węglami drzewnymi.

mi (III), niżej smolistoczarne z dużymi fragmentami zwęglonych bierwion, na dnie jamy warstewka popiołu (piasek calcowy pod dnem jamy grobowej nosił ślady przeżarzenia). W centrum duży, przegrzany kamień (ok. 40×35×35 cm), w stropie negatyw (ok. 50×30 cm) kolejnego kamienia. W spągu pojedyncze, drobne przepalone kości (I), liczna ceramika (6–12), okucie końca pasa (1) i okruchy szkła (3–5), w stropie tuż poza zasięgiem jamy wyorany zeń paciorek (2); w jamie kilka nieprzeznaczonych ułamków naczyń z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (13, 14). *I. Osoba dorosła (3,1 g). III.1. Betula sp. (176); 2. Alnus sp. (4); 3. Liściaste (40); 4. Nieoznaczone (6) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CL–CLI/239, CCCXVIII): 1. Okucie końca pasa ze stopu miedzi*, zakończone guzkiem z długim, lekko rozszerzonym języczkiem. Nasada skuwki wielobocznie profilowana. Zbliż. do typu 2/6 / Raddatz O.15. Dług. 52 mm, szer. skuwki 16 mm, waga 15 g. 2. Rurkowaty paciorek z przezrystego szkła bezbarwnego z podłużnymi nitkami opakowego szkła czerwonego i białego. Typ TM 307x / Olldag 2303. Dług. 30 mm, średn. 11×7 mm. 3. Stopiony paciorek (lub paciorki?) z czerwonego szkła opakowego (z nitkami szkła czarnego?). Wym. 14×10×7 mm. 4. Rozkruszony paciorek (poliedryczny?) z zielonego szkła półprzezrystego. Typ TM 130. 5. Trzy okruchy stopionego szkła miodowożółtego (z paciorka?). 6. Ok. 20 fragmentów górnych partii dużego naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalonych. Na barkach pod rytą bruzdą motyw trójkątów na przemian gładzonych i chropowatych ograniczonych liniami rytymi. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie wygładzona, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVB (?). Średn. wylewu 18 cm, brzuśca ok. 23 cm. 7. Pięć fragmentów górnej partii misy glinianej lepiącej ręcznie, przepalonych. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, brunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 17 cm, brzuśca 16 cm. 8. Cztery fragmenty misy glinianej lepiącej ręcznie, przepalone; wylew silnie wychylony, wydzielony od brzuśca uskokiem. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Grupa XaA. Średn. wylewu 25 cm, brzuśca 22 cm. 9. Fragment wylewu naczynia glinianego lepiącego ręcznie, z dwoma ostro rytymi bruzdami na barkach, przepalony. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 17 cm. 10. Cztery fragmenty wylewu i brzuśca naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalone. Na barkach pasmo ukośnych nacięć między liniami rytymi, niżej ślad rytego zygzaka. Powierzchnia zniszczona, pierwotnie gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 11. Mały fragment cienkościennego naczynia glinianego robionego na kole garncarskim. Powierzchnia gładka, sza-

ra. Domieszka niewidoczna. 12. Ok. 100 fragmentów i ułamków ceramiki lepiącej ręcznie, w znacznej części przepalonych, w większości z opisanych naczyń, w tym duży fragment niewydzielonego dna (średn. 10 cm). 13. Fragment ceramiki z wczesnej epoki brązu, nieprzeznaczony. 14. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeznaczonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (?).

Uwaga: Fragmenty tego samego naczynia (10) w grobie 245 (5).

OBIEKT 240 (11C/IIc-d)

Grób inhumacyjny (?) (Tabl. CXLVIII/240).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm. Na tym poziomie prostokątny zarys jamy o zaokrąglonych krótszych bokach, o wym. ok. 120×60–70 cm, zorientowanej po osi E-W (z odchyleniem ok. 11° na NE), w przekroju nieckowatej z płaskim (?) dnem, o zachowanej miąższości do 15 cm. Wypełnisko jasnobrązowe do szarżółtego, słabo czytelne na tle piasku calcowego. W jamie bardzo nieliczne okruchy przepalonych kości (I) i kilka okruchów przepalonej ceramiki (1) oraz nieliczne fragmenty nieprzeznaczonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). Kości szkieletu nie zachowały się (?). *I. Juvenis/adultus (4,4 g).*

Inwentarz: 1. Cztery drobne ułamki ceramiki starożytnej lepiącej ręcznie, przepalone. 2. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeznaczonych.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

Uwaga: Charakter obiektu nie jest jasny, niemniej regularny zarys jamy i jej wymiary pozwalają sądzić, że jest to spąg inhumacyjnego grobu dziecka, a przepalone kości i okruchy przepalonej ceramiki są przypadkową domieszką.

OBIEKT 241 (11C/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLI/241).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, częściowo naruszony przez korzenie sosny. Zarys jamy nieregularnie kolisty, o średn. 100–110 cm, niżej owalny, o wym. ok. 100×85 cm, w przekroju nieckowaty z niemal płaskim dnem, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko jednolite, intensywnie czarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i dwoma uławkami ceramiki (1, 2). *I. Osoba dorosła (26,0 g). III.1. Betula sp. (126); 2. Liściaste (10); 3. Nieoznaczone (5) (ML-Z).*

Inwentarz: 1. Mały fragment przepalonej ceramiki lepiącej ręcznie. 2. Ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeznaczony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 242 (11C/Ic-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLV/242).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm. Zarys jamy nieregularnie czworokątnej, o wym. ok. 110×100 cm, w przekroju nieckowaty z niemal płaskim dnem, o miąższości do 50 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w górnej części jamy szare do brunatnoczarne (wkop wtórny?); w stropie negatyw (ok. 60×60 cm) dużego kamienia. W spągu bardzo nieliczne przepalone kości (I, II), okruchy grzebienia (4) i szkła (2, 3) oraz ułamek haczyka wrzeczona (1), którego drugi fragment znaleziono w czarnej warstwie w stropie. Fragmenty ceramiki – przepalanej (5) oraz nieprzepalanej (6) z wczesnej epoki żelaza – rozproszone w obrębie całej jamy grobowej. *I. Osoba dorosła (11,8 g). II.1. Owca/koza (1); 2. Nieoznaczone (1). III.1. Betula sp. (167); 2. Liściaste (20) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLV/242, CCCXXIV): 1. Dwa fragmenty haczyka wrzeczona (tzw. szpili hakowej) z gładkim trzonem, ze stopu miedzi. Długość. 20 mm, średn. drutu 2 mm. 2. Fragment nadtopionego brzuśca i amorficzny stop szkła przejrzystego, jasnozielonego, z naczynia. Wym. 51×21 mm (grub. ścianki 3 mm) i 22×16 mm. 3. Amorficzna grudka stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego, z nitką (falistą?) ze szkła opakowego, ciemnego (ciemnoczerwonego?). Wym. 10×9×7 mm. 4. Ok. 35 drobnych fragmentów trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Okładzina uchwytu niezdobiona (?). 5. Ok. 10 ułamków i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 6. 10 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 7. Łuszczyka z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwaga: Od S strop wkopu (?) w grób 242 łączył się ze stropem wkopu (?) w grób 243.

OBIEKT 243 (11C/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLV/243).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy kolisty, o średn. 115–120 cm, w przekroju nieckowaty z niemal płaskim dnem, o miąższości do 60 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w stropie i w środkowej części jamy szaro- i brunatnoczarne (wkop wtórny?); w stropie negatyw (ok. 65×55 cm) dużego kamienia. W spągu nieliczne przepalone kości (I, II), ułamek grzebienia (2) i stop szkła (1); w obrębie całej jamy grobowej rozproszone fragmenty przepalanej ceramiki (3), a tak-

że nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Adulus, K? (63,5 g). II. Owca, koza lub świnia (1). III.1. Betula sp. (12); 2. Carpinus betulus (10); 3. Alnus sp. (6); 4. Liściaste (10) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLV/243, CCCXVIII): 1. Amorficzna grudka stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego. Wym. 25×13×7 mm. 2. Fragment wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża. Wym. 27×6×4 mm. 3. Ok. 15 ułamków i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 4. Ok. 10 ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 5. Skrobacz z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwaga: Od N strop wkopu (?) w grób 243 łączył się ze stropem wkopu (?) w grób 242.

OBIEKT 244A (11H/I-IIa)

Grób ciałopalny (?) (Tabl. CLVI/244A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm, w stropie rozorany. Zarys jamy zbliżony do czworokątnego, o wym. ok. 110×70 cm, w przekroju nieregularnie czworokątnej, miąższości do ok. 25 cm, z płaskim dnem opartym na warstwie grubego żwiru. Wypełnisko niejednolite, brązowo-szare, miejscami szaroczarne i czarne.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

Uwaga: Czarne warstwy wypełniska to prawdopodobnie resztki stosu ciałopalnego, niemniej w całej jamie nie zarejestrowano śladów przepalonych kości. Od SE obiekt bezpośrednio sąsiadował z ciałopalnym grobem 244B.

OBIEKT 244B (11H/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLVI/244B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm, w stropie rozorany. Zarys jamy kolisty, o średn. 50 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do ok. 35 cm, z dnem opartym na warstwie grubego żwiru. Wypełnisko ciemnoszare i czarne, w spągu przesycone węglami, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamkiem grzebienia (1), od W ciemnobrunatne. W całej jamie rozproszone nieliczne fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). *I. Infans I–II (1,7 g).*

Inwentarz (Tabl. CLVI/244B): 1. Drobny fragment płytki wewnętrznej i nit ze stopu miedzi, z trójwarstwowego grzebienia z poroża. Długość. 9 mm, średn. 1–1,5 mm. 2. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwaga: Od NW grób bezpośrednio sąsiadował z nieokreślonym obiektem 244A.

OBIEKT 245 (11D/Ic-d)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLVI/245).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie jama grobowa całkowicie zniszczona przez wkop wtórny – jej zachowany narożnik SE na tym poziomie nie wyróżniał się na tle piasku calcowego. Częściowy zarys jamy (czytelny w części S i na skraju N) o wym. ok. 160×75 cm odsłonięto na głęb. ok. 50 cm, a wyraźny obrys prostokątnej, jednolicie jasnobrązowej jamy o wym. ok. 150×50–55 cm, zorientowanej po osi N-S, pojawił się na głęb. ok. 70 cm; płaskie dno jamy zarejestrowano na głęb. ok. 110 cm. W spągu od N niewielki kamień, przy nim fragmenty naczynia (12), od NE haczyk wrzeciona (10), od SW przęślik (11); kości szkieletu nie zachowały się. Wkop wtórny o nieregularnym obrysie (w stropie ok. 130×90 cm), obejmujący całą środkową i N część jamy, zwężał się nieckowato i sięgał poniżej dna jamy grobowej. Zasypano wkopu niejednolite, warstwowe (dwufazowe?): w spągu brązowo-szare (1. faza?), w stropie brunatnoczarne do smolistoczarne, z węglami drzewnymi, w centrum szarobrunatne (2. faza?); w czarnych warstwach bardzo nieliczne przepalone kości (I), ułamki przepalanej ceramiki (4–8), fragment sprężynki zapinki (1) i stopy szkła (2, 3). *I. Infans I–II (7,0 g).*

Inwentarz (Tabl. CLVI/245): 1. Fragment częściowo stopionej spiralki srebrnej (paciorka?). Waga 0,28 g. 2. Stopiony paciorek (tzw. pestkowaty?) z fioletowego szkła półprzezroczystego. Typ Stawiarska F-14 (?) / Alekseeva 84 (?) / Gopkalo XVI/2 (?). Wym. 9×5×5 mm. 3. Okruch stopionego szkła półprzezroczystego, ciemnozielonego. 4. Dwa fragmenty szyjki (?) naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone, z listwą plastyczną. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Na barkach pasmo ukośnych nacięć między liniami rytymi, niżej potrójny ryty zygzak. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment wylewu dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. ok. 30 cm. 7. Duży fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. Ok. 20 drobnych ułamków ceramiki lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 9. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 10. Haczyk wrzeciona (tzw. szpila hakowa) z tordowanym trzozem, ze stopu miedzi; nieprzepalony, uszkodzony. Długość 44,5 mm, średn. drutu 1,5 mm, waga 0,56 g. 11. Dwustożkowy przęślik gliniany z płaskimi biegunami, lekko asymetryczny, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, brązowa do brunatnej. Średn. 27–29,5 mm, wys. 23,5 mm.

12. Duży przydenny fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia nierówna, szorstka, brunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Średn. dna 8 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwaga: Fragmenty tego samego naczynia (5) w grobie 239 (10).

Obiekt 246 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 247 (11C/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLVII/247).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, rozorany. Zarys zbliżony do kolistego, o średn. 100–110 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 40 cm. W stropie negatyw (ok. 30×20 cm) kamienia. Wypełnisko czarne i ciemnoszare, przesycone węglami drzewnymi. W całej jamie nieliczne, duże fragmenty przepalonych kości (I) i ułamki ceramiki (6, 7), w czarnych warstwach przepalone elementy wyposażenia (1–5). *I. Adultus, K? (39,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CLVII/247): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*, uszkodzona. Kabłąk niski, łukowaty, na kabłąku trzy pierścienie z nacinanego drutu, pierwotnie zapewne rozmieszczone symetrycznie. Oplot podwiniętej nóżki umieszczony we wcięciu pomiędzy kabłąkiem a nóżką. Sprężynka pierwotnie ośmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Lewa strona sprężynki wtórnie zmodyfikowana (prowizoryczna naprawa?): po odłamaniu części ośki z guzkiem i złamaniu cięciwy zaoblono ośkę i nałożono na nią zachowane dwa zwoje sprężynki ze szpilą, lecz odwrotnie (!), ze szpilą po stronie zewnętrznej. Typ Almgren 167a1. Długość 53 mm, wys. ok. 18 mm, waga 4,85 g. 2. Drobny, amorficzny fragment przepalonego przedmiotu ze stopu miedzi. Długość ok. 12 mm. 3. Dwa małe fragmenty okładziny uchwytu i płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża, ze śladem otworu na nit (żelazny?). Wym. 17×11 i 12×9 mm, grub. 1,5 i 5 mm. 4. Gliniany przęślik dwustożkowy o płaskich biegunach i lekko wklęsłych ściankach. Powierzchnia gładka, brunatna. Wys. 31 mm, średn. 37 mm. 5. Fragment małego przęślika (lub paciorka?) glinianego, dwustożkowego, o pionowo karbowanych ściankach, silnie przepalony. Wys. zach. 19 mm. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, dwustożkowego (?), przepalony. Na szyjce dwie płytkie bruzdy i lekko asymetryczne pseudouszko. Powierzchnia pierwotnie gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 7. Sześć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

OBIEKT 248 (11G/I-IIc)

Nieokreślony.

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm. Zarys kolisty, o średn. ok. 70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami szarawe.

Inwentarz: brak.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

OBIEKT 249 (11H/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLVII/249).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Zarys jamy kolisty, o średn. 55 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 35 cm. W dolnych partiach jamy wypełnisko smolisto-czarne z węglami drzewnymi, wyżej jasno- (w części centralnej) i ciemnoszare (na obrzeżach), z rozmytymi granicami. W czarnej warstwie w spągu dość liczne przepalone kości (I), a na obrzeżach od N i NE zapinka (1), stopy szkła (3–7), ułamki grzebienia (8) i przęślik (9); w stropie jamy kilka fragmentów nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Adultus (25–35 l.), K (133,3 g).*

Inwentarz (Tabl. CLVII/249, CCCXIX): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, facetowany, na grzbiecie ukośne karbowanie wykonane dwupiórowym narzędziem; nóżka facetowana. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość 56 mm, wys. 17 mm, waga 6,09 g. 2. Drobną grudką stopu miedzi. 3. Przepalony, płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, z fioletowego szkła półprzezroczystego. Typ TM 119. Wym. 12×8×5 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego półprzezroczystego szkła fioletowego, z paciorków. Wym. 21×20×13 mm. 5. Amorficzna bryłka stopionego jasnozielonego szkła przezroczystego, z paciorków, być może rurkowatych, żeberkowanych. Typ TM 182b (?). Wym. 21×16×16 mm. 6. Amorficzna bryłka stopionych paciorków ze szkła opakowego z nitkami falistymi: biało-czarnego i zielonego z nitkami żółtymi (i ciemnoczerwonymi?) oraz małą grudką podobnego szkła. Typ TM 293 (?) i TM 294c lub 298a. Wym. 25×24×9 mm. 7. Ok. 40 drobnych okruchów szkła, w większości jasnozielonego (i bezbarwnego?), z paciorków. 8. Trzy małe fragmenty płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża i ułamek nitu ze stopu miedzi. 9. Dwustożkowaty przęślik gliniany z płaskimi biegunami. Powierzchnia zaśladowana, jasnoszaro-brązowa. Średn. 38 mm, wys. 27 mm. 10. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 250 (11D/IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLVIII/250).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys nieregularnie czworokątny, o wym. ok. 80×60 cm, niżej owalny, ok. 70×50 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko od S czarne z węglami drzewnymi (III), w pozostałej części ciemnoszare i ciemnobrunatne. Nieliczne przepalone kości (I) i ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5) rozproszone w całej jamie grobowej, w czarnej warstwie stopy szkła (2–4) i ułamek zapinki (1). *I. Iuvenis/adultus (29,1 g). III. Liściaste (1) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLVIII/250, CCCXVIII): 1. Fragment zapinki kuszowatej (z podwiniętą nóżką?), dwuczęściowej, ze stopu miedzi*. Na główce pole metopowe, kabłąk kolankowaty (?), w przekroju trójkątny, na grzbiecie karbowanie wykonane dwupiórowym narzędziem. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory* (?). Długość 11 mm. 2. Fragment stopionego paciorka z fioletowego szkła półprzezroczystego, podłużnego, o wielokątnym przekroju. Typ TM 119. Wym. 10×6×4 mm. 3. Amorficzna bryłka stopionego, bladezielonego szkła przezroczystego, z paciorka rurkowatego, żeberkowanego, i siedem okruchów takiego szkła. Typ TM 182b. Wym. 48×16×8 mm. 4. Drobną okruch przezroczystego szkła niebieskawozielonego (z paciorka?). 5. Dziewięć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (?).

OBIEKT 251 (11D/IIIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLIX/251).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys jamy owalny, o wym. ok. 140×100 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem 16–20° na NE), w przekroju trapezowaty, miąższości ok. 85 cm, z dnem częściowo wkopanym w zwartą warstwę żwiru. Wypełnisko niejednolite, warstwowane: w stropie ciemnoszare i szaroczarne, miejscami czarne z licznymi węglami drzewnymi, niżej brązowo-szare, powyżej dna szare, miejscami czarne z węglami drzewnymi, w samym spągu jasnobrązowo-szare; w stropie dwa głązy (do ok. 55×55×45 cm), przegrzane, z częściowo odłupanymi ściankami. W spągu (głęb. ok. 90 cm) od N fragmenty nieprzealonej czaszki i zębów (I.1), pod czaszką igła (1; głęb. ok. 105 cm), w centralnej partii jamy nieprzealona miseczka (9; głęb. ok. 90 cm) – między czaszką a naczyniem 30 paciorków z kolii (2–7; głęb. ok. 95–105 cm). W czarnej warstwie w stropie drobne przepalone kości (I.2), w całej jamie rozproszone fragmenty ceramiki (10–16), w tym z nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (16). *I.1. Iuvenis/adultus; 2. Iuvenis (5,2 g).*

Inwentarz (Tabl. CLX/251, CCCXIX): 1. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijakiem. Długość 66 mm, średnica 1 mm, waga 0,94 g. (Kolia – 2–7): 2. Siedem paciorków nieregularnie kulistych (do lekko dwustozkowatych), z przejrzystego szkła kobaltowoniebieskiego. Typ TM 2a (2a/57). Średnica ok. 7–9 mm, wysokość ok. 7–9 mm. 3. 13 paciorków małych, nieregularnie kulistych, z przejrzystego szkła kobaltowoniebieskiego. Typ TM 18. Średnica 4–5,5 mm, wysokość 4–5 mm. 4. Paciorek poliedryczny, z przejrzystego szkła kobaltowoniebieskiego. Typ TM 126. Długość ok. 10 mm, średnica ok. 7×7 mm. 5. Paciorek nieregularnie kulisty, z opakowego szkła jasnozielonego. Typ TM 8. Średnica 9 mm, wysokość 7,5 mm. 6. Sześć paciorków nieregularnie kulistych, z opakowego szkła czarnego. Typ TM 11. Średnica ok. 9 mm, wysokość ok. 9 mm. 7. Paciorek bursztynowy nieregularnie wrzecionowaty, spłaszczony. Zbliż. do typu TM 407. Wymiary 16×9×6 mm. 8. Paciorek miniaturowy, krążkowaty, z opakowego szkła żółtego/pomarańczowego, silnie skorodowany. Typ TM 52/53. Średnica 4,5–5 mm, grubość ok. 2 mm. 9. Miseczka gliniana z ostrym załamem brzuśca, lepiona ręcznie, asymetryczna, niestarannie wykonana. Powierzchnia zagładzana, nierówna, brązowa przez brunatną do brunatnoczarnej. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Typ XVIII B. Wysokość 7–7,5 cm, średnica wylewu 14–15 cm, brzuśca 15–16 cm, dna 7,5 cm. 10. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie z łagodnie zaokrąglonym załamem. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A. Średnica wylewu 13 cm, brzuśca ok. 15 cm. 11. Fragment wylewu glinianego naczynia lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). Średnica wylewu 19 cm, brzuśca 22–23 cm. 12. Fragment wylewu glinianego naczynia lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 13. Fragment wylewu misy glinianej lepionej ręcznie, lekko przepalony (?). Powierzchnia zagładzana, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 14. Ok. 10 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w tym dwa duże fragmenty silnie przepalonych brzuśców. 15. Ok. 20 okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 16. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwaga: Jama obiektu 251 wkopana w centralną i S część jamy obiektu 261.

OBIEKT 252 (10G/III-IVc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLVIII/252).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie zarys nieregularny, ciemnobrunatny, o wym. ok. 140×90 cm.

Ok. 10 cm niżej wyraźnie wyodrębniły się dwie części obiektu – od SW kłosa, o średn. ok. 40 cm (A), od NE owalna, o wym. ok. 80×60 cm (B). W przekroju część A płytka (miąższości ok. 25 cm), nieckowata, część B głęboka (miąższości do 65 cm), workowata, z dnem opartym na zwartej warstwie żwiru. Wypełnisko części A smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie częściowo ciemnobrunatne, ze zwartym skupiskiem wyjątkowo licznych przepalonych kości (I), wśród których fragmenty przepalonego grzebienia (1) i ułamek nieprzepalanej ceramiki (3), obok potłuczona, przepalona misa (2). Wypełnisko części B w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), wyżej ciemnobrunatne, miejscami czarne; w tej części duży (ok. 60×45×30 cm), przegrzany głąz ze śladami wyrównywania ścian. W obu częściach jamy ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Maturus, M? (1173,9 g).*

Inwentarz (Tabl. CLVIII/252): 1. Grzebień z poroża, jednowarstwowy, jednoczęściowy, uszkodzony. Uchwyt wysoki, zdobiony obustronnie (jedna strona niemal całkowicie zniszczona) motywem geometrycznym (symbolicznym?) z podwójnych pasm z drobnych nacięć i grup koncentrycznych kółek. Grzbiet szeroki, wklęsły. Typ Thomas A.I / Teuber E I e. Zach. wys. 32 mm, szer. ok. 45 mm. 2. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i częściowo zdeformowana, zachowana w ok. 1/2. Powierzchnia wygładzana, jasnobrązowa do brązowej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Wys. 10 cm, średnica wylewu 16 mm, brzuśca ok. 16,5 cm, dna 8,5–9 mm. 3. Fragment wylewu miseczki (?) glinianej lepionej ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 4. Sześć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (C_{1a}?).

Uwagi: W obu częściach tego obiektu zidentyfikowano kości jednej osoby, zaś ewentualnej granicy ich wypełnisk nie udało się wyróżnić ani podczas eksploracji poziomej, ani w przekroju.

OBIEKT 253 (10G/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXI/253).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, rozorany. Zarys owalny, o wym. ok. 100×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm. Wypełnisko czarne i brunatnoczarne, w spągu przesycone węglami drzewnymi (III). Nieliczne przepalone kości (I), ułamek grzebienia (1) i nieliczne fragmenty ceramiki (2–4), w tym nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (4), rozproszone w całej jamie. *I. Osoba dorosła (31,0 g). III.1. Betula sp. (86); 2. Liściaste (10); 3. Nieoznaczone (6 cm³) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXI/253): 1. Mały fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. Wym. 5×16 mm. 2. Cztery fragmenty glinianego naczynka miniaturowego lepionego ręcznie, przepalane. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu i brzuśca ok. 4,4–4,7 cm. 3. Trzy okruchy ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 4. Dwa ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.
Kultura: wielbarska.
Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 254 (10G/IIIId–10H/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLXII/254).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 140×105 cm, w przekroju zbliżony do czworokątnego, z dnem opartym na zwartych warstwach grubego żwiru, o miąższości do 50 cm. Wypełnisko niejednolite: w spągu i częściowo przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), wyżej w centrum jamy brunatnoczarne z węglami drzewnymi, miejscami jasnobrązowo-czarne, w stropie brązowo-szare, z czarnymi dropiatymi przebarwieniami na obrzeżach; w górnej części wypełniska duży kamień (ok. 50×40×40 cm) z częściowo odłupanymi ściankami. W czarnych i brunatnoczarnych warstwach rozproszone nieliczne przepalane kości (I), liczne fragmenty ceramiki (3, 4), ułamki grzebienia (2) i stop szkła (1), w całej jamie także fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Adultus–maturus, M?* (71,5 g). *III.1. Betula sp.* (10); *2. Nieoznaczone* (15) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CLXII/254, CCCXVIII): 1. Amorficzna bryłka stopionego przejrzystego szkła bezbarwnego (z paciorka?). Wym. 25×15×8 mm. 2. Dwa fragmenty grzebienia trójwarstwowego z poroża (okładziny uchwytu i płytki grzbietowej ze śladem poprzecznego nitu). Wym. 11×9 mm i 8×9 mm. 3. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalane. Pod krawędzią listwa plastyczna. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 4. Ok. 70 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym cztery fragmenty brzuśca zdobionego pasmem ukośnych nacięć i brzuśca zdobionego pasmem pionowych nacięć między liniami rytymi. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do brunatnych. Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 20 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 255A (11D/II–IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXIII/255A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie jama gro-

bową słabo czytelna, kolistą, o średn. ok. 65 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko brunatnoczarne, niżej intensywnie czarne, przesycone węglami drzewnymi. W jamie rozproszone bardzo liczne przepalane kości (I), w stropie zapinka (1). *I. Adultus–maturus, K?* (459,2 g).

Inwentarz (Tabl. CLXIII/255A): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, półkolisty, silnie wysklepiony, nóżka krótka, facetowana; na kabłąku i końcu nóżki pojedyncze pierścienie z nacinanego drutu. Brak sprężynki. Zbliż. do typu Almgren 178. Dług. 64 mm, wys. 25 mm, waga zach. 7,8 g.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwaga: Od N wkopana w jamę grobu 255B; w stropie pomiędzy grobami 255A i 255B ślad szerokiego płytkiego zagłębienia – prawdopodobnie orki leśnej.

OBIEKT 255B (11D/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXIII/255B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys amorficzny, o słabo czytelnych granicach, ok. 10 cm niżej zbliżony do kolistego, o średn. 90–110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko niejednolite, brązowo-szare, miejscami jasnobrązowe i czarne z węglami drzewnymi. W obrębie całej jamy rozproszone przepalane kości i drobne fragmenty przepalanej ceramiki (3), a także nieprzepalanej ceramiki (4) z wczesnej epoki żelaza; w stropie sprzączka (1), niżej paciorek (2). *I. Maturus, K?* (52,2 g).

Inwentarz (Tabl. CLXIII/255B): 1. Sprzączka żelazna, jednodzielna, o półokrągłej spłaszczonej ramie zdobionej nacięciami tworzącymi zygzak. Na kolcu wyraźne przewężenie – być może ślad wytarcia przez przetyczkę blokującą kolec, pierwotnie przymocowaną do pasa. Typ AD11. Wym. 24×28 mm. 2. Gliniany paciorek w przybliżeniu kulisty, lekko asymetryczny. Powierzchnia nierówna, jasnobrązowa. Domieszka średnioziarnista z ziarnami grubymi. Typ TM 480. Średn. 15 mm, wys. 10 mm. 3. Ok. 20 ułamków ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 4. Ok. 30 ułamków i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwaga: Od S naruszona przez jamę grobu 255A; w stropie pomiędzy grobami 255A i 255B ślad szerokiego płytkiego zagłębienia – prawdopodobnie bruzdy orki leśnej.

OBIEKT 256 (11D/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXIV/256).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, w stropie od NE i S

naruszony przez korzenie sosen. W stropie zarys amorficzny, o wym. 130×80 cm, od głęb. ok. 40 cm regularnie czworokątny, o wym. 90×80 cm, w przekroju czworokątny o płaskim dnie, miąższości 65 cm. Wypełnisko przy ścianach i w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w centrum niejednolite, brązowo-szare i jasnobrązowe (wkop), w nim w stropie dwa głązy (wym. do 65×30×30 cm). W czarnych warstwach wypełniska, na głęb. od ok. 65 do 90 cm, rozproszone przepalone elementy wyposażenia: zapinka (1), szczypczyki (3), dwa paciorki i stop szkła (4–6), ułamki grzebienia (7), między korzeniami sosny – okucie pasa (2); w spągu bardzo nieliczne przepalone kości (I, II) i ceramika (8–11). *I. Osoba dorosła (4,9 g). II. Świnia (12)³⁰. III.1. Betula sp. (8); 2. Carpinus betulus (2); 3. Nieoznaczone (15) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXIV-CLXV/256): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane wielobocznie, sprężynka ośmioletowa na osi zakończonej płaskokulistymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Dług. 58 mm, wys. 21 mm, waga 10,08 g. 2. Okucie końca pasa zakończone pierścieniem z jęczyzkiem, ze stopu miedzi. U nasady trzonka pole metopowe, na końcu jęczyzka poprzeczne nacięcie. Prawdopodobnie naprawiana (pierwotnie lub wtórnie) – zewnętrzna część skuwki odłamana, wewnętrzna mocowana do pasa dwoma nitami. Typ 6/1 / Raddatz J.II₃. Dług. 68 mm, waga 5,12 g. 3. Szczypczyki żelazne z wąskimi, trapezowatymi łapkami, wyraźnie wydzielonymi od ramion, i pierścieniem zaciskowym z drutu o potrójnym zwoju, ze skuwką do rzemienia z jednym nitom, zamocowaną do szczypczyków zawiaskiem. Dług. szczypczyków 80 mm, szer. łapek 10 mm, dług. skuwki 34 mm. 4. Paciorek kulisty z czerwonego szkła opakowego, stopiony. Typ TM 12. Wym. 17×14×12 mm. 5. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, fioletowego, nadtopiony. Typ TM 119. Dług. 11 mm, szer. 7 mm, grub. 4,5 mm. 6. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego, fioletowego, zapewne z paciorków. 7. Sześć fragmentów okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitami ze stopu miedzi, prawdopodobnie z uchwytem półokrągłym, niezdobionym. Wym. 34×15 mm, 19×16 i 11×16 mm, dług. nitów do 9 mm. 8. Dziewięć fragmentów naczynia glinianego lepieniego ręcznie, prawdopodobnie misy, ze sfaldowanymi barkami, przepalonych. Powierzchnia wygładzana, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC (?). Średn. wylewu ok. 19 cm. 9. Cztery fragmenty wylewu misy glinianej lepieniego ręcznie, przepalone. Wylew lekko wychylony, u jego podstawy małe przewężo-

³⁰ W tym 11 fragmentów prawdopodobnie jednej kości udowej.

ne pseudouszko. Powierzchnia wygładzana, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. 10. Trzy fragmenty brzuśca naczynia glinianego lepieniego ręcznie, przepalone i lekko odkształcone. Zachowane ślady rytego ornamentu, być może motywu potrójnego zygzaka (lub trójkątów?). Powierzchnia gładka, nierówna, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 11. Ok. 30 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepieniego ręcznie, przepalonej. 12. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony. 13. Dwie łuszczyki i łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 257 (10G/IVb)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXV/257).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys jamy owalny, o wym. ok. 115×80 cm, na głęb. ok. 45 cm kolisty, o średn. 75–80 cm, w przekroju nieregularnie trapezowaty, z dnem opartym na warstwie gliny i żwiru, miąższości do 50 cm. Wypełnisko niejednolite: w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w części centralnej i od E – brązowo-szare i jasnobrązowe, ze śladami węgla drzewnych. W spągu liczne przepalone kości, ułamki sprzączki (1) i grzebienia (2) oraz wypalona kulka gliniana (3), w stropie dwa fragmenty ceramiki (4, 5). *I. Adultus–maturus, K? (242,3 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXV/257): 1. Fragment dwudzielnej sprzączki wykonanej ze stopu miedzi. Oś zakończona profilowanym guzkiem. Typ AD30 (?). Szer. 22 mm, zach. wys. 18 mm. 2. Dwa ułamki wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. 13×9 mm i 14×9 mm, grub. 3 mm. 3. Wypalona kulka gliniana, lekko asymetryczna. Powierzchnia nierówna, brunatna. Średn. ok. 20 mm. 4. Fragment ceramiki lepieniego ręcznie, silnie przepalony. 5. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 258 (10G/III-IVd)

Grób ciepłopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXII/258).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W planie jama miała zarys zbliżony do kolistego, o średn. 65–70 cm, w przekroju prostokątny, z dnem opartym na warstwie gliny i żwiru, o miąższości do 30 cm. Wypełnisko w stropie brązowoszare, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi. W czarnej warstwie w spągu liczne przepalone kości i ułamki grzebienia (1), w stropie nieliczne ułamki ceramiki, także nieprzepalony z wczesnej epoki żelaza (2, 3). *I. Adultus–maturus, K? (180,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXII/258): 1. Siedem fragmentów

płytek wewnętrznych i niezdobionej okładziny półkolistej (?) uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 20×11 mm, grub. 1,5–4 mm. 2. Dwa ułamki wylewu naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 259A (11D/II-IIIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. CLXVI/259A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W stropie zarys zbliżony do prostokątnego, o wym. ok. 255×105–115 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE), niżej regularnie prostokątny, o wym. 245×105 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 50 cm, z dnem opartym o zwartą warstwę gliny i żwiru. Wypełnisko jasnoszare i jasnobrązowe; na dnie centralnej części jamy duży, płaski kamień (55×40×20 cm) ze śladami obłupywania ścian. W stropie kilka przepalonych kości (I) i fragmentów ceramiki, przy ścianie S, w górnej części wypełniska (głęb. ok. 60 cm), zapinka (1) leżąca główką na S, w centrum (głęb. ok. 65–75 cm) główka nitu (2) i dzban (3), obok niego dwa małe kamienie, w całej jamie rozproszone ułamki ceramiki, także przepalonych (4–7), oraz fragmenty nieprzepalonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba dorosła (3,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXVII/259A): 1. Zapinka kuszowata, dwuczęściowa, z pełną pochewką, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, półkolisty, silnie wysklepiony, nóżka krótka, facetowana; na kabłąku i końcu nóżki pojedyncze pierścienie z nacinanego drutu. Sprężynka ośmiozwojowa na osi zamkniętej guzkami z pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Zbliż. do typu Almgren 178. Dług. 69 mm, wys. 29 mm, waga 12,18 g. 2. Półkolisty guzek ze stopu miedzi z główką pokrytą cyną*, wypełniony masą (pastą) ołowiowo-cynową*. Średn. 9 mm, wys. 3 mm. 3. Dzban gliniany lepiący ręcznie, dwustozłkowaty, z kolankowatym uchem z kanalikiem. Szyjka wydzielona listwą plastyczną. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Wys. 11 cm, średn. wylewu 11 cm, brzuśca 14 cm, dna 6 cm. 4. Sześć fragmentów dużego cienkościennego naczynia glinianego lepiącego ręcznie. Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 24 cm. 5. Dwa fragmenty naczynia glinianego (dzbana?) lepiącego ręcznie, przepalone. Szyjka zdobiona pionowymi kanelurami, wydzielona listwą plastyczną. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 6. Fragment wy-

dzielonej nóżki naczynia glinianego lepiącego ręcznie, pustej od zewnątrz, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. 7–8 cm. 7. Ok. 70 fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, w większości przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 8. 14 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Od E naruszony przez jamę grobu 259B, od NW – przez jamę grobu 259C.

OBIEKT 259B (11D/IIIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. CLXVI/259B).

Opis: Na głęb. ok. 40 cm odsłonięto spąg (ok. 5 cm) prostokątnej jamy grobowej o wym. ok. 90×40 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE). Wypełnisko jasnoszare. W części NE dwa paciorki i zawieszka z monety (1). Kości szkieletu nie zachowały się. **Inwentarz** (Tabl. CLXVII/259B, CCCXXV): 1. Wisior z subaerata (animy) denara Hadriana³¹ z lat 125–128 (stop ołowiowo-miedziowy, powlekany cyną*). Moneta wytarta, uszkodzona, stempel na godz. 6. Av: HADRIANVS [AVGVSTVS], popiersie w wieńcu laurowym z draperią przez lewe ramię. Rev: C O [S I I] I, Roma stojąca w lewo, trzyma w prawo wyciągniętą rękę Wiktoryę, w lewej – włócznię. Otwór przebity od strony awersu, na czole cesarza. RIC II, no 16. Średn. 17 mm, waga 2,10 g. 2. Spiralka (paciorek) z drutu srebrnego*, o dziewięciu zwojach; jeden z końców zwężony i sklepany, drugi odłamany. Dług. 15 mm, średn. 4 mm, waga 0,86 g. 3. Miniaturowy paciorek dwustozłkowaty z przejrzystego szkła błękitnego. Typ TM 57. Średn. 6 mm, wys. 4 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwagi: Wkopany od E w krawędź jamy grobu 259A.

OBIEKT 259C (11D/IIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. CLXVI/259C).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. W planie zarys owalno-prostokątny, o wym. ok. 90×50 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NW), w przekroju nieckowaty z płaskim dnem, miąższości do 50 cm. Wypełnisko jasnobrązowo-szare. Kości szkieletu nie zachowały się. **Inwentarz:** brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwagi: Wkopany w NW skraj jamy grobu 259A.

³¹ Opis monety zawdzięczam uprzejmości Pana prof. dr. hab. Aleksandra Burschego z Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

OBIEKT 260 (11D/II-IIIc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXVIII-CLXIX/260).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. Zarys niemal prostokąty, z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 350×120 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 7° na NE); ściany pionowe, dno na głęb. od ok. 120 cm (od N) do ok. 125 cm (od S). Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami szarawe, dobrze czytelne na tle żółtego piasku calcowego. Wkop wtórny (rabunkowy?) obejmował w stropie niemal cały zasięg jamy grobowej, a od głęb. ok. 70 cm tylko centralną i N część, gdzie sięgał jej spągu; wypełnisko wkopu szarobrązowe, w stropie miejscami ciemnoszare i czarne z węglami drzewnymi. We wkopie w części N od stropu po dno rozproszone ułamki potłuczonych naczyń – dzban (6) i misy (7) – oraz fragmenty ceramiki, także przepalanej (8–10), w stropie (głęb. ok. 30 cm) dwa wisiorki (3, 5), w spągu (głęb. ok. 110–115 cm) sprzączka (1) i okucie pasa (2), przy nich szczątki drewna dębowego* (GS), być może z dranic lub trumny kłodowej, oraz szczątkowo zachowana tkanina wełniana³², a także fragmenty igły lub szpili (4) i innej, nieokreślonej tkaniny*. Przy dnie (głęb. ok. 115 cm), w nienaruszonej S części jamy miseczka (12), obok niej grzebień (11). W całej jamie rozproszone ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13), we wkopie i w spągu jamy grobowej nieeksplorowalne ślady całkowicie rozłożonych nieprzepalonych kości.

Inwentarz (Tabl. CLXIX-CLXXI/260, CCCXII, CCCXXIII): 1. Sprzączka omegowata ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, na żelaznej osi zakończonej profilowanymi guzkami. Rama w przekroju daszkowata, kolec facetowany, z lekkim przewężeniem – być może śladem wytarcia przez przetyczkę blokującą kolec, pierwotnie przymocowaną do pasa. Prostokątna skuwka spięta trzema nitami (silnie skorodowanymi) ze stopu miedzi o półkulistych główkach wypełnionych masą (pastą) ołowio-cynową*. W skuwce resztki zmineralizowanej skóry. Typ AE7. Wys. 55 mm, dług. ze skuwką 41 mm, waga ok. 19 g. 2. Prostokątne podwójne okucie końca pasa ze stopu miedzi, na osi zakończonej profilowanymi guzkami, spięte trzema nitami ze stopu miedzi o półkulistych główkach. Dług. 42 mm, szer. 15 mm, dług. osi 49 mm, waga 5,7 g. 3. Fragmenty wisiorka wiaderkowatego ze stopu cynowo-miedziowego*; brak uszka. Na ściankach zewnętrznych gęsto rozmieszczone pionowe bruzd-

ki – ślady odkuwania (?). Typ Beilke-Voigt A.I / Kaczanowski II/1 (?). Wys. 7 mm, średn. 9 mm, waga 0,39 g. 4. Dwa fragmenty igły lub szpili zapinki ze stopu miedzi. Dług. łączna ok. 38 mm, grub. ok. 2 mm. 5. Bursztynowy wisiorek ósemkowaty, z profilowaną nasadą uszka. Typ TM 471a. Wys. 16 mm, szer. 11,5 mm, grub. 6 mm. 6. Gliniany dzban piętrowy, lepiony ręcznie. Dwie dwustożkowate części połączone są wąską cylindryczną szyjką i taśmowatym uchem zamocowanym do załomów brzuśców. Barki części górnej zdobione rytym wielokrotnym zygzakiem ograniczonym fałdą pod wylewem i rytą bruzdą z pasmem odcisków półksiężycowatego stempelka nad załomem brzuśca. Na szyjce ryty podwójny zygzak, oddzielonym bruzdą od pasma pionowych kanelur. Barki części dolnej zdobione rytymi trójkątami na przemian gładkimi i zakreskowanymi, opartymi na dwóch rytach bruzdach. Ucho zdobione pionowym zygzakiem kilkuwątkowym, ograniczonym dwoma bruzdami rytymi. Powierzchnia starannie wygładzona, lśniąca, czarna; wewnątrz w części górnej i w szyjce gładka, w części dolnej nierówna, chropawa. Asymetryczny kształt naczynia jest prawdopodobnie wynikiem jego dopasowania do zbyt krótkiego ucha. Wys. 19–21 cm, średn. wylewu 10–10,5 cm, brzuśców ok. 12–12,5 cm, dna ok. 7 cm, wys. szyjki 5–5,5 cm. 7. Misa gliniana lepiona ręcznie, lekko asymetryczna. Na brzuścu dookolne ornament z nieregularnie rozmieszczonych rytach pionowych i ukośnych bruzdek (wzór symboliczny?); na wysokości zdobienia przewężone pseudouszko. Powierzchnia gładka, lśniąca, brunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista, ślady domieszki organicznej; na dnie pozostałości podsypki. Typ XaA. Wys. 9 cm, średn. wylewu 17 cm, brzuśca 15–15,5 cm, dna 7 cm. 8. Fragment wylewu dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnoszarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 20–22 cm. 9. Ok. 20 okruchów ceramiki z naczynia lepionego ręcznie, nieprzepalonych. Powierzchnia gładka, matowo-czarna, ze śladami ostro rytego ornamentu. Domieszka drobnoziarnista. 10. Trzy ułamki ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 11. Trójwarstwowy grzebień z poroża, z nitami ze stopu miedzi*, źle zachowany. Uchwyt dzwonowaty, wysoki, niezdobiony, wzdłuż grzbietu guzki ze stopu miedzi z półkulistymi główkami wypełnionymi masą (pastą) cynową*. Typ Thomas III / Cnotliwy IB.A.1a. Dług. ok. 107 mm, wys. uchwytu ok. 48 mm (bez guzka). 12. Miseczka gliniana lepiona ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista z ziarnami grubymi. Typ XIIA. Wys. ok. 8 cm, średn. wylewu 11–11,5 cm, brzuśca 12 cm, dna ok. 6 cm. 13. 25 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

³² Jerzy Maik określił tę tkaninę jako *prawdopodobnie wełnianą*, jednak to oznaczenie oparte było na obserwacji zabytku przed jego konserwacją (por. J. Maik 2012, 48, 220, ryc. 67). Analiza szczątków organicznych odspojonych od okucia pasa, przeprowadzona w 2023 roku przez Grzegorza Skrzyńskiego z Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk (CL 21917), pozwoliła zidentyfikować tu pozostałości tkaniny wełnianej i drewna dębowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b} (?).

OBIEKT 261 (11D/IIIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CLIX/261).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 50 cm, podczas eksploracji grobu 251. Jama prostokątna z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 200×95 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 11° na NE) w przekroju prostokątna z płaskim dnem opartym na zwartej warstwie żwiru, o pełnej miąższości ok. 100 cm. Wypełnisko zachowanej części jamy grobowej jasnobrązowe. W spągu, na głęb. ok. 90–95 cm, w części N duży fragment naczynia (2) użyty jako podkładka pod grzebień (1). Kości szkieletu nie zachowały się (lub zostały usunięte?).

Inwentarz (Tabl. CLXI/261): 1. Trójwarstwowy grzebień z poroża z nitami ze stopu miedzi, zachowany fragmentarycznie. Uchwyt niski, półkolisty, zdobiony wzdłuż krawędzi podwójnymi bruzdkami wypełnionymi puncowanymi dołkami; nad linią zębów podobnie wykonany podwójny zygzak. Typ Thomas I, motyw C.2. Długość pierwotna ok. 95–100 mm, wys. uchwytu ok. 38 mm, grub. do 16 mm. 2. Fragment przydennej części brzuśca dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia drobno chropowata, brązowa i ciemnobrązowa, wewnątrz szorstka, matowoczarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwaga: Centralna i S część jamy obiektu 261 została niemal całkowicie zniszczona przez jamę obiektu 251, której spąg sięgał tuż poniżej jej dna.

OBIEKT 262 (10G/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXII/262).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys kolisty, o średn. 120 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm, z dnem opartym na zwartej warstwie żwiru. W spągu czarno-brunatna warstwa z węglami drzewnymi, wyżej wypełnisko płamiste: brązowo-szare, miejscami czarne i szaroczarne z węglami drzewnymi. W centrum duży głąz (ok. 40×30×30 cm) z odłupaną ścianką, obok dwa małe kamienie. W całej jamie bardzo nieliczne przepalone kości (I) oraz ułamki ceramiki przepalanej (1, 2), a także kilka ułamków ceramiki nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (3). 1. *Infans I późny* (3,5 g).

Inwentarz (Tabl. CLXXII/262): 1. Pięć ułamków naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, przepalonych. Powierzchnie całkowicie zniszczone. Ślady domieszki organicznej. 2. Ok. 35 fragmentów ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych, w tym przewężone pseudouszko i fragment z odciskiem palcowym. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i czarne. Domieszka drobno-

ziarnista. 3. Siedem fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Obiekty 263A i 263B (11F/IIc-d)

Dwa sąsiadujące ze sobą groby ciałopalne, zarejestrowane w spągu humusu na głęb. ok. 25 cm, wyraźnie rysujące się dopiero od głęb. ok. 45 cm (Tabl. CLXXIII). Analiza wspólnego przekroju obu obiektów pozwala sądzić, że jama grobu 263B naruszyła SE skraj jamy grobu 263A. Charakterystyka odkrytych w obu grobach kości osób niedorosłych (stopień przepalenia i barwa) sugeruje, że mogą należeć do tej samej osoby; w grobie 263B zidentyfikowano też kości drugiej osoby – dorosłej.

OBIEKT 263A (11F/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXIII/263A).

Opis: Na głęb. ok. 45 cm zarys nieregularnie owalnej jamy o wym. ok. 80×40 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości 35–40 cm. Wypełnisko szare i szarozółte. W jamie bardzo nieliczne przepalone kości (I), stopy szkła (2) oraz fragmenty przepalanej ceramiki (3–6). 1. *Osoba niedorośła* (16,4 g).

Inwentarz (Tabl. CLXXIII/263A): 1. Niewielki ułamek ścianki naczynia z bezbarwnego (?) szkła przejrzystego, z nitką z opakowego szkła białego, zdeformowany w ogniu. Grub. ścianki do ok. 1,5 mm. 2. Ok. 20 okruchów przeżarzonego szkła przejrzystego, bladeżółtawego. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Przydennej fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa, spękana. Domieszka drobno- i średnioziarnista, na dnie ślady podsypki. Średn. brzuśca ok. 13 cm, dna 6 cm. 5. Fragment brzegu misy glinianej wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. 6. Mały przydennej fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, ze śladami przepalenia na powierzchni zewnętrznej (?). Powierzchnia gładka, szarobrązowa, nierówna, wewnątrz starannie wygładzona, czarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista (k. wielbarska?). 7. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}–C₂.

Uwagi: SE krawędź grobu 263A została naruszona przez jamę grobu 263B. Ułamek naczynia wykonanego na kole garncarskim (5) pochodzi z misy z grobu 271 (5).

OBIEKT 263B (11F/IIc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLXXIII/263B).

Opis: Na głęb. ok. 45 cm zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 80 cm. Wypełnisko na obrzeżach i od E ciemnoszare z resztkami stosu (tu fragmenty przepalonych paciorków i grzebienia: 4–7), w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z licznymi przepalonymi kośćmi (I) i pozostałymi elementami wyposażenia (1–12; w tym dalsze fragmenty paciorków i grzebienia). W części E dwa głązy (wym. do ok. 45×20×20 cm), z których jeden – silnie przegrzany – nosił wyraźne ślady obróbki. W partii centralnej wypełnisko żółte i żółtoszare (wkop/wkopy?), miejscami jasnoszare z węglami drzewnymi i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi. *I.1. Osoba niedorośła; 2. Osoba dorosła (maturus?) (łącznie 170,0 g). III.1. Betula sp. (22); 2. Ulmus sp. (1); 3. Liściaste (4); 4. Nieoznaczone (1 cm³) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXXIII/263B): 1. Fragment zapinki ze stopu miedzi, z wąskim łukowatym kabłąkiem i pełną pochewką; u nasady nóżki nałożony pierścień z karbowanego drutu. Grupa VII lub seria 2. grupy VI Almgrena. 2. Trzy fragmenty sprzączki ze stopu miedzi, dwuczęściowej, z D-kształtną ramą na osi zakończonej małymi guzkami; skuwka spięta trzema nitami. Typ AD17. Długość. 27–30 mm, wys. ok. 20 mm. 3. Dwie małe grudki stopu miedzi. Waga 1,27 g. 4. Pięć bryłek i ok. 15 okruchów przepalonych paciorków z półprzejrzystego szkła fioletowego, prawdopodobnie płaskich prostokątnych, o sześciobocznym przekroju. Typ TM 119 (?). 5. Stopiony rurkowaty paciorek z przejrzystego szkła zielonkawego z nitkami opakowego szkła białego i czerwonego. Typ TM 304v. Długość. 36 mm. 6. Fragment przeżarzonego paciorka z opakowego szkła czarnego z oczkami (?) ze szkła żółtego (?) i czerwonego. 7. 15 fragmentów płytek wewnętrznych, okładziny uchwytu i zębów trójwarstwowego grzebienia z poroża, pierwotnie z żelaznymi (?) nitami. Uchwyt półkolisty lub trapezowaty. Długość. ok. 75 mm. 8. Fragment dwustożkowego przęsłika glinianego z płaskimi (?), asymetrycznymi biegunami; na obwodzie wąskie pasmo cylindryczne. Powierzchnia gładka, brunatna. Średn. ok. 40 mm, wys. >24 mm. 9. Cylindryczny przęsłik gliniany, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa do ciemnobrunatnej. Średn. 14 mm, wys. 15 mm. 10. Fragment brzegu misy glinianej wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. 11. Miniaturowa miseczka gliniana lepiona ręcznie; brzeg nierówny, dno od wewnątrz lekko wklęsłe. Powierzchnia pierwotnie gładka, brunatna do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Wys. 3,5–4 cm, średn. wylewu ok. 4,5 cm, brzośca 6 cm, dna 3 cm. 12. Mały fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia zniszczona, szara. Domieszka drobnoziarnista. 13. Trzy okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Jama grobu 263B naruszyła SE skraj jamy grobu 263A. Ułamek wylewu naczynia robionego na kole garncarskim (10) pochodzi z misy z grobu 271 (5).

OBIEKT 264 (10D/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLXXIV/264).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W planie zarys kolisty o średn. 90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do 45 cm, z dnem opartym na warstwie żwiru. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w górnej części nieckowaty wkop (?) o brązowym wypełnisku, miejscami z węglami drzewnymi. W czarnej warstwie wypełniska rozproszone przepalone kości (I) i elementy wyposażenia (1–6). *I. Adultus–maturus, K (121,6 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXXIV/264, CCCXIX): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, żelazna, uszkodzona. Kabłąk lekko kolankowaty, w przekroju półkolisty (?). Sprężynka 10-zwojowa na osi. Typ Almgren 161–162. Długość. 50 mm, wys. ok. 20 mm. 2. Fragment przedmiotu żelaznego (szydła?) z pręta o czworokątnym przekroju. Długość. ok. 45 mm. 3. Sześć paciorków krążkowatych z poprzecznymi kanalikami, ze szkła opakowego, czarnego (?), nieregularnych, częściowo odkształconych w ogniu. Wzór Kokowski P1 / typ Gopkalo XVI/4. Wym. ok. 9×7 mm, grub. do 4 mm. 4. Siedem fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej i silnie odkształconej szczytowej?) oraz niezdobionej (?) okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia rogowego z nitami ze stopu miedzi. Wym. płytek do 12×12 mm, grub. do 3 mm, długość. płytki szczytowej ok. 57 mm. 5. Dwustożkowy przęsłik gliniany o wklęsłych biegunach z płaskimi krawędziami. Powierzchnia gładka, porowata (ślady domieszki organicznej), jasnobrązowa do ciemnobrunatnej. Średn. 42,5 mm, wysokość 20 mm. 6. Duży fragment brzośca grubościennego naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzeżalony. Powierzchnia jasnobrunatna, silnie drobno chropowata. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 7. Dwa okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżalone. 8. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 265 (11D/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXIV/265).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W planie zarys kolisty, o średn. 35 cm, w przekroju prostokątny, o miąższości 15 cm, z dnem opartym na warstwie gliny. Wypełnisko jednolicie szare z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i fragmentami grzebienia (1). *I. Adultus (18,9 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXXIV/265): 1. Fragment wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi*, i fragment okładziny uchwytu zdobiony pasmem falistym nad pasmem poziomym, wyodrębnionymi serią drobnych ukośnych nacięć (motyw Thomas C). Długość nitu 9 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 266 (11F/Id)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXXV/266).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Na poziomie wyróżnienia zarys owalny, o wym. ok. 200×100 cm, niejednolicie szaroczarny i szarobrunatny. Na głęb. ok. 45 cm pojawił się wyraźny zarys prostokątnej jamy o zaokrąglonych narożnikach i wym. ok. 250×110–120 cm, wydłużonej po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NE), z dużym owalnym wkopem w centrum, sięgającym niemal dna jamy grobowej (głęb. ok. 70 cm). Wypełnisko jamy grobowej jasnobrązowe, wkopu – szare i czarnobrunatne, z drobnymi węgielkami drzewnymi. We wkopie duży kamień (ok. 40×30×20 cm) i trzy mniejsze, odłupane od większych głazów, bardzo nieliczne przepalone kości (I) i kilka fragmentów przepalonej (5–7) i nieprzepalonej ceramiki (8) oraz, w jego spągu, na głęb. ok. 55–60 cm, nieprzepalone wisiołek (1), paciorek (2) i okruchy silnie skorodowanego żelaza (3). W spągu nienaruszonej części jamy grobowej, na głęb. ok. 65 cm, naczynie (4). We wkopie i w jamie grobowej kilka ułamków nieprzepalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba dorosła (4,7 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXXVI/266): 1. Wisiołek wiaderkowaty ze stopu miedzi, bez denka. Typ Beilke-Voigt A.II / Kaczanowski II/1. Wys. 13 mm, średn. 13 mm, waga 0,72 g. 2. Nieregularny, zwijany paciorek ze szkła ciemnozielonego, półprzezroczystego. Typ TM 191 / Olldag 1205. Średn. 16 mm, wys. 10 mm. 3. Mały ułamek skorodowanej blaszki żelaznej. 4. Dwustożkowate naczynko gliniane lepione ręcznie, z przewężonym pseudouszkiem nad załomem brzuśca; część wylewu obłupana pierwotnie. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII B. Wys. 9 cm, średn. wylewu 13 cm, brzuśca 14 cm, dna 6 cm. 5. Fragment beczułkowatego kubka glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XV B. Wys. 7 cm, średn. wylewu 7 cm, brzuśca 9 cm, dna 5,5 cm. 6. Fragment małego naczynka glinianego lepionego ręcznie, przepalony, z przywartym stopem szkła półprzezroczystego, bladeżółtawego. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVII B (lub XVII C). Wys. ok. 6,5 cm, średn. wylewu i brzuśca

7,5 cm. 7. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. Sześć ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 267 (11F/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXVI/267).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, naruszony przez nory zwierzęce. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 100×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko w stropie brunatne, niżej ciemnoszare i szaroczarne, z węglami drzewnymi w centrum i w spągu; pośrodku jamy duży kamień (ok. 40×30×20 cm). W jamie rozproszone bardzo nieliczne przepalone kości (I, II), paciorki (1, 2), ułamek grzebienia (3) i okruchy ceramiki (4) oraz dwa ułamki nieprzepalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Niediagnostyczne (9,0 g). II. Owca/koza (1).*

Inwentarz (Tabl. CLXXVI/267, CCCXIX): 1. Rurkowaty paciorek mozaikowy z czerwonego szkła opakowego z wzorem meandrowym z opakowego szkła białego, czarnego i żółtego, lekko nadtopiony. Typ TM 361a. Długość 17 mm, średn. 10 mm. 2. Rurkowaty paciorek ze szkła półprzezroczystego, fioletowoniebieskiego, stopiony. Typ TM 135. Długość 17 mm, średn. ok. 9 mm. 3. Mały fragment okładziny uchwytu grzebienia trójwarstwowego z poroża, z nitem ze stopu miedzi. Wym. 18×8 mm. 4. Dwa okruchy niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 5. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

OBIEKT 268 (11D/IIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXXII/268).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 35 cm. Na tym poziomie zarejestrowano amorficzny zarys o brunatnej, miejscami ciemnoszarej barwie (z odsłoniętym już w humusie dużym kamieniem o wym. ok. 40×25×20 cm). Wyraźny zarys niemal prostokątnej jamy grobowej o wym. ok. 190×100 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NE), pojawił się ok. 20 cm poniżej poziomu wyróżnienia. W przekroju ściany jamy grobowej niemal pionowe, dno płaskie, na głęb. od ok. 110 cm (w części N) do ok. 115 cm (w części S), oparte na zwartej warstwie gliny i żwiru. W centralnej i S partii jamy nieckowaty wkop wtórny o średn. ok. 70 cm, sięgający jej dna. Wypełnisko wkopu brązowe i brunatne, w centrum przy dwóch kolejnych głazach (do ok. 55×40×30 cm) plamiste, czarne z węglami drzewnymi; we wkopie drob-

ne okruchy przepalonych kości (I.2) i skorodowanego żelaza (1). Wypełnisko jamy grobowej jasnobrązowe, w spągu jasnożółte, niemal identyczne z calcem. Przy dnie N części jamy grobowej, na głęb. ok. 95–110 cm, pozostałości czaszki (I.1); na dnie grobu słabo czytelne jasnoszare wydłużone przebarwienie (śląd rozłożonych zwłok?). We wkopie i jamie grobowej kilka ułamków nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). I. *Adultus* (20–30 l.), K?; 2. *Niediagnostyczne* (9,0 g).

Inwentarz: 1. Dwa drobne fragmenty silnie skorodowanych przedmiotów (przedmiotu?) żelaznych, w tym rynienkowej blaszki. 2. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej. 3. Łuszczeń i dwie łuszczyki z narzutowego krzemienia kredowego oraz cztery łuski krzemienne (w tym jedna przepalona).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 269 (10D/IVa–11D/I-IIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym)³³ (Tabl. CLXXVII–CLXXVIII/269).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Zarys jamy prostokątnej z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. od ok. 430×110 cm w stropie do ok. 350×60 cm w spągu, zorientowana po osi N–S (z odchyleniem o ok. 7° na NE); ściany lekko ukośne, nierówne, dno płaskie, nieregularne, w części centralnej wkopane w zwartą, twardą warstwę gliny i żwiru; spąg jamy sięgał głęb. od ok. 115 cm (w części S) do ok. 120 cm (w części N). Całą centralną i N część jamy grobowej obejmował wkop wtórny (rabunkowy?); w stropie miał on wym. ok. 280×110 cm i pokrywał się z domniemanym zarysem jamy grobowej, w spągu sięgającym dna jamy grobowej – ok. 180×45–60 cm. Wypełnisko jamy grobowej jasnobrązowe, wkopu niejednolite – od jasnobrązowego po szare, a w stropie miejscami szaroczarne.

We wkopie, na głęb. 60–90 cm, trzy głązy (wym. do ok. 65×40×30 cm), częściowo przeżarzone (?), spękane, ze śladami obróbki (miejscowego obłupywania), i kilka mniejszych kamieni. We wkopie rozproszone paciorki szklane (1–3) i drobne fragmenty ozdób srebrnych (4, 5), w tym, na dnie wkopu, spiralki (4) nanizanej na cienki sznureczek skręcony z wysokiej jakości nitki lnianych*, okruchy naczyń (?) z niezwykle cienkiego szkła (6) oraz fragmenty przedmiotów ze stopu miedzi (7–9), m.in. guzów pasa odkrytego niżej w jamie grobowej (9), grudka stopionego szkła (11) i okruchy przepalonych kości (I.2, II).

W nienaruszonej części jamy grobowej, na głęb. ok. 105 cm (na wysokości prawego uda lub miednicy?), tuż poza zasięgiem wkopu, emaliowany pucharzek ze

stopu miedzi przykryty czaszą drugiego identycznego pucharka (14, 15); przy krawędzi „pokrywki” pasek wygiętej blaszki ze stopu miedzi o nieokreślonej funkcji (16), być może pozostałość prowizorycznej przesłony otworu (?). Wewnątrz tego pojemnika kilka orzechów laskowych* (17) i owoców kaliny koralowej* (18); sam pojemnik był owinięty w rodzaj cienkiej maty zrobionej z młodych źdźbeł roślin zielnych* (ML-Z). Na głęb. ok. 115 cm zachowały się – przecięte przez krawędź wkopu – resztki skórzanego pasa (szer. ok. 4 cm), gęsto nabijanego w dwóch (?) rzędach guzami ze stopu miedzi (12), z profilowanym okuciem końcowym (13; na okuciu czytelny „siatkowy” wzór – prawdopodobnie negatyw niezachowanej tkaniny³⁴; obok pasa, na warstwie gliny przetrwała śladowo kość (lewego?) ramienia pochowanej tu osoby (I.1). W części S jamy grobowej, na głęb. ok. 110–115 cm, grzebień (21), pod nim igła (22) oraz nieznanego przeznaczenia masywny uchwyt srebrny zdobiony w technice *niello* (23) – te trzy przedmioty złożone były prawdopodobnie w woreczku lub zawiniątku z tkaniny lub cienkiej skóry. Ok. 15–20 cm na N i W od nich dwa leżące poziomo przęsłiki (19, 20), pierwotnie być może na wbitych w dno jamy wrzecionach (?). Na S krawędzi jamy grobowej, na głęb. 85–100 cm, w wyraźnie ciemniejszej, brązowej warstewce pozostałości żelaznych klamer (24), pierwotnie spinających dranice tworzące ściany komory grobowej (?). W całej jamie rozproszone nieliczne ułamki ceramiki przepalanej i nieprzealonej (25–27). I.1 *Osoba dorosła (adultus-maturus)*; 2. *Osoba niedorośla (1,1 g)*. II. *Świnia (1)*. **Inwentarz** (Tabl. CLXXIX–CLXXXV/269):

(Wkop): 1. Dwa paciorki poliedryczne z przejrzystego szkła ciemnoniebieskiego (granatowego). Typ TM 126. Wym. 9–10×8×4 mm. 2. Paciorek poliedryczny z opakowego szkła ciemnoczerwonego na rdzeniu czerwonym. Typ TM 132. Wym. ok. 10,5×9×5 mm. 3. Ok. 20 okruchów mozaikowego paciorka z nieprzejrzystego szkła ciemnoczerwonego, czerwonego i bladzielonego. 4. Fragment paciorka ze spiralki srebrnej*, pierwotnie o pięciu lub sześciu zwojach (wewnątrz szczątki cienkiego sznureczka, skręconego z dwóch nici lnianych*, z których każda skręcona jest z trzech cieńszych nitki grub. 0,3 mm). Długość ok. 7 mm, średnica ok. 3 mm, szerokość zwoju 1,4 mm, grubość blaszki ok. 0,6 mm, waga 0,1 g. 5. Fragment gęsto perełkowanego filigranu srebrnego*, lekko łukowato wygiętego, z niezidentyfikowanej ozdoby. Po zewnętrznej stronie ślady wytarcia, po wewnętrznej wyraźnie widoczne ślady formowania pseudogranulacji. Długość ok. 20 mm, średnica łuku ok. 35 mm,

³³ Por. J. Andrzejowski 2011; J. Andrzejowski, T. Rakowski 2016.

³⁴ Opieram się tu na uprzejmej opinii Pana Łukasza Antosika z Ośrodka Badań nad Dawnymi Technologiami Polskiej Akademii Nauk w Łodzi.

grub. 1,15 mm, waga 0,13 g. 6. Ok. 15 okruchów bezbarwnego przezrystego szkła, być może z naczynia; większe fragmenty mają wyraźnie miseczkowaty kształt. Wym. do ok. 15×12 mm, grub. szkła 0,45 mm. 7. Fragment przedmiotu z rynienkowato zagiętej blaszki ze stopu miedzi, ze śladami tlenków żelaza wewnątrz. Dług. zach. 11 i 16 mm, grub. ok. 0,5 mm. 8. Fragment nieokreślonego przedmiotu z pręta ze stopu miedzi, z wyraźnie naprzemiennie wklęsłymi szerszymi bokami. Dług. 15 mm, szer. 6 mm, grub. 1–2 mm. 9. Fragmenty siedmiu guzków ze stopu miedzi*, z zachowanymi śladami trzpieni (z wystroju pasa); główki guzków wypełnione masą (pastą) cynowo-ołowiową*. Średn. 9,5–10,5 mm, wys. 4 mm, grub. blaszki 0,4 mm. 10. Cztery ułamki nieokreślonych przedmiotów ze stopów miedzi, w tym wytłaczanej (?) blaszki, wąskiego pręta i cienkiego drutu. 11. Amorficzna bryłka przepalonego szkła półprzezrystego, jasnozielonego.

(Jama grobowa): 12. Fragment skórzanego pasa zdobionego półkulistymi guzkami ze stopu miedzi* (w układzie pierwotnym, guzki zachowane śladowo); główki guzków wypełnione masą (pastą) cynowo-ołowiową*. Szer. pasa ok. 40 mm, średn. guzków ok. 10,5 mm, wys. 4–5 mm. 13. Okucie końca pasa ze stopu miedzi*. Prostokątna skuwka spięta dwoma nitami, trzon zakończony kulką z masywnym języczkiem; główki nitów pierwotnie zakończone półkulistymi guzkami. Zbliż. do typu 2/6 / Raddatz O.15. Dług. 38,5 mm, szer. skuwki 15,5 mm, waga 10,79 g. 14. Pucharek ze stopu miedzi*, emaliowany*. Czasza półkulista, z dookólną bruzdą pod płaską krawędzią i wewnętrzną prostokątną łata z podobnego stopu, maskującą przetarcie czaszy w miejscu nieprecyzyjnie odlanej ścianki i zbyt ostrego żłobienia wgłębień do emalii; łata przymocowana do czaszy lutem i – przy górnej krawędzi – dwoma nitami starannie zamaskowanymi od zewnątrz. Nóżka z blachy, ze stożkowatą stopką i rozchylonym płaskim brzegiem, lutowana do czaszy lutem ołowiowym*; mniej więcej w połowie wysokości nóżki dookólne wgłębienie do osadzenia (od zewnątrz) płaskiego denka. Czasza zdobiona emalią żłobkową w dwóch rzędach wąskich trójkątów skierowanych w dół: rząd górny z ośmiu grup po siedem trójkątów z emalią niebieską, przeplatanych naprzemiennie czterema grupami po trzy trójkąty z emalią zieloną i czterema grupami po dwa trójkąty z emalią ciemnoczerwoną; rząd dolny z trzech grup po 13 i jednej z 14 trójkątami z emalią niebieską, rozdzielonych naprzemiennie dwoma grupami po cztery i dwoma grupami po trzy trójkąty z emalią zieloną – te ostatnie odpowiadają położeniem trójkątom zielonym z rzędu górnego. Pomiędzy oboma pasmami trójkątów bruzda wypełniona emalią ciemnoczerwoną. Na podstawie nóżki, nad dookólną bruzdką, ciągły rząd niskich trójkątnych żłobków

skierowanych w górę, wypełnionych emalią niebieską. Strona zewnętrzna czaszy na wysokości łąty silnie uszkodzona, ze śladami ciemnoczerwonej emalii rozlanej na powierzchni ścianki. Od wewnątrz na ok. połowie obwodu ścianki ślady formowania (odkuwania) czaszy po odlewie; na wewnętrznej stronie nóżki ślady formowania. Wys. pucharka ok. 41,2 mm, średn. czaszy 78–79,4 mm, wys. czaszy ok. 23,1 mm, grub. ścianek przy krawędzi 1,2–1,6 mm, średn. nóżki 46–48 mm, wys. nóżki 18 mm, grub. ścianek 0,84–0,94 mm, waga 63,52 g (czaszy 47,17 g). Pola trójkątne do emalii: 1. rząd – ok. 3,5–4,5×14,5 mm, 2. rząd – ok. 3–4,5×8–10 mm, pasmo emalii ciemnoczerwonej – szer. ok. 2–2,5 mm, trójkąty na nóżce – ok. 1,5×3 mm. 15. Czasza pucharka ze stopu miedzi*, półkulista, z dookólną bruzdą pod płaską krawędzią. Brzeg otworu do nóżki nieregularny (uszkodzony?), ze śladami lutu ołowiowego*. Czasza zdobiona emalią* żłobkową w dwóch rzędach wąskich trójkątów skierowanych w dół: rząd górny z ośmiu grup po siedem trójkątów niebieskich, przeplatanych naprzemiennie czterema grupami po trzy trójkąty z emalią zieloną i czterema grupami po dwa trójkąty z emalią czerwoną, przy czym jeden „niebieski” żłobek sąsiadujący z grupą „czerwonych” wypełniony jest w połowie emalią ciemnoczerwoną (intencjonalnie, lub w wyniku błędu wykonawcy); w rzędzie dolnym trzy grupy po 14 i jedna z 13 trójkątami z emalią niebieską, rozdzielone czterema grupami po trzy trójkąty zielone; trójkąty „zielone” odpowiadają położeniem takimże trójkątom z rzędu górnego. Pomiędzy oboma pasmami trójkątów bruzda wypełniona emalią ciemnoczerwoną. Od wewnątrz ślady formy odlewniczej, na ok. ¼ obwodu ścianki ślady formowania (odkuwania) czaszy po odlewie. Średn. czaszy 78,5–78,7 mm, wys. czaszy ok. 23,3 mm, grub. ścianek ok. 1,2–1,7 mm, waga 49,84 g. Wielkość pół emaliowanych jak w naczyniu nr 14. 16. Fragment paska blaszki ze stopu miedzi*, wygiętego esowato, złamanego na obu końcach. Dług. zach. 18 mm, szer. ok. 5–7 mm, grub. ok. 0,7 mm. 17. Orzech laskowy cały i kilkanaście fragmentów kilku orzechów. 18. Trzy owoce kaliny koralowej. 19. Dwustożkowaty przęślik gliniany z wklęsłymi biegunami i ukośnie karbowanymi ściankami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Średn. 25,5 mm, wys. 13–14,5 mm. 20. Miseczkowaty przęślik gliniany z profilowanym biegunem wklęsłym i nieprofilowanym płaskim. Powierzchnia gładka, jasno- do szarobrązowej. Średn. 36 mm, wys. 20,5 mm. 21. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi*, zachowany fragmentarycznie. Uchwyt wysoki, lekko dzwonowaty, ze szczątkowo zachowaną okładziną, nity z półkulistymi główkami (średn. ok. 5 mm); grzbiet pierwotnie nabijany guzkami – zachowane trzpienie z cienkich prostokątnych prętów (ok. 3,5×1,2 mm). Typ

Thomas III.2 / Cnotliwy IB.A.1a. Długość 92–95 mm, wys. uchwytu ok. 50 mm, długość zębów ok. 25 mm. 22. Igła ze stopu miedzi*, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym asymetrycznym przebijaikiem. Długość 68 mm, grubość 1,6 mm, waga 0,74 g. 23. Uchwyt z litego srebra*. Regularnie ośmioboczny, zakończony poszerzonym, ośmiobocznym obuchem z wklęsłymi krawędziami bocznymi; nasada z migdałowatym wycięciem na szerszym boku, zakończonym małymi występami skierowanymi ku sobie, rozdwojona wzdłuż węższego boku, z nacięciem przedłużonym na krawędzie; we wcięciu zachowane ślady miedzi – pozostałości elementu pierwotnie umocowanego do uchwytu (?). Uchwyt zdobiony techniką *niello**, z wstawkami srebrnymi w większych gniazdach, zaś w małych gniazdach podwójnych *niello* zabarwionym miedzią* na zielonkawo. Dekoracja pierwotnie niekompletna (wypełnienia *niello* brak w siedmiu małych i dwóch większych gniazdach). Gniazda ornamentu wykonane wiertłem o półkieszycowatym szczycie. Przedmiot nosi ślady zużycia – nacięcia w nasadzie wtórnie, niestarannie poszerzone, na jednym z węższych boków uchwytu ostra poprzeczna bruzda, liczne zarysowania. Długość 78,8 mm, przekrój ok. 10×5 mm, obuch 20,5×12,5 mm, głębokość wycięcia ok. 13 mm, światło wycięcia poniżej 1 mm, przedłużenie nacięcia do 18,5 mm, średnia gniazd *niello* ok. 1,3–1,6 i ok. 2,5–2,9 mm, głębokość gniazd ok. 1,5–1,7 mm, waga 29,11 g. 24. Ok. 15 fragmentów żelaznych gwoździ i klamer spinających deski (dranice?) licujące ścianę komory grobowej, w tym dwa gwoździe o kolistych główkach; na hakowo zagiętych trzpieniach pozostałości silnie zmineralizowanego drewna. Średnia główek 10–11 i 11–12 mm, światło trzpieni ok. 16–20 mm.

(Wkop i jama grobowa): 25. Dwa fragmenty przysadzistej misy glinianej lepionej ręcznie, słabo wypalanej, nieprzepalanej. Na załamie ślady delikatnie rytego potrójnego (?) zygzaka. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnociągnista. Typ VIA (?). Średnia brzośca 27 cm, dna ok. 14–15 cm. 26. Dwa niecharakterystyczne ułamki ceramiki lepionej ręcznie, przepalane. 27. Osiem ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 28. Dwa łuszczenie i pięć łuszczeń z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (wczesne stadium fazy C₂?).

OBIEKT 270 (11C/Id–11D/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CLXXII/270).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 120 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości 50 cm. Wypełnisko ciemnobrązowe i szarobrązowe (wkop?) oraz, przy dnie od W

i E, czarne z węglami drzewnymi i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). W szarobrązowej warstwie przepalane i nieprzepalane wyroby krzemienne (2, 3) i fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *I. Osoba niedorośła* (4,3 g).

Inwentarz: 1. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 2. Drapacz, łuszczeń i fragment łuszczenia, cztery łuski i odłupek z narzutowego krzemienia kredowego. 3. Cztery łuski i fragment odłupka krzemiennoego, przepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 271 (11F/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXXXVI/271).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, naruszony przez norę zwierzęcą. Pierwotna jama grobowa była najpewniej kolista, o średn. ok. 110–115 cm, w przekroju prostokątna (?) z płaskim dnem, miąższości ok. 65 cm. Na dnie nieregularna smolistoczarna warstwa (miąższości do 20 cm) z węglami drzewnymi (III), którą zasypano (?) żółtym piaskiem nieodróżnialnym od calca. W centrum wkop wtórny o średn. ok. 75–80 cm i niemal pionowych ścianach, sięgający czarnej warstwy spągowej (granica obu warstw nieostra). Wypełnisko wkopu brunatne, miejscami czarnobrunatne, z nielicznymi resztkami stosu. W czarnej warstwie przydennej bardzo nieliczne przepalane kości (I, II), liczne ułamki ceramiki (5–7), głównie misy robionej na kole garncarskim (5), fragmenty szkła (2, 3), grzebienia (4) i drobne ułamki sprzączki (1). W całej jamie kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I. Osoba dorosła?* (4,4 g). *II. Ssak* (1). *III.1. Betula sp.* (47); 2. *Liściaste* (5); 3. *Nieoznaczone* (1,5 cm³) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CLXXXVIII/271, CCCXIX, CCCXXIV): 1. Ok. 25 drobnych fragmentów sprzączki ze stopu miedzi, bardzo silnie przepalonych. Rama prawdopodobnie D-kształtna, na osi (?), w przekroju półokrągła, facetowana (?). 2. Trzy małe fragmenty naczynia, najpewniej kielicha na pierścieniowatej stopce, z przejrzystego szkła bezbarwnego, z nakładanymi nitkami szkła nieprzejrzystego, białego i niebieskiego. Typ Eggers 189–190. Średnia stopki 26–27 mm, grubość ścianki ok. 1,4 mm. 3. Ok. 20 bryłek i okruchów stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego, prawdopodobnie z naczynia nr 2. 4. Drobny fragment płytki wewnętrznej (?) trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitką ze stopu miedzi. 5. Ok. 90 fragmentów misy glinianej robionej na kole garncarskim, silnie przepalonych. Brzeg wydzielony, o płaskiej krawędzi, na brzoścu wyprofilowana listwa, nóżka pierścieniowata. Powierzchnia gładka, nierówna, ciemnoszara, z wyczuwalnymi ziarnami

domieszki drobnoziarnistej. Średn. wylewu ok. 24 cm, dna ok. 8 cm. 6. Ok. 10 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. Na załomie brzuśca częściowo zachowana ukośna listwa plastyczna. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 17 cm. 7. Ok. 10 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonej. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 8. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 9. Mikrolityczny drapacz/skrobacz z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Pojedyncze fragmenty misy robionej na kole (5) też w grobach 263A (5), 263B (10) i 282 (3).

Obiekty 272–275 (11D/I-IIId–11E/I-IIa)

Cztery sąsiadujące ze sobą groby, których stropy odsłonięto na głęb. 20–25 cm, w spągu humusu. Na tym poziomie zasięgi poszczególnych jam nieczytelne. Ok. 10 cm niżej wyodrębnił się zarys obiektu 275 oraz rzędowy układ trzech obiektów 272–274 o niezupełnie jasnej stratygrafii: najprawdopodobniej jama obiektu 274 została wkopana w skraj jamy obiektu 273, która z kolei naruszyła jamę obiektu 272.

Inwentarz (Tabl. CLXXXVII/272–275): 1. Fragment silnie wychylonego wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 20 cm. 2. Dwa wałeczkowate ucha naczyń glinianych lepionych ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 3. Trzy niecharakterystyczne fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe (?), zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 4. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

OBIEKT 272 (11D/I-IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXXVII/272).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie zarys nieregularnie czworokątny, o wym. ok. 120×90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 50 cm, dno płaskie. Wypełnisko w stropie i w części środkowej brunatne i ciemnobrunatne, miejscami z resztkami stosu, w partii przydennej i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W centrum jamy na czarnej warstwie duży kamień (ok. 50×40×35 cm) z częściowo obłupanymi ściankami. W całym wypełnisku drobne okruchy przepalonych kości (I), pojedyncze fragmenty ceramiki (2–4) i grudka stopu miedzi (1). *I. Niediagnostyczne. III.1. Betula sp. (18); 2. Liściaste (10) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXXXVIII/272): 1. Mały fragment przedmiotu ze stopu miedzi, stopiony. Waga 0,92 g. 2. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Poniżej szyjki nieregularna listwa plastyczna z dołkami, pod nią pasmo z grup ukośnych, delikatnie rytych bruzdek. Przy krawędzi ślad nasady ucha. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska?). 3. Sześć mało charakterystycznych fragmentów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalonych, w tym dwóch den małych naczyń. Powierzchnie zagładzane i chropowate, brązowe do ciemnobrunatnych, ze śladami opalenia. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od E jama grobu 272 była naruszona przez jamę grobu 273.

OBIEKT 273 (11D/I-IIId–11E/I-IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXXVII/273).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys nieregularnie owalny, o wym. ok. 80×50 cm, w przekroju nieckowaty z płaskim dnem, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko w stropie brunatne, niżej smolistoczarne, z węglami drzewnymi (III). W jamie rozproszone przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (4–9) i przedmiotów metalowych (1–3). *I. Osoba dorosła (105,4 g). III.1. Betula sp. (140); 2. Carpinus betulus (20); 3. Liściaste (20); 3. Nieoznaczone (20) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXXXVIII/273): 1. Igła ze stopu miedzi*, uszkodzona. Uszko z bruzdą silnie wydłużoną wzdłuż trzpienia. Dług. zach. 50,5 mm, średn. do 2 mm. 2. Dwa fragmenty drutu żelaznego, skorodowane. Dług. 17 i 11 mm, średn. 2 mm. 3. Fragment bardzo silnie skorodowanego przedmiotu ze stopu miedzi: ułamek blaszki z tkwiącym w niej nitem z płaską kolistą główką. Dług. nitu 8,5 mm, średn. główki 9 mm. 4. Pięć fragmentów przysadzistego dzbana glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Między brzuścem a szyjką listwa plastyczna ukośnie nacinana. Powierzchnia gładka, ciemnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Grupa IX. Średn. wylewu ok. 14 cm, brzuśca ok. 17 cm. 5. Dwa fragmenty naczynia glinianego (misy lub dzbana) lepionego ręcznie, przepalone. Między brzuścem a szyjką listwa plastyczna ukośnie nacinana między dwoma szerokimi, miękko rytymi bruzdami. Powierzchnia gładka, pierwotnie brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 6. Trzy fragmenty dwustożkowatego naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, częściowo silnie przepalone. Na barkach pasmo ukośnych delikatnie rytych kresek

między dwoma ostro rytymi bruzdami. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 7. Dno dużego grubościennego naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Domieszka drobnoziarnista. Średn. 9 cm. 8. 10 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment dwustożkowatego brzuśca z bruzdą na barkach. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 9. Trzy fragmenty ceramiki starożytniej, nieprzebrane. Powierzchnie gładkie i chropowate, jasnobrązowe i brązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od W jama grobu 273 była nieznacznie wkopana w jamę grobu 272, od E najprawdopodobniej była naruszona przez jamę grobu 274 (granica obu jam przemieszana przez norę zwierzęcą).

OBIEKT 274 (11E/I-IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CLXXXVII/274).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys zbliżony do owalnego, o wym. ok. 120×80 cm, w przekroju niekwaśny z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko w partii stropowej brunatne i ciemnobrunatne, z resztkami stosu w centrum, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W wypełnisku rozproszone przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (6), grzebienia (1) i paciorków (3), część żetonu do gry (4) i przęślik (5). *I. Adultus, K (116,0 g). III.1. Betula sp. (26); 2. Nieznaczone (52) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CLXXXIX/274, CCCXXVI): 1. 13 fragmentów płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Dług. płytek ok. 13 mm, nitów do 9 mm. 2. Dwie drobne grudki stopów miedzi. 3. Dwie grudki stopionego i ok. 30 drobnych okruchów przeżarzonego szkła półprzezroczystego, różowofioletowego, z małych paciorków kulistych/beczułkowatych. Typ TM 19 (?). 4. Fragment żetonu do gry z mlecznobiałego szkła opakowego. Wym. ok. 14×10×9 mm. 5. Dwustożkowaty przęślik gliniany z wgłębionymi biegunami. Powierzchnia gładka, brunatna. Średn. 25,5 mm, wys. 18,5 mm. 6. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i silnie zniszczone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od W jama grobu 274 prawdopodobnie naruszała jamę grobu 273 (granica obu jam przemieszana przez norę zwierzęcą). Fragmenty silnie przepalonej ceramiki (6) z tego samego naczynia (?) też w grobie 275 (7).

OBIEKT 275 (11E/I-IIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CLXXXIX/275).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy prostokątny, o wym. ok. 150×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 7° na NE); ściany jamy grobowej niemal pionowe, dno płaskie, oparte na warstwie żwirków; miąższość 70 cm. Wypełnisko ciemnożółte, słabo czytelne na tle żółtego calca, w spągu od N miejscami ciemnoszare. W spągu (głęb. ok. 85 cm) w części NW fragmenty nieprzebranej zębów (I.1), w części N – haczyk wrzeczona (1). W stropie rozległy wkop wtórny o nieostrych granicach, sięgający lejowato dna jamy grobowej. Wypełnisko górnej partii wkopu (do głęb. 60–65 cm) ciemnoszare do czarnobrunatnego, niżej szare i szarobrązowe, z węglami drzewnymi; w górnej części duży kamień (ok. 40×40×20 cm) i bardzo nieliczne przepalone kości (I.2), w wypełnisku wkopu fragmenty przepalonej ceramiki (5–7), ułamek przepalonej blaszki (2) i stop szkła (4); na dnie wkopu/jamy grobowej, na głęb. ok. 90 cm, nieprzebrany paciorek (3). W całej jamie rozproszone ułamki nieprzebranej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I.1. Infans I (3–4 l.); 2. Oso-ba dorosła (adultus–maturus) (7,2 g).*

Inwentarz (Tabl. CLXXXIX/275): 1. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) z tordowanym trzpieniem, nieprzebrany. Dług. ok. 40 mm, średn. ok. 1,5 mm, waga 0,28 g. 2. Mały ułamek blaszki ze stopu miedzi, przepalony. Dług. ok. 10 mm, szer. 6 mm. 3. Paciorek segmentowy z czarnego szkła opakowego, nieprzebrany. Typ TM 97a. Dług. 9 mm, średn. 7,5 mm. 4. Amorficzna grudka stopionego szkła półprzezroczystego, różowofioletowego, z paciorka. Dług. 9 mm. 5. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Poniżej szyjki pasmo ukośnych bruzdek ujętych w dwie ostro ryte linie, niżej pasmo potrójnego, delikatnie rytego zygza-ka. Powierzchnia gładka, zniszczona. Domieszka drobnoziarnista. 7. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym trzech wylewów i dna. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i silnie zniszczone. 8. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzebranej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Fragmenty silnie przepalonej ceramiki (7) z tego samego naczynia (?) też w grobie 274 (6).

OBIEKT 276 (11D/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXC/276).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm, w stropie naruszony

przez orkę, od N przez wkop nowożytny. Zarys jamy nieregularnie owalny, o wym. ok. 90×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko jasnobrunatne i brunatne, od E i w spągu czarnobrunatne z drobnymi węglami drzewnymi. W jamie pojedyncze przepalone kości (I), ułamek przepalanej ceramiki (1) i kilka fragmentów ceramiki nieprzepalanej (2) z wczesnej epoki żelaza. *I. Niediagnostyczne (1,8 g).*

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 2. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 3. Łuska i łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od E naruszony (?) przez jamę grobu 277.

OBIEKT 277 (11D/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXC/277).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm, w stropie naruszony przez orkę. Zarys owalny, o wym. ok. 110×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko smolistoczarne z węglami drzewnymi brunatne, w stropie od E brunatne, przy ścianach W i N jasnobrunatne. W czarnej warstwie bardzo nieliczne przepalone kości (I), stop szkła (1) i kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). *I. Osoba niedorośla (16,4 g).*

Inwentarz (Tabl. CXC/277): 1. Amorficzna bryłka stopionego szkła opakowego czarnego z mlecznobiałymi plamkami/nitkami i opakowego czerwonego (z paciorków). 2. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od W naruszał (?) skraj jamy grobu 276.

OBIEKT 278 (11F/Ib-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCI/278).

Opis: Niemal całkowicie zniszczony przez wkop nowożytny. Na głęb. ok. 70 cm (od NW) i 90 cm (od SE) odsłonięto fragmenty przydennych partii prostokątnej (?) jamy grobowej o wym. ok. 140×80 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w nim dwa ułamki przepalonych kości (I) oraz ułamki przepalonych igły (1) i grzebienia (2). We wkopie nowożytnym dwa ułamki przepalanej ceramiki (3). *I. Adultus-maturus (3,4 g).*

Inwentarz (Tabl. CXCI/278): 1. Fragment igły ze stopu miedzi. Długość 19 mm, średn. do 2 mm. 2. Fragment płytki wewnętrznej grzebienia z poroża z nitą ze stopu miedzi, przepalony. 3. Dwa fragmenty wylewu małego naczynka glinianego lepionego ręcznie, przepalone.

Powierzchnia nierówna, niestarannie wykończona, brązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Prawdopodobnie NW krawędź jamy grobu 278 pierwotnie naruszała od S jamę grobu 279.

OBIEKT 279 (11F/Ib-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCI/279).

Opis: Odkryty na głęb. 30–40 cm, w stropie zniszczony przez głęboką orkę leśną, od SE przez wkop nowożytny. Zarys nieregularnie prostokątny, o wym. ok. 90×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 35 cm. W stropie duży kamień (45×30×20 cm), obok negatyw kolejnego kamienia (lub ślad małego wkopu nowożytnego). Wypełnisko czarne z węglami drzewnymi (III), miejscami ciemnobrunatne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i silnie przepalonymi elementami wyposażenia (1–6). *I. Osoba dorosła (46,7 g). III. Betula sp. (12) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CXCI/279): 1. Grudka stopionego srebra. Waga 0,20 g. 2. Okruch silnie przepalonego stopu miedzi. 3. Trzy amorficzne grudki stopionego szkła przejrzystego, bladozielonkawego. 4. Dziewięć fragmentów płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Szer. płytek do 15 mm. 5. Fragment wylewu jajowatego naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia pod wylewem gładka, niżej drobno chropowata, pierwotnie brązowa. Domieszka drobnoziarnista, widoczna na powierzchni. Typ IA. Średn. wylewu ok. 23 cm. 6. Fragment brzośca naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia z wyraźnymi śladami poziomego wygładzania, brunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od S prawdopodobnie naruszony przez jamę grobu 278, zniszczonego przez wkop nowożytny.

OBIEKT 280 (11F/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCI/280).

Opis: Odkryty na głęb. 30–40 cm, w stropie zniszczony przez głęboką orkę leśną. Zarys nieregularnie prostokątny, o wym. ok. 120×90 cm, w przekroju prostokątny o miąższości 40–45 cm. Wypełnisko czarne z węglami drzewnymi (III) i dość licznymi przepalonymi kośćmi (I), w stropie miejscami czarnobrunatne; od SW skupisko przepalanej ceramiki z dwóch naczyń (3, 4), wśród nich ułamki sprzączki (?) i grzebienia (1, 2). *I. Adultus-maturus, K? (135,0 g). III.1. Betula sp. (120); 2. Liściaste (23); 3. Nieoznaczone (16) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CXCI/280): 1. Dwa drobne fragmenty przedmiotu (dwuczęściowej sprzączki?) ze stopu miedzi,

z pręta o przekroju 2×1,5 mm. 2. Dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża. 3. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana w ok. ⅓. Powierzchnia gładka, błyszcząca (?), szaroczarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Wys. 9,5 cm, średn. wylewu 22 cm, brzuśca 21 cm, dna 7,5 cm. 4. Dżban gliniany lepiony ręcznie, przepalony, zachowany w ok. ⅓. Brzeg sfazowany, barki wydzielone lekkim uskokiem od załomu brzuśca, na którym pasmo ukośnego kanelowania. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Wys. 17 cm, średn. wylewu ok. 11,5 cm, brzuśca 16 cm, dna 7,5 cm. 5. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. **Kultura:** wielbarska. **Datowanie:** faza C₁ (?).

OBIEKT 281 (11E/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXC/281).

Opis: Odkryty na głęb. 30–40 cm, pod korzeniami sosny. Zarys regularnie kolisty, o średn. ok. 60 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 35 cm. W stropie od S wypełnisko brunatne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi i węglami drzewnymi, w pozostałej części jamy smolistoczarne z licznymi, bardzo drobnymi węglami drzewnymi i okruchami ceramiki (4). W centrum, w spągu jamy, skupisko wyjątkowo licznych przepalonych kości (I), wśród nich zapinka (1), fragmenty grzebienia (3) i drobne ułamki przedmiotu/przedmiotów ze stopu miedzi (2). *I. Adultus, K? (1412,2 g).*

Inwentarz (Tabl. CXC/281): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, na grzbiecie podwójny rząd głębokich nakłuc; nóżka słabo facetowana, zakończona dwoma poprzecznymi nacięciami. Na główce pole metopowe z wklęsłymi bokami, oddzielone zgrubieniem od kabłąka, podobne zgrubienia po obu stronach owijki; owijka w przekroju płaska. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Długość 43 mm, wys. ok. 13 mm, waga 3,22 g. 2. Cztery ułamki przedmiotu/przedmiotów (ozdoby?) z drutu i blaszki ze stopu miedzi. Grubość drutu ok. 1 mm, szer. blaszki do 2,5 mm, waga 0,53 g. 3. Sześć fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Szer. płytek do 15 mm, długość nitu 9 mm. 4. Kilka okruchów nieokreślonej ceramiki starożytniej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 282 (11F/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXC/282).

Opis: Odkryty na głęb. 30 cm, pod korzeniami sosny,

naruszony przez nory zwierzęce. W stropie zarys kolisty, o średn. ok. 50 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko czarne z węglami drzewnymi (III), od SE brunatnoczarne, miejscami brunatnożółte. W jamie rozproszone przepalone kości (I), fragmenty pucharka szklanego (1), być może sprzączki (2) i ceramiki (3). *I. Osoba dorosła? (52,8 g). III.1. Betula sp. (18); 2. Nieoznaczone (2) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CXC/282, CCCXXIV): 1. Fragment ścianki naczynia (pucharka?) z przezrystego szkła bezbarwnego, z nitką z białego szkła opakowego, stopiony. Być może z pucharka Eggers 189. Długość 34 mm. 2. Drut ze stopu miedzi, zagięty owalnie (rama sprzączki?). Wym. 25,5×13 mm, grubość drutu 1,6 mm. 3. Trzy fragmenty ceramiki robionej na kole garncarskim.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

Uwagi: Ułamki naczynia wykonanego przy użyciu koła garncarskiego (3) pochodzą z misy z grobu 271 (5).

Obiekty 283, 284, 287, 288 i 294 (11D/Id–11E/Ia)

Na głęb. ok. 25 cm, w spągu humusu, odsłonięto rozległy, amorficzny zarys częściowo rozoranych i łączących się ze sobą stropów kilku obiektów o niejasnym układzie stratygraficznym (Tabl. CXCIII), który udało się – choć tylko częściowo – wyjaśnić podczas eksploracji niższych poziomów i dzięki analizie kolejnych przekrojów: obiekt 287 wkopany był w obiekt 294, obiekt 283 najpewniej wkopany był w obiekt 287 (granica obu jam była słabo czytelna), obiekt 288 naruszał od E jamę obiektu 287, wreszcie obiekt 284 bezpośrednio sąsiedował z obiektem 283.

OBIEKT 283 (11D/Id–11E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCIII/283).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Kształt nieregularny, zbliżony do prostokątnego, o wym. ok. 180×120 cm, w przekroju nieckowaty z płaskim dnem, o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko w partii stropowej brunatne, miejscami czarne z resztkami stosu, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W jamie, głównie w czarnych warstwach, niewielka ilość przepalonych kości (I), liczne fragmenty przepalanej ceramiki (5–9), fragment zapinki (1), ułamki grzebienia (2), stopione żetony do gry (3) i paciorek (4), a także kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Osoba dorosła? (18,5 g). III.1. Betula sp. (48); 2. Liściaste (36); 3. Nieoznaczone (57) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CXCIV/283, CCCXIX, CCCXXVI):

1. Fragment dwuczęściowej zapinki z podwiniętą nóżką i tzw. martwą sprężynką, ze stopu miedzi*, przepalony i zdeformowany. Kabłąk kolankowaty, facetowany, z płaskim polem metopowym na główce. Sprężynka

wielozwojowa, na osi (pierwotnie zakończonej guzka-
mi?). Typ Almgren 168. Dług. zach. ok. 32 mm, wys.
ok. 20 mm. 2. Fragment płytki wewnętrznej i nit ze
stopu miedzi z trójwarstwowego grzebienia z poroża.
Dług. nitu 8 mm. 3. Cztery fragmenty żetonów do gry
z mlecznobiałego szkła opakowego (w tym dwa całkowi-
cie przetopione). Średn. pierwotna ok. 22 mm, wys. 11
i 9,5 mm. 4. Płaski, krążkowaty paciorek z jasnoniebie-
skiego szkła półprzezroczystego, z otworkiem wzdłuż płasz-
czyzny paciorka, uszkodzony. Wzór Kokowski P1 / typ
Gopkalo XVI/3 / Alekseeva 74–75. Średn. 9 mm, grub.
3 mm. 5. Duży (ok. ¼) fragment misy glinianej lepionej
ręcznie, lekko asymetrycznej, przepalony. Wylew ze słabo
zaznaczoną krawędzią, zagładzony, brzusiec chropo-
wacony; pod wylewem plastyczny guzek. Powierzchnia
brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ
XaA. Średn. wylewu ok. 20 cm, brzuśca ok. 19 cm, dna
ok. 6 cm, wys. 6–7 cm. 6. Cztery fragmenty głębokiej mi-
sy glinianej lepionej ręcznie, ze sfałdowanymi barkami,
lekko przepalone. Powierzchnia wygładzona, z wyraź-
nymi śladami wyrównywania, jasnobrązowa. Domieszka
drobnoziarnista. Typ VIC. Średn. wylewu ok. 32 cm,
brzuśca ok. 38 cm. 7. Trzy fragmenty naczynia gliniano-
go lepionego ręcznie, przepalone. Wylew gładki, brzusiec
chropowacony, brązowy. Domieszka drobnoziarnista.
8. Mały ułamek naczynia glinianego robionego na kole
garncarskim. Powierzchnia zewnętrzna niezachowana,
wewnętrzna jasnobrązowa, ze śladami obtaczania. 9. Ok.
20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych,
w tym wylewu z fałdą pod krawędzią. Powierzchnie gład-
kie, jasnobrązowe do ciemnobrunatnych. Domieszka
drobnoziarnista. 10. Pięć fragmentów ceramiki z wczes-
nej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₂–C₃.

Uwagi: Od NE wkopany w jamę grobu 287. Fragmenty
misy (6) być może także w grobie 287 (4).

OBIEKT 284 (11D/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCIII/284).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys owalny, o wym.
ok. 40×50 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok.
25 cm. Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzew-
nymi, z bardzo nielicznymi, drobnymi fragmentami
przepalonych kości (I) i ułamkiem ceramiki (1). *I. Oso-
ba dorosła* (3,5 g).

Inwentarz: 1. Mały okruch ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Obiekt 285 (numer anulowany; obiekt naturalny)

Obiekt 286 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 287 (10E/IVa–11E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtór-
nym) (Tabl. CXCIII-CXCIV/287).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy nieregu-
larnie kolisty, niżej zbliżony do prostokątnego, o słabo
czytelnych granicach i wym. ok. 200×140 cm, w prze-
kroju nieckowaty, o miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko
w partii stropowej ciemnobrunatne z węglami drzew-
nymi, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzew-
nymi (III). W centrum i w części N cztery duże (do ok.
50×40×40 cm) i kilka mniejszych kamieni, częściowo
przeżarzonych i połupanych; przy kamieniach i między
nimi żółtoszary piasek. W jamie rozproszone nieliczne
przepalone kości (I), ułamki stopionych żetonów do
gry (1, 2) oraz przepalona ceramika (3–6). *I. Maturus/
senilis* (26,0 g). *III.1. Betula sp.* (37); *2. Carpinus betu-
lus* (2); *3. Alnus sp.* (5); *4. Liściaste* (5) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXCIV/287, CCCXXVI): 1. Fragment
żetonu do gry ze szkła ciemnozielonego, nieprzejrzy-
stego. Średn. pierwotna ok. 25 mm, wys. 9 mm. 2. Trzy
fragmenty żetonu (żetonów?) do gry ze szkła mleczno-
białego, nieprzezroczystego. Średn. pierwotna ok. 33 mm,
wys. ok. 12 mm. 3. Fragment przydenny naczynia gli-
nianego wykonanego na kole garncarskim, zdobione-
go odciskami stempelków (liść palmowy i słupek; tzw.
ceramika stempelkowa z *Porolissum*), lekko przepalo-
ny (?). Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Gлина bez
widocznej domieszki. Typ Filip F 30. 4. Dwa fragmenty
naczynia glinianego lepionego ręcznie, z fałdą na bar-
kach, przepalone. Powierzchnia gładka, jasnobrunat-
na. Domieszka drobnoziarnista. 5. Fragment naczynia
glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, z fałdą nad za-
łomem brzuśca i pionowym kanelowaniem na szyjce,
lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunat-
na. Domieszka drobnoziarnista. 6. Ok. 15 fragmentów
i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Po-
wierzchnie gładkie, jasnobrązowe do czarnych (?). Do-
mieszka drobnoziarnista. 7. Ułamek ceramiki z wczesnej
epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Od N wkopany w jamę grobu 294, od SW na-
ruszony przez jamę grobu 283, od SE przez jamę grobu
288. Fragmenty ceramiki z listwą plastyczną (4) mogą
pochodzić z tego samego naczynia co ułamki z grobu
283 (6). Ceramika stempelkowa (3) także w obiektach
306A (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 342 (3),
353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 288 (11E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCIII/288).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy owalny,
o wym. ok. 150×90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąż-

szości ok. 65 cm. Wypełnisko szarobrunatne ze resztkami stosu; w stropie obiektu dwa duże (do 35×20×20 cm) przeżarzone kamienie z częściowo obłupanymi ścianami. W jamie bardzo mała ilość przepalonych kości (I), dwa ułamki przepalanej ceramiki (2, 3), stop szkła (1) i kilka nieprzepalonych skorup naczyń z wczesnej epoki żelaza (4). *I.1. Osoba niedorośła (1,9 g); 2. Osoba dorosła?, K? (0,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CXCXV/288, CCCXXIV): 1. Amorficzny stop szkła przezrystego, bładozielonkawego (z naczynia?). Wym. 23×17×5 mm. 2. Mały ułamek wylewu naczynia glinianego robionego na kole garncarskim, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa, ze śladami obtaczania. Domieszka niewidoczna. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnociarnista. 4. Sześć fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (?).

Uwagi: Od NW wkopany w jamę grobu 287.

OBIEKT 289 (10G/IIc)

Grób ciałopalny (?), bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CXCXVI/289).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25–30 cm. W stropie zarys kolisty o średnicy ok. 130 cm, w przekroju trapezowaty z płaskim dnem, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko w części górnej brunatne, w części środkowej brunatne i jasnobrunatne, przemieszane ze szczątkami stosu (wkop wtórny?), w spągu i przy ścianach (do wysokości ok. 25 cm od dna) czarna warstwa szczątków stosu z licznymi węglami drzewnymi, bez uchwytnych śladów przepalonych kości. Fragmenty przepalanej ceramiki (6) oraz silnie przepalonych elementów wyposażenia (1–5) skupiały się w czarnej, spągowej warstwie wypełniska; w całej jamie rozproszone ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7).

Inwentarz (Tabl. CXCXVI/289, CCCXIX, CCCXXIV): 1. Fragment srebrnej sztabki o przekroju półkolistym i ułamkiem srebrnego drutu o przekroju kolistym, nadtopione, być może z zapinki. Waga 0,56 i 0,58 g. 2. Fragment przedmiotu z pręta ze stopu miedzi. Długość ok. 31 mm, średn. ok. 3 mm. 3. Paciorek tzw. pestkowaty półprzezrystego szkła różowofioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 9–10 mm. 4. Pięć miniaturowych paciorków beczułkowatych z turkusowego szkła półprzezrystego na drucie ze stopu miedzi, z paciorkiem ze spiralki ze stopu miedzi (z zawieszki lub kolczyka?). Typ TM 18/20. Średn. paciorków 4,2–4,8 mm, spiralki 3 mm, drutu 1,3 mm. 5. Dwie amorficzne bryłki i mały okruch stopionego szkła przezrystego, bezbarwnego (z naczynia?). 6. Ok.

40 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym brzuśca zdobionego pasmem rytego potrójnego zygzaka ujętego w linie poziome i ułamki trzech różnych wylewów. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do ciemnobrunatnych. Domieszka drobnociarnista. 7. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: W jamie nie zarejestrowano nawet śladów przepalonych kości, niemniej struktura obiektu odpowiada wielu innym ciałopalnym grobom bezpopielnicowym z tego cmentarzyska.

OBIEKT 290 (10G/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCXVII/290).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie zarys amorficzny, niżej zbliżony do prostokątnego, z silnie zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 100×60 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko w partii stropowej ciemnobrunatne, miejscami czarne, w partii przydennej brunatnoczarne i czarne, przesycone węglami drzewnymi. W jamie rozproszone stosunkowo liczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (18–20) i elementy wyposażenia (1–17), także kilka nieprzepalonych ułamków naczyń z wczesnej epoki żelaza (21). *I. Iuvenis wczesny, K? (146,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CXCXVII-CXCXVIII/290, CCCXIX): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa ze stopu miedzi, lekko zdeformowana i uszkodzona (brak szpili). Kabłąk daszkowaty w przekroju, z małym zgrubieniem przy nóżce, nóżka facetowana, z dwoma poprzecznymi nacięciami na końcu. Sprężynka ośmioletnicowa, z nieprofilowanymi guzkami na końcach osi. Typ Almgren 170. Długość 46,5 mm, wys. 12,5 mm, waga 3,83 g. 2. Fragment ośmioletnicowej lub dziesięcioletnicowej sprężynki zapinki (kuszowatej?) ze stopu miedzi, z profilowanymi guzkami na końcach. Długość 10,5 mm. 3. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) ze stopu miedzi, z torowanym trzonem, uszkodzony. Długość 33 mm, grub. 1,5 mm, waga 0,29 g. 4. Fragment igły ze stopu miedzi, zdeformowany, z zachowaną nasadą uszka. Długość ok. 30 mm, grub. 1,5 mm. 5. Drobną grudką stopu miedzi. Waga 0,27 g. 6. Kółko ze stopu miedzi, z końcami nałożonymi na siebie i spojonymi (na gorąco?), być może zapięcie kolii. Średn. ok. 8 mm, waga 0,22 g. 7. Bryłka stopionego szkła z paciorków: półprzezrystego różowofioletowego oraz opakowego czarnego z białymi „oczkami” lub nitkami. 8. Trzy grudki stopionych paciorków mozaikowych z czarnego szkła opakowego, z wtopionymi plamkami opakowego szkła białego i czerwonego oraz przezrystego (?) jasnoniebieskiego. Typ TM 198e-f / Gopkalo I.10. 9. Dwie bryłki stopionych paciorków

mozaikowych ze wzorem szachownicowym, z szkła opakowego czarnego, czerwonego, żółtego i białego. Typ TM 366d / Alekseeva 437/439 / Olldag 2407. 10. Amorficzna bryłka stopionych paciorków ze szkła opakowego czerwonego i paciorków ze szkła opakowego czerwonego, żółtego oraz jasno- i ciemnozielonego, z wzorem pasmowym. 11. Amorficzna bryłka stopionych paciorków ze szkła przejrzystego, bezbarwnego. 12. Grudka przeżarzonego szkła półprzejrzystego, jasnozielonkawego, z paciorka/paciorków. 13. Grudka przeżarzonego szkła opakowego i półprzejrzystego, zielonego, turkusowego i żółtego oraz białego (?), z paciorka/paciorków. 14. Dwa fragmenty szpili z poroża, z główką zgrubiałą, profilowaną, odłamaną (zachowane ślady pionowych nacięć). Dług. 25,5 i ok. 110 mm, średn. 2–3 mm. 15. Ośmiu fragmentów płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża (z nitami ze stopu miedzi?). Szer. płytek do 14,5 mm. 16. Dwustożkowaty przęslik gliniany z płaskimi biegunami, silnie spękany. Powierzchnia pierwotnie gładka, brunatna (?). Średn. 44 mm, wys. 20 mm. 17. Dwustożkowaty przęslik gliniany z płaskimi biegunami, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa do czarnej. Średn. 26 mm, wys. 15 mm. 18. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana w ok. 1/3. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XbA. Wys. ok. 11,5 cm, średn. wylewu ok. 17,5 cm, brzuśca ok. 16 cm, dna 5,5 cm. 19. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana w ok. 3/4. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XbA. Wys. ok. 11 cm, średn. wylewu ok. 16 cm, brzuśca ok. 17 cm, dna 7,5 cm. 20. 10 ułamków i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i brązowe. Domieszka drobnoziarnista. 21. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 291 (10G/IIIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCVI/291).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie jama nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 90×80 cm, w przekroju trapezowata, o miąższości ok. 45 cm, z płaskim dnem opartym na warstwie gliny i żwiru. Wypełnisko w stropie brunatne, niżej jednolicie jasnobrunatne, z rozproszonymi pojedynczymi przepalonymi kośćmi (I), okruchem szkła (1) i fragmentami ceramiki (2–7), w spągu przy dużym kamieniu (ok. 30×25×25 cm) brunatnoczarne z węglami drzewnymi. *I. Osoba niedorośla (5,6 g).*

Inwentarz (Tabl. CXCVI/291): 1. Mały okruch przeżarzonego szkła przejrzystego, bezbarwnego. 2. Fragment pierścieniowatego dna dużego naczynia glinianego ro-

bionego na kole garncarskim, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa, ze śladami obtaczania. Domieszka niewidoczna. Średn. dna ok. 11–13 cm. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVA (?). Średn. wylewu i brzuśca ok. 13,5 cm. 4. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na barkach dwie delikatnie, miękko ryte bruzdki. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVA (?). 5. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVA (?). 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 19 cm. 7. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym dwa ułamki wylewów i przewężone pseudouszko, w większości z opisanych wyżej naczyń. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 8. Dwa okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwaga: Fragment ceramiki robionej na kole garncarskim (2) może pochodzić z misy z grobu 271 (5).

OBIEKT 292 (10F/IIIId–10G/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopami wtórnymi) (Tabl. CXCIX/292).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W planie zarys nieregularny, o wym. ok. 180×60–110 cm; od N kolisty, jasnobrunatny (część C), od S amorficzny, ciemnobrunatny (część B). W przekroju zarys nieregularny, z trzema wydzielającymi się częściami – w centrum nieckowata jama A (dług. nie mniej niż 110 cm, sięgająca głęb. 75–80 cm) o ciemnobrunatnym wypełnisku z wyraźną czarną warstwą z węglami drzewnymi przy dnie opartym na warstwie gliny i drobnego żwiru, oraz częściowo w nią wkopane: od S niewielka jama B o ciemnobrunatnym wypełnisku (miąższość do ok. 25 cm), od N duża jama C (wym. ok. 130×110 cm, miąższość ok. 30–35 cm) o jasnobrunatnym wypełnisku z szarym spągiem. W stropie obiektu kamienie: największy z nich (ok. 30×25×20 cm), z części C, miał obrobioną podstawę, mniejsze, z części B, to fragmenty przeżarzonego i połupanego dużego kamienia (ok. 40×25×20 cm) umieszczone (intencjonalnie?) w jamie w taki sposób, że stykały się nieskładającymi się powierzchniami. W całej jamie (A–C) rozproszone liczne przepalone kości prawdopodobnie tej samej osoby (I), fragmenty ceramiki (8–11), nóżka zapinki (1), paciorek

i stopy szkła (3–5), ułamki grzebienia (7) i kółka z poroża (6). *I. Iuvenis, K?* (192,5 g).

Inwentarz (Tabl. CXCIX-CC/292): 1. Nóżka zapinki z wysoką pochewką, zakończona profilowanym guzkiem z pojedynczym pierścieniem z perełkowanego drutu, ze stopu miedzi. Grupa Almgren VII. Zach. dług. 14,5 mm. 2. Mała grudka stopu miedzi. Waga 0,11 g. 3. Paciorek rurkowany ze szkła przejrzystego, zielonkawego, z ukośnymi nitkami opakowego szkła białego i czerwonego, stopiony. Typ TM 304v. Dług. zach. ok. 27 mm, średn. ok. 14 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego bezbarwnego oraz opakowego mlecznobiałego i czerwonego (z paciorków). 5. Dwie małe amorficzne bryłki stopionego szkła przejrzystego bezbarwnego i różowioletowego oraz opakowego białego. 6. Dwa fragmenty kółka (pierścienia?) z poroża. Szer. 8,3 mm, średn. wewn. ok. 40 mm (?). 7. Ok. 15 fragmentów płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt półkolisty (?), zdobiony wzorem festonowym z rytymi liniami wypełnionych nakłuciami; grzbiet zdobiony guzkami (?) ze stopu miedzi. Dług. nitów do 11,5 mm. 8. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista (i organiczna?). Typ XaA (?). Średn. wylewu 16 cm, brzuśca ok. 14 cm. 9. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie (misy?), nieprzepalony. Załom brzuśca ukształtowany cylindrycznie. Powierzchnia gładka, błyszcząca, ciemnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VID (?). Średn. wylewu i brzuśca ok. 15,5 cm. 10. Fragment misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony i odkształcony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA (?). 11. Ok. 40 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i brązowe. Domieszka drobnoziarnista. 12. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

OBIEKT 293 (11E/IIIc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCII/293).

Opis: Na głęb. ok. 25 cm odsłonięto rozorany amorficzny zarys o wym. ok. 160×80 cm i niejednorodnym zabarwieniu. Zarys właściwej jamy grobowej, zbliżony do prostokąta o wym. 220×100 cm i zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 7–10° na NE), zarejestrowano na głęb. ok. 50–60 cm. W przekroju jama miała kształt prostokątny (o nierównym dnie?), i pierwotną miąższość do ok. 110 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, piasz-

czyste, słabo czytelne na tle żółtego piasku calcowego, w spągu jasnożółte, o rozmytych granicach. Nieckowaty wkop o niejednorodnym wypełnisku – od szarobrunatnego do brunatnoczarnego i czarnego – sięgał głęb. ok. 65–75 cm; w jego górnej części jeden większy (ok. 30×20×15 cm) i kilkanaście mniejszych kamieni, w tym ze śladami przepalenia. Niżej wkop zwężał się lejowato, sięgając głęb. 115–120 cm, już poniżej uchwytnej spągu jamy grobowej; wypełnisko tej części wkopu jasnobrązowe, miejscami w spągu szaroczarne w węglami drzewnymi (z wyraźniejszym skupiskiem na głęb. 105–110 cm). W wkopie ułamek przepalanej ceramiki (4), nieprzepalony (?) nit grzebienia (3), okruchy przeżarzonego szkła (2), mały fragment przepalanej zapinki (1) i bardzo nieliczne przepalone kości (I.2). W zachowanej części jamy grobowej, na głęb. ok. 100–115 cm, nieprzepalane: fragment igły (7), ułamki grzebienia (8), paciorek mozaikowy (5) i okruchy innego paciorka (6) oraz nieprzepalony ząb (I.1). We wkopie i w jamie grobowej rozproszone liczne fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9). *I.1. Adultus; 2. Infans I–II* (10,3 g).

Inwentarz (Tabl. CCII/293, CCCXIX): 1. Grzbiet facetowanej nóżki zapinki z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Dług. 14,5 mm. 2. Trzy okruchy przeżarzonego szkła przejrzystego, zielonkawego (z paciorka?) i jeden ze szkła opakowego, czarnego. 3. Nit ze stopu miedzi, z grzebienia trójwarstwowego, nieprzepalony (?). 4. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. 5. Rurkowany paciorek ze szkła opakowego czerwonego, z mozaikowym wzorem rozetowym z opakowego szkła żółtego, turkusowego i czarnego (różowioletowego). Typ TM 363a. Dług. 15 mm, średn. 10 mm. 6. Ok. 15 drobnych okruchów paciorka ze szkła czerwono-brązowego, opakowego. 7. Fragment igły ze stopu miedzi. Dług. 46 mm, średn. ok. 1,5 mm. 8. Ok. 10 drobnych ułamków trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. 9. Ok. 60 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 294 (10E/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCIII-CXCIV/294).

Opis: Odkryty na głęb. około 25 cm. Zarys owalny, o wym. ok. 90×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko niejednorodne, brunatne do ciemnobrunatnego, z węglami drzewnymi (III); w płyczej części NW duży kamień (55×40×35 cm), przeżarzony (?) i miejscami obłupany. W jamie rozproszone bardzo nieliczne przepalone kości (I), fragment żetynu do gry (1), ułamek zęba grzebienia (2) oraz ułamki

ceramiki (3, 4), także nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Osoba dorosła* (5,6 g). *III.1. Betula sp.* (6); 2. *Liściaste* (8) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CXCIV/294, CCCXXVI): 1. Fragment żetonu do gry z mlecznobiałego szkła opakowego, nadtopiony. Wym. ok. 11×10 mm, wys. 9 mm. 2. Mały fragment zęba grzebienia (z poroża?). 3. Fragment wklęsłego dna miniaturowego naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 4. Osiem fragmentów ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasno- i szarobrazowe. Domieszka drobnoziarnista. 5. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od SE naruszony przez jamę grobu 287.

OBIEKT 295 (10F/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCIII/295).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, naruszony przez korzenie sosny, w stropie rozorany. Niżej, na głęb. ok. 40 cm, zarys regularnie czworokątny o zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 95×115 cm, w przekroju workowaty, miąższości ok. 65 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III); w stropie i od W wypełnisko jasno- do szarobrunatnego, o rozmytych granicach, z rozproszonymi węglami drzewnymi i dużym (ok. 35×25×20 cm) kamieniem (wkop wtórny?). W czarnych warstwach wypełniska nieliczne przepalone kości (I), mały fragment naszyjnika (3) i innej ozdoby (4), sprzączka (5) ze skuwką (6?), paciorki (8–12), ułamki grzebienia (13), przęślik (14) i ułamki ceramiki (15, 16); na dnie jamy, na głęb. 70–75 cm, przeżarzona (ale nie stopiona!) zapinka (1) i przeżarzona główka kolejnej zapinki (2) oraz fragment przeżarzonego i nadtopionego naszyjnika (3) – te przedmioty wrzucono na dno wykopanej jamy i zasypano wciąż jeszcze tłącymi się szczątkami stosu. *I. Osoba dorosła, K?* (5,6 g). *III.1. Betula sp.* (10); 2. *Liściaste* (5) (ML-Z).

Inwentarz (Tabl. CCIII/295, CCCXIX): 1. Srebrna* zapinka z górną cięciwą i pełną pochewką, jednoczęściowa, ze szpiczasto zakończoną nóżką (uszkodzoną). Pochodna od typu Almgren 158 / Jakubczyk war. *Drochlin* odm. 1. Długość 44 mm, wys. 18 mm, waga 3,84 g. 2. Fragment srebrnej* zapinki, jednoczęściowej, z lekko rozszerzonym, facetowanym kabłąkiem. Długość ok. 18 mm, waga 0,92 g. 3. Dwa fragmenty naszyjnika srebrnego*. Kabłąk gładki, z zachowanym pojedynczym pierścieniem z drutu gładkiego, na końcach opleciony drutem obramowanym spiętrzonymi pierścieniami z karbowanego drutu. Zapięcie niemal całkowicie stopione, praw-

dopodobnie gruszkowate (lub pudełczkowate). Średn. ok. 160 mm, grub. kabłąka ok. 1,8 mm, waga 10,22 i 4,12 g. 4. Fragment silnie nadtopionej ozdoby (kółka?, klamerki esowatej?) z drutu srebrnego z nałożonym poprzecznie nacinanym filigranem. Długość ok. 20,5 mm, średn. drutu ok. 2,8 mm, waga 0,74 g. 5. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielna z D-kształtną ramą. Zbliż. do typu AD28. Wys. 29,5 mm, szer. ramy 19 mm, waga 2,32 g. 6. Trzy fragmenty blaszki (skuwki sprzączki?) ze stopu miedzi. Wym. 18,5×11, 9×7,5 i 10×6,5 mm, grub. 0,8–1 mm. 7. Paciorek beczułkowaty z czarnego szkła opakowego z falistą linią żółtą między dwoma białymi liniami prostymi, stopiony. Typ TM 301x / Gopkalo X/4 / Alekseeva 307x. Wym. ok. 20×12×13 mm. 8. Paciorek cylindryczny z białego szkła opakowego z nieregularną falistą linią ciemnozielono-czerwono-ciemnozieloną, przepalony. Typ TM 322x. Długość 16,2 mm, średn. 10 mm. Paciorek mozaikowy ze szkła opakowego czarnego z barwnymi plamkami białymi (biało-żółtymi?), jasnozielonymi i czerwonymi, nadtopiony. Typ TM 198e. Średn. ok. 11,5 mm, grub. 8 mm. 10. Dwa płaskie prostokątne paciorki o sześciobocznym przekroju i zaoblonych krawędziach, nieregularne, z opakowego szkła czerwonego, przeżarzone. Typ Alekseeva 117. Wym. 12×6,5×5 i 10,5×7,5×4,5 mm. 11. Dwie stopione grudki i ok. 60 okruchów z kilku (czterech–sześciu?) paciorków tzw. pestkowatych z półprzejrzystego szkła jasnofioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. 12. Ok. 40 małych grudek i okruchów stopionego szkła nieprzejrzystego, czarnego i mlecznobiałego, z paciorków. 13. Cztery fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Wym. płytek do 13×12 mm, długość nitu 10 mm. 14. Przęślik gliniany dwustożkowaty z lekko wklęsłymi ściankami, asymetryczny, ze śladami ognia. Powierzchnia gładka, błyszcząca, jasnobrazowa do ciemnobrunatnej. Średn. 25,5–27 mm, wys. 20 mm. 15. Ok. 20 fragmentów wylewu misy glinianej lepionego ręcznie, lekko przepalonych; brzeg nierówny. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 20 cm. 16. Cztery niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej lepionego ręcznie, nieprzepalone. Powierzchnie szorstkie, jasno- do ciemnobrazowych. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 296 (11E/IIIc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CC/296).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 15 cm. Od N jama zniszczona przez głęboki wkop nowożytny,

sięgające jej dna, od S w stropie naruszona przez drugi, znacznie płytszy wkop. W planie zarys jamy grobowej zbliżony do prostokątnego, o zachowanych wym. ok. 130×90 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 80 cm. Wypełnisko w spągu i przy zachowanych ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I, II), grudkami stopionego szkła (1), ułamkiem grzebienia (2) i fragmentami przepalanej ceramiki (4–6), w większości z dzbana kultury przeworskiej (5). W części centralnej wkop wtórny (?), od E sięgający ponad 50 cm poza zasięg jamy grobowej; wypełnisko niejednolite, plamiste, od jasnobrązowego po ciemnoszare, z nielicznymi ułamiakami ceramiki, głównie nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Infans II–iuvenis* (61,6 g). *II. Świnia* (1).

Inwentarz (Tabl. CC-CCI/296, CCCXXIV): 1. Ok. 30 grudek i okruchów przetopionego szkła przejrzystego, jasnozielonego, z naczynia (?). 2. Mały fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. 3. Fragment misy glinianej lepionej w ręce, z wydzieloną nóżką i miętko rytą bruzdą nad załomem. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XbA (?). Średn. brzuśca ok. 13,5 cm, dna 6 cm. 4. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie z płytkami, pionowymi kanelurami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 80 fragmentów dzbana glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalonych. Brzusiec dwustożkowaty, na barkach dwa pasma rytych linii wypełnionych krótkimi nakłuwanyymi kreskami (tzw. wzór ściegowy), ucho o lekko rozszerzonej podstawie. Powierzchnia pierwotnie gładka, czarna (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. brzuśca ok. 16 cm, dna ok. 8 cm, pierwotna wys. ok. 14–15 cm. Typ Kamieńczyk Vb (k. przeworska, faza A₂). 6. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, w tym przepalonych. 7. Ok. 10 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Mały ułamek dzbana kultury przeworskiej (5) znaleziono też we wkopie w grób 370 (4).

Obiekt 297 (numer anulowany)

OBIEKT 298 (11F/IIB)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CXCVIII/298). **Opis:** Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 20 cm; w stropie naruszony przez korzenie sosny, a od N – przez wkop nowożytny. Zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 80–85 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do 30 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatne, niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi, z bardzo licznymi

przealonej ceramiki (I); w jamie rozproszona silnie przepalona ceramika (6–10) i fragmenty elementów wyposażenia (1–5), także kilka nieprzealonej skorup naczyń z wczesnej epoki żelaza (11). *I. Adultus–maturus*, K (303,7 g).

Inwentarz (Tabl. CXCVIII/298, CCCXXIV): 1. Dwa fragmenty dwuczęściowej kuszowatej zapinki ze stopu miedzi. Na główce pole metopowe (?), sprężynka osmiozwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 (?). 2. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielna, o półokrągłej spłaszczonej ramie; kołec niezachowany. Typ AD11. Wym. 21×30 mm, waga 1,73 g. 3. Trzy nadtopione ułamki cienkiego drutu ze stopu miedzi, o przekrojach kolistych i czworokątnych. Średn. drutu 2–2,5 mm. 4. Mały, amorficzny stop szkła bezbarwnego, przejrzystego, z nitkami szkła białego, nieprzejrzystego (z naczynia?). 5. 15 fragmentów niezdobionej okładziny uchwyty, płytek wewnętrznych i nitów ze stopu miedzi trójwarstwowego grzebienia z poroża. Dług. nitów do 16,5 mm. 6. Mały fragment ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka niewidoczna. 7. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Na barkach dwa pasma miętko rytych płytkich bruzd, wypełnionych ukośnymi nacięciami. Powierzchnia gładka, brunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. 8. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Brzusiec dwustożkowaty, na barkach pasmo miętko rytego potrójnego zygzaka, wylew wydzielony miętko rytą bruzdą. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 9. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, z niskim cylindrycznym pasmem na obwodzie. Na barkach ślad wielokrotnego rytego zygzaka. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 10. Ok. 15 ułamek ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i brązowe. Domieszka drobnoziarnista. 11. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

OBIEKT 299 (10G/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCIV/299).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 20 cm. Jama nieregularnie kolistą, o wym. 110×90 cm, w przekroju nieckowata, miąższości do ok. 40 cm. Wypełnisko jasnobrunatne i szare, w spągu i przy ścianie E brunatne z węglami drzewnymi. Od SW jama grobowa oparta (!) o wielki gład narzutowy (ok. 115×80–90×75 cm) o przypuszczalnej masie 1300–1600 kg, prawdopodobnie odsłonięty podczas jej kopania. W jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I), ułamki ceramiki (5–7),

stopy szkła (1), grudki stopionego metalu (2, 3) i ułamki grzebienia (4) oraz fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I. Osoba dorosła* (22,1 g).

Inwentarz (Tabl. CCIV/299, CCCXIX): 1. Pięć amorficznych bryłek i ok. 10 okruchów stopionego szkła zielonkawego (seledynowego), nieprzejrzystego, i bezbarwnego, przejrzystego. 2. Amorficzna grudka stopionego srebra. Waga 1,09 g. 3. Drobną grudką stopu miedzi. Waga 0,38 g. 4. Dwa fragmenty zębów grzebienia (z poroża?). 5. Fragment dzbanka glinianego lepionego ręcznie, z listwą plastyczną na szyjce, przepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, jasnobrunatna. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Grupa IX. Średn. wylewu ok. 10,5 cm. 6. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony (?). Na barkach szerokie pasmo z dwóch miętko rytych szerokich bruzd połączonych podobnymi bruzdami pionowymi. Powierzchnia gładka, beżowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Grupa IX. Średn. wylewu ok. 10,5 cm. 7. Fragment wylewu misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. 10 ułamków ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 300 (10F/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCI/300).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 15–20 cm, silnie naruszony przez korzenie sosny i nory zwierzęce. Zarys kolisty, o średn. ok. 75 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne z węglami drzewnymi, przepalonymi kośćmi (I), uławkami ceramiki i grzebienia oraz stopem szkła. *I. Adultus–maturus, K?* (129,5 g).

Inwentarz (Tabl. CCI/300, CCCXIX): 1. Amorficzna bryłka przepalonego szkła przejrzystego, bezbarwnego (jasnozielonego?). 2. Trzy drobne fragmenty okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża. 3. Fragment kolankowatego ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. Siedem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym przydenny. Powierzchnie gładkie chropowate, brązowe do brunatnych. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 301 (11E/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCIV/301).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. ok. 15 cm. Zarys owalny, o wym. ok. 75×60 cm, w przekroju nie-

ckowaty, miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko ciemnoszare. W jamie ułamek ceramiki przepalanej (2) i kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3), w spągu skupisko bardzo licznych przepalonych kości, częściowo także rozproszonych w całej jamie (I), wśród nich fragmenty grzebienia (1). *I. Adultus* (400,5 g).

Inwentarz (Tabl. CCIV/301): 1. Osiem fragmentów wewnętrznych płytek i niezdobionej (?) okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża z żelaznymi nitami. Uchwyt półkolisty, niski (?). Typ Thomas I.2 (?). Wym. płytek do 15×17 mm, dług. nitów 8 mm. 2. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Nad łagodnym załomem brzuśca pasmo ostro rytych bruzd, wypełnionych ukośnymi nacięciami, na jego wysokości ślad nalepianego uszka (pseudouszka?), niżej rytę (drapaną) zaplatany zygzak wielokrotny. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 302 (10F/IIId)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCV/302).

Opis: Odkryty w spągu humusu, na głęb. 15–20 cm. W stropie jama rozorana, na głęb. 35–40 cm prostokątna o silnie zaokrąglonych krótszych bokach, o wym. ok. 120×80 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 4° na NE), w przekroju prostokątna, miąższości ok. 45–50 cm, z płaskim dnem. W stropie w centrum od W amorficzna, niejednolita warstwa – brunatnoczarna, miejscami czarna, z węglami drzewnymi (wkop wtórny?); w tej warstwie bardzo nieliczne przepalane kości (I.2), fragmenty ceramiki (10, 11) i stopy szkła (5), a w jej spągu, na głęb. 40–45 cm, dwie miseczki (7, 8), obok nich od E szczątki nieprzepalonych zębów (I.1) i paciorki szklane (1–3). Na obrzeżach i w spągu jamy grobowej wypełnisko szarobrunatne, przy dnie, na głęb. 60–75 cm, od W bardzo słabo wypalona miseczka (9) i niewielki kamień (ok. 12×12 cm), a od SE paciorek bursztynowy (4) i fragment grzebienia (6). *I.1. Infans II późny; 2. Osoba dorosła?* (2,4 g).

Inwentarz (Tabl. CCV/302, CCCXIX): 1. Paciorek nieregularnie beczułkowaty z mlecznobiałego szkła opakowego z „oczkami” ze szkła zielonożółtego w czerwonych obwódkach, nieprzepalony. Typ TM 216c. Średn. ok. 12 mm, wys. 9 mm. 2. Paciorek z nieprzejrzystego szkła turkusowego, płaskokulisty, nieprzepalony. Typ TM 4a. Średn. 9 mm, wys. 6 mm. 3. Ok. 10 okruchów bezbarwnego szkła przejrzystego z nitkami turkusowymi i cztery okruchy przejrzystego szkła różowofioleto-

wego (z nieprzpalonego paciorka). 4. Paciorek bursztynowy dyskowaty, lekko asymetryczny. Typ TM 388. Średn. ok. 9 mm, wys. 2,5 mm. 5. Amorficzne nacieki stopionego szkła opakowego, białego i zielonego, zachowane na bryłce spieczonego piasku. 6. Mały fragment grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitem ze stopu miedzi, nieprzpalony. Dług. nitu 9 mm. 7. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, z ostrym załomem i uskokiem u nasady szyjki, nieprzpalona. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII. Średn. wylewu i brzuśca ok. 10 cm, dna 5,5 cm, wys. 8 cm. 8. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, z pierwotnie uszkodzonym wylewem, nieprzpalona. Powierzchnia niestarannie wygładzona, miejscami szorstka, jasnobrunatna do brunatnej. Naczynie słabo wypalone. Liczna domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ XIVB. Średn. wylewu 7,5 cm, brzuśca 8,5 cm, dna 4,5 cm, wys. 6,5 cm. 9. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, bardzo słabo wypalona (zachowana w ok. 20 małych fragmentach), nieprzpalona. Powierzchnia gładka, brunatnoczarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 10 cm, wys. 10. Fragment misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 24 cm. 11. Ok. 30 fragmentów i okruchów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasno- do szarobrazowych. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 303 (10F/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCI/303).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys nieregularnie kolisty, o średn. 60–70 cm, w przekroju workowaty, o miąższości do ok. 40 cm. Wypełnisko ciemnoszare i czarne z węglami drzewnymi, na obrzeżach ciemnobrunatne. W jamie bardzo nieliczne, drobne fragmenty przepalonych kości (I) i okruchy ceramiki (1). *I. Osoba niedorośla? (1,9 g).*

Inwentarz: 1. Cztery okruchy ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, przepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 304 (11E/II-IIIa-b)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCVI/304).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Cała górna część jamy grobowej zniszczona przez wkop starożytny o wym. ok. 260×100–150 cm, nieckowaty, miąższości do ok. 60 cm. W centrum wkopu wypełnisko brunatne, w dolnej części i przy ścianach rozmyte, ciemnobrunatne i brunatno-

czarne z węglami drzewnymi (III) i bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) oraz fragmentami ceramiki (1). W górnej części wkopu cztery duże, częściowo przeżarzone i spękane kamienie (do ok. 70×40×30 cm) oraz kilka fragmentów kolejnego, przepalonego głazu. Poniżej spągu wkopu, na głęb. ok. 90 cm, czytelna jasnobrazowa owalna jama o wym. ok. 240×110 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 18° na NE), w przekroju prostokątna, z płaskim dnem sięgającym ok. 110 cm od powierzchni. W wypełnisku fragmenty przepalanej i nieprzepalanej ceramiki (3–6), w tym liczne ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5), w spągu w części SW bardzo źle zachowany grzebień (2). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba niedorośla? (9,7 g). III.1. Betula sp. (4); 2. Liściaste (4) (ML-Z).*

Inwentarz (Tabl. CCVI/304): 1. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrazowe. Domieszka drobnoziarnista. 2. Grzebień trójwarstwowo z poroża z nitami ze stopu miedzi (zachowanych ok. 30 drobnych fragmentów). Uchwyt półkolisty, wysoki, niezdobiony (?). Typ Thomas I.1. Dług. ok. 80 mm, wys. uchwytu ok. 50 mm, dług. nitów do 10 mm. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Wylew wyraźnie wydzielony, płaski. Powierzchnia gładka, jasnobrazowa do ciemnobrunatnej, wewnątrz czarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment wylewu i dwa ułamki ze śladami zdobienia rytego. Powierzchnie gładkie, jasnobrazowe do brunatnych. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 5. 31 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 6. 10 ułamków ceramiki starożytnej, częściowo przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 305 (10F/II-IIIId)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCVII/305).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys prostokątny, o wym. 140×50 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju prostokątny, o miąższości ok. 30–35 cm. W części centralnej wydłużony, owalny wkop sięgający spągu jamy grobowej. Wypełnisko jamy jednolicie brunatne, wkopu – ciemno- i czarnobrunatne z czarnymi, węglistymi wtrętami. We wkopie pojedyncze przepalone kości (I), w części S w jego stropie duże fragmenty nieprzepalanej misy. Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba dorosła (7,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CCVII/305): 1. Misa gliniana lepiona ręcznie, zachowana w ok. ½. Krawędź nierówna, na załomie mały guzek/pseudouszko. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasnobrazowa do brunatnej. Liczna

domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 20 cm, brzuśca ok. 19 cm, dna ok. 5 cm. 2. Dwa fragmenty mało charakterystycznej ceramiki. Powierzchnie jasnobrązowe, gładkie. Domieszka drobnoziarnista. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 306A (11E/IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCVIII/306A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys nieregularnie czworokątny, o wym. ok. 120×100 cm, w przekroju obiekt nieckowaty z płaskim dnem, miąższości do 55 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w centrum i od NW, do głęb. ok. 50–55 cm, przemieszane, żółtobrązowe do szarobrunatnego (wkop wtórny). W jamie grobowej i we wkopie rozproszone przepalone kości (I) i fragmenty ceramiki (4–6), sprzączka (1), ułamki grzebienia (2) i fragment ceramiki stempelkowej (3), a także ułamki nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Osoba nie-dorosła (infans II-iuvenis) (110,4 g).*

Inwentarz (Tabl. CCVIII/306A): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, dwuczęściowa. Rama D-kształtna z profilowanymi nasadami, na osi zakończonej profilowanymi guzikami; skuwka z wcięciami bokami, od wewnątrz prostokątna. Typ AD20. Długość ok. 46 mm, wys. 38 mm, waga 11,15 g. 2. Dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych grzebienia trójwarstwowego z poroża. 3. Drobnny fragment naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, zdobionego odciskanymi stempelkami (pierścieni perelkowany; tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*); nieprzepalony. Powierzchnia gładka, ciemnobrązowa. Typ Filip F 30 (?). 4. Ok. 15 fragmentów i okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalonych. Powierzchnie wygładzane, ciemnobrunatne do czarnych. Domieszka drobnoziarnista. 5. Fragment ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, czarna. Domieszka drobnoziarnista. 6. Sześć niecharakterystycznych fragmentów i okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalonych. 7. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 8. Łuszczyka z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Strop jamy grobu 306A naruszał N krawędź jamy grobu 306B. Ułamki ceramiki stempelkowej (3) także w obiektach 287 (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 342 (3), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 306B (11E/II-IIIb-c)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCVIII/306B).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 35 cm, podczas eksploracji obiektu 306A – wyżej jasnobrązowe wypełnisko jamy grobowej nie wyróżniało się na tle piasku calcowego. Na tym poziomie zarys jamy prostokątny, o wym. ok. 140×80 cm, ok. 10 cm niżej – prostokątny, o wym. 105×50 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 36° na NE). W przekroju jama trapezowata o wyraźnie spadzistych ścianach i płaskim dnie, miąższości do ok. 35 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami szarobrązowe, o słabo czytelnych granicach. W stropie drobne, bardzo nieliczne przepalone kości (I), w jamie fragment nieprzepalonego ucha (1) oraz ułamek nieprzepalanej ceramiki (2) z wczesnej epoki żelaza. Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Nediagnostyczne (0,2 g).*

Inwentarz: 1. Dwa fragmenty górnej nasady taśmowatego (?) ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnie zagładzane, jasnobrązowe. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 2. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: N skraj jamy grobu 306B nieznacznie naruszony przez jamę grobu 306A.

Obiekty 307A, 307B i 307C (11E/I-IIc-d)

Zespół trzech grobów inhumacyjnych (Tabl. CCIX) – pomiędzy założone najwcześniej groby 307B i 307C wkopano grób 307A, który uszkodził je odpowiednio od NW i E. Jamę grobu 307A zarejestrowanego już w spągu humusu, na głęb. ok. 20–25 cm. Stropowe partie wypełnisk wszystkich trzech grobów były silnie naruszone i przesuszone przez dużą sosnę, której korzeń palowy wrósł na granicy jam obiektów 307A i 307C. Zarysy jam z wyraźniej czytelnym układem stratygraficznym odsłonięto na głęb. 55–60 cm.

Inwentarz (Tabl. CCIX/307A–307C): 1. Fragment kolankowatego ucha kanalikowego z naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 2. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA (?). 4. Ok. 10 okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie. 5. Ok. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

OBIEKT 307A (11E/I-IIc-d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCIX/307A).

Opis: Zarys jamy prostokątny o zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 230×100 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 13° na NE), w przekroju jama prostokątna o pionowych ścianach i płaskim dnie, o pełnej miąższości ok. 70–75 cm. W górnej części jamy grobowej liczne kamienie tworzące rodzaj luźnego bruku. Jego wierzchnią warstwę, o strukturze zakłóconej przez korzenie sosny, tworzyło pięć głazów (do ok. 60×50×30 cm), których szczyty sięgały niemal poziomu gruntu; przynajmniej dwa z nich nosiły ślady wygładzania/wyrównywania ścian. Niżej, na głęb. ok. 30–50 cm, ciągnęła się warstwa kilkudziesięciu mniejszych kamieni, ułożonych dość ściśle i tworzących właściwy bruk; w centrum, tuż pod kamieniami bruku, paciorek szklany (2). Wypełnisko jamy grobowej jasnobrązowe do brązowoszarego. W spągu w części N, na głęb. ok. 85–90 cm, ząb (zęby?) ludzki (I), ok. 10 cm na S od niego wisiorok wiaderkowaty (3) i paciorek bursztynowy (4), a pośrodku jamy sprzączka (1). *I. Infans I*.

Inwentarz (Tabl. CCX/307A): 1. Sprzączka ze stopu miedzi*, jednodzielna, z owalną ramą i wydzielonym trzpieniem na kolec i pas (lub niezachowaną skuwkę?). Typ AH44/46. Długość 19 mm, wys. 35 mm, waga 9,52 g. 2. Rurkowaty, sześcioboczny paciorek z opakowego szkła seledynowego. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Długość 13 mm, średn. 6 mm. 3. Srebrny* wisiorok wiaderkowaty, bez denka i kabłączka. Typ Beilke-Voigt A.I / Kaczanowski III/1. Wys. 16,5 mm, średn. 16,5 mm, waga 1,34 g. 4. Niski, lekko asymetryczny stożkowaty paciorek bursztynowy. Typ TM 402a. Średn. 12,5 mm, wys. 5 mm. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza D (D₁).

Uwagi: Wkopany w jamy grobów 307C (od W) i 307B (od E), na poziomie wyróżnienia narożnik NE nieznacznie naruszony przez skraj jamy grobu 348.

OBIEKT 307B (11E/II d)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCIX/307B).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 45 cm, podczas eksploracji wkopanego weń grobu 307A. Na tym poziomie zarys jamy owalny (?), od N słabo czytelny i trudny do wydzielenia, o pierwotnych wym. prawdopodobnie ok. 130–150×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NW); zachowana miąższość jamy ok. 35 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrązowe. W spągu, pośrodku (?) jamy, na głęb. ok. 65 cm, zęby i szczątki kości czaszki (I), obok nich para zapinek (1, 2) leżących główkami na S, ok. 15 cm na SE grzebień (3) skierowany zębami na NW; kilka centymetrów nad zapinkami paciorek (4). Przy zapinkach śladowo zachowane szczątki włókien* (wełna i len?; IP). *I. Infans I wczesny*.

Inwentarz (Tabl. CCX/307B): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty,

w przekroju półokrągły, facetowany, sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 50 mm, wys. 16 mm, waga 6,86 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju półokrągły, facetowany, sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 49 mm, wys. 16 mm, waga 6,52 g. 3. Grzebień trójwarstwowy z poroża z nitami ze stopu miedzi, z uchwytem półkolistym (?), zachowany w ok. 40 małych fragmentach. Typ Thomas I.1 (?). Długość 90–100 mm, wys. uchwytu ok. 50 mm. 4. Rurkowaty, sześcioboczny paciorek z jasnoniebieskiego szkła opakowego. Typ Alekseeva 125 / Lind 16. Długość 12 mm, średn. 4 mm. 5. Fragment górnej części brzuśca dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepakowany. Wylew zagięty do wewnątrz, brzusec jajowaty. Powierzchnia pod wylewem zagładzana i obmazywana, niżej drobno chropowata, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ IA. Średn. wylewu 27–29 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od NW zniszczony przez jamę grobu 307A.

OBIEKT 307C (11E/II c)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCIX/307C).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 45 cm, podczas eksploracji wkopanego weń grobu 307A. Jama o zarysie w kształcie wydłużonego owalu, o wym. ok. 150×60 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), w przekroju trapezowata, miąższości do ok. 80 cm. Wypełnisko jasno- i żółtobrązowe. W spągu w części N, na głęb. ok. 95–100 cm, zęby (I), ok. 20 cm na W od nich niezapięta fibula (1). *I. Infans I wczesny (ok. 1 roku)*.

Inwentarz (Tabl. CCX/307C): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, w przekroju wieloboczny, silnie wytarty, nóżka facetowana; na główce oraz u nasady nóżki i kabłąka pola metopowe z wklęsłymi bokami, na końcu nóżki dwa poprzeczne nacięcia. Naprawiana – dwa zwoje z kuszowatą pseudocięciwą pozostałe z pierwotnej (?) sprężynki uzupełniono sześciozwojową kuszowatą sprężynką ze szpilą. Typ Almgren 161–162. Długość 57 mm, wys. 22 mm, waga 7,96 g.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C_{1b}–D.

Uwagi: Od E naruszony przez jamę grobu 307A.

OBIEKT 308 (11E/II d)

Grób ciałałpalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCVII/308).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama nieregularnie kolistą, o średn. ok. 45 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko czarne z resztkami

stosu, nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *I. Adultus-maturus* (34,5 g).

Inwentarz: 1. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 309 (11E/IIIId–11F/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXI/309).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, naruszony przez nory zwierzęce. Jama kolistą, o średn. ok. 50 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko czarne, na obrzeżach brunatnoczarne i brunatne, ze szczątkami stosu. W stropie niewielki kamień (ok. 16×14×12 cm) odłupany od większego głazu, pod nim fragmenty nieprzepalanej miseczki (1). W wypełnisku rozproszone bardzo nieliczne, drobne przepalone kości (I). *I. Osoba niedorośla* (0,6 g).

Inwentarz (Tabl. CCXI/309): 1. Osiem fragmentów małego naczynia glinianego (miseczki) lepionego ręcznie, nieprzepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne i brunatne. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XVIIIa. Średn. wylewu ok. 9 cm, brzuśca ok. 11 cm, dna 5 cm, wys. ok. 7 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (?).

Uwagi: Wkopany w strop N krawędzi jamy grobu 370.

OBIEKT 310 (11E/I-IIId–11F/I-IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCV/310).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, niemal całkowicie zniszczony przez wkop nowożytny. Jama grobowa pierwotnie nieregularnie owalna (?), o wym. ok. 100×70 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości do ok. 40 cm. Zachowana część wypełniska czarna i brunatnoczarna, ze szczątkami stosu. W stropie, w części naruszonej przez orkę, przęślik (1); w wypełnisku bardzo nieliczne przepalone kości (I), ułamki grzebienia (2) i ceramiki (3). *I. Osoba dorosła* (12,8 g).

Inwentarz (Tabl. CCV/310): 1. Przęślik gliniany dwustozkowany z wklęsłymi biegunami i lekko wklęsłymi ściankami. Powierzchnia gładka, błyszcząca, brunatna do ciemnobrunatnej. Średn. ok. 35 mm, wys. 25 mm. 2. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitem ze stopu miedzi. Wym. 11×20 mm. 3. Pięć ułamków ceramiki starożytnej lepionego ręcznie, przepalonych i nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 311A (11F/I-IIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXII–CXIII/311A).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 60 cm, podczas eksploracji grobu 311B. Na tym poziomie odsłonięto zachowane części N i S jamy grobowej o jasnobieżowym wypełnisku, bardzo słabo odróżnialnym od żółtawego piasku calcowego. Wyraźniej czytelny zarys prostokątnej jamy grobowej pojawił się na głęb. ok. 85–90 cm – miał wym. ok. 340–350×140 cm i zorientowany był po osi N–S (z odchyleniem ok. 16° na NE); spąg jamy o płaskim dnie opartym na warstwie zwartych, gliniastych żwirków sięgał głęb. ok. 95–100 cm. Zachowana część wypełniska jednolicie jasnobieżowa, bez śladów kości szkieletu (I); przy SW narożniku, ok. 20 cm ponad dnem jamy, intencjonalnie zdeponowany fragment naczynia z wczesnej epoki żelaza³⁵ (1).

Inwentarz (Tabl. CCXIV/311A): 1. Dolna część lekko niesymetrycznego, masywnego naczynia glinianego (grub. ścianki ok. 1,2 cm) lepionego ręcznie. Brzusiec jajowaty, dno nieznacznie wydłużone, pogrubione od wewnątrz (1,5–1,7 cm). Powierzchnia zewn. jasnobrązowa z szarymi przebarwieniami, wyrównana, wewnątrz ciemnoszare, silnie przepalone, ze spękaniem dna. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista, z grubymi ziarnami różowego tłuczni. Średn. dna 9–10 cm (wczesna epoka żelaza).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₁–C₂ (?).

Uwagi: Jama grobu 311A została niemal całkowicie zniszczona przez grób 311B, wkopany na kilka centymetrów poniżej jej spągu.

OBIEKT 311B (11F/I-IIa)

Grób inhumacyjny (z wkopami wtórnymi) (Tabl. CCXII–CCXIII/311B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Na tym poziomie zarys nieregularnie owalny, o trudnych do zakreślenia granicach. Wypełnisko jamy grobowej jasnobrunatne, od N i częściowo od SE słabo czytelne. W centrum rozległy wkop o brunatnoczarnym i smolistoczarnym wypełnisku przesyconym węglami drzewnymi, od E drugi, jednolicie brunatny wkop z dużym kamieniem (ok. 40×40×30 cm) odsłoniętym już w humusie i negatywem kolejnego (większego?) głazu. Na głęb. ok. 90 cm zarys jamy regularnie prostokątnej, o wym. 220×90 cm, zorientowany po osi N–S (z odchyleniem ok. 16° na NE), w spągu na głęb. ok. 105 cm – ok. 210×75–80 cm. Ściany jamy grobowej niemal pionowe, dno płaskie, w części N zagłębione w warstwę zwartych, gliniastych żwirków. W całej jamie rozproszone fragmenty nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (12).

Wkop wtórny wypływał się kilka centymetrów nad dnem jamy. Mniej więcej w połowie głębokości wko-

³⁵ Zob. Rozdz. VI.2.

pu, na głęb. ok. 50 cm, duży gładz (ok. 75×55×45 cm), z intencjonalnie odłupaną podstawą i śladami wyrównywania (?) ścian. W zasypisku wkopu, głównie w jego górnych warstwach, dość liczne przepalone kości (I.2), fragmenty przepalanej i nieprzepalanej ceramiki (7–11), w stropie przepalony ułamek grzebienia (6).

W przydennej, nienaruszonej części jamy grobowej, na głęb. ok. 100–105 cm: od N fragmenty czaszki i zębów (I.1), w centrum, ok. 35 cm na S od czaszki sprzączka (1) ze śladowo zachowanymi szczątkami skóry* pasa (IP), przy SW krawędzi grobu, na głęb. 90–100 cm, użyta wtórnie miseczka (5) z wczesnej epoki żelaza³⁶ z grzebieniem (4) wewnątrz, przy niej niżej igła (2) i przęślik (3), obok śladowo zachowany fragment kości (długiej?). W spągu po wewnętrznej stronie krawędzi jamy jasnobrunatne przebarwienia o szerokości kilku centymetrów – być może ślady licowania ścian materiałem organicznym. *I. Infans II/iuvenis (10–14 l.); 2. Maturus-senilis (124,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXIV/311B): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, jednoczęściowa, o ramie owalnej. Typ AH2. Dług. 20 mm, wys. 22,5 mm, waga 2,72 g. 2. Igła ze stopu miedzi, uszkodzona. Uszko rozklepane i przebite bezskrzydełkowym przebijakiem. Dług. 46,5 mm, waga 0,53 g. 3. Przęślik gliniany, dwustożkowy, z lekko wklęsłymi ściankami i płaskimi biegunami. Powierzchnia gładka, błyszcząca, brunatna do czarnobrunatnej. Średn. 27–30 mm, wys. 22,5 mm. 4. Grzebień trójwarstwowy z poroża z nitami ze stopu miedzi, z wysokim, półkolistym (?) uchwytem zdobionym łukowatymi liniami z drobnych nacięć i odciskanymi „oczkami”, uszkodzony pierwotnie, zachowany fragmentarycznie. Typ Thomas I.1, motyw A. Dług. ok. 70–75 mm, wys. uchwytu ok. 45 mm. 5. Półkulista, grubościenna misa (?) z wyraźnymi śladami wygnięcia palcami i zaokrągloną, niestarnie ukształtowaną krawędzią. Dno w postaci pustej nóżki z płytkim wklęśnięciem od strony zewnętrznej, otoczonym częściowo zachowanym niskim pierścieniem, uformowanym ze ścianki naczynia. Powierzchnie jasnobrązowe, miejscami przepalone i spękane. Skorupa krucha, z obfitą domieszką średnio- i gruboziarnistą, w znacznej części barwy różowej, z widocznymi również na powierzchni pojedynczymi ziarnami o średn. ok. 0,5 cm. Wys. zach. 5 cm, średn. wylewu 11,5 cm, wys. dna/nóżki ok. 0,4–0,5 cm, średn. 4 cm (wczesna epoka żelaza). 6. Ułamek wewnętrznej płytki grzebienia trójwarstwowego z poroża, przepalony. Dług. ok. 25 mm. 7. Ok. 10 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. Nad załomem miękko ryta bruzda i nalepiane przewężone pseudouszko. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA (?).

³⁶ Zob. Rozdz. VI.2.

8. Beczułkowaty kubek gliniany lepiony ręcznie, przepalony, zachowany częściowo. Powierzchnia zagładzona, nierówna, brązowa lub brunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ XVB/C. Średn. brzuśca ok. 9 cm, dna ok. 5 cm. 9. Fragment naczynia glinianeego lepionego ręcznie, przepalony. Nad ostrym załomem brzuśca ryty motyw potrójnego zygzaka. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 10. Fragment naczynia glinianeego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 11. Ok. 10 ułamków ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 12. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Jama grobu 311B została wkopana w grób 311A, który niemal całkowicie zniszczyła. Pojedyncze fragmenty misy (7) także w obiektach 316 (10) i 359A (4).

OBIEKT 312A (10F/IVa–11F/1a)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXV/312A). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama w stropie amorficzna, o silnie rozmytych granicach, na głęb. ok. 40 cm niżej regularnie kolistą, o średn. ok. 90 cm, w przekroju workowatą, o miąższości do ok. 65 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I), licznymi fragmentami ceramiki (8–12), grzebienia (2, 3?), sprzączki (1) i przęślika (5), grudką stopu miedzi (4) oraz bardzo licznymi bryłkami stopionego szkła (6, 7); w jamie także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). *I. Maturus-senilis, K? (96,1 g). III. Nieoznaczone (3) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCXV/312A, CCCXX): 1. Kolec sprzączki ze stopu miedzi, uszkodzony. Dług. 25 mm. 2. Cztery fragmenty niezdobionej (?) okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Dług. płytki szczytowej ok. 47 mm. 3. Półkulista główka nitu ze stopu miedzi (od grzebienia?). Średn. ok. 8 mm. 4. Mała amorficzna grudka stopu miedzi. Waga 0,54 g. 5. Fragment dwustożkowego przęślika glinianeego z płaskimi biegunami. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. ok. 33 mm. 6. Ok. 225 amorficznych bryłek i okruchów stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego (jasnozielonkawego), z paciorków i/lub naczyń/naczyni (?). 7. 20 amorficznych bryłek i okruchów stopionego szkła półprzejrzystego, różowofioletowego, z nitkami opakowego szkła białego, z paciorków. 8. Sześć fragmentów wylewu naczynia glinianeego (pucharu) lepionego ręcznie, przepalonych. Pod krawędzią przewężone pseudouszko, krótka szyjka wydzielona uskokiem i nieregularnie nacinaną listwą plastyczną, na barkach ostro ryty motyw podwójnego

zygzaka skrzyżowanego. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIII B–C. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca ok. 16 cm. 9. Sześć fragmentów dużego dzbanka glinianego lepionego ręcznie, z zachowanym śladem nasady ucha. U podstawy szyjki pasmo potrójnego (?) zygza z miętko rytymi szerokimi bruzdami, ujętego w dwie bruzdy poziome. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IX A. Średn. wylewu ok. 11 cm, brzuśca ok. 22 cm. 10. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Nad załomem brzuśca ostro rytym zygzak wielokrotny. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 11. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w różnym stopniu przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do czarnobrunatnych. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 12. Ok. 15 małych ułamków ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. 13. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₂–D (?).

Uwagi: Od E wkopany w jamę grobu 312B. Na granicy stropów jam grobów 312A i 312B płytki wkop nowożytny.

OBIEKT 312B (10F/IVa–11F/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXV/312B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 40 cm. Jama prostokątna, o silnie zaokrąglonych krótszych bokach, o wym. ok. 95×50 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 12° na NE), w przekroju nieckowata, miąższości (pełnej) ok. 45 cm. Wypełnisko jednolicie jasnoszaro-brązowe, słabo odróżniające się od piasku calcowego, z jednym fragmentem ceramiki (7). W spągu, nieco na N od środka jamy, pięć paciorków i wisiorów (1–6) w układzie kolii; przy wisiorze ślady nieokreślonej tkaniny* (IP). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CCXV/312B, CCCXX): 1. Płaski paciorek o sześciobocznym przekroju i zaoblonych krawędziach, z opakowego szkła czerwonego. Typ Alekseewa 117. Długość 12,5 mm, szer. 9,5 mm, grub. 4,5 mm. 2. Paciorek kulisty z białego szkła opakowego, rozkruszony. Typ. TM 6. Średn. 9,5 mm, wys. 8,5 mm. 3. Wisior waderkowy ze stopu miedzi, z denkiem wystającym poza obrys korpusu. Typ Beilke-Voigt B.II / Kaczanowski I/1. Wys. ok. 11 mm, średn. 6,5 mm, waga 0,38 g. 4. Niski stożkowy paciorek bursztynowy, wykonany na tokarce (z wyraźnymi śladami formowania). Typ TM 442. Średn. 13 mm, wys. 7 mm. 5. Paciorek kulisty z czarnego szkła opakowego z białymi nitkami. Typ TM 266. Średn. 10 mm, wys. 8 mm. 6. Paciorek kulisty z czerwonego szkła opakowego, lekko asymetryczny. Typ TM 12. Średn. 10,5 mm, wys. 9–10 mm. 7. Frag-

ment dna grubościennego naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia chropowata, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₂–D (?).

Uwagi: Od W naruszony przez jamę grobu 312A. Na granicy stropów jam grobów 312A i 312B płytki wkop nowożytny.

OBIEKT 313 (11F/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXVII/313).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama w zarysie kolistą, o średn. ok. 100 cm, w stropie silnie rozmyta, słabo czytelna, jasnobrunatna, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 65 cm. Wypełnisko w części centralnej brązowe i jasnożółto-brązowe (wkop), przy dnie i ścianach (zwłaszcza od N i W) smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W czarnej warstwie liczne przepalone kości (I, II), fragmenty dwóch naczyń (4, 5), zapinka (1), sprzączka (2) i ułamki grzebienia (3). I. *Adultus*, K? (222,9 g). II. *Świnia* (2). III.1. *Betula* sp. (32); 2. *Alnus* sp. (6); 3. *Tilia* sp. (5); 4. *Liściaste* (8); 5. *Nieoznaczone* (41) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXVI–CCXVII/313): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk w przekroju trójkątny ze spłaszczonym grzbietem, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Nóżka facetowana, zakończona profilowanym guzkiem i pierścieniem z nacinanego drutu. Sprężynka siedmiozwojowa na osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 178. Długość 49 mm, wys. 20 mm, waga 7,92 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi, jednoczęściowa, z owalną ramą. Typ AH1. Wym. 26×32,5 mm, waga 3,93 g. 3. Siedem fragmentów niezdobionej okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Długość nitu 14,5 mm, waga 0,09 g. 4. Puchar gliniany lepiony ręcznie, przepalony, zachowany w ok. 1/2. Krótka szyjka wydzielona uskokiem, między nią a krawędzią przewężone (?) uszko, na barkach ostro rytym segmentowy ornament meandry schodkowej z przerywnikami. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIII B. Średn. wylewu 15 cm, brzuśca 21 cm, dna 9 cm, wys. ok. 20 cm. 5. Dwa fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, przepalone. Szyjka wydzielona szeroką miętko rytą bruzdą, na jej wysokości ślad nalepianego przewężonego pseudouszka. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 21 cm, brzuśca 20 cm. 6. Trzy fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, silnie przepalone. 7. Fragment starożytnej ceramiki lepionej ręcznie,

nieprzypalony. Powierzchnia zagładzona, ciemnobrunatna, wewnątrz jasnobrązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (stadium C_{1b}?).

OBIEKT 314 (11E/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXVIII/314).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama nieregularna, owalno-prostokątna, o wym. ok. 200×100 cm, w przekroju nieckowata, o nierównym dnie, miąższości ok. 45–50 cm. Wypełnisko niejednolite, plamiste, ciemnobrunatne do brunatnoczarnego i intensywnie czarnego; przy dnie i ścianach smolistoczarna warstwa o różnej grubości, z dużymi fragmentami spalonych bierwion (III). Krawędzie jamy silnie rozmyte, naruszone przez nory zwierzęce. W wypełnisku bardzo nieliczne przepalane kości (I), miseczka (2) i liczne fragmenty ceramiki (3–8) oraz okruchy przepalonego paciorka (1). *I. Osoba niedorośla (iuvenis?)* (20,3 g). *III.1. Betula sp.* (85); 2. *Rosaceae* (4); 3. *Liściaste* (37); 4. *Nieoznaczone* (123) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXVIII/314, CCCXX): 1. Ok. 70 drobnych okruchów przepalonego szkła przejrzystego, bezbarwnego (z paciorka?). 2. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, lekko asymetryczna, z uskokiem u nasady szyjki, lekko przepalona. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII. Średn. wylewu 8 cm, brzuśca ok. 9 cm, dna 4,5 cm, wys. 7,5 cm. 3. Pięć fragmentów naczynia glinianego (dzbanna?) lepionego ręcznie, przepalonych. Szyjka pionowo żłobkowana, wydzielona dwoma ukośnie nacinanymi listwami plastycznymi. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). Średn. wylewu ok. 15 cm. 4. Fragment miseczki (?) glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Krawędź wylewu płasko ścięta, nierówna. Powierzchnia pod wylewem szorstka, w dolnej części brzuśca zagładzona, jasnobrązowa. Typ XIVA (?). Średn. wylewu i brzuśca ok. 15 cm. 5. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, szarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 7. Dwa fragmenty naczynia glinianego, lekko przepalony. Na barkach poziome bruzdy. Powierzchnia gładka, szarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. Ok. 35 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym trzech różnych wylewów i małe przewężone uszko. Powierzchnie gładkie i szorstkie, jasnobrązowe (?), zniszczone. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza D (D₁?).

Uwagi: Jama grobu 314 zniszczyła dużą część stropu inhumacyjnego grobu 348. Nie jest jasne, czy wypełnisko grobu 314 jest nienaruszone, czy było przedmiotem wtórnych ingerencji.

OBIEKT 315 (11E/I-IIb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCVII/315).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30–35 cm. Zarys jamy grobowej nieregularnie prostokątny, o wym. ok. 210×75–80 cm, w spągu prostokątny o wym. 185×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok 9° na NE), w przekroju nieckowaty, z wyraźnie spadzistymi ścianami i płaskim dnem, miąższości do 35–40 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami jasnobrunatne, brunatne i ciemnoszare. W centrum w części N nieregularne przebarwienia czarne i smolistoczarne, sięgające leżo wato dna jamy grobowej (wkop wtórny?), w ich obrębie drobne węgle drzewne oraz bardzo nieliczne drobne ułamki przepalonych kości (I) i ceramiki (8). Przy SW narożniku jamy, ok. 10–15 cm ponad jej dnem, fragment użytego wtórnie naczynia z wczesnej epoki żelaza³⁷ (6), w nim grzebień (5), obok przęślik (4), w części N wisiołek bursztynowy (3), a nieco niżej w części NW – paciorek szklany (1) i zawieszka bursztynowa (2); w jamie także kilka ułamków nieprzypalonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba niedorośla (0,9 g)*. *III. Liściaste* (2) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCVII/315, CCCXX): 1. Paciorek krążkowaty z czarnego szkła opakowego, nieregularny. Typ TM 11. Średn. 9,5 mm, wys. 6,5 mm. 2. Zawieszka bursztynowa, piramidalna, asymetryczna. Typ TM 416x. Wym. 26×11×6 mm. 3. Bursztynowy wisiołek ósemkowy. Typ. TM 465. Wym. ok. 8×6×5 mm. 4. Dwustożkowaty przęślik gliniany z płaskimi biegunami i lekko wklęsłymi ściankami. Powierzchnia gładka, błyszcząca, jasnobrunatna do brunatnej. Średn. 39 mm, wys. 29 mm. 5. Trójwarstwowy grzebień z poroża z nitami ze stopu miedzi, zachowany w drobnych fragmentach (uszkodzony pierwotnie?). Uchwyt niski, łukowaty, nit w postaci szplintów/zawleczek z cienkiego drutu. Długość 55–60 mm, wys. uchwytu ok. 20–25 mm. 6. Dolna część niewielkiego, masywnego naczynia glinianego (grub. ścianki 0,9–1,0 cm) ze stosunkowo cienkim dnem (grub. ok. 0,6 cm). Ścianka w partii przydennej uformowana łukowato, wyżej zapewne celowo obtłuczona, do uzyskania kształtu głębokiej, półkulistej misy. Wnętrze naczynia wyrównane niestarannie, z widocznymi ziarnami domieszki, ciemnoszare, przepalony, lekko spękany, powierzchnia zewnętrzna brązowa, dobrze wyrównana. Na zewnętrznej stronie dna widoczne

³⁷ Zob. Rozdz. VI.2.

nieregularne ciągi płytkich żłobków – prawdopodobnie ślady równania wielozębny narzędziem. Domieszka ze znacznym udziałem tłuczni barwy białej i różowej, drobna, z pojedynczymi grubymi ziarnami. Wys. zach. 4,5–6,5 cm, średn. dna ok. 6 cm (wczesna epoka żelaza). 7. Dwa ułamki naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalone. Zachowany ślad poziomej bruzdy i przewężone pseudouszko. Powierzchnia gładka, błyszcząca, jasnobrunatna i brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 8. Trzy ułamki ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 9. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 316 (10E/IVc–11E/Ic)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXIX/316).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm, od E naruszony przez korzenie sosny. Jama na poziomie wyróżnienia nieregularna, o silnie rozmytych i słabo czytelnych granicach. Na głęb. 50–55 cm zarys prostokątny, o wym. ok. 250×70 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 6° na NE), od S nieregularny. W przekroju jama prostokątna, z pionowymi ścianami i płaskim dnem, na głęb. 100–105 cm opartym na warstwie rudawej gliny i żwirków (od S dno wypłycało się na głęb. 85–90 cm, co spowodowane było naturalnym układem wychodni żwiru).

W górnej części jamy nieregularne warstwy zasypiskowe, brunatne, miejscami czarne, ze smugami rozmytych węgli drzewnych (wkop wtórny?), sięgające głęb. 75–80 cm; w jej spągu (?) w części N nieregularna, ukośna warstewka smolistoczarna przesycona węglami drzewnymi (w niej bardzo nieliczne przepalone kości – I.2). W stropie wkopu w centrum duży gładz (ok. 60×40×25 cm) z odłupaną ścianką, na N od niego skupisko dwóch mniejszych kamieni i czterech dużych odłupków od granitowych gładzów, za nimi negatyw kolejnego gładzu. W całym wkopie rozproszone fragmenty przepalonej i nieprzepalonej ceramiki (6–11), zaś w centrum wkopu przy jego W krawędzi, na głęb. ok. 75 cm – sprzączka (2). Poniżej tych warstw wypełnisko jamy grobowej jednolicie jasnobrązowe. W spągu jamy na głęb. ok. 100 cm w części NE zęby ludzkie (I.1), za nimi uszkodzony grzebień (4), w centrum, ok. 70 cm na S od zębów, zapinka (1) leżąca główką na NE, obok niej, przy E ścianie jamy grobowej, igła (3); ok. 9 cm na N od zapinki graniak z czerwoną liniową inkluzją (5), najprawdopodobniej umieszczony w grobie intencjonalnie (amulet?). I.1. *Infans I*; 2. *Osoba dorosła* (16,5 g). **Inwentarz** (Tabl. CCXX/316, CCCXXVII): 1. Zapinka

kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, nóżka ze spłaszczonym grzbietem i sfazowanymi krawędziami. Sprężynka asymetryczna, siedmiozwojowa, oś zakończona półkulistymi guzkami. Typ Almgren 170. Dług. 47 mm, wys. 13 mm, waga 4,34 g. 2. Sprzączka jednodzielna z owalną płaską ramą i płaskim kolcem, ze stopu miedzi*. Typ AD11. Wym. 18,5×25,5 mm, waga 2,59 g. 3. Igła ze stopu miedzi*, z uszkiem wykonanym za pomocą dwuskrzydłowego przebijaka. Dług. zach. 76 mm, waga 1,08 g. 4. Trójwarstwowy grzebień z poroża z nitami ze stopu miedzi, bardzo źle zachowany. Uchwyt półkolisty ze ściętymi bokami, niezdobiony (?). Typ Thomas I.1/I.3. Dług. pierwotna ok. 120 mm, wys. uchwytu ok. 75 mm, dług. nitów na grzbiecie 15 mm. 5. Graniak (eologliptolit) z piaskowca kwarcytowego* (PS), z czerwoną liniową inkluzją (amulet?). Wym. 65×49×33 mm. 6. Trzy fragmenty naczynia glinianego (garnka?) lepionego ręcznie, nieprzepalone. Pod wylewem płytka bruzda. Powierzchnia pod wylewem i nad dnem wygładzona, na brzuścu drobno chropowata, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IC/D (?). 7. Fragment brzuśca małego naczynia glinianego lepionego ręcznie, z poziomymi dookólnymi bruzdami, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 8. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, ze śladem nasady ucha, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 9. Ok. 40 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 10. Fragment brzuśca misy glinianej, przepalony. Nad załomem miękko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 11. Ok. 10 okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, w tym przepalonych. 12. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. **Kultura:** wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (faza C₂?).

Uwagi: Górne warstwy wypełniska jamy grobowej są albo skutkiem intencjonalnie niejednorazowego zapełnienia, albo śladem późniejszej ingerencji, która objęła niemal cały jej obrys. Grzebień leżał płasko, zębami na NE, natomiast dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych z zębami odkryto na tej samej głębokości (ok. 100 cm), ale ok. 8 i 18 cm na SW od niego. Zły stan zachowania grzebienia nie pozwala na stwierdzenie, czy obie płytki są częścią tego właśnie, pierwotnie uszkodzonego egzemplarza, czy innego grzebienia trójwarstwowego, niemniej na tym poziomie wypełniska jamy grobowej nie zaobserwowano żadnych śladów wtórnych ingerencji w jej pierwotną strukturę. Fragment naczynia (10) klei się z ułamkami misy z grobu 311B (7; zob. Tabl. CCXVI/311B:7).

OBIEKT 317 (11E/I-IIc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXXI/317).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, od S zniszczony przez wkop nowożytny. Zarys jamy grobowej prostokątny z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 140×80 cm (pierwotna dług. ok. 160 cm), zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 8° na NE). W przekroju jama niemal prostokątna, miąższości ok. 60 cm, o lekko spadzistych ścianach i płaskim dnie opartym od S o warstwę rudawej gliny i żwirków, od N o warstwę grubego żwiru. Wypełnisko jasnobrązowe, słabo czytelne na tle calca; w centrum nieregularne, wydłużone ciemnobrunatne przebarwienie z rozmytymi szczątkami węgla drzewnych, sięgające głęb. ok. 40 cm od stropu (wkop wtórny). We wkopie trzy kamienie różnej wielkości (do 50×40×30 cm), fragmenty nieprzepracowanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (21) i przetopiony paciorek szklany (1), w spągu wkopu dwadzieścia nieprzepracowanych paciorków szklanych (2–20), częściowo w pierwotnym układzie koliai (8–17, może także 18–20). W środkowej części spągu jamy grobowej, poniżej dna wkopu wtórnego, zęby (I). *I. Infans I (1–2 l.)*.

Inwentarz (Tabl. CCXXI/317, CCCXX): 1. Paciorek z przejrzystego szkła bezbarwnego, stopiony. Wym. ok. 8,5×6×6 mm. 2. Paciorek beczułkowaty z seledynowego szkła półprzejrzystego. Typ TM 4. Średn. 7 mm, wys. 5,5 mm. 3. Paciorek beczułkowaty z opakowego szkła białego. Typ TM 6. Średn. 9–10 mm, wys. 9 mm. 4. Dwa krążkowate paciorki z opakowego szkła czarnego (różowofioletowego). Typ TM 40. Średn. 12,5 i 10 mm, wys. 5 mm. 5. Segmentowy paciorek melonowaty z przejrzystego szkła ciemnozielonego. Typ TM 103a. Dług. 11,5 mm, średn. ok. 8,5 mm. 6. Paciorek poliedryczny z seledynowego szkła półprzejrzystego. Typ TM 129. Dług. 11 mm, przekrój 6×6 mm. 7. Paciorek cylindryczny z opakowego szkła czarnego z żółtymi „oczkami”. Typ TM 212c. Średn. 9 mm, wys. 6 mm. 8. Paciorek krążkowaty z opakowego szkła czarnego. Typ TM 40. Średn. 10 mm, wys. 6 mm. 9. Paciorek krążkowaty z półprzejrzystego szkła zielonego. Typ TM 4. Średn. 8 mm, wys. 6,5 mm. 10. Paciorek z przejrzystego szkła bezbarwnego, żłobkowany, wrzecionowaty. Typ TM 179. Dług. 9 mm, średn. 6,5 mm. 11. Paciorek beczułkowaty z opakowego szkła czarnego. Typ TM 11. Średn. 8,5 mm, wys. 4,5 mm. 12. Paciorek z opakowego szkła białego (zachowany w okrucach). Typ TM 6. 13. Paciorek beczułkowaty z nieprzejrzystego szkła seledynowego. Typ TM 8. Średn. 7,5 mm, wys. 6 mm. 14. Paciorek beczułkowaty z opakowego szkła czarnego. Typ TM 11. Średn. 8,5 mm, wys. 5,5 mm. 15. Paciorek beczułkowaty z nieprzejrzystego szkła seledynowego. Typ TM 8. Średn. 8,5 mm, wys. 6,5 mm. 16. Paciorek krążkowaty z opa-

kowego szkła czarnego. Typ TM 40. Średn. 10,5 mm, wys. 5 mm. 17. Cylindryczny paciorek z opakowego szkła seledynowego (cięty z rurki). Typ TM 4. Średn. 8 mm, wys. 5 mm. 18. Paciorek dwustożkowaty z przejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 67. Średn. 8 mm, wys. 6 mm. 19. Paciorek kulisty z przejrzystego szkła błękitnego. Typ TM 18. Średn. 6 mm, wys. 4 mm. 20. Paciorek krążkowaty z opakowego szkła czarnego. Typ TM 11. Średn. 8 mm, wys. 4,5 mm. 21. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepracowanych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 318 (10E/IVb–11E/Ia)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXX/318).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, w spągu humusu. Jama owalna lub prostokątna o silnie zaokrąglonych krótszych ściankach, o wym. ok. 140×50 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NE). Wypełnisko miąższości ok. 45 cm, jasnobrązowe i jasnoszare, o rozmytych granicach słabo czytelnych na tle żółtego piasku calcowego. W spągu w części N para zapinek (1, 2) główkami odpowiednio na SE i SW (przy lewej fragment kości obojczyka), pomiędzy nimi zęby (I), na N od nich paciorki (3–5). *I. Infans I wczesny*.

Inwentarz (Tabl. CCXX/318): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk płaski z poprzecznie karbowanym żeberkiem, nóżka płaska o sfazowanych krawędziach. Sprężynka czterozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Dług. 52 mm, wys. 16 mm, waga 4,61 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk płaski z poprzecznie karbowanym żeberkiem, nóżka płaska o sfazowanych krawędziach. Sprężynka czterozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Dług. 51 mm, wys. 19 mm, waga 4,40 g. 3. Paciorek bursztynowy, płaskokulisty. Grupa TM XXX. Średn. 8,5 mm, wys. 5 mm. 4. Paciorek bursztynowy, płaskokulisty. Grupa TM XXX. Średn. 8 mm, wys. 4,5 mm. 5. Paciorek z półprzejrzystego szkła niebieskozielonego, rurkowaty, żłobkowany. Typ TM 182. Dług. 24 mm, średn. 10 mm. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepracowany. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 319 (10E/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXII/319).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, od S zniszczony przez wkop nowożytny. W stropie zarys kolisty, o średn. ok.

110 cm, niżej czworokątny o silnie zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 110×100 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 55 cm, z niemal płaskim dnem opartym na warstwie zwartych żwirków. Wypełnisko w górnej części, do ok. 20 cm poniżej stropu, szarobrunatne, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W szarobrunatnej warstwie duży gładz (ok. 60×40×35 cm) z jedną ścianą wypłaszczoną i wyraźnymi śladami obłupywania pozostałych, obok, nieco niżej i częściowo już w czarnej warstwie, mniejszy kamień (ok. 35×25×20 cm). W czarnej warstwie rozproszone przepalone kości (I) i kilka ułamków ceramiki (1, 2). *I. Adultus* (111,1 g). *III.1. Betula sp.* (3); 2. *Carpinus betulus* (6); 3. *Nieoznaczone* (21) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXII/319): 1. Trzy fragmenty wylewu i dna małego naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 5 cm. 2. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od NW strop obiektu 319 sąsiadował z jamą obiektu (grobu?) 320.

OBIEKT 320 (10E/III-IVa)

Nieokreślony (ciałopalny grób bezpopielnicowy?) (Tabl. CCXXII/320).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, pomiędzy jamami grobów 319 i 321. Zarys kolisty, o średn. ok. 65–70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko czarne z węglami drzewnymi, bez zauważalnych śladów kości.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

Uwagi: Od SE strop obiektu 320 sąsiadował z jamą grobu 319, od SW łączył się ze stropem grobu 321, tu jednak identyczna barwa i struktura wypełnisk nie pozwoliła na ustalenie ich wzajemnej stratygrafii.

OBIEKT 321 (10D/IVd–10E/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXII/321).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, od S naruszony przez wkop nowożytny. Jama nieregularnie czworokątna, o wym. ok. 150×110 cm, w przekroju nieckowata o płaskim dnie, miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko w stropie plamiste, brunatnoczarne i czarne, niżej jednolicie smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W wypełnisku bardzo nieliczne przepalone kości (I), ułamki grzebienia (1) i liczne fragmenty ceramiki (2–10), w tym stempelkowej (2). *I. Infans I–II* (1,8 g). *III.1. Betula sp.* (20); 2. *Tilia sp.* (21); 3. *Liściaste* (8) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXIII–CCXXIV/321): 1. Fragment trójwarstwowego grzebienia z poroża: ułamek płytki wewnętrznej spiętej nitom ze stopu miedzi z (niezdobioną?) okładziną uchwytu. Wym. 24×19 mm. 2. Fragment (niecharakterystyczny) naczynia glinianego wykonanego na kole (tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*); nieprzepalony (?). Powierzchnia gładka, brązowa. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30 (?). 3. Fragment naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, z dużym kolankowatym uchem kanalikowym, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?), zniszczona. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, z dużym uchem, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 5. Fragment naczynia glinianego (pucharu?) lepionego ręcznie, z miękko rytą bruzdą na barkach, przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Typ VIIIIC (?). Średn. wylewu 14,5 cm, brzuśca 15 cm. 6. Fragment wylewu naczynia glinianego (garnka) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa, na brzuścu drobno chropowata. Domieszka drobnoziarnista i ślady organicznej. Typ IC. Średn. wylewu ok. 17 cm, brzuśca ok. 19 cm. 7. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista, ślady organicznej. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 19,5 cm, brzuśca ok. 16 cm. 8. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy) lepionego ręcznie, z lekko zaznaczoną szyjką, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 23 cm, brzuśca ok. 20 cm. 9. Ok. 45 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym dwa ułamki różnych naczyń z listwami plastycznymi. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe od brunatnych. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 10. Fragment ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalony (?). Powierzchnia chropowata, brunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Od NE stropy grobu 321 i obiektu (grobu?) 320 łączyły się, jednak identyczna barwa i struktura wypełnisk nie pozwoliła na ustalenie ich stratygrafii. Ułamki ceramiki stempelkowej (2) też w obiektach 287 (3), 306A (3), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 342 (3), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 322 (10D/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXV/322).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Na poziomie stropu zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 90 cm,

w przekroju nieckowaty, o niemal pionowych ścianach i płaskim dnie, miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne do szaroczarne, przy ścianach i w sągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), miąższości ok. 50–55 cm; w stropie duży odłupek od (przeżarzonego?) głazu granitowego. W jamie rozproszony nieliczne przepalone kości (I), okruchy przepalonego szkła (1, 2) i kilkadziesiąt fragmentów ceramiki (3–8). *I. Osoba dorosła* (33,0 g). *III.1. Betula sp.* (24); *2. Carpinus betulus* (2); *3. Tilia sp.* (1); *4. Rosaceae* (3); *5. Liściaste* (4); *6. Nieoznaczone* (4) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXV/322, CCCXX): 1. Paciorek z opakowego szkła czarnego z białą nitką falistą, całkowicie przepalony, z przytopionymi kilkoma okruchami nieprzejrzystego szkła turkusowego. Typ TM 263a (?). 2. Ok. 20 okruchów nieprzejrzystego szkła turkusowego (z paciorka). 3. Cztery fragmenty (brzuśca i pierścieniowatej nóżki) naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, zdobionego odciskami stempelków (pierścień perełkowany, rozeta i liść palmowy; tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*); nieprzepalone (?). Powierzchnia gładka, brązowa. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego (misczki?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia zagładzona, nierówna, spękana, ciemnobrunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista z ziarnami grubymi, widoczna na powierzchni; ślady domieszki organicznej. 5. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony, z zaznaczoną szyjką. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony, ze śladem nalepianego ucha. Nad załomem brzuśca pasmo nieregularnego, bardzo płytko i miękko rytego zygzaka (?), wyżej niskie żeberko, nad którym pasmo półksiężycowatych odcisków wykonanych metalowym stempelkiem. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. 7. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. Ok. 40 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym cztery ułamki różnych wylewów. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe do brunatnych. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Ułamki ceramiki stempelkowej (3) też w obiektach 306A (3), 287 (3), 321 (2), 330 (2), 339 (2), 342 (3), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 323 (10F/IVc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXXIV/323).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Na poziomie wyróżnienia jama bardzo słabo czytelna. Wyraźny prostokątny zarys o wym. ok. 170×80 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NW), pojawił się na głęb. ok. 55–60 cm. W przekroju jama prostokątna o płaskim dnie, sięgającym głęb. ok. 95 cm. Do głęb. ok. 70–75 cm wypełnisko niejednolite, brunatne, miejscami szare i szarobrunatne (wkop), niżej jasnobrązowe, bardzo słabo odróżniające się od piasku calcowego. W stropie wkopu bryłka stopionego szkła (1), ułamki przepalonego grzebienia (3), okruchy ceramiki (5) i dwa drobne fragmenty przepalonych kości (I). W centrum jamy grobowej, na głęb. ok. 80 cm, sprzączka (2). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Osoba niedorośła?* (0,8 g).

Inwentarz (Tabl. CCXXIV/323, CCCXXIV): 1. Amorficzna bryłka stopionego przejrzystego szkła zielonkawego (zielonkawożółtego) i ok. 20 okruchów takiego szkła, z pucharaka ze szlifowanymi owalami (?). 2. Sprzączka ze stopu miedzi, jednoczęściowa, z ramą owalną/półokrągłą. Typ AD1/AH1. Wym. 20×24,5 mm, waga 2,28 g. 3. Dwa fragmenty (okładziny uchwytu i zęba) trójwarstwowego grzebienia z poroża, przepalone. 4. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 5. Pięć okruchów ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₂–C₃ (?).

OBIEKT 324 (10F/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXVII/324).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys owalny, o wym. ok. 120×80 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko smolistoczarne, z węglami drzewnymi, w stropie od W duży kamień (ok. 35×25×20 cm), od E negatyw kolejnego głazu (ok. 60×45 cm). W jamie rozproszone przepalone kości (I), ułamki grzebienia (1) i ceramiki (2). *I. Adultus–maturus* (78,9 g).

Inwentarz (Tabl. CCXVII/324): 1. Dwa fragmenty wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża, być może z dzwonowatym uchwytem. Typ Thomas III (?). Wym. ok. 43×13 mm i 11×13 mm. 2. Dwa fragmenty jednego (?) naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone: fragment wylewu o powierzchni gładkiej, brązowej (?), i fragment drobno chropowatego brzuśca barwy brązowej (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IA (?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C₃–D (?).

OBIEKT 325 (10F/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXXVI/325).

Opis: Odslonięty na głęb. ok. 20 cm, naruszony przez

korzenie sosny. Jama owalna, o wym. ok. 80×60 cm, w przekroju nieckowata z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 25–30 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi. Od NW jama naruszona przez owalny wkop o wym. ok. 120×70 cm, sięgający ok. 60 cm poza jej granicę, w przekroju lejowaty, o głęb. ok. 50–55 cm. Wypełnisko wkopu czarne i ciemnobrunatne, w spągu smolistoczarne z węglami drzewnymi (III); w górnej części wkopu trzy głazy (ok. 80×40×35, 60×35×30 i 40×30×30 cm). W centrum spągu jamy grobowej przepalona i uszkodzona misa (5; fragment jej wylewu znaleziono we wkopie), w niej zapinka (1); w całej jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I), dwa przęśliki (3, 4), fragment drugiej zapinki (2) i kilka ułamków przepalanej ceramiki (6), a także kilka fragmentów ceramiki nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Adultus–maturus*, K? (63,2 g). *III. Nieoznaczone* (6) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXVI/325): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką ze stopu miedzi, kuszowata, dwuczęściowa, uszkodzona. Kabłąk lekko kolankowaty, w przekroju prostokątny ze sfazowanymi krawędziami. Sprężynka 12-zwojowa na osi. Typ Almgren 161–162. Długość. ok. 51 mm, wys. 19 mm, waga 6,99 g. 2. Fragment (szpila z połową 10-zwojowej sprężynki na osi) dwuczęściowej zapinki kuszowatej, zapewne z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Długość szpili 37 mm. 3. Przęslik gliniany, dwustożkowaty, z płaskimi biegunami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa do ciemnobrunatnej. Średn. 42 mm, wys. 30 mm. 4. Przęslik gliniany, dwustożkowaty, z płaskimi biegunami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Średn. 30 mm, wys. 18 mm. 5. Misa gliniana lepiona ręcznie, asymetryczna, lekko przepalona, uszkodzona. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 21 cm, brzuśca ok. 19,5 cm, dna 6,5 cm, wys. 7,5–9 cm. 6. Cztery fragmenty ceramiki starożytnej, częściowo przepalone. 7. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

Uwagi: Od N wkopany w SE skraj grobu 355.

OBIEKT 326 (10F/III-IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXVI/326). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20 cm, od N naruszony przez korzenie sosny. Jama kolista, o średn. ok. 90 cm, w przekroju nieckowata z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 30–35 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w stropie od NE czarnobrunatne; w stropie duży kamień (ok. 35×20×25 cm). W wypełnisku przepalone kości (I) i ułamek grzebienia (1) oraz fragment nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki

żelaza (2). *I. Adultus–maturus*, K? (82,4 g). *III.1. Betula sp.* (7); 2. *Tilia sp.* (3); 3. *Nieoznaczone* (3) (TS).

Inwentarz: 1. Dwa okruchy wewnętrznych płytek trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 327 (10D/II-IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXXVII/327).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm. Jama kolista, o średn. ok. 100 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55 cm. Przy ścianach i w spągu wypełnisko jamy grobowej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), wyżej zasypisko wkopu wtórnego: warstwa żółtego piasku przemieszanego ze szczątkami stosu, nad nią, w stropie i w części środkowej warstwy płamiste, szare i brunatnoszare, w centrum niemal sięgające spągu warstwy smolistoczarnej; w stropie wkopu duży kamień (ok. 50×30×20 cm). W całym wypełnisku rozproszone bardzo drobne, silnie przepalone kości (I), w przydennej części jamy, w smolistoczarnej warstwie rozproszone przepalone fragmenty ceramiki i elementy wyposażenia (1–11). *I. Adultus–maturus*, K? (60,5 g). *III. Liście* (1) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXVII/327, CCCXX): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju wieloboczny, nóżka o spłaszczonym grzbiecie, z profilowanym polem metopowym u nasady. Sprężynka ośmiozwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość. 48 mm, wys. 20,5 mm, waga 7,90 g. 2. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju wieloboczny, nóżka o spłaszczonym grzbiecie, z profilowanym polem metopowym u nasady. Sprężynka asymetryczna, siedmiozwojowa, na osi z jednej strony zakończonej profilowanym guzkiem (naprawiana?). Typ Almgren 161–162. Długość. 48,5 mm, wys. 20 mm, waga 7,74 g. 3. Fragment nieokreślonego przedmiotu z wąskiej blaszki ze stopu miedzi, z końcem zawiniętym w uszko (nasada ramy dwuczęściowej sprzączki grupy AD?). Szer. blaszki 5,5 mm. 4. Fragment stopionego pierścieniowatego paciorka z bezbarwnego szkła przejrzystego. Typ TM 42x / Alekseeva 17. Wys. ok. 16 mm, średn. ok. 30 mm. 5. Ok. 60 drobnych okruchów dwóch (?) miniaturowych paciorków z błękitnego szkła przejrzystego. 6. 13 grudek stopionego białego szkła opakowego, z paciorka. 7. Siedem fragmentów płytek wewnętrznych i niezdobionej okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt półkolisty, wysoki (?).

Typ Thomas I.1 (?). Dług. ułamków do 47 mm. **8.** Trzy małe fragmenty nieokreślonego przedmiotu z wąskiej taśmy żelaznej, silnie skorodowane. Dług. łączna ok. 30 mm, szer. 4 mm. **9.** Fragment wylewu naczynia glinianego (wazy?) lepiącego ręcznie, przepalony. Szyjka wydzielona uskokiem, zdobiona delikatnie rytym pasmem zakreskowanych pól trójkątnych. Powierzchnia starannie wygładzona, pierwotnie jasnobrunatna (?). Domieszka bardzo drobnego tłucznia. Typ IVA. Średn. wylewu 16,5 cm, brzuśca 18,5 cm. **10.** Ok. 80 fragmentów jajowatego garnka glinianego lepiącego ręcznie, przepalonych. Brzeg nierówny, ze śladami wygniatania. Powierzchnia nierówna, spękana, pod wylewem zagładzona, na brzuścu drobno chropowata, jasnobrunatna (?). Liczna domieszka średnio- i gruboziarnista. Typ IA. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca ok. 19,5 cm. **11.** Sześć fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 328 (10D/IVc–11E/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXIV/328).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm. Jama nieregularnie owalna, o wym. ok. 90×60 cm, w przekroju nieckowata z płaskim dnem, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko plamiste, jasnoszarobrunatne, miejscami ciemniejsze, z bardzo nielicznymi, drobnymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamkiem ceramiki (1). *I. Osoba niedorośła (1,2 g).*

Inwentarz: 1. Drobny, niecharakterystyczny ułamek ceramiki lepiącej ręcznie, przepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 329 (10E/IVb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXXVIII/329).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie jama nieregularnie owalna, o słabo czytelnym zarysie o wym. ok. 150×120–130 cm, w części przydennej czworokątna, o wym. ok. 100×90 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 65–70 cm. Wypełnisko niejednolite: w górnej części od N do głębokości ok. 25 cm od stropu smolistoczarne z węglami drzewnymi, od S brunatne i szarobrunatne (wkop?), niżej warstwa żółtego piasku, w spągu smolistoczarna warstwa z węglami drzewnymi, miąższości ok. 10–13 cm, w niej bardzo nieliczne przepalone kości (I); w całym wypełnisku kilkanaście rozproszonych fragmentów ceramiki (2–4), w tym nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (4), w górnej części jamy bryłka stopionego szkła (1). *I. Osoba niedorośła (9,3 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXXVIII/329, CCCXX): 1. Amorficzna bryłka stopionego czarnego szkła nieprzejrzyste, z paciorka. 2. Sześć fragmentów naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalonych. Szyjka wydzielona uskokiem, ma szyjce plastyczne żeberko. Powierzchnia wygładzona, nierówna, jasnobrązowa. Domieszka średnio- i gruboziarnista. 3. Cztery niecharakterystyczne ułamki ceramiki lepiącej ręcznie, przepalone. 4. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 330 (10E/III-IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXIX/330).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie zarys owalny, o wym. ok. 180×140 cm, niżej ok. 160×120–130 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości do ok. 60 cm. Wypełnisko niejednolite, brunatne, ciemnobrunatne i smolistoczarne ze szczątkami stosu (III); w części NE dwa głazy (ok. 65×40×35 i 50×45×35 cm) i dwa mniejsze kamienie. W wypełnisku liczne przepalone kości (I), fragment grzebienia (1) i okruchy paciorka (3) oraz fragmenty ceramiki (2, 4–7), w tym nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (7). *I. Adultus–maturus (232,4 g). III.1. Betula sp. (2); 2. Tilia sp. (1); 3. Liściaste (16); 4. Nieoznaczone (4) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCXXIX/330): 1. Fragment wewnętrznej, szczytowej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża, z resztkami żelaznego nitu, oraz mały ułamek płytki z nasadami zębów. W grzbiecie płytki szczytowej jeden regularnie kolisty kanalik o nieokreślonym przeznaczeniu (na trzpień guzka?). Dług. płytki 44 mm, grub. 6,5 mm, średn. trzpienia nitu ok. 1,5 mm, średn. kanalika ok. 1,5 mm. 2. Fragment brzuśca naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, zdobiony odciskami stempelków (róg obfitości, pierścień perełkowany, rozeta i liść palmowy; tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*); lekko przepalony (?). Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30. 3. Ok. 10 okruchów paciorka poliedrycznego z półprzejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 128. 4. Fragment wylewu naczynia (pucharka?) glinianego lepiącego ręcznie, przepalony. Nad ostrym załomem brzuśca pasmo ukośnego kreskowania, wyżej nieregularna, płaska listwa plastyczna ukośnie naciana. Powierzchnia starannie wygładzona, brunatna lub brunatnoczarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIIIA/B (?). Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca 17 cm. 5. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, przepalonych, w tym ułamek wylewu. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i brązowe. Domieszka drobnoziarnista. 6. Ok. 15 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki

lepionej ręcznie, w większości przepalonych. 7. 23 fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Ułamki naczyń zdobionych stempelkami (2) także w obiektach 287 (3), 306A (3), 321 (2), 322 (3), 339 (2), 342 (3), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 331 (10E/IIIc)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXXVIII/331).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie zarys bardzo słabo czytelny, o silnie rozmytych granicach: od N nieregularny, o średn. ok. 80 cm i niejednorodnym, brunatno-czarnym wypełnisku z węglami drzewnymi, od S jasnobrązowy, o dług. ok. 80 cm i szer. do 60–65 cm (zorientowany? po osi N-S). W przekroju jama grobu nieckowata, o skośnych ścianach N i S oraz płaskim (?) dnie, miąższości ok. 35 cm; w części N wkop sięgający głęb. 25–30 cm od stropu, z niejednorodnym, brunatnym, czarnym i smolistoczanym wypełniskiem. We wkopie jeden drobny ułamek przepalanej kości (I) i dwa przepalane paciorki (1, 2) oraz ułamek nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz (Tabl. CCXXVIII/331): 1. Paciorek segmentowy ze szkła ciemnozielonego, przezroczystego. Typ TM 92a. Dług. 8,5 mm, średn. 5 mm. 2. Mały fragment paciorka poliedrycznego ze szkła fioletowego, półprzezroczystego. Typ TM 128. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 332A (10E/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXXX/332A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama o zarysie kolistym, o średn. ok. 110 cm, w przekroju workowata, o pionowych ścianach i płaskim, lekko skośnym dnie, miąższości ok. 75 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne, od S brunatne (śląd wkopu?), przy dnie smolistoczar-na warstwa miąższości ok. 12–15 cm, przesycona węglami drzewnymi. W środkowej części wypełniska duży kamień (ok. 35×30×30 cm). W jamie ułamki ceramiki (2, 3), w większości nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (3), w czarnej warstwie w spągu bardzo nieliczne przepalane kości (I) i stopiony paciorek (1). *I. Osoba niedorośla? (3,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXXX/332A, CCCXX): 1. Bryłka stopionego białego szkła opakowego, prawdopodobnie z paciorka rurkowatego. Typ TM 138 (?). Dług. 17 mm.

2. Cztery niecharakterystyczne ułamki ceramiki lepionej ręcznie, przepalane. 3. 12 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (?).

Uwagi: Od N prawdopodobnie naruszony przez krawędź jamy grobu 332B.

OBIEKT 332B (10E/IIIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXXX/332B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm. W stropie zarys jamy słabo czytelny, owalny, o wym. ok. 80×60 cm, na głęb. 45–50 cm wydłużony, owalny, o wym. 70×30 cm, zorientowany po osi N-S. W przekroju zarys nieckowaty o płaskim dnie, miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami szarawe, o granicach słabo czytelnych na tle żółtego piasku calcowego. W wypełnisku kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3) i nadtopiony paciorek (2), w spągu w części N zapinka (1) leżąca główką na SE. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CCXXX/332B): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, w przekroju wieloboczny, wzdłuż szczytu poprzecznie karbowany, nóżka facetowana wypełnione poprzecznymi nacięciami. Sprężynka asymetryczna, siedmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartytory*. Dług. 56 mm, wys. 18 mm, waga 8,08 g. 2. Paciorek z białego szkła opakowego, wrzecionowaty, uszkodzony. Typ TM 75. Dług. zach. 12,5 mm, średn. do 8,5 mm. 3. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

Uwagi: Od S prawdopodobnie naruszał krawędź stropu jamy grobu 332A.

OBIEKT 333 (10E/III-IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXI/333).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie zarys jamy kolisty, o średn. ok. 100 cm, niżej niemal kwadratowy, o boku ok. 90 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie w centrum plamiste, ciemnobrunatne i czarne; w jamie rozproszone, liczne przepalane kości (I) i drobne fragmenty ceramiki (1, 2). *I. Adultus–maturus (128,7 g).*

Inwentarz: 1. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 2. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 334 (10E/IIIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXII/334).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Na poziomie wyróżnienia zarys jamy amorficzny, o wym. ok. 90×70 cm, niżej nieregularnie kolisty, o średn. ok. 65 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko w partii stropowej plamiste, ciemnoszare i szaroczarne z węglami drzewnymi, w partii przydennej i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (warstwa miąższości ok. 20–30 cm), naruszone przez nory zwierzęce. W jamie, głównie w czarnej warstwie wypełniska, rozproszone przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (7–9) i elementy wyposażenia (1–6) oraz ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Iuvenis-adultus, K?* (90,8 g).

Inwentarz (Tabl. CCXXXII/334, CCCXX): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty, w przekroju daszkowaty, na szczycie zdobiony rzędem podwójnych nakłuc; nóżka facetowana. Sprężynka asymetryczna, siedmiozwojowa, na osi przytrzymywanej pseudohaczykiem, powstałym po rozcięciu łożyska osi przy główce zapinki (naprawa?). Typ Almgren 161–162 / war. *Jartypory*. Długość 51 mm, wys. 18 mm, waga 6,71 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi*, jednodzielna. Rama półokrągła, płaska w przekroju, kolec facetowany. Typ AD11. Wym. 27×40 mm, waga 4,43 g. 3. Mały fragment tordowanego trzonu haczyka wrzeczona (tzw. szpili hakowej) ze stopu miedzi, nadtopiony. Długość 12,5 mm. 4. Sześć paciorków tzw. pestkowatych z półprzejrzystego szkła różowofioletowego, stopionych. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. ok. 10 mm. 5. 16 fragmentów płytek wewnętrznych i okładziny uchwyty trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi i kości (poroża?). Uchwyt wysoki, półkolisty (?), z odciskanymi regularnie koncentrycznymi kółkami różnej wielkości oraz podwójnymi liniami z drobnych nacięć. Typ Thomas I.1 (?), motyw B/C. 6. Gliniany przęślik dwustożkowy o płaskich biegunach, lekko asymetryczny. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Wys. 31 mm, średn. 35 mm. 7. Fragment brzuśca dużego grubościennego naczynia glinianego (zasobowego?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia schropowana rozrzedzoną gliną, pierwotnie jasnobrązowa (?). Domieszka średnio- i gruboziarnista, ślady domieszki organicznej. 8. Ułamek wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 9. Sześć niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 10. Ułamek ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 335 (10E/IVc–11E/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXX/335).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 100×70 cm, w przekroju nieregularnie nieckowata, miąższości ok. 35–45 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne, w spągu czarne ze szczątkami stosu (w części S warstwa miąższości ok. 10 cm). W stropie od S duży kamień (ok. 45×45×35 cm), niżej dwa mniejsze (do ok. 35×20×15 cm). W jamie nieliczne przepalone kości (I) i fragmenty ceramiki (1, 2), a także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I.1. Adultus-maturus; 2. Infans I wczesny (łącznie 15,1 g)*. **Inwentarz** (Tabl. CCXXX/335): 1. Mała miseczka gliniana lepiona ręcznie, lekko asymetryczna, zachowana w ok. ½, przepalona. Powierzchnia gładka, brunatna (?). Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ XIVA. Średn. wylewu ok. 10 cm, brzuśca 9 cm, dna 3,5 cm, wys. 5,5 cm. 2. Niecharakterystyczny fragment ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. 3. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 336 (10F/IVb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXXXIII/336).

Opis: Na głęb. 20–25 cm zarys jamy grobowej prostokątnej o zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 150×60 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem 4–5° na NW), w przekroju wanienkowaty, o niemal pionowych ścianach i płaskim dnie, sięgającym głęb. 75–80 cm. Wypełnisko jasnoszarobrązowe, w części centralnej do głęb. ok. 10–15 cm poniżej stropu plamiste, ciemnobrunatne i czarne ze śladami węgla drzewnych (wkop wtórny?). W spągu, na głęb. ok. 60 cm, w centrum jamy grobowej dwa skupiska zębów (szczęki i zuchwy – I), przy S ścianie kubek (1). *I. Infans II (ok. 10 l.)*.

Inwentarz (Tabl. CCXXXIII/336): 1. Beczułkowaty kubek gliniany lepiony w ręce, z kolankowatym uchem, lekko asymetryczny. Powierzchnia nierówna, na brzuścu szorstka, pod wylewem i nad dnem zagładzona, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka średnio- i gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVC. Średn. wylewu ok. 11 cm, brzuśca 15 cm, dna 6,5–7,5 cm, wys. 12,5–13,5 cm. 2. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od N naruszony przez jamę grobu 337.

OBIEKT 337 (10F/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXIII/337).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama nieregularnie owalna, o wym. ok. 100×85 cm, niżej kolistą, o średn. ok. 85 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w stropie od W jasnobrunatne; w części S silnie naruszone przez korzenie i nory zwierzęce. W jamie rozproszone nieliczne silnie przepalone kości (I), paciorki (1–4), ułamki grzebienia (6) i nieokreślonego przedmiotu (5) oraz zachowany w całości kubek z pierwotnie odtrąconym uchem (7). *I. Osoba dorosła (45,4 g). III.1. Betula sp. (5); 2. Liściaste (6); 3. Nieznane (7) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCXXXIII/337, CCCXX): 1. Dwa paciorki mozaikowe z czarnego szkła opakowego z wtopionymi plamkami szkła białego, czerwonego i jasnozielonego, nadtopione. Typ TM 198e-f / Gopkalo I.10. Średn. ok. 12 mm, wys. 9–10 mm. 2. Dwa paciorki rurkowate o ośmiobocznym przekroju z opakowego szkła błękitnego. Typ TM 113x. Dług. ok. 17 mm, średn. 3,5 i 4,5 mm. 3. Paciorek mozaikowy, prostopadłościenny, z nieprzejrzystego szkła błękitnego i ciemnobłękitnego, z motywem liści ze szkła opakowego czerwonego w białych obwódkach. Typ TM 354f. Wym. 11×10×6 mm. 4. Paciorek mozaikowy z czarnego szkła opakowego z wtopionymi plamkami szkła białego, czerwonego i jasnoniebieskiego, nadtopiony. Typ TM 198e-f / Gopkalo I.10. Średn. 10 mm, wys. 8 mm. 5. Mały fragment nieokreślonego przedmiotu (kółka?) ze stopu miedzi. Dług. 7 mm. 6. Mały ułamek płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. 7. Beczułkowaty kubek gliniany lepiony w ręce, intencjonalnie uszkodzony. Ucho pierwotnie taśmowate (?), wylew i dno słabo zaznaczone. Powierzchnia zagładzona, nierówna, brązowa. Bardzo liczna domieszka średnio- i gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVA/C. Średn. wylewu ok. 8 cm, brzuśca 9 cm, dna 4,5–5 cm, wys. 7,5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Wkopany w N skraj jamy grobu 336.

OBIEKT 338 (10F/IVb-c)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXXXIV/338).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama w kształcie nieregularnego owalu, o wym. ok. 95×45 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem 8–9° na NE). Wypełnisko jasnobrązowe, słabo czytelne na tle żółtego piasku calcowego, o trudnych do uchwycenia granicach. Spąg jamy 12–14 cm poniżej poziomu wyróżnienia, na głęb. ok. 35 cm. W centralnej i S części jamy grobowej dwie splekane misy (7, 8), pierwotnie ustawione obok siebie na osi grobu; na dnie jednej z nich (7) kilka małych kamieni i odłupków kamiennych (6). Na N od naczyń dwie (różne!) zapinki nóżkami na NE (1) i NW (2), na N od

nich trzy paciorki i dwa wisiorki wiaderkowate (3, 4), przy nich, ok. 10 do 30 cm na S od skraju jamy grobowej, nieprzepalone zęby (I). *I. Infans I (½–1 rok).*

Inwentarz (Tabl. CCXXXIV/338, CCCXXVII): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk silnie wysklepiony, w przekroju daszkowaty, nóżka ze sfazowanymi krawędziami. Sprężynka 10-zwojowa na masywnej osi. Typ Almgren 161–162. Dług. 49 mm, wys. 16 mm, waga 7,97 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk krótki, kolanekowaty, w przekroju kolisty. Sprężynka asymetryczna, 5½-zwojowa, na osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / wzór FM200. Dług. 50 mm, wys. 15,5 mm, waga 4,48 g. 3. Dwa płaskie bursztynowe paciorki krążkowate. Typ TM 391. Średn. 8,5 mm, grub. 3 i 3,5 mm. 4. Paciorek dwustożkowaty z żółtozielonego szkła przejrzystego. Typ TM 63. Średn. 7,5 mm, grub. 5 mm. 5. Dwa wisiorki wiaderkowate ze stopu miedzi, uszkodzone. Korpus gładki, na obu krawędziach zdobiony nakładanym filigranem: przy denku gładkim, przy krawędzi wzdłużnie żłobionym. Typ Beilke-Voigt A.I/H.I / Kaczanowski II/1. Średn. 17 mm, wys. z uszkiem 19 mm, waga >1,51 g. 6. Kamienie (amulety?): cztery małe kamyki polne (wym. do ok. 50×35×19 mm) oraz jeden większy (ok. 51×40×24 mm) i pięć mniejszych okruchów połupanego (przeżranego?) granitu. 7. Misa gliniana lepiona w ręce, nieprofilowana, zachowana w ok. ½, uszkodzona pierwotnie. Wylew słabo zaznaczony, ścieniony. Powierzchnia nierówna, na brzuścu szorstka, pod wylewem i nad dnem zagładzona, brązowa do brunatnej. Domieszka średnio- i gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Zbliż. do typu VIA. Średn. wylewu 19 cm, brzuśca 22 cm, dna 9 cm, wys. 13,5 cm. 8. Misa gliniana lepiona w ręce, nieprofilowana, lekko asymetryczna, niestarannie wykończona, uszkodzona pierwotnie. Dno słabo zaznaczone. Powierzchnia nierówna, jasnobrązowa do jasnobrunatnej. Bardzo liczna domieszka średnio- i gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XaA. Średn. wylewu 18 cm, brzuśca 16 cm, dna 6 cm, wys. 6,5–7,5 cm. 9. Fragment wylewu jajowatego (?) naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia zagładzana, zniszczona. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 10. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (?).

OBIEKT 339 (10D/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXI/339).

Opis: Odsłonięty na głęb. 20–25 cm. Jama nieregularnie kolistą, o średn. ok. 100 cm, w przekroju nieregularnie nieckowata, od miąższości od ok. 45 cm (od NW) do ok. 55 cm (od SE). Wypełnisko niejednolite, smolisto-

czarne, przesycone węglami drzewnymi, miejscami ciemnobrunatne i brunatne, z rozproszonymi stosunkowo licznymi przepalonymi kośćmi (I) i fragmentami ceramiki (3–6) oraz uławkami grzebienia (1). *I. Adultus, K?* (275,7 g).

Inwentarz (Tabl. CCXXXI/339): 1. Osiem małych fragmentów trójwarstwowego grzebienia z poroża, w tym okładziny zdobionej podwójnymi liniami z drobnych poziomych nacięć. 2. Trzy niezdobione fragmenty naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, w tym wylewu z bruzdą pod krawędzią (tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*), lekko przepalone (?). Powierzchnia gładka, szara i brązowoszara. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30. 3. Ok. 25 fragmentów jajowatego naczynia glinianego (garnka) lepięcego ręcznie, przepalonych w różnym stopniu. Powierzchnia zagładzona, nierówna, szarobrunatna (pierwotnie brązowa). Liczna domieszka średnio- i gruboziarnista, widoczna na powierzchni. Typ IA. Średn. wylewu ok. 12,5 cm, brzuśca ok. 15 cm, dna 6 cm. 4. Fragment wylewu małego naczynka (miseczki?) glinianego lepięcego ręcznie, przepalony. Pod wylewem podwójne pasmo linii rytych wypełnionych odciskanymi dołkami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIA (?). Średn. wylewu 7 cm, brzuśca 8 cm. 5. Dwa fragmenty ceramiki lepięcej ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatna i brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Uławkami ceramiki stempelkowej (2) też w obiektach 287 (3), 306A (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 342 (3), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 340 (10D/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXV/340). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie zarys jamy nieregularnie kolisty, o wym. ok. 120×105 cm, niżej prostokątny, o wym. ok. 100×65–75 cm, w przekroju nieregularnie waniękowaty, o miąższości od ok. 55 cm w części NE do ok. 75 cm w części SW. Wypełnisko brunatne i szarobrunatne, w spągu od SW ciemnobrunatne, przy ścianie NE czarne ze szczątkami stosu; w stropie w części SE duży płaski kamień (ok. 50×50×20 cm). W jamie bardzo nieliczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (2–4) i prawdopodobnie igły (1). *I. Osoba niedorośla* (12,0 g).

Inwentarz (Tabl. CCXXXV/340): 1. Dwa uławkami trzonu igły (?) ze stopu miedzi. Dług. 15,5 i 12 mm. 2. Trzy fragmenty naczynia glinianego (dzbana?) lepięcego ręcznie, przepalone. Szyjka pionowo żłobkowana, wydzielona żeberkiem. Powierzchnia gładka, jasnobrą-

zowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA (?). 3. 10 fragmentów ceramiki lepięcej ręcznie, przepalonych w różnym stopniu, w tym ułamek silnie wychylonego wylewu. Powierzchnie gładkie, jasno- i szarobrązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 341 (10D/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXV/341). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama o zarysie prostokątnym, z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 150×80 cm i dłuższej osi na linii N–S, w przekroju waniękowata z płaskim dnem (z wyraźnymi przemykami w głąb calca), miąższości ok. 55–60 cm. Wypełnisko smolisto- i brunatnoczarne z dużymi fragmentami węgla drzewnych (III) w części S i w spągu oraz ciemnobrunatne w części N; w jamie w części S duży kamień (ok. 50×50×35 cm), negatyw (ok. 60×40 cm) kolejnego głązu w stropie w części N. W jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (2–5) i nadtopiony paciorek (1). *I. Osoba niedorośla* (32,4 g). *III.1. Betula sp.* (4); 2. *Liściaste* (6); 3. *Nieoznaczone* (8) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXXV/341): 1. Paciorek kulisty z opakowego szkła czerwonego, nadtopiony. Typ TM 12. Średn. ok. 11 mm, wys. 10 mm. 2. Fragment silnie wygiętego wylewu naczynia glinianego lepięcego ręcznie, przepalony. Pod wylewem niska fałda. Powierzchnia gładka, szara (pierwotnie jasnobrązowa?). Domieszka drobnoziarnista. 3. Mały fragment naczynia glinianego lepięcego ręcznie, przepalony. Zachowana listwa plastyczna, nad nią rząd ukośnych półksiężycowatych odcisków wykonanych metalowym narzędziem. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepięcej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, szare. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 5. Mały fragment naczynia glinianego lepięcego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia drobno chropowata, brązowa. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 342 (10D/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXVI/342).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie zarys jamy nieregularny, owalno-prostokątny, o wym. ok. 170×80 cm i dłuższej osi na linii E–W, niżej trapezowaty, o wym. ok. 150×75 cm, w przekroju waniękowaty z płaskim dnem, miąższości ok. 50–55 cm. Wypełnisko w stropie od NE częściowo smolistoczarne, poza tym

ciemnobrunatne, w części W sięgające niemal do dna grobu, niżej w części NE i E oraz w spągu smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W środkowej części jamy od W, w spągu warstwy ciemnobrunatnej, duży głąz (80×60×45–50 cm), w stropie od SE negatyw (ok. 60×45 cm) kolejnego kamienia. W wypełnisku, głównie w czarnych warstwach, rozproszone przepalane kości (I), fragmenty ceramiki (3–5), ułamki grzebienia (1) i nieokreślonego przedmiotu żelaznego (2); ułamki nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (6) rozproszone w całej jamie. *I. Iuvenis–adultus* (70,1 g). *III.1. Betula sp.* (18); 2. *Rosaceae* (2); 3. *Liściaste* (4); 4. *Nieoznaczone* (1) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXXXVI/342): 1. Dwa małe fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Długość do 10 mm. 2. Fragment przedmiotu (kółka?, uszka?) żelaznego, skorodowany. Wym. 12×14,5 mm. 3. Fragment załomu brzuśca naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim, zdobionego odciskami stempelków (róg obfitości i pierścień perełkowany; tzw. ceramika stempelkowa z *Porolissum*); lekko przepalony. Powierzchnia gładka, szara i jasnobrązowa. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30. 4. Ok. 20 fragmentów wylewu dużej misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych i zdeformowanych. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA–B (?). 5. Ok. 20 drobnych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych (w większości z misy nr 4?). 6. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Ułamki naczynia zdobionego stempelkami (3) także w obiektach 287 (3), 306A (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 353 (2) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 343 (10D/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXVI/343).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama kolistą, o średn. ok. 80 cm, w przekroju nieckowata (?), o miąższości ok. 15 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, z przemykami w głąb calca, w stropie w centrum brunatnoczarne. W jamie nieliczne przepalane kości (I) i dwa fragmenty ceramiki (1, 2). *I. Osoba niedorośła?* (20,2 g).

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 2. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 344 (10D/IVb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXVII/344).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie jama nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 90×75 cm, od N zniszczona przez korzenie sosny, niżej owalna, o wym. ok. 80×50 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko niejednolite, ciemnobrunatne i brunatnoczarne, zakłócone przez nory zwierzęce i korzenie drzewa; w dolnej części przy ścianach i w spągu cienka (ok. 2–3 cm), nieregularna warstwa smolistoczarne. W wypełnisku bardzo nieliczne drobne przepalane kości (I) i fragment ceramiki (1). *I. Osoba niedorośła?* (8,6 g).

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 345 (10F/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXVII/345).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko niejednolite: czarne z węglami drzewnymi, od N i w centrum ciemno- i ciemnobrunatne (zasypywane warstwami?). W wypełnisku rozproszone stosunkowo liczne przepalane kości (I), fragmenty igły (1), grzebienia (8), przeszłik (9) i stopione paciorki (2–7) oraz fragmenty ceramiki (10–14), w tym nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (14). *I. Maturus, K?* (309,3 g).

Inwentarz (Tabl. CCXXXVII/345, CCCXX): 1. Dwa fragmenty igły ze stopu miedzi, z całkowicie stopionym uszkiem. Długość 20 i 11 mm. 2. Paciorek rurkowy z półprzejrzystego szkła zielonego z nitkami opakowego szkła białego i czerwonego, nadtopiony. Typ TM 304d. Długość ok. 25 mm, średn. ok. 13 mm. 3. Paciorek polidryczny z białego szkła opakowego, stopiony. Typ TM 133. Wym. 11,5×6,5×5 mm. 4. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego, i opakowego, czerwonego i czarnego, z paciorków. 5. Amorficzna bryłka stopionego szkła półprzejrzystego, niebieskozielonego, i opakowego, czerwonego, z paciorków. 6. Amorficzna bryłka stopionego szkła półprzejrzystego, różowofioletowego, i opakowego, czarnego, z paciorków. 7. Dwie amorficzne bryłki stopionego szkła opakowego, czarnego, z paciorków. Typ TM 11 (?). 8. Pięć fragmentów płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża. Okładzina zdobiona prostymi i łukowatymi liniami z drobnych trójkątnych nacięć skierowanych do siebie podstawami. Motyw Thomas C.

Dług. skrajnego zęba 25 mm. 9. Przęslik gliniany dwustożkowaty, z płaskimi biegunami, asymetryczny. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. ok. 37 mm, wys. 23 mm. 10. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Pod wylewem fałda, szyjka wydzielona uskokiem. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC (?). 11. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). Średn. wylewu ok. 16 cm, brzuśca ok. 18 cm. 12. Fragment przydenny naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony i zdeformowany. Powierzchnia gładka, brunatna (?). Liczna domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 9 cm. 13. Ok. 10 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym ułamek brzuśca zdobionego rytym wielokrotnym zygzakiem i odciskanymi dołkami. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 14. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

OBIEKT 346A (10D/III-IVb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXXXVIII/346A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama grobowa regularnie prostokątna, o wym. ok. 250×90 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem 9° na NE). Ściany niemal pionowe, dno płaskie, oparte na warstwie białych żwirków, sięgające głęb. ok. 75 cm. Wypełnisko jasnobrunatne, piaszczyste, w stropie plamiste, w części S z nieregularnym szarym i szarobrunatnym przebarwieniem o niejasnym charakterze (wkop wtórny?); przy ścianie E, ok. 15 cm poniżej poziomu wyróżnienia jamy grobowej, stop szkła (10), w całym wypełnisku rozproszone drobne fragmenty nieprzepalonego naczynia (11). W spągu jamy od E jasnoszare pasmo o wym. ok. 180×40 cm – być może ślad rozłożonych zwłok; w obrębie tego pasma od N zęby i fragmenty kości (I), przy nich skupisko paciorków (1–8) z kolii, częściowo w pierwotnym układzie³⁸, i kilka ułamków zdobionych blaszek (9), w centrum fragment kości długiej (I). *I. Adultus wczesny, K?*

Inwentarz (Tabl. CCXXXIX/346A, CCCXX, CCCXXIV): 1. 10 miniaturowych paciorków krążkowatych z opakowego szkła pomarańczowego. Typ TM 54. Średn. 4–5 mm. 2. Dwa miniaturowe paciorki krążkowate z opakowego szkła czerwonego. Typ TM 54. Średn. 3,6–4,2 mm. 3. Miniaturowy paciorek krążkowaty z czarnego szkła opakowego. Typ TM 55. Średn. 5 mm. 4. Pa-

ciorek krążkowaty z półprzezroczystego szkła kobaltowego. Typ TM 30a. Średn. 6,5 mm, grub. 4,5 mm. 5. Dwa fragmenty paciorków segmentowych z opakowego szkła czarnego. Typ TM 97. Średn. ok. 7 mm, grub. 5 i 6 mm. 6. Cztery krążkowate paciorki z opakowego szkła czarnego. Typ TM 40. Średn. 10 mm, grub. 3 mm. 7. Krążkowaty paciorek bursztynowy, wykonany na tokarce. Typ TM 430. Średn. ok. 6,5 mm, grub. ok. 4,5 mm. 8. Rurkowaty paciorek bursztynowy o trójkątnym przekroju, uszkodzony. Typ TM 408. Dług. zach. 12 mm. 9. Pięć ułamków cienkich blaszek ze stopu miedzi, z małymi wytłaczanymi guzkami. 10. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezroczystego, bladzielonego (z naczynia?). 11. Ok. 50 fragmentów i okruchów naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, bardzo słabo wypalonego. Na załomie pasmo bardzo delikatnie rytych ukośnych kresiek. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Liczna domieszka drobnoziarnista. 12. Dwa ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od NW naruszony przez jamę obiektu (grubu?) 346B.

OBIEKT 346B (10D/III-IVb)

Grób ciałopalny (?) (Tabl. CCXXXVIII/ 346B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama nieregularnie kolistą, o średn. ok. 110 cm, w przekroju nieckowata, z niemal płaskim dnem, o miąższości do 35 cm. Wypełnisko intensywnie czarne, przesyczone węglami drzewnymi; w stropie naruszonym i częściowo przemieszczanym przez orkę leśną duży kamień (ok. 70×40×35 cm), przesunięty i przechylony na bok, oraz negatyw drugiego głazu podobnej wielkości. W wypełnisku jeden mały ułamek przepalanej kości (I). *I. Niediagnostyczne (0,2 g).*

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

Uwagi: Obiekt wkopany w NW skraj jamy grobu 346A.

OBIEKT 347A (10D/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXIX/347A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama nieregularnie owalna, o wym. ok. 50×40 cm, w przekroju nieckowata, płytka, miąższości do 20 cm, silnie naruszona przez korzenie drzew i nory zwierzęce. Wypełnisko czarne, przesyczone węglami drzewnymi, ze stosunkowo licznymi przepalonymi kośćmi (I) i uławkami grzebień (1). *I. Adultus/maturus (119,2 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXXXIX/347A): 1. Dwa fragmenty okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebień z poroża, zdobionej liniami z drobnych trójkątnych nacięć.

³⁸ Nie budzi wątpliwości sekwencja paciorków 5/1/1/5/6/3/2/1/1/1/1/1/8/4/1.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od N wkopany w skraj grobu 347B.

OBIEKT 347B (10D/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXIX/347B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys jamy nieregularnie owalny, o wym. ok. 80–90×60 cm, w przekroju workowaty, z pionowymi ścianami i płaskim dnem, miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko w stropie czarnobrunatne, niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi, z pojedynczymi, nieeksplorowanymi śladami przepalonych kości i fragmentami ceramiki (1, 2).

Inwentarz: 1. 10 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i szare. Domieszka drobnoziarnista. 2. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, lekko przepalonych. Powierzchnie zagładzone, nierówne, brunatne. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od N naruszony przez jamę grobu 347A.

OBIEKT 348 (11E/Id)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXL/348).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 70–75 cm. Zarys jamy prostokątny (z silnie zaokrąglonymi ścianami N i S), o wym. od ok. 120×60 cm w stropie do ok. 90×45–50 cm w spągu, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NE); dno jamy sięgało głęb. ok. 100 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrązowe, słabo odróżnialne od piasku calcowego. W spągu przy N krawędzi jamy koliste ślady („cień”) rozłożonych kości czaszki, w jego obrębie zęby (I); obok od SE skupisko paciorków (1–6). *I. Infans II/iuvenis (10–14 l.)*.

Inwentarz (Tabl. CCXL/348, CCCXX): 1. Kulisty paciorek z nieprzejrzystego szkła czarnego. Typ TM 11. Średn. 9,5 mm, grub. 6,5 mm. 2. Paciorek poliedryczny z półprzejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 128. Długość 10 mm, średn. ok. 6,5×6,5 mm. 3. Kulisty paciorek mozaikowy z półprzejrzystego szkła zielonego, z żółto-czarno-czerwonym motywem rozetowym. Typ TM 362e. Średn. 11 mm, grub. 9,5 mm. 4. Kulisty paciorek mozaikowy z czarnego szkła opakowego, z biało-czarno-czerwonym motywem rozetowym (jedna z trzech rozet bez czerwonego środka). Typ TM 362l. Średn. 11 mm, grub. 10 mm. 5. Trzy kuliste paciorki szklane z tzw. złotą wkładką. Typ TM 387b. Średn. 6,5 mm, grub. 5 mm. 6. Krążkowaty paciorek bursztynowy, nieregularny. Grupa TM XXX. Średn. ok. 6,5 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza D (D₁?).

Uwagi: Odsonięty podczas eksploracji grobu 314, który niemal całkowicie zniszczył górne warstwy jego wypełniska; na poziomie wyróżnienia jama grobu 348 nieznacznie naruszała NE narożnik grobu 307A.

OBIEKT 349 (10D/IVc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXIX/349).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 25 cm. W stropie silnie naruszony przez korzenie drzew i nory zwierzęce. Na tym poziomie jama nieregularnie owalna, o wym. ok. 110×70 cm, ok. 25 cm niżej wyraźnie wyodrębniły się dwie części: od SW owalna, o wym. ok. 75×55 cm, od NE nieregularnie owalna, o wym. ok. 40×25–30 cm. Część SW w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 30–35 cm, część NE workowata (po krótszej osi), o miąższości do ok. 30 cm. Wypełniska obu części identyczne: brunatnoczarne i czarne, przesycone węglami drzewnymi, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i kilkoma ułamkami ceramiki (1, 2). *I. Infans I (5,8 g)*.

Inwentarz: 1. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment wylewu. Powierzchnie gładkie, zniszczone, szare. Domieszka drobnoziarnista. 2. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 350 (10F/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXXXIX/350).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys jamy kolistej, o średnicy ok. 40 cm, w przekroju nieckowatej, o miąższości ok. 15 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, słabo czytelne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), bryłką szkła (1) i fragmentami przepalonej ceramiki (2) oraz ułamkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Osoba niedorośła? (3,6 g)*.

Inwentarz (Tabl. CCXXXIX/350, CCCXXIV): 1. Amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego, bladzielonego (z naczynia?). 2. Dziewięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie pierwotnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 3. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 351 (10F/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLI/351).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys kolistej, o wym. w stropie ok. 150×140 cm, niżej o średn. ok. 120 cm, w przekroju nieregularnie nieckowatej, o miąż-

szości ok. 50 cm. Wypełnisko w centrum stropu i przy dnie smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w środkowej części jamy ciemnobrunatne. W jamie nieliczne przepalone kości (I, II) i fragmenty ceramiki (5–9), okruchy szkła (1–3) i ułamek grzebienia (4), a także kilkanaście ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10) i z wczesnych faz neolitu (11). *I. Infans II–iuvenis* (43,8 g). *II. Owca/koza* (3). *III.1. Betula sp.* (21); 2. *Liściaste* (6) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXLII/351): 1. Fragment stopionego przejrzystego szkła jasnozielonego (z paciorka?). Typ TM 13 (?). 2. Mały fragment paciorka (?) z przejrzystego szkła bladezielonego. 3. Nitka stopionego bezbarwnego szkła przejrzystego. 4. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitom ze stopu miedzi. 5. Cztery fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na barkach fałda, na załomie brzuśca pasmo ukośnych linii rytych. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIE (?). 6. Dwa fragmenty naczynia (naczyń?) glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na ostrym załomie brzuśca nieregularne (?) pasmo odcisków przedmiotu metalowego, na barkach fałda podobnie zdobiona. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista i organiczna. Typ VIC (?). 7. Siedem fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Pod krawędzią fałda, szyjka wydzielona uskokiem, załom brzuśca wyraźnie zaznaczony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIE (?). 8. Mały fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony, zdobiony rytym motywem wielokrotnego zygza. 9. Ok. 65 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, cienko- i grubościennie, przepalonych, w tym sześć ułamków wylewów. Powierzchnie pierwotnie gładkie, jasnobrązowe do brązowych. Domieszka drobno- i średnioziarnista, ślady domieszki organicznej. 10. 17 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 11. Sześć przydennych fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalonych. Powierzchnia starannie wygładzona, beżowa, niemal całkowicie zniszczona. Domieszka bardzo drobnego tłucznia (neolit, k. malicka?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od SE naruszający lub naruszony przez grób 352, od S wkopany w jamę grobu 355. Ułamki tego samego naczynia neolitycznego (11) w obiekcie 352 (8).

OBIEKT 352 (10F/IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLI/352). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. W stropie zarys jamy nieregularnie owalny, ok. 15 cm niżej owalny, o wym. ok. 110×75 cm, w przekroju nieckowaty z nie-

mal płaskim dnem, o miąższości ok. 45 cm. W części SE duży kamień (wym. ok. 55×35×30 cm). Wypełnisko brunatne i szarobrunatne, w spągu czarne, ze szczątkami stosu, licznymi przepalonymi kośćmi (I) i fragmentami ceramiki (4–6), fragmentem nieokreślonej ozdoby srebrnej (1), stopem srebra (2) i okruchem szkła (3), także kilkoma uławkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7) i dwoma uławkami naczynia z wczesnych faz neolitu (8). *I. Maturus, M?* (303,0 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLII/352, CCCXX, CCCXXV): 1. Ogniwko z dwóch drucików srebrnych* zawiniętych w pętliki i nawiniętych powrotnie; jedna z pętelek pęknięta, druga przecięta (?) i zagięta, końce drucików nieuszkodzone. Długość łączna 22,5 mm, grubość 1 mm, waga 0,74 g. 2. Grudka stopionego srebra. Waga 0,76 g. 3. Drobną nitką stopionego szkła przejrzystego, bezbarwnego. Długość 10 mm. 4. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na barkach podwójna linia ryta, niżej nieregularnie ryty motyw zygza skrzyżowanego. Powierzchnia gładka, zniszczona, szara. Domieszka drobnoziarnista. 5. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Na szyjce płytka, miękko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. 6. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w tym dwa ułamki wylewów. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe, i zniszczone, szare. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 7. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 8. Dwa fragmenty dna naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalone. Powierzchnia starannie wygładzona, beżowa, niemal całkowicie zniszczona. Domieszka bardzo drobnego tłucznia (neolit, k. malicka?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od SE naruszający lub naruszony przez grób 351. Ułamki tego samego naczynia neolitycznego (8) także w obiekcie 351 (11).

OBIEKT 353 (10F/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLIII/353).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama o nieregularnie kolistym zarysie o średn. ok. 120 cm, w przekroju nieckowata z płaskim dnem, o miąższości ok. 70 cm. W górnej i centralnej części jamy, do głęb. ok. 20 cm od stropu, wypełnisko ciemnoszare i szaroczarne z węglami drzewnymi, niżej łukowata warstwa jasno- i żółtobrązowego piasku z nielicznymi szczątkami stosu, o miąższości ok. 20 cm, w spągu warstwa smolistoczarne przesycona węglami drzewnymi, w niej mała ilość przepalonych kości (I, II) i liczne fragmenty ceramiki. *I. Osoba niedorośla (iuvenis?)* (19,8 g). *II. Owca, koza lub świnia* (1).

Inwentarz (Tabl. CCXLIII/353): 1. Siedem fragmentów

okładziny uchwytu i płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt niski, półkolisty, niezdobiony. Typ Thomas I.2. Wym. płytki 15,5×24 mm. 2. Mały fragment naczynia glinianego wykonanego przy użyciu koła garncarskiego zdobionego odciskami stempelków (pierścień perełkowany; tzw. ceramika stempelkowa z *Porolisum*). Powierzchnia starannie wygładzona, brunatna. Domieszka niewidoczna. Typ Filip F 30 (?). 3. Ok. 10 fragmentów miseczki glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych. Nad załomem brzuśca przewężone pseudouszko. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVIIIIC. Średn. wylewu 12 cm, brzuśca ok. 13,5 cm, dna ok. 5,5 cm, wys. 7 cm. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 5. Fragment przydenny naczynia glinianego (garnka?) lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista i ślady organicznej. 6. Duży fragment naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalony i zdeformowany. Powierzchnia gładka, szara, pierwotnie jasnobrunatna (?). Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Średn. dna ok. 8,5 cm. 7. Fragment pierścieniowatej nóżki naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. 8. Ok. 15 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonej, w tym dwa ułamki wylewów. Powierzchnie gładkie, zniszczone, szare. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 9. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Ułamek tej samej pierścieniowatej nóżki (7) także w obiekcie 367 (2). Fragmenty naczynia zdobionego stempelkami (3) również w obiektach 287 (3), 306A (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 342 (3) i 360 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 354 (10E/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLIV/354). **Opis:** Odkryty na głęb. 20–25 cm. W stropie zarys jamy nieregularnie czworokątnej, o wym. ok. 120×100 cm, z dwoma wyraźnymi negatywami po usuniętych współcześnie kamieniach, zapełnionymi humusem. Ok. 15 cm niżej zarys jamy owalnej, o wym. ok. 120×75 cm. W przekroju jama nieckowata z płaskim dnem, o miąższości ok. 25–30 cm, z nieregularnym przegłębieniem do ok. 40 cm w części E. Wypełnisko smolistoczarne, miejscami brunatnoczarne, ze szczątkami stosu. W jamie nieliczne przepalone kości (I), kilkadziesiąt fragmentów ceramiki (5–8), fragmenty sprzączki (1), część nieokre-

ślonego przedmiotu ze stopu miedzi (2), ułamki grzebienia (3) i okruchy paciorka (4). *I. Infans II* (39, 1 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLIV/354, CCCXX): 1. Sprzączka ze stopu miedzi, dwudzielna, z ramą D-kształtną na osi zakończonej półkulistymi guzkami, i prostokątną skuwką spiętą dwoma nitami; silnie przeżarzona, skuwka zachowana częściowo. Typ AD17/AD29. Wym. ok. 30×41 mm. 2. Fragment nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi: sztabka o przekroju rombopatym, zwężająca się (w rynienkę lub tulejkę o średn. wewnętrznej ok. 2 mm), skorodowana, uszkodzona. Dług. zach. 16,5 mm, szer. ok. 11 mm. 3. Dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. 4. Ok. 30 okruchów paciorka z turkusowego szkła opakowego z „oczkami” (?) czerwono-żółto-czarnymi. Zbliż. do typu TM 221d (?). 5. Ok. 15 fragmentów dzbana glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Szyjka słabo wydzielona, ucho taśmowate, na barkach ryty motyw dwóch pasm wielokrotnego zyg-zaka między liniami poziomymi. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Średn. wylewu 10 cm, brzuśca ok. 15,5 cm, dna 7 cm, wys. ok. 16 cm. 6. Trzy fragmenty wylewu misy glinianej lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. 7. Fragment dna dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalony. Powierzchnia zniszczona. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. dna 9 cm. 8. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 9. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 355 (10F/II-IIIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXLV/355).

Opis: Zarejestrowany na głęb. 25–30 cm, naruszony przez korzenie sosny. Jama grobowa regularnie prostokątna, w stropie o wym. ok. 260×95–100 cm, niżej ok. 200×80 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NE), o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego. W spągu centrum jamy, przy E krawędzi, spięte ze sobą zapinka i sprzączka (1, 2), obok igła (3), wokół nich szarawe przebarwienie (śląd nieokreślonego pojemnika/opakowania?); przy igle niewielki fragment kości długiej. W spągu N części jamy zęby ludzkie (I), ok. 10 cm na SW od nich grzebień (4). *I. Iuvenis wczesny* (12–14 l.). **Inwentarz** (Tabl. CCXLV/355): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, kuszowata, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka płaska o sfazowanych krawędziach, pochewka częściowo stykająca się z nóżką,

sprężynka ośmiozwojowa na osi. Typ Almgren 161–162. Długość 62 mm, wys. 22 mm, waga (ze sprzączką) 12,92 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi*, jednoczęściowa, z owalną płaską ramą o sfazowanej wewnętrznej krawędzi. Typ AD11. Wym. 17×30 mm, waga (z zapinką) 12,92 g. 3. Igła ze stopu miedzi*, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijaikiem. Długość 49 mm, waga 0,41 g. 4. Ok. 15 fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża z nitami ze stopu miedzi*. Uchwyt niezdobiony, półkolisty (?). Szer. u podstawy uchwytu 9 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od NW naruszony przez grób 351, od SE przez jamę grobu 325.

OBIEKT 356 (10E/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXL/356).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, naruszony przez korzenie sosny. Jama o kolistym zarysie średn. ok. 40 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko jasnoszare, przemieszane z silnie rozmytymi szczątkami stosu, przepalonymi kośćmi (I), ułamkami nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi (1) i grzebienia (2) oraz fragmentami ceramiki (3–6). *I. Adultus–maturus, K?* (68,3 g).

Inwentarz (Tabl. CCXL/356): 1. Mały fragment przedmiotu ze stopu miedzi (sprężynki lub spiralki?), przepalony. 2. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. Długość 16 mm. 3. Fragment kolankowatego ucha kanalikowego z naczynia glinianego (dzbanna?) lepionego ręcznie, nieprzepalony (?). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IXA (?). 4. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Na barkach pasmo ukośnych nacięć między dwoma miętko rytymi bruzdami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Grupa VIII (?). 5. Fragment wylewu i dwa okruchy ceramiki lepionej ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnego mineralnego. 6. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 357 (10E/IVd–10F/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLVI/357).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, w stropie zniszczony przez nowożytny wkop (lub orkę); we wkopie duży kamień wywleczony ze stropu grobu, w którym zachował się jego częściowy negatyw. Niżej zarys jamy kolisty, o średn. ok. 50 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w nim bardzo liczne przepalone

kości (I), ułamki grzebienia (1, 2?) i fragmenty ceramiki (3–6), w tym nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Maturus, M?* (418,2 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLVI/357): 1. 10 fragmentów trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi*. Uchwyt zdobiony podwójnymi liniami falistymi z drobnych nacięć i odciskanymi kółkami z zaznaczonym środkiem (motyw Thomas A). 2. Guzek (gwoździak) ze stopu miedzi*, z półkulistą główką (od grzebienia?). Długość 18 mm, średn. główki 9 mm, waga 0,92 g. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, lekko przepalony. Szyjka wydzielona głęboką rytą bruzdą. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. ok. 17 cm. 4. Sześć fragmentów grubościennych ceramiki starożytniej, lekko przepalonych. Powierzchnie zagładzane, ciemnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 5. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone. 6. Siedem niecharakterystycznych ułamków ceramiki starożytniej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 358 (10F/III-IVa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXLVII/358).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys regularnie prostokątny, o wym. w stropie ok. 260×100 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NE), w przekroju prostokątny, miąższości ok. 100 cm, z płaskim dnem wkopanym na ok. 30 cm w zwartą warstwę glin i żwirków. Wypełnisko jasnobrązowe, w górnych warstwach słabo czytelne, zwłaszcza od S. W centrum jamy owalny wkop o wym. ok. 130×70 cm, sięgający lejowato dna jamy grobowej. Wypełnisko wkopu szarobrunatne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I.2) i dwoma ułamkami przepalanej ceramiki (5, 6), zawałone trzema dużymi kamieniami (do ok. 45×40×25 cm), prawdopodobnie przegrzonymi. Na dnie jamy grobowej, na głęb. 115–120 cm, dobrze zachowany szkielet (I.1), w okolicy klatki piersiowej zniszczony przez wkop (brak kości kręgosłupa, miednicy, rąk i żeber – zostały usunięte?) z zalegającym na jego dnie głazem, pękniętym najprawdopodobniej na skutek przeżarzenia. Zwłoki ułożono na prawym boku, głową na N, twarzą na W, z lekko zgiętymi nogami. Za stopami przęslik (4) i igła (2), przy nich nieregularne szarawe przebarwienie o nieregularnych brzegach, być może ślad pojemnika organicznego, na prawej stopie grzebień (1), pod nim haczyk wrzeciona (3). Kości nóg zalegały w większości już w warstwie glinek i żwirów, kości czaszki w piasku. W całej jamie kilka fragmentów nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (7). *I.1. Iuvenis (14–16 l.); 2. Adultus–maturus, K?* (28,8 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLVI/358): 1. Grzebień trójwarstwowy z poroża z nitami organicznymi (drewnianymi?, niezachowanymi). Uchwyt niski, półkolisty z lekko ściętymi bokami, niezdobiony. Typ Thomas I.2. Długość 105 mm, wys. ok. 62 mm, wys. uchwytu 35 mm. 2. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijaikiem. Długość 63 mm, waga 0,94 g. 3. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) ze stopu miedzi, tordowany. Długość zach. 26 mm, waga 0,27 g. 4. Przęslik gliniany dwustożkowaty, zaokrąglony, z płaskimi biegunami, asymetryczny. Powierzchnia zagładzona, nierówna, brunatnoczarna. Średn. 35–36 mm, wys. 30,5 mm. 5. Fragment wylewu i kolankowatego ucha kanalikowego z naczynia glinianego (dzbana?) lepiącego ręcznie, przepalony i zdeformowany. Pod wylewem i wzdłuż ucha miętko ryte bruzdy, załom ucha profilowany. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IXA (?). 6. Fragment brzośca naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, w części dolnej (?) drobno chropowata, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 7. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Obiekty 359A, 359B, 363A, 363B i 367 (10E/III-IVd, 10F/II-IVa)

Pięć grobów ciałopalnych, których przemieszane, niewydzielające się stropy o podobnych wypełniskach zarejestrowano na głęb. ok. 20–25 cm, w spągu humusu. Czytelne zarysy jam grobowych, usytuowanych mniej więcej po linii NW-SE, odsłonięto na głęb. ok. 50 cm (Tabl. CCXLVIII): jama grobu 363A naruszona była od N przez jamę grobu 363B, od S przez jamę grobu 359A, od NW wkopaną w jamę grobu 359B; niezupełnie jasna jest stratygrafia grobów 359B i 367 – prawdopodobnie jama obiektu 359B naruszyła NW skraj jamy obiektu 367.

OBIEKT 359A (10E/IIIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLVIII/359A).

Opis: Na głęb. ok. 25 cm zarys jamy owalny, o wym. ok. 150×100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 55 cm. W stropie części SE przewrócony (?) gład o wym. 65×50×40 cm. Wypełnisko w górnej i centralnej części szarobrązowe, przy ścianach i w spągu szaroczarne i czarna warstwa o miąższości od 10 do 20 cm, ze szczątkami stosu, nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), ułamkiem nitu grzebienia (1) i fragmentami ceramiki (2–4), w większości nieprzepalonej z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Osoba dorosła* (43,4 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLIX/359A): 1. Ułamek nitu ze sto-

pu miedzi, od grzebienia trójwarstwowego. Długość 8 mm. 2. Dwa małe ułamki ceramiki lepiącej ręcznie, zdobione rytymi kreskami (wielokrotnym zygzakiem?), przepalona. Powierzchnie gładkie, pierwotnie jasnobrązowe (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego, przepalony. Pod wylewem miętko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. 13 fragmentów i ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od SE wkopany w jamę grobu 359B, od NW w jamę grobu 363A. Fragment ceramiki (3) klei się z uławkami misy z grobu 311B (7; zob. Tabl. CCXVI/311B:7).

OBIEKT 359B (10E/IIIId–10F/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?) (Tabl. CCXLVIII/359B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys jamy kolistej, o średn. 50–60 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 30 cm, z płaskim dnem. Wypełnisko w górnej części jasnobrązowe, w spągu smolistoczarne z węglami drzewnymi, bez uchwytanych śladów kości.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od SE naruszał (lub był naruszony?) jamę grobu 367.

OBIEKT 360 (10E/IIIc-d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXLIX/360).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 150×110 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 60 cm, z płaskim dnem opartym na warstwie gliniastych żwirków. Wypełnisko niejednolite: w spągu i przydennej części ścian smolistoczarna warstwa przesycona węglami drzewnymi, o miąższości ok. 13–16 cm, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), fragmentami ceramiki, nad nią warstwa żółtego piasku z wtrętami (przemieszanie?, przemycia?) szczątków stosu, w stropie nieckowata smolistoczarna warstwa przesycona węglami drzewnymi, o miąższości ok. 35 cm, ze śladami przepalonych kości, fragmentem paciorka (1) i uławkami ceramiki (2–4); w całej jamie drobne ułamki nieprzepalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Osoba niedorośła* (29,2 g).

Inwentarz (Tabl. CCXLIX/360): 1. Fragment podłużnego płaskiego prostokątnego paciorka o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, różowofioletowego, nadtopiony. Typ TM 119. Długość 14,5 mm. 2. Fragment pierścieniowatej nóżki naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim (tzw. ceramika stempelkowa z Po-

rolissum); nieprzpalony (?). Powierzchnia gładka, brązowa. Gлина bez widocznej domieszki. Typ Filip F 30 (?). 3. Sześć fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, częściowo przpalonych. U nasady uszka pasmo nieregularnych odcisków (stempelka?, patyczka?) między liniami rytymi, na brzuscu pasmo nieregularnego rytego zygzaka wielokrotnego między liniami rytymi. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przpalonych. Powierzchnie zniszczone. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 5. Ok. 10 drobnych ułamków i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

Uwagi: Ułamki ceramiki stempelkowej (2) także w obiektach 287 (3), 306A (3), 321 (2), 322 (3), 330 (2), 339 (2), 342 (3) i 353 (2) oraz wśród znal. luźnych (LZ 4/45).

OBIEKT 361 (10F/II-IIIa)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCL/361).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, naruszony przez nory zwierzęce i korzenie drzew, w stropie rozorany. Jama grobowa nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 230×70 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 6° na NW), w przekroju prostokątna, o niemal pionowych ścianach i płaskim dnie na głęb. 95–100 cm opartym na warstwie zwartych, gliniastych żwirków. W jej górnej części rozległy, nieregularny wkop (dwa wkopy?) o niejednorodnym brunatnoszarym zasypisku, miejscami ciemnoszarym i czarnym z popiołem i węglami drzewnymi, sięgający przydennej partii jamy grobowej. W stropie wkopu od N duży kamień (ok. 45×30×25 cm), w zasypisku tej części nieliczne przpalone kości (I.2) i fragmenty ceramiki (2, 3). W spągu jamy grobowej od N fragmentarycznie zachowana czaszka (I.1) w układzie wskazującym, że zwłoki leżały w pozycji na wznak, w części S, na głęb. 85 cm, grzebień (1). W całej jamie liczne ułamki nieprzpalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). I.1. *Iuvenis/adultus* (15–20 l.); 2. *Osoba dorosła* (14, 1 g).

Inwentarz (Tabl. CCLI/361): 1. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, bardzo źle zachowany. Uchwyt półkolisty, wysoki (?), z rytą bruzdą u podstawy. Typ Thomas I.1 (?). Długość zach. ok. 60 mm, grub. do ok. 11 mm. 2. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przpalone. Na barkach pasmo ukośnych kresek między dwoma nieregularnymi bruzdkami, niżej pasmo podwójnego zygzaka wypełnionego dołkami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 3. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przpalonych, w tym fragment brzusca misy (?). Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Do-

mieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Ok. 50 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: W stropie krawędź NE nieznacznie naruszona przez jamę grobu 374.

OBIEKT 362 (10F/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLI/362).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama owalna, o wym. ok. 100×60 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55–50 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, miejscami szarawe, o brzegach słabo czytelnych na tle żółtego calca. W wypełnisku bardzo nieliczne ślady nieeksplorowanych przpalonych kości i fragment grzebienia (1). **Inwentarz** (Tabl. CCLI/362): 1. Płytką wewnętrzną trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. 10,5×18,5 mm, długość nitu 8,5 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 363A (10E/II-III d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLVIII/363A).

Opis: Jama grobowa pierwotnie owalna (?), o wym. ok. 100×60 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko brunatne i brunatnoczarne (przemieszane?) ze szczątkami stosu, nielicznymi przpalonymi kośćmi (I) i okruchami ceramiki (1, 2). I. *Adultus-maturus*, K? (8,0 g).

Inwentarz: 1. Cztery niecharakterystyczne fragmenty ceramiki starożytnej, nieprzpalone. 2. Cztery ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: W stropie zniszczony przez jamy grobów 363B (od N) i 359A (od SE).

OBIEKT 363B (10E/II-III d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXLVIII/363B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys nieregularnie kolisty, o średn. ok. 90 cm, w przekroju trapezowaty, o miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko w spągu i przy ścianach czarne, przesycone węglami drzewnymi, w centrum żółto-brunatne, przemieszane ze szczątkami stosu (wkop?). W czarnej warstwie nieliczne przpalone kości (I) i ułamki ceramiki (1). I. *Adultus-maturus* (13,1 g). **Inwentarz** (Tabl. CCXLIX/363B): 1. Dwa fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, przpalone, w tym fragment wylewu z miękką rytą bruzdą na barkach. Powierzchnie gładkie, zniszczone (jasnobrązowe?). Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od S wkopany w jamę grobu 363A.

OBIEKT 364 (11F/IIIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLII/364).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 40 cm. Jama owalna (?), o wym. ok. 200×90 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW); skraj N i część ściany E zniszczona przez wkopy nowożytny. Wypełnisko zachowanego spągu (ok. 20 cm) jasno- i szarobrazowe. W części S, na głęb. 40–50 cm, paciorki (1–3), w spągu fragment naczynia (5), w nim grzebień (4). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CCLII/364): 1. Paciorek tzw. pestkowaty z półprzeźrystego szkła czerwono-fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Wym. ok. 9×9×5 mm. 2. Dwa paciorki rurkowate, ośmioboczne, z półprzeźrystego szkła błękitnego. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Długość ok. 12,5 mm, średn. 3 mm. 3. Paciorek segmentowy z przeźrystego szkła niebieskiego. Typ TM 92a. Długość 9 mm, średn. 7 mm. 4. Grzebień trójwarstwowy z poroża, z nitami ze stopu miedzi, zachowany szczątkowo. Uchwyt półokrągły, niski, niezdobiony (?). Typ Thomas I.2. Długość ok. 90 mm, wys. uchwytu ok. 40 mm. 5. Przydenny fragment naczynia glinianego (mniej niż ½ obwodu) lepionego ręcznie, nieprzpalony. Powierzchnia gładka, czarnobrunatna. Domieszka średnio- i drobnoziarnista widoczna na powierzchni, ślady domieszki organicznej. Średn. dna 7 cm. 6. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 365 (10F/I-IIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLIII/365).

Opis: Odkryty na głęb. 40–45 cm, od S zniszczony przez wkop nowożytny. Zarys jamy prostokątny, o szer. do ok. 40 cm i zach. długość 50–55 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem 3–4° na NE). Wypełnisko zachowanego spągu (10–15 cm) jasnobrazowe, miejscami żółtoszare, słabo czytelne na tle piasku calcowego. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. Niecharakterystyczny okruch ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 366 (10F/IVa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLIV/366).

Opis: Spąg jamy zarejestrowano na głęb. ok. 40–45 cm. Zarys prostokątny, o wym. ok. 100×40 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW). Wypełnisko

jasnobrazowe, słabo czytelne na tle piasku calcowego. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 367 (10E/IIIId–10F/III-IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLVIII/367).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 120×70 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie dwa zagłębienia (ok. 50×35×30 i 40×30×20 cm) o szarobrazowych wypełniskach (negatywy kamieni?). W czarnej warstwie wypełniska liczne przepalone kości (I), ułamki przedmiotów ze stopów miedzi (1) i fragmenty ceramiki (2, 3). *I. Maturus, K? (160,7 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXLIX/367): 1. Cztery mało charakterystyczne fragmenty przedmiotów ze stopów miedzi, w tym igły (?) i kółka (?). 2. Fragment pierścieniowatej nóżki naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna ok. 10 cm. 3. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Od NW naruszony (lub naruszający?) przez jamę grobu 359B. Ułamek nóżki tego samego naczynia (2) w grobie 353 (7).

OBIEKT 368 (10E/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama kolista, o średnicy ok. 90 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko szarobrunatne, w spągu miejscami brunatnoczarne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Osoba dorosła (33,1 g).*

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 369 (10D/II-IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLIII/369).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju trapezowata, o miąższości do ok. 65 cm, z płaskim dnem opadającym na N. Wypełnisko smolistoczarne z węglami drzewnymi, w stropie i w centrum miejscami brunatnoczarne. W jamie rozproszone przepalone kości (I), duży fragment misy (2), wazka (3) i fragment grzebienia (1) oraz kilka okruchów ceramiki (4–6). *I. Adultus–maturus (48,9 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLIII/369): 1. Mały fragment okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Duży fragment misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa do brunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista z ziarnami grubymi. Typ XaA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 22,5 cm, dna 9,5 cm, wys. 13,5 cm. 3. Naczynie gliniane (wazka) lepienie ręcznie, przepalone. Pod wylewem małe przeżęzione uszko, w krawędzi dna otwór intencjonalnie wybity od wewnątrz, na brzuścu przy otworze pięć (wydrapanych?) kresiek. Powierzchnia gładka, brązowa do brunatnej. Liczna domieszka średnio- i drobnoziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XVIIIB. Średn. wylewu 12 cm, brzuśca 13 cm, dna 5,5 cm, wys. 10 cm. 4. Dwa małe okruchy niecharakterystycznej ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. 5. Trzy małe fragmenty niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzepalone. 6. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 370 (11E/II-III d–11F/II-III a)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCXI/370).

Opis: Zarysy jamy grobowej czytelne na głęb. ok. 60–70 cm, poniżej nowożytnych wkopów, które niemal całkowicie zniszczyły górne partie jamy grobowej i narożniki NE, SE i SW. Na poziomie wyróżnienia jama grobowa prostokątna o zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 195–200×100 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 9° na NW); ściany w zachowanym spągu jamy (ok. 10 cm) pionowe. W centrum jamy grobowej ślad starożytnego wkopu wtórnego, zarejestrowanego na głęb. 25–30 cm na obrzeżu zniszczeń nowożytnych, jednak nie sięgającego jej spągu. Wypełnisko wkopu brunatne i czarne, w nim jeden ułamek przepalanej kości (I) i kilka fragmentów ceramiki (4–7), w tym z wczesnej epoki żelaza (7). Wypełnisko jamy grobowej jednolite, jasnobrązowe z dwoma okruchami ceramiki (3), w spągu w centrum zapinka (1), w części S grzebień (2). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Nediagnostyczne* (0,1 g).

Inwentarz (Tabl. CCXI/370): 1. Zapinka z pełną pochewką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi. Nóżka zakończona profilowanym guzkiem i pierścieniem z nacinanego drutu. Kabłąk facetowany, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu; na główce wgłębienie do czwartego pierścienia, pierwotnie nienałożonego lub usuniętego jeszcze przed zapięciem fibuli. Sprężynka 7½-zwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 178. Długość 49 mm, wys. 20 mm, waga 7,57 g. 2. Grzebień z poroża, trójwarstwowy z nitami ze stopu miedzi (zachowany we frag-

mentach). Uchwyt półokrągły, wysoki, niezdobiony (?). Typ Thomas I.1. Długość ok. 100 mm, wys. uchwytu ok. 40 mm, grub. do 11 mm. 3. Dwa małe okruchy ceramiki lepionej ręcznie, słabo wypalanej, nieprzepalone. Powierzchnia gładka, brunatnoczarna. 4. Mały fragment ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. Zachowane zdobienie w postaci pasma linii rytych wypełnionego krótkimi nakłuwanymi kreskami (tzw. wzór ścięgowy). Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska). 5. Mały fragment niewydziałonego dna naczynia lepionego ręcznie, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna ok. 6 cm. 6. Cztery drobne ułamki ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, w tym cienkościennego naczynia z małą nacinaną listwą plastyczną. 7. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwagi: Krawędź jamy grobu 370 od N naruszona przez jamę grobu 309. Przepalony fragment naczynia kultury przeworskiej (4) pochodzi z dzbanka z grobu 296 (5).

OBIEKT 371 (10F/II-III a-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXLII/371).

Opis: Odkryty na głęb. 15–20 cm, w stropie przerośnięty przez korzenie sosny. Jama nieregularnie kolista, o średn. ok. 80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 25–30 cm. Wypełnisko czarne z węglami drzewnymi (III) i rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Adultus–maturus* (78,8 g). *III.1. Betula sp.* (8); *2. Rosaceae* (3); *3. Liściaste* (6); *4. Nieoznaczone* (2) (TS).

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 372 (10E/II a)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym)³⁹ (Tabl. CCLIV/372).

Opis: Odkryty na głęb. 15–20 cm, w spągu humusu. W stropie jama nieregularna o słabo czytelnym zarysie, niżej prostokątna o zaokrąglonych narożnikach, o wym. ok. 140×110 cm; w przekroju jama nieckowata, o niemal pionowych ścianach i płaskim dnie, o miąższości ok. 60 cm. W stropie jamy duży kamień (ok. 50×30×30 cm) oraz kilka mniejszych odłupków od większych głazów. W partii centralnej, wokół i pod głazem wypełnisko ciemnożółte i żółtoszare, piaszczyste, z nielicznymi przymieszkami szczątków stosu (wkop). W spągu i przy ścianach zwarta czarna warstwa przesycona węglami

³⁹ Por. J. Andrzejowski, T. Rakowski, K. Wateborska 2010; 2016.

drzewnymi (III); w tej warstwie nieliczne przepalone kości (I) oraz trzy przeżarzone (nieprzetopione!) zapinki (1–3) i mały fragment kolejnej (4), 21 paciorków (5–13) i przęślik (15), a także drobne fragmenty grzebienia (14) i liczne fragmenty ceramiki (16–23). W stropie w części N wyraźne, nieregularne jasnoszare przebarwienie o wym. ok. 80×60 cm i miąższości ok. 30–35 cm – prawdopodobnie o charakterze naturalnym. I. *Iuvenis/adultus*, K? (27,4 g). III.1. *Betula* sp. (18); 2. *Tilia* sp. (2); 3. *Acer* sp. (3); 4. *Rosaceae* (4); 5. *Liściaste* (16); 6. *Nieoznaczone* (35) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLVI-CCLVIII/372, CCCXX): 1. Zapinka tarczowata ze stopu miedzi*, w kształcie nieznacznie asymetrycznej pelty z lekko nieregularną, półkolistą główką z wąskimi skrzydełkami i bruzdą u podstawy, umieszczoną na występie pomiędzy ramionami. Sprężynka ośmiozwojowa na osi osadzonej w płytce odlanej razem z tarczą fibuli; płytka i pochewka umieszczone w osi zapinki, z lekkim odchyleniem na prawo. Tarcza zapinki podzielona jest na pięć pól do emalii*: pas wzdłuż brzegu zewnętrznego i dwa półksiężycowate pola przy brzegach wewnętrznych ograniczają pole główne, z polem kolistym umieszczonym pośrodku. Pas zewnętrzny i oba pola półksiężycowate wypełnia emalia ciemnoczerwona, pole centralne emalia ciemnoniebieska, pole kolistе źle zachowana emalia prawdopodobnie barwy brązowoczerwonej. W każdym z pól emaliowanych, z wyjątkiem pasma zewnętrznego, umieszczone są symetrycznie niskie trzpienie odlane razem z płytą fibuli; na trzpień u nasady główki nałożony jest mały płaski pierścień ze stopu miedzi. W centrum pola kolistego duże owalne podwyższenie o płaskiej powierzchni pokrytej ołowiem*. Niezachowane ramiona boczne i znajdująca się pomiędzy nimi główka nie były emaliowane. Typ Vaday III/4/1/3. Wym. 55×45,5 mm, waga zach. 20,86 g. 2. Zapinka ze stopu miedzi*, kuszowata, z podwiniętą nóżką, uszkodzona. Na kabłąku, nóżce, guzku na główce i na końcach osi sprężynki zdobiona spiętrzonymi pierścieniami z nacinanego drutu (pierwotnie także podobnym drutem wzdłuż szczytu nóżki?). Kabłąk w przekroju regularnie ośmioboczny, nóżka prostokątna, ze sfazowanymi krawędziami. Typ Almgren 167b2. Długość. 64 mm, wys. 21 mm, waga 15,21 g. 3. Zapinka ze stopu miedzi*, kuszowata, z podwiniętą nóżką, lekko uszkodzona. Na kabłąku, nóżce, guzku na główce i na końcach osi sprężynki zdobiona spiętrzonymi pierścieniami z nacinanego drutu, także podobnym drutem wzdłuż szczytu nóżki. Kabłąk w przekroju regularnie ośmioboczny, nóżka prostokątna, ze sfazowanymi krawędziami. Typ Almgren 167b2. Długość. 64 mm, wys. 21 mm, waga 17,00 g. 4. Fragment kabłąka zapinki ze stopu miedzi, najprawdopodobniej kuszowatej z podwiniętą nóżką, z zachowanym pojedynczym pierście-

niem z nacinanego drutu. Kabłąk w przekroju regularnie ośmioboczny. 5. Paciorek mozaikowy, walcowaty, z białego szkła opakowego z czarno-czerwonym motywem geometrycznym. Grupa TM XXIII. Długość. 21 mm, średn. 13 mm. 6. 10 krążkowatych paciorków miniaturowych z pomarańczowego szkła opakowego. Typ TM 53. Średn. 4 mm, grub. 1,5 mm. 7. Dwa paciorki poliedryczne z fioletowego szkła półprzezroczystego. Typ TM 128. Długość. 11 mm, szer. 6 mm. 8. Trzy nieregularnie kuliste paciorki z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 12. Wym. 10×12 do 13×14 mm. 9. Paciorek kulisty z czarnego szkła opakowego. Typ TM 11. Wym. 13×14 mm. 10. Paciorek kulisty z czarnego szkła opakowego z dookolną białą linią falistą. Typ TM 263. Wym. 14×18 mm. 11. Paciorek rurkowy z jasnozielonego szkła przezroczystego z nitkami opakowego szkła żółtego i czerwonego, złamany z obu stron. Typu TM 304fx. Długość. 16 mm, średn. 9 mm. 12. Paciorek rurkowy z białego szkła opakowego. Typ TM 138. Długość. 19 mm, średn. 9 mm. 13. Paciorek mozaikowy, prostopadłościenny, z czerwonego szkła opakowego z motywem liści ze szkła niebieskiego i białego. TM 354fx. Wym. 9×7×6 mm. 14. Pięć fragmentów płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Grubość. 2–3 mm. 15. Gliniany przęślik dwustożkowaty o lekko wklęsłych biegunach. Powierzchnia gładka, czarna lub brunatnoczarna, spękana. Średn. 35 mm, wys. 17 mm. 16. Ok. 40 fragmentów dzbana glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Nad załomem brzuśca fałda między dwoma szerokimi, miękko rytymi bruzdami. Powierzchnia gładka, błyszcząca (?), jasnobrunatna do brunatnoczarnej. Typ IXA. Wys. ok. 16 cm, średn. wylewu ok. 11 cm, brzuśca ok. 16 cm, dna ok. 9 cm. 17. Dwa fragmenty stożkowatej szyjki innego dzbana (?) glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. 18. Fragment dwustożkowatego brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie. Nad załomem pasmo zaplatanych trójkątów z niezbyt regularnych, ukośnie rytých kresek. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 19. Trzy fragmenty miseczki glinianej lepionej ręcznie, nieprzepalone. Brzeg wychylony, sfazowany, szyjka stożkowata, na załomie brzuśca pasmo nieregularnie rytých i lekko ukośnych bruzdek. Powierzchnia gładka, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 6 cm, brzuśca ok. 7 cm, wys. ok. 5,5 cm. 20. Fragment brzuśca małego naczynia glinianego lepionego ręcznie z dwoma miękko rytymi szerokimi bruzdami u nasady szyjki. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. 21. Cztery fragmenty dolnej części dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Powierzchnia gładka, brązowa, silnie spękana. Domieszka średnio- i drobnoziarnista, widoczna na powierzchni. 22. Ok. 10 niecharakterystycznych

fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. 23. Cztery fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzealone. Powierzchnie chropowate, brązowe. Domieszka średnio- i drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 373 (10D/II-IIId-10E/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama czworokątna z zaokrąglonymi narożnikami, o wym. ok. 70×70 cm, w przekroju niekowata z płaskim dnem, o miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrunatne, o rozmytych granicach, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I). *I. Adultus-maturus* (17,0 g).

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 374 (10F/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCL/374).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, w stropie rozorany. Jama kolista, o średn. ok. 70 cm, w przekroju niekowata, o miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko czarne i brunatnoczarne z węglami drzewnymi, bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), fragmentem zapinki (1) i kilkoma uławkami ceramiki (2). *I. Osoba niedorośla (infans I-II)* (4,2 g).

Inwentarz (Tabl. CCLI/374): 1. Fragment 10-zwojowej sprężynki kuszowatej (?) zapinki ze stopu miedzi, na osi zakończonej profilowanym guzkiem z nałożonym pierścieniem z karbowanego drutu. Długość. 15,5 mm. 2. Siedem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym dwa różne wylewy. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

Uwagi: Od W jama grobu 374 naruszała krawędź jamy grobu 361.

OBIEKT 375 (10E/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLIV/375).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, w stropie rozwleczony przez korzenie sosny. Jama owalna, o wym. ok. 110×90 cm, w przekroju niekowata z płaskim dnem opartym na warstwie zwartych gliniastych żwirków, o miąższości ok. 65 cm. Wypełnisko niejednolite: w górnych partiach w centrum jamy brunatnoczarne, przesycone węglami drzewnymi, tworzące warstwę o średn. ok. 25 cm

i miąższości ok. 30 cm, pod nią i na obrzeżach jasno- i żółtobrunatne, w spągu i przy ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III); w czarnych warstwach rozproszone przepalone kości (I) i elementy wyposażenia (1-8); w całej jamie kilka uławków nieprzealonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (9). *I. Adultus wczesny, K?* (140,9 g). *III.1. Betula sp.* (18); *2. Carpinus betulus* (3); *3. Liściaste* (21); *4. Nieoznaczone* (2) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLV/375): 1. Zapinka z pełną pochewką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Nóżka zakończona (niezachowanym) guzkiem, zapewne profilowanym, i pierścieniem z nacinanego drutu. Kabłąk facetowany, z czterema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Sprężynka 10-zwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 178. Długość. 49,5 mm, wys. ok. 24 mm, waga 7,25 g. 2. Fragment kółka (?) z drutu ze stopu miedzi, o wielobocznym przekroju. Średn. 13-14 mm. 3. Fragment nieokreślonego przedmiotu z drutu ze stopu miedzi, nadtopiony. 4. Dwa fragmenty płytek wewnętrznych i dwa ułamki nitów ze stopu miedzi, od trójwarstwowego grzebienia z poroża. 5. Sześć fragmentów wylewu naczynia glinianego (misy?) lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. wylewu 22 cm, brzuśca ok. 21 cm. Typ XaA (?). 6. Dolna część misy glinianej lepionej ręcznie, przepalona i częściowo zdeformowana. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. brzuśca ok. 19 cm, dna 7,5 cm. 7. Nasada taśmowatego ucha kubka glinianego lepionej ręcznie, lekko przepalona. Powierzchnia zagładzona, nierówna, jasnobrunatna. Liczna domieszka średnio- i drobnoziarnista. 8. Ok. 15 uławków ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w większości z obu mis. 9. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂.

OBIEKT 376 (10E/IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLI/376).

Opis: Odkryty na głęb. 20-25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 110×90 cm, w przekroju prostokątna, o miąższości ok. 55-60 cm, z płaskim dnem opartym na zwartej warstwie gliny i żwiru. Przy dnie i ścianach wypełnisko jamy smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w centrum niejednolite: szarobrunatne, miejscami żółtoszare i czarne (wkop). W smolistoczarnej warstwie wypełniska rozproszone przepalone kości (I), przęślik (2), mała bryłka stopu miedzi (1) i okruchy ceramiki (3). *I. Adultus, K* (101,1 g). *III.1. Betula sp.* (10); *2. Carpinus betulus* (1); *3. Alnus sp.* (1); *4. Liściaste* (13) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLI/376): 1. Mała amorficzna grudka stopu miedzi. Waga 0,36 g. 2. Dwustożkowy przęślik gliniany z wklęsłymi biegunami. Powierzchnia gładka, jasno- do ciemnobrunatnej. Średn. 30,5 mm, wys. 22 mm. 3. Trzy niecharakterystyczne ułamki ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, przepalane (?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 377 (10E/II-IIIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXLII/377).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm. Jama nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 75×45 cm, słabo czytelna na tle żółtego piasku calcowego, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE). W przekroju jama wianienkowata z płaskim dnem, o miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko żółtoszare, miejscami żółto-brązowe. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 378 (10E/I-IIb-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLIX-CCLX/378).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Pierwotna jama grobowa prawdopodobnie nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 80×90–100 cm, w przekroju nieckowata, miąższości do ok. 60 cm. Wypełnisko jamy grobowej w spągu i przy ścianach czarne, przesyczone węglami drzewnymi (III). Wkop wtórny, przesunięty nieznacznie na E od centrum jamy grobowej, miał zarys zbliżony do kolistego, o średn. ok. 100 cm. Wypełnisko wkopu niejednolite, brązowe, brąznoczarne, miejscami czarne z węglami drzewnymi. We wkopie, na różnych poziomach, dwa kamienie (wym. ok. 30×25×25 cm). Oba poziomy wypełniska rozdzielała warstwa ok. 10 cm żółto-żółtego piasku przemieszanego z węglami drzewnymi. W całej jamie rozproszone przepalane kości (I) i ceramika (8–17), inne elementy wyposażenia (1–7) w czarnych warstwach wypełniska. I. *Adultus-maturus*, K (7,4 g). III.1. *Betula sp.* (15); 2. *Carpinus betulus* (7); 3. *Alnus sp.* (3); 4. *Tilia sp.* (4); 5. *Liściaste* (13); 6. *Nieoznaczone* (20) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLX-CCXII/378, CCCXXV): 1. Sprzączka ze stopu miedzi*, jednodzielna, o ramie podwójnie prostokątnej; oś kolca żłobiona, z łożyskiem do uszka kolca. Zbliż. do typu AJ2. Wym. 26,5×51 mm, waga 13,82 g. 2. Trzy fragmenty kółka ze stopu miedzi i szplint/zawlecza (z odłamanymi zaczepami) – uchwyt wieka skrzyneczki drewnianej (?). Średn. ok. 35 mm, dług. zawlecza 19,5 mm, dług. trzpienia ok. 8 mm. 3. Cztery ułamki blaszek ze stopu miedzi. Grub. bla-

szek ok. 0,8 mm. 4. Dwa nity ze stopu miedzi (od trójwarstwowego grzebienia?). Dług. 12 mm. 5. Dwa ułamki drutów ze stopu miedzi. Dług. 10 i 6 mm. 6. Ok. 15 ułamków przydennych (dno lekko wklęsłe, silnie wychylone ścianki) i amorficznych bryłek stopionego przezrystego szkła niebieskozielonego, z naczynia; na jednym ułamku ślad nakładanej nitki takiego samego szkła. Być może zbliż. do typu Eggers 200. Średn. dna ok. 37 mm. 7. Fragment kulistego przęślika (paciora?) glinianego o lekko spłaszczonych biegunach, przepalony. Na obwodzie zdobiony wąskim pasmem z podwójnej linii wypełnionej pionowymi kreskami, na powierzchni odciskanymi „oczka”. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa (?). Gлина z bardzo drobną domieszką. Średn. ok. 30 mm, wys. 23 mm. 8. Ok. 40 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, częściowo przepalonych i zdeformowanych. Brzeg wywinięty, szyjka niemal cylindryczna z fałdą, nad ostrym załomem brzuśca pasmo rytego, podwójnego i potrójnego zygza pod nieregularną bruzdą. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIC/E. Średn. wylewu ok. 17,5 cm, brzuśca ok. 18 cm, dna 8,5 cm, wys. ok. 10 cm. 9. Dwa fragmenty misy glinianej lepionej ręcznie, lekko przepalane. Na załomie brzuśca małe kolankowate pseudouszko, na barkach ryty zygza. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIB. Średn. brzuśca 24 cm, dna 8 cm. 10. 10 fragmentów naczynia glinianego (misy?) lepionego ręcznie, przepalonych. Pod wylewem głęboka bruzda, na jej wysokości pseudouszko. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. wylewu ok. 20 cm, dna ok. 9 cm. 11. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalane. Na szyjce pasmo rytego zygza między dwoma bruzdami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 12. Siedem fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Szyjka wydzielona uskokiem, na brzuścu pasmo miętko rytych trójkątów na przemian gładzonych i lekko chropowatych. Powierzchnia szyjki gładka, brzuśca drobno chropowata (?), brązowa. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IVA lub VIA. 13. Dwa fragmenty wylewu jajowatego (?) naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalane. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ IA. 14. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 15. Fragment wałeczkowatego ucha naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 16. Ok. 70 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, w tym bardzo silnie przepalonych, w większości z opisanych wyżej naczyń. Po-

wierzchnie gładkie, jasnobrązowe do brunatnych, zniszczone. 17. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od E wkop wtórny grobu 378 naruszał skraj wkopu wtórnego grobu 414.

OBIEKT 379 (10E/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXIII/379).

Opis: Odkryty na głęb. 15–20 cm, w spągu humusu. W planie zarys regularnie kolisty, o średn. 95–100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 55–60 cm. W stropie wypełnisko ciemnobrunatne, niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z przepalonymi kośćmi (I), igłą (1) i ułamkami grzebień (2) oraz fragmentami ceramiki (3–5). *I. Maturus wczesny, K?* (128,1 g). *III.1. Betula sp.* (5); 2. *Liściaste* (7); 3. *Pinus silvestris* (1); 4. *Liściaste* (7) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXIII/379): 1. Igła ze stopu miedzi, z uszkiem wykonanym dwuskrzydłowym przebijakiem. Dług. zach. 49 mm, waga 0,50 g. 2. Trzy ułamki płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu oraz nit ze stopu miedzi, od trójwarstwowego grzebień z poroża. Dług. nitu 15 mm. 3. Sześć fragmentów dwustożkowego naczynia glinianego (głębokiej misy) lepionego ręcznie, częściowo przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIB (?). Średn. wylewu 17,5 cm, brzuśca 20,5 cm. 4. Pięć niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. 5. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 380 (10D/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLII/380).

Opis: Rozorany strop odkryty w spągu humusu, na głęb. 15–20 cm. Zarys jamy kolisty, o średn. 100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 35 cm. Przy dnie i ścianach czarna warstwa grub. ok. 10–15 cm, przesycona węglami drzewnymi, w centrum wypełnisko ciemnobrunatne (wkop?). W czarnej warstwie drobne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (2) i grzebień (1), także kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Osoba dorosła* (85,3 g).

Inwentarz (Tabl. CCLII/380): 1. Pięć ułamków płytek wewnętrznych i okładziny uchwytu oraz ułamek nitu ze stopu miedzi, od trójwarstwowego grzebień z poroża. 2. Ok. 15 fragmentów naczynia glinianego (miseczki) lepionego ręcznie, silnie przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?), zniszczona. Liczna domiesz-

ka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. Typ XIVB. Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca ok. 14 cm. 3. Trzy ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 381 (10D/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLXIII/381).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, naruszony przez korzenie sosny. Jama kolistą, o średn. ok. 100 cm, w przekroju nieckowata z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko niejednolite, brunatne i szarobrunatne, w spągu smolistoczarna warstwa miąższości ok. 20 cm, przesycona węglami drzewnymi, w niej bardzo nieliczne przepalone kości (I), paciorek (1) i drobne fragmenty ceramiki przepalanej (2) oraz nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (3). *I. Osoba dorosła* (10,4 g).

Inwentarz (Tabl. CCLXIII/381): 1. Płaski prostokątny paciorek o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, fioletowego, nadtopiony. Typ TM 119. Wym. ok. 11×7,5×5 mm. 2. Ośiem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. 3. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 382 (10C/III-IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXIV/382).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, w stropie naruszony przez korzenie sosny, od W zniszczony przez nowożytny rów (transzeję?). Zarys jamy amorficzny, o wym. ok. 150×100 cm, niżej nieregularnie owalny, w przekroju wanienkowaty (z rowkiem wzdłuż ścian?), o miąższości ok. 50 cm; w stropie negatyw (ok. 70×60 cm) głazu wywleczonego przez orkę. Wypełnisko w stropie brunatne i brunatnoczarne, z fragmentami przepalonych kamieni, niżej smolistoczarne ze zwartym skupiskiem węgla drzewnych (III); w czarnej warstwie rozproszone bardzo drobne przepalone kości (I), liczne fragmenty przepalanej ceramiki (2–10) i sprzączka (1). *I. Infans I–II* (6,1 g). *III.1. Betula sp.* (26); 2. *Tilia sp.* (65); 3. *Corylus avellana* (11); 4. *Liściaste* (20) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXIV-CCLXV/382): 1. Sprzączka ze stopu miedzi*, dwudzielna. Rama omegowata na osi zakończonej profilowanymi guzkami, skuwka uszkodzona, owalna lub kolistą, z zachowanym nitem w postaci szpilintu/zawleczonej. Typ AE13. Wym. ok. 46×48 mm, waga >15 g. 2. Trzy ułamki silnie wychylonego wylewu małego naczynka (miseczki?) glinianego lepionego

ręcznie, silnie przepalone. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?), zniszczona. Domieszka drobnoziarnista. 3. Dwa fragmenty wylewu i kolankowate ucho kanalikowe naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, silnie przepalone. Typ IXA (?). Średn. wylewu ok. 15 cm. 4. Dwa fragmenty wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalone. Średn. wylewu ok. 18 cm. 5. Fragment wylewu (ze śladem nasady ucha?) dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. 6. Fragment stożkowej nóżki naczynia glinianego lepionego ręcznie, pustej od zewnątrz, silnie przepalony. 7. Szerokie przewężone pseudouszko naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. 8. Pięć fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalonych. Na barkach (?) fałda. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 9. Ok. 45 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, silnie przepalonych, w tym ułamki dwóch den, z wyżej opisanych naczyń. Powierzchnie zniszczone, szare, pierwotnie jasnobrązowe i czarne (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. 10. Dwa ułamki ceramiki lepionej ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnie drobno chropowate, jasnobrązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 11. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 12. Dwie łuszczyki krzemienne, przepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 383 (10D/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXVI/383). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20 cm. W stropie zarys nieregularnie kolisty o rozmytych brzegach, średn. ok. 90 cm, w przekroju nieckowaty z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie przemieszane, jasnobrunatne, brunatne i czarne, z dwoma jaśniejszymi owalnymi zagłębieniami (negatywy dużych kamieni). Przepalone elementy wyposażenia i bardzo nieliczne kości (I) rozproszone w czarnej warstwie wypełniska. *I. Osoba niedorośła (11,0 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXVI/383, CCCXX): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane, na kabłąku trzy pierścienie z nacinanego drutu (w tym jeden nałożony na pojedynczą owijkę nóżki – naprawa?). Sprężynka ośmioletwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 167a1. Długość 56,5 mm, wys. 18,5 mm, waga 7,11 g. 2. Paciorek mozaikowy z opakowego szkła ciemnoczerwonego, seledynowego, żółtego, białego i jasnozielonego, przepalony, zachowany w ok. 60 drobnych okruchach. 3. Paciorek mozaikowy, rur-

kowaty (?), z czerwonego szkła opakowego z pasmem białym z „oczkami” żółto-seledynowymi, przepalony, zachowany w dwóch fragmentach i ok. 100 drobnych okruchach. Typ jak TM 229/361. 4. Amorficzna bryłka stopionego przejrzystego szkła szmaragdowego z plamkami opakowego szkła białego, z paciorka (paciorków?). 5. Fragment krążkowatego paciorka z czarnego szkła opakowego z zaplatanymi ósemkowato falistymi liniami szkła żółtego i białego oraz jasnoniebieskimi (?) „oczkami”; nadtopiony. Typ TM 276x. Średn. 17 mm, wys. ok. 11 mm. 6. Mały kulisty paciorek z opakowego szkła czarnego z czerwonymi plamkami, stopiony. Typ TM 198a. 7. Mozaikowy paciorek z opakowego szkła czarnego z czerwono-białymi polami szachownicowymi ustawionymi schodkowato, nadtopiony. Typ TM 367x. Średn. ok. 12 mm, wys. 11 mm. 8. Mały kulisty paciorek z mlecznobiałego szkła opakowego, stopiony. Typ TM 6. 9. Fragment paciorka mozaikowego ze szkła opakowego, z nitok czerwonych, żółtych, czarnych i białych, tworzących wzór szachownicowy. Typ TM 366d / Alekseeva 437/439 / Olldag 2407. Średn. 16 mm, grub. 14,5 mm. 10. Paciorek rurkowaty, sześcioboczny, z opakowego szkła ciemnobłękitnego. Typ Alekseeva 125 / Lind 16. Długość 16 mm, średn. 5 mm. 11. Paciorek krążkowaty (?) z czarnego szkła opakowego z falistą linią żółtą między dwoma białymi liniami prostymi, stopiony. Typ TM 301x / Alekseeva 307x. Długość 19 mm. 12. Płaski paciorek o sześciobocznym przekroju, z opakowego szkła czerwonego, przepalony. Typ Alekseeva 117. Długość ok. 12 mm. 13. Krótki, rurkowaty paciorek z ciemnozielonego (butelkowiezielonego) szkła przejrzystego, podłużnie żłobkowany, nadtopiony. Typ TM 183. Długość 7 mm, średn. ok. 11 mm. 14. Trzy fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi (ułamek okładziny uchwytu, fragment płytki wewnętrznej i ułamek nitu). 15. Pięć fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym fragment wylewu. Powierzchnie zniszczone, gładkie (?), jasnobrązowe (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. 16. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Obiekt 384 (numer anulowany; wkop nowożytny)

OBIEKT 385 (10C/IVd–10D/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXV/385). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20 cm. W stropie zarys nieregularnie kolisty o rozmytych brzegach, średn. ok. 70 cm, w przekroju workowaty, asymetryczny, o miąższości ok. 50 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie części centralnej brunatne (nega-

tyw steli kamiennej?). W czarnej warstwie rozproszone liczne przepalone kości (I) i elementy wyposażenia (1–8); w całej jamie kilka ułamków ceramiki przepalanej (9) i nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Adultus–maturus, K (341,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXV/385, CCCXXVII): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi, uszkodzona. Kabłąk łukowaty, w przekroju półkolisty, na szczycie zdobiony rzędem podwójnych nakłuc; nóżka facetowana. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / war. *Jartypany*. Długość. ok. 55 mm, wys. ok. 20 mm. 2. Nieokreślony przedmiot z drutu ze stopu miedzi, wygiętego półokrągło. Wym. 25,5×30 mm, grub. 1,6 mm, waga 1,42 g. 3. Trzy drobne fragmenty tordowanego trzonu haczyka wrzeczona (tzw. szpili hakowej) ze stopu miedzi, silnie skorodowane. Długość łączna ok. 30 mm. 4. 11 fragmentów trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt niski (?), zdobiony podwójnymi liniami falistymi z drobnych nacięć. Typ Thomas I.2 (?), wzór C. Długość nitu 10,5 mm. 5. Cylindryczny paciorek gliniany. Powierzchnia gładka, brunatna. Typ TM 485. Średn. 16 mm, wys. 12 mm. 6. Dwustożkowy przęślik gliniany o lekko spłaszczonym załomie. Powierzchnia, gładka, błyszcząca, czarna. Średn. 30 mm, wys. 19,5 mm. 7. Krążkowaty przęślik kamienny* (piaskowiec lub mułowiec; PS). Średn. 41 mm, wys. 16 mm. 8. Sześć płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, ze szkła przejrzystego, różowofioletowego, nadtopionych, i cztery całkowicie stopione. Typ TM 119. Wym. do 12×7,5×5 mm. 9. Trzy ułamki ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. 10. Dwa okruchy ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 386 (10D/III-IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXVI/386).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama kolista, o średn. 100 cm, w przekroju nieckowata z niemal płaskim dnem, miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), z rozproszonymi nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), częściowo stopionymi paciorkami szklanymi (1–7), okruchem grzebienia (8) i ułamkiem ceramiki (9). *I. Osoba dorosła (49,2 g). III.1. Betula sp. (1); 2. Tilia sp. (1); 3. Liściaste (2); 4. Nieoznaczone (1) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCLXVI/386, CCCXXI): 1. Dwa paciorki mozaikowe, kuliste (?), z opakowego szkła czerwonego z biało-żółto-czarnym wzorem meandrowym, przepalone. Typ TM 360a / Olldag 2415. Średn. ok.

13 mm, wys. ok. 10 mm. 2. Paciorek z opakowego szkła czarnego z zaplatanymi ósemkowato falistymi liniami szkła żółtego i białego oraz jasnoniebieskimi „oczkami”, silnie nadtopiony. Typ TM 276x. Wym. ok. 18×13 mm. 3. Fragment kulistego paciorka z półprzejrzystego szkła błękitnego z błękitnymi „oczkami” w białych obwódkach, nadtopiony. TM 218a. Średn. ok. 14 mm, wys. ok. 10 mm. 4. Kulisty (?) paciorek z czarnego szkła opakowego z zaplatanymi ósemkowato falistymi liniami szkła żółtego i czerwonego, nadtopiony. Typ TM 266d. Wym. 22×12 mm, wys. ok. 16 mm. 5. Stopiony paciorek z przejrzystego szkła ciemnozielonego, zapewne rurkowaty podłużnie żłobkowany. Typ TM 183. Długość. 21 mm. 6. Mały fragment stopionego paciorka mozaikowego ze szkła półprzejrzystego różowofioletowego i opakowego żółtego, białego i seledynowego. Typ TM 277x (?). 7. Paciorek rurkowaty z opakowego szkła niebieskiego i paciorek (poliedryczny?) z przejrzystego szkła różowofioletowego, stopione ze sobą. 8. Mały fragment okładziny trójwarstwowego grzebienia z poroża ze śladem żelaznego nitu. 9. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 387 (10D/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLXVII/387).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 80×50 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko smolistoczarne z dużymi fragmentami węgla drzewnych (III), w partii centralnej brunatne i ciemnobrunatne (prawdopodobnie ślad wkopu). W czarnej warstwie wypełniska liczne przepalone kości (I, II) i elementy wyposażenia (1–4); w jamie także jeden fragment ceramiki przepalanej (5) i dwa fragmenty nieprzepalanej ceramiki neolitycznej (6). *I. Maturus późny, K? (453,0 g). II. Świnia (2). III.1. Betula sp. (25); 2. Liściaste (20) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCLXVII/387): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk kolankowaty, w przekroju wieloboczny o bardzo słabo czytelnym facetowaniu, nóżka częściowo skorodowana, wzdłuż jej grzbietu dwie wąskie bruzdy. Sprężynka asymetryczna, dziewięciozwojowa, na osi zakończonej kulistymi guzkami. Typ Almgren 161–162 / wzór FM 200. Długość. 48 mm, wys. 16,5 mm, waga 5,10 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi*, dwudzielna. Rama omegowata, wydłużona, profilowana na nasadach, na osi; nity skuwki niezachowane. Typ AE13. Wym. ok. 58×63,5 mm, waga 35,15 g. 3. Igła ze stopu miedzi. Długość. ok. 74 mm, waga 1,31 g. 4. Ok. 20 fragmentów grzebienia trójwarstwowego z poroża,

z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt słabo dzwonowaty, wysoki, niezdobiony. Typ Thomas I.1 / Cnotliwy IB.A.1a. Długość ok. 64 mm. 5. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. 6. Dwa ułamki ceramiki lepionej ręcznie, nieprzepasane. Powierzchnia szorstka, żółto-brązowa, z delikatnymi bruzdkami. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni (neolit, k. niemeńska?). 7. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂.

OBIEKT 388 (10D/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLXVII/388).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama regularnie owalna, w stropie lekko rozmyta, o wym. ok. 110×80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 40–45 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi przepalonymi kośćmi (I), uławkami zapinki (I) i grzebienia (3), paciorkiem (2) oraz dużym fragmentem ceramiki (4). W centrum wkop o niejednolitym wypełnisku barwy od jasno- do ciemnobrunatnej. W całej jamie nieliczne rozproszone fragmenty ceramiki: nieprzepasanej z wczesnej epoki żelaza (6) i neolitycznej (7) oraz nieokreślonej, przepalanej (5). *I. Osoba dorosła, K? (40,9 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXVII/388): 1. Główka i dwa fragmenty szpili zapinki kuszowatej (z podwinętą nóżką?) ze stopu miedzi, przepalane. Kabłąk w przekroju półkolisty, sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej kulistymi guzkami. Typ Almgren 161–162 (?). 2. Paciorek (krążkowaty lub beczułkowaty) z czarnego szkła nieprzejrzystego, całkowicie stopiony. Typ TM 11 lub TM 40. 3. Sześć fragmentów trójwarstwowego grzebienia z poroża, prawdopodobnie z żelaznymi nitami (niezachowanymi); uchwyt niezdobiony. 4. Duży fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka i drobno chropowata, jasnobrunatna (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista, widoczna na powierzchni. 5. Trzy ułamki ceramiki starożytnej, przepalane. 6. Dwa ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepasane. 7. Trzy ułamki ceramiki lepionej ręcznie, w tym wylewu, nieprzepasane. Powierzchnia szorstka, żółto-brązowa, z delikatnymi bruzdkami. Domieszka liczna drobnego i średniego tłuczni mineralnego widoczna na powierzchni (neolit, k. niemeńska?). 8. Łuska z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKTY 389A i 389B (10C/I-IId)

Dwa groby ciałopalne, bezpopielnicowe (Tabl. CCLXVIII/389A–389B).

Opis: Na poziomie wyróżnienia, na głęb. ok. 25 cm, odsłonięto prostokątny zarys o wym. ok. 130×80 cm i brunatnym, miejscami czarnym wypełnisku o nieregularnych, rozmytych granicach. Na głęb. ok. 45 cm wydzieliły się wyraźnie czytelne zarysy dwóch jam: 389A (od N) i 389B (od S). Jama 389A miała zarys kolisty, o średn. ok. 85 cm, w przekroju wanienkowaty z płaskim dnem na głęb. ok. 70 cm. Wypełnisko przy dnie i ścianach smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi, w centrum brunatne i jasnobrunatne, plamiste (śląd wkopu?). Od S jama 389A zniszczona była przez jamę 398B, owalną, o wym. ok. 80×65 cm, w przekroju nieckowatą, sięgającą głęb. ok. 60 cm. Wypełnisko uwarstwione podobnie jak w jamie 389A; w jego centrum gład (40×40×30 cm) widoczny już w spągu humusu. W czarnych warstwach wypełniska jamy 389A rozproszone przepalane kości (I.1), okruchy grzebienia (1) i fragmenty ceramiki (2, 3), w czarnych warstwach jamy 389B – przepalane kości (I.2), ułamek ceramiki (3), nit grzebienia (2) i fragment zapinki (1). *I.1. Adultus-maturus, K? (53,1 g). I.2. Osoba dorosła (47,1 g).*

Inwentarz 389A (Tabl. CCLXVIII/389A): 1. Dwa małe fragmenty okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Duży fragment miseczki glinianej lepionej ręcznie, lekko asymetrycznej, częściowo przepalony. Wylew cylindryczny, dno bardzo słabo zaznaczone. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII A. Średn. wylewu 8 cm, brzuśca ok. 9 cm, wys. 6–6,5 cm. 3. 12 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie i drobno chropowate, jasnobrązowe i zniszczone.

Inwentarz 389B (Tabl. CCLXVIII/389B): 1. Fragment główki dwuczęściowej zapinki (kuszowatej?) ze stopu miedzi. Kabłąk w przekroju trójkatny, ze spłaszczonym grzbietem. Długość zach. 11,5 mm. 2. Dwa małe fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. 3. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, brązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Nie można jednoznacznie wykluczyć, że obiekt 389B był wkopem wtórnym w grób 389A, jednak charakterystyka obu jam i ich wzajemny układ wskazują, że taka interpretacja jest znacznie mniej prawdopodobna.

OBIEKT 390 (10C/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLXIX/390).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy nieregu-

larnie prostokątny, o wym. ok. 120×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko smolistoczarne z węglami drzewnymi, we wkopie brunatne i brunatnoczarne, o rozmytych brzegach. W spągu NW części jamy duży fragment misy (5) ze zwartym skupiskiem węgla drzewnych (III), na nich zapinka (1), w części S fragment kolejnej misy (4). W czarnej warstwie rozproszone liczne przepalone kości (I), ułamki ceramiki (6, 7) oraz ułamki sprzączki (2) i grzebienia (3); w całej jamie kilka fragmentów nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8). *I. Adultus-maturus, K?* (207,2 g). *III.1. Betula sp.* (17); 2. *Tilia sp.* (32); 3. *Corylus avellana* (8); 4. *Fagus sylvatica* (6); 5. *Liściaste* (12); *Nieoznaczone* (5) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXIX/390): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*, uszkodzona. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, nóżka facetowana. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość ok. 55 mm, wys. ok. 17 mm. 2. Trzy fragmenty D-kształtnej ramy dwuczęściowej sprzączki ze stopu miedzi, silnie skorodowane. Wys. pierwotna ok. 35 mm. 3. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. 4. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana, zachowana w ok. ¾. Na barkach podwójna ostro ryta linia wypełniona ukośnymi nacięciami. Powierzchnia gładka, błyszcząca (?), brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Wys. 11 cm, średn. wylewu ok. 20,5 cm, brzuśca 21 cm, dna 9 cm. 5. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona. Na barkach nieregularna ostro ryta bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna do brunatnej. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Wys. 9–9,5 cm, średn. wylewu 16,5 cm, brzuśca 15 cm, dna 6 cm. 6. Małe przewężone uszko gliniane, przepalone (być może od misy nr 4). 7. Ok. 30 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w większości z obu mis. 8. Osiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od N jama grobu 390 naruszała skraj obiektu 409 (z wczesnej epoki żelaza).

OBIEKT 391 (12H/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXX/391). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama kolista, o średn. ok. 80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko w stropie czarno-brunatne, niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi, z rozproszonymi przepalonymi kośćmi (I); w czarnej warstwie zapinka (1) i okruchy grzebienia (2), w całej jamie też kilka ułamków ceramiki (3, 4). *I. Osoba dorosła* (61,9 g). **Inwentarz** (Tabl. CCLXX/391): 1. Zapinka z pełną po-

chewką ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, kuszowata. Kabłąk i nóżka facetowane, z pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Sprężynka 14-zwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami z pierścieniami z nacinanego drutu. Typ Almgren 178. Długość 66,5 mm, wys. 25 mm, waga 27,72 g. 2. Trzy drobne ułamki trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. 3. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone. 4. Trzy fragmenty ceramiki starożytniej lepionej ręcznie, przepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 392 (11H/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXX/392). **Opis:** Odkryty na głęb. ok. 20 cm. W stropie zarys jamy kolistej, o średn. ok. 100 cm, niżej prostokątny, o wym. ok. 100×85 cm, w spągu kolistej, o średn. ok. 70 cm; w przekroju jama nieckowata, o miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi (III), w centrum w stropie brunatne i brunatnoczarne. W górnej części jamy dwa duże kamienie (ok. 60×45×35 i 45×30×25 cm) leżące częściowo jeden nad drugim, w stropie negatyw trzeciego głazu podobnej wielkości. W czarnej warstwie wypełniska, poniżej kamieni, przepalone kości ludzkie (I), sprzączka (1), ułamki grzebienia (2) i prawdopodobnie igły (3); w całej jamie kilka ułamków ceramiki (4–6). *I. Osoba dorosła, K?* (149,4 g). *III.1. Betula sp.* (2); 2. *Tilia sp.* (3); 3. *Rosaceae* (2); 4. *Liściaste* (4) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXX/392): 1. Sprzączka ze stopu miedzi*, dwudzielna. Rama omegowata, na osi zakończonej profilowanymi guzkami; skuwka prostokątna spięta pięcioma nitami. Typ AE10. Wym. ok. 49×33 mm, waga 12,50 g. 2. Fragment trzonu igły (lub haczyka wrzeciona?) ze stopu miedzi. Długość ok. 30 mm. 3. Dwa fragmenty płytki wewnętrznej i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża. Uchwyt zdobiony podwójną linią falistą z drobnych półokrągłych nacięć, ujętą w tak samo wykonane podwójne linie poziome. 4. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, silnie przepalony. 5. Fragment ceramiki lepionej ręcznie, nieprzepalony (?). Powierzchnia starannie wygładzona, ciemnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 6. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

Uwaga: Od S strop jamy grobu 392 łączył się z jamą grobu 398A, lecz nie tworzył z nią układu stratygraficznego.

OBIEKT 393 (11H/II-IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXI/393). **Opis:** Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama owalna, o wym.

ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55 cm. Wypełnisko szarobrunatne, w spągu i w stropie czarne ze szczątkami stosu, z nieeksplorowanymi śladami przepalonych kości i kilkoma fragmentami ceramiki (1, 2).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie. Powierzchnia gładka, brązowopomarańczowa. Domieszka drobnoziarnista i organiczna. 2. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 394 (11H/IIIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy⁴⁰ (Tabl. CCLXXII/394).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama kolistą, o średn. ok. 60 cm, w stropie lekko rozmyta i przemieszana z piaskiem, w przekroju nieckowata, o niemal pionowych ścianach i płaskim dnie, miąższości ok. 60 cm. Wypełnisko w górnej części brunatnoczarne z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi, w spągu czarne, przesycone węglami drzewnymi. Na głęb. ok. 35 cm od stropu grobu dzban piętrowy (15), misa (17) i duże fragmenty drugiego dzbanu (16), leżące na zwartym skupisku wyjątkowo licznych przepalonych kości (I, II); wśród kości przepalone elementy wyposażenia (1–14). I. *Maturus* (ok. 40 l.), M (2108,3 g). II.1. *Świnia* (4); 2. *Koń?* (1).

Inwentarz (Tabl. CCLXXII–CCLXXIV/394, CCCXIII): 1. Ostroga ze stopu miedzi, zachowana fragmentarycznie. Kabłąk silnie wysklepiony, pośrodku poszerzony, asymetryczny; zaczepy pierwotnie haczykowate (?). Kolec wysoki, stożkowaty, krawędź podstawy nacinana; odlany z trzpieniem tworzącym niewielką szyjkę. Typ Ginalski F4. Zach. wys. kabłąka 37 mm, wys. kolca 28 mm. 2. Ostroga ze stopu miedzi*, zachowana fragmentarycznie. Kabłąk silnie wysklepiony, pośrodku poszerzony, asymetryczny; zaczepy pierwotnie haczykowate (?). Kolec wysoki, stożkowaty, krawędź podstawy nacinana; odlany z trzpieniem tworzącym niewielką szyjkę. Typ Ginalski F4. Zach. wys. kabłąka 22 mm, wys. kolca 26 mm. 3. Sprzączka ze stopu miedzi*, zachowana fragmentarycznie. Rama dwudzielna, D-kształtna, facetowana, z małymi polami metopowymi przy nasadach, skuwka prostokątna z dwoma nitami i wcięciami od strony osi, zakończona profilowanymi guzkami. Typ AD17. Wym. skuwki 20×16 mm. 4. Okucie końca pasa ze stopu miedzi*. Skuwka lekko poszerzona, zakończona rombówato; u nasady dwie poprzeczne linie. Trzon okucia wąski, od wewnątrz płaski, od zewnątrz facetowany, zakończony płaskim guzkiem wydzielonym bruzdką.

Typ 2/2 / Raddatz O.17. Dług. 41 mm. 5. Niewielki fragment okucia końca pasa ze stopu miedzi. Zachowana górna część zwięzającej się skuwki z nitem; brzegi płytki zewnętrznej szfawowane. Zach. dług. 11 mm. 6. Fragment okucia pasa (?) ze stopu miedzi: prostokątna blaszka zdobiona na końcach motywem trójkątów z ostro rytymi podwójnymi liniami, lekko zdeformowana, z odlamanymi zakończeniami. Zach. dług. 24 mm, szer. 8 mm. 7. Fragment okucia pasa (?): mały zdeformowany ułamek prostokątnej (?) blaszki ze stopu miedzi. Zach. dług. 4 mm, szer. 6 mm. 8. Dwa druty żelazne, w przekroju okrągłe, na obu końcach lekko zaklepane, z drobnymi śladami srebra na powierzchni – prawdopodobnie ośki sprężynek srebrnych zapinek. Dług. 28 i 26 mm, średn. 1,5 mm. 9. Nit ze stopu miedzi, o kolistej, wypukłej główce wykonanej z blachy i krótkim, zaklepanym trzpieniem – być może guz z wystroju pasa. Średn. 7 mm, wys. 5 mm, odstęp nitu 2 mm. 10. Dwa nity ze stopu miedzi, o krótkich trzpieniach lekko zaklepanych na końcach. Główki nitów wykonane z blachy, kolisty, lekko wypukłe, z kołnierzowato uformowanymi krawędziami – być może guzy z wystroju pasa. Średn. główki 9 mm, wys. 7–8 mm, odstęp nitu 3–4 mm. 11. Nit (gwoździak) ze stopu miedzi z kolistą, wypukłą główką z blachy i trzpieniem zwięzonym na końcu. Średn. 7 mm, wys. 10 mm, odstęp nitu 7 mm. 12. Fragment nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi: trzpień o kolistym przekroju, złamany, z grubym pierścieniem na zachowanym końcu. Zach. dług. 11 mm, średn. trzpienia 4 mm, pierścienia 8 mm. 13. Amorficzna bryłka stopu miedzi. Waga 0,93 g. 14. Ośiem fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt niski, półkolisty. Typ Thomas I.2. Wym. płytek do 23×23 mm, dług. nitów 8 i 15 mm. 15. Dzbany gliniany, lepiony w ręce, piętrowy, lekko przepalony. Część górna dwustożkowata, lekko asymetryczna, ze słabo zaakcentowaną szyjką i brzegiem wydzielonym nieregularnie rytą bruzdą, niezdobiona, połączona z mieszkowatą częścią dolną wyraźnym przewężeniem mniej więcej w połowie wysokości naczynia; na przewężeniu pierścieniowate zgrubienie z niedomkniętym pasmem ukośnego nacinania, część dolna zdobiona ukośnymi, miętko rytymi bruzdami. Duże kolankowate ucho z kanalikiem mocowane na czopy, z siedłowato wgiętym górnym zaczepem. W części dolnej ścianki wewnątrz wyrównane dość niestarannie i bardzo słabo wygładzone. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Wys. ok. 15,5 cm, średn. wylewu ok. 10 cm, górnej części brzuśca ok. 10 cm, dolnej 9 cm, dna 5,3 cm. 16. Dzbany gliniany lepiony w ręce, zachowany w ok. 1/3, lekko przepalony. Brzusiec dwustożkowaty z łagodnym, zaznaczonym załomem, oddzielony fałdą od lekko stożkowatej szyjki, dno nierówne,

⁴⁰ Por. J. Andrzejowski, T. Rakowski, K. Watemborska 2011.

z pierścieniową podstawą; między wylewem a załomem brzuśca kolankowate ucho z kanalikiem, osadzone na czopy. Brzusiec zdobiony wielowątkowym wzorem geometrycznym rytym i nakłuwany, fałda – nieregularnym motywem jodelkowym z ukośnych nacięć, ucho – dwoma pasmami nakłuć. Powierzchnie starannie wygładzone, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. Typ IXA. Wys. ok. 15 cm, średn. wylewu ok. 10 cm, brzuśca ok. 18 cm, dna 8,5 cm. 17. Misa gliniana, lepiona w ręce, zdeformowana w ogniu. Dno bardzo słabo zaakcentowane, krawędź podkreślona nieregularnie rytą bruzdą. Powierzchnia gładka, niestarannie wyrównana, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Wys. ok. 7,5 cm, średn. wylewu ok. 21,5 cm, brzuśca ok. 18,5 cm, dna 8,5 cm. 18. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 395 (11H/III-IVb)

Nieokreślony (Tabl. CCLXXI/395).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama nieregularnie owalna, o wym. ok. 140×90 cm, o rozmytych krawędziach. Wypełnisko jasnobrunatne z drobnymi węgielkami drzewnymi (III), piaszczyste, miąższości ok. 50–60 cm. W jamie cztery głązy (od ok. 35×30×25 do ok. 65×45×35 cm), w tym dwa większe z wyraźnymi śladami obróbki (stele usunięte z grobów?), oraz nieliczne fragmenty przepalanej i nieprzepalanej ceramiki. III. Nieoznaczone (11) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXXI/395): 1. Siedem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym wylewu i dna. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 2. Fragment miniaturowego naczynka glinianego lepionego ręcznie (ze śladami ognia?). Pod wylewem szeroka, miękko ryta nieregularna bruzdka, niżej nad śladowo zachowanym ostrym załomem brzuśca ostro ryty zaplatany zygzak wielokrotny. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Grupa XII. Średn. wylewu ok. 5,5 cm, brzuśca ok. 8 cm. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwaga: Jama obiektu 395 nieznacznie naruszała strop jamy obiektu 413. Fragment ceramiki (2) może pochodzić z tego samego naczynia, co skorupy z obiektów 399 (3) i 402 (3).

OBIEKT 396 (12H/Ia)

Grób ciałałpalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXV/396).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. W stropie zarys jamy rozmyty, niżej kolisty, o średn. ok. 100 cm, w przekroju

nieckowaty, o miąższości ok. 45 cm, z niemal płaskim dnem. Wypełnisko w stropie i w centrum brunatne (śląd wkopu?), niżej czarne, przesycone węglami drzewnymi (III). Brunatna warstwa w partii centralnej była zapewne pozostałością wkopu starożytnego. W czarnej partii wypełniska nieliczne przepalone kości (I), ceramika (8–12) i elementy wyposażenia (1–7); w obu warstwach wypełniska kilka ułamków nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (13). I. *Osoba dorosła* (24,0 g). III.1. *Corylus avellana* (6); 2. *Liściaste* (4); 3. *Nieoznaczone* (4) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXXV/396): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*, uszkodzona. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka niefacetowana. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość ok. 45 mm, wys. 14,5 mm, waga 6,86 g. 2. Dwa zdeformowane fragmenty zapinki kuszowatej z podwiniętą nóżką, dwuczęściowej, ze stopu miedzi. Kabłąk i nóżka facetowane. Sprężynka 16-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. 3. Sześć fragmentów przedmiotu z drutu ze stopu miedzi, w przekroju kwadratowego, być może małej sprzączki z owalną ramą (typu AH2?). 4. Dwa paciorki tzw. pestkowate z półprzeźrystego szkła czerwono-fioletowego. Typ Stawiarska F-14 / Alekseeva 84 / Gopkalo XVI/2. Średn. 9–9,5 mm. 5. Siedem małych fragmentów płytek wewnętrznych (w tym skrajnej) i okładziny uchwytu trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. 6. Dwustożkowaty przęślik gliniany o zaokrąglonym załomie, asymetryczny. Powierzchnia gładka, brunatna. Średn. ok. 26 mm, wys. ok. 20 mm. 7. Krążkowaty przęślik gliniany o wklęsłych biegunach. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średn. 36 mm, wys. 20 mm. 8. Duży fragment misy glinianej lepionej ręcznie, przepalony. Pod załomem brzuśca jedna (zachowana) nalepiana listwa w kształcie odwróconej litery „V”. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 23 cm, brzuśca ok. 21 cm. 9. Ok. 10 fragmentów misy glinianej lepionej ręcznie, przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Liczna drobno- i średnioziarnista domieszka białego tłucznia, widoczna na powierzchni. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 23 cm, brzuśca ok. 21 cm. 10. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Na łagodnym załomie brzuśca szerokie pasmo rytej ukośnej kratki, wyżej wąskie pasmo ukośnych nacięć między dwoma bruzdami. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIb. Średn. wylewu ok. 12 cm, brzuśca ok. 14 cm. 11. Duży fragment naczynia glinianego (garnka) lepionego ręcznie, przepalony i zdeformowany. Wylew lekko wychylony, brzusiec baniasty. Powierzchnia pod wylewem gładka, na brzuścu drobno

chropowata, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. 12. Ok. 25 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w większości z opisanych naczyń, w tym dwa fragmenty wylewów. 13. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 397A (11H/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXVI/397A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama owalna, o wym. ok. 130×100 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko przy dnie i ścianach czarne, przesycone węglami drzewnymi, w centrum brunatne (śląd po usuniętym dużym kamieniu/kamieniach?). W czarnej warstwie wypełniska bardzo nieliczne przepalone kości (I), małe fragmenty ceramiki (2, 3) i sprzączka (1). *I. Osoba niedorośla (4,7 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXVI/397A): 1. Sprzączka ze stopu miedzi*, dwuczęściowa, z omegowatą ramą na osi, kolcem lilijkowym z występami u podstawy i skuwką (zachowaną śladowo). Typ AB9. Wym. ramy 25×40,5 mm, waga 7,35 g. 2. Fragment dna naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 3. Mały ułamek ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, z trzema głębokimi ostro rytymi liniami. Powierzchnia gładka, żółto-brązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwaga: Jamy grobów 397A i 397B blisko ze sobą sąsiadowały, jednak nie tworzyły układu stratygraficznego.

OBIEKT 397B (11H/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXVI/397B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Kolistą jasnobrązową jamą o średn. ok. 25 cm i miąższości do ok. 25 cm, słabo czytelna na tle piasku calcowego, wypełniona przepalonymi kośćmi (I) z nielicznymi szczątkami stosu (tzw. *Knochenhäufchen*); wśród kości para zapinek (1, 2). *I. Iuvenis wczesny, K? (283,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXVI/397B): 1. Zapinka kuszwata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*, dwuczęściowa. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka płaska o sfazowanych krawędziach. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej półkulistymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 57 mm, wys. 29 mm, waga 6,78 g. 2. Zapinka kuszwata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka płaska o sfazowanych krawędziach. Sprężynka 12-zwojowa, na

osi zakończonej półkulistymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Długość 59 mm, wys. 20 mm, waga 7,23 g.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

Uwaga: Jamy grobów 397A i 397B blisko ze sobą sąsiadowały, jednak nie tworzyły układu stratygraficznego.

OBIEKT 398A (11H/III-IVa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXVII/398A).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. W stropie jama o zarysie prostokątnym o wym. ok. 230–250×100 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 15° na NE), niżej nieregularnie prostokątna, o gorzej czytelnym zarysie o wym. ok. 200×70 cm, w przekroju wanienkowata, o miąższości ok. 50–60 cm. Wypełnisko jednolite, jasnobrązowe. W jamie grobowej kilka nieprzepalonych fragmentów ceramiki (1). Kości szkieletu nie zachowały się. Od NE ślad nieregularnego wkopu, prawdopodobnie starożytnego, naruszającego skraj jamy grobowej; wypełnisko szaroczarno-brązowe, plamiste, ze śladami węgla drzewnych i kilkoma uławkami nieprzepalonych ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2).

Inwentarz (Tabl. CCLXXVII/398A): 1. Cztery fragmenty naczyń glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalonych. Pod wylewem ostra, nieregularna bruzdka, poniżej załomu pasmo ukośnych głębokich nacięć. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista (i ślady organicznej?). 2. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Od N strop jamy grobu 398A stykał się z jamą grobu 392, lecz nie tworzył z nią układu stratygraficznego; w centralną część jamy grobu 398A wkopany był grób 398B.

OBIEKT 398B (11H/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXVII/398B).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm, wkopany w strop obiektu 398A. Jama kolistą, jasnobrązową, słabo czytelna na tle piasku calcowego, o średn. ok. 30 cm i miąższości ok. 10 cm, wypełniona licznymi przepalonymi kośćmi (tzw. *Knochenhäufchen*) (I); wśród kości zapinka (1), nity grzebienia (2) i ułamek ceramiki (3). *I. Adultus-maturus, K? (406,2 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXVII/398B): 1. Zapinka kuszwata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk łukowaty, facetowany, nóżka facetowana. Sprężynka 14-zwojowa, na żelaznej osi zakończonej profilowanymi guzkami ze stopu miedzi. Typ Almgren 161–162. Długość 51 mm, wys. 16 mm, waga 7,10 g. 2. Trzy nity ze stopu miedzi od grzebienia trójwarstwowego

(z poroża?). Dług. do 12 mm. 3. Mały ułamek ceramiki lepionej ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Wkopany w centralną część jamy grobu 398A.

OBIEKT 399 (11H/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXVI/399).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Zarys zbliżony do kolistego, na poziomie stropu silnie rozmyty, o średn. ok. 100 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko w stropie brunatne, miejscami szare z drobnymi węglami drzewnymi, niżej smolistoczarne, przesycone węglami drzewnymi. W jamie rozproszone przepalone kości (I), ułamek grzebienia (1) i drobne fragmenty ceramiki (2–4). *I. Osoba dorosła, K? (99,3 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXVI/399): 1. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Cztery fragmenty ceramiki, w tym grubościennej, lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 3. Fragment miniaturowego naczynka glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalony. Pod szeroką, miękko rytą bruzdką ostro ryty zaplatany zygzak wielokrotny. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Fragment ceramiki (3) może pochodzić z tego samego naczynia, co skorupy z obiektów 395 (2; por. Tabl. CCLXXI/395:2) i 402 (3).

OBIEKT 400 (11H/II-IIIb)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLXXVIII/400).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm. Jama o słabo czytelnym zarysie, nieregularnie owalna, o wym. ok. 110×80 cm, przy dłuższej osi na linii N-S, w przekroju nieckowata (?), miąższości ok. 30–40 cm (?). Wypełnisko niemal nieodróżnialne od jasnożółtego piasku calcowego, z dnem opartym na warstwie drobnego żwiru. W centralnej części jamy wypełnisko jasnobrunatne z rozmytą szarą plamą ze śladami popiołu (wkop?); w nim fragmenty naczynia (2) zdobionego bogatym fryzem geometrycznym i okruch przepalonych kości (I). W spągu jamy od N (w norze zwierzęcej) zapinka (1). W jamie także kilka ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Kości szkieletu nie zachowały się. *I. Niediagnostyczne.*

Inwentarz (Tabl. CCLXXVIII/400): 1. Zapinka kuszwata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk lu-

kowaty, w przekroju trójkątny, nóżka krótka, płaska; wzdłuż krawędzi kabłąka i nóżki podwójne cienkie linie ryte. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej cylindrycznymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Dług. 48 mm, wys. 20 mm, waga 6,19 g. 2. Waza gliniana lepiowana w ręce, zachowana we fragmentach. Szyjka wydzielona dwoma listwami plastycznymi z rzędem odciskanych dołków, na których oparte jest małe nalepiane przewężone uszko. Brzusiec baniasty, zdobiony wzorem meandry klasycznego z motywem swastyki i przerywnikami w postaci motywów trójkątnych; zdobienie delikatnie ryte i odciskane. Powierzchnie starannie wygładzone, błyszczące, brunatnoczarne do czarnych. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVA. Wys. 17 cm, średn. wylewu 21 cm, brzuśca 27 cm, dna 12 cm. 3. Siedem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 401 (12H/Ic)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXIX/401).

Opis: Odkryty na głęb. 25–30 cm. Strop jamy grobowej słabo czytelny, naruszony przez wkop nowożytny, w którym wśród śmieci zalegały fragmenty nieprzepalonych miski kultury wielbarskiej (2), bardzo liczne przepalone kości ludzkie (zob. Uwagi) i fragmenty ceramiki nowożytnej (3).

Nienaruszona jama grobowa prostokątna, o wym. ok. 160×80 cm (w spągu ok. 120×60 cm), zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NW), w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 50–55 cm, z dnem opartym na warstwie żwiru. Wypełnisko jasnobrązowe, piaszczyste. W spągu części N, przy ścianie W, fragment nieprzepalonych miski (1). Kości szkieletu nie zachowały się. **Inwentarz** (Tabl. CCLXXIX/401): 1. Część (ok. 1/3) miski glinianej lepionej ręcznie, nieprofilowanej. Powierzchnia wygładzona, z chropowatym pasmem pośrodku brzuśca, jasnobrązowa do brunatnoczarnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Wys. 8,5 cm, średn. wylewu 20 cm, dna 8 cm. 2. Ok. 15 fragmentów miski glinianej lepionej ręcznie. Dno wyodrębnione, pod wylewem pseudouszko. Powierzchnie zagładzone, nierówne, chropowate, brązowe. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Typ XbA. Wys. ok. 8 cm, średn. wylewu ok. 20 cm, dna 7 cm. 3. Dwa fragmenty ceramiki nowożytnej toczzonej na kole garncarskim.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: Przepalone kości (703,0 g) z wkopu nowożytnego prawdopodobnie należały do jednej osoby dorosłej, co sugeruje, że pochodzą z jednego zniszczonego, niezlokalizowanego grobu. Z innego grobu, zapewne inhumacyjnego, pochodzą fragmenty miski (2).

OBIEKT 402 (11H/III-IVa-b)

Grób inhumacyjny (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLXXX/402).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama regularnie prostokątna z zaokrąglonymi krótszymi ścianami, o wym. ok. 240×100 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NW), w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 75 cm, z płaskim dnem opartym na zwartej warstwie drobnego żwiru. Wypełnisko jasnobrązowe. W części S wkop o wym. ok. 150×100 cm (na poziomie stropu) i miąższości ok. 45 cm, z wypełniskiem brązowym i szarobrązowym, piaszczystym; we wkopie kilka przepalonych kości (I.2) i bryłka szkła (2). W spągu jamy grobowej przy ścianie N dobrze zachowana czaszka (I.1), ok. 20 cm na S od niej zapinka (1) z zetłalymi śladami cienkiego sznureczka (?) na główce i odciskiem tkaniny zachowanym w warstwie korozji na kabłąku; ok. 100 cm na S od czaszki dwa nieprzeżalone zęby ludzkie (I.1), najprawdopodobniej przemieszczone wtórnie. W jamie grobowej i we wkopie kilka ułamków nieprzeżalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I.1. Infans II (10–12 l.); 2. Osoba niedorośła (4,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXX/402, CCCXXV): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Kabłąk w przekroju trójkątny, nóżka facetowana; na kabłąku dwa pierścienie z nacinanego drutu. Sprężynka ośmioletkowa, na osi zakończonej kulistymi guzkami. Typ Almgren 167a1. Długość 47,5 mm, wys. 15,5 mm, waga 3,97 g. 2. Duża amorficzna bryłka stopionego szkła przejrzystego zielonkawego, zapewne z naczynia. Wym. 42×35×28 mm. 3. Mały ułamek naczynka glinianego lepionego ręcznie, nieprzeżalony. Zachowany ślad ostro rytego zygzaka wielokrotnego. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 4. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Fragment ceramiki (3) może pochodzić z tego samego naczynia, co skorupy z obiektów 395 (2; por. Tabl. CCLXXI/395:2) i 399 (3).

OBIEKT 403 (11H/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXIX/403).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Zarys jamy owalny, o wym. ok. 100×70 cm, w przekroju nieckowaty, o miąższości ok. 30–35 cm, dno niemal płaskie. Wypełnisko w części przydennej i przy ścianach czarne, przesycone węglami drzewnymi, w stropie w centrum brunatne (ślądu wkopu wtórnego?). W smolistoczarnej warstwie przepalone kości (I), ceramika (2–5) i ułamki grzebień (1). *I. Infans I–II (39,0 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXIX/403): 1. Trzy fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebień z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Długość nitów 9 mm. 2. Fragment słabo profilowanej misy glinianej lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrunatna, obecnie jasnoszara. Domieszka drobnoziarnista. Typ Xa. 3. Dwa przydenne fragmenty misy glinianej lepionego ręcznie, z pierścieniową nóżką, przepalone. Powierzchnia gładka, czerwono-brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. nóżki przy dnie ok. 9 cm. 4. Fragment brzuśca cienkościennego naczynia robionego na kole garncarskim. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Gлина bez widocznej domieszki. 5. Pięć mało niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych. Domieszka drobnoziarnista. 6. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzeżalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C_{1b}–D.

OBIEKT 404 (12H/IIa)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXVII/404).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 70 cm, naruszony przez norę zwierzęcą, od NW przez wkop nowożytny. Jama regularnie prostokątna, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 22° na NW), rysująca się jako szarozółte przebarwienie bardzo słabo czytelne na tle żółtobiałego piasku calcowego, z nieco wyraźniejszymi narożnikami SW i SE, o szer. 70–80 cm i pierwotnej długości ok. 180–200 cm. W spągu w centrum jamy duży kamień (30×20×20 cm), kolejny (35×25×20 cm) wyżej, na głęb. ok. 60 cm przy NE skraju jamy. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 405 (10H/II-IIIc) – wczesna epoka żelaza**OBIEKT 406 (10D/IVa-b)**

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXI/406).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–25 cm, silnie naruszony przez korzenie sosny. Jama nieregularnie kolistą, o średn. ok. 90 cm, w przekroju nieckowata z nierównym dnem, o miąższości ok. 35–40 cm. Wypełnisko czarne, przesycone węglami drzewnymi. W centrum duży (ok. 45×30×25 cm), przeżarzony kamień ze śladami obróbki. W stropie przy krawędzi jamy grobowej część naczynia „sitowatego” z wczesnej epoki żelaza (9), niżej rozproszone przepalone kości (I) i elementy wyposażenia (1–8) oraz dwa ułamki nieprzeżalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (10). *I. Adultus–maturus, K? (57,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXXI/406, CCCXXI): 1. Zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Kabłąk w przekroju trójkątny, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Sprężynka 10-zwojowa na przedłużonej osi. Typ Almgren 167a1. Długość ok. 56 mm, wysokość ok. 23 mm. 2. Dwa małe fragmenty kabłąka zapinki, dwuczęściowej, kuszowatej (?), ze stopu miedzi. Długość 7,5 i 10,5 mm. 3. Sprzączka ze stopu miedzi*, z D-kształtną ramą na osi zakończonej profilowanymi guzkami, bez skuwki (?). Na nasadach ramy pola metopowe, przewężone, nacinane. Typ AD17/22. Wymiary 27×32 mm, waga 9,18 g. 4. Dwa małe ułamki przedmiotów ze stopu miedzi. 5. Dwa paciorki mozaikowe kuliste (?), z opakowego szkła seledynowego z biało-żółto-czarnym wzorem meandrowym, przepalone (jeden zachowany w okruchach). Typ TM 360x / Gopkalo XIII/1x / Alekseeva 426x / Olldag 2415a. Wymiary 15–17×13 mm. 6. Paciorek (krążkowaty?) z opakowego szkła czarnego, stopiony. Typ TM 40 (?). 7. Dziewięć fragmentów płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. 8. Ok. 60 fragmentów ceramiki z grubociennego, słabo wypalnego naczynia lepienego ręcznie, nieprzepalonych. Powierzchnia zagładzona, nierówna, brunatnoczarna do czarnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 9. Duży fragment naczynia „sitowatego” z wczesnej epoki żelaza (ze śladami kontaktu z ogniem). 10. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 407 (10C/IVd)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXI/407).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 45–50 cm. Jama o zarysie zbliżonym do owalnego, o wym. ok. 70×45 cm, przy dłuższej osi na linii N-S. Wypełnisko w stropie nieczytelne, identyczne z piaskiem calcowym, niżej jasnobrazowe o uchwyconej miąższości ok. 6–10 cm (pierwotnie zapewne ok. 30 cm) i słabo czytelnych granicach. W spągu przy ścianie W niewielki (ok. 17×13 cm) kamień, w centrum skupisko pięciu paciorków (1–4), być może tworzących małą koleję. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CCLXXXI/407, CCCXXI): 1. Poliederyczny paciorek z półprzejrzystego szkła niebieskiego. Typ TM 126. Długość 15 mm. 2. Kulisty paciorek z opakowego szkła czerwonego. Typ TM 12. Średnica 12,5 mm, wysokość 10,5 mm. 3. Fragmenty kulistej paciorka mozaikowego z czerwonego szkła opakowego z żółto-czarno-seledynowym wzorem rozetowym. Typ TM 362h. Średnica ok. 14 mm. 4. Dwa krążkowate paciorki bursztynowe. Typ TM 390. Średnica ok. 6,5 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 408 (11H/IVb-c–12H/Ib-c)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXI/408).

Opis: Zarejestrowany na głęb. ok. 30–35 cm. Jama owalno-prostokątna, o wym. ok. 110×50 cm, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 5° na NW), o zachowanej miąższości 25–30 cm (pierwotnej ok. 50 cm). Wypełnisko w partii stropowej nieodróżnialne od żółtego piasku calcowego, w partii dolnej jasnobrazowe, o rozmytych granicach. W spągu części N fragment szklawa zęba ludzkiego.

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki lepienego ręcznie. Powierzchnia chropowata, jasnobrazowa. Domieszka drobnoziarnista (k. wielbarska?).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 409 (10C/IIId) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 410 (11H/IVc)

Grób inhumacyjny (?) (Tabl. CCLXXXI/410).

Opis: Na głęb. ok. 50 cm odsłonięto spąg (miąższości ok. 5 cm) jamy o owalno-prostokątnym zarysie, o wym. ok. 80×45 cm, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem ok. 30° na NW). Wypełnisko jasnobrazowe. Kości szkieletu nie zachowały się (?).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

OBIEKT 411 (12H/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXII/411).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama owalna, o wym. ok. 100×60 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55 cm, z dnem lekko zagłębionym w warstwę rudych żwirków. Wypełnisko jasnobrazowe o rozmytych granicach, w stropie przy skraju S szare z nieeksplorowanymi, bardzo drobnymi przepalonymi kośćmi.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 412 (12H/IIa)

Grób inhumacyjny.

Opis: Wyróżniony na głęb. ok. 70 cm. Zarys jamy prostokątny, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 20–25° na NE), o szer. ok. 70 cm i uchwyconej długości ok. 100 cm, o jasnobeżowym wypełnisku bardzo słabo czytelnym na tle żółtobiałego piasku calcowego, w części S niewidocznym. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 413 (11H/IIIb)

Nieokreślony (Tabl. CCLXXI/413).

Opis: Odkryty na głęb. 30–35 cm. Jama nieregularna o bardzo słabo czytelnych zarysach, średn. ok. 50 cm. Wypełnisko jasnobrązowe, pierwotnie miąższości ok. 40 cm. W spągu kilka bardzo drobnych przepalonych kości (I) oraz fragment ceramiki (1). *I. Osoba niedorośła? (0,7 g).*

Inwentarz: 1. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: nieokreślona.

Datowanie: nieokreślone.

Uwaga: Strop jamy obiektu 413 był nieznacznie naruszony przez jamę obiektu 395.

OBIEKT 414 (10E/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym) (Tabl. CCLIX-CCLX/414).

Opis: Na głęb. ok. 25 cm odkryto nieregularnie owalną jamę o jasno- i szarobrunatnym wypełnisku, o wym. ok. 230×150 cm (wkop), która całkowicie zniszczyła górne partie jamy grobowej. W przekroju jama wkopu nieregularna, o miąższości od ok. 20 do ok. 35 cm. Prostokątny zarys jamy grobowej o wym. ok. 100×90 cm odsłonięto na głęb. od ok. 50 do ok. 65 cm. Wypełniska wkopu i jamy grobowej rozdzielone były warstwą (nawianego?) żółtego piasku miąższości do ok. 10 cm. Jama grobowa jednolicie czarna, przesycona węglami drzewnymi. W przekroju zarys jamy nieregularny, z nierównym dnem sięgającym głęb. od ok. 70–75 cm w części NW i środkowej do ok. 90 cm w części SE. We wkopie bardzo nieliczne przepalone kości (I.1), fragmenty ceramiki (3–7), ułamki grzebienia (1) i stop szkła (2), oraz kilka nieprzepalonych fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza (8), w jamie grobowej nieliczne przepalane kości (I.2) i kilka ułamków przepalanej ceramiki (9, 10). *I.1–2. Adultus–maturus, K (24,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXII/414, CCCXX): 1. Trzy fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża, z nitami ze stopu miedzi. Wym. do 23×10 mm. 2. Amorficzna bryłka stopionego szkła nieprzejrzystego, czarnego (z paciorków). 3. Fragment wylewu naczynia glinianego z wydzieloną szyjką, lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 18 cm. 4. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Nad załomem brzuśca głęboka bruzda. Powierzchnia gładka, brunatnoczarna (?). Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 25 ułamków ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych w różnym stopniu (w tym ułamek zżużony). Powierzchnia gładkie, jasnobrązowe, i szorstkie, brązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 6. Trzy fragmenty ceramiki lepionego ręcznie,

lekko przepalone, w tym ułamek wylewu. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne i jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 7. Cztery ułamki niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionego ręcznie. 8. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych. 9. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 18 cm. 10. Cztery fragmenty ceramiki lepionego ręcznie, lekko przepalone. Powierzchnie gładkie, szaroczarne i brunatne. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (?).

Uwagi: Od NW wkop wtórny grobu 414 nieznacznie naruszony przez wkop wtórny grobu 378.

OBIEKT 415 (12H/IVa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXIII/415).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama o kolistym zarysie, w rozmytym stropie średn. ok. 120 cm, niżej regularna, średn. ok. 95 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 20 cm. Wypełnisko czarne i brunatnoczarne, z węglami drzewnymi; w centrum ciemnożółty wkop (lub negatyw kamienia?) o średn. ok. 35 cm. W jamie przepalane kości (I), fragmenty zapinki (1) i ułamki nieprzepalonej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (2). Dno jamy grobowej oparte na warstwie zwartych gliniastych żwirków z dużymi kamieniami. *I. Osoba dorosła (53,1 g).*

Inwentarz (Tabl. CCLXXXIII/415): 1. Zapinka z pełną pochawką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi, zachowana we fragmentach. Kabłąk i nóżka facetowane, na główce dwie poprzeczne bruzdki. Sprężynka 14-zwojowa, na osi zakończona dwoma różnymi guzkami: profilowanym i płaskokulistym (naprawa?). Zbliż. do typu Almgren 169. Dług. ok. 57 mm, wys. ok. 16,5 mm. 2. Trzy ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₂ (C_{1b}–C₂?).

Obiekt 416 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 417 (13C/IIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Na złożu wtórnym pomiędzy korzeniami sosny, nad przemieszany warstwami brązowego humusu leśnego i żółtego piasku calcowego odsłonięto smolistoczną warstwę o wym. ok. 10×8 cm i miąższości ok. 15 cm, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), ułamkiem grzebienia (1) i fragmentem ceramiki (2). Strop tej warstwy oraz warstwy piasku i humusu leżące poniżej nachylone były na W, w kierunku drogi leśnej,

skąd prawdopodobnie zostały wyrzucone z nowożytnego wkopu. *I. Osoba dorosła* (2,2 g).

Inwentarz: 1. Dwa małe ułamki trójwarstwowego grzebienia z poroża. 2. Fragment ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, nieprzpalony. Powierzchnia gładka, czarna. Domieszka drobno- i średnioziarnista (k. wielbarska?).
Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 418 (10D/Ib-c)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLXXXII/418).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm. Jama nieregularnie prostokątna, o wym. ok. 130×80 cm, zorientowana po osi N-S, w przekroju nieregularnie nieckowata, o miąższości do ok. 35 cm. Wypełnisko przy ścianach i dnie smolistoczarne z węglami drzewnymi (III) i przepalonymi kośćmi (I) oraz elementami wyposażenia tworzącymi skupisko w części N (1–10); w całej jamie rozproszone drobne ułamki ceramiki (11, 12). W centrum jamy wypełnisko ciemnobrunatne (śląd wkopu?). *I. Osoba dorosła* (65,4 g). *III.1. Betula sp.* (6); *2. Liściaste* (3) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXII/418, CCCXXI): 1. Zapinka kuszowata z pełną pochewką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, nóżka płaska ze sfazowanymi krawędziami. Sprężynka ośmioletkowa na osi zakończonej kulistymi guzkami. Typ Almgren 170. Długość 50,5 mm, wys. 15,5 mm, waga 4,32 g. 2. Pięć fragmentów zapinki kuszowatej z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Kabłąk wąski, z zaznaczonym grzbietem (?). Sprężynka 18-zwojowa, na osi zakończonej dwustożkowatymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Pierwotna długość sprężynki ok. 40 mm. 3. Fragment kółka ze stopu miedzi, z płaskiego pręta o sfazowanych krawędziach. Średn. ok. 16 mm. 4. Pięć płaskich prostokątnych paciorków o sześciobocznym przekroju, ze szkła półprzejrzystego, różowofioletowego. Typ TM 119. Długość 12 mm, szer. 8–9 mm, grub. ok. 5 mm. 5. Paciorek melonowaty z gliny kwarcowej (tzw. fajansu), seledynowy (?), przepalony. Typ TM 171. Średn. 19,5 mm, wys. 15,5 mm. 6. Amorficzna grudka stopionego szkła opakowego, czerwonego i czarnego, oraz przejrzystego, bezbarwnego, z paciorków (z paciorka?). 7. Paciorek z białego szkła opakowego z nitką czerwoną na zielonym tle, stopiony. Typ TM 236b. 8. Paciorek rurkowy z przejrzystego szkła szmaragdowego z nitkami z opakowego szkła białego i czarnego, stopiony. Typ TM 304hx. 9. Cztery ułamki trójwarstwowego grzebienia z poroża, w tym fragment okładziny. 10. Misa gliniana lepiąca w ręce, nieprofilowana, przepalona. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka średnio- i drobnoziarnista z ziarnami grubymi, widoczna na powierzchni, ślady domieszki organicznej. Typ XaA. Średn. wylewu 16,5 cm,

brzuśca ok. 15,5 cm, dna 5,5 cm, wys. 8,5 cm. 11. 12 niecharakterystycznych ułamków ceramiki, przepalonych i nieprzepalonych. 12. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzpalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 419 (10D/Ic)

Nieokreślony (grób ciałopalny, bezpopielnicowy?).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, ok. 20 cm na W od jamy inhumacyjnego grobu 420. W planie jama kolista o średn. ok. 35 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 10 cm. Wypełnisko czarne i brunatnoczarne o rozmytych krawędziach, bez uchwytanych śladów kości.

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: faza C–D (?).

OBIEKT 420 (10D/I-IIc)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXIV/420).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama owalna o niemal równoległych dłuższych bokach, zorientowana po osi N-S (z odchyleniem ok. 10° na NW), o wym. ok. 120×40 cm, w przekroju nieckowata z płaskim dnem, miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko w centrum w stropie ciemnoszare, w pozostałej części jamy jednolicie jasnobrązowe, z kilkoma uławkami ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. Trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 421 (10D/I-IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCLXXXIII/421).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Zarys nieregularny, zbliżony do owalnego, o wym. ok. 140×110 cm, w spągu trójkątny o boku długość ok. 90 cm, w przekroju nieregularnie nieckowaty, o miąższości ok. 90 cm. Wypełnisko niejednolite, szarobrunatne, miejscami czarne i smolistoczarne (w spągu i przy ścianie W), z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i fragmentami ceramiki (1–4). Przy ścianie E dwa głazy (ok. 60×45×35 i 50×40×30 cm); dno jamy oparte na warstwie gliniastych żwirków z większymi kamieniami. *I. Osoba dorosła* (3,0 g).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXIII/421): 1. Dwa ułamki naczynia glinianego lepiąca ręcznie, przepalone. Brzusiec dwustożkowy, nad załomem pasmo ukośnych bruzdek, nad nim fałda. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 2. Fragment wylewu naczynia glinianego lepiąca ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka

drobnoziarnista. 3. Cztery fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, przepalane. Powierzchnie gładkie, zniszczone. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 4. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 422 (10D/I-II d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXIV/422).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. W stropie jama o nieregularnym zarysie o wym. ok. 120–130×90 cm, niżej wyraźnie czworokątna, o wym. ok. 100×90 cm, w przekroju nieckowata z niemal płaskim dnem, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko przy dnie i ścianach smolistoczarne z węglami drzewnymi (III), w centrum jasnobrunatne z niewielką ilością szczątków stosu. W czarnej warstwie w spągu rozproszone przepalane kości (I) i elementy wyposażenia (1–5), w całej jamie także drobne ułamki mało niecharakterystycznej ceramiki (6, 7). 1. *Adultus–maturus* (110,2 g). III.1. *Betula sp.* (30); 2. *Carpinus betulus* (1); 3. *Populus sp.* (3); 4. *Liściaste* (6); *Nieoznaczone* (24) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXIV–CCLXXXV/422): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk i nóżka facetowane. Sprężynka 12-zwojowa, na osi zakończonej słabo profilowanymi, różnymi guzkami (naprawa?). Typ Almgren 161–162. Długość 51 mm, wys. 16 mm, waga 4,74 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi*, dwuczęściowa. Rama omegowata na osi zakończonej profilowanymi guzkami, kolec o rozszerzonej, wycinanej podstawie, skuwka prostokątna z dwoma nitami o półkulistych główkach z kryzą. Typ AB8/9. Wym. ok. 42×45 mm, waga 14,75 g. 3. Dwa fragmenty skrajnych płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża (z uchwytem trójkątnym lub trapezowatym?). 4. Waza gliniana lepiąca w ręce, przepalona. Na załamie brzuśca wężykowata listwa plastyczna z dwoma przerywnikami: podwójnym płaskim guzkiem i drugim, niezachowanym. Powierzchnia gładka, jasnobrazowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ IVB (?). Średn. wylewu ok. 19 cm, brzuśca ok. 21 cm, dna 8 cm, wys. ok. 14 cm. 5. Duża nieprofilowana misa gliniana lepiąca w ręce, przepalona i zdeformowana, bez części przydennej. Na brzuścu szerokie pasmo ukośnych miętko rytych bruzdek między dwoma bruzdami dookolnymi. Powierzchnia gładka, jasnobrazowa do brunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 29 cm, brzuśca ok. 22 cm. 6. Sześć niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepiącej ręcznie, w tym ułamek niewydzielonego wylewu. 7. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b}.

OBIEKT 423 (10E/I-II a)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXVI/423).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama owalna o niemal równoległych dłuższych bokach, zorientowana po osi N–S (z odchyleniem ok. 2° na NE), o wym. ok. 160×50 cm, w przekroju prostokątna z lekko ukośną ścianą północną, miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko jednolicie jasnobrazowe. W stropie w części N nieregularna, szara i ciemnoszara warstwa z drobnymi węglami drzewnymi, sięgająca głęb. 10–15 cm od poziomu wyróżnienia obiektu (śląd starożytnej ingerencji w strop jamy grobowej?). W spągu przy N skraju szarawe, rozmyte przebarwienie (być może relikty całkowicie rozłożonych kości czaszki), przy nim od E nieregularny kamień o wym. ok. 20×15×15 cm, z podstawą zalegającą w calcu (naturalny?; podobny kamień w calcu przy W krawędzi jamy grobowej). Bezpośrednio na S od domniemanego śladu czaszki zęby (I), kolia z 38 ósemkowatych wisiorków bursztynowych (1–3) z zapięciem (?) z kółka ze stopu miedzi (5), na N od kamienia drugie takie kółko (6) i fragmenty trzeciego (?), żelaznego (7). Nad kośćmi nóg, w SW części jamy, naczynie (10). W połowie długości grobu przy ścianie E grzebień (9), obok niego igła (4) i przęślik (8). 1. *Maturus/senilis*.

Inwentarz (Tabl. CCLXXXVI–CCLXXXVII/423, CCCXXIII): 1. Sześć wisiorków bursztynowych z niewydzienionymi główkami. Typ TM 469. Wys. 11–14 mm, średn. ok. 6–7×4–6 mm. 2. Wisiorek bursztynowy z profilowaną, wydzieloną główką. Na korpusie intencjonalnie wyżłobione wgłębienie. Typ TM 471e. Wys. 20 mm, średn. ok. 9×8 mm. 3. 31 nieregularnych wisiorków bursztynowych z mniej lub bardziej starannie wydzielonymi główkami, w przekroju od owalnych do kolistych. Typ TM 465/471d. Wys. 8–19 mm, średn. 6×5 do 10×8 mm. 4. Igła ze stopu miedzi. Uszko wykonane za pomocą dwuskrzydłkowego przebijaka. Długość 58 mm, waga 0,55 g. 5. Kółko ze stopu miedzi, z prętą o płaskim przekroju. Wym. 13×10,5 mm, waga 0,31 g. 6. Kółko ze stopu miedzi, z prętą o kolistym przekroju. Wym. 15×13 mm, waga 0,41 g. 7. Dwa fragmenty silnie skorodowanego kółka (?) żelaznego. Wym. ok. 19×16 mm. 8. Przęślik gliniany dwustożkowy, o lekko wklęsłych ściankach i płaskich biegunach. Powierzchnia gładka, jasnobrazowa do ciemnobrunatnej. Średn. 36 mm, wys. 19 mm. 9. Trójwarstwowy grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi, zachowany we fragmentach. Uchwyt niski, półkolisty, niezdobiony. Typ Thomas I.2. Długość 110–120 mm, długość zębów ok. 29 mm. 10. Naczynie gliniane (wazka) lepiąca ręcznie, lekko asymetryczne. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrazowa do ciemnobrunatnej, plamista. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIVA. Średn. wylewu i brzuśca ok. 14 cm, dna ok. 7 cm, wys. 9–10 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

Uwagi: Nieregularna górna powierzchnia kamienia odsłoniętego przy „cieniu” czaszki i jego umiejscowienie przy ścianie jamy grobowej sugerują, że najprawdopodobniej zalegał *in situ* i albo nie pełnił żadnej funkcji sepulkralnej, albo też został wykorzystany wtórnie jako oparcie głowy pochowanej tu osoby.

OBIEKT 424 (10E/I-IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXVII/424).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Jama grobowa owalna o wym. ok. 100×80 cm, wydłużona po osi N-S, w przekroju nieckowata, niemal półkolistą, o miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko w dolnej części i przy ścianach smolistoczarne i brunatnoczarne (warstwa o grubości od kilku do ponaddwudziestu centymetrów) z węglami drzewnymi (III), w centrum i od NE jasnobrunatne (śląd wkopu starożytnego?). W wypełnisku, niemal wyłącznie w czarnej warstwie, przepalone kości (I) i elementy wyposażenia (1–6) i ułamki ceramiki (7, 8). *I. Adultus–maturus* (146,9 g). *III.1. Betula sp.* (3); *2. Ulmus sp.* (2); *3. Nieoznaczone* (8) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXVII/424): 1. Haczyk wrzeczona (tzw. szpila hakowa) ze stopu miedzi. Trzon przemiennie tordowany, uszkodzony. Dług. zach. 26 mm. 2. Fragment drutu ze stopu miedzi. Dług. 11 mm. 3. Dwa fragmenty płytek wewnętrznych z nit ze stopu miedzi, od trójwarstwowego grzebienia z poroża. Dług. nitu 10 mm. 4. Kółko z drutu żelaznego o czterech zwojach. Średn. 13 mm, wys. 7 mm. 5. Trzy poliedryczne paciorki z półprzeźrystego szkła różowioletowego, przeżarzone i zdeformowane. Typ TM 128. Dług. do ok. 11 mm, średn. ok. 6×6 mm. 6. Przęslik gliniany dwustożkowaty, o lekko wklęsłych biegunach. Powierzchnia niestannie wykończona, żółto-brązowa. Średn. 26 mm, wys. 14,5 mm. 7. Fragment dna dużego naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Powierzchnia brunatna (?), zniszczona. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. dna 18–19 cm. 8. Osiem okruchów ceramiki starożytnej lepionego ręcznie, lekko przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 425 (11H/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXVIII/425).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama grobowa owalna, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowata, o miąższości ok. 55 cm, naruszona przez korzenie sosny. Wypełnisko w partii górnej (do głęb. ok. 25 cm od stropu) brunatnoszare (śląd starożytnego wkopu?), niżej

smolistoczarne z węglami drzewnymi. W tej warstwie fragment przepalanej misy (1) i przepalone kości (I); w całej jamie rozproszone drobne ułamki ceramiki (2–4), w tym nieprzepalonych z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Maturus wczesny* (224,1 g).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXVIII/425): 1. Część (ok. ½) misy glinianej lepionego ręcznie. Powierzchnia wygładzona, nierówna, jasnobrunatna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu 18 cm, brzuśca ok. 15,5 cm, dna 7 cm, wys. 8 cm. 2. Mały fragment cienkościennego naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa, z ornamentem rytym i nakłuwanym. Domieszka drobnoziarnista. 3. 10 niecharakterystycznych ułamków ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych i nieprzepalonych. 4. Cztery fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 426 (11I/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXIX/426).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama grobowa kolista, średn. ok. 60 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko brunatnoszare, od E brunatne, w dolnej części od E szaroczarne. W wypełnisku rozproszone przepalone kości (I), drobne fragmenty ceramiki (3, 4), grzebienia (2) i zapinki (1). *I. Infans II późny* (10–12 l.) (67,0 g).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXIX/426): 1. Dwa niewielkie ułamki przepalonych przedmiotów ze stopów miedzi, w tym fragment osi sprężynki zapinki z nakładanym guzkiem (?). 2. Pięć ułamków zębów grzebienia z poroża, (trójwarstwowego?) i fragment nitu ze stopu miedzi. 3. Siedem fragmentów głębokiej misy glinianej lepionego ręcznie, przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu ok. 16 cm, brzuśca 17 cm, dna 7 cm, wys. 11,5 cm. 4. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalony. Powierzchnia gładka, brunatna (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 427 (11H/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, zniszczony przez norę zwierzęcą i wkop nowożytny. Jama grobowa owalna, o wym. ok. 90×60 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 25 cm. Wypełnisko ciemnobrunatne i czarne, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i ułamkami ceramiki (1). *I. Adultus–maturus* (8,7 g).

Inwentarz: 1. Ok. 10 niecharakterystycznych fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 428 (10E/Id)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Na głęb. ok. 20 cm odkryto spąg owalnej jamy o wym. ok. 80×50 cm i zachowanej miąższości ok. 10 cm, częściowo zniszczony przez korzenie drzewa i nory zwierzęce. Wypełnisko niejednolite, ciemnobrunatne i szaroczarne, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i kilkoma uławkami nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). *I. Osoba dorosła (12,2 g).*

Inwentarz: 1. Pięć uławków ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 429 (10E/I-IIId)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCLXXXIX/429).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 25 cm. Zarys jamy grobowej prostokątny, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem 9° na NE), o wym. w stropie ok. 180×90 cm, w przekroju wanienkowaty z płaskim, lekko nieregularnym dnem, miąższości ok. 45 cm. Wypełnisko jednolicie brunatne i jasnobrunatne. W jamie, w spągu jej centralnej części, paciorek oraz fragmenty ceramiki (2–4), rozproszone w całym wypełnisku. Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz (Tabl. CCLXXXIX/429, CCCXXIII): 1. Wisiorek bursztynowy nieregularnie trapezowaty, zdobiony trzema odciskanymi „oczkami”. Typ TM 414. Wym. 17×12×5 mm. 2. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Szyjka (?) wydzielona bruzdą, niżej ryty (drapany) zygzak. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. 3. Cztery fragmenty ceramiki lepionej ręcznie, przepalone. Powierzchnie zniszczone. Domieszka drobnoziarnista. 4. 15 fragmentów i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

Uwagi: NE narożnik jamy grobowej być może naruszony przez nieokreśloną płytką jamę o kolistym kształcie (średn. ok. 60 cm i miąższości ok. 40 cm) o jasnobrunatnym wypełnisku i lekko rozmytych brzegach.

OBIEKT 430 (10F/I-IIa-b)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXC/430).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Jama grobowa kolistą, średn. ok. 110 cm, o rozmytym stropie, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko smolistoczarne (przy ścianach i dnie) i jasnobrunatne (w cen-

trum; ślad wkopu starożytnego?), silnie przemieszane przez korzenie sosny, która wrosła centralnie w jamę grobową. W czarnej warstwie wypełniska nieliczne, drobne przepalane kości z niewielkim skupiskiem w spągu (I.1), przęślik (1) i stopiony paciorek (2), w domniemanym wkopie nieliczne przepalane kości (I.2). W całej jamie rozproszone fragmenty przepalanej ceramiki (3–5) i kilka uławków ceramiki nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (6). *I.1. Osoba niedorośła (infans I?) (7,6 g); 2. Osoba dorosła (13,0 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXC/430, CCCXXI): 1. Dyskowaty przęślik gliniany, asymetryczny. Powierzchnia szorstka, jasnobrązowa. Średn. 33–35 mm, wys. 16 mm. 2. Duży krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła zielonkawego, stopiony. Typ TM 42. Wym. 26×23×16 mm. 3. Fragment wylewu naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Szyjka wydzielona delikatną fałdą. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrunatna. Domieszka bardzo drobnego tłuczniaka i organiczna. 4. Fragment naczynia glinianego lepionego ręcznie, silnie przepalony, ze śladami delikatnie rytych linii (potrójnego zygzaka?). Powierzchnia gładka, szara. Gлина bez widocznej domieszki mineralnej (ślady domieszki organicznej?). 5. Ok. 20 fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, silnie przepalonych, w tym fragment wylewu z szyjką wydzieloną listwą plastyczną i ułamek zdobiony trzema delikatnie rytymi liniami. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe, częściowo zniszczone. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 6. Dziewięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 431 (10F/Ic)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXC/431).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm, w spągu humusu. Zarys jamy nieregularnie kolisty, średn. ok. 90 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 35 cm. Wypełnisko przy ścianach i dnie jamy smolistoczarne oraz brunatne w centrum (ślad wkopu starożytnego?). W całej jamie kilka fragmentów przepalanej ceramiki (6), w czarnej warstwie wypełniska przepalane kości (I), zapinka (1), szczypczyki (3) oraz ułamek grzebienia (5) i przedmiotów metalowych (2, 4). *I. Adultus/maturus, K? (171,8 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXC/431): 1. Kuszowata zapinka z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi* przepalona. Kabłąk w przekroju trójkątny. Sprężyna na osi, asymetryczna, sześć- i czterozwojowa (naprawiana) lub 12-zwojowa, uszkodzona. Typ Almgren 161–162. Długość 57 mm, wys. ok. 20 mm, waga 7,15 g. 2. Fragment przedmiotu z pręta ze stopu miedzi, w przekroju trójkątnego, stopiony (zdeformowany kabłąk zapinki?). 3. Szczypczyki ze stopu miedzi*, przepalane.

Łapki wąskie, prostokątne. Ramię zewnętrzne profilowane, u nasady łapki poprzeczna bruzda, ramię tylne płaskie, łapka niezdobiona. Dług. ok. 48 mm, szer. łapek 22,5 mm, waga ok. 2 g. 4. Fragment przedmiotu z cienkiego, prostokątnego drutu ze stopu miedzi, pośrodku (?) wygięty w uszko. Dług. ok. 18 mm. 5. Dwa małe fragmenty płytek wewnętrznych trójwarstwowego grzebienia z poroża. 6. Sześć fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalonych. Brzusiec dwustożkowy, na barkach fałdka. Powierzchnia gładka, brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 7. Odłupek krzemienisty (przepalony).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 432 (9E/IIId) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 433 (10E/IIId–10F/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCLXXXVIII/433).

Opis: Na głęb. ok. 20 cm, w spągu humusu, odkryto częściowo zniszczoną przez wkopy nowożytnie jamę grobową o owalnym (?) zarysie o wym. ok. 60×50 cm i zachowanej miąższości ok. 12 cm. Wypełnisko zwarte, ciemnobrunatne, niemal czarne, z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i elementami wyposażenia (1–4).
I. Osoba dorosła (14,9 g).

Inwentarz (Tabl. CCLXXXVIII/433): 1. Dwa paciorki poliedryczne z czarnego szkła opakowego, przepalone i zdeformowane. Typ TM 134. Wym. 10×7×5 mm i 11×8×7 mm. 2. Dwa miniaturowe paciorki krążkowate z czerwonego szkła opakowego (przytopione z obu stron do większego paciorka poliedrycznego). Typ TM 54. Średn. ok. 4 mm. 3. Ok. 50 okruchów trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. 4. Fragment przęślika glinianego dwustożkowego z wklęsłymi biegunami. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. ok. 30 mm, wys. 26 mm. 5. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalane.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

OBIEKT 434 (9E/Ib) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 435 (9E/Ic) – wczesna epoka żelaza

OBIEKT 436 (12C/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?).

Opis: Pod drogą leśną, na głęb. 10–15 cm, odsłonięto zalegające na złożu wtórnym pozostałości wypełniska jamy grobowej, tworzące czarną i ciemnobrunatną warstwę (A) przemieszaną z piaskiem, o średn. ok. 70 cm i kilkunastocentymetrowej miąższości. Podobną warstwę (B)

odkryto ok. 35 cm na NW od jej skraju, już w obrębie wkopu nowożytnego. Układ nawarstwień jasno- i ciemnożółtych piasków pod warstwą A wskazywał, że właściwa jama grobu ciałopalnego została rozkopana, a jej wypełnisko częściowo zrzucone *in situ* (B), a częściowo wyrzucone na SE (A). Nieliczne przepalone kości odkryte w obu częściach obiektu mogły należeć do tej samej osoby (I.1–2). W części B tylko dwa ułamki ceramiki (7), w części A fragment zapinki (1), ułamki przedmiotu (lub przedmiotów) ze stopu miedzi (3), stopy paciorków (4, 5), przęślik (6) i trzy okruchy ceramiki (7), a w jej sąsiedztwie ułamek sprzączki (2).
I.1. Maturus–senilis (7,9 g); 2. Osoba dorosła (12,1 g).

Inwentarz (Tabl. CCXCI/436, CCCXXI): 1. Fragment zapinki kuszowej z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany, nóżka płaska ze sfazowanymi krawędziami. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej słabo profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161–162. Dług. zach. 43 mm, wys. 19 mm. 2. Fragment sprzączki ze stopu miedzi, jednodelnej, z półokrągłą ramą płaską w przekroju. Typ AD11. Szer. ramy 27 mm. 3. Dwa fragmenty okucia z podwójnej blaszki ze stopu miedzi spiętej trzema nitami (okucia?) i ok. 20 drobnych ułamków tego samego (?) przedmiotu. Dług. nitów 8 mm, grub. blaszki 1 mm, odstęp (światło) 2 mm. 4. Dwa kuliste paciorki z czerwonego szkła opakowego, stopione. Typ TM 12. 5. Paciorek krążkowaty (?) z półprzejrzystego szkła jasnoblękitnego, stopiony. Typ TM 30b (?). Wym. 13×16 mm. 6. Przęślik gliniany melonowaty, z wklęsłymi biegunami. Powierzchnia gładka, brunatna do brunatnoczarnej. Średn. 30,5 mm, wys. 26,5 mm. 7. Pięć niecharakterystycznych ułamków ceramiki starożytnej lepionej ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 437 (12C/IIb)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXCI/437).

Opis: Odkryty bezpośrednio pod poziomem drogi leśnej, która całkowicie zniszczyła górne warstwy jego wypełniska. Czytelny zarys prostokątnej jamy o zaokrąglonych narożnikach, zorientowanej po osi N-S (z odchyleniem 12–13° na NE) i wym. ok. 130×60 cm pojawił się ok. 10 cm poniżej zarejestrowanego stropu jamy, od W i SW zniszczonej przez nowożytnie wkopy i jamy śmietniskowe. Zachowana miąższość jamy grobowej sięgała ok. 40 cm. W jasnobrunatnym wypełnisku jedynie fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza (1). Kości szkieletu nie zachowały się.

Inwentarz: 1. 16 ułamków i okruchów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 438 (12C/Ia)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?).

Opis: Na głęb. 15–20 cm odsłonięto smugi czarnego i ciemnobrunatnego wypełniska całkowicie zniszczonej jamy grobowej, przemieszane z żółtym piaskiem, w nich nieliczne przepalone kości (I), ułamki grzebienia (2) i blaszki (1) oraz kilka fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza (3). Warstwa ta, o szer. ok. 100 i dług. ok. 120 cm, zalegała na narzuconych warstwach piasku i humusu i opadała pod kątem ok. 10° na S – prawdopodobnie została wyrzucona z terenu, gdzie obecnie biegnie droga leśna, pod którą zarejestrowano liczne wkopy nowożytnie. *I. Osoba dorosła (36,7 g).*

Inwentarz: 1. Mały fragment wąskiej blaszki ze stopu miedzi. 2. Fragment płytki wewnętrznej trójwarstwowego grzebienia z poroża. 3. Sześć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 439 (12C/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCI/439).

Opis: Na głęb. 15–20 cm odsłonięto spąg jamy grobowej o średn. ok. 75 cm i miąższości ok. 9 cm. Wypełnisko czarne, miejscami brunatnoczarne, z bardzo nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i rozproszonymi elementami wyposażenia (1–5) oraz kilkoma ułamkami ceramiki (6–8). *I. Osoba dorosła (8,3 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXCI/439, CCCXXI): 1. Zapinka z wysoką pochewką, kuszowata, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Na głowce jeden i na nóżce trzy nakładane pierścienie z karbowanego drutu; nóżka zakończona guzkiem. Sprężynka asymetryczna, dziewięćciozwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami; pochewka uszkodzona. Zbliż. do typu Almgren 211 / Schulte A VII 2, 25 / Gorohovskij/Gopkalo seria III (dniewprowska). Dług. 40 mm, wys. 15 mm, waga 7,34 g. 2. Ok. 17 miniaturowych paciorków krążkowatych z czarnego szkła opakowego, stopionych ze sobą w dwa „rulony”. Typ TM 55. Średn. ok. 3 mm. 3. Fragment paciorka beczułkowatego z białego szkła opakowego z falistą nitką czerwoną, przepalony. Typ TM 254a. Średn. 10 mm, wys. 6,5 mm. 4. Fragment zęba grzebienia z poroża. 5. Pręślik gliniany, krążkowaty, nieregularny, z wklęsłymi biegunami. Powierzchnia gładka, brunatna do czarnej. Średn. 37 mm, wys. 20 mm. 6. Dwa fragmenty naczynia glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Powierzchnia drobno chropowata, pod wylewem zagładzona, jasno- i żółtobrązowa. Liczna domieszka drobnoziarnista. 7. Mały fragment ceramiki lepionego ręcznie, przepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 8. Dwa fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealone.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂.

OBIEKT 440 (9F/IVa–10F/Ia) – wczesna epoka żelaza

Obiekt 441 (numer anulowany; wykrot)

Obiekt 442 (numer anulowany; wykrot)

Obiekt 443 (numer anulowany; obiekt naturalny)

Obiekt 444 (numer anulowany; obiekt naturalny)

OBIEKT 445 (11B/IVd)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy.

Opis: Na głęb. 10–15 cm, bezpośrednio pod przemieszany warstwami humusu i brązowego piasku, powstałymi podczas użytkowania drogi leśnej, zachowała się spągowa partia jamy grobowej, o średn. ok. 40 cm i miąższości ok. 8 cm, z płaskim dnem. Wypełnisko czarne, zwarte, z bardzo niewielką ilością przepalonych kości (I). *I. Infans I wczesny? (0,5 g).*

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 446 (11B/IVd)

Grób ciałopalny.

Opis: Pod drogą leśną współczesny wkop o średn. ok. 110 cm i głęb. 30 cm. W jego obrębie przemieszane relikty smolistoczarnych resztek stosu z wypełniska całkowicie zniszczonego grobu ciałopalnego.

Inwentarz: 1. Mały fragment ceramiki wykonanej przy użyciu koła garncarskiego, przepalony. Powierzchnie niezachowane. Domieszka niewidoczna. 2. Pięć drobnych ułamków ceramiki lepionego ręcznie, przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe i ciemnobrunatne. Domieszka drobnoziarnista. 3. Łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}–C₂ (fazy C_{1b}–D?).

Uwagi: Nie jest pewne, czy pozostałości wypełniska grobu ciałopalnego pochodzą z obiektu zniszczonego *in situ*, czy zostały przemieszczone.

OBIEKT 447 (11B/III–IVd–11C/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCII/447).

Opis: Górne partie jamy grobowej całkowicie zniszczone przez wkopy współczesne. Zachowany spąg jamy nieregularnie kolisty, o wym. ok. 120×100 cm i miąższości poniżej 20 cm. Wypełnisko smolistoczarne z węglami drzewnymi oraz rozproszonymi elementami wyposażenia (1–7), bez zauważalnych śladów kości.

Inwentarz (Tabl. CCXCII/447, CCCXXI): 1. Ok. 20 drobnych ułamków przedmiotu (przedmiotów?) ze stopu miedzi, w tym zapinki (kapturkowej?) ze sprężynką na osi zakończonej nakładanymi guzkami; silnie przepalane. 2. Dwa fragmenty drutu żelaznego (igły?). Dług. 25 i 15 mm. 3. Paciorek (rurkowy?) z czerwonego szkła opakowego, stopiony. Typ TM 142 (?). Dług. 16 mm. 4. Fragment paciorka mozaikowego ze szkła opakowego białego i półprzezroczystego fioletowego, z wzorem meandrowym, przepalony. Typ TM 360x / Gopkalo XIII/1x / Alekseeva 426x / Olldag 2415 (?). 5. Trzy amorficzne bryłki stopionego szkła opakowego, czarnego, z paciorków. 6. Przęślik gliniany, dwustożkowy, z płaskimi biegunami i lekko wklęsłymi ściankami. Powierzchnia gładka, brunatna do brunatnoczarnej. Średn. 35 mm, wys. 30 mm. 7. Siedem fragmentów ceramiki lepionej ręcznie, przepalonych, w tym ułamek zdobiony rytą ukośną kratką. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza B₂/C₁-C_{1a} (?).

OBIEKT 448 (12B/Id)

Grób ciałopalny z popielnicą organiczną (Tabl. CCXCI/448).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 15 cm. Pierwotne jasnobrązowe wypełnisko jamy grobowej zostało współcześnie przemieszczone, być może pod naciskiem kół dużego pojazdu mechanicznego, których głębokie ślady odsłonięto tuż obok i zalegało na wtórnym złożu, na kilkucentymetrowej warstwie przemieszanego piasku. Układ nawarstwień pozwala zakładać, że wypełnisko grobu przesunięte zostało od E na W, a jego zwarty charakter wskazuje, że to przemieszczenie było niewielkie, być może o kilkanaście centymetrów. Pierwotna średnica jamy grobowej (pojemnika?) wynosić mogła ok. 30 cm, jej zachowana miąższość ok. 10 cm. Wśród zwartego „pakietu” przepalonych kości (I) ułamki grzebienia (1). *I. Maturus/senilis*, *M* (375,8 g).

Inwentarz (Tabl. CCXCI/448): 1. Trzy małe fragmenty trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 449 (11B/IVd)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXCII/449).

Opis: Zniszczony przez wkopy współczesne. Na głęb. ok. 25-30 cm zachował się niewielki fragment NW spągu jamy grobowej (o wym. ok. 50×40 cm i miąższości 7-10 cm; pierwotne wymiary niemożliwe do ustalenia). W tej części grobu pozostałości kości szkieletu (I), para zapinek (1, 2) i paciorki (3-5) oraz kilka okruchów ce-

ramiki (6). W bezpośrednim sąsiedztwie ocalałego fragmentu jamy grobowej, ale już we wkopie nowożytnym, kamień o wym. ok. 25×30×20 cm. *I. Infans I* (2-3 l.).

Inwentarz (Tabl. CCXCII/449, CCCXXI): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk z wyraźnie zaznaczonym grzbietem i sfazowanymi krawędziami, nóżka płaska ze sfazowanymi krawędziami i poprzecznym nacięciem u nasady, pochewka zamknięta. Sprężynka 14-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161-162. Dług. 60 mm, wys. 25 mm, waga 9,77 g. 2. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Kabłąk facetowany z wyraźnym grzbietem i sfazowanymi krawędziami, nóżka płaska ze sfazowanymi krawędziami i poprzecznym nacięciem u nasady, pochewka zamknięta. Sprężynka 14-zwojowa, na osi zakończonej profilowanymi guzkami. Typ Almgren 161-162. Dług. 56 mm, wys. 22 mm, waga 8,78 g. 3. 22 miniaturowe paciorki z opakowego szkła pomarańczowego (w tym jeden uszkodzony). Typ TM 53. Średn. 2,5-3,7 mm. 4. 28 miniaturowych paciorków z opakowego szkła czarnego. Typ TM 55. Średn. 3,8-5,1 mm. 5. Paciorek kulisty z przezroczystego szkła bezbarwnego z tzw. złotą wkładką*, z zachowanym śladem szyjki (część paciorka segmentowego?), i drobne okruchy drugiego, identycznego paciorka. Typ TM 387b. Średn. 5 mm, grub. 4 mm. 6. Trzy drobne fragmenty ceramiki starożytnej lepionej ręcznie, w tym fragment wylewu o gładkiej, jasnobrązowej powierzchni.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1b}?).

OBIEKT 450 (12B/Id)

Grób inhumacyjny (Tabl. CCXCIII/450).

Opis: Zniszczony przez wkopy współczesne. Na głęb. 25-30 cm odsłonięto spąg NE skraju jamy, o wym. ok. 50×35 cm (pierwotne wymiary niemożliwe do ustalenia). Wypełnisko jasnoszarobrązowe z pozostałościami kości szkieletu (I), przy nich niewielki kamień i paciorek (4); w spągu wkopu, tuż przy zachowanej części jamy grobowej, zapinka (1) i dwa paciorki (2), nieco dalej okruchy kolejnego paciorka (3). *I. Infans I* (ok. 2 l.).

Inwentarz (Tabl. CCXCIII/450): 1. Zapinka z pełną pochewką, dwuczęściowa, kuszowata, ze stopu miedzi*. Nóżka zakończona profilowanym guzkiem i pierścieniem z nacinanego drutu. Kabłąk facetowany, z trzema pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu. Sprężynka 10-zwojowa na osi zakończonej profilowanymi guzkami z pierścieniami z karbowanego drutu. Typ Almgren 178. Dług. 50 mm, wys. 19 mm, waga 6,40 g. 2. Dwa paciorki kuliste z opakowego szkła czerwonego (na czarnym rdzeniu?). Typ TM 28. Średn. ok. 5 mm. 3. Drobne okruchy paciorka (wrzecionowatego?)

ze szkła opakowego, białego. 4. Część podłużnie żłobkowanego rurkowatego paciorka z niebieskozielonego szkła przejrzystego. Typ TM 183. Długość, 20 mm, średnica, 9 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂.

OBIEKT 451 (15K/I-IIc)

Grób ciałopalny, (Tabl. CCXCIII/451).

Opis: Odkryty w ścianie żwirowni przemysłowej, ok. 20 cm poniżej zachowanego stropu humusu, częściowo zniszczony. Pierwotne wymiary nieznane, miąższość ok. 20 cm. Wypełnisko czarne, z nieeksplorowanymi śladami silnie przepalonych kości; część wypełniska zalegała na złożu wtórnym w osuwisku ściany żwirowni, w nim szczypczyki (1), okruchy i stopy szkła oraz ułamki ceramiki (2, 3).

Inwentarz (Tabl. CCXCIII/451): 1. Szczypczyki ze stopu miedzi*, ze słabo wydzielonymi łapkami. Długość, 37 mm, szer. do 3 mm, waga 0,92 g. 2. Ok. 15 okruchów przepalonego szkła bladeżółtawego, przejrzystego. 3. Dwa fragmenty (wylewu i brzuśca) naczynia glinianego robionego na kole garncarskim, przepalone. Powierzchnia gładka, jasnoszara. Nieliczna domieszka drobnoziarnista. Na obu ułamkach ślady stopionego szkła przejrzystego, bladezielonego.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (C_{1b}-D?).

OBIEKT 452 (16K/I-IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCIII/452).

Opis: Odkryty w ścianie żwirowni przemysłowej, ok. 30 cm poniżej zachowanego stropu humusu, zniszczony. Zarys jamy pierwotnie owalny, o wym. ok. 150×120 cm, niżej kolisty o średn. 90 cm, w przekroju nieckowaty, z niemal płaskim dnem, miąższości do 40 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatne, niżej żółtawa warstwa z niewielką ilością węgla drzewnych (III), w spągu warstwa smolistoczarna z węglami drzewnymi; w jamie nieliczne przepalone kości (I) i ułamki ceramiki (1-5), także nieprzealonej z wczesnej epoki żelaza (6). *I. Osoba dorosła* (17,0 g). *III. Fraxinus excelsior* (gałąź) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXCIII/452): 1. Cztery fragmenty naczynia glinianego (misy?) wykonanego przy użyciu koła garncarskiego, przepalone. Brzeg silnie wywinięty, z wyraźnymi śladami obtaczania pod krawędzią, nóżka pierścieniowata. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Nieliczna domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 23 cm, dna ok. 11,5 cm. 2. 11 ułamków cienkościennego naczynia glinianego robionego na kole garncarskim, częściowo przepalonych. Brzeg wychylony. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Nieliczna domieszka drobnoziarnista. 3. Cztery fragmenty naczynia

glinianego lepionego ręcznie, przepalone. Brzusiec gładki, z ostrym załomem, jasnobrunatny. Liczna domieszka drobnoziarnista. 4. Ośiem fragmentów mało charakterystycznej ceramiki, częściowo przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 5. Ok. 20 drobnych ułamków mało charakterystycznej ceramiki, w tym silnie przepalonych. 6. Pięć fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzealonej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C_{1b}-C₂ (C_{1b}-D?).

OBIEKT 453 (10C/IIc)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCIV/453).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30 cm, rozorany, od SW zniszczony przez transeję. Zarys jamy prostokątny, o wym. 100×60-70 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do ok. 55 cm. Wypełnisko jednolite, smolistoczarne z węglami drzewnymi (III), nielicznymi przepalonymi kośćmi (I) i dwoma okruchami ceramiki (1). *I. Osoba dorosła* (22,6 g). *III.1. Betula sp.* (29); *2. Alnus sp.* (12); *3. Salicaceae* (21); *4. Liściaste* (17) (TS).

Inwentarz: 1. Dwa drobne fragmenty niecharakterystycznej ceramiki starożytnej lepionego ręcznie.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 454 (10C/IIIb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCIV/454).

Opis: Odkryty pod wkopami nowożytnymi, na głęb. 35-40 cm, częściowo zniszczony. Zarys spągu jamy grobowej kolisty o średn. ok. 65 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do ok. 20 cm. Wypełnisko na obrzeżach i przy dnie czarne i ciemnoszare z węglami drzewnymi (III), w centrum ciemnożółte z domieszką węgla drzewnych; w jamie przepalone kości (I), fragmenty naczynia (3), grzebienia (1) i być może igły (2). *I. Adultus-maturus* (213,8 g). *III. Liściaste* (13 - gałązki) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXCIV/454): 1. Cztery ułamki trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Uchwyt półkolisty (?), niezdobiony (?). Wym. płytki 15×10 mm, długość nitu 8 mm. 2. Trzy fragmenty trzonu igły (?) ze stopu miedzi, nadtopione. Długość, ok. 16, 15 i 11 mm, średn. ok. 1,6-1,9 mm. 3. Przydenny fragment naczynia glinianego ręcznie lepionego, lekko przepalony. Powierzchnia nierówna, zagładzona, brązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. dna 9,5 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C-D.

OBIEKT 455 (10C/IVb)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCIV/455).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20 cm. Zarys jamy kolisty

o średn. ok. 120 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości do ok. 40 cm. Wypełnisko w stropie ciemnobrunatno-szare, rozmyte, niżej smolistoczarne; w jamie przepalane kości (I) i fragmenty naczynia (1). *I. Adultus-maturus wczesny* (79,5 g).

Inwentarz (Tabl. CCXCIV/455): 1. Dwa fragmenty naczynia glinianego ręcznie lepionego, lekko przepalone. Na barkach nieregularnie, miękko ryty ornament krokwiowy. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa. Domieszka drobnociarnista. Typ IVC (?). Średn. wylewu ok. 12 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a} (C_{1b}?).

OBIEKT 456 (11C/Ib)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCV/456).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30–40 cm, naruszony przez korzenie sosny. Zarys jamy nieregularny, zbliżony do trójkąta o bokach dług. ok. 100 cm, w przekroju nieckowaty z niemal płaskim dnem, miąższości 30 cm. Wypełnisko na obrzeżach czarne z węglami drzewnymi (III), w centrum brunatne, w części NW negatyw dużego kamienia (ok. 45×40 cm). Przepalone kości (I), ceramika i elementy wyposażenia (1–11) tylko w czarnej warstwie wypełniska, w całej jamie nieprzepalone ułamki ceramiki z wczesnej epoki żelaza (12). *I. Adultus wczesny* (51,4 g). *III. Liściaste* (12) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXCV/456, CCCXXI): 1. Dwa płaskie sześcioboczne paciorki z różowofioletowego szkła półprzezroczystego (jeden nadtopiony, drugi zachowany fragmentarycznie). Typ TM 119. Wym. 11×7×5 mm. 2. Paciorek z białego szkła opakowego (wrzecionowaty lub wieloboczny), silnie nadtopiony. Typ TM 75 lub TM 120. Dług. 12 mm, średn. ok. 7 mm. 3. Kulisty (?) paciorek z czarnego szkła opakowego, całkowicie stopiony. Typ TM 11. Wym. ok. 20×13×10 mm. 4. Paciorek mozaikowy, prostopadłościenny, z opakowego szkła białego z motywem liści ze szkła błękitnego, półprzezroczystego, w obwódkach ze szkła czerwonego, opakowego, całkowicie stopiony. Typ TM 354b. Wym. 9×7×4 mm. 5. Dwa płaskokuliste (?) paciorki z bezbarwnego (bladzielonkawego) szkła przezroczystego z „oczkami” z opakowego szkła czerwonego i białego, całkowicie stopione. Typ TM 201ax. 6. Fragment (i siedem okruchów) krążkowatego paciorka z bezbarwnego (bladzielonkawego) szkła przezroczystego z falistą linią z opakowego szkła białego, silnie nadtopiony. Typ TM 252/254x / Gopkalo IX/3x. Średn. ok. 14 mm, wys. ok. 10 mm. 7. Cztery amorficzne grudki półprzezroczystego szkła różowofioletowego, jedna opakowego szkła zielonego, jedna opakowego szkła błękitnego (z paciorków). 8. Ok. 20 okruchów paciorka mozaikowego z czerwonego i białego szkła opakowego i przezroczystego szkła błękitnego (?). 9. Frag-

ment drutu (igły?) ze stopu miedzi. Dług. 8,5 mm, średn. 1,9 mm. 10. Sześć fragmentów naczynia glinianego robionego na kole garncarskim (?), silnie przepalonych. Powierzchnia gładka, jasnoszara. Nieliczna domieszka drobnociarnista. 11. 10 fragmentów mało charakterystycznej ceramiki, częściowo przepalonych. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnociarnista. 12. Osiem fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1a}.

OBIEKT 457 (11C/IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCVI/457).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30–40 cm, pod korzeniami sosny. Zarys jamy nieregularny, zbliżony do trójkąta o bokach dług. ok. 85 cm, w przekroju trapezowaty z płaskim dnem, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko jednolicie czarne z węglami drzewnymi (III), naruszone przez korzenie. W całej jamie rozproszone przepalone kości (I), ułamki ceramiki (11–13), drobne, przepalone i połupane kamienie, paciorki (5–8), ułamki grzebienia (4), nit (3) i fragmenty prawdopodobnie dwóch zapinek srebrnych (2); w spągu od SW małe naczynko (10) ustawione (?) na niewielkim kamieniu odłupanym od większego głazu (19), od N – zapinka (1). *I. Adultus-maturus* (71,9 g). *III.1. Betula sp.* (2); 2. *Salicaceae* (10); 3. *Liściaste* (12) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXCVI/457): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi*. Sprężynka 10-zwojowa, na osi zakończonej pojedynczymi pierścieniami z nacinanego drutu i nieprofilowanymi guzkami. Kabłąk niski, łukowaty. Kabłąk i nóżka pierwotnie facetowane, nóżka zakończona dwoma poprzecznymi nacięciami. Skorodowana, z uszkodzoną cięciwą. Typ Almgren 161–162. Dług. 58 mm, wys. 14 mm, waga 3,08 g. 2. Cztery stopione fragmenty najpewniej dwóch (2.1 oraz 2.2–2.4) identycznych (?) zapinek srebrnych* – z pełną pochewką, zdobionych spiętrzonymi pierścieniami z nacinanego drutu. Kabłąk wąski, na główce guzek z nałożonym pierścieniem, nóżka zakończona profilowanym guzkiem ze spiętrzonymi pierścieniami. Sprężynka na osi ze stopu miedzi. Typ Almgren 178 (?). Łączna waga 4,15 g. 3. Nit ze stopu miedzi, z półkulistą główką; trzon złamany. Dług. zach. 15 mm, średn. główki ok. 14 mm. 4. Dwa fragmenty (okładziny i płytki wewnętrznej z nasadami zębów) trójwarstwowego grzebienia z poroża. Wym. 13×7 mm, 11×7 mm. 5. Cztery rurkowate paciorki wieloboczne z błękitnego szkła półprzezroczystego, nadtopione. Typ Alekseeva 125x / Lind 16x. Dług. 14–17 mm, średn. 3,5–4,5 mm. 6. Kulisty paciorek z półprzezroczystego szkła ciemnoniebieskiego, stopiony. Typ TM 7. Średn. ok. 7 mm. 7. Dwa

kuliste paciorki z przejrzystego szkła żółtawego, stopione. Typ TM 5/9. Średn. ok. 7 mm. 8. Amorficzna bryłka stopionych paciorków szklanych (w tym miniaturowego krążkowatego paciorka z przejrzystego szkła niebieskiego, typu TM 46). 9. Fragment dwustożkowatego pręcika glinianego z płaskimi biegunami, lekko asymetrycznego. Powierzchnia jasnobrązowa do brunatnej. Średn. ok. 35 mm, wys. 20 mm. 10. Małe naczynko gliniane lepienie ręcznie, lekko przepalone, zachowane w ok. 3/4. Brzusiec dwustożkowaty z zaokrąglonym załomem. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa; pod wlewem (?) zachowane fragmentarycznie pseudouszko. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII B. Średn. wylewu 9,5 cm, brzuśca 10 cm, dna 4,5 cm wys. 6,5 cm. 11. Fragment dużego naczynia glinianego lepienie ręcznie, przepalony. Nad łagodnym załomem brzuśca plastyczna fałda. Powierzchnia gładka, jasnoszara, wewnątrz czarna. Domieszka drobnoziarnista. 12. Fragment naczynia glinianego lepienie ręcznie, lekko przepalony. Na łagodnym załomie brzuśca ornament ostro rytej ukośnej siatki pod szeroką bruzdą. Powierzchnia gładka, pierwotnie brązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 13. Ok. 20 okruchów ceramiki. 14. Fragment ścianki silnie przepalonego głazu granitowego (podstawa pod naczynie nr 10). Wym. ok. 100×50×15 mm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: stadium C_{1b} (?).

OBIEKT 458 (12C/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCV/458).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–30 cm, częściowo zniszczony przez wkopy nowożytnie i korzenie sosny. Zarys jamy pierwotnie kolisty, o średn. ok. 55 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 15 cm. Wypełnisko czarne z drobnymi węglami drzewnymi; w jamie rozproszone liczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki, zapinka (1), sprzączka i fragment okucia pasa (2, 3) oraz okruchy szkła (4). *I. Adultus/maturus, M (622,5 g).*

Inwentarz (Tabl. CCXCV/458, CCCXXI): 1. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi. Kabłąk łukowaty ze spłaszczonymi bokami. Sprężynka ośmiozwojowa, na osi zakończona profilowanymi guzkami. Na nóżce przy owijce profilowane pole metopowe, na końcu nóżki poprzeczne bruzdy. Pochewka zamknięta, stykająca się z nóżką. Typ Almgren 161–162. Długość 51 mm, wys. 21 mm, waga 4,57 g. 2. Sprzączka ze stopu miedzi, dwuczęściowa. Rama D-kształtna na osi, zewnętrzna płytką skuwki z wysuniętym języczkiem, wewnętrzna pierwotnie prostokątna, z trzema nitami. U nasady ramy i kolca profilowane pola metopowe, ośka zakończona profilowanymi guzkami (zachowany jeden). Typ AD20. Wym. ramy 20×33 mm, długość skuwki 34 mm, waga 6,89 g. 3. Fragment skuwki okucia końca

pasa ze stopu miedzi, spiętej nitą o zaklepanej główce, ze śladem drugiego otworu na nit. Długość 15 mm. 4. Trzy amorficzne spieki szkła (w tym białego, opakowego).

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁ (stadium C_{1a}?).

OBIEKT 459 (12C/IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCVII/459).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 20–30 cm, od SE zniszczony przez wkopy nowożytnie i korzenie. Zarys jamy nieregularnie owalny, o wym. ok. 100×80 cm, w przekroju nieckowaty, miąższości ok. 30 cm. Wypełnisko szaroczarne, w spągu jednolicie czarne, przesycone węglami drzewnymi (III). W jamie rozproszone nieliczne przepalone kości (I), fragmenty ceramiki (3, 4) i paciorki (1, 2). *I. Osoba dorosła (26,4 g). III.1. Alnus sp. (3); 2. Liściaste (4) (TS).*

Inwentarz (Tabl. CCXCVII/459, CCCXXI): 1. 35 nieregularnie kulistych paciorków z przejrzystego szkła niebieskiego (5) i fioletowoniebieskiego (30). Typ TM 18. Średn. ok. 5–8 mm. 2. Paciorek melonowaty z półprzejrzystego szkła zielonego. Typ TM 158a. Średn. 9 mm, wys. 7 mm. 3. Sześć fragmentów ceramiki ręcznie lepienie, lekko przepalonych, w tym mały ułamek gładkiego, brązowego naczynia z miętko rytym ornamentem krokwiowym. 4. 10 okruchów niecharakterystycznej ceramiki starożytnej.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 460 (11B/II d)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCVII/460).

Opis: Na głęb. 50–60 cm pod poziomem drogi leśnej odkryto spąg jamy grobowej niemal całkowicie zniszczonej przez wkopy nowożytnie. Zachowana część jamy kolista, o średn. 90 cm, w przekroju nieckowata, miąższości do 10 cm. Wypełnisko smolistoczarne z bardzo nielicznymi drobnymi fragmentami przepalonych kości (I) i ceramiki (1–3). *I. Nieddiagnozowane (0,1 g).*

Inwentarz: 1. Dwa fragmenty mało charakterystycznej ceramiki ręcznie lepienie, lekko przepalone. Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 2. Trzy mało charakterystyczne ułamki ceramiki starożytnej. 3. Fragment ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalony.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 461 (11C/IIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCVII/461).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 70 cm. Niemal całkowicie zniszczony przez wkopy nowożytnie. Zachowana dolna część kolistej jamy grobowej o średn. 70–80 cm, w prze-

kroju miąższości 5–15 cm. Wypełnisko brunatno- i smolistoczarne z nielicznymi przepalonymi kośćmi (I), fragmentem szpili (1), drobnymi ułamkami grzebienia (2) i ceramiki (3, 4), także nieprzepalanej z wczesnej epoki żelaza (5). *I. Osoba dorosła* (6,7 g).

Inwentarz (Tabl. CCXCVII/461): 1. Fragment szpili (?) ze stopu miedzi, wygięty. Długość 34 mm, średn. 2,7–2,8 mm. 2. Fragment wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitem ze stopu miedzi i dwa ułamki zębów. Wym. płytki 12×11 mm. 3. Fragment wylewu i brzuśca naczynia glinianego lepiącego ręcznie, przepalone. Szyjka (?) wydzieloną bruzdą, pod nią ukośnie nacinana listwa plastyczna. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa (?). Domieszka drobnoziarnista. 4. Sześć okruchów ceramiki lepiącej ręcznie, przepalonych. 5. 10 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 462 (12B/III-IVd–12C/III-IVa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (?).

Opis: Odkryty na złożu wtórnym we wkopie nowożytnym, całkowicie zniszczony. Wypełnisko smolistoczarne, przemieszane z ziemią z wkopu, rozciągnięte na powierzchni ok. 120×55 cm. W wypełnisku bardzo nieliczne, drobne przepalone kości (I), ułamek drutu (1) i okruch grzebienia (2), dwa fragmenty ceramiki przepalanej (3), także okruchy nieprzepalanej ceramiki z wczesnej epoki żelaza (4). *I. Osoba dorosła?* (0,4 g). *III. Salicaceae* (6) (TS).

Inwentarz (Tabl. CCXCVIII/462): 1. Fragment drutu (igły?) ze stopu miedzi. Długość 13 mm, średn. 1,7 mm. 2. Mały ułamek wewnętrznej płytki trójwarstwowego grzebienia z poroża. Wym. 6×4,5 mm. 3. Dwa fragmenty mało charakterystycznej ceramiki lepiącej ręcznie, częściowo przepalone, w tym ułamek wylewu (k. wielbarska?). Powierzchnie gładkie, jasnobrązowe. Domieszka drobnoziarnista. 4. 10 okruchów mało charakterystycznej ceramiki, przepalonych.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 463 (12C/II-IIIa)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCVIII/463).

Opis: Odslonięty na głęb. 15–20 cm, pod drogą leśną, zniszczony przez wkopy nowożytne i nory zwierzęce. Jama o wypełnisku smolistoczarным, pierwotnie kolistą (?) o średn. ok. 40 cm, w przekroju nieckowata, miąższości ok. 20 cm. W zachowanych częściach jamy nieliczne przepalone kości (I). *I. Osoba niedorośła?* (10,8 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: fazy C–D.

OBIEKT 464 (numer anulowany)

OBIEKT 465 (21N/IIIb)

Grób inhumacyjny (?) (z wkopem wtórnym?) (Tabl. CCXCVIII/465).

Opis: Odkryty na głęb. 20–25 cm, w ścianie żwirowni przemysłowej, która całkowicie zniszczyła N część obiektu. Zarys jamy prostokątny, o zachowanych wym. ok. 220×120 cm, zorientowany po osi N-S (z odchyleniem ok. 16° na NW), w przekroju nieckowaty, miąższości 45–50 cm. Od NW wkop starożytny o wypełnisku czarnym i szaroczarnym w stropie, niżej ciemnoszarym i ciemnobrunatnym; we wkopie bardzo nieliczne przepalone kości (I). Wypełnisko jamy grobowej jednolicie jasnobrązowe, w części SE nieregularne, nieokreślone przebarwienie, nieznacznie ciemniejsze od wypełniska jamy. Kości szkieletu nie zachowały się (?). *I. Osoba dorosła* (7,5 g).

Inwentarz: brak.

Kultura: wielbarska (?).

Datowanie: fazy C–D (?).

OBIEKT 466 (12I/IIId)

Grób ciałopalny, bezpopielnicowy (Tabl. CCXCIX/466).

Opis: Odkryty na głęb. ok. 30–40 cm, częściowo zniszczony przez współczesny dół na śmieci. Zarys kolisty, o średnicy 65–70 cm, w przekroju zbliżony do prostokątnego, z lekko nieckowatym dnem, miąższości ok. 40 cm. Wypełnisko jednolite, smolistoczarne, w stropie rozmyte, ciemnobrunatne i czarne; w stropie wyraźny negatyw kamienia (40×25×20 cm), który został nieznacznie przesunięty w stronę dołu na śmieci; w jamie cztery przepalone naczynia (21–24) i duży fragment kolejnego, tylko lekko przeżarzonego (20), przepalone kości (I), liczne paciorki, w tym całkowicie przetopione (1–15), ułamek drutu (16) i pojedyncze grudki stopów miedzi i srebra (17, 18). *I. Iuvenis/adultus, K?* (159,4 g).

Inwentarz (Tabl. CCXCIX-CCC/466, CCCXXI): 1. Dyskowaty paciorek zwinięty z przejrzystego szkła jasnozielonkawego (z czerwonymi nitkami wewnątrz). Typ Gopkalo XIII/12. Średn. 14 mm, wys. 5,5 mm. 2. Fragment dyskowatego paciorka zwiniętego z przejrzystego szkła bladeżółtawego (z czerwonymi nitkami wewnątrz). Typ Gopkalo XIII/13. Średn. ok. 14 mm, wys. 5,5 mm. 3. Dyskowaty paciorek z przejrzystego szkła bezbarwnego (bladezielonkawego). Typ TM 63x. Średn. 14 mm, wys. 6 mm. 4. Krążkowaty, cylindryczny paciorek z przejrzystego szkła bezbarwnego. Typ Gopkalo X/4. Średn. 13 mm, wys. 6 mm. 5. Krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonkawego

(typ TM 32b) z przytopionym paciorkiem ze szkła przejrzystego, różowofioletowego. Średn. ok. 14 mm. 6. Krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonkawego, silnie nadtopiony, i fragment drugiego, identycznego. Typ TM 32b. Średn. ok. 14 mm, wys. 5 mm. 7. Krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła bezbarwnego, silnie nadtopiony. Typ TM 29. Wym. 17×14×8 mm. 8. Krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła błękitnego, nadtopiony. Typ TM 30b. Średn. ok. 10 mm, wys. 9 mm. 9. Kulisty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonkawego, silnie nadtopiony. Typ TM 4b. Wym. 14×10×8 mm. 10. Kulisty paciorek z opakowego szkła czarnego, silnie nadtopiony. Typ TM 11. Wym. 12×9×10 mm. 11. Melonowaty paciorek z przejrzystego szkła zielonego, nieregularny. Typ TM 158b. Średn. 16 mm, wys. 11 mm. 12. Dwa poliedryczne paciorki z przejrzystego szkła różowofioletowego. Typ TM 128. Wys. 11,5 i 9,5 mm, średn. 10,5 i 8,5 mm. 13. Krążkowaty paciorek z przejrzystego szkła jasnozielonego, z falistą linią z żółtego szkła opakowego ujętą w dwie linie z ciemnoczerwonego szkła opakowego, stopiony. Typ TM 294c. Wym. 20×16×8 mm. 14. Dwa małe krążkowate paciorki melonowate z przejrzystego szkła różowofioletowego, stopione ze sobą. Typ TM 166. Średn. ok. 10 mm, wys. 5 mm. 15. 32 amorficzne bryłki stopionego i/lub przeżarzonego szkła z paciorków: przejrzystego bezbarwnego (5), jasnozielonego (3), zielonego (2) i różowofioletowego (3) oraz opakowego czarnego (18) i białego (1). 16. Fragment drutu (igły?) ze stopu miedzi. Długość 17 mm, średn. 1,6 mm. 17. Grudka stopu miedzi. Waga 0,87 g. 18. Grudka stopionego srebra. Waga 0,75 g. 19. Dwustożkowaty przęślik gliniany z płaskimi biegunami, lekko asymetryczny, niezznacznie przepa-

lony i uszkodzony. Powierzchnia brązowa do brunatnej i czarnej. Średn. 30–32 mm, wys. 22 mm. 20. Duży fragment (dno i część brzuśca) grubościennego misy glinianej lepionej ręcznie, ze śladami przeżarzenia od wewnątrz. Powierzchnia brązowa, na brzuścu schropowana, wyrównana, na szyjce i w paśmie nad dnem wygładzona. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIA. Średn. wylewu ok. 28,5 cm, brzuśca 29 cm, dna 13 cm, wys. 14,5 cm. 21. Misa gliniana lepiona ręcznie, grubościenna, przepalona, zdeformowana. Powierzchnia gładka, pierwotnie jasnobrązowa lub jasnobrunatna. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ VIC. Średn. wylewu 17 cm, brzuśca 19 cm, dna 9 cm, wys. 12,5 cm. 22. Płytko misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana. Brzusiec dwustożkowaty z zaznaczonym załomem, dno pierścieniowate. Powierzchnia pierwotna gładka, obecnie szara i ciemnoszara. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 18 cm, brzuśca ok. 19 cm, dna ok. 9 cm, wys. ok. 9 cm. 23. Misa gliniana lepiona ręcznie, przepalona i zdeformowana. Brzusiec dwustożkowaty z wysoko umieszczonym załomem. Powierzchnia pierwotna gładka (?), jasnobrązowa (?). Domieszka drobno- i średnioziarnista. Typ XaA. Średn. wylewu ok. 15 cm, brzuśca ok. 14 cm, dna ok. 7 cm, wys. ok. 8 cm. 24. Małe naczynko gliniane lepione ręcznie, miejscami silnie przepalone. Brzusiec dwustożkowaty z zaznaczonym załomem. Powierzchnia gładka, pierwotnie brązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIII B. Średn. wylewu 9 cm, brzuśca 10 cm, dna 5 cm wys. 9 cm.

Kultura: wielbarska.

Datowanie: faza C₁.

II.3. ZNALEZISKA LUŻNE

II.3.1. ZABYTKI TZW. SPECJALNE Z ODKRYĆ PRZYPADKOWYCH SPRZED ROKU 1998 (LZ 1; TABL. CCCI–CCCII)

1. Wisiorek z denara Faustyny II z lat 161–176, silnie wytarty⁴¹. Av: FAVSTINA A[VG]VSTA, popiersie Faustyny w prawo. Rev: [FE]CVNDI[TAS], Fecunditas stojąca na wprost, z głową w prawo, trzymająca w prawej ręce berło (?), w lewej – dziecko (?). Otwór przebity od strony awersu, przed twarzą Faustyny. BMC IV, 398, nr 91. Średn. ok. 18 mm, waga 2,46 g (Tabl. CCCXXV).

2. Zawieszka⁴² ażurowa ze stopu miedzi*, zdobiona emalią czerwoną w polu trójkątnym i dwóch skrajnych polach kolistych oraz żółtą w dwóch polach kolistych środkowych; naprawiana (?) – odłamane lub uszkodzone uszko spiłowane do krawędzi ramy zawieszki. Pierwotnie między ramą a trójkątnym polem emaliowanym przytopiony paciorek z turkusowego szkła. Wym. 59×41 mm, waga 16,79 g. 3. Zapinka kuszowata z zaczepem blaszkowym, dwuczęściowa, srebrna*. Kabłąk i nóżka sfazowane, z polami metopowymi; na kabłąku dwa nakładane pierścienie z karbowanego drutu, jeden na profilowanym guzku na główce. Sprężynka 10-zwojowa na żelaznej osi. Na zaczepie pochewki poprzeczna bruzda imitująca owijkę. Typ Almgren 172 / grupa

⁴¹ J. Andrzejowski 1987.

⁴² A. Bitner-Wróblewska, T. Stawiarska 2009, 335, ryc. 3:a (tam starsze wzmianki).

IIIB / wzór FG28. Dług. zach. 28 mm, wys. 11 mm, waga 3,16 g. 4. Zapinka kuszowata z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk kolankowaty, w przekroju półkolisty, krawędzie nóżki sfazowane. Sprężynka asymetryczna, 13-zwojowa, na osi; płytko do osi sprężynki wyraźnie wydzielona od główki. Typ Almgren 161-162 / wzór FM200. Dług. 51 mm, wys. 16,5 mm, waga 7,06 g. 5. Fragment zapinki z podwiniętą nóżką, zapewne kuszowatej, dwuczęściowej, ze stopu miedzi*. Kabłąk płaski, z szerokim, lekko zagłębionym pasmem pokrytym poprzecznymi nacięciami; u nasady sfazowanej nóżki pole metopowe z dwoma bruzdkami. Typ Almgren 161-162 / war. Czarnówko. Dług. zach. 43 mm. 6. Żelazna zapinka kuszowata z blaszkowym zaczepem nóżki. Kabłąk płaski, kolankowaty. Sprężyna 10-zwojowa, na osi zakończonej nakładanymi guzkami ze stopu miedzi. Typ Almgren 172 / grupa I. Dług. ok. 37 mm, wys. ok. 14 mm. 7. Fragment zapinki z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi, zapewne kuszowatej, dwuczęściowej. Kabłąk trójkątny z nacinanym poprzecznie żeberkiem, stopiony, nóżka trójkątna z polem metopowym u nasady. Typ Almgren 161-162 / war. Jartytory. Dług. zach. 28 mm. 8. Fragment zapinki z podwiniętą nóżką, ze stopu miedzi, kuszowatej, dwuczęściowej. Na główce profilowane pole metopowe. Sprężyna sześci-zwojowa, na osi z prętą o prostokątnym przekroju. Typ Almgren 161-162. Dług. zach. 28 mm. 9. Zapinka kuszowata (?) z podwiniętą nóżką, dwuczęściowa, ze stopu miedzi. Kabłąk kolankowaty, w przekroju kabłąk i nóżka półkoliste. Sprężynka niezachowana. Typ Almgren 161-162 / wzór FM200. Dług. 48 mm, wys. ok. 20 mm. 10. Fragment sprężyny zapinki ze stopu miedzi. Dług. zach. 12 mm. 11. Sprzączka ze stopu miedzi, jednodzielną, z owalną ramą i prostokątną skuwką (wykonaną wtórnie, niestarannie wyciętą) spiętą jednym nitom. Typ AH3. Dług. ze skuwką 25,5 mm, wys. 25 mm, waga 3,94 g. 12. Sprzączka ze stopu miedzi, z owalną pogrubioną ramą i przewężeniem do osadzenia (niezachowanego) kolca⁴³. Typ AH25. Wym. 30×26 mm, waga 18,76 g. 13. Żeton do gry, gliniany*. Na powierzchni ślady nieokreślonego czarnego barwnika. Średn. 16,5–19 mm, wys. 9 mm (Tabl. CCCXXVI). 14. Ok. 15 drobnych fragmentów trzech wisiorów wiaderkowatych ze stopów miedzi. Korpusy poprzecznie żeberkowane, uszka lutowane, ślady wypełnienia nieokreśloną substancją. Typ Beilke-Voigt H2 (?) / Kaczanowski II.2. Wys. >8 mm, z uszkiem >12 mm, średn. ok. 9 mm. 15. Krążkowaty paciorek bursztynowy, lekko asymetryczny. Typ TM 388. Średn. 11,5 mm, grub. 5 mm. 16. Fragment poliedrycznego paciorka kamiennego* (skała metamor-

ficzna bogata w krzemiany magnezu; RS) barwy szarej, nieprzepalony. Typ TM 499. Szer. 14 mm, grub. 7 mm (Tabl. CCCXXIII). 17. Dwa paciorki poliedryczne z różowofioletowego szkła półprzeźrystego, stopione ze sobą (na jednym widoczny odcisk tkaniny). Typ TM 128. Dług. ok. 11–12 mm (Tabl. CCCXXII). 18. Krążkowaty paciorek z kobaltowoniebieskiego szkła półprzeźrystego. Typ TM 30. Średn. 8 mm, grub. 5,5 mm (Tabl. CCCXXII). 19. Dwa fragmenty segmentowego, gęsto żeberkowanego paciorka z fioletowoniebieskiego szkła półprzeźrystego. Typ TM 94x. Średn. ok. 7 mm. (Tabl. CCCXXII) 20. Miniaturowy paciorek dwustożkowaty z przeźrystego szkła fioletowoniebieskiego. Typ TM 57. Średn. 6 mm, wys. 4 mm (Tabl. CCCXXII). (23 paciorki [21–33] wtórnie zestawione w kolię; Tabl. CCCXXII): 21. Dwa paciorki poliedryczne z jasnoróżowofioletowego szkła półprzeźrystego. Typ TM 128. Dług. 11,5–12 mm, średn. od 9,5×9,5 do 10×11 mm. 22. Osiem paciorków poliedrycznych z różowofioletowego szkła półprzeźrystego. Typ TM 128. Dług. 9,5–11 mm, średn. 6,5×6,5 do 8,5×8,5 mm. 23. Paciorek wrzecionowaty z różowofioletowego szkła półprzeźrystego (ze śladami zwijania szkła?). Grupa TM V. Dług. 10 mm, średn. 5,5 mm. 24. Dwa paciorki wrzecionowate z różowofioletowego szkła półprzeźrystego z bladoniebieskimi nitkami ze szkła opakowego na końcach, uszkodzone. Dług. 13 mm, średn. 7–8 mm. 25. Paciorek krążkowaty z opakowego szkła białego z nalepianymi „oczkami” ze szkła półprzeźrystego, turkusowego. Typ TM 373ax. Średn. 9 mm, grub. 6 mm. 26. Mały paciorek z czerwonego szkła opakowego z żyłkami ciemnoczerwonymi. Grupa TM XXII (typ 246/248x) / Alekseeva 190x. Średn. 6 mm, grub. 4 mm. 27. Paciorek segmentowy z opakowego szkła czarnego. Typ TM 97a. Dług. 11 mm, średn. 9,5 mm. 28. Trzy krążkowate paciorki z opakowego szkła czarnego. Typ TM 40. Średn. 10–11 mm, grub. 4–6 mm. 29. Mały krążkowaty paciorek z opakowego szkła czarnego. Typ TM 27. Średn. 7 mm, grub. 3,5 mm. 30. Paciorek melonowaty z przeźrystego szkła żółtozielonkawego. Typ TM 159b. Średn. 11 mm, grub. 8 mm. 31. Paciorek melonowaty z przeźrystego szkła różowofioletowego. Typ TM 166. Średn. 7 mm, grub. 4 mm. 32. Dwa segmentowe paciorki melonowate z przeźrystego szkła różowofioletowego. Typ TM 103c. Średn. 8 mm, dług. 7–8 mm. 33. Paciorek krążkowaty z półprzeźrystego szkła różowofioletowego. Typ TM 3. Średn. 9 mm, grub. 6,5 mm. 34. Fragment paciorka krążkowatego z przeźrystego szkła niebieskiego. Typ TM 47. Średn. 10 mm, grub. 5 mm (Tabl. CCCXXII). 35. Amorficzna grudka stopionego szkła różowofioletowego, półprzeźrystego (z paciorka) (Tabl. CCCXXII). 36. 33 grudki i okruchy szkła przeźrystego, bezbarwnego i bladożółtawego, częściowo stopionego (Tabl.

⁴³ Znalaziona na powierzchni pola ornego kilkadziesiąt metrów na NE od wybijerzyska żwirowni.

CCCXXII). 37. Fragment ścianki naczynia ze szkła przezrzednego, zielonkawego, z guzkiem i śladem podwójnej bruzdki. 38. Dwa fragmenty cienkich blaszek ze stopu miedzi, z rzędami wytłaczanych guzków – okucia przedmiotu (skrzyneczki/wiadra) drewnianego (?). Dług. do 51 mm, grub. 0,8 mm. 39. Fragment cienkiej rynienkowej blaszki ze stopu miedzi, w tym z przywarłą „łezką” stopu miedzi. Dług. do 25 mm, grub. blaszek 0,35 i 0,5 mm. 40. Fragment kółka z cienkiego drutu ze stopu miedzi, z oplecionymi wokół siebie końcami. Typ Beckmann 15 (?). Średn. 17–18 mm. 41. Kółko ze stopu miedzi, lekko nadtopione. Średn. 20 mm. 42. Kółko z drutu ze stopu miedzi, o 1½ zwoju. Średn. 22 mm (starożytny?). 43. Fragment blaszki ze stopu miedzi z kolistym otworkiem, z nieokreślonego przedmiotu. Średn. otworu 3,5 mm, grub. ok. 1,5 mm. 44. Igła ze stopu miedzi, uszkodzona, z nadtopionym uszkiem. Dług. zach. ok. 80 mm. 45. Fragment okucia (?) z rynienkowej, wygiętej łukowato blaszki ze stopu miedzi*, nadtopiony. Grzbiet i lico zdobione liniami i łukami z bruzdek wypełnionych poprzecznymi nacięciami. Zach. dług. (po łuku) 42 mm, pierwotna średn. ok. 50 mm, grub. ok. 4 mm (starożytny?). 46. Dwustożkowy przęślik gliniany, z wklęsłymi biegunami, przepalony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średn. 46 mm, wys. 23 mm. 47. 21 wytworów krzemianych z epoki kamienia, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (zob. Rozdz. VI.1).

II.3.2. CERAMIKA Z ODKRYĆ PRZYPADKOWYCH SPRZED ROKU 1983 (LZ 2; TABL. CCCII–CCCV)

II.3.2.1. CERAMIKA KULTURY PRZEWORSKIEJ

1. Dzban gliniany lepiony ręcznie, baniasty, z dużym taśmowatym uchem, uszkodzony. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca 19 cm, dna 13 cm, wys. 19 cm (k. Poieniści-Lukaševka?; faza A₂). 2. Ok. 15 fragmentów dzbana glinianego lepionego ręcznie, z wydzieloną szyjką podkreśloną płytką dookoła bruzdą, zachowany fragmentarycznie. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 8,5 cm, brzuśca 16 cm (fazy A₁–A₂). 3. Naczynie (popielnica) gliniane lepione ręcznie, dwustożkowane, z jednym małym uszkiem przy wylewie, zachowane w ok. 1/3. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Typ Nadkole IIA1b. Średn. wylewu ok. 22 cm, brzuśca 24 cm, dna 11 cm, wys. 17 cm (faza B₂). 4. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, z niewydzielonym dnem, lekko przepalona. Powierzchnia wygładzona, jasno- i ceglastrobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Typ Nadkole VB3. Średn. wylewu i brzuśca ok. 9 cm, wys. 4 cm (faza B₂).

5. Nóżka naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalona. Powierzchnia ceglata i szaroceglata, gładka. Domieszka drobnoziarnista. Średn. dna 6,5 cm (faza B₂?). 6. Fragment brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, lekko przepalony. Załom brzuśca zaznaczony, szyjka gładka o lekko wklęsłym profilu, brzusec wypukły, z gęsto rozmieszczonymi zaszczytywaniem. Barwa szara. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska?; faza B₂?).

II.3.2.2. CERAMIKA KULTURY WIELBARSKIEJ

7. Miseczka gliniana lepiona ręcznie, dwustożkowata, na niskiej nóżce, lekko przepalona. Powierzchnia wygładzona, spękana, szara, pierwotnie jasnobrunatna (?). Domieszka drobnoziarnista. Typ XbA. Średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca ok. 12,5 cm, dna 6 cm, wys. 6,5 cm. 8. Mała miseczka gliniana lepiona ręcznie, z uszkodzonym (wtórnie) brzegiem. Powierzchnia starannie wygładzona, błyszcząca, brązowa do ciemnobrunatnej. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIIIC. Średn. wylewu 8,5 cm, brzuśca 9,5 cm, dna 4 cm, wys. 6,5 cm. 9. Mała miseczka gliniana lepiona ręcznie, lekko przepalona. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna; nad załomem nieregularnie ryta bruzda. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIIIB. Średn. wylewu 8 cm, brzuśca 10 cm, dna 5,5 cm, wys. 8 cm. 10. Mała miseczka gliniana lepiona ręcznie, zachowana w ok. 3/3. Powierzchnia starannie wygładzona, jasno- i szarobrunatna, przy dnie czarnobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XVIIIIB. Średn. wylewu 8 cm, brzuśca 9,5 cm, dna 4 cm, wys. 7,5 cm. 11. Fragment glinianego kubka kielichowatego lepionego ręcznie, z gęsto poprzecznie żłobkowanym brzuścem, przepalony, z rozbitego wtórnie naczynia. Powierzchnia pod wylewem wygładzona, jasno- i szarobrunatna. Domieszka drobnoziarnista. Typ XIXC (?). Średn. wylewu ok. 6,5 cm. 12. Ok. 30 fragmentów naczynia glinianego (dzbana?) lepionego ręcznie, nieprzepalonego. Wylew silnie wychylony, brzusec baniasty, na barkach małe uszko w paśmie rytego ornamentu linii rytych i ukośnych nacięć, dno wydzielone. Powierzchnia szaroczarna, starannie wygładzona, błyszcząca. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIIIC. Średn. wylewu 13 cm, brzuśca ok. 28 cm, dna 11 cm, wys. ok. 26 cm. 13. Ok. 90 fragmentów naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalonego. Na barkach ostro ryty wielokrotnie zygzak podwieszony pod podwójnym pasmem głębokich ukośnych nacięć ujętych w bruzdy poziome. Powierzchnia czarna, starannie wygładzona, błyszcząca. Domieszka drobnoziarnista. Typ IVB (?). Średn. wylewu ok. 26 cm, brzuśca ok. 28 cm. 14. Kilkadziesiąt drobnych fragmentów brzuśca naczynia glinianego lepionego ręcznie, nieprzepalonego. Na załomie ślad ornamentu w postaci szerokich, miękko rytych bruzd poziomych

i podwieszanych festonowo (oraz ślad nasady ucha?). Powierzchnia brunatnoczarna, starannie wygładzona, błyszcząca. Domieszka drobnoziarnista. Typ VIA (?). Średn. brzuśca ok. 22 cm.

II.3.2.3. INNA CERAMIKA

15. Kilka zrekonstruowanych w całości lub częściowo naczyń i ok. 300 ułamków ceramiki z wczesnej epoki żelaza (zob. Rozdz. VI.2). 16. Ok. 30 fragmentów grubościennej ceramiki wczesnośredniowiecznej, ręcznie lepionej, w tym ułamki trzech wylewów, fragment brzuśca z rytym ornamentem falistym i pięć ułamków przydennych.

II.3.3. CERAMIKA Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W ROKU 1980 (LZ 3)

Materiały bez bliższej lokalizacji, częściowo spoza stanowiska 2⁴⁴ (por. Rozdz. I.3): 1. Ok. 20 fragmentów mało charakterystycznej ceramiki starożytnej. 2. Ok. 20 fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza (zob. Rozdz. VI.2). 3. Cztery ułamki ceramiki nowożytnej.

II.3.4. ZABYTKI TZW. SPECJALNE Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W LATACH 1998–2017 (LZ 4; (TABL. CCCVI–CCCVIII))

1. Główna zapinka kapturkowej serii wschodniej ze stopu miedzi*, z płytką do osadzenia osi sprężynki. Na kabłąku trzy pary rytych bruzd. Typ Almgren 41 (X1?). Długość osi sprężynki 26 mm. 2. Fragment zapinki kapturkowej serii wschodniej ze stopu miedzi*, z przytopioną pochewką innej zapinki. Górna krawędź grzebyka i krawędź nóżki zdobione pseudofiligranulacją. Typ Almgren 41 X. Szer. nóżki 16 mm. 3. Mały fragment nóżki zapinki ze stopu miedzi, ze śladem linii rytej ukośnej do grzbietu nóżki (prawdopodobnie kapturkowej serii wschodniej). 4. Zapinka kolankowata ze stopu miedzi*. Oś 12-zwojowej sprężynki i górna cięciwa umocowane w płycie pod główką. Kabłąk facetowany, na nóżce kolistą tarczką ze śladami lutu cynowego*, pierwotnie mocującego folię srebrną lub złotą, wytłaczaną w koncentryczne, karbowane pierścienie; ślady podobnego lutu także na półkolistej główce. Pochewka naprawiana – skrócona i wtórnie zagięta w łożysko szpili. Najprawdopodobniej srebrna blaszka znajdowała się również na grzebyku. Długość 38 mm, waga 6,99 g. Typ *Nowy Łowicz*. 5. Fragment kuszowatej zapinki z podwiniętą nóżką, dwuczęściowej, ze stopu miedzi*, przepalony. Kabłąk łukowaty, w przekroju trójkątny, z nacinanym grzbietem, nóżka facetowana. Typ Almgren 161–

–162 / war. *Jartytory*. Długość ok. 58 mm. 6. Fragment zapinki kuszowatej ze stopu miedzi, dwuczęściowej, z podwiniętą nóżką (?), nieprzepalony. Kabłąk w przekroju trójkątny, z polem metopowym na główce. Sprężynka 14-zwojowa, na osi zakończonej cylindrycznymi guzkami. Typ Almgren 162 / wzór FG79 (?). Długość sprężyny 39 mm. 7. Fragment zapinki ze stopu miedzi z podwiniętą nóżką i pierścieniem z nacinanego drutu. Długość 16 mm. 8. Fragment zapinki z pełną pochewką (dwuczęściowej?, kuszowatej?), ze stopu miedzi, lekko przepalony. Kabłąk silnie wysklepiony, nóżka krótka, zakończona profilowanym guzkiem, facetowane; na kabłąku i końcu nóżki pojedyncze pierścienie z nacinanego drutu. Zbliż. do typu Almgren 178. Długość zach. ok. 40 mm. 9. Sprężynka (10–12-zwojowa) zapinki ze stopu miedzi na żelaznej osi zakończonej profilowanymi guzkami ze stopu miedzi. Długość 26,5 mm. 10. Fragment osi sprężynki zapinki ze stopu miedzi, zakończonej profilowanym guzkiem. Długość 23 mm. 11. Fragment sprężyny (10-zwojowej, na osi) zapinki żelaznej, dwuczęściowej, kuszowatej (?). Długość zach. 19 mm. 12. Rama małej półokrągłej sprzączki jednoczęściowej ze stopu miedzi. Typ AD1. Wym. 19,5×22,5 mm. 13. Kółko/zawieszka ze stopu miedzi*, z końcami zawiniętymi w pętle i oplecionymi wokół siebie. Typ Beckmann 15. Średn. 33 mm, waga 3,44 g. 14. Skuwka z zagiętego paska blachy ze stopu miedzi, spięta dwoma nitami; pomiędzy nitami, w jednej części blaszki, otwór. Wym. 24×9 mm (starożytna?). 15. Fragment trójwarstwowego grzebienia z poroża z nitami ze stopu miedzi. Długość nitu 10,5 mm (nad stropem obiektu 303). 16. Nit ze stopu miedzi, od grzebienia trójwarstwowego. Długość 9,5 mm. 17. Fragment nieokreślonego przedmiotu ze stopu miedzi, z pręta o wielobocznym przekroju. Długość 15 mm. 18. Mała amorficzna grudka stopu miedzi. Waga 0,67 g. 19. Czworokątna klamra żelazna z końcami zagiętymi do środka (jeden odłamany). Wym. 47×45 mm, szer. 6 mm. 20. Fragment żetonu do gry z opakowego szkła ciemnozielonego, nadtopiony. Średn. ok. 25 mm, wys. ok. 9 mm (Tabl. CCCXXVI). 21. Nadtopiona część żetonu do gry z białego szkła opakowego. Średn. 25 mm, wys. 11 mm (Tabl. CCCXXVI). 22. Mały fragment kostki mozaikowej (?) (*tessera*)⁴⁵ ze szkła opakowego barwy szmaragdowozielonej, nadtopiony. Grubość 7 mm (Tabl. CCCXXII). 23. Fragment ścianki naczynia ze szkła przejrzystego, zielonkawego, z widocznymi pęcherzykami powietrza, nieprzepalony. Wym. 42×23 mm, grubość 2 mm. 24. Kulisty paciorek z czerwonego szkła opakowego. Typ TM 4. Średn. 12,5 mm, wys. 11,5 mm (Tabl.

⁴⁴ Zbiory Muzeum Regionalnego w Siedlcach, nr inw. MRS/A/105.

⁴⁵ Za tę sugestię wdzięczny jestem Pani dr Marcie Krzyżanowskiej z Wydziału Archeologii Uniwersytetu imienia Adama Mickiewicza w Poznaniu.

CCCXXII). 25. Kulisty paciorek z opakowego szkła czerwonego na przezrystym rdzeniu. Typ TM 28. Średn. 6 mm. 26. Krążkowy paciorek z przezrystego szkła jasnoniebieskiego. Typ TM 30b. Średn. 10 mm, grub. 4 mm. 27. Paciorek poliedryczny, sześcioboczny, z opakowego szkła mlecznobiałego, nadtopiony. Typ TM 120. Wym. 12×8×5 mm. 28. Fragment beczułkowatego paciorka z przezrystego szkła niebieskozielonkawego, ze zgrubiałym brzegiem, nadtopiony. Typ Alekseeva 170 / zbliz. do Gopkalo XVI/6. Dług. zach. 11,5 mm, średn. ok. 9 mm. 29. Ok. 20 okruchów paciorka mozaikowego ze szkła opakowego seledynowego, ciemnoczerwonego i białego. 30. Dwa fragmenty stopione paciorka z półprzezrystego szkła błękitnego z biało-błękitnymi „oczka” 31. Kulisty paciorek mozaikowy z opakowego szkła białego z rozetowym wzorem z półprzezrystego szkła różowofioletowego z opakowymi żółto-czerwonymi środkami. Typ TM 362bx. Średn. 12 mm, wys. 11 mm (Tabl. CCCXXII). 32. Kulisty paciork mozaikowy z prostokątnymi polami wypełnionymi naprzemiennie wzorem gwiazdzistym (motyw białej ośmioramiennej gwiazdy ze spiralnym czerwono-żółtym środkiem na tle ciemnobłękitnym) i szachownicowym (ze szkła żółtego i zielonego, w obramowaniu czerwonym). Szkło zielone i ciemnobłękitne przezryste, białe, żółte i czerwone opakowe. Silnie uszkodzony, ze śladami przepalenia. Typ TM 367a. Średn. ok. 25 mm (Tabl. CCCXXII). 33. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, różowofioletowego, z paciorka (paciorków?). Wym. 26×19×8 mm (Tabl. CCCXXII). 34. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, zielonkawego, z paciorka (paciorków?). Wym. 25×18×10 mm (Tabl. CCCXXII). 35. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, zielonkawego. Wym. 16×15×6 mm (Tabl. CCCXXII). 36. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, bezbarwnego (w sąsiedztwie obiektu 359). Wym. 12×10×10 mm. 37. Amorficzna bryłka przepalonego i stopionego szkła z paciorków, w tym czarnego i czerwonego. Wym. 52×40×40 mm (Tabl. CCCXXII). 38. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, niebieskozielonkawego. Wym. 27×20×8 mm (Tabl. CCCXXII). 39. Amorficzna bryłka stopionego szkła przezrystego, oliwkowozielonego, zapewne z naczynia. Wym. 27×12 mm (Tabl. CCCXXIV). 40. Masywna bryłka przepalonego i stopionego szkła, w tym czerwonego opakowego (w sąsiedztwie obiektów 446 i 449). Wym. 36×29×14 mm. 41. Paciorek melonowaty z gliny kwarcowej (tzw. fajansowy), seledynowy, przepalony (przy obiekcie 124). Typ TM 171. Średn. 14,5 mm, wys. 13 mm. 42. Poliedryczny paciorek kamienny* (skaleń potasowy, zapewne mikroklin; RS). Na jednej ze ścianek szczytowych ślad pierwotnego, nieudanego (?) nawiercania otworu. Typ TM 499. Wym. 13×11×5 mm (Tabl. CCCXXIII).

43. Płaski poliedryczny paciorek kamienny* (skaleń potasowy, zapewne mikroklin; RS), nieprzepalony. Typ TM 500. Wym. 11,5×9,5×4 mm (Tabl. CCCXXIII). 44. Pięć fragmentów ceramiki typu *terra sigillata* (z naczynia z obiektu 106). 45. Fragment pierścieniowatej nóżki i przydenny ułamek naczynia glinianego wykonanego na kole garncarskim (tzw. ceramika typu *Porolissum*). Typ Filip F 30 (?). 46. Gliniany przezślik dwustożkowy, nieznacznie asymetryczny, z lekko wklęsłymi ściankami i różnymi biegunami (wklęsłym i niemal płaskim). Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Wym. ok. 33×37 mm, wys. 21 mm. 47. Dwustożkowy przezślik gliniany z lekko wklęsłymi biegunami, przepalony (?). Powierzchnia gładka, nierówna, pomarańczowobrązowa do jasnobrunatnej. Średn. 26 mm, wys. 14 mm. 48. Krążkowy przezślik gliniany z płaskimi biegunami, uszkodzony, lekko asymetryczny. Powierzchnia szorstka, brunatna. Średn. ok. 37 mm, wys. 16 mm. 49. Dwustożkowy przezślik gliniany z płaskimi biegunami. Powierzchnia gładka, pomarańczowobrązowa i brązowa. Średn. 36–38 mm, wys. 26 mm. 50. Fragment dyskowatego przezślika glinianego ze słabo zaznaczonymi biegunami, nieprzepalony. Powierzchnia gładka, nierówna, żółtobrązowa. Średn. ok. 30 mm, wys. 20 mm. 51. Fragment dwustożkowatego przezślika glinianego z wklęsłymi biegunami, lekko przepalony. Średn. 31 mm, wys. ok. 22 mm. 52. Jajowaty gładzik kamienny. Wym. 54×48×31 mm. 53. 43 wyroby krzemienne (epoka kamienia, epoka brązu i wczesna epoka żelaza – zob. Rozdz. VI.1). 54. Dyskowaty przezślik gliniany (11D/IIb; wczesna epoka żelaza – zob. Rozdz. VI.2). 55. Fragment karbowanej blaszki ze stopu miedzi (nowożytny).

II.3.5. CERAMIKA TZW. LUŻNA Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W LATACH 1998–2017 (LZ 5; TABL. CCCIX–CCCXI)

Podczas systematycznych prac wykopaliskowych (lata 1998–2005, 2007–2010 i 2017) oraz ratowniczych (lata 2011, 2014 i 2015) zarejestrowano łącznie ok. 1775 fragmentów ceramiki starożytnej i ok. 80 skorup naczyń późnośredniowiecznych i nowożytnych. Wśród ceramiki starożytnej najstarszy zbiór tworzy kilkanaście ułamków naczyń kultury trzcinieckiej, dominuje tu natomiast materiał z wczesnej epoki żelaza – ok. 1250 fragmentów (tj. ok. 70,4%) przypisać należy do kultury łużyckiej i/lub kultury grobów kloszowych (zob. Rozdz. VI.2). Zdecydowanie mniej liczna jest ceramika, którą łączyć można z okresem wpływów rzymskich, stanowiąca ok. 23,6% całego zbioru. Wśród łącznie ok. 420 fragmentów (Tabl. CCCIX) przeważają skorupy niecharakterystyczne lub mało charakterystyczne, niezdobione, z domieszką drobno- i/lub średnioziarnistą, w ogrom-

nej przewodzie noszące ślady przepalenia. Pozostałe to ok. 55 ułamków wylewów (z czego niemal połowa bardzo drobnych), osiem fragmentów przydennych (w tym dna pierścieniowatego) i dwa fragmenty uch, 12 skorup w jakikolwiek sposób zdobionych, jeden niecharakterystyczny fragment brzuśca, w którym obok mineralnej stwierdzono też obecność domieszki organicznej, a także jeden ułamek z naczynia wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Tylko niewielką część tej ceramiki można pewnie bądź niemal pewnie zidentyfikować kulturowo: ok. 115 skorup pochodzi z naczyń kultury wielbarskiej, tylko siedem – kultury przeworskiej⁴⁶. Kulturowo niemych pozostaje ok. 300 ułamków, wydaje się jednak, że w ogromnej większości są to skorupy naczyń wielbarskich, jako że na zbadanym obszarze nekropoli nie odkryto ani jednego obiektu, który można byłoby przypisać kulturze przeworskiej choćby przypuszczalnie. Ostatni zespół ceramiki to ok. 90–100 niecharakterystycznych fragmentów i okruchów, identyfikowanych tylko ogólnie jako starożytne⁴⁷.

II.3.5.1. CERAMIKA KULTURY PRZEWORSKIEJ

1. Fragment wylewu z wychylonym brzegiem o ściętej krawędzi, nieprzpalony. Powierzchnia lśniąco czarna, starannie wygładzona. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. 2. Fragment wylewu z lekko wychylonym brzegiem, nieprzpalony. Powierzchnia lśniąco czarna, starannie wygładzona. Domieszka drobnoziarnista. 3. Trzy fragmenty jednego (?) naczynia z wylewem z obustronną krezą (od dołu, przy ścianie naczynia, wyraźne ślady formowania brzegu), przepalone. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa (?), gładka. Domieszka drobnoziarnista. 4. Mały fragment naczynia z odciskami paznokciowymi. Powierzchnia jasnobrunatna, szorstka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 5. Mały fragment ceramiki, bardzo silnie przepalony (do postaci „pumeksu”).

II.3.5.2. CERAMIKA KULTURY WIELBARSKIEJ

6. Fragment małego garnka jajowatego, nieprzpalony; krawędź zaoblona, nierówna. Powierzchnia pod krawędzią przetarta, niżej drobno chropowata, nad dnem

zagładzona (?), jasnobrązowa do jasnobrunatnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. wylewu ok. 13 cm, brzuśca ok. 14–15 cm. 7. Ok. 20 fragmentów naczyń (garnka?), w tym duży fragment przydenny i ułamek wylewu. Wylew lekko wychylony, krawędź zwężona. Powierzchnia brązowa do brunatnej, wygładzona, nierówna. Domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. dna ok. 12 cm. 8. Fragment wylewu naczynia jajowatego, nieprzpalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 9. Fragment wylewu naczynia jajowatego, nieprzpalony; brzeg lekko pogrubiony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 10. Fragment wylewu garnka jajowatego, przepalony. Powierzchnia pod wylewem zagładzona, niżej chropowata, jasnobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 11. Fragment wylewu garnka jajowatego, nieprzpalony. Powierzchnia niestarannie zagładzona, brązowa z szarocarnymi przebarwieniami. Liczna domieszka średnioziarnista. 12. Fragment brzuśca grubościennego naczynia z ukośnymi liniami rytymi (krzyżującymi się?), nieprzpalony (?). Powierzchnia szorstka, nierówna, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 13. Fragment wylewu, wychylony, lekko ścięty od wewnątrz, przepalony; szyjka podkreślona miękkimi szerokimi bruzdami. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 15 cm. 14. Fragment wylewu, wychylony, ścięty od wewnątrz, przepalony; szyjka podkreślona miękkimi szerokimi bruzdami. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 15 cm. 15. Fragment wylewu, wychylony, ścięty od wewnątrz, lekko przepalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 16. Fragment wylewu, wychylony, ścięty od wewnątrz, nieprzpalony. Powierzchnia jasnobrązowa, starannie wygładzona. Domieszka drobnoziarnista. 17. Fragment wylewu, lekko wychylony, brzeg zwężony, przepalony. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 18. Fragment wylewu, lekko wychylony, przepalony. Powierzchnia czerwobrązowa, gładka. Liczna domieszka drobnoziarnista. 19. Fragment wylewu z niską szyjką wydzieloną miękkimi bruzdami, lekko przepalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 20. Fragment wylewu, przepalony. Powierzchnia szara, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 21. Fragment wylewu; wychylony, ścięty od wewnątrz. Powierzchnia brunatna, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 22. Fragment wylewu, wychylony, zgrubiały, lekko przepalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka, szorstka. Domieszka drobnoziarnista. 23. Fragment wylewu, lekko przepalony. Powierzchnia starannie wygładzona, pierwotnie jasnobrązowa, spękana. Domieszka

⁴⁶ Ceramikę kultury przeworskiej odkryto też w czterech do sześciu grobach kultury wielbarskiej (32B, 84, 229?, 272?, 296 i 370; por. Tabl. CCCIX), przy czym w jednym z nich był to duży fragment przepalonego naczynia z młodszego okresu przedrzymskiego (zob. Tabl. CCI/296:5), a także – jako przypadkową wtórną przymieszkę – w stropie obiektu 82 z wczesnej epoki żelaza.

⁴⁷ W wypełniskach jam sześciu grobów kultury wielbarskiej odkryto też 15 ułamków starszej ceramiki, zidentyfikowanej jako neolityczna, natomiast ceramikę z wczesnej epoki brązu (zaledwie dwa fragmenty) i z wczesnej epoki żelaza (ok. 2750 fragmentów) znaleziono w 283 grobach tej kultury.

drobnoziarnista. 24. Fragment wylewu, lekko wychylony i ścięty od wewnątrz, nieprzepalony. Powierzchnia brunatna, wewnątrz szaroczarna, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 25. Fragment naczynia dwustożkowatego, przepalony; szyjka podkreślona miękką szeroką bruzdą nad załomem brzuśca. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa (?), gładka. Domieszka drobnoziarnista. 26. Fragment misy (?), nieprzepalony; nad łagodnym załomem brzuśca miętko ryta bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 17 cm, brzuśca ok. 18 cm. 27. Fragment wylewu, lekko wychylony, przepalony. Powierzchnia czerwobrazowa, gładka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 28. Fragment wylewu, wychylony, ścięty od wewnątrz, przepalony. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 29. Fragment wylewu z silnie wychylonym brzegiem, nieprzepalony. Powierzchnia jasnobrunatna, szorstka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 30. Fragment wylewu, wychylony, przepalony; krawędź podkreślona linią rytą. Powierzchnia gładka, szara. Domieszka drobnoziarnista. 31. Fragment wylewu z wychylonym brzegiem, przepalony. Powierzchnia brunatna, zagładzona. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. 32. Fragment wylewu miseczki (?) z silnie wychylonym brzegiem, nieprzepalony. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 33. Fragment wylewu, lekko wychylony, przepalony. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa (?), gładka. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 34. Fragment wylewu małego naczynka, lekko przepalony; pod brzegiem delikatnie ryta, nierówna linia. Powierzchnia gładka, jasnobrązowa. Domieszka drobnoziarnista. 35. Ułamek zaokrąglonego brzuśca, przepalony; nad załomem listwa plastyczna ukośnie nacinana. Powierzchnia pierwotna jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 36. Fragment małego naczynka o baniastym brzuścu, lekko przepalony; pod wylewem uskok/listwa plastyczna. Powierzchnia piaskowobrunatna, wygładzona, nierówna, wewnątrz piaskowobrunatna do czarnej. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 37. Cztery ułamki naczynia o baniastym brzuścu, z listwą plastyczną nad załomem, przepalone. Powierzchnia pierwotnie jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 38. Fragment szyi dzbana,

przepalony; szyja podkreślona miękkimi szerokimi bruzdami, między nimi podobnie wykonane bruzdy pionowe. Domieszka drobnoziarnista. 39. Ułamek załomu brzuśca; nad załomem intencjonalnie wykonany (wywiercony?) otwór. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka. Domieszka drobnoziarnista. 40. Fragment naczynia dwustożkowatego z ukośnymi nacięciami nad załomem, nieprzepalony. Powierzchnia piaskowobrazowa, starannie wygładzona. Domieszka drobnoziarnista. 41. Ułamek zaokrąglonego brzuśca z delikatnie rytym ornamentem geometrycznym, nieprzepalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka, wewnątrz czarna. Domieszka drobnoziarnista. 42. Ułamek zaokrąglonego brzuśca z delikatnie rytym ornamentem geometrycznym, nieprzepalony. Powierzchnia jasnobrązowa, gładka, wewnątrz czarna. Domieszka drobnoziarnista. 43. Fragment wylewu, wychylony, ścięty od wewnątrz, przepalony; szyjka podkreślona liniami rytymi. Powierzchnia szorstka, ciemnoszara. Domieszka drobnoziarnista. 44. Ułamek ucha taśmowatego o prostokątnym przekroju, przepalony. Powierzchnia szorstka, szara, splekana. Liczna domieszka drobnoziarnista.

II.3.6. CERAMIKA Z SĄSIEDZTWA STAN. 2

Nieliczne fragmenty ceramiki starożytnej zebrano także podczas powierzchniowej penetracji pola ornego położonego po wschodniej stronie drogi ograniczającej wybierzysko zwirowni, w 2014 roku całkowicie zniszczonego wskutek przemysłowej eksploatacji piasku (działka nr 2029/2).

1. Fragment brzuśca z ukośnie, miętko nacinaną listwą plastyczną poniżej dwóch szerokich miętko rytých bruzd, silnie przepalony. Powierzchnia pierwotnie jasnobrązowa (?), gładka. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska?).
2. Fragment wylewu, przepalony; brzeg silnie wychylony, krezowaty. Powierzchnia pierwotnie jasnobrązowa (?), silnie zniszczona. Domieszka drobnoziarnista (k. przeworska bądź wielbarska).
3. 20 fragmentów ceramiki, przepalonych, w tym: ułamek wylewu, dwa ułamki den wyodrębnionych i jeden dna niewydzielonego (k. przeworska i/lub wielbarska).
4. 20 mało charakterystycznych fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza, nieprzepalonych.

III. ANALIZY ZABYTKÓW METALOWYCH

III.1. ZABYTKI Z METALI KOLOROWYCH

Tabela 1. Jartypory, stan. 2. Zestawienie wyników analiz składu chemicznego zabytków z metali kolorowych (oprac. J. Andrzejowski).

Analizy wykonano w Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na spektrometrze rentgenowskim z cyfrowym układem Avalon 8000 firmy Princeton Gamma-Tech (do numeru CL 18792) oraz elektronowym mikroskopie skaningowym Tescan Vega-4 zintegrowanym z systemem mikroanalizy rentgenowskiej AZtec typu EDS Oxford Instruments i spektrometrze rentgenowskim Artax firmy Bruker (od numeru CL 21863 oraz nr 17966.2–3). Autorami badań są Elżbieta Pawlicka (lata 2006–2009, 2013 i 2014) oraz Paweł Gan (lata 2021 i 2023).

Zawartość podano w % wagowych (0,00 – ewentualna zawartość poniżej granicy wykrywalności; pola niewypełnione – pierwiastki nieoznaczane).

Oznaczenia typologiczne:

A. – typy zapinek wg O. Almgrena (1923).
A.41 X – odmiana typu A.41 wg J. Schustera (2006).
A.167a itd. – warianty zapinek typu A.167 wg J. Andrzejowskiego i A. Żórawskiej (2002).

A.172 (III) – III grupa zapinek typu A.172 wg I. Szter, A. Wiśniewskiej i M. Woźniaka (2018).

Jartypory, Czarnówko – warianty zapinek typu A.161–162 wg J. Andrzejowskiego (2018).

Nowy Łowicz – typ zapinek kolankowatych wg A. Cieślińskiego (1999; por. A. Cieśliński, A. Kasprzak 2009, ryc. 7).

Drochlin – wariant zapinek pochodnych od typu A.158 wg I. Jakubczyka (2013).

Vaday – typy, odmiany i warianty zapinek emaliowanych wg A. Vaday (2003).

Ginalski – typy ostróg wg J. Ginalskiego (1991).

Raddatz – typy okuć końca pasa wg K. Raddatza (1957).
sprzączki i okucia końca pasa – typy wg R. Madydy-Legutko (odpowiednio 1987 i 2011).

Inne skróty:

Rgg – pierścienie z nacinanego drutu.
(an. 1) itd. – kolejne analizy tego samego zabytku.
[1.] itd. – kolejne elementy/fragmenty tego samego zabytku.

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
1	20850	okucie tulejkowate	1/1	83,73	0,25				0,02	0,09	0,23	14,35	0,25	0,00			0,20	0,00	0,07		
2	17966.1	zapinka A.95 - kabłak	3/1	85,26	0,05	0,00	0,00	0,00	0,04	0,30	0,00	7,18	0,22	0,03	3,15	0,61	2,90	0,08		0,17	
3	17966.2	zapinka A.95 - filigran (główka)	3/1	95,42		0,19			0,00	0,20	0,00	2,64	0,12	0,00	0,00	0,00	1,13	0,00	0,27		
4	17966.3	zapinka A.95 - grzebyk	3/1	89,37		2,08			0,00	0,64	0,10	2,87	1,17	0,24	1,09	0,00	2,35	0,00	1,02		
5	17966.4	zapinka A.95 - filigran (grzebyk)	3/1	87,62		3,69			0,06	0,90	0,10	4,62	0,25	0,00	0,41	0,00	1,34	0,00	1,02		
6	21863	zapinka A.201 - kabłak	3/2	95,42		0,19			0,00	0,20	0,00	2,64	0,12	0,00	0,00	0,00	1,13	0,00	0,27		
7	17971	zapinka Jartytory - kabłak (an. 1)	43/2	87,61	0,49	0,26	0,07	0,02	0,01	0,22	0,07	0,00	0,16	0,02	10,57	0,00	0,41	0,00		0,10	
8	15499	zapinka Jartytory - kabłak (an. 2)	43/2	86,13	0,23	0,29	0,00	0,14	0,08	0,26	0,00	0,58	0,00	0,00	11,72	0,00	0,17	0,00	0,04	0,19	
9	20851	zapinka A.132	58/1	88,71					0,04	0,15	0,09	3,01		0,05	5,74	0,29	1,92	0,00	0,00		
10	21900	grzebień - nit	60/2	97,75		0,05			0,02	0,03	0,14	0,00	0,02	0,04	1,50	0,15	0,12	0,00	0,18		
11	17972.1	zapinka A.178 - kabłak	65/2	86,81	0,29	0,18	0,03	0,13	0,03	0,34	0,03	0,00	0,00	0,17	11,00	0,06	0,88	0,00		0,06	
12	17972.2	zapinka A.178 - Rgg	65/2	88,64	0,19	0,09	0,03	0,13	0,09	0,27	0,00	0,00	0,05	0,13	9,62	0,00	0,75	0,00		0,00	
13	17973.1	zapinka A.167a1 - kabłak	65/1	83,57	0,10	0,16	0,20	0,12	0,00	0,23	0,00	0,22	0,00	0,15	14,15	0,00	1,10	0,00		0,00	
14	17973.2	zapinka A.167a1 - Rgg	65/1	86,12	0,35	0,04	0,11	0,00	0,01	0,16	0,17	0,00	0,00	0,03	11,42	0,00	1,55	0,00		0,02	
15	17973.3	zapinka A.167a1 - druk naciny	65/1	86,54	0,16	0,04	0,00	0,09	0,02	0,23	0,00	0,30	0,00	0,05	11,19	0,32	1,05	0,00		0,00	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
16	15500	zapinka Jarzypory - kablak	73B/1	85,91	0,12	0,21	0,03	0,04	0,06	0,39	0,00	7,17	0,00	0,00	3,59	0,00	2,41	0,00	0,00	0,06	
17	20856	zapinka A.41 X2 - kablak	77/1	87,77					0,02	0,17	0,00	8,05	0,03	0,04	2,43	0,33	1,15	0,00	0,01		
18	20857	zapinka A.41 X2 - kablak	77/2	91,62					0,01	0,20	0,00	5,66	0,02	0,06	1,90	0,19	0,32	0,00	0,01		
19	17910.1	zapinka A.162 - sprężynka	84A/1	3,50					0,01	0,23	0,02	0,02	0,00	95,82	0,13	0,00	0,27	0,06			
20	17910.2	zapinka A.162 - kablak	84A/1	3,90					0,01	0,08	0,02	0,02	0,00	95,21	0,14	0,00	0,32	0,06			
21	21864	igła	96/2	89,37		2,08			0,00	0,64	0,10	2,87	1,17	0,24	1,09	0,00	2,35	0,00	1,02		
22	21865	igła	97/1	87,62		3,69			0,06	0,90	0,10	4,62	0,25	0,00	0,41	0,00	1,34	0,00	1,02		
23	15501	zapinka Jarzypory kablak	107/3	84,06	0,22	0,30	0,00	0,00	0,00	0,78	0,00	6,99	0,00	0,00	6,75	0,00	0,75	0,00	0,05	0,12	
24	15502	zapinka Jarzypory - kablak	107/4	82,7	0,24	0,54	0,00	0,00	0,01	0,65	0,00	6,41	0,05	0,00	7,32	0,00	1,76	0,00	0,21	0,11	
25	21901	grzebień - nit	107/7	98,79		0,03			0,01	0,04	0,14	0,00	0,00	0,16	0,34	0,06	0,13	0,00	0,30		
26	21866.1	sprzączka AD11 - rama	109/2	91,27		0,03			0,00	0,25	0,10	4,55	0,02	0,03	2,08	0,20	1,26	0,00	0,21		
27	21866.2	sprzączka AD11 - kolec	109/2	98,81		0,03			0,00	0,23	0,12	0,21	0,07	0,02	0,25	0,04	0,17	0,00	0,08		
28	21867	igła	109/1	88,27		0,06			0,00	0,41	0,09	3,83	0,05	0,04	3,41	0,21	3,17	0,00	0,46		
29	20872	igła	116/1	88,77					0,06	0,20	0,12	8,17	0,05	0,06	1,65	0,28	0,62	0,00	0,02		
30	17974	zapinka A.162 - kablak	117/1	88,76	0,18	0,00	0,07	0,00	0,12	0,16	0,00	0,05	0,16	0,11	9,37	0,00	1,02	0,00		00,00	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
31	17975	zapinka A.162 - kabłąk	117/2	90,39	0,07	0,13	0,02	0,00	0,00	0,16	0,03	0,00	0,12	0,00	8,34	0,17	0,58	0,00	0,00	0,00	
32	18788.1	spiralka [1]	117/9	4,79	0,06	0,18		0,00	0,00	0,64		2,12	0,00	90,3			1,04	0,85	0,01		
33	18788.2	spiralka [2]	117/9	4,83	0,04	0,30		0,24	0,00	3,74		1,17	0,00	89,12			0,00	0,24	0,31		
34	21902	grzebień - nit	117/3	96,92		0,05			0,01	0,05	0,14	0,00	0,00	0,03	2,19	0,18	0,19	0,00	0,25		
35	15503	zapinka Jartytory - kabłąk	120/1	84,2	0,08	0,14	0,00	0,16	0,01	0,49	0,00	7,04	0,00	0,00	4,53	0,00	3,01	0,00	0,20	0,13	
36	17976.1	zapinka A.167a1 - kabłąk	120/2	83,94	0,26	0,00	0,00	0,12	0,04	0,10	0,00	14,17	0,00	0,02	0,55	0,00	0,77	0,01	0,02		
37	17976.2	zapinka A.167a1 - sprężynka	120/2	79,8	0,14	0,08	0,00	0,00	0,00	0,50	0,15	18,58	0,04	0,00	0,34	0,17	0,18	0,00	0,02		
38	17976.3	zapinka A.167a1 - Regg	120/2	81,71	0,09	0,00	0,09	0,04	0,02	0,34	0,08	9,97	0,54	0,17	3,39	0,00	3,56	0,00	0,00		
39	17976.4	zapinka A.167a1 - oś sprężynki	120/2	81,31	0,14	0,11	0,00	0,00	0,00	0,37	0,03	12,97	0,26	0,00	3,25	0,00	1,58	0,00	0,00		
40	21903	grzebień - nit	120/8	95,26		0,07			0,01	0,16	0,11	0,76	0,00	0,03	2,96	0,11	0,12	0,00	0,40		
41	17977	zapinka A.162 - kabłąk	122/1	87,31	0,27	0,00	0,00	0,11	0,00	0,16	0,00	0,00	0,44	0,10	11,41	0,09	0,00	0,00	0,13		
42	17978	zapinka A.161 - kabłąk	131/1	86,71	0,11	0,03	0,00	0,00	0,09	0,13	0,10	11,69	0,00	0,03	0,20	0,00	0,16	0,30	0,46		
43	21868.1	sprzączka AE7 - rama	135/1	88,35		0,16			0,01	0,16	0,13	1,95	0,12	0,03	3,34	0,09	5,47	0,00	0,18		
44	21868.2	sprzączka AE7 - skuwka	135/1	88,42		0,05			0,01	0,10	0,09	0,20	0,02	0,03	10,80	0,02	0,12	0,00	0,14		
45	17979	zapinka Jartytory - kabłąk	137/1	82,87	0,00	0,01	0,00	0,07	0,07	0,1	0,08	14,71	0,20	0,00	0,82	0,14	0,91	0,00	0,00		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
46	17980	zapinka Jarzypory - kablak	137/2	86,63	0,18	0,00	0,05	0,03	0,03	0,40	0,12	10,42	0,18	0,09	0,87	0,27	0,70	0,00		0,02	
47	15505	zapinka Jarzypory - kablak	141/1	85,22	0,21	0,36	0,00	0,06	0,03	0,37	0,00	10,84	0,00	0,30	0,94	0,14	1,29	0,00	0,00	0,23	
48	15504	zapinka Jarzypory - kablak	141/2	82,61	0,24	0,41	0,02	0,02	0,00	0,46	0,00	12,64	0,00	0,15	2,41	0,16	0,61	0,00	0,02	0,25	
49	17981	zapinka A.162 - kablak	144/1	97,89	0,06	0,06	0,02	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,65	0,10	0,95	0,00	0,20	0,00		0,04	
51	17982	zapinka A.162 - kablak	144/2	97,77	0,08	0,03	0,00	0,00	0,03	0,12	0,03	0,00	0,57	0,00	0,81	0,00	0,56	0,00		0,00	
52	17911	wiostek (wiadierko) - denko	144/3	8,86					0,01	0,08	0,03	0,03	0,00	90,34	0,28	0,00	0,21	0,06			
53	17983	zapinka A.178 - kablak	151/1	86,61	0,00	0,01	0,07	0,00	0,04	0,32	0,00	10,25	0,65	0,03	1,06	0,23	0,71	0,00		0,04	
54	17984	zapinka A.VII.1 - kablak	154/1	87,44	0,00	0,15	0,00	0,01	0,05	0,33	0,00	2,70	0,00	0,09	6,56	0,00	2,39	0,00		0,28	
55	17985	zapinka A.178 - kablak	157/1	90,69	0,07	0,03	0,00	0,00	0,09	0,11	0,00	8,10	0,25	0,06	0,04	0,00	0,51	0,05		0,00	
56	17986	zapinka A.161 - kablak	158/1	84,21	0,03	0,01	0,13	0,00	0,04	1,31	0,00	8,09	0,18	0,03	2,89	0,24	2,83	0,00		0,00	
57	18273	zapinka A.172 (IIIa) - kablak	168/1	95,37	0,06	0,00	0,01	0,00	0,00	0,11	0,30	0,00	0,12	0,06	1,91	0,10	1,95	0,00		0,00	
58	17987	zapinka A.167a1 - kablak	174/1	83,86	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21	0,00	12,47	0,2	0,00	2,11	0,09	1,00	0,00		0,04	
59	17963.1	zapinka A.162 - kablak	180B/2	83,41	0,20	0,00	0,06	0,00	0,00	0,33	0,03	6,87	0,03	0,15	6,81	0,22	1,91	0,00		0,00	
60	17963.2	zapinka A.162 - sprężynka	180B/2	79,13	0,01	0,00	0,00	0,11	0,04	0,45	0,00	12,73	0,80	0,00	4,64	0,00	2,09	0,00		0,00	
56	17912.1	zapinka A.162 - kablak	180B/3	3,66					0,01	0,01	0,02	0,02	0,00	95,79	0,02	0,32	0,07				

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
61	17912.2	zapinka A.162 - sprężynka	180B/3	1,95					0,01	0,11	0,02	0,02	0,00	97,41	0,07		0,27	0,08			
62	18787.1	wisiorek (wiaderko) - korpus	180B/7	2,23	0,00	0,19		0,00	0,20	0,93		0,00	0,00	94,78			0,49	0,18	0,99		
63	18787.2	wisiorek (wiaderko) - denko	180B/7	5,98	0,04	0,08		0,09	0,17	0,31		0,71	0,00	91,77			0,05	0,47	0,33		
64	18787.3	wisiorek (wiaderko) - kabłąk	180B/7	4,83	0,04	0,30		0,24	0,00	3,74		1,17	0,00	89,12			0,00	0,24	0,31		
65	21869.1	atasza - skuwka	180B/4	87,96		0,00			0,00	0,22	0,10	8,80	0,02	0,05	2,40	0,05	0,26	0,01	0,12		
66	21869.2	atasza - pierścien	180B/4	88,27		0,03			0,01	0,21	0,10	7,25	0,05	0,07	3,34	0,08	0,34	0,01	0,25		
67	21869.3	atasza - nit	180B/4	94,56		0,07			0,00	0,02	0,11	0,22	0,01	0,20	4,16	0,14	0,16	0,00	0,34		
68	21905.1	grzebień - nit	180B/6	98,37		0,07			0,00	0,18	0,12		0,07	0,02	0,62	0,04	0,16	0,00	0,34		
69	21905.2	grzebień - guzek (główka)	180B/6	86,42		0,02			0,00	0,24	0,09	8,12	0,01	0,04	3,29	0,10	1,49	0,00	0,18		
70	20854	zapinka A.170 - kabłąk	211/1	91,30					0,03	0,32	0,13	0,00	0,04	0,05	7,38	0,22	0,53	0,00	0,01		
71	15506	zapinka Jarzypory - kabłąk	213/1	83,64	0,12	0,35	0,04	0,00	0,01	1,11	0,00	7,94	0,00	0,25	3,72	0,00	2,55	0,00	0,01	0,25	
72	18791.1	zapinka A.211 - kabłąk (an. 1)	226/1	9,14	0,00	0,19		0,08	0,13	0,27	0,05	0,05	0,00	90,08			0,00	0,00	0,06		
73	17913.1	zapinka A.211 - kabłąk (an. 2)	226/1	15,73					0,01	0,13	0,02	0,07	0,06	82,82	0,25	0,00	0,70	0,13			
74	17913.2	zapinka A.211 - sprężynka zewn.	226/1	5,60					0,01	0,05	0,02	0,04	0,01	93,54	0,12	0,00	0,54	0,11			
75	18791.2	zapinka A.211 - Regg	226/1	7,03	0,12	0,00		0,00	0,12	0,37	0,02	0,02	0,00	87,8			0,35	0,72	0,46		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
76	18792.1	zapinka A.211 - kablak (an. 1)	226/2	3,52	0,00	0,04		0,00	0,00	0,33		0,28	0,00	95,13			0,24	0,09		0,36	
77	17914.3	zapinka A.211 - kablak (an. 2)	226/2	8,43					0,01	0,36	0,03	0,08	0,02	88,39	1,03	0,00	1,46	0,16			
78	17914.1	zapinka A.211 - pochewka	226/2	5,75					0,02	0,03	0,03	0,06	0,02	92,31	0,56	0,00	1,07	0,15			
79	17914.2	zapinka A.211 - sprężynka zewn.	226/2	3,68					0,02	0,02	0,03	0,04	0,02	95,39	0,10	0,00	0,55	0,12			
80	18792.2	zapinka A.211 - Rgg	226/2	5,93	0,00	0,09		0,00	0,00	0,13		0,03	0,00	93,03			0,16	0,47		0,16	
81	17915	wisiorek (lunula)	226/54	4,81					0,02	0,01	0,02	0,67	0,00	93,53	0,15	0,00	0,63	0,09			
82	17916	spiralka	226/55	6,24					0,01	0,95	0,02	0,03	0,00	92,23	0,05	0,00	0,2	0,16			
83	18790.1	okucie nieokreślone	226/58	12,29	0,07	0,05		0,13	0,00	0,17		0,00	0,00	87,29			0,00	0,00		0,00	
84	18790.2	okucie nieokreślone - lut	226/58	13,18						0,94					50,27		35,61				
85	17965	sprężaczka AJ2	237B/1	85,43	0,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,09	0,00	0,95	0,31	0,09	2,85	0,20	9,89	0,00		0,00	
86	21870	zapinka A.170 - kablak	238/1	88,61		0,08			0,00	0,27	0,10	6,40	0,01	0,03	4,03	0,13	0,21	0,00	0,13		
87	20868.1	okucie końca pasa 2/6 - trzonek	239/1	96,47					0,01	0,06	0,27		0,15	0,05	1,19	0,18	1,60	0,00	0,01		
88	20868.2	okucie końca pasa 2/6 - nit	239/1	98,49					0,03	0,27	0,13		0,29	0,03	0,48	0,15	0,11	0,00	0,02		
89	21871.1	zapinka A.167a1 - kablak	247/1	86,65		0,08			0,01	0,18	0,09	11,10	0,01	0,02	1,20	0,12	0,23	0,00	0,31		
90	21871.2	zapinka A.167a1 - sprężyna	247/1	87,78		0,00			0,01	0,33	0,10	7,47	0,02	0,03	3,72	0,18	0,18	0,00	0,19		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
91	18267	zapinka Jartytory - kabłąk	249/1	90,69	0,01	0,02	0,00	0,04	0,05	0,19	0,00	7,37	0,38	0,00	0,07	0,00	1,15	0,00		0,04	
92	15507	zapinka Jartytory - kabłąk	249/1	88,48	0,10	0,22	0,00	0,05	0,00	0,48	0,00	8,08	0,00	0,40	0,43	0,32	1,16	0,00	0,00	0,29	
93	15508	zapinka Jartytory - kabłąk	250/1	84,6	1,58	0,41	0,00	0,00	0,00	0,30	0,00	2,34	0,00	0,03	10,32	0,00	0,22	0,00	0,01	0,19	
94	18264	zapinka A.178 - kabłąk	255A/1	92,5	0,42	0,01	0,1	0,01	0,00	0,25	0,00	0,66	0,29	0,52	4,09	0,22	0,86	0,00		0,08	
95	18272	zapinka A.162 - kabłąk	256/1	87,97	0,03	0,02	0,01	0,03	0,00	0,36	0,08	7,85	0,44	0,06	2,05	0,06	0,89	0,02		0,11	
96	17964	zapinka A.178 - kabłąk	259A/1	94,12	0,04	0,06	0,07	0,00	0,00	0,25	0,00	1,06	0,00	0,7	3,39	0,00	0,26	0,00		0,04	
97	17917	spiralka	259B/2	4,93						0,38	0,07		0,02	92,10	0,49	0,16	1,76	0,49			
98	4_1/13	wisiorek (moneta) - rewers (an. 1)	259B/1	36,49						0,20	0,00	1,52		0,00	5,58		56,2	0,00			
99	4_2/13	wisiorek (moneta) - rewers (an. 2)	259B/1	16,43						0,90	0,00	1,65		0,07	19,49		61,4	0,00			
100	4_3/13	wisiorek (moneta) - awers (an. 1)	259B/1	17,02						1,28	0,24	0,83		0,00	24,23		56,4	0,00			
101	4_4/13	wisiorek (moneta) - awers (an. 2)	259B/1	11,98						0,38	0,07			0,00	0,00		87,43	0,00			
102	15513	sprzączka AE7 - rama	260/1	80,34	0,12	0,32	0,05	0,00	0,00	0,24	0,00	13,92	0,00	0,32	2,88	0,00	1,67	0,14	0,00	0,00	
103	18789.1	wisiorek (wiaderko) - denko	260/3	26,06	0,00	0,37	0,68	0,07	0,00	0,85	0,00	0,00	0,10	0,00	71,58		0,00	0,00	0,00	0,26	
104	18789.2	wisiorek (wiaderko) - korpus	260/3	38,83	0,09	0,04	0,00	0,05	0,00	1,07	0,00	0,00	0,00	0,00	59,78		0,00	0,00	0,00	0,03	
105	21904.1	grzebień - nit	260/11	93,13		0,03			0,01	0,06	0,10	0,41	0,01	0,03	4,66	0,11	1,31	0,00	0,15		

Lp.	CL	przedmiot	ob./poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
106	21906	grzebień – nit	265/1	97,65		0,01			0,00	0,09	0,12		0,00	0,04	1,57	0,10	0,26	0,00	0,16		
107	15514.1	pucharek – czasza, krawędź górna	269/14	66,11	0,22	0,75	0,00	0,00	0,00	0,52	0,00	0,29	0,00	0,00	21,12	0,00	10,83	0,00	0,00	0,02	
108	15514.2	pucharek – czasza, łata	269/14	65,75	0,05	0,70	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,06	0,00	0,00	17,15	0,00	16,10	0,00	0,00	0,00	
109	15514.3	pucharek – czasza, krawędź dolna (ze śladami lutowania)	269/14	57,32	0,15	0,75	0,00	0,00	0,00	0,46	0,00	0,30	0,00	0,00	30,55	0,00	10,20	0,00	0,24	0,00	
110	15514.4	pucharek – czasza, krawędź dolna (lut)	269/14	11,09	2,49	6,40	0,00	0,22	0,00	0,83	0,05	0,18	0,00	0,00	16,86	0,00	61,84	0,05	0,00	0,00	
111	15514.5	pucharek – nóżka, denko	269/14	58,21	0,00	0,73	0,00	0,00	0,09	0,46	0,00	0,00	0,00	0,00	28,49	0,00	11,96	0,00	0,06	0,00	
112	15515.1	pucharek – czasza, krawędź górna	269/15	65,88	0,56	0,61	0,00	0,00	0,00	0,57	0,00	0,25	0,00	0,00	23,90	0,00	7,95	0,00	0,07	0,21	
113	15515.2	pucharek – czasza, krawędź dolna (z lutem)	269/15	55,26	0,16	0,71	0,00	0,00	0,00	0,77	0,00	0,00	0,00	0,00	33,14	0,00	9,92	0,00	0,00	0,04	
114	15516	pasek blachy	269/16	83,07	0,24	0,37	0,00	0,00	0,00	0,23	0,00	0,32	0,00	0,00	13,93	0,00	1,67	0,00	0,04	0,12	
115	15518	okucie końca pasa 2/6	269/13	80,33	0,11	0,16	0,00	0,00	0,02	0,21	0,00	0,34	0,00	0,00	11,08	0,00	7,74	0,00	0,00	0,00	
116	15517.1	uchwyt	269/23	2,17	0,18	0,03	0,00	0,02	0,07	0,13	0,04	0,30	0,00	96,72	0,00	0,00	0,25	0,04	0,00	0,04	
117	5_1/13	spiralka [1]	269/4	3,12				0,10	0,00	1,24	0,00	0,32	0,42	93,9			0,3	0,00			Mg 0,64
118	5_2/13	spiralka [2]	269/4	5,22						0,26			0,00	93,7			0,00	0,00			Mg 0,82

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
119	6_1/13	filigran perelkowany	269/5	2,59				0,00	0,07	1,95	0,04	0,84	0,16	89,7			1,94	0,00		2,10	Mg 0,58
120	20870	igła	269/22	85,38					0,02	0,36	0,11	9,86	0,07	0,04	3,54	0,21	0,38	0,00	0,03		
122	21907	grzebień – nit	269/21	90,07		0,00			0,00	0,14	0,16	2,47	0,03	0,08	3,36	0,11	3,36	0,00	0,22		
123	21872	igła	273/1	96,51		0,07			0,01	0,42	0,00	0,00	0,18	0,06	1,84	0,15	0,49	0,00	0,17		
124	15509	zapinka Jarzypory – kablak	281/1	87,36	0,31	0,53	0,00	0,00	0,00	0,33	0,00	5,3	0,00	0,27	3,83	0,00	1,64	0,00	0,24	0,19	
125	21873.1	zapinka A.168 – kablak	283/1	83,53		0,09	0,21		0,00	0,06	0,09	0,22	0,01	0,03	15,62	0,08	0,06	0,00	0,22		
126	21873.2	zapinka A.168 – sprężyna	283/1	94,61		0,03			0,01	0,05	0,10	0,19	0,05	0,02	2,99	0,04	1,82	0,00	0,09		
127	18786	zapinka A.VI Drochlin – kablak	295/1	4,39	0,38	0,00			0,28	0,36	0,02	0,30	0,00	93,75			0,05	0,21		0,06	
128	17918.1	zapinka A.VI Drochlin – pochwka	295/1	3,12					0,02	0,18	0,02	0,19	0,00	95,55	0,23	0,00	0,40	0,19			
129	17918.2	zapinka A.VI Drochlin – sprężynka	295/1	1,77					0,03	0,30	0,01	0,15	0,00	96,74	0,24	0,00	0,49	0,18			
130	18785	zapinka A.VI	295/2	2,84	0,08	0,07		0,01	0,00	0,17	0,06	0,00	0,00	95,76			0,00	0,96		0,06	
131	17919.1	naszyjnik – kablak	295/3	2,57					0,01	0,04	0,01	0,25	0,00	96,25	0,08	0,00	0,62	0,07			
132	17919.2	naszyjnik – oplot	295/3	2,65					0,01	0,39	0,01	0,03	0,00	90,56	5,43	0,00	0,73	0,05			
133	17962.1	sprzączka AH44/46 – rama	307A/1	76,72	0,09	0,00	0,11	0,08	0,11	0,20	0,11	1,72	0,00	0,11	8,45	0,47	11,8	0,00		0,00	
134	17962.2	sprzączka AH44/46 – kolec	307A/1	84,22	0,04	0,06	0,15	0,00	0,14	0,19	0,13	1,13	0,01	0,00	11,75	0,35	1,84	0,00		0,00	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
135	17920	wisorek (wiadertko) – korpus	307A/3	4,39					0,01	0,10	0,02	0,21	0,11	93,67	0,39	0,00	0,55	0,50			
136	17988	zapinka A.162 – kablak	307B/1	84,91	0,15	0,21	0,06	0,00	0,00	0,37	0,50	0,00	0,22	0,17	12,45	0,00	0,92	0,00		0,04	
137	17989	zapinka A.162 – kablak	307B/2	90,36	0,12	0,00	0,00	0,09	0,10	0,25	0,11	0,00	0,00	0,03	8,32	0,27	0,06	0,05		0,24	
138	17990.1	zapinka A.178 – kablak	313/1	81,7	0,10	0,20	0,07	0,00	0,00	0,31	0,00	0,30	0,10	0,85	12,31	0,05	3,93	0,00		0,08	
139	17990.2	zapinka A.178 – sprężynka	313/1	88,51	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	1,41	7,90	0,17	1,82	0,00		0,00	
140	17990.3	zapinka A.178 – Regg	313/1	82,94	0,00	0,19	0,13	0,01	0,00	0,15	0,07	0,06	0,63	1,45	11,04	0,22	3,12	0,00		0,00	
141	20855	zapinka A.170 – kablak	316/1	84,39					0,05	0,10	0,11	0,00	0,00	0,04	14,68	0,32	0,31	0,00	0,01		
142	20864.1	sprzączka AD11 – rama	316/2	83,15					0,02	0,39	0,10	6,10	0,08	0,05	8,68	0,25	1,16	0,12		0,02	
143	20864.2	sprzączka AD11 – kolec	316/2	83,70					0,01	0,37	0,12	5,53	0,06	0,09	9,17	0,25	0,69	0,19		0,02	
144	20871	igła	316/3	86,33					0,04	0,67	0,09	3,38	0,11	0,06	7,85	0,30	1,15	0,00		0,03	
145	17991	zapinka A.162 – kablak	327/1	89,79	0,15	0,01	0,03	0,00	0,00	0,36	0,21	7,54	0,00	0,05	1,27	0,00	0,55	0,00		0,05	
146	17992	zapinka A.162 – kablak	327/2	95,00	0,06	0,00	0,01	0,00	0,13	0,34	0,14	2,29	0,00	0,19	1,63	0,03	0,00	0,00		0,18	
147	17993	zapinka Jartytory – kablak	332B/1	80,79	0,12	0,04	0,00	0,13	0,07	0,27	0,00	10,23	0,22	0,00	5,26	0,56	1,92	0,08		0,31	
148	20865.1	sprzączka AD11 – rama	334/2	87,17					0,04	0,12	0,13	11,48	0,00		0,62	0,20	0,24	0,15		0,01	
149	20865.2	sprzączka AD11 – kolec	334/2	87,56					0,02	0,09	0,12	10,96	0,02		0,82	0,25	0,16	0,13		0,01	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
150	20858	zapinka A.161 - kabłąk	338/1	87,58					0,03	0,04	0,12	11,59	0,08		0,16	0,22	0,17	0	0,01		
151	20859	zapinka A.161 - kabłąk	338/2	89,08					0,02	0,11	0,19	8,87	0,03		1,03	0,21	0,45	0	0,02		
152	17921	ogniwo	352/1	1,16					0,02	1,03	0,02	0,02	0,07	97,00	0,13	0,00	0,25	0,25			
153	17967	zapinka A.162 - kabłąk	355/1	96,02	0,04	0,00	0,1	0,03	0,00	0,25	0,15	0,00	0,23	0,00	2,16	0,07	0,94	0,00		0,00	
154	20866.1	sprzączka AD11 - rama	355/2	97,39					0,10	0,22	0,16	0,00	0,06		1,78	0,16	0,12	0,00	0,02		
155	20866.2	sprzączka AD11 - kolec	355/2	96,28					0,03	0,21	0,14	0,00	0,02		3,03	0,21	0,07	0,00	0,02		
156	21874	igła	355/3	96,01		0,09			0,01	0,12	0,00	0,00	0,06	0,11	2,70	0,12	0,35	0,00	0,42		
157	21908.1	grzebień - nit [1]	355/4	89,28		0,05			0,00	0,11	0,10	1,67	0,02	0,03	8,16	0,14	0,16	0,00	0,27		
158	21908.2	grzebień - nit [2]	355/4	88,87		0,07			0,01	0,10	0,10	1,73	0,02	0,04	8,46	0,17	0,18	0,00	0,27		
159	21909.1	grzebień - nit	357/1	87,41		0,04			0,00	0,26	0,10	8,57	0,11	0,04	3,05	0,09	0,24	0,00	0,10		
160	21909.2	grzebień (?) - guzek (trzępien)	357/2	89,64		0,03			0,00	1,22	0,10	1,43	0,01	0,12	6,53	0,12	0,66	0,00	0,13		
161	21909.3	grzebień (?) - guzek (główka)	357/2	89,30		0,03			0,01	1,21	0,10	1,44	0,01	0,13	6,65	0,13	0,75	0,00	0,26		
162	15882.1	zapinka emaliowana Vaday III/4/1/3 - płyta	372/1	78,87	0,02	0,00	0,07	0,00	0,00	0,43	0,00	1,67	0,00	0,00	9,48	0,78	8,58	0,09		0,00	
163	15882.2	zapinka emaliowana Vaday III/4/1/3 - pole owalne	372/1	67,08	2,46	0,00	0,00	0,03	0,00	5,24	0,51	1,74	0,00	0,17	4,36	0,00	17,8	0,00		0,60	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
164	17994	zapinka A.167b2 - kablak	372/2	91,63	0,00	0,02	0,03	0,20	0,10	0,37	0,20	3,67	0,20	0,14	2,43	0,22	0,63	0,00		0,16	
165	17995.1	zapinka A.167b2 - kablak	372/3	83,99	0,16	0,00	0,18	0,03	0,10	0,30	0,00	10,51	0,24	0,00	1,55	0,00	2,72	0,2		0,02	
166	17995.2	zapinka A.167b2 - Rgg	372/3	85,29	0,09	0,00	0,00	0,11	0,00	0,29	0,00	9,23	0,14	0,05	1,95	0,35	2,48	0,00		0,01	
167	17995.3	zapinka A.167b2 - sprężynka	372/3	85,49	0,05	0,04	0,09	0,00	0,00	0,24	0,00	10,13	0,00	0,00	1,93	0,36	1,62	0,00		0,04	
168	21875.1	zapinka A.178 - kablak	375/1	88,46		0,06			0,01	0,08	0,10	0,20	0,07	0,04	10,11	0,11	0,60	0,00	0,18		
169	21875.2	zapinka A.178 - Rgg	375/1	84,13		0,03			0,02	0,27	0,09	3,71	0,02	0,04	10,95	0,14	0,39	0,00	0,21		
170	21876.1	sprzączka A12 - rama	378/1	83,85		0,11			0,01	0,21	0,13	4,01	0,30	0,04	3,91	0,15	7,03	0,00	0,24		
171	21876.2	sprzączka A12 - kolec	378/1	97,16		0,05			0,00	0,02	0,11	0,40	0,06	0,04	1,46	0,10	0,20	0,00	0,40		
172	21877.1	sprzączka AE13 - rama	382/1	87,59		0,01			0,01	0,09	0,26	10,82	0,25	0,03	0,03	0,04	0,65	0,00	0,22		
173	21877.2	sprzączka AE13 - skuwka	382/1	87,46		0,06			0,01	0,02	0,13	0,24	0,00	0,03	11,46	0,07	0,06	0,00	0,48		
174	21877.3	sprzączka AE13 - kolec	382/1	84,48		0,01			0,00	0,05	0,23	14,26	0,23	0,03	0,04	0,10	0,45	0,00	0,12		
175	21878.1	zapinka A.167a1 - kablak	383/1	90,35		0,02			0,01	0,29	0,11	8,03	0,02	0,03	0,68	0,14	0,14	0,00	0,19		
176	21878.2	zapinka A.167a1 - sprężyna	383/1	91,79		0,06			0,01	0,42	0,11	6,12	0,03	0,03	0,86	0,18	0,20	0,00	0,19		
177	21878.3	zapinka A.167a1 - Rgg	383/1	90,75		0,06			0,00	0,23	0,11	8,21	0,02	0,03	0,10	0,17	0,17	0,00	0,15		
178	21879.1	zapinka A.167 - kablak	387/1	87,50		0,05			0,01	0,08	0,12	6,83	0,01	0,03	4,22	0,06	0,97	0,00	0,13		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
179	21879.2	zapinka A.167 - szpila	387/1	88,05		0,04			0,01	0,06	0,11	4,08	0,02	0,03	6,42	0,11	0,84	0,00	0,24		
180	21880.1	sprzączka AE13 - rama	387/2	85,57		0,05			0,02	0,02	0,23	13,44	0,30	0,03	0,05	0,06	0,08	0,00	0,15		
181	21880.2	sprzączka AE13 - skuwka	387/2	85,73		0,02			0,01	0,21	0,26	12,05	0,18	0,03	0,10	0,08	1,06	0,00	0,27		
182	21880.3	sprzączka AE13 - kolec	387/2	99,05		0,06			0,01	0,02	0,18	0,29	0,05	0,04	0,02	0,01	0,18	0,00	0,11		
183	21881	zapinka A.161 - kabłąk	390/1	82,11		0,11			0,01	0,34	0,09	11,68	0,23	0,03	4,31	0,06	0,53	0,00	0,51		
184	17996.1	zapinka A.178 - kabłąk	391/1	85,91	0,15	0,00	0,00	0,15	0,00	0,06	0,02	10,15	0,22	0,00	2,92	0,00	0,38	0,00		0,03	
185	17996.2	zapinka A.178 - Rgg	391/1	86,05	0,06	0,01	0,02	0,00	0,00	0,26	0,00	9,86	0,06	0,00	2,85	0,00	0,84	0,00		0,00	
186	17996.3	zapinka A.178 - sprężynka	391/1	86,54	0,09	0,00	0,14	0,00	0,06	0,25	0,11	9,26	0,03	0,00	3,11	0,06	0,30	0,01		0,05	
187	21882.1	sprzączka AE10 - rama	392/2	92,11		0,08			0,00	0,14	0,12	1,11	0,04	0,19	4,79	0,19	1,00	0,00	0,25		
188	21882.2	sprzączka AE10 - skuwka	392/2	92,91		0,04			0,00	0,06	0,12	0,25	0,02	0,04	5,68	0,17	0,32	0,00	0,41		
189	21882.3	sprzączka AE10 - kolec	392/2	91,72		0,07			0,01	0,25	0,10	2,87	0,02	0,05	3,53	0,21	0,81	0,00	0,37		
190	21883.1	ostroga Gimalski F4 - kabłąk	394/1	92,89		0,05			0,01	0,16	0,10	2,81	0,01	0,05	3,19	0,17	0,53	0,00	0,04		
191	21883.2	ostroga Gimalski F4 - kolec	394/1	91,83		0,05			0,02	0,10	0,11	1,95	0,00	0,04	4,60	0,14	1,07	0,00	0,09		
192	21884.1	ostroga Gimalski F4 - kabłąk	394/2	94,21		0,03			0,01	0,13	0,11	2,11	0,01	0,06	2,77	0,11	0,30	0,00	0,16		
193	21884.2	ostroga Gimalski F4 - kolec	394/2	95,00		0,01			0,01	0,14	0,11	0,38	0,00	0,05	3,61	0,15	0,16	0,00	0,38		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
194	21885.1	sprzączka AD17 - rama	394/3	89,02		0,04			0,01	0,10	0,11	0,23	0,01	0,03	10,03	0,10	0,15	0,00	0,17		
195	21885.2	sprzączka AD17 - kolec	394/3	88,07		0,02			0,00	0,10	0,09	0,30	0,01	0,10	10,82	0,07	0,14	0,00	0,29		
196	21885.3	sprzączka AD17 - nit skuwki	394/3	91,19		0,06			0,00	0,27	0,11	3,57	0,01	0,09	4,31	0,06	0,09	0,00	0,24		
197	21886	okucie końca pasa 2/2	394/4	91,86		0,08			0,00	0,09	0,11	0,40	0,02	0,05	6,85	0,11	0,13	0,00	0,30		
198	21887.1	zapinka A.162 - kabłąk	396/1	96,21		0,06			0,01	0,20	0,11	0,52	0,03	0,03	2,22	0,13	0,42	0,00	0,06		
199	21887.2	zapinka A.162 - sprężyna	396/1	92,63		0,03			0,01	0,18	0,11	2,14	0,03	0,04	3,61	0,09	0,91	0,00	0,24		
200	21888.1	sprzączka AB9 - rama	397A/1	78,40		0,03				0,39	0,09	0,24	0,06	0,10	15,78	0,31	4,38	0,00	0,23		
201	21888.2	sprzączka AB9 - kolec	397A/1	88,82		0,03			0,01	0,18	0,09	3,53	0,02	0,03	6,71	0,23	0,17	0,00	0,17		
202	21888.3	sprzączka AB9 - oś	397A/1	86,54		0,05			0,01	0,30	0,10	7,23	0,00	0,03	5,03	0,11	0,29	0,00	0,29		
203	20860	zapinka A.162 - kabłąk	397B/1	90,83					0,01	0,20	0,13	8,14	0,01		0,18	0,32	0,17	0,00	0,01		
204	20861	zapinka A.162 - kabłąk	397B/2	89,75					0,04	0,14	0,12	9,37	0,01		0,26	0,23	0,08	0,00	0,01		
205	20862	zapinka A.162 - kabłąk	398B/1	91,76					0,02	0,11	0,11	7,06	0,02	0,04	0,47	0,20	0,19	0,12	0,01		
206	18268	zapinka A.161 - kabłąk	400/1	84,98	0,47	0,06	0,08	0,00	0,00	0,45	0,37	9,09	0,00	0,01	2,56	0,18	1,70	0,00	0,06		
207	18266	zapinka A.167a1 - kabłąk	402/1	87,37	0,14	0,00	0,13	0,00	0,00	0,38	0,00	5,48	0,17	0,03	2,94	0,29	3,07	0,00	0,00		
208	21889.1	zapinka A.167a1 - kabłąk	406/1	93,56		0,07			0,01	0,18	0,11	3,07	0,01	0,07	2,41	0,07	0,19	0,00	0,25		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
209	21889.2	zapinka A.167a1 - Rgg	406/1	93,56		0,04			0,00	0,23	0,11	2,19	0,02	0,10	3,28	0,08	0,21	0,00	0,19		
210	21889.3	zapinka A.167a1 - sprężyna	406/1	90,11		0,04			0,01	0,81	0,10	5,66	0,04	0,04	2,08	0,30	0,78	0,00	0,03		
211	21890.1	sprzączka AD17/22 - rama	406/2	92,74		0,06			0,02	0,16	0,11	1,70	0,02	0,04	4,45	0,15	0,30	0,00	0,26		
212	21890.2	sprzączka AD17/22 - kolec	406/2	93,65		0,05			0,00	0,16	0,11	1,19	0,03	0,04	4,16	0,15	0,21	0,00	0,26		
213	21890.3	sprzączka AD17/22 - oś	406/2	90,75		0,04			0,00	0,07	0,13	0,67	0,04	0,03	7,77	0,08	0,20	0,00	0,22		
214	18265	zapinka A.170 - kabłąk	418/1	88,42	0,05	0,06	0,07	0,00	0,10	0,51	0,13	0,37	0,00	0,10	6,38	0,41	3,41	0,00	0,00	0,00	
215	20867.1	sprzączka AB8/9 - rama	422/2	82,50					0,05	0,12	0,24	1,51	0,21		7,29	1,01	7,01	0,00	0,06		
216	20867.2	sprzączka AB8/9 - kolec	422/2	81,61					0,04	0,11	0,26	1,33	0,25		7,12	1,27	7,98	0,00	0,05		
217	20867.3	sprzączka AB8/9 - skuwka	422/2	91,11					0,02	0,08	0,11		0,01		8,28	0,31	0,06	0,00	0,02		
218	20869	zapinka A.162 - kabłąk	422/1	84,59					0,04	0,21	0,14	9,25	0,03		5,22	0,36	0,15	0,00	0,02		
219	21891.1	zapinka A.161 - kabłąk	431/1	87,78		0,05			0,00	0,04	0,16	10,77	0,01	0,07	0,81	0,06	0,20	0,00	0,05		
220	21891.2	zapinka A.161 - sprężyna	431/1	86,77		0,05			0,01	0,03	0,16	12,77	0,00	0,02	0,07	0,02	0,04	0,00	0,06		
221	21892	szczypczyki	431/3	93,11		0,06			0,01	0,07	0,12	5,04	0,04	0,03	1,22	0,08	0,11	0,00	0,13		
222	21893	zapinka A.162 - kabłąk	436A/1	91,39		0,09			0,00	0,09	0,11	7,83	0,02	0,03	0,15	0,09	0,10	0,00	0,10		
223	18269	zapinka A.211 - kabłąk	439/1	85,10	0,13	0,00	0,06	0,01	0,00	0,40	0,01	11,00	0,00	0,05	1,92	0,23	1,08	0,00	0,00	0,00	

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
224	18270	zapinka A.162 - kablak	449/1	96,78	0,12	0,00	0,00	0,04	0,00	0,36	0,03	0,05	0,15	0,00	1,57	0,20	0,55	0,00	0,15		
225	18271	zapinka A.162 - kablak	449/2	94,00	0,06	0,00	0,08	0,00	0,00	0,32	0,00	0,00	0,00	0,06	4,20	0,36	0,55	0,09	0,28		
226	18277	paciorek szklany ze „złotą” wkładką	449/5	0,00	4,27	8,49	0,00	0,00	0,00	3,21	0,00	0,00	0,00	4,49	0,00	0,00	0,00	77,95	0,00	0,00	Ca 1,59
227	17997	zapinka A.178 - kablak	450/1	81,39	0,13	0,00	0,06	0,00	0,00	0,20	0,12	12,68	0,00	0,02	1,30	0,25	3,85	0,00	0,00		
228	21894	szczypczyki	451/1	88,79		0,06			0,01	0,17	0,15	9,90	0,26	0,03	0,05	0,41	0,13	0,00	0,05		
229	21895.1	zapinka A.162 - kablak	457/1	86,06		0,04			0,01	0,03	0,19	13,15	0,00	0,03	0,15	0,05	0,04	0,00	0,26		
230	21895.2	zapinka A.162 - sprężyna	457/1	85,63		0,07			0,01	0,06	0,20	13,23	0,00	0,03	0,44	0,05	0,07	0,00	0,21		
231	21896.1	zapinka A.178 (?) [1]	457/2	12,41					0,00	0,02	0,01	0,26		86,33	0,53	0,05	0,36	0,04			
232	21896.2	zapinka A.178 (?) [2]	457/2	3,01						0,03	0,00	0,03		96,32	0,19	0,00	0,38	0,05			
233	21896.3	zapinka A.178 (?) [3]	457/2	2,34						0,02	0,00	0,12		96,65	0,25	0,09	0,48	0,06			
234	21896.3	zapinka A.178 (?) [4]	457/2	1,79						0,08	0,00	0,03		97,42	0,34	0,10	0,19	0,05			
235	20863	zapinka A.161 - kablak (an. 1)	458/1	90,25					0,02	0,14	0,14	0,00	0,07		8,27	0,23	0,88	0,14	0,01		
236	21897.1	zapinka A.161 - kablak (an. 2)	458/1	91,84		0,06			0,00	0,14	0,12	0,29	0,07		6,48	0,07	0,73	0,18			
237	21897.2	zapinka A.161 - sprężyna	458/1	91,63		0,04			0,00	0,16	0,12	0,22	0,08		6,73	0,06	0,80	0,00	0,14		
238	14720.1	zawieszka ażurowa emaliowana	LZ 1/2	83,71	0,42	0,60	0,00	0,00	0,00	0,38	0,00	4,28	0,00	0,00	6,19	0,00	4,26	0,13	0,13		

Lp.	CL	przedmiot	ob./ poz.	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S	inne
239	17922.1	zapinka A.172 (IIIB) - kabłąk	LZ 1/3	6,85					0,02	0,01	0,02	0,11	0,04	92,22	0,16	0,00	0,39	0,13			
241	17922.2	zapinka A.172 (IIIB) - sprężynka	LZ 1/3	6,46					0,04	20,93	0,02	0,08	0,02	71,78	0,35	0,00	0,21	0,09			
242	17998	zapinka Czarnówka - kabłąk	LZ 1/5	88,43	0,16	0,08	0,00	0,00	0,00	0,33	0,00	9,64	0,31	0,11	0,11	0,00	0,79	0,00		0,03	
243	21899	okucie nieokreślone	LZ 1/45	73,78		0,03			0,01	0,07	0,12	25,39	0,00	0,03	0,08	0,04	0,37	0,00	0,09		
244	20852	zapinka A.41 (X?)	LZ 4/1	90,34					0,02	0,95	0,13	2,47	0,06	0,07	5,26	0,43	0,26	0,00	0,01		
245	20853	zapinka A.41 X	LZ 4/2	72,97					0,04	0,14	0,09	0,63	0,08		24,15		1,88	0,00	0,02		
246	15511.1	zapinka Nowy Łowicz - kabłąk	LZ 4/4	86,14	0,11	0,29	0,00	0,00	0,01	0,37	0,00	3,97	0,00	0,00	6,37	0,00	2,72	0,00	0,00	0,02	
247	15511.2	zapinka Nowy Łowicz - lut (nóżka)	LZ 4/4	48,86	0,4	0,18			0,00	1,16	0,00	7,24	0,13	0,00	40,29	0,00	1,47	0,00	1,27	0,00	
248	15511.3	zapinka Nowy Łowicz - lut (główka)	LZ 4/4	59,99	4,38	1,76			0,00	1,15	0,00	10,52	0,99	0,24	16,00	0,00	2,44	0,00	2,53	0,00	
249	15510	zapinka Jarypory - kabłąk	LZ 4/5	83,19	0,48	0,54	0,00	0,00	0,04	0,54	0,00	5,94	0,00	0,00	5,41	0,00	3,84	0,00	0,02	0,00	
250	21898	kołko/zawieszka	LZ 4/13	89,48		0,01			0,00	0,13	0,11	1,79	0,01	0,04	7,49	0,06	0,60	0,00	0,26		

III.2. OZDOBNE GUZY GRZEBIENI I PASÓW

Tabela 2. Jartypory, stan. 2. Zestawienie wyników analiz składu chemicznego ozdobnych guzków z wypełnionymi główkami (oprac. J. Andrzejowski).

Analizy wykonano w Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na spektrometrze rentgenowskim z cyfrowym układem Avalon 8000 firmy Princeton Gamma-Tech (nr. CL 1-3/13 i CL 20873) oraz elektronowym mikroskopie skaningowym Tescan Vega-4 zintegrowanym z systemem mikroanalizy rentgenowskiej AZtec typu EDS Oxford Instruments i spektrometrze rentge-

nowskim Artax firmy Brucker (nr CL 21904). Autorami badań są Elżbieta Pawlicka (rok 2013) oraz Paweł Gan (lata 2021 i 2023).

Zawartość podano w % wagowych (0,00 – ewentualna zawartość poniżej granicy wykrywalności; pola niewypełnione – pierwiastki nieoznaczane). Skróty odpowiadają Tabeli 1.

Lp.	CL	przedmiot	ob./nr	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Sb	Pb	Au	P	S
1	1_1/13	guzek – główka	259A/2	41,08	1,37	0,53	0,27	0,00	0,00	1,82	0,25	0,00	0,27	0,30	42,00		12,09	0,08		0,00
2	1_2/13	guzek – wypełnienie	259A/2	2,19	1,04	1,76	0,00	0,00	0,00	0,18	0,00	0,00	0,00	0,00	4,63	0,06	89,33	0,00	0,81	0,00
3	21904.2	grzebień – guzek [1] główka	260/11	57,33		0,05			0,00	0,16	0,05	2,65	0,02	0,03	38,50	0,03	0,68	0,00	0,50	
4	21904.4	grzebień – guzek [1] wypełnienie	260/11	6,85		0,19			0,01	0,15	0,01	0,69	0,01	0,06	90,62	0,09	0,56	0,01	0,75	
5	21904.3	grzebień – guzek [2] główka	260/11	84,18		0,05			0,00	0,35	0,09	3,26	0,05	0,03	11,23	0,09	0,37	0,00	0,30	
6	21904.5	grzebień – guzek [2] wypełnienie	260/11	6,08		0,20			0,01	0,05	0,00	0,48	0,01	0,05	91,72	0,00	0,21	0,01	1,18	
7	2_1/13	sprzączka AE7 – guzek [1] wypełnienie	260/1	9,22	0,15	0,30	0,30	0,03	0,00	2,81	0,22	0,39	0,14	0,00	19,02	0,00	66,61	0,82		0,00
8	2_2/13	sprzączka AE7 – guzek [2] wypełnienie	260/1	22,40	0,03	0,10	0,47	0,25	0,00	1,42	0,10	0,56	0,16	0,00	46,99	0,66	26,86	0,00		0,00
9	2_3/13	sprzączka AE7 – guzek skutwki [3] wypełnienie	260/1	42,99	0,08	0,23	0,37	0,05	0,00	1,13	0,32	2,43	0,00	0,52	44,66	1,46	5,74	0,00		0,00
10	20873.1	pas – guzek [1] główka	269/12	67,08	0,31	0,22			0,04	0,38	0,09	4,05	0,12	0,13	20,2	0,34	5,6	0,00	0,93	0,26
11	20873.2	pas – guzek [1] wypełnienie	269/12	1,58	0,33	0,32			0,04	0,03	0,01	0,22	0,35	0,09	73,29	0,89	20,00	0,00	1,52	1,11
12	3_1/13	pas – guzek [2] główka	269/12	85,87	0,16	0,18	0,03	0,06	0,12	1,26	0,00	1,78	0,35	1,28	5,53		3,39	0,00		0,00
14	3_3/13	pas – guzek [2] wypełnienie	269/12	5,51	1,34	1,59	0,25	0,27	0,36	0,58	0,10	0,45	0,26	0,00	42,46	0,00	43,53	0,92	2,40	0,00

III.3. UCHWYT ZDOBIONY NIELLO

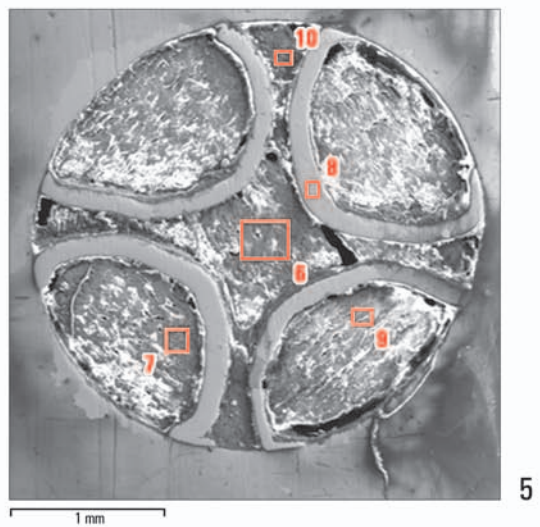
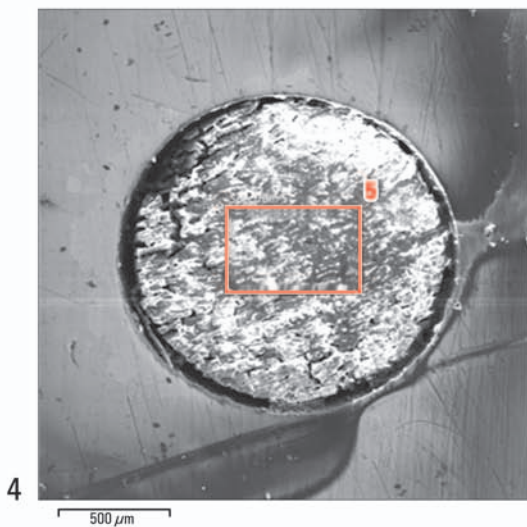
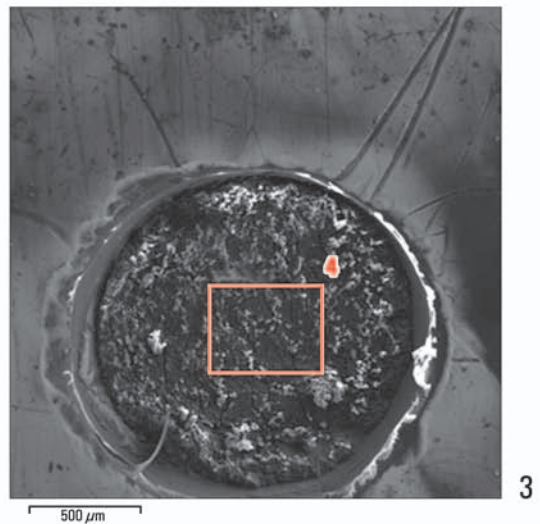
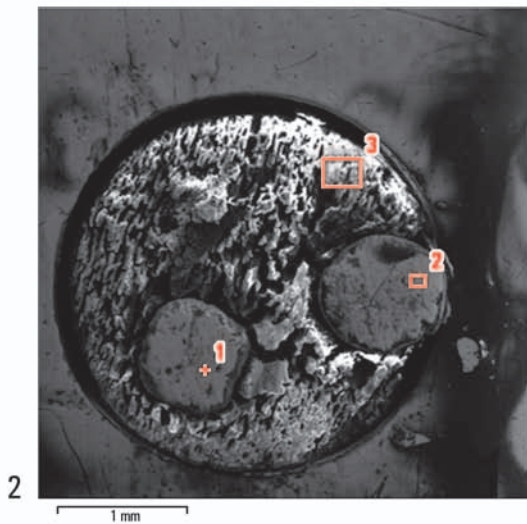
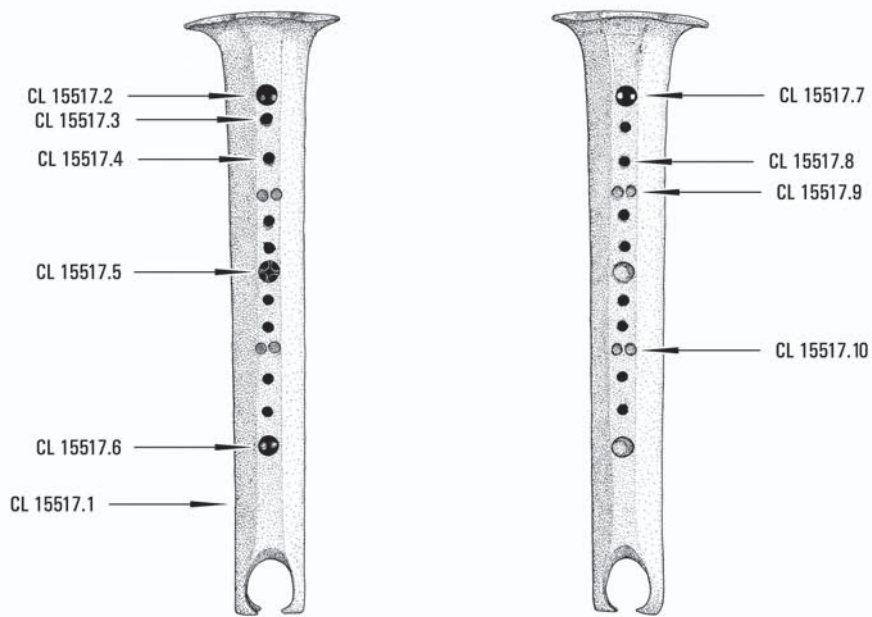
Tabela 3. Jartypory, stan. 2. Zestawienie wyników analiz składu chemicznego elementów srebrnego uchwytu z obiektu 269 (por. Ryc. 11; oprac. J. Andrzejowski).

Analizy wykonano w 2023 w Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na elektronowym mikroskopie skaningowym Tescan Vega-4 zintegrowanym z systemem mikroanalizy rentgenowskiej AZtec typu EDS Oxford Instruments. Autorem badań jest Paweł Gan.

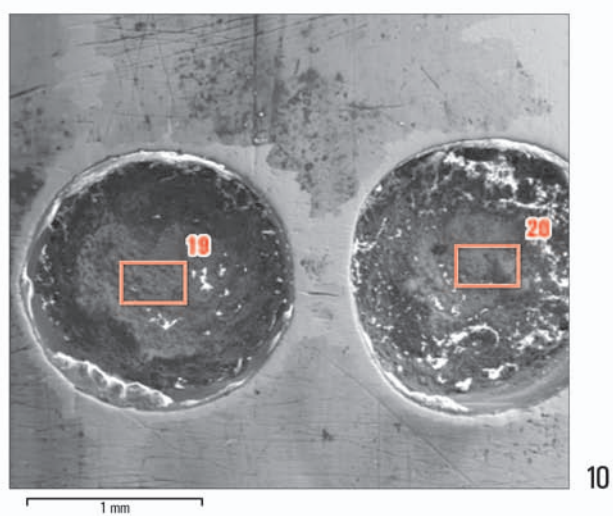
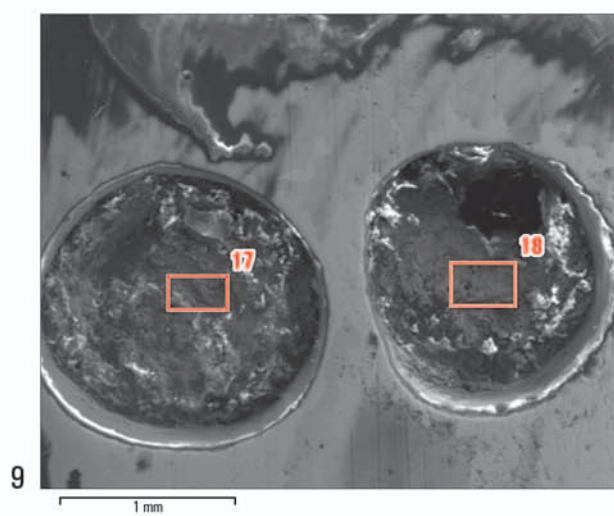
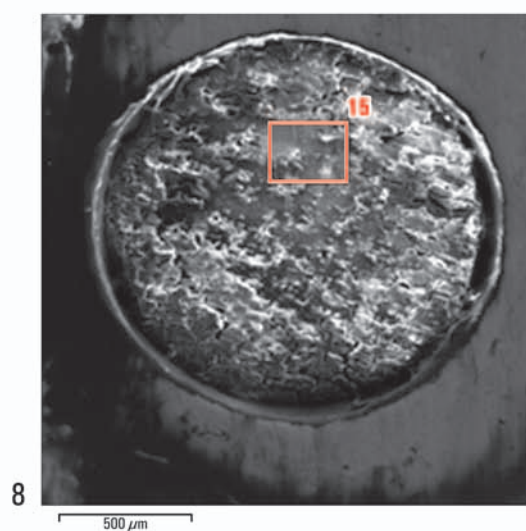
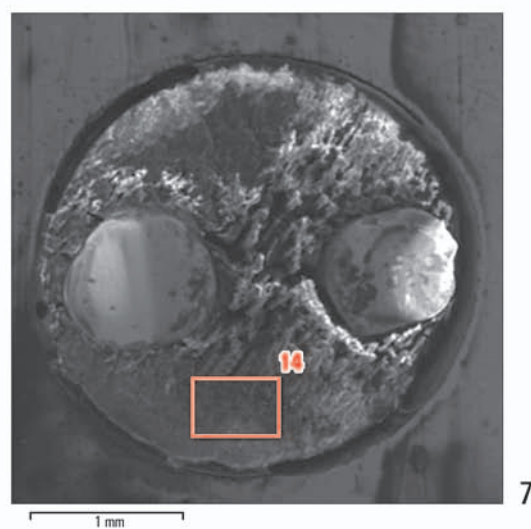
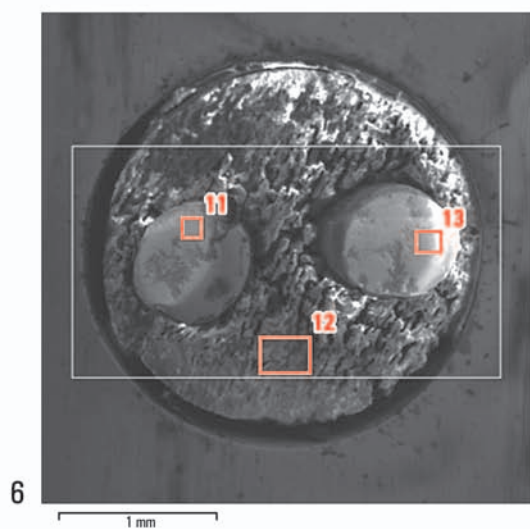
Zawartość podano w % wagowych (0,00 – ewentualna zawartość poniżej granicy wykrywalności; pola niewypełnione – pierwiastki nieoznaczane).

Lp.	CL	przedmiot	ob./nr	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Mg	Pb	Au	P	S	Ca
1	15517.1	uchwyt [1]	269/23	2,17	0,18	0,03	0,00	0,02	0,07	0,13	0,04	0,30	0,00	96,72	0,00		0,25	0,04	0,00	0,04	
2	15517.2	gniazdo [2] <i>niello</i> (an. 3)	269/23	7,32	4,34	3,55	0,00	7,57	0,19	4,43	0,00	0,50		65,53				0,01	0,33	6,22	
3	15517.2	gniazdo [2] wkładka (an. 1)	269/23	1,69	0,31	0,26	0,00	0,00	0,00	1,70	0,15	0,04		93,20				1,76	0,54	0,35	
4	15517.2	gniazdo [2] wkładka (an. 2)	269/23	1,62	0,15	0,18	0,00	0,06	0,04	1,08	0,08	0,02		95,89				0,58	0,09	0,20	
5	15517.3	gniazdo [3] <i>niello</i> (an. 4)	269/23	1,34	9,40	4,11	0,00	1,59	0,66	0,91	0,22	1,64		57,38				0,00	1,33	21,42	
6	15517.4	gniazdo [4] <i>niello</i> (an. 5)	269/23	6,20	4,08	2,70	0,31	11,17	0,15	3,63	0,04	0,48		64,71				0,91	0,43	5,19	

Lp.	CL	przedmiot	ob./nr	Cu	Al	Si	Ti	Cr	Mn	Fe	Ni	Zn	As	Ag	Sn	Mg	Pb	Au	P	S	Ca
7	15517.5	gniazdo [5] niello (an. 6)	269/23	3,40	4,14	0,94	0,00	13,27	0,15	1,60	0,00	0,00		72,31				0,84	0,15	3,20	
8	15517.5	gniazdo [5] niello (an. 7)	269/23	3,45	1,90	1,05	0,00	11,78	0,00	1,87	0,00	0,32		75,91				0,00	0,06	3,66	
9	15517.5	gniazdo [5] niello (an. 9)	269/23	2,86	3,04	1,18	0,00	13,24	0,00	1,15	0,02	0,43		74,94				0,28	0,03	2,84	
10	15517.5	gniazdo [5] niello (an. 10)	269/23	4,16	1,74	0,85	0,07	12,00	0,00	2,37	0,00	0,05		74,21				0,92	0,20	3,42	
11	15517.5	gniazdo [5] wkładka (an. 8)	269/23	1,88	0,11	0,09	0,08	0,11	0,00	0,00	0,05	0,00		96,77				0,77	0,06	0,07	
12	15517.6	gniazdo [6] niello (an. 12)	269/23	6,19	2,70	5,63	0,00	4,12	0,16	4,08	0,00	0,52		70,97				0,03	0,54	5,24	
13	15517.6	gniazdo [6] wkładka (an. 11)	269/23	1,24	0,09	0,31	0,04	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00		97,76				0,37	0,03	0,09	
14	15517.6	gniazdo [6] wkładka (an. 13)	269/23	1,19	0,30	0,46	0,00	0,06	0,18	0,00	0,03	0,15		96,80				0,79	0,00	0,00	
15	15517.7	gniazdo [7] niello (an. 14)	269/23	6,34	4,32	3,96	0,12	7,03	0,02	3,59	0,00	0,33		69,37				0,00	0,46	4,44	
16	15517.8	gniazdo [8] niello (an. 15)	269/23	2,97	4,26	1,47	0,08	10,58	0,16	1,29	0,06	0,25		75,29				0,91	0,18	2,52	
17	15517.9	gniazdo [9] niello (an. 17)	269/23	84,37	1,52	1,25	0,12	0,63	0,00	0,76	0,00	1,37		4,63		0,36		0,86	1,24	1,96	0,52
18	15517.9	gniazdo [9] niello (an. 18)	269/23	88,29	0,41	2,64	0,00	0,03	0,00	0,26	0,20	0,07		3,80		0,33		0,28	2,80	0,60	0,29
19	15517.10	gniazdo [10] niello (an. 19)	269/23	74,39	3,27	1,58	0,01	1,78	0,00	2,25	0,00	0,36		11,45		0,50		0,38	0,35	2,85	0,84
20	15517.10	gniazdo [10] niello (an. 20)	269/23	90,39	0,89	0,86	0,00	0,26	0,03	1,02	0,03	0,36		4,03		0,13		0,00	0,07	1,60	0,34

Ryc. 11. Srebrny uchwyt z obiektu 269 ze wskazanymi miejscami wykonanych analiz (CL 15517.1–10) oraz powiększenia kolejnych badanych gniazd *niello* z zaznaczonymi polami analitycznymi (an. 1–10).
Rys.: A. Potoczny. Fot.: P. Gan. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Ryc. 11 (cd.). Powiększenia kolejnych badanych gniazd *niello* z zaznaczonymi polami analitycznymi (an. 11–20).

Fot.: P. Gan. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

III.4. ZABYTKI EMALIOWANE

Tabela 4. Jartypory, stan. 2. Zestawienie wyników analiz składu chemicznego emalii (oprac. J. Andrzejowski).

Analizy wykonano w latach 2006, 2008 i 2009 w Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie na spektrometrze rentgenowskim z cyfrowym układem Avalon 8000 firmy Princeton Gamma-Tech. Autorką badań jest Elżbieta Pawlicka.

Zawartość podano w % wagowych (0,00 – ewentualna zawartość poniżej granicy wykrywalności; pola niewypełnione – związki nieoznaczane).

Skład metalu podano w Tabeli 1: nr. 107–111 (dla poz. 1–3), nr. 112–113 (dla poz. 4–6), nr. 162–163 (dla poz. 7–9) i nr 238 (dla poz. 10).

Lp.	CL	przedmiot (emalia)	ob./ poz.	Na ₂ O	MgO	Al ₂ O ₃	SiO ₂	K ₂ O	CaO	Cr ₂ O ₃	MnO	Fe ₂ O ₃	SO ₃	P ₂ O ₅	NiO	CuO	ZnO	As ₂ O ₅	Cl	SnO ₂	PbO	Sb ₂ O ₃	TiO ₂
1	1_1/08	pucharek (zielona)	269/14	4,21	0,33	6,11	47,38	0,04	2,14	0,53	0,08	0,86	0,00	0,73	0,00	3,64	0,00	0,00	0,25	2,57	31,12	0,00	
2	1_2/08	pucharek (niebieska)	269/14	2,14	0,38	6,31	73,01	0,40	6,18	0,00	0,24	1,20	1,03	0,66	0,00	3,14	0,10	0,00	0,55	0,00	2,05	2,61	
3	1_3/08	pucharek (czerwona)	269/14	8,04	0,79	4,59	38,98	0,38	3,40	0,05	0,00	1,24	0,00	0,10	0,00	3,93	0,00	0,00	0,10	1,22	37,18	8,04	
4	2_1/08	pucharek (zielona)	269/15	9,96	0,10	3,54	51,58	0,05	3,13	0,04	0,16	0,62	0,00	0,00	0,00	5,44	0,04	0,00	0,18	0,62	24,52	0,00	
5	2_2/08	pucharek (niebieska)	269/15	1,61	0,45	5,25	75,53	0,38	6,82	0,00	0,33	1,45	0,66	0,15	0,02	1,23	0,00	0,06	0,50	0,00	2,03	3,52	
6	2_3/08	pucharek (czerwona)	269/15	7,82	0,73	4,35	38,62	0,37	3,23	0,00	0,00	0,83	0,00	0,00	0,00	4,09	0,00	0,00	0,08	1,67	38,22	0,00	
7	1_1/09	zapinka (brązowa- wa)	372/1	0,00	0,66	5,28	29,07	0,29	5,16	0,00	0,17	1,91		0,00		16,7	0,00	0,43	0,00	36,74	2,91		0,08
8	1_1/09	zapinka (niebieska)	372/1	7,01	0,72	3,05	66,36	2,02	5,30	0,12	0,69	2,69		3,57		3,31	0,18	0,20	1,14	3,63	0,00		0,00
9	1_1/09	zapinka (czerwona)	372/1	7,39	1,39	1,39	34,42	2,00	4,82	0,00	0,26	5,26		6,62		8,05	0,00	0,35	1,12	23,53	0,00		0,35
10	14720.2	zawieszka (czerwona)	LZ 1/2	15,34	2,67	4,12	61,64	1,24	4,91	0,01	0,01	0,89	0,00	0,84	0,00	2,62	0,13	0,00	0,11	0,00	5,47		0,00

V. BIBLIOGRAFIA

Almgren, O.

1923 *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen, Mannus-Bibliothek 32, Leipzig² 1923 (Stockholm¹ 1897).*

Andrzejowski, J.

1987 *Jartypory, woj. siedleckie*, „Wiadomości Numizmatyczne” 31/1–2 (119–120), 102.

1989 *Zagadnienie kontynuacji cmentarzysk w wschodniej strefie kultury przeworskiej*, (w:) J. Gurba, A. Kokowski (red.), *Kultura wielbarska w młodszym okresie rzymskim (materiały z konferencji)*, tom II, Lublin, 103–125.

1998 *Nadkole 2. A Cemetery of the Przeworsk Culture in Eastern Poland*, *Monumenta Archaeologica Barbarica V*, Kraków.

2001a *Archeologia śmietniskowa, czyli dole i niedole starożytności jartyporskich*, „Z Otchłani Wieków” 56/1–2, 52–58.

2001b *Przemiany osadnicze i kulturowe na wschodnim Mazowszu i południowym Podlasiu u schyłku starożytności*, (w:) B. Bryńczak, P. Urbańczyk (red.), *Najstarsze dzieje Podlasia w świetle źródeł archeologicznych*, Siedlce, 95–136.

2005 *Liwiec river as axis of local settlement structures of the Przeworsk and Wielbark Cultures*, (w:) C. von Carnap-Bornheim, H. Friesinger (ed.), *Wasserwege: Lebensadern – Trennungslinien. 15. Internationales Symposium Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaauraum*, Schriften des Archäologischen Landesmuseums, Ergänzungsreihe 3, Neumünster, 231–252.

2007 *Pod wodzą Filimera, czyli osadnicy wielbarscy na Mazowszu i Podlasiu*, (w:) M. Fudziński, H. Paner (red.), *Nowe materiały i interpretacje, stan dyskusji na temat kultury wielbarskiej*, Gdańsk, 229–258.

2011 *Out of the Social Structure? A Late Roman Period Female Grave from Jartypory, Eastern Poland*, (w:) D. Quast (red.), *Weibliche Eliten in der Frühgeschichte. Female Elites in Protohistoric Europe. Internationale Tagung vom 13. bis zum 14. Juni im RGZM im Rahmen des Forschungsschwerpunktes »Eliten«*, RGZM – Tagungen 10, Mainz, 185–199.

2018 *Jartypory-type brooches – traces of a ‘living culture’ or just a research construct?*, (w:) A. Michałowski, J. Schuster (red.), *Kulturkonzepte und konzipierte Kulturen. Aussagemöglichkeiten und Grenzen einer systematischen Erfassung archäologischer Funde des eisenzeitlichen Mittel- und Nordeuropas. Akten des Internationalen Colloquiums anlässlich des 100. Jahrestages des Erscheinens des Fundkataloges von Erich Blume im Jahr 1915. Puszczkowo 2015, 6.–9. Mai, Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte 23, Bonn, 99–127.*

2019 *The Gothic migration through Eastern Poland – archaeological evidences*, (w:) A. Cieśliński, B. Kontny (red.), *Interacting Barbarians. Contacts, Exchange and Migrations in the First Millennium AD*, *Neue Studien zur Sachsenforschung 9*, Warszawa-Braunschweig-Schleswig, 225–237.

2020 *The Eastern Zone of the Przeworsk Culture – and What it Comprehends*, „Acta Archaeologica Carpathica” LV, 9–38.

Andrzejowski J., Przychodni A.

2008 *Terra sigillata z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Jartyporach na zachodnim Podlasiu*, „Wiadomości Archeologiczne” LX, 161–178.

Andrzejowski, J., Rakowski, T.

2016 *Romano-British Enamelled Vessels from a Female Grave from Jartypory, Eastern Poland*, (w:) H.-U. Voß, N. Müller-Scheeßel (red.), *Archäologie zwischen Römern und Barbaren. Zur Datierung und*

Verbreitung römischer Metallarbeiten des 2. und 3. Jahrhunderts n. Chr. im Reich und Barbaricum – ausgewählte Beispiele (Gefäße, Fibeln, Bestandteile militärischer Ausrüstung, Kleingerät, Münzen). Internationales Kolloquium Frankfurt am Main, 19.–22. März 2009, Teil I, Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte 22/1, Bonn, 309–320.

Andrzejowski, J., Rakowski, T., Watemborska, K.

- 2010 *Emaliowana zapinka tarczowata z Jartyporów nad Liwcem*, (w:) A. Urbaniak et alii (red.), *Terra Barbarica. Studia ofiarowane Magdalenie Mączyńskiej w 65. rocznicę urodzin*, Monumenta Archaeologica Barbarica, Series Gemina II, Łódź-Warszawa, 133–153.
- 2011 *Grób z ostrogami z nekropoli kultury wielbarskiej w Jartyporach nad Liwcem*, „Wiadomości Archeologiczne” LXII, 49–64.
- 2016 *Eine peltaförmige Emailscheibenfibel von Jartypor im Ostbaltikum*, (w:) H.-U. Voß, N. Müller-Scheeßel (red.), *Archäologie zwischen Römern und Barbaren. Zur Datierung und Verbreitung römischer Metallarbeiten des 2. und 3. Jahrhunderts n. Chr. im Reich und Barbaricum – ausgewählte Beispiele (Gefäße, Fibeln, Bestandteile militärischer Ausrüstung, Kleingerät, Münzen)*. Internationales Kolloquium Frankfurt am Main, 19.–22. März 2009, Teil I, Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte 22/1, Bonn, 475–493.

Andrzejowski, J., Stanek, K.

- 2007 *Konstrukcje drewniane z grobów ciałopalnych z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Jartyporach na Podlasiu*, (w:) M. Mączyńska, A. Urbaniak (red.), *Okres rzymski i wędrówek ludów w północnej Polsce i materiały z konferencji „Cmentarzyska z okresu rzymskiego jako miejsca kultu”, Białe Błota 17–19 maja 2000 r.*, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Archaeologica 25, Łódź, 235–250.

Andrzejowski, J., Żórawska, A.

- 2002 *Cmentarzysko kultury wielbarskiej na stan. I w Nadkolu, woj. mazowieckie*, (w:) J. Andrzejowski (red.), *Varia Barbarica Zenoni Woźniak ab amicis dicata*, Monumenta Archaeologica Barbarica, Series Gemina I, Warszawa-Lublin, 29–80.

Andrzejowski, J. et alii

- 2002 J. Andrzejowski, A. Żórawska, M. Biborski, W. Kapla, *Grób 122 z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Jartyporach na Podlasiu. Nowe materiały do badań nad obrządkiem pogrzebowym w gockim kręgu kulturowym*, (w:) M. Karczewska, M. Karczewski (red.), *Badania archeologiczne w Polsce północno-wschod-*

niej i na zachodniej Białorusi w latach 2000–2001. Materiały z konferencji, Białystok 6–7 grudnia 2001 roku, Białystok, 253–268.

Beckmann, Ch.

- 1969 *Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien*, „Saalburg Jahrbuch” XXVI, 5–106.

Beilke-Voigt, I.

- 1998 *Frühgeschichtliche Miniaturobjekte mit Amulettcharakter zwischen Britischen Inseln und Schwarzem Meer*, Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie 51, Bonn.

Bitner-Wróblewska, A., Stawiarska, T.

- 2009 *Badania technologiczne wschodnioeuropejskich zabytków zdobionych emalią*, (w:) A. Bitner-Wróblewska, G. Iwanowska (red.), *Baltowie i ich sąsiedzi. Marian Kaczyński in memoriam*, Seminarium Bałtyjskie II, Warszawa, 303–351.

von Boeselager, D.

- 2012 *Römische Gläser aus Gräbern an der Luxemburger Straße in Köln. Typologie, Chronologie, Grabkontexte*, „Kölner Jahrbuch” 45, 7–526.

Cieśliński, A.

- 1999 *Fibule kolankowate typu A.132 i formy pokrewne w środkowoeuropejskim Barbaricum*, mps pracy magisterskiej w archiwum Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- 2010 *Kulturelle Veränderungen und Besiedlungsabläufe im Gebiet der Wielbark-Kultur an Łyna, Pasłęka und oberer Drwęca*, Berliner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte NF 17, Berlin.

Cieśliński, A., Kasprzak, A.

- 2009 *Starożytne mogiły na Pojezierzu Drawskim*, (w:) B. Kaim (red.), *Blisko i daleko. Księga jubileuszowa Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego*, Warszawa (b.d.w.), 21–27.

Cnotliwy, E.

- 2010 *Grzebień dzwonowatego typu w Europie*, Acta Archaeologica Pomeranica IV, Szczecin.

Cosyns, P.

- 2011 *The production, distribution and consumption of black glass in the Roman Empire during the 1st – 5th century AD. An archaeological, archaeometric and historical approach*, Brussel, mps dysertacji doktorskiej, Vrije Universiteit Brussel (https://www.academia.edu/2046608/Roman_black_glass; 14.10.2018).

- Czarnecka, H.**
2005 (red.) *Atlas podziału hydrograficznego Polski. Część 1. Mapy w skali 1 : 200 000, Część 2: Zestawienie zlewni.* Warszawa.
- Czarnecka, K.**
2020 *Zamki i klucze kultury przeworskiej. Działanie, zastosowanie, znaczenie symboliczne,* Warszawa.
- Dąbrowska, T.**
1973a *Wschodnia granica kultury przeworskiej w późnym okresie lateńskim i wczesnym okresie rzymskim, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne” II,* 127–248.
1973b *Nowe materiały z cmentarzyska w Starej Wsi, pow. Węgrów, „Wiadomości Archeologiczne” XXXVII/4 (1972),* 484–503.
1981 *Zmiany kulturowe prawobrzeżnego Mazowsza i Podlasia w okresie wpływów rzymskich, „Wiadomości Archeologiczne” XLV/1 (1980),* 45–58.
1995 *Późne odmiany fibul silnie profilowanych w Polsce, „Wiadomości Archeologiczne” LIII/1 (1993–1994),* 3–34.
1997 *Kamieńczyk. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien, Monumenta Archaeologica Barbarica III,* Kraków.
- Dragendorff, H.**
1895 *Terra sigillata. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik, „Bonner Jahrbücher” XCVI/XCVII,* 18–155.
- Eggers, H.J.**
1951 *Der römische Import im freien Germanien, Atlas der Urgeschichte I,* Hamburg.
- Gałka, M.**
2010 *Charakterystyka geograficzna i gospodarcza, (w:) Objasnienia do mapy georodowiskowej polski 1:50 000. Arkusz Węgrów (492),* Warszawa, 4–7.
- Ginalski, J.**
1991 *Ostrogi kabłąkowe kultury przeworskiej. Klasyfikacja typologiczna, „Przegląd Archeologiczny” 38,* 53–84.
- Głosik, J.**
1983 *Katalog Pogotowia Archeologicznego za lata 1973–1976, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne” V,* 229–262.
2001 *Katalog Pogotowia Archeologicznego za lata 1982–1991, „Wiadomości Archeologiczne” LV (1999–2001),* 219–243.
- Godłowski, K.**
1970 *The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego CCXVII = Prace Archeologiczne 11,* Kraków.
1985 *Przemiany kulturowe i osadnicze w południowej i środkowej Polsce w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim, Prace Komisji Archeologicznej 23,* Wrocław.
- Isings, C.**
1957 *Roman Glass from Dated Finds, Archaeologica Traiectina II,* Groningen-Djakarta.
- Jabłonowski, A.**
1909 *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. VI/2: Podlasie, Źródła dziejowe XVII/2,* Warszawa.
1910 *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. VI/1: Podlasie, Źródła dziejowe XVII/3,* Warszawa.
- Jakubczyk, I.**
2013 *Die eingliedrigeren Fibeln der Almgren VI. Gruppe in der Przeworsk-Kultur – Fibeln des Typs A 158, „Recherches Archeologiques” NS 5–6 (2013–2014),* 113–218.
- Jamrozik, B.**
1976 (Jam) *Ziemia odsłania tajemnice..., „Express Wieczorny” 161 (9386),* 17–18.07.1976, 11.
- Jaskanis, J.**
1996 *Cecel. Ein Gräberfeld der Wielbark-Kultur in Ostpolen, Monumenta Archaeologica Barbarica II,* Kraków.
- Kaczanowski, P.**
1987 *Drochlin, ciałopalne cmentarzysko kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego DCCCXXVIII = Prace Archeologiczne 40,* Kraków.
- Kempisty, A.**
1965 *Obrządek pogrzebowy w okresie rzymskim na Mazowszu, „Światowit” XXVI,* 5–163.
- Kokowski, A.**
1995 *Grupa masłomecka. Z badań nad przemianami kultury Gotów w młodszym okresie rzymskim,* Lublin.
2000 *Zu geheimnisvollen Tonknöpfen von Typ „Bernašivka”, (w:) Eduard Droberjar (red.), Romanam amicitiam praetulisse – Sborník Vladimíru Sakařovi k 70.*

- narozeninám, „Sborník Národního Muzea v Praze – Acta Musei Nationalis Pragae”, Řada A – Historie, LIV/1–4, 65–70.
- 2019 *Illerup Ådal 15. Kleinfunde zivilen Charakters*, Jutland Archaeological Society Publications XXV/15, Højbjerg.
- Kondracki, J.**
2002 *Geografia regionalna Polski*, Warszawa³.
- Kopernicki, W.**
1883 [W.K.] *Rzeki i jeziora. Tekst objaśniający do mapy hydrograficznej dawnej Słowiańszczyzny, części północno-zachodniej*, Warszawa.
- Kowalczyk-Heyman, E.**
2019 *O meandrach identyfikacji średniowiecznych nazw wodnych na północno-wschodnim i wschodnim Mazowszu*, „Onomastica” LXIII, 127–144.
- Kowalski, J.M.**
1980 *Wyniki archeologicznych badań ratowniczo – zabezpieczających w miejscowości Jartypory gm Liw, woj. siedleckie*, mps w archiwum Delegatury w Siedlcach Mazowieckiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.
- Krupińska, D.**
2008 *Wandale kontra historia*, „Życie Siedleckie” 2008 (25), 3.
- Krzyżanowska, M.**
2020 *Drobne przedmioty szklane – analiza archeologiczna żetonów do gry z okresu wpływów rzymskich z terenu Polski*, WA LXXI, 251–268.
- Lechnio, J., Malinowska, E.**
2018 *Weryfikacja granic mezoregionów fizycznogeograficznych w zasięgu województwa mazowieckiego*, „Prace i Studia Geograficzne” 63/1, 75–91.
- Liana, T.**
1961 *Znaleziska z okresu późnolateńskiego i rzymskiego z terenów między Wisłą a dolnym Bugiem*, „Materiały Starożytne” VII, 215–222.
- Lind, B.**
2010 *Glas- og raveperler*, (w:) B.M. Rasmussen *et alii*, *Slusegårdgravladsen V. Fundoversigt og genstandstyper*, Jysk Arkæologisk Selskab Skrifter XIV/5, Højbjerg, 175–220.
- Mackeprang, M. B.**
1943 *Kulturbeziehungen im nordischen Raum des 3.–5. Jahrhunderts. Keramische Studien*, Hamburger Schriften zur Vorgeschichte und germanischen Frühgeschichte 3, Leipzig
- Madyda-Legutko, R.**
1987 *Die Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*, B.A.R. Int. Series 360 (1986), Oxford.
2011 *Studia nad zróżnicowaniem metalowych części pasów w kulturze przeworskiej. Okucia końca pasa*, Kraków.
- Maik, J.**
2012 *Włókiennictwo kultury wielbarskiej*, Łódź.
- Modrzewska, H.**
1980 *Działalność Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w roku 1977*, „Wiadomości Archeologiczne” XLIV/1 (1979), 100–106.
- Niezabitowska-Wisniewska, B.**
2015 *Ułów (pow. tomaszowski, woj. lubelskie), stanowisko 7, obiekt 124 – czyli raz jeszcze w kwestii glinianych guzków typu Bernašivka*, (w:) B. Kontny (red.), *Ubi tribus faucibus fluenta Vistulae fluminis ebibuntur. Jerzy Okulicz-Kozaryn in memoriam*, ŚWIATOWIT Supplement Series B: Barbaricum 11, Warszawa, 489–524.
- Olldag, I.E.**
1994 *Glasperler i danske fund fra romersk jernalder*, „Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie” 1992, 193–280.
- Raddatz, K.**
1957 *Der Thorsberger Moorfund. Gürtelteile und Körperschmuck*, Offa-Bücher 13, Neumünster.
- Radig, W.**
1942a *Das ostgermanische Goldmünzhort von Stara Wieś, Kreis Sokolow*, „Die Burg” 3/1, 17–40.
1942b *Das ostgermanische Gräberfeld von Stara Wieś, Kreis Sokolow*, „Die Burg” 3/2, 179–224.
- Rymut, K.**
1996 (red.) *Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany, tom IV: J–Kn*, Kraków.
- Schindler, R.**
1940 *Die Besiedlungsgeschichte der Goten und Gepiden im unteren Weichselraum auf Grund der Tongefäße*,

Quellenschriften zur ostdeutschen Vor- und Frühgeschichte 6, Leipzig.

boundaries on the basis of contemporary spatial data, „Geographia Polonica” 91/2, 143–170.

Schulte, L.

2011 *Die Fibeln mit Hohem Nadelhalter (Almgren Gruppe VII)*, Göttinger Schriften zur Vor- und Frühgeschichte 32, Neumünster.

Schuster, J.

2006 *O późnych zapinkach kapturkowych (A II 41)*, „Wiadomości Archeologiczne” LVIII, 101–120.

2018 *Czarnówko, stan. 5. Osiem grobów okazałych – narodziny nowych elit w II wieku po Chr. w basenie Morza Bałtyckiego*, Czarnówko, stan. 5. Starożytne cmentarzyska na Pomorzu. Część 2 = Monumenta Archaeologica Barbarica. Series Gemina VIII, Łęborg-Warszawa.

Skóra, K.

2017 *Opening of graves in the cemetery of the Wielbark Culture in Kowalewko. A preliminary analysis*, „Fasciculi Archaeologiae Historicae” XXX, 193–210.

2018 *How much do we know about the opening graves in the cemetery in Czarnówko? Some remarks on the basis of research in 2017*, „Przegląd Archeologiczny” 66, 193–223.

2019 *With or without Respect? Treatment of Post-mortem Remains of the Dead in the Course of Post-funeral Interferences at Czarnówko in Pomerania*, „Fasciculi Archaeologiae Historicae” XXXII, 7–24.

2020 *Omnia mors aequat? Soziale Stratigraphien in der römischen Kaiserzeit und Völkerwanderungszeit im Gebiet der Wielbark-Kultur*, Łódź.

2023 *Opening graves and turtles. The pond turtle (Emys orbicularis L.) from the cemetery of the Wielbark Culture in Czarnówko and the question of post-funeral interferences in the past*, „Praehistorische Zeitschrift” 2023 (<https://doi.org/10.1515/pz-2023-2023>).

Słownik geograficzny...

1882 F. Sulimierski, B. Chlebowski, J. Krzywicki (red.), *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, tom III, Warszawa.

Solon, J. et alii

2018 J. Solon, J. Borzyszkowski, M. Bidłasik, A. Richling, K. Badora, J. Balon, T. Brzezińska-Wójcik, Ł. Chabudziński, R. Dobrowolski, I. Grzegorzczak, M. Jodłowski, M. Kistowski, R. Kot, P. Krąż, J. Lechnio, A. Macias, A. Majchrowska, E. Malinowska, P. Migoń, U. Myga-Piątek, J. Nita, E. Papińska, J. Rodzik, M. Strzyż, S. Terpiłowski, W. Ziaja, *Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of*

Stawiarska, T.

1985 *Paciorki szklane z obszaru Polski północnej w okresie wpływów rzymskich*, Biblioteka Archeologiczna 28, Wrocław.

1999 *Naczynia szklane okresu rzymskiego z terenu Polski. Studium archeologiczno-technologiczne*, Warszawa.

Szter, I., Wiśniewska, A., Woźniak, M.

2018 *Zapinka Almgren 172 z Wąsosza, w powiecie grajewskim, na tle innych fibul tego typu z obszaru kultury wielbarskiej i zachodniobałtyjskiego kręgu kulturowego*, (w:) S. Wadył, M. Karczewski, M. Hoffmann (red.), *Materiały do Archeologii Warmii i Mazur, tom 2*, Warszawa-Białystok-Olsztyn, 153–192.

Tempelmann-Maczyńska, M.

1985 *Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*, Römisch-Germanische Forschungen 43, Mainz am Rhein.

Terpiłowski, S. et alii

2021 S. Terpiłowski, Ł. Chabudziński, J. Lechnio, E. Malinowska, *Nizina Południowopolska (318.9)*, (w:) A. Richling et alii (red.), *Regionalna geografia fizyczna Polski*, Poznań, 308–317.

Teuber, S.W.

2005 *Die Einlagenkämme der Römischen Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit im freien Germanien*, Neue Ausgrabungen und Forschungen in Niedersachsen 25, Neumünster, 167–310.

Thomas, S.

1960 *Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit*, „Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege” 8, 54–215.

Vaday, A.

2003 *Cloisonné brooches in the Sarmatian Barbaricum in the Carpathian Basin*, „Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae” LIV, 315–421.

Węgrzynowicz, T.

1980 *Krzysztof Dąbrowski*, „Wiadomości Archeologiczne” XLIV/1 (1979), 3–5.

Wołagiewicz, R.

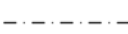

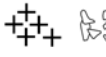

1974 *Zagadnienie stylu wczesnorzymskiego w kulturze*

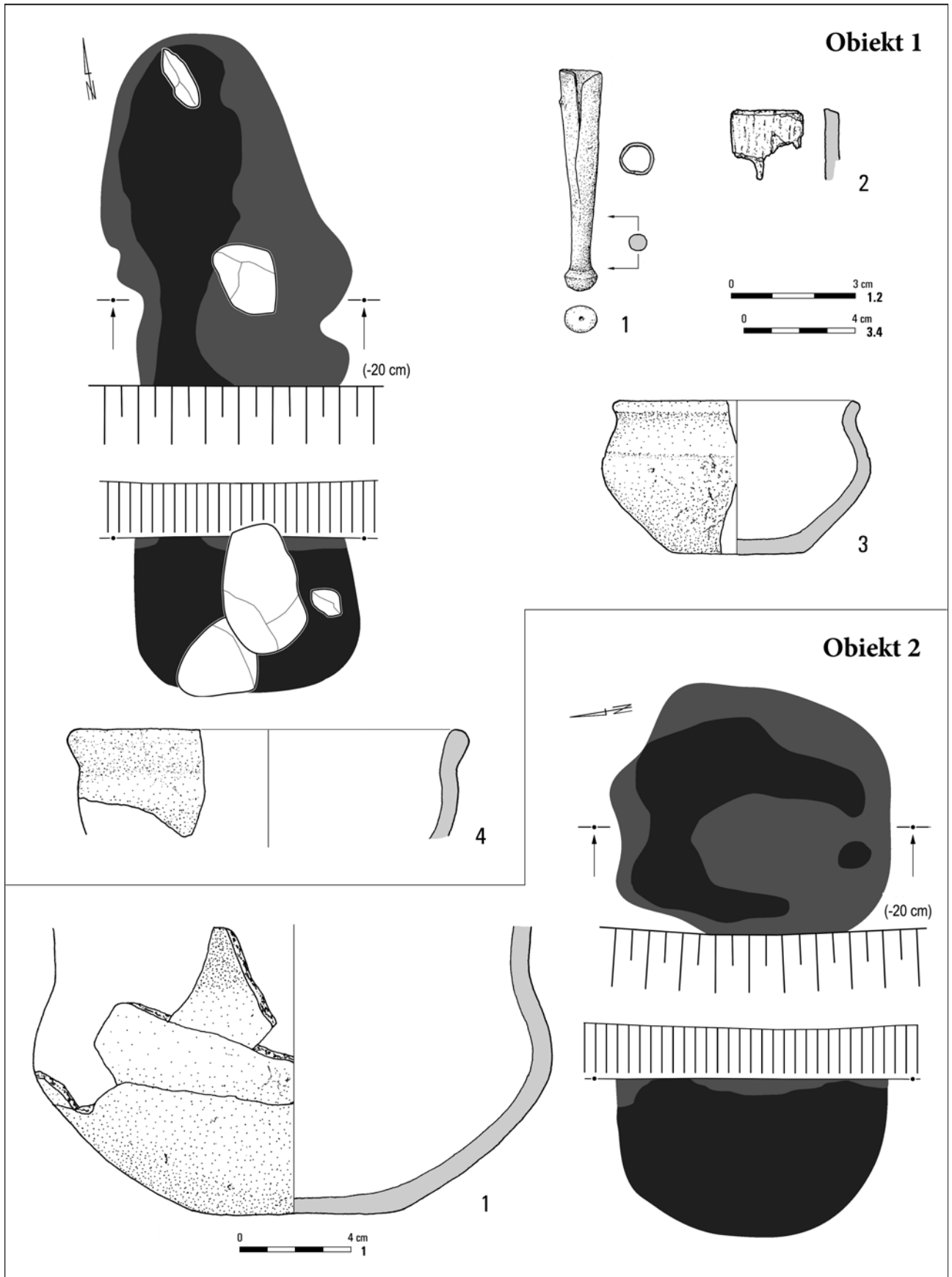
- wielbarskiej, (w:) F.J. Lachowicz (red.), *Studia Archaeologica Pomeranica*, Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Koszalinie. Seria wydawnictw monograficznych 2, Koszalin, 129–152.
- 1993 *Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym*, Szczecin.
- Woźniak, M.**
- 2015 *Uwagi o chronologii późnej fazy kultury wielbarskiej w świetle materiałów z północnego Mazowsza*, (w:) M. Fudziński, H. Paner (red.), *Kontakty ponadregionalne kultury wielbarskiej. Przemiany kulturowe w okresie wpływów rzymskich na Pomorzu*, Gdańsk, 311–330.
- Ziemlińska-Odojowa, W.**
- 1999 *Niedanowo. Ein Gräberfeld der Przeworsk- und Wielbark-Kultur in Nordmasowien*, Monumenta Archaeologica Barbarica VII, Kraków.
- Zwoliński, P.**
- 1965 (red.) *Hydronimia Wisły. Część 1: Wykaz nazw w układzie hydrograficznym*, Prace Onomastyczne 7, Wrocław.
- Żórawska, A.**
- 2006a *Szklany kielich z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Jartyporach, pow. węgrowski*, (w:) A. Bursche, R. Ciołek, R. Chowaniec (red.), *Nowe znaleziska importów rzymskich z ziem Polski III*, Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum, Polen, Supplement 3, Warszawa, 96–104.
- 2006b *Skarby na śmietnisku czyli gocka nekropola w Jartyporach na Podlasiu*, „Archeologia Żywa” 4 (34) (2005/2006), 19–23.
- 2007 *Pochówki cząstkowe z cmentarzyska kultury wielbarskiej w Jartyporach na Podlasiu*, (w:) M. Fudziński, H. Paner (red.), *Nowe materiały i interpretacje, stan dyskusji na temat kultury wielbarskiej*, Gdańsk, 457–470.
- Алексеева, Е.М.**
- 1975 *Античные бусы Северного Причерноморья*, Археология СССР Г1-12, Москва.
- 1978 *Античные бусы Северного Причерноморья*, Археология СССР Г1-12, Москва.
- 1982 *Античные бусы Северного Причерноморья*, Археология СССР Г1-12, Москва.
- Гопкало, О.В.**
- 2008 *Бусы и подвески черняховской культуры*, Киев.
- Гороховский, Е.Л., Гопкало (Бобровская), О.В.**
- 2004 *Фибулы VII группы О. Альмгрэна в ареале Черняховской культуры*, (w:) *Археологія давніх слов'ян. Дослідження і матеріали*, Київ, 103–130.

VI. TABLICE

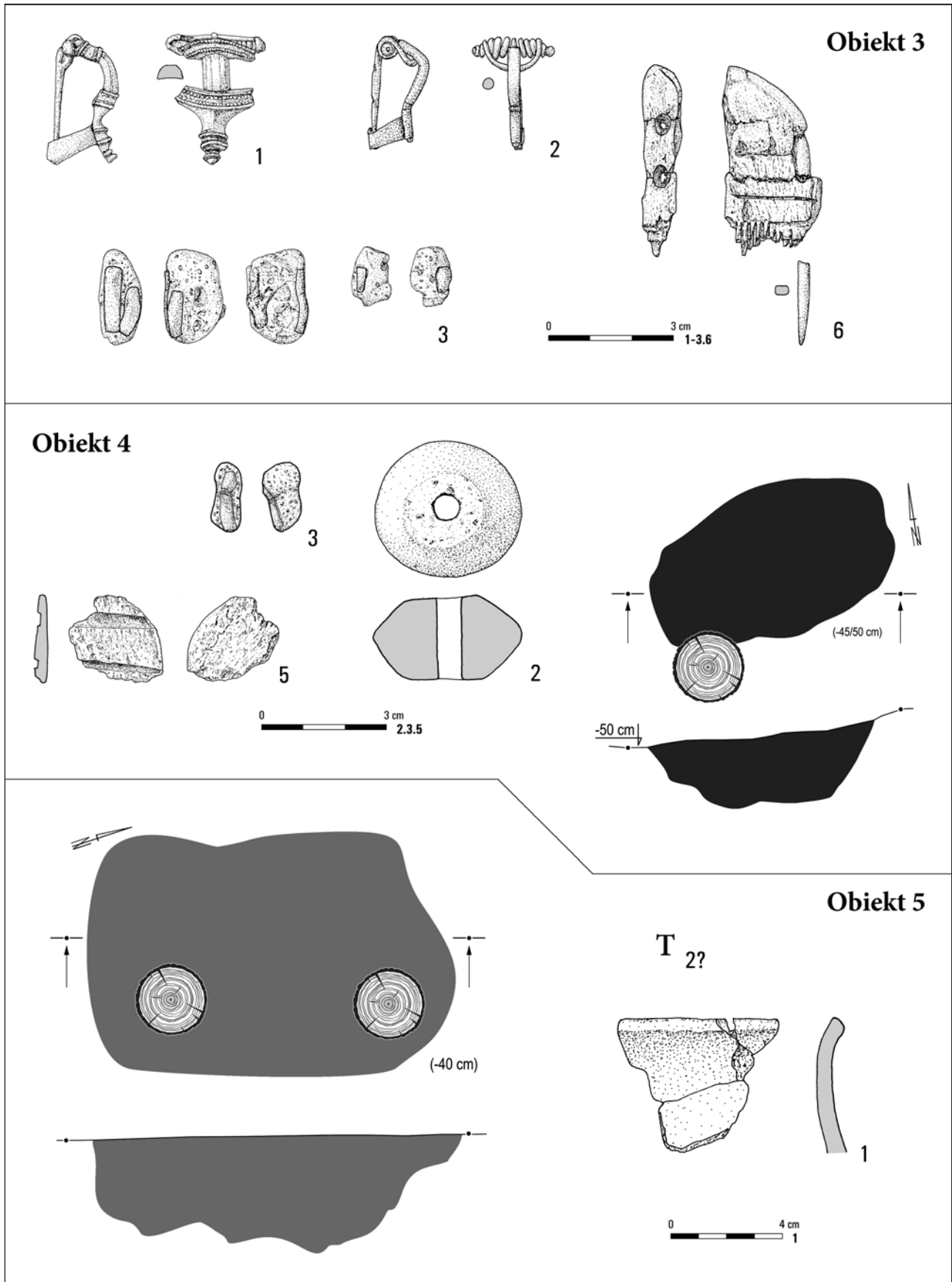

Legenda

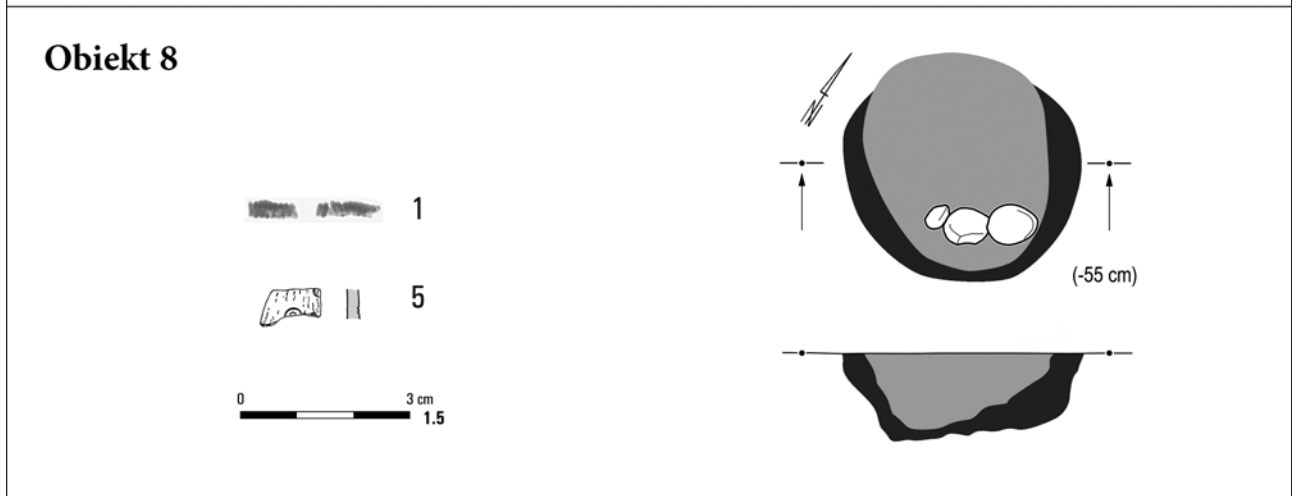
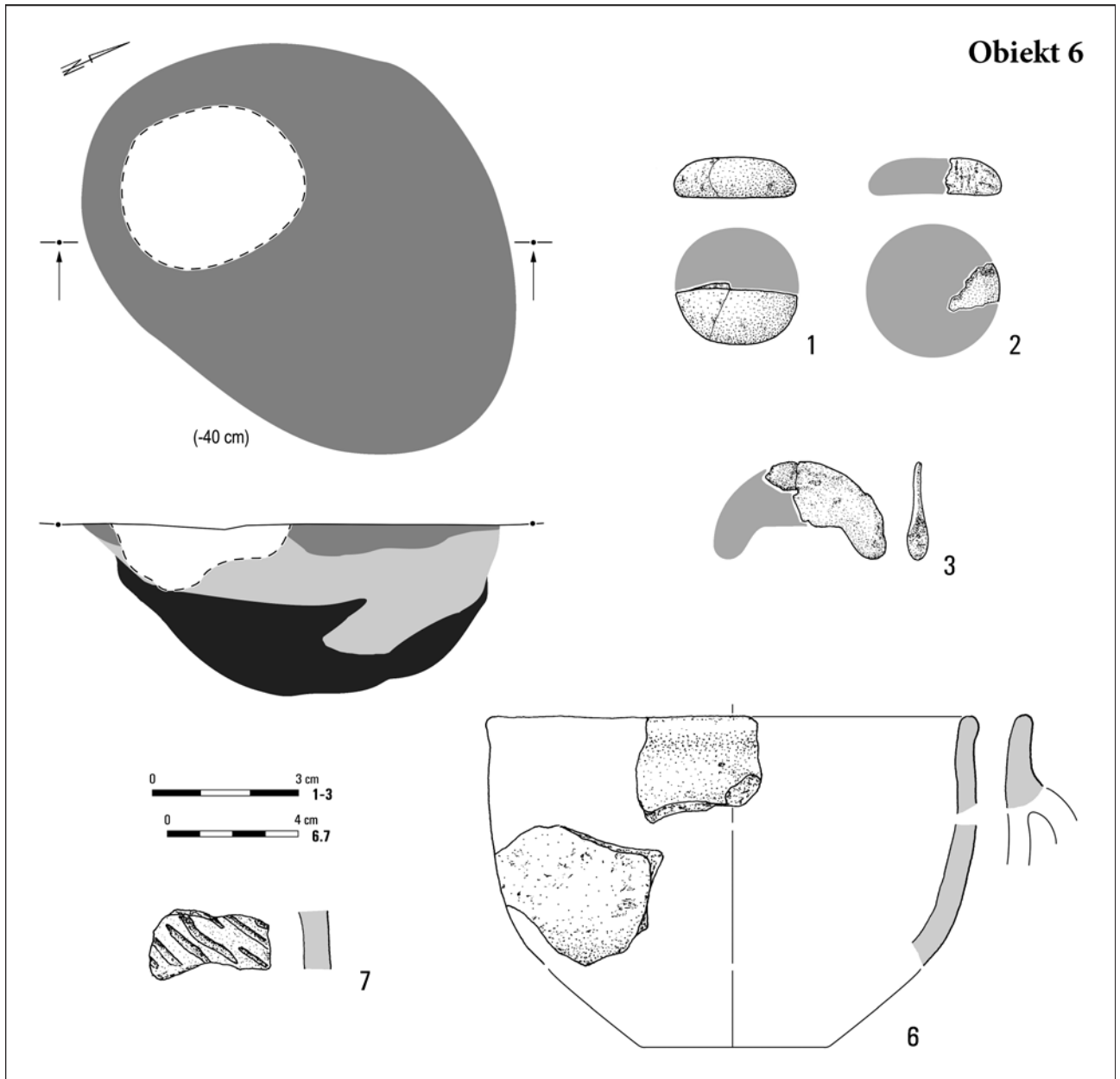
	czarny / smolistoczarny		zapinka / fragment
	brunatny / brunatnoczarny		sprzączka
	szary / szarobrunatny		okucie końca pasa
	jasnobrunatny / jasnobrażowy		grzebień / fragment
	ciemnożółty / żółtoszary		paciorek szklany
	jasnożółty (calec)		paciorek bursztynowy
	żwir / glina		wisiorek wiaderkowaty / fragment
	humus		żeton do gry / fragment
	krawędź żwirowni		przędzlik
	zniszczenia nowożytnie / negatywy dużych kamieni		igła
	zarysy obiektów na różnych poziomach		haczyk wrzeciona (szpila hakowa)
	linie ograniczenia planów i przekrojów obiektów		nit / guzek
	większe drzewa		fragmenty / stopy szkła
	kamienie		naczynia / większe fragmenty naczyń
	0 50 cm		fragmenty ceramiki
	skala planów i przekrojów obiektów		ceramika wykonana przy użyciu koła garncarskiego
			fragmenty przedmiotów ze stopów miedzi / z żelaza
			nieprzeżalone zęby / kości szkieletu
			skupiska i „pakiety” kości przeżalonych
			duże węgle drzewne

Tabl. I. Jartypory, stan. 2. Obiekt 1: 1 – stop miedzi; 2 – poroże; 3 – glina. Obiekt 2: 1 – glina

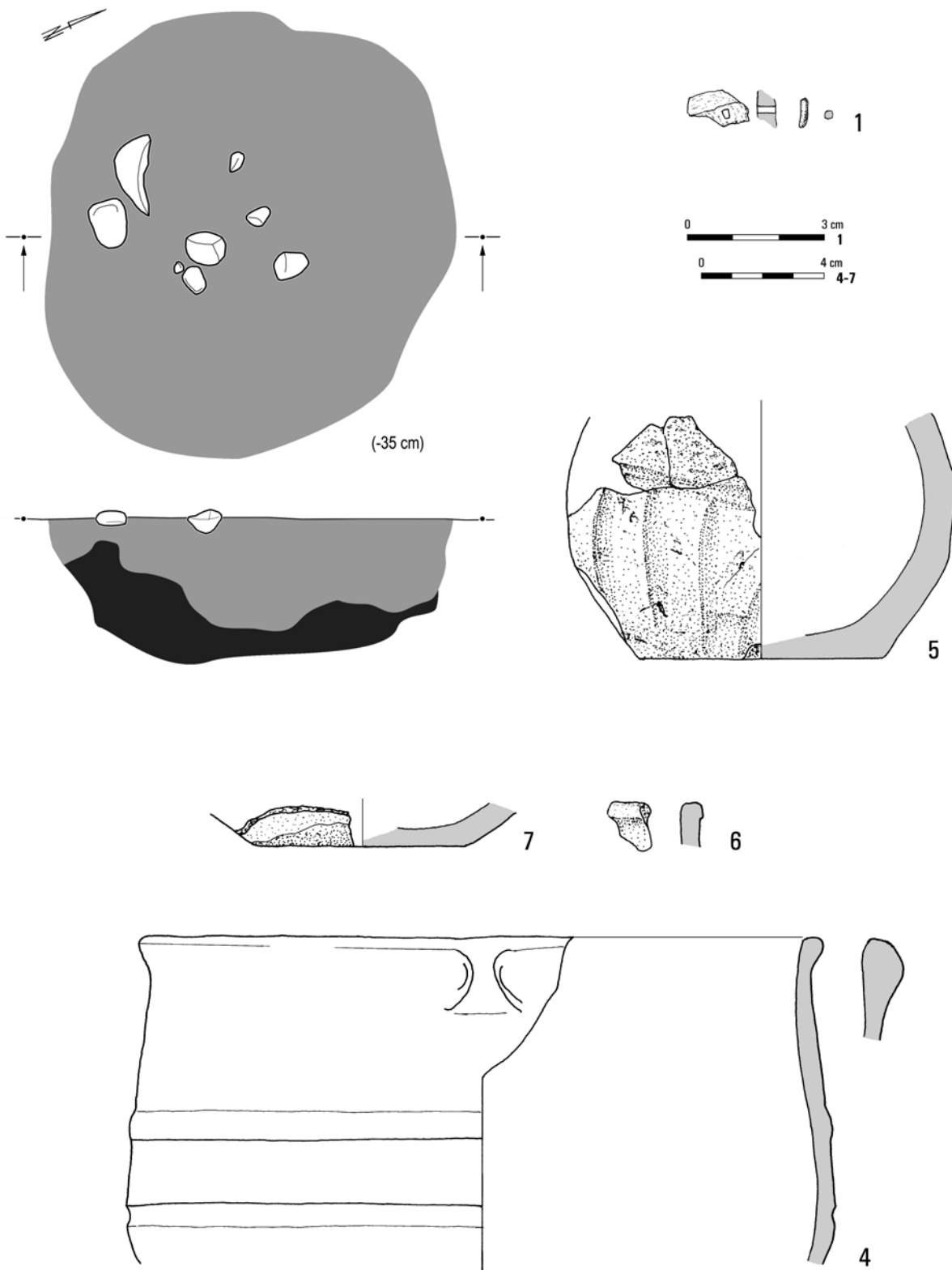

Tabl. II. Jartypory, stan. 2. Obiekt 3: 1, 2 – stop miedzi; 3 – szkło/stop miedzi; 6 – poroże. Obiekt 4: 2 – glina; 3 – szkło/stop miedzi; 5 – poroże. Obiekt 5: 1, 2 – glina

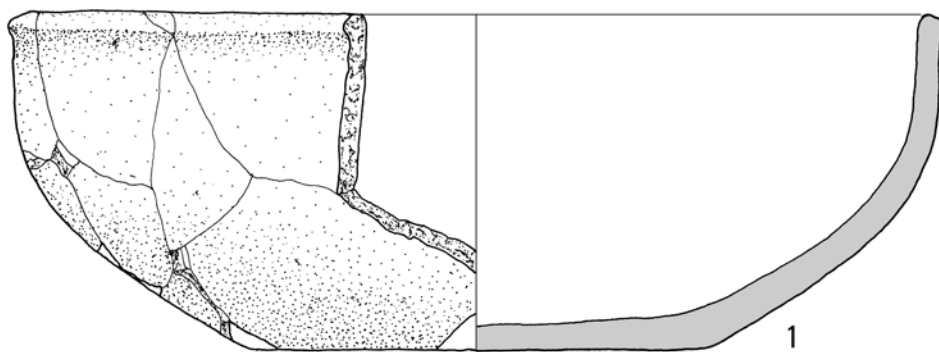
Tabl. III. Jartypory, stan. 2. Obiekt 6: 1, 2 – szkło; 3 – stop miedzi; 6, 7 – glina. Obiekt 8: 1 – stop miedzi; 5 – poroże.
Fot.: K. Żołędziowski (8/1, rTG)

Obiekt 7

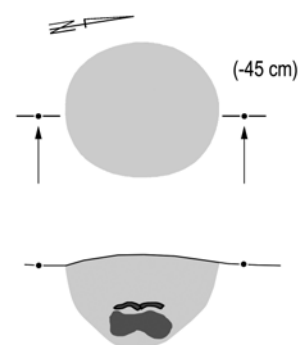
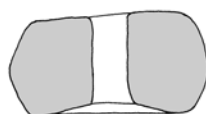
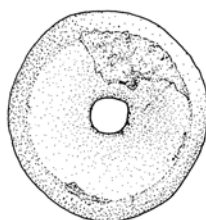
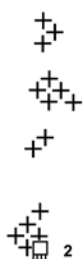

Tabl. IV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 7: 1 – poroże/stop miedzi; 4-7 – glina

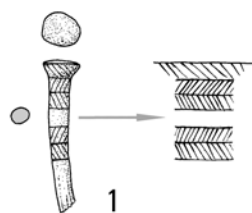
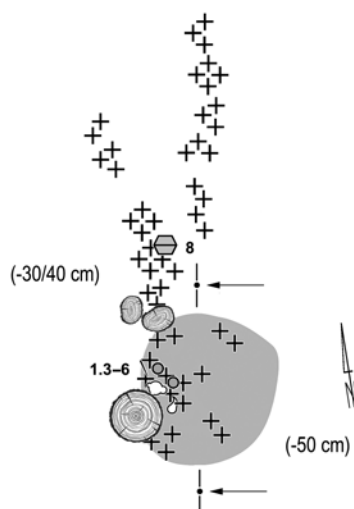
Obiekt 9

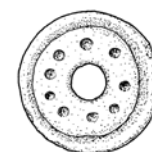
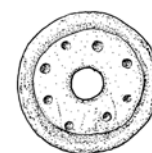
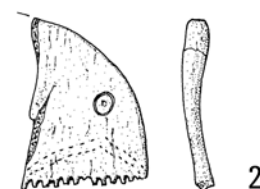
0 4 cm 1

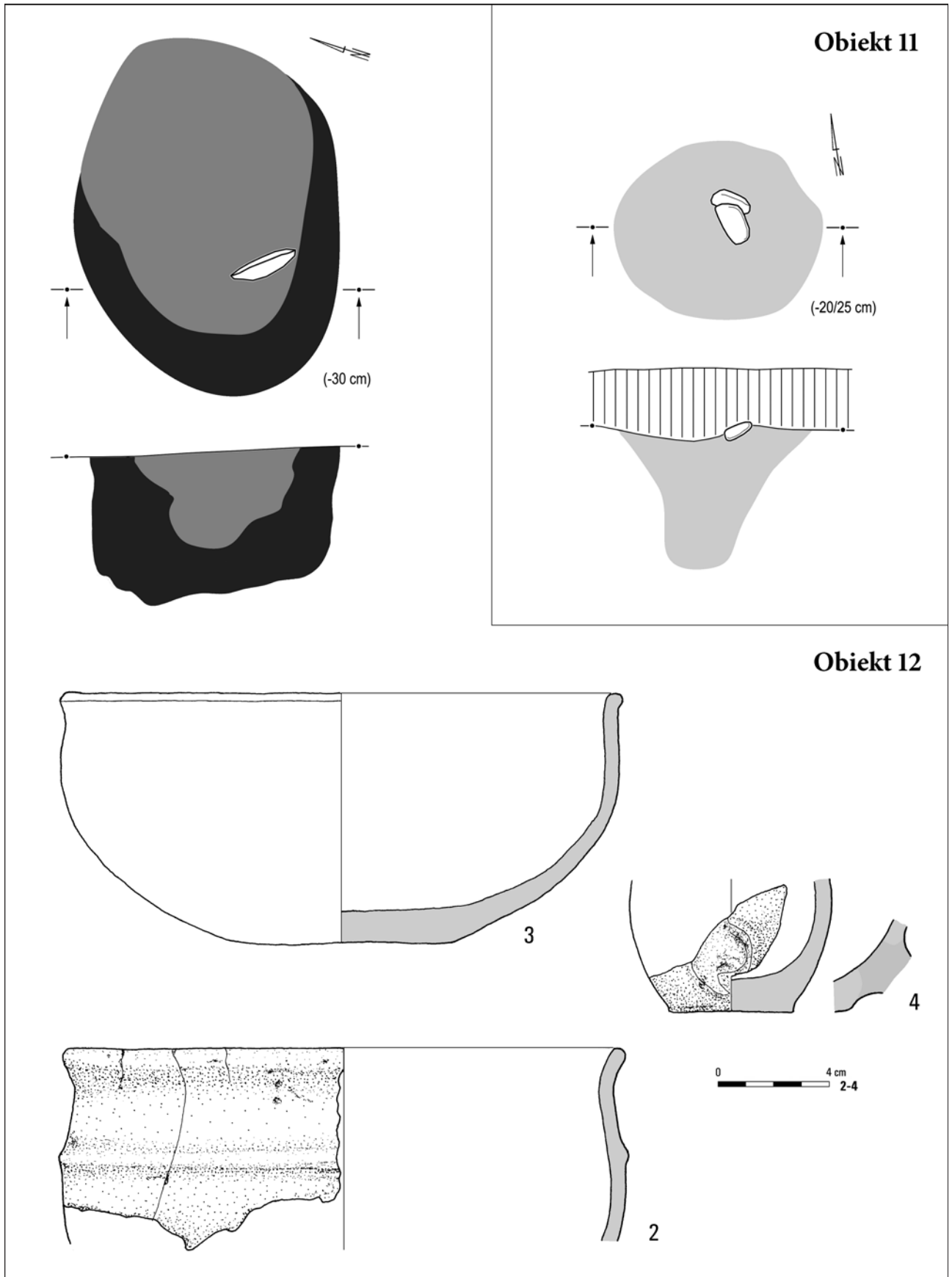
Obiekt 10

0 3 cm 1-3.7.8

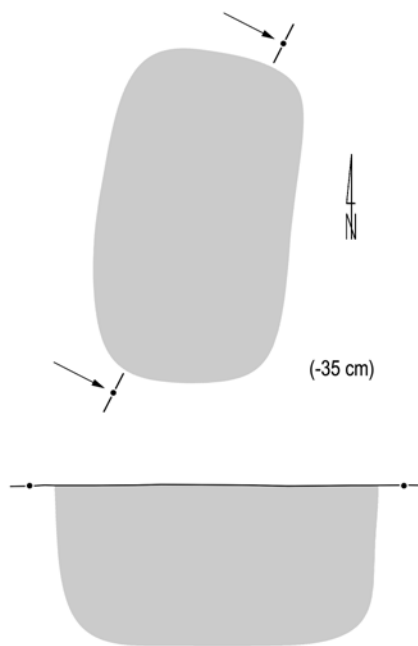
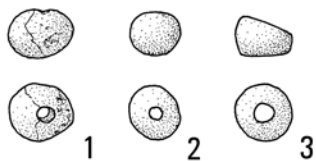

Tabl. V. Jartypory, stan. 2. Obiekt 9: 1 – glina. Obiekt 10: 1, 2 – poroże; 3 – szkło; 7 – kamień; 8 – glina

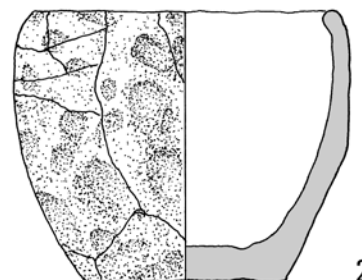
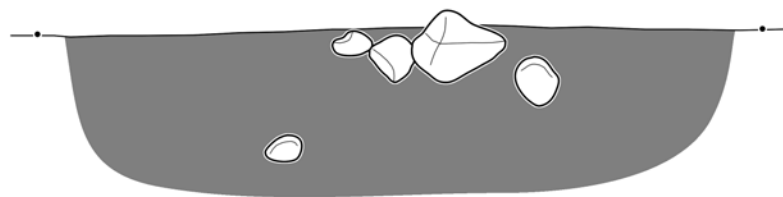
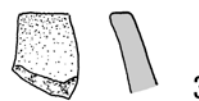
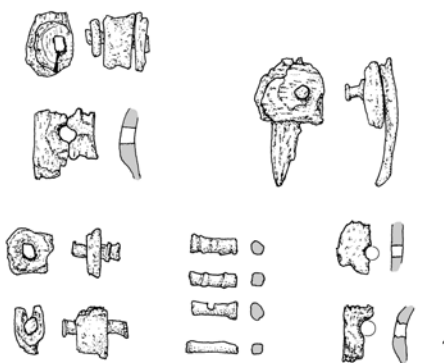

Tabl. VI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 11. Obiekt 12: 2-4 – glina

Obiekt 14

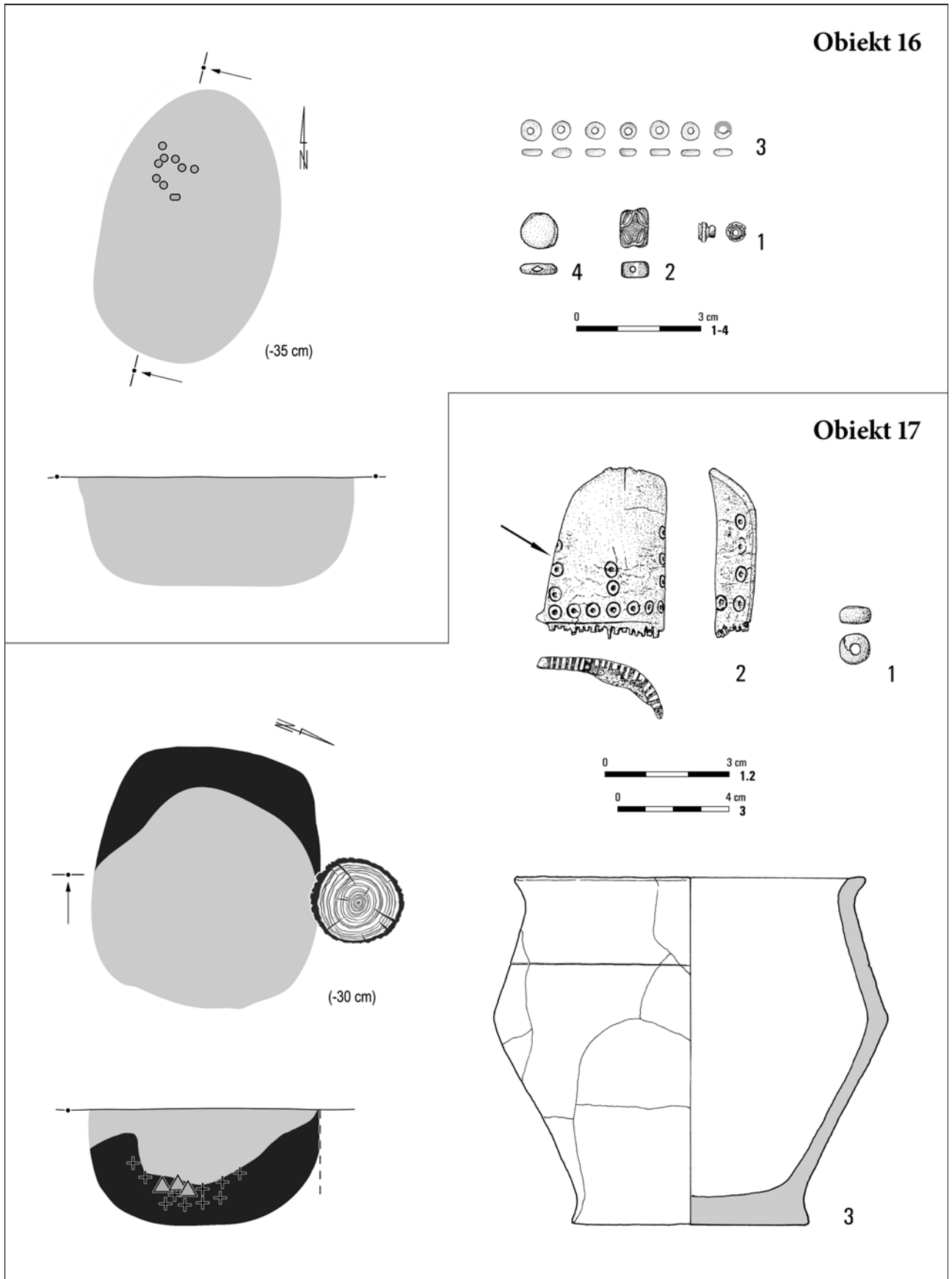

Obiekt 13

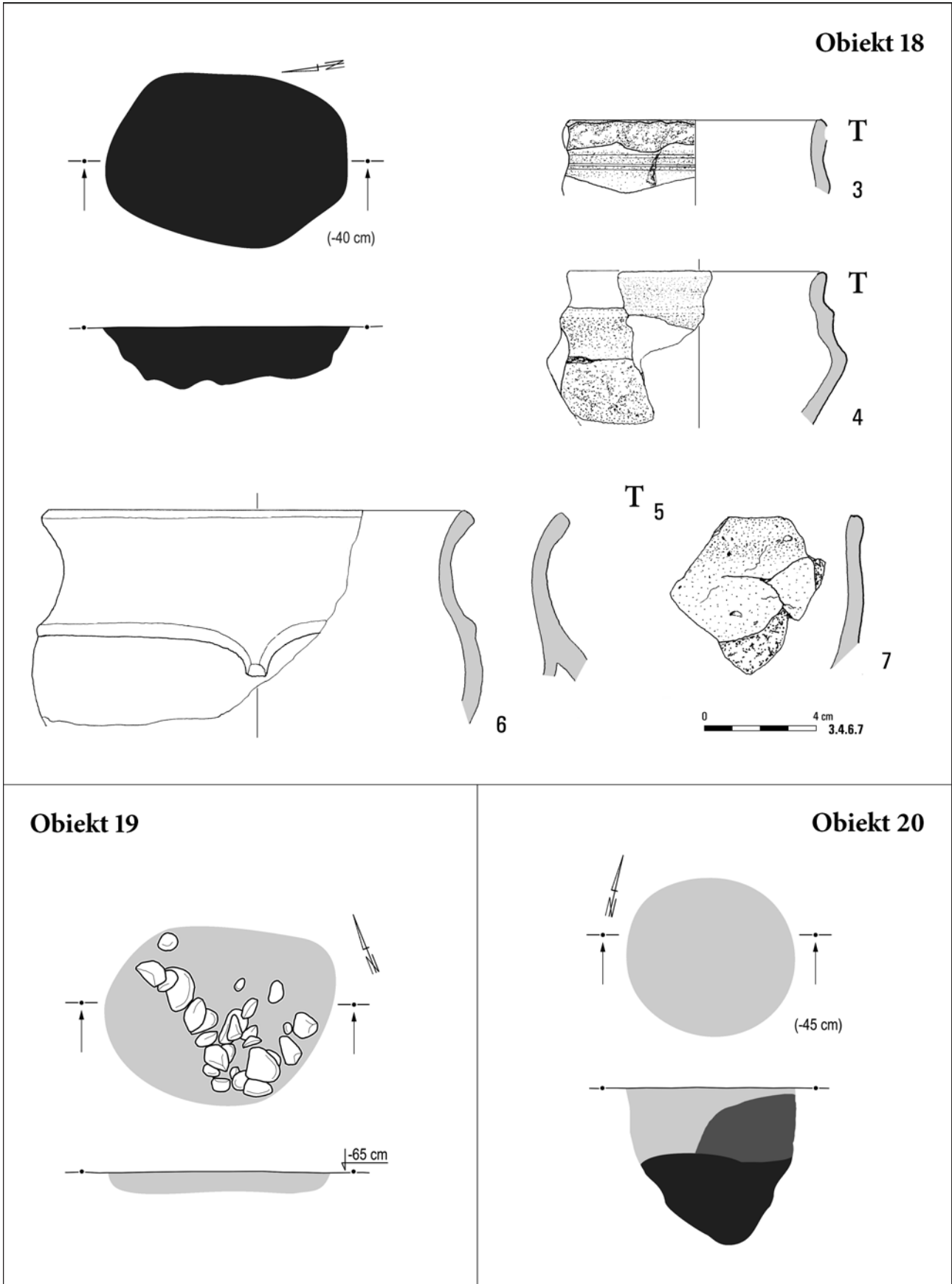

Tabl. VII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 13: 1 – poroże/stop miedzi; 2, 3 – glina. Obiekt 14: 1 – bursztyn; 2, 3 – szkło

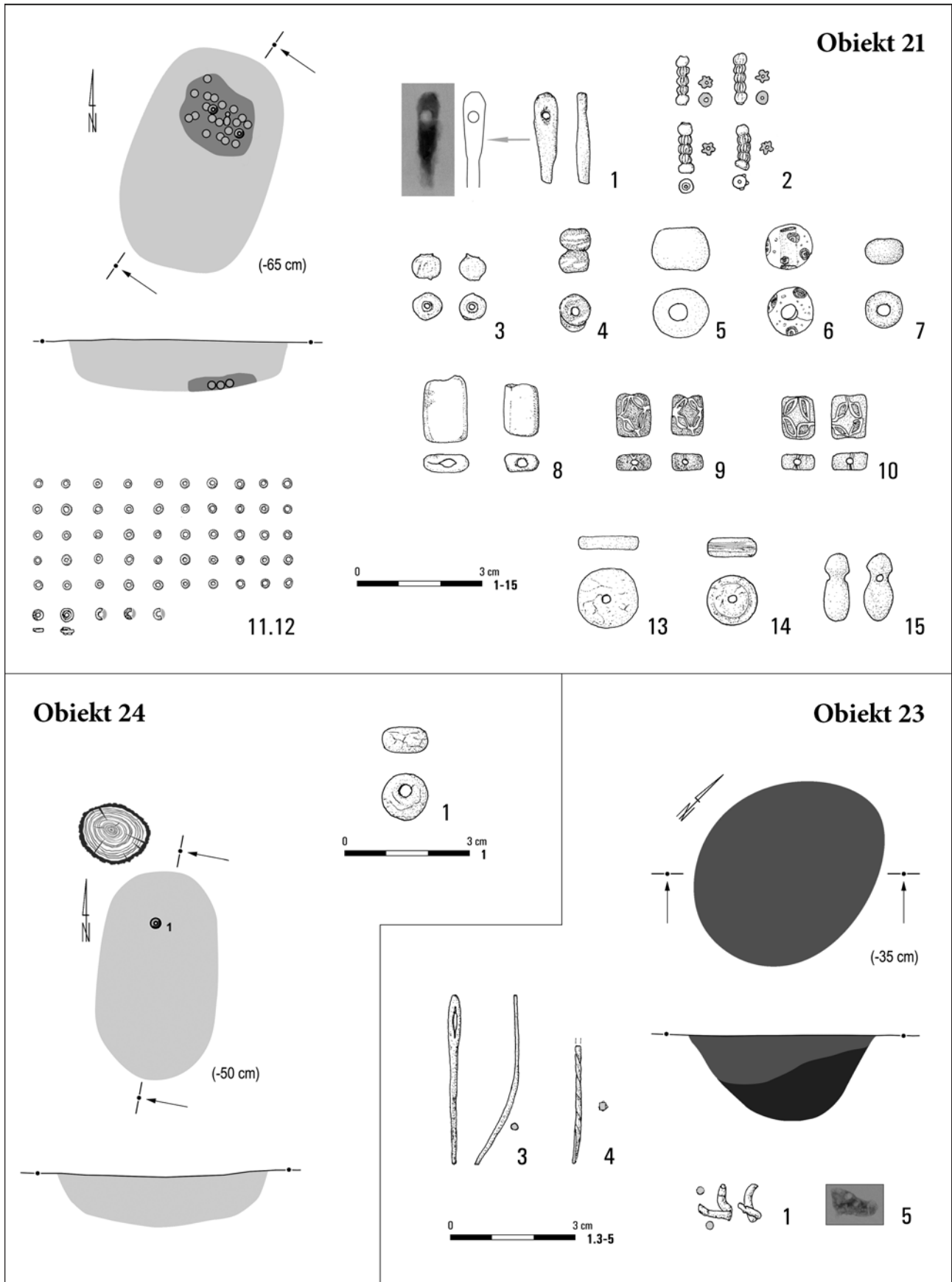

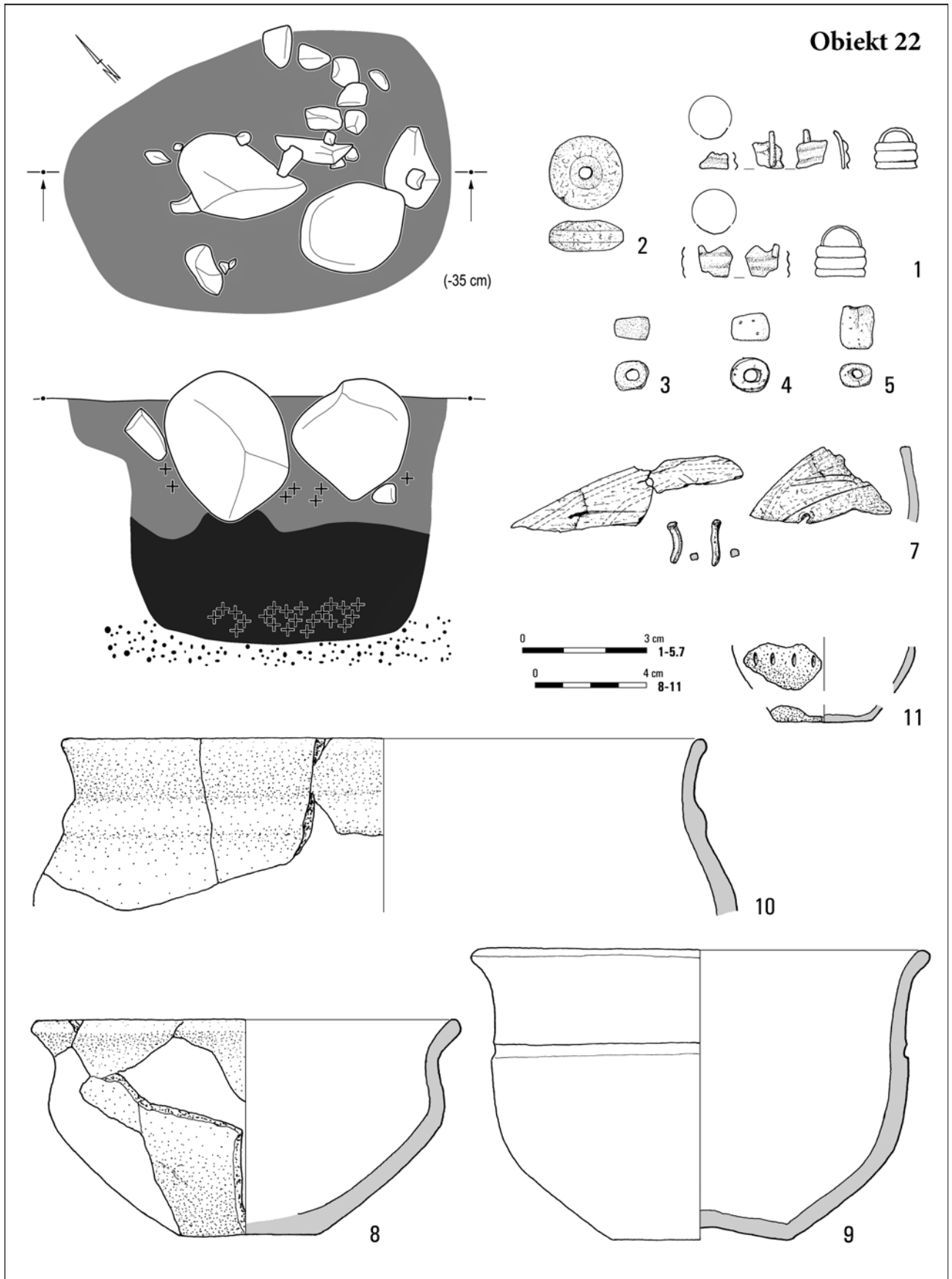
Tabl. VIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 16: 1 – stop miedzi/srebro; 2–4 – szkło. Obiekt 17: 1 – szkło; 2 – poroże; 3 – glina

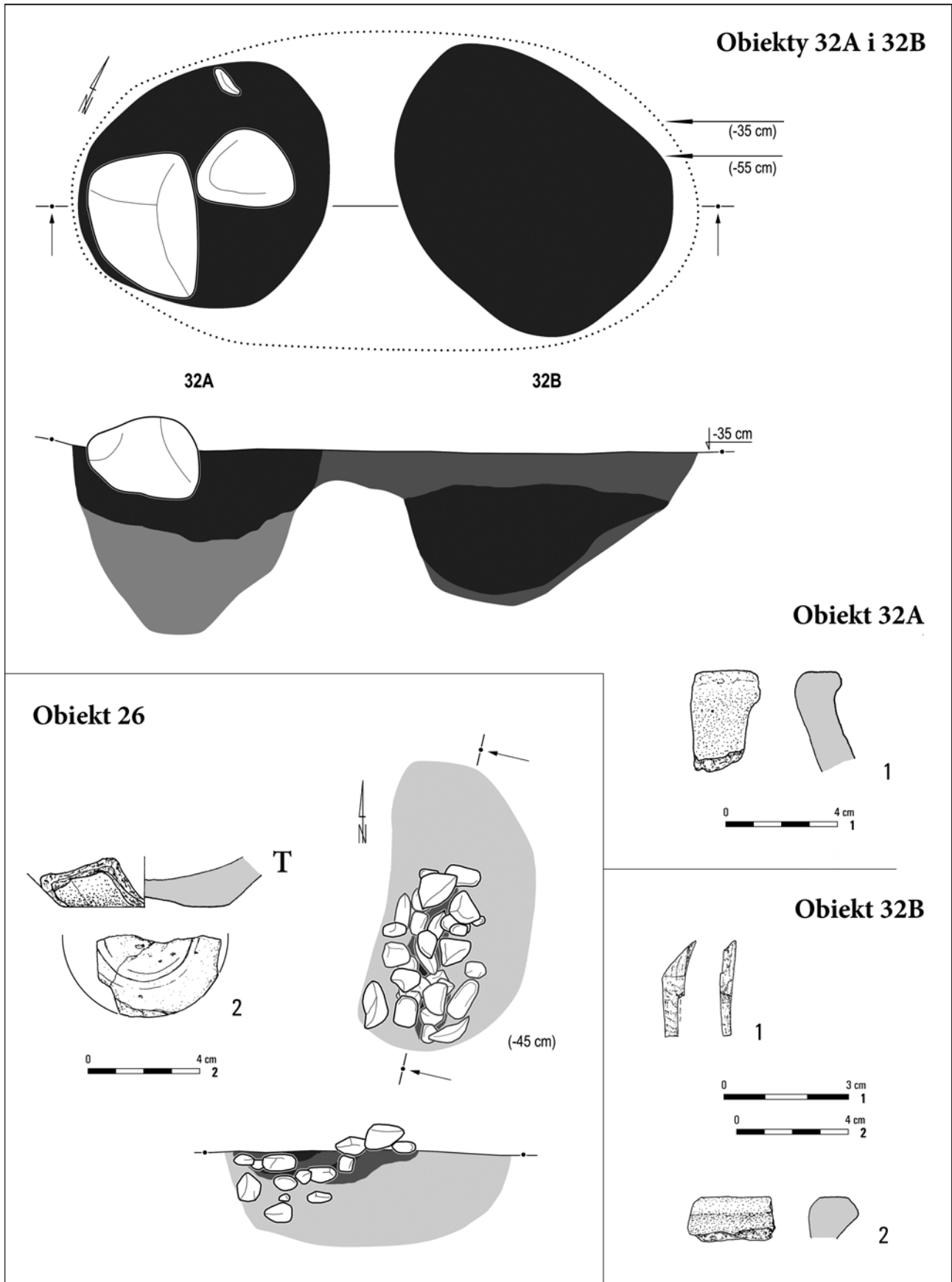
Tabl. IX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 18: 3-7 – glina. Obiekt 19. Obiekt 20

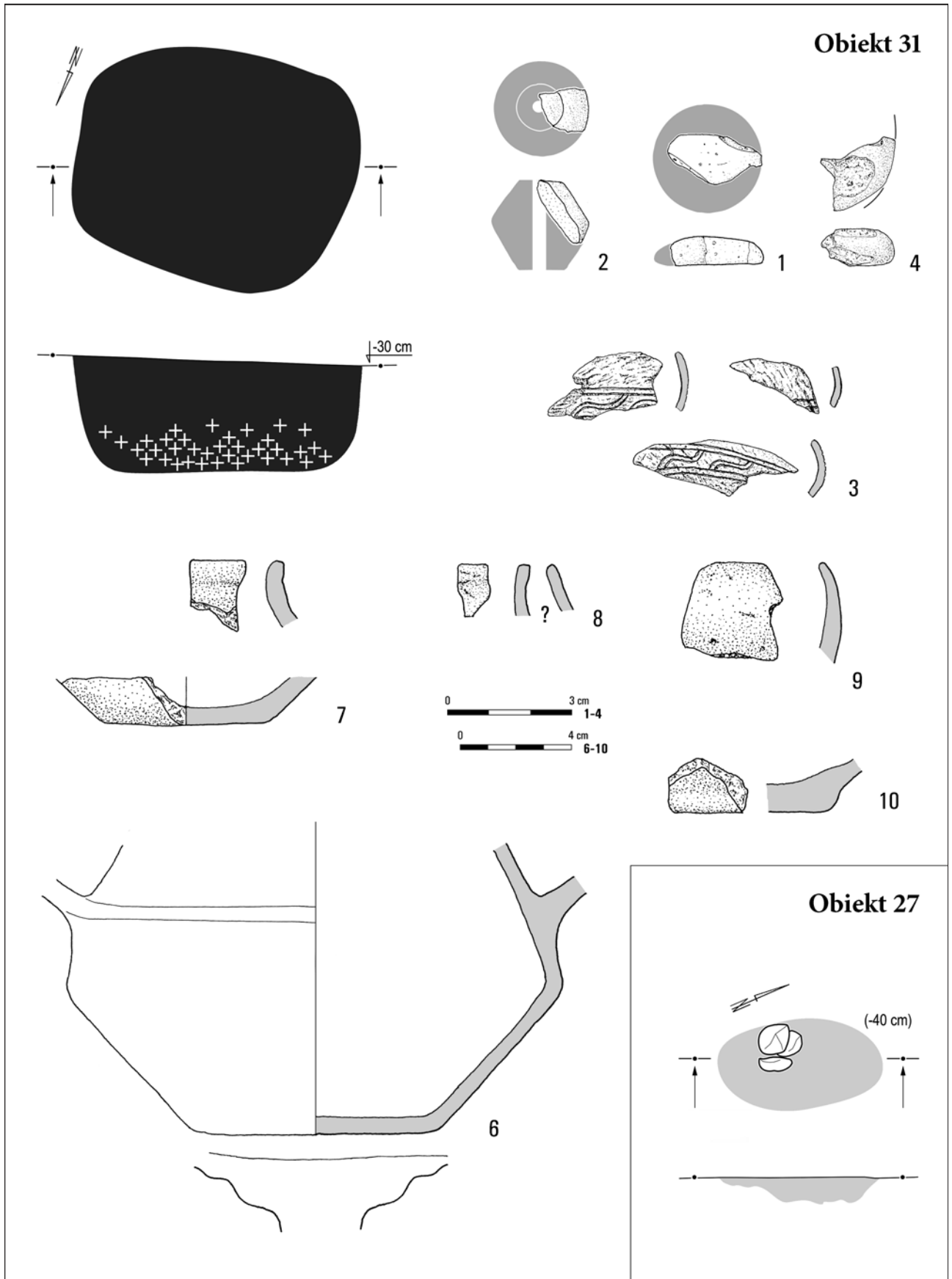
Tabl. X. Jartypory, stan. 2. Obiekt 21: 1 – żelazo; 2, 4–12 – szkło; 3 – szkło/metal; 13–15 – bursztyn. Obiekt 23: 1 – srebro; 3, 4 – stop miedzi; 5 – szkło. Obiekt 24: 1 – bursztyn. Fot.: W. Weker (21/1, RTG)

Tabl. XI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 22: 1 – stop miedzi; 2 – bursztyn; 3–5 – szkło; 7 – poroże/stop miedzi; 8–11 – glina

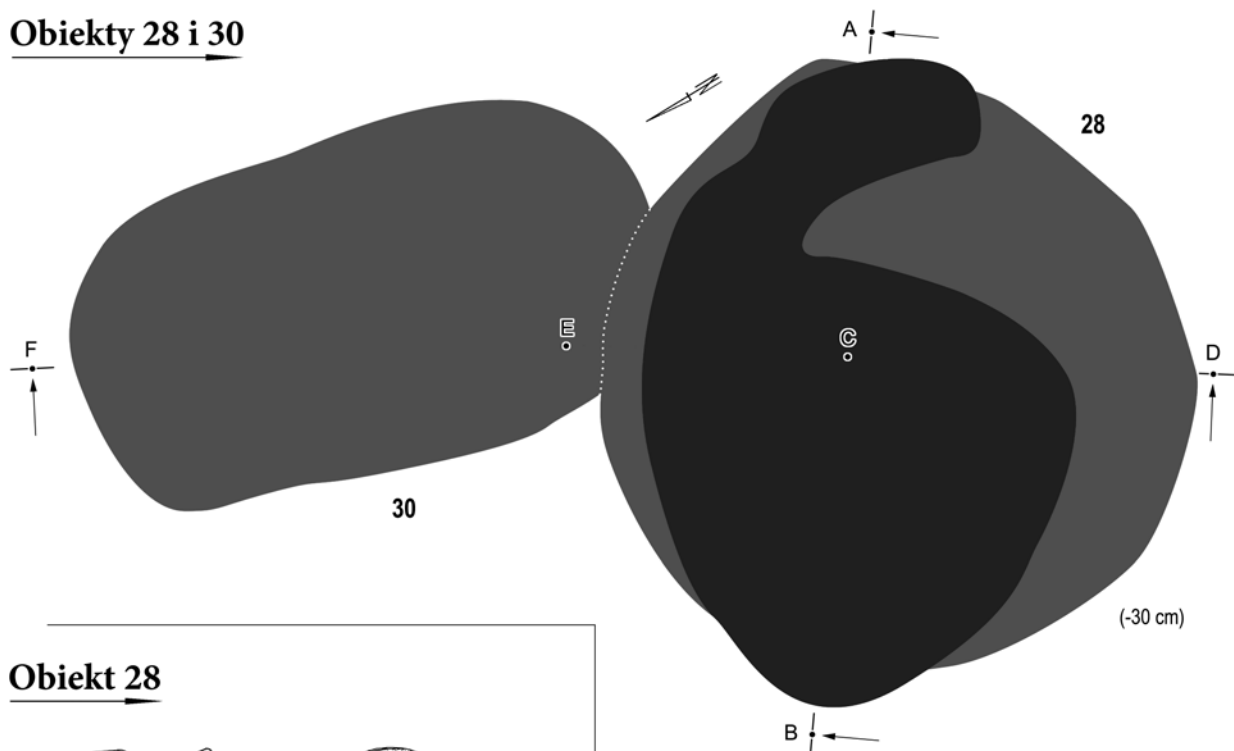

Tabl. XII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 26: 2 – glina. Obiekty 32A i 32B. Obiekt 32A: 1 – glina. Obiekt 32B: 1 – poroże; 2 – glina

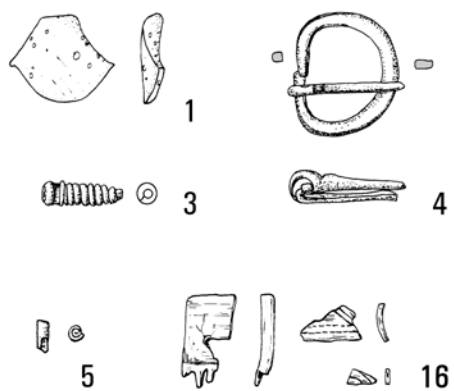

Tabl. XIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 27. Obiekt 31: 1 – szkło; 2, 6–10 – glina; 3 – poroże; 4 – kamień

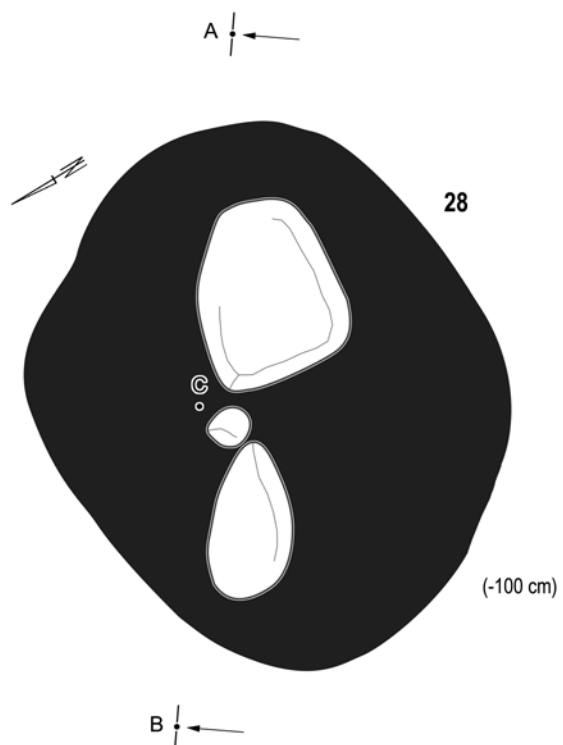
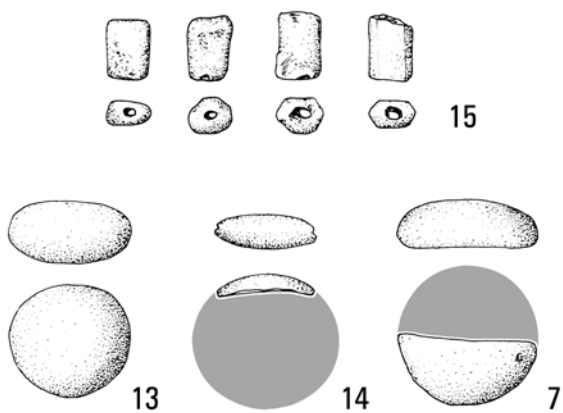
Obiekty 28 i 30

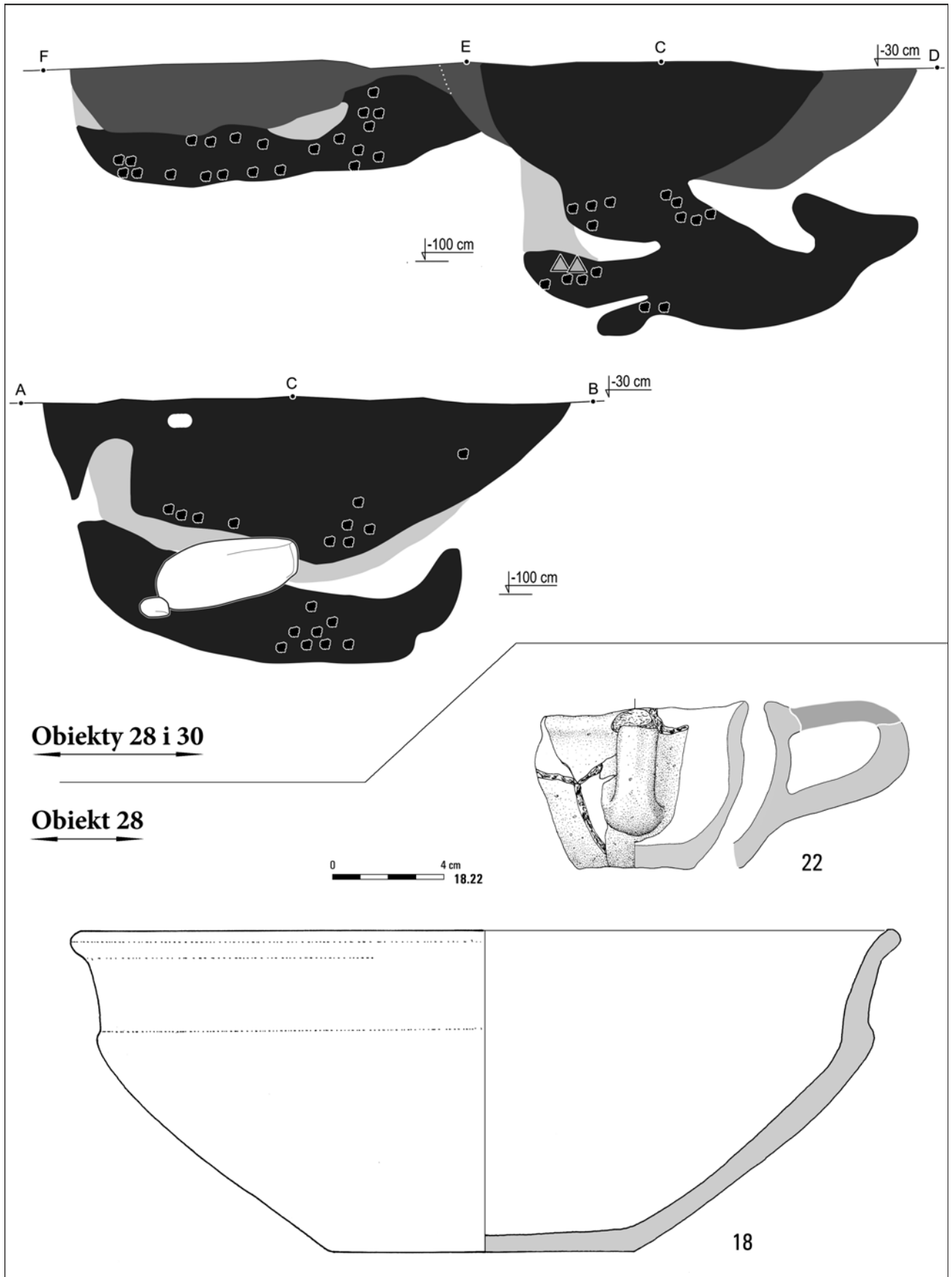
Obiekt 28

0 3 cm
1.3-5.7.12-14.16

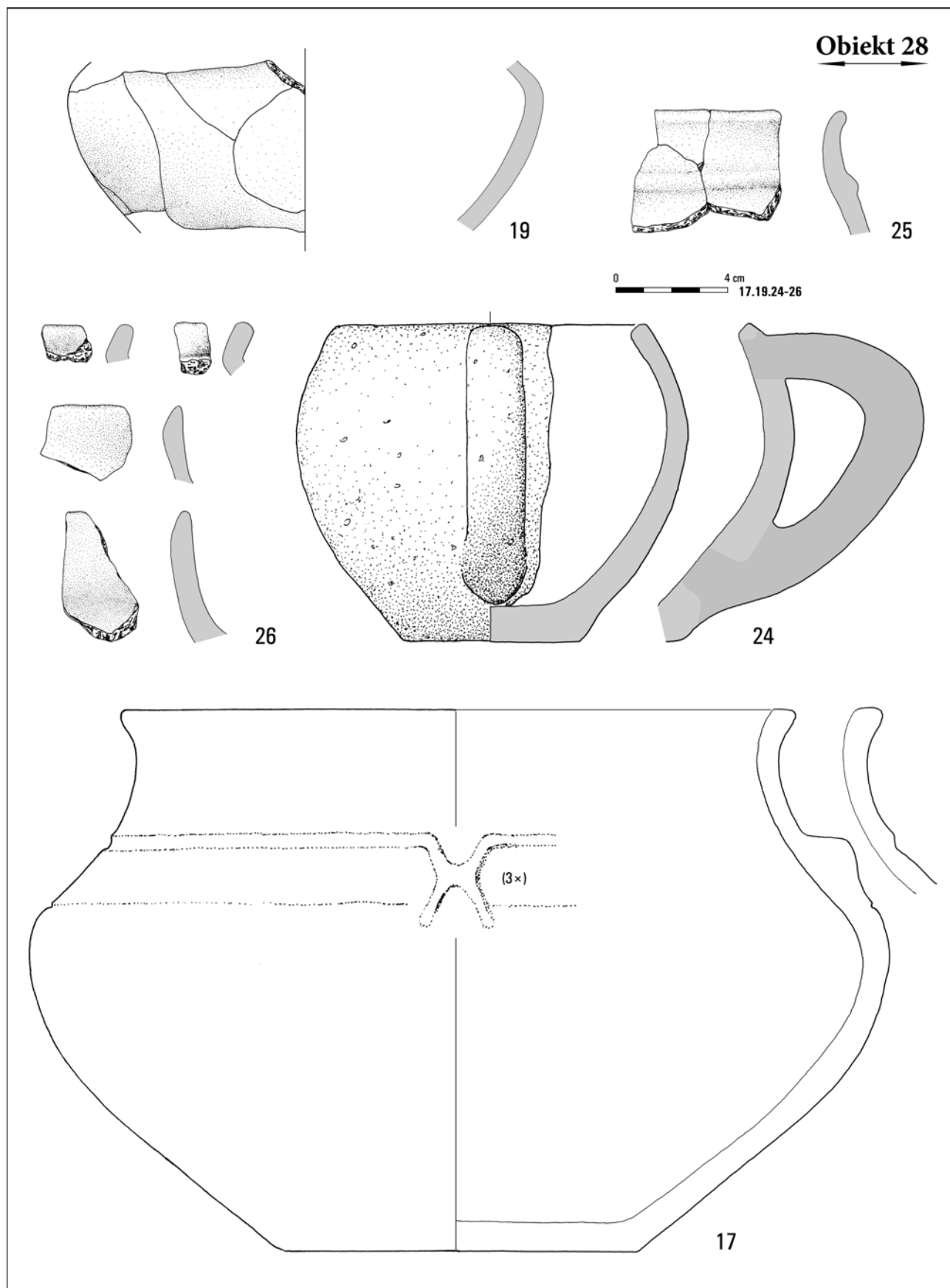
Tabl. XIV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 28 i 30. Obiekt 28: 1, 7, 15 – szkło; 3 – srebro; 4, 5 – stop miedzi; 12 – poroże; 13, 14 – kamień

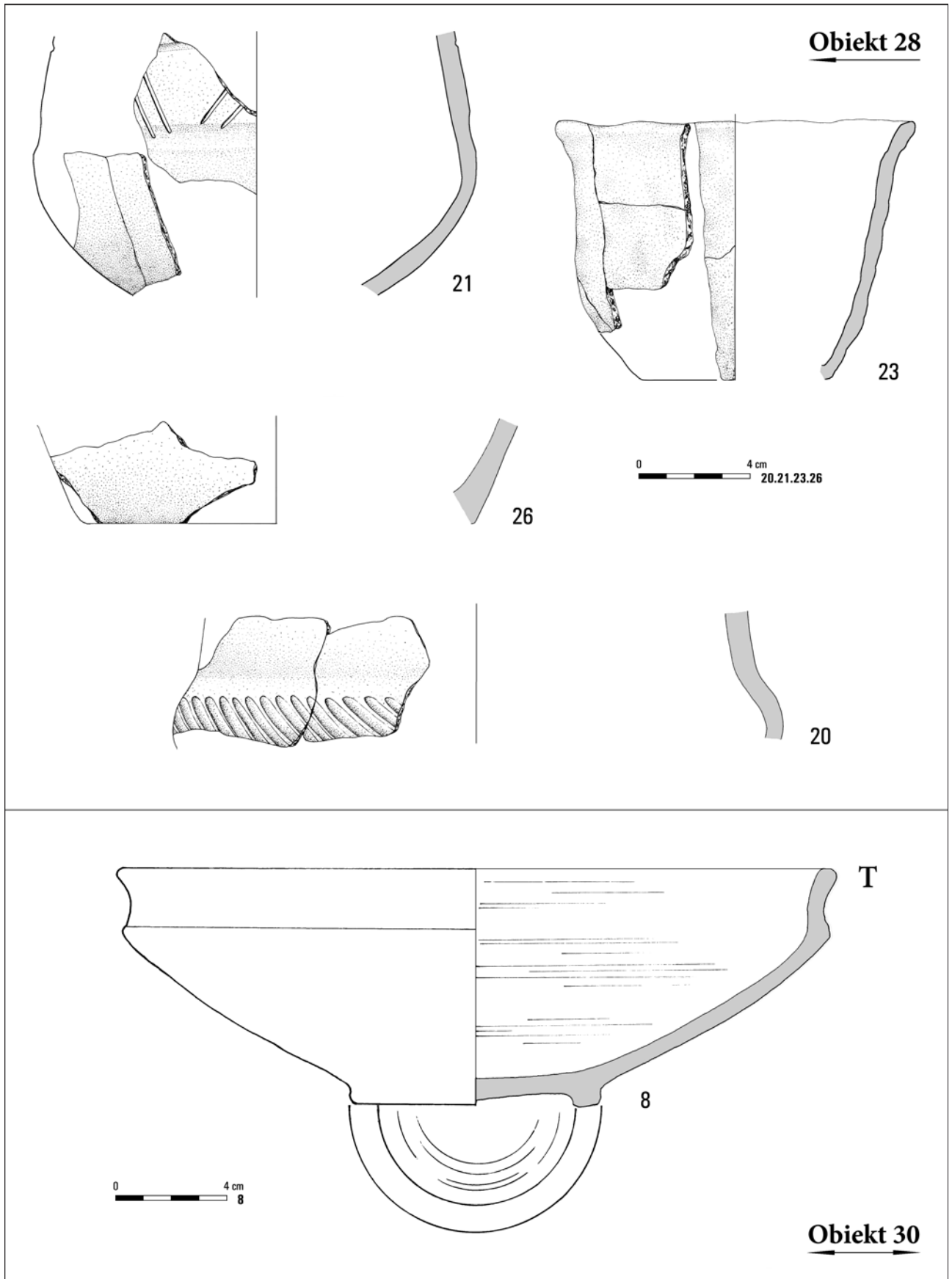
Tabl. XV. Jartypany, stan. 2. Obiekty 28 i 30. Obiekt 28: 18, 22 – glina

Obiekt 28

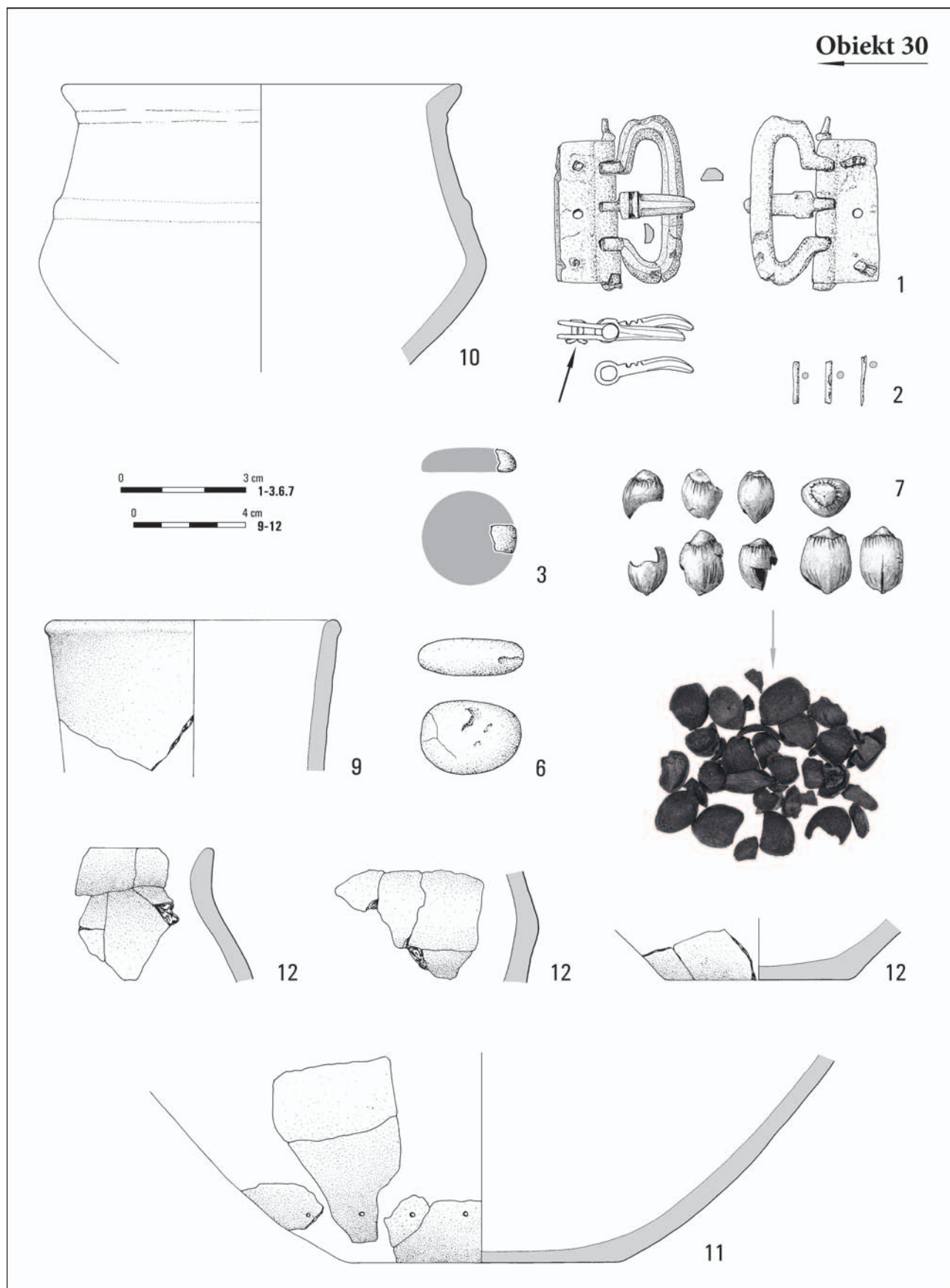

Tabl. XVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 28: 17, 19, 24-26 - glina

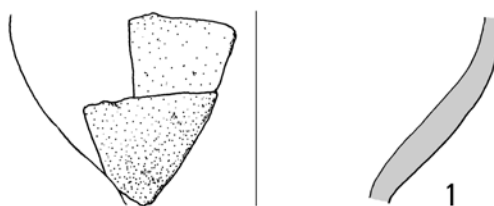
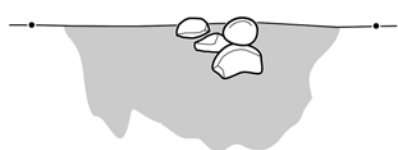
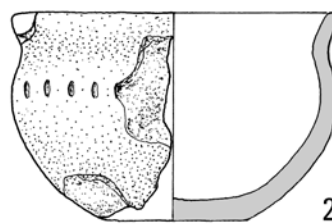
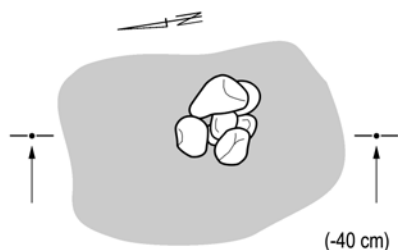
Tabl. XVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 28: 20, 21, 23, 26 – glina. Obiekt 30: 8 – glina

Obiekt 30

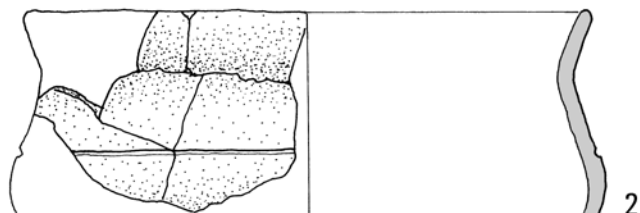
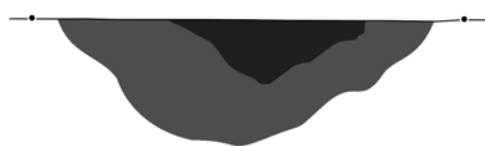
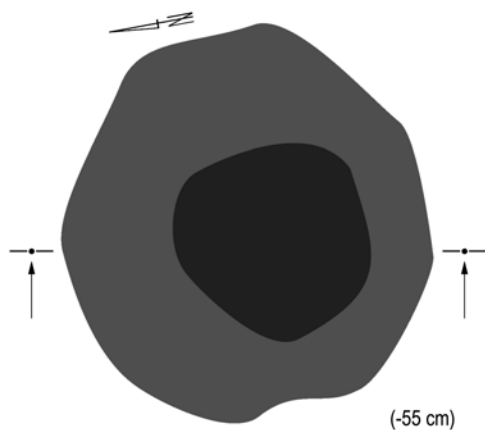
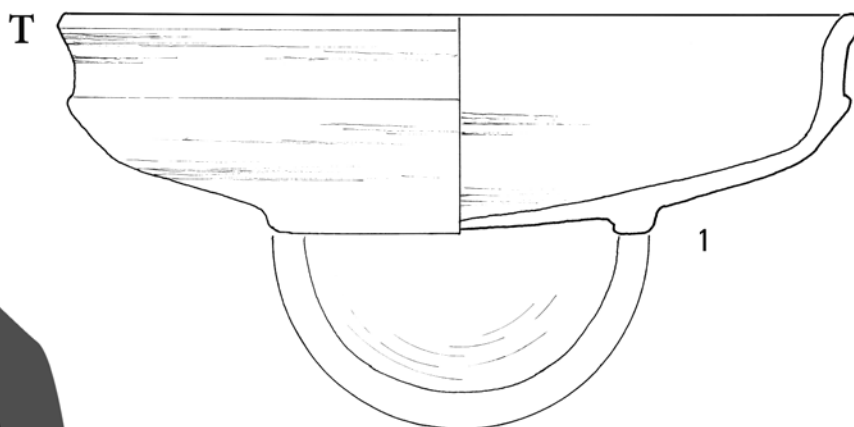

Tabl. XVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 30: 1, 2 – stop miedzi; 3 – szkło; 6 – kamień; 7 – orzechy laskowe; 9-12 – glina.
Fot.: B. Solarewicz (30/7)

Obiekt 29

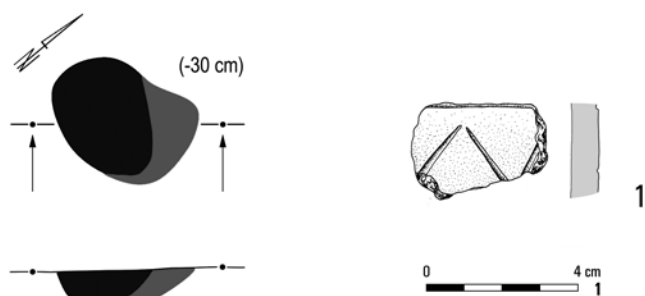

Obiekt 33

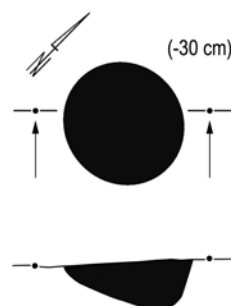

Tabl. XIX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 29: 1, 2 – glina. Obiekt 33: 1, 2 – glina

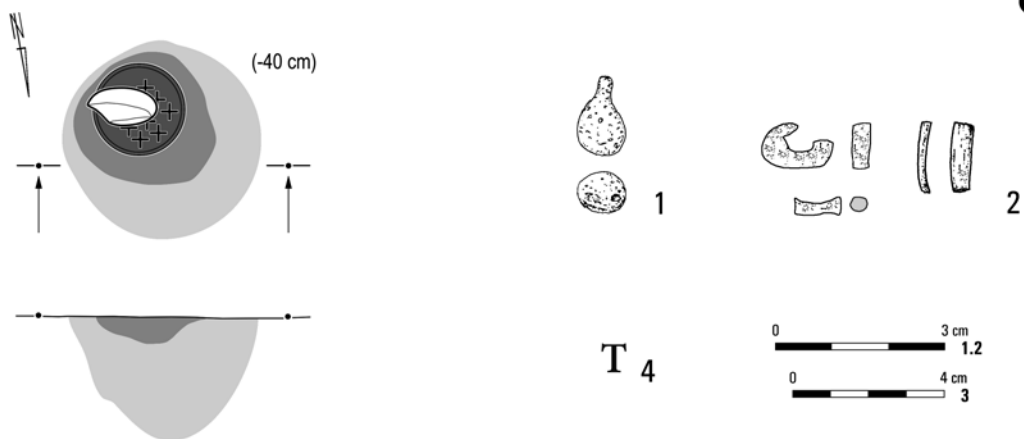
Obiekt 40

Obiekt 41

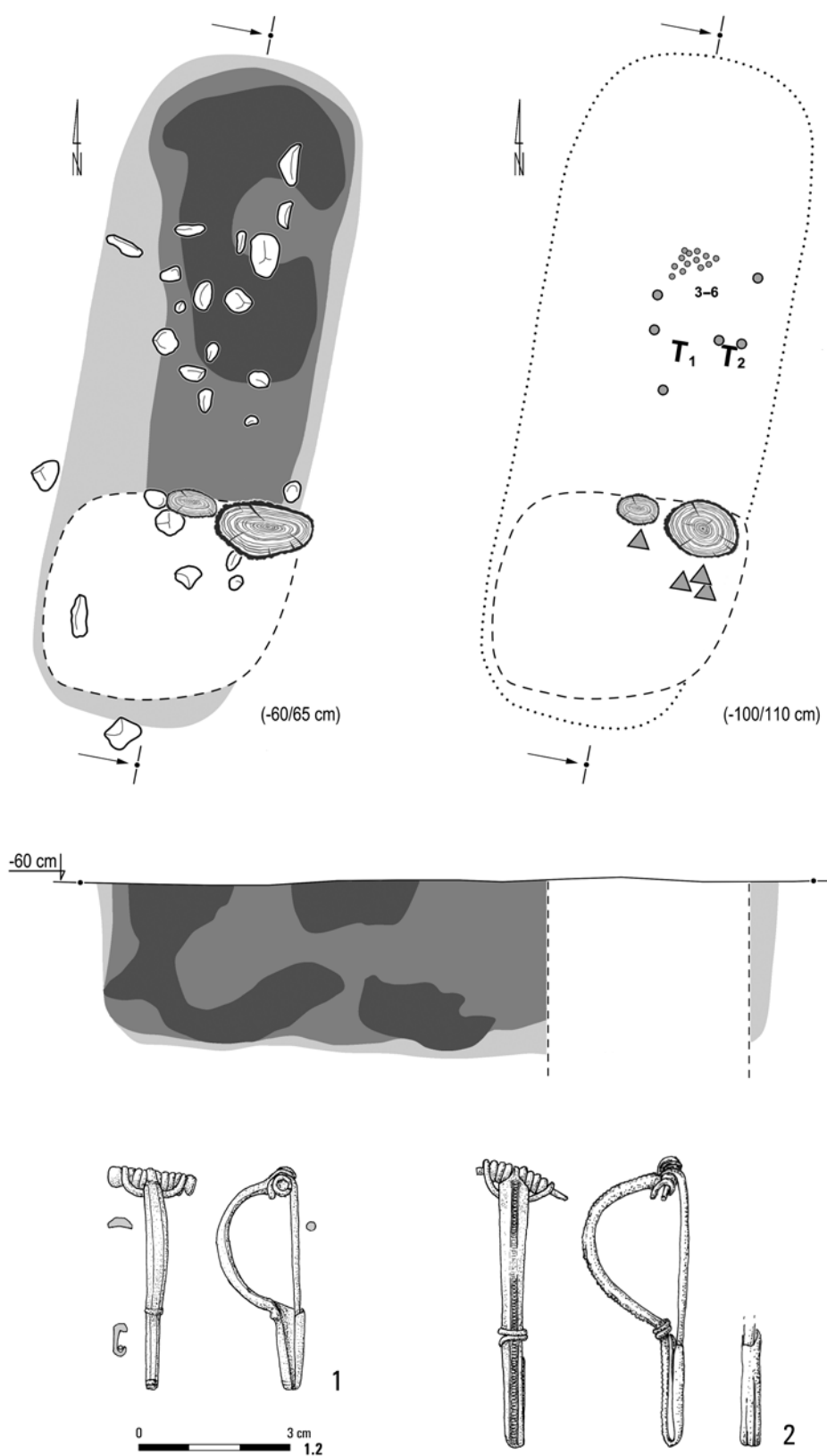

Obiekt 42

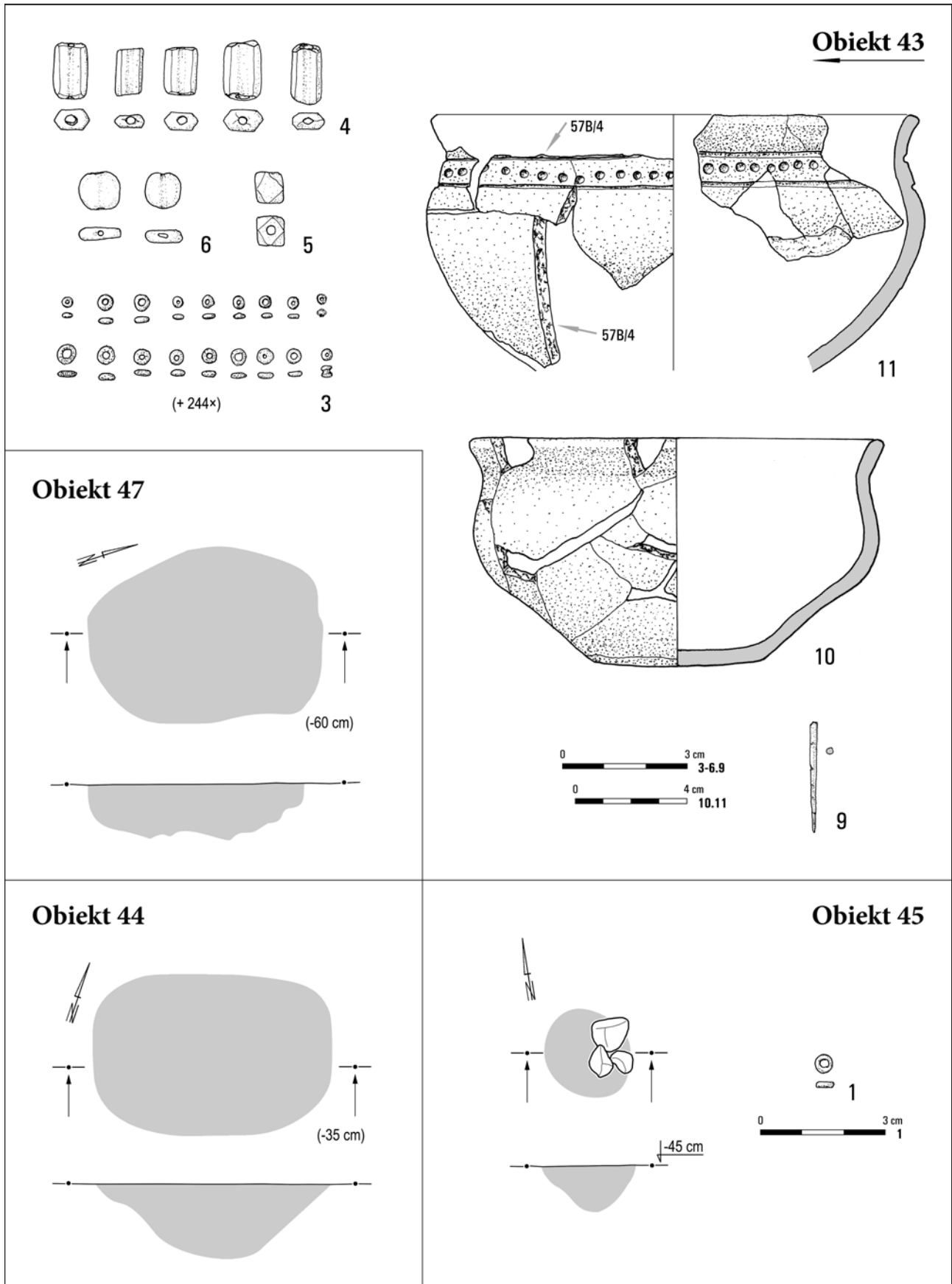

Tabl. XX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 40: 1 – glina. Obiekt 41. Obiekt 42: 1 – szkło; 2 – poroże/stop miedzi; 3, 4 – glina

Obiekt 43

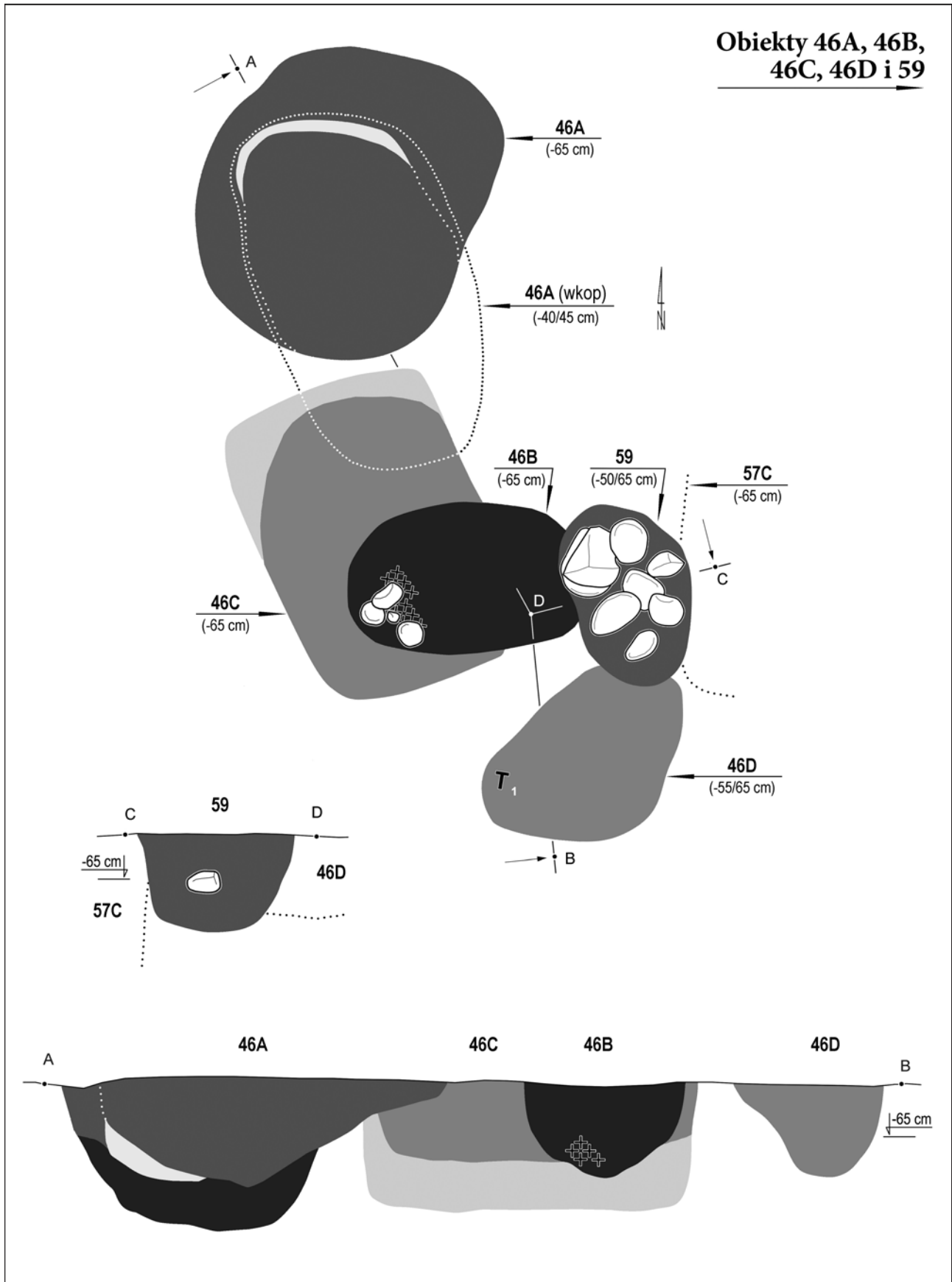

Tabl. XXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 43: 1, 2 – stop miedzi

Tabl. XXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 43: 3-6 – szkło; 9 – stop miedzi; 10, 11 – glina. Obiekt 44. Obiekt 45: 1- szkło. Obiekt 47

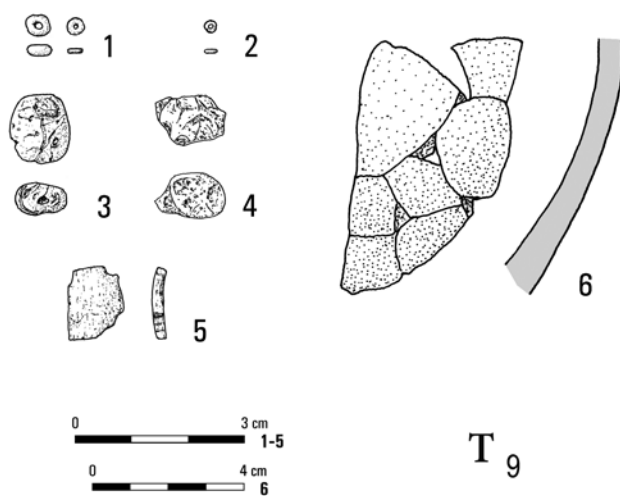
**Obiekty 46A, 46B,
46C, 46D i 59**

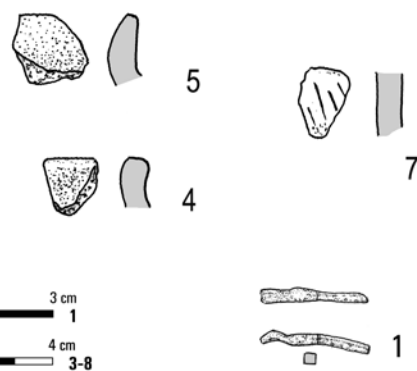
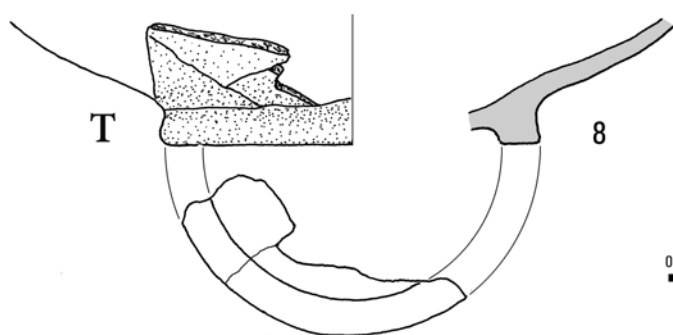
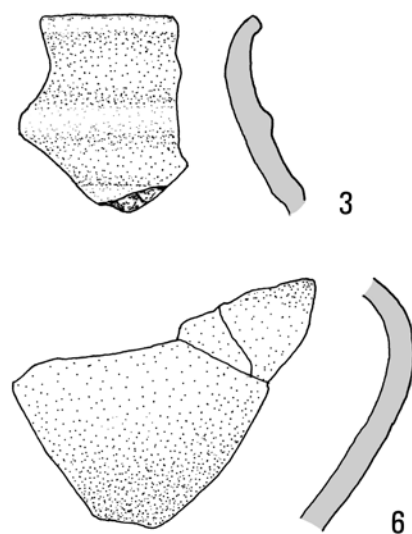
Tabl. XXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 46A, 46B, 46C, 46D i 59

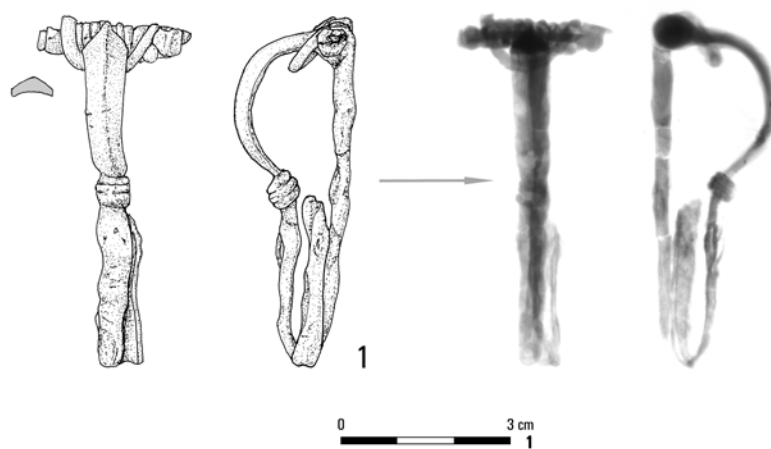
Obiekty 46A–46D

Obiekt 46A

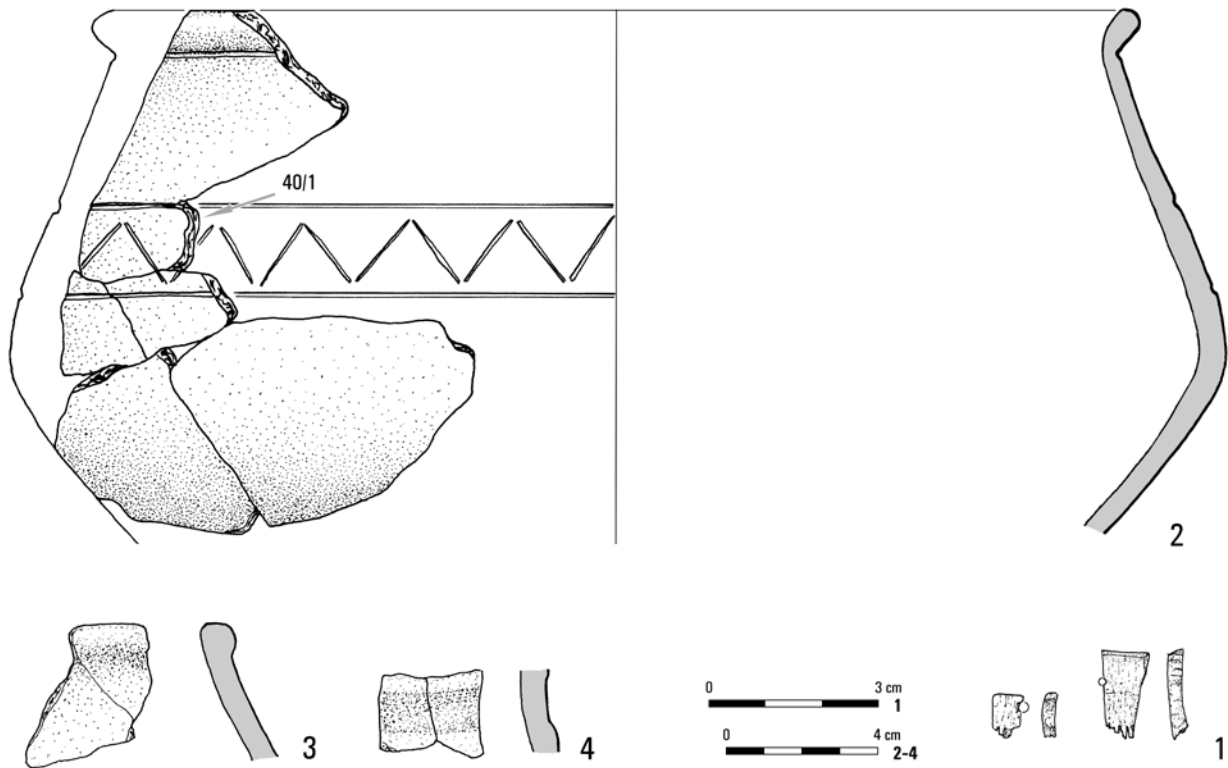

Obiekt 46D

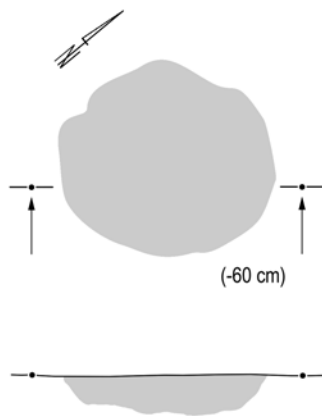

Tabl. XXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 46A–46D: 1–4 – szkło; 5 – poroże; 6, 9 – glina. Obiekt 46A: 1 – stop miedzi; 3–8 – glina. Obiekt 44D: 1 – żelazo. Fot.: K. Żołędziowski (46D/1, rTG)

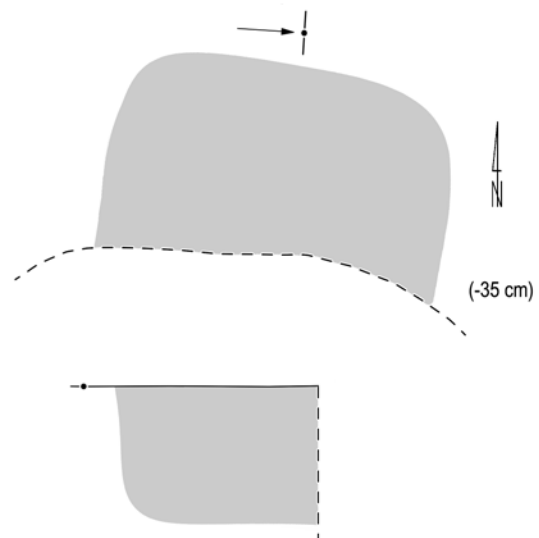
Obiekt 46B

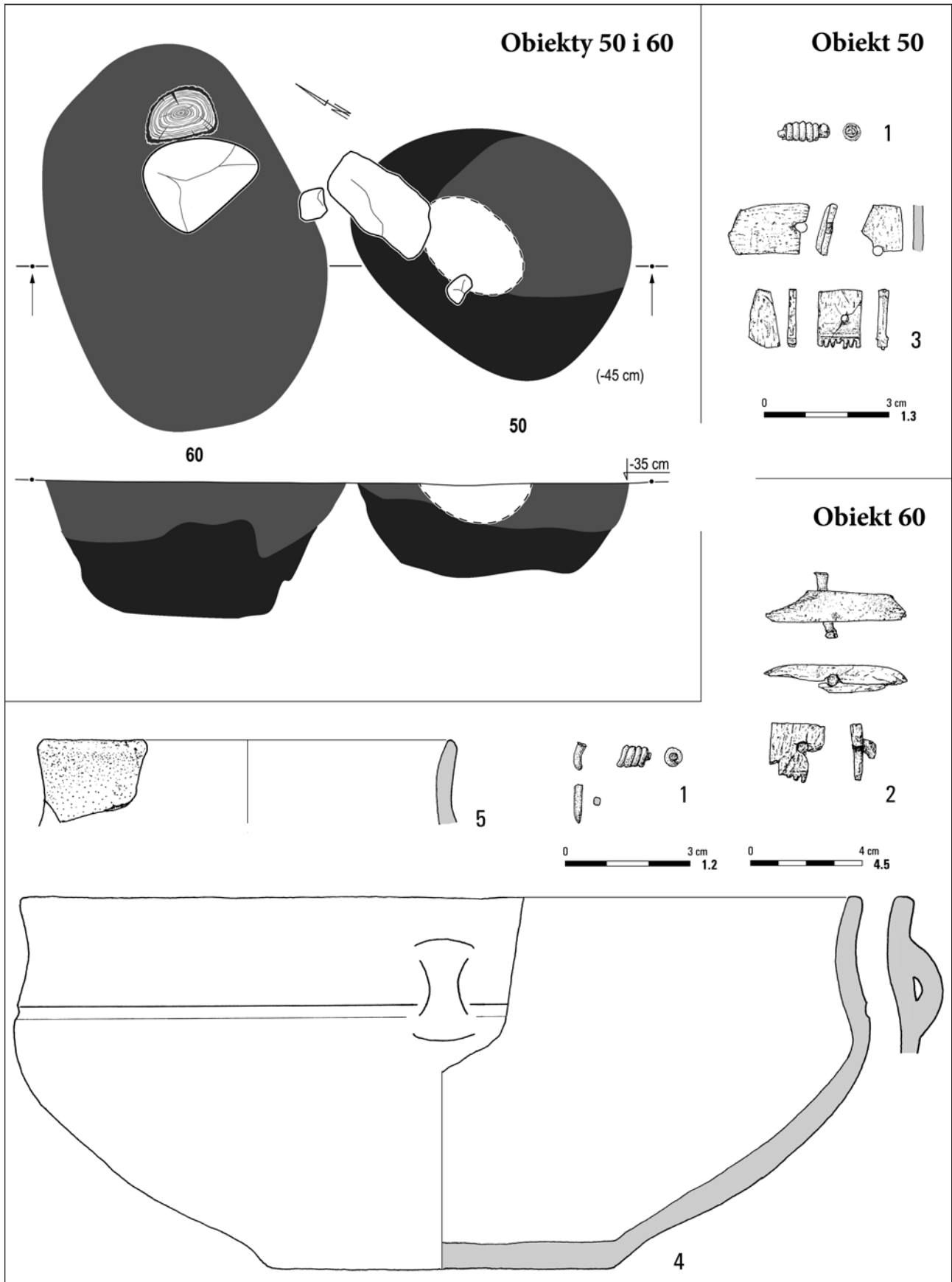
Obiekt 48

Obiekt 53

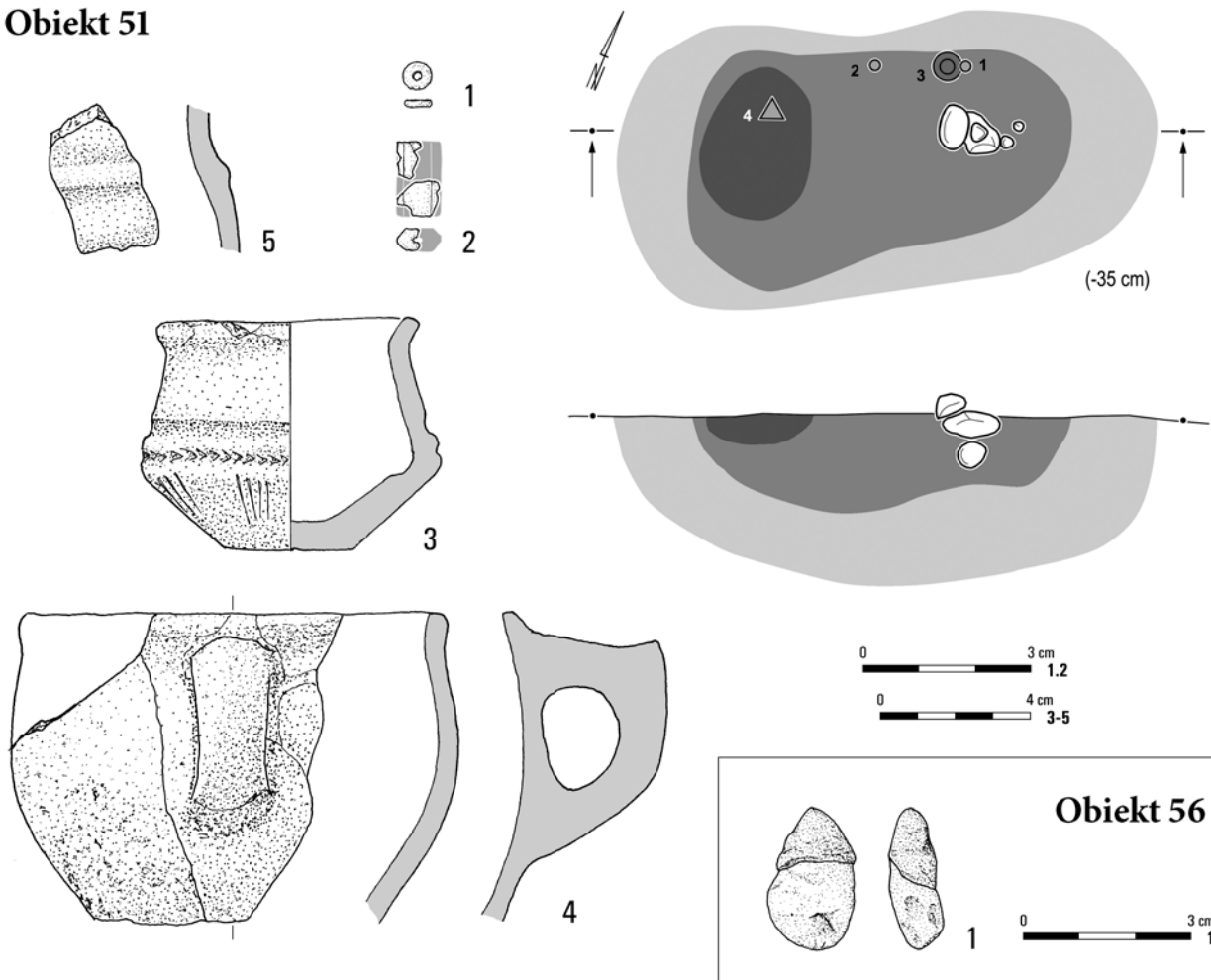

Tabl. XXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 46B: 1 – poroże; 2-4 – glina. Obiekt 48. Obiekt 53

Tabl. XXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 50 i 60. Obiekt 50: 1 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi. Obiekt 60: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 4, 5 – glina

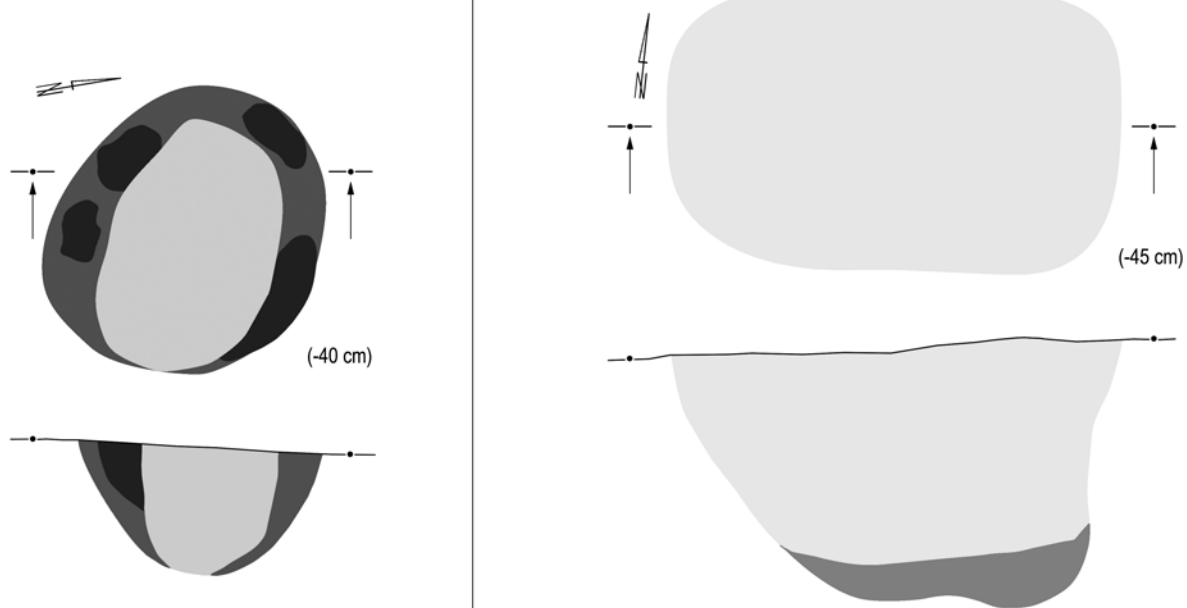
Obiekt 51

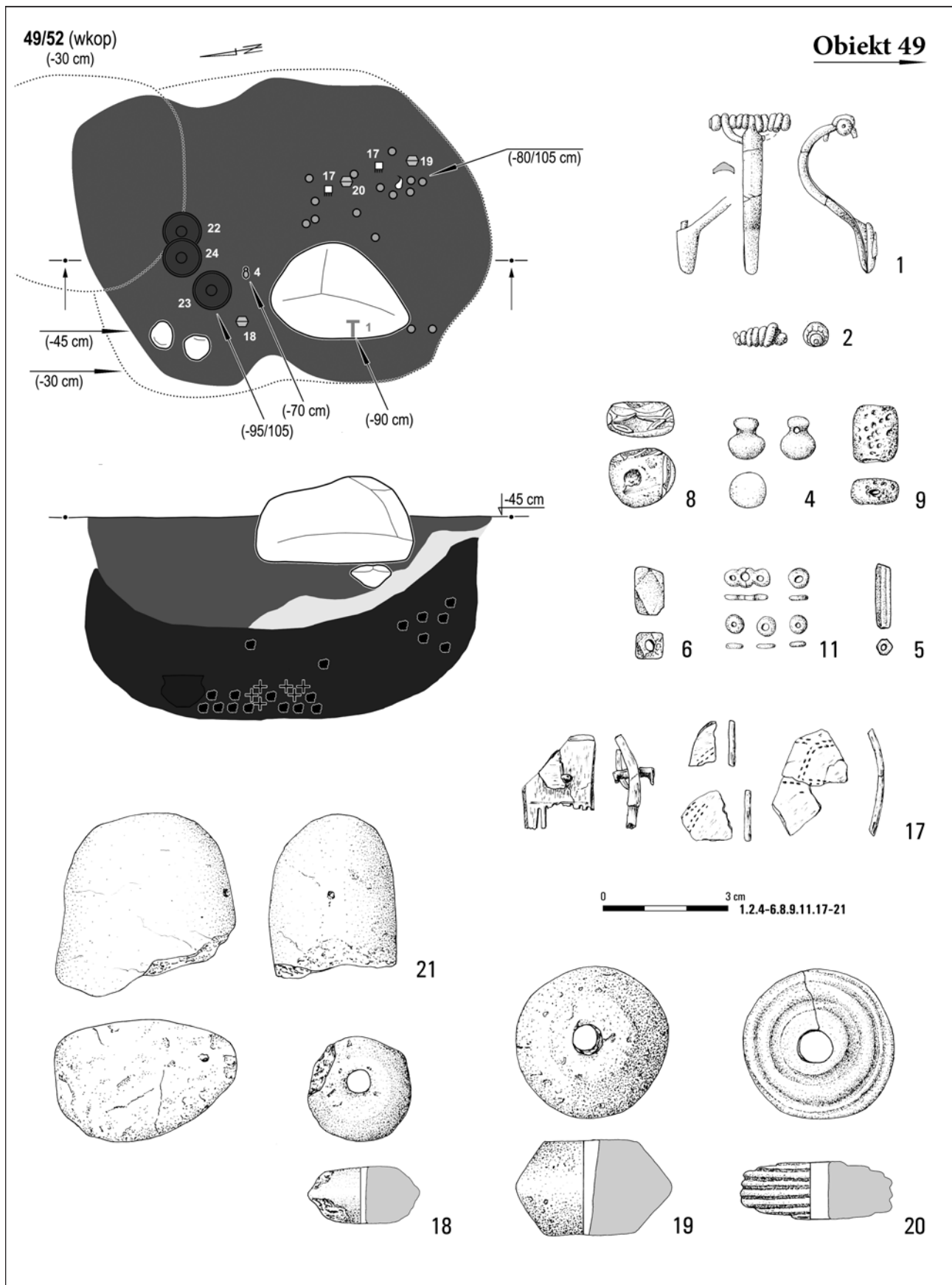
Obiekt 56

Obiekt 55

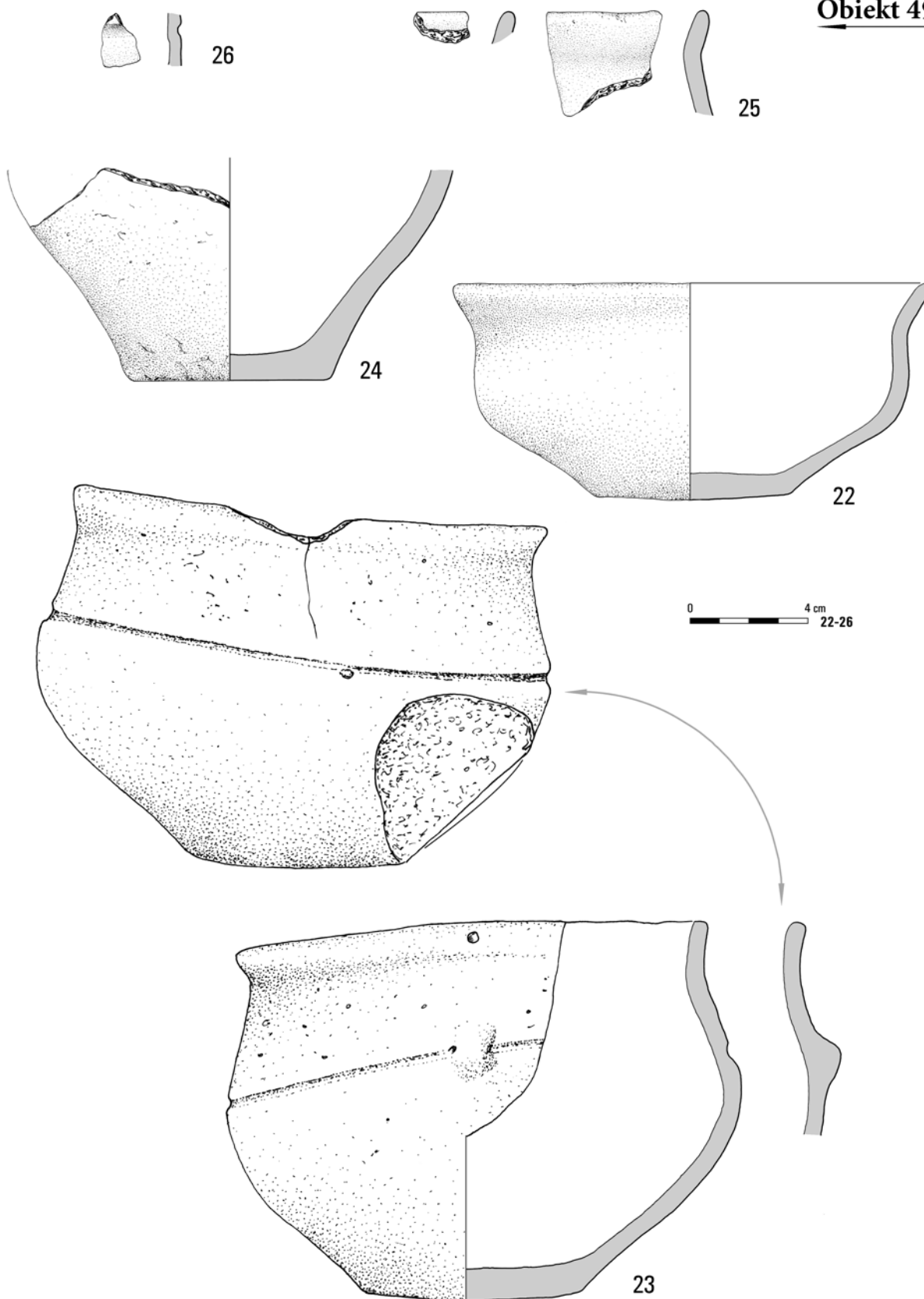

Tabl. XXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 51: 1, 2 – szkło; 3-5 – glina. Obiekt 55. Obiekt 56: 1 – szkło

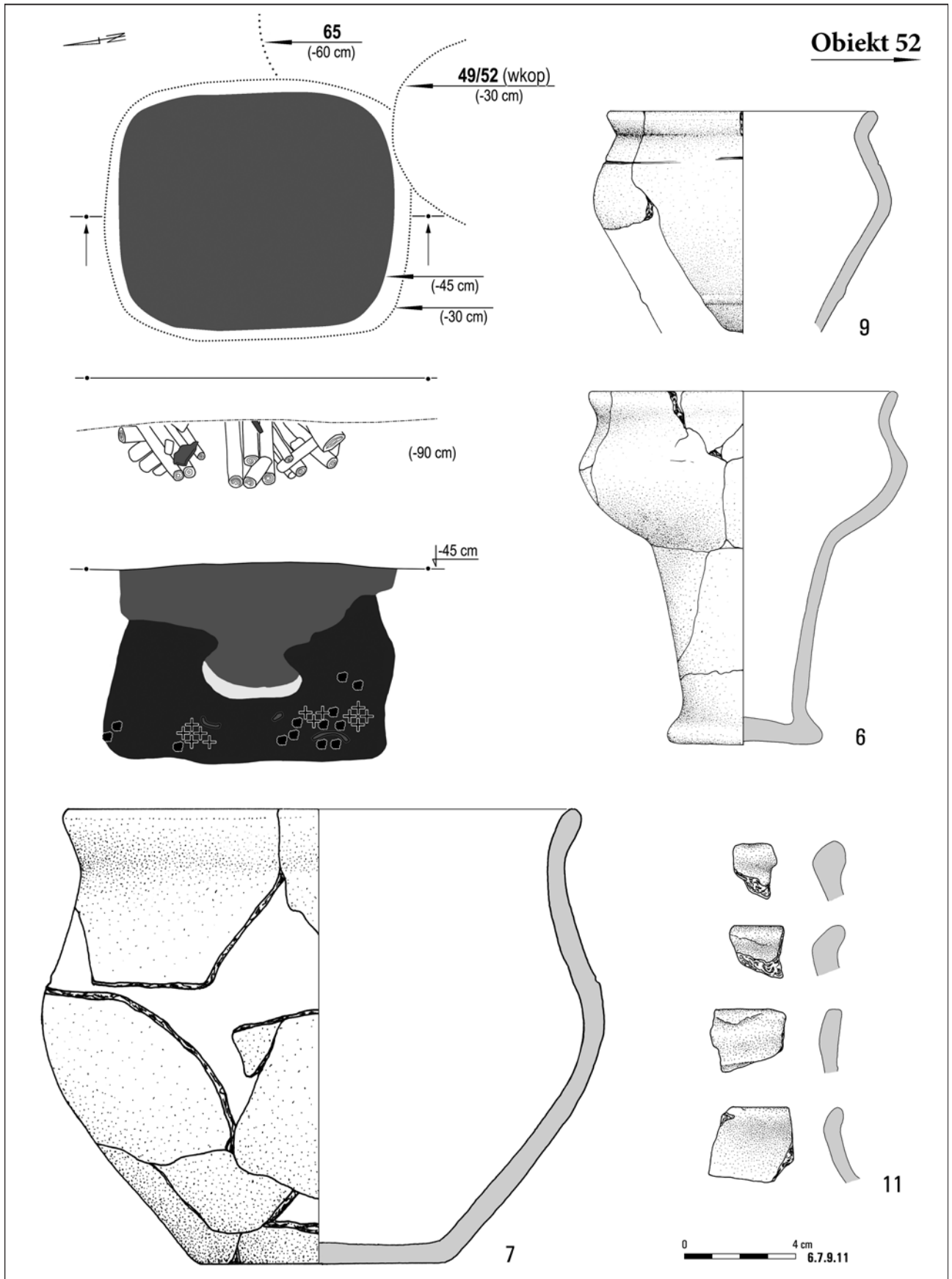

Tabl. XXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 49: 1 – stop miedzi; 2 – srebro; 4 – bursztyn; 5, 6, 8, 9, 11 – szkło; 17 – poroże/stop miedzi; 18, 19 – glina; 20, 21 – kamień

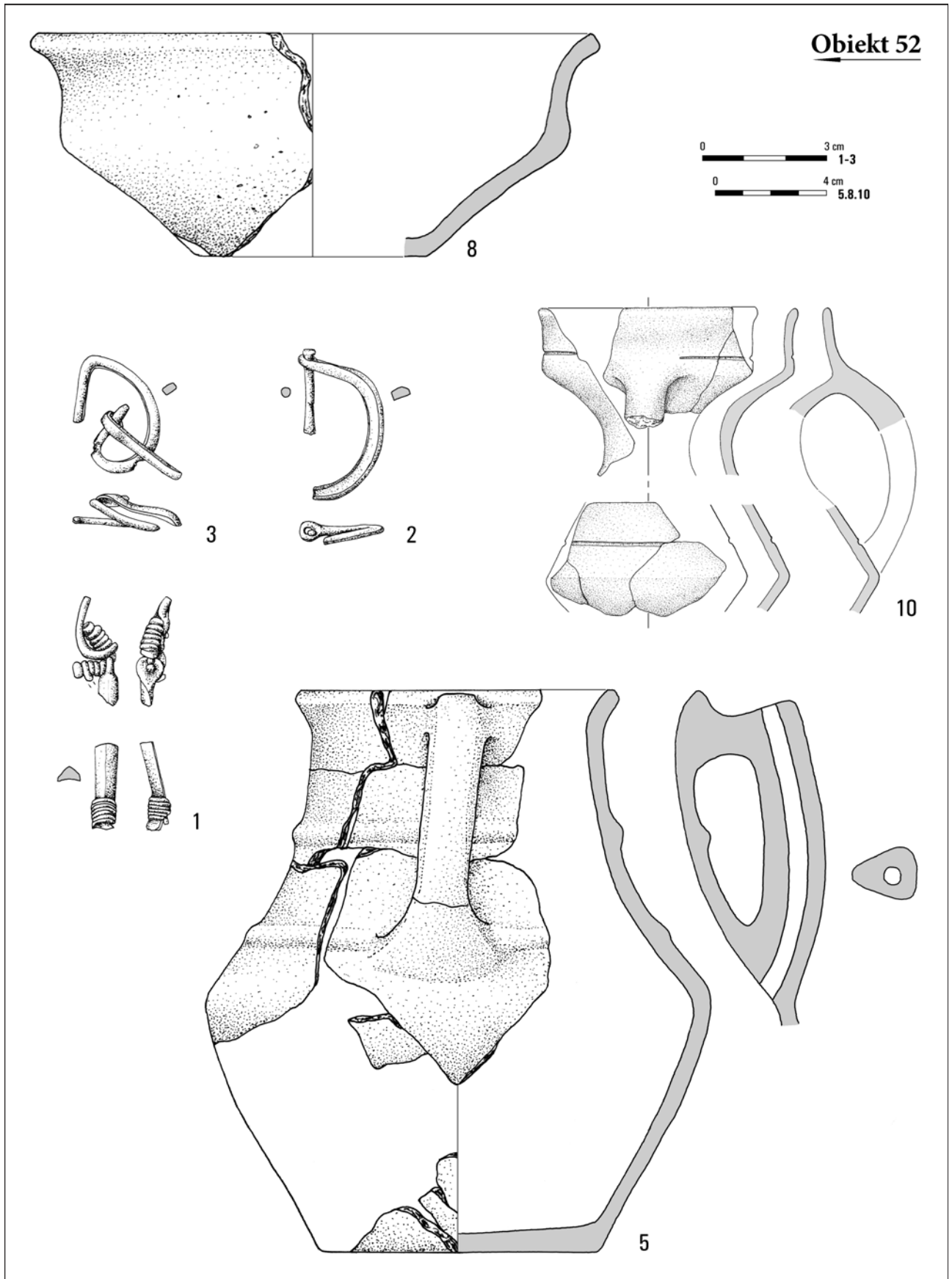
Obiekt 49

Tabl. XXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 49: 22-26 – glina

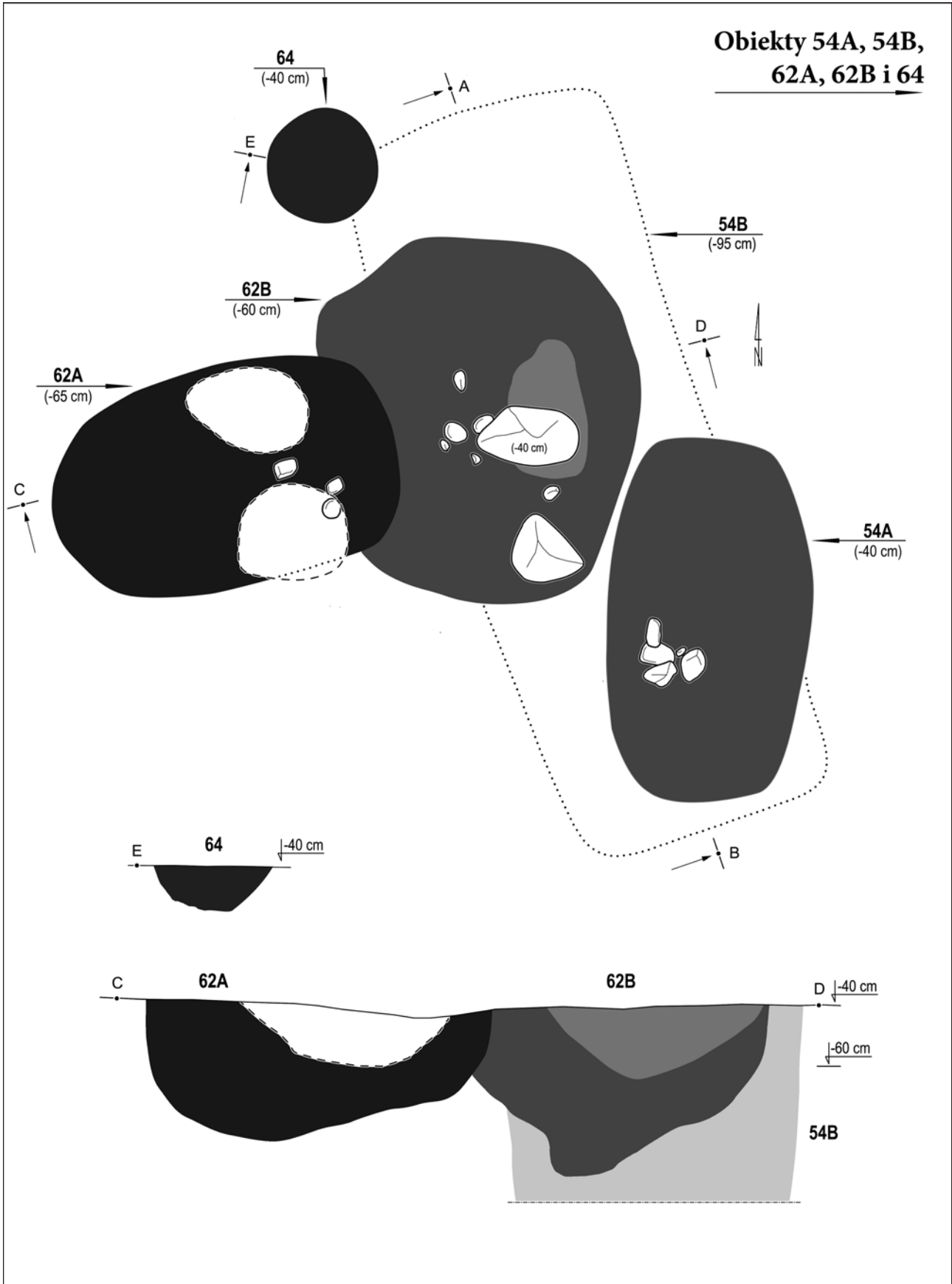

Tabl. XXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 52: 6, 7, 9, 11 – glina

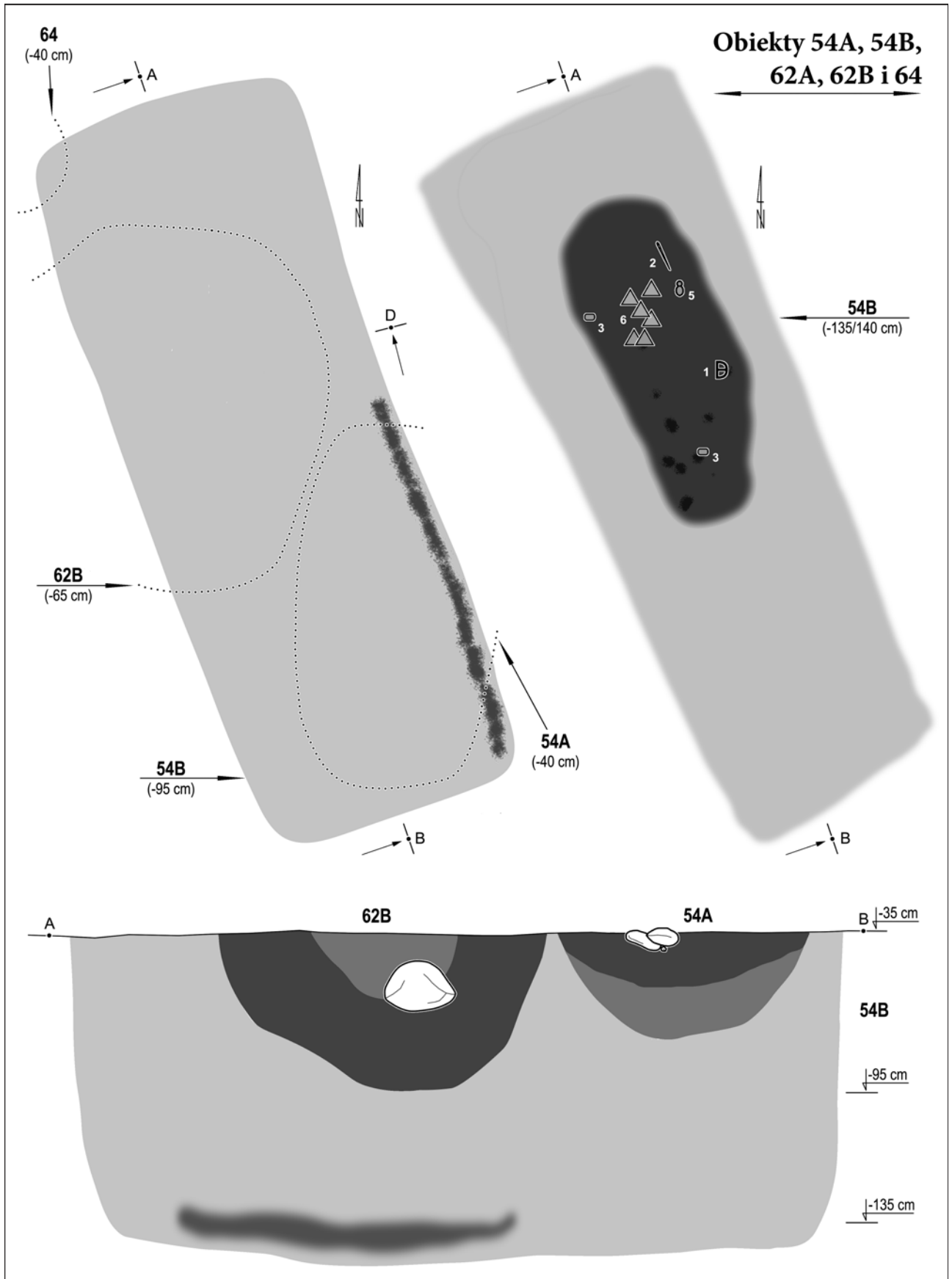

Tabl. XXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 52: 1-3 – stop miedzi; 5, 8, 10 – glina

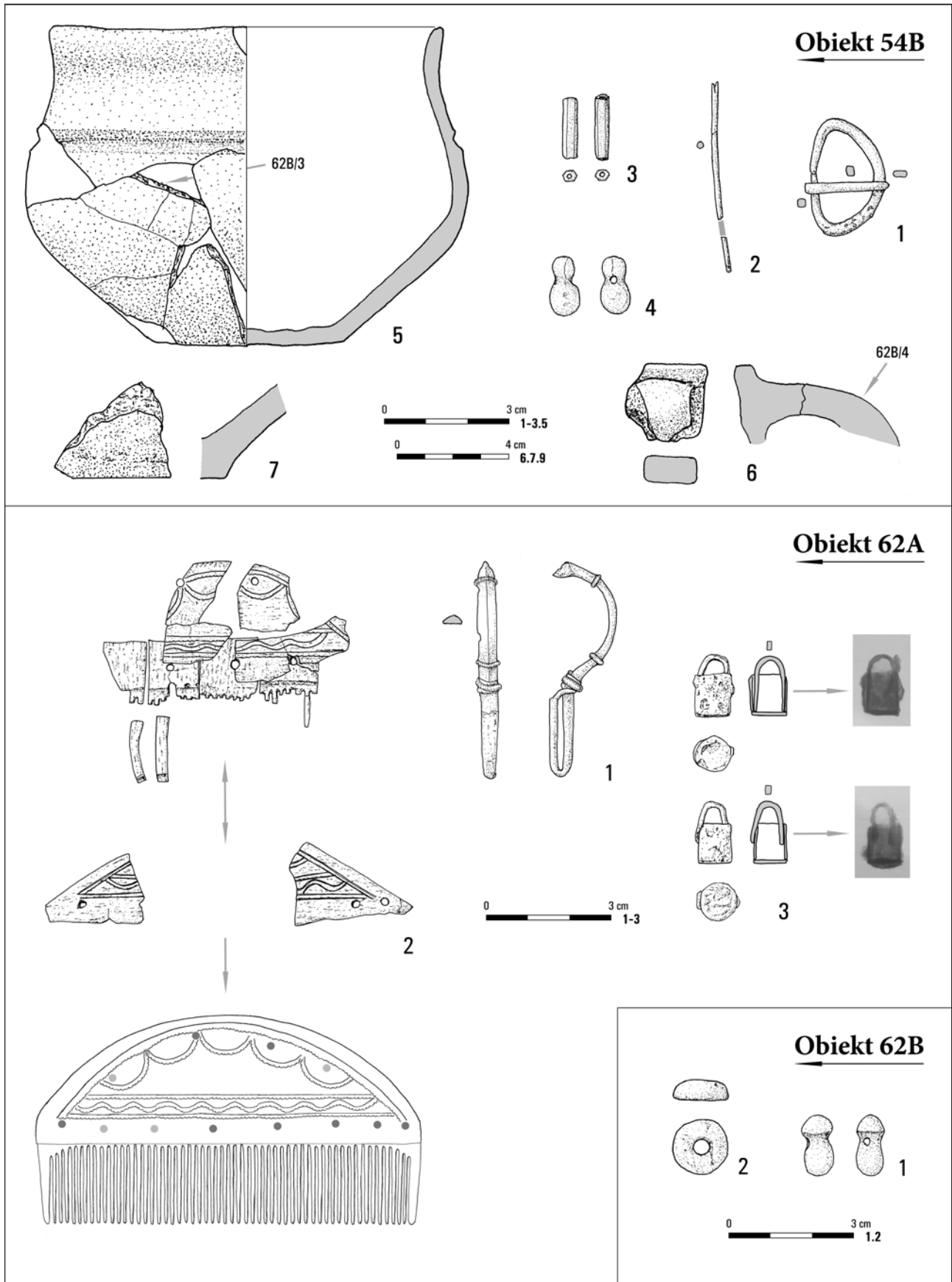

Tabl. XXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 54A, 54B, 62A, 62B i 64

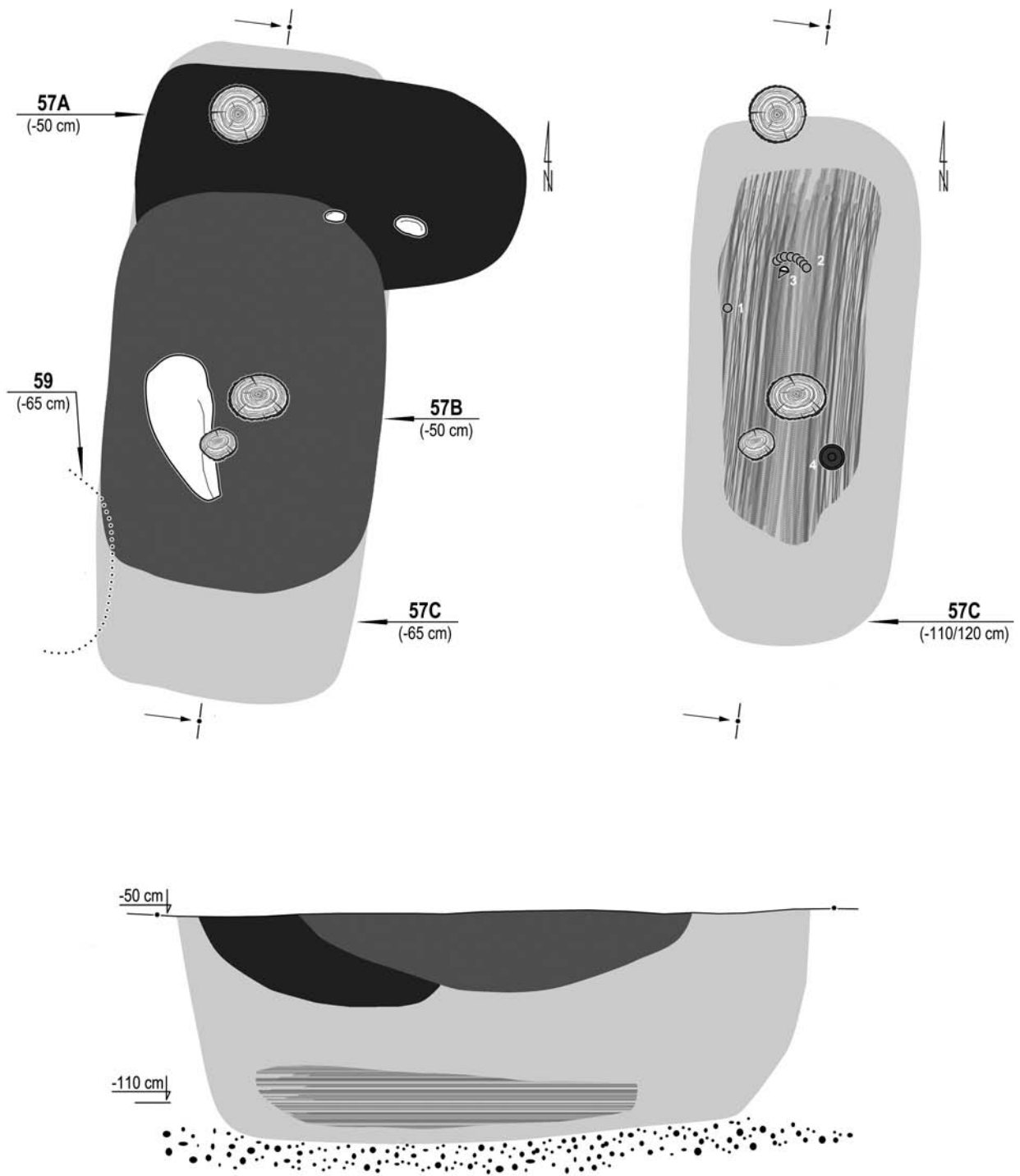

Tabl. XXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 54A, 54B, 62A, 62B i 64

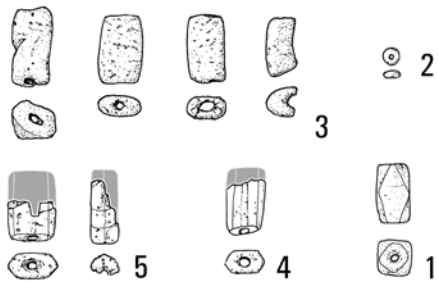
Tabl. XXXIV. Jartypany, stan. 2. Obiekt 54B: 1, 2 – stop miedzi; 3 – szkło; 5 – bursztyn; 6, 7, 9 – glina. Obiekt 62A: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/żelazo; 3 – żelazo. Obiekt 62B: 1, 2 – bursztyn. Fot.: W. Weker (62A/3, RTG)

Obiekty 57A, 57B i 57C

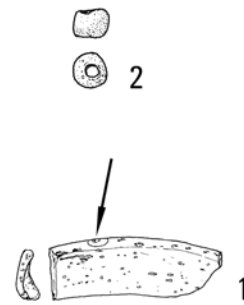
Tabl. XXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 57A, 57B i 57C

Obiekt 57A

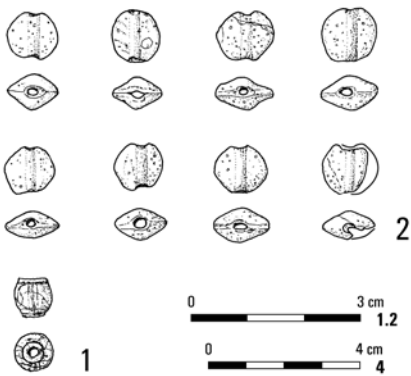
0 3 cm 1-5

Obiekt 57B

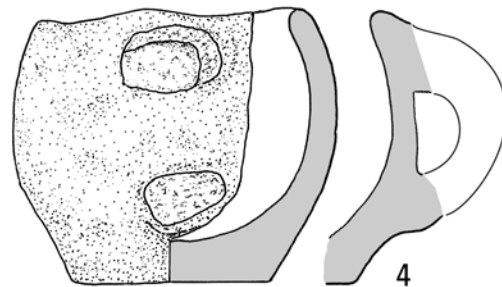

0 3 cm 1.2

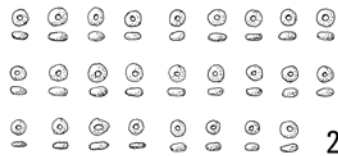
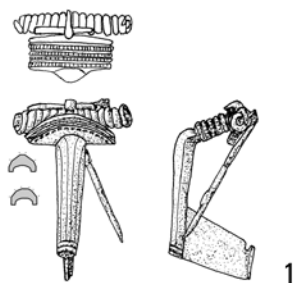
Obiekt 57C

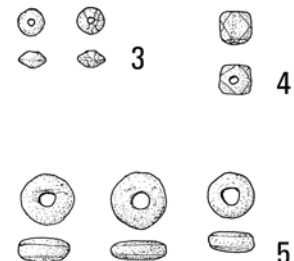
0 3 cm 1.2
0 4 cm 4

Obiekt 58

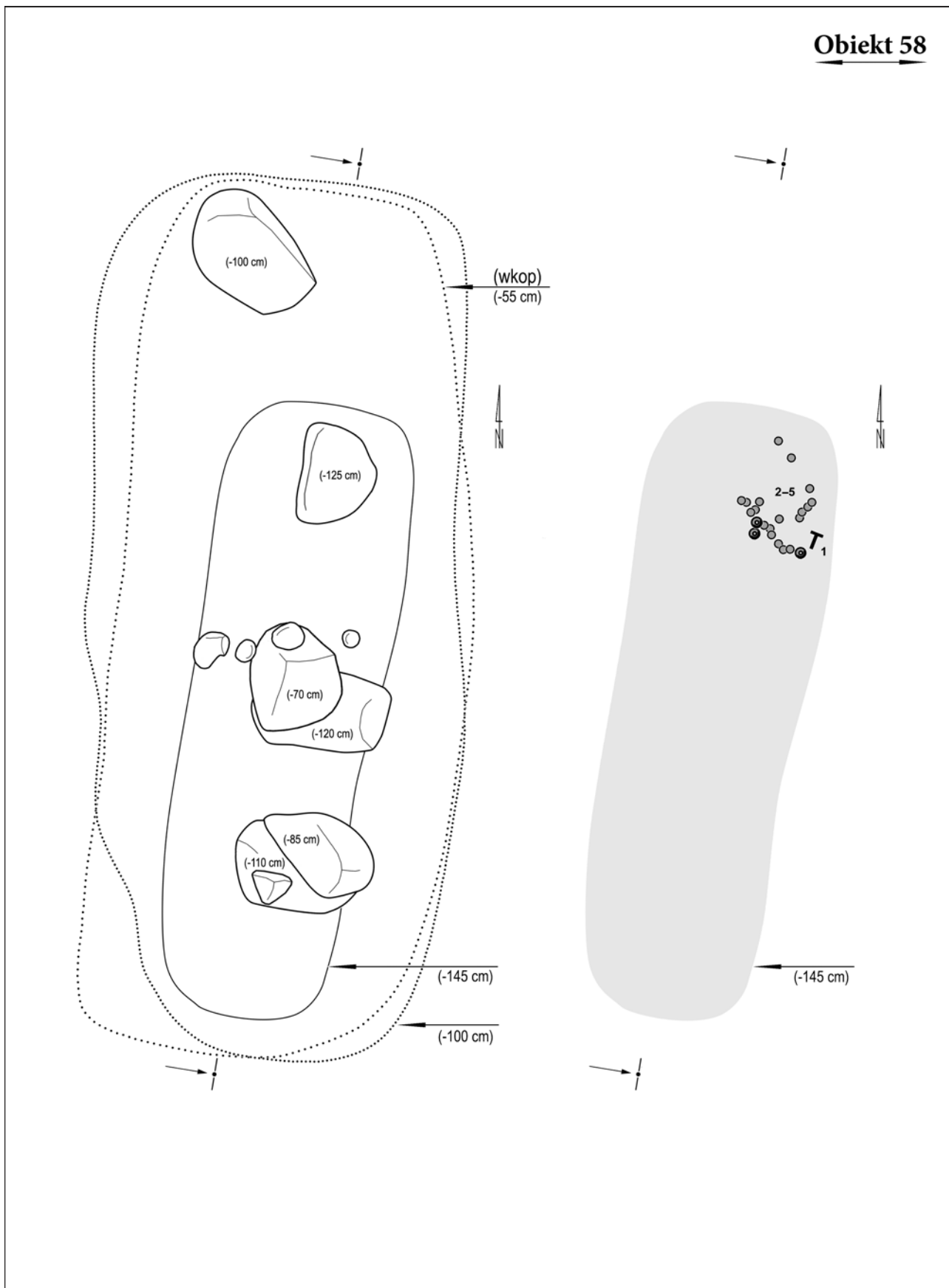

0 3 cm 1-5

Tabl. XXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 57A: 1-5 – szkło. Obiekt 57B: 1, 2 – szkło. Obiekt 57C: 1 – szkło/metal; 2 – szkło. Obiekt 58: 1 – stop miedzi; 2-4 – szkło; 5 – bursztyn

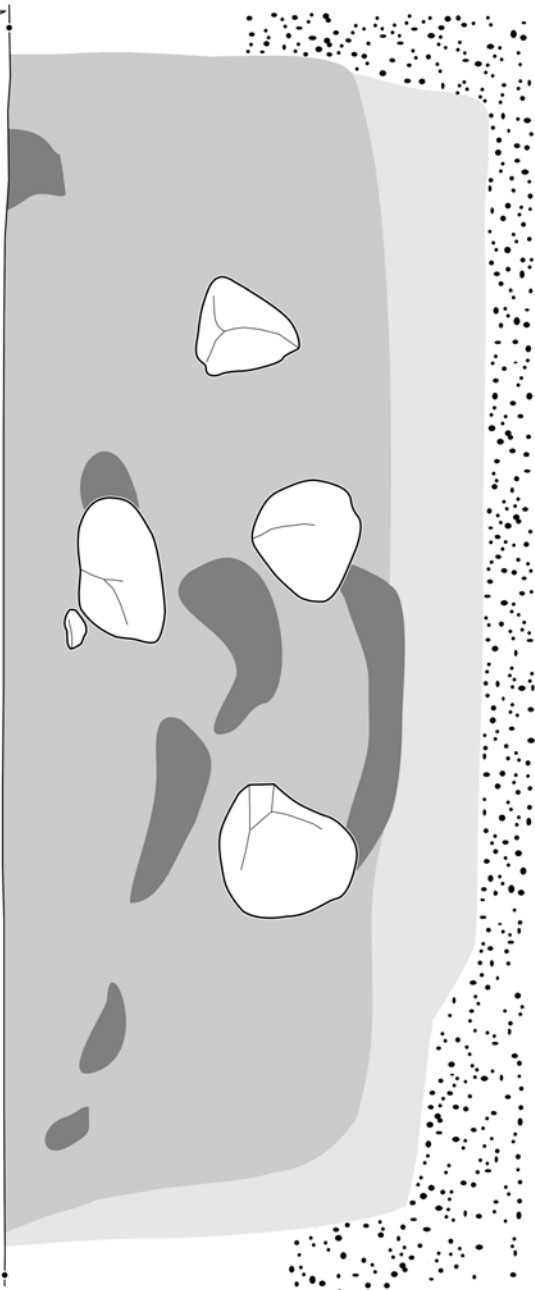
Obiekt 58

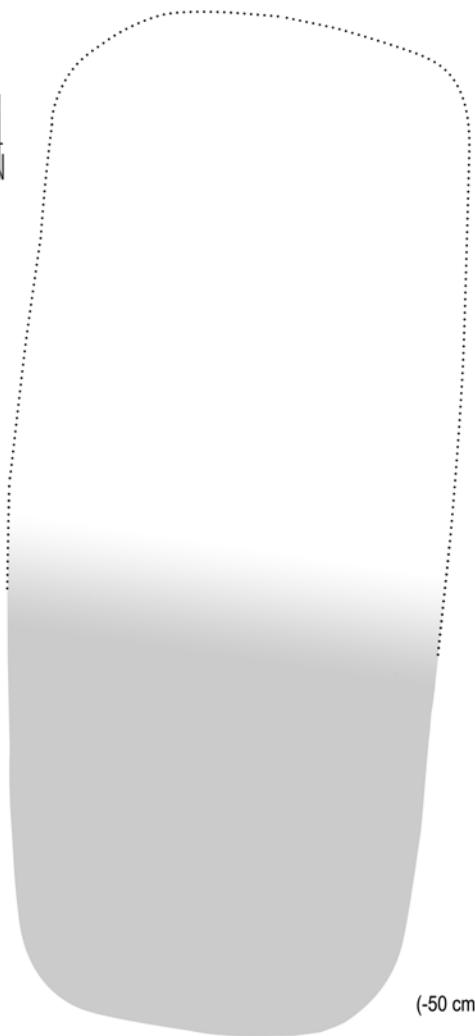
Tabl. XXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 58

Obiekt 58

↓-40 cm

Obiekt 67

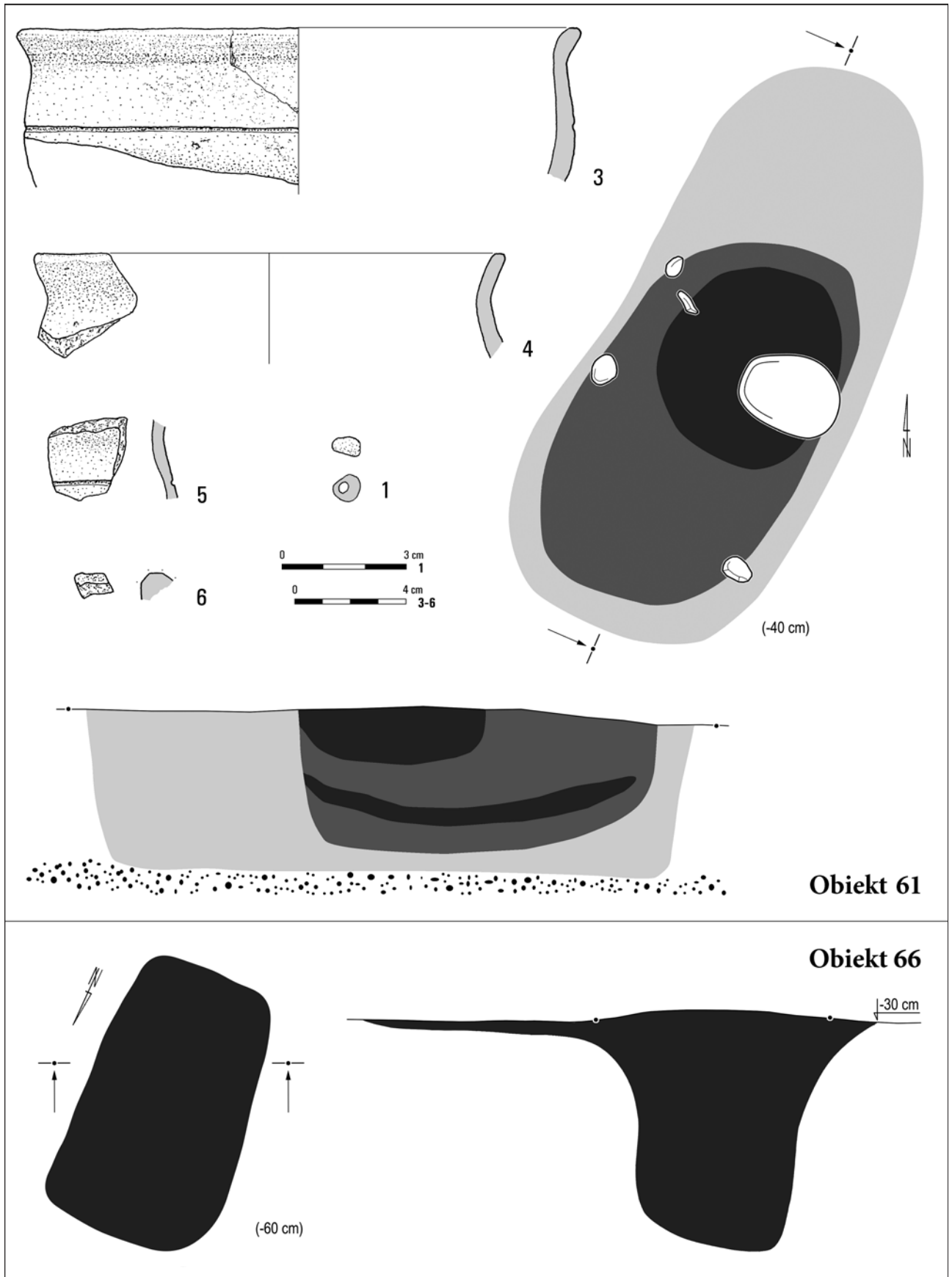
(-50 cm)

Obiekt 70

(-70 cm)

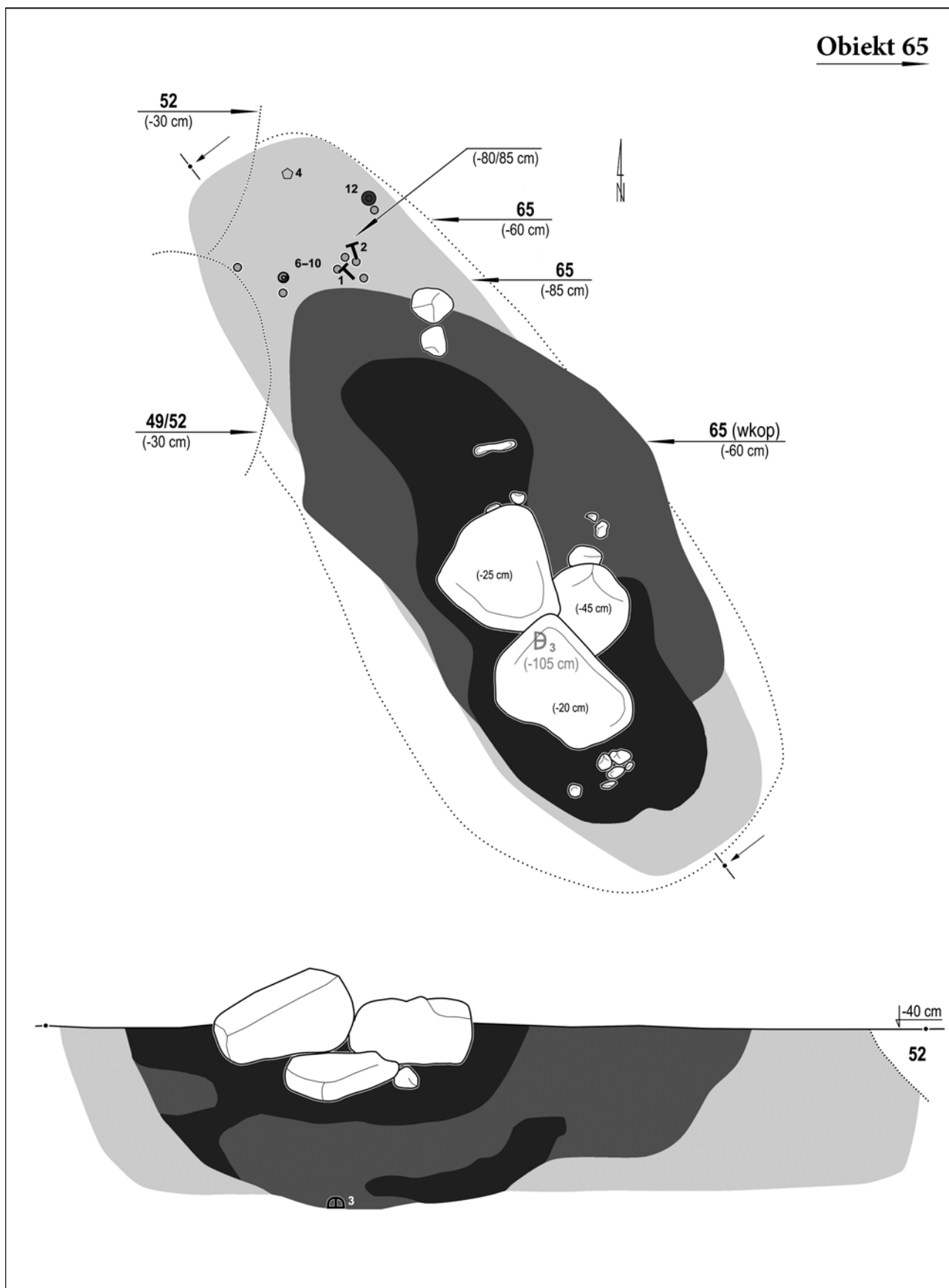
Tabl. XXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 58. Obiekt 67. Obiekt 70

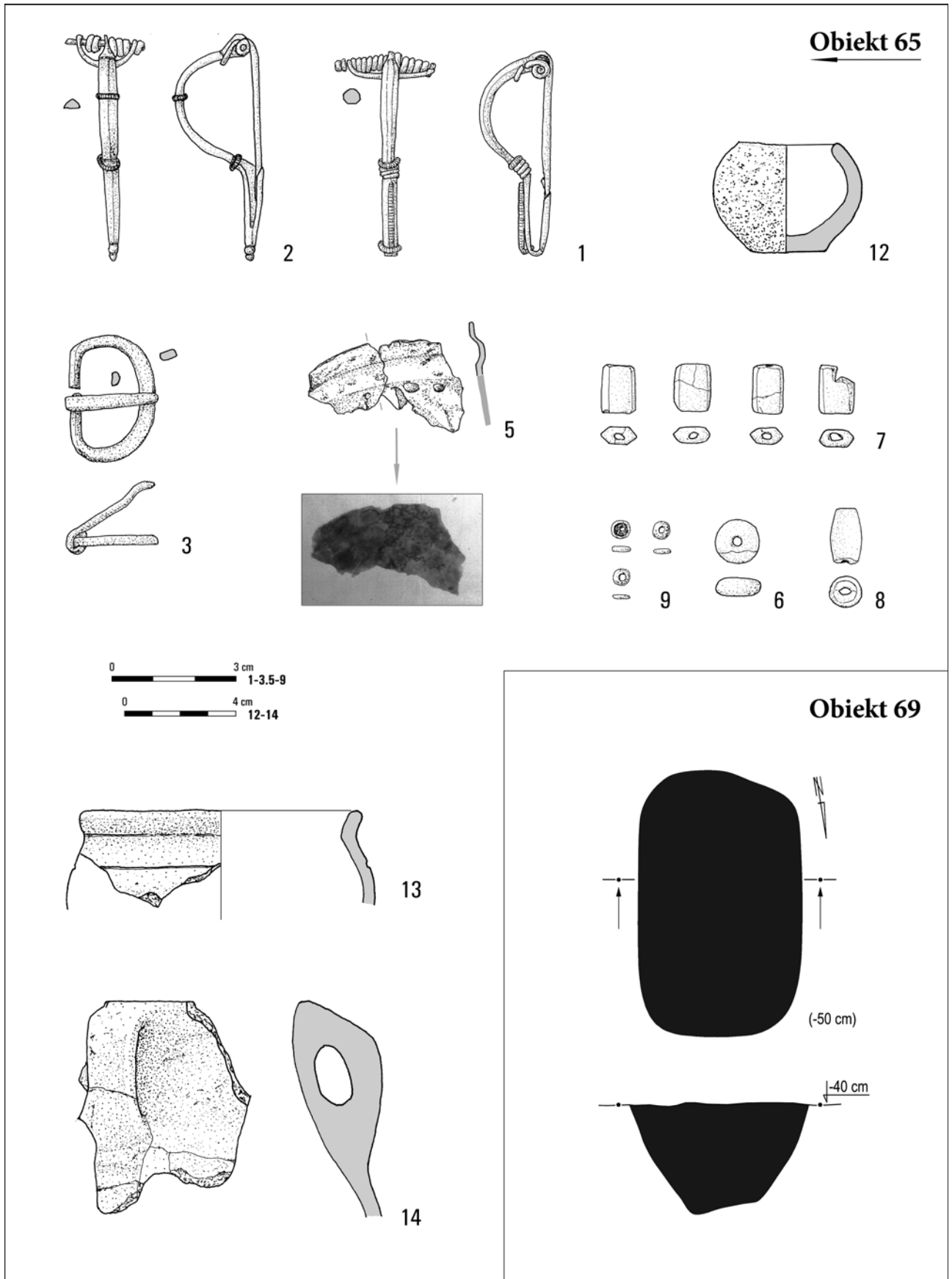
Tabl. XXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 61: 1 – szkło; 3-6 – glina. Obiekt 66

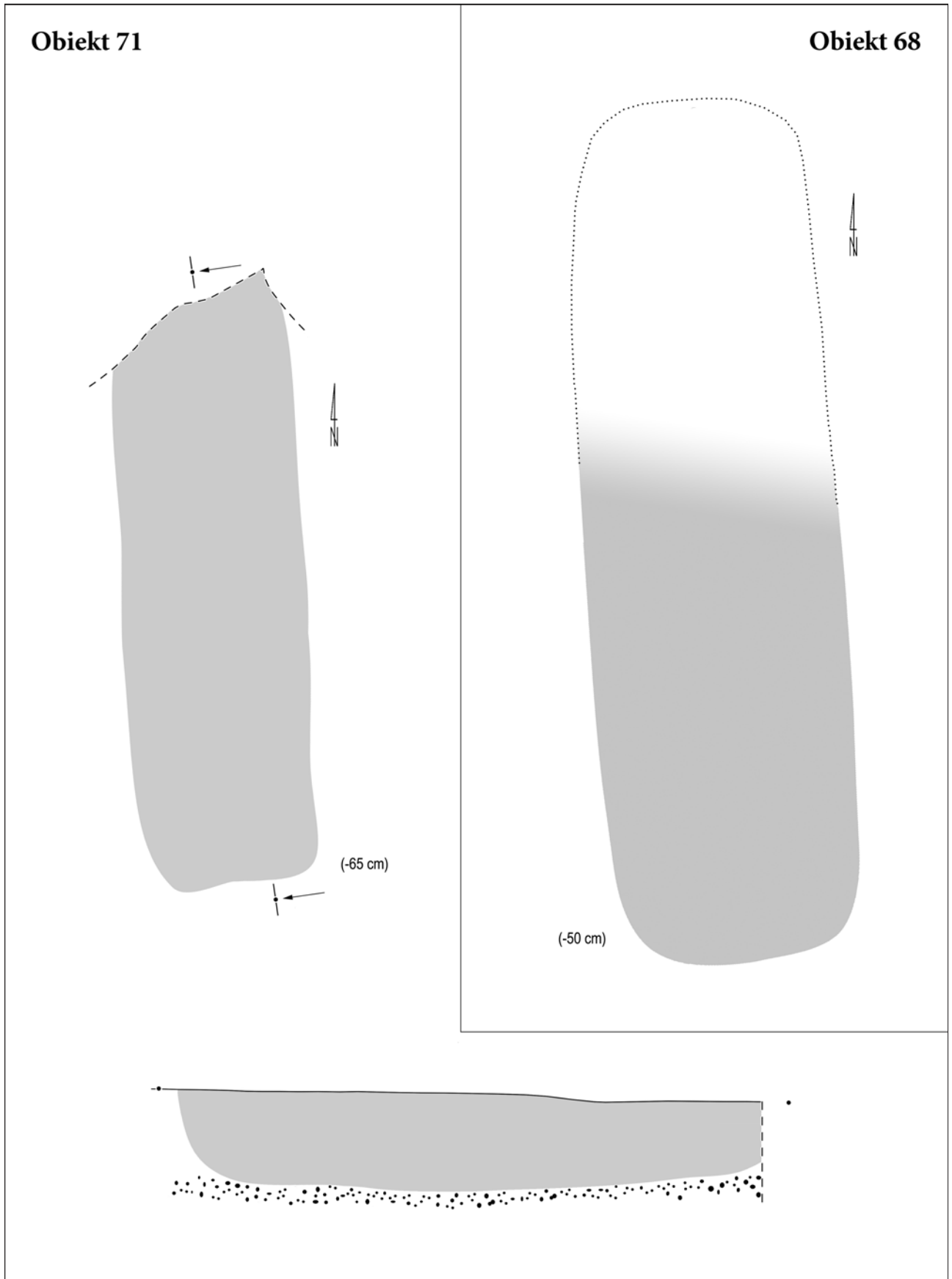
Obiekt 65

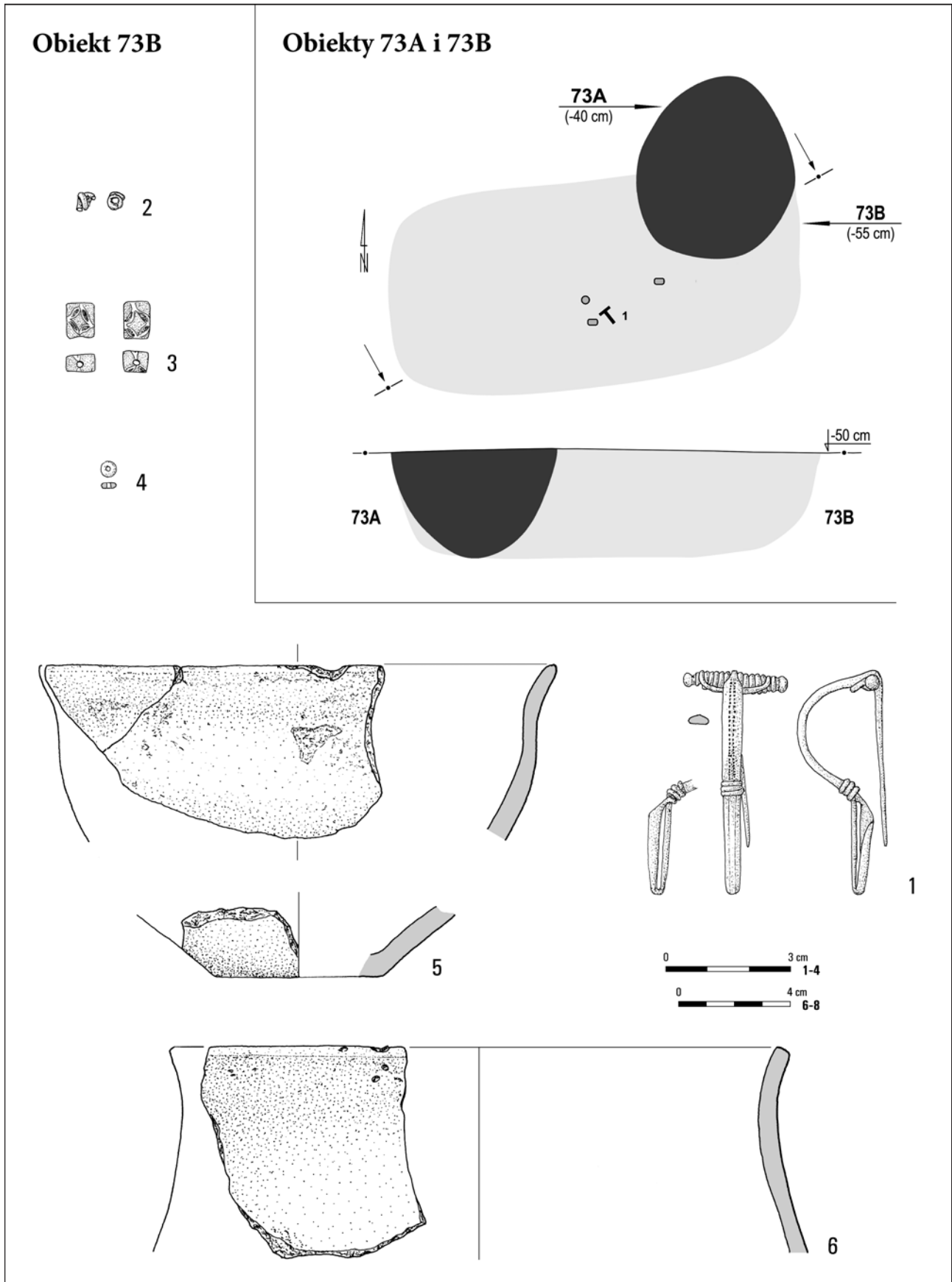
Tabl. XL. Jartypory, stan. 2. Obiekt 65

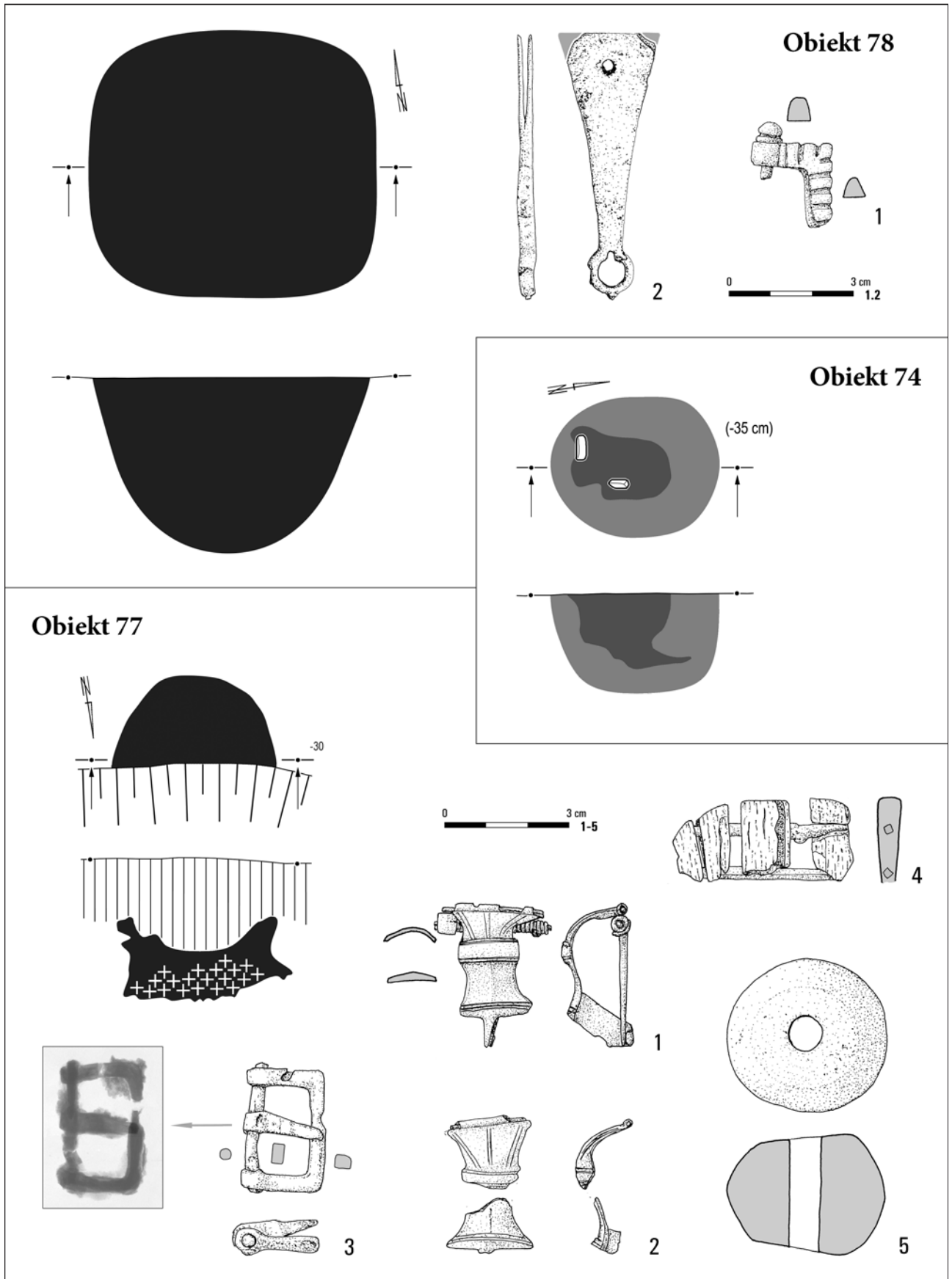
Tabl. XLI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 65: 1-3 – stop miedzi; 5 – żelazo; 6 – bursztyn; 7-9 – szkło; 13, 14 – glina. Obiekt 69.
Fot.: W. Weker (65/5, RTG)

Tabl. XLII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 68. Obiekt 71

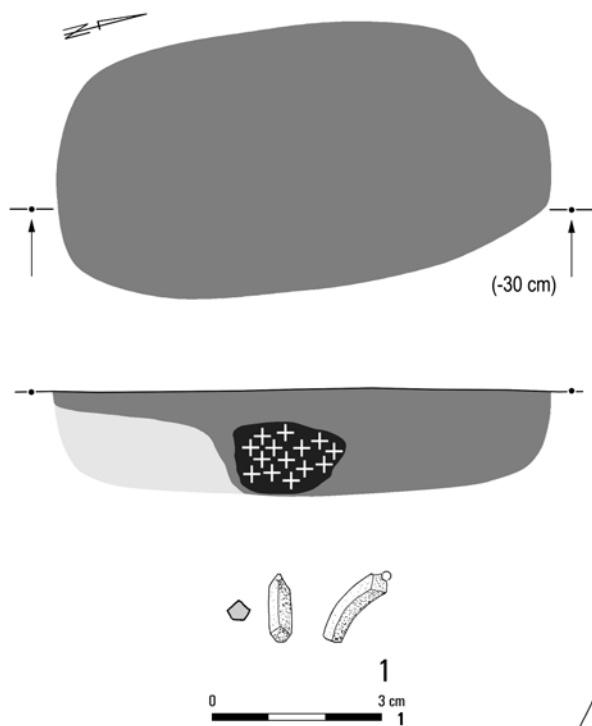

Tabl. XLIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 73A i 73B. Obiekt 73B: 1, 2 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 5, 6 – glina

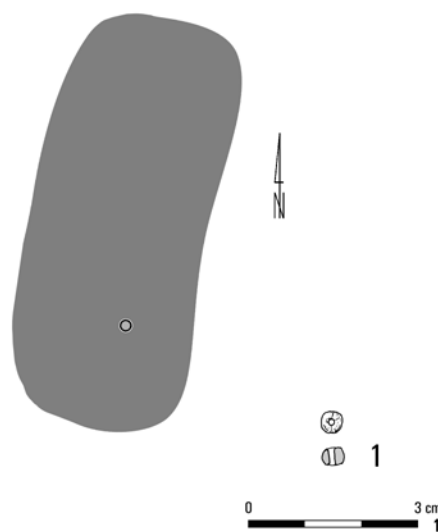

Tabl. XLIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 74. Obiekt 77: 1, 2 – stop miedzi; 3 – żelazo; 4 – poroże/żelazo; 5 – glina.
Obiekt 78: 1, 2 – stop miedzi. Fot.: W. Weker (77/3, RTG)

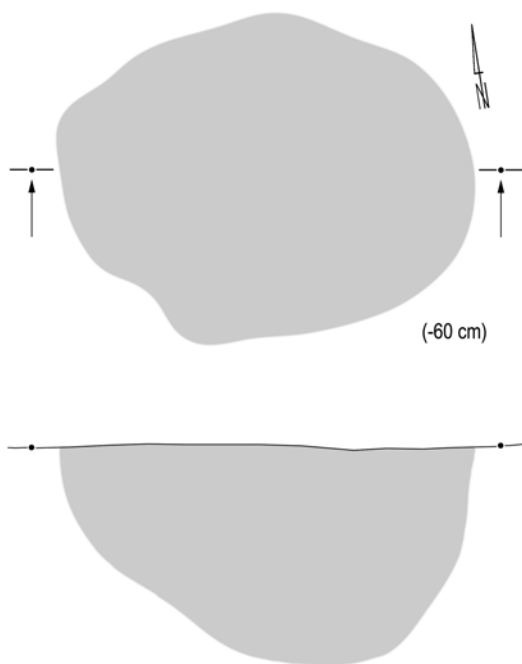
Obiekt 75

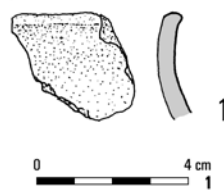
Obiekt 79

Obiekt 76

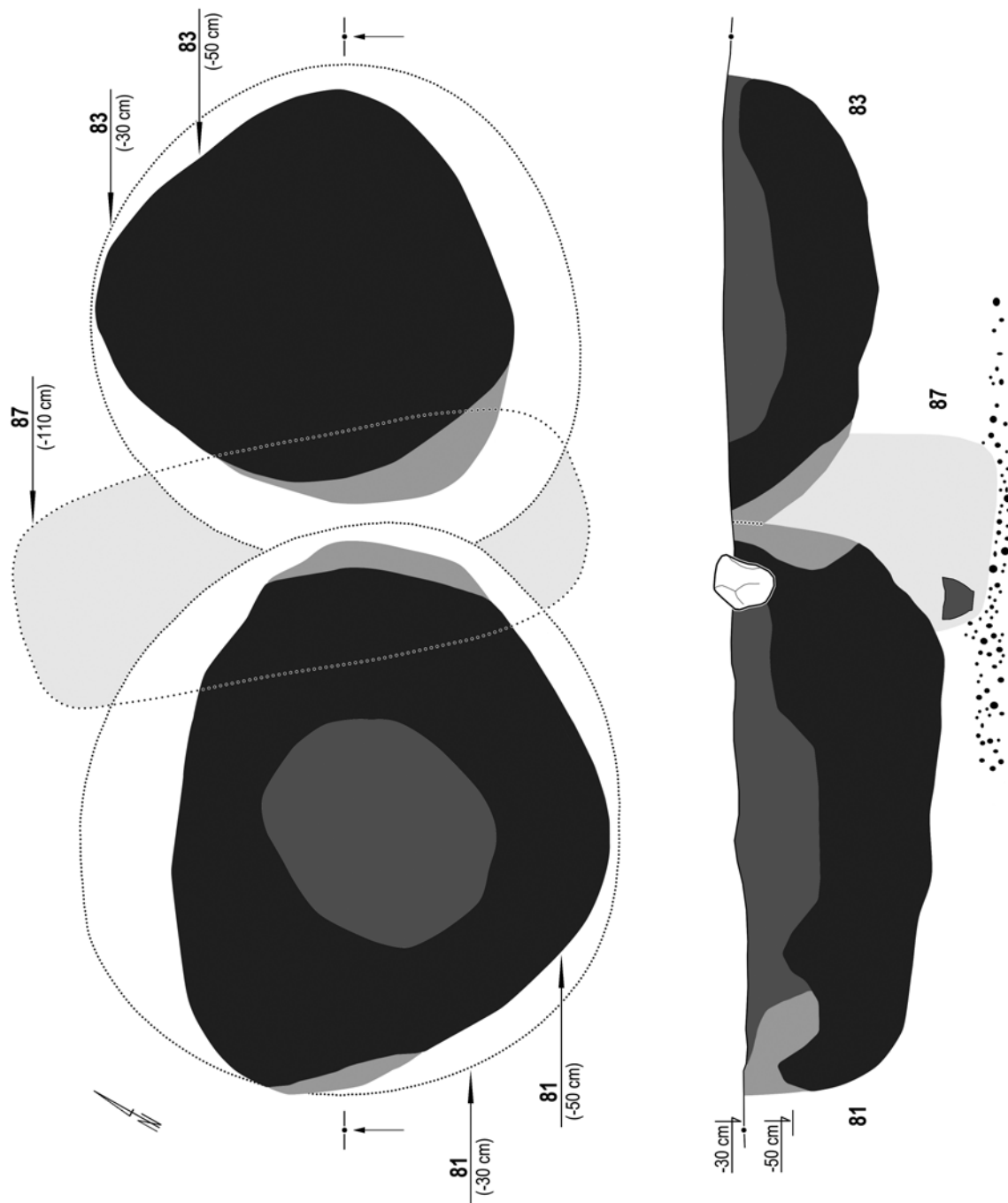

Obiekt 80

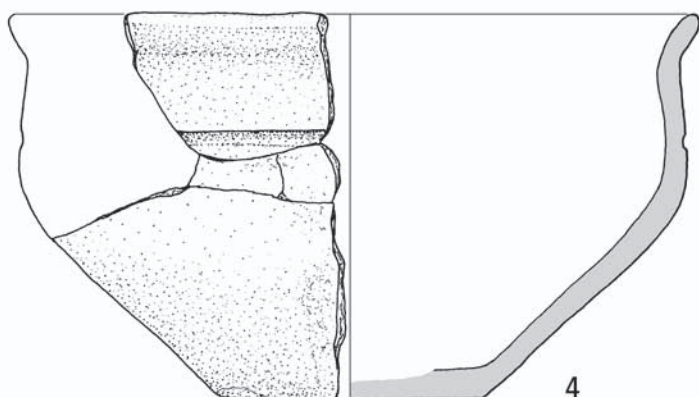
Tabl. XLV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 75: 1 – stop miedzi. Obiekt 76. Obiekt 79: 1 – szkło. Obiekt 80: 1 – glina

Obiekty 81, 83 i 87

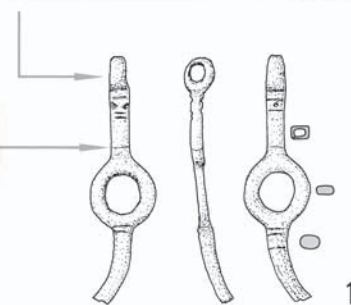

Tabl. XLVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 81, 83 i 87

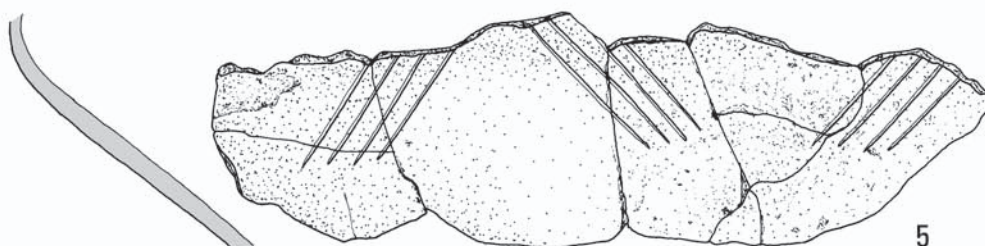
Obiekt 81

4

1

5

Obiekt 87

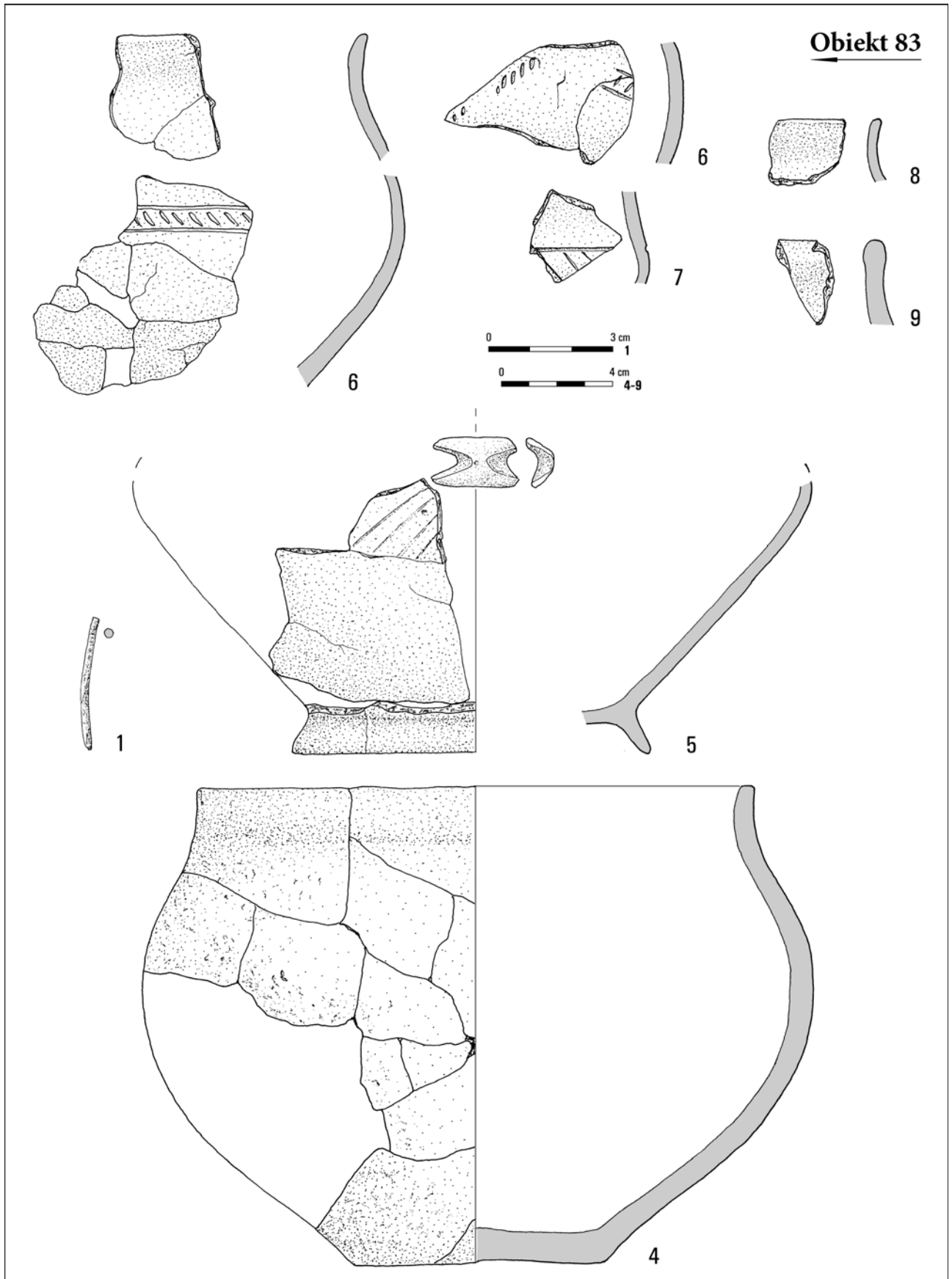
1

2

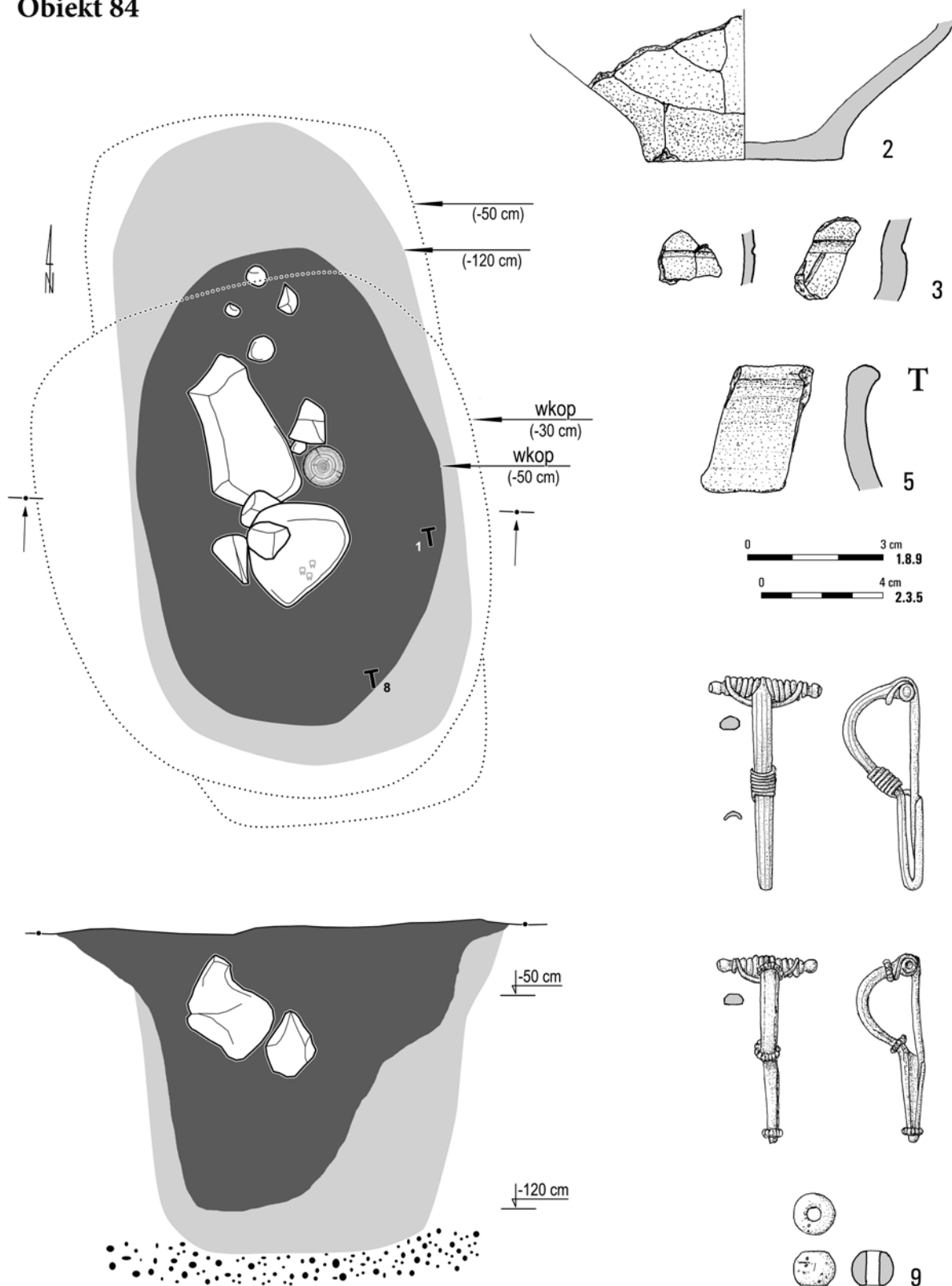
Tabl. XLVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 81: 1 – stop miedzi; 4, 5 – glina. Obiekt 87: 1 – stop miedzi; 2 – glina. Fot.: K. Witek (81/1)

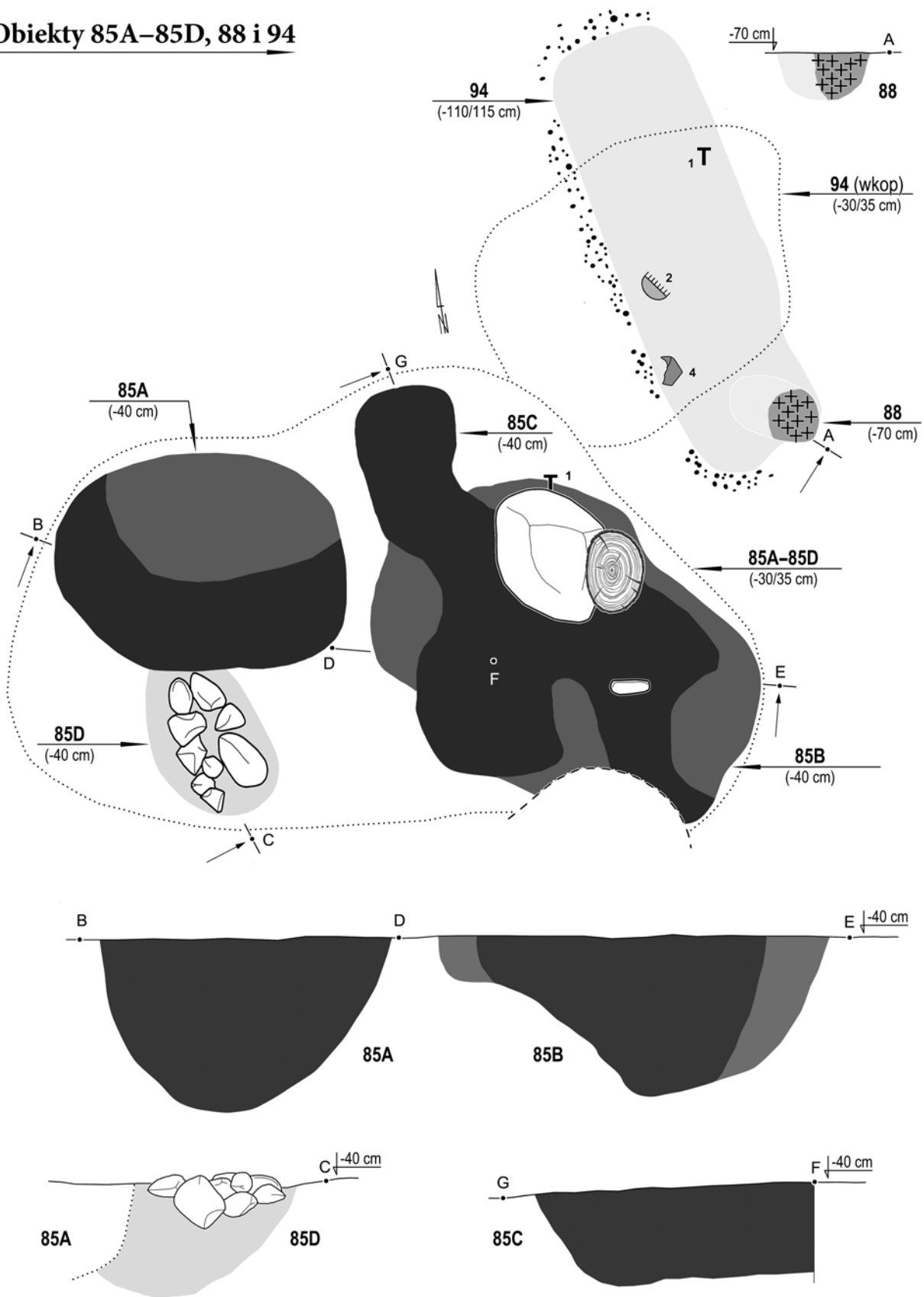
Tabl. XLVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 83: 1 – stop miedzi; 4-9 – glina

Obiekt 84

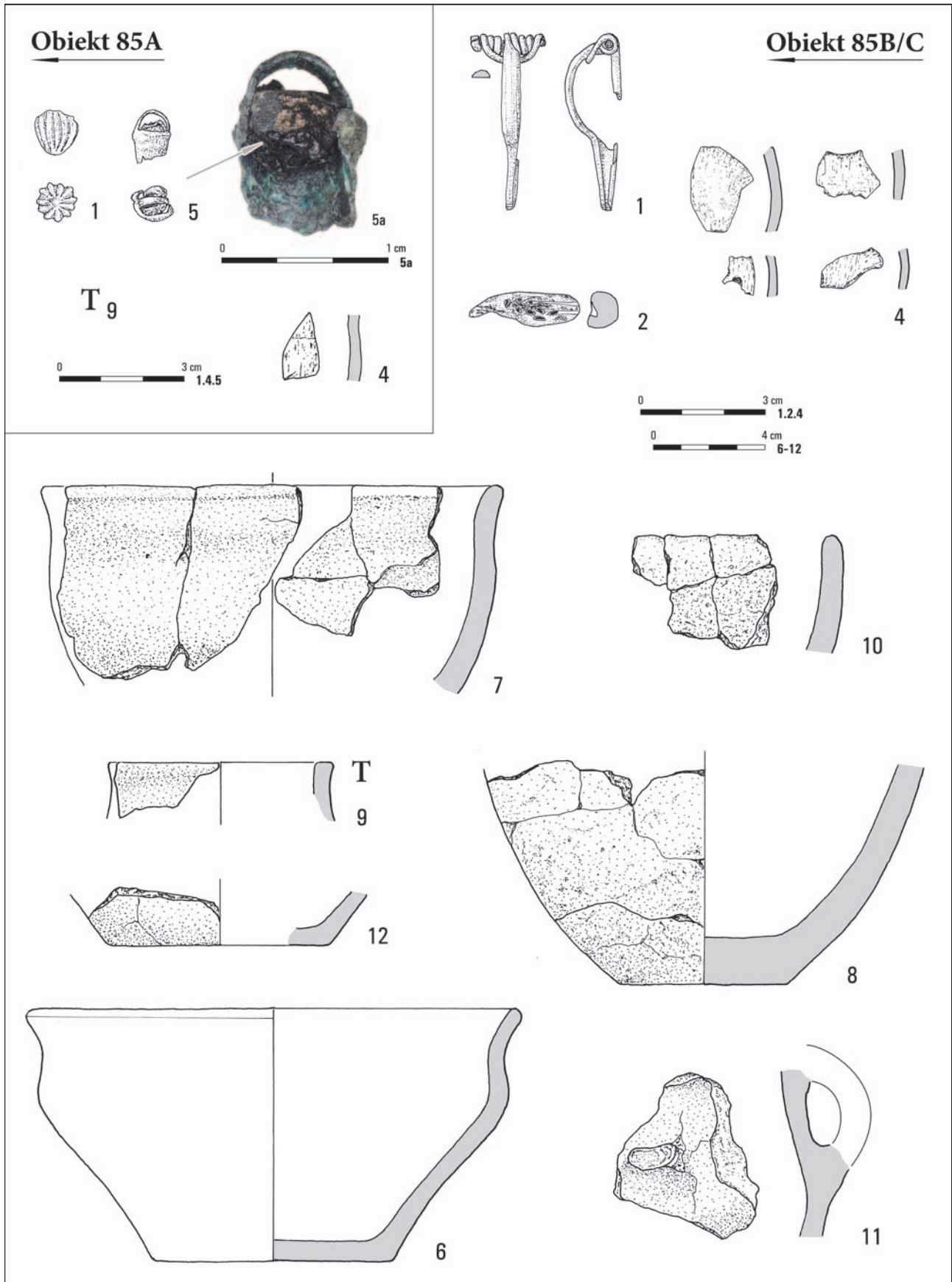

Tabl. XLIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 84: 1 – srebro; 2, 3, 5 – glina; 8 – stop miedzi; 9 – szkło

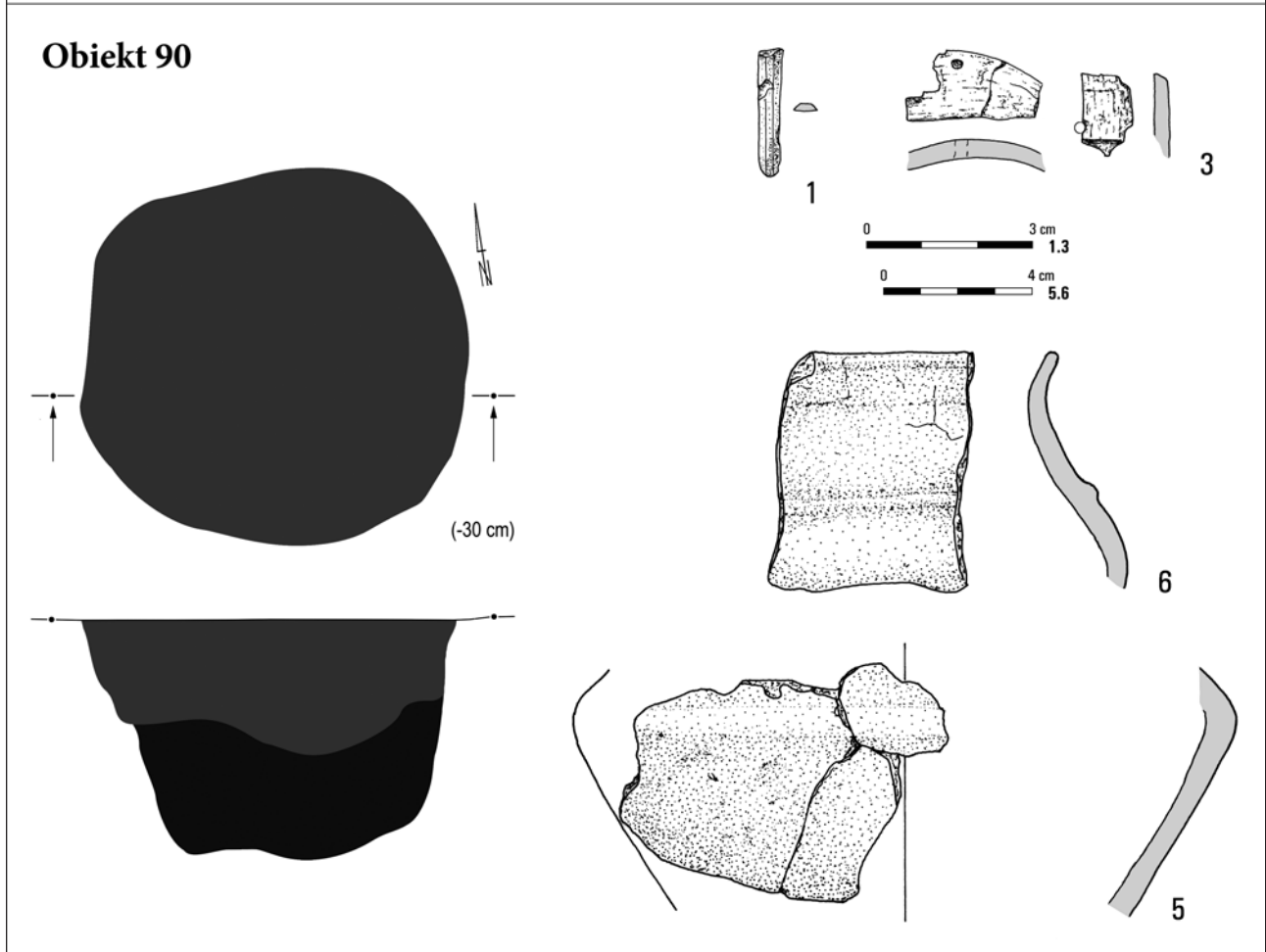
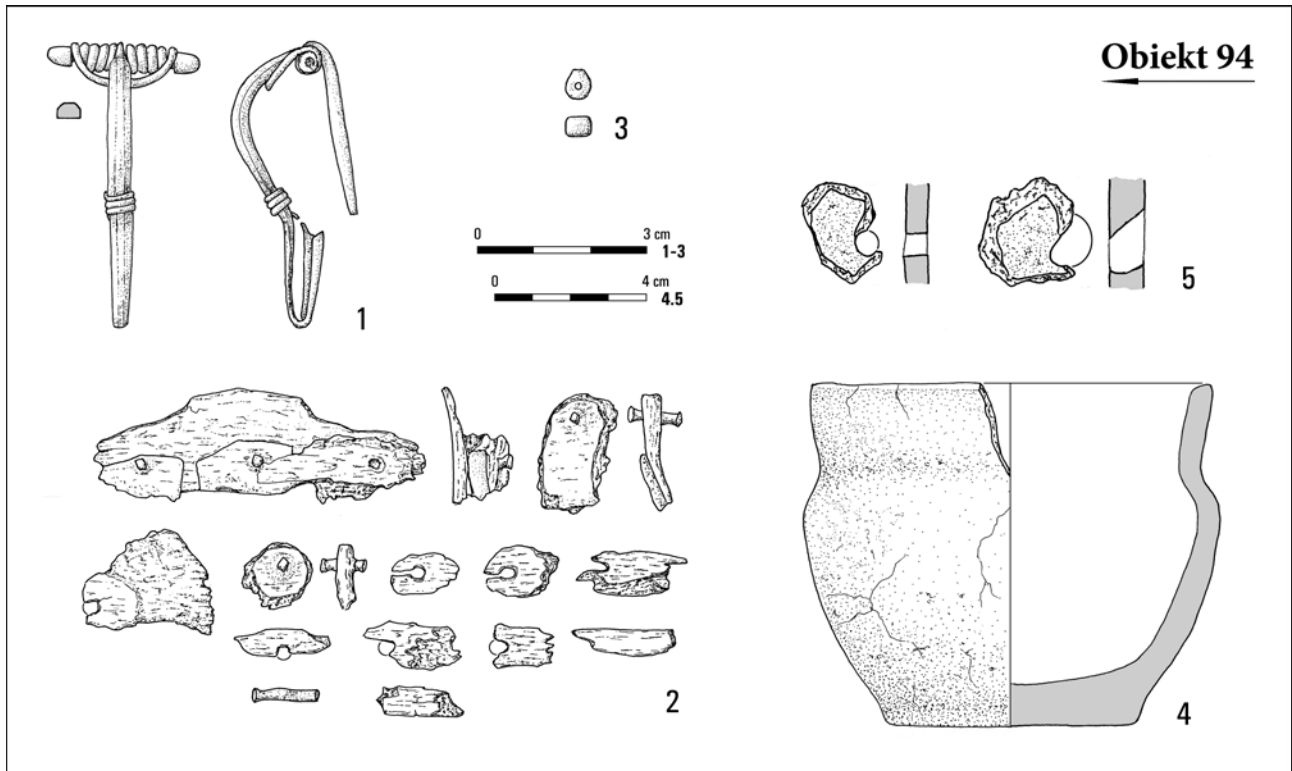
Obiekty 85A–85D, 88 i 94

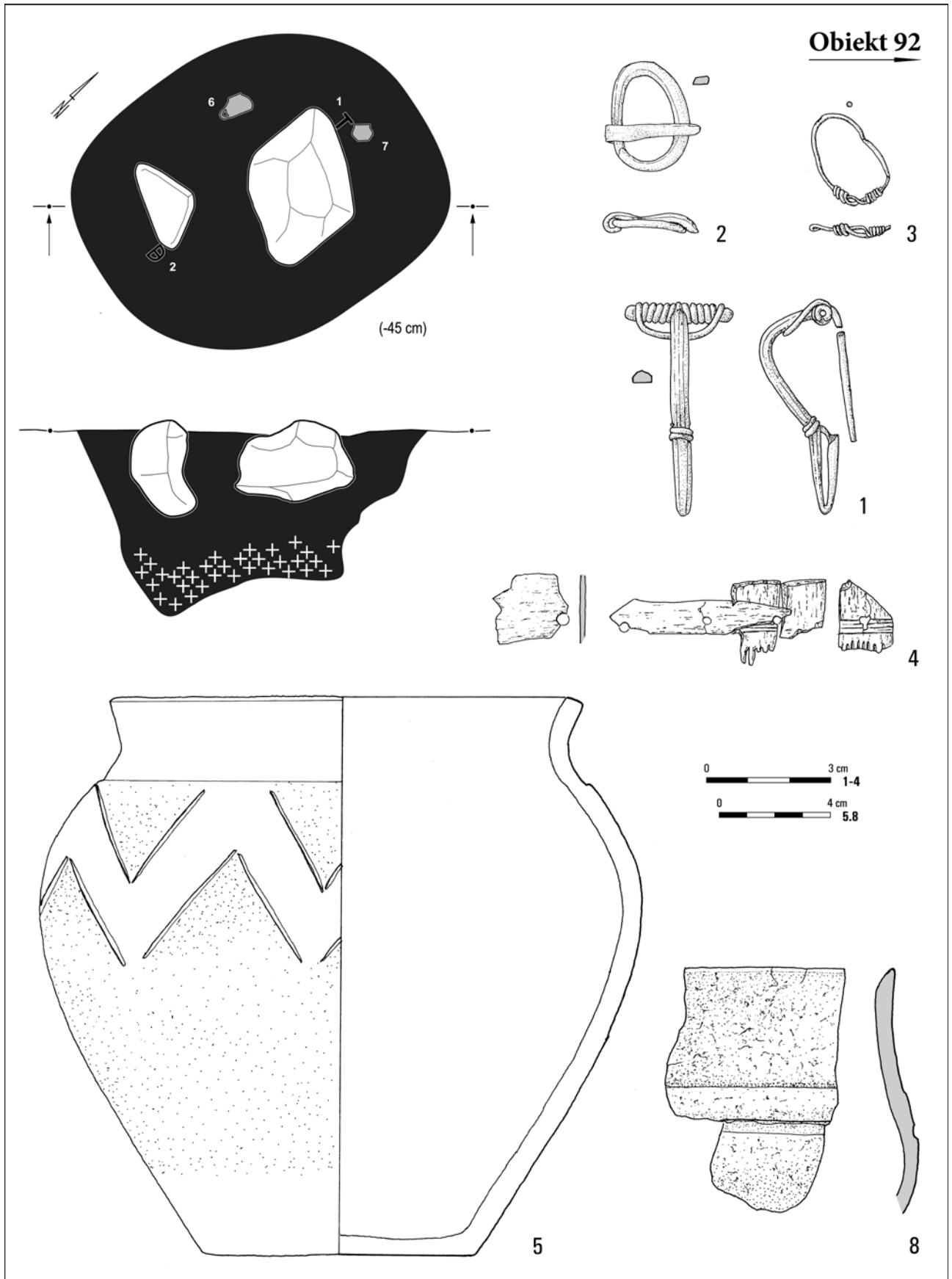
Tabl. L. Jartypory, stan. 2. Obiekty 85A–85D, 88 i 94

Tabl. LI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 85A: 1, 9 – glina; 4 – poroże; 5 – stop miedzi/dziegieć. Obiekt 85B/C: 1 – stop miedzi; 2 – szkło; 4 – poroże; 6-12 – glina. Fot.: G. Skrzyński (85A/5)

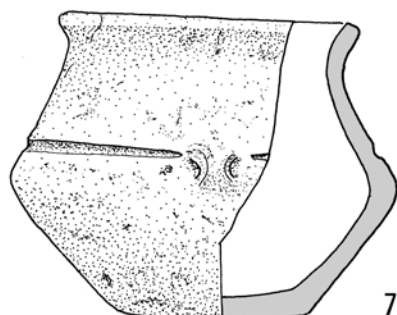

Tabl. LII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 90: 1 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 5, 6 – glina. Obiekt 94: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – szkło; 4, 5 – glina

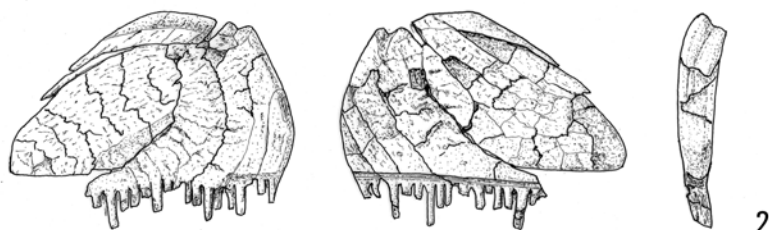
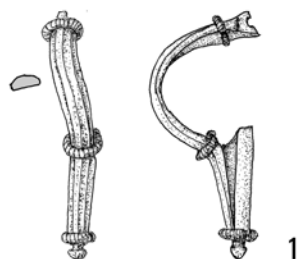
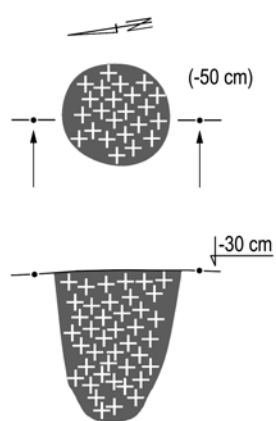
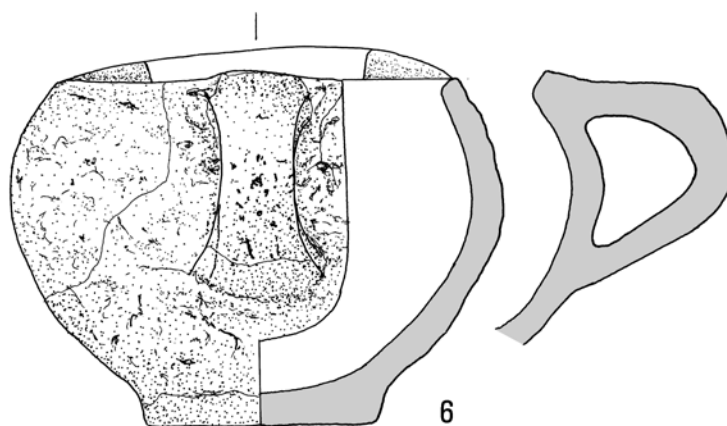

Tabl. LIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 92: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi; 5, 8 – glina

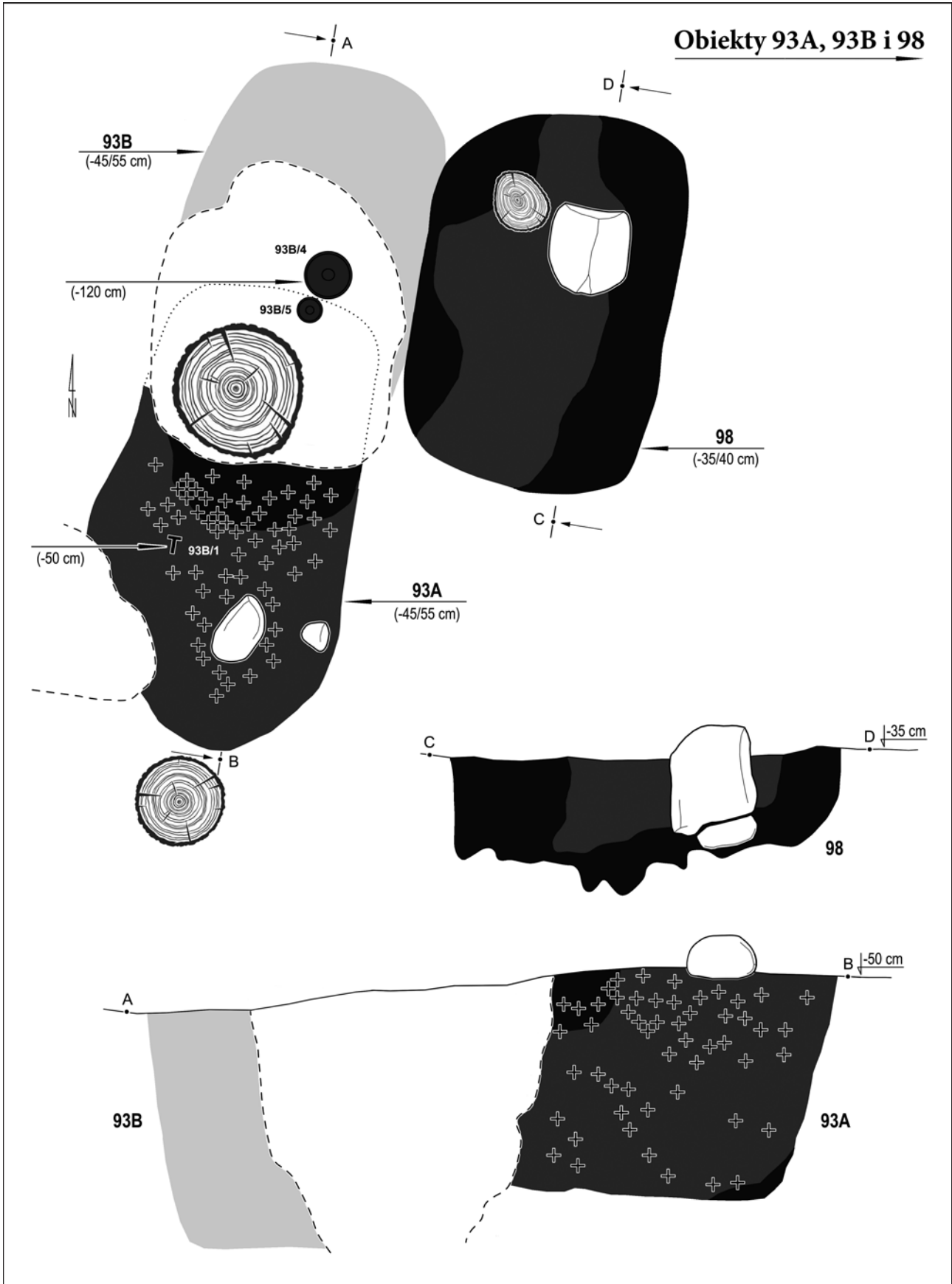
Obiekt 92

T₁₀

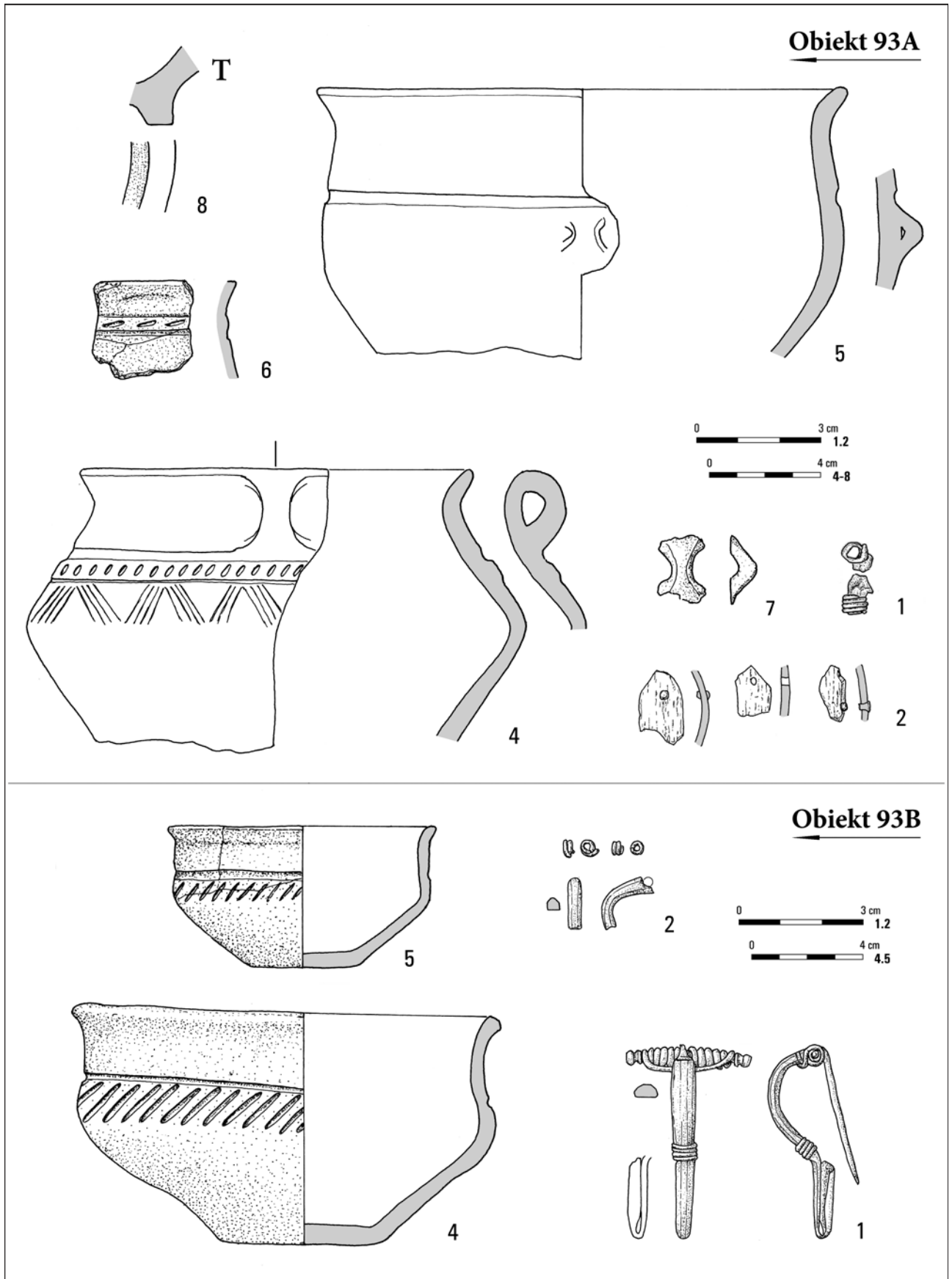

Tabl. LIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 91: 1 – stop miedzi; 2 – poroże. Obiekt 92: 6, 7, 10 – glina

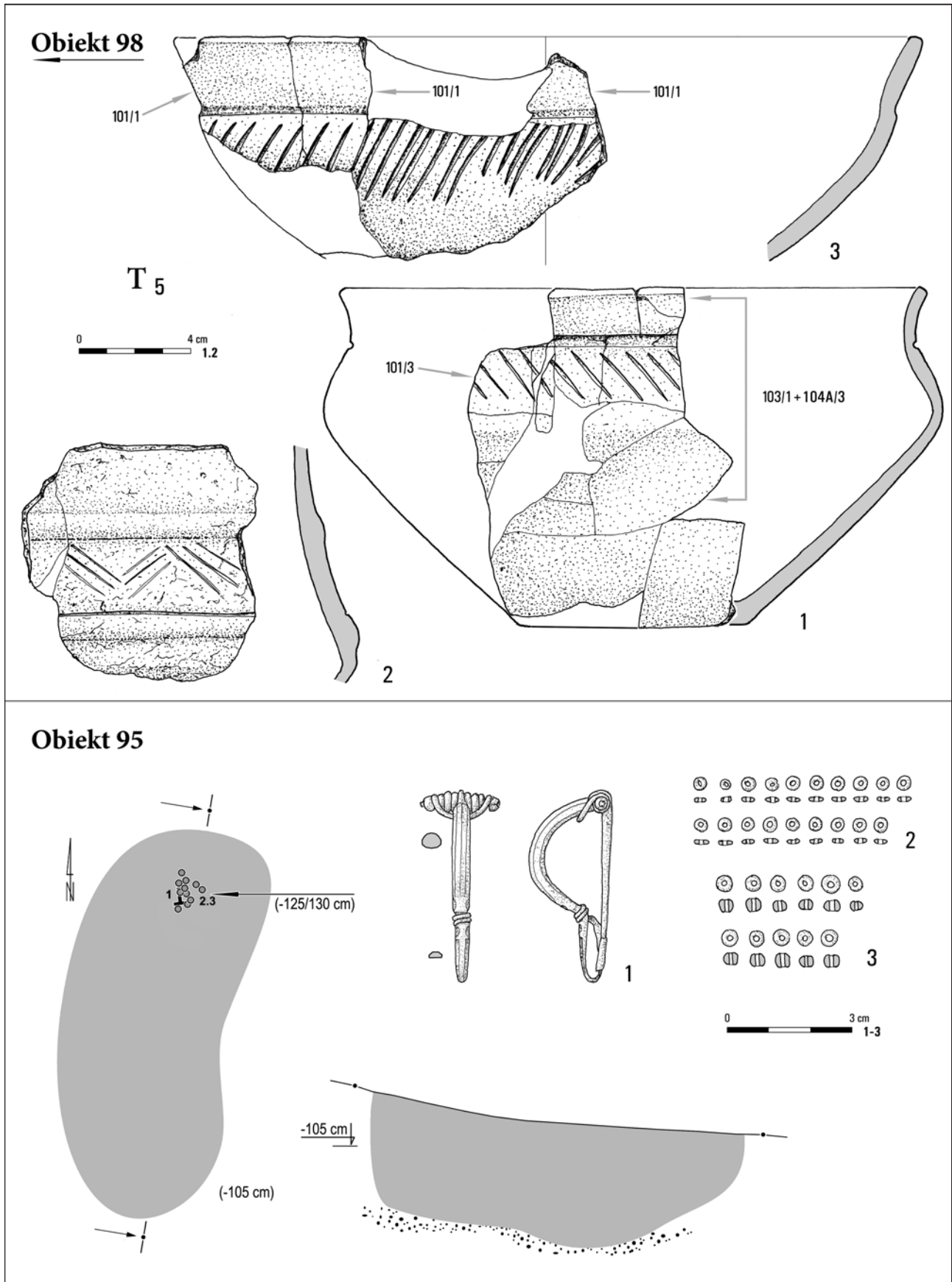

Tabl. LV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 93A, 93B i 98

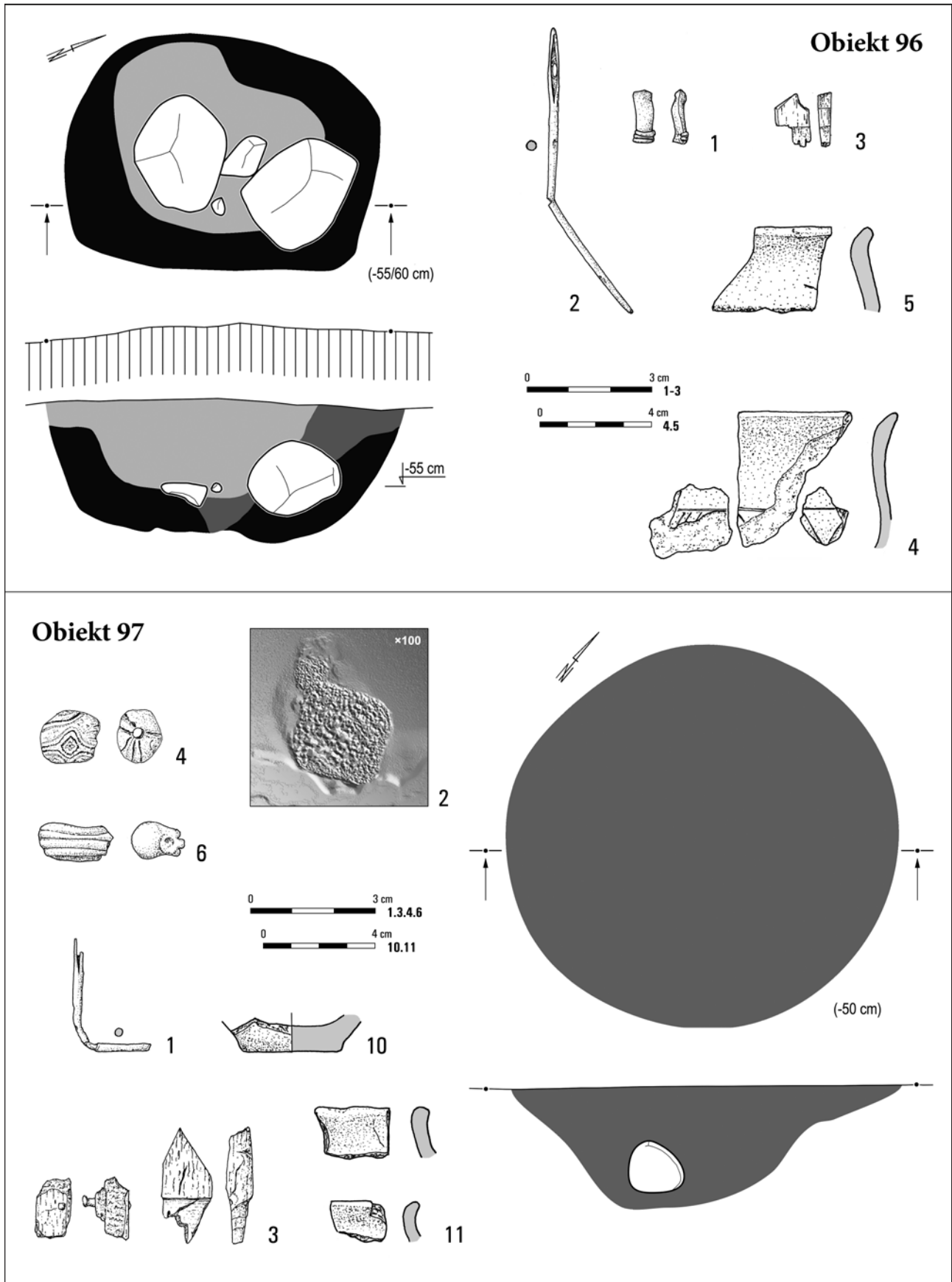

Tabl. LVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 93A: 1 – srebro; 2 – poroże/stop miedzi; 4-8 – glina. Obiekt 93B: 1, 2 – stop miedzi; 4-5 – glina

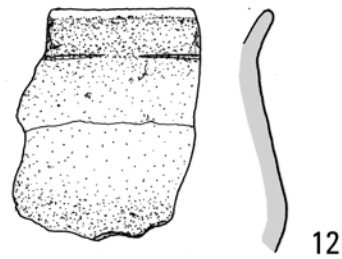
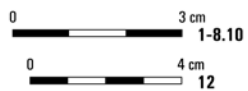
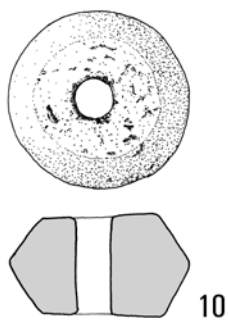
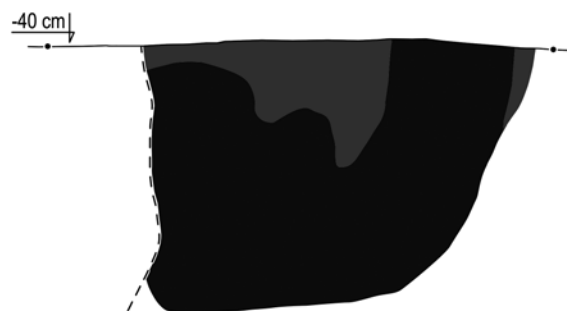
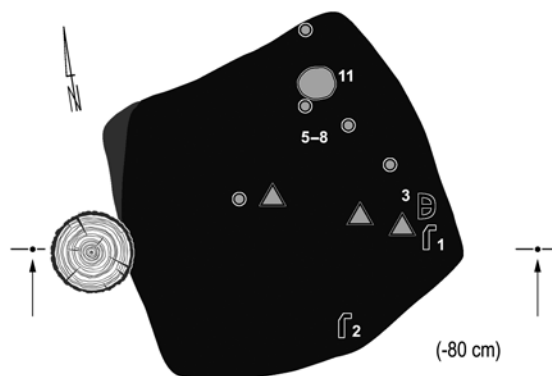
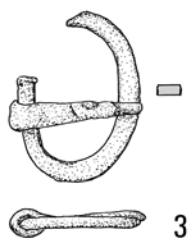
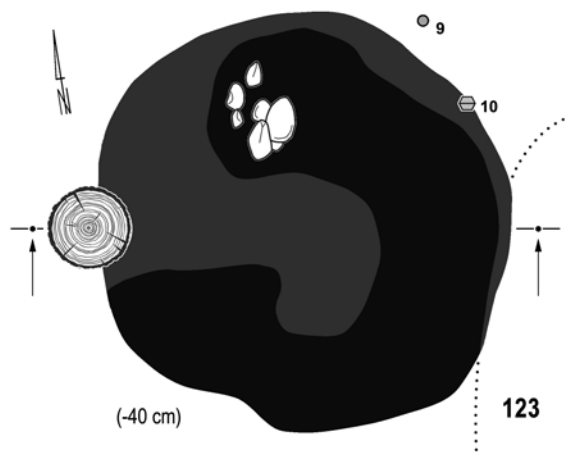
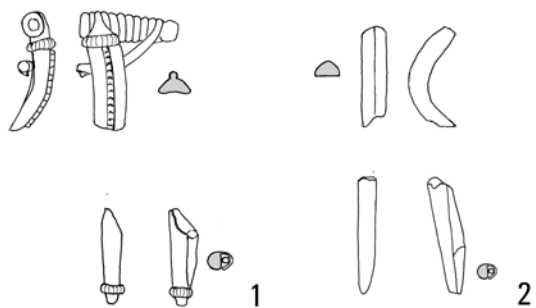

Tabl. LVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 95: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło. Obiekt 98: 1–3, 5 – glina

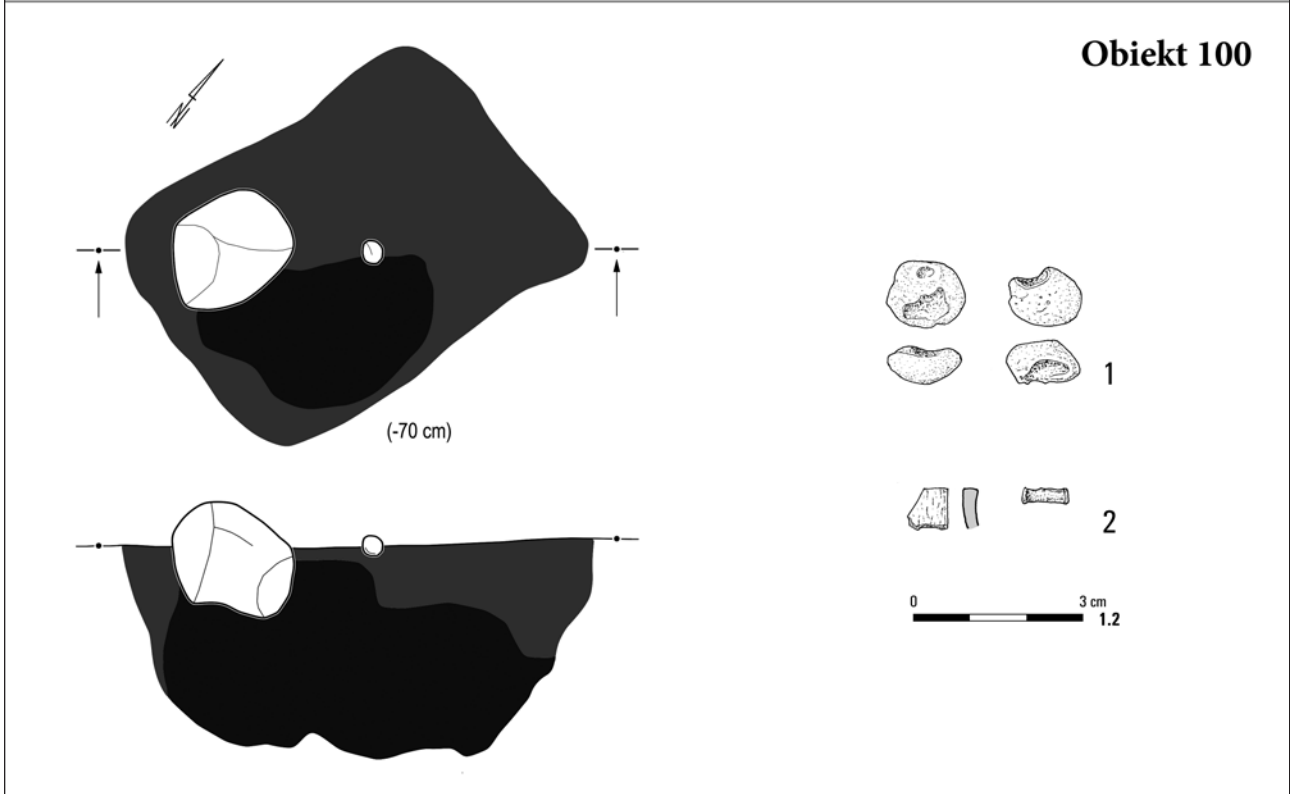
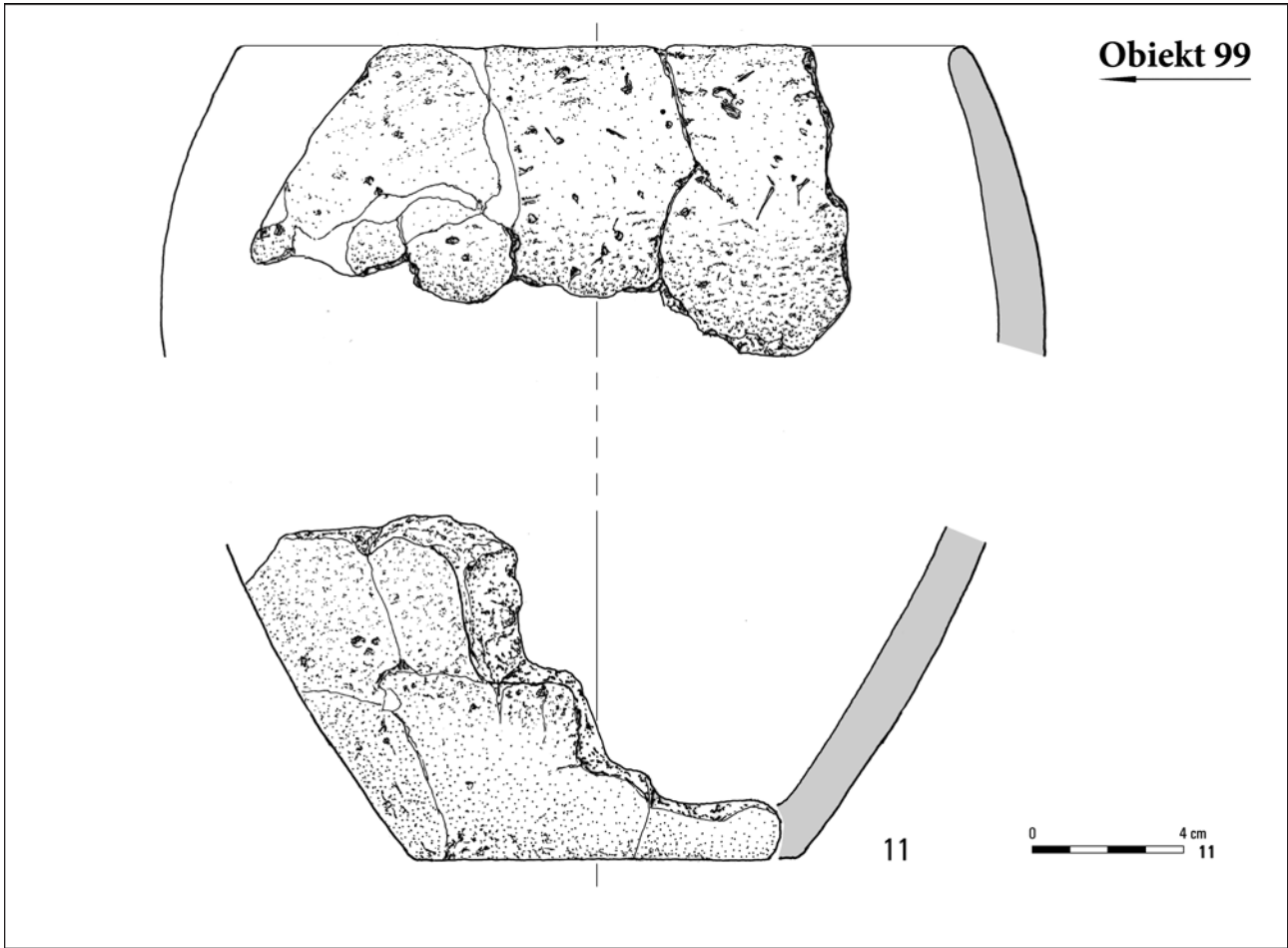

Tabl. LVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 96: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże; 4, 5 – glina. Obiekt 97: 1 – stop miedzi; 2 – srebro; 3 – poroże/stop miedzi; 4, 6 – szkło; 10, 11 – glina. Fot.: T. Rakowski (97/2)

Obiekt 99

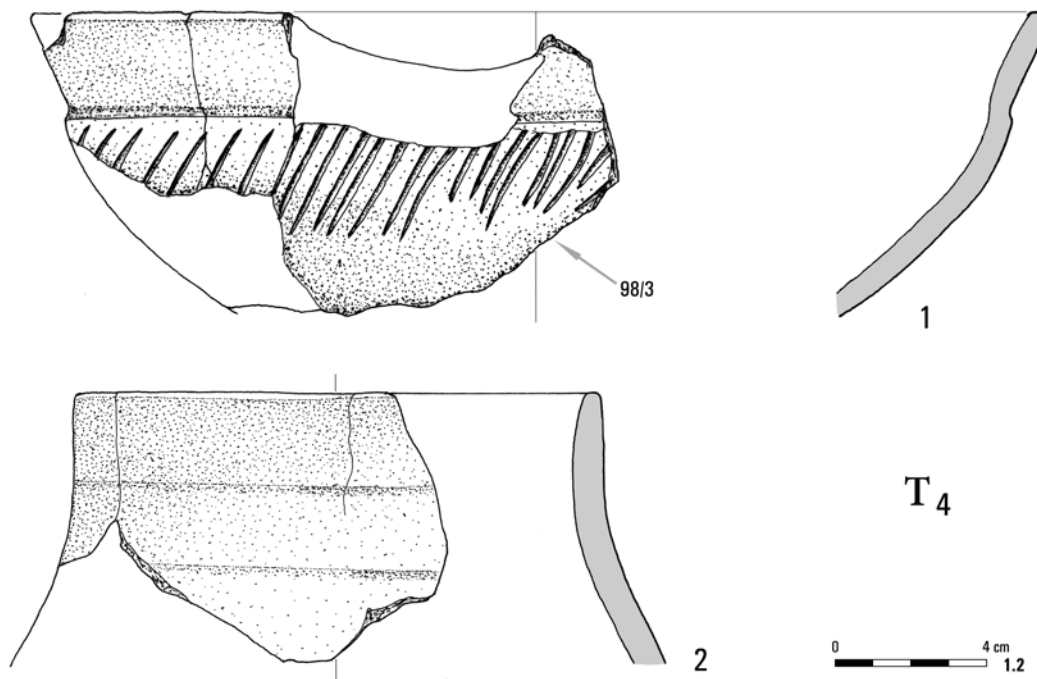
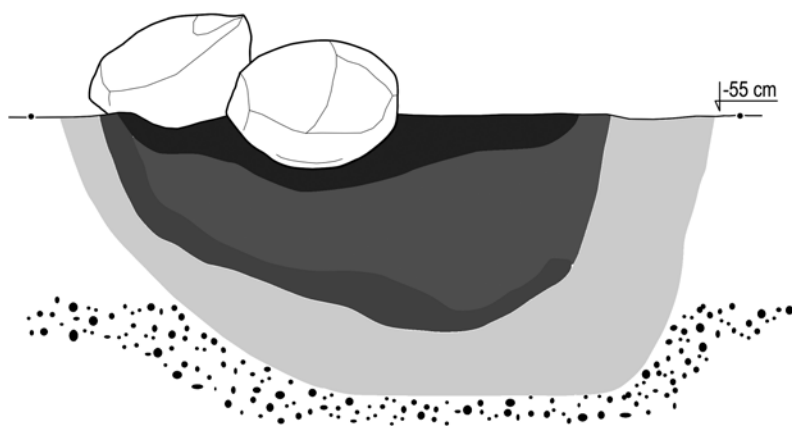
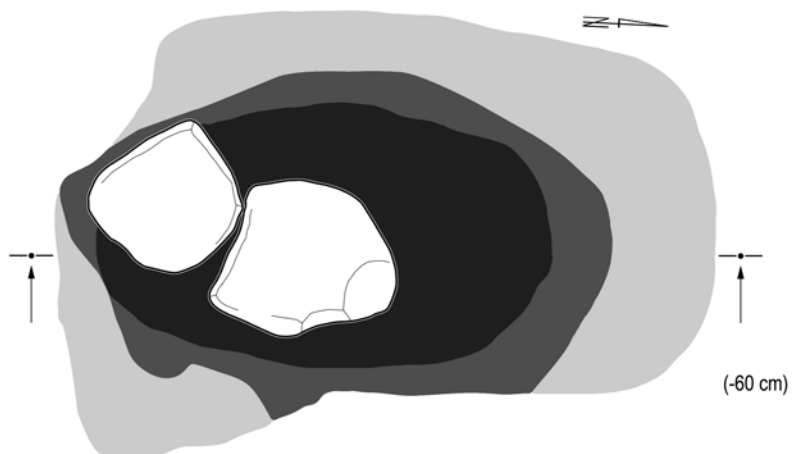

Tabl. LIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 99: 1-3 – stop miedzi; 4 – srebro; 5-8 – szkło; 10, 12 – glina

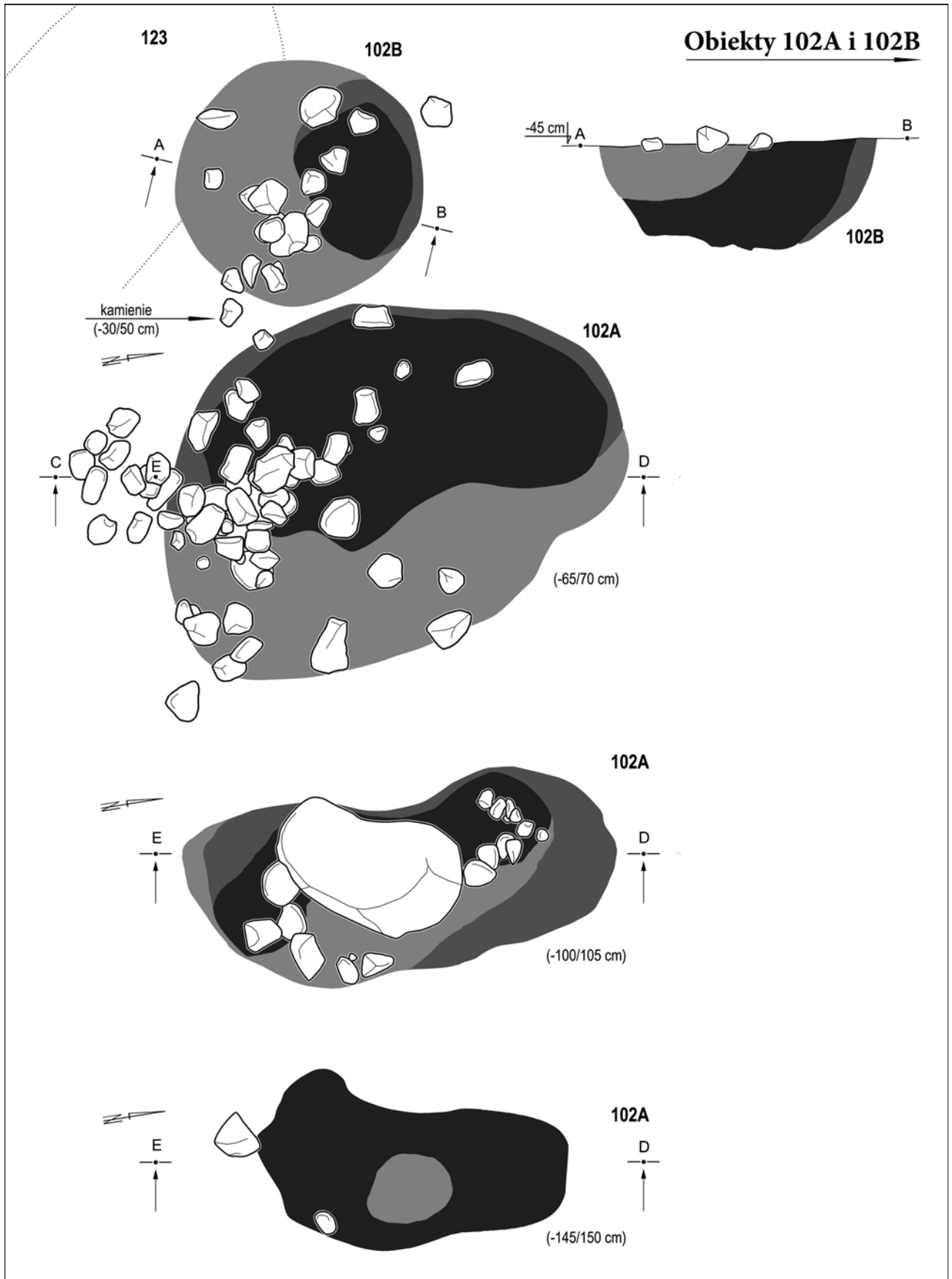

Tabl. LX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 99: 11 – glina. Obiekt 100: 1 – szkło; 2 – poroże/stop miedzi

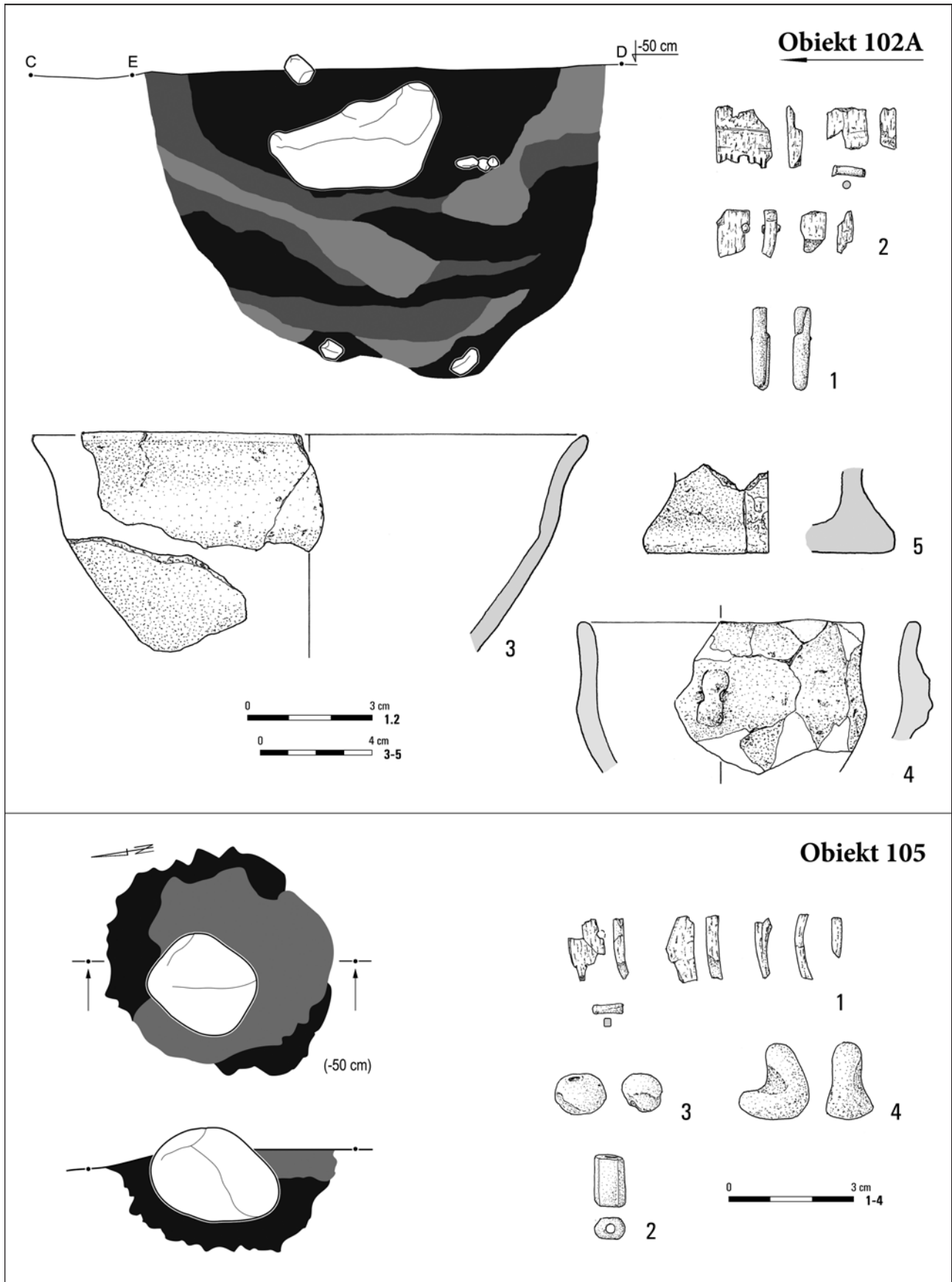
Obiekt 101

Tabl. LXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 101: 1, 2, 4 – glina

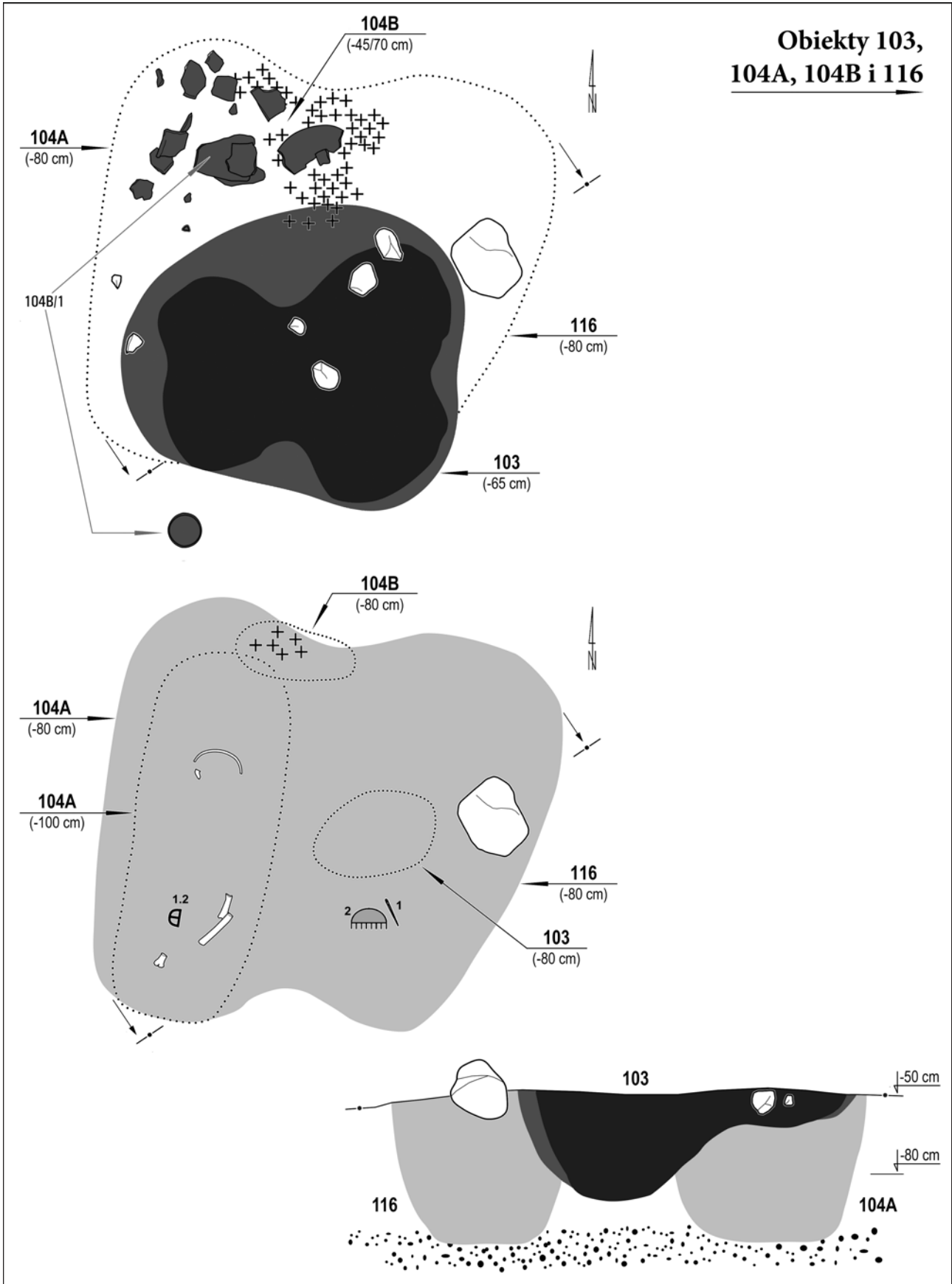

Tabl. LXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 102A i 102B

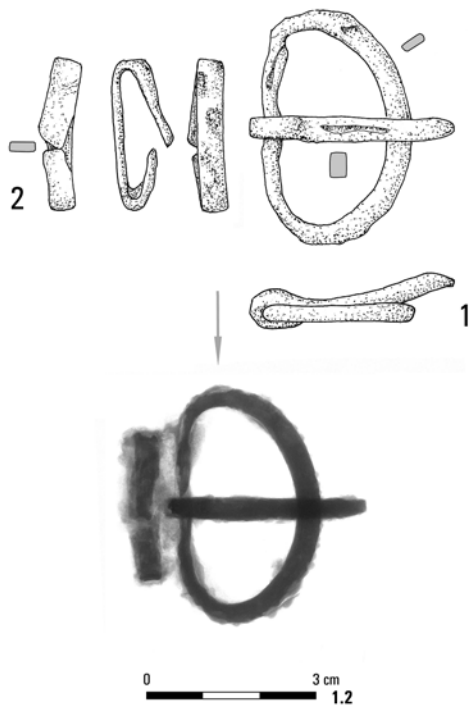
Tabl. LXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 102A: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3–5 – glina.
 Obiekt 105: 1 – poroże/stop miedzi; 2–4 – szkło

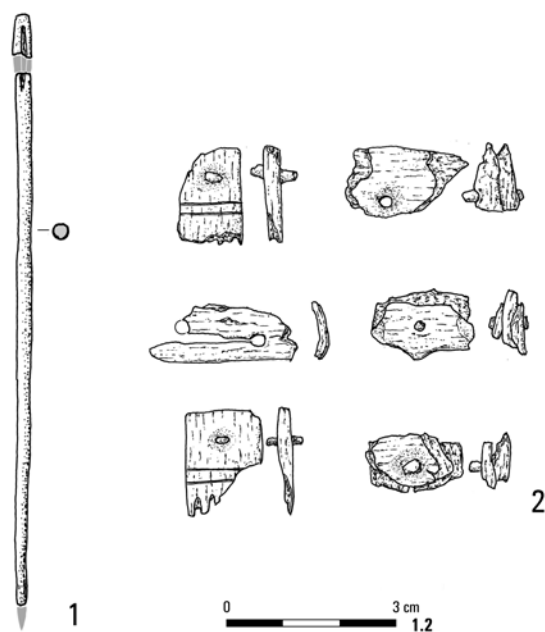

Tabl. LXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 103, 104A, 104B i 116

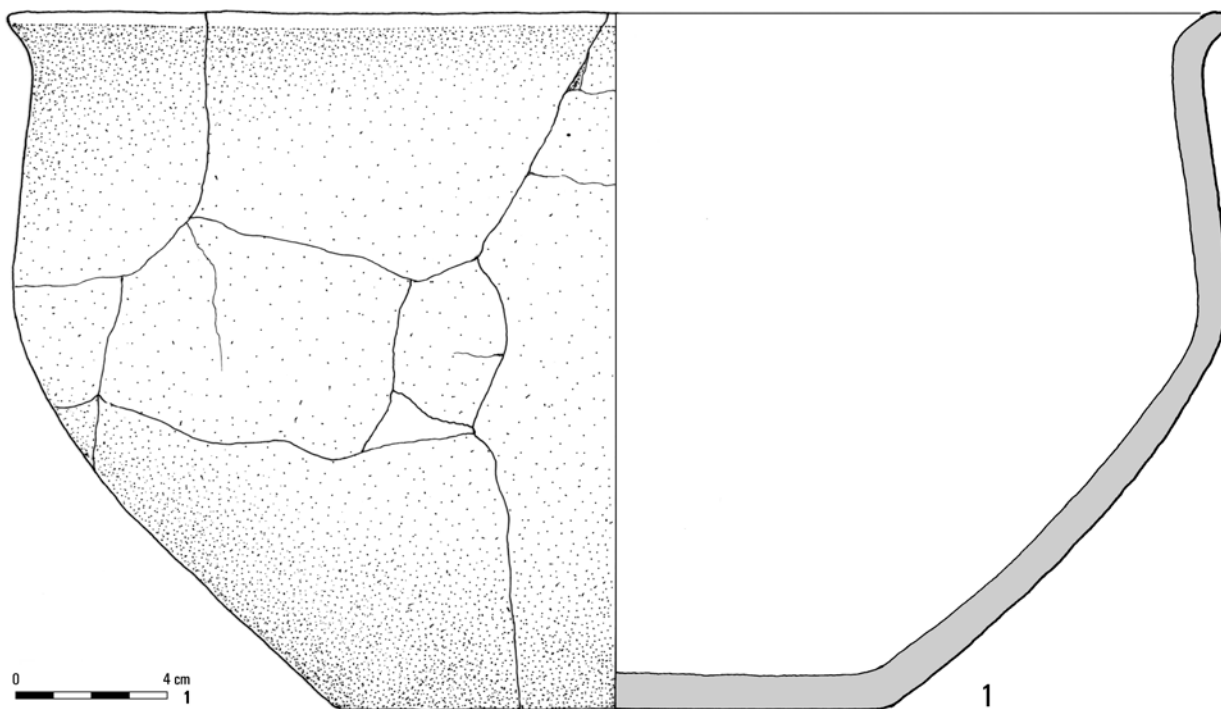
Obiekt 104A

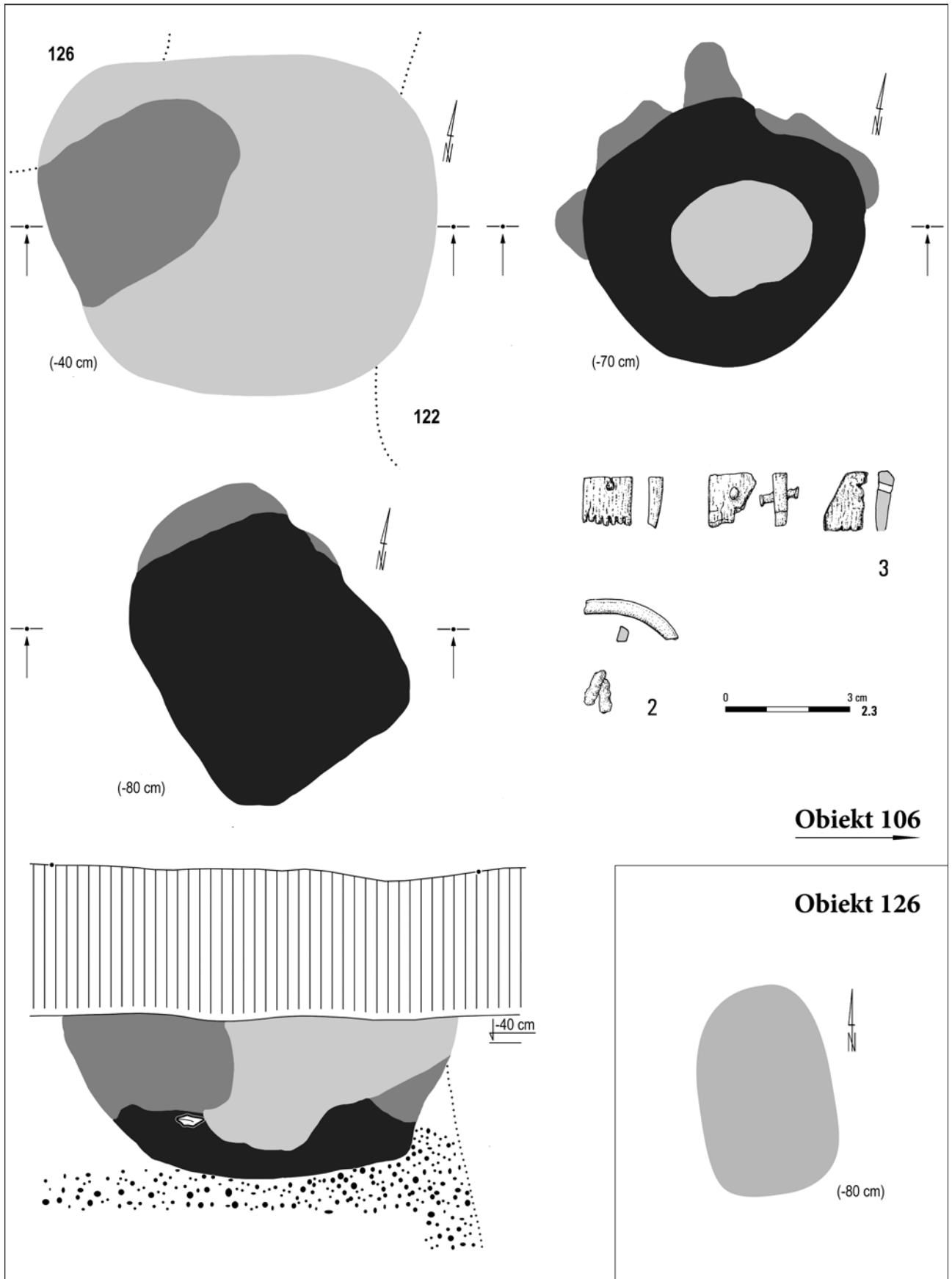
Obiekt 116

Obiekt 104B

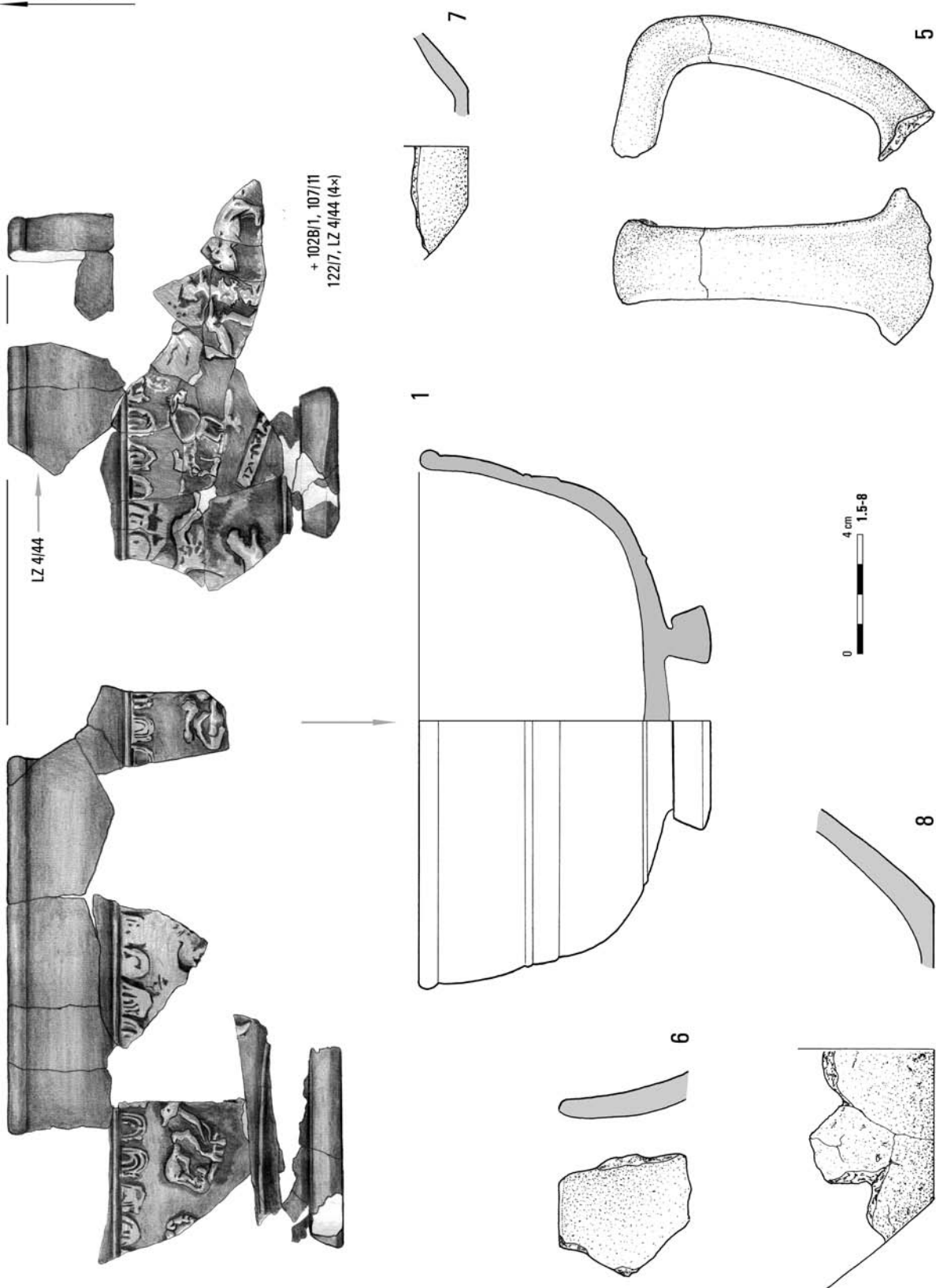

Tabl. LXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 104A: 1, 2 – żelazo. Obiekt 104B: 1 – glina. Obiekt 116: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi.
Fot.: W. Weker (104A/1,2, RTG)

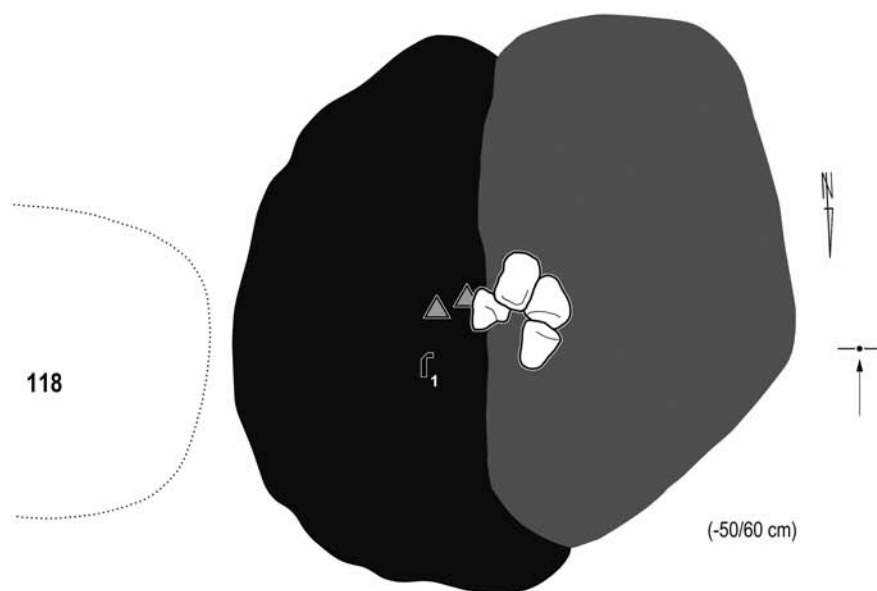
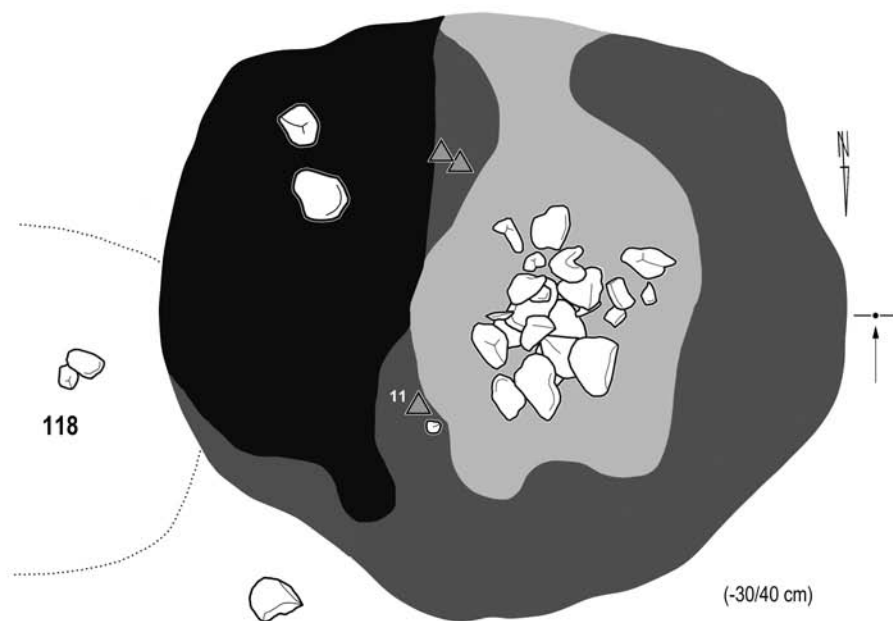
Tabl. LXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 106: 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi. Obiekt 126

Obiekt 106

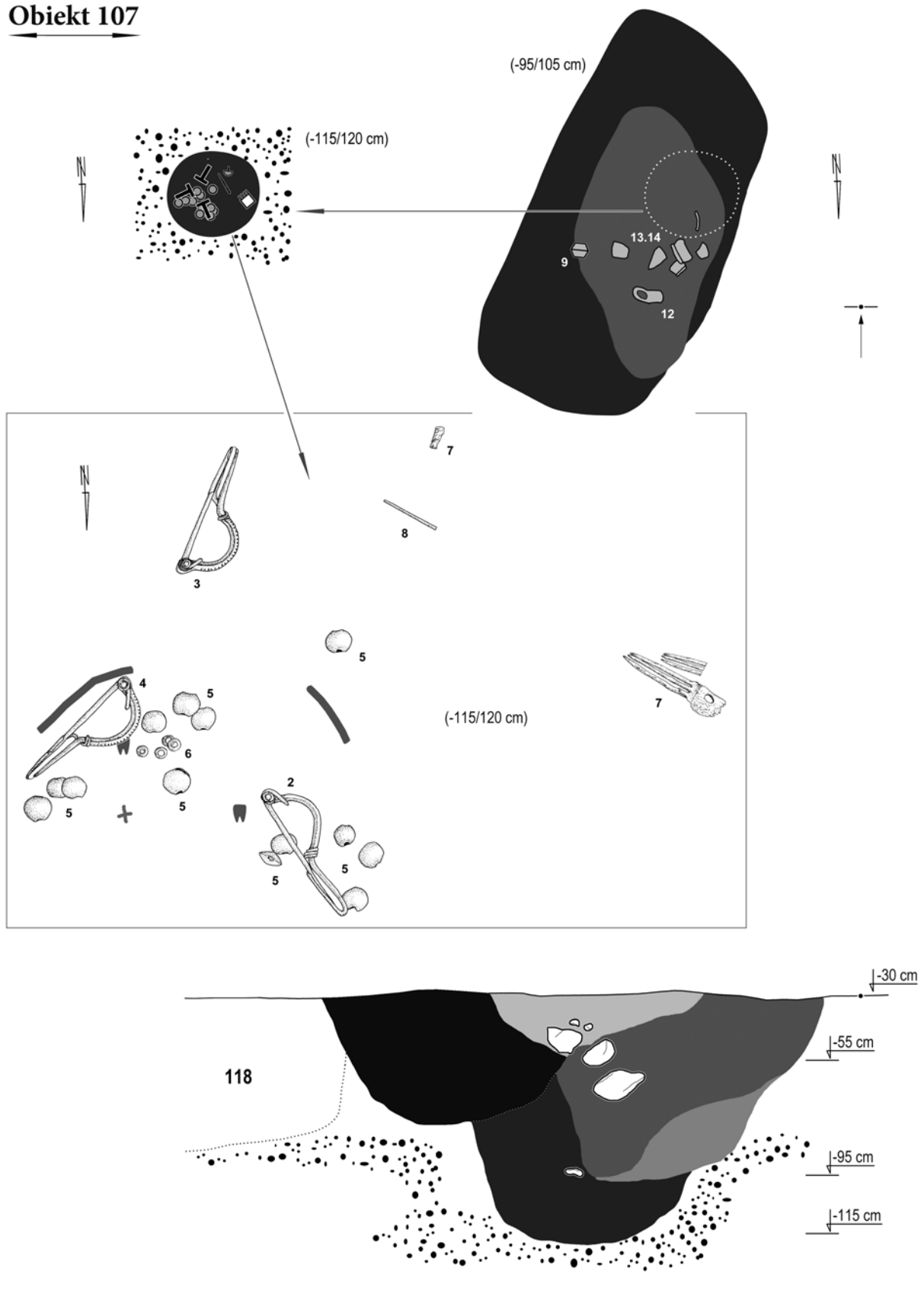
Tabl. LXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 106: 1, 5-8 – glina. Rys.: J. Okolus (106/1)

Obiekt 107

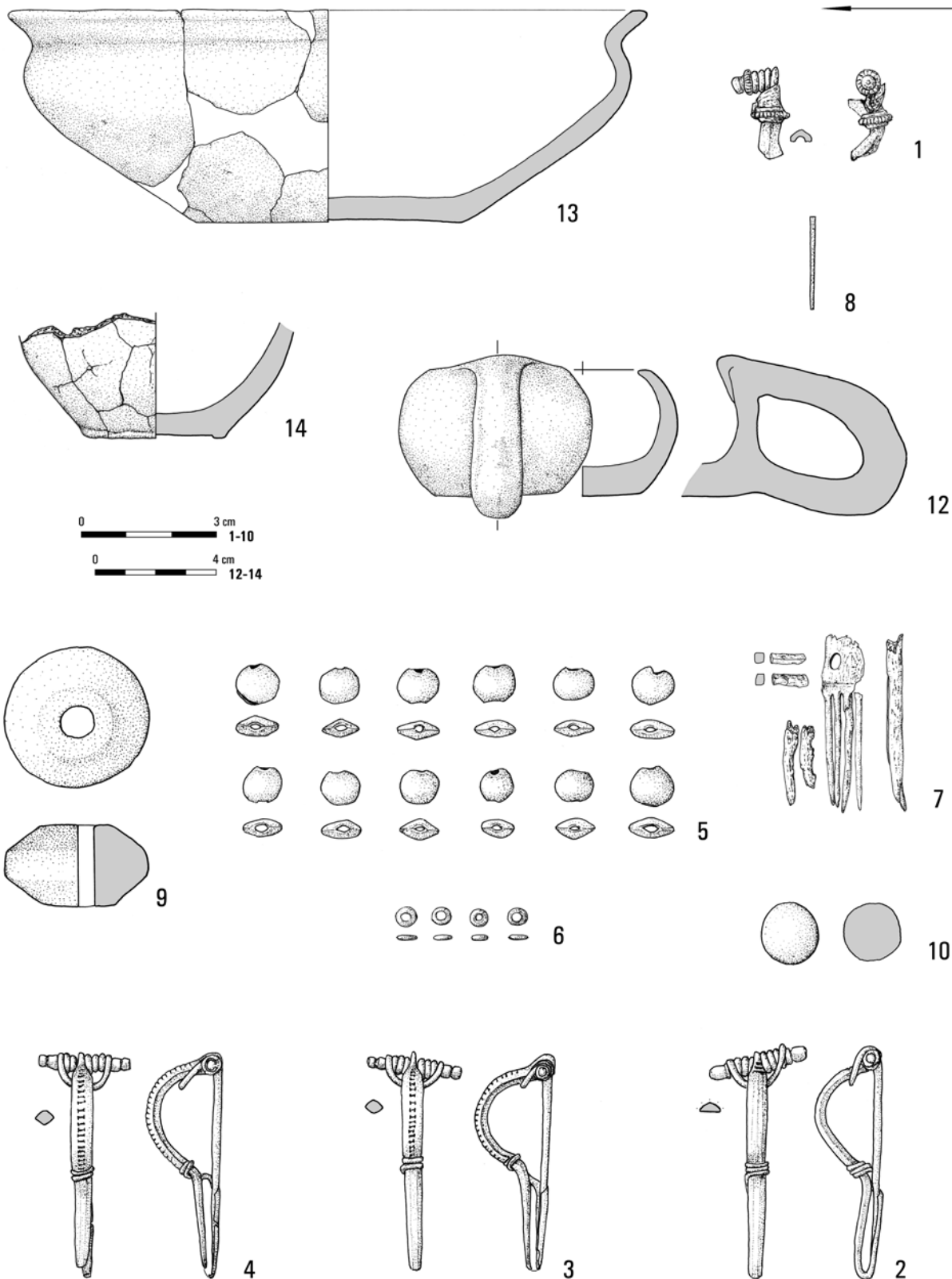
Tabl. LXVIII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 107

Obiekt 107

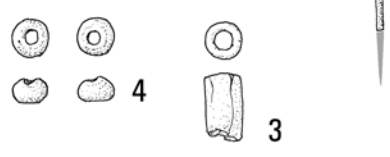
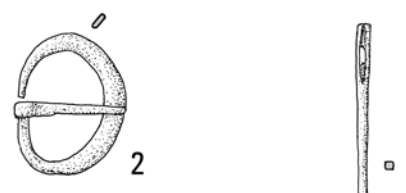
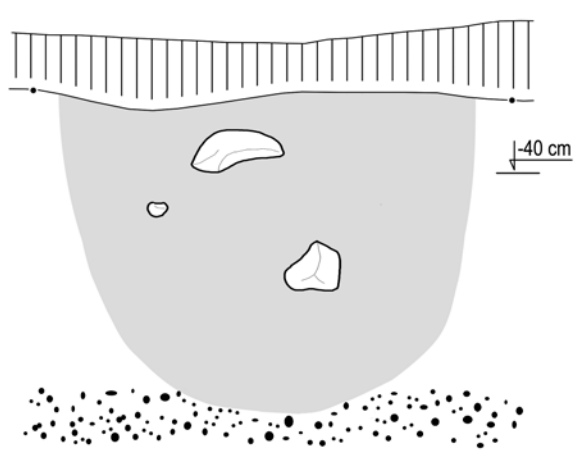
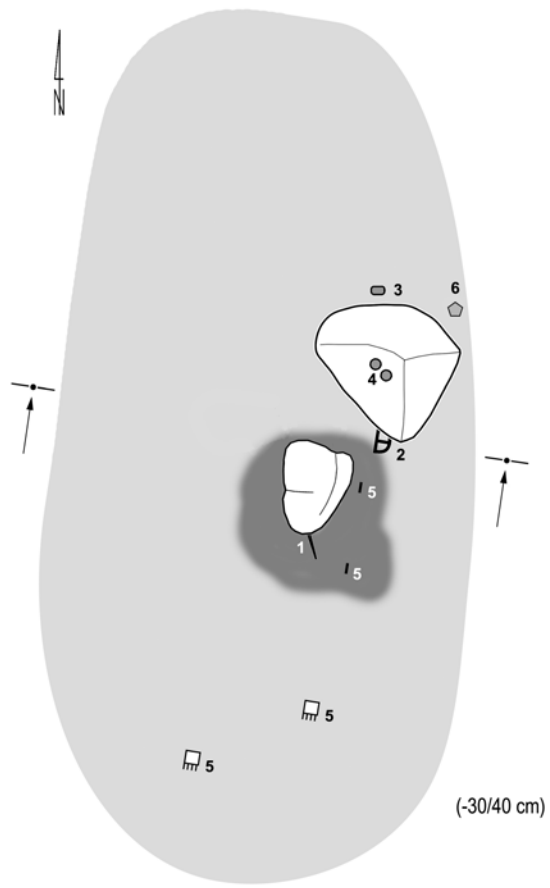
Tabl. LXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 107

Obiekt 107

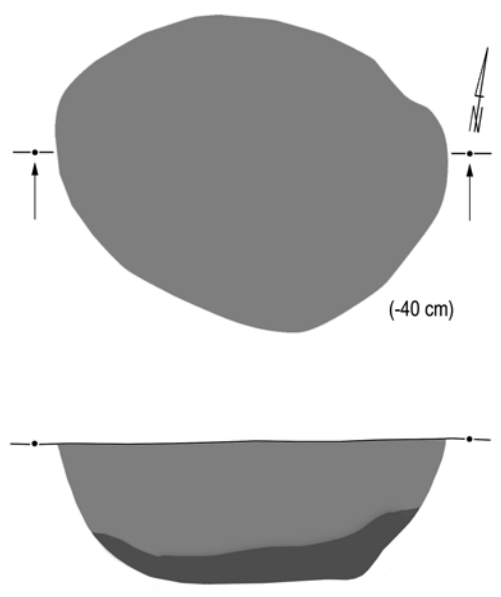

Tabl. LXX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 107: 1-4, 8 - stop miedzi; 5, 6 - szkło; 7 - poroże/stop miedzi; 9, 10, 12-14 - glina

Obiekt 109

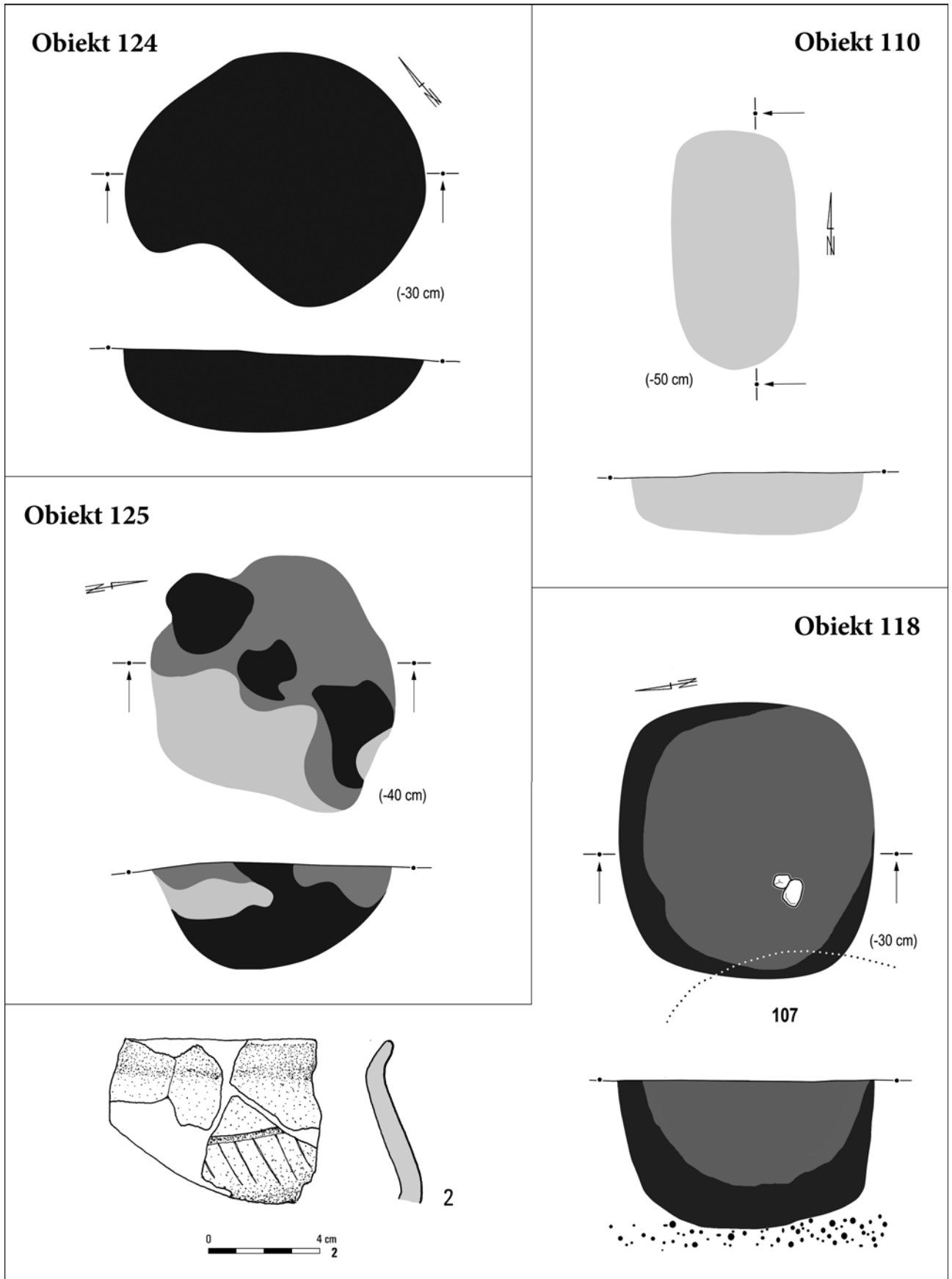

Obiekt 108

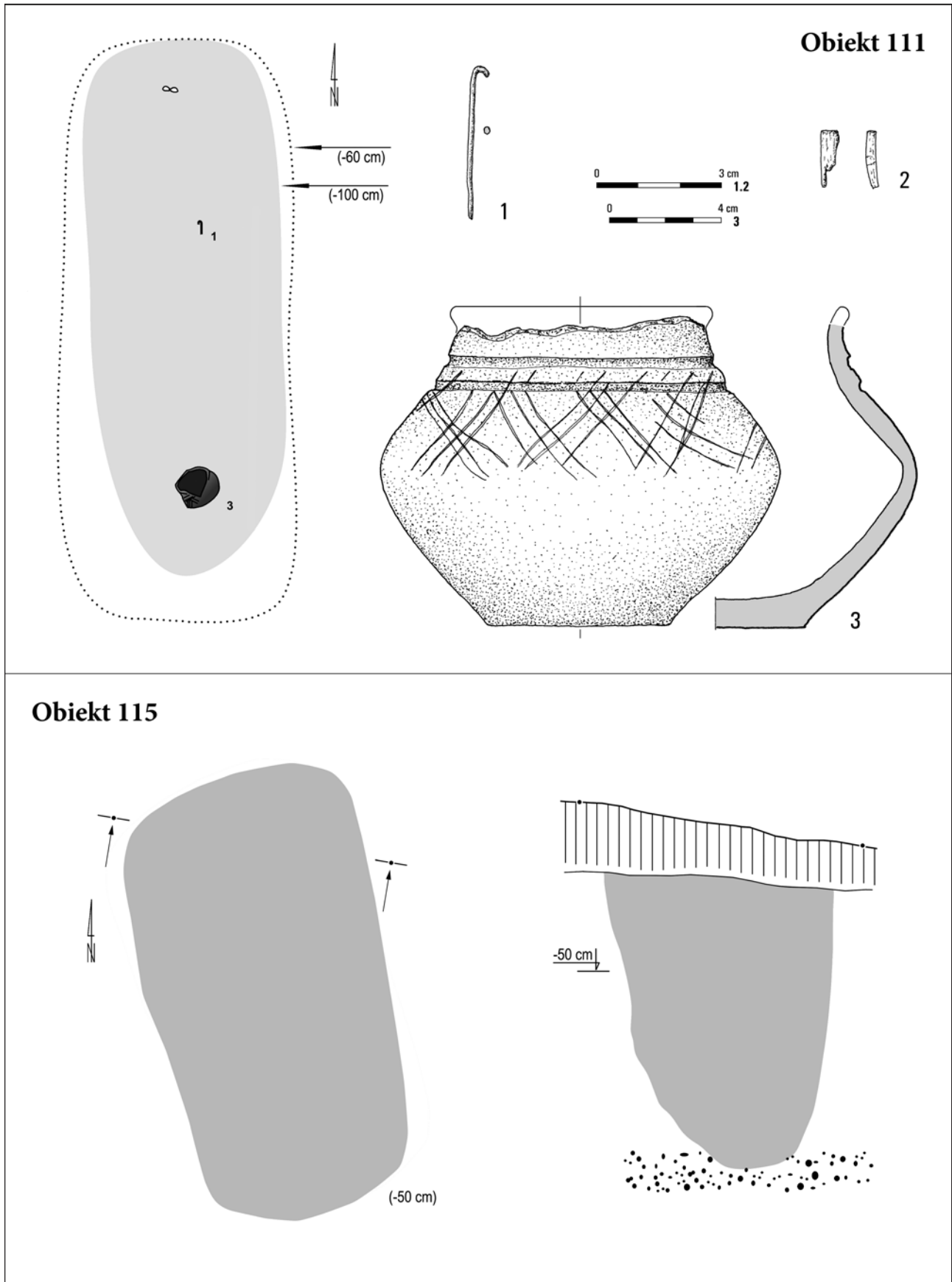

Tabl. LXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 108. Obiekt 109: 1, 2 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 5 – poroże/stop miedzi; 7, 8 – glina

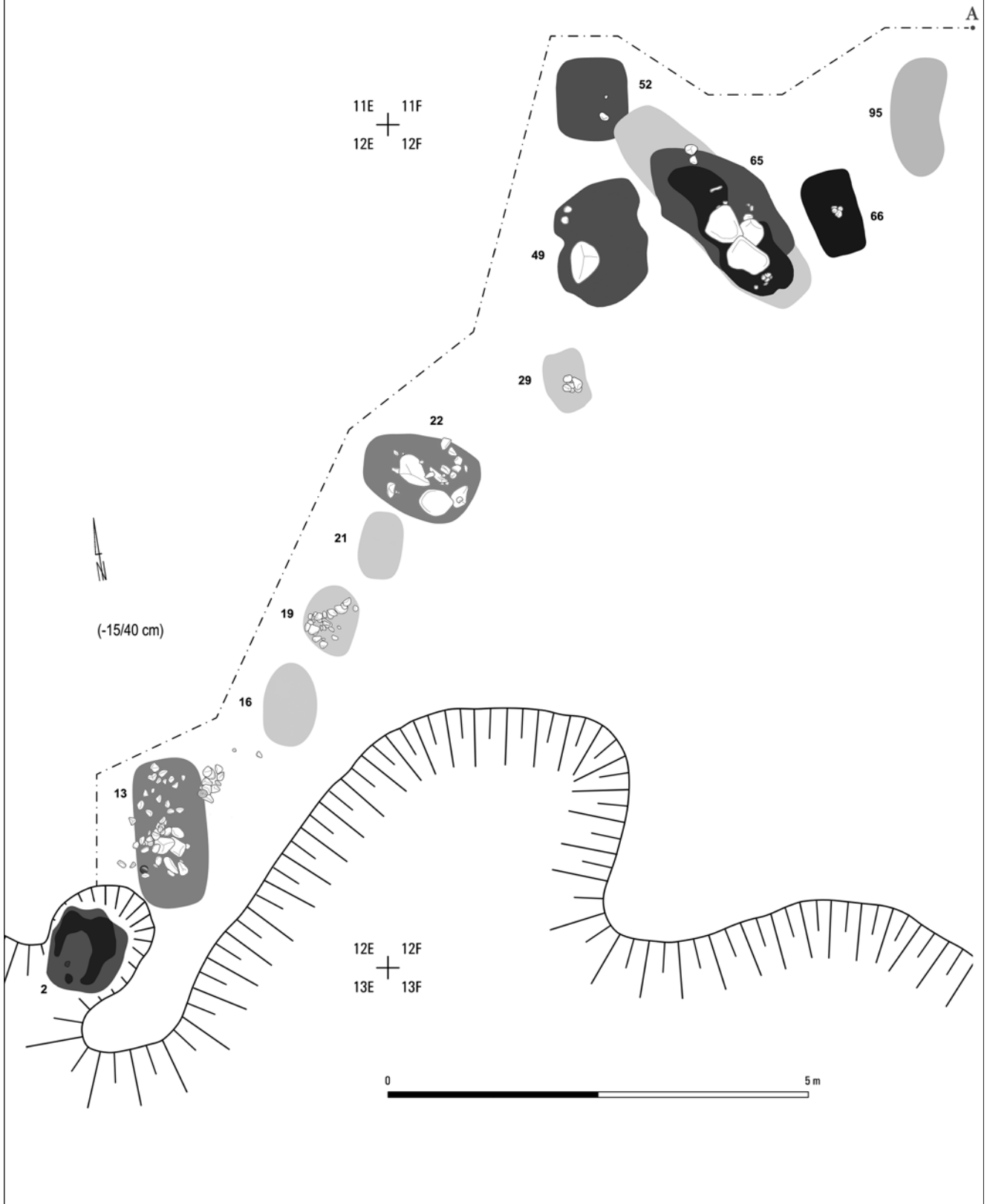

Tabl. LXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 110. Obiekt 118: 2 – glina. Obiekt 124. Obiekt 125

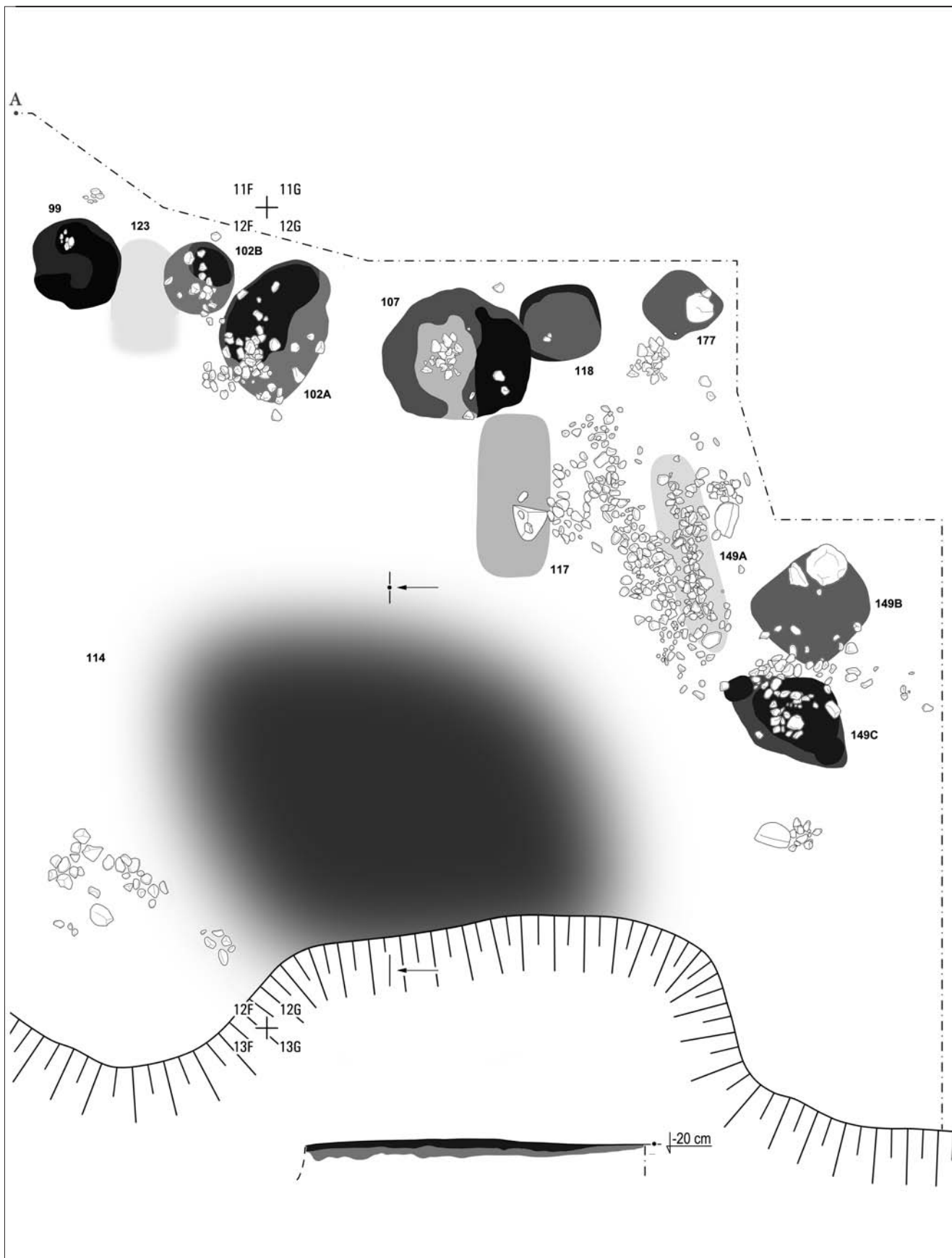

Tabl. LXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 111: 1 – stop miedzi; 2 – poroże; 3 – glina. Obiekt 115

Obiekt 114

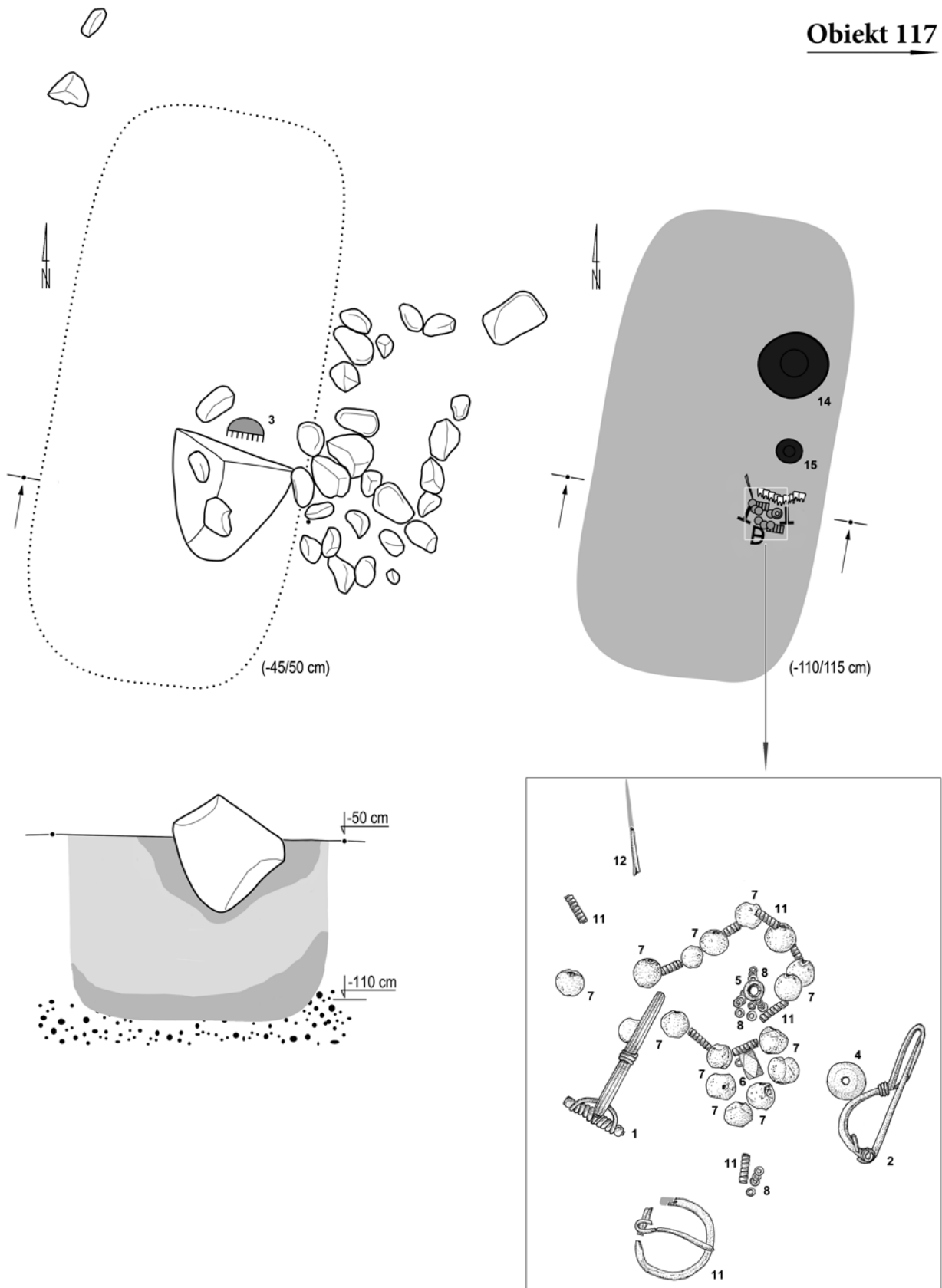

Tabl. LXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 114 i jego bezpośrednie otoczenie

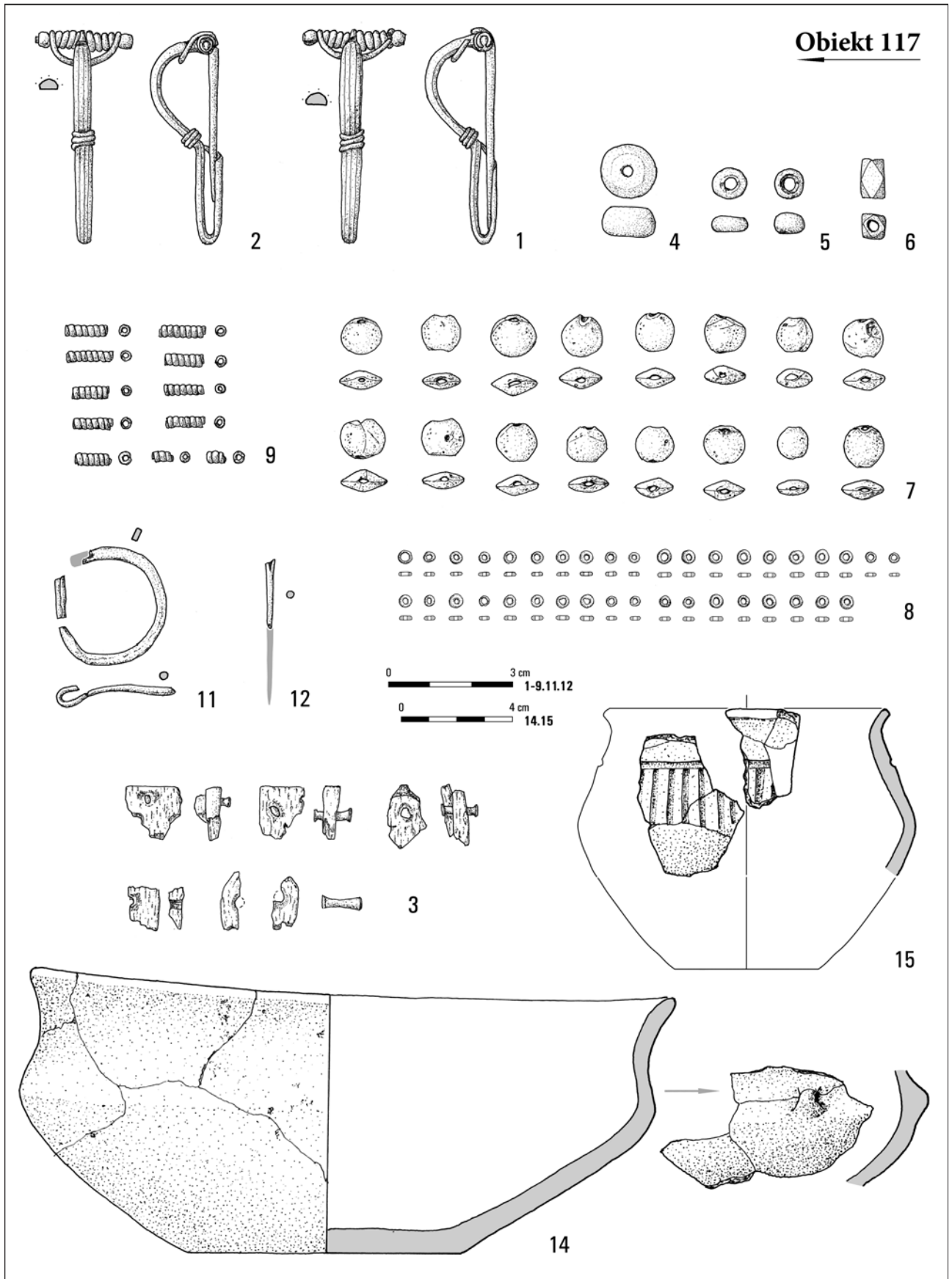

Tabl. LXXIV (cd.). Jartypory, stan. 2. Obiekt 114 i jego bezpośrednie otoczenie

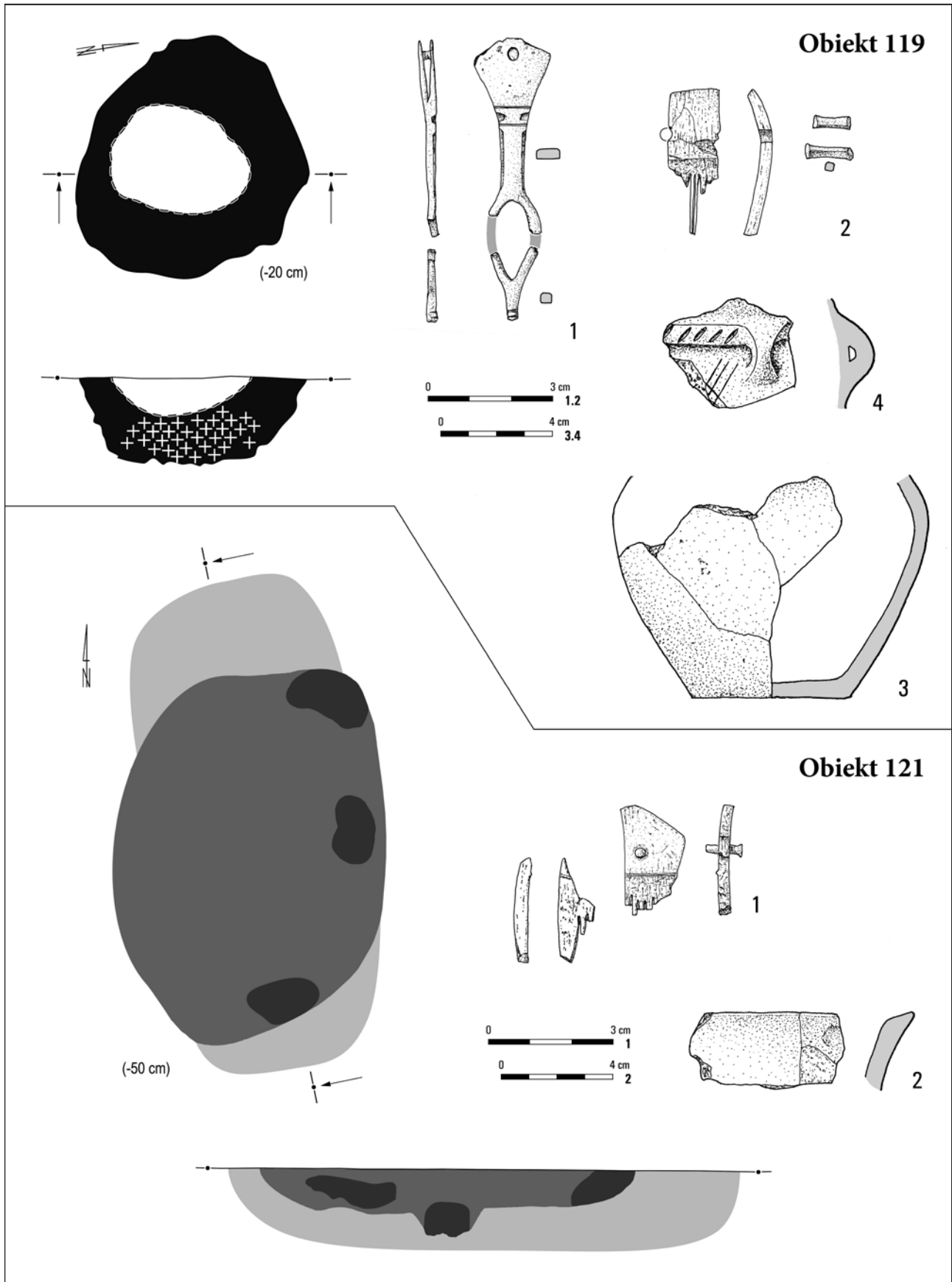
Obiekt 117

Tabl. LXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 117

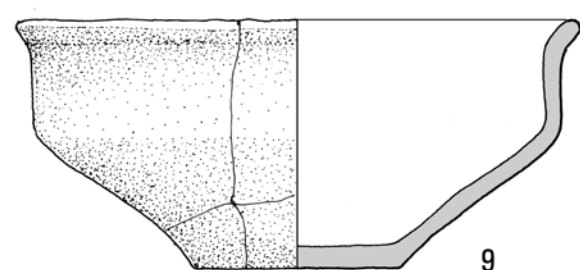
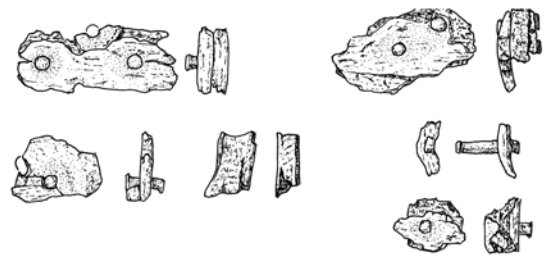
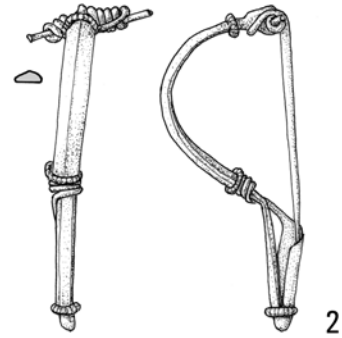
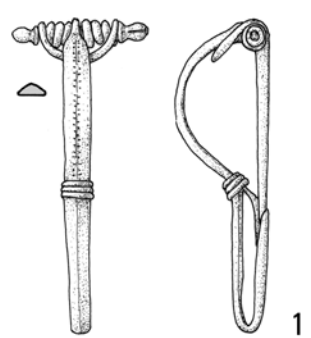
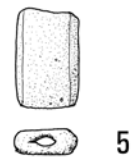
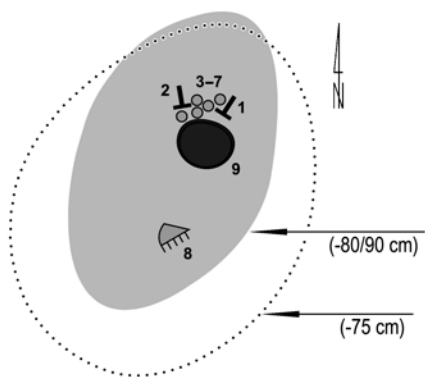

Tabl. LXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 117: 1, 2, 11, 12 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 4 – bursztyn; 5-8 – szkło; 9 – srebro; 14, 15 – glina

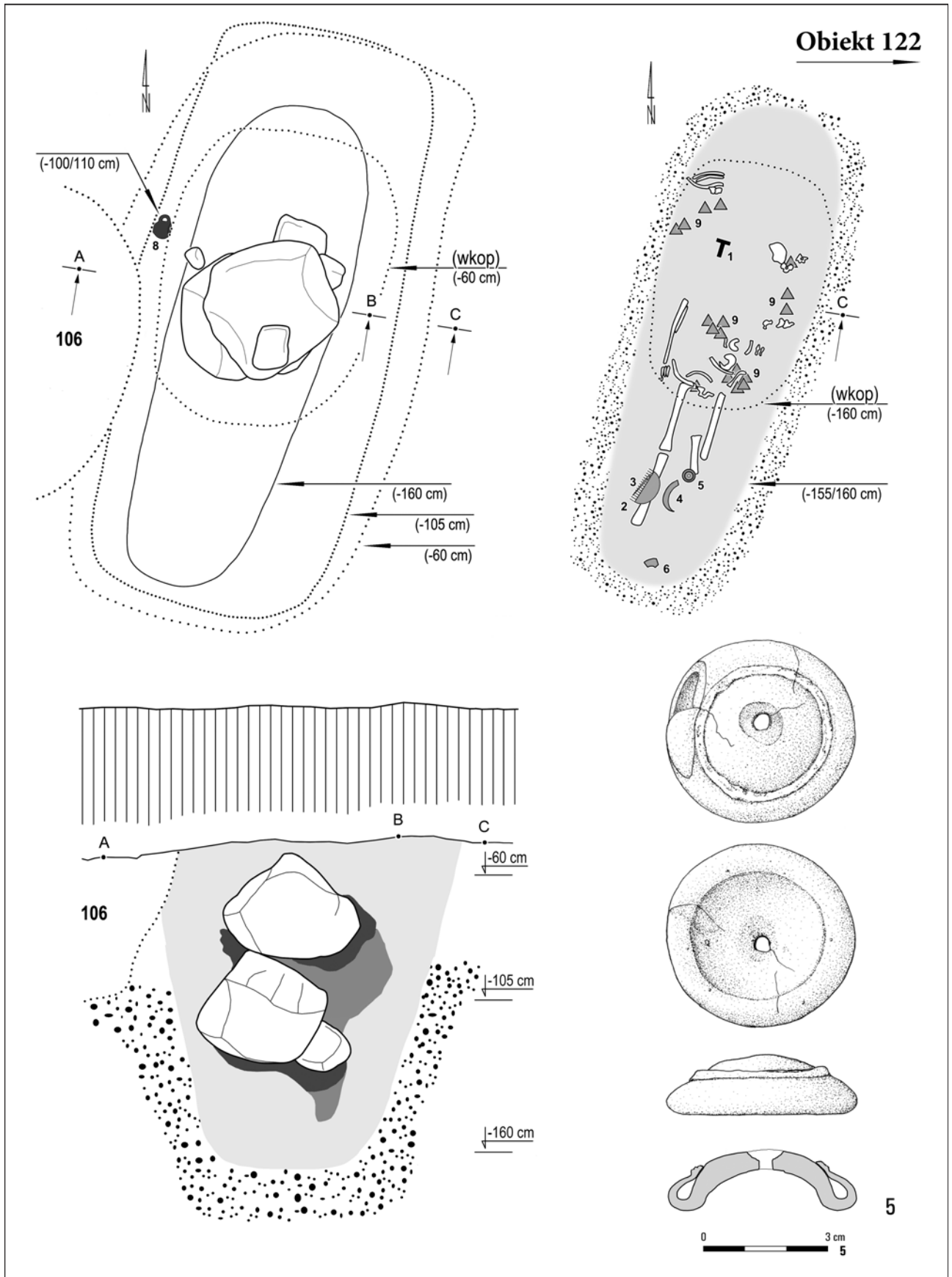
Tabl. LXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 119: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3, 4 – glina.
 Obiekt 121: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

Obiekt 120

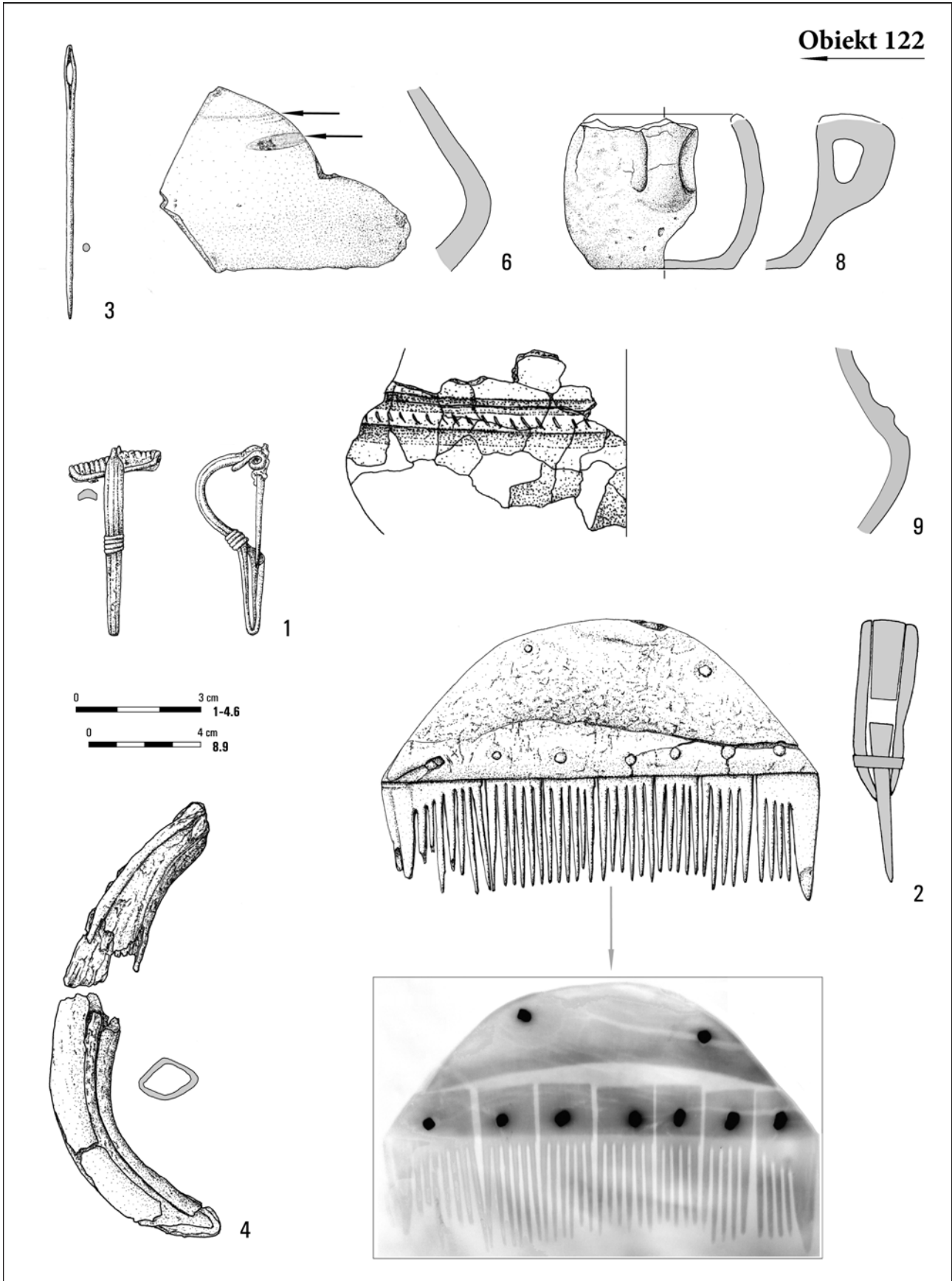
Tabl. LXXVIII. Jartypany, stan. 2. Obiekt 120: 1, 2 – stop miedzi; 3 – szkło/metal; 4, 5 – szkło; 7 – bursztyn; 8 – poroże/stop miedzi; 9, 10 – glina

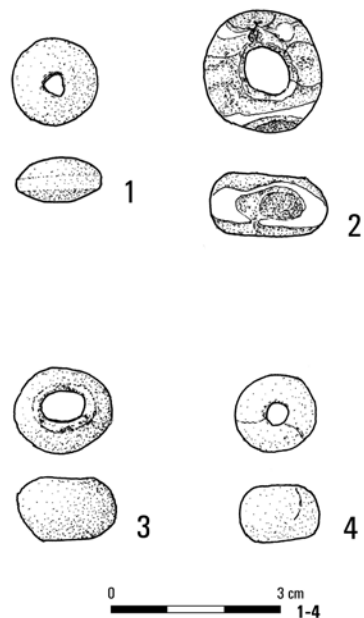
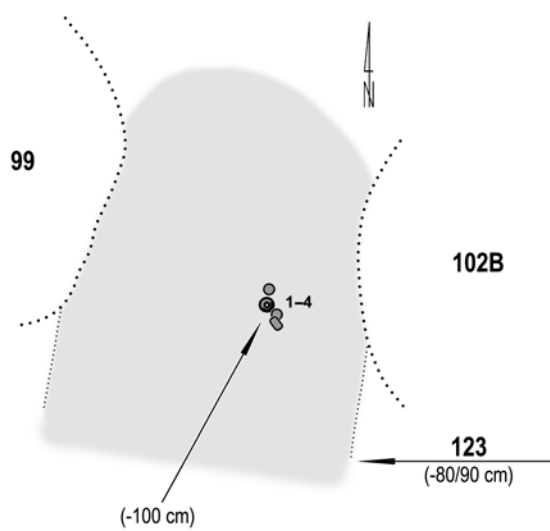
Tabl. LXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 122: 5 – szkło

Obiekt 122

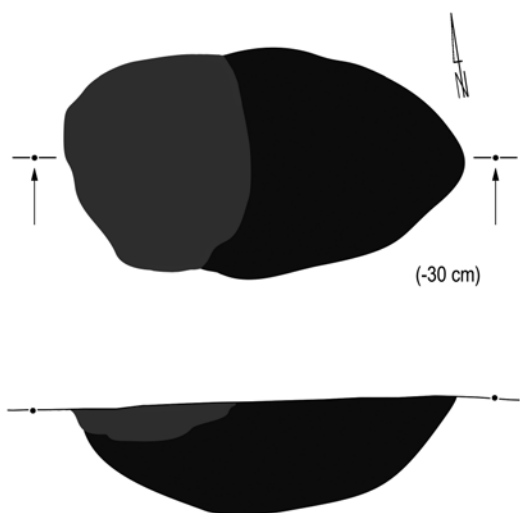

Tabl. LXXX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 122: 1, 3 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 4 – kość; 6 – szkło; 8, 9 – glina.
Fot.: K. Żołędziowski (122/2, RTG)

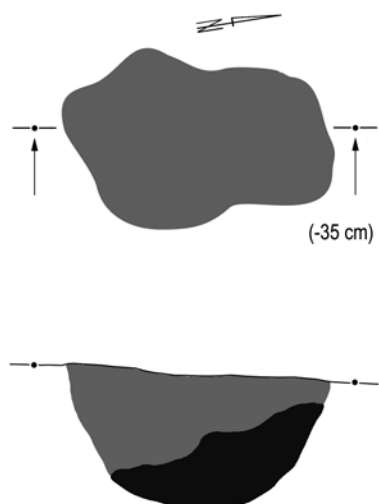
Obiekt 123

Obiekt 128

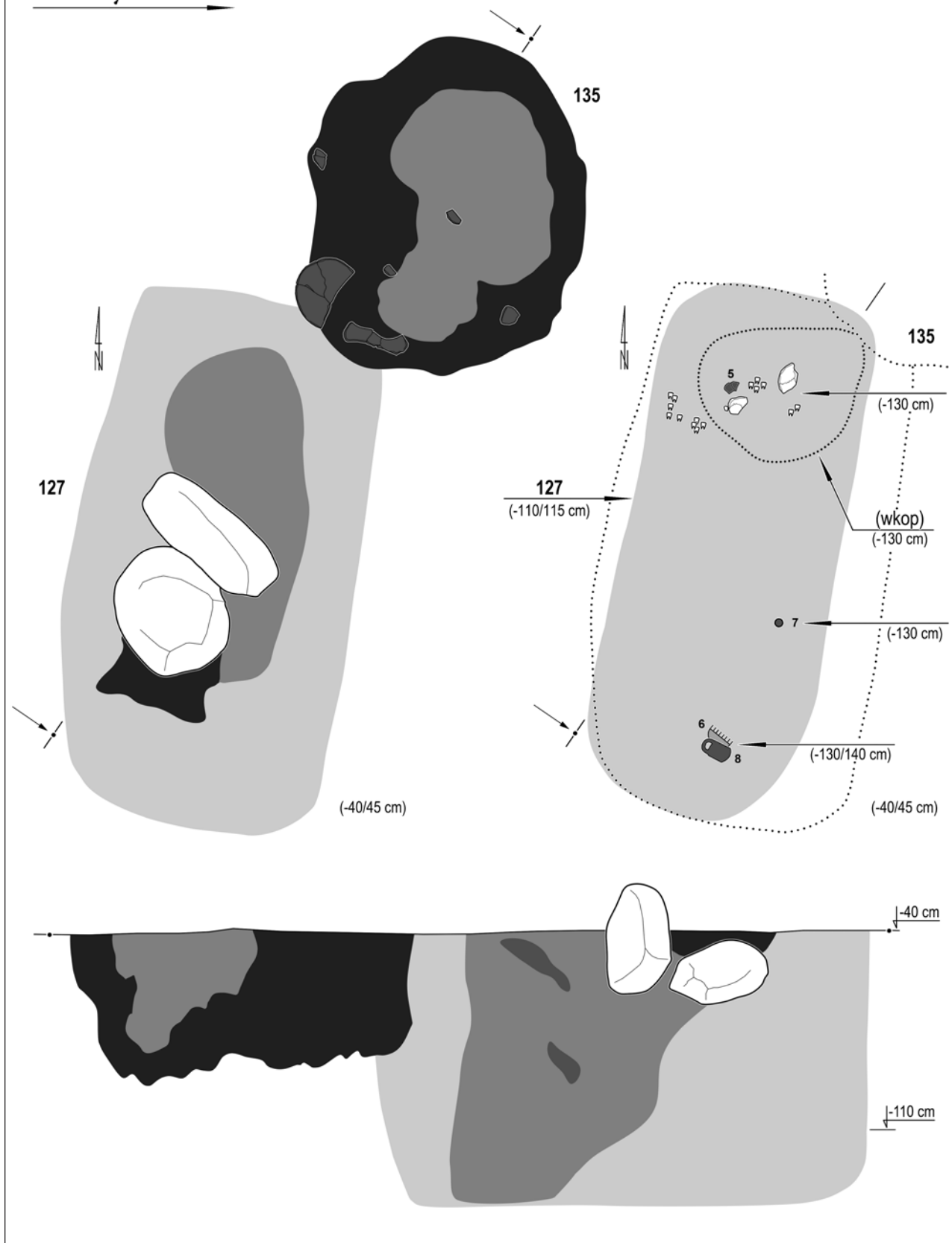

Obiekt 129

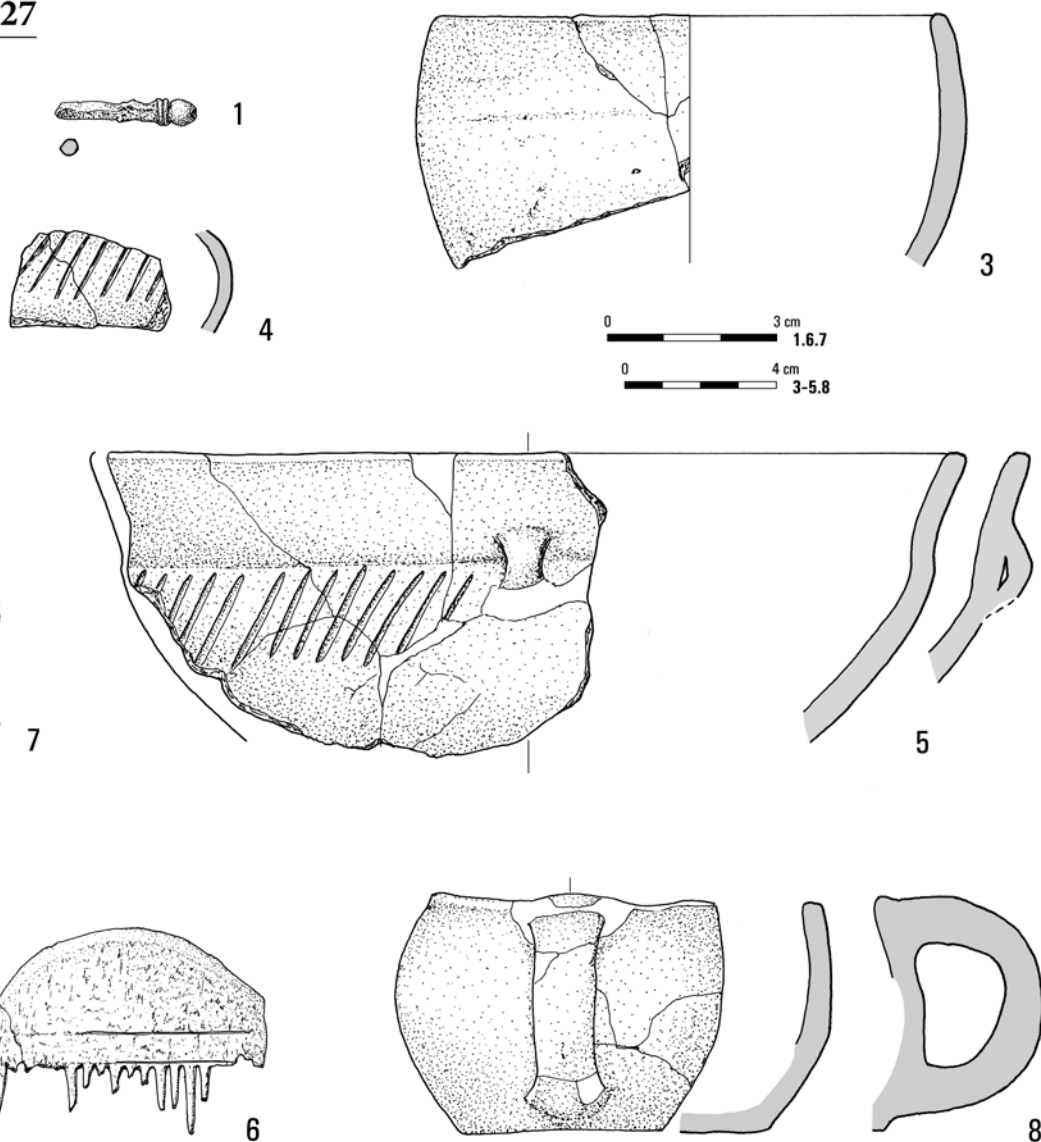
Tabl. LXXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 123: 1 – bursztyn; 2–4 – szkło. Obiekt 128. Obiekt 129

Obiekty 127 i 135

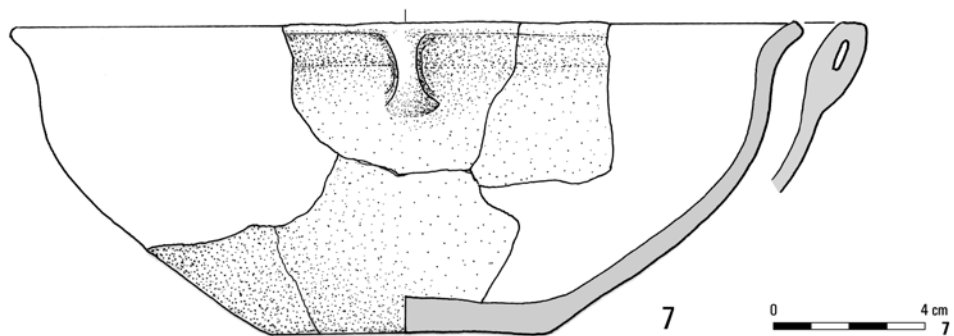

Tabl. LXXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 127 i 135

Obiekt 127

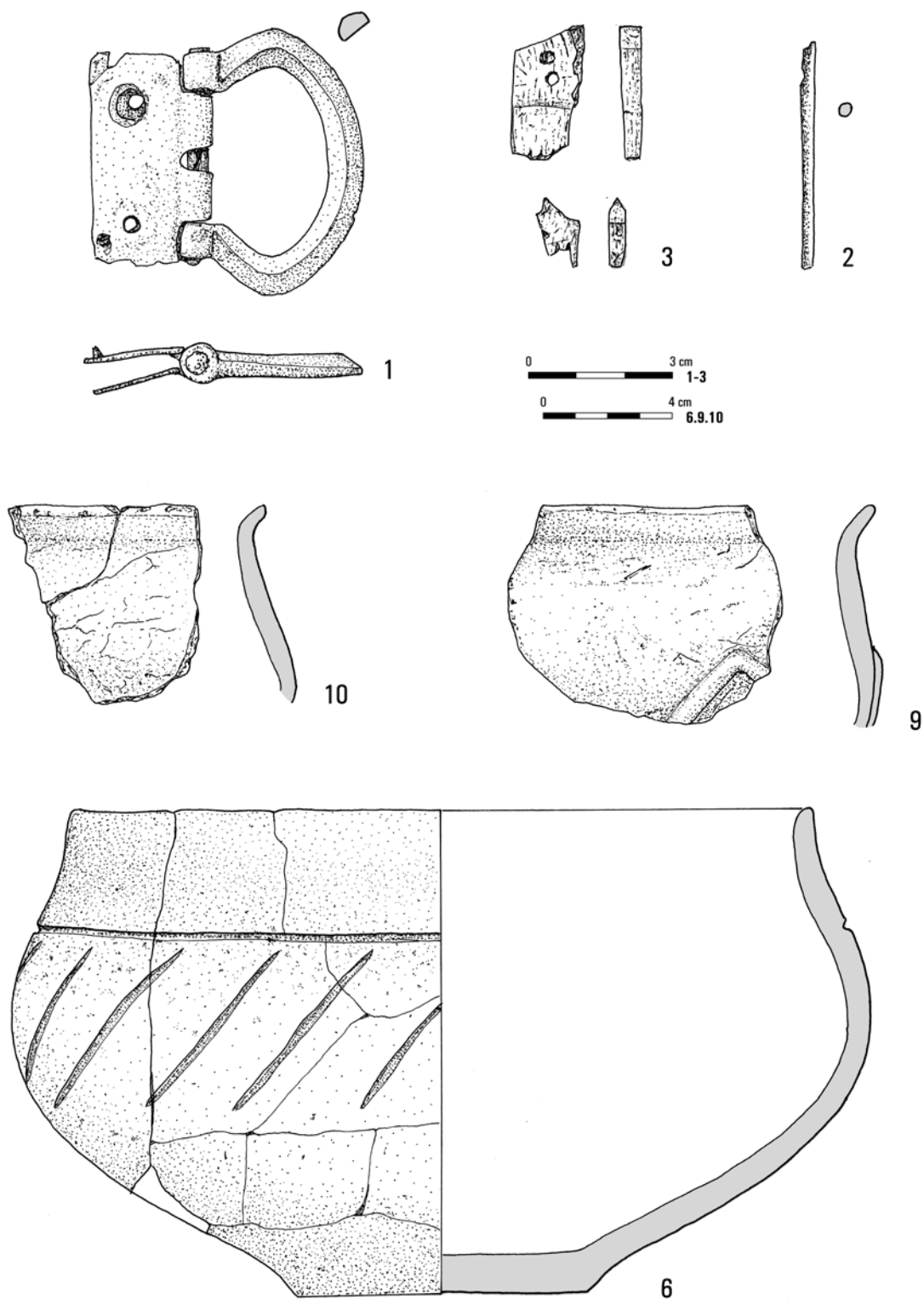

Obiekt 135

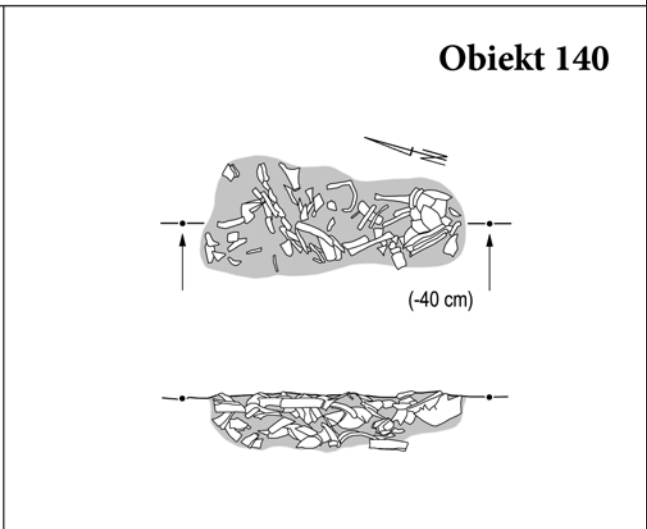
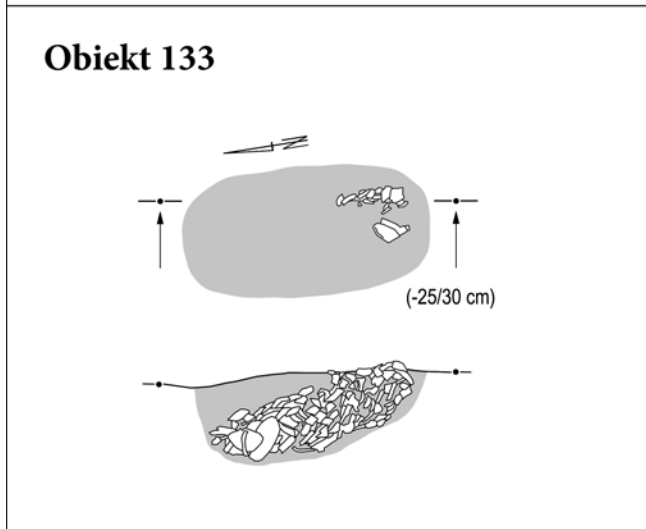
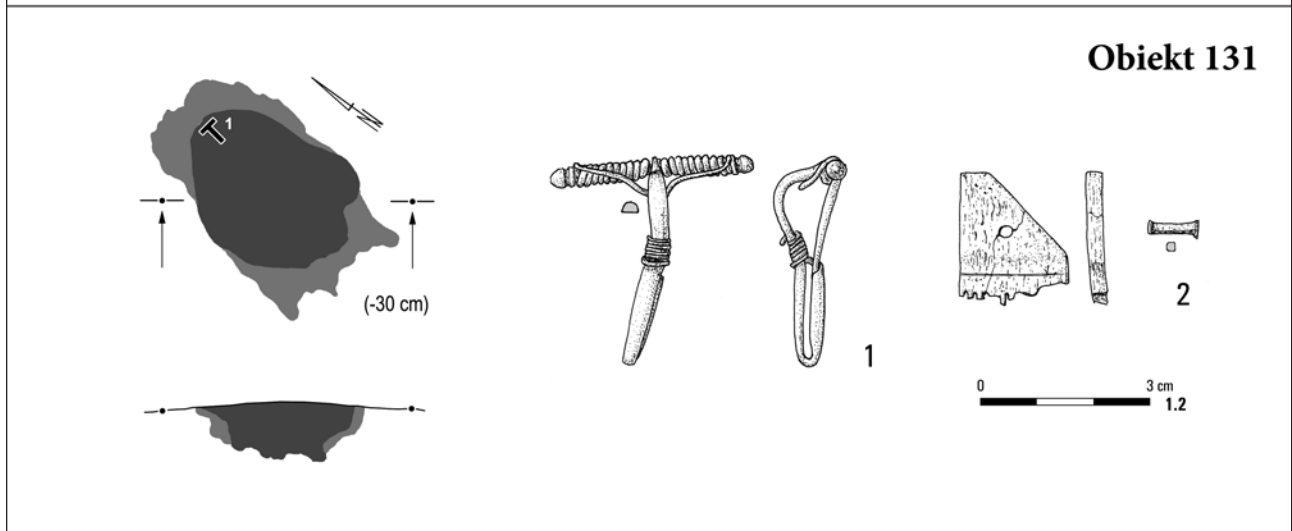
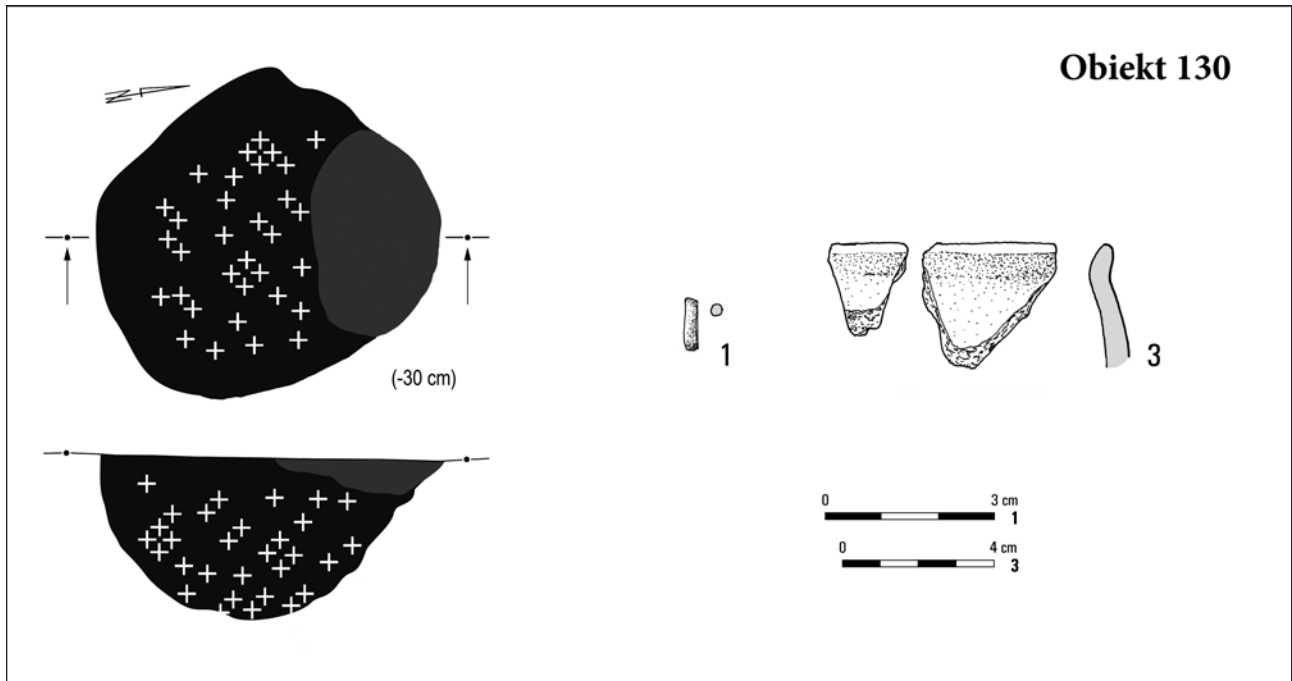

Tabl. LXXXIII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 127: 1 – srebro/żelazo; 3–5, 7, 8 – glina; 6 – poroże. Obiekt 135: 7 – glina

Obiekt 135

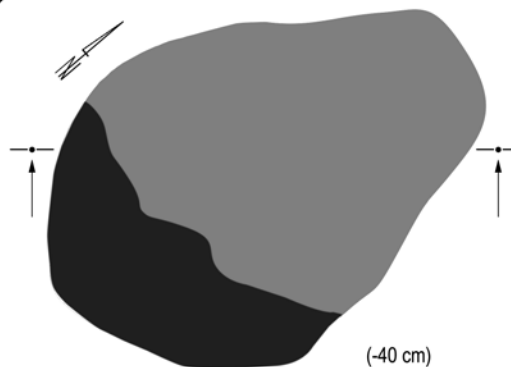
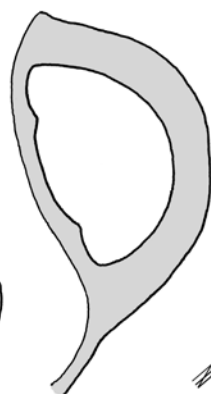
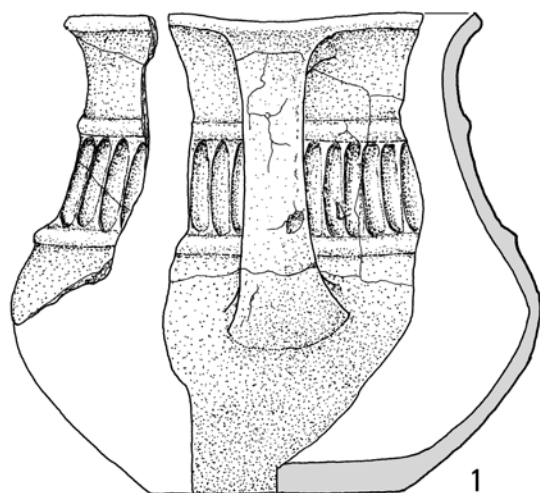

Tabl. LXXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 135: 1 – stop miedzi/żelazo; 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 6, 9, 10 – glina

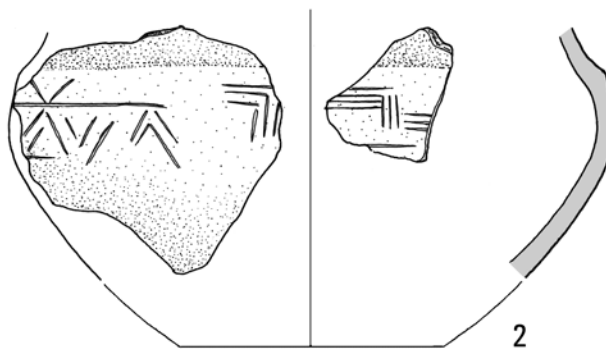
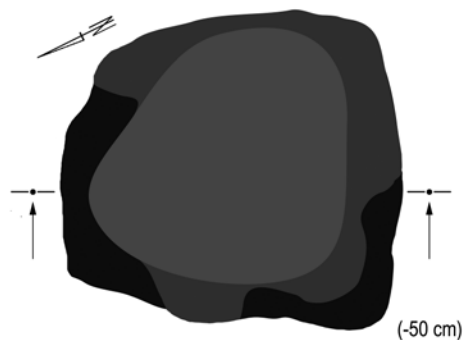

Tabl. LXXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 130: 1 – stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 131: 1 – stop miedzi/żelazo; 2 – poroże/stop miedzi. Obiekt 133. Obiekt 140

Obiekt 134

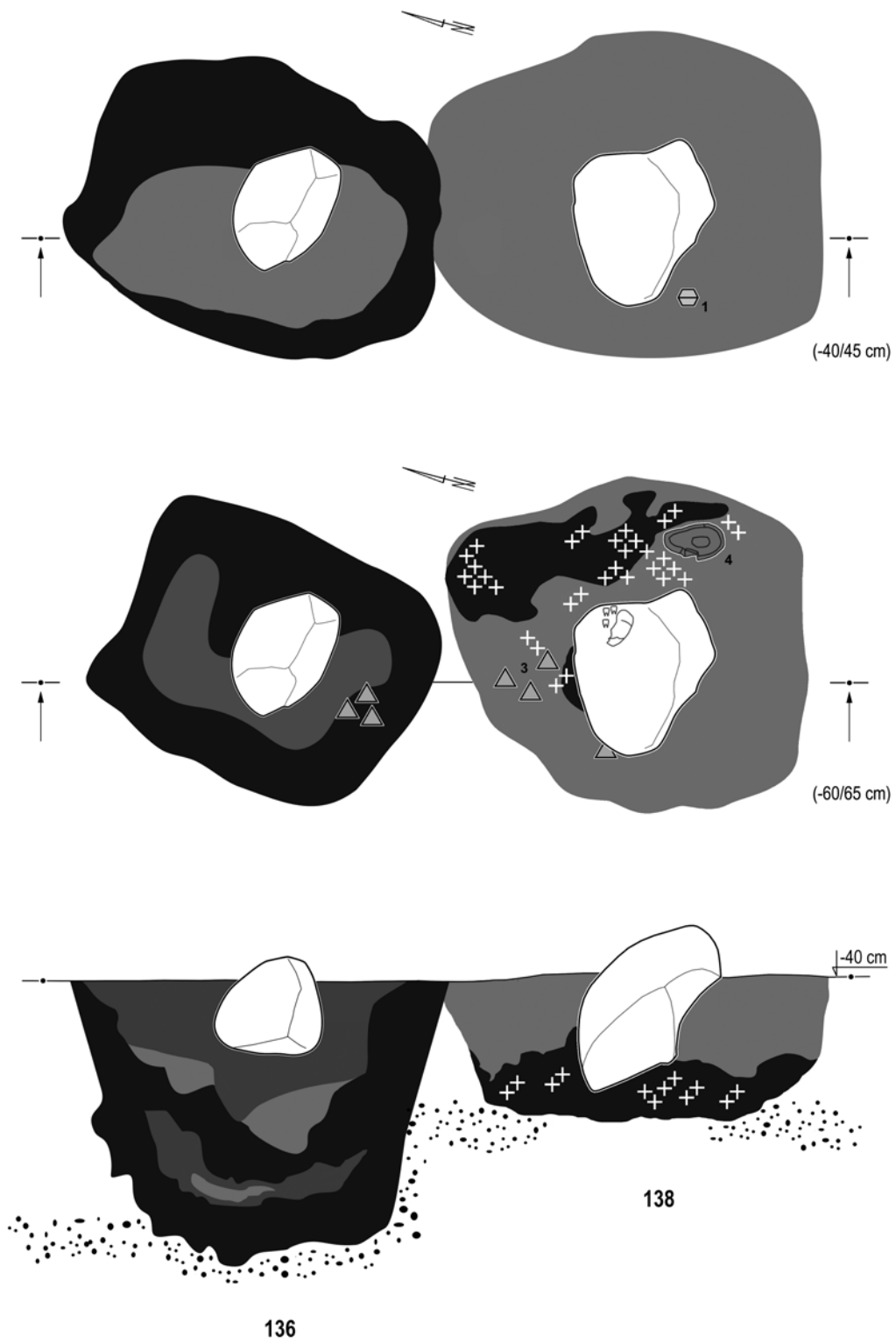
Obiekt 139

Tabl. LXXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 134: 1 – glina. Obiekt 139: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

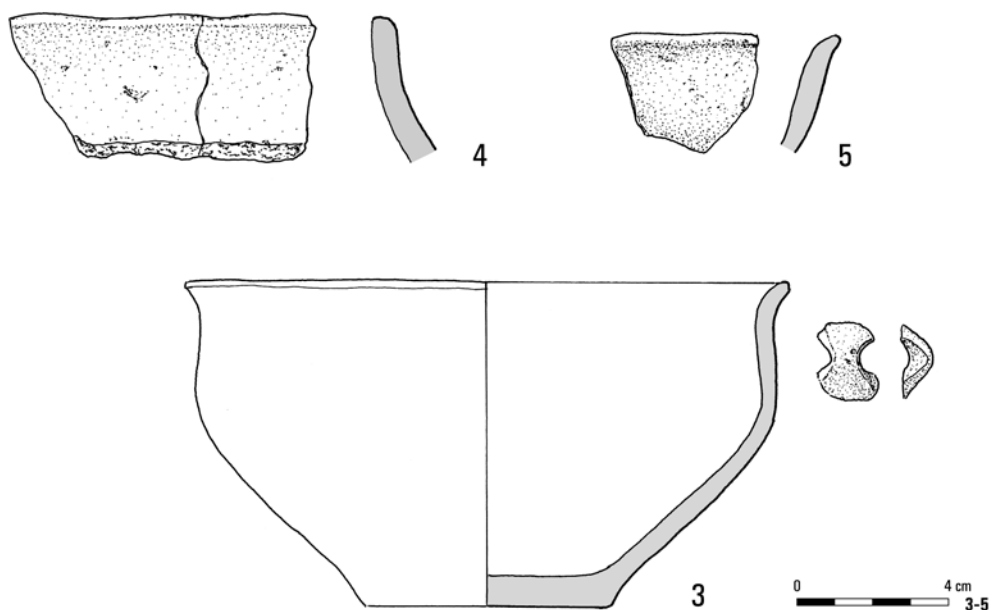

Obiekty 136 i 138

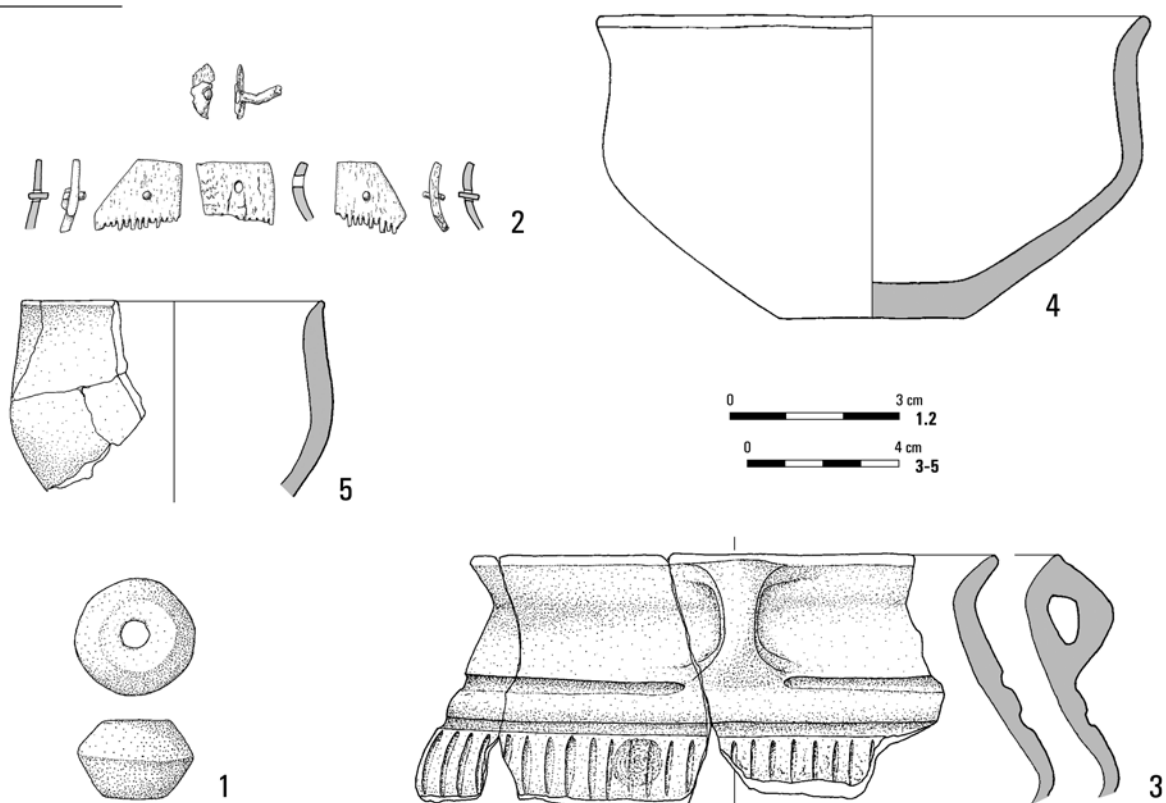

Tabl. LXXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 136 i 138

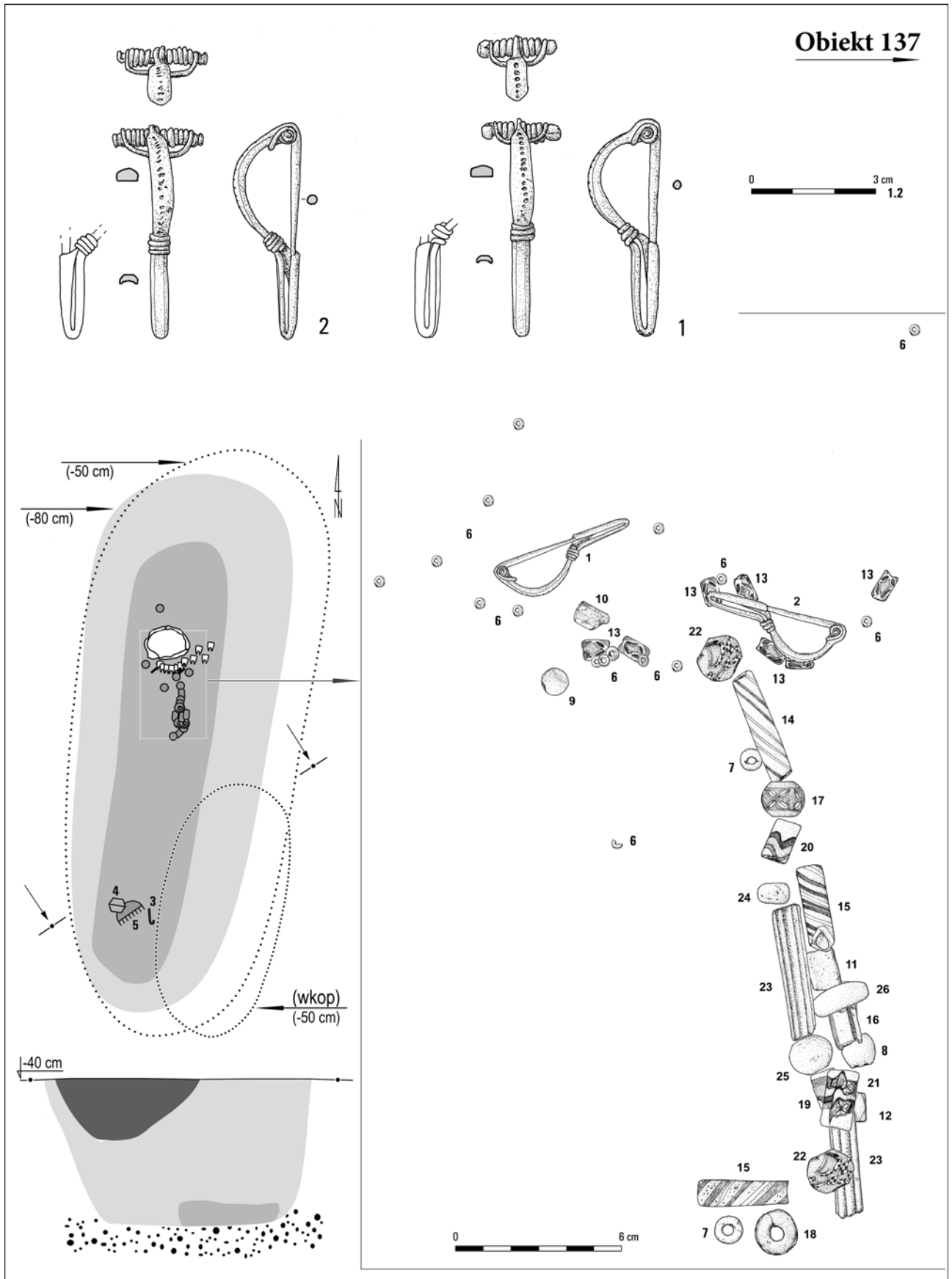
Obiekt 136

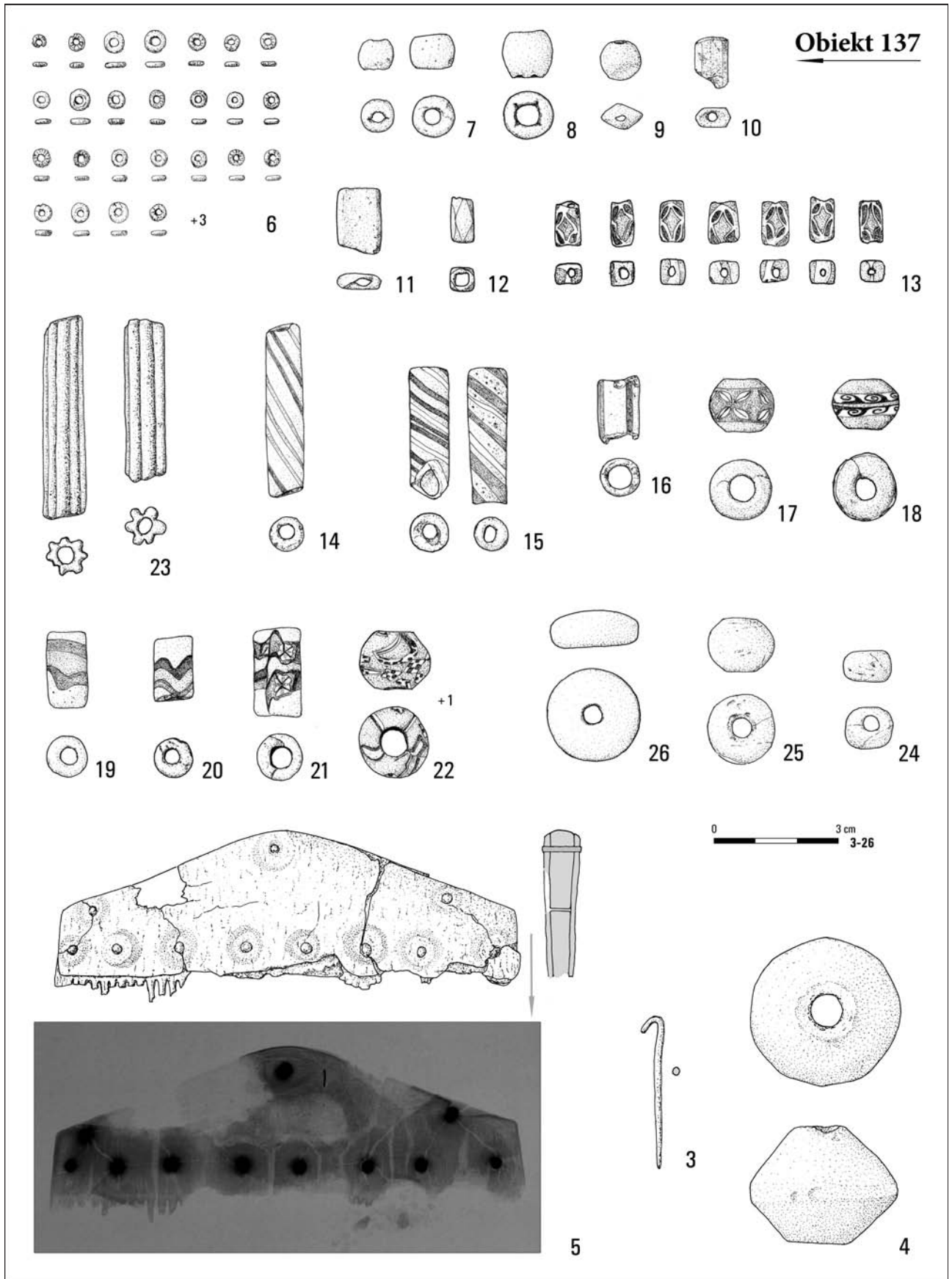
Obiekt 138

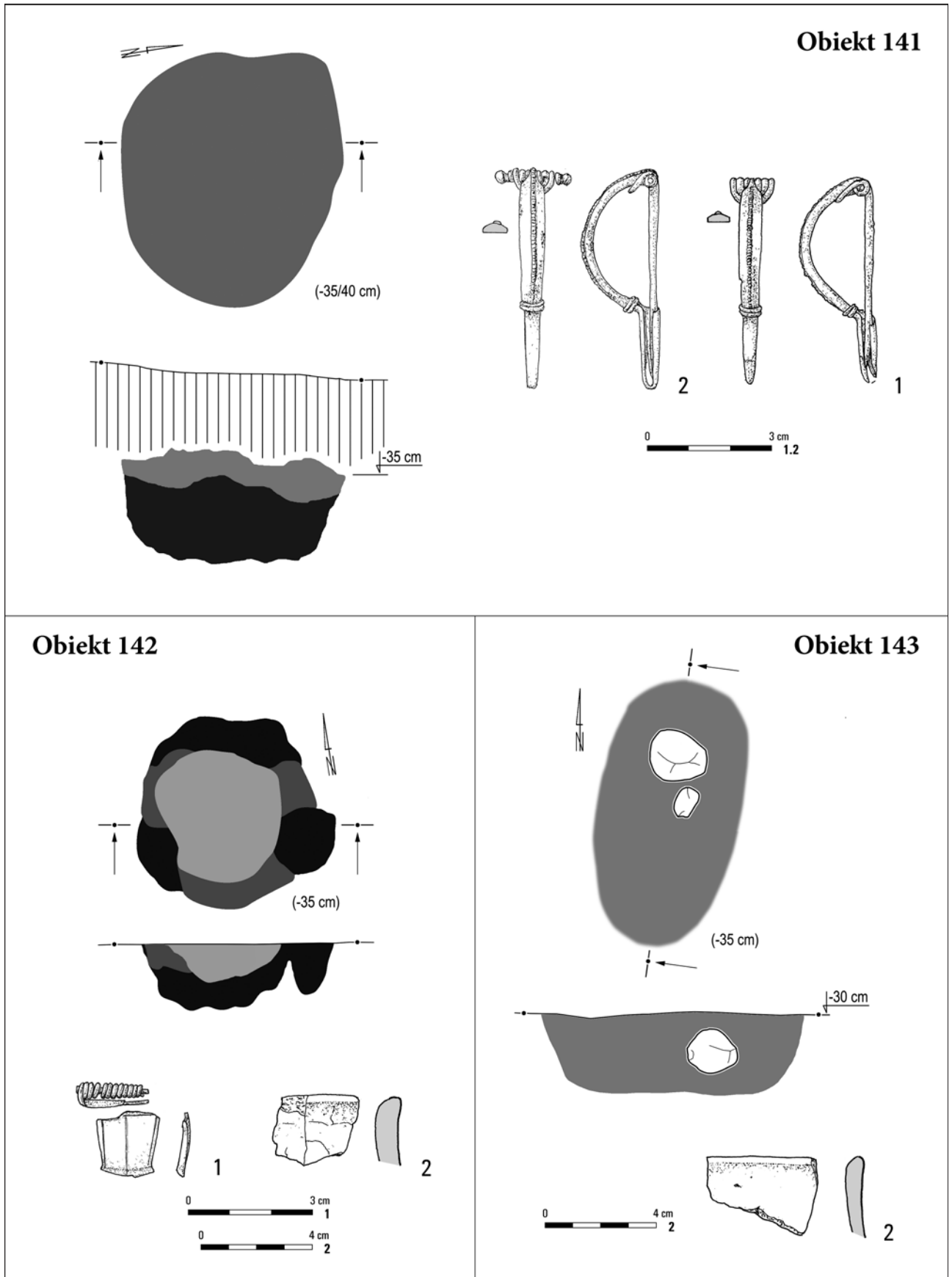
Tabl. LXXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 136: 3-5 - glina. Obiekt 138: 1, 3-5 - glina; 2 - poroże/stop miedzi

Tabl. LXXXIX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 137: 1, 2 – stop miedzi

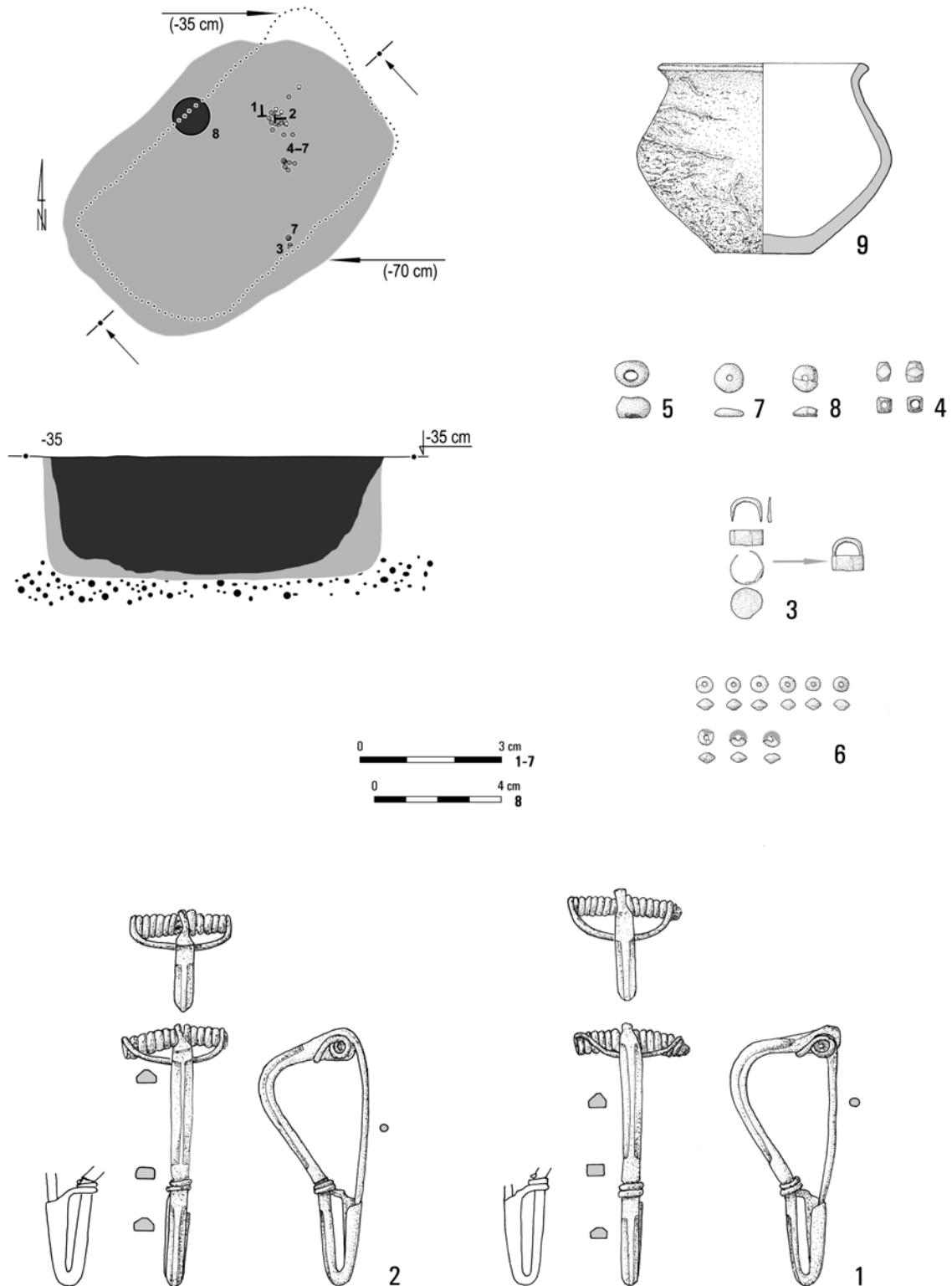

Tabl. XC. Jartypory, stan. 2. Obiekt 137: 3 – stop miedzi; 4 – glina; 5 – poroże/stop miedzi; 6–23 – szkło; 24–26 – bursztyn.
Fot.: W. Weker (137/5, RTG)

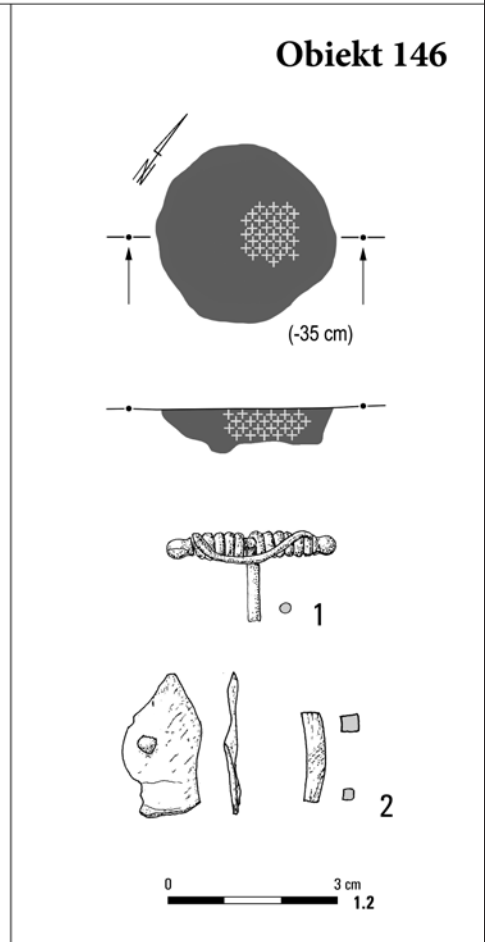
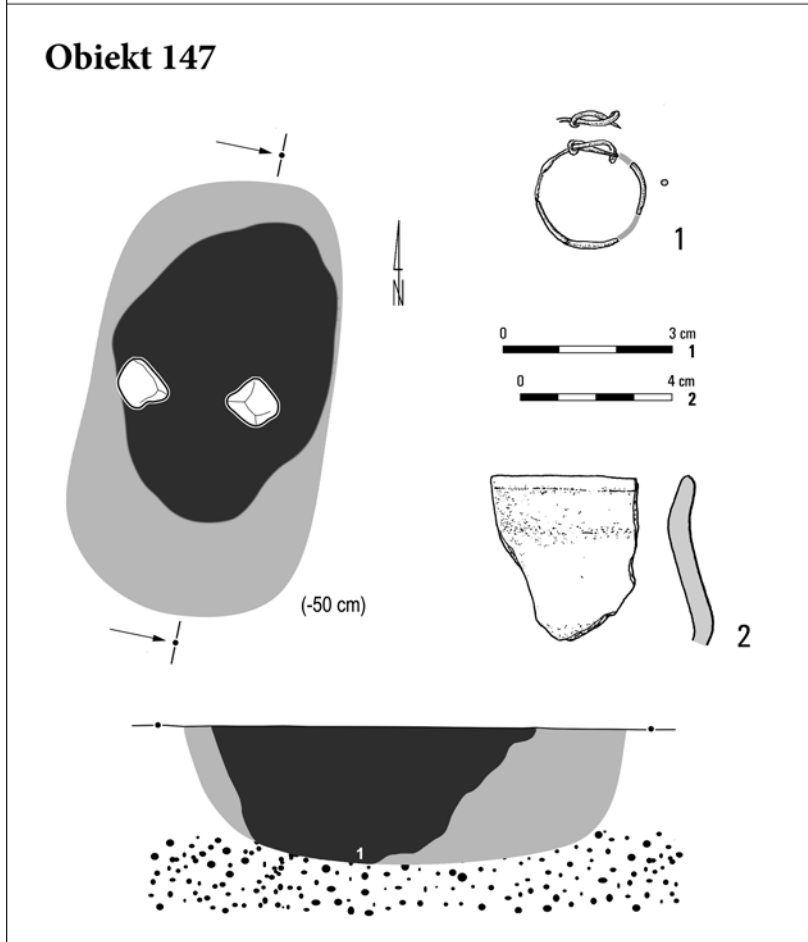
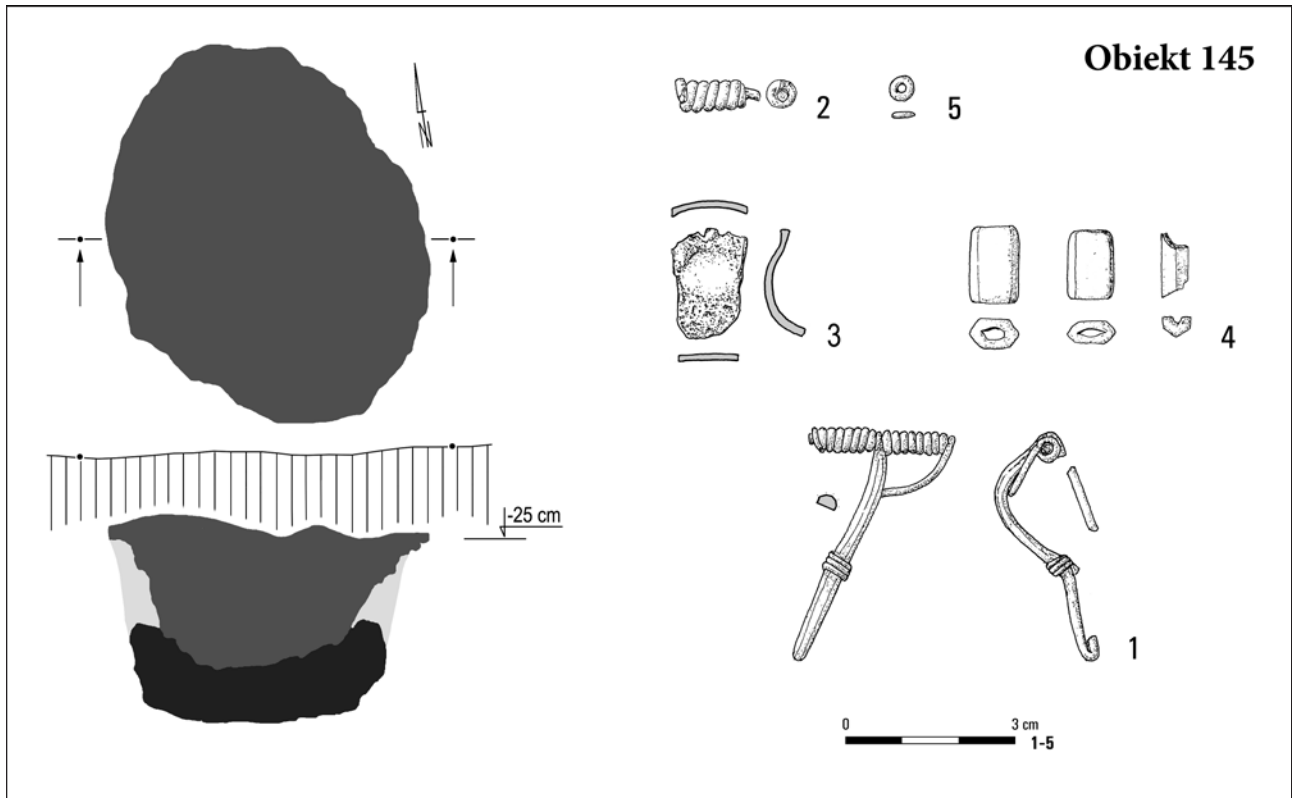

Tabl. XCI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 141: 1, 2 – stop miedzi. Obiekt 142: 1 – stop miedzi; 2 – glina. Obiekt 143: 2 – glina

Obiekt 144

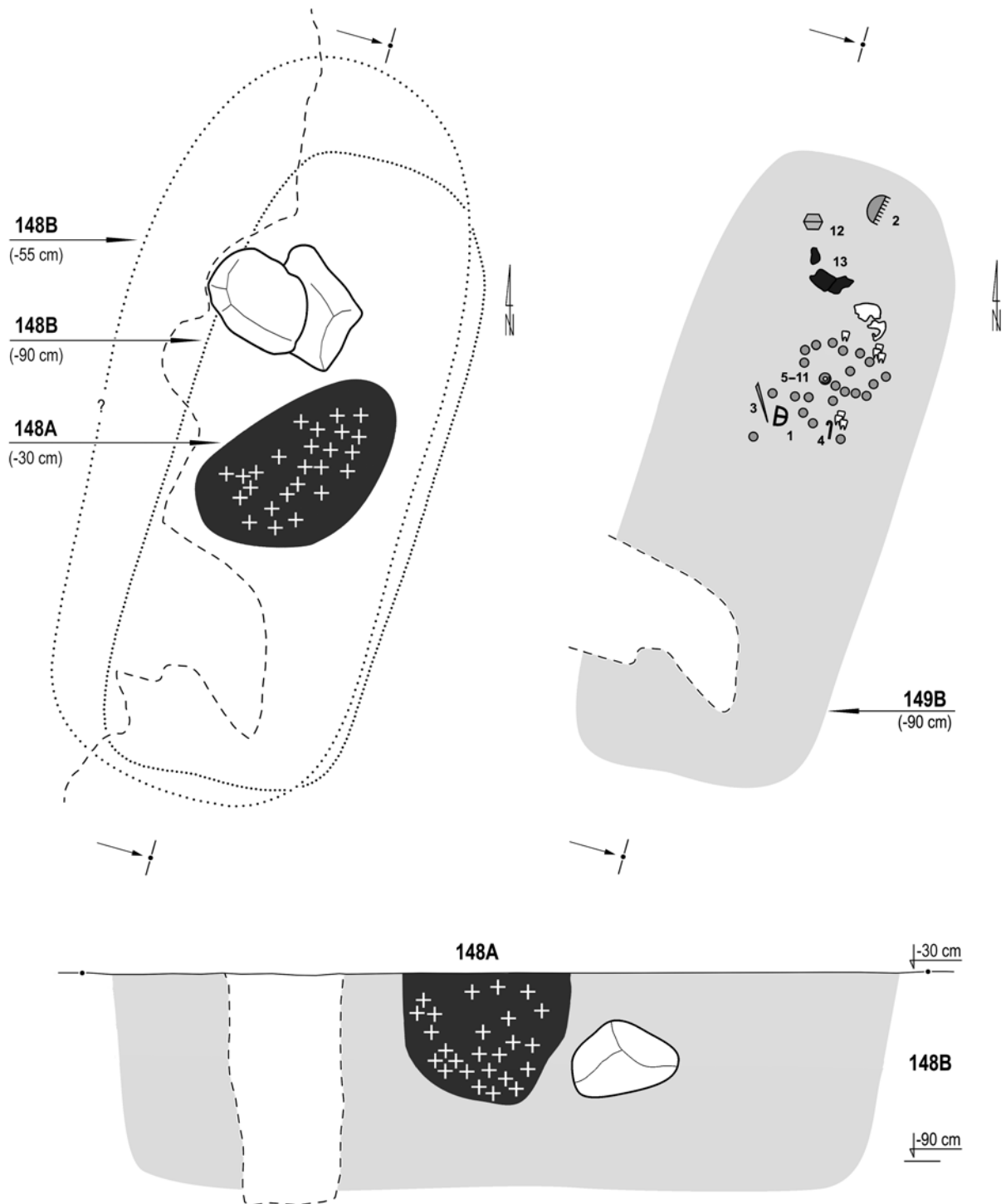

Tabl. XCII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 144: 1, 2 – stop miedzi; 3 – srebro; 4–6 – szkło; 7 – bursztyn; 8 – glina

Tabl. XCIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 145: 1-3 – stop miedzi; 4, 5 – szkło. Obiekt 146: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi.
Obiekt 147: 1 – stop miedzi; 2 – glina

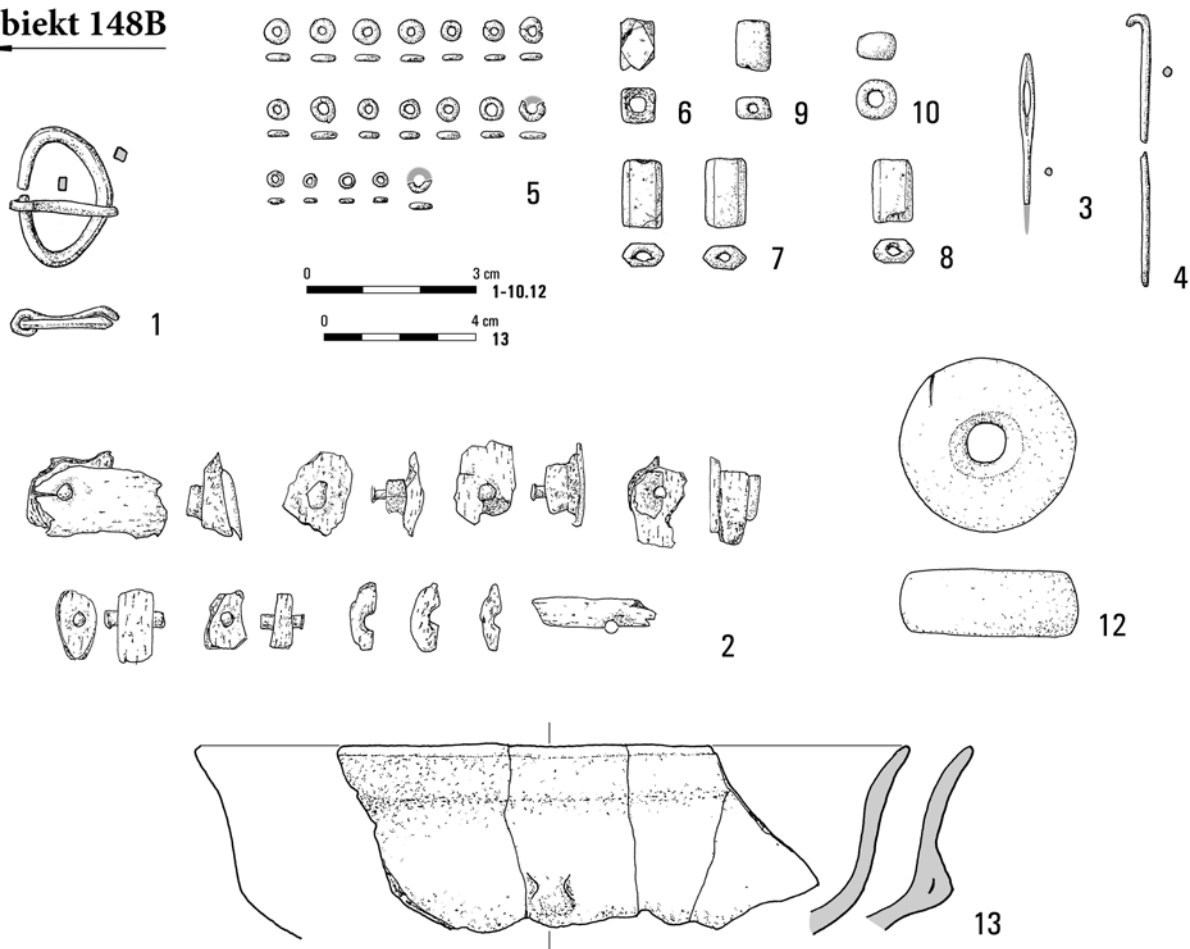
Obiekty 148A i 148B

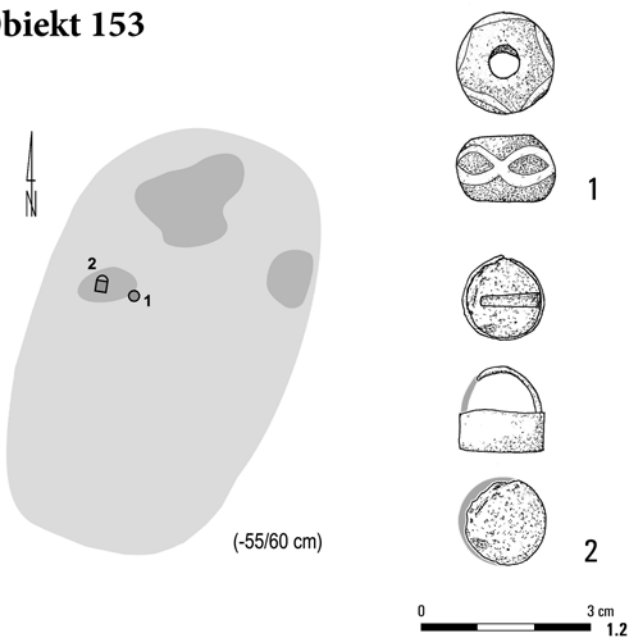
Tabl. XCIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 148A i 148B

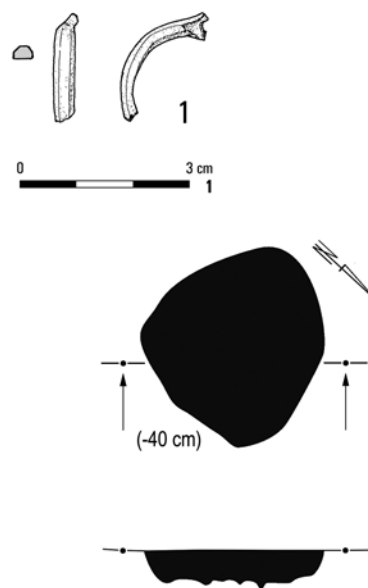
Obiekt 148B

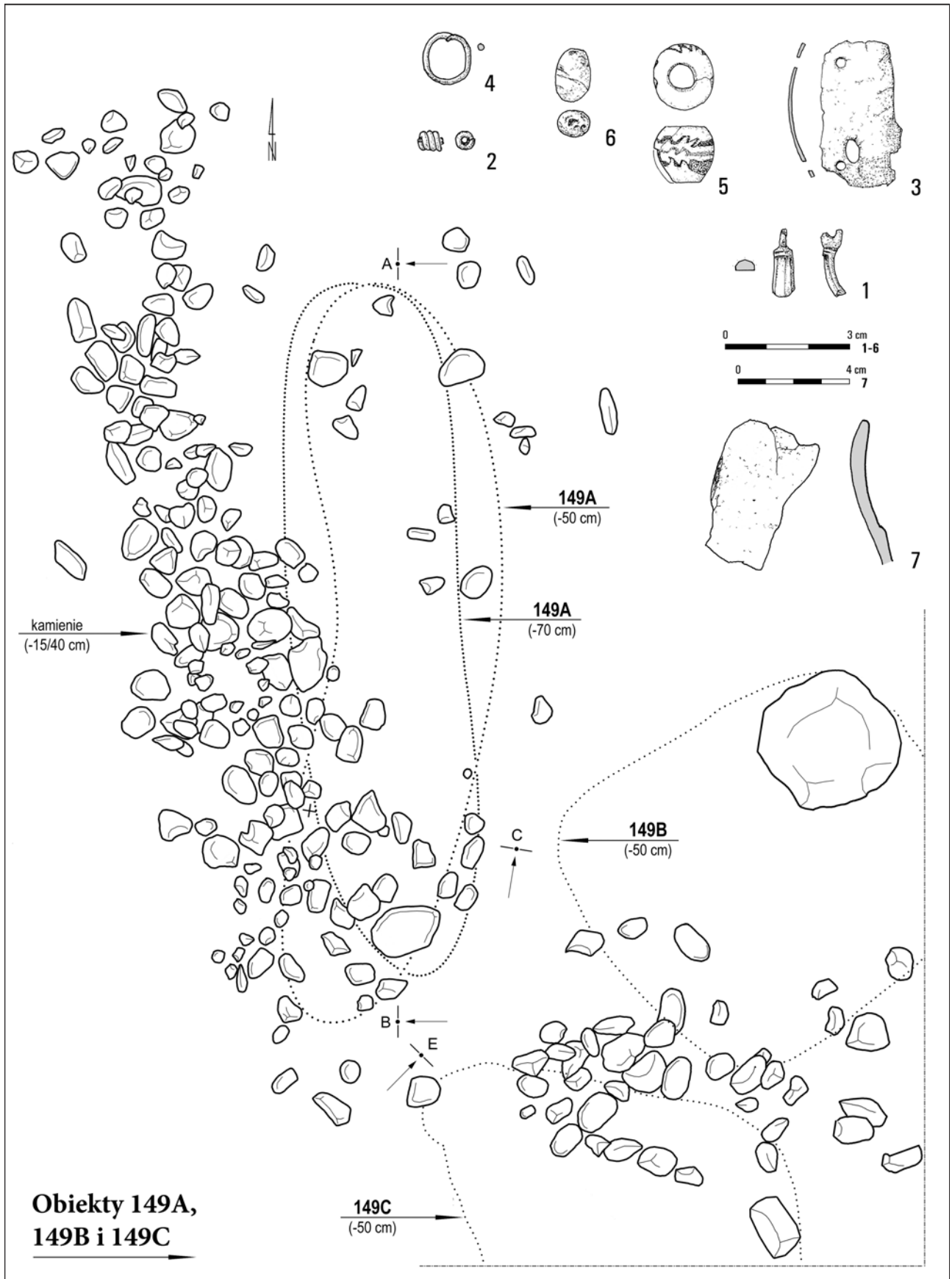
Obiekt 153

Obiekt 150

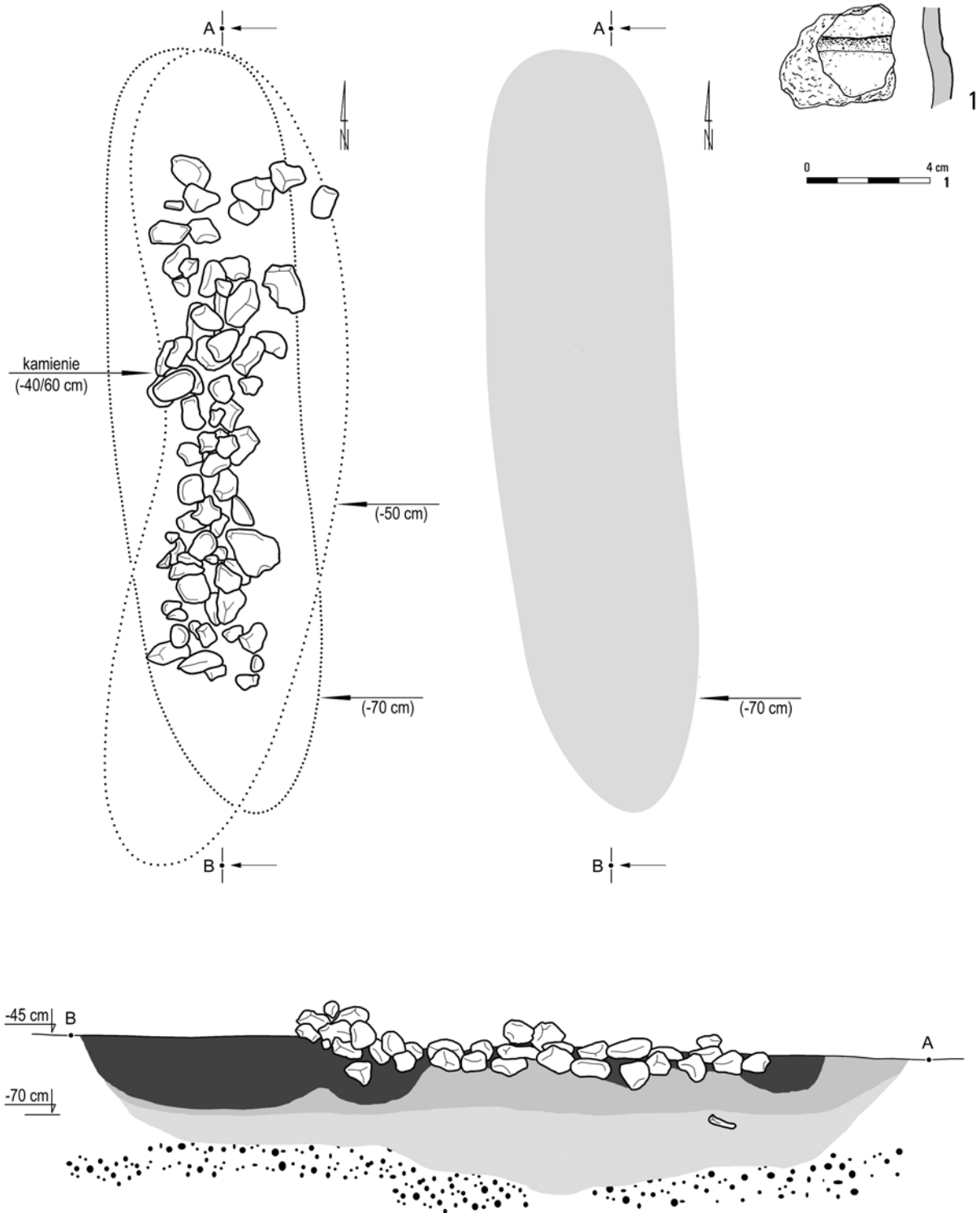

Tabl. XCV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 148B: 1, 3, 4 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 5–10 – szkło; 12 – kamień; 13 – glina.
Obiekt 150: 1 – stop miedzi. Obiekt 153: 1 – szkło; 2 – stop miedzi

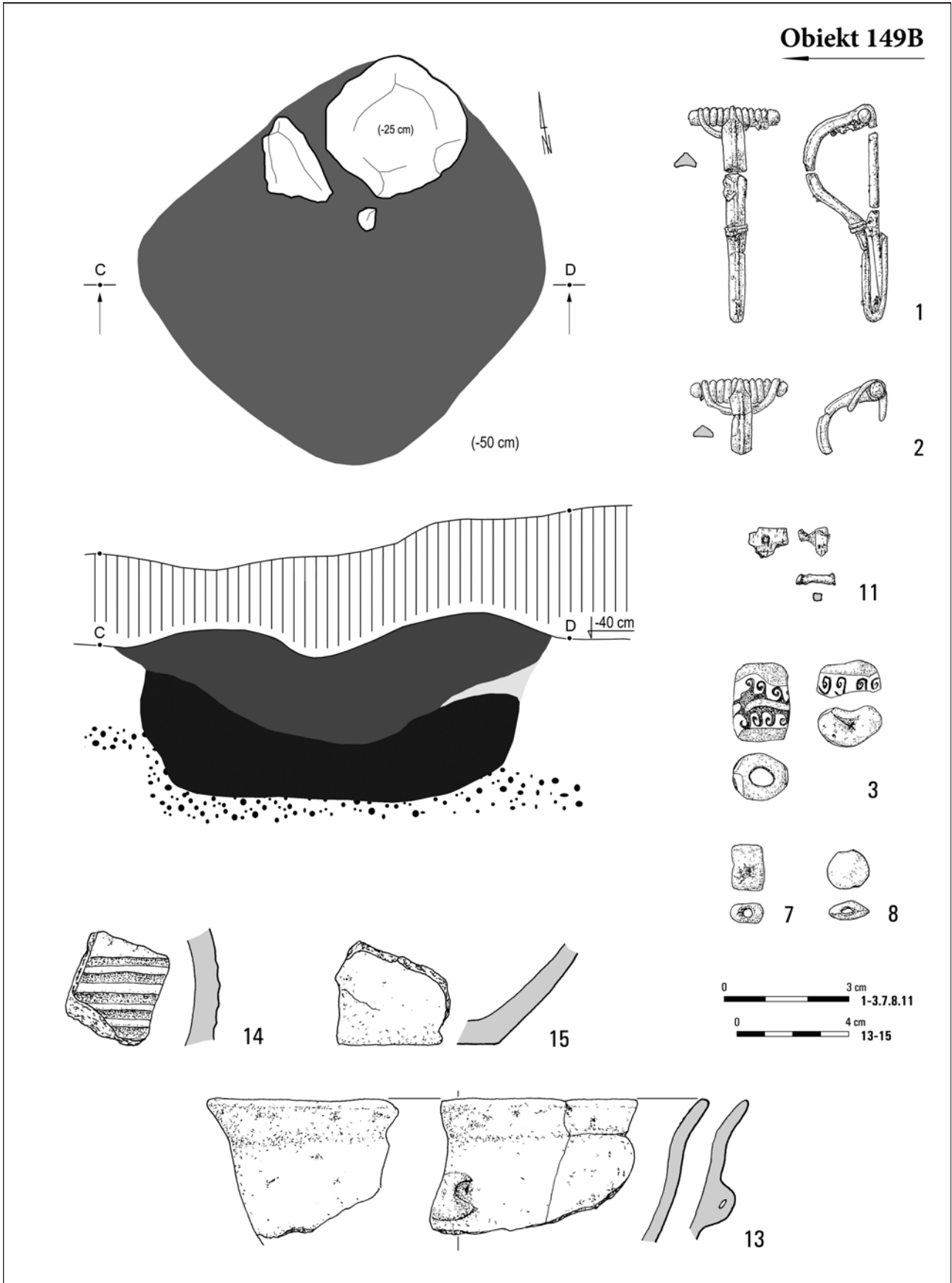

Tabl. XCVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 149A, 149B i 149C: 1-4 – stop miedzi; 5, 6 – szkło; 7 – glina

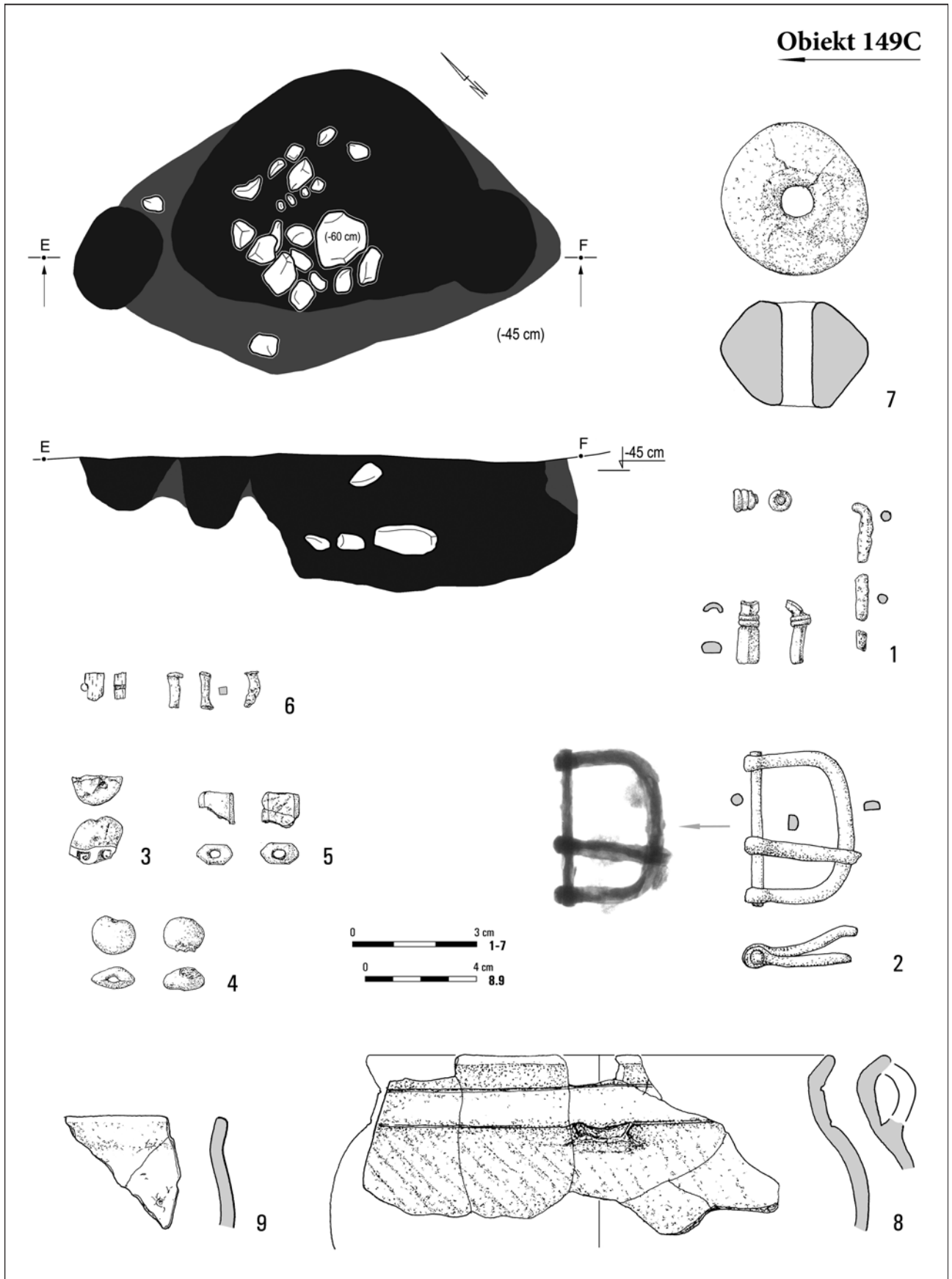
Obiekt 149A

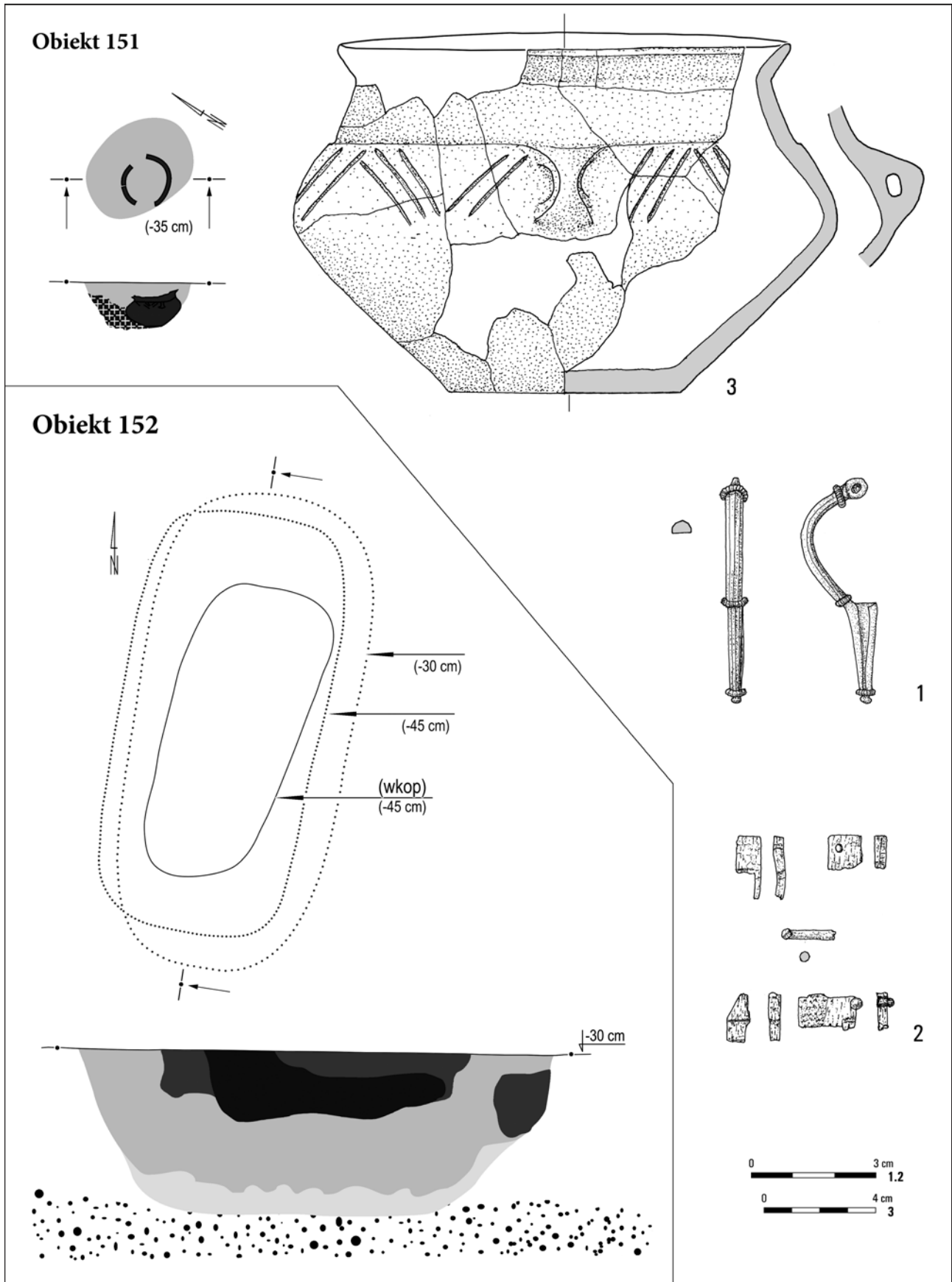
Tabl. XCVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 149A: 1 – glina

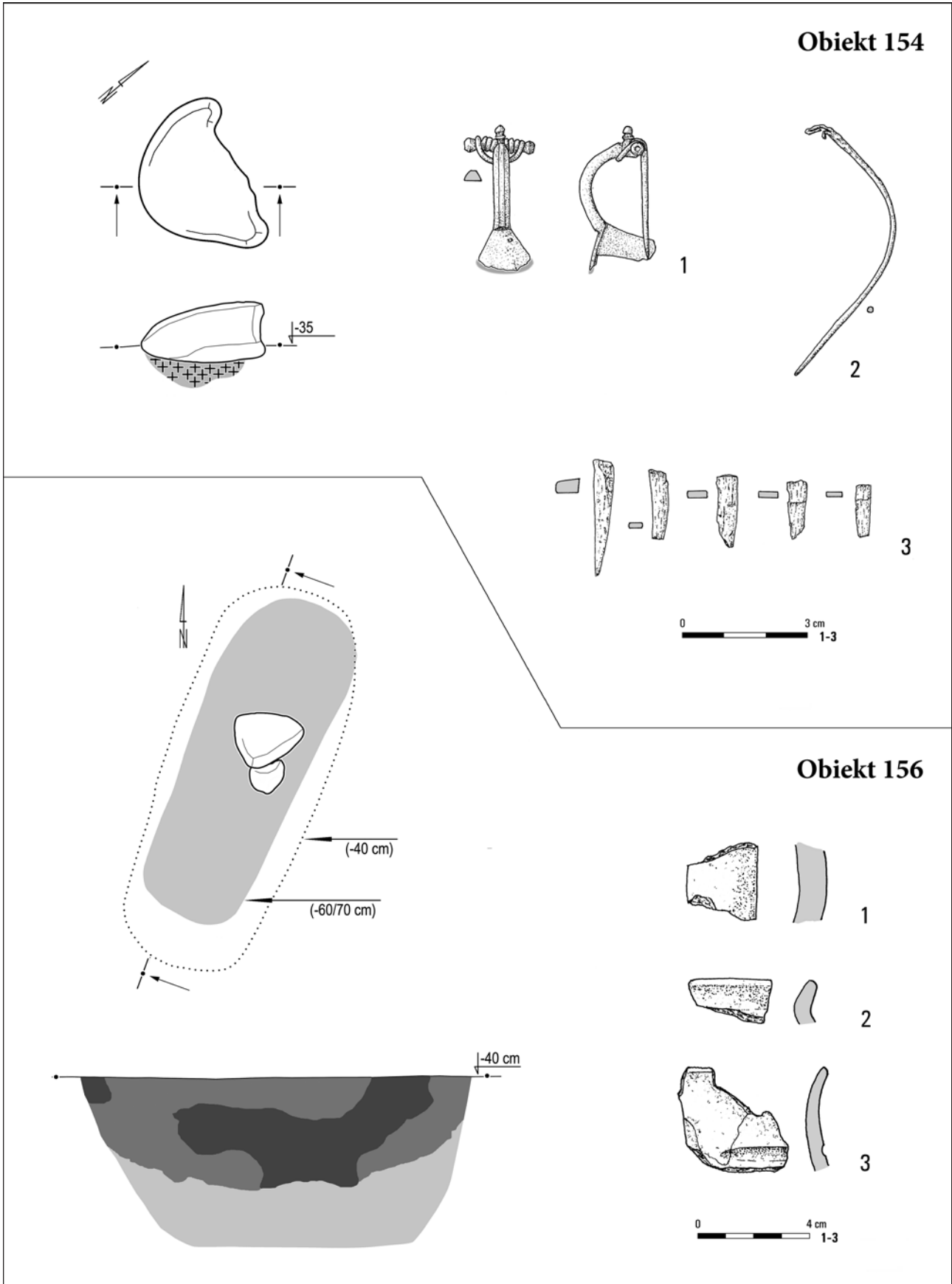
Tabl. XCVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 149B: 1, 2 – stop miedzi; 3, 7, 8 – szkło; 11 – poroże/stop miedzi; 13-15 – glina

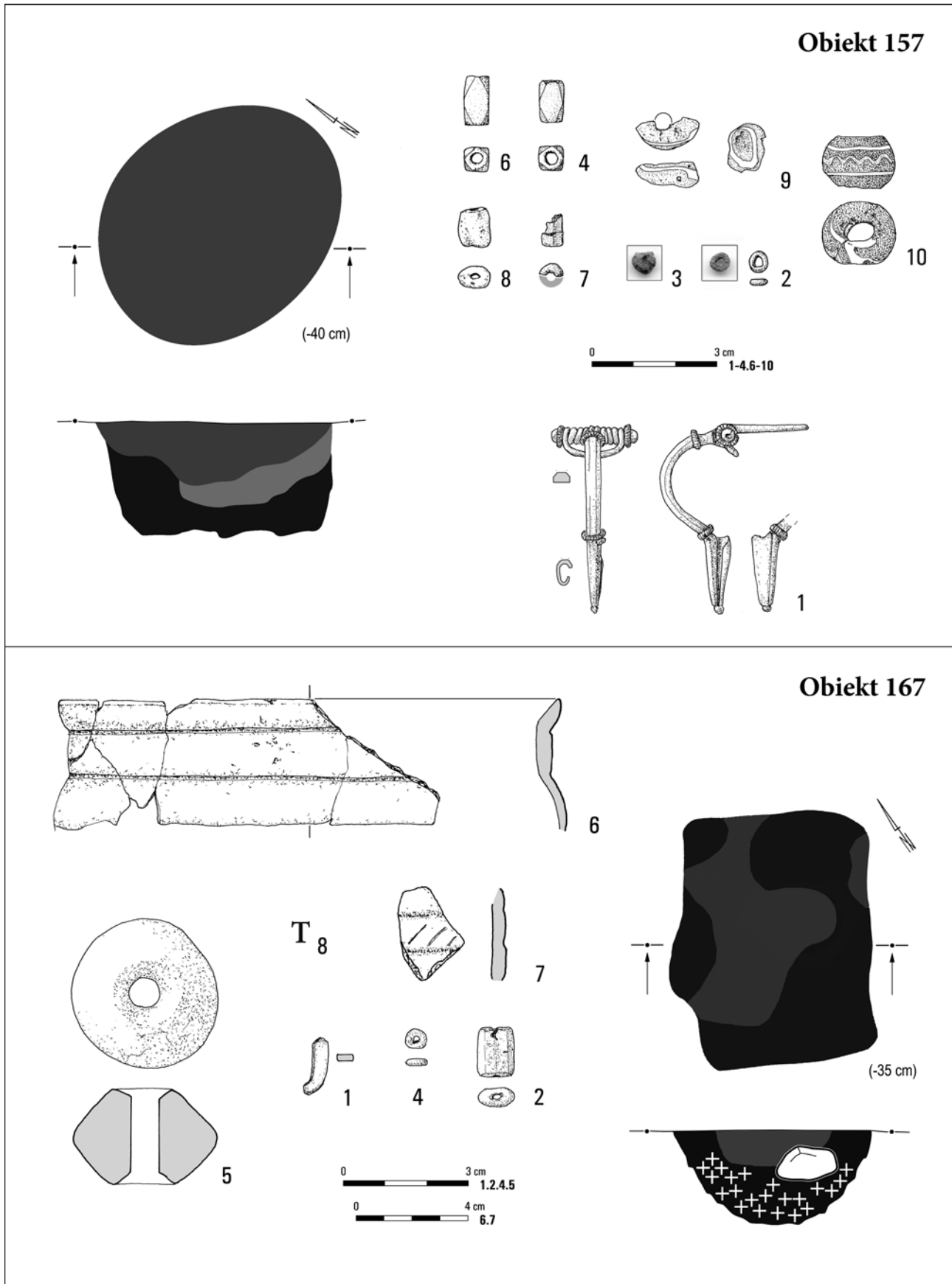
Tabl. XCIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 149C: 1 – stop miedzi; 2 – żelazo; 3–5 – szkło; 6 – poroże/stop miedzi; 7–9 – glina.
 Fot.: W. Weker (149C/2, RTG)

Tabl. C. Jartypory, stan. 2. Obiekt 151: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 152

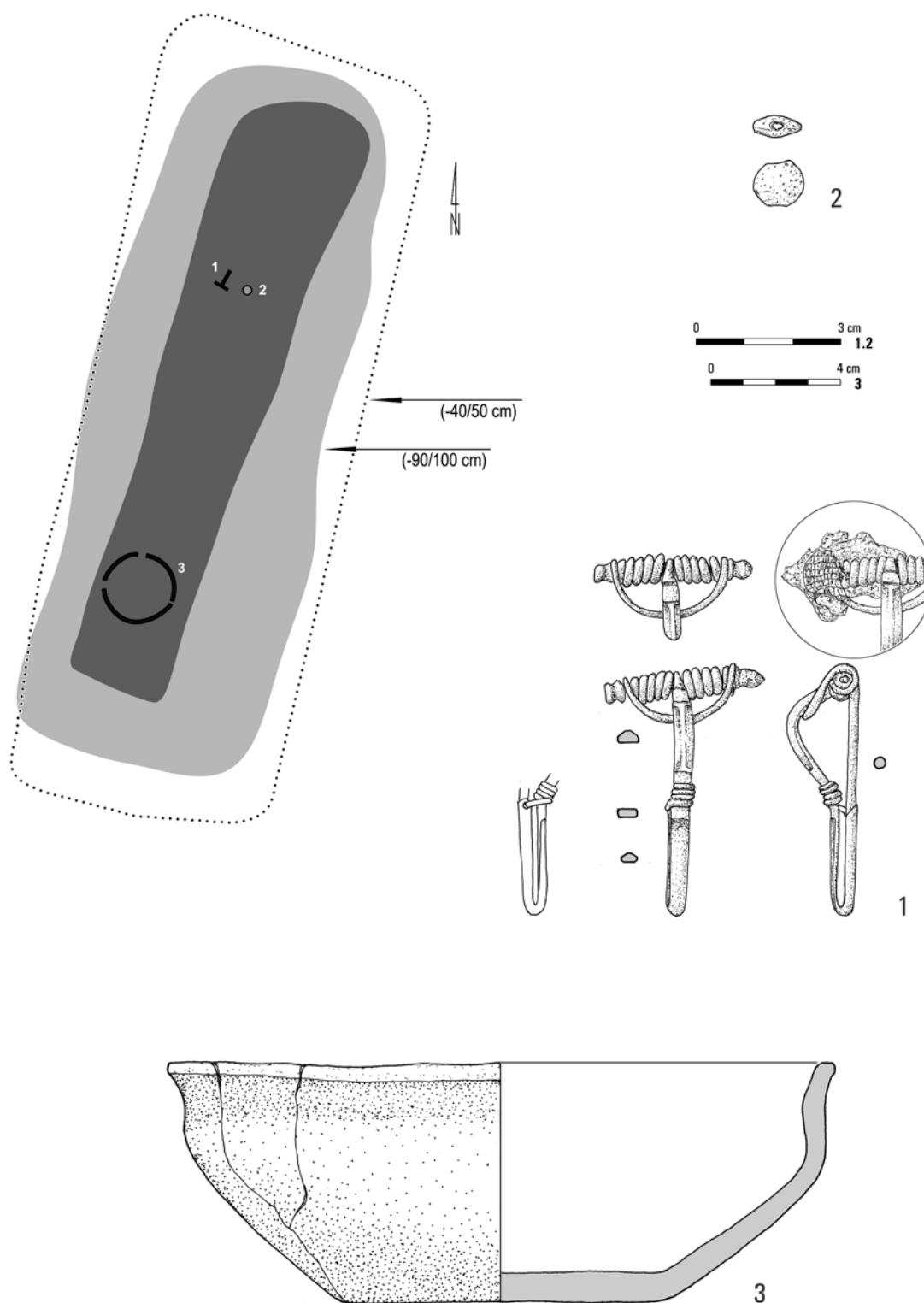
Tabl. CI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 154: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże. Obiekt 156: 1-3 – glina

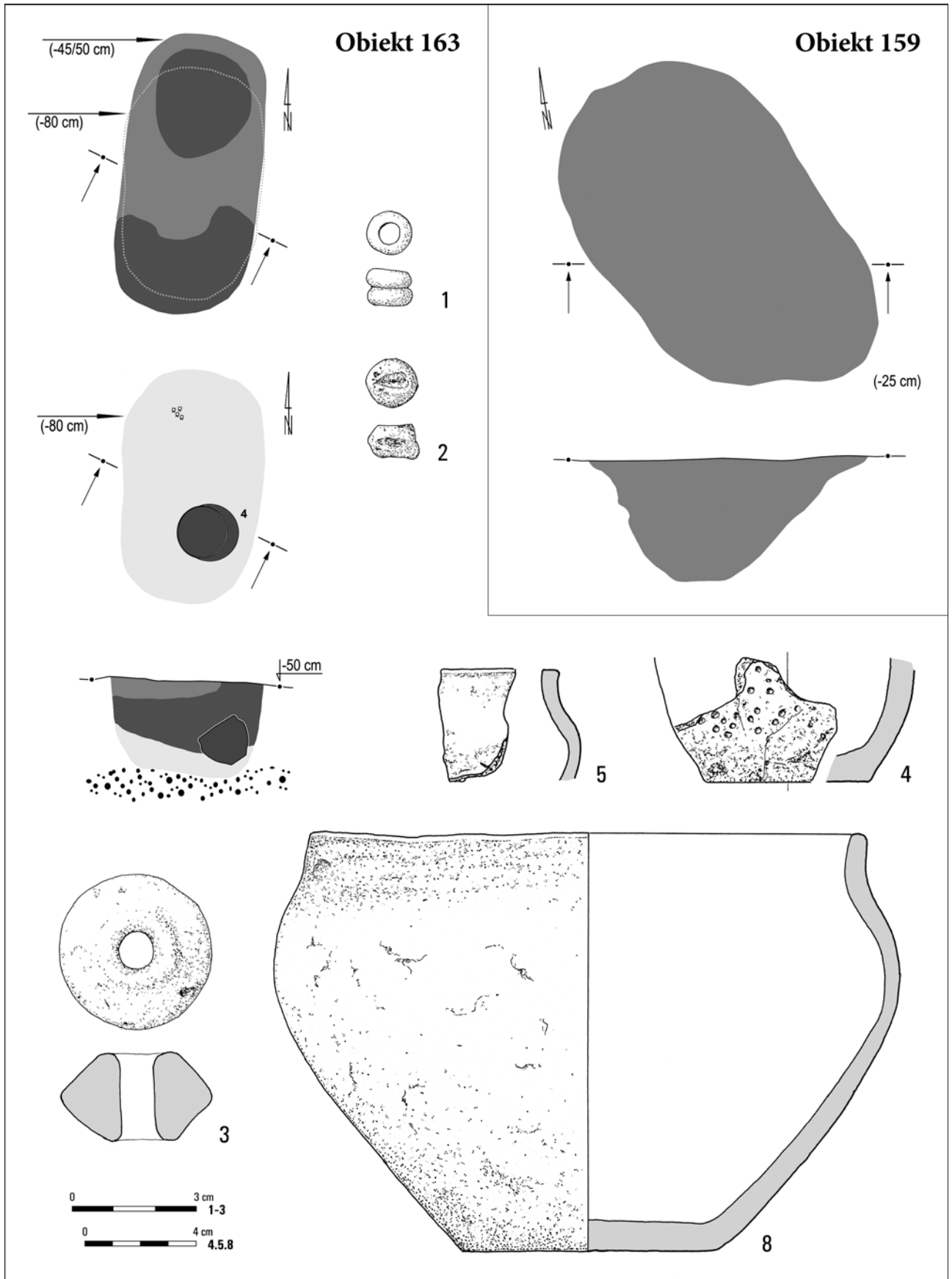
Tabl. CII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 157: 1 – stop miedzi; 2–4, 6–10 – szkło. Obiekt 167: 1 – stop miedzi; 2, 4 – szkło; 5–8 – glina.
 Fot.: J. Andrzejowski (157/2.3)

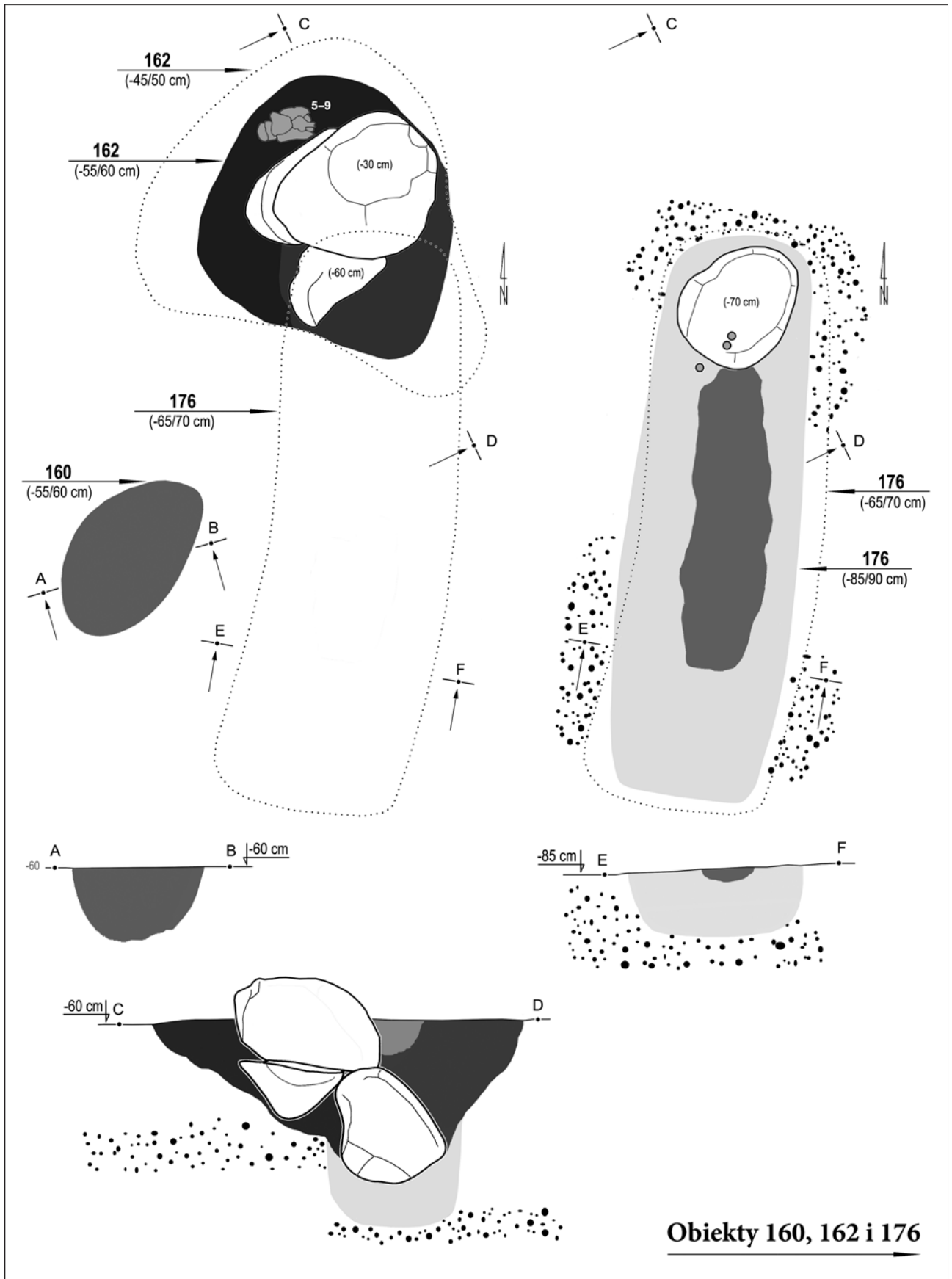
Obiekt 158

Tabl. CIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 158: 1 – stop miedzi/tkanina; 2 – szkło; 3 – glina

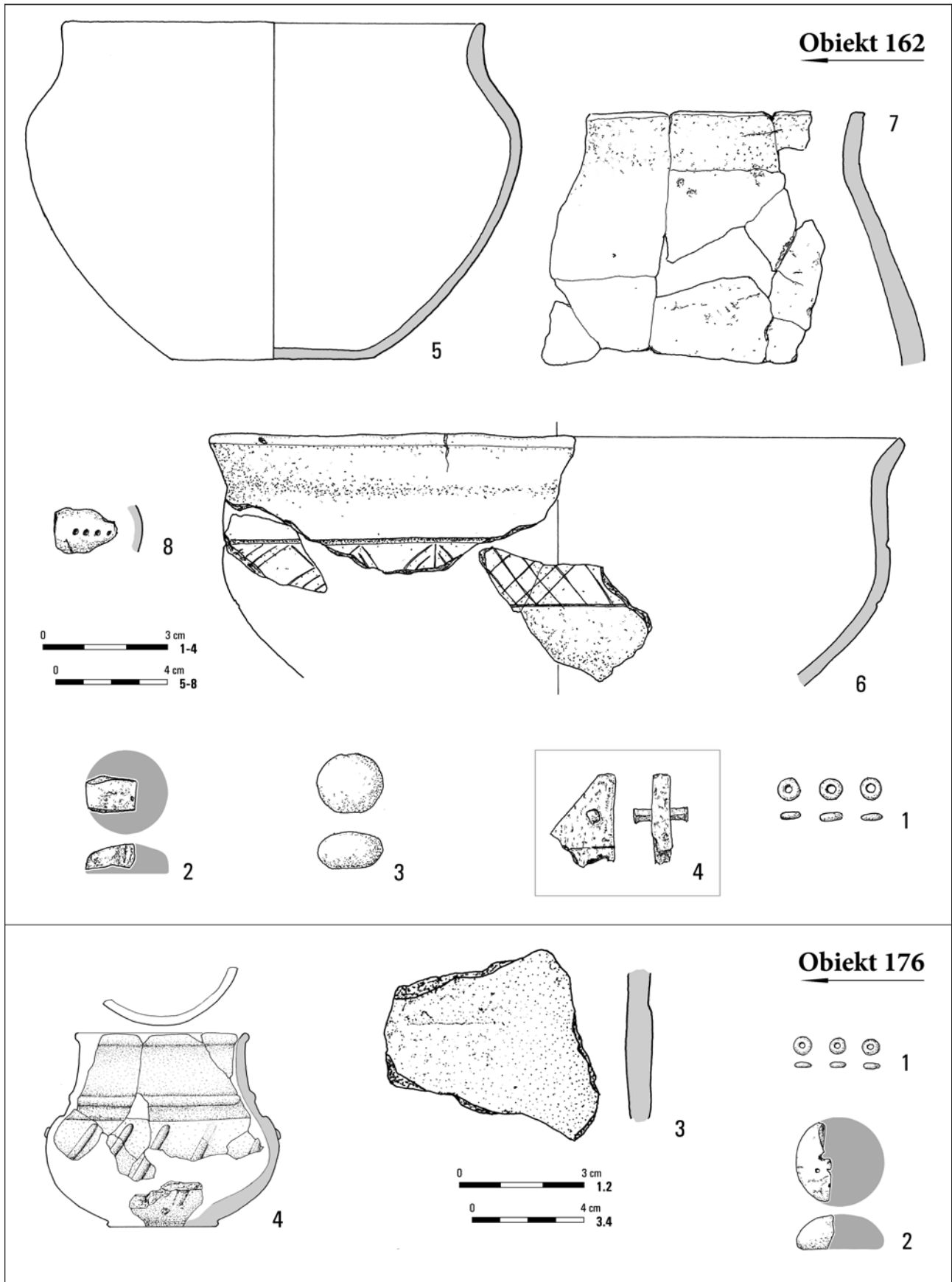

Tabl. CIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 159. Obiekt 163: 1, 2 – szkło; 3–5, 8 – glina

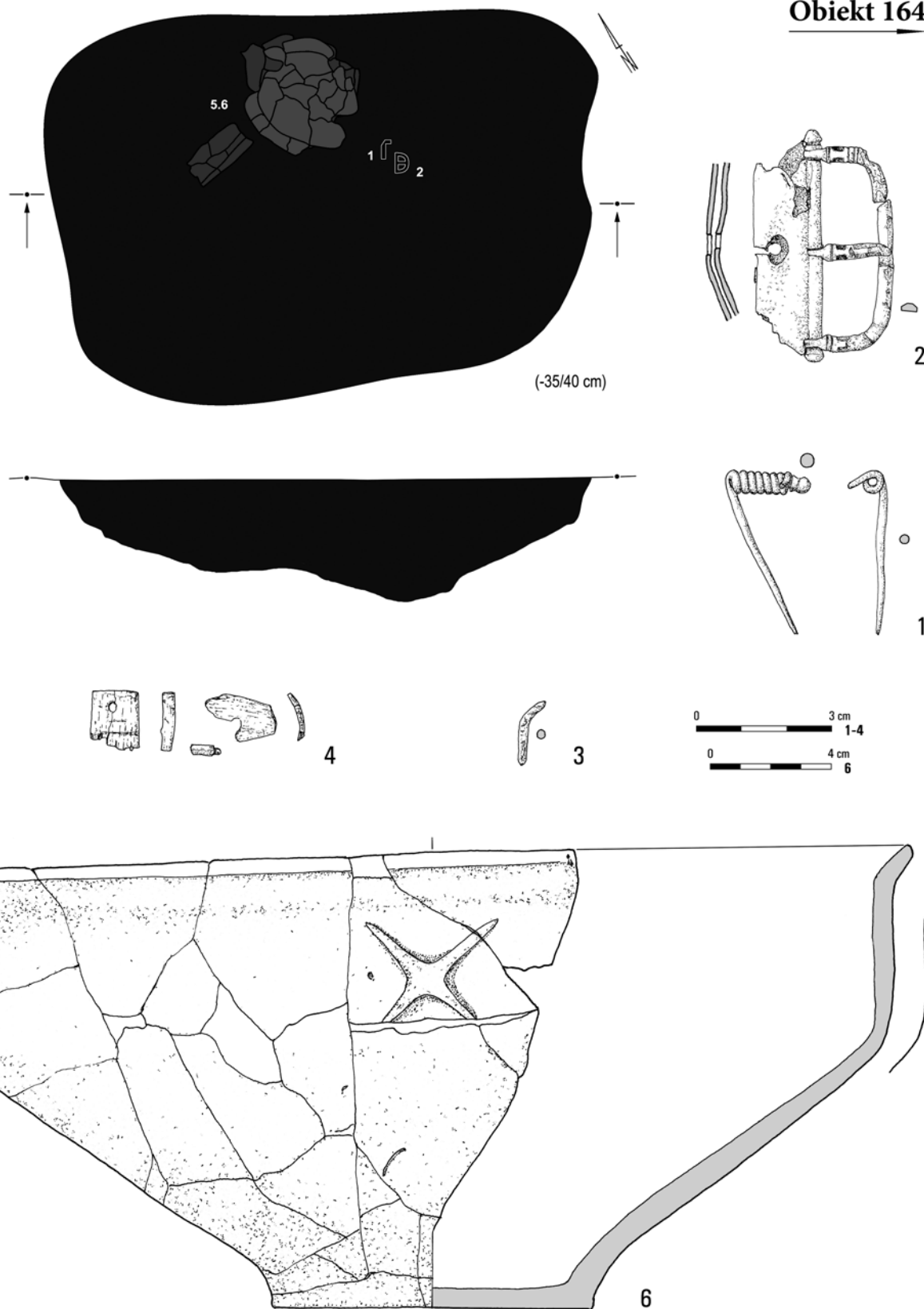
Obiekty 160, 162 i 176

Tabl. CV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 160, 162 i 176

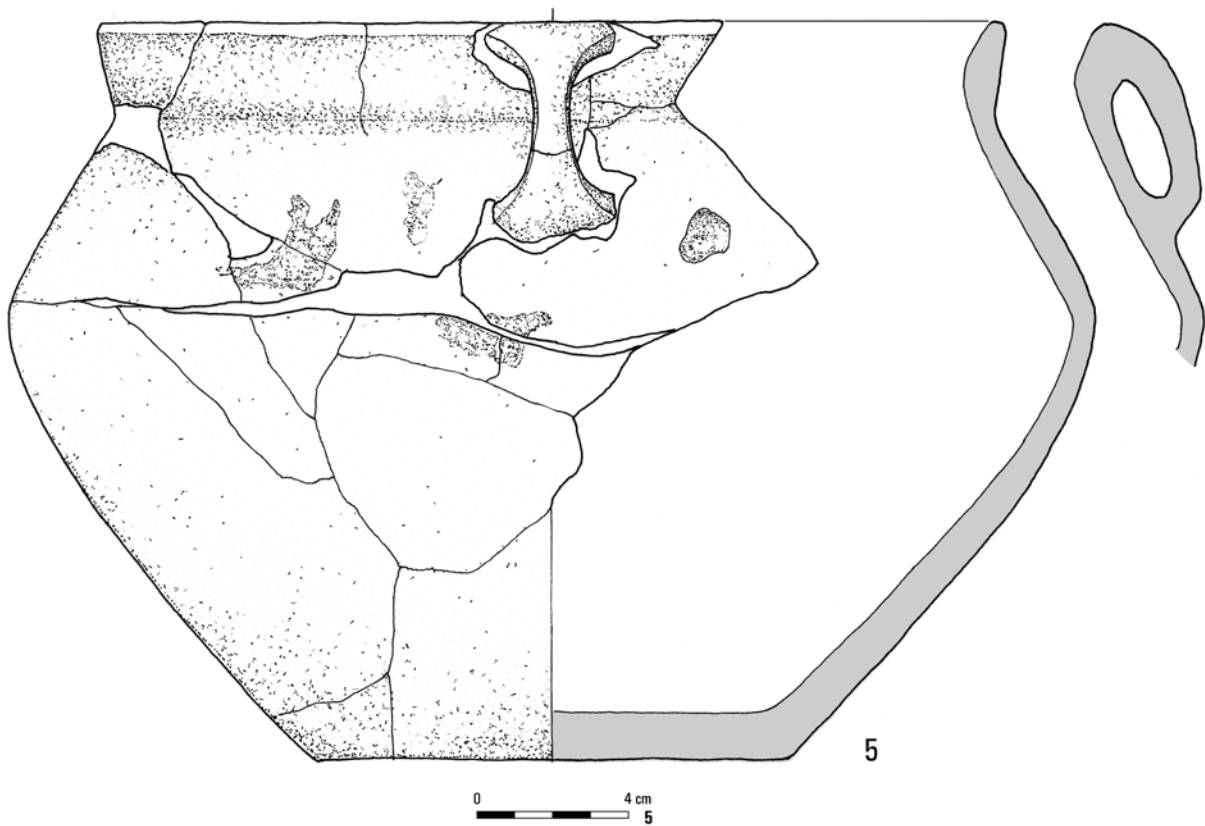
Tabl. CVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 162: 1, 2 – szkło; 3, 5-8 – glina; 4 – poroże/stop miedzi. Obiekt 176: 1, 2 – szkło; 3, 4 – glina

Obiekt 164

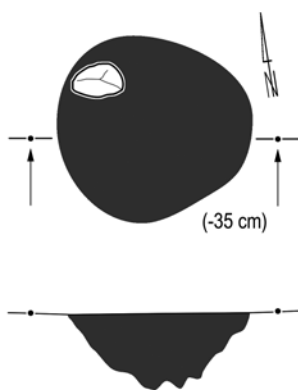

Tabl. CVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 164: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi; 6 – glina

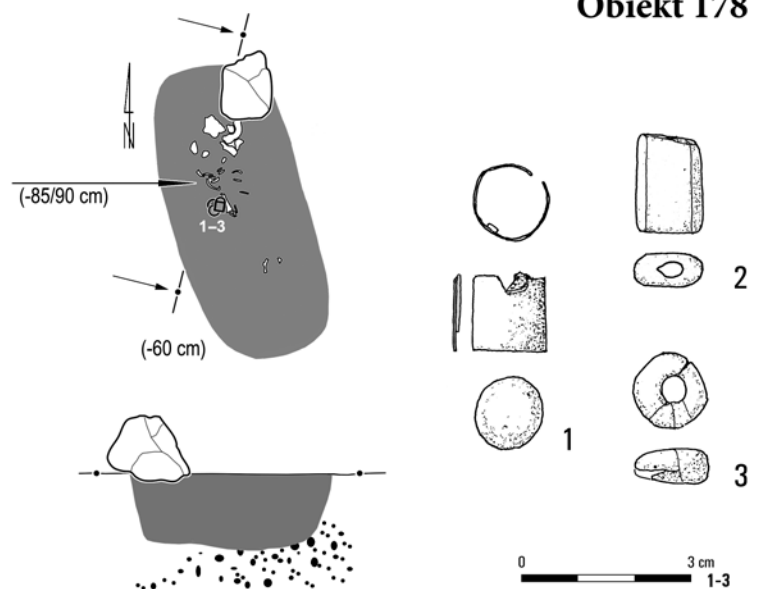
Obiekt 164

Obiekt 165

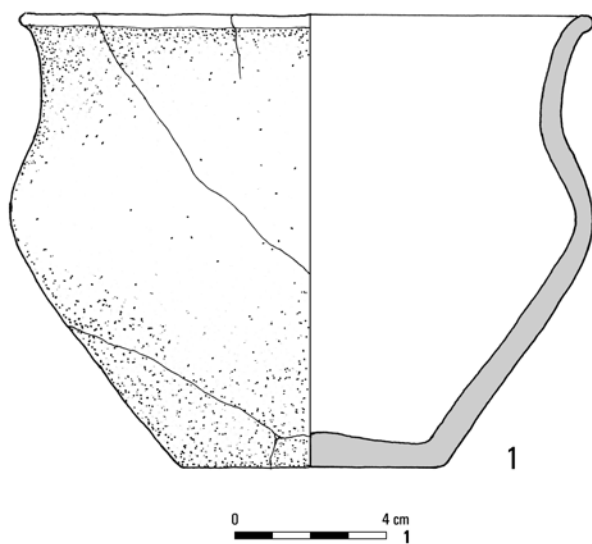
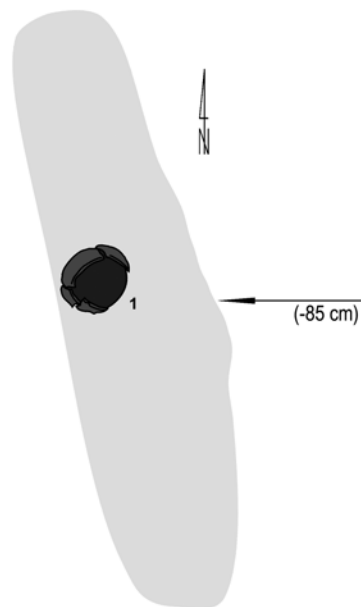
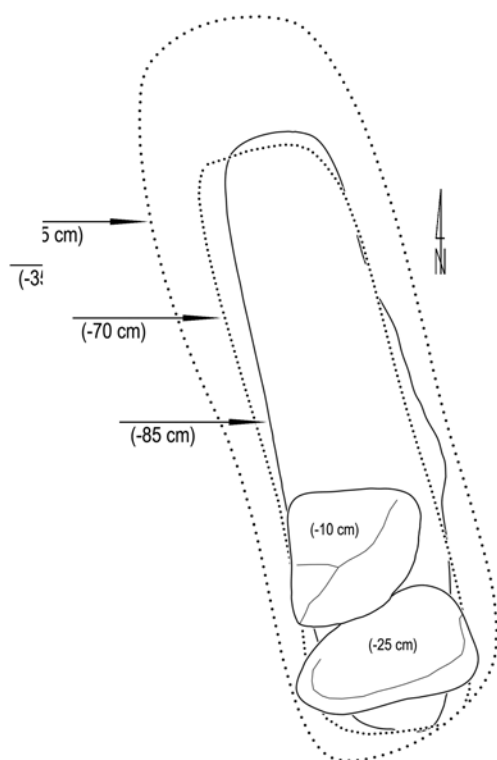

Obiekt 178

Tabl. CVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 164: 5 – glina. Obiekt 165. Obiekt 178: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło

Obiekt 166

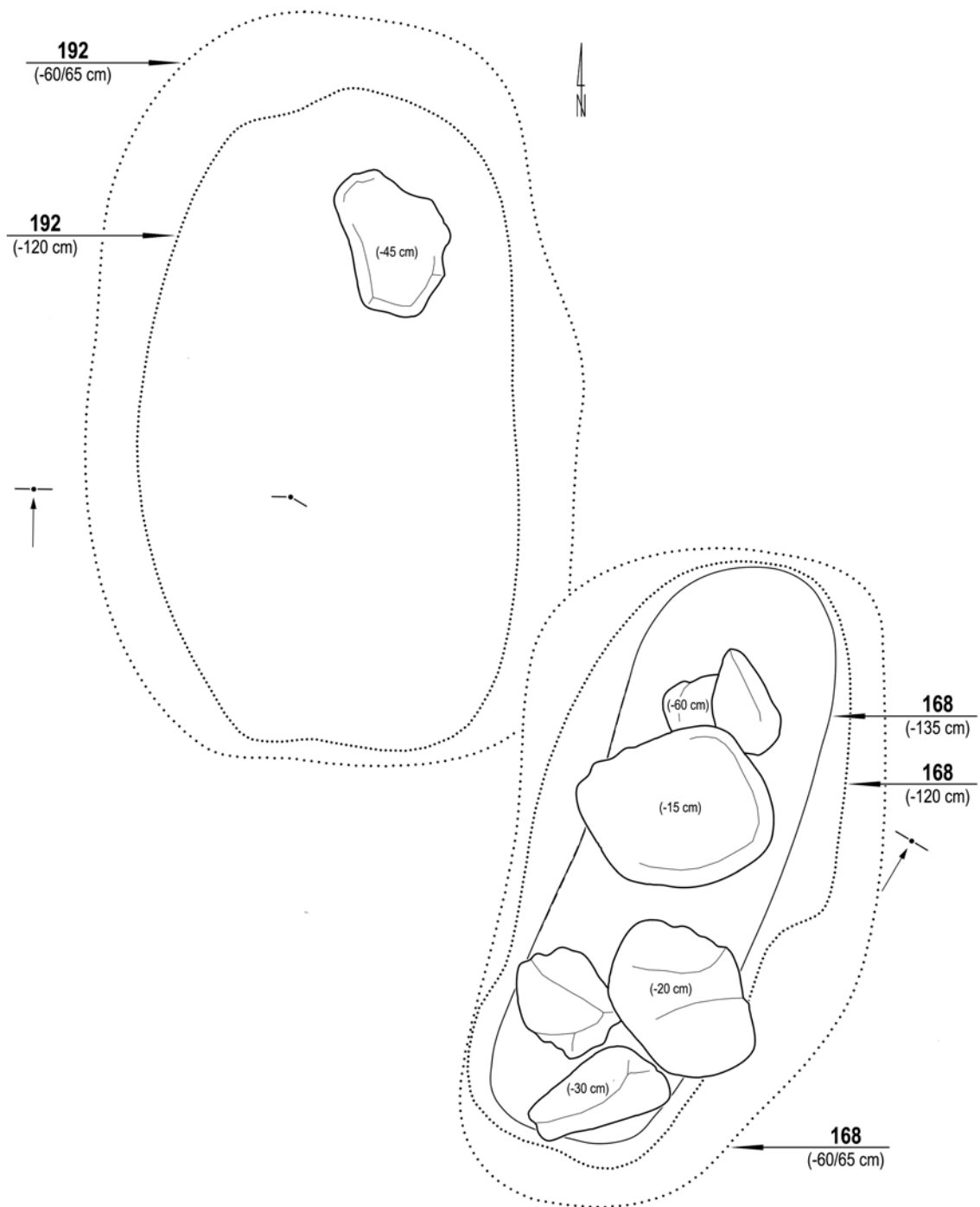

Obiekt 175

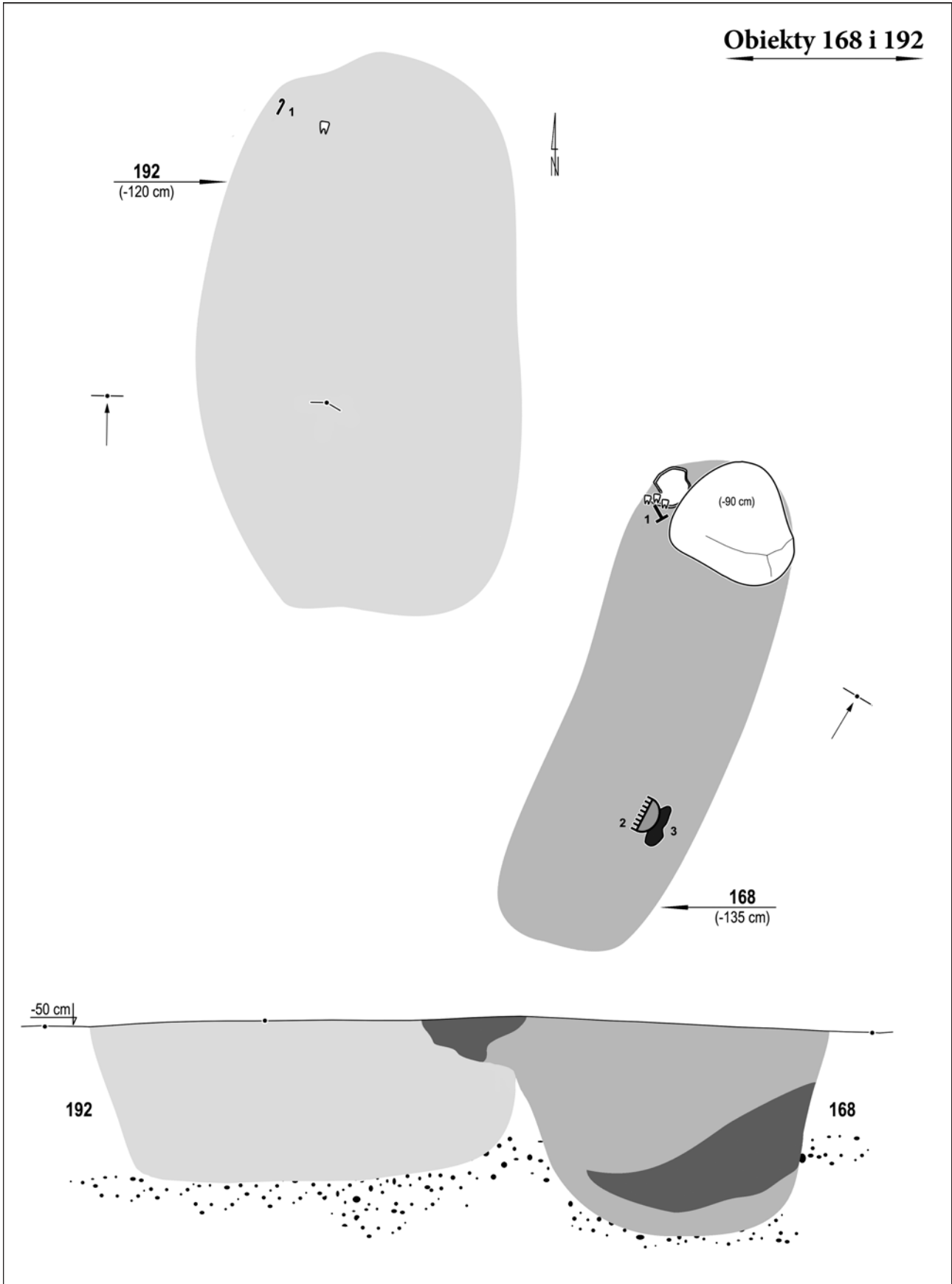
Tabl. CIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 166: 1 – glina. Obiekt 175: 1 – szkło/metal

Obiekty 168 i 192

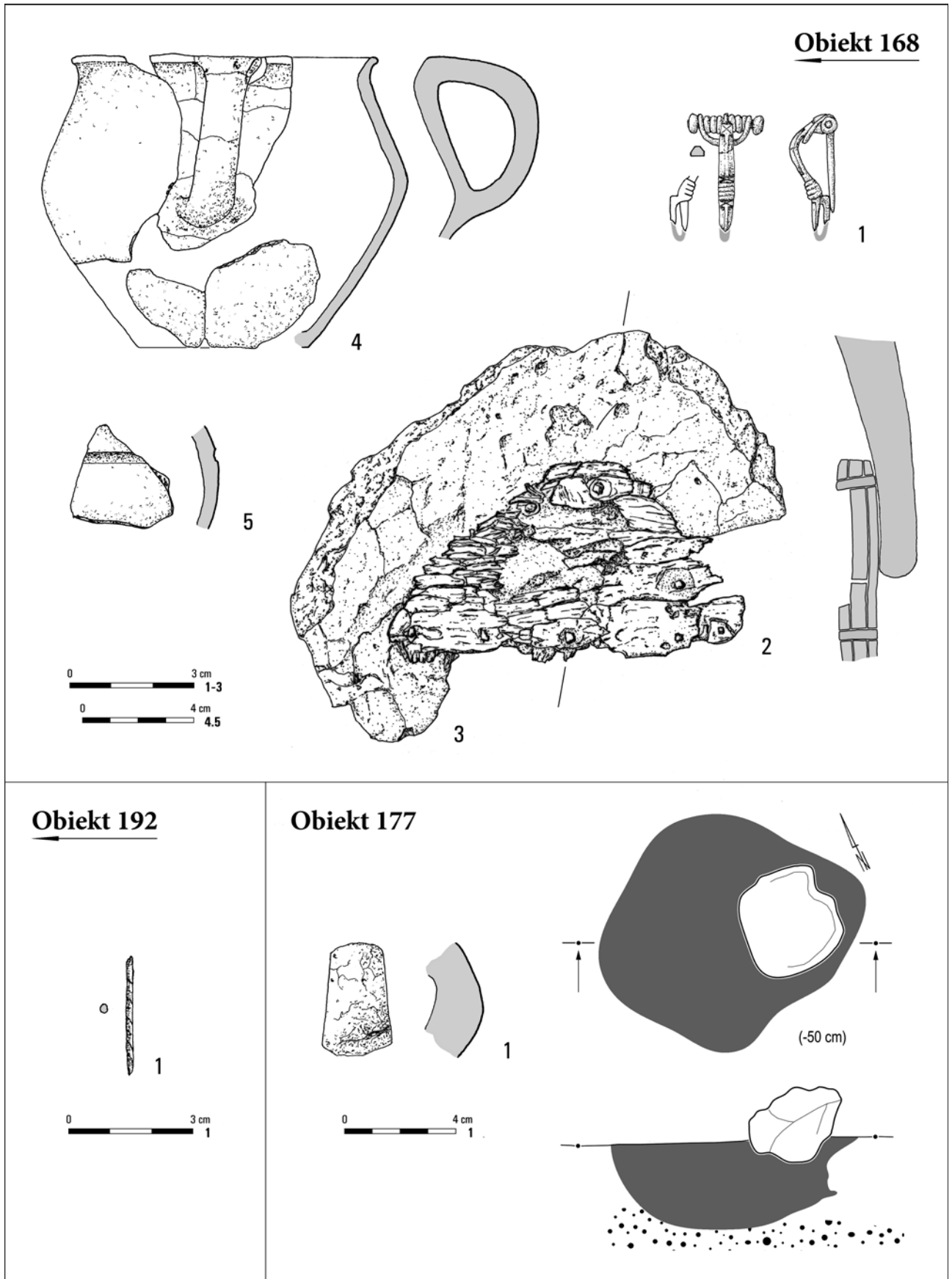

Tabl. CX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 168 i 192

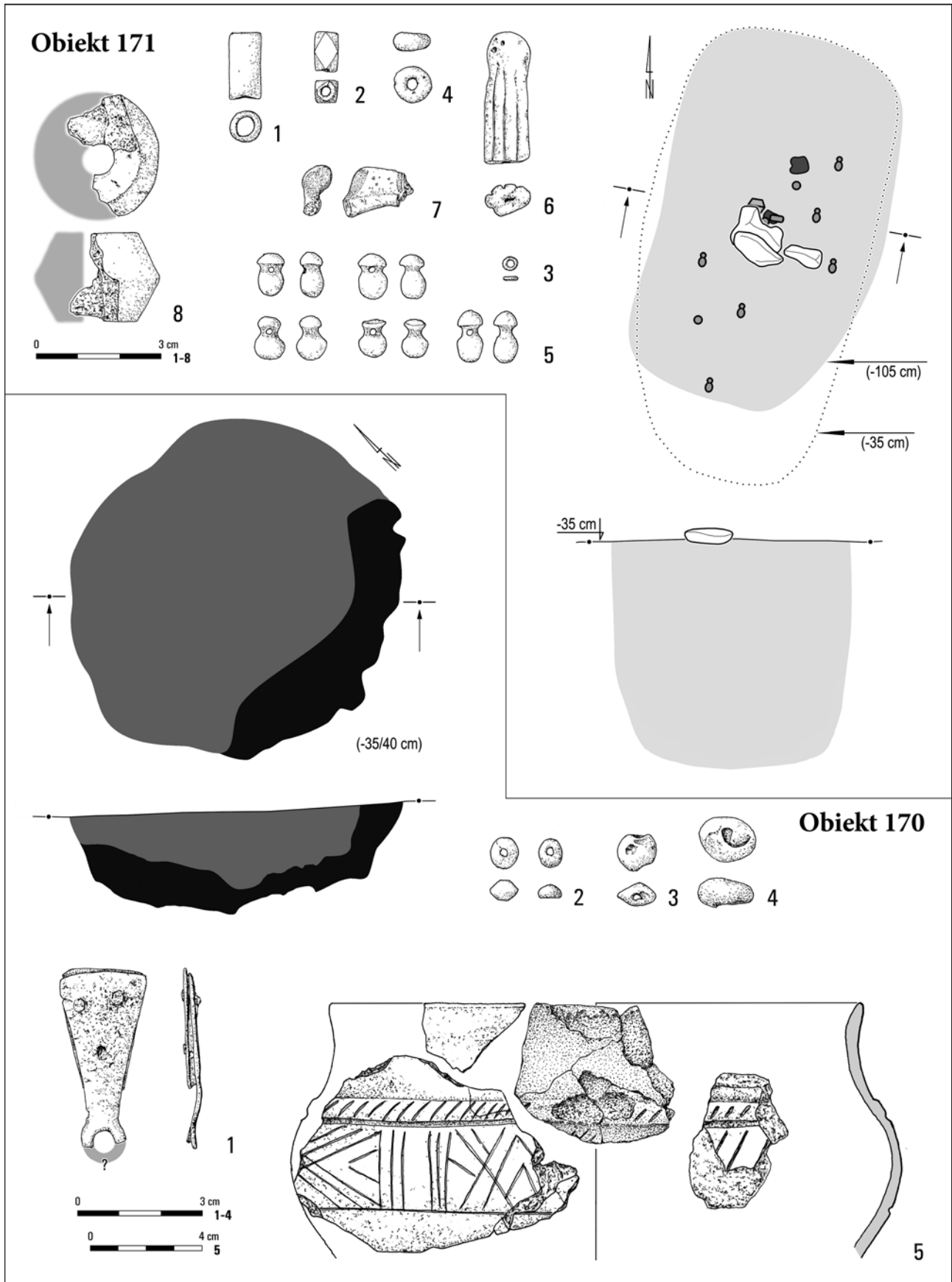

Tabl. CXI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 168 i 192

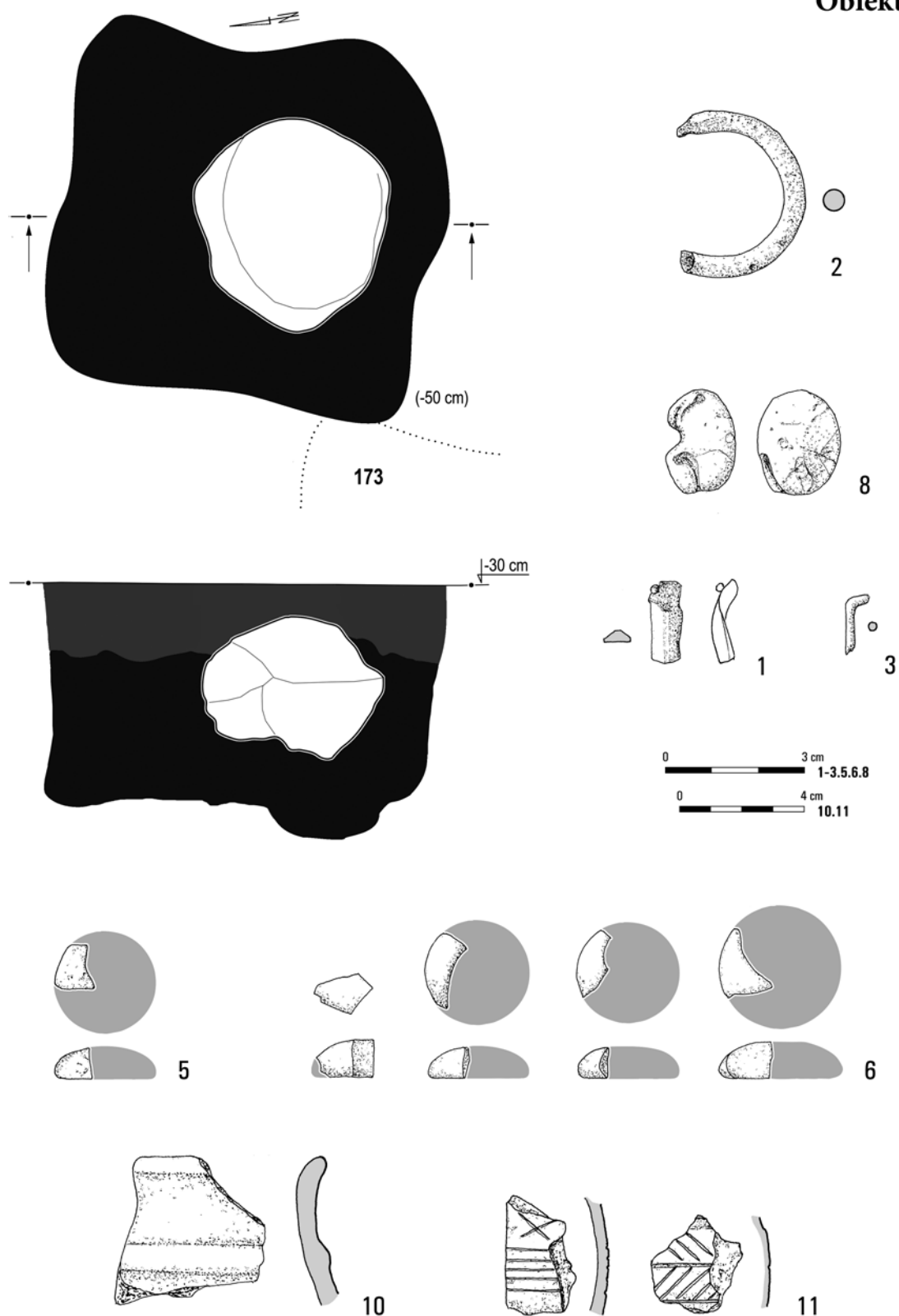

Tabl. CXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 168: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3-5 – glina. Obiekt 177: 1 – glina.
 Obiekt 192: 1 – stop miedzi

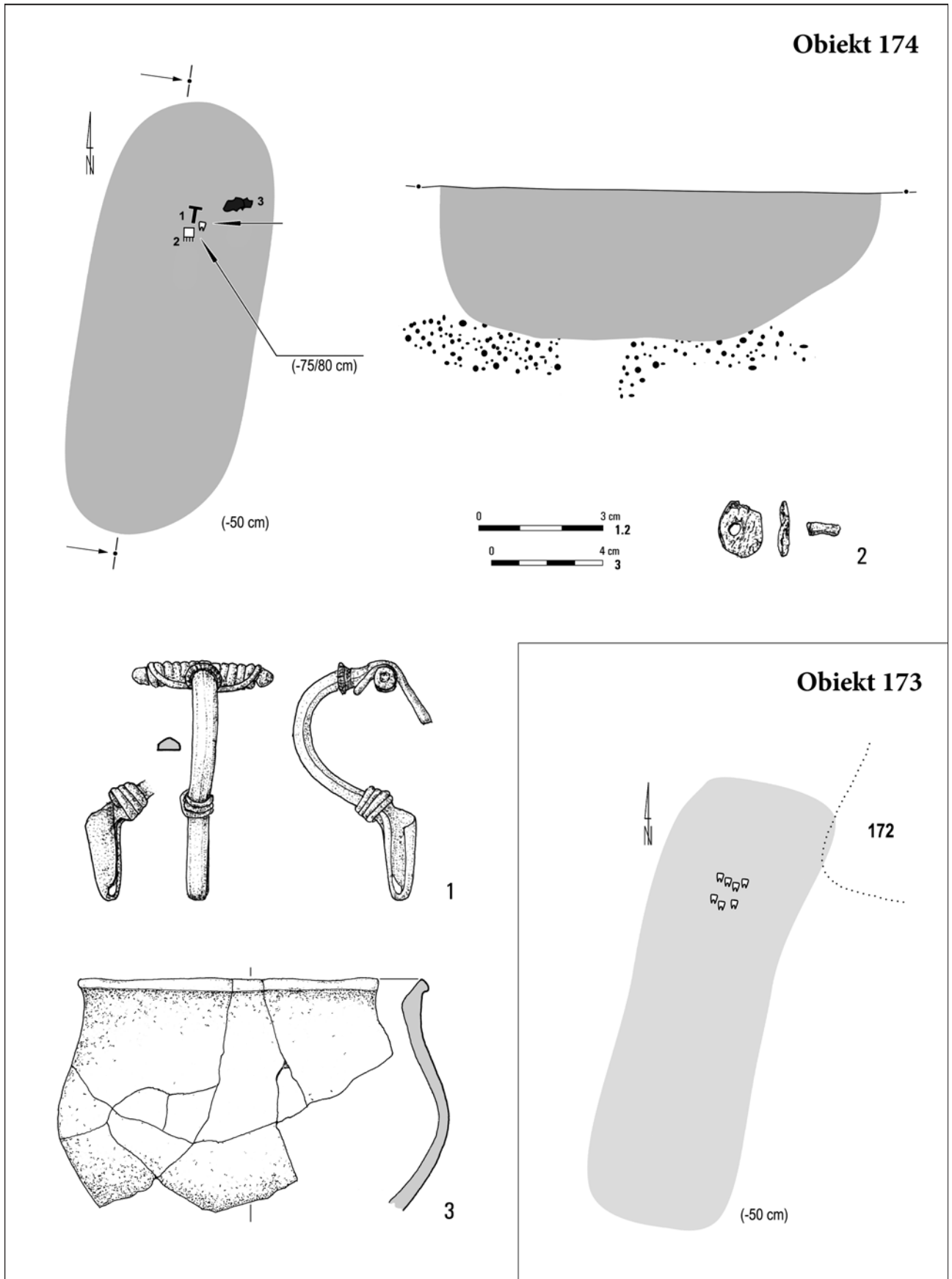

Tabl. CXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 170: 1 – stop miedzi; 2-4 – szkło; 5 – glina. Obiekt 171: 1-4, 6, 7 – szkło; 5 – bursztyn; 8 – glina

Obiekt 172

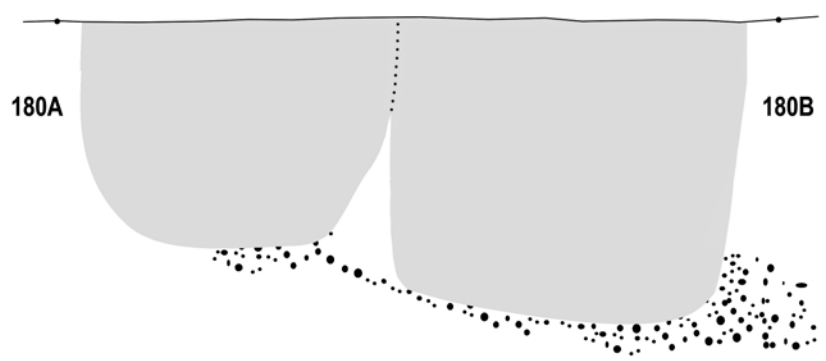
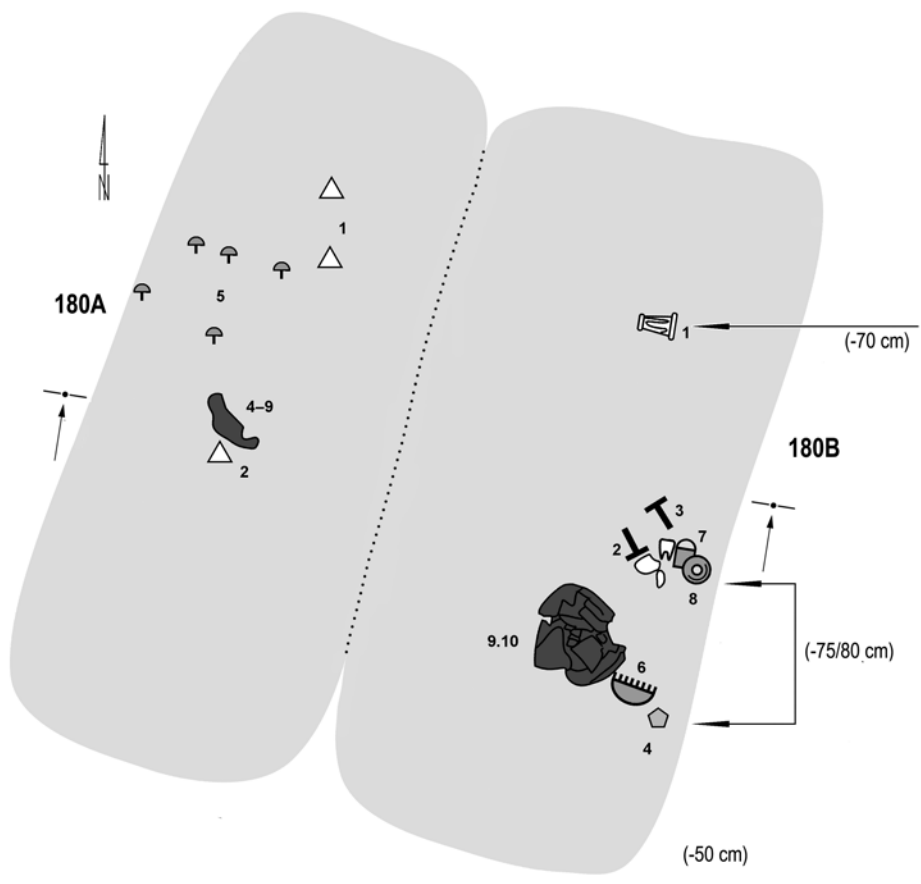

Tabl. CXIV. Jartytory, stan. 2. Obiekt 172: 1-3 – stop miedzi; 5, 6, 8 – szkło; 10, 11 – glina

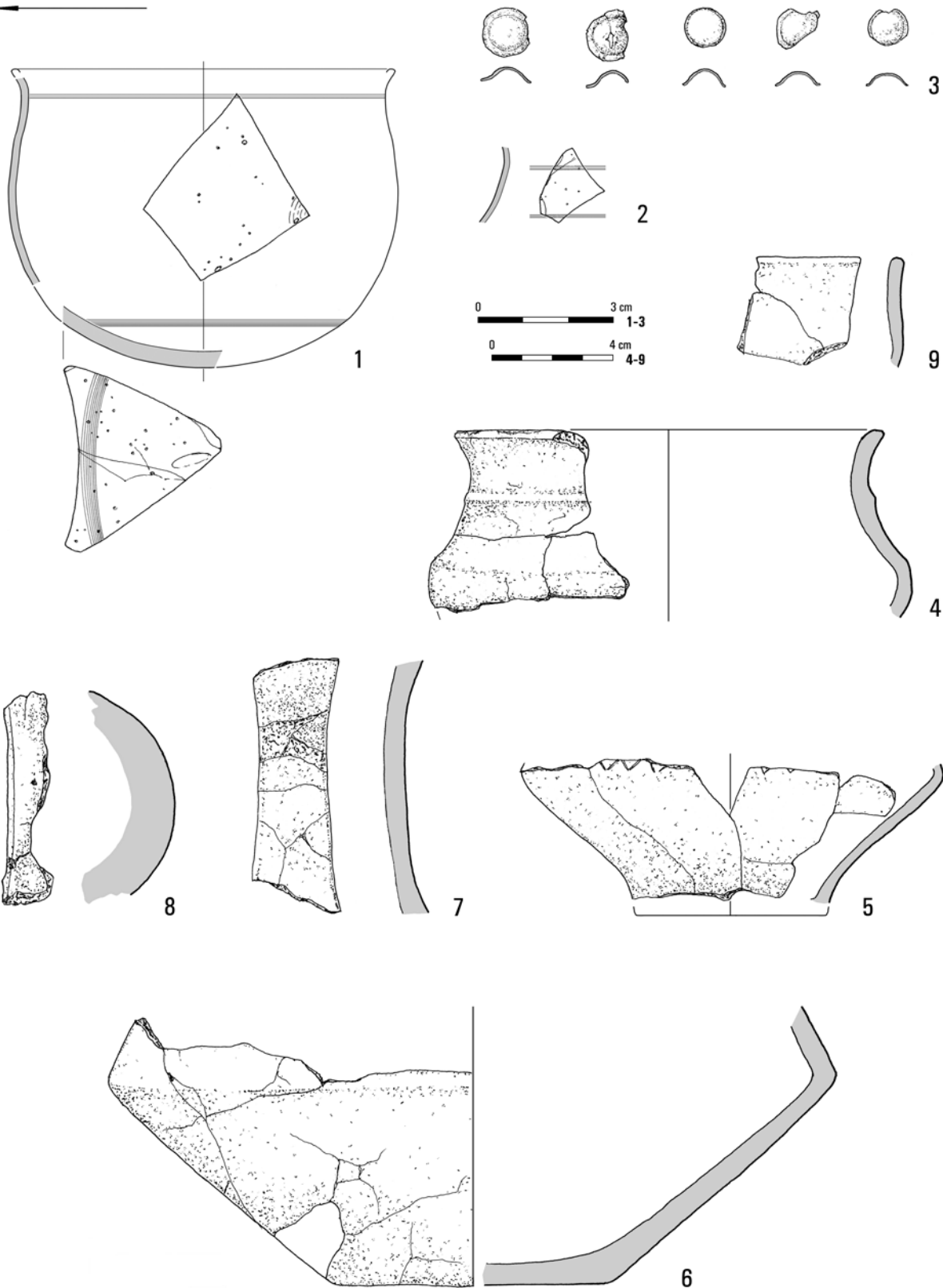
Tabl. CXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 173. Obiekt 174: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina

Obiekty 180A i 180B

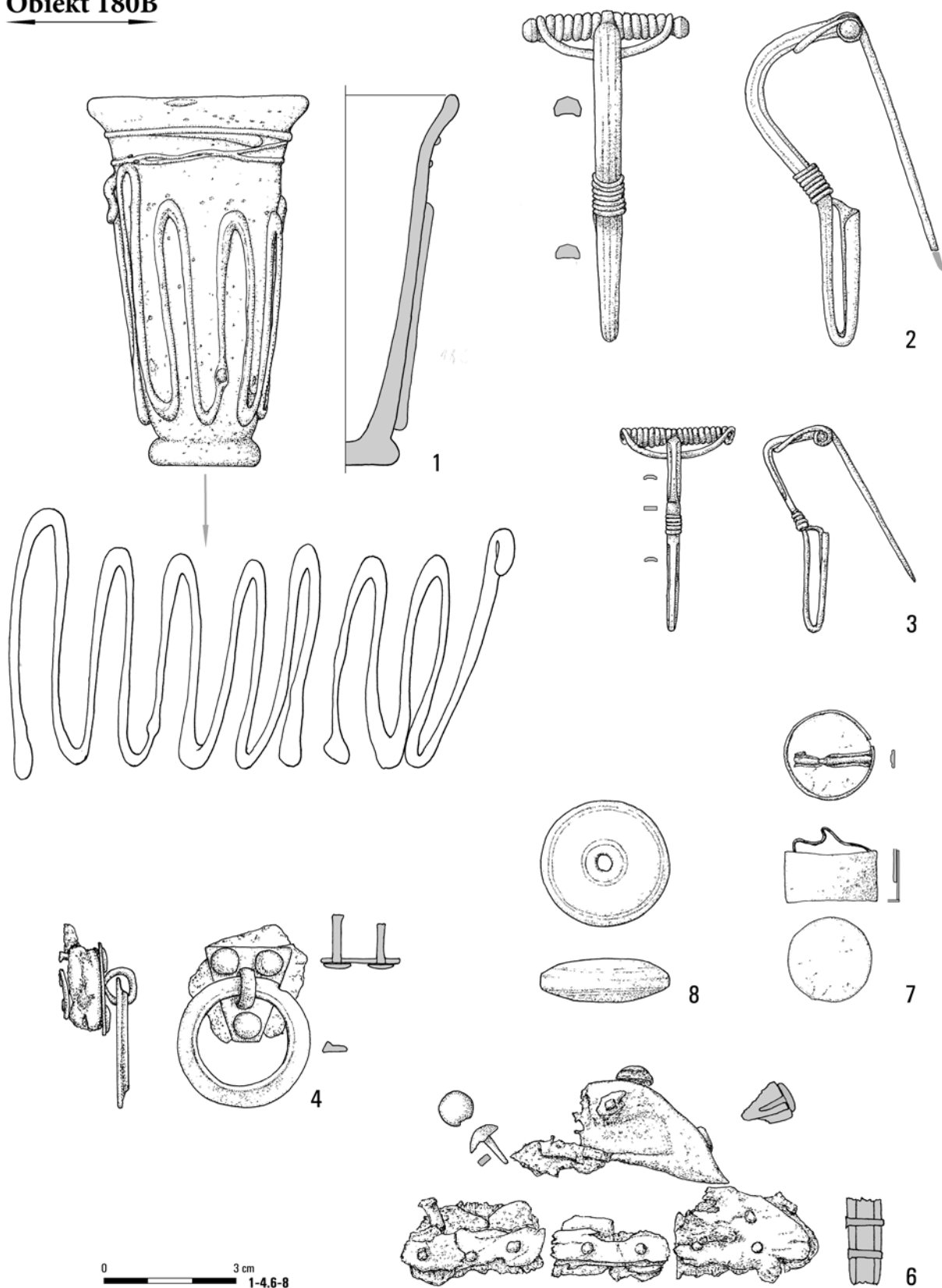
Tabl. CXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 180A i 180B

Obiekt 180A

Tabl. CXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 180A: 1, 2 – szkło; 3 – stop miedzi; 4–9 – glina

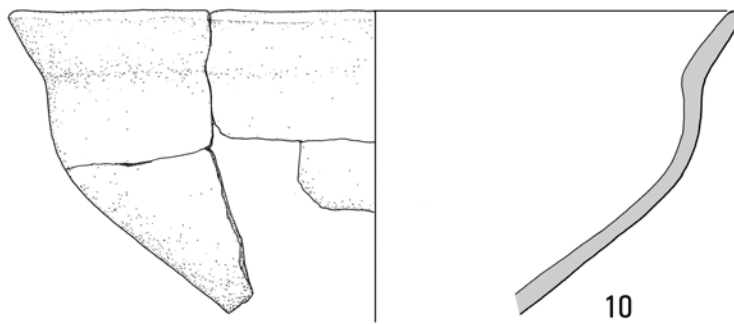
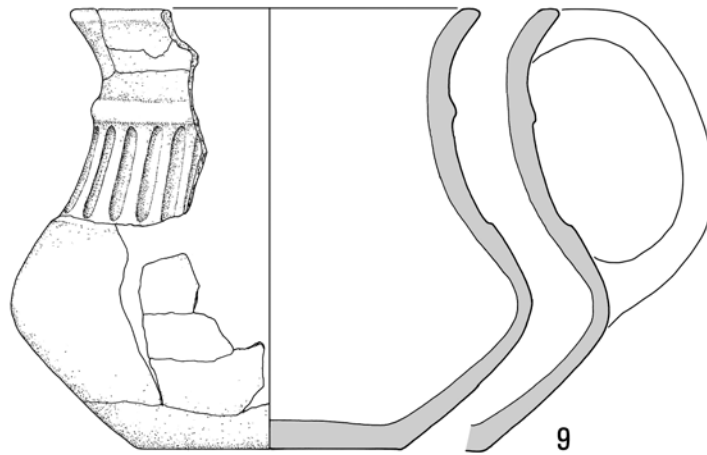
Obiekt 180B

Tabl. CXVIII. Jartypany, stan. 2. Obiekt 180B: 1 – szkło; 2 – stop miedzi; 3, 7 – srebro; 4 – stop miedzi/drewno;
6 – poroże/stop miedzi; 8 – bursztyn

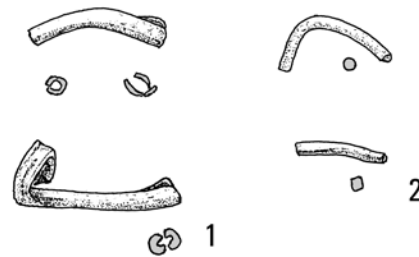
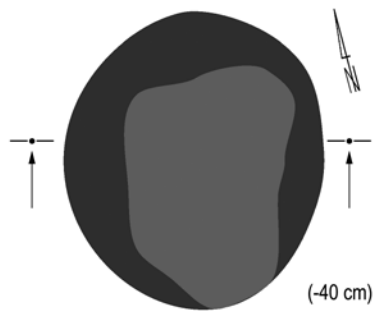

Obiekt 180B

0 4 cm 9.10

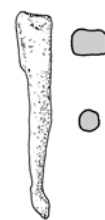
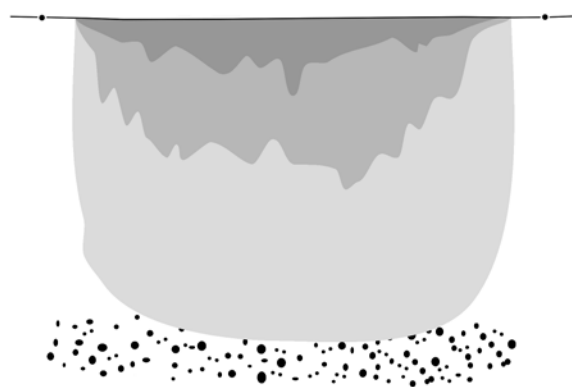
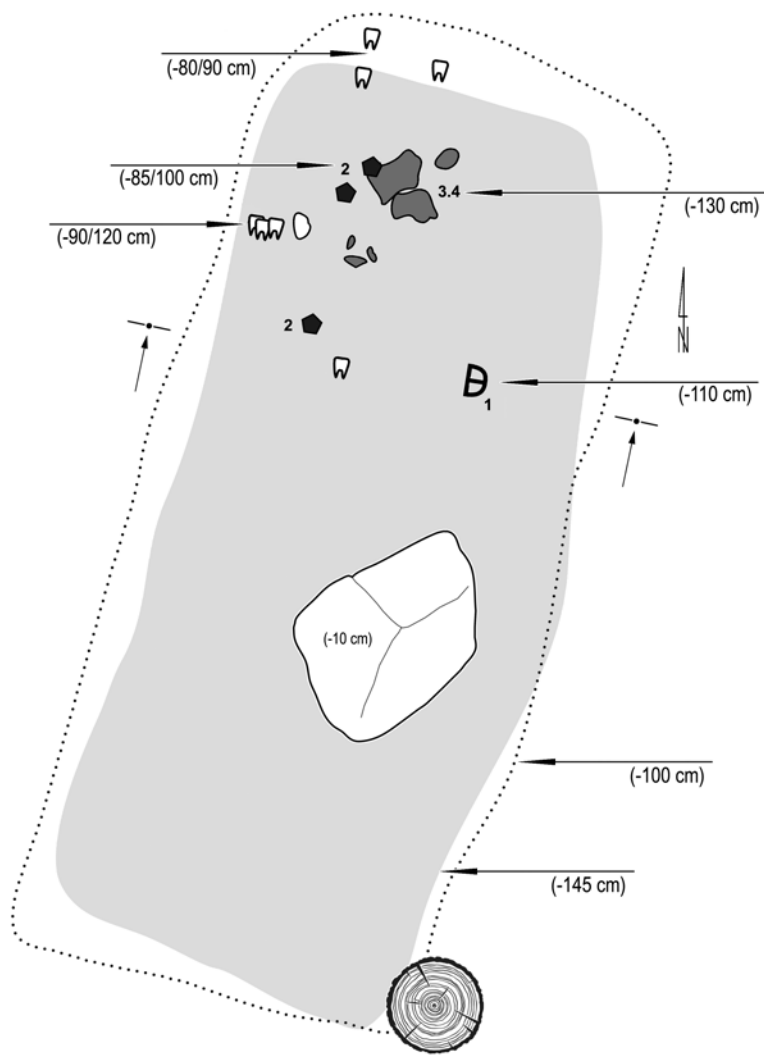
Obiekt 179

0 3 cm 1.2

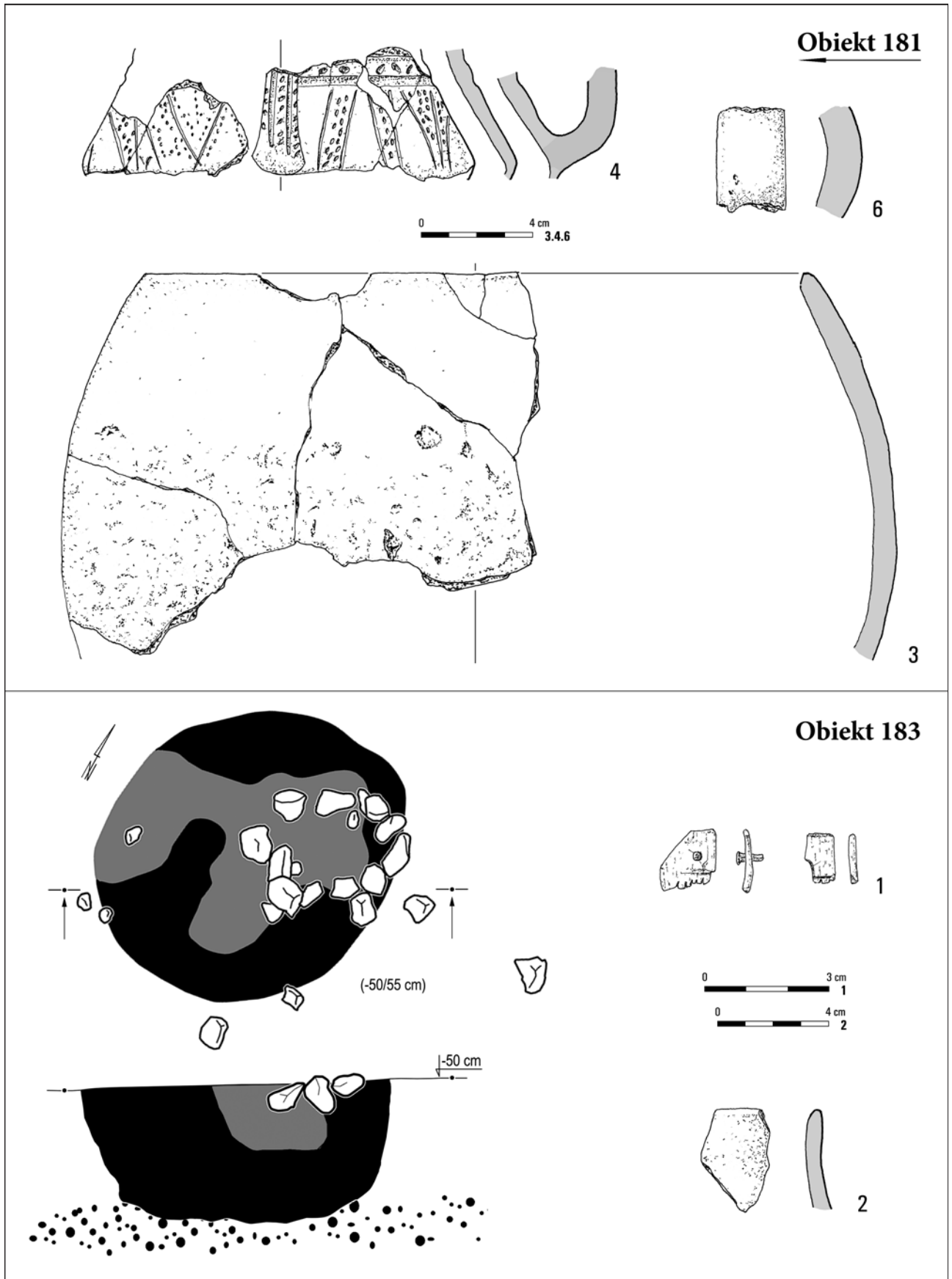
Tabl. CXIX. Jartyropy, stan. 2. Obiekt 179: 1, 2 – stop miedzi. Obiekt 180B: 9, 10 – glina

Obiekt 181

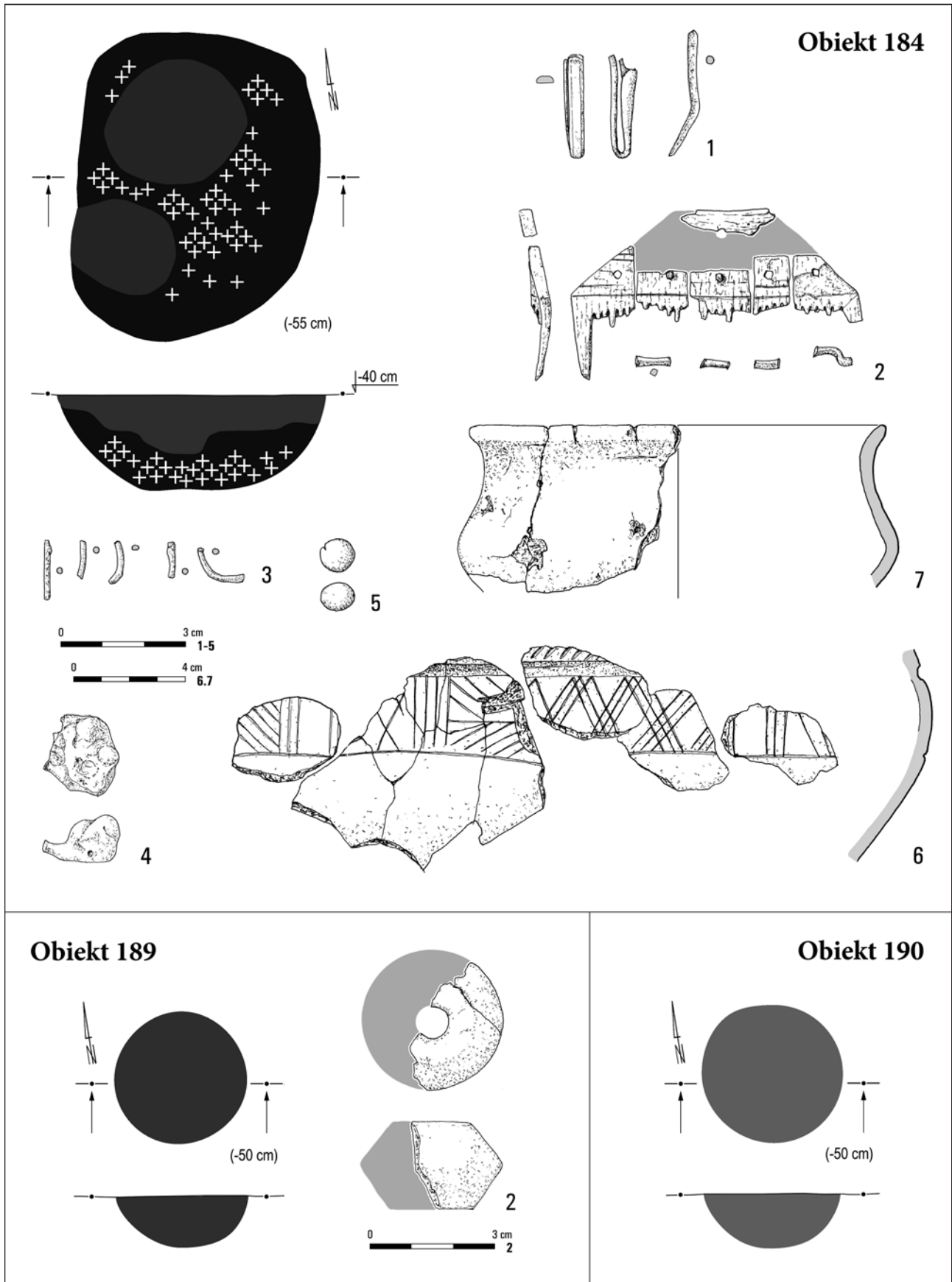

2

Tabl. CXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 181: 1 – stop miedzi; 2 – żelazo

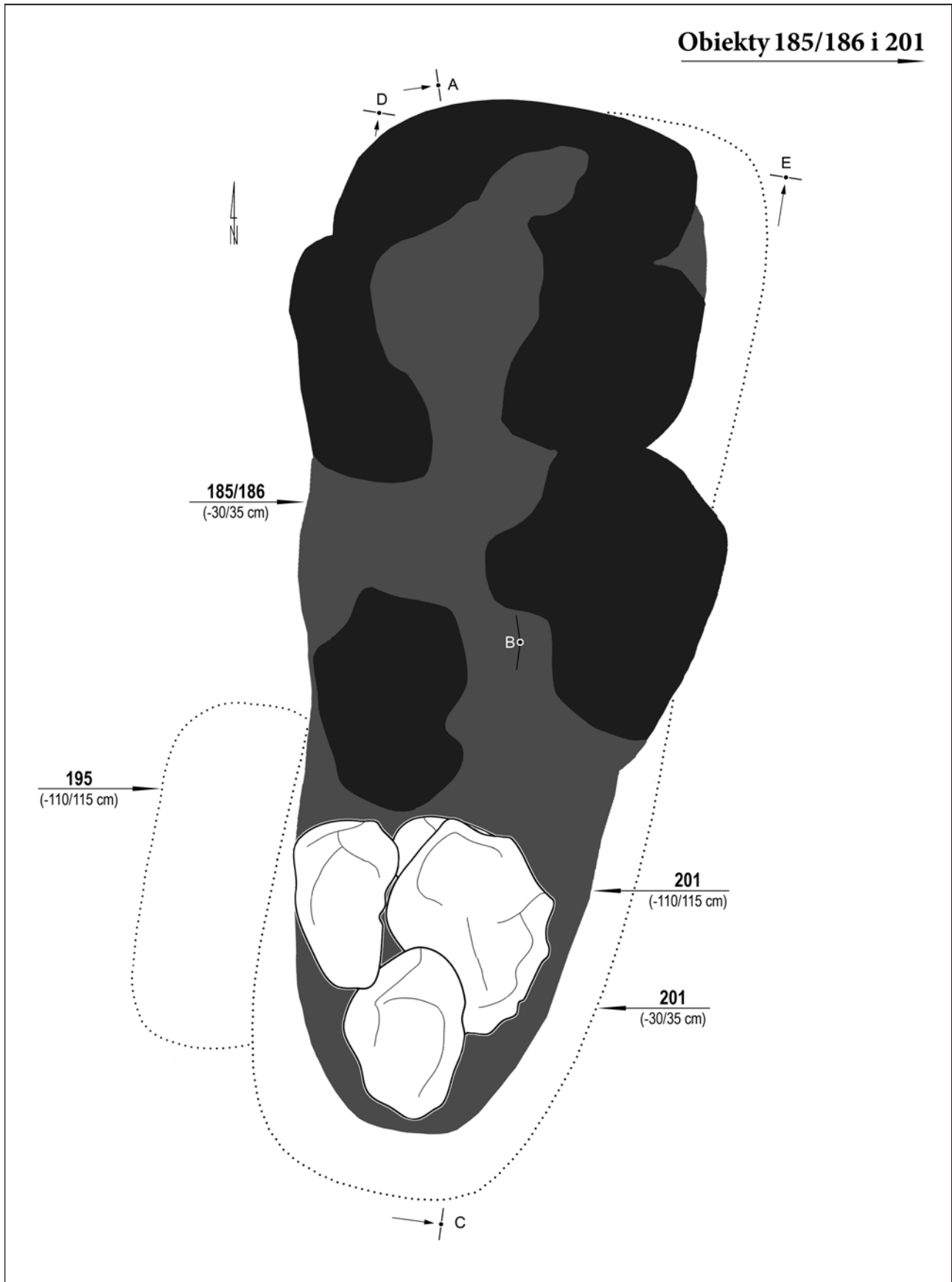

Tabl. CXXI. Jartyropy, stan. 2. Obiekt 181: 3, 4, 6 – glina. Obiekt 183: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

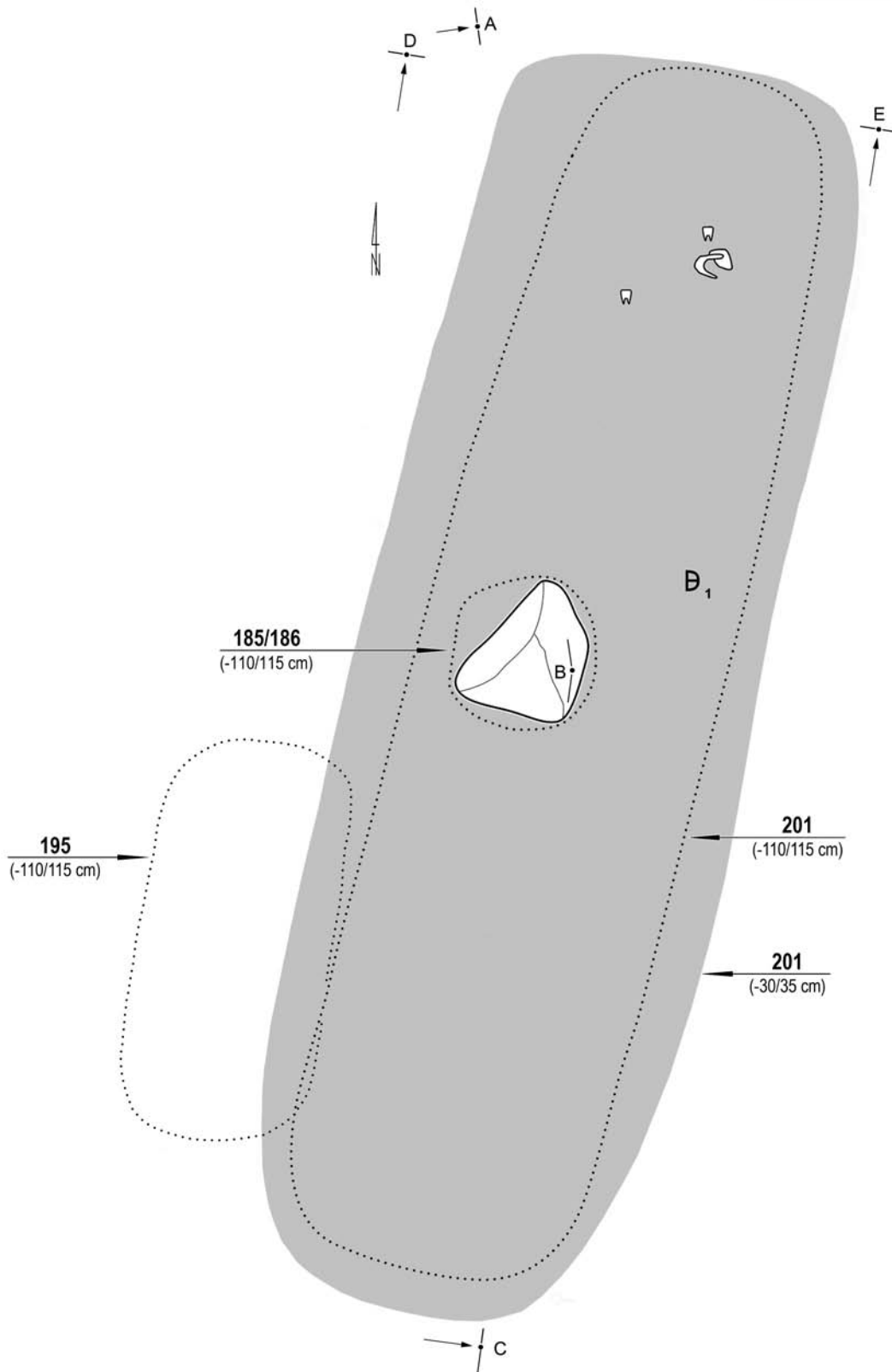
Tabl. CXXII. Jartypyry, stan. 2. Obiekt 184: 1, 3 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 4 – szkło; 5-7 – glina.
 Obiekt 189: 2 – glina. Obiekt 190

Obiekty 185/186 i 201

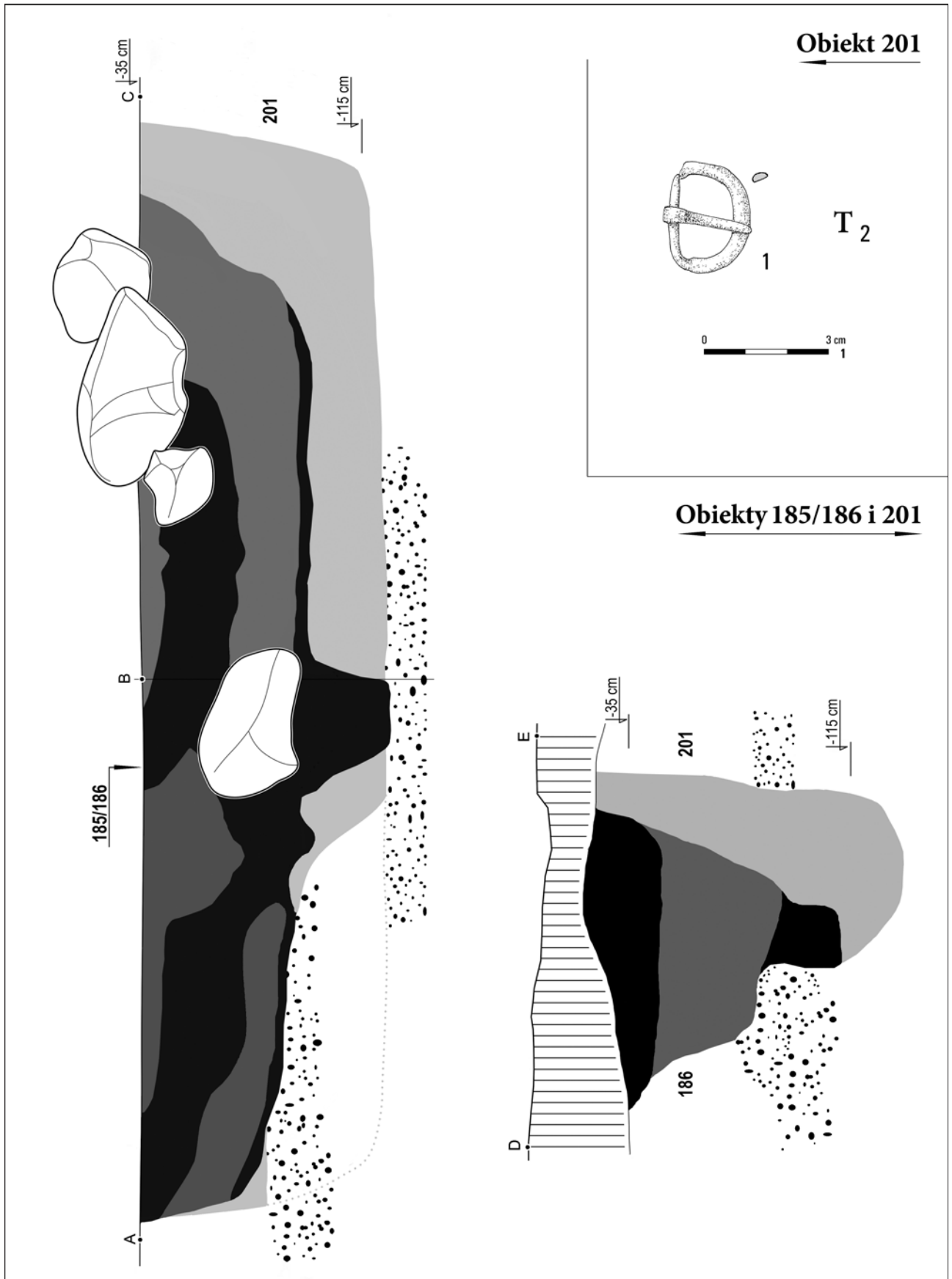

Tabl. CXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 185/186 i 201

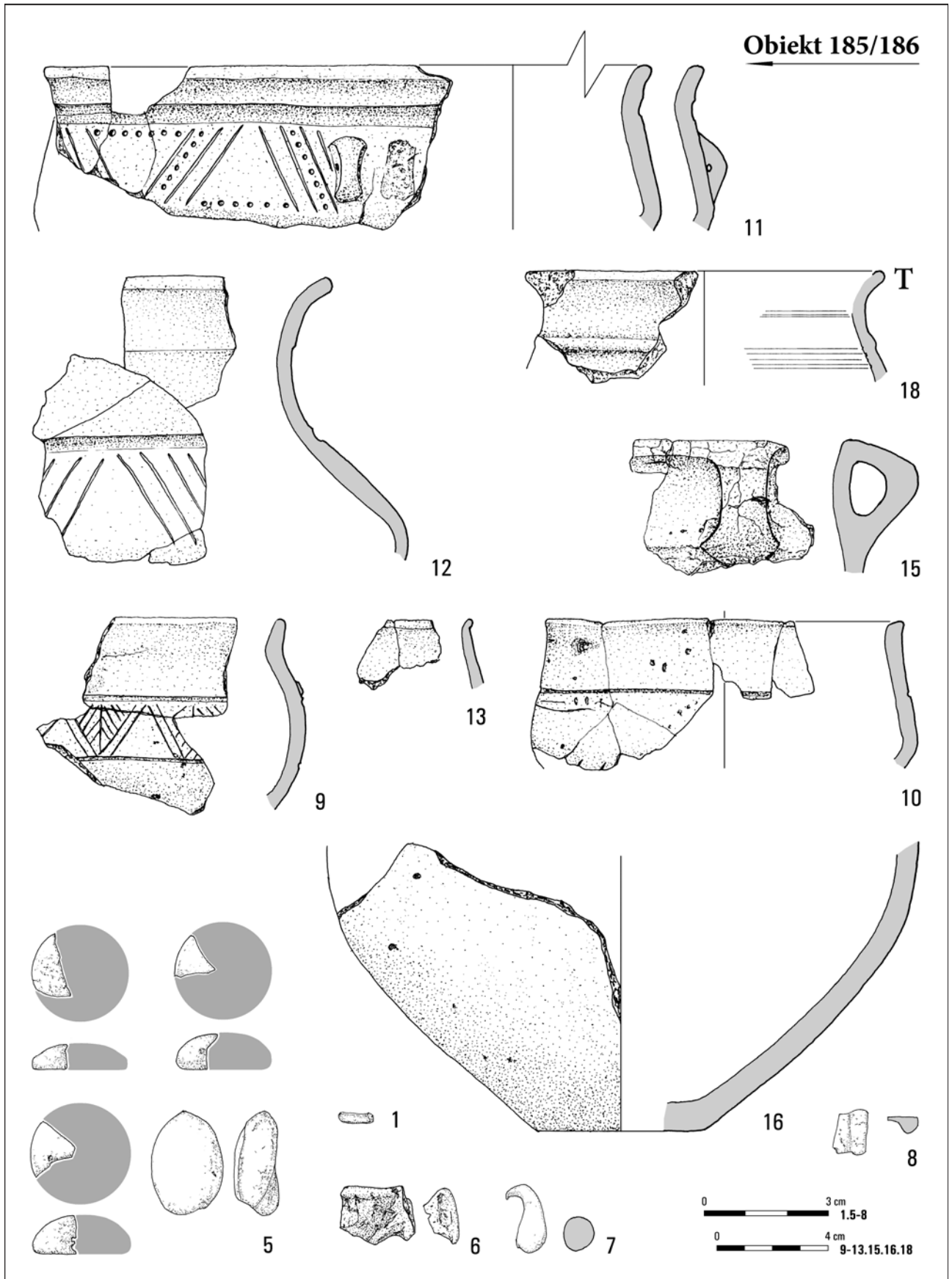
Obiekty 185/186 i 201

Tabl. CXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 185/186 i 201

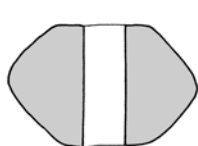
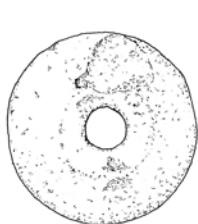
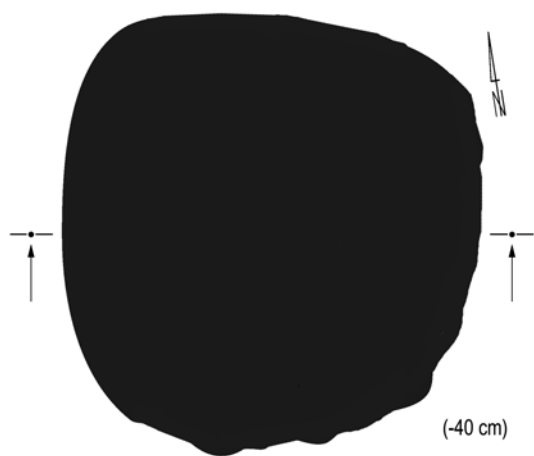
Tabl. CXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 185/186 i 201. Obiekt 201: 1 – stop miedzi; 2 – glina

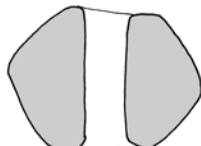
Tabl. CXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 185/186: 1 – stop miedzi; 5–8 – szkło; 9–13, 15, 16, 18 – glina

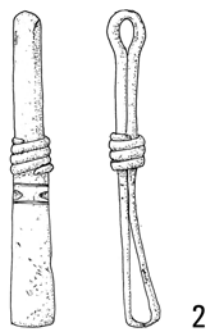
Obiekt 187

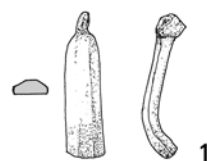
7

6

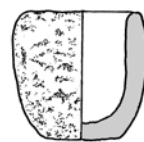
2

1

3

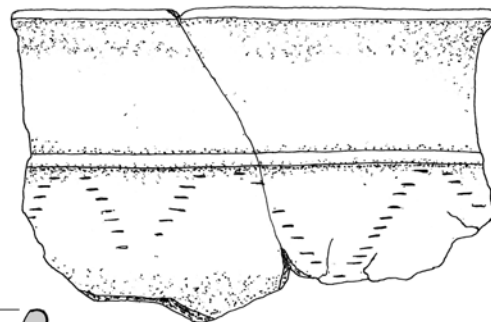
8

13

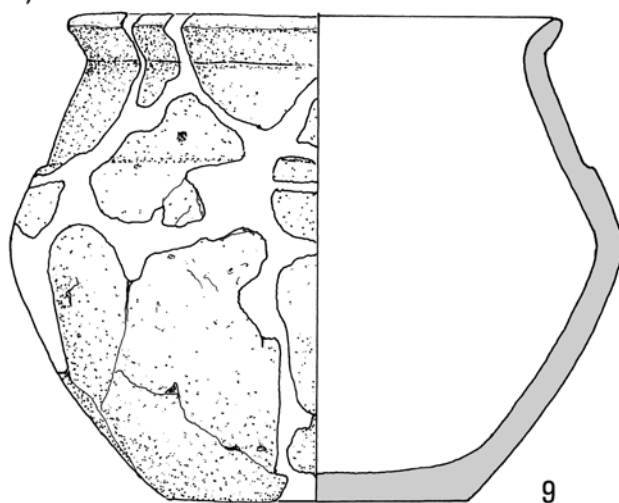
12

10

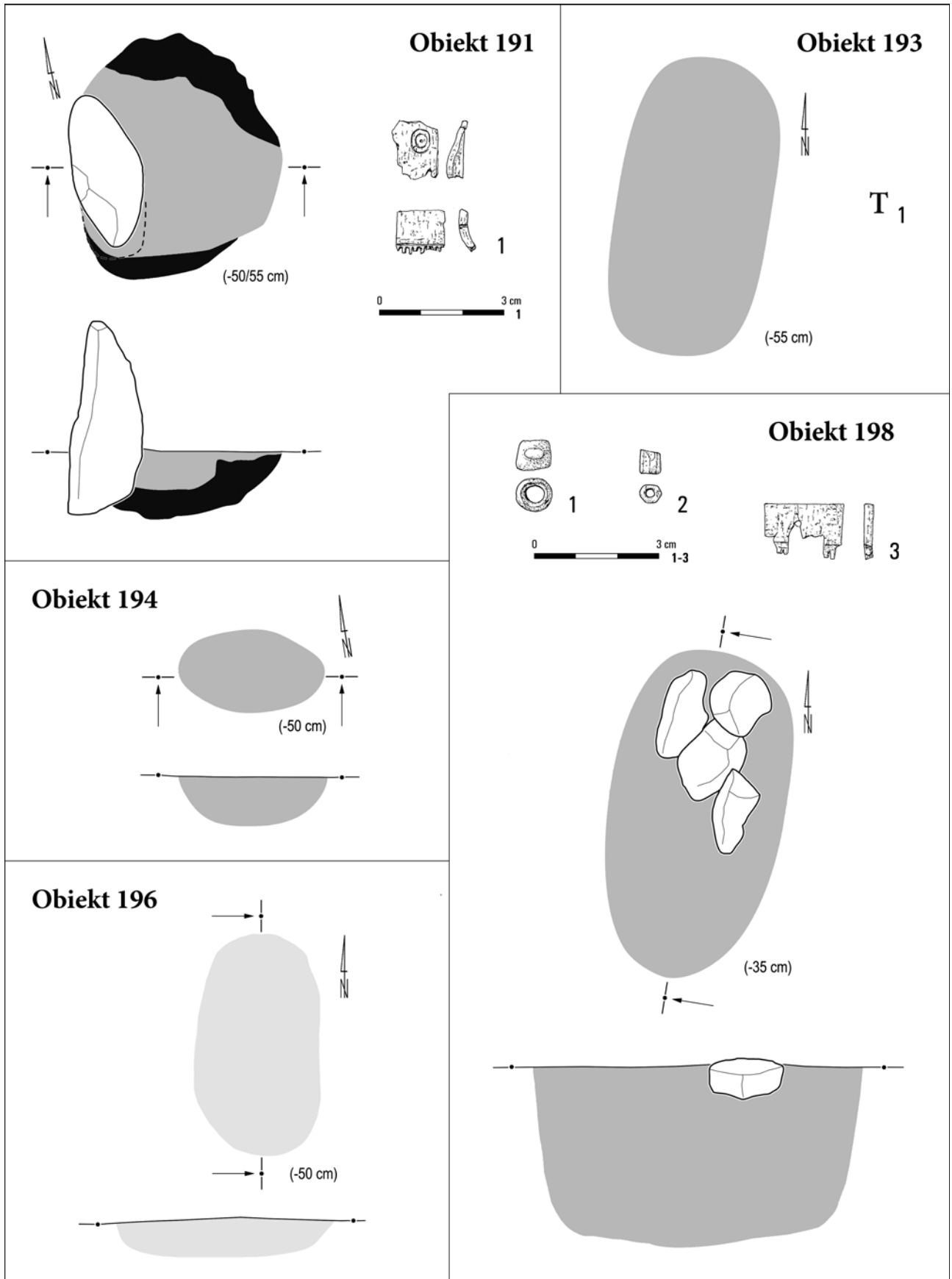

11

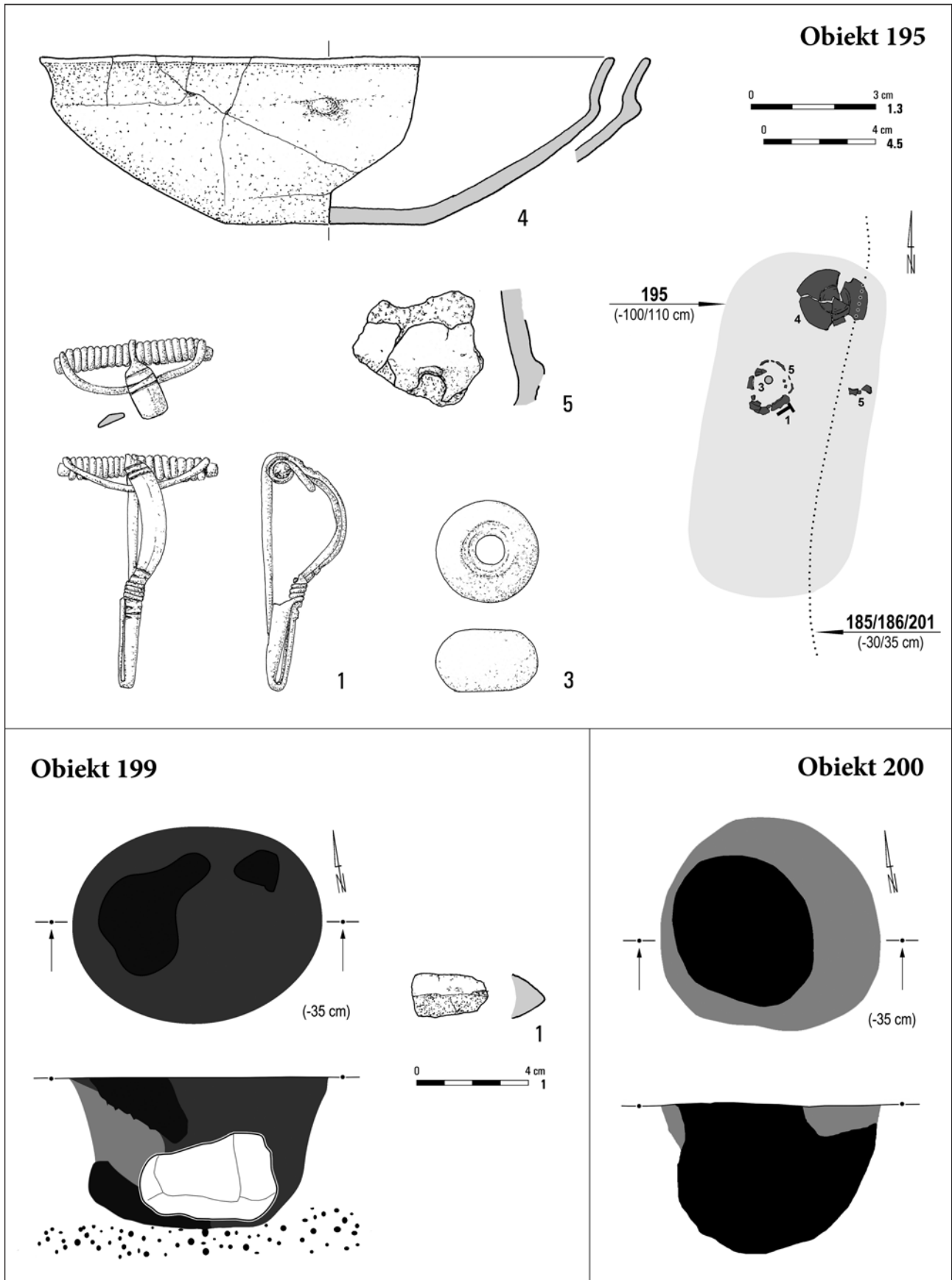

9

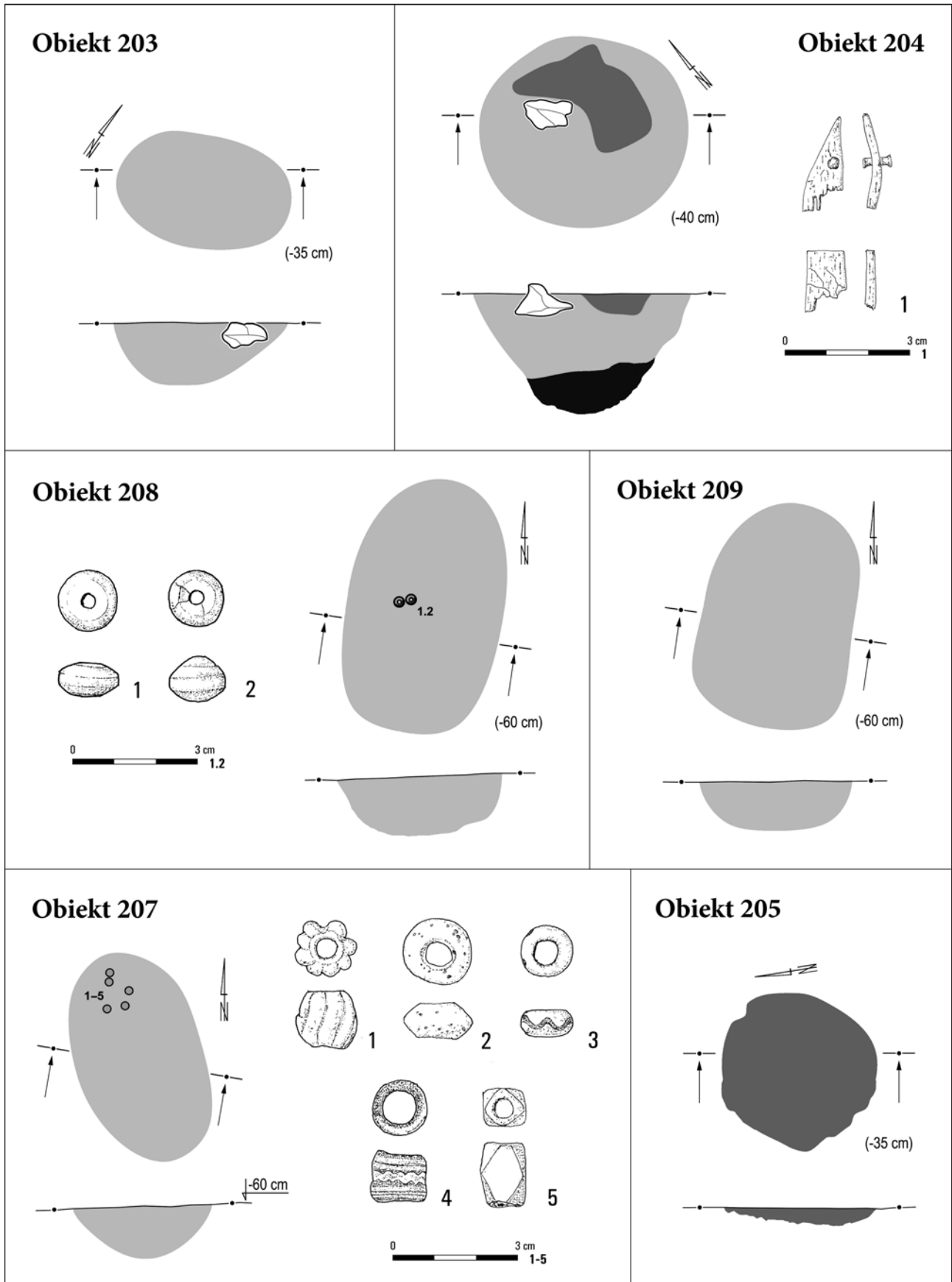
Tabl. CXXVII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 187: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 6–13 – glina

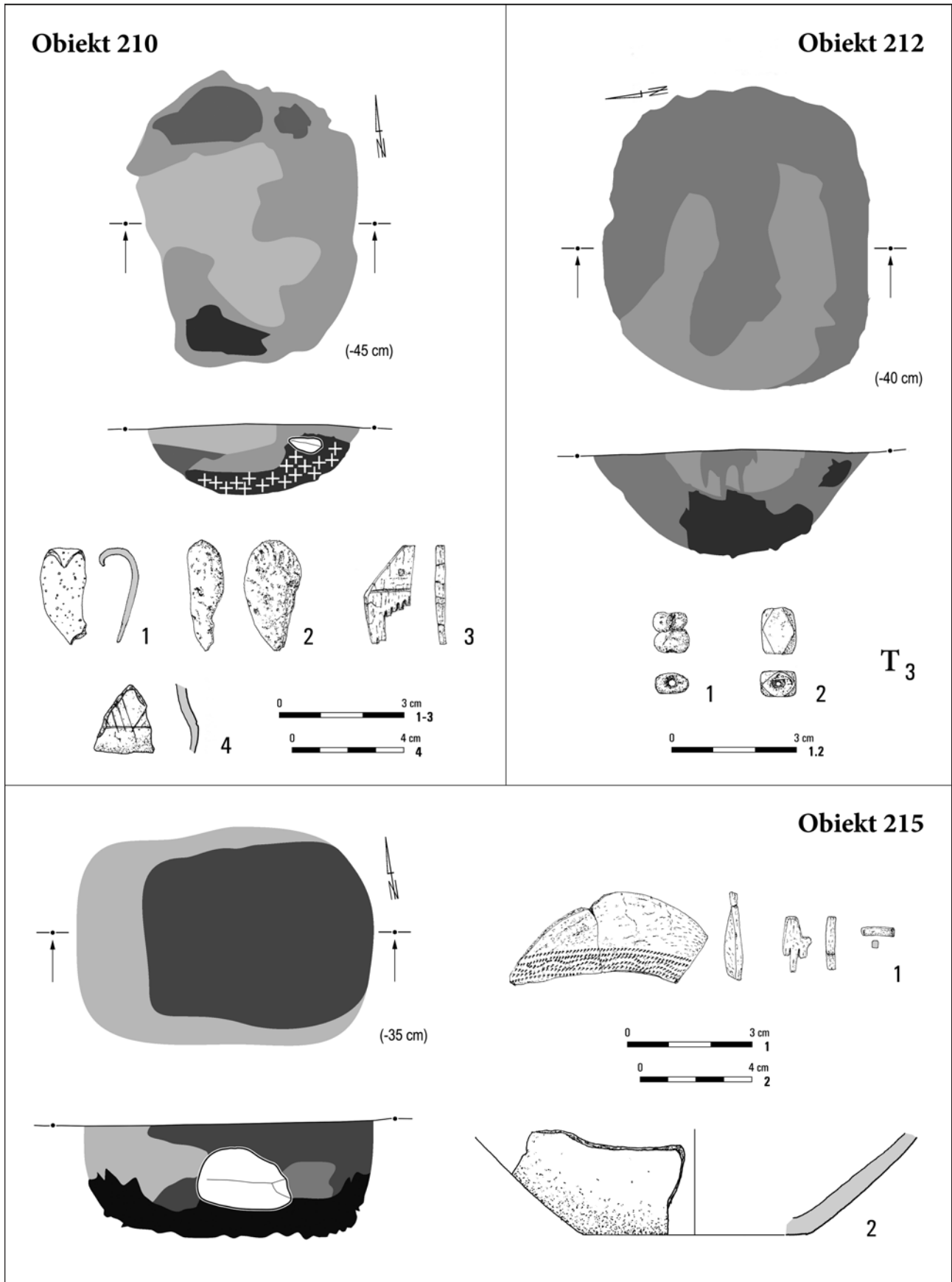
Tabl. CXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 191: 1 – poroże. Obiekt 193: 1 – glina. Obiekt 194. Obiekt 196. Obiekt 198: 1, 2 – szkło; 3 – poroże

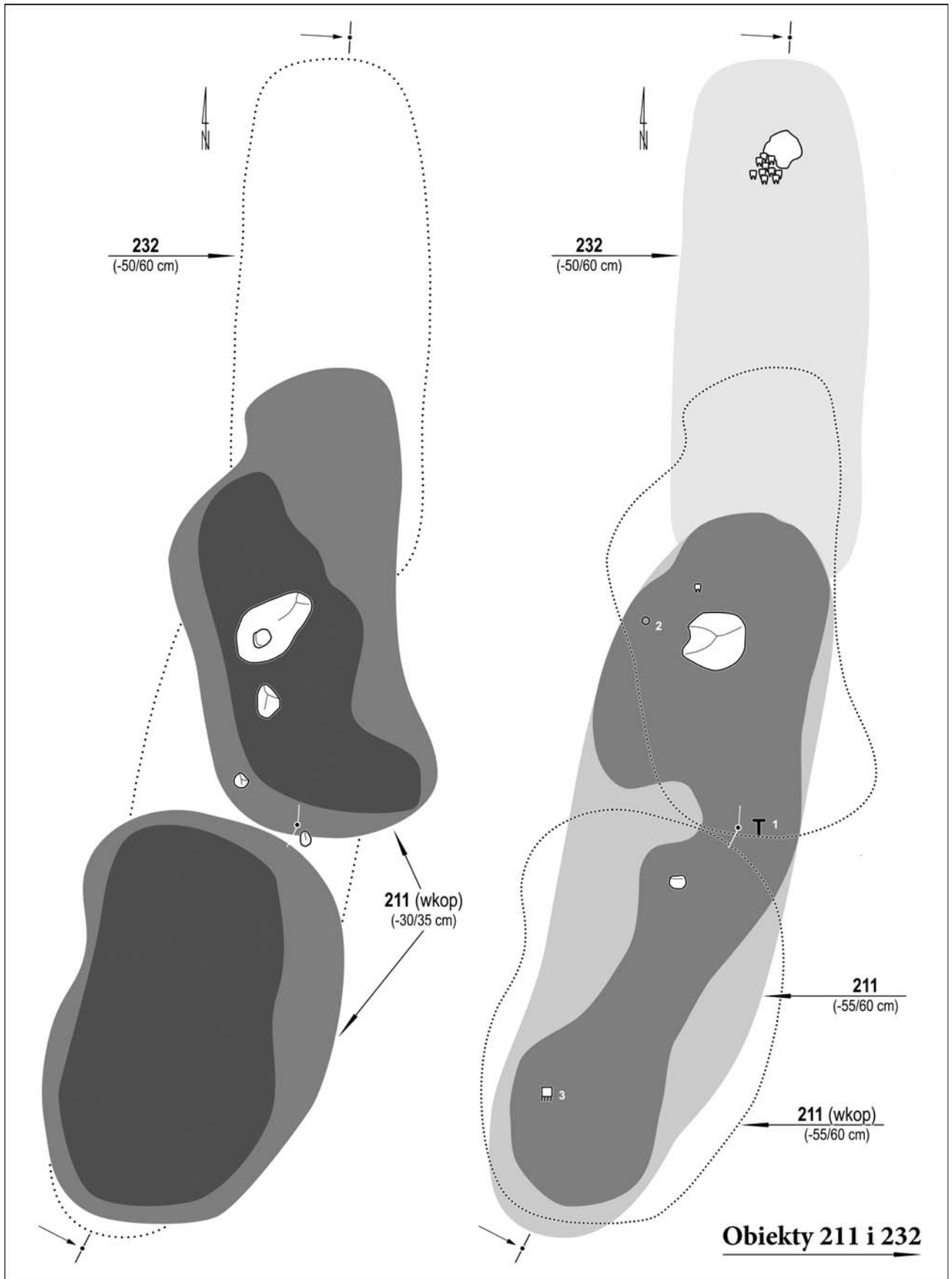
Tabl. CXXIX. Jartypany, stan. 2. Obiekt 195: 1 – stop miedzi; 3 – szkło; 4, 5 – glina. Obiekt 199: 1 – glina. Obiekt 200

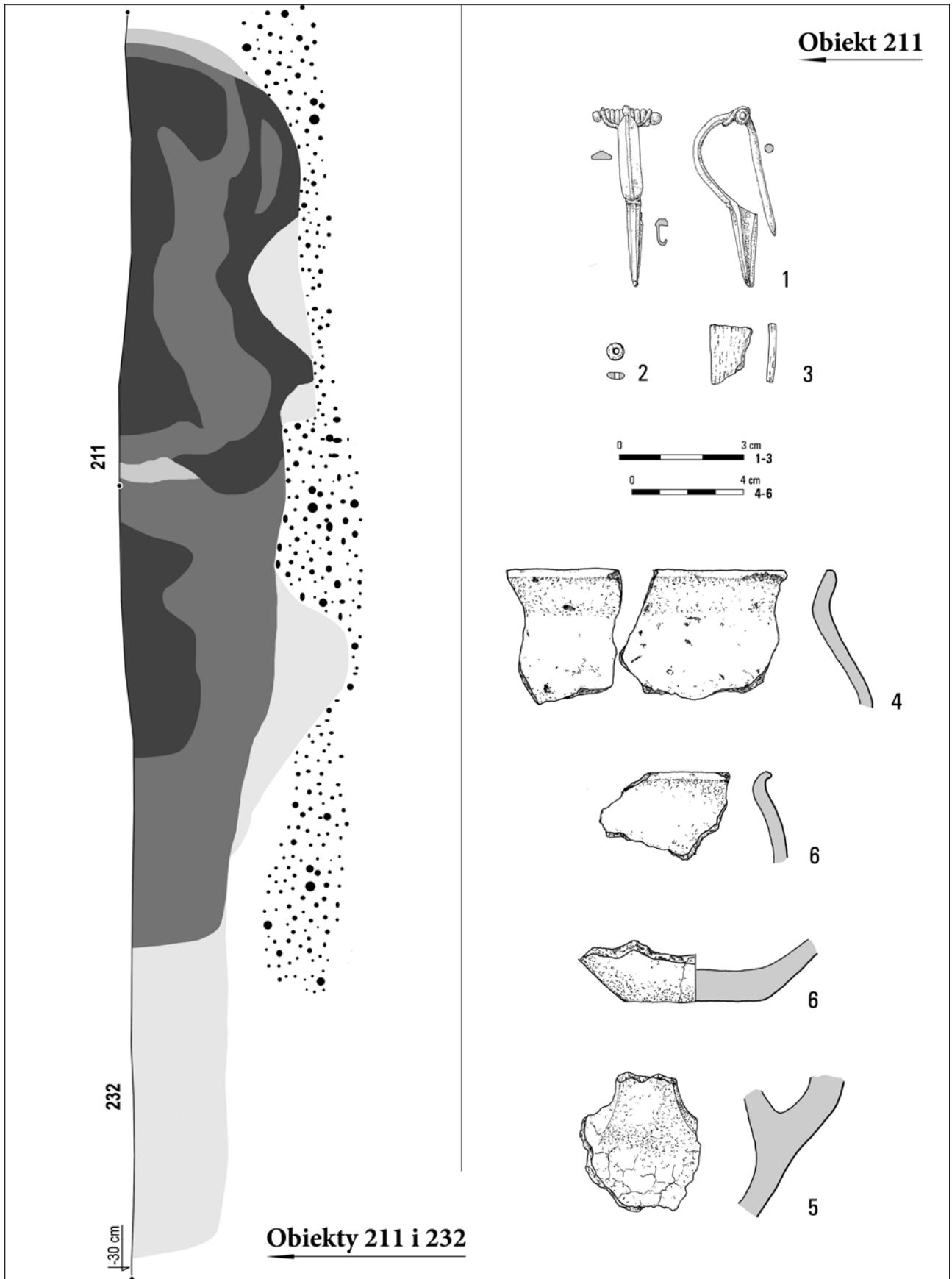
Tabl. CXXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 203. Obiekt 204: 1 – poroże/żelazo. Obiekt 205. Obiekt 207: 1-5 – szkło. Obiekt 208: 1, 2 – bursztyn. Obiekt 209

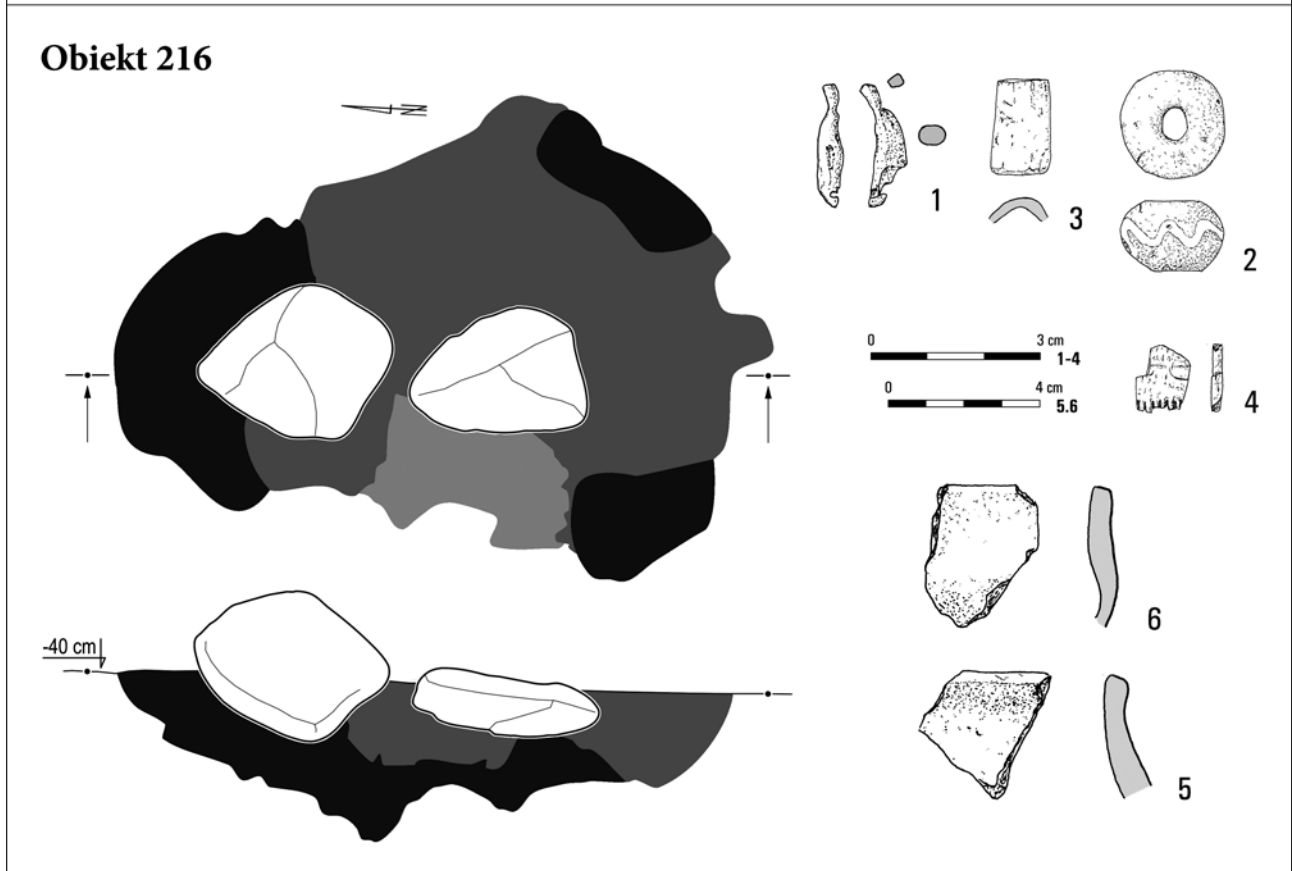
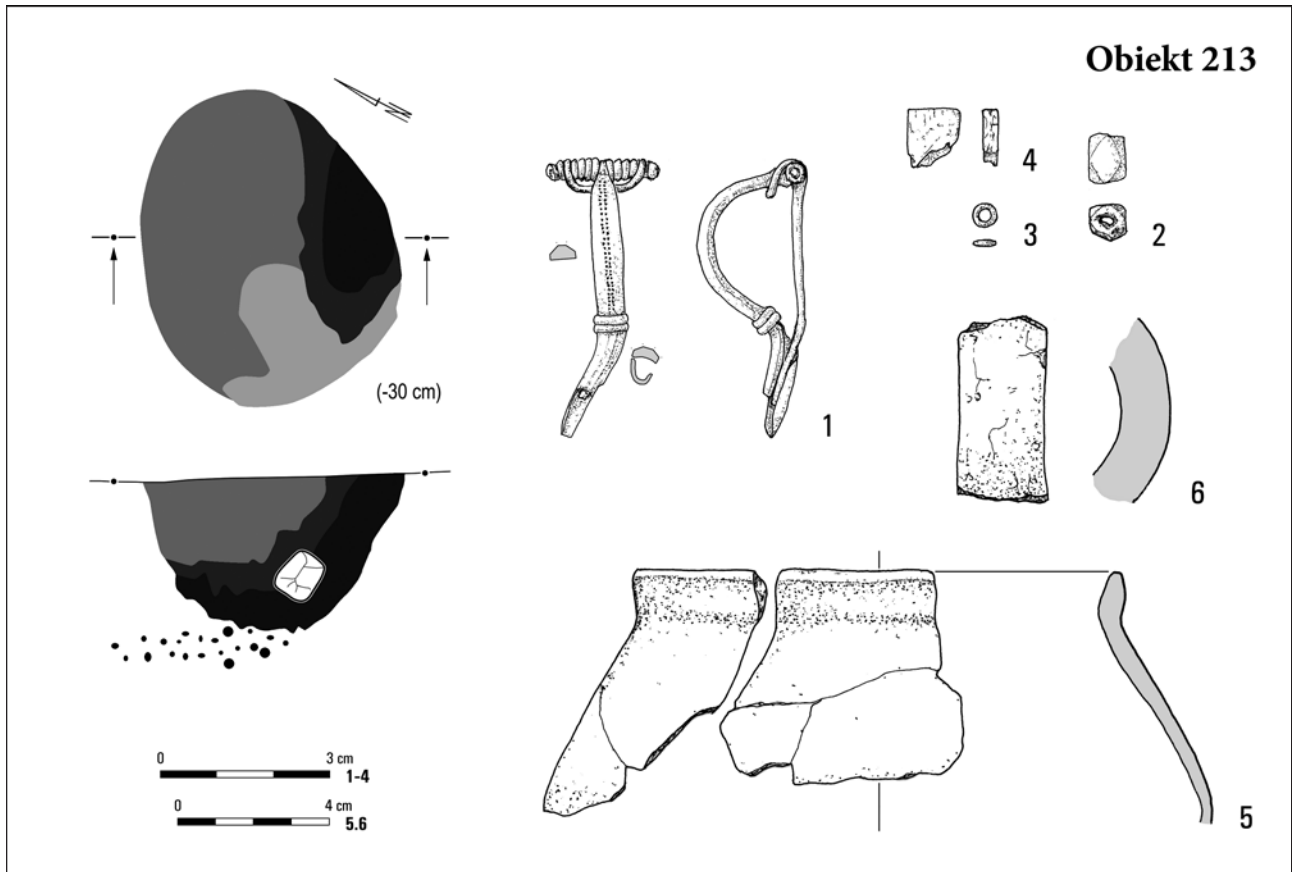
Tabl. CXXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 210: 1, 2 – szkło; 3 – poroże/stop miedzi; 4 – glina. Obiekt 212: 1, 2 – szkło; 3 – glina.
Obiekt 215: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

Tabl. CXXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 211 i 232

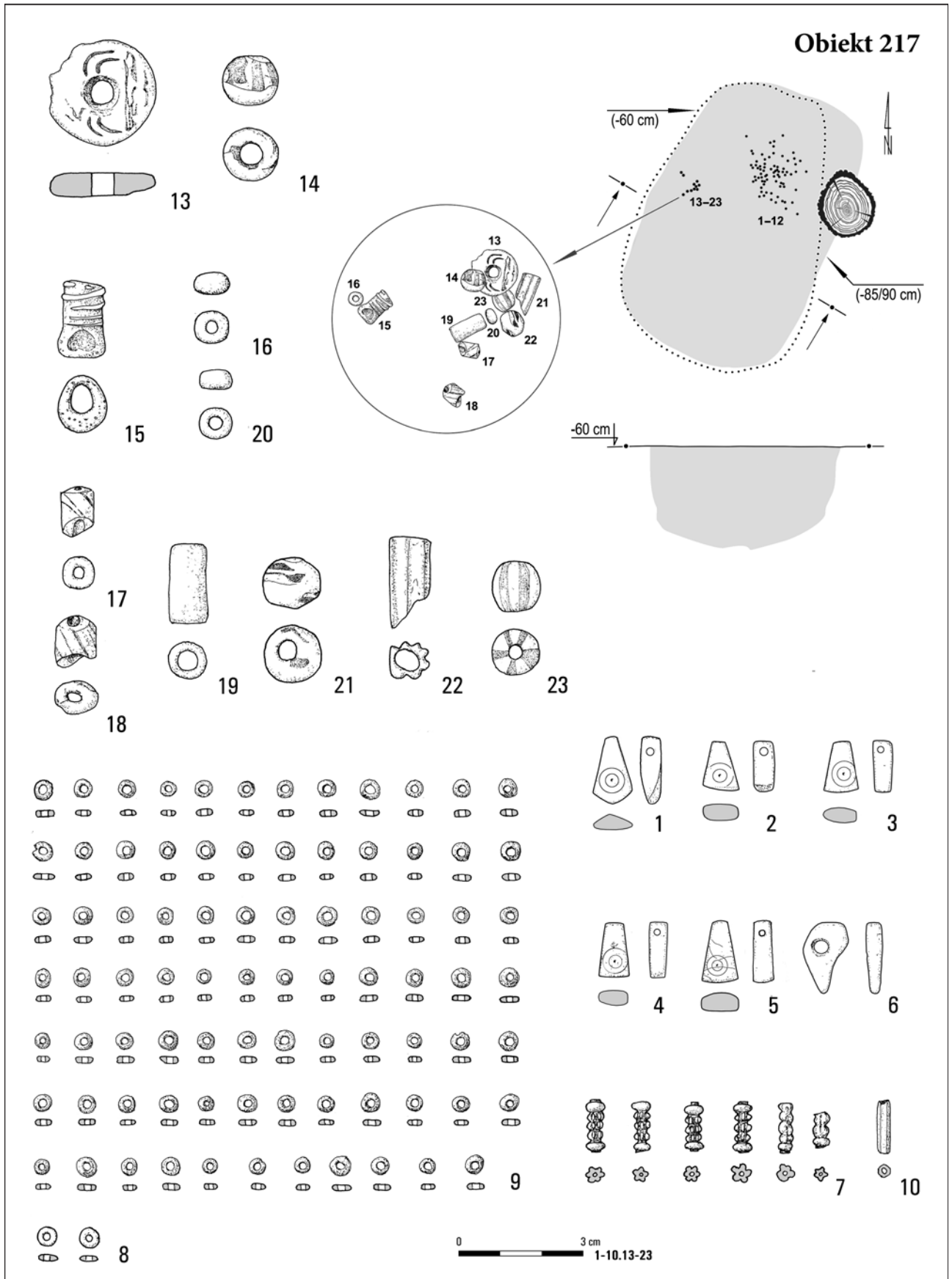

Tabl. CXXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 211 i 232. Obiekt 211: 1 – stop miedzi; 2 – szkło; 3 – poroże; 4-6 – glina

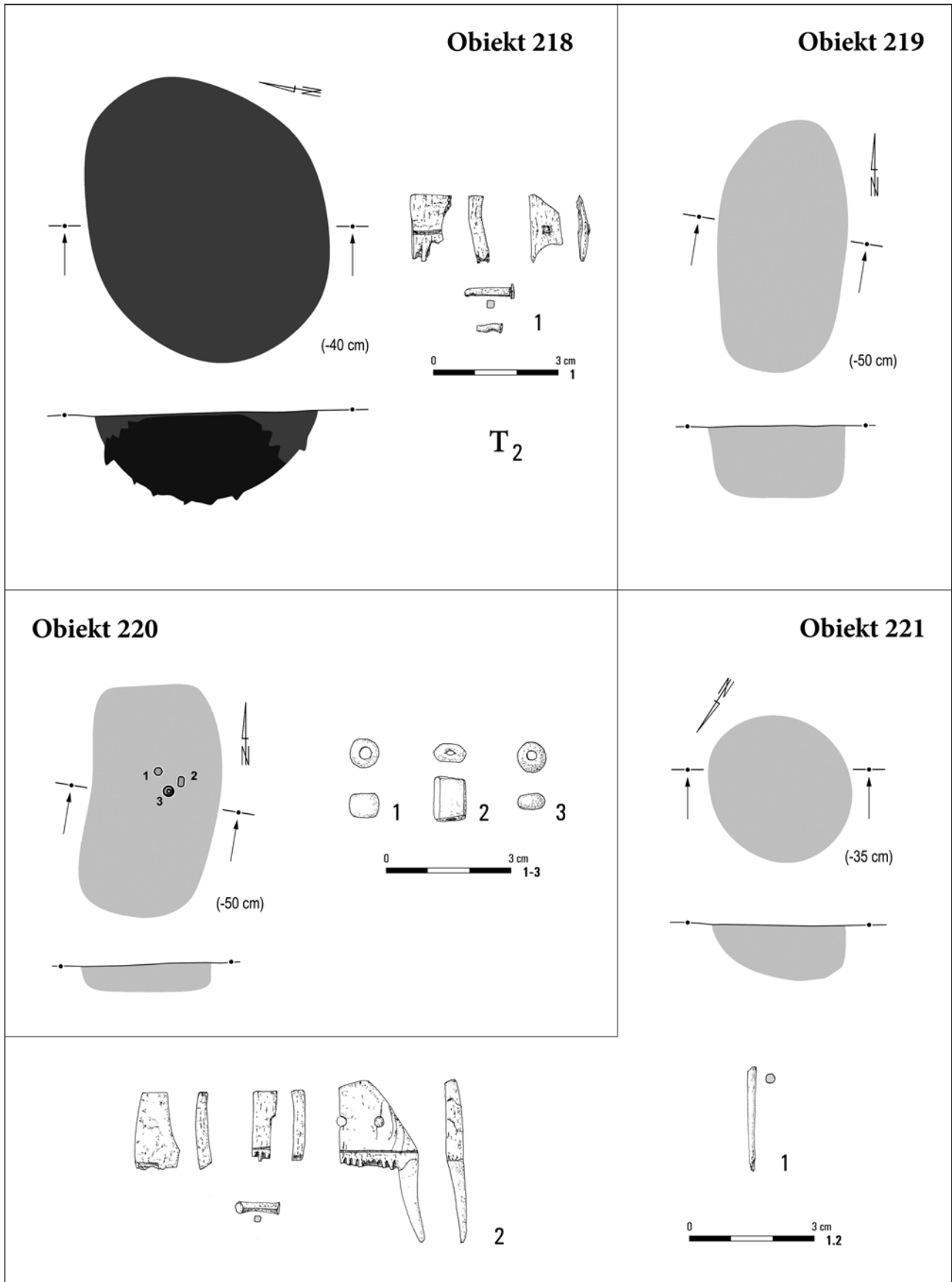

Tabl. CXXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 213: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło; 4 – poroże; 5, 6 – glina. Obiekt 216: 1 – stop miedzi; 2 – szkło; 3 – kość lub poroże; 4 – poroże; 5, 6 – glina

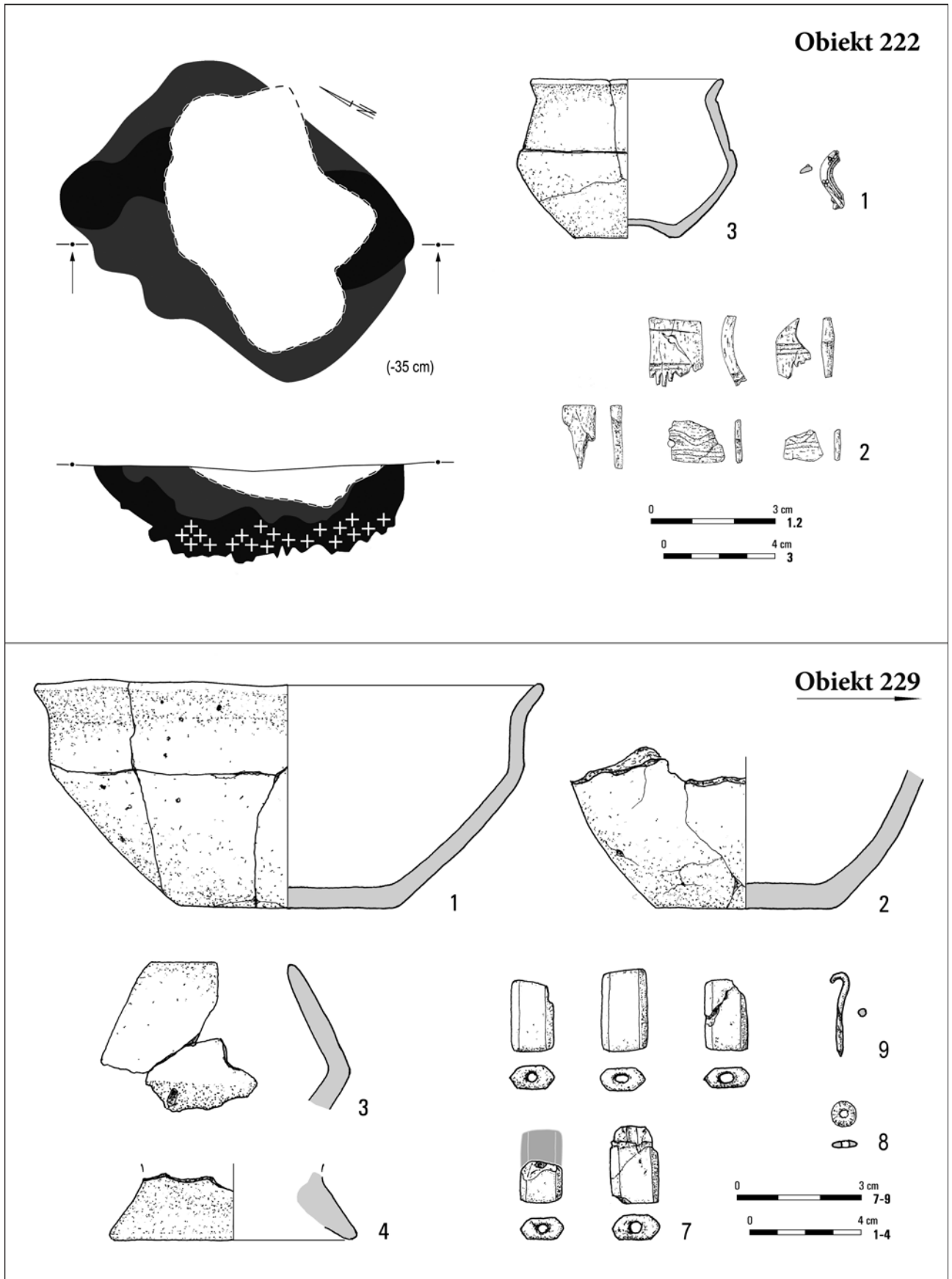

Tabl. CXXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 217: 1-6 - bursztyn; 7-10, 14-23 - szkło; 13 - glina

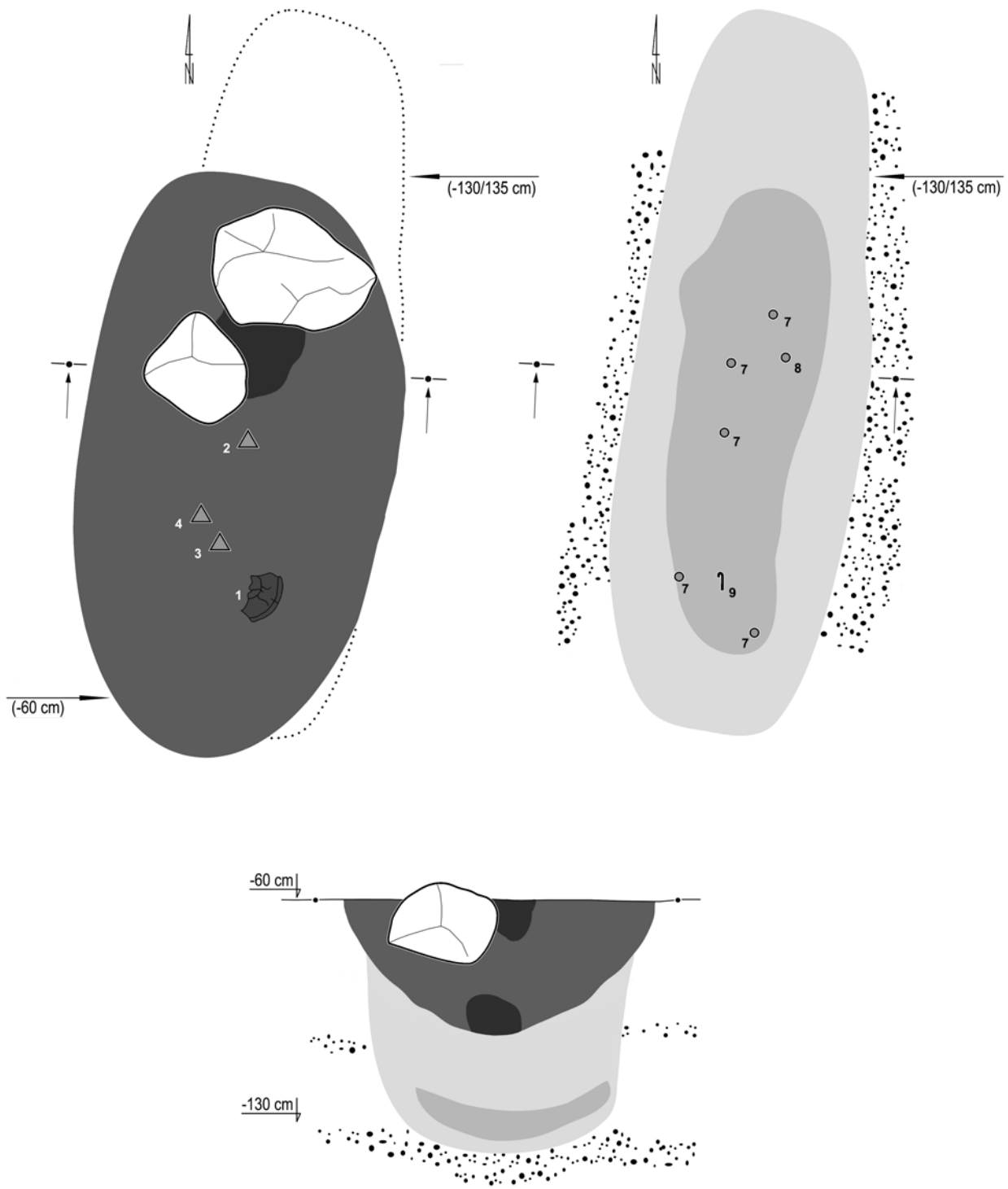

Tabl. CXXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 218: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina. Obiekt 219. Obiekt 220: 1 – bursztyn; 2, 3 – szkło. Obiekt 221: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi

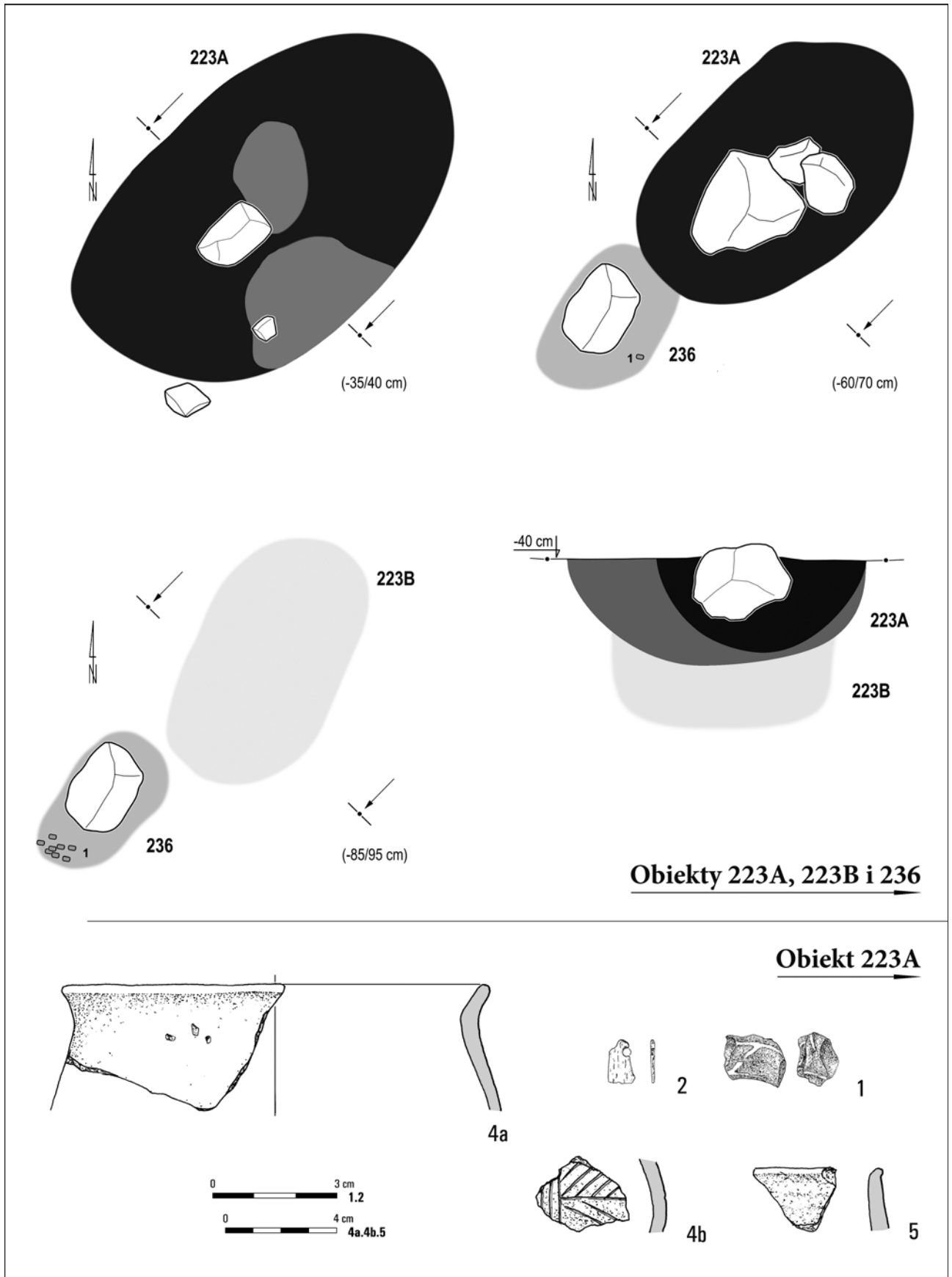

Tabl. CXXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 222: 1 – srebro; 2 – poroże; 3 – glina. Obiekt 229: 1-4 – glina; 7, 8 – szkło; 9 – stop miedzi

Obiekt 229

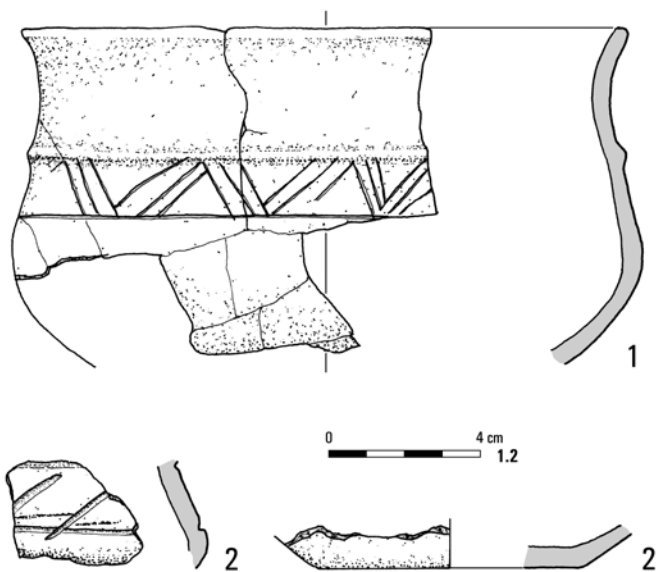

Tabl. CXXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 229

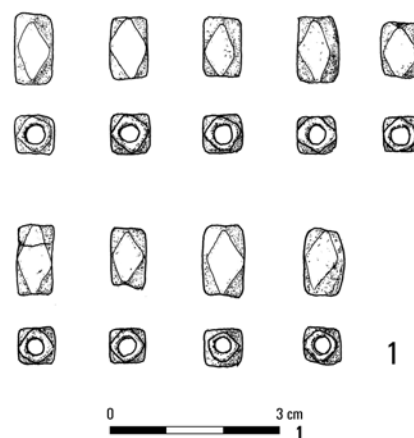

Tabl. CXXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 223A, 223B i 236. Obiekt 223A: 1 – szkło; 2 – poroże; 4a,b, 5 – glina

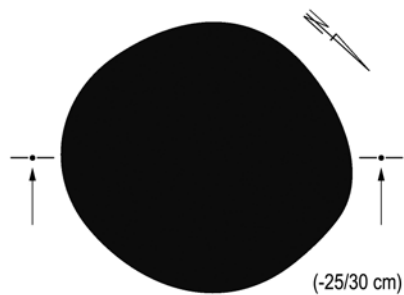
Obiekt 223B

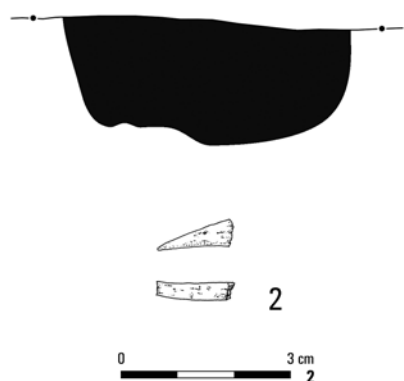
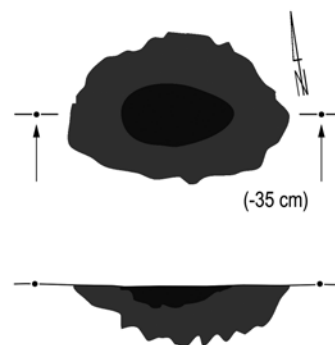
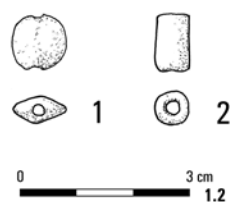
Obiekt 236

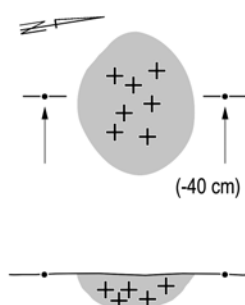
Obiekt 225

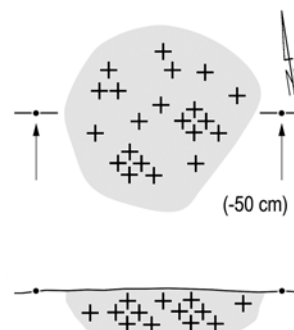
Obiekt 231

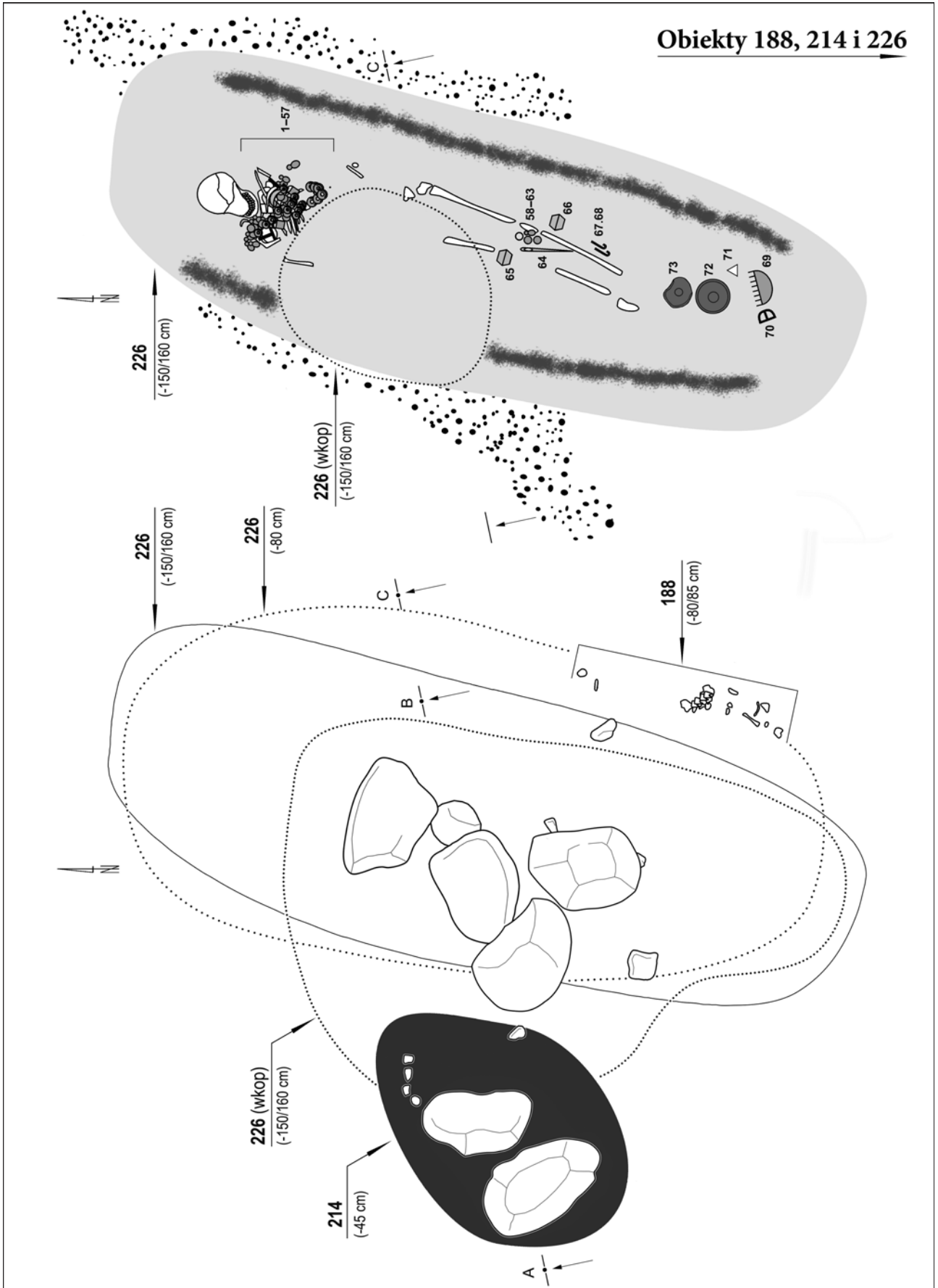
Obiekt 234

Obiekt 235

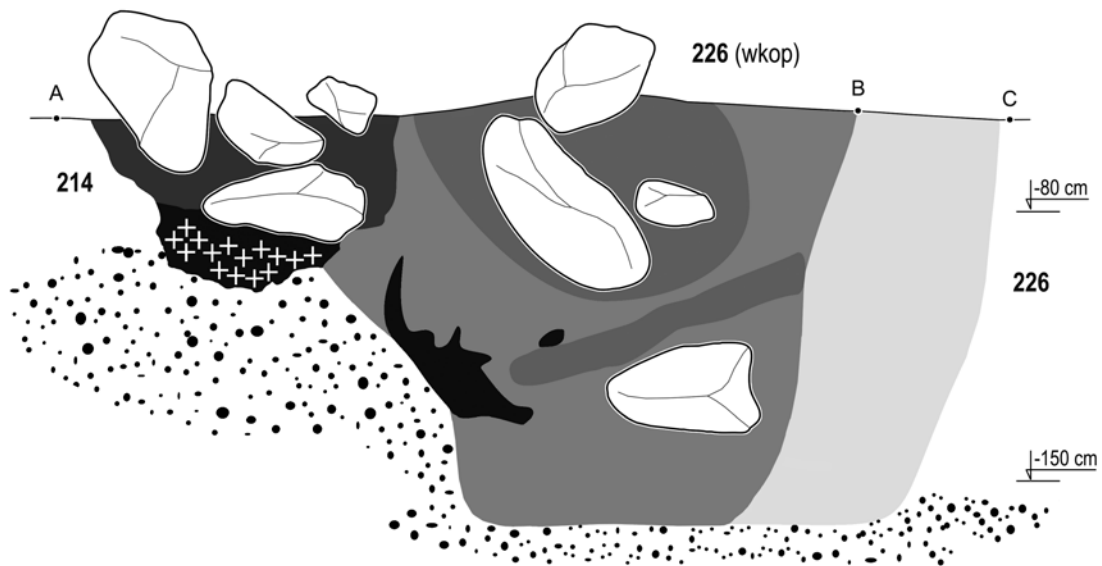

Tabl. CXL. Jartytory, stan. 2. Obiekt 223B: 1, 2 – glina. Obiekt 225: 1 – poroże. Obiekt 231: 1, 2 – szkło. Obiekt 234. Obiekt 234. Obiekt 236: 1 – szkło

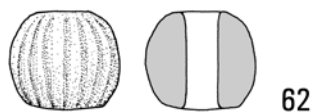
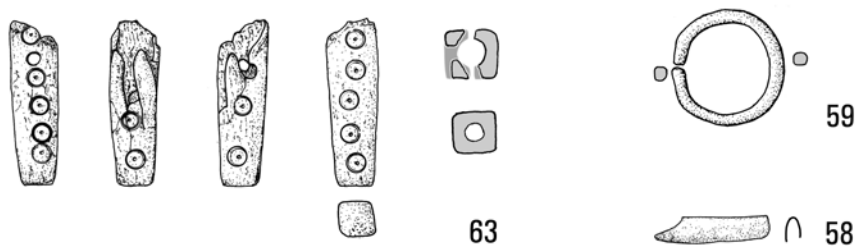

Tabl. CXLI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 188, 214 i 226

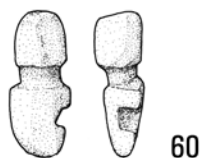
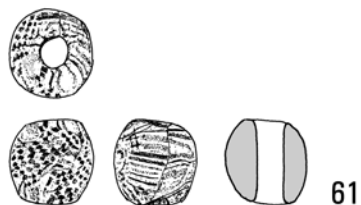
Obiekty 214 i 226

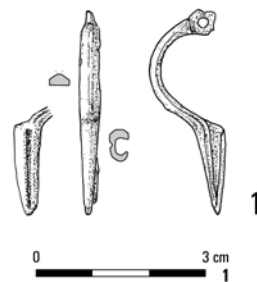
Obiekt 226

0 3 cm 58-63

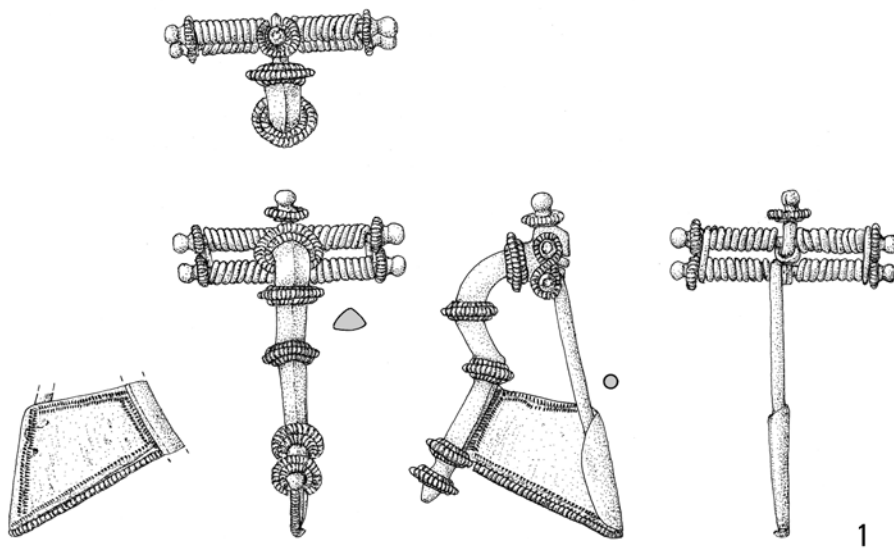
Obiekt 214

Tabl. CXLII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 214 i 226. Obiekt 214: 1 – stop miedzi. Obiekt 226: 58 – srebro; 59 – stop miedzi; 60 – bursztyn; 61 – szkło; 62 – glina kwarcowa; 63 – poroże

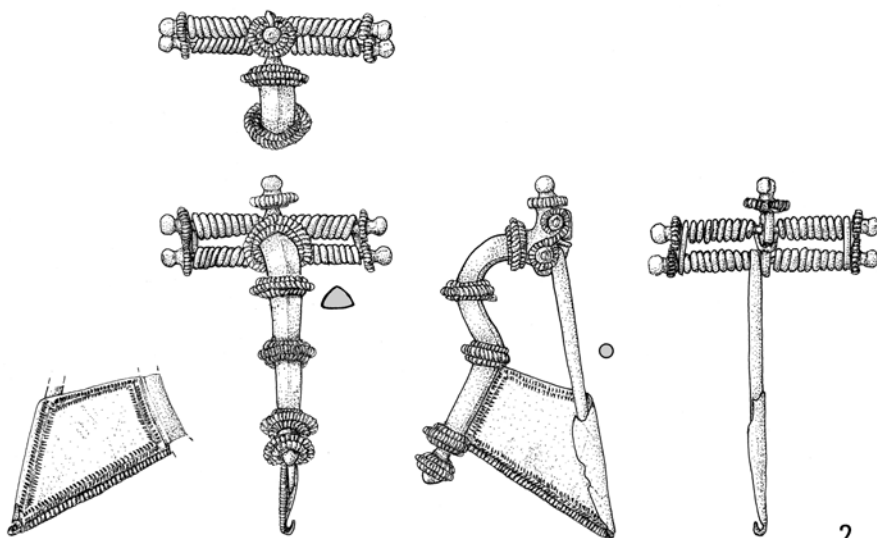

Obiekt 226

1

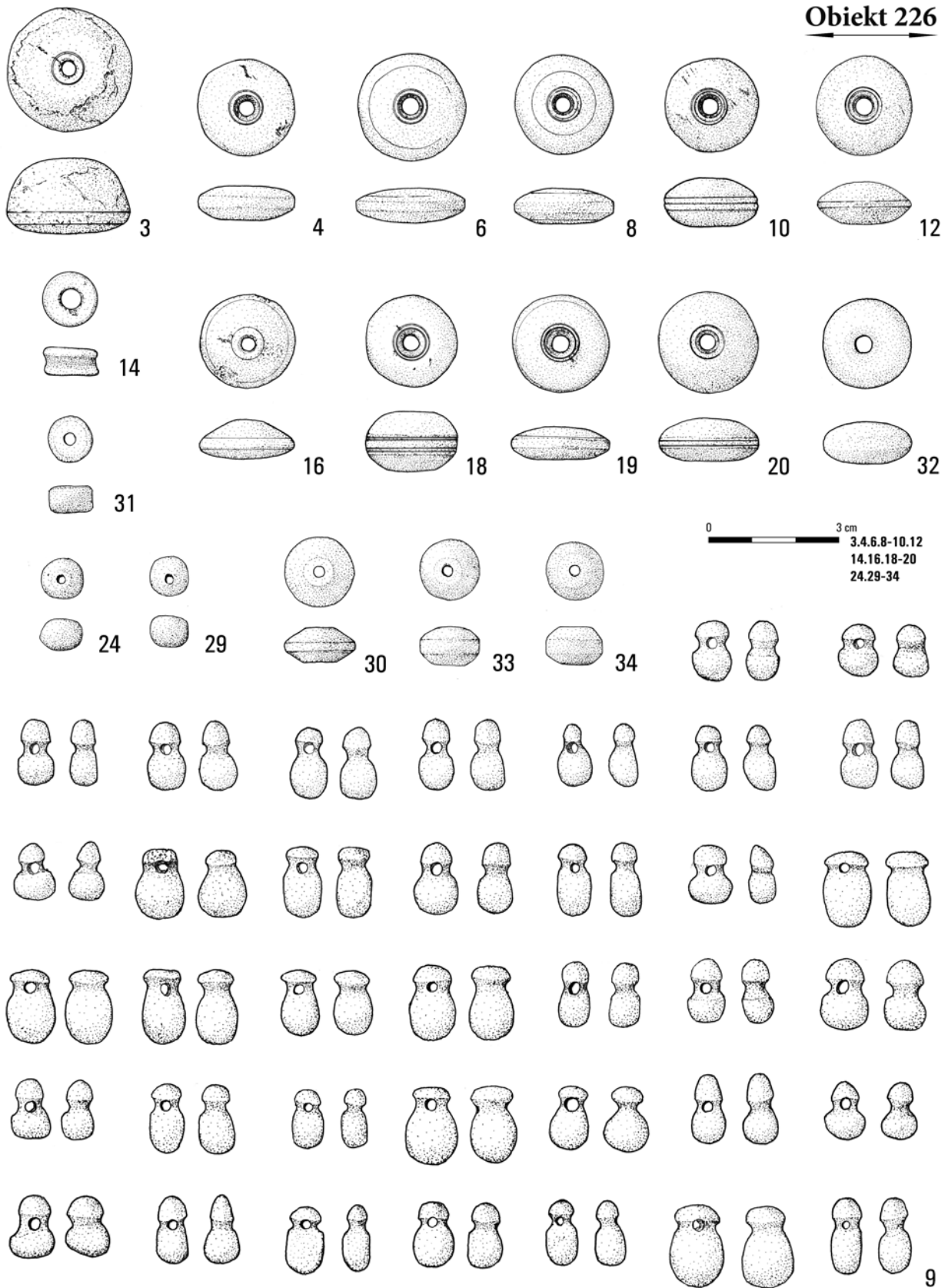
0 3 cm 1.2

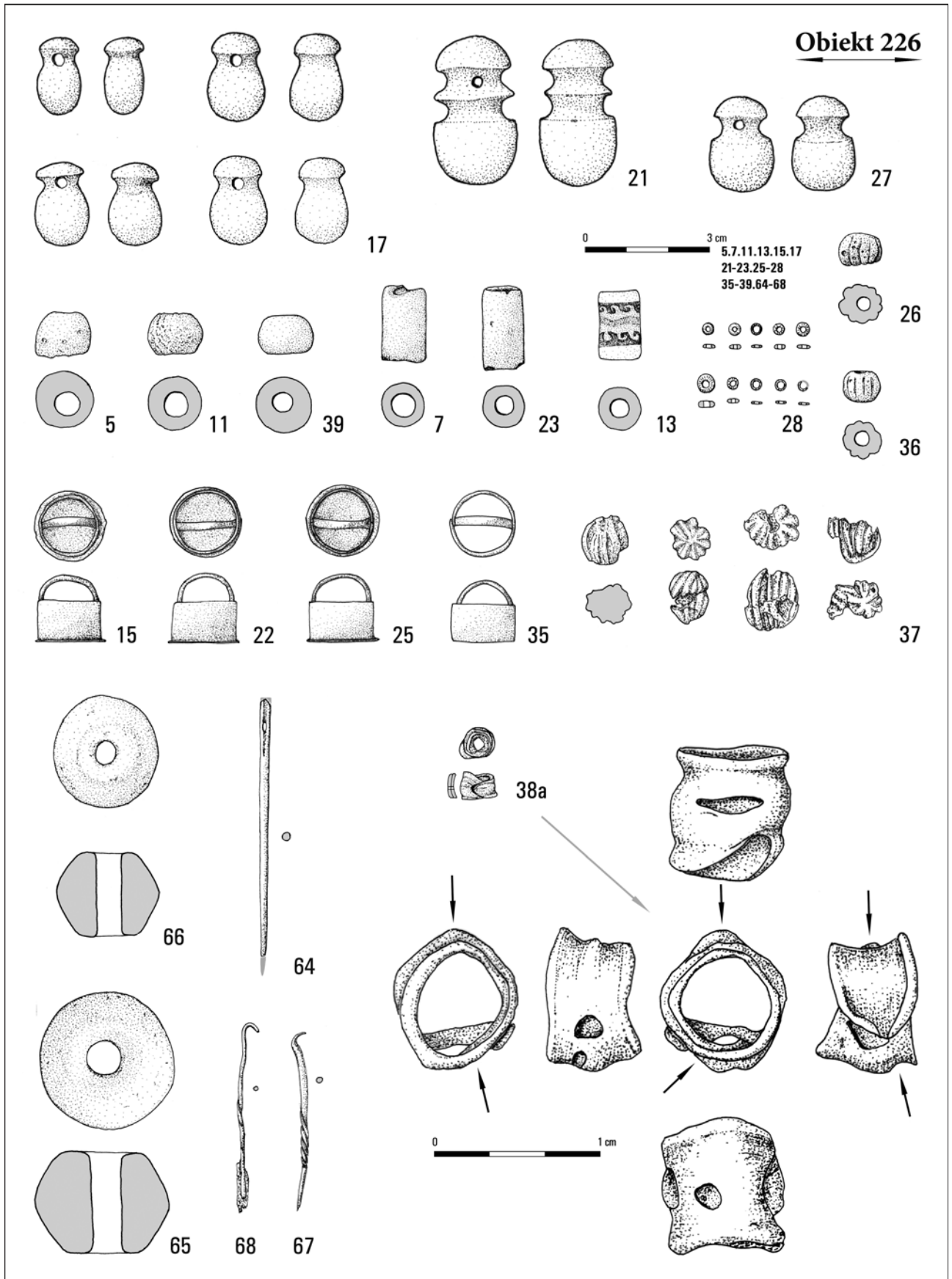
2

Tabl. CXLIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 226: 1, 2 – srebro

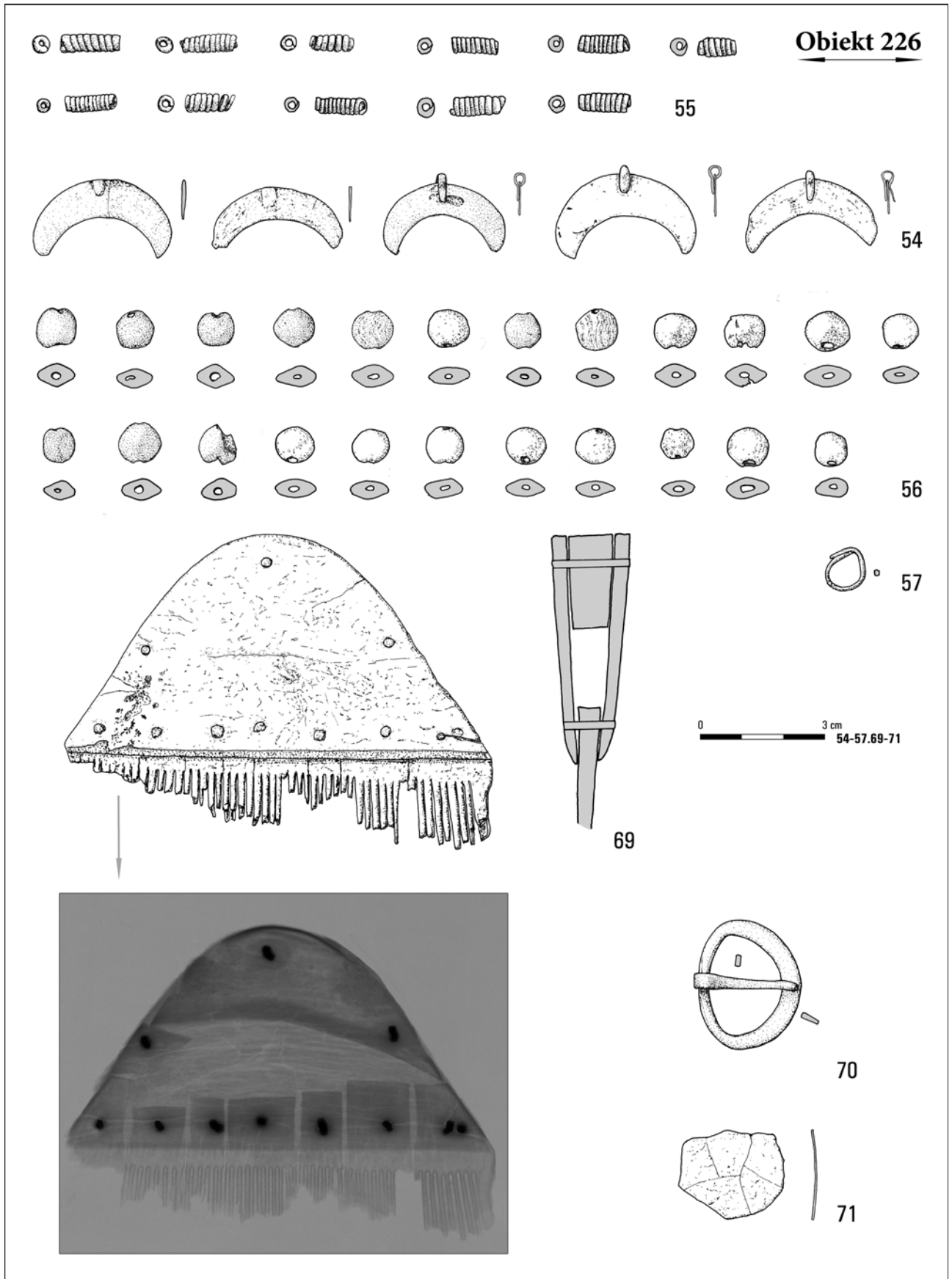
Obiekt 226

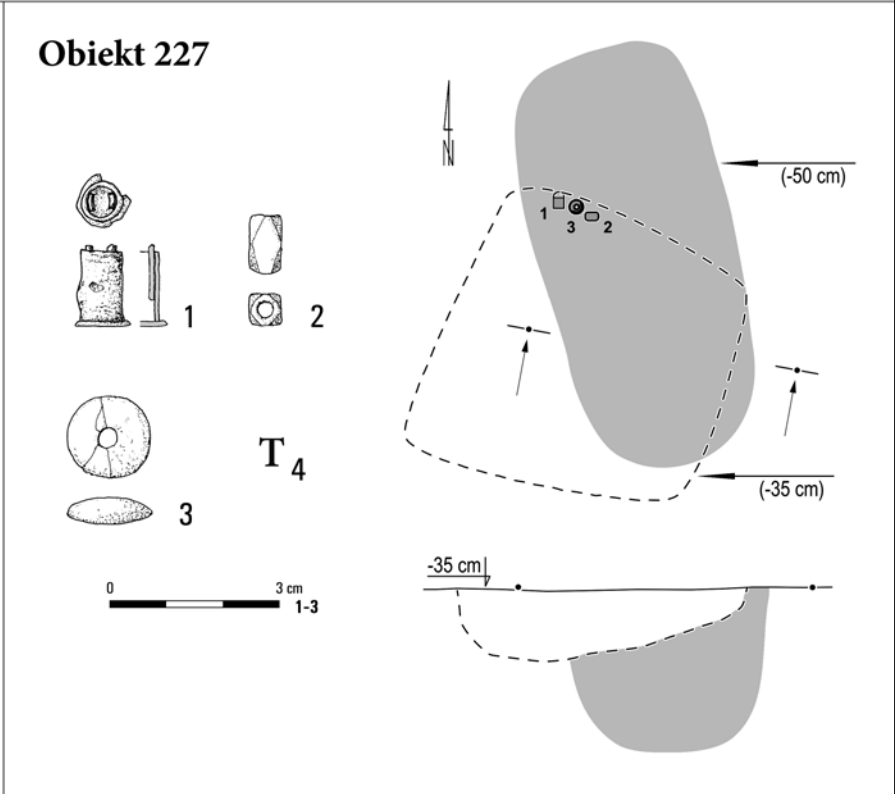
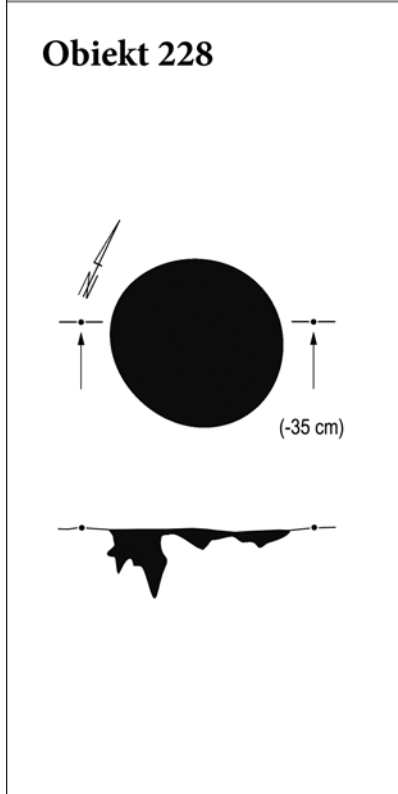
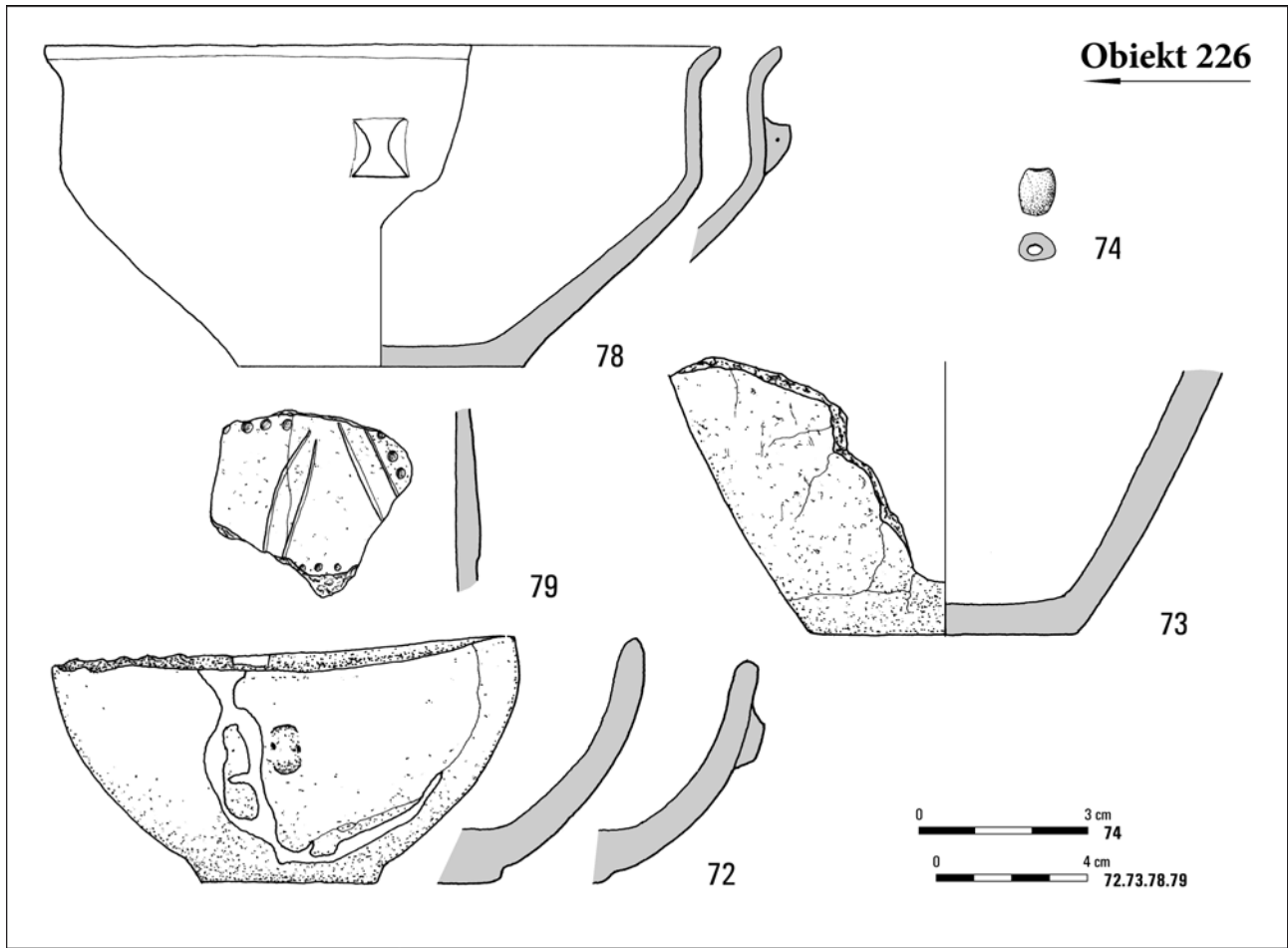
Tabl. CXLIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 226: 3, 4, 6, 8-10, 12, 14, 16, 18-20, 24, 29-34 – bursztyn

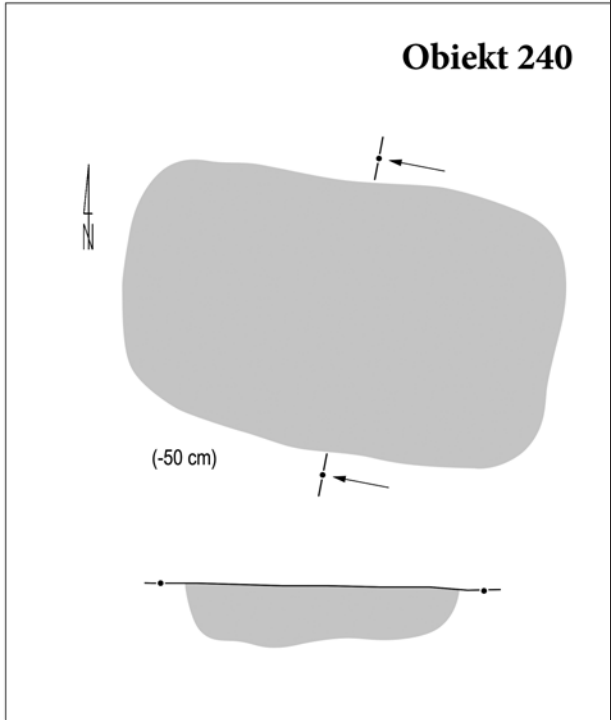
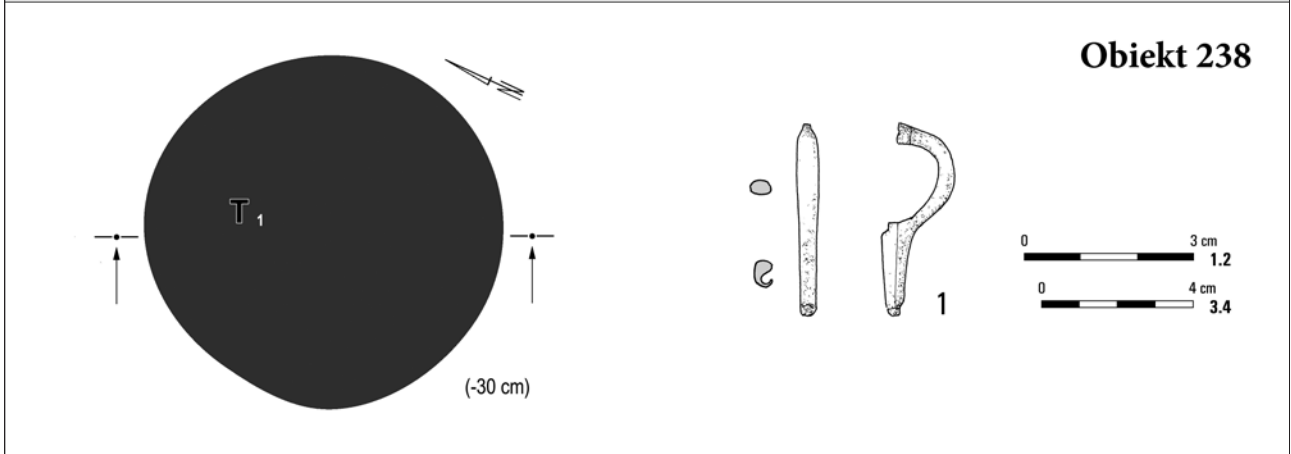
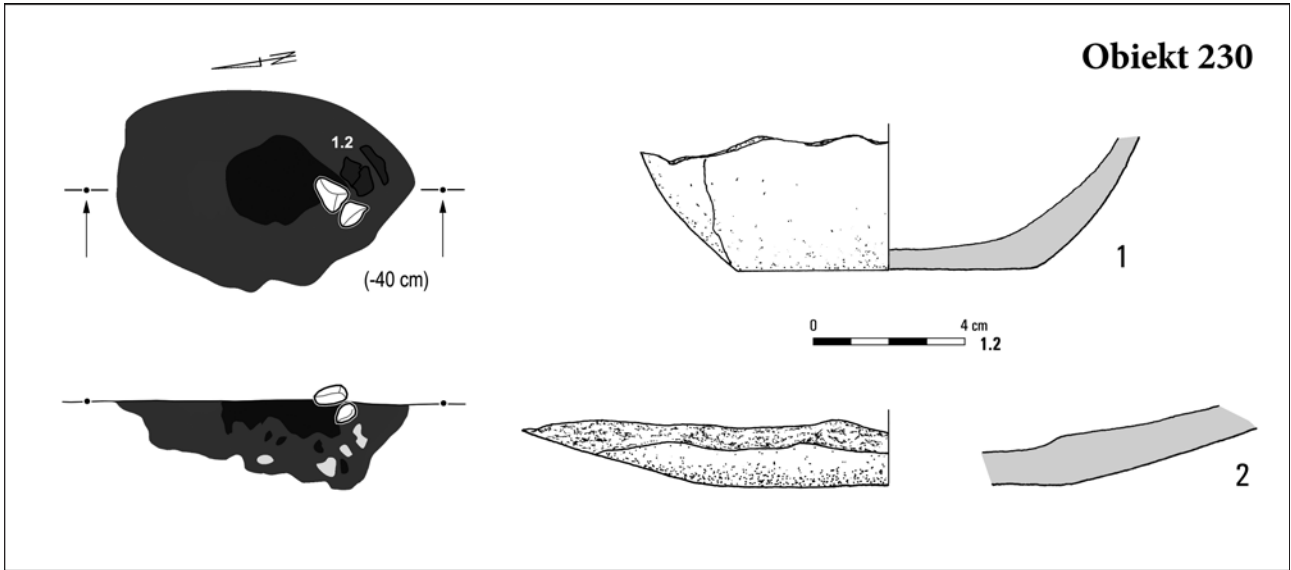
Tabl. CXLV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 226: 5, 7, 11, 13, 23, 26, 28, 36, 39 – szkło; 15, 22, 25, 35, 64, 67 – stop miedzi; 17, 21, 27 – bursztyn; 68 – stop miedzi/drewno; 37, 65, 66 – glina; 38a – skóra. Rys.: T. Rakowski/A. Potoczny (226/38a)

Tabl. CXLVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 226: 54, 55 – srebro; 56 – szkło; 57, 70 – stop miedzi; 69 – poroże/stop miedzi; 71 – szkło.
 Fot.: K. Żołędziowski (226/69, RTG)

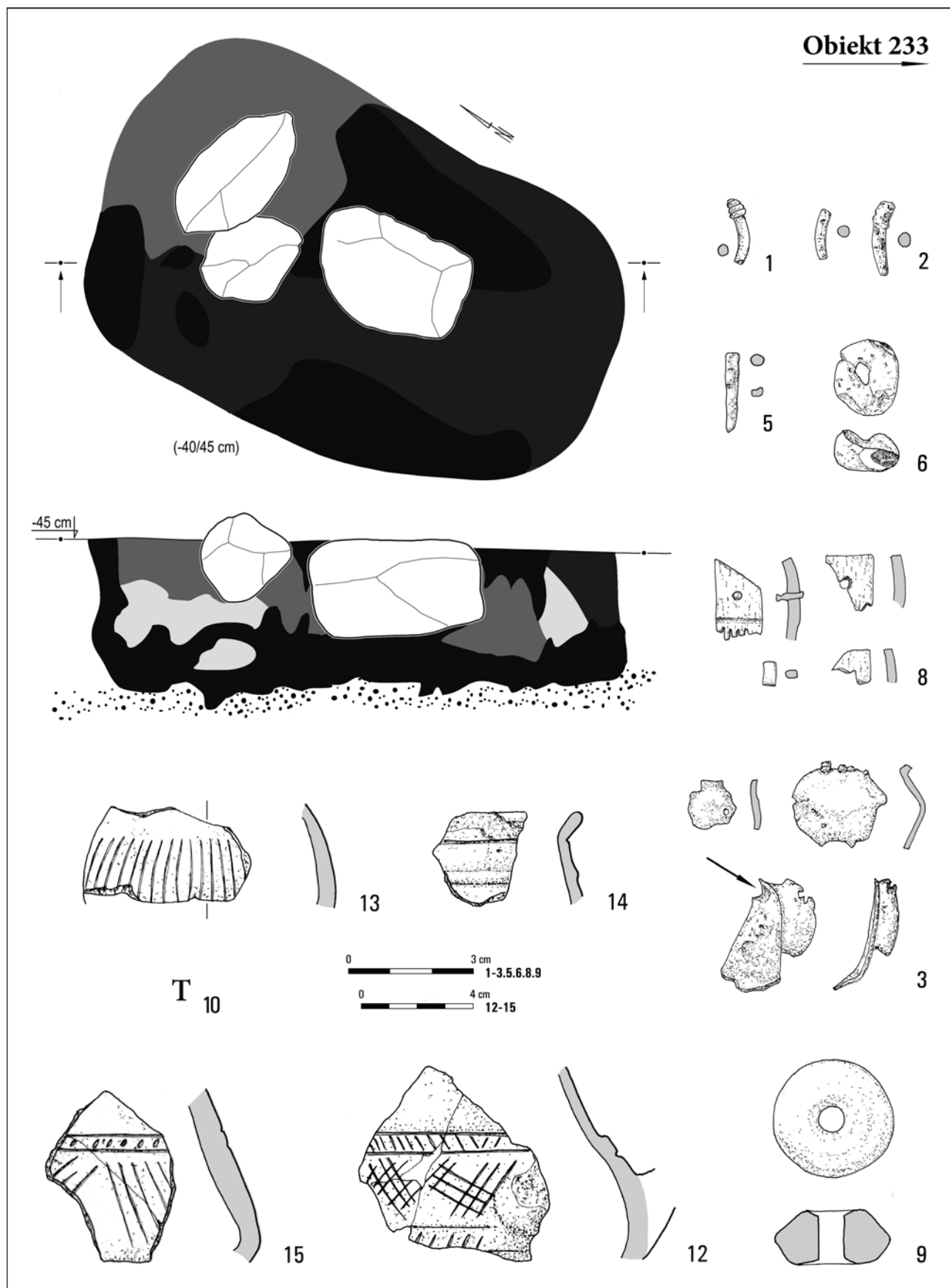

Tabl. CXLVII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 226: 72, 73, 78, 79 – glina; 74 – szkło. Obiekt 227: 1 – żelazo; 2 – szkło; 3 – bursztyn; 4 – glina.
Obiekt 228

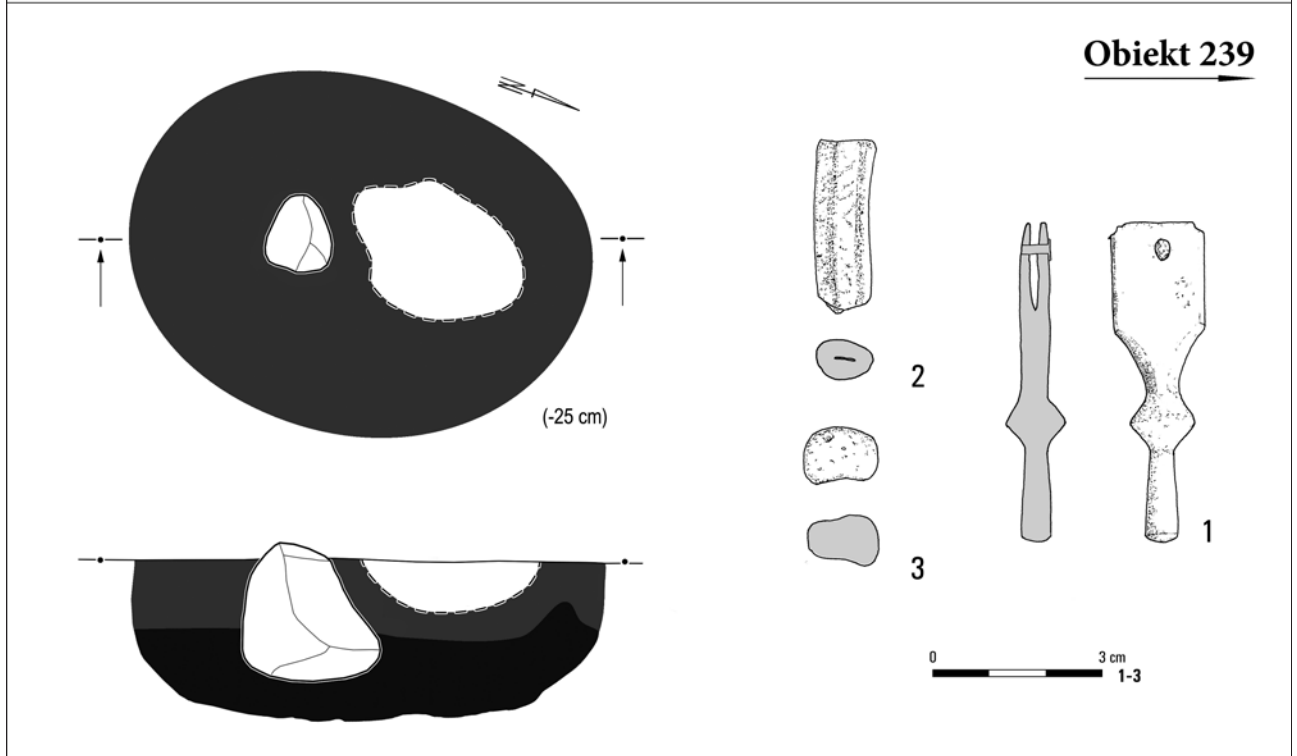
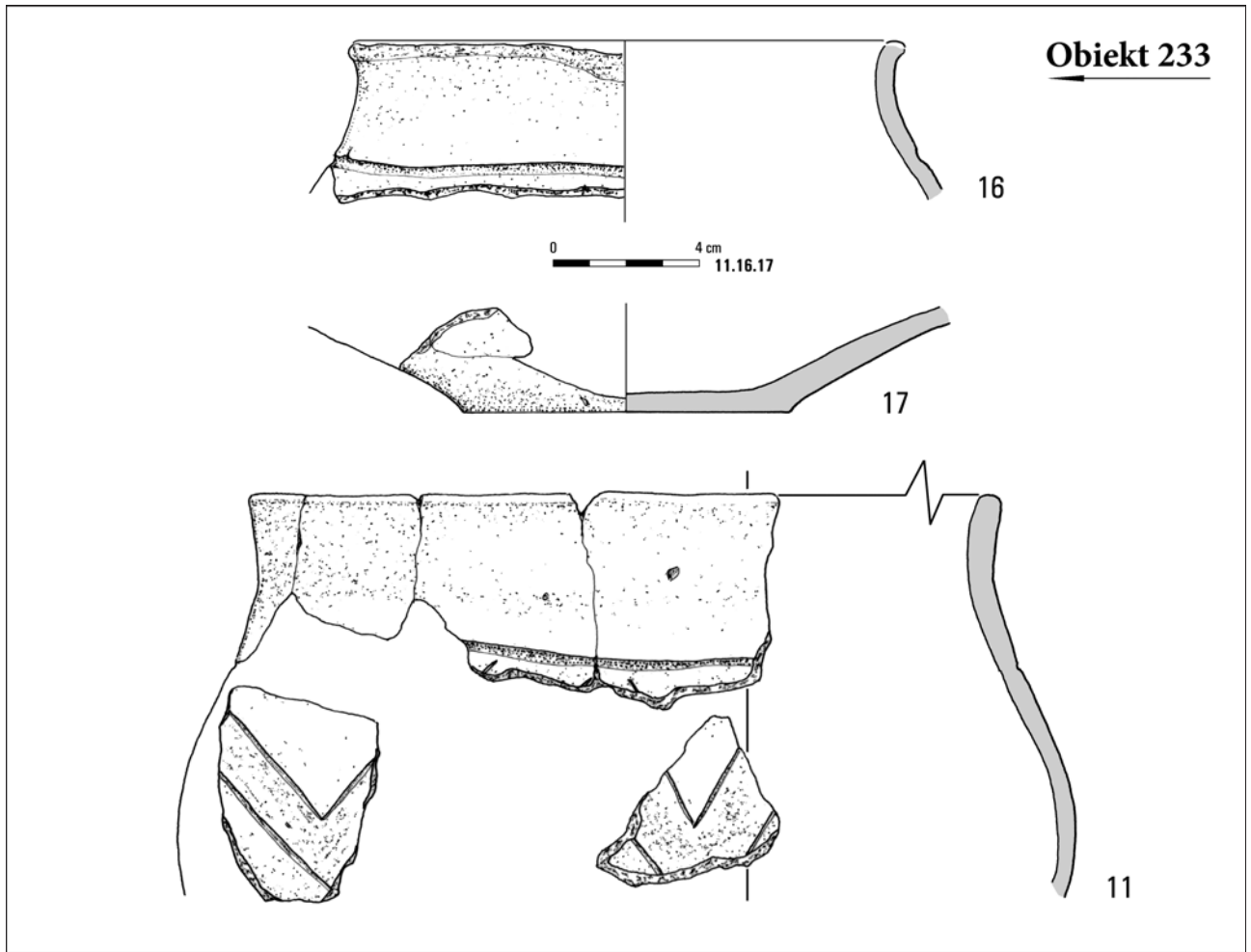

Tabl. CXLVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 230: 1, 2 – glina. Obiekt 238: 1 – stop miedzi; 2 – poroże; 3, 4 – glina. Obiekt 240

Obiekt 233

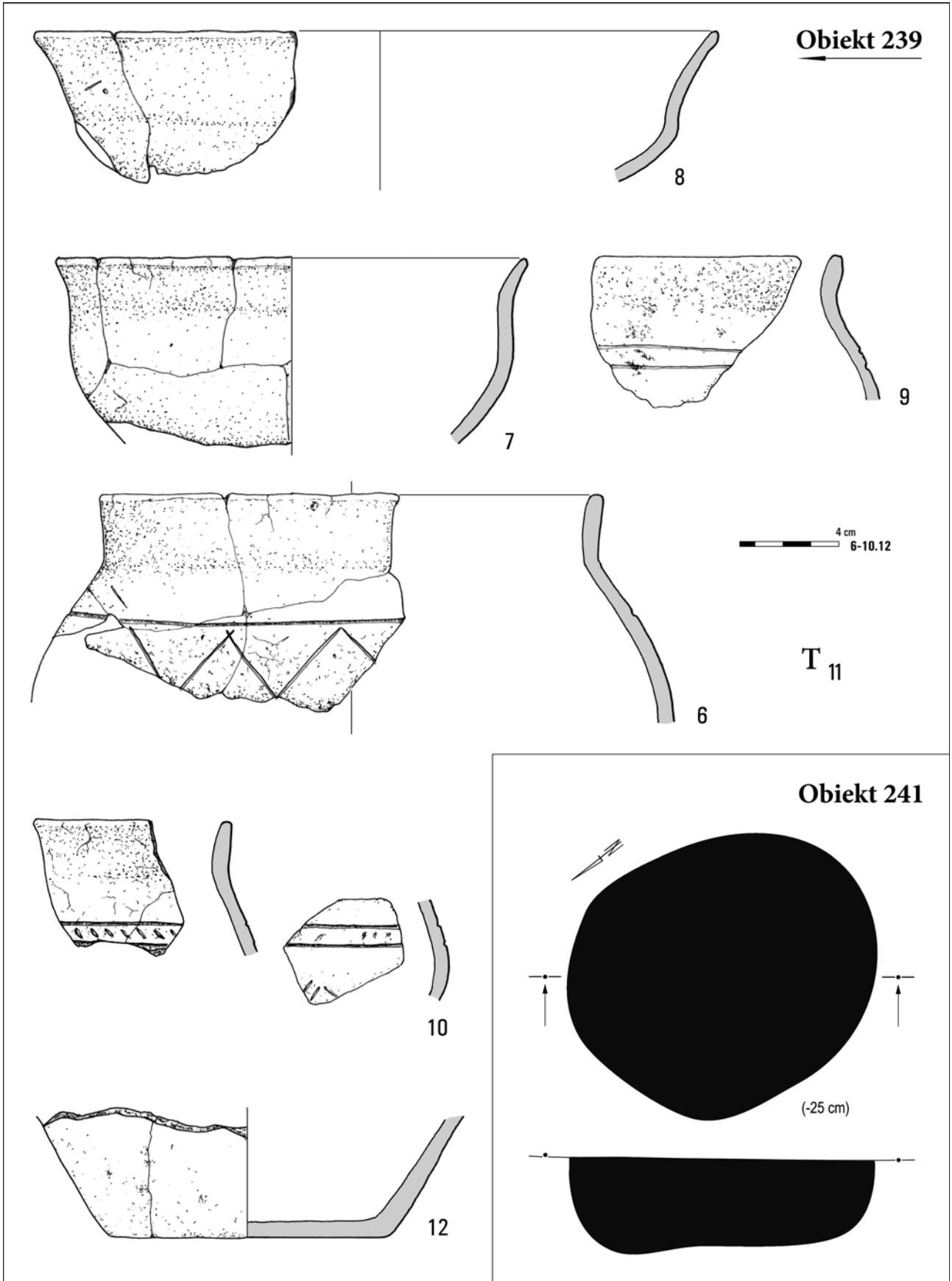

Tabl. CXLIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 233: 1-3 – stop miedzi; 5 – żelazo; 6 – szkło; 8 – poroże/stop miedzi; 9, 10, 12-15 – glina

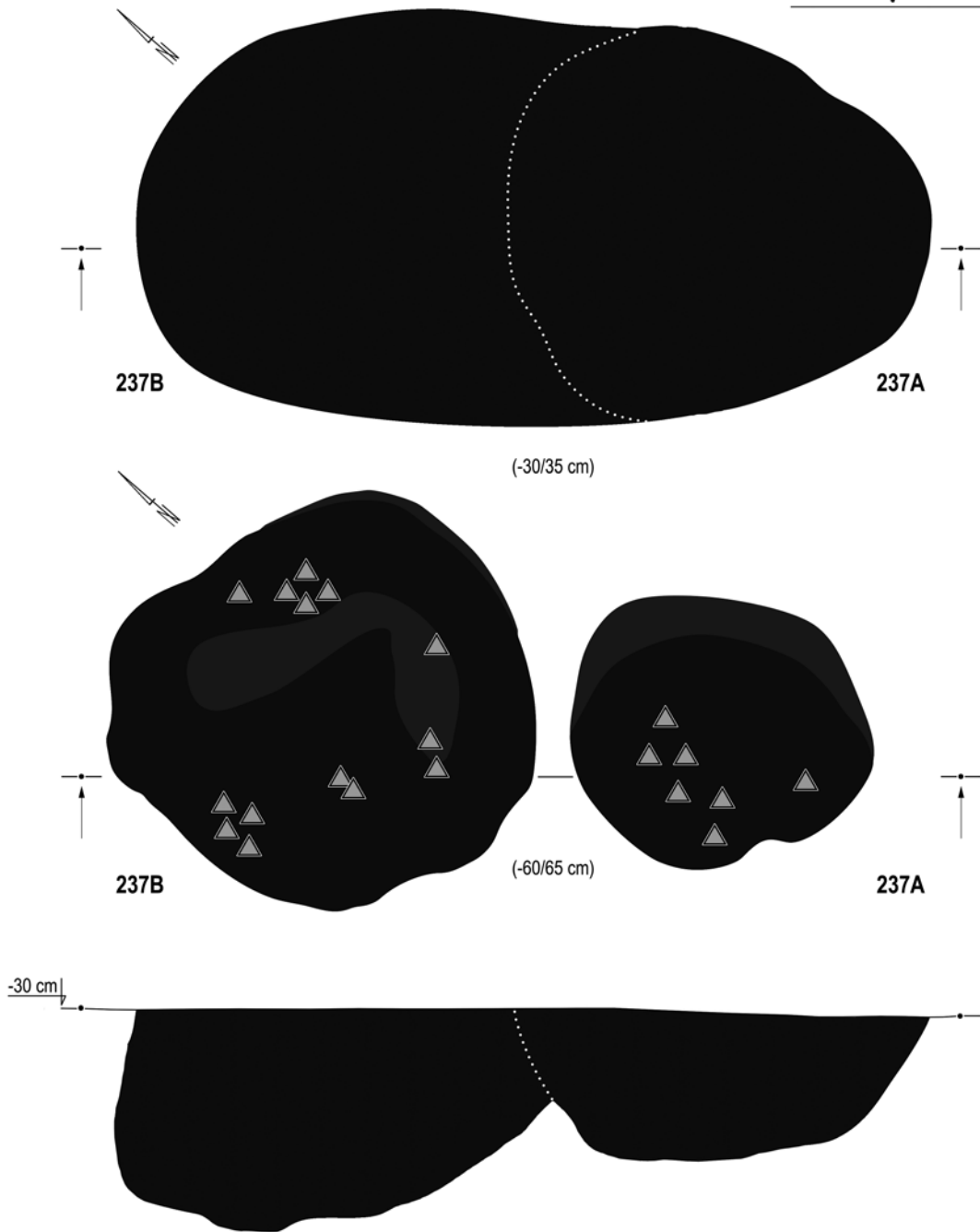
Tabl. CL. Jartypory, stan. 2. Obiekt 233: 11, 16, 17 – glina. Obiekt 239: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło

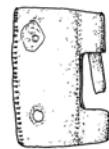

Tabl. CLI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 239: 6-12: glina. Obiekt 241

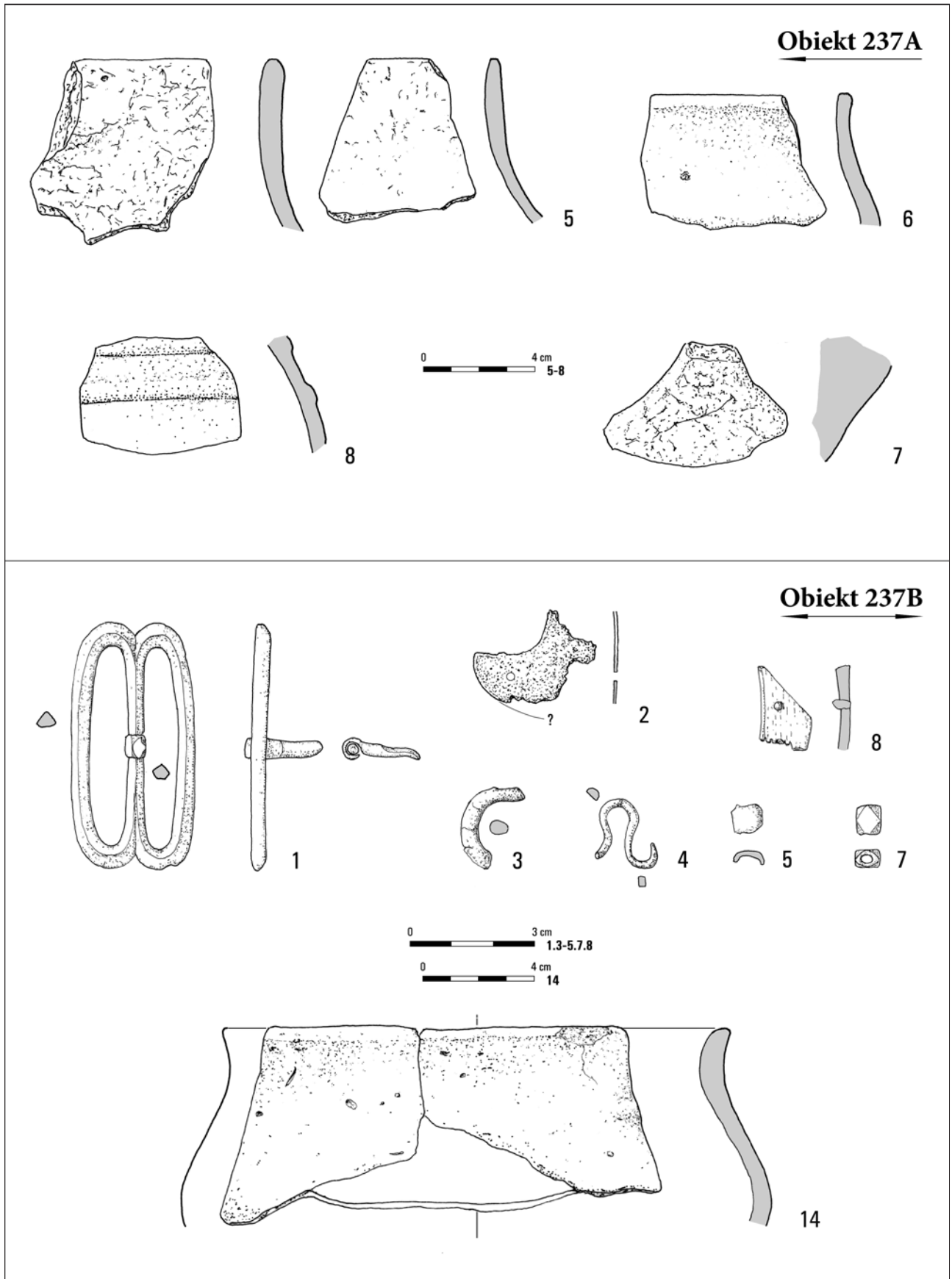
Obiekty 237A i 237B

Obiekt 237A

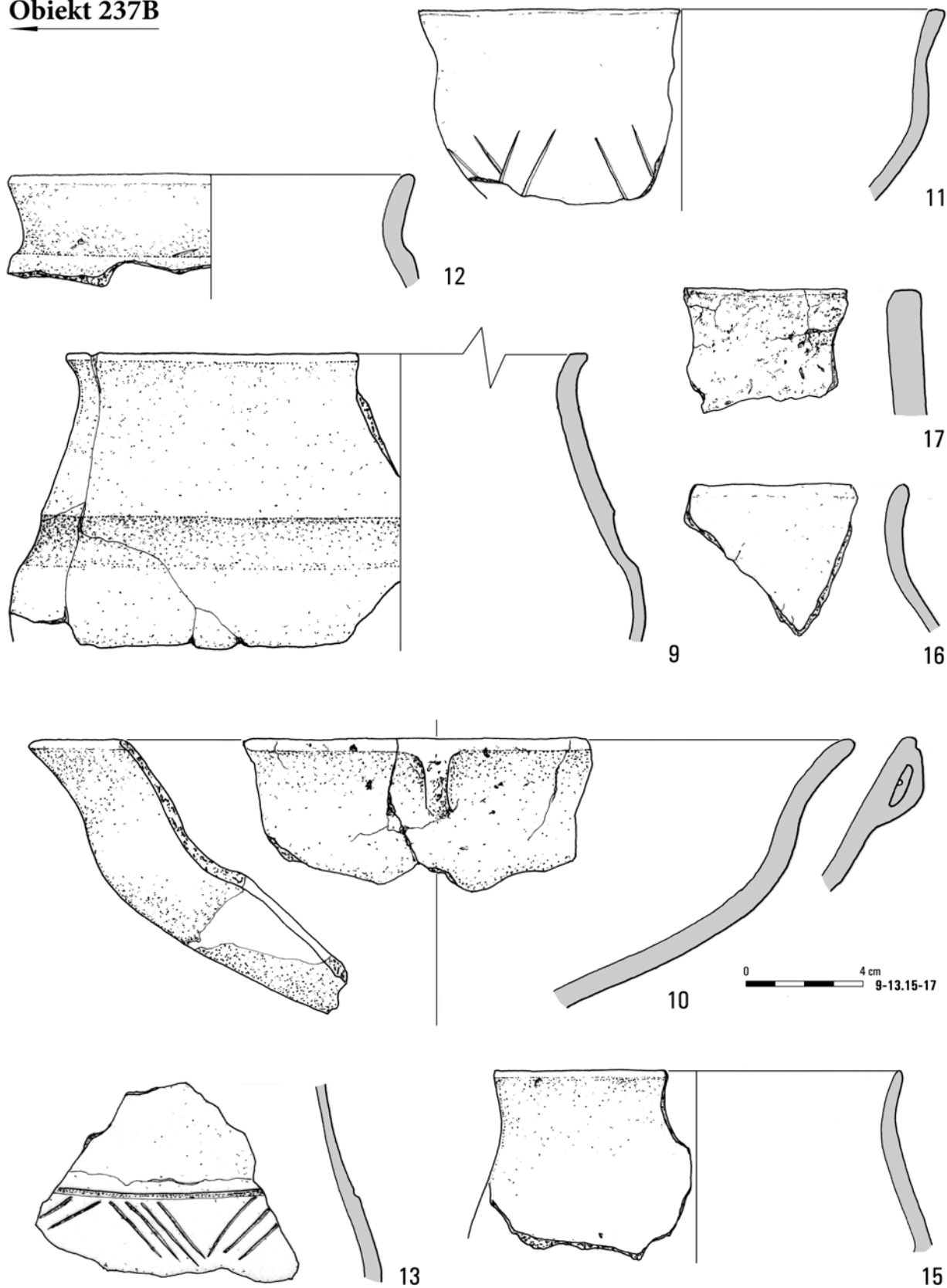

Tabl. CLII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 237A i 237B. Obiekt 237A: 1 – stop miedzi; 3, 4 – szkło

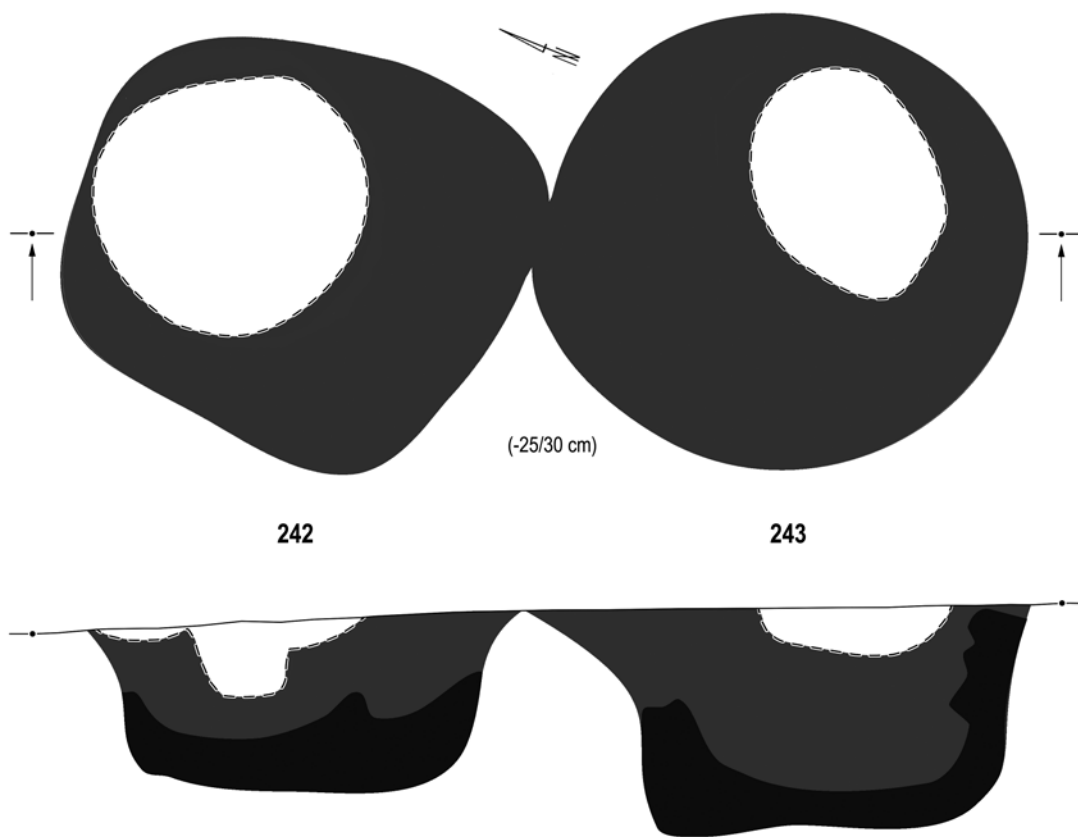
Tabl. CLIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 237A: 5-8 - glina. Obiekt 237B: 1-5 - stop miedzi; 7 - szkło; 8 - poroże/stop miedzi; 14 - glina

Obiekt 237B

Tabl. CLIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 237B: 9-13, 15-17 – glina

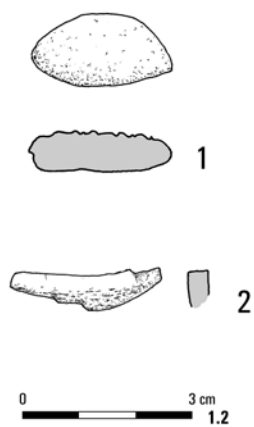
Obiekty 242 i 243

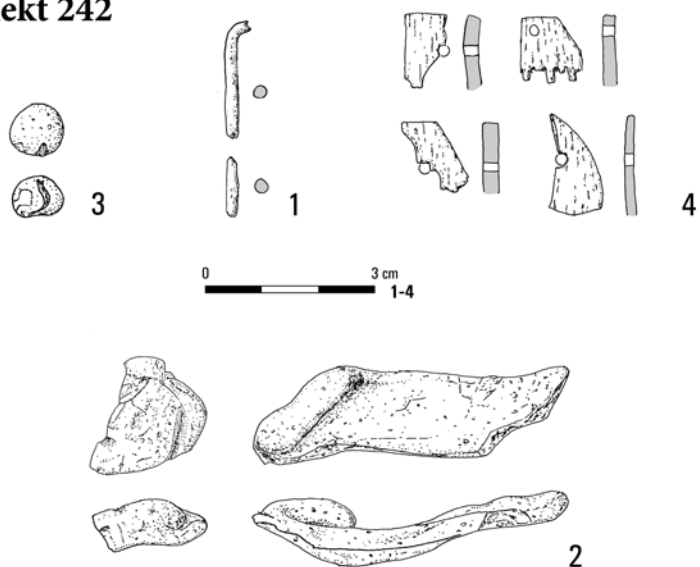
242

243

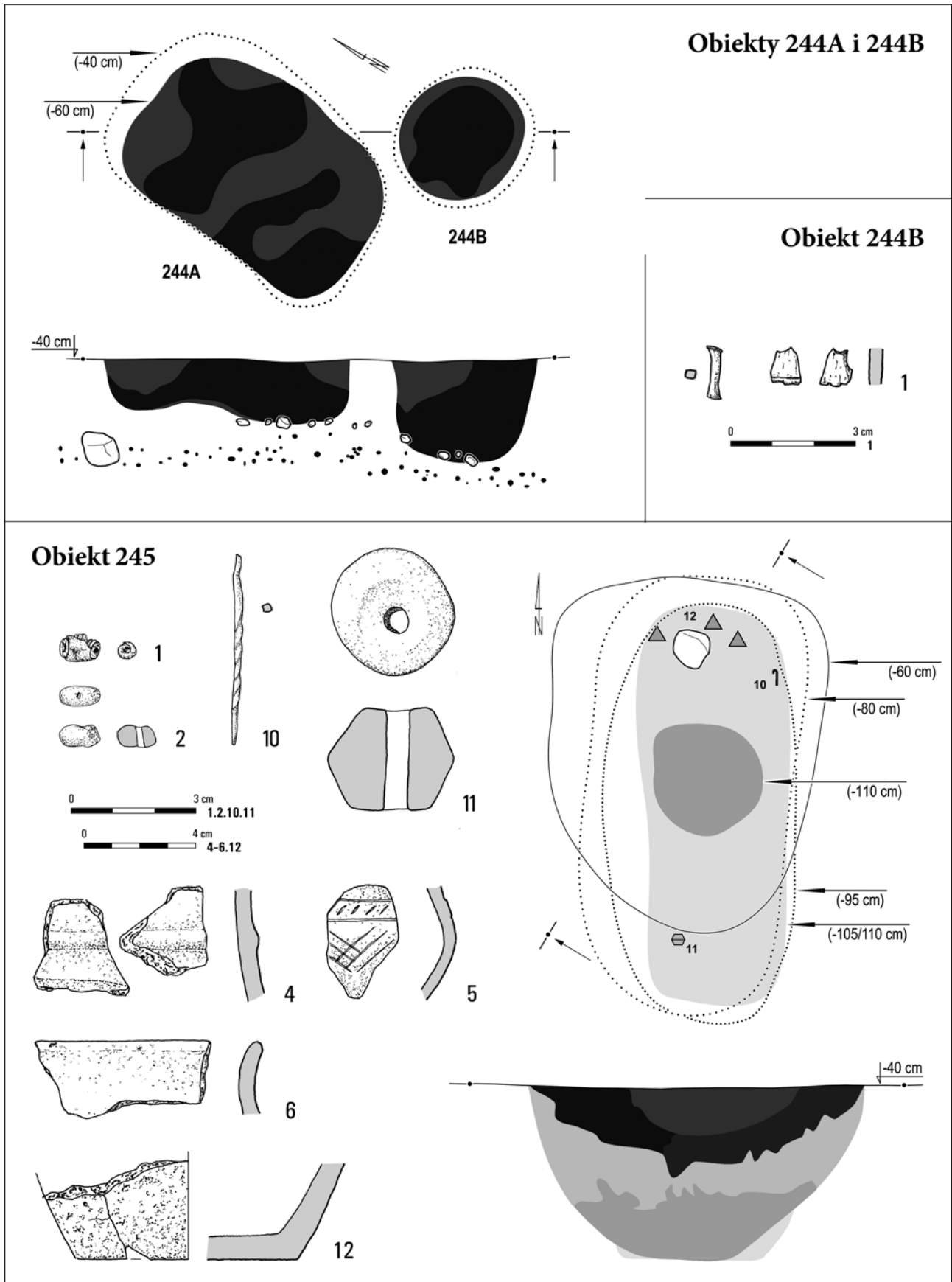
Obiekt 243

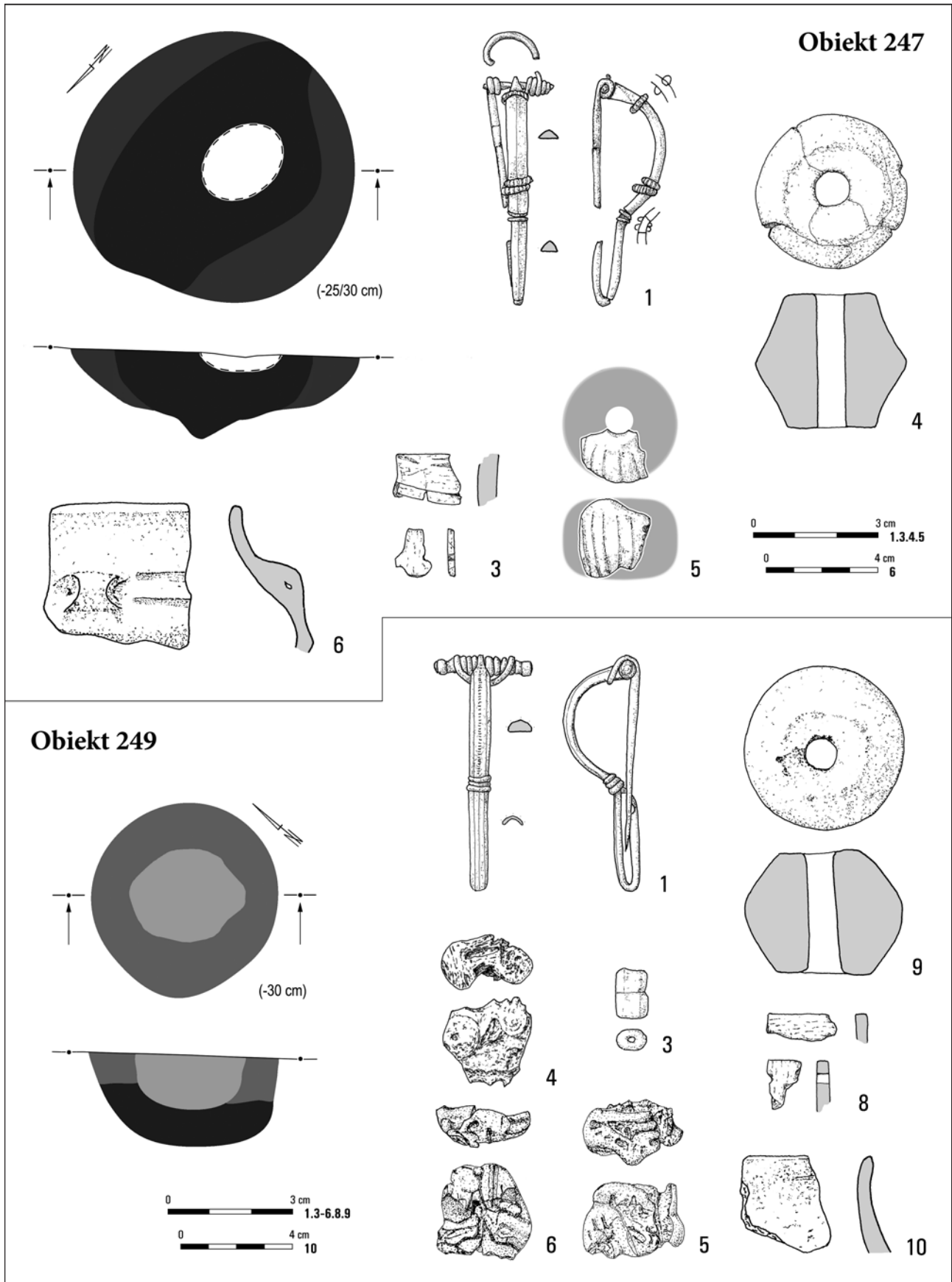
Obiekt 242

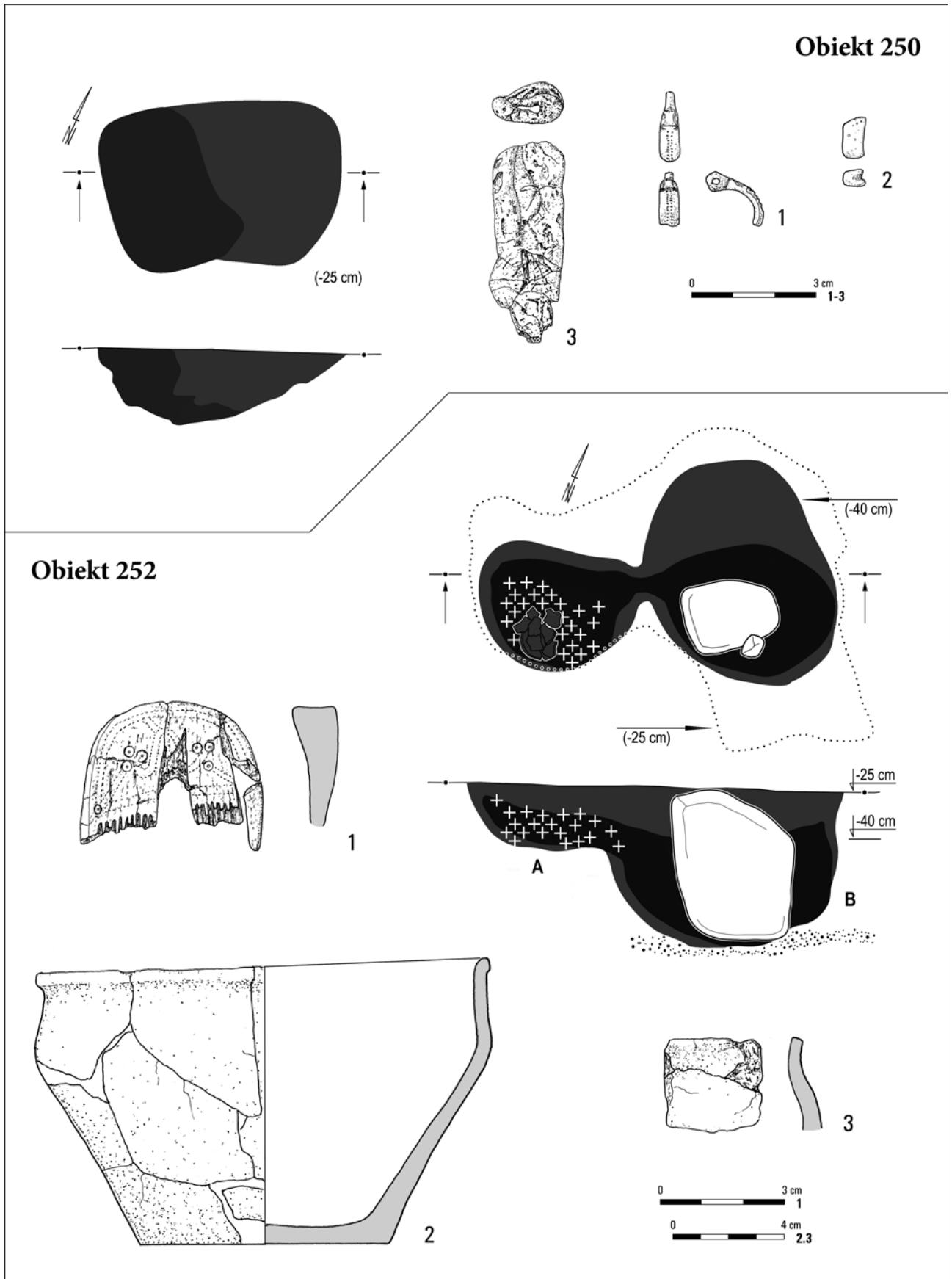
Tabl. CLV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 242 i 243. Obiekt 242: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło; 4 – poroże/stop miedzi.
Obiekt 243: 1 – szkło; 2 – poroże

Tabl. CLVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 244A i 244B. Obiekt 244B: 1 – poroże/stop miedzi. Obiekt 245: 1 – srebro; 2 – szkło; 4–6, 11, 12 – glina; 10 – stop miedzi

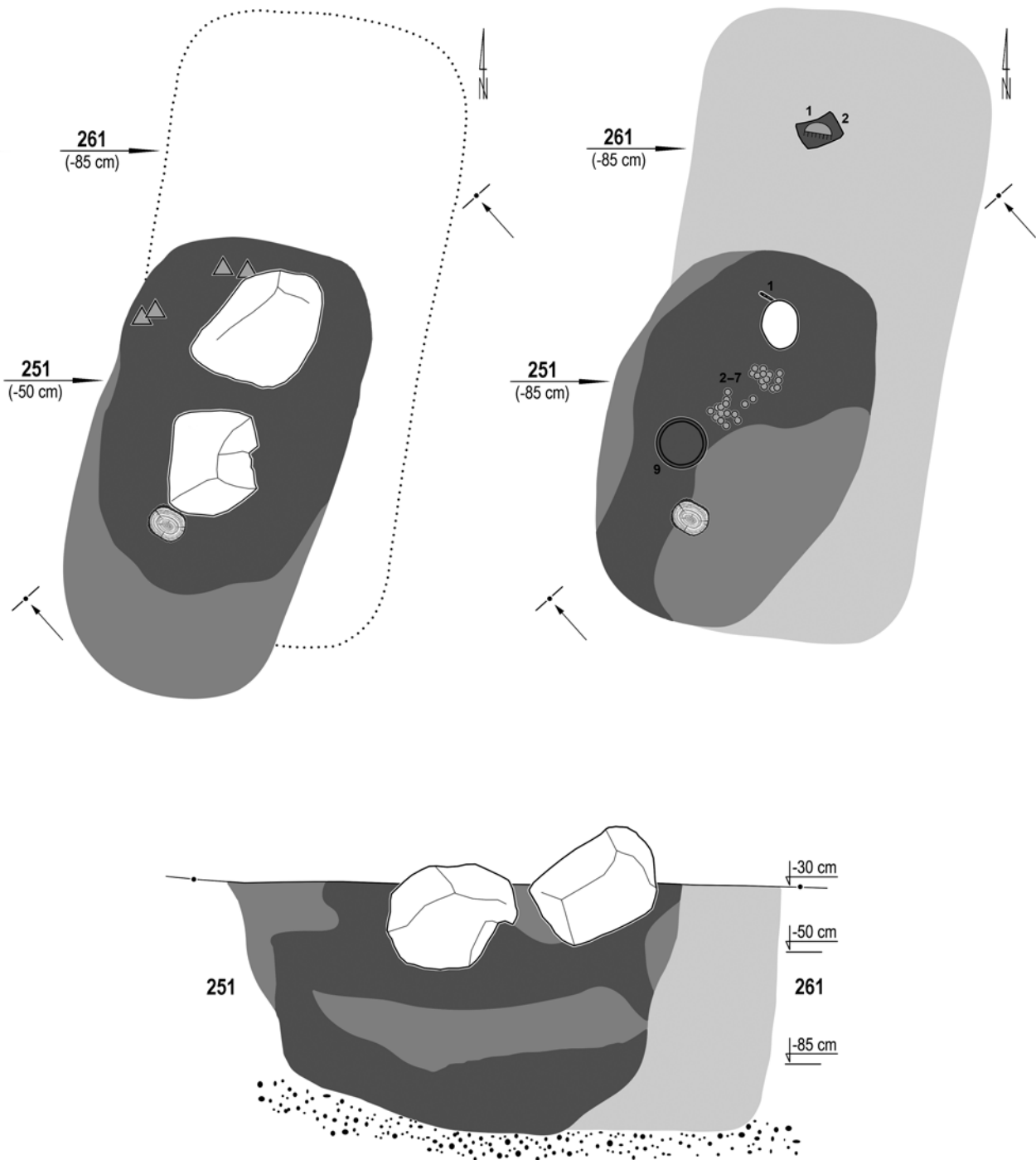
Tabl. CLVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 247: 1 – stop miedzi; 3 – poroże; 4–6 – glina. Obiekt 249: 1 – stop miedzi; 3–6 – szkło; 8 – poroże; 9, 10 – glina

Tabl. CLVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 250: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło. Obiekt 252: 1 – poroże; 2, 3 – glina

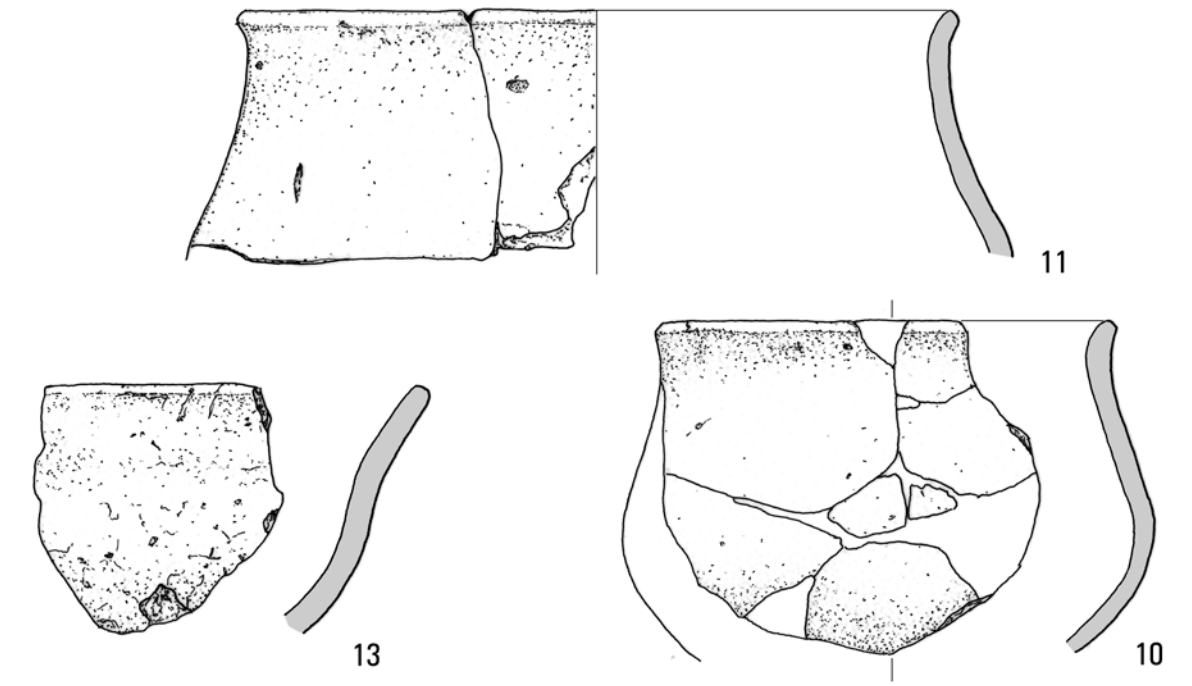
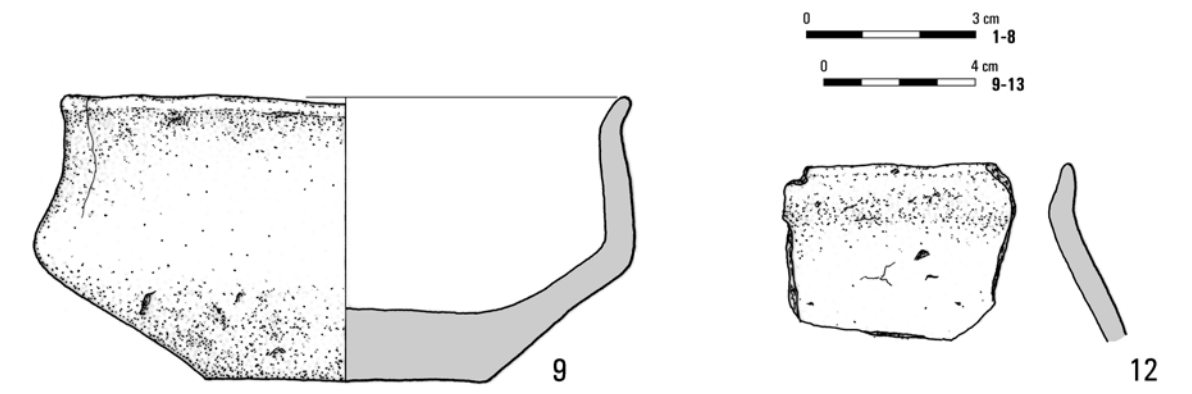
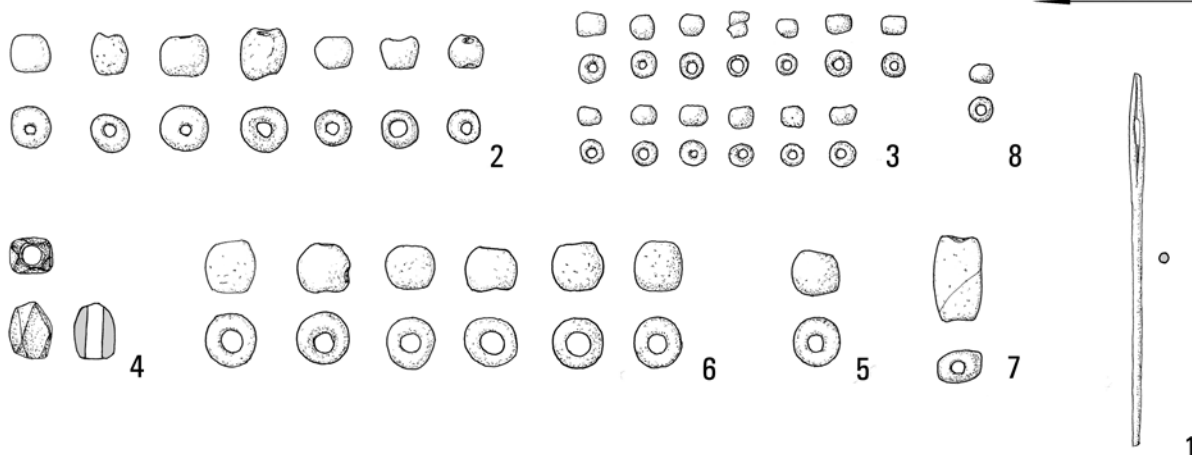

Obiekty 251 i 261

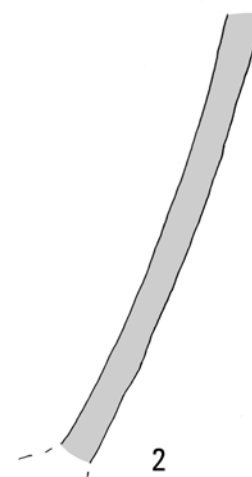
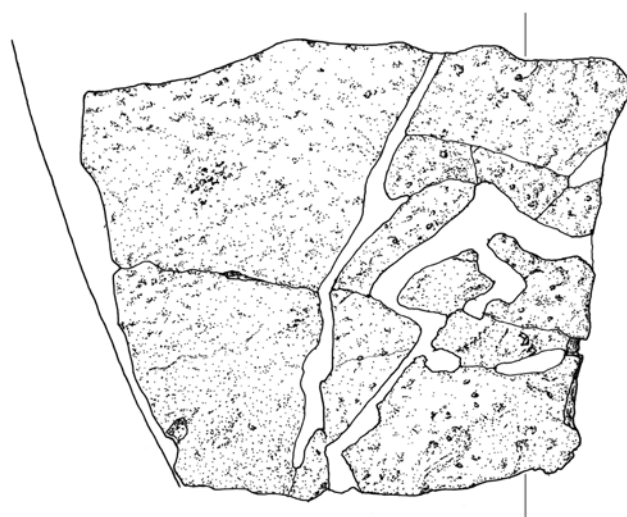
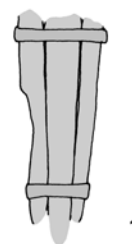
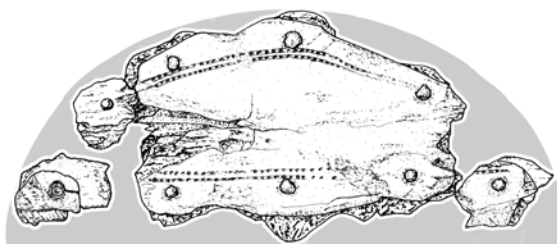
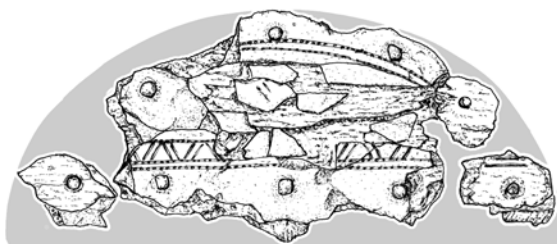
Tabl. CLIX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 251 i 261

Obiekt 251

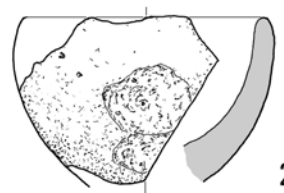
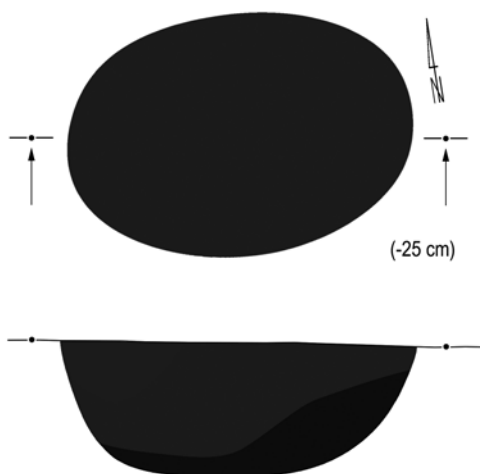

Tabl. CLX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 251: 1 – stop miedzi; 2–6, 8 – szkło; 7 – bursztyn; 9–13 – glina

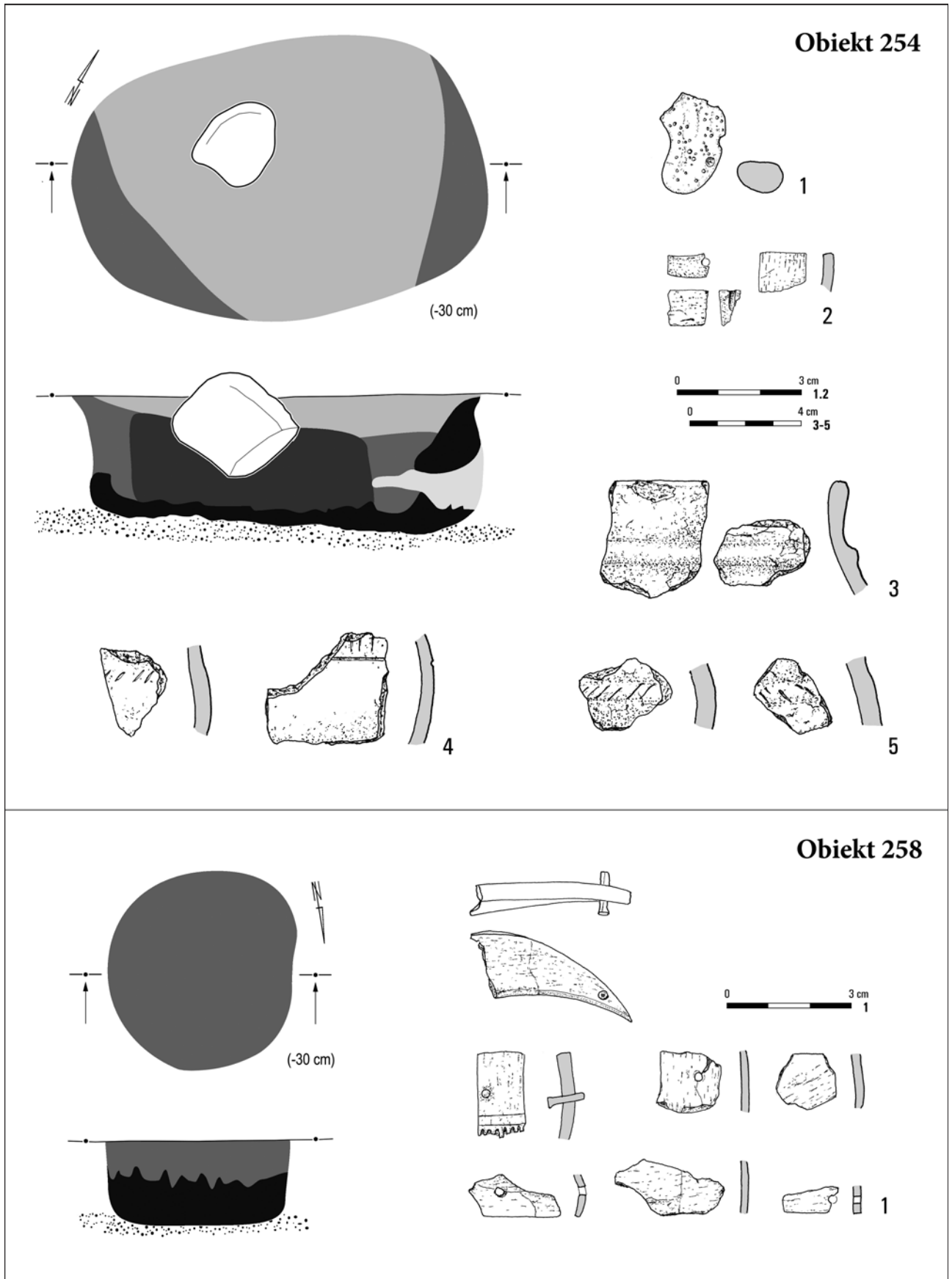
Obiekt 261

Obiekt 253

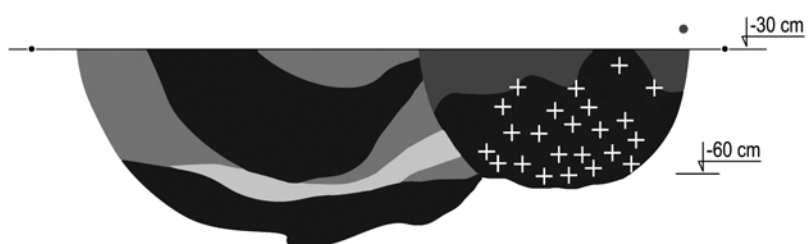
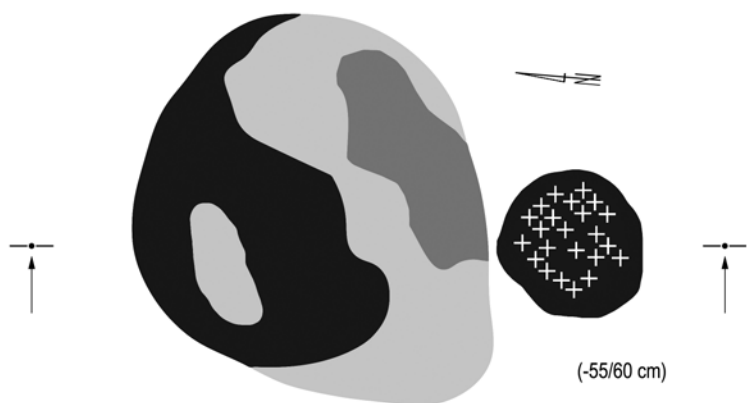
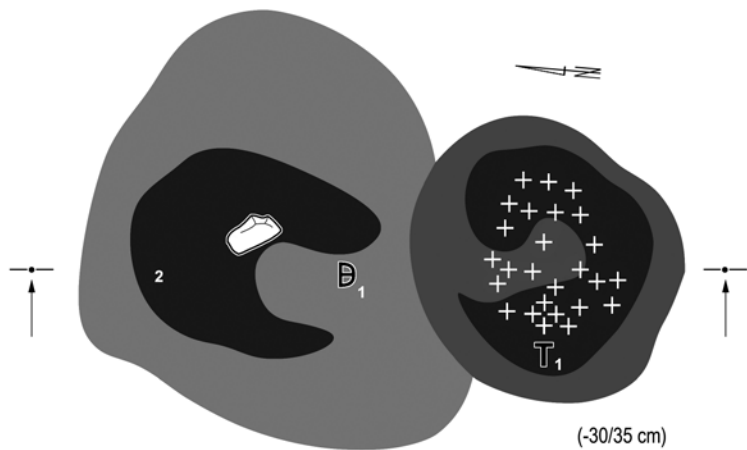

Tabl. CLXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 253: 2 – glina. Obiekt 261: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

Tabl. CLXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 254: 1 – szkło; 2 – poroże; 3–5 – glina. Obiekt 258: 1 – poroże/stop miedzi

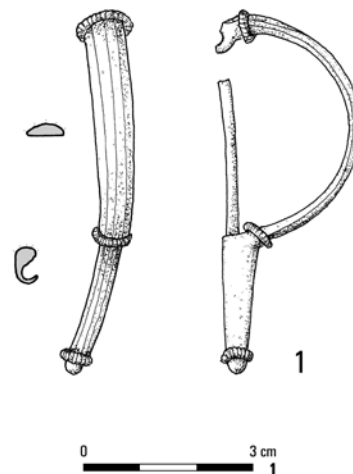
Obiekty 255A i 255B

255B

255A

Obiekt 255A

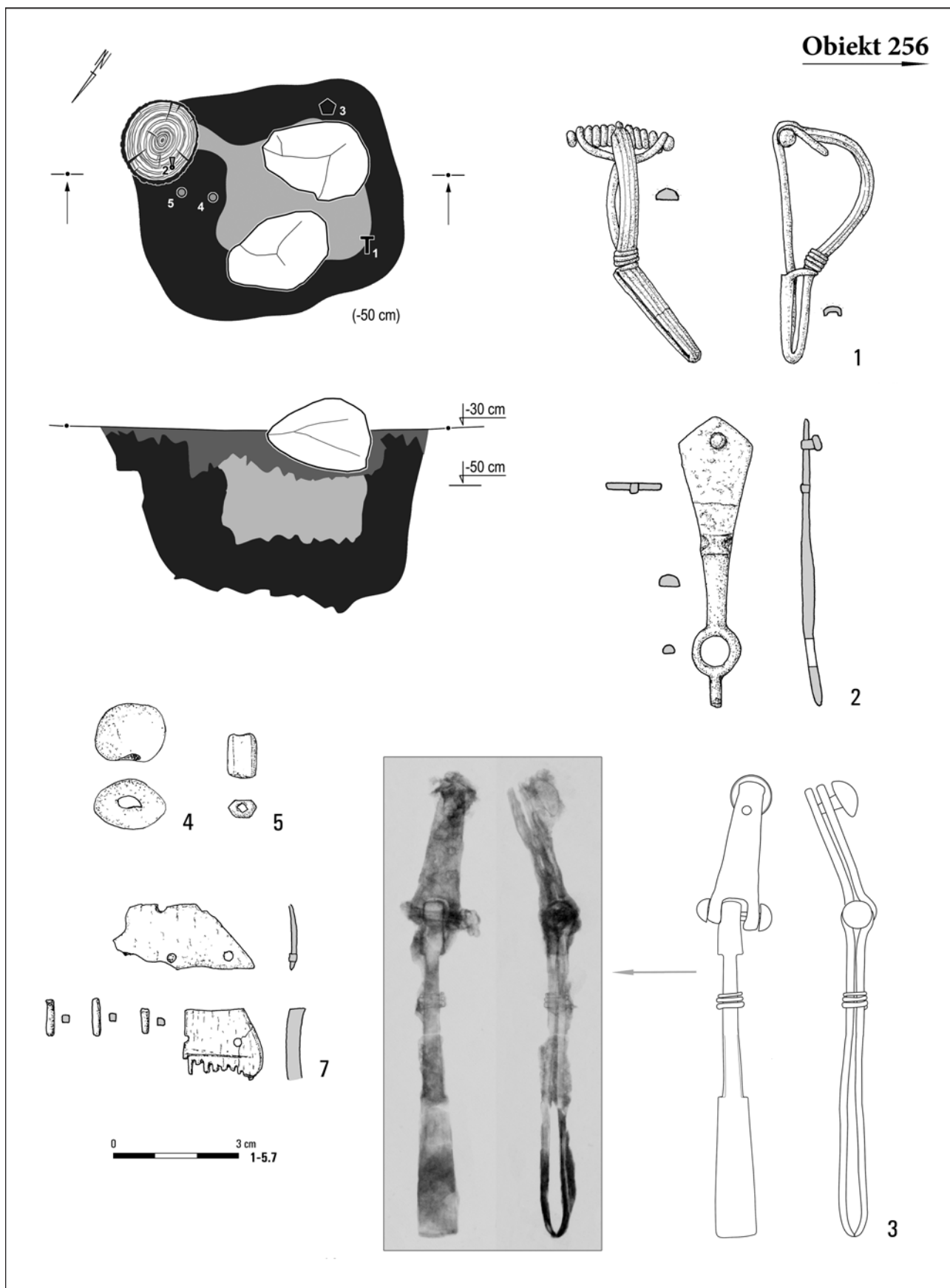

Obiekt 255B

Tabl. CLXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 255A i 255B. Obiekt 255A: 1 – stop miedzi. Obiekt 255B: 1 – stop miedzi; 2 – szkło

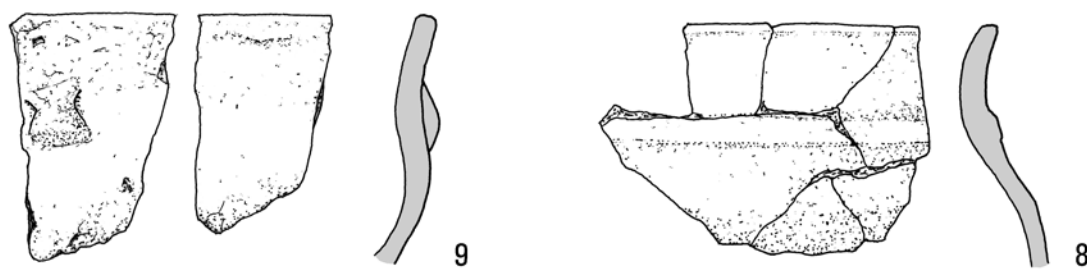
Obiekt 256

Tabl. CLXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 256: 1, 2 – stop miedzi; 3 – żelazo; 4, 5 – szkło; 7 – poroże/stop miedzi.

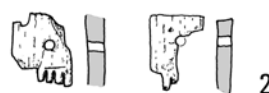
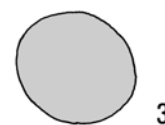
Fot.: W. Weker (256/3, RTG)

Obiekt 256

0 4 cm 8-10

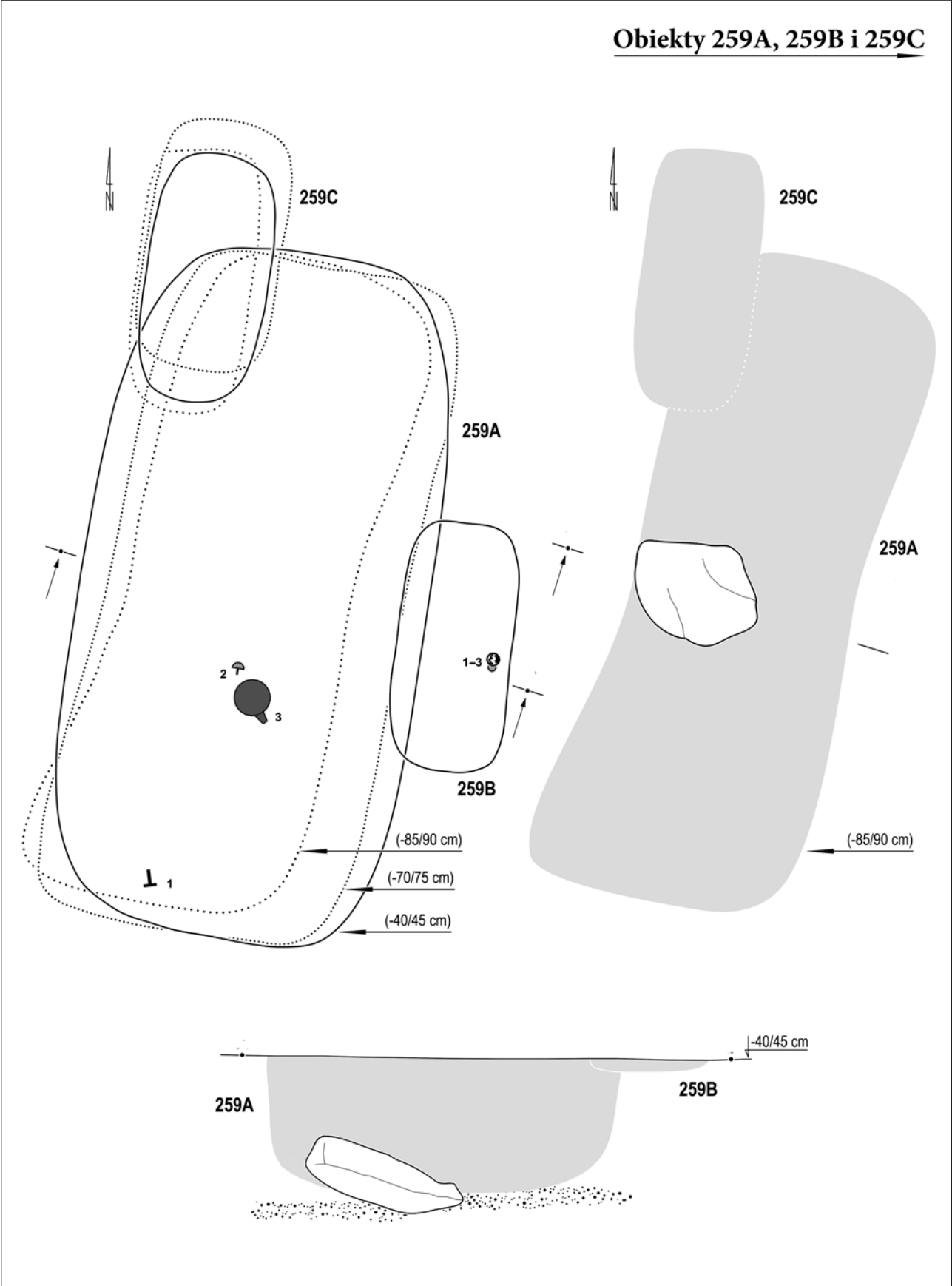
Obiekt 257

0 3 cm 1-3

Tabl. CLXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 256: 8-10 – glina. Obiekt 257: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina

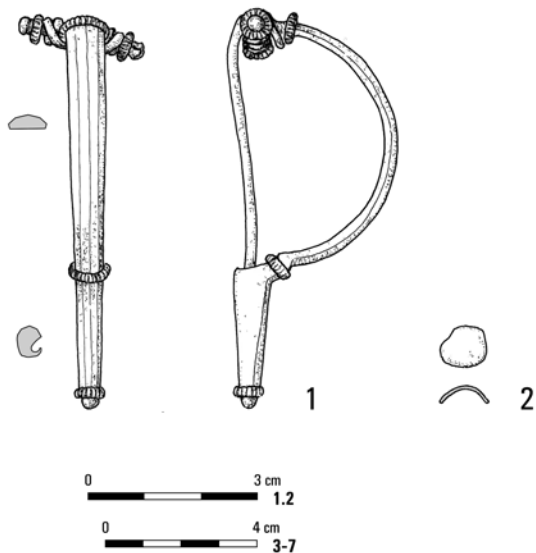
Obiekty 259A, 259B i 259C

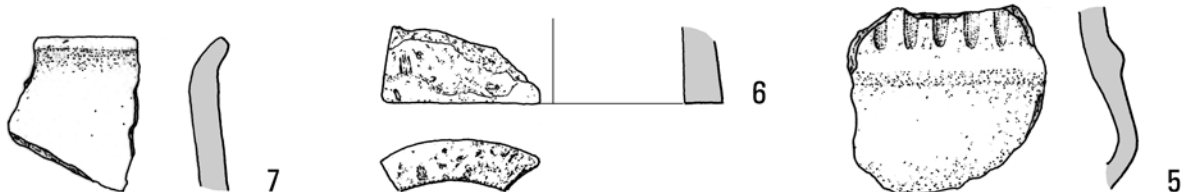
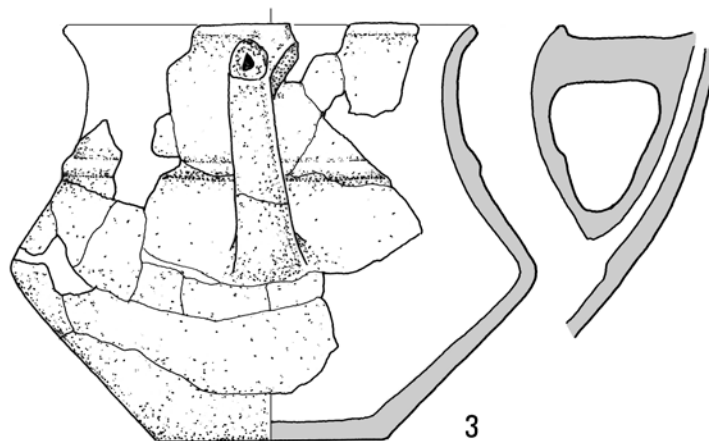
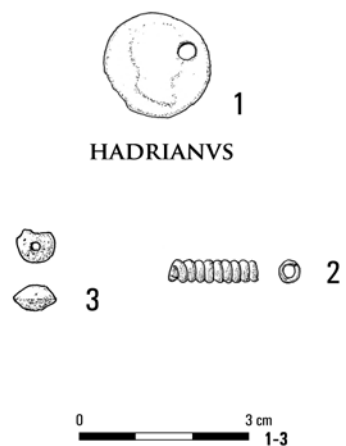
Tabl. CLXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 259A, 259B i 259C

Obiekt 259A

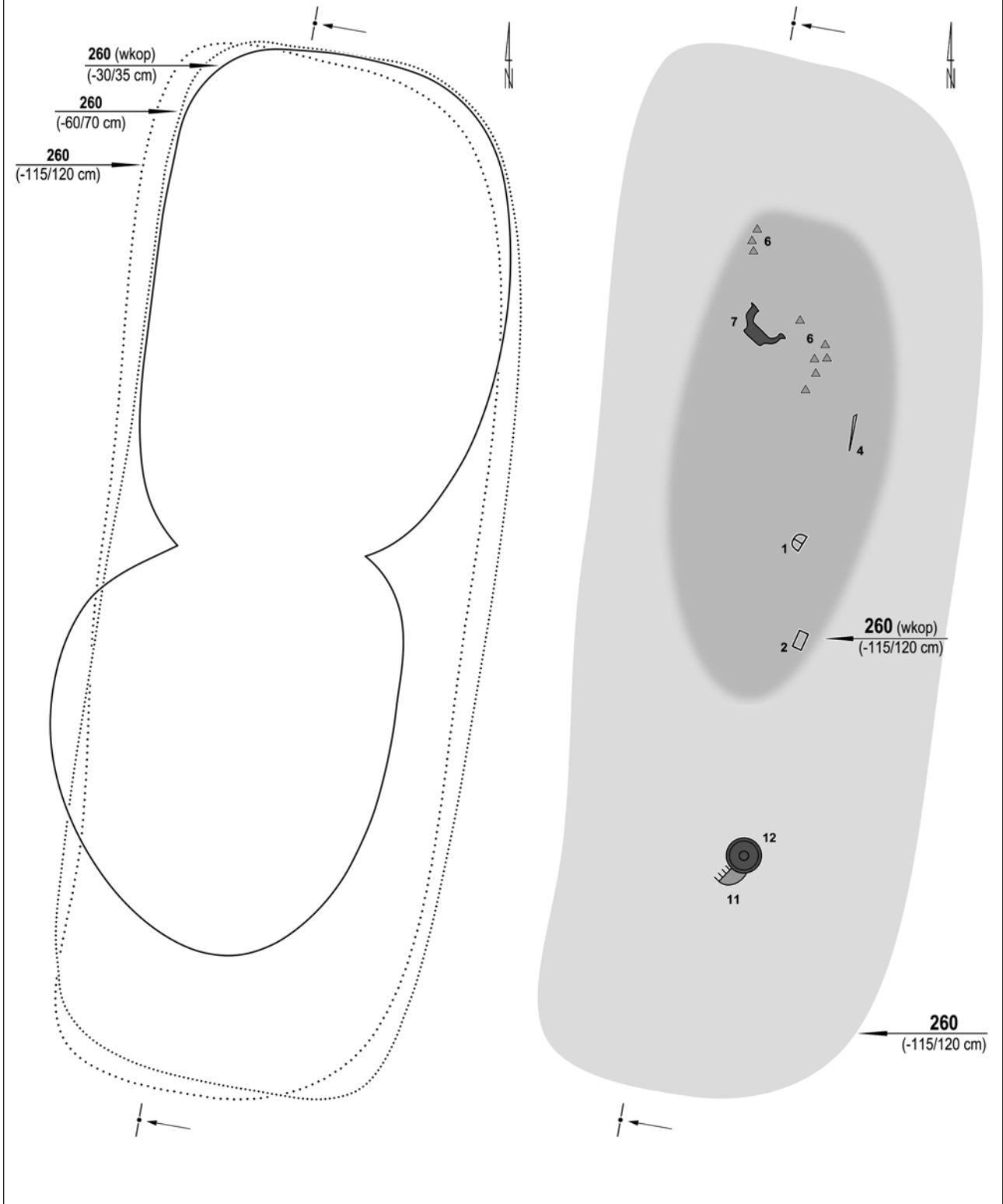

Obiekt 259B

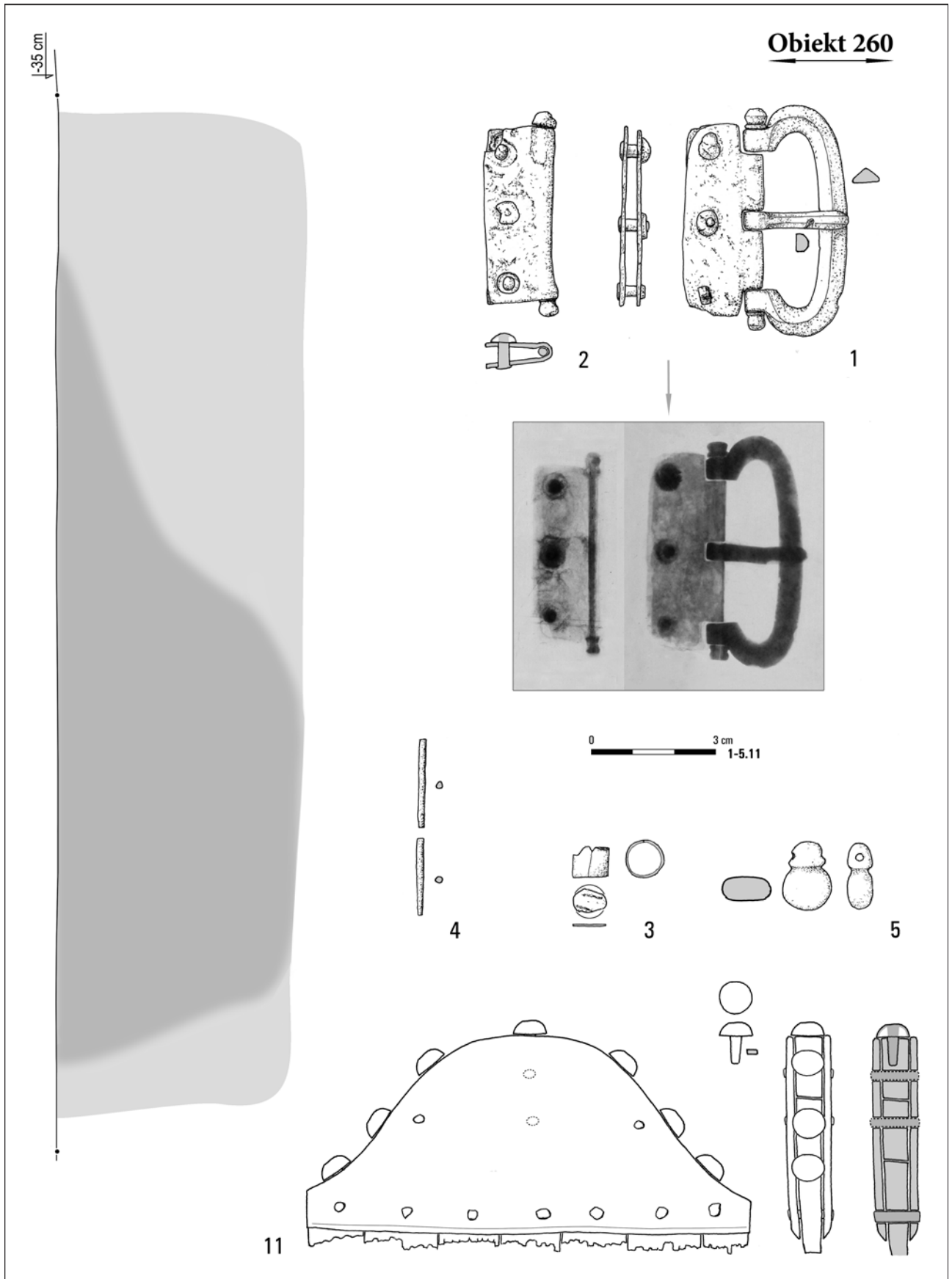

Tabl. CLXVII. Jartypany, stan. 2. Obiekt 259A: 1, 2 – stop miedzi; 3–7 – glina. Obiekt 259B: 1 – stop ołowiu i miedzi/cyna; 2 – srebro; 3 – szkło

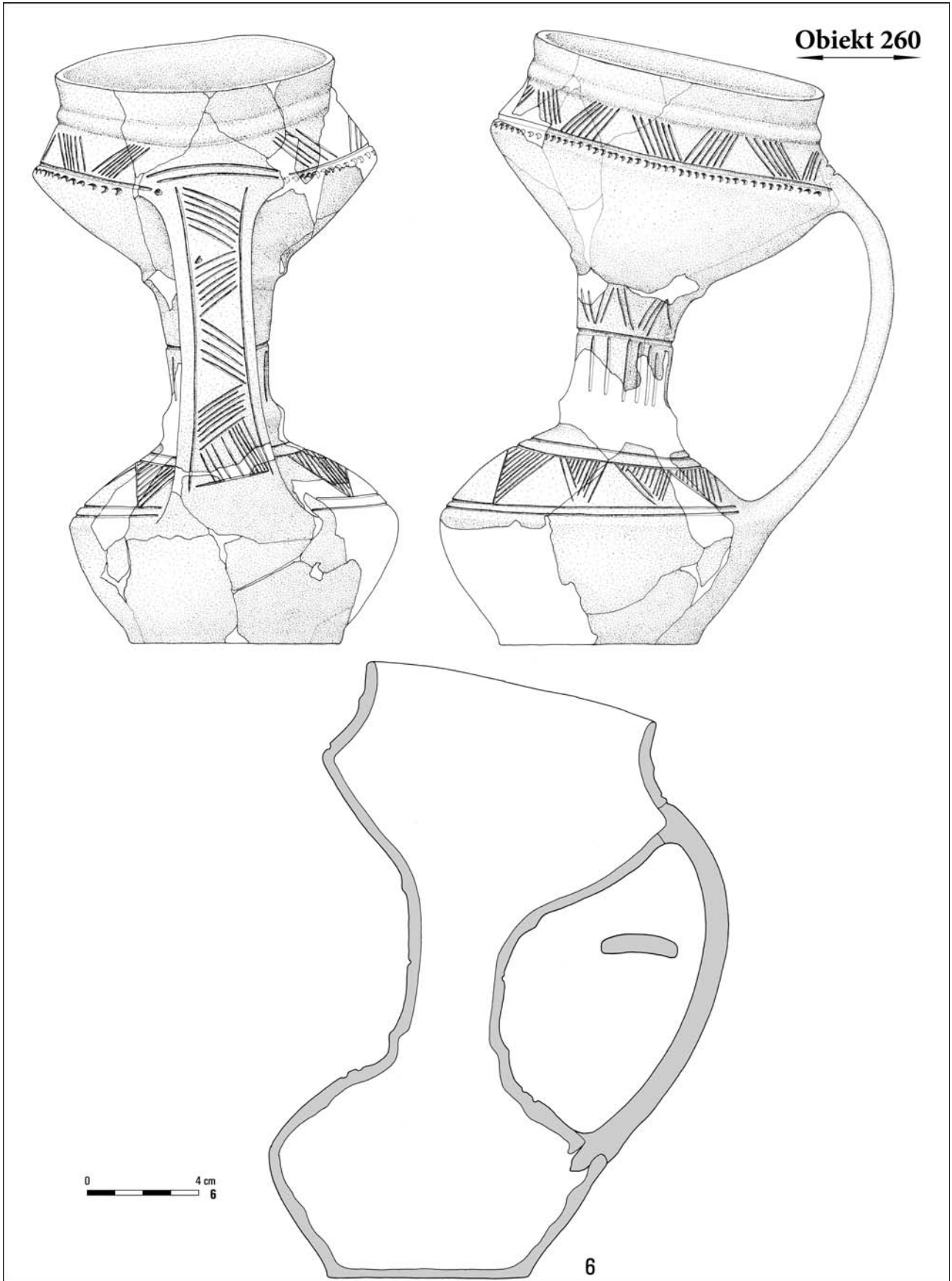
Obiekt 260

Tabl. CLXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 260

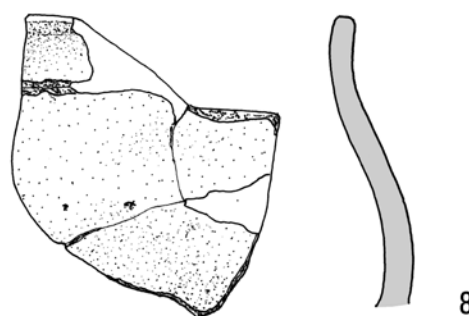

Tabl. CLXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 260: 1, 2, 4 – stop miedzi; 3 – stop ołowiu i miedzi; 5 – bursztyn; 11 – poroże/stop miedzi.
 Fot.: W. Weker (260/1.2, RTG)

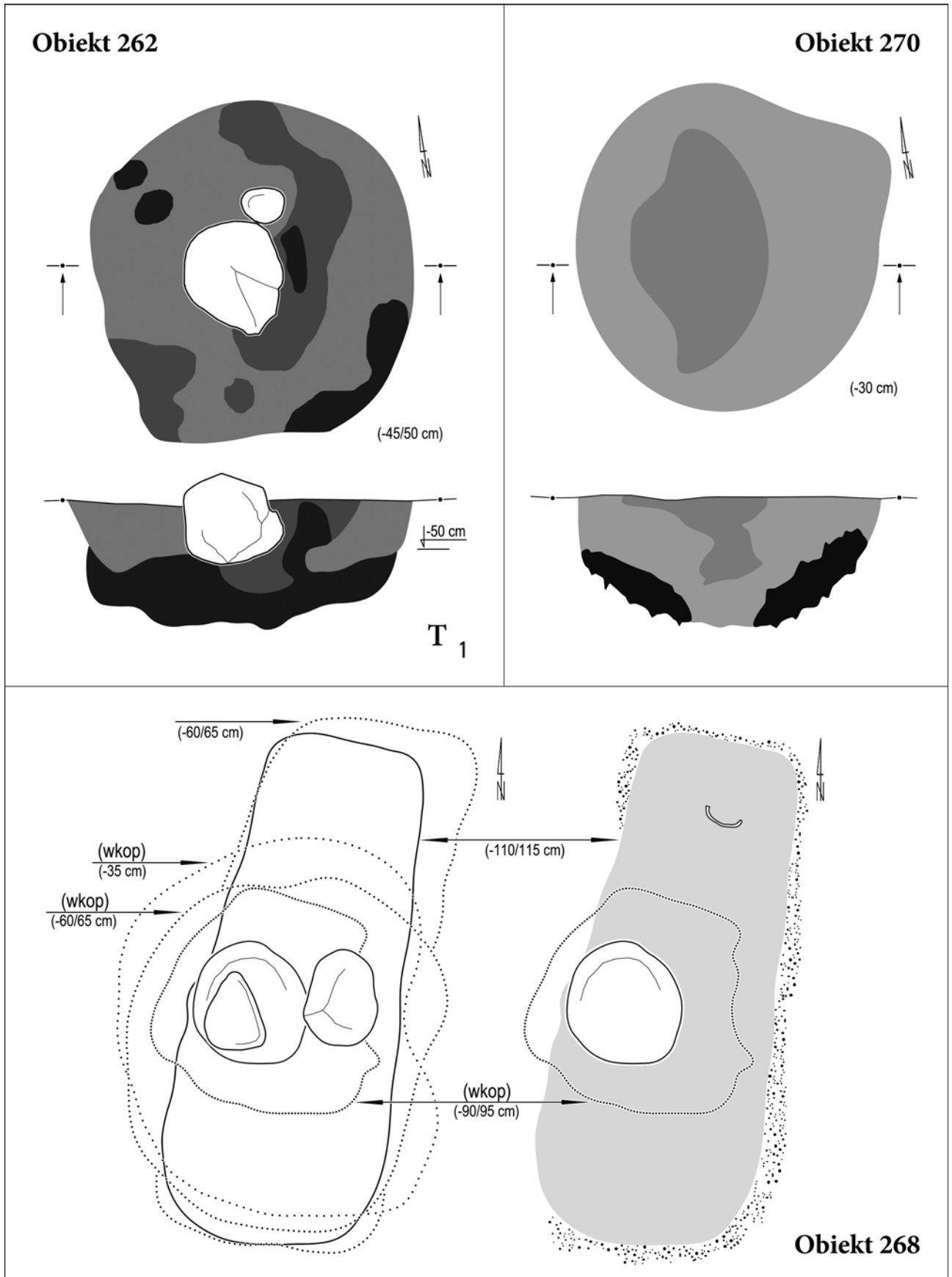

Tabl. CLXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 260: 6 – glina

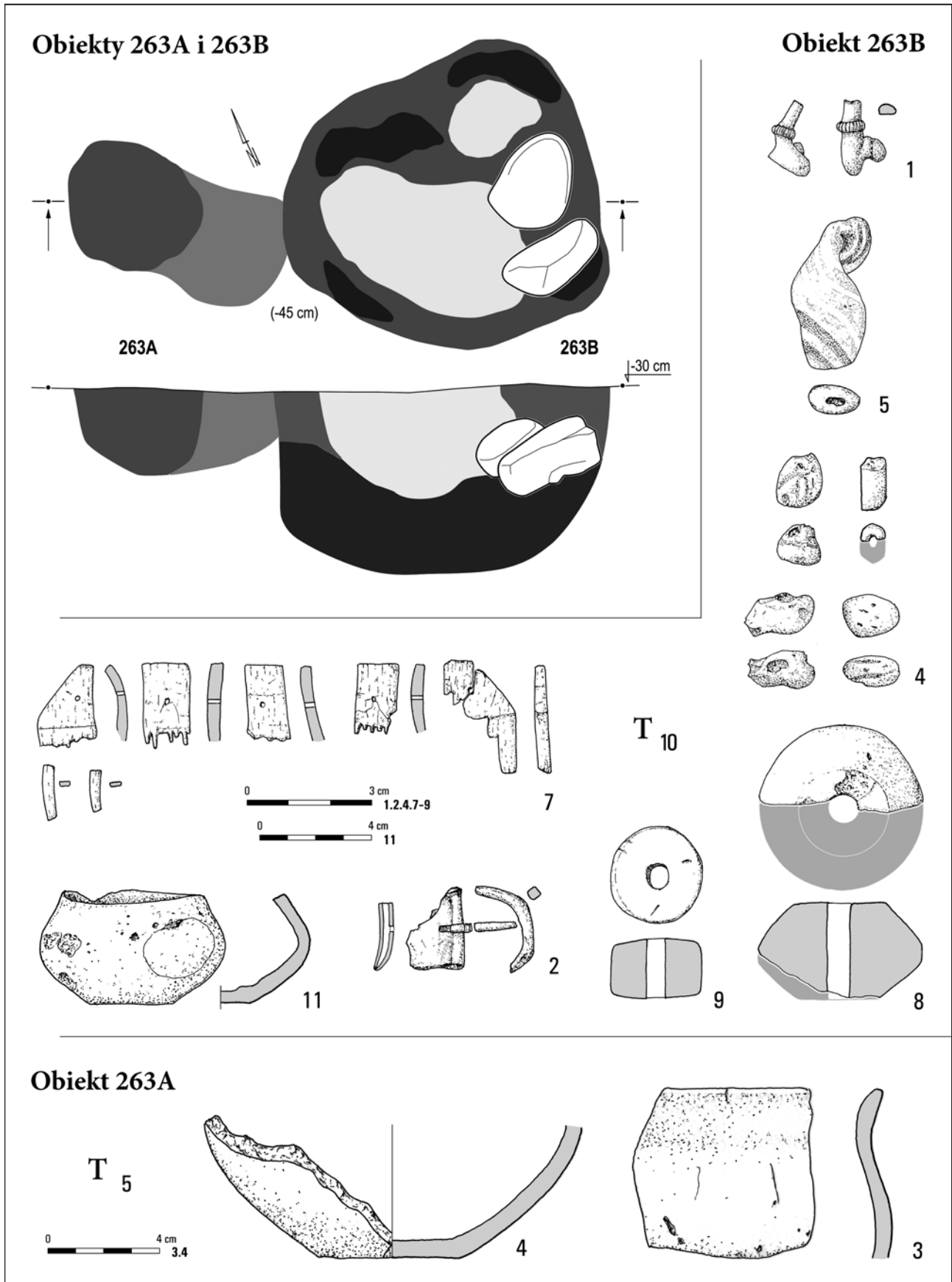
Obiekt 260

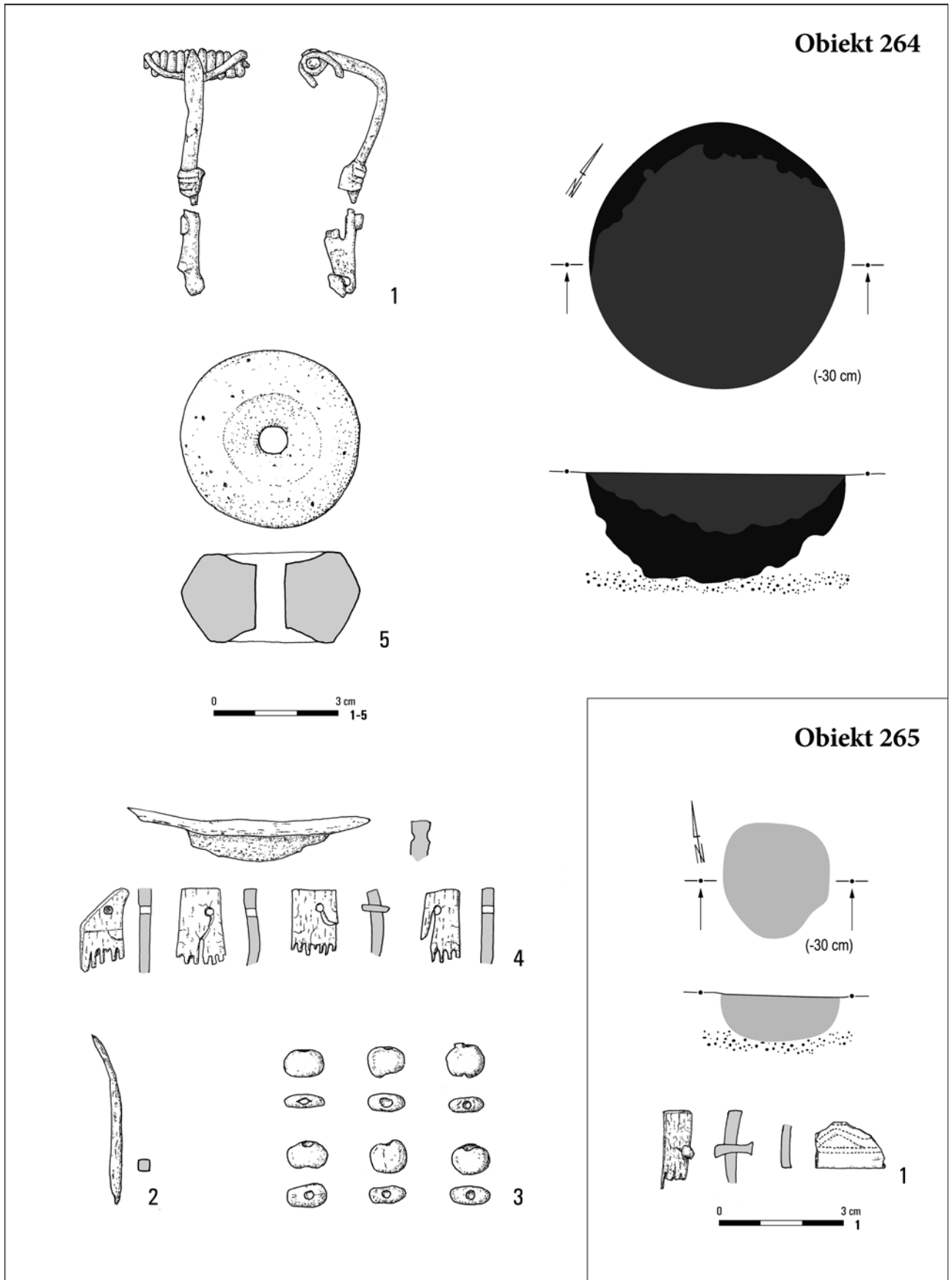
Tabl. CLXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 260: 7, 8, 12 – glina

Tabl. CLXXII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 262: 1 – glina. Obiekt 268. Obiekt 270

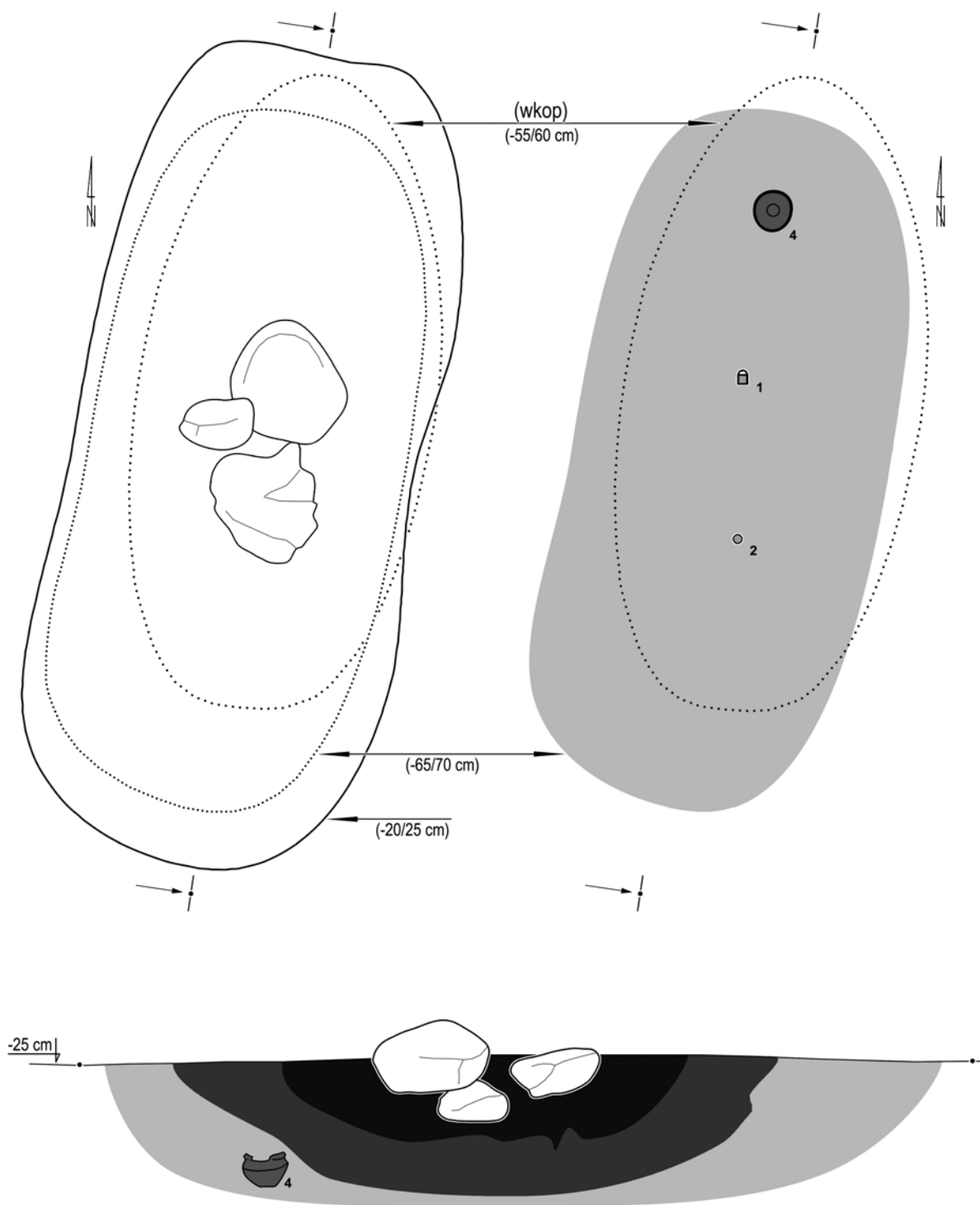
Tabl. CLXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 263A i 263B. Obiekt 263A: 3-5 - glina. Obiekt 263B: 1, 2 - stop miedzi; 4, 5 - szkło; 7 - poroże/stop miedzi; 8-11 - glina

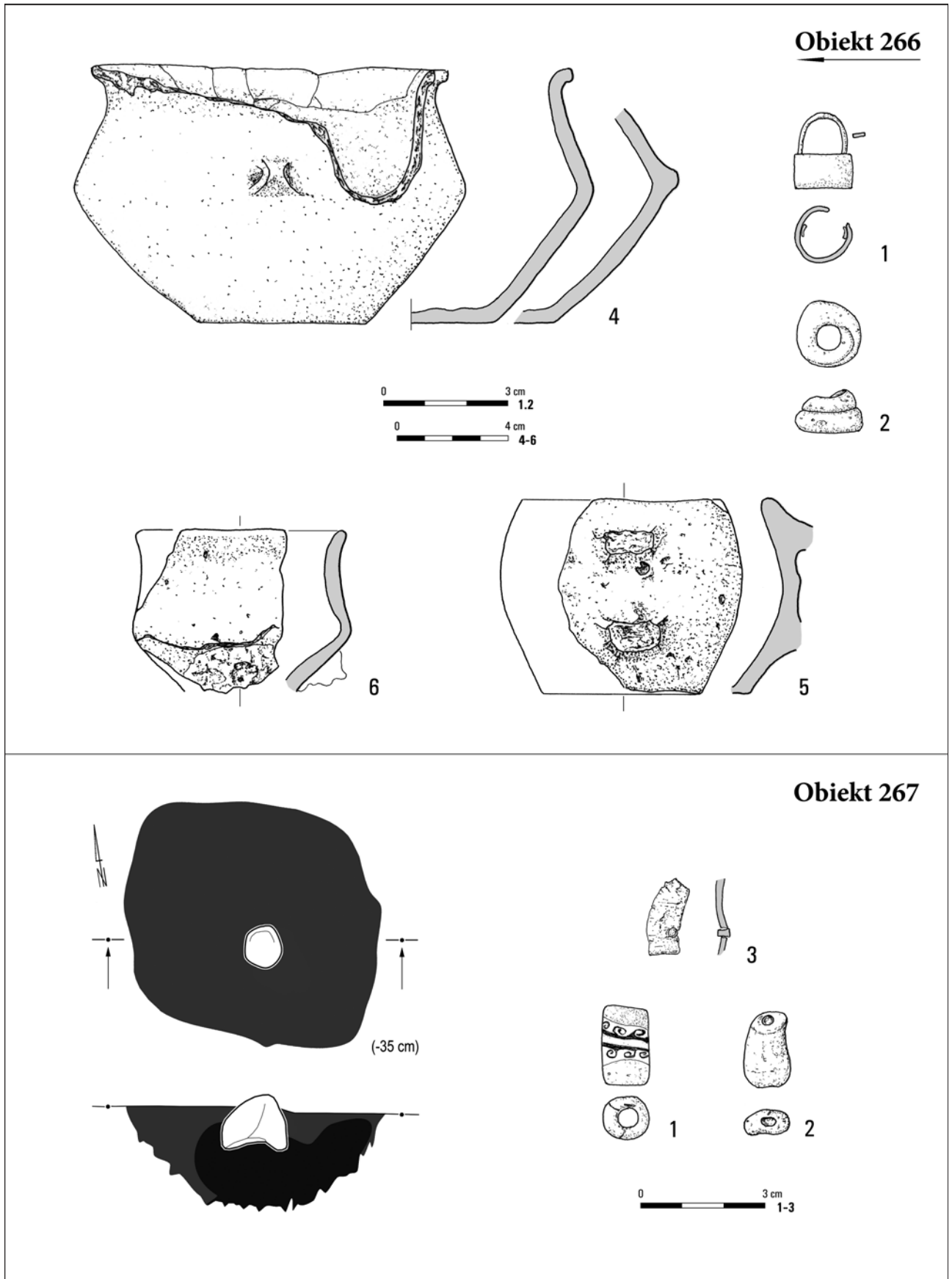
Tabl. CLXXIV. Jartypany, stan. 2. Obiekt 264: 1, 2 – żelazo; 3 – szkło; 4 – poroże/stop miedzi; 5 – glina.
 Obiekt 265: 1 – poroże/stop miedzi

Obiekt 266

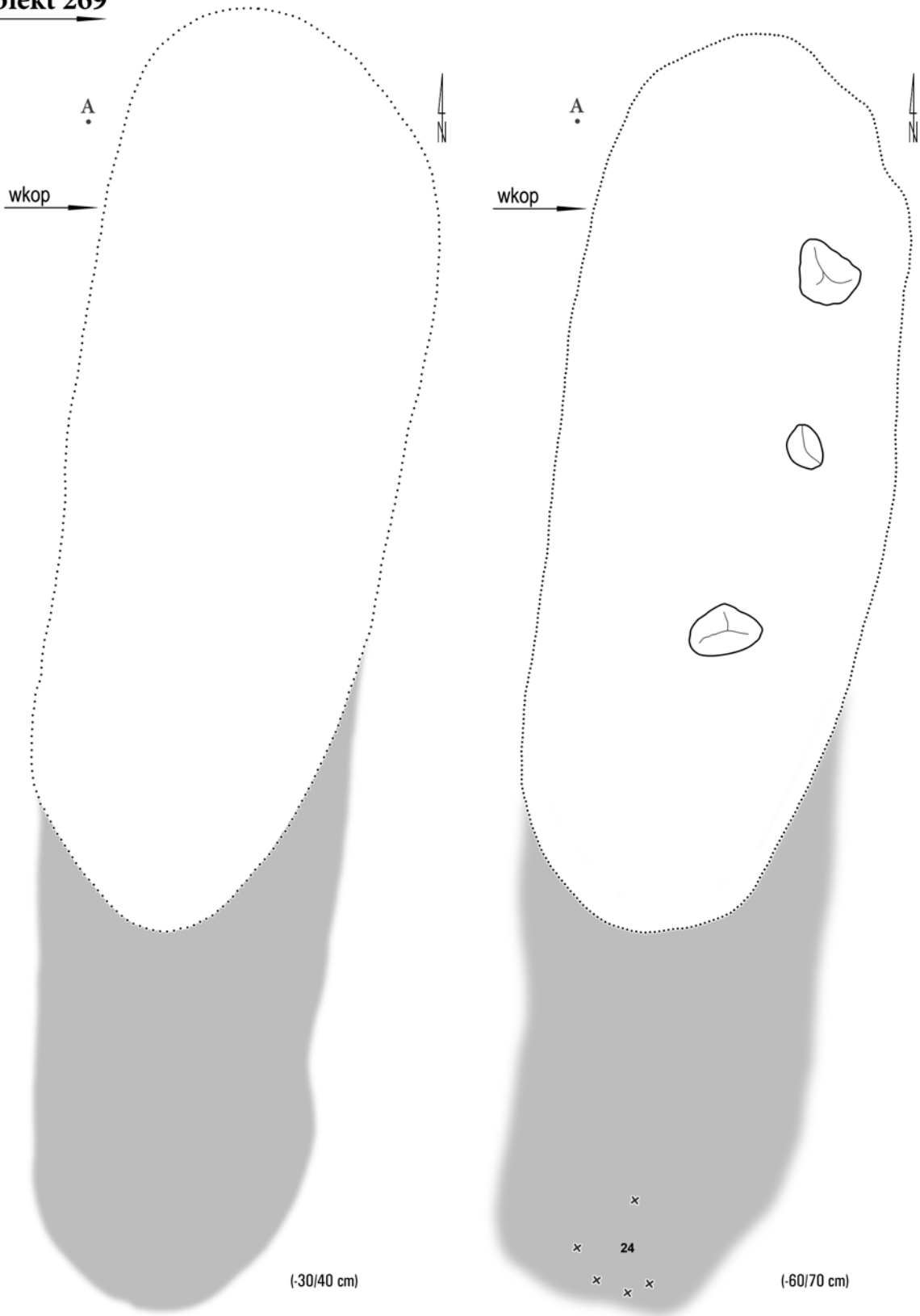

Tabl. CLXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 266

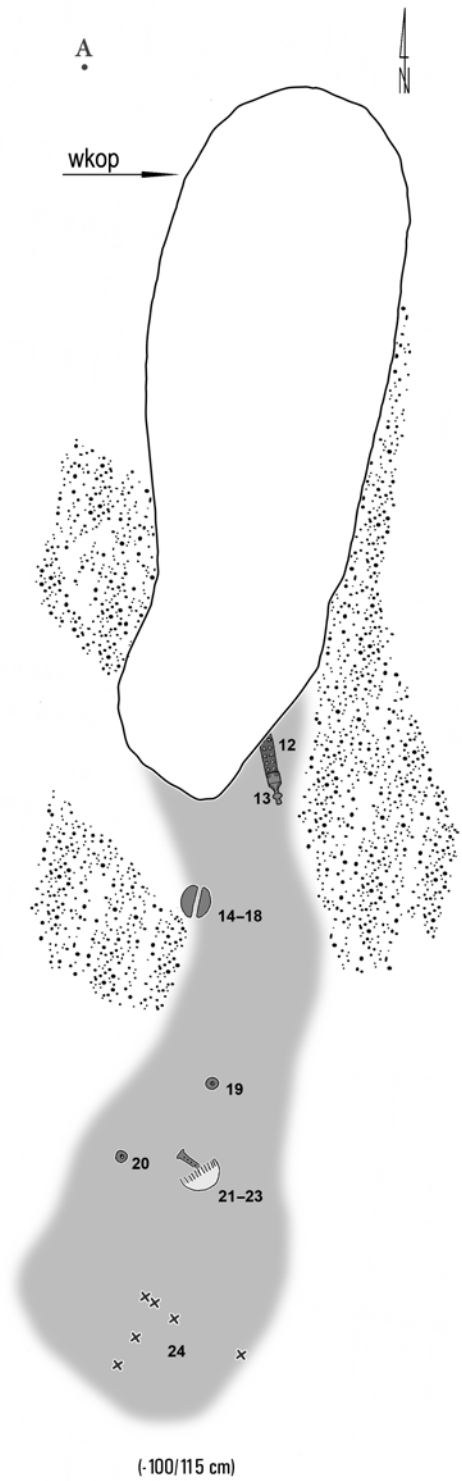
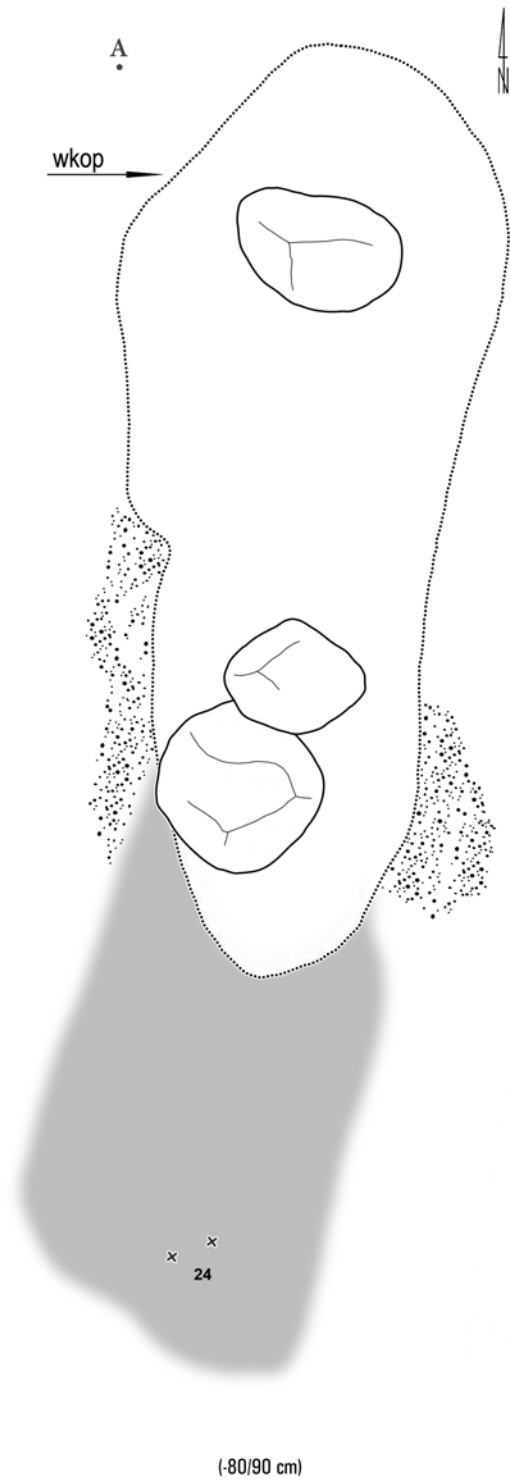
Tabl. CLXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 266: 1 – stop miedzi; 2 – szkło; 4-6 – glina. Obiekt 267: 1, 2 – szkło; 3 – poroże/stop miedzi

Obiekt 269

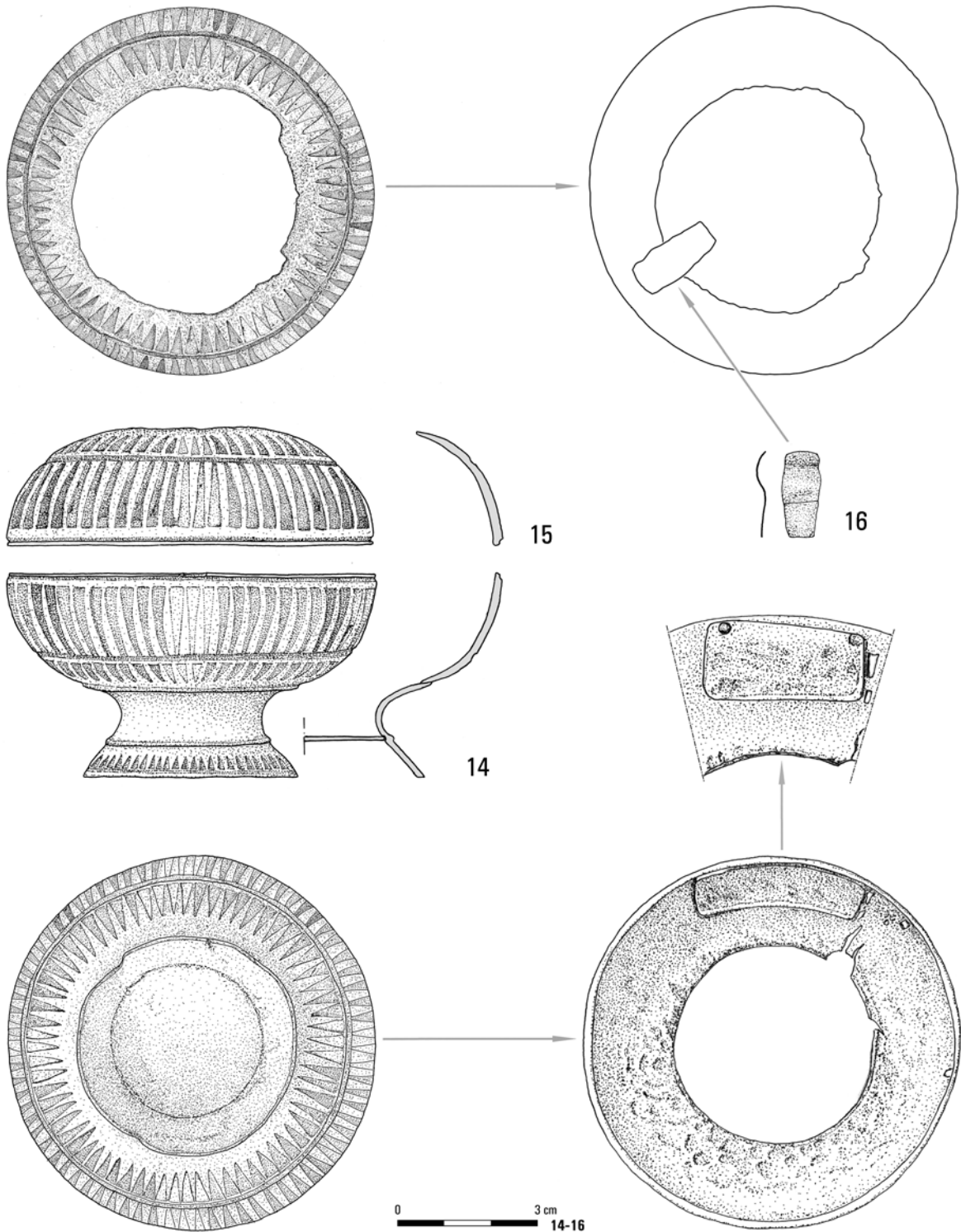
Tabl. CLXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269

Obiekt 269

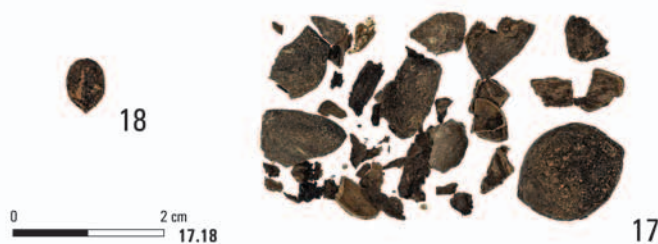
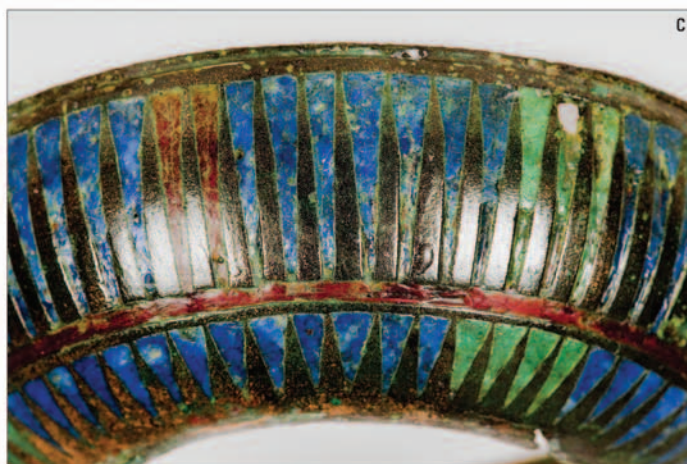
Tabl. CLXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269

Obiekt 269

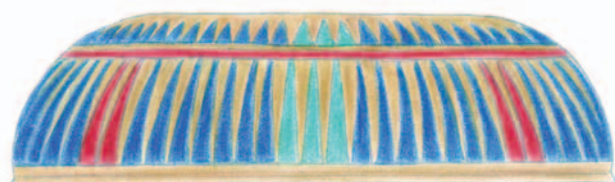
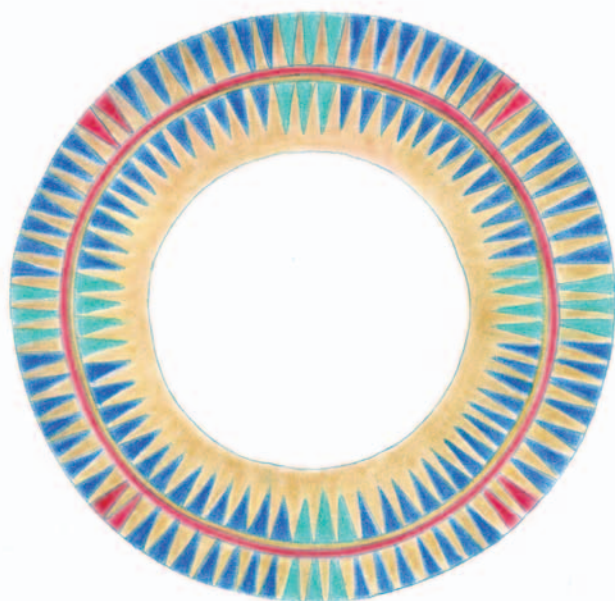

Tabl. CLXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: 14, 15 – stop miedzi/emalia; 16 – stop miedzi

Obiekt 269

Tabl. CLXXX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 269: pucharki i ich zawartość (14.15d.e – podczas eksploracji). 14.15 – stop miedzi/emalia; 17 – orzechy laskowe; 18 – owoc kaliny koralowej. Fot.: R. Sofuß (14.15a–c), J. Andrzejowski (14.15d.e), B. Solarewicz (17, 18)

15

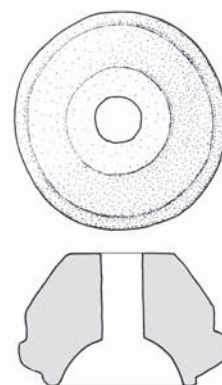
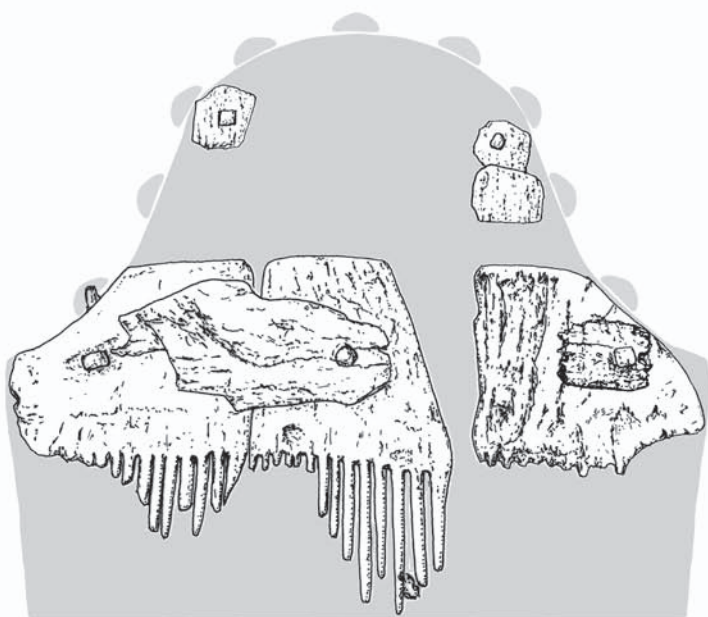

14

Tabl. CLXXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: 14, 15 – stop miedzi/emalia. Rys.: E. Pazyna (14, 15)

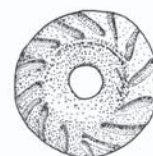
Obiekt 269

20

21

19

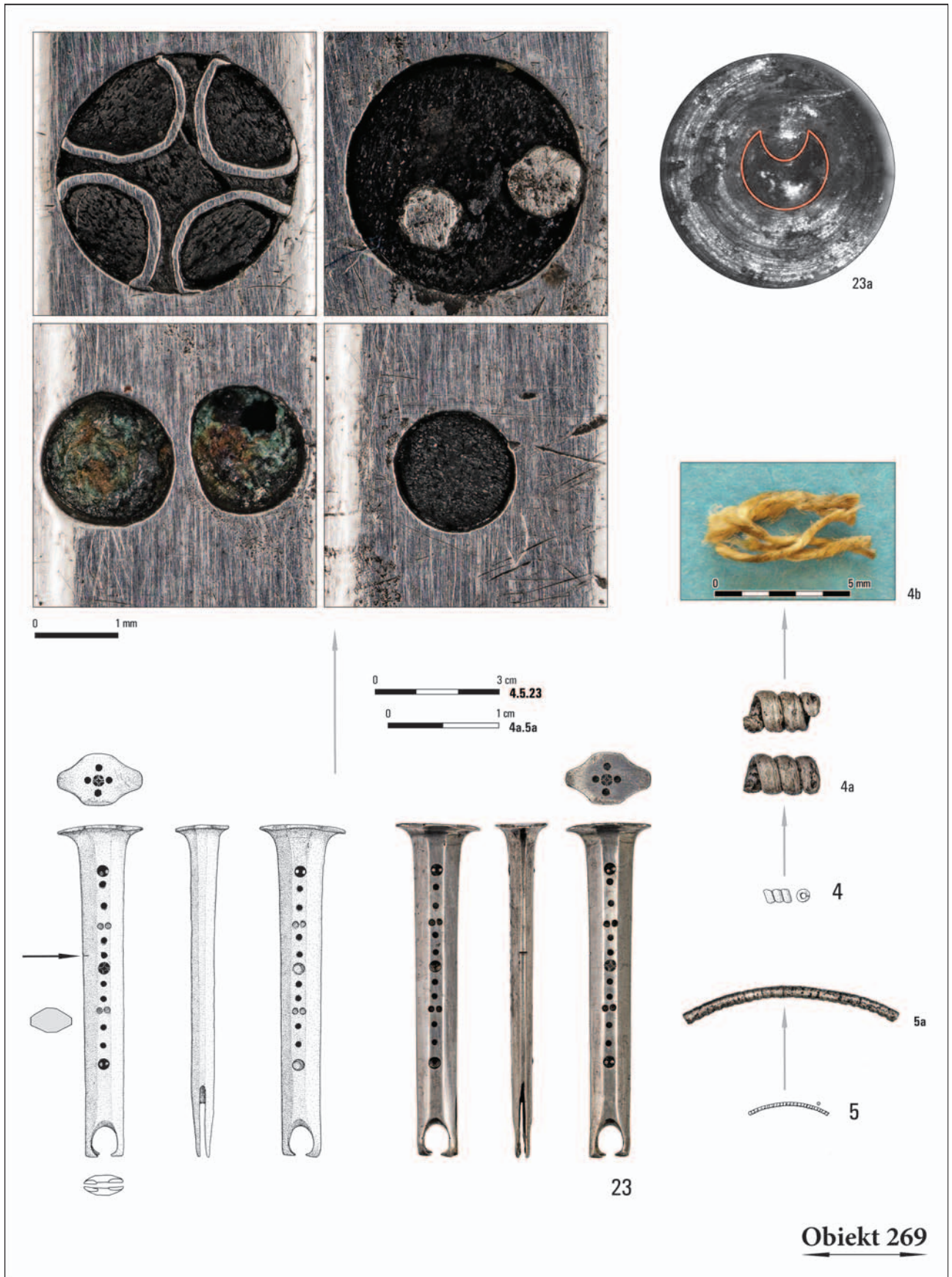
21-23

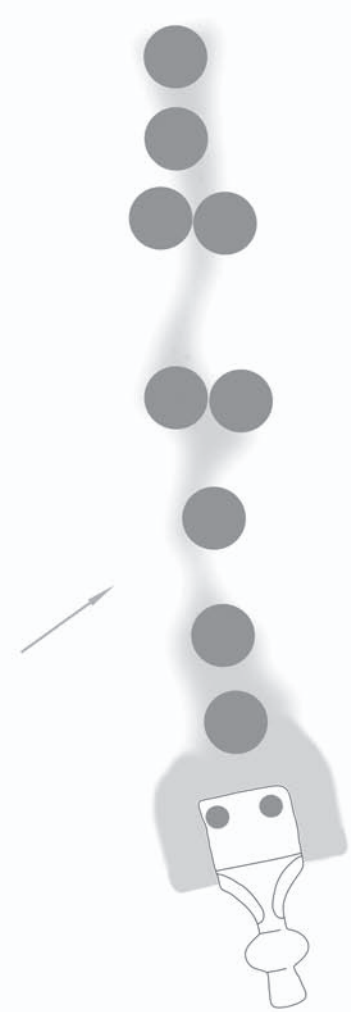
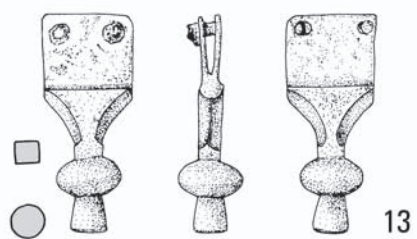
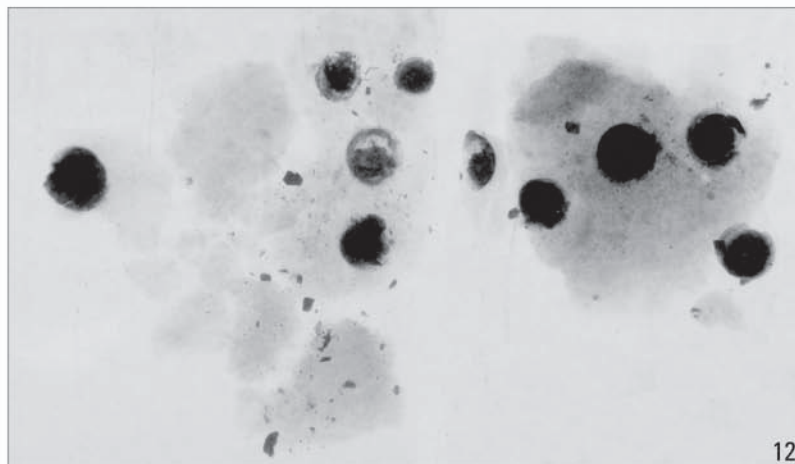
22

Tabl. CLXXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: grzebień, zdobiony uchwyt i igła *in situ* (21-23; położenie igły wg zdjęcia RTG).
19, 20 – glina; 21 – poroże/stop miedzi; 22 – stop miedzi. Fot.: J. Andrzejowski (21-23)

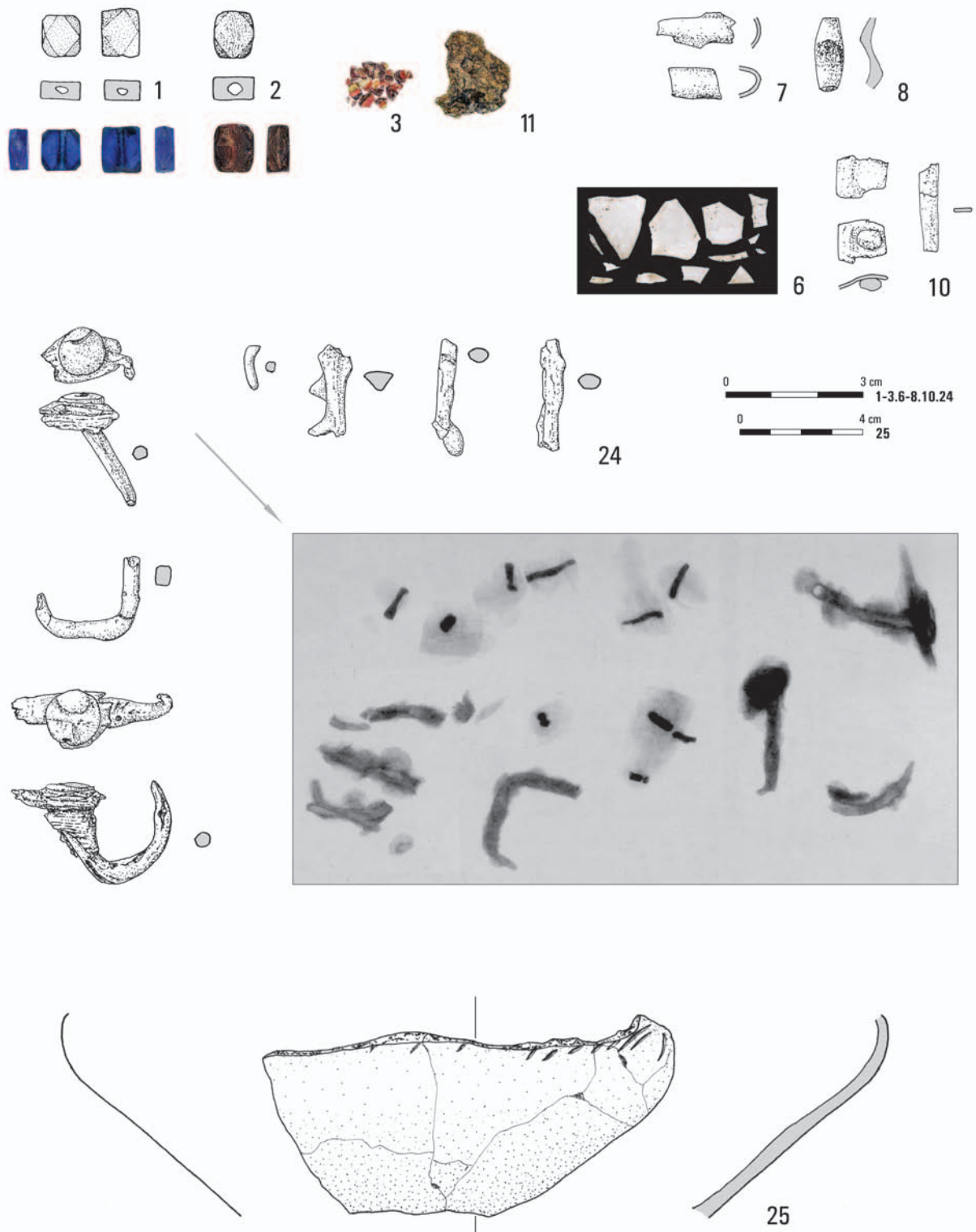

Tabl. CLXXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: 23 – srebro/*niello*; 4 – srebro/*len*; 5 – srebro.
Fot.: B. Solarewicz (4a, 5a, 23), T. Rakowski (23a), J. Maik (4b)

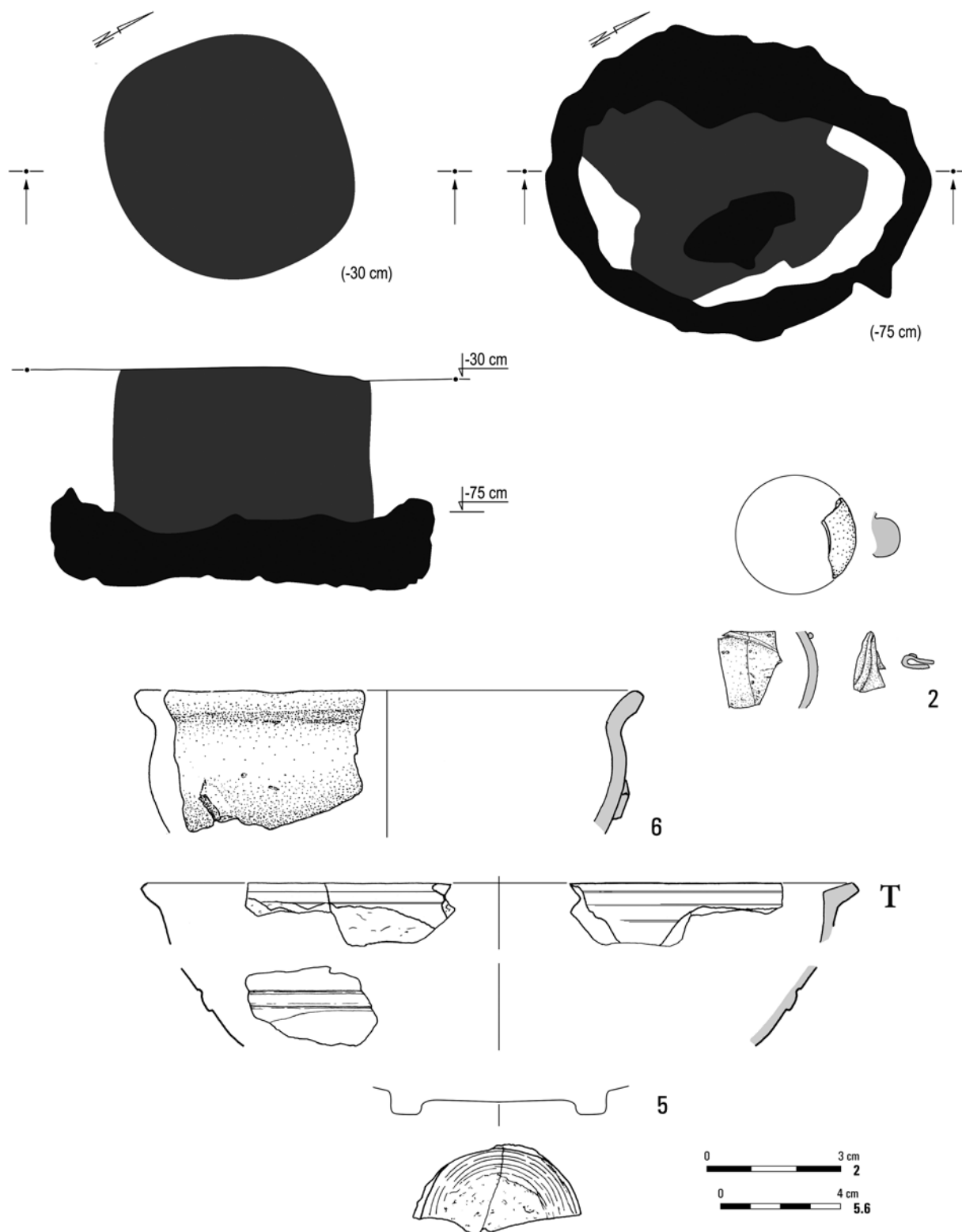
Tabl. CLXXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: szczątki pasa *in situ* (12.13a). 9, 12, 13 – stop miedzi.
Fot.: W. Weker (12, RTG), J. Andrzejowski (12.13a)

Obiekt 269

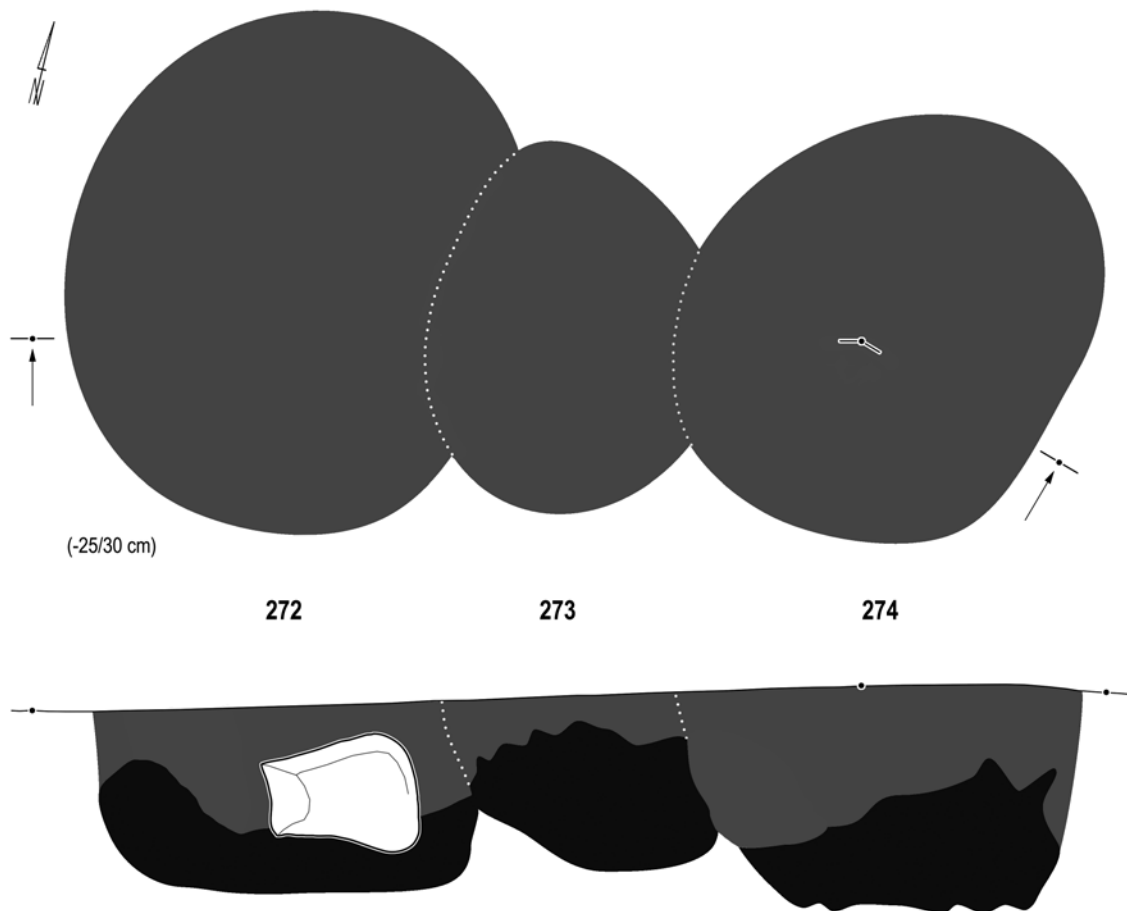
Tabl. CLXXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 269: 1-3, 6, 11 - szkło; 7, 8, 10 - stop miedzi; 24 - żelazo; 25 - glina.
Fot.: B. Solarewicz (1-3, 6, 11), W. Weker (24, RTG)

Obiekt 271

Tabl. CLXXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 271: 2 – szkło; 5, 6 – glina

Obiekty 272, 273 i 274

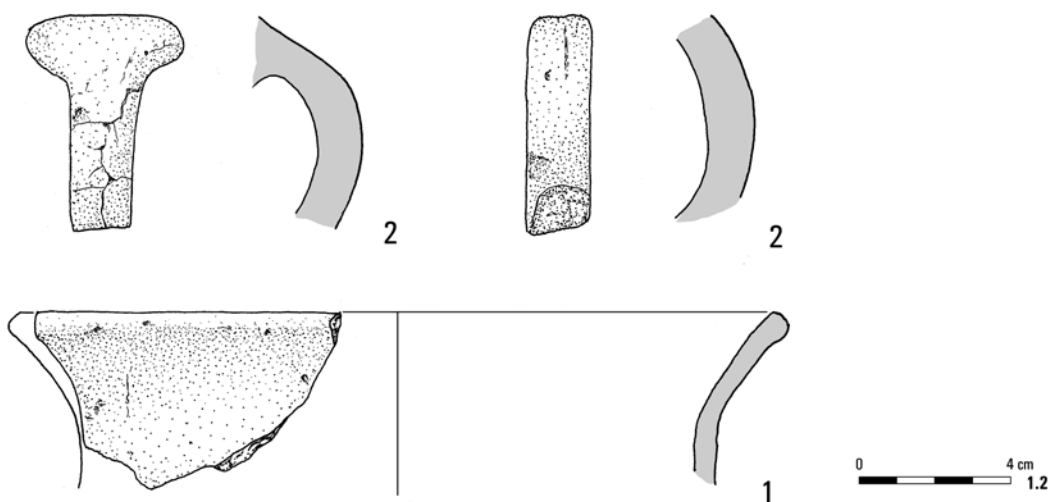

272

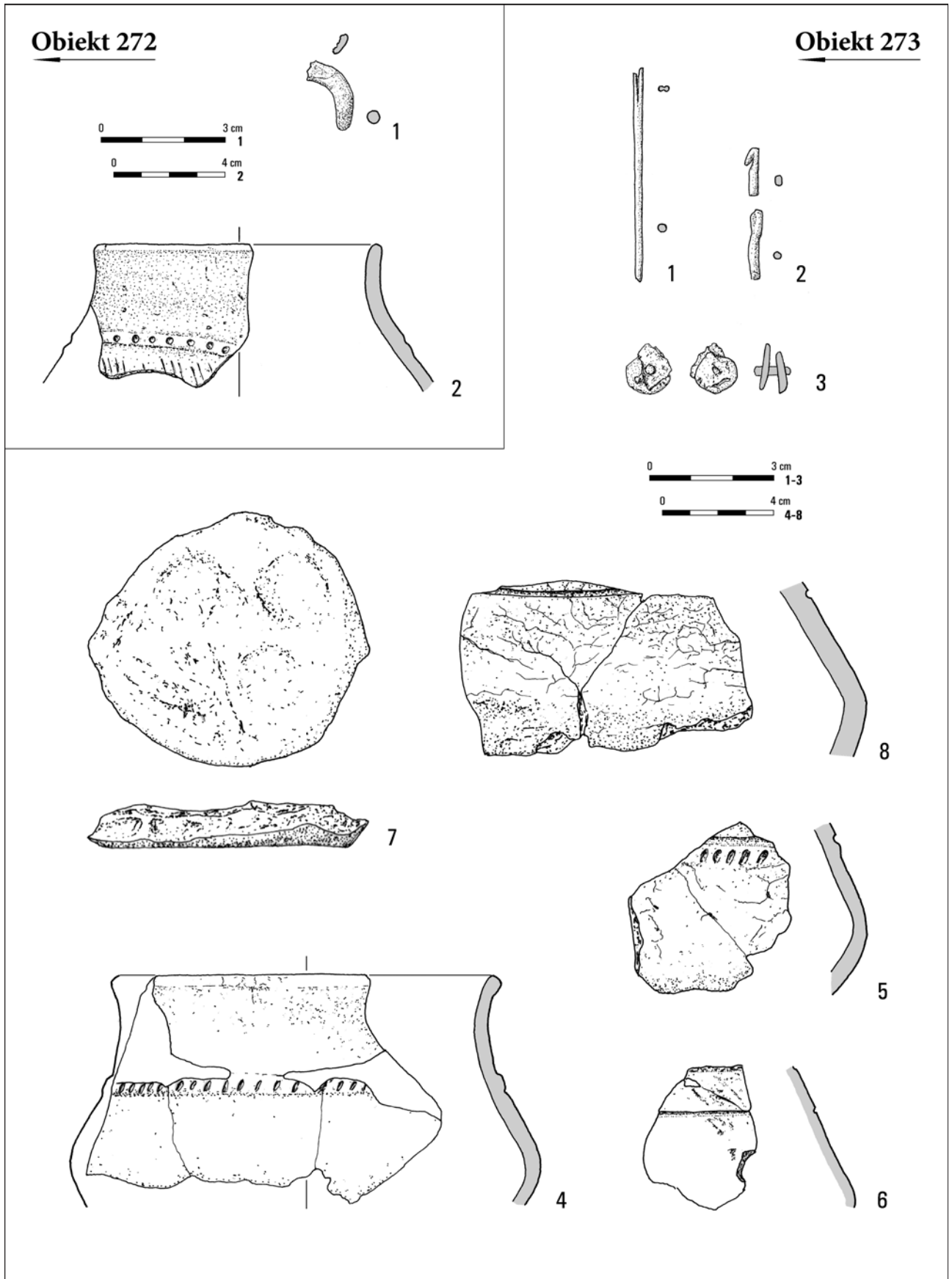
273

274

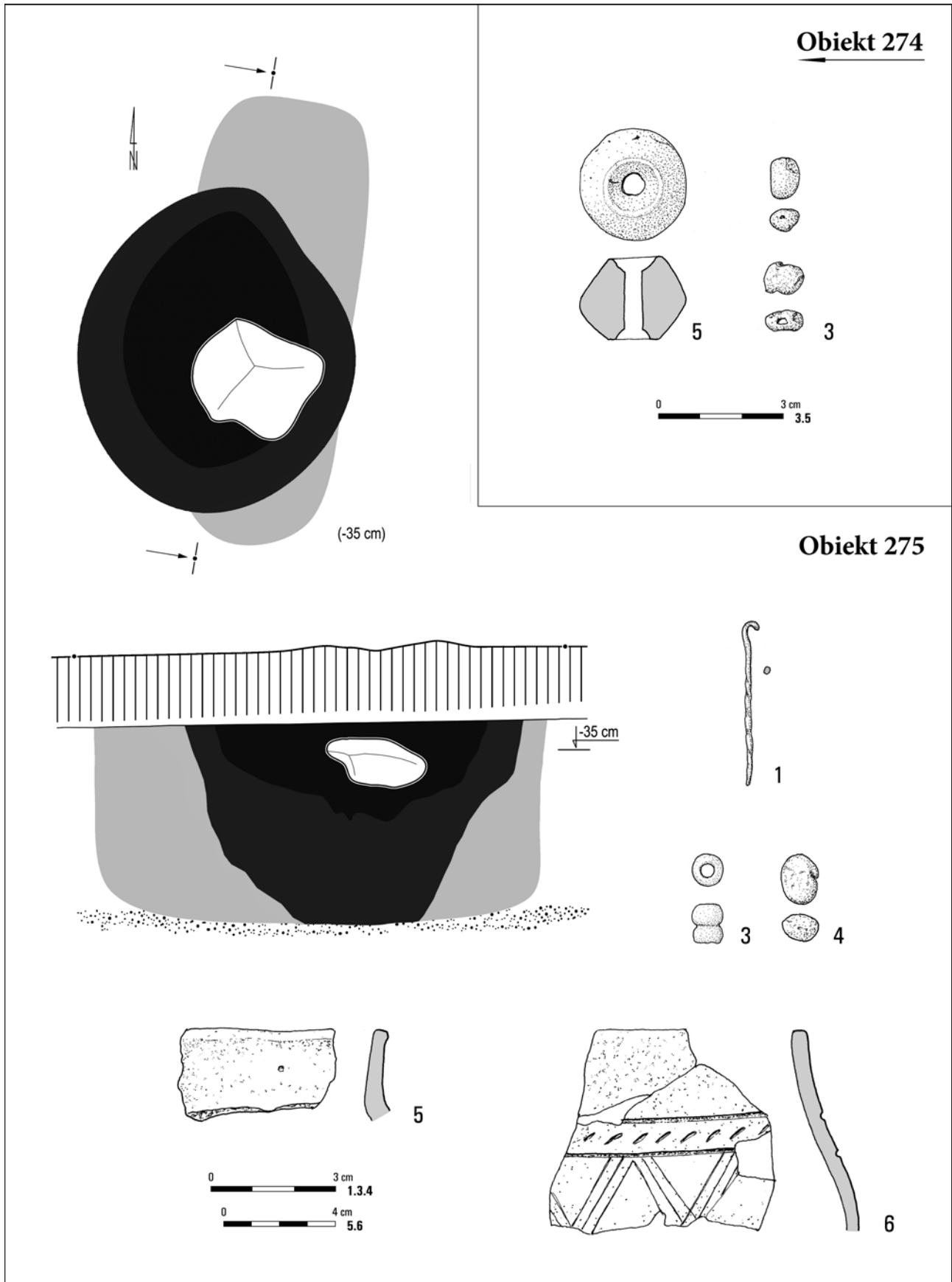
Obiekty 272–275

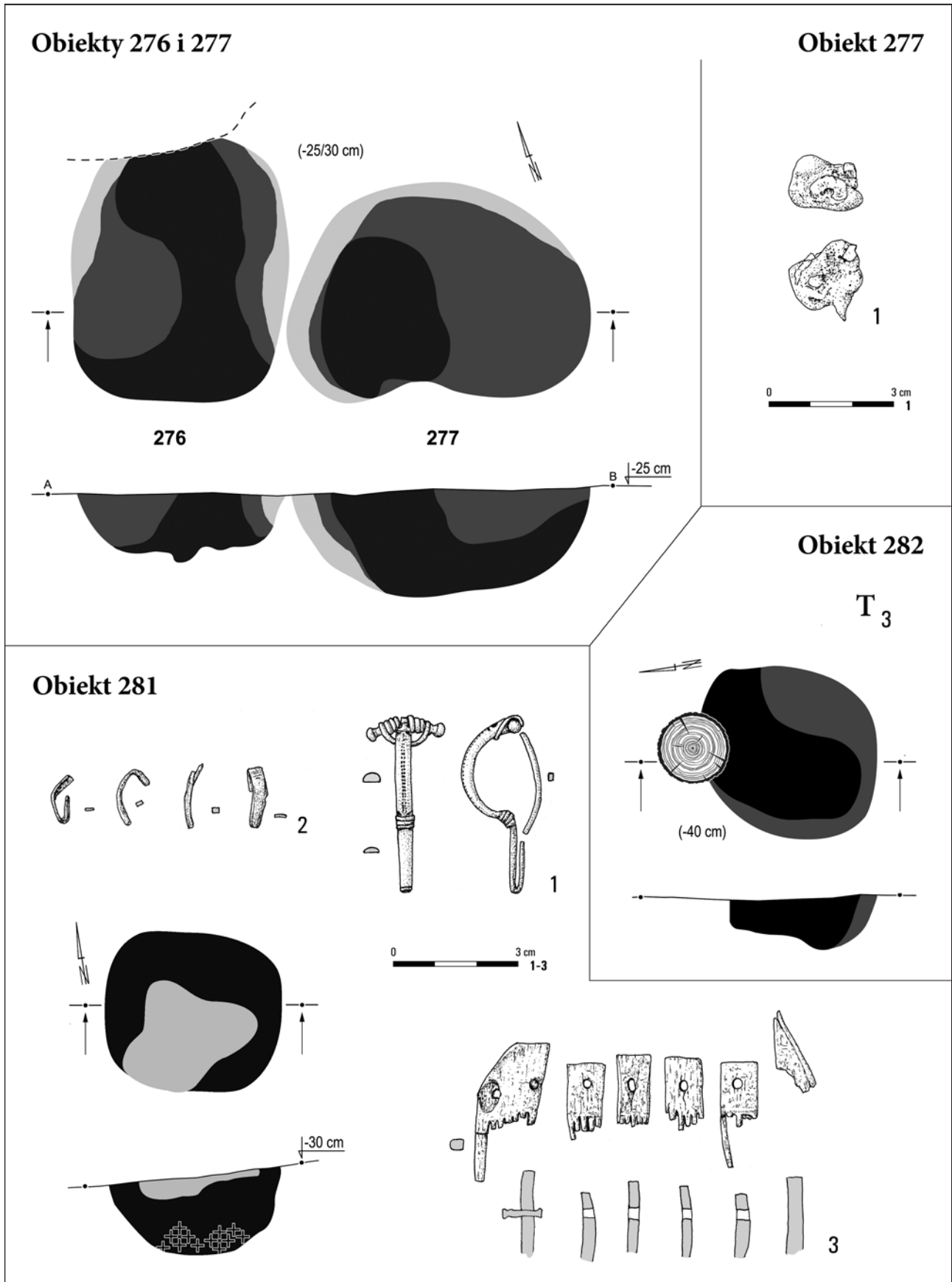
Tabl. CLXXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 272, 273 i 274. Obiekty 272–275: 1, 2 – glina

Tabl. CLXXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 272: 1 – stop miedzi; 2 – glina. Obiekt 273: 1-3 – stop miedzi; 4-8 – glina

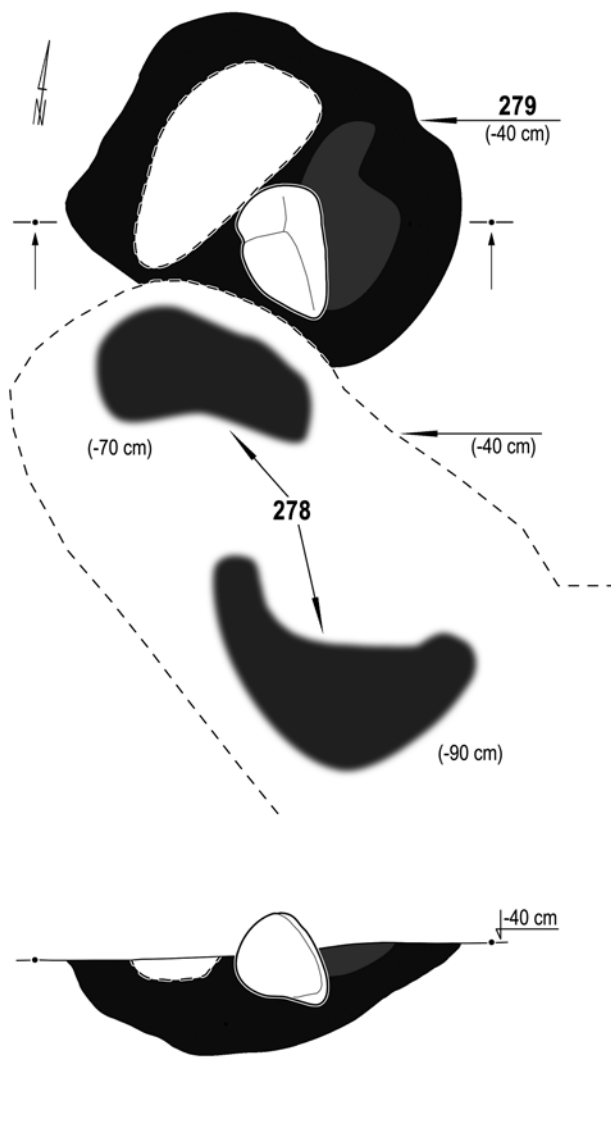
Tabl. CLXXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 274: 2 – stop miedzi; 3 – szkło; 5 – glina. Obiekt 275: 1 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 5, 6 – glina

Tabl. CXC. Jartypory, stan. 2. Obiekty 276 i 277. Obiekt 277: 1 – szkło. Obiekt 281: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi. Obiekt 282: 3 – glina

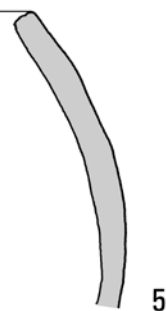
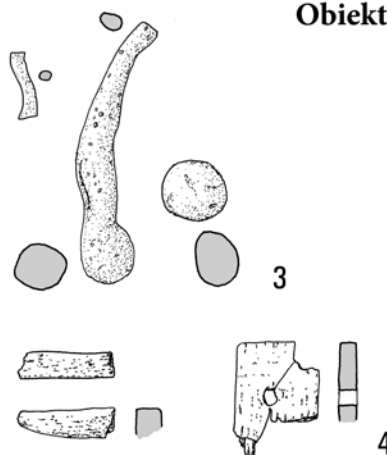
Obiekty 278 i 279

Obiekt 278

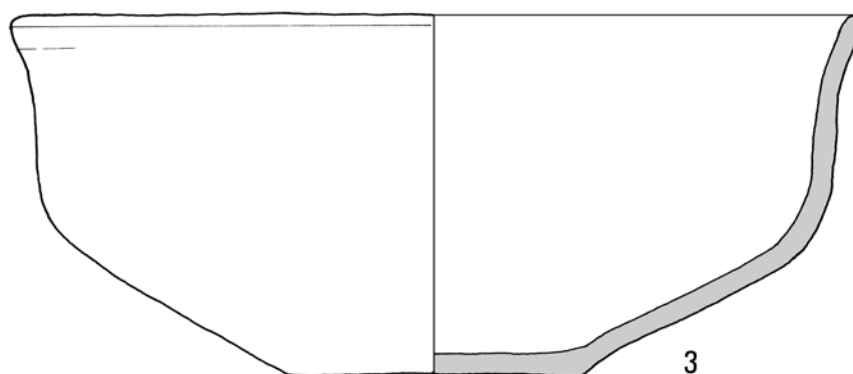
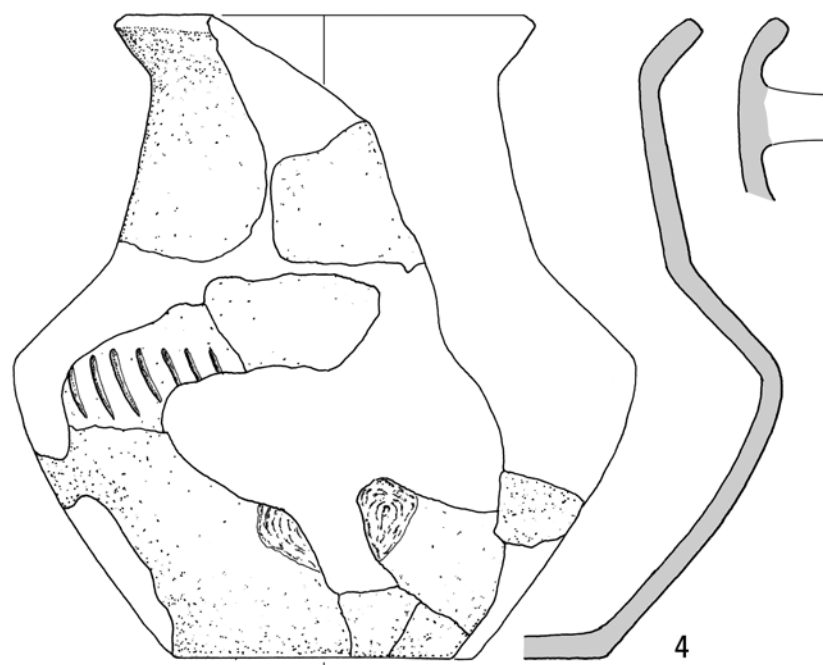
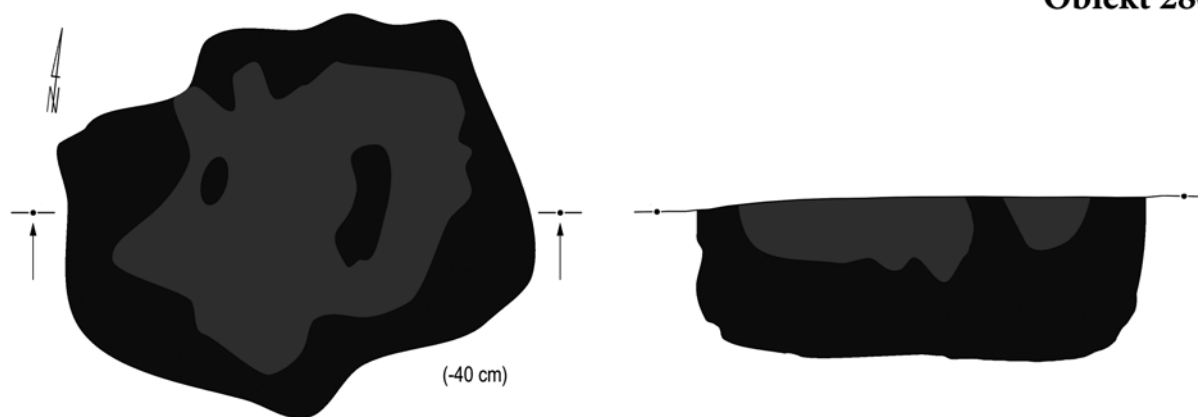

Obiekt 279

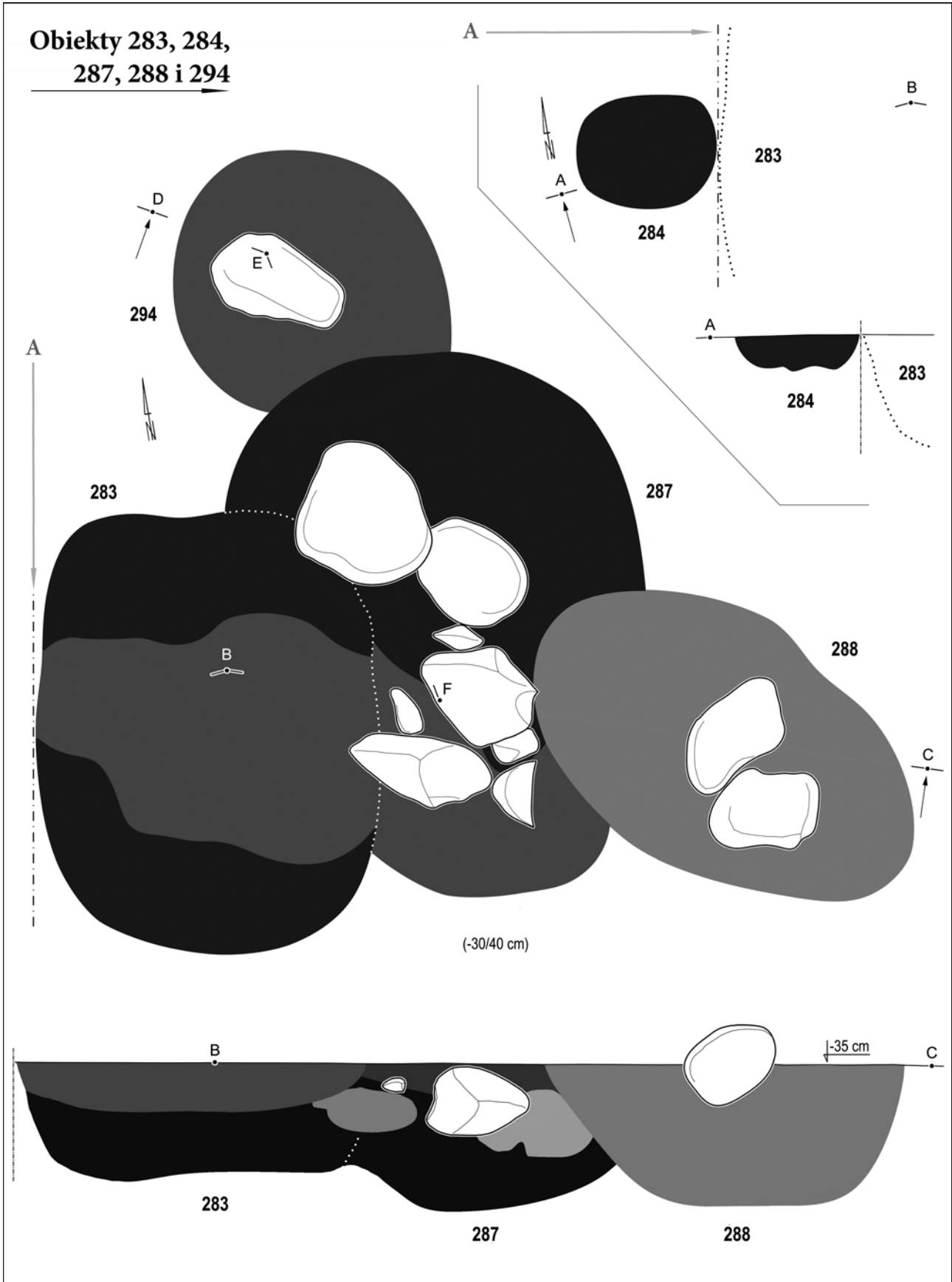
Tabl. CXCI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 278 i 279. Obiekt 278: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina.
Obiekt 279: 3 – szkło; 4 – poroże/stop miedzi; 5 – glina

Obiekt 280

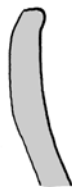
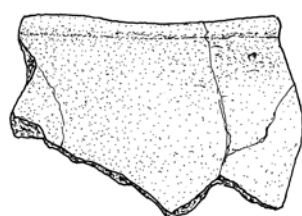
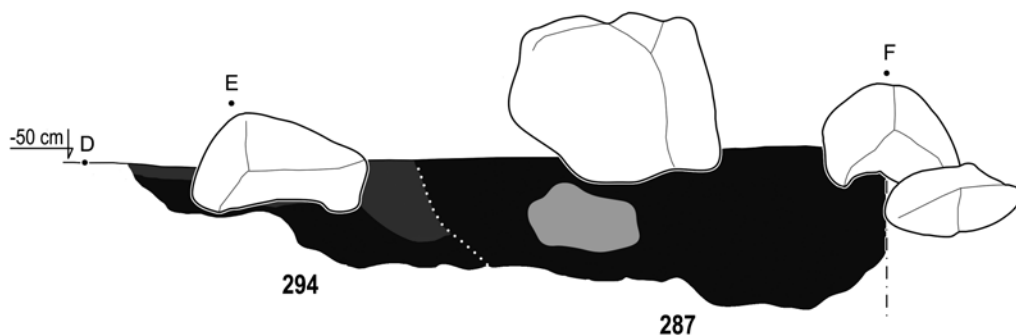
Tabl. CXCII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 280: 3, 4 – glina

**Obiekty 283, 284,
287, 288 i 294**

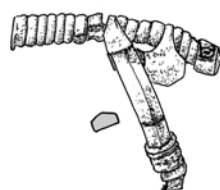

Tabl. CXCIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 283, 284, 287, 288 i 294

**Obiekty 283, 284,
287, 288 i 294**

9

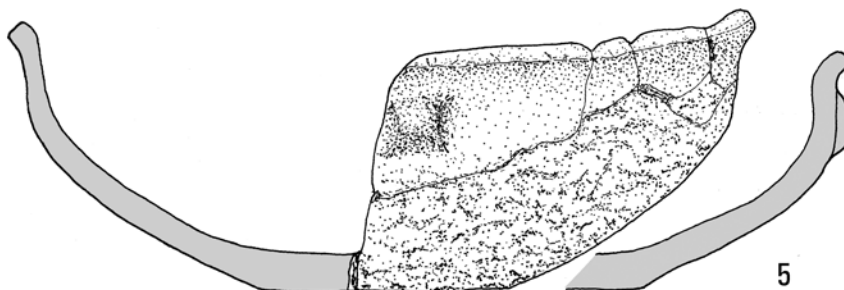

1

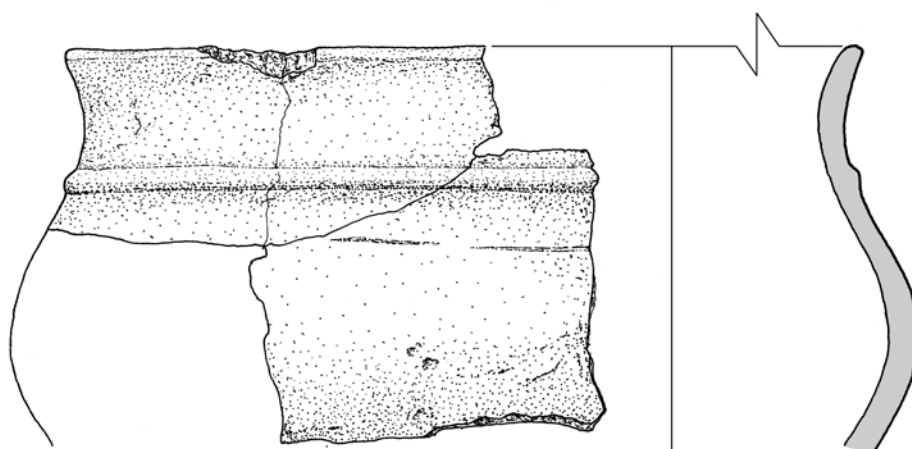
Obiekt 283

4

5 T 8

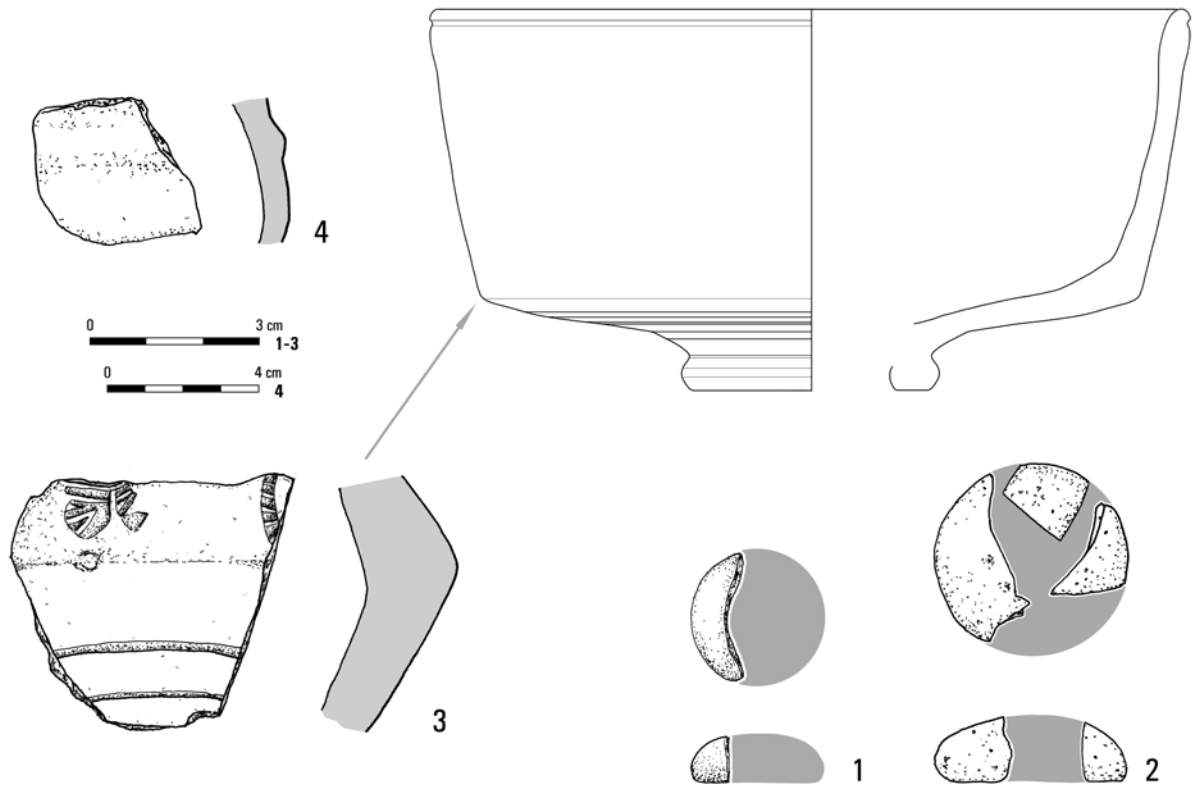
6

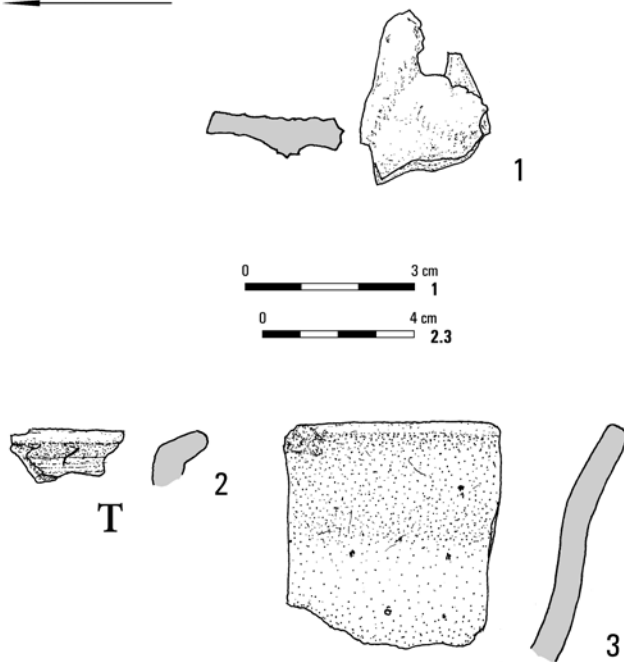
3

Tabl. CXCIV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 283, 284, 287, 288 i 294. Obiekt 283: 1 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 5, 6, 8, 9 – glina

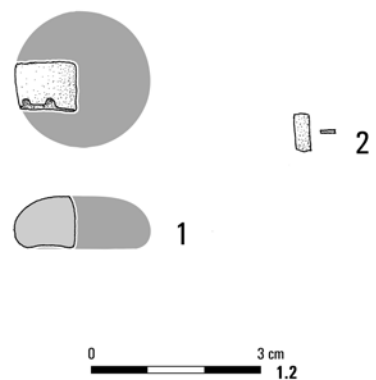
Obiekt 287

Obiekt 288

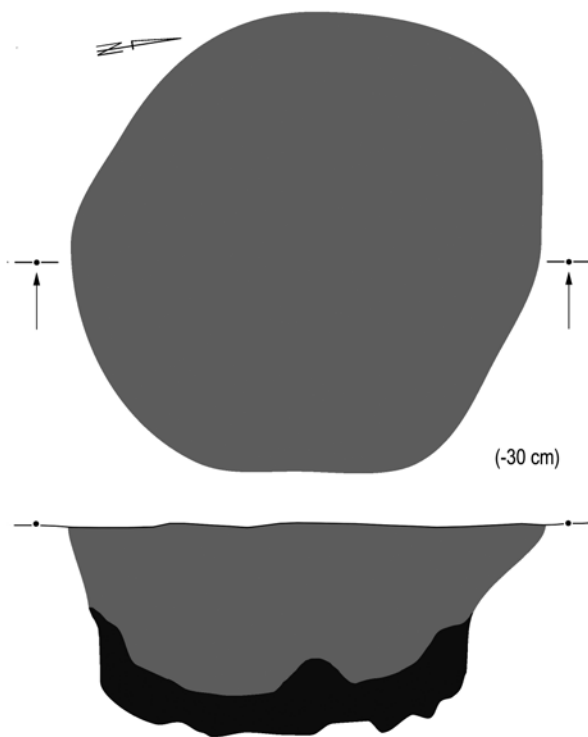
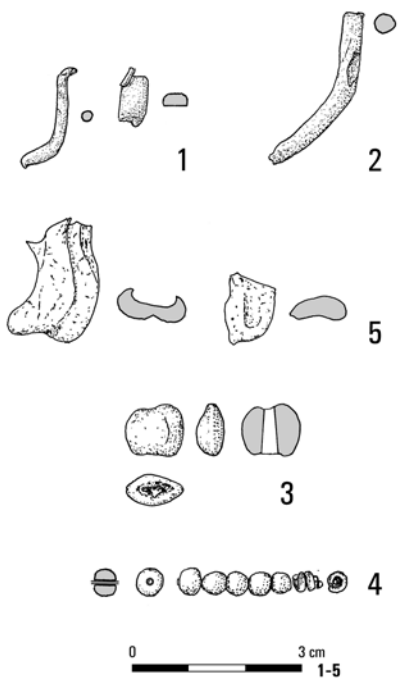

Obiekt 294

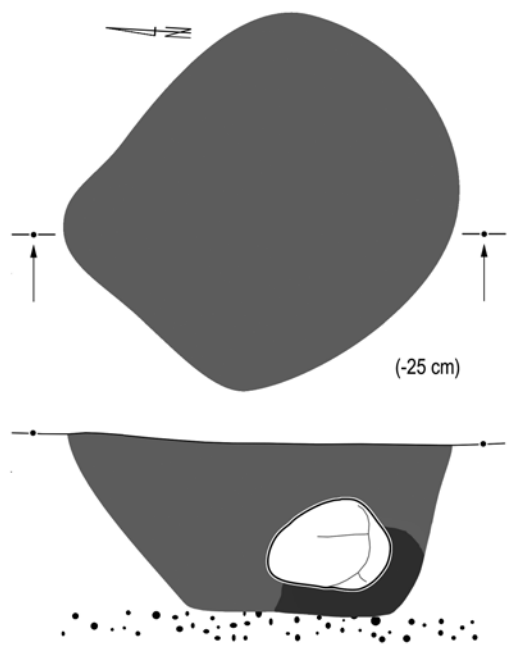
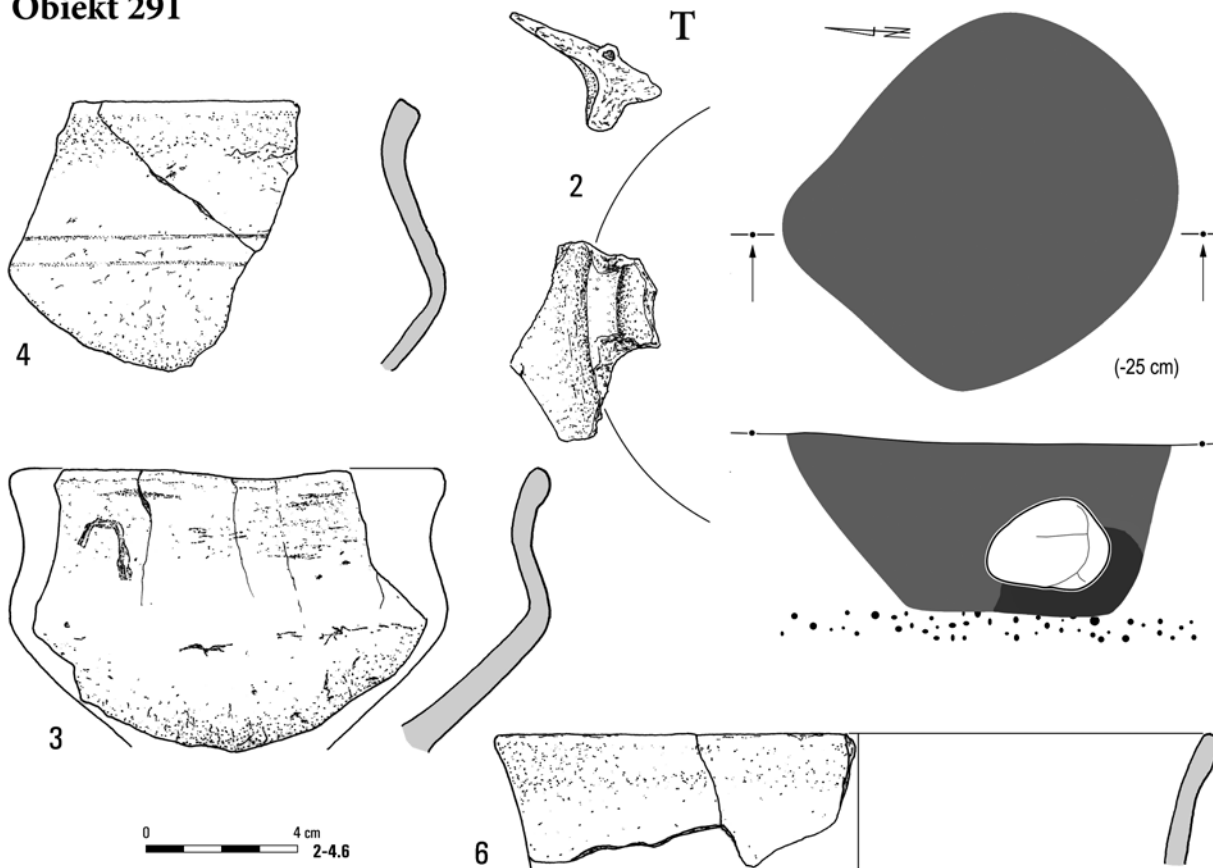

Tabl. CXCIV. Jartypany, stan. 2. Obiekt 287: 1, 2 – szkło; 3, 4 – glina. Obiekt 288: 1 – szkło; 2, 3 – glina. Obiekt 294: 1 – szkło; 2 – poroże

Obiekt 289

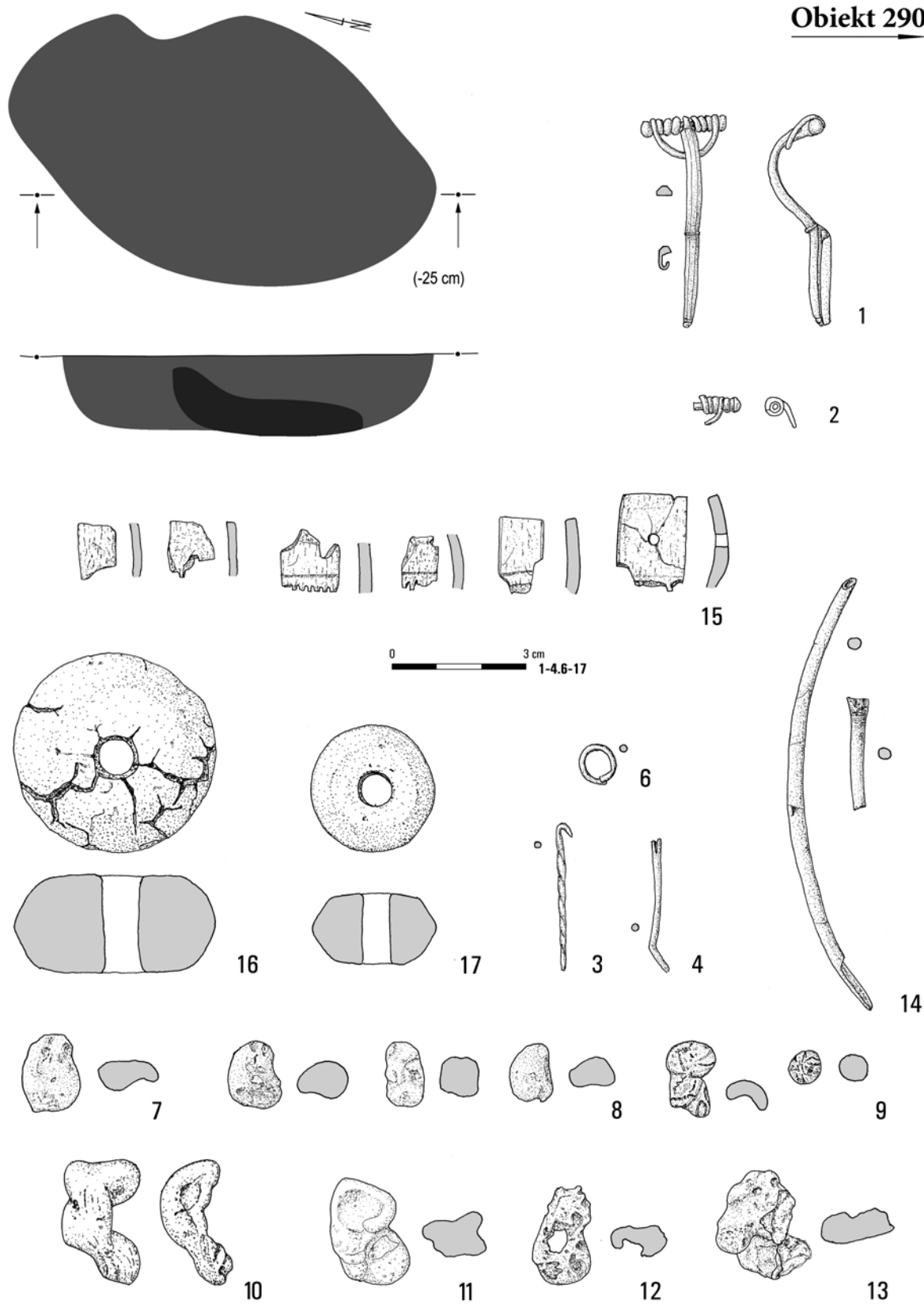

Obiekt 291

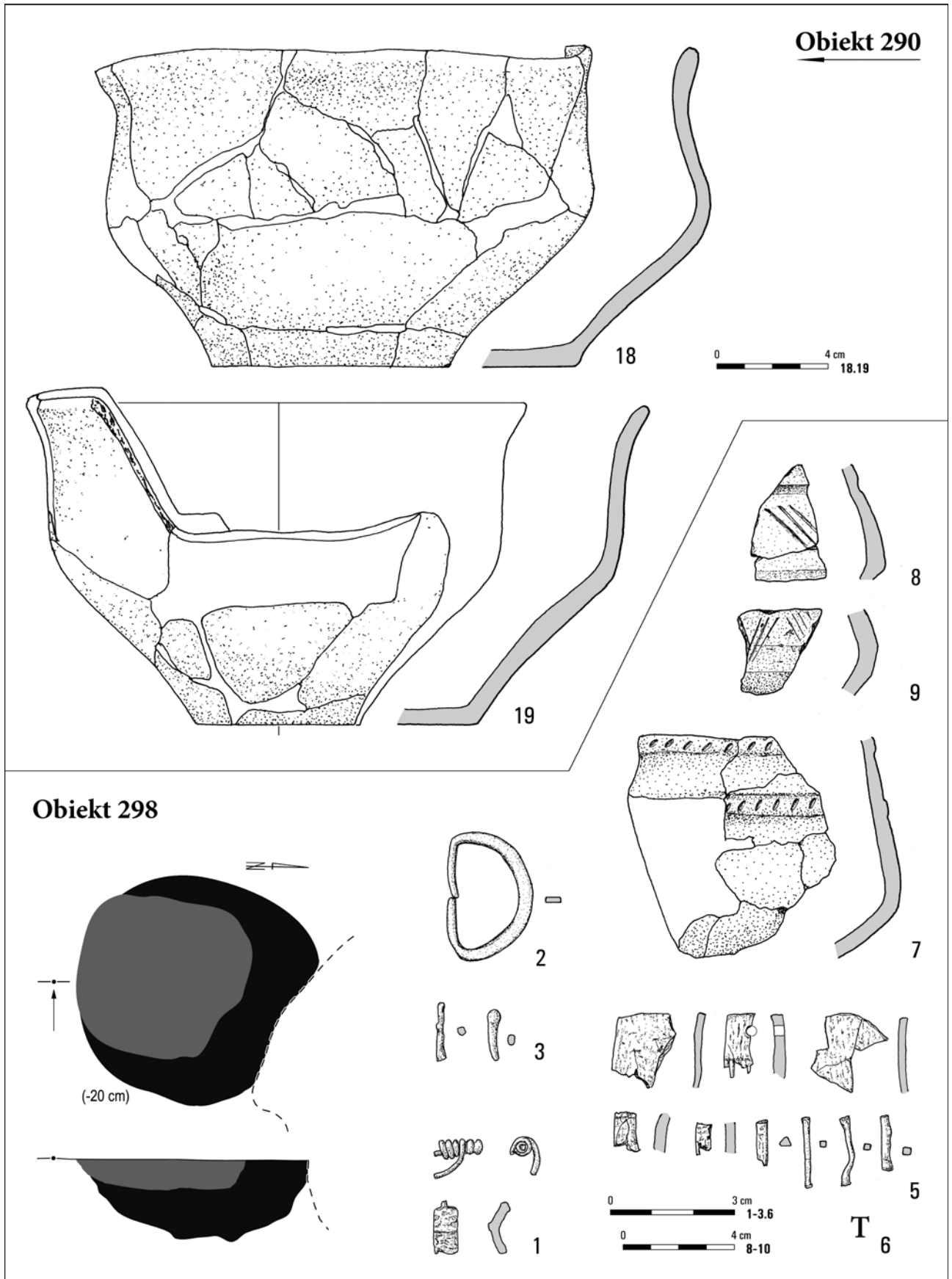

Tabl. CXCVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 289: 1 – srebro; 2 – stop miedzi; 3, 5 – szkło; 4 – szkło/stop miedzi. Obiekt 291: 2-4, 6 – glina

Obiekt 290

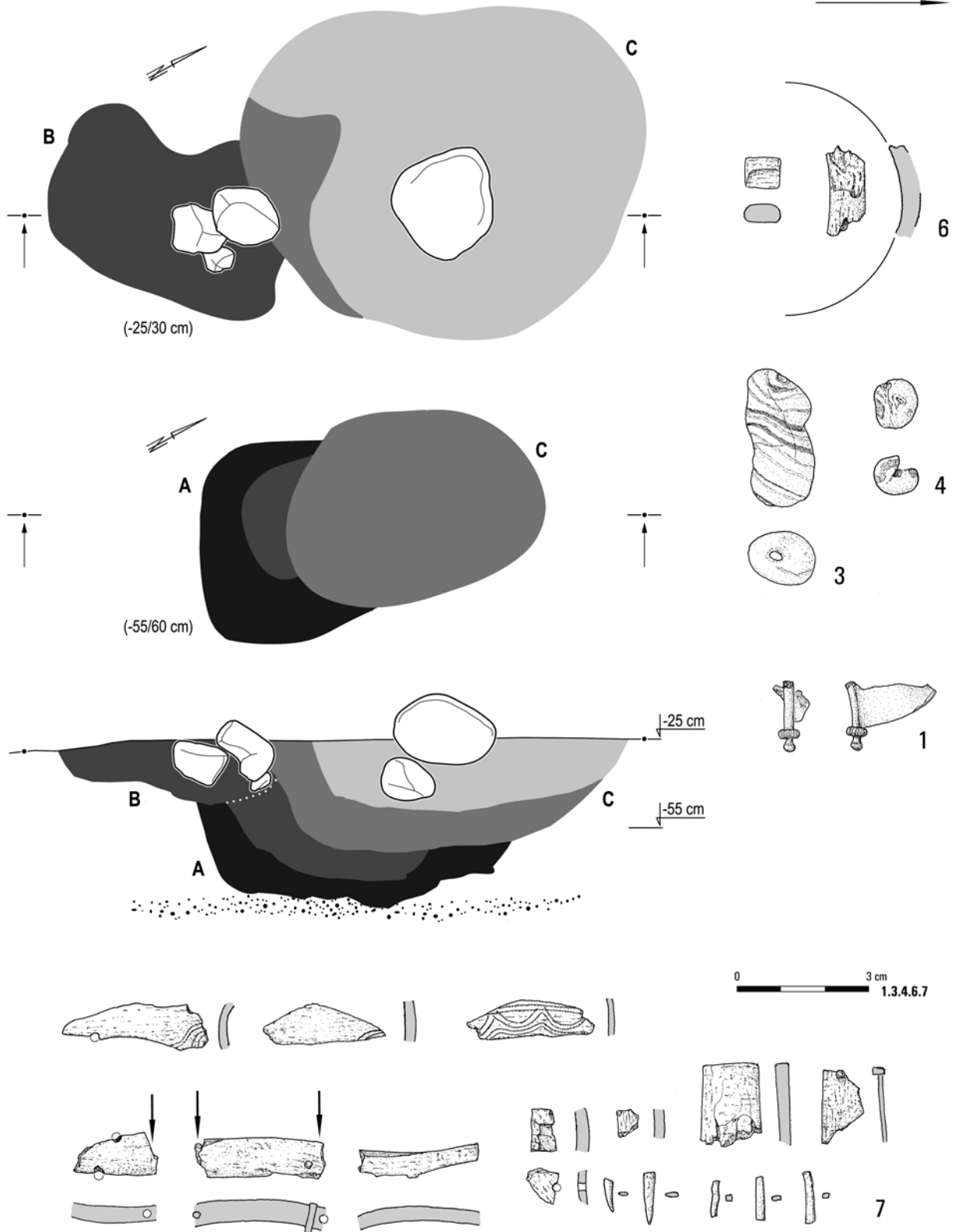
Tabl. CXCVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 290: 1-4, 6 - stop miedzi; 7-13 - szkło; 14, 15 - poroże; 16, 17 - glina

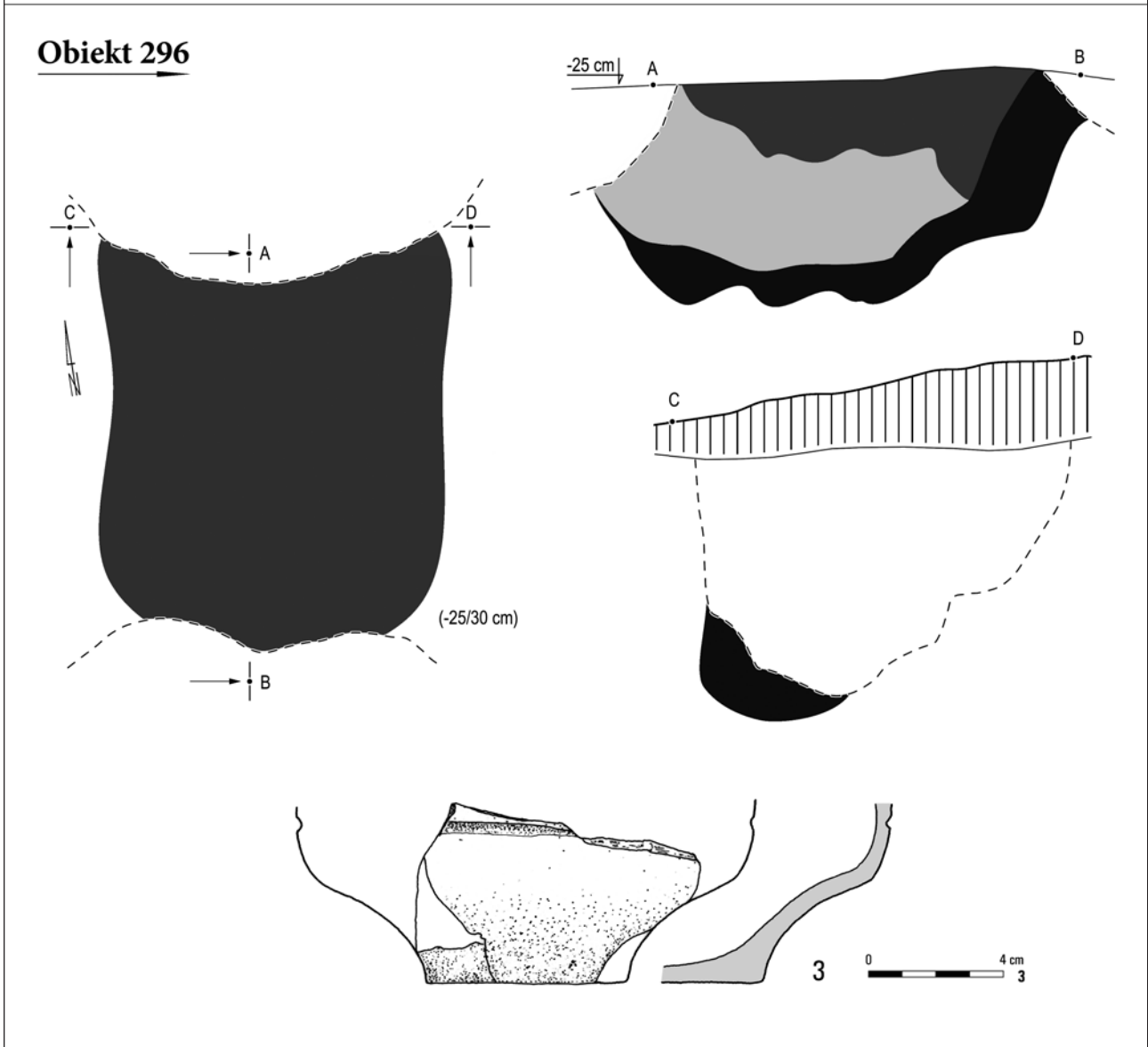
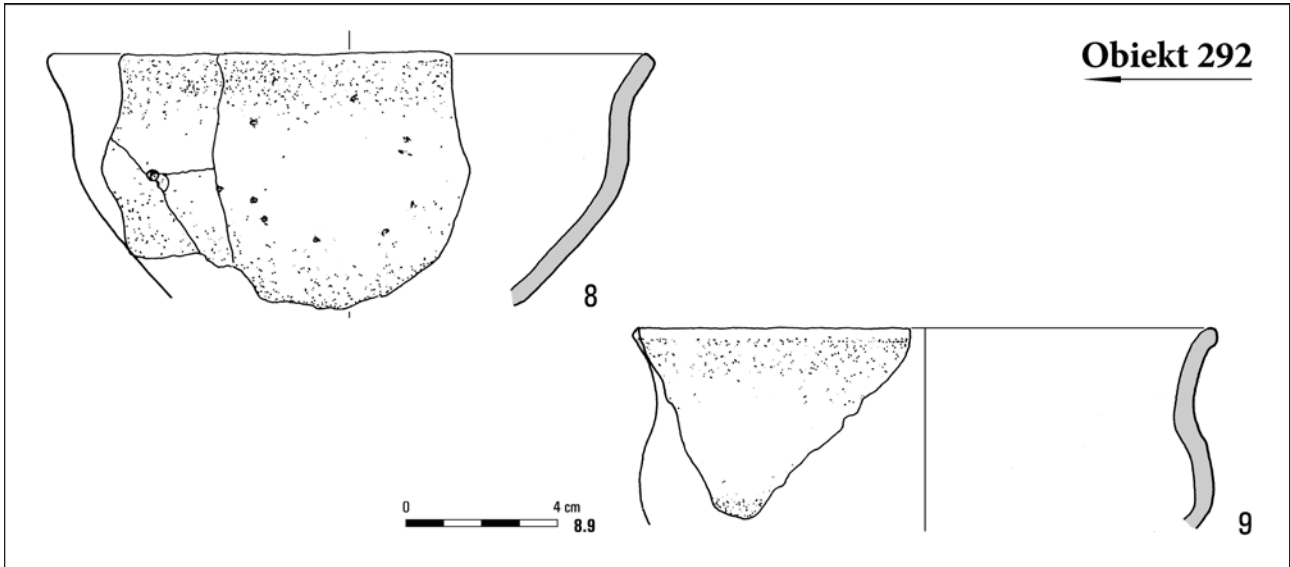
Tabl. CXCVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 290: 18, 19 – glina. Obiekt 298: 1-3 – stop miedzi; 5 – poroże/stop miedzi; 6-9 – glina

Obiekt 292

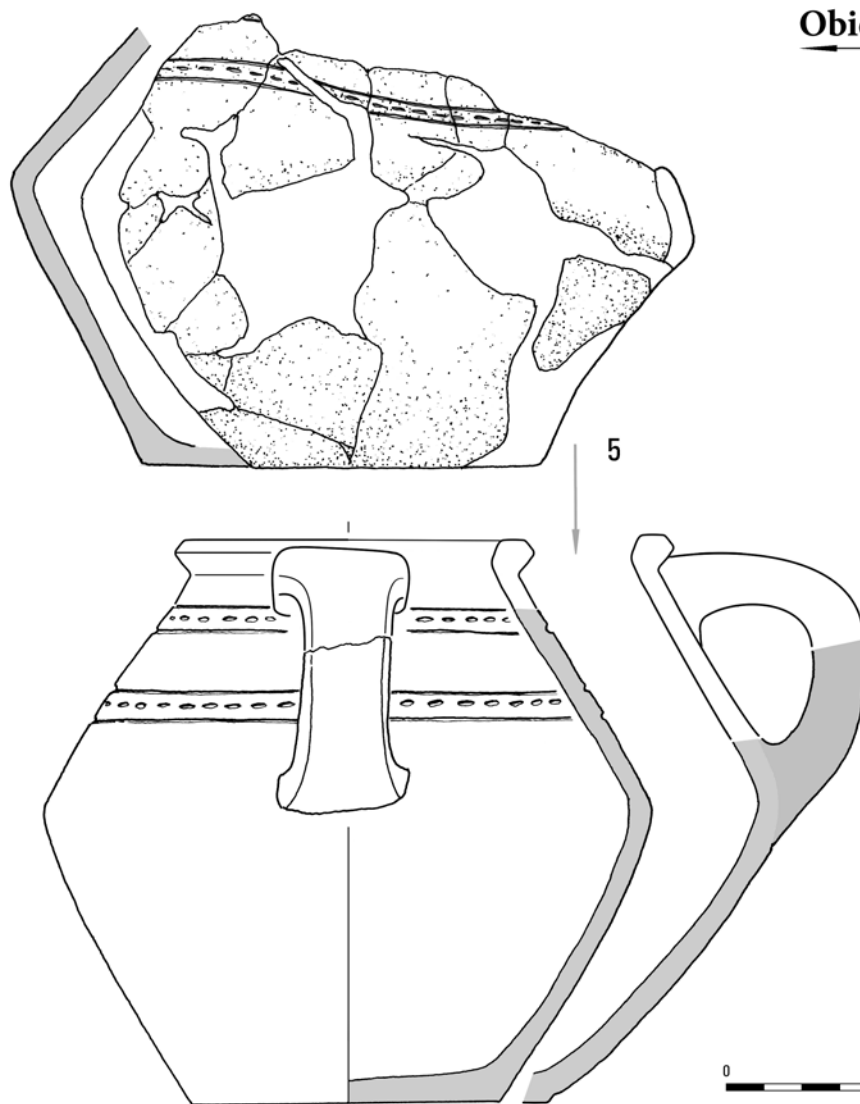

Tabl. CXCIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 292: 1 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 6 – poroże; 7 – poroże/stop miedzi

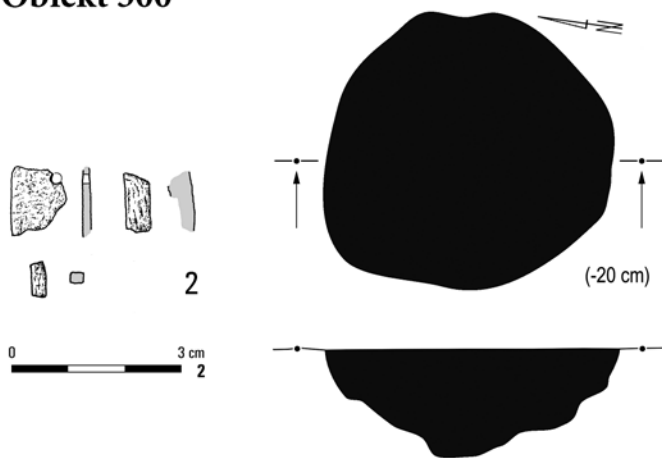

Tabl. CC. Jartypory, stan. 2. Obiekt 292: 8, 9 – glina. Obiekt 296: 3 – glina

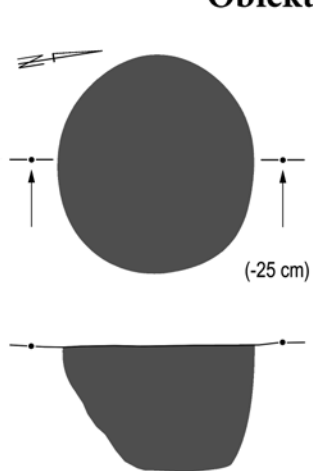
Obiekt 296

Obiekt 300

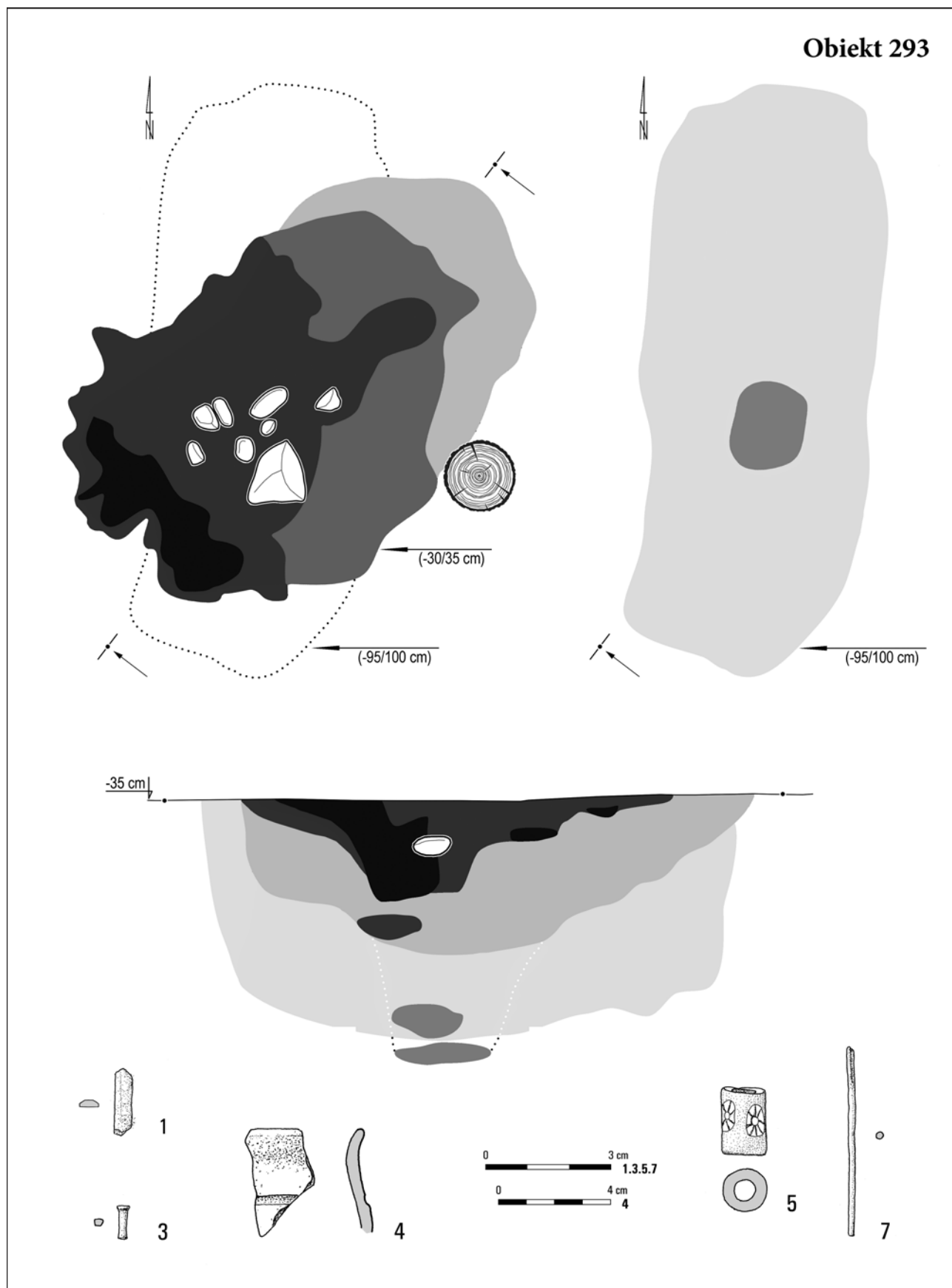

Obiekt 303

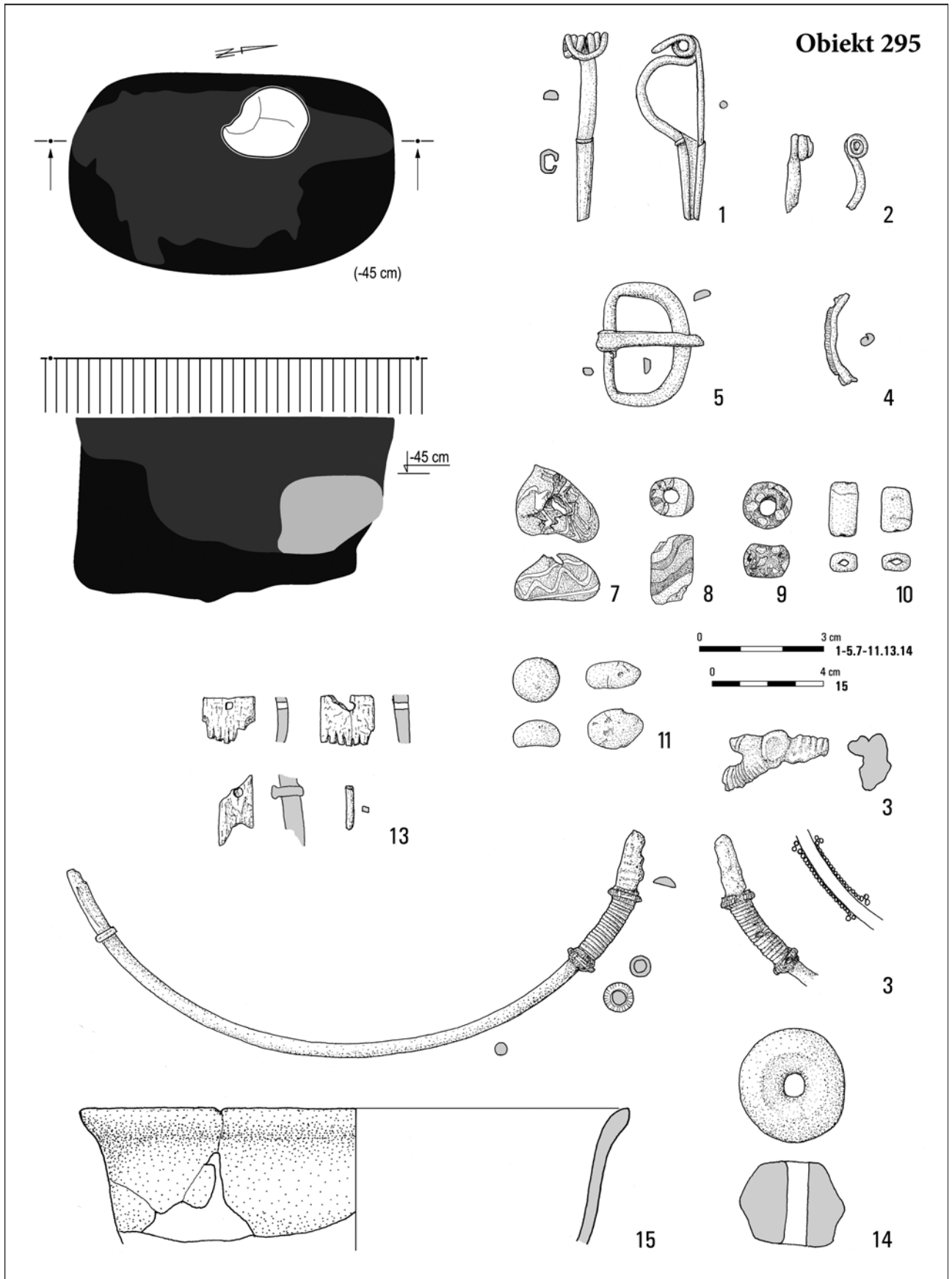

Tabl. CCI. Jartytory, stan. 2. Obiekt 296: 5 – glina. Obiekt 300: 2 – poroże. Obiekt 303

Obiekt 293

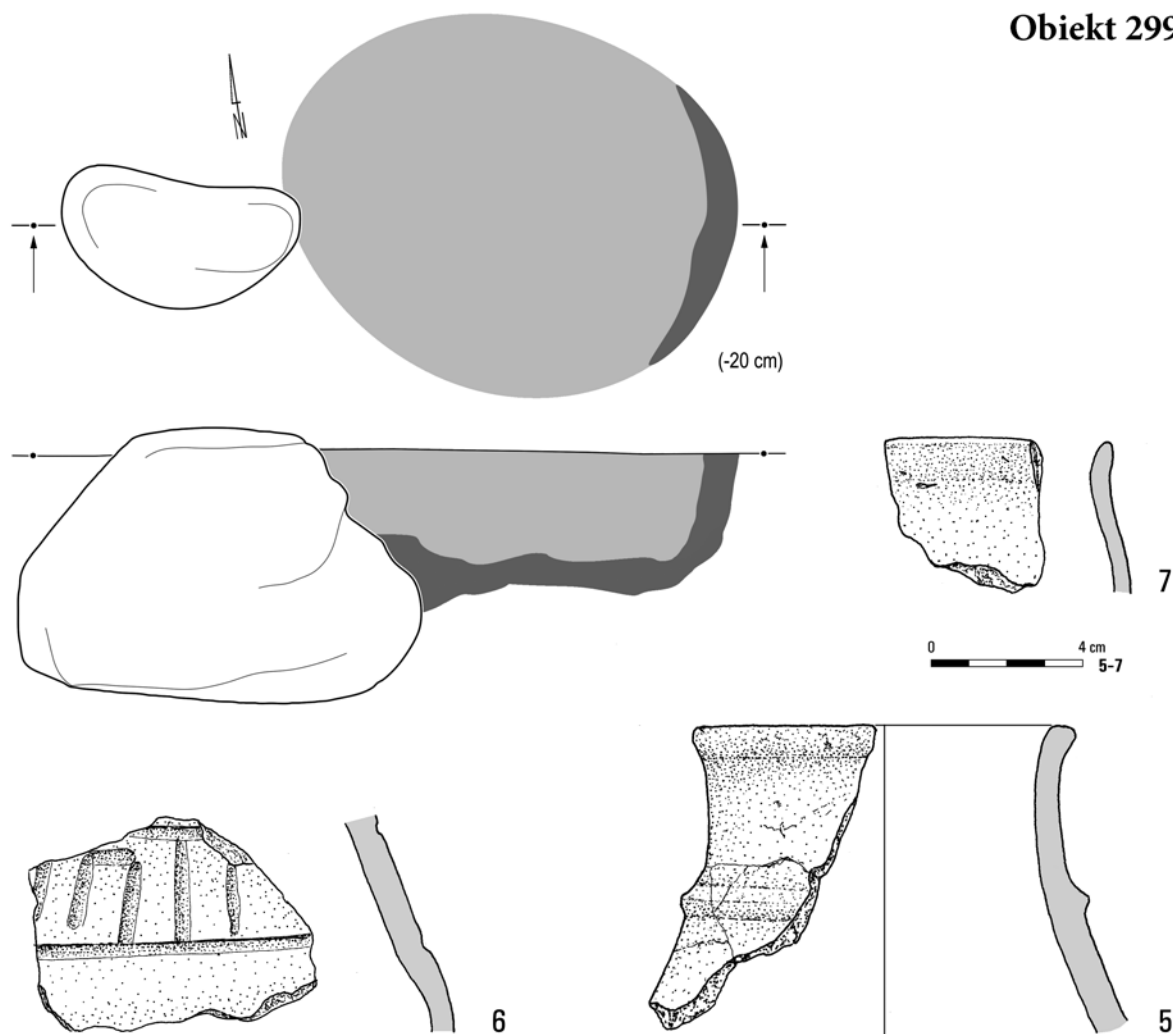

Tabl. CCII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 293: 1, 3, 7 – stop miedzi; 4 – glina; 5 – szkło

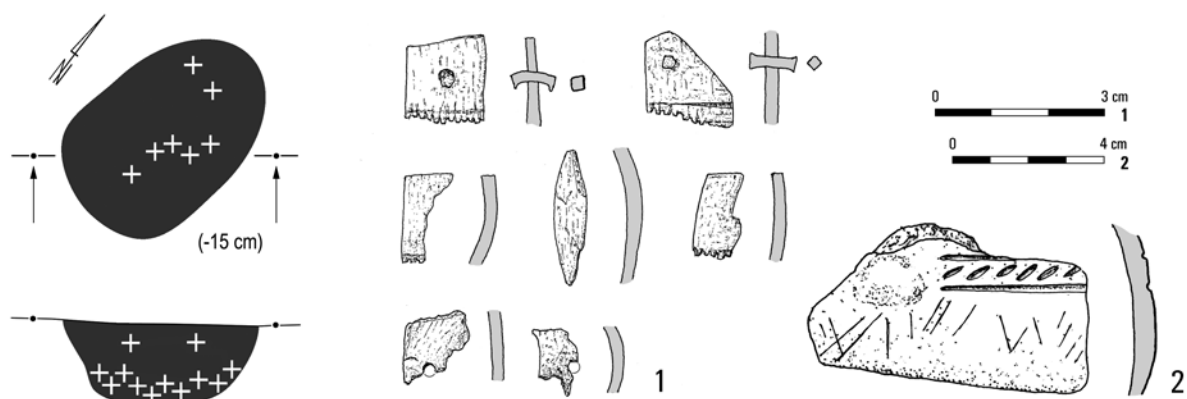

Tabl. CCIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 295: 1-4 – srebro; 5 – stop miedzi; 7-11 – szkło; 13 – poroże/stop miedzi; 14, 15 – glina

Obiekt 299

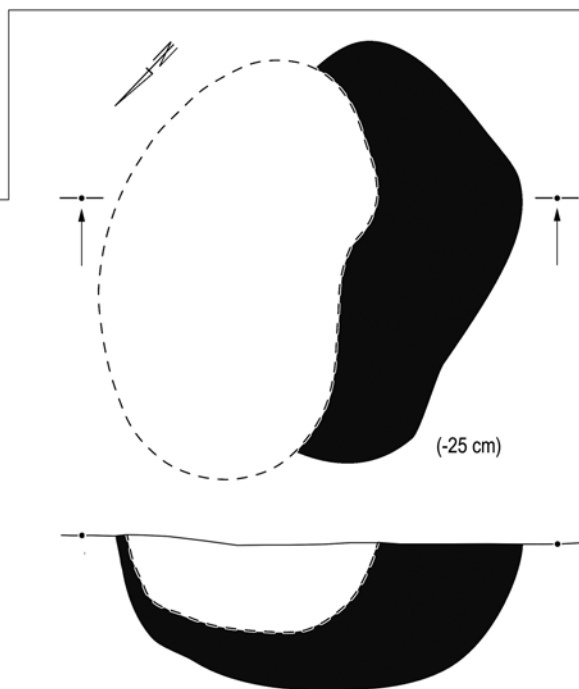
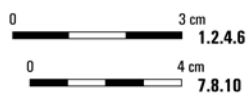
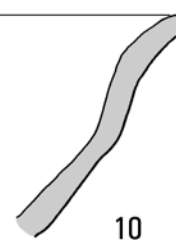
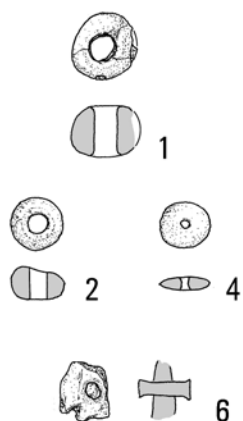
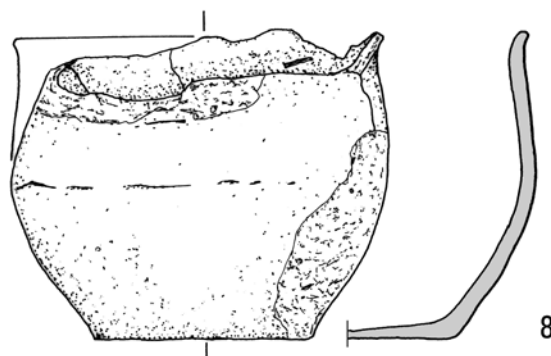
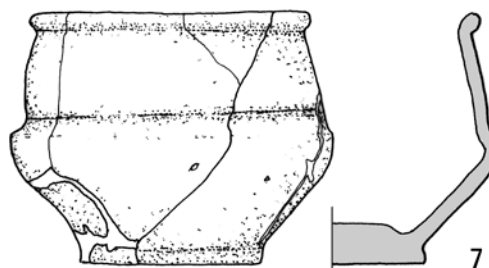
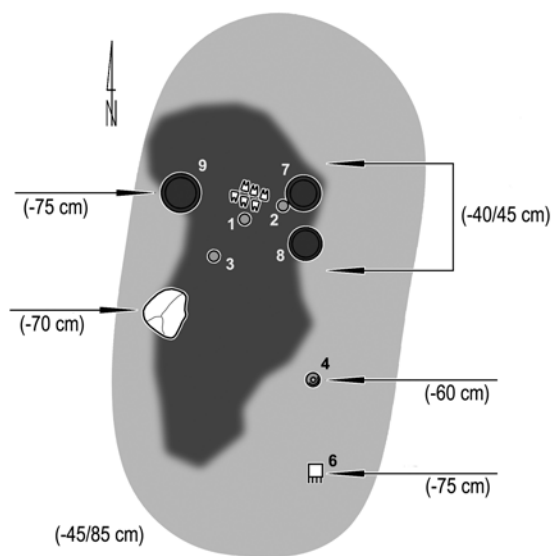

Obiekt 301

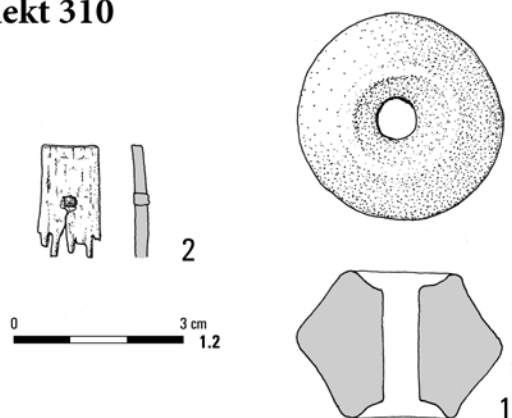

Tabl. CCIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 299: 5-7 – glina. Obiekt 301: 1 – poroże/żelazo; 2 – glina

Obiekt 302

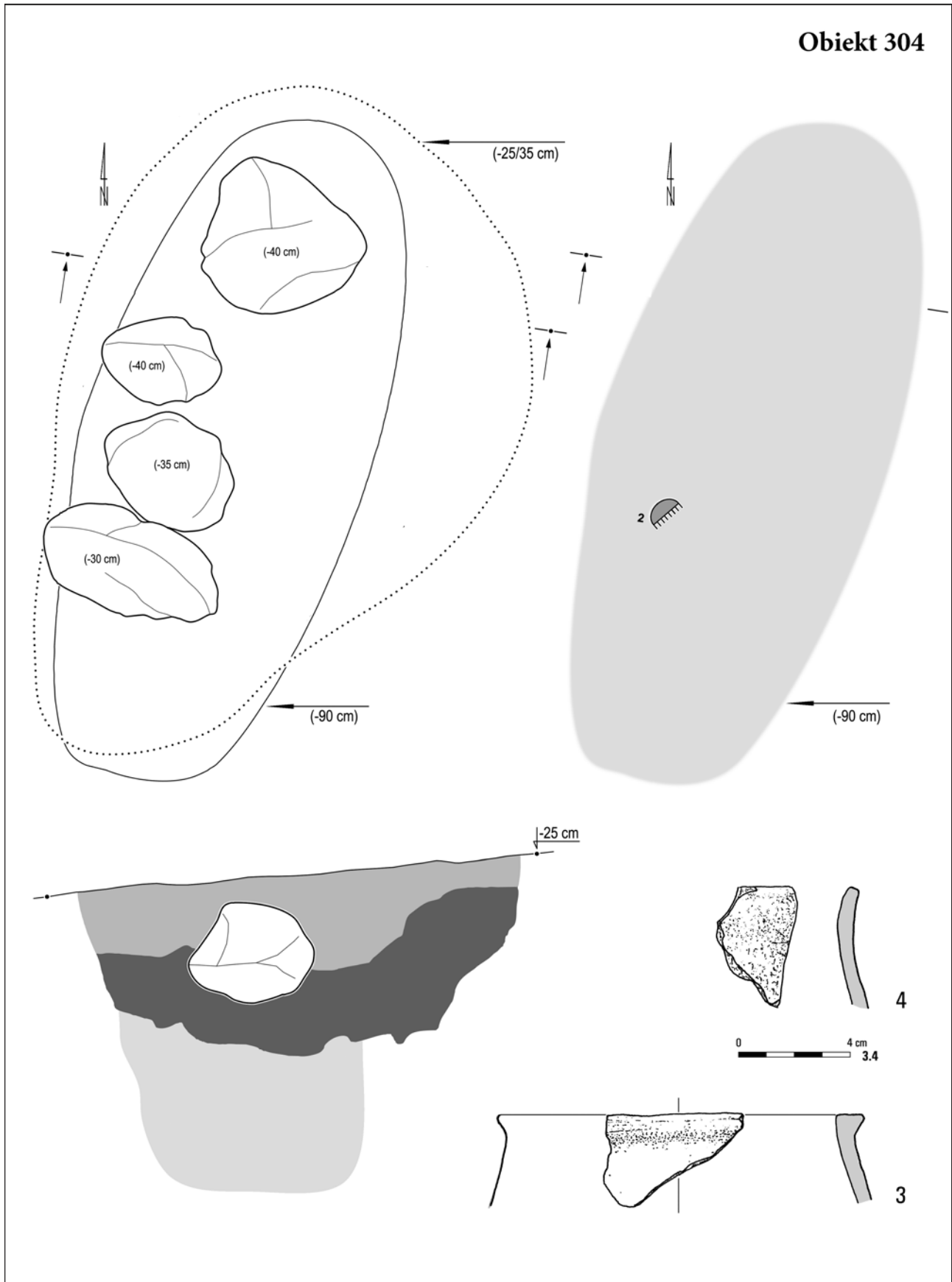

Obiekt 310

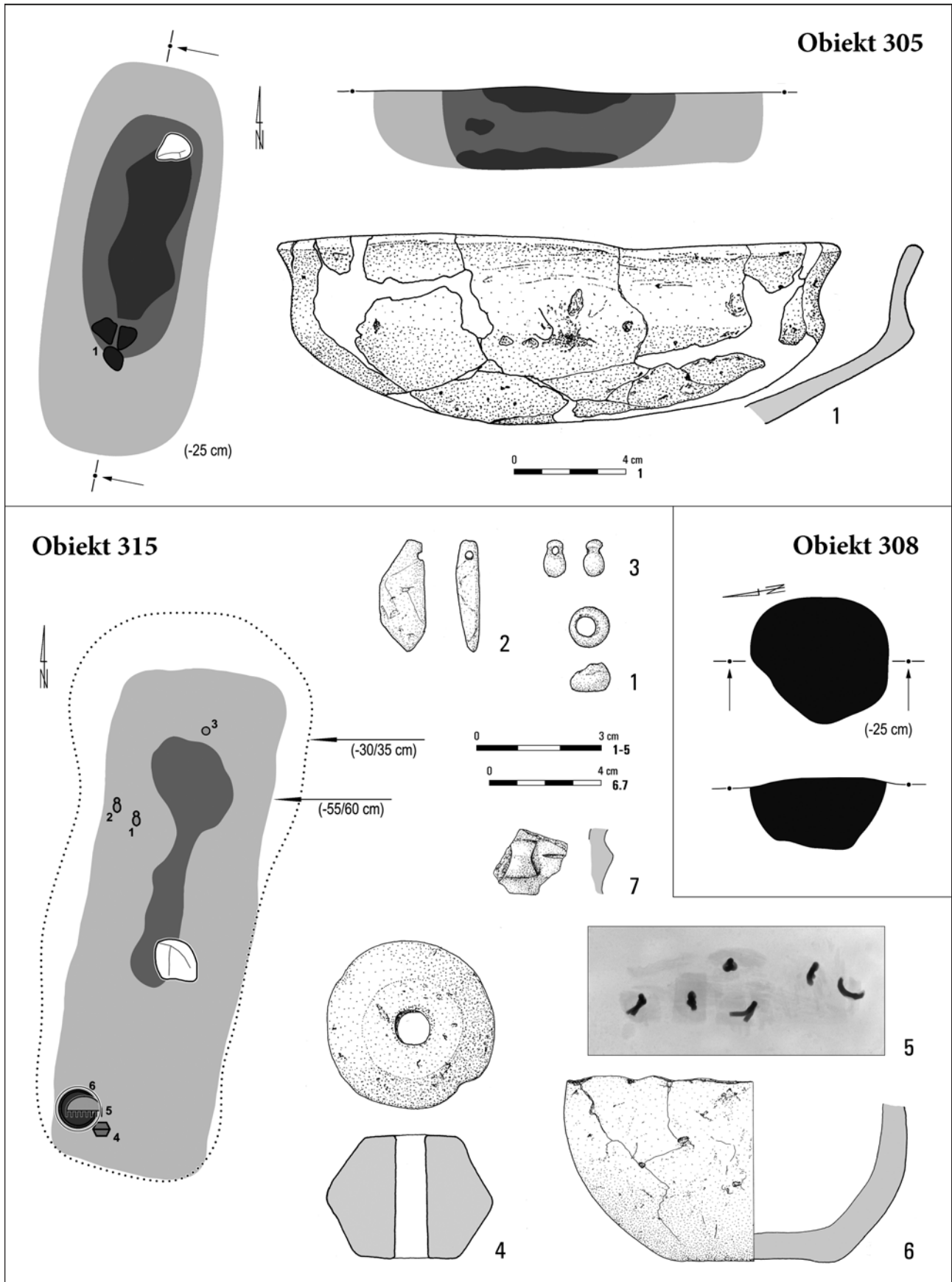
Tabl. CCV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 302: 1, 2 – szkło; 4 – bursztyn; 6 – poroże/stop miedzi; 7, 8, 10 – glina.
Obiekt 310: 1 – glina; 2 – poroże/stop miedzi

Obiekt 304

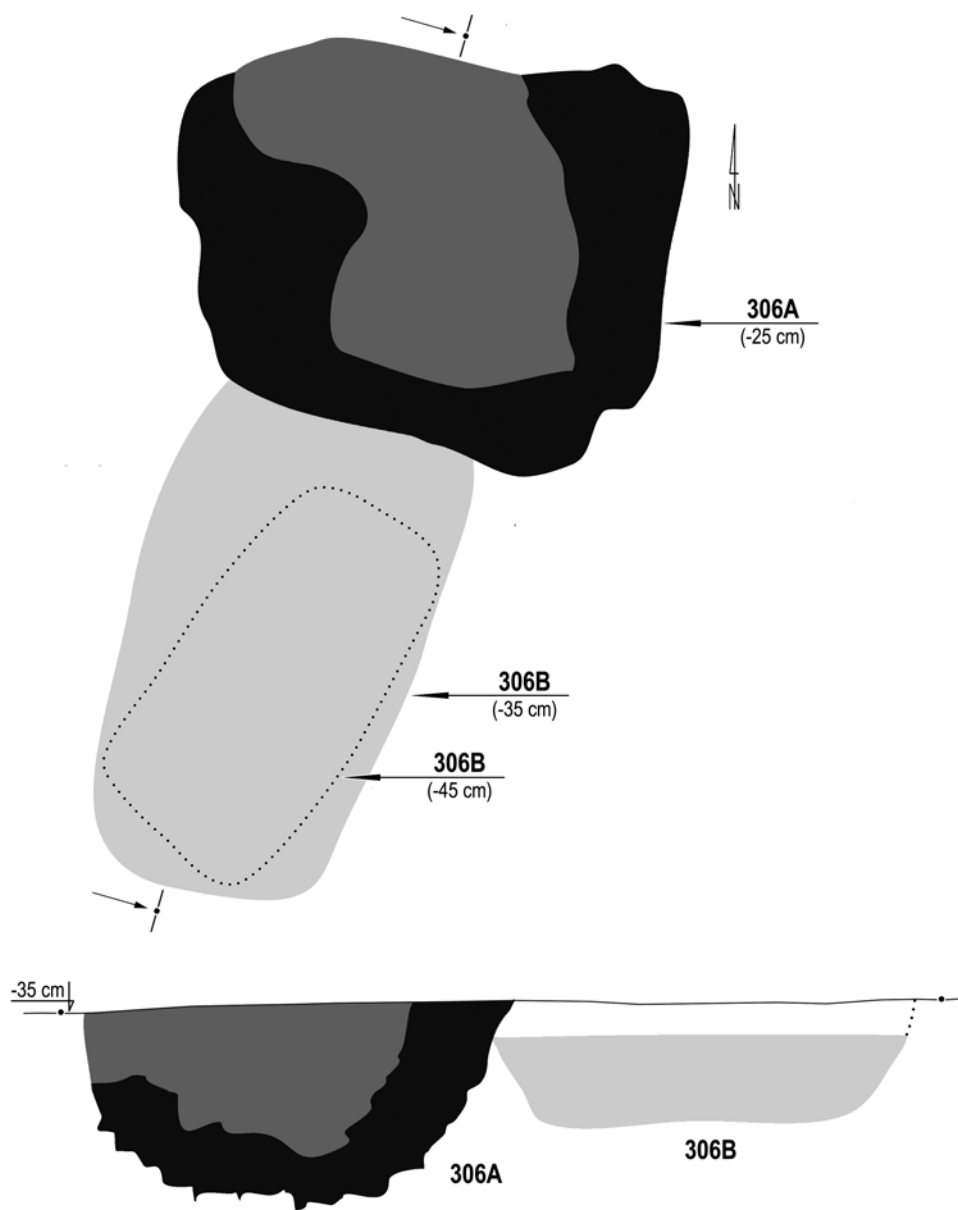
Tabl. CCVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 304: 3, 4 – glina

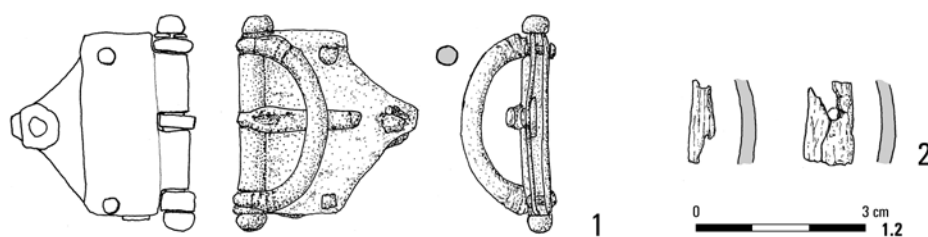

Tabl. CCVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 305: 1 – glina. Obiekt 308. Obiekt 315: 1 – szkło; 2, 3 – bursztyn; 4, 6, 7 – glina; 5 – poroże/stop miedzi

Obiekty 306A i 306B

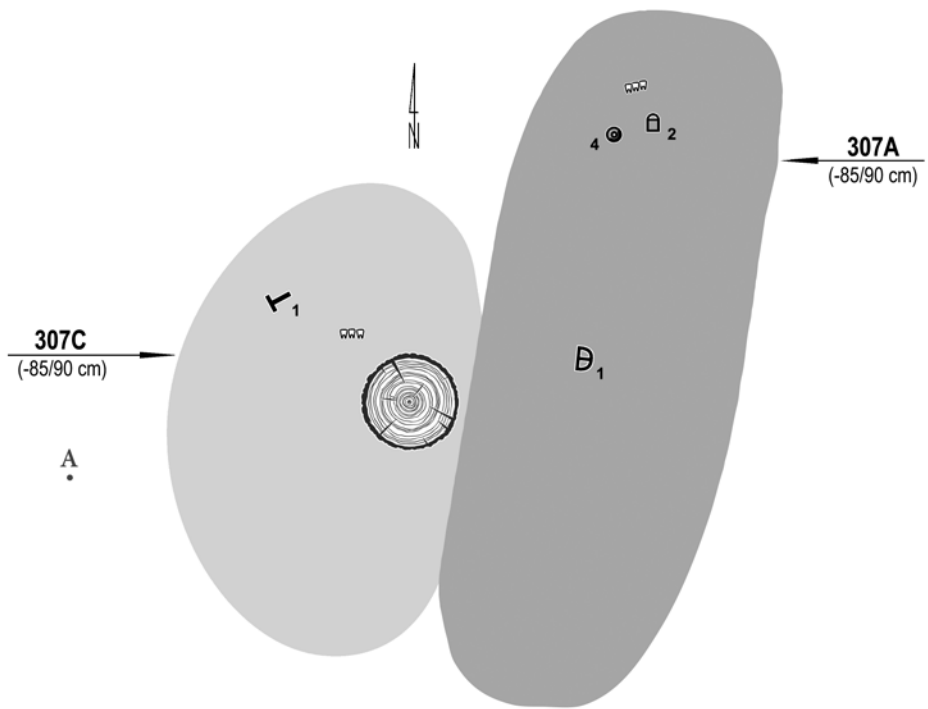
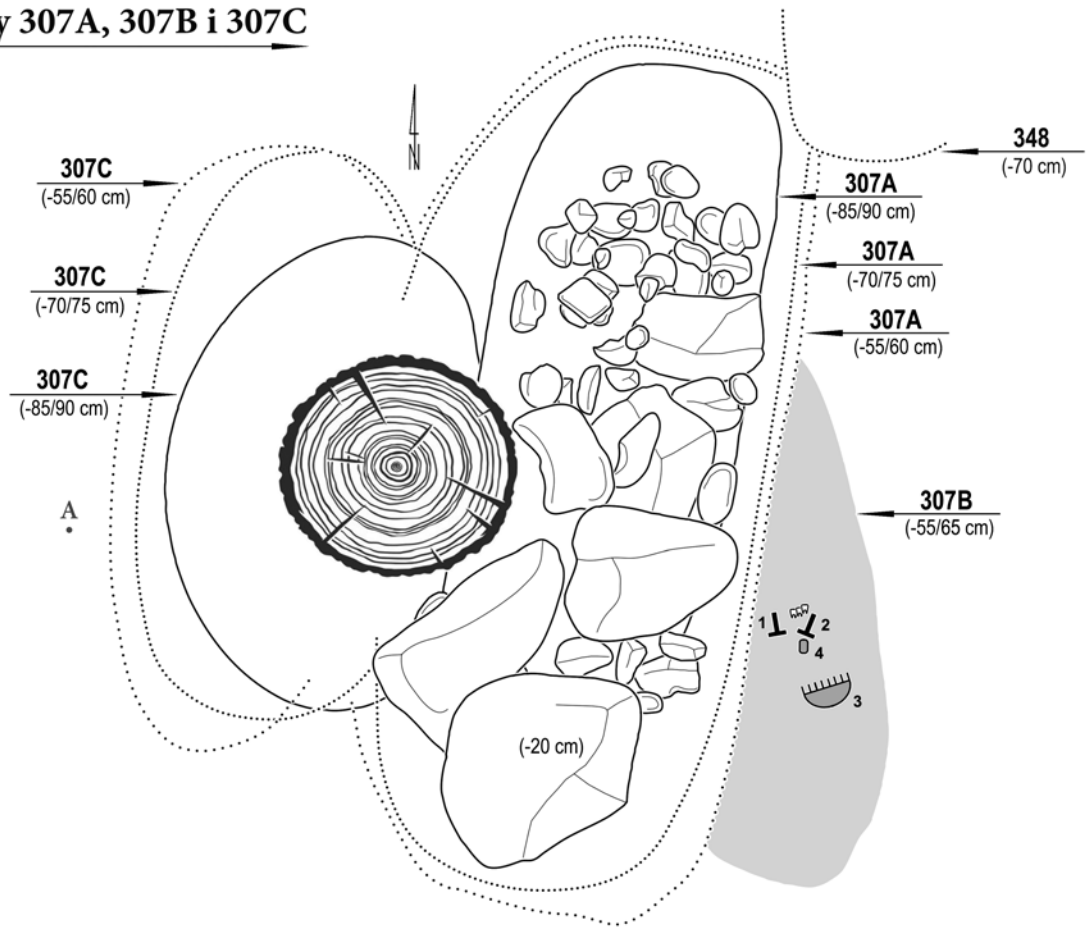

Obiekt 306A

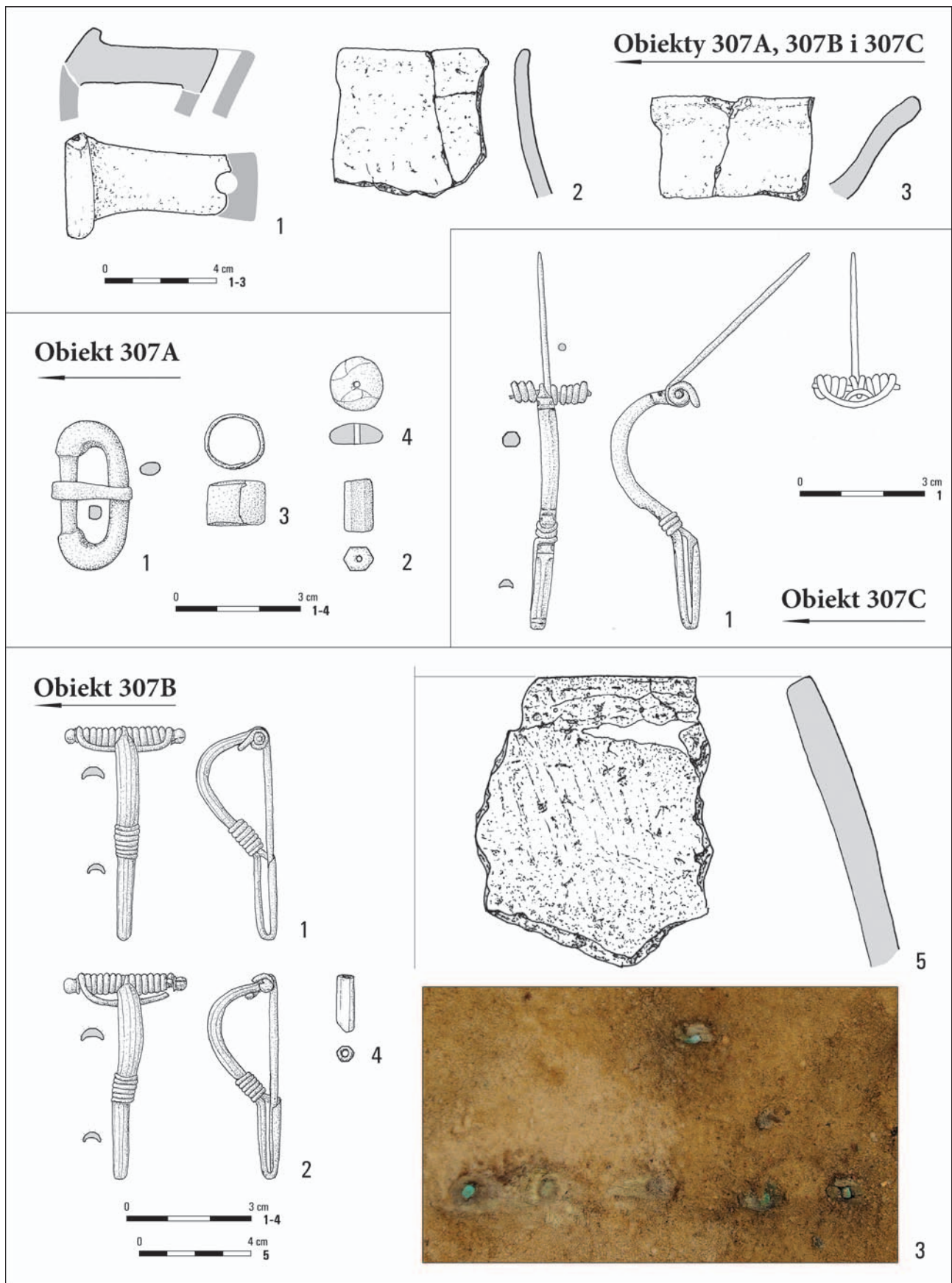

Tabl. CCVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 306A i 306B. Obiekt 306A: 1 – stop miedzi; 2 – poroże

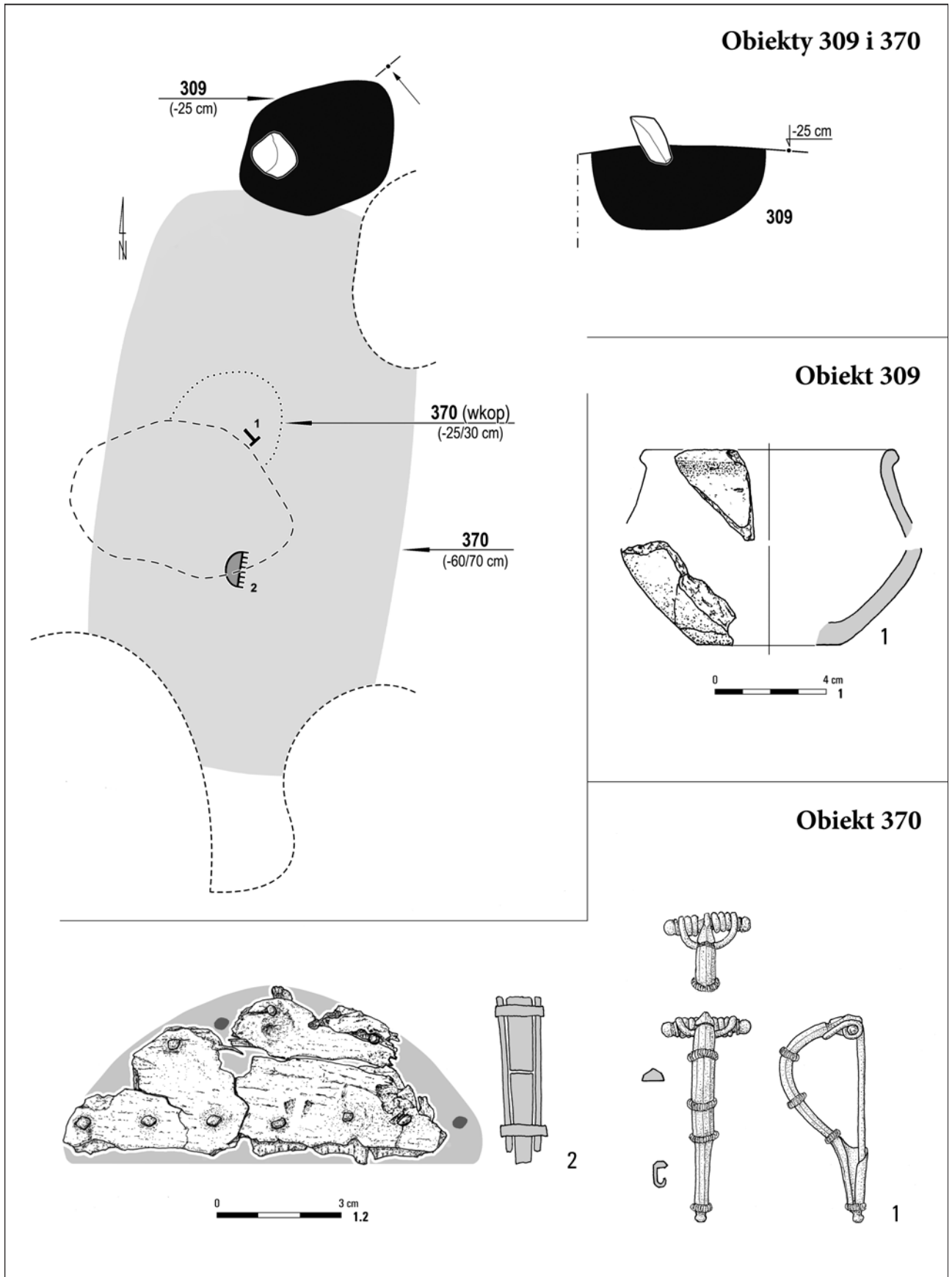
Obiekty 307A, 307B i 307C

Tabl. CCIX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 307A, 307B i 307C

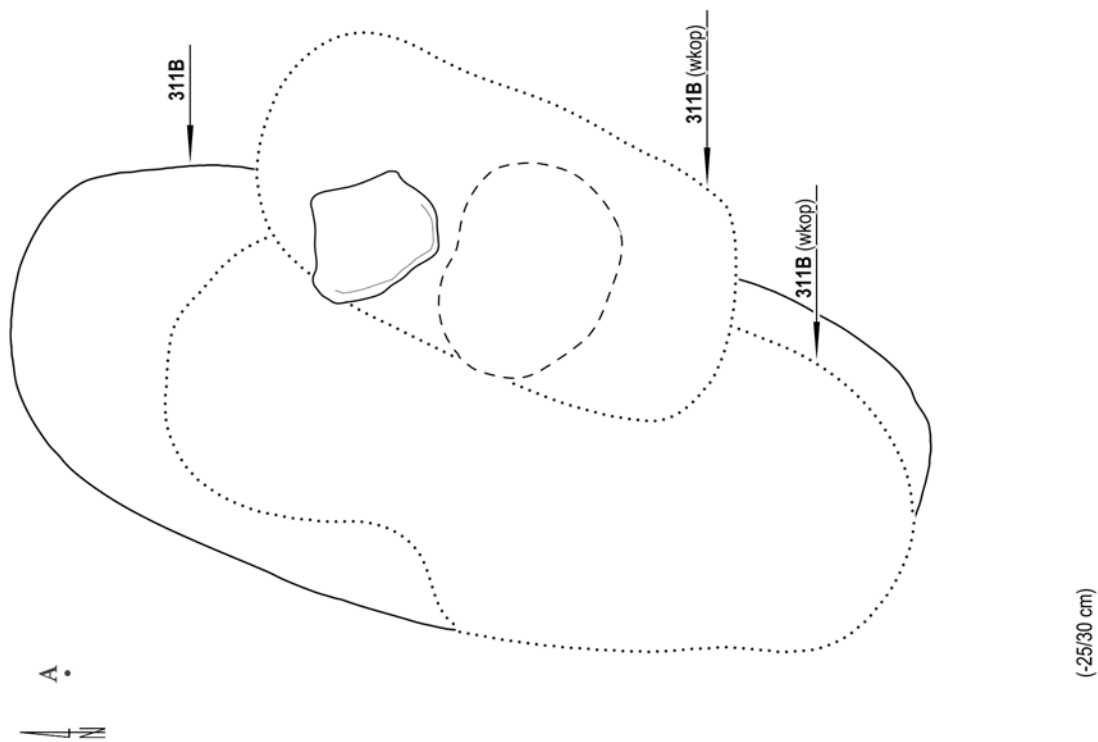
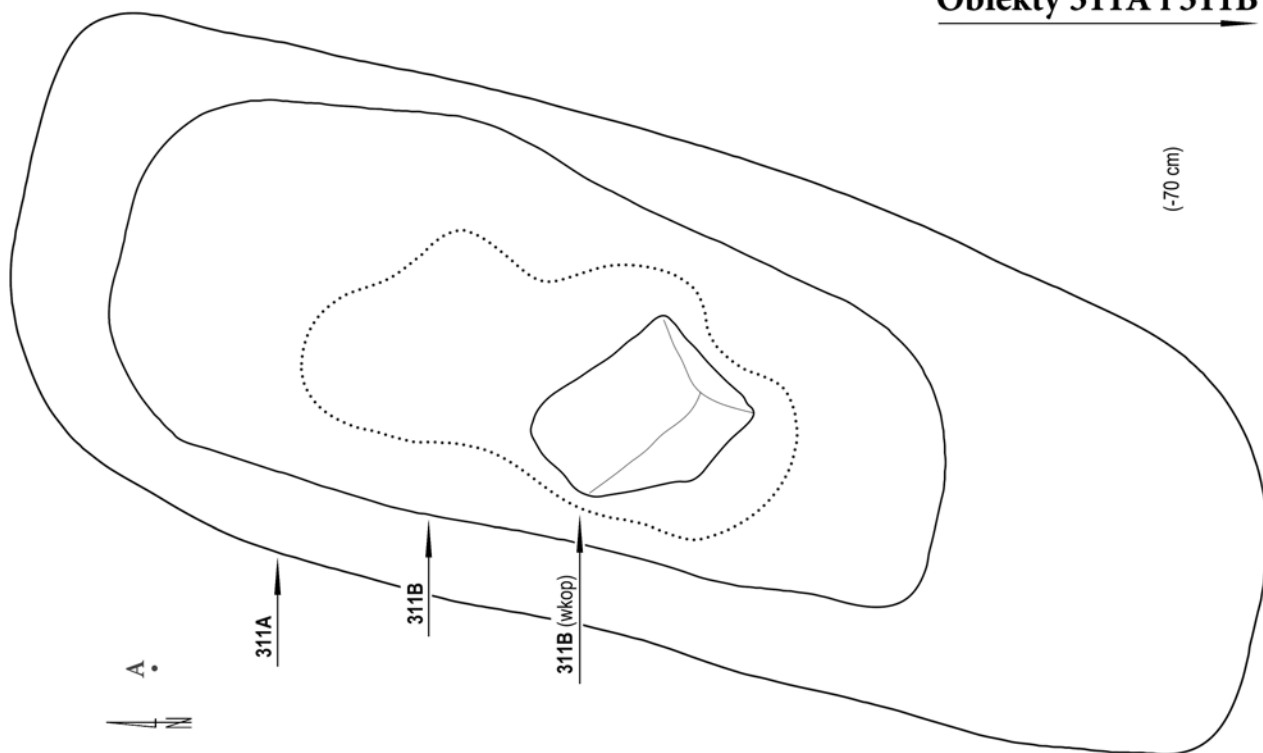

Tabl. CCX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 307A–307C: 1–3 – glina. Obiekt 307A: 1 – stop miedzi; 2 – szkło; 3 – srebro; 4 – bursztyn. Obiekt 307B: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 4 – szkło; 5 – glina. Obiekt 307C: 1 – stop miedzi. Fot.: A. Wiśniewska (307B/3)

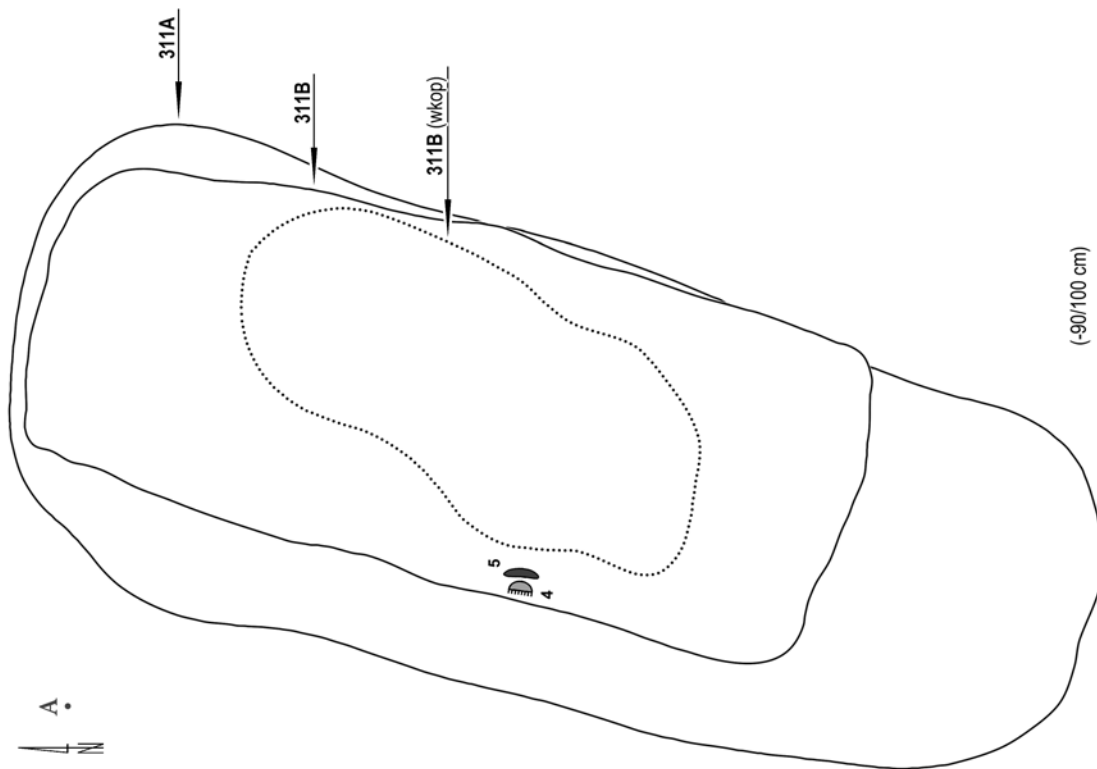
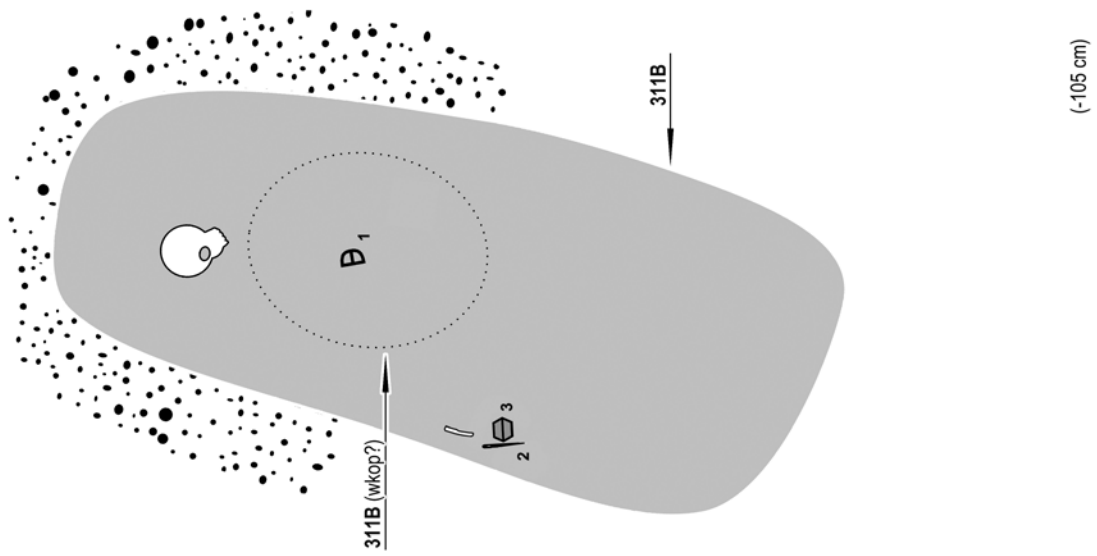
Tabl. CCXI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 309 i 370. Obiekt 309: 1 – glina. Obiekt 370: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi

Obiekty 311A i 311B

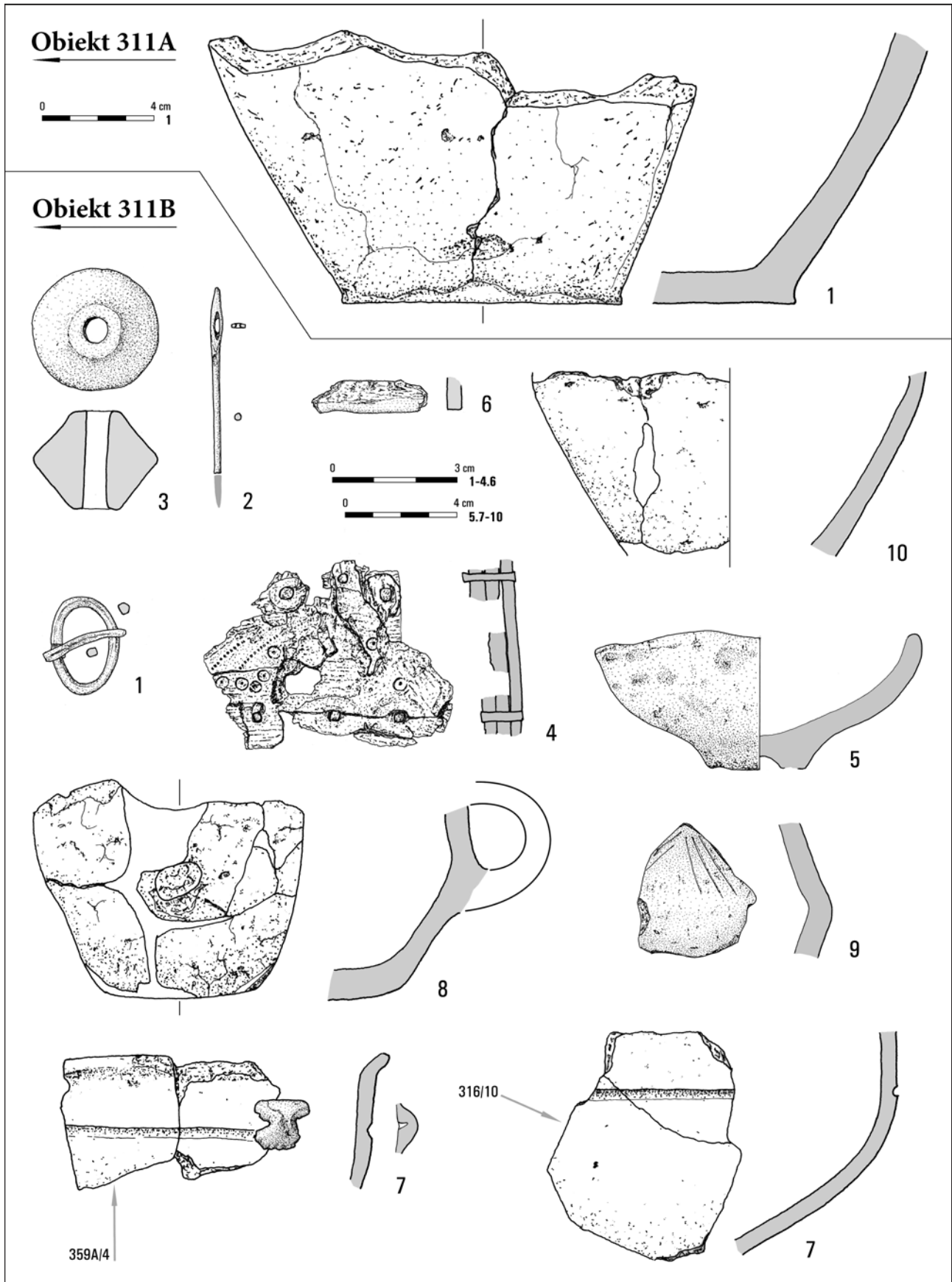

Tabl. CCXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 311A i 311B

Obiekty 311A i 311B

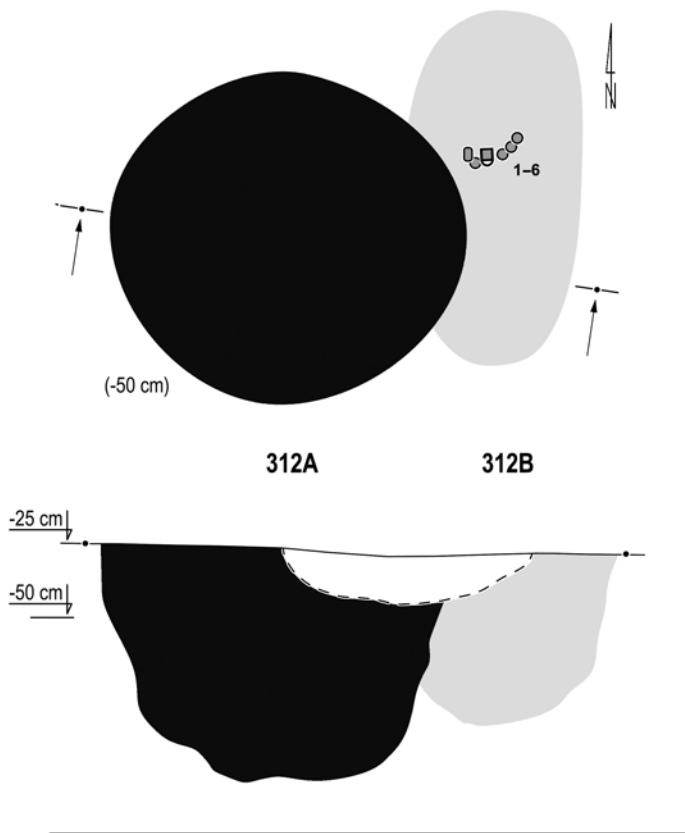
Tabl. CCXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 311A i 311B

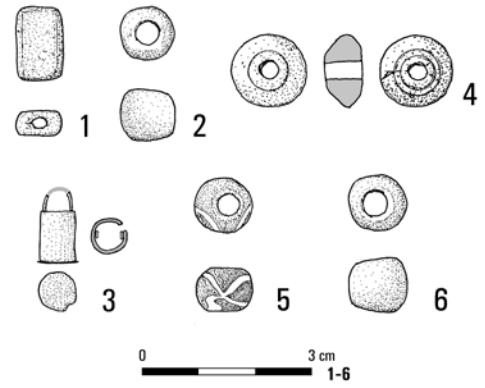
Tabl. CCXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 311A: 1 – glina. Obiekt 311B: 1, 2 – stop miedzi; 3, 5, 7-10 – glina; 4 – poroże/stop miedzi; 6 – poroże

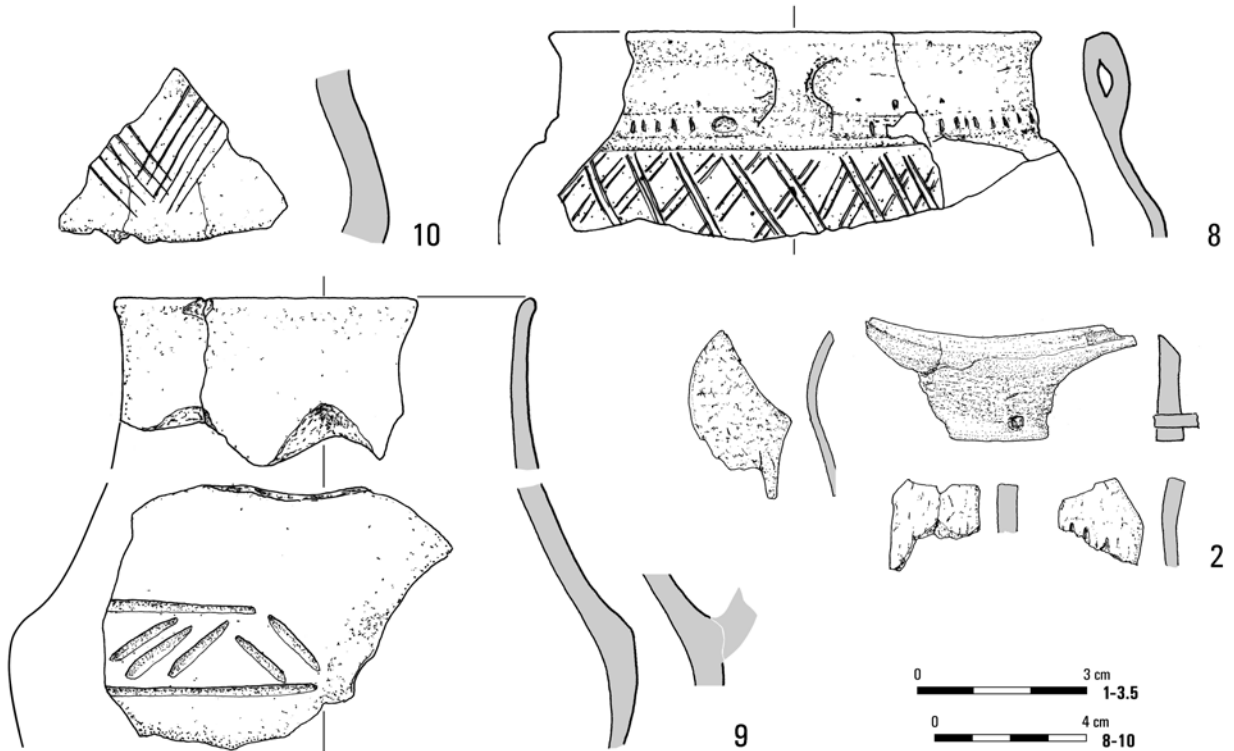
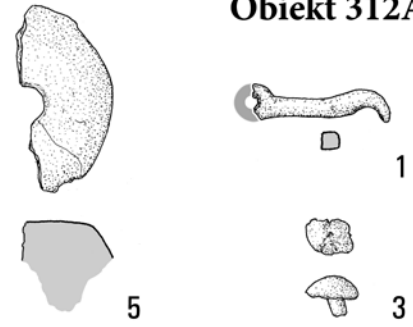
Obiekty 312A i 312B

Obiekt 312B

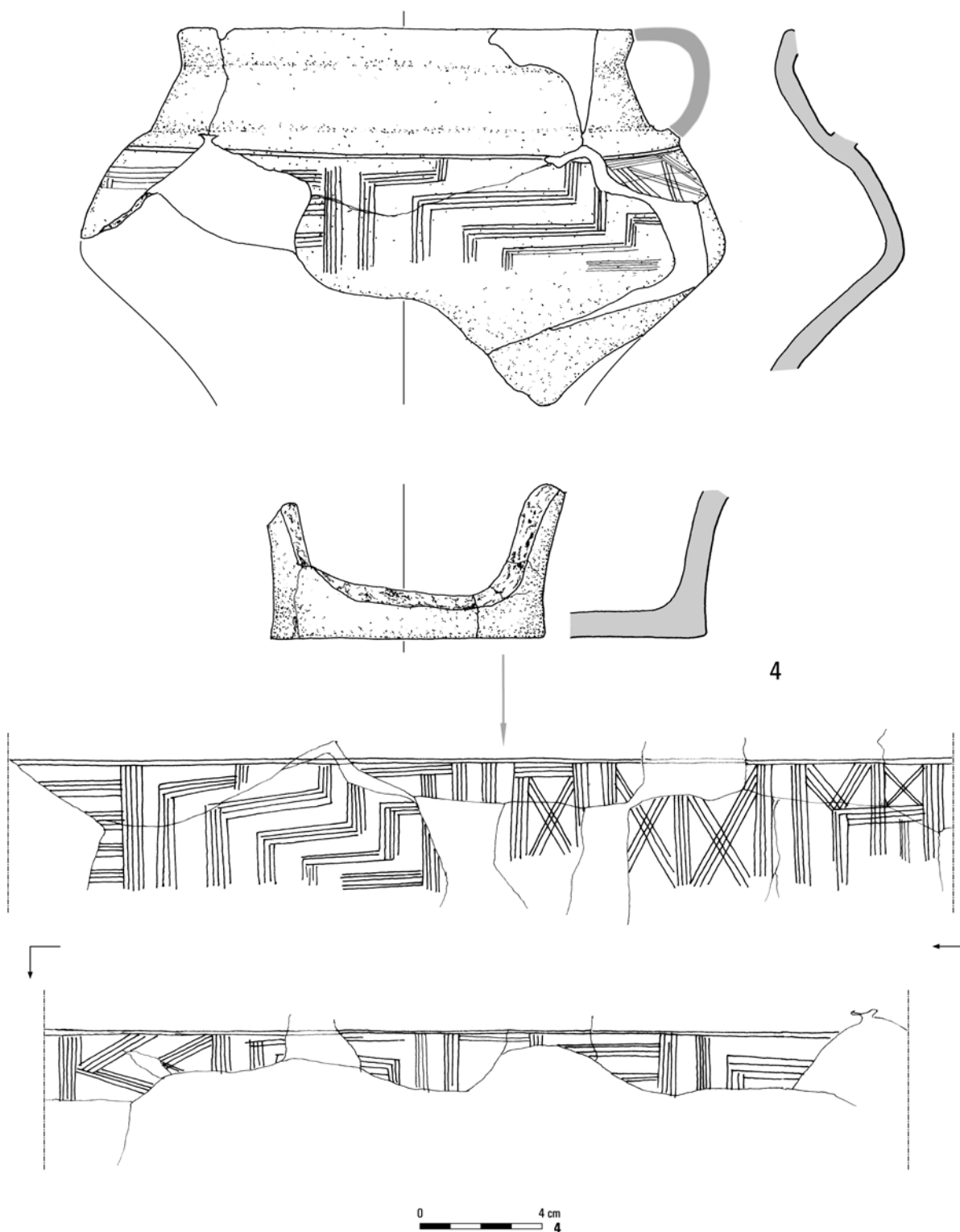

Obiekt 312A

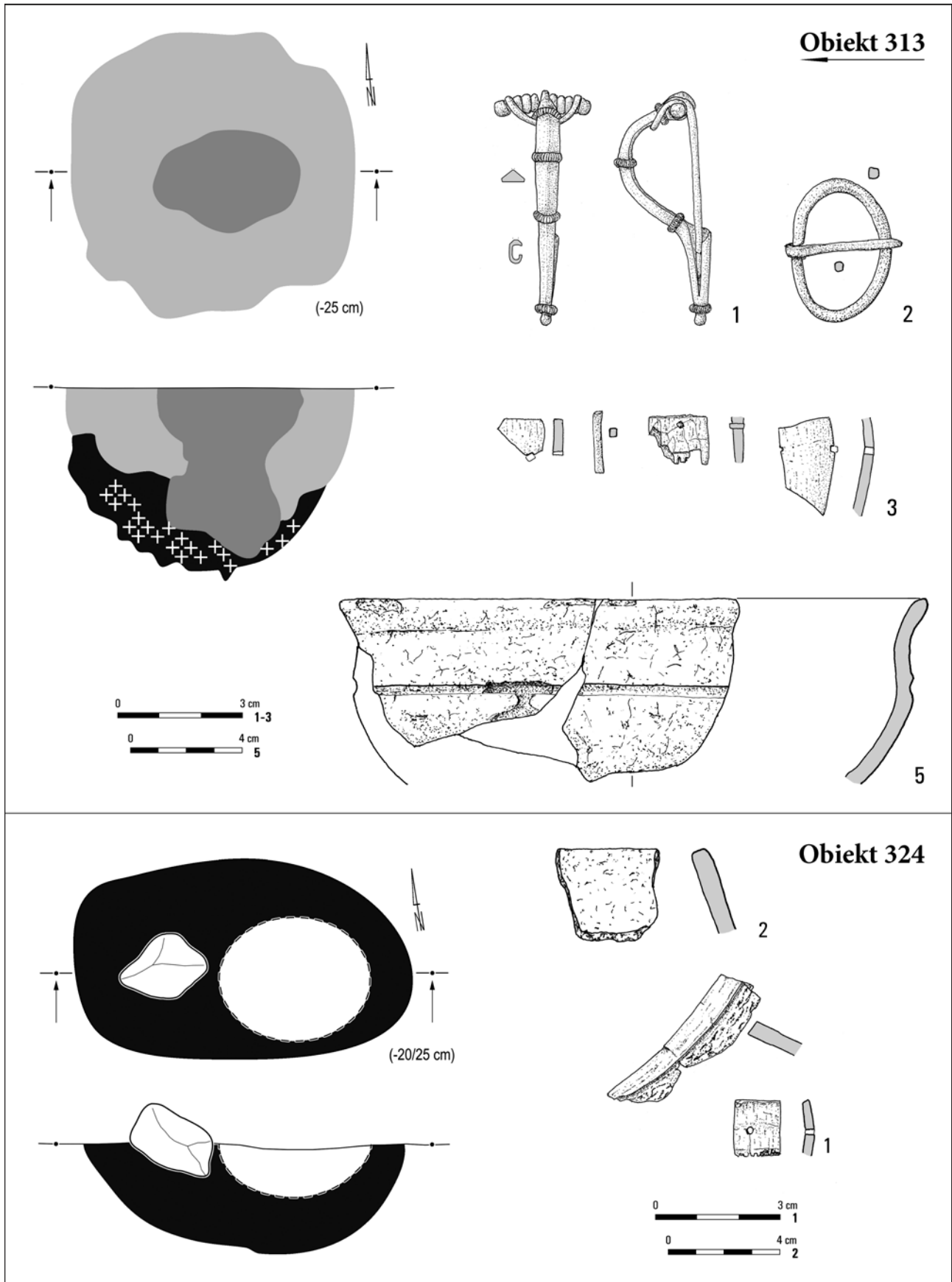

Tabl. CCXV. Jartypory, stan. 2. Obiekty 312A i 312B. Obiekt 312A: 1, 3 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 5, 8–10 – glina.
 Obiekt 312B: 1, 2, 5, 6 – szkło; 3 – stop miedzi; 4 – bursztyn

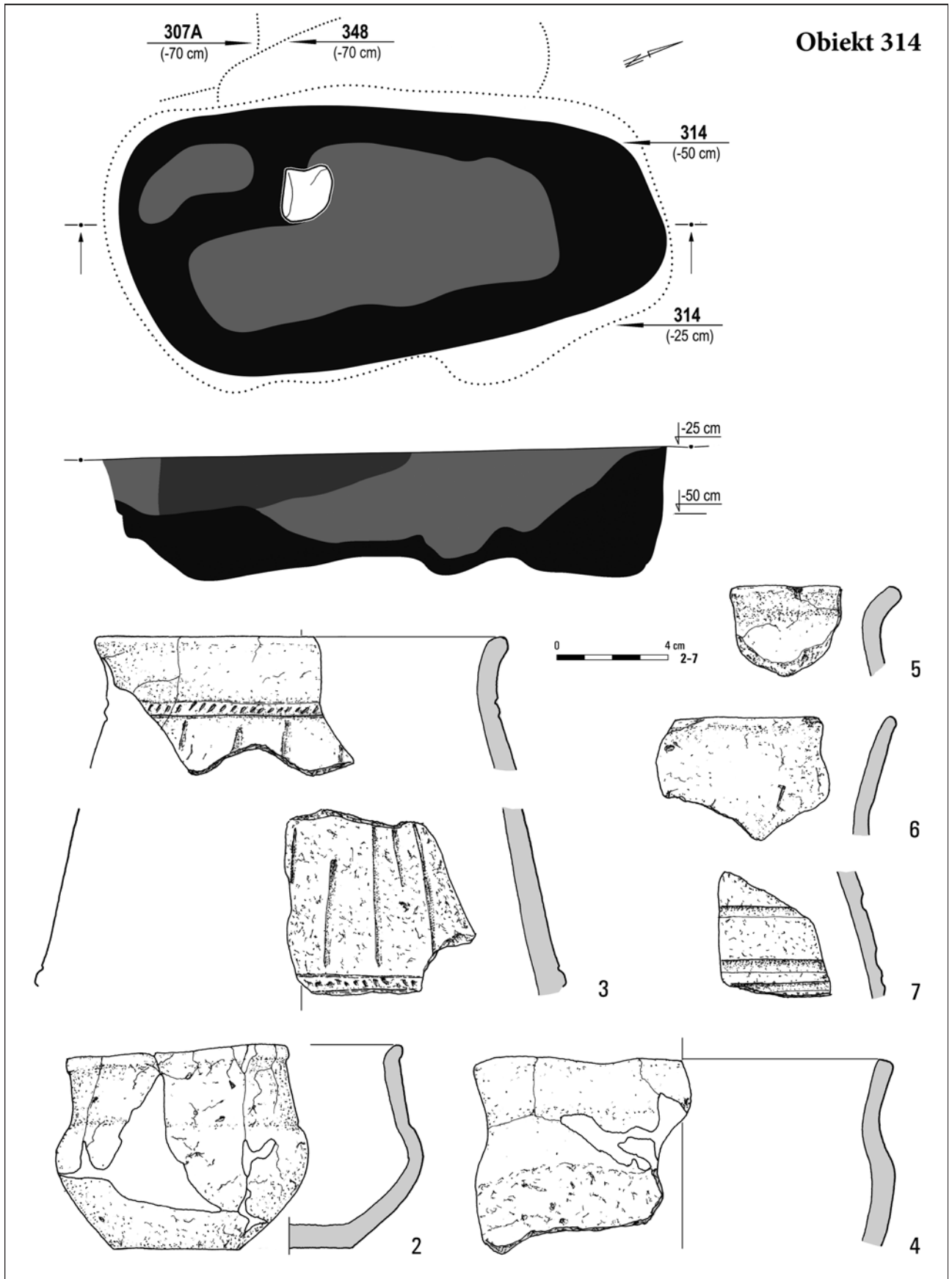
Obiekt 313

Tabl. CCXVI. Jartytory, stan. 2. Obiekt 313: 4 – glina

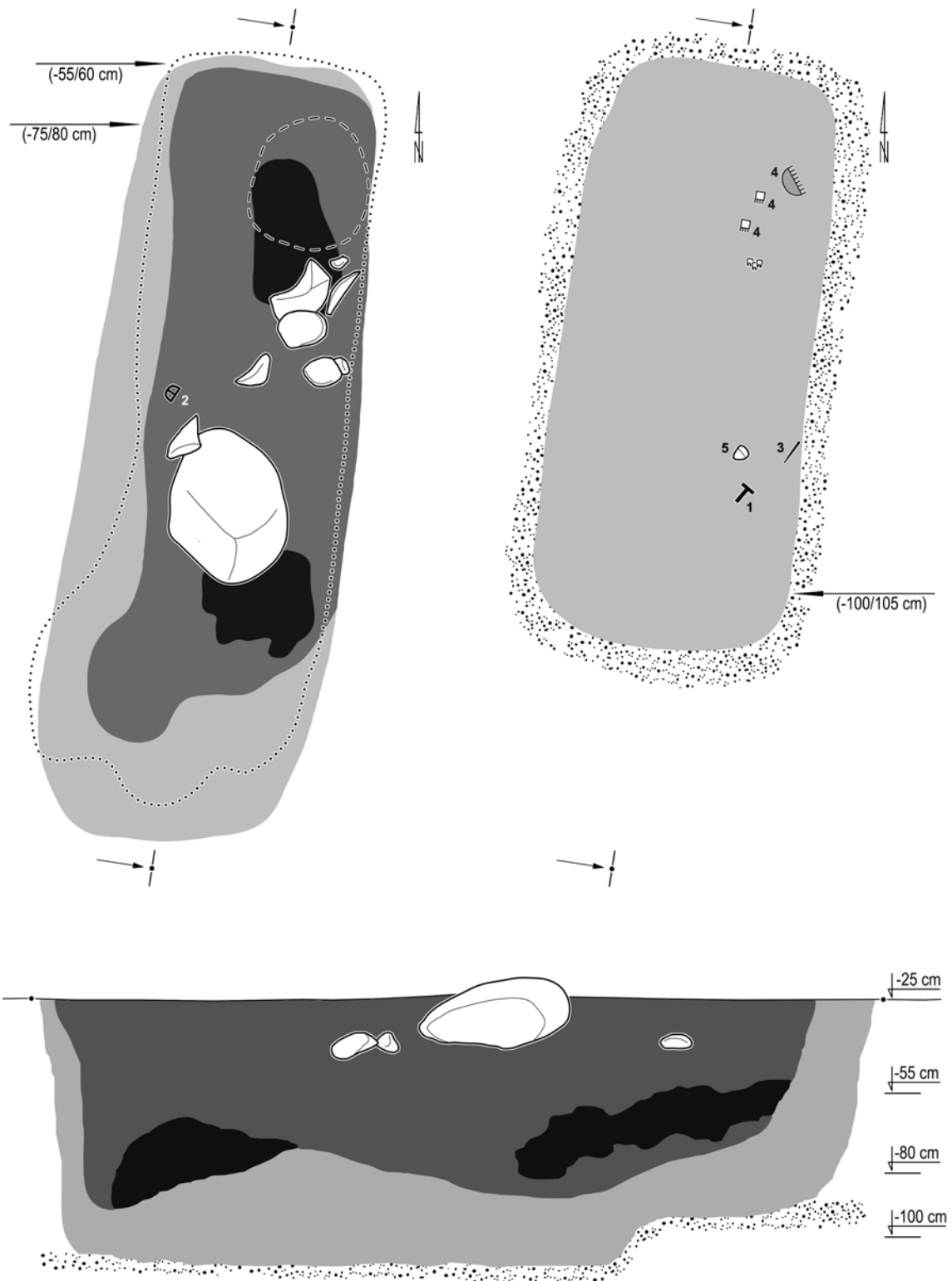

Tabl. CCXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 313: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże; 5 – glina. Obiekt 324: 1 – poroże; 2 – glina

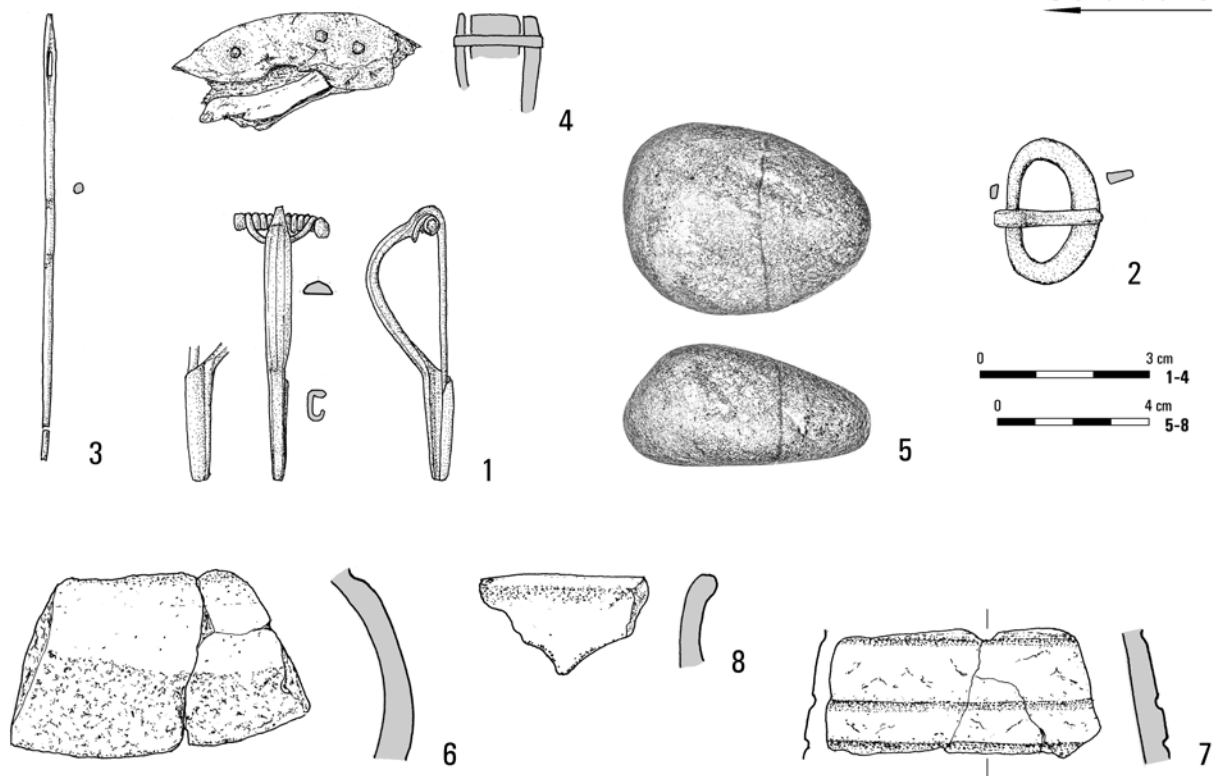
Tabl. CCXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 314: 2-7 – glina

Obiekt 316

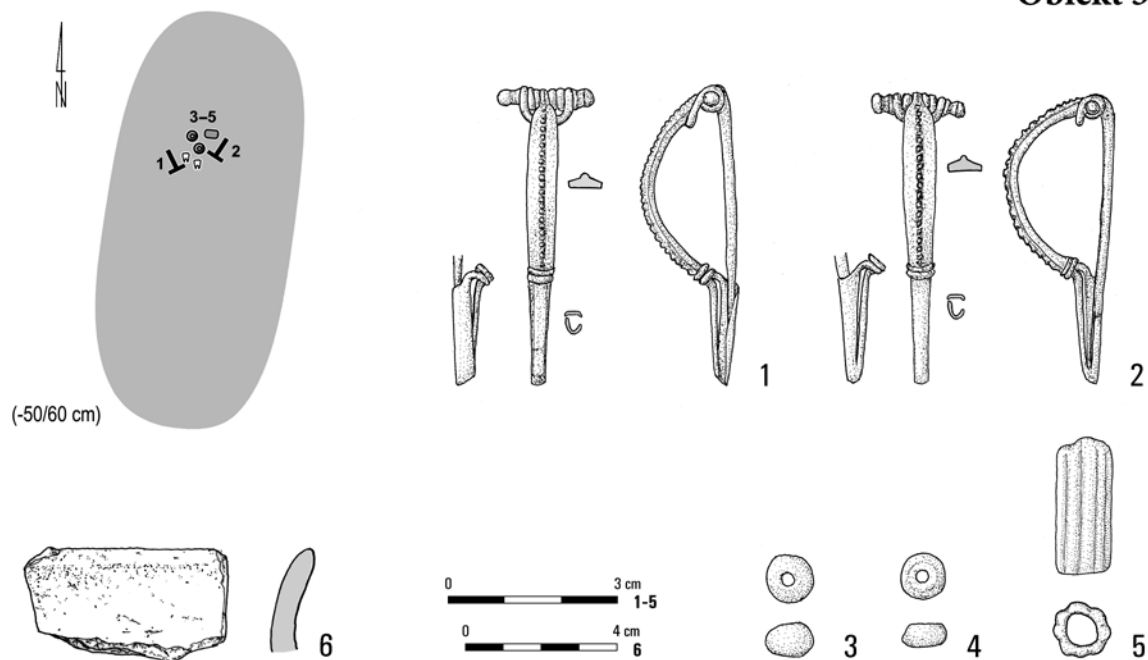

Tabl. CCXIX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 316

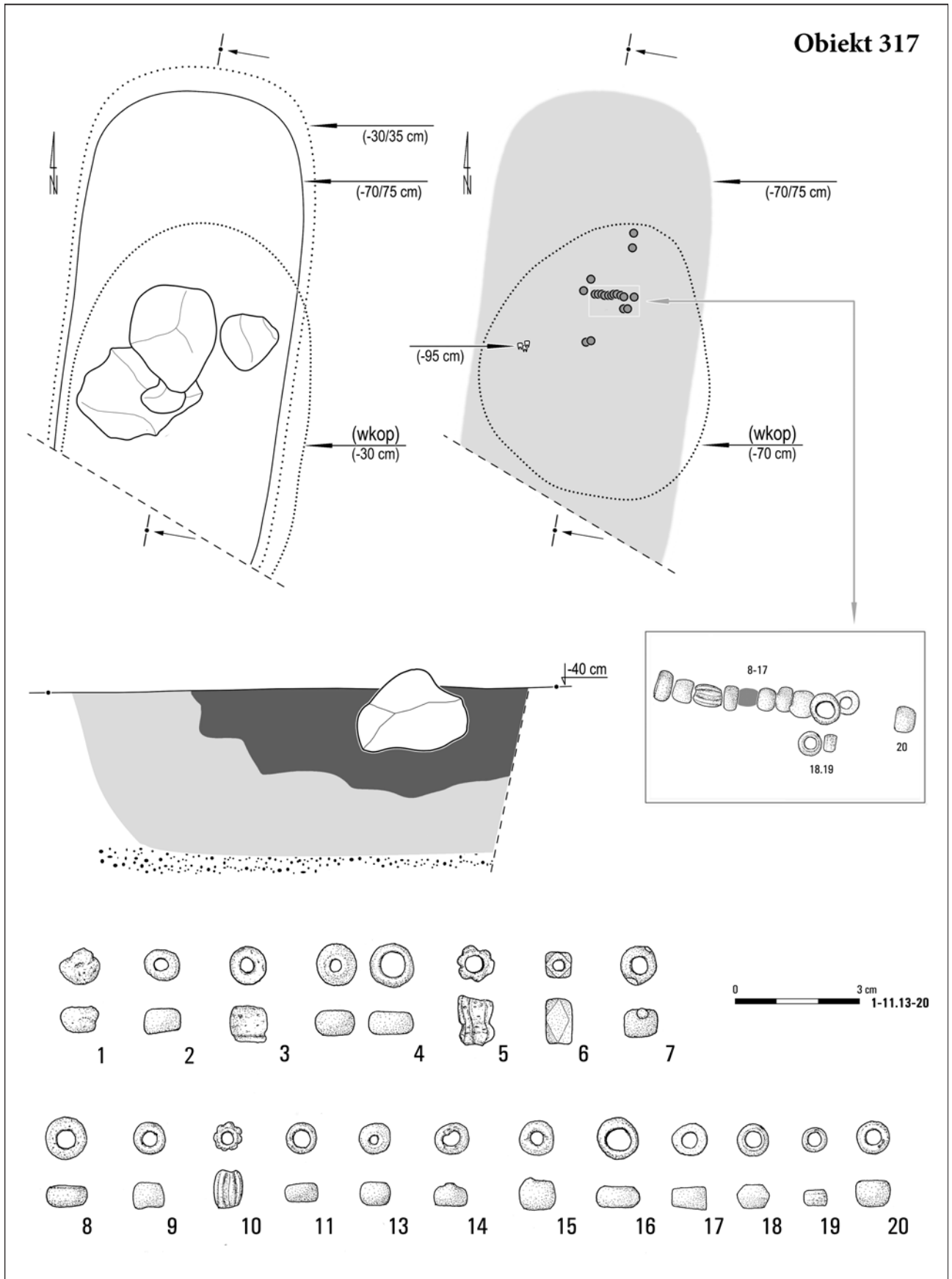
Obiekt 316

Obiekt 318

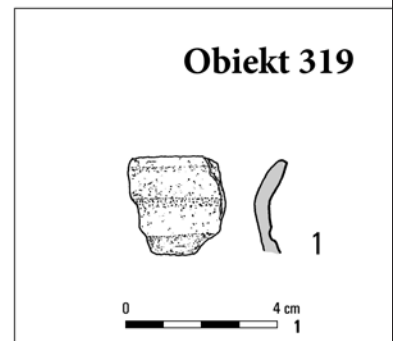
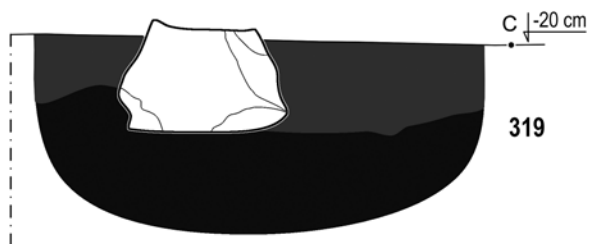
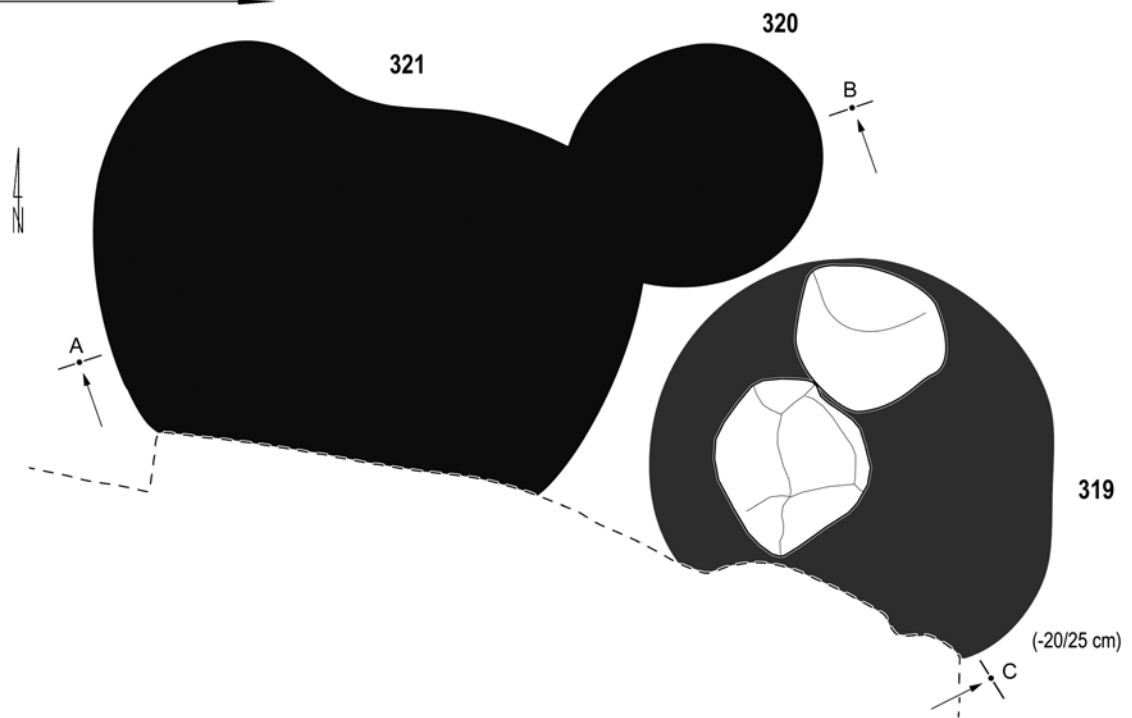

Tabl. CCXX. Jartytory, stan. 2. Obiekt 316: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi; 5 – kamień; 6-8 – glina.
 Obiekt 318: 1, 2 – stop miedzi; 3, 4 – bursztyn; 5 – szkło; 6 – glina. Rys.: J. Andrzejowski (316/5)

Tabl. CCXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 317: 1-11, 13-20 – szkło

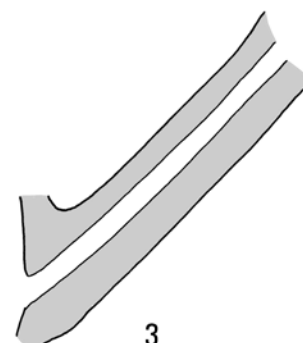
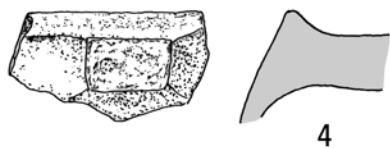
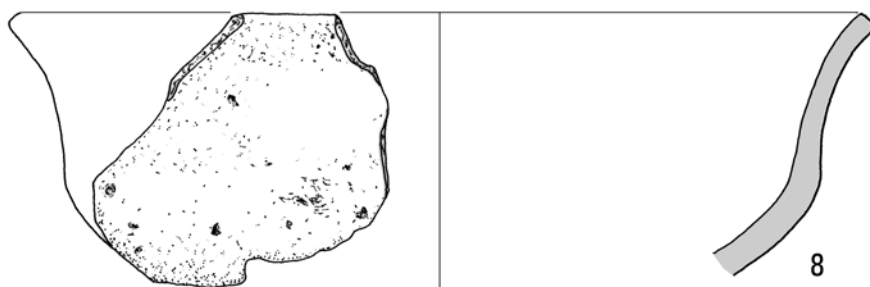
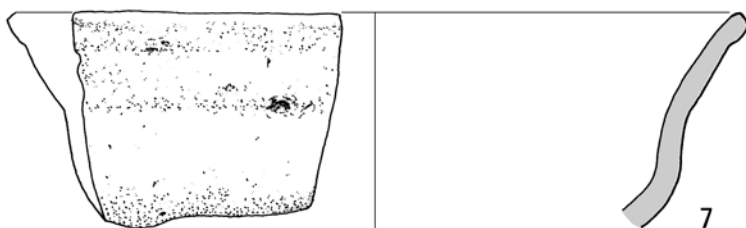
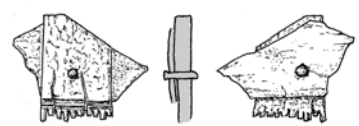
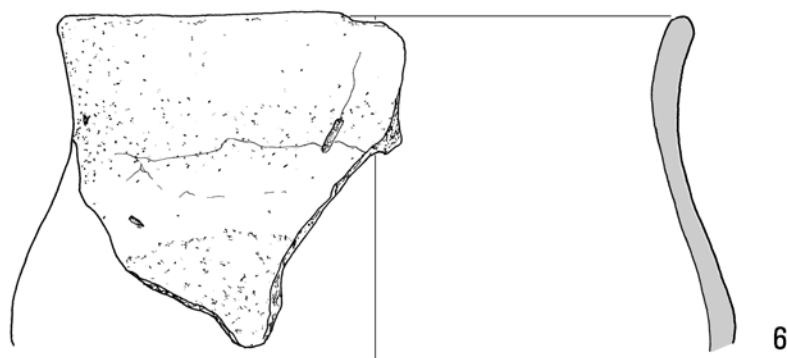
Obiekty 319, 320 i 321

Tabl. CCXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 319, 320 i 321. Obiekt 319: 1 – glina

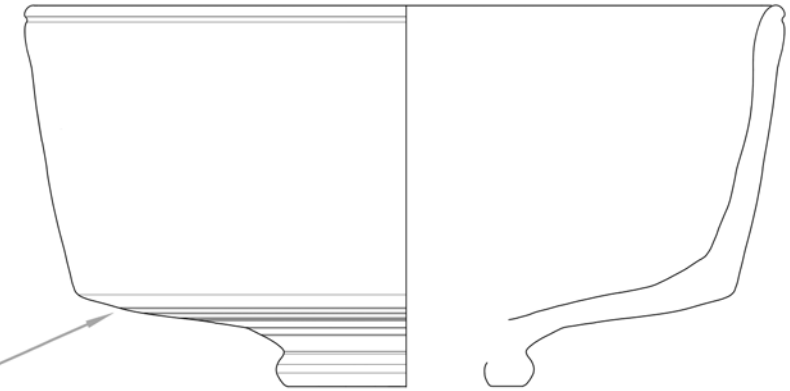
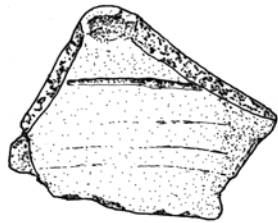

Obiekt 321

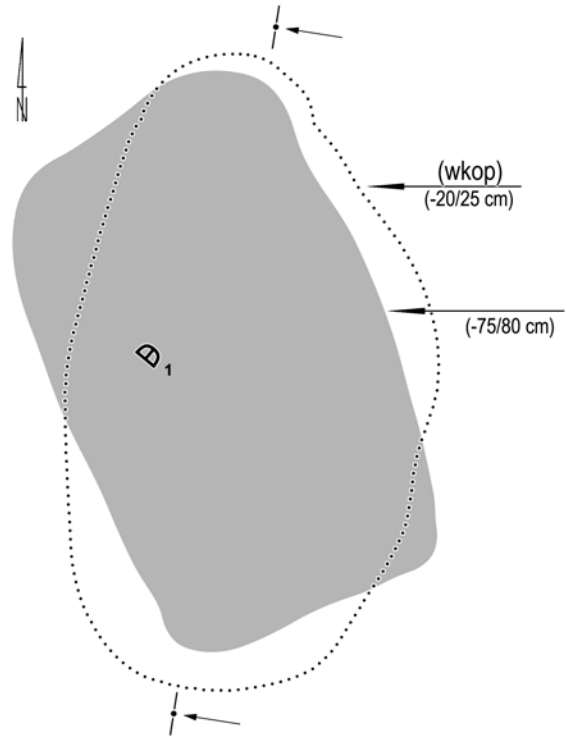
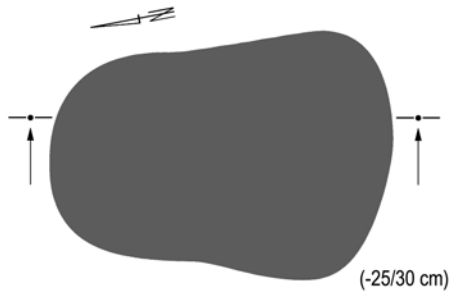

Tabl. CCXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 321: 1 – poroże/stop miedzi; 3–9 – glina

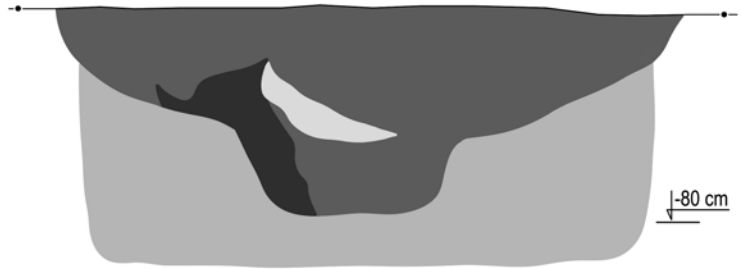
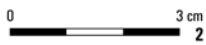
Obiekt 321

Obiekt 328

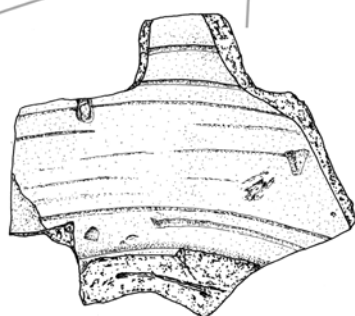
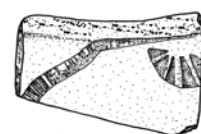
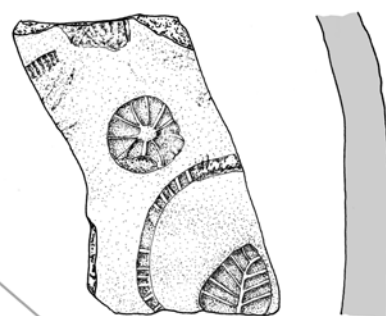
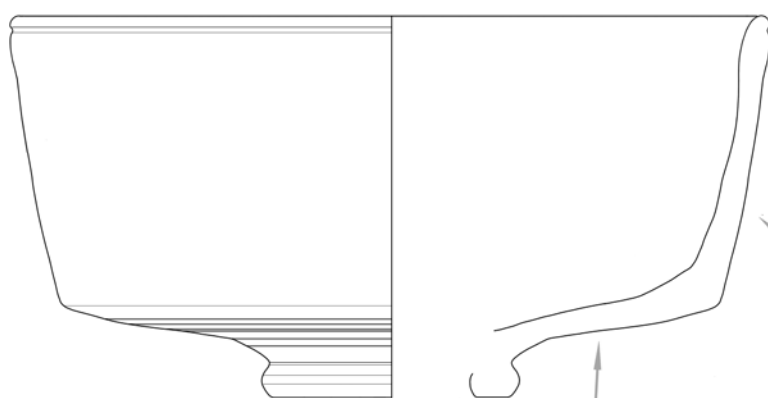
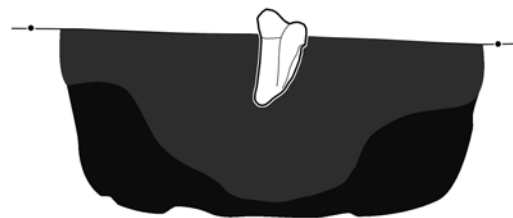
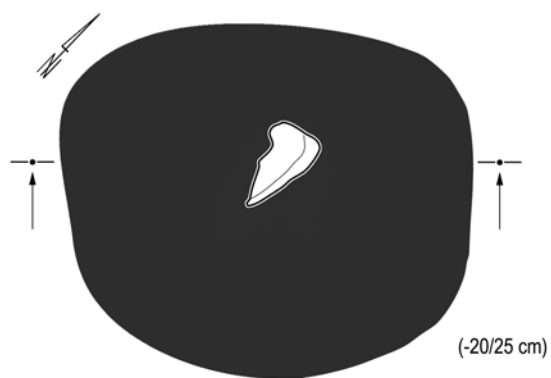

Obiekt 323

Tabl. CCXXIV. Jartypany, stan. 2. Obiekt 321: 2 – glina. Obiekt 323: 2 – stop miedzi. Obiekt 328

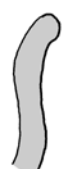
Obiekt 322

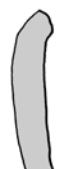
3

7

4

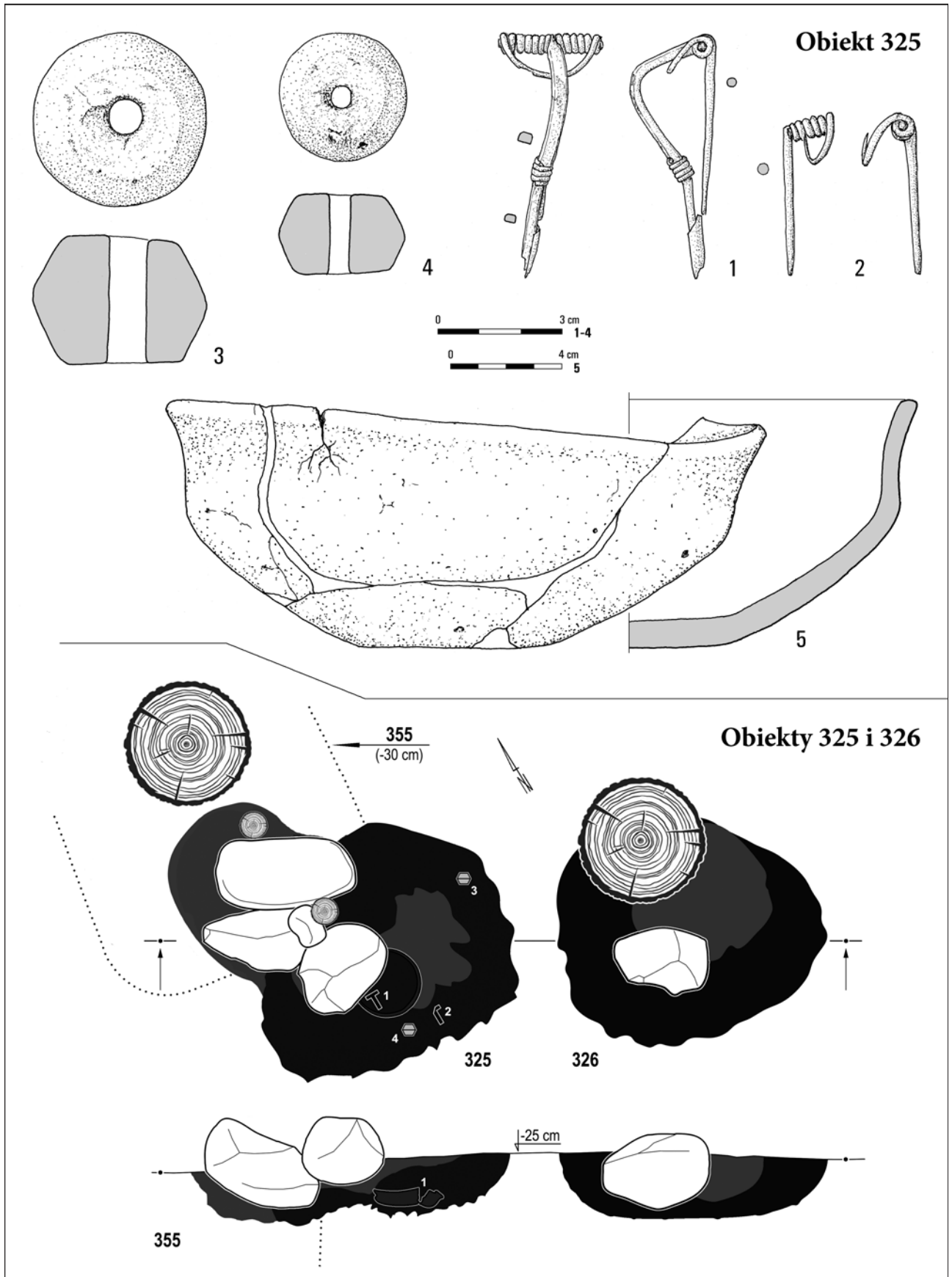

5

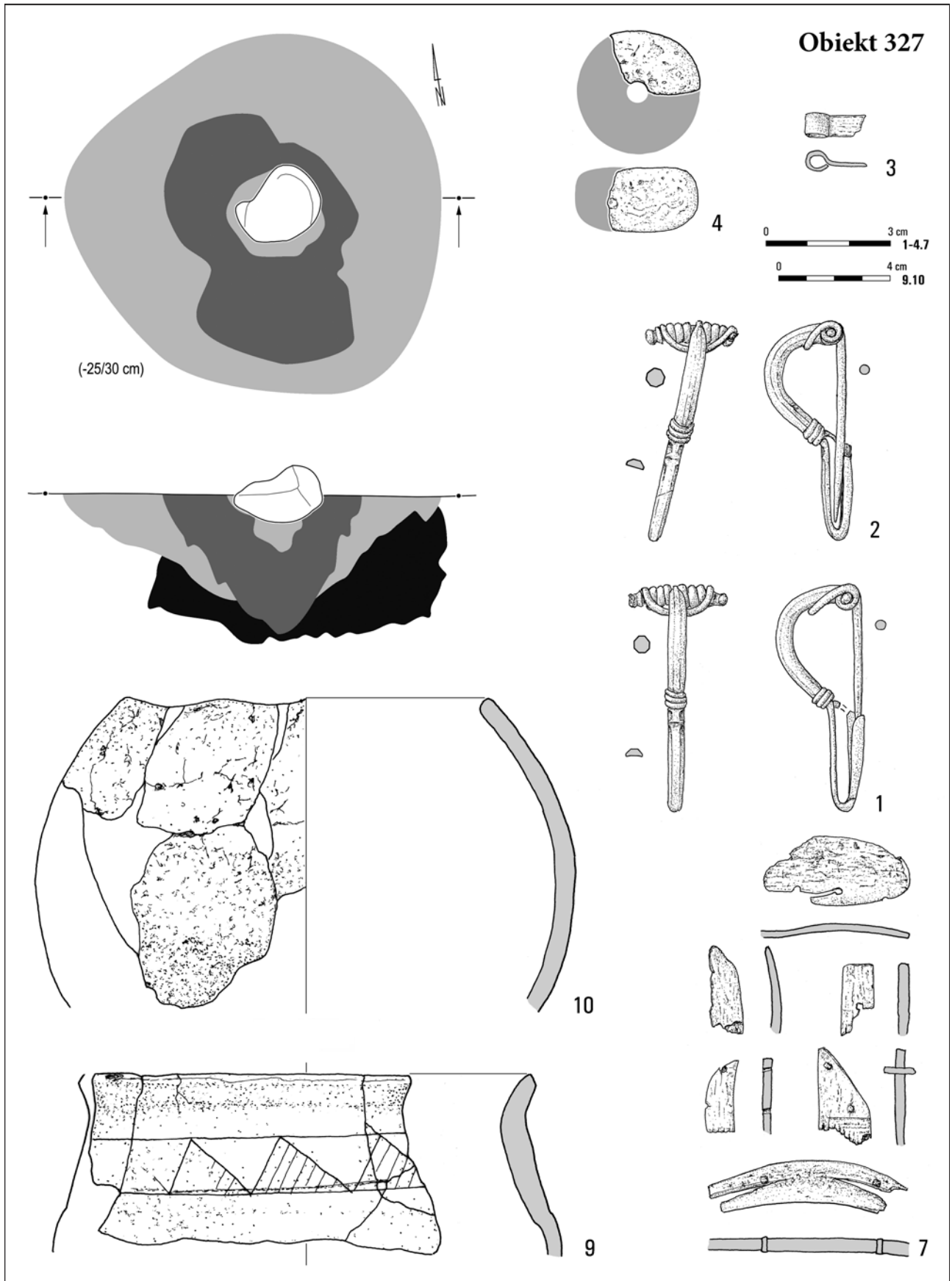

6

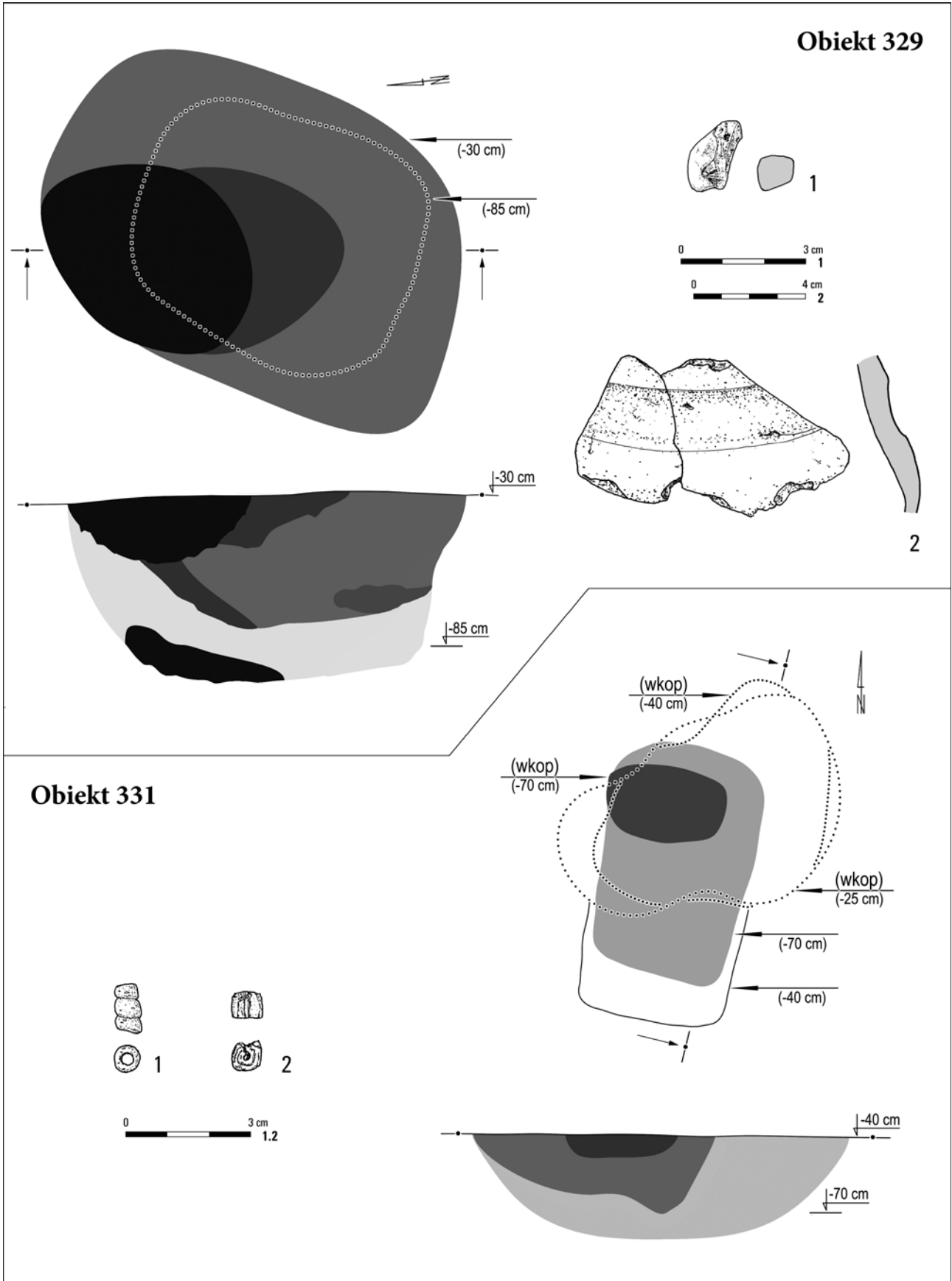
Tabl. CCXXV. Jartytory, stan. 2. Obiekt 322: 1, 3-7 - glina

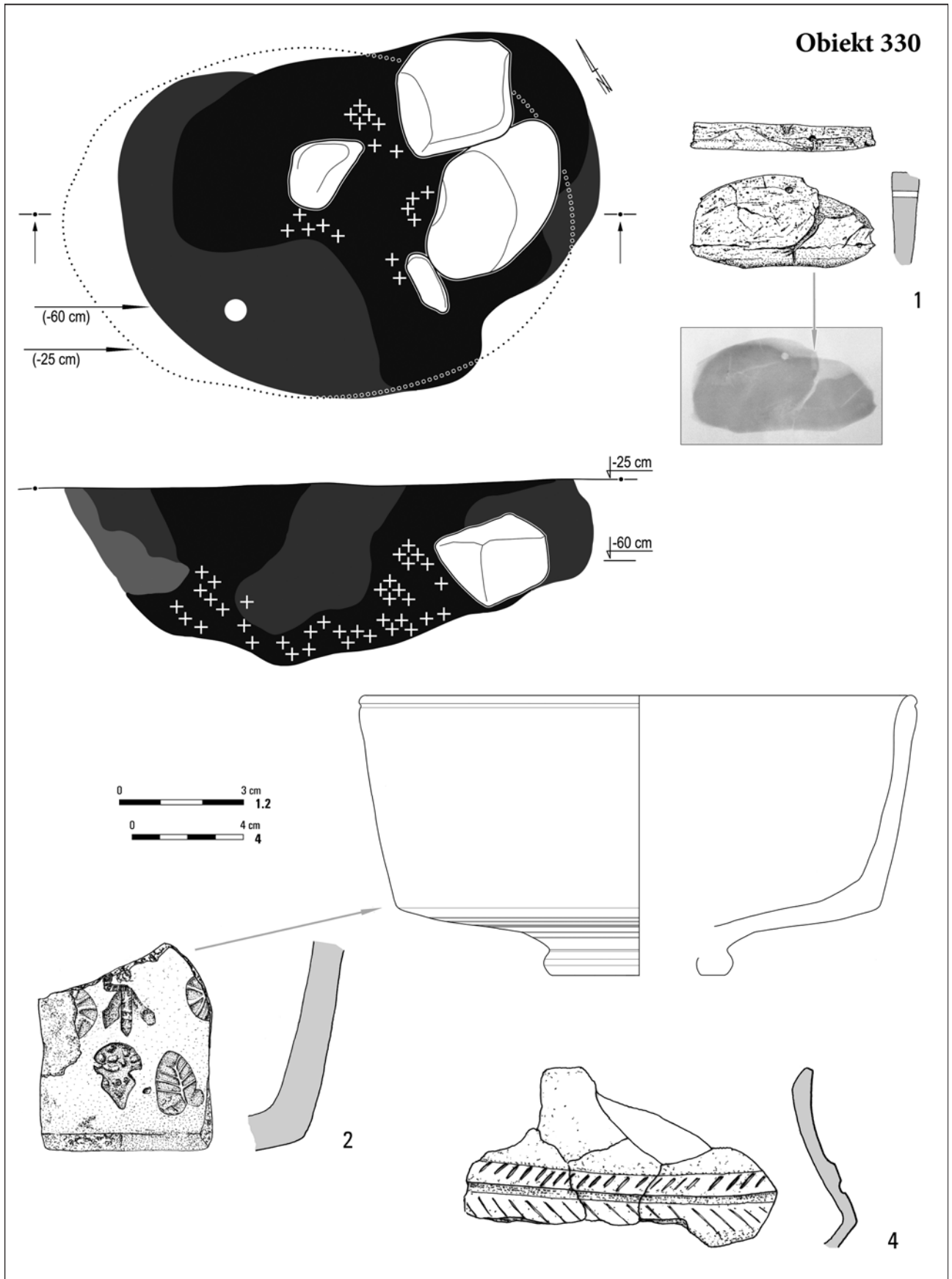
Tabl. CCXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 325 i 326. Obiekt 325: 1, 2 – stop miedzi; 3–5 – glina

Tabl. CCXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 327: 1-3 – stop miedzi; 4 – szkło; 7 – poroże/stop miedzi; 9, 10 – glina

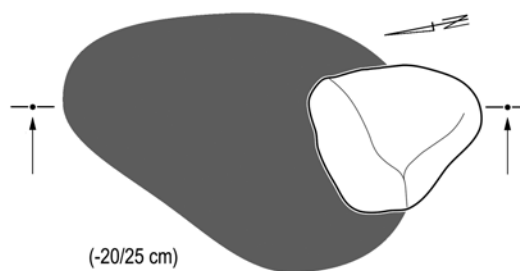
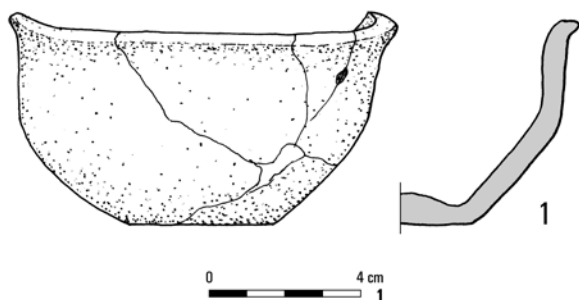

Tabl. CCXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 329: 1 – szkło; 2 – glina. Obiekt 331: 1, 2 – szkło

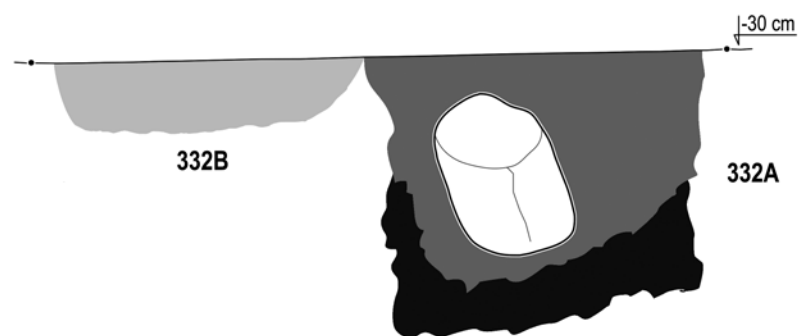
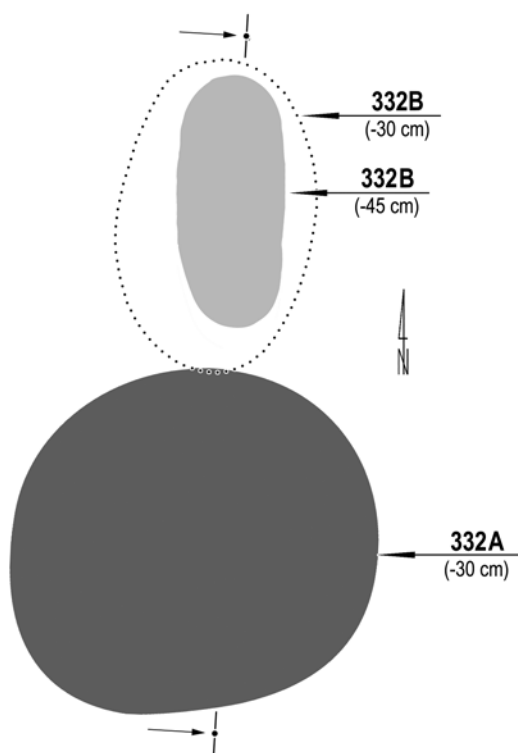

Tabl. CCXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 330: 1 – poroże/żelazo; 2, 4 – glina. Fot.: K. Żołędziowski (330/1, RTG)

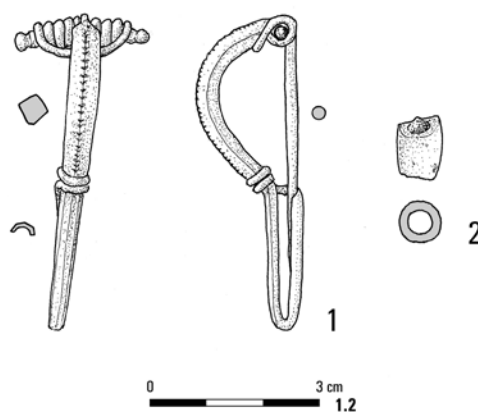
Obiekt 335

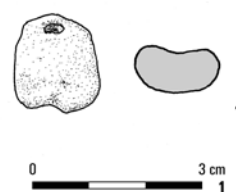
Obiekty 332A i 332B

Obiekt 332B

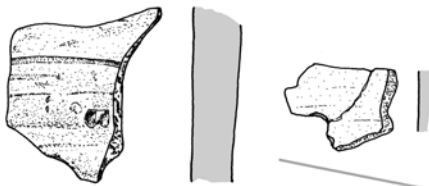
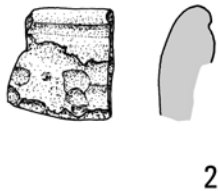
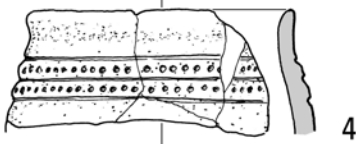
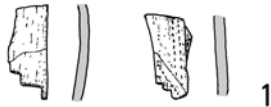
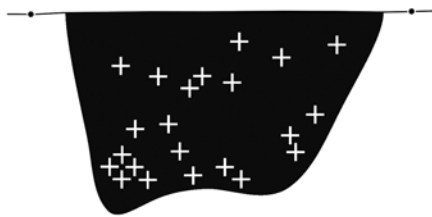
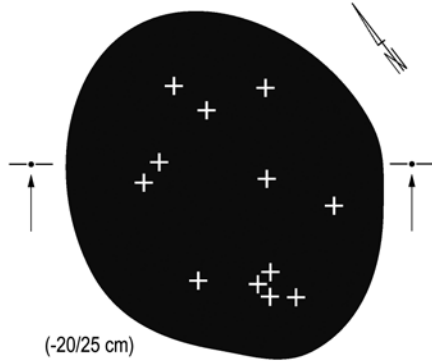
Obiekt 332A

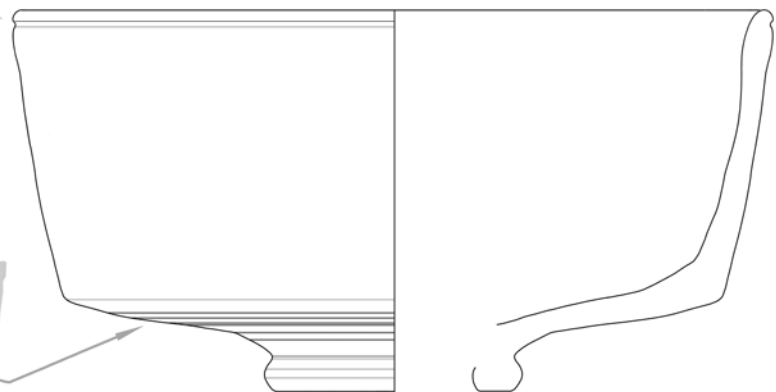
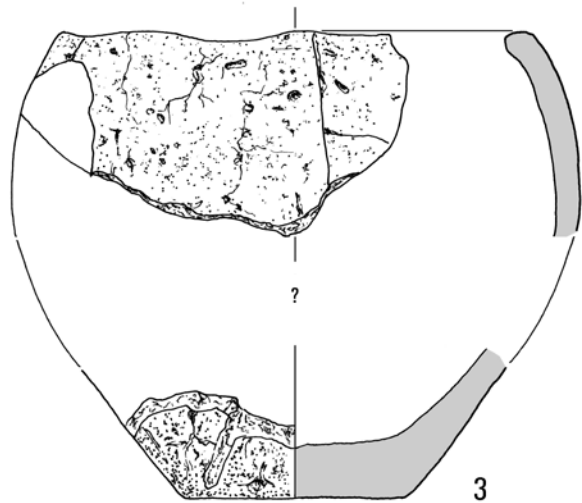
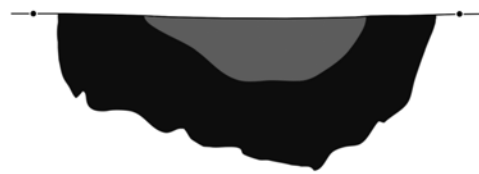
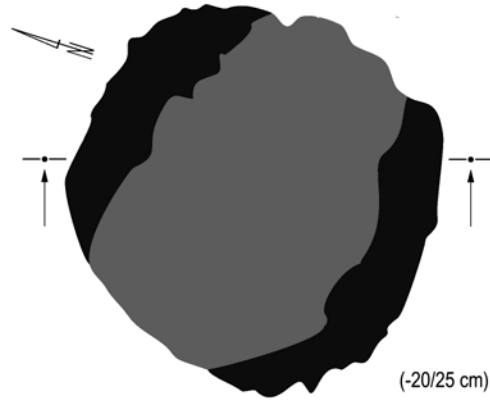
Tabl. CCXXX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 332A i 332B. Obiekt 332A: 1 – szkło. Obiekt 332B: 1 – stop miedzi; 2 – szkło.
Obiekt 335: 1 – glina

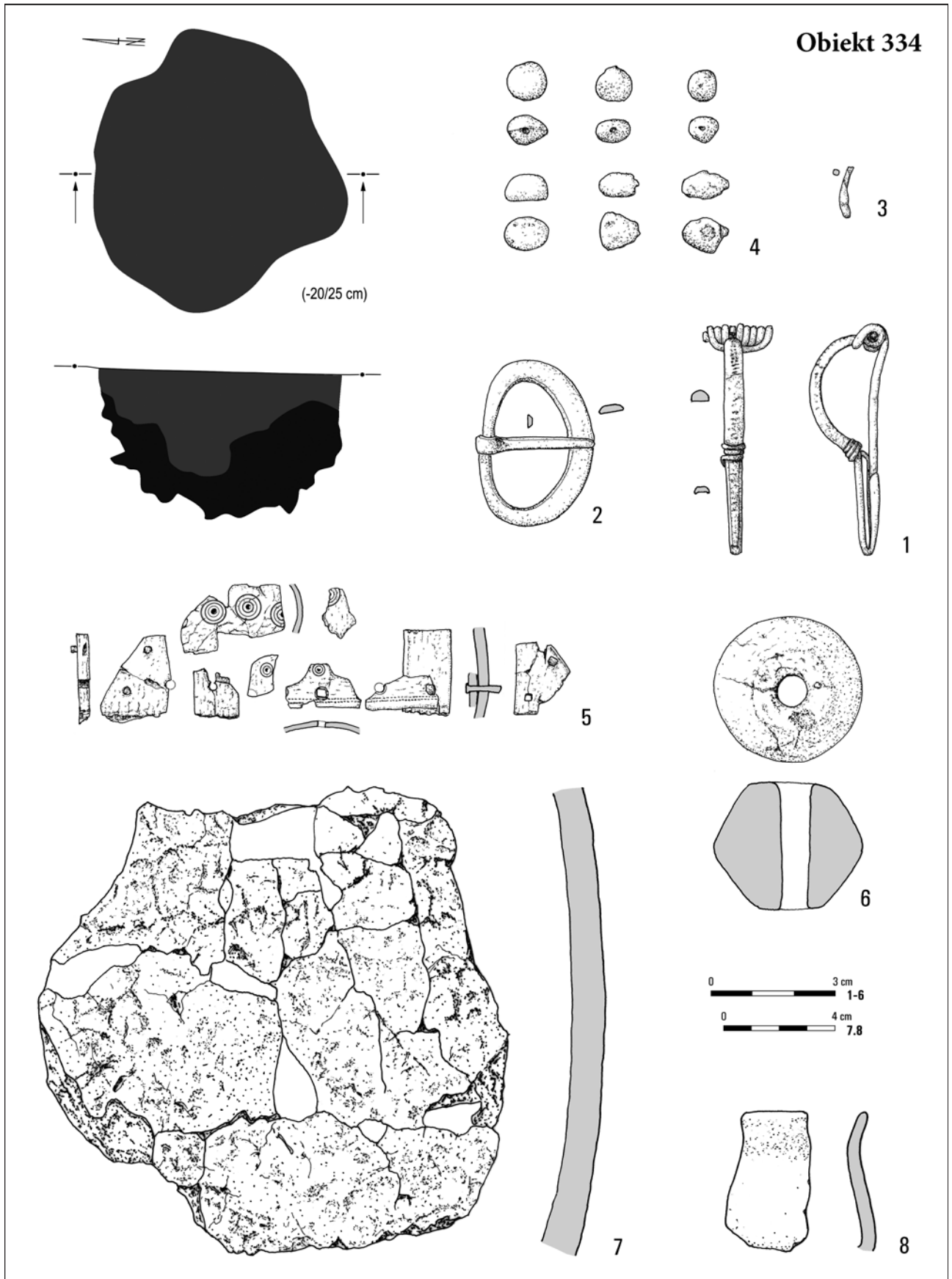
Obiekt 339

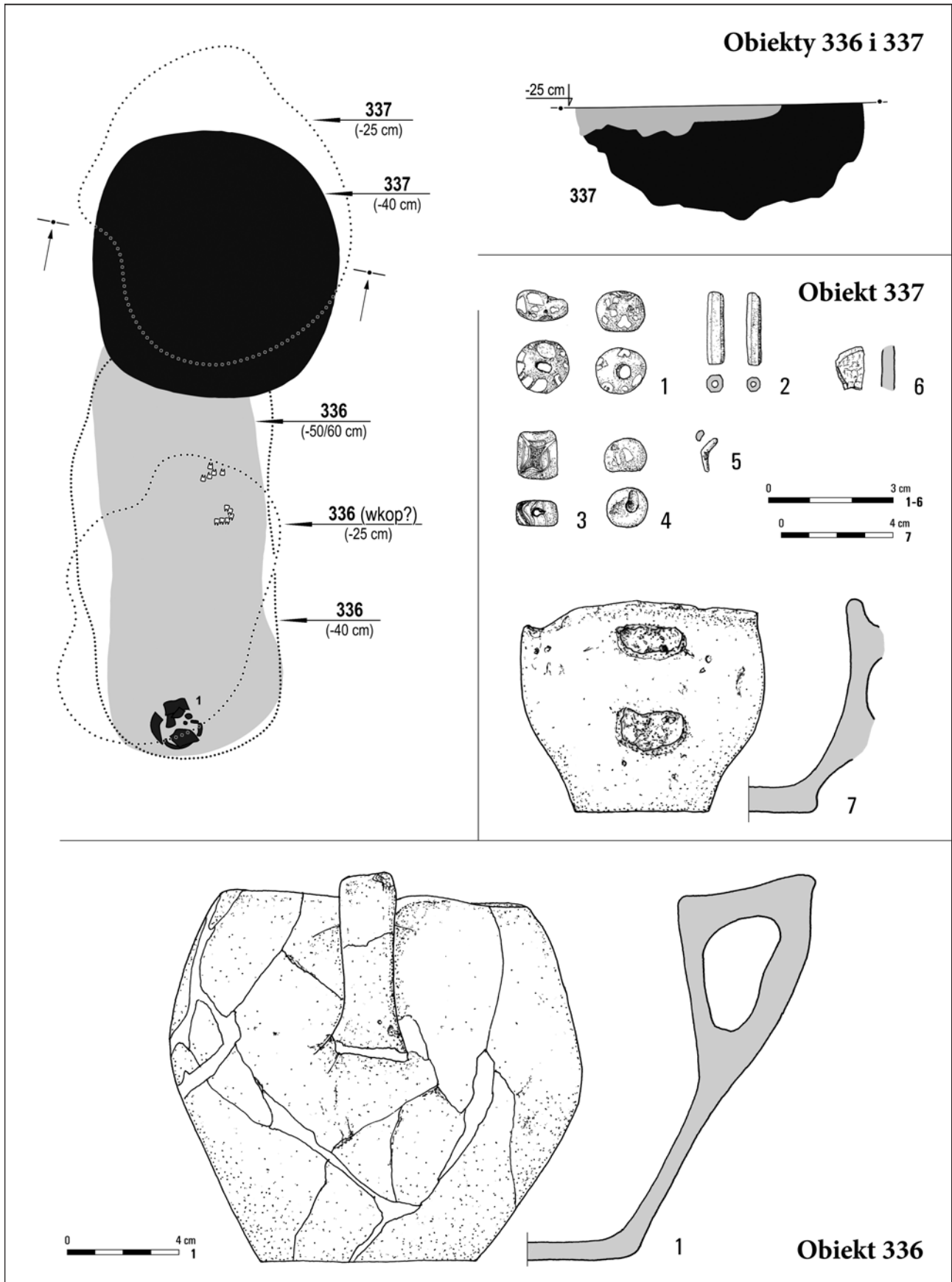
Obiekt 333

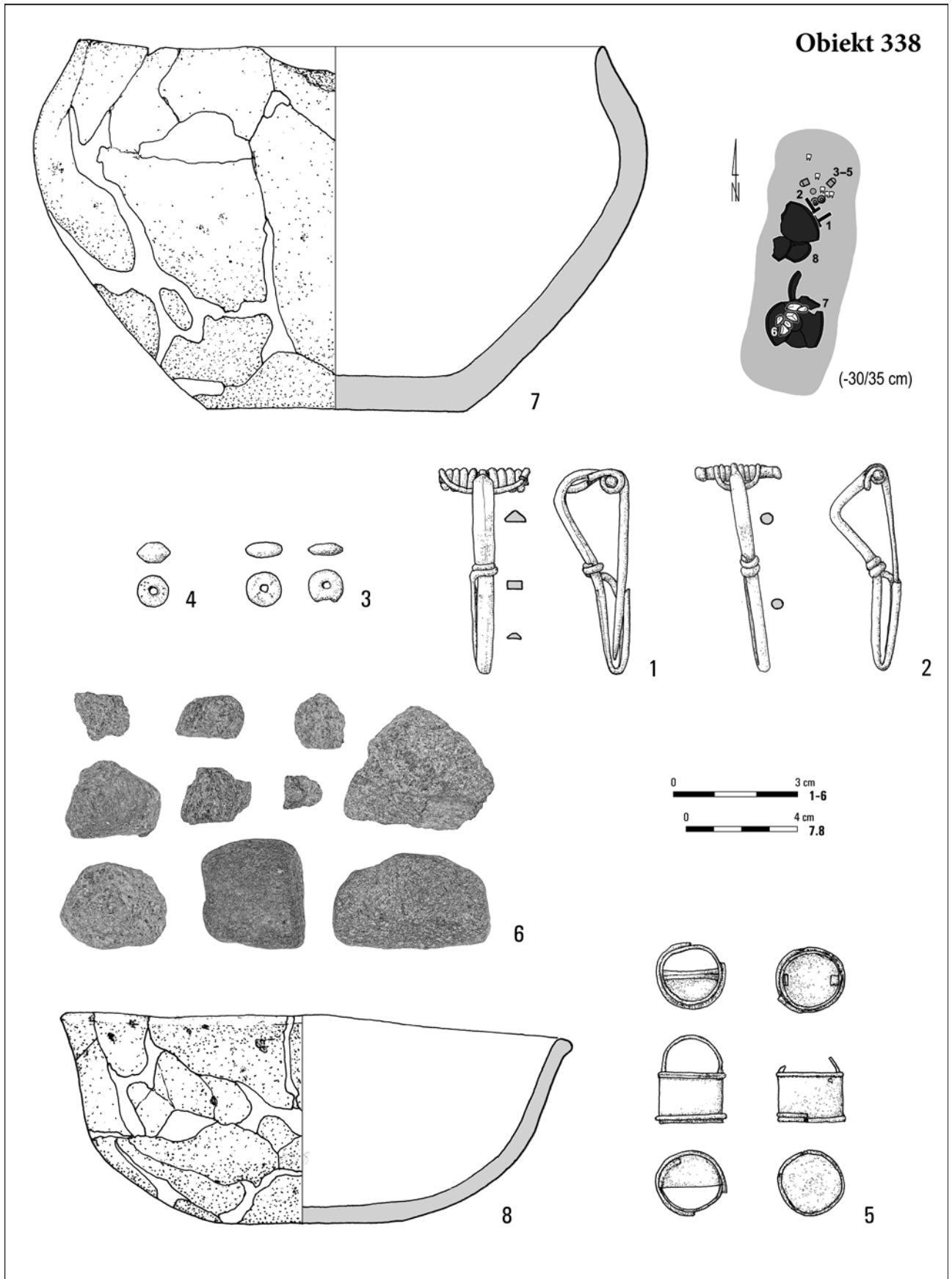
Tabl. CCXXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 333. Obiekt 339: 1 – poroże; 2–4 – glina

Tabl. CCXXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 334: 1-3 – stop miedzi; 4 – szkło; 5 – poroże/stop miedzi; 6-8 – glina

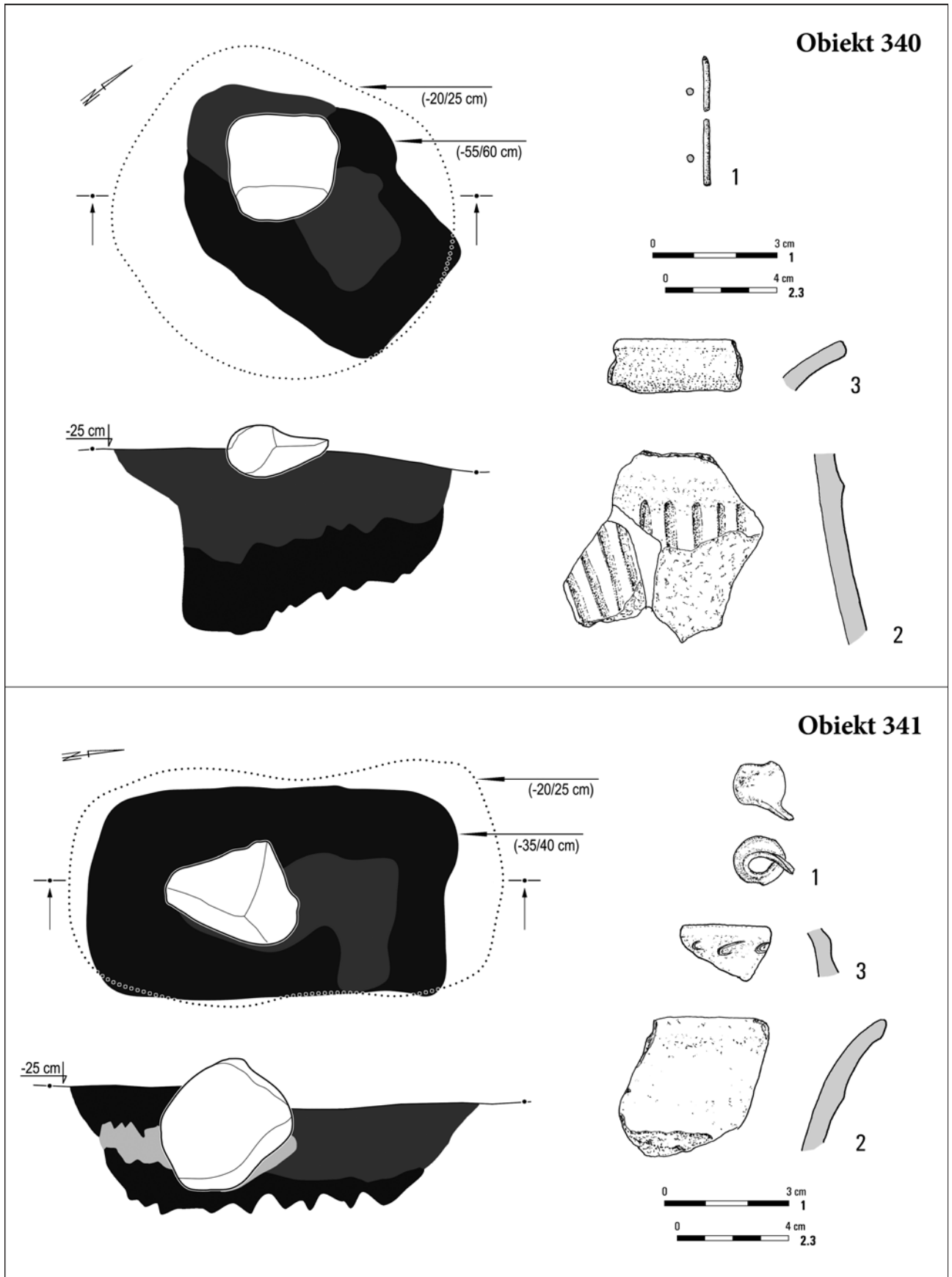

Tabl. CCXXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 336 i 337. Obiekt 336: 1 – glina. Obiekt 337: 1–4 – szkło; 5 – stop miedzi; 6 – poroże; 7 – glina

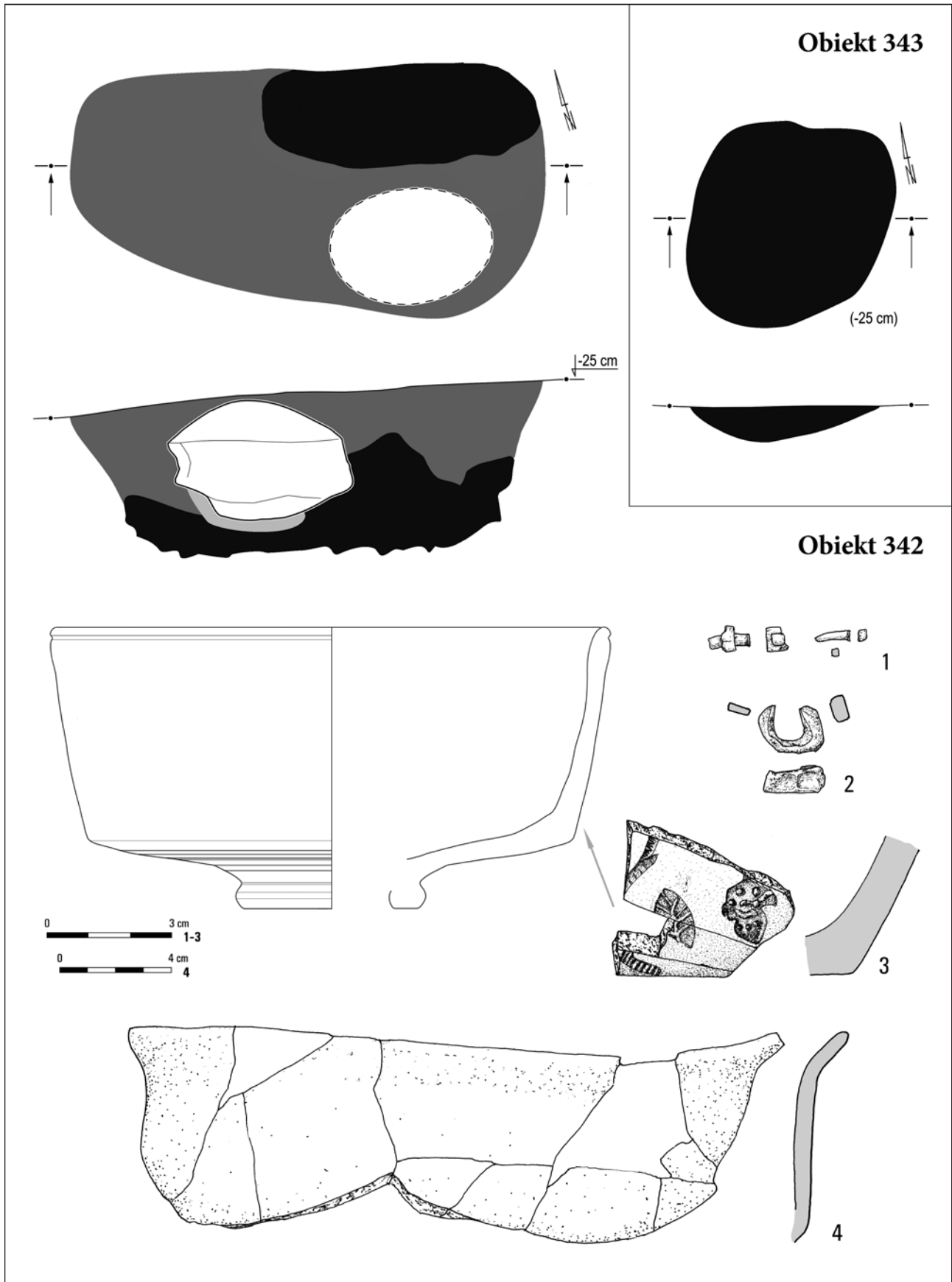

Tabl. CCXXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 338: 1, 2, 5 – stop miedzi; 3 – bursztyn; 4 – szkło; 6 – kamień; 8 – glina.

Rys.: J. Andrzejowski (338/6)

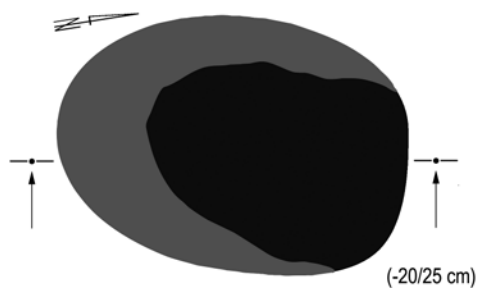

Tabl. CCXXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 340: 1 – stop miedzi; 2, 3 – glina. Obiekt 341: 1 – szkło; 2, 3 – glina

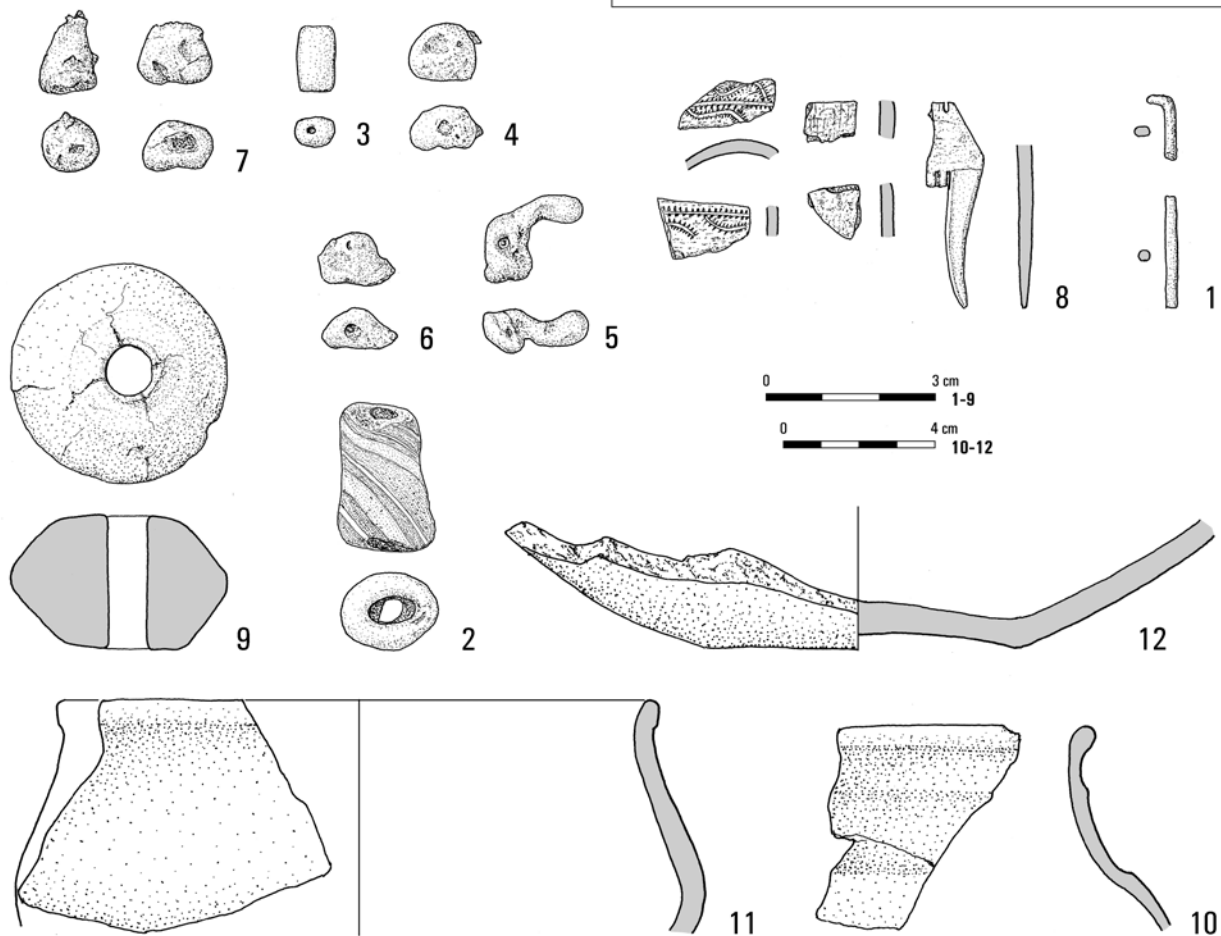
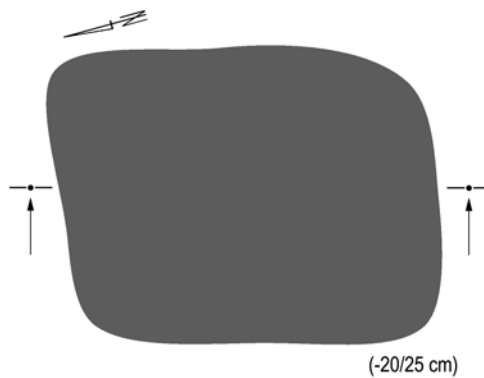

Tabl. CCXXXVI. Jartypany, stan. 2. Obiekt 342: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – żelazo; 3, 4 – glina. Obiekt 343

Obiekt 345

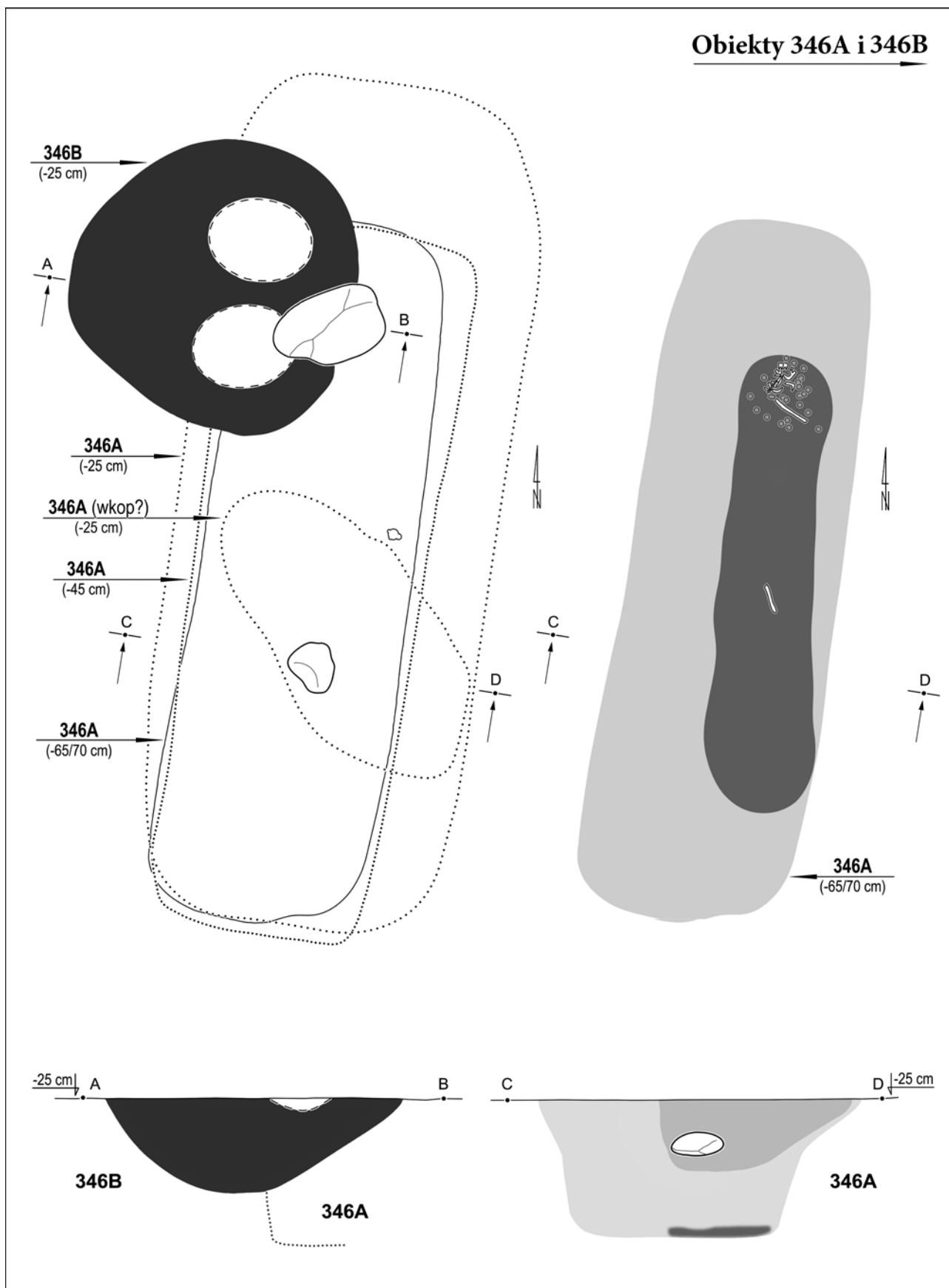

Obiekt 344

Tabl. CCXXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 344. Obiekt 345: 1 – stop miedzi; 2-7 – szkło; 8 – poroże; 9-12 – glina

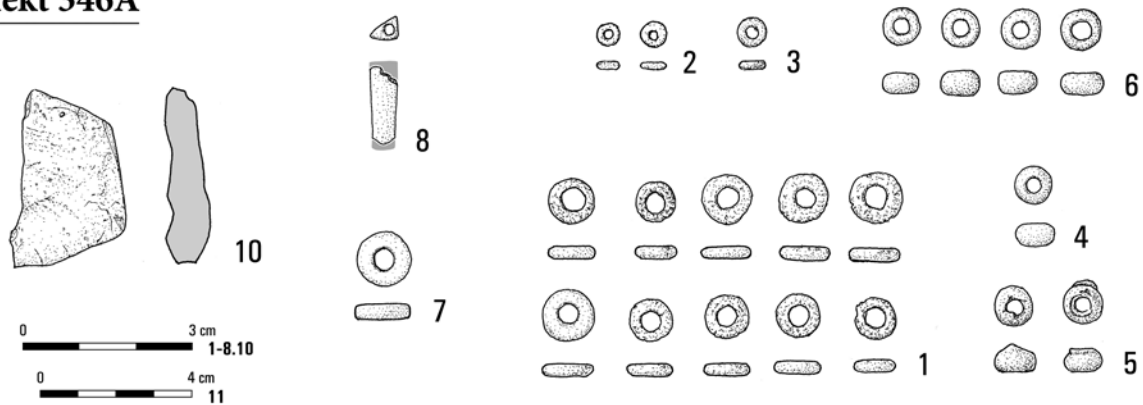
Obiekty 346A i 346B

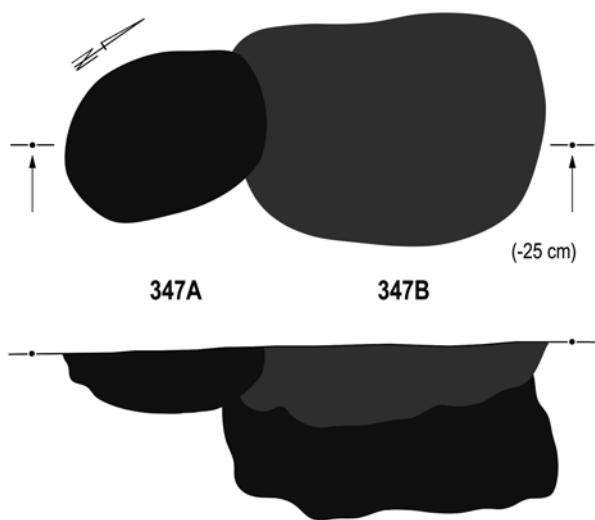
Tabl. CCXXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 346A i 346B

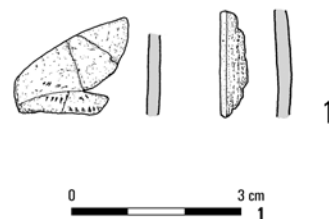
Obiekt 346A

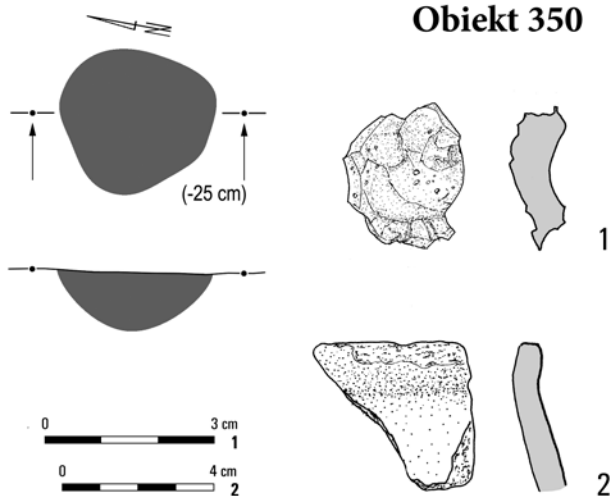
Obiekty 347A i 347B

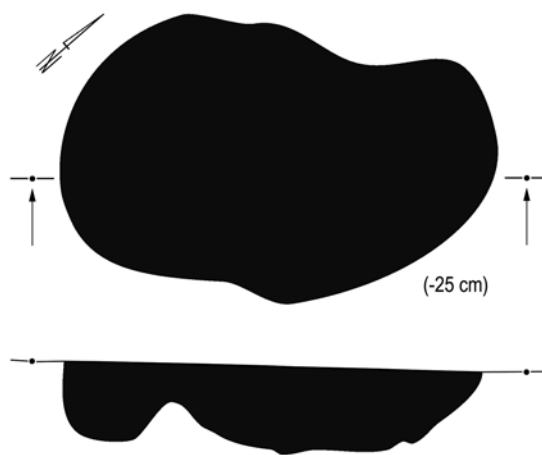
Obiekt 347A

Obiekt 350

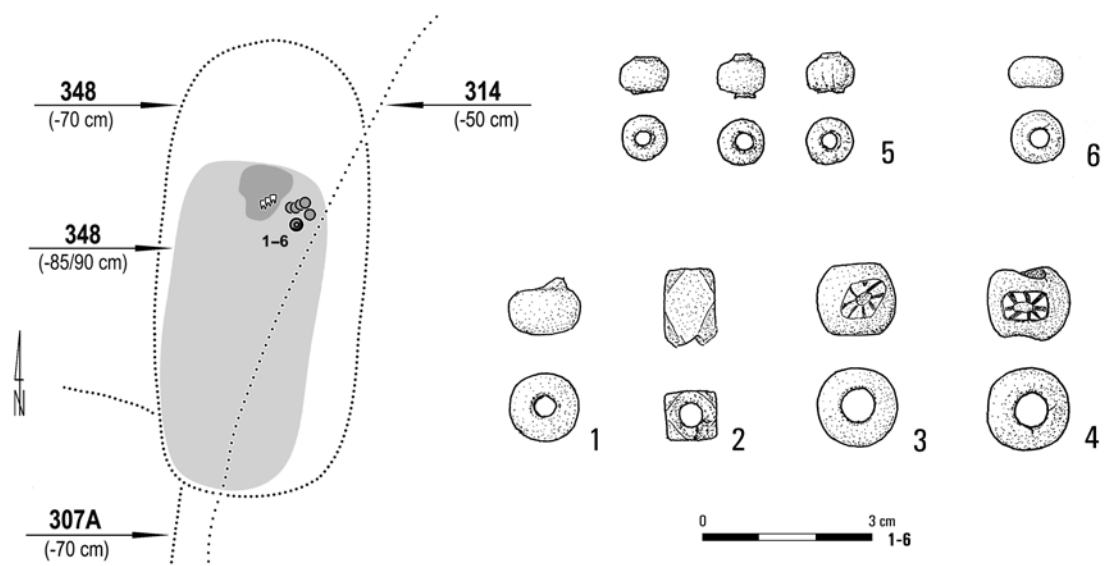

Obiekt 349

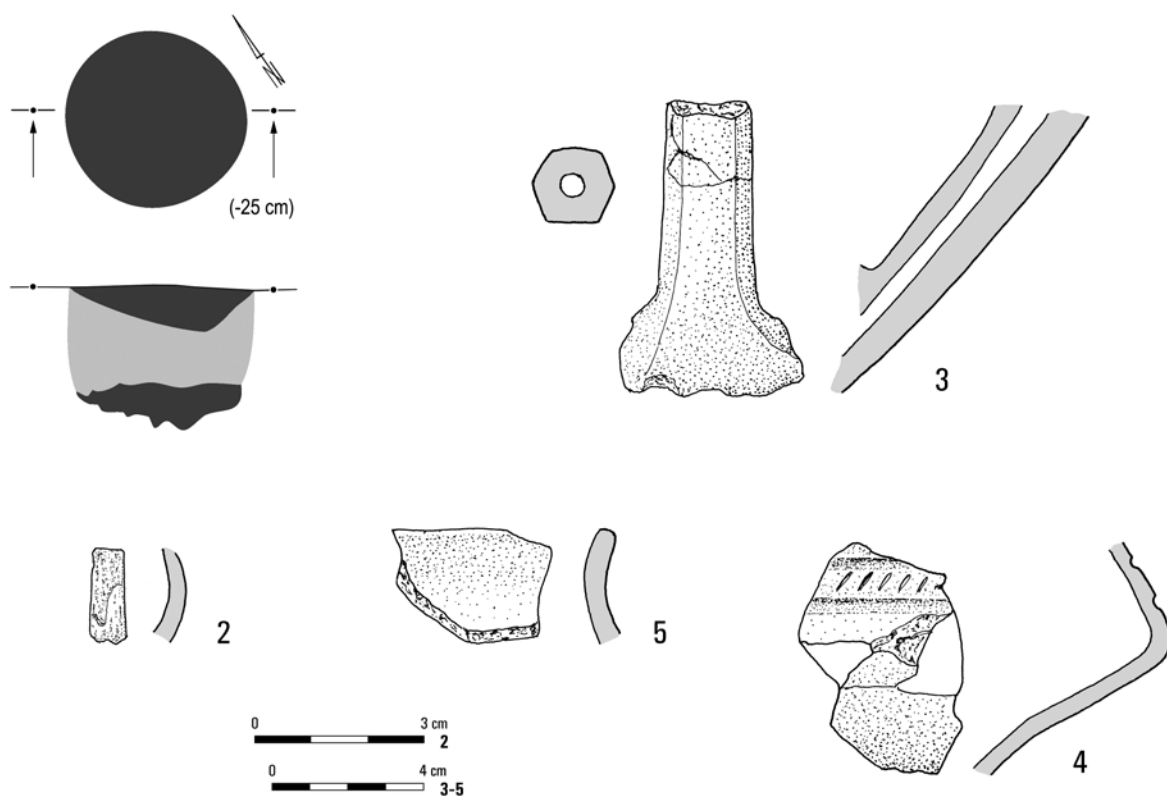

Tabl. CCXXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 346A: 1-6, 10 - szkło; 7, 8 - bursztyn; 11 - glina. Obiekty 347A i 347B. Obiekt 347A: 1 - poroże. Obiekt 349. Obiekt 350: 1 - szkło; 2 - glina

Obiekt 348

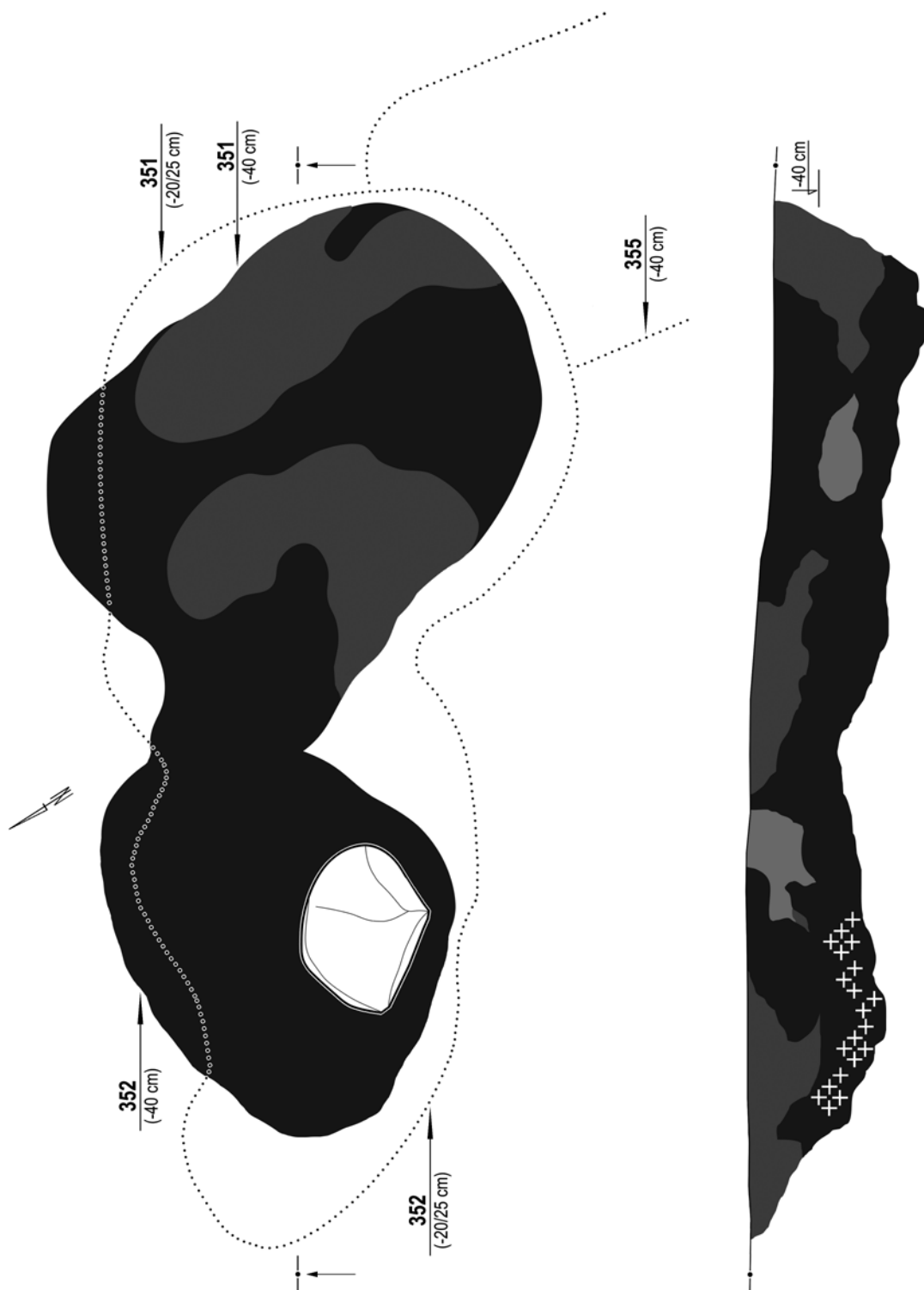

Obiekt 356

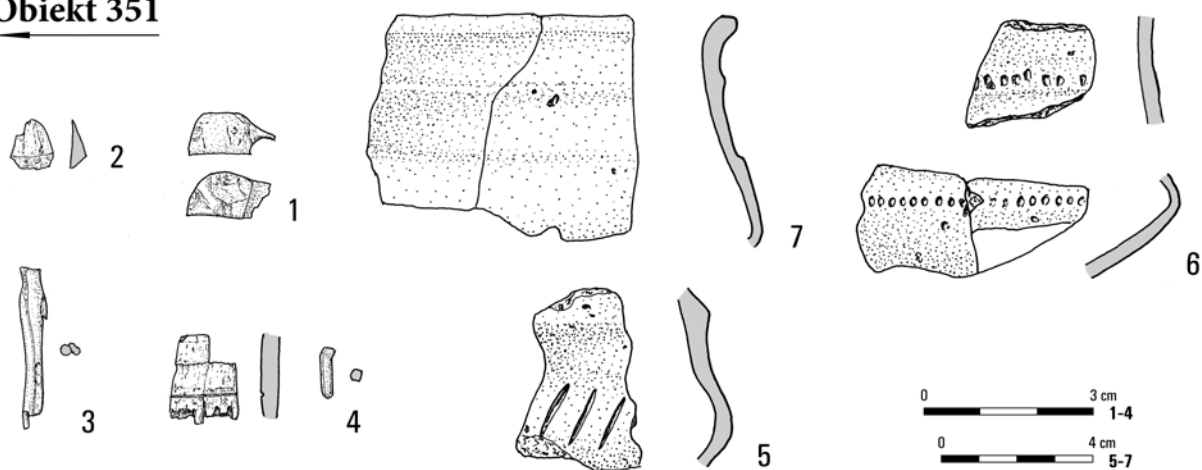
Tabl. CCXL. Jartypory, stan. 2. Obiekt 348: 1-4 – szkło; 5 – szkło/metal; 6 – bursztyn. Obiekt 356: 2 – poroże; 3-5 – glina

Obiekty 351 i 352

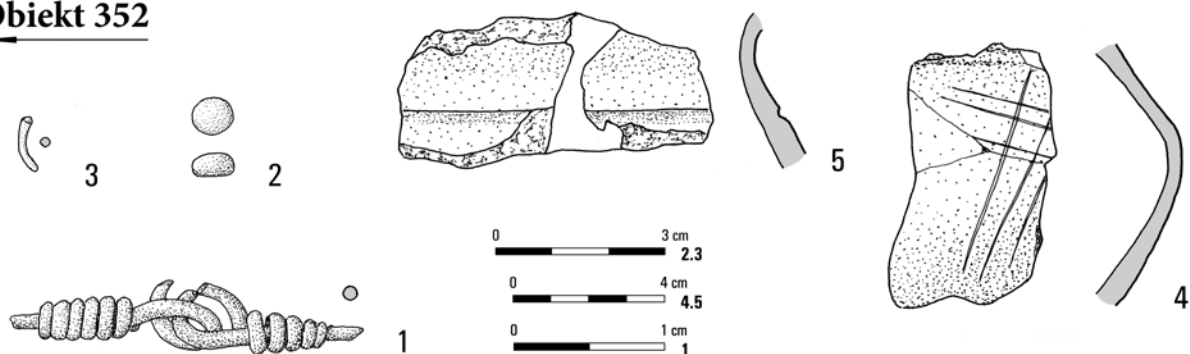

Tabl. CCXLI. Jartypory, stan. 2. Obiekty 351 i 352

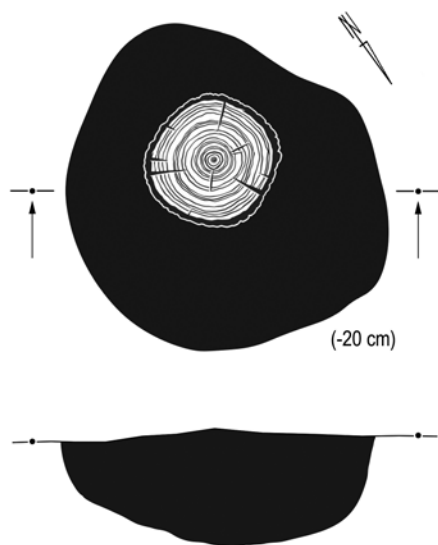
Obiekt 351

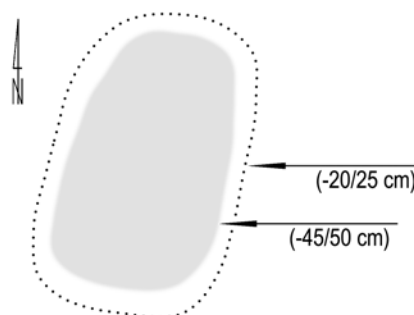
Obiekt 352

Obiekt 371

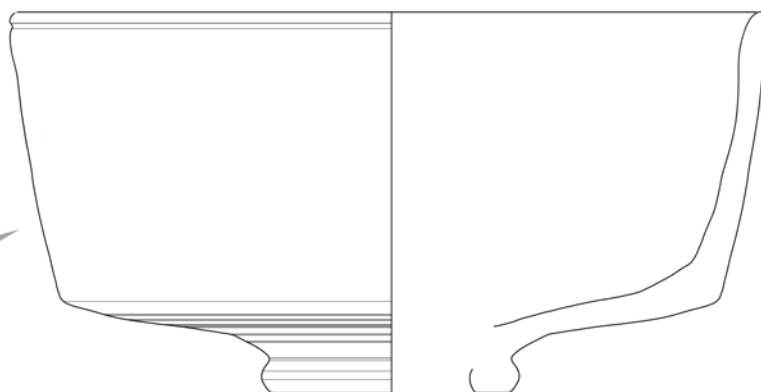
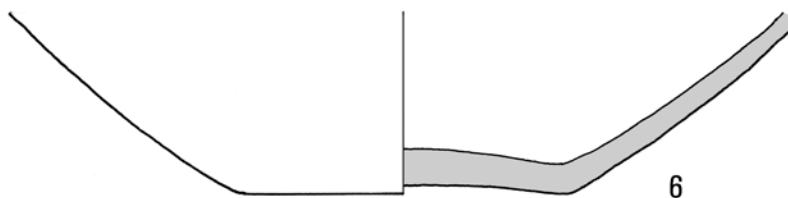
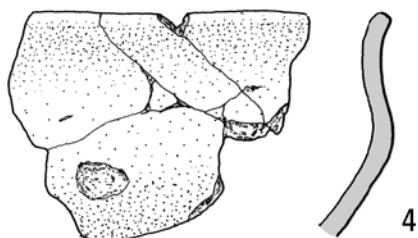
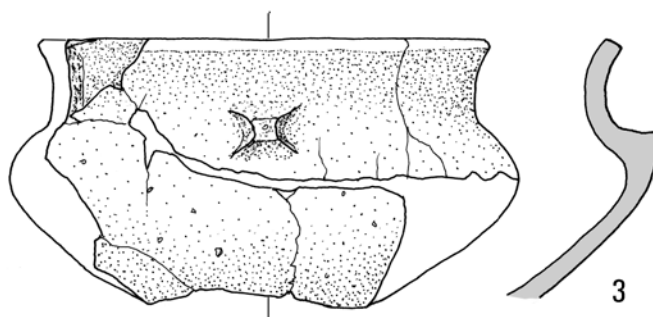
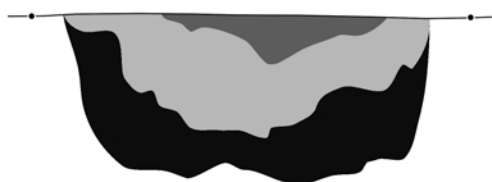
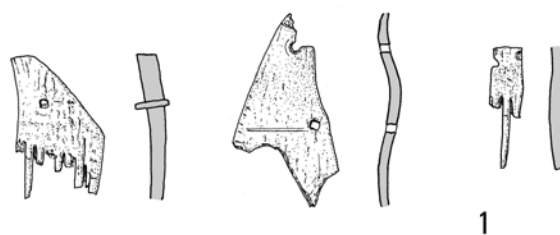
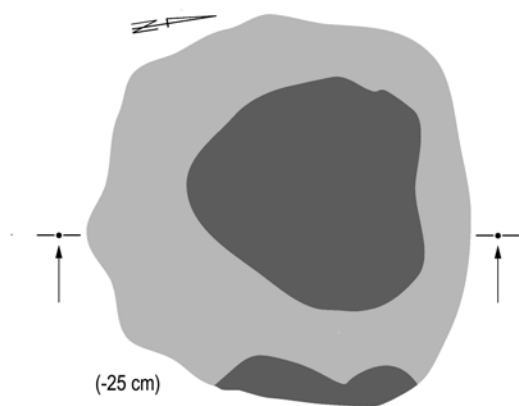

Obiekt 377

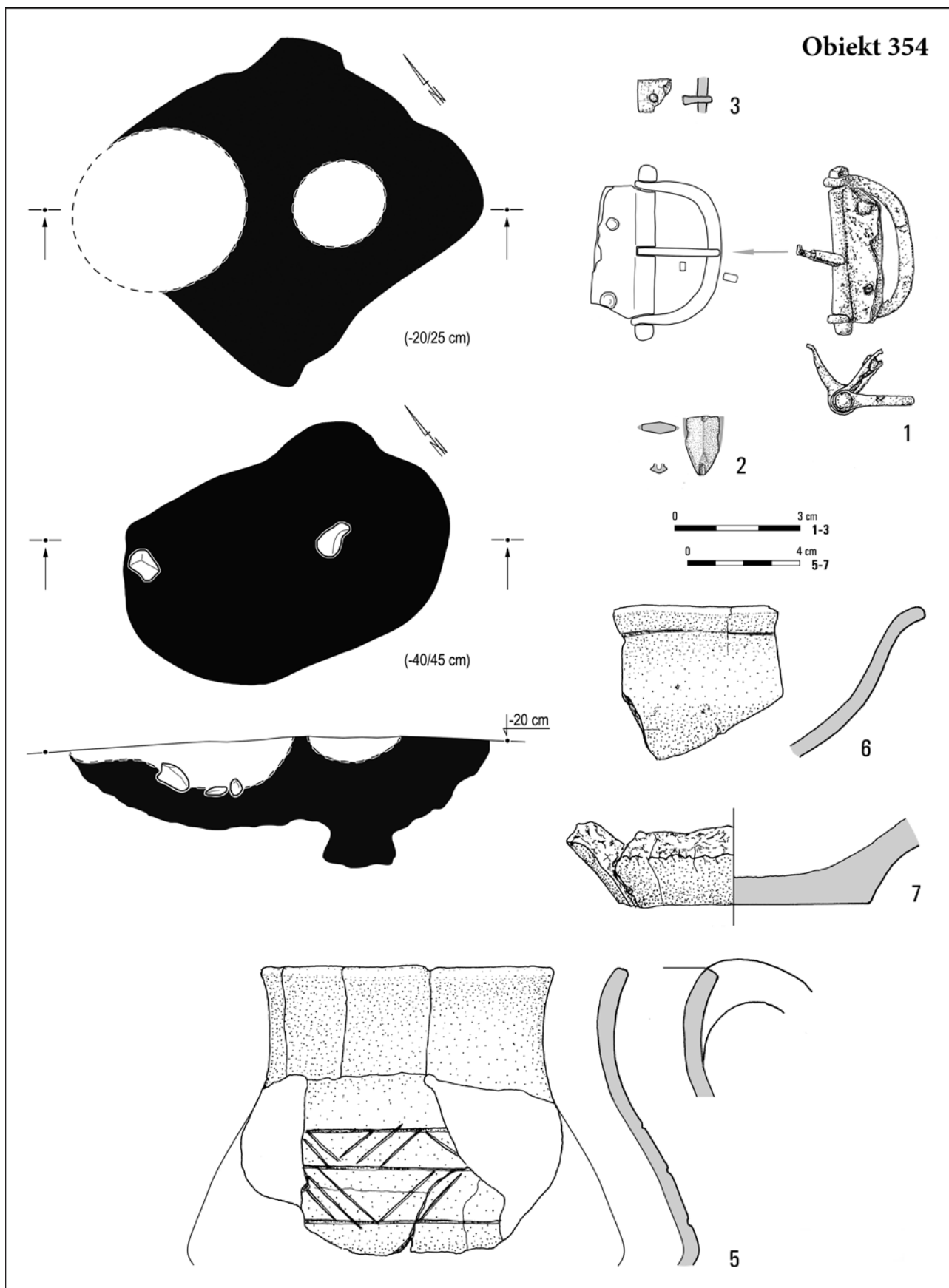
Tabl. CCXLII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 351: 1-3 – szkło; 4 – poroże/stop miedzi; 5-7 – glina. Obiekt 352: 1, 2 – srebro; 3 – szkło; 4, 5 – glina. Obiekt 371. Obiekt 377

Obiekt 353

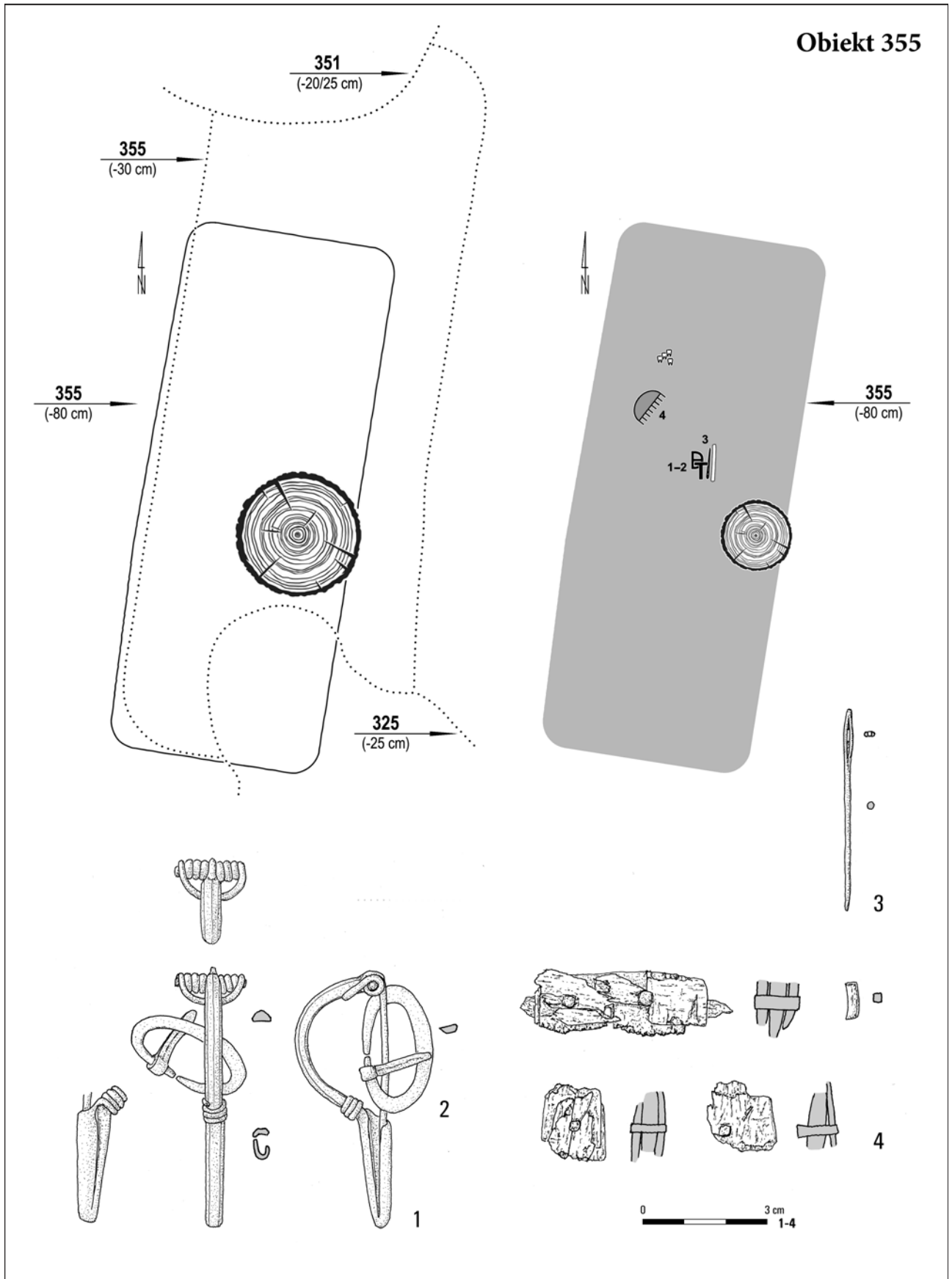

Tabl. CCXLIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 353: 1 – poroże/stop miedzi; 2–4, 6 – glina

Obiekt 354

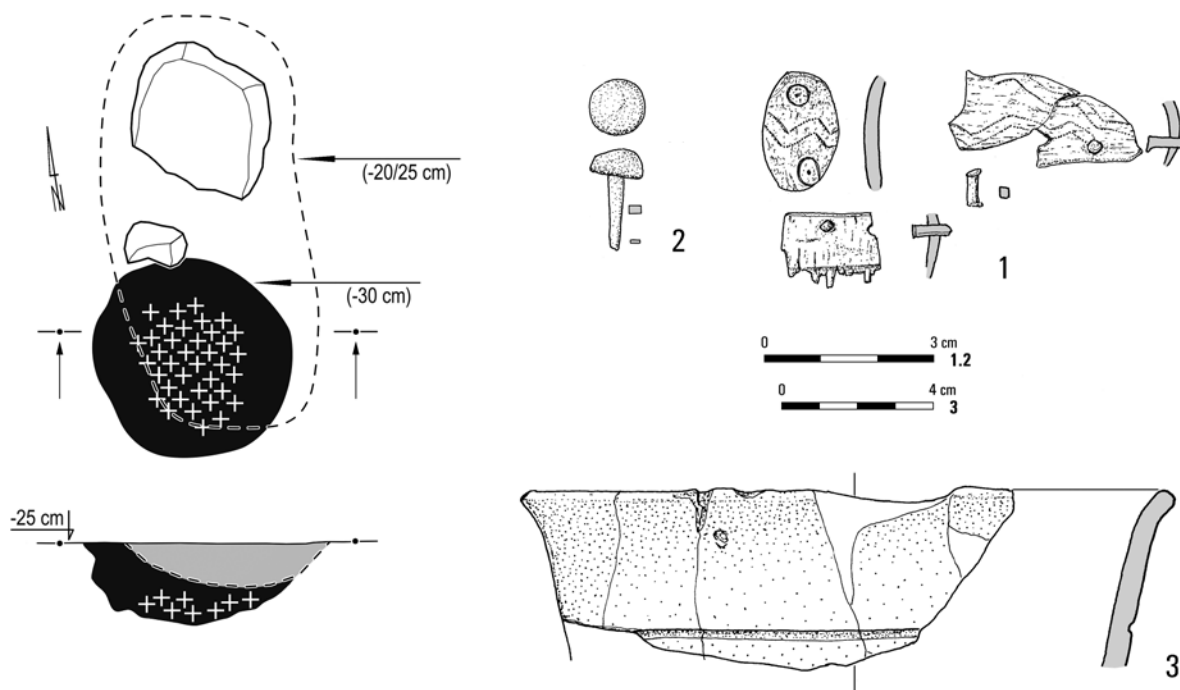

Tabl. CCXLIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 354: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 5–7 – glina

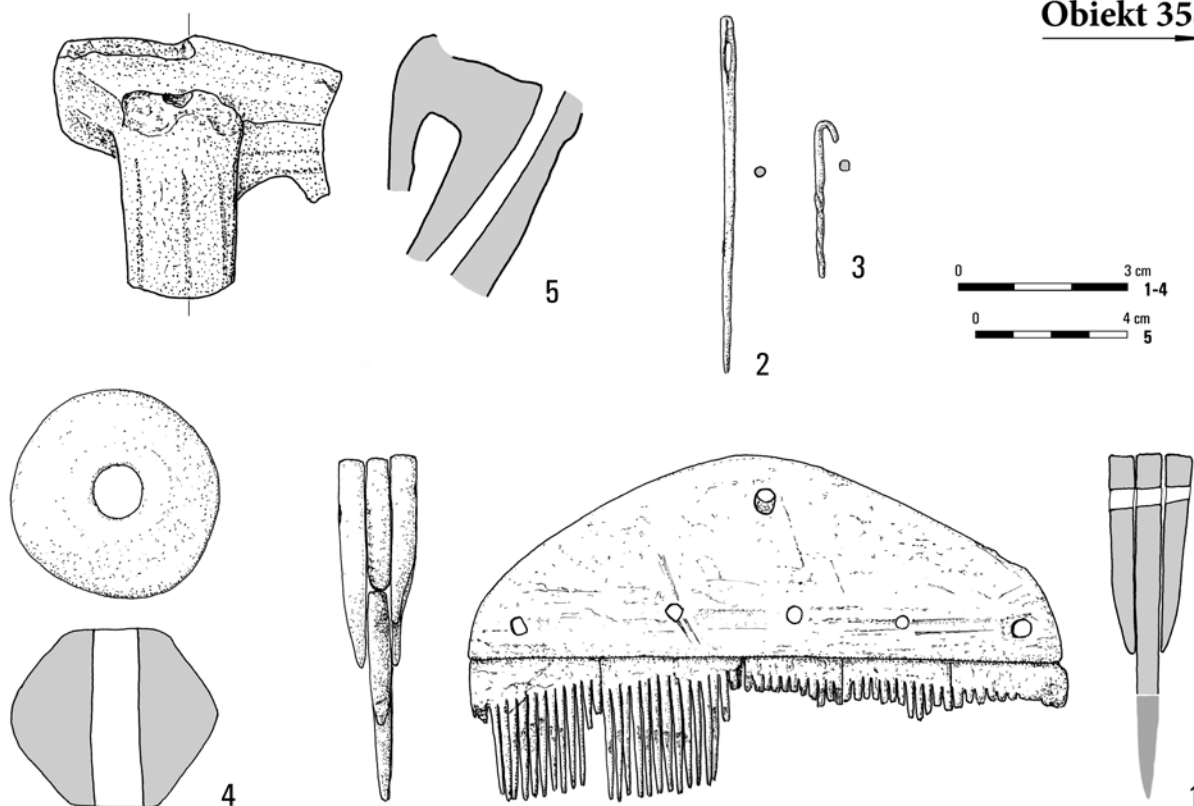

Tabl. CCXLV. Jartypany, stan. 2. Obiekt 355: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi

Obiekt 357

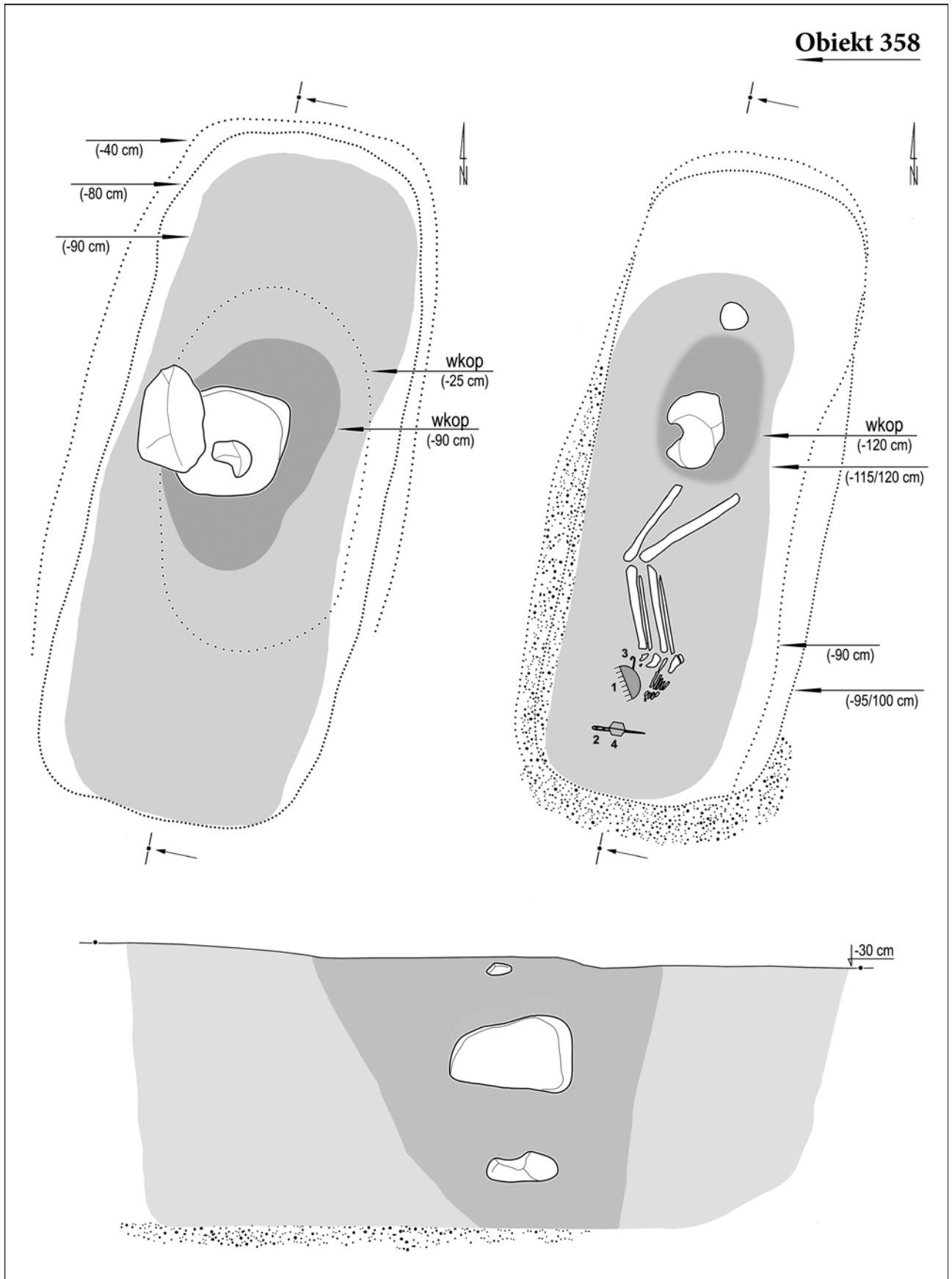

Obiekt 358

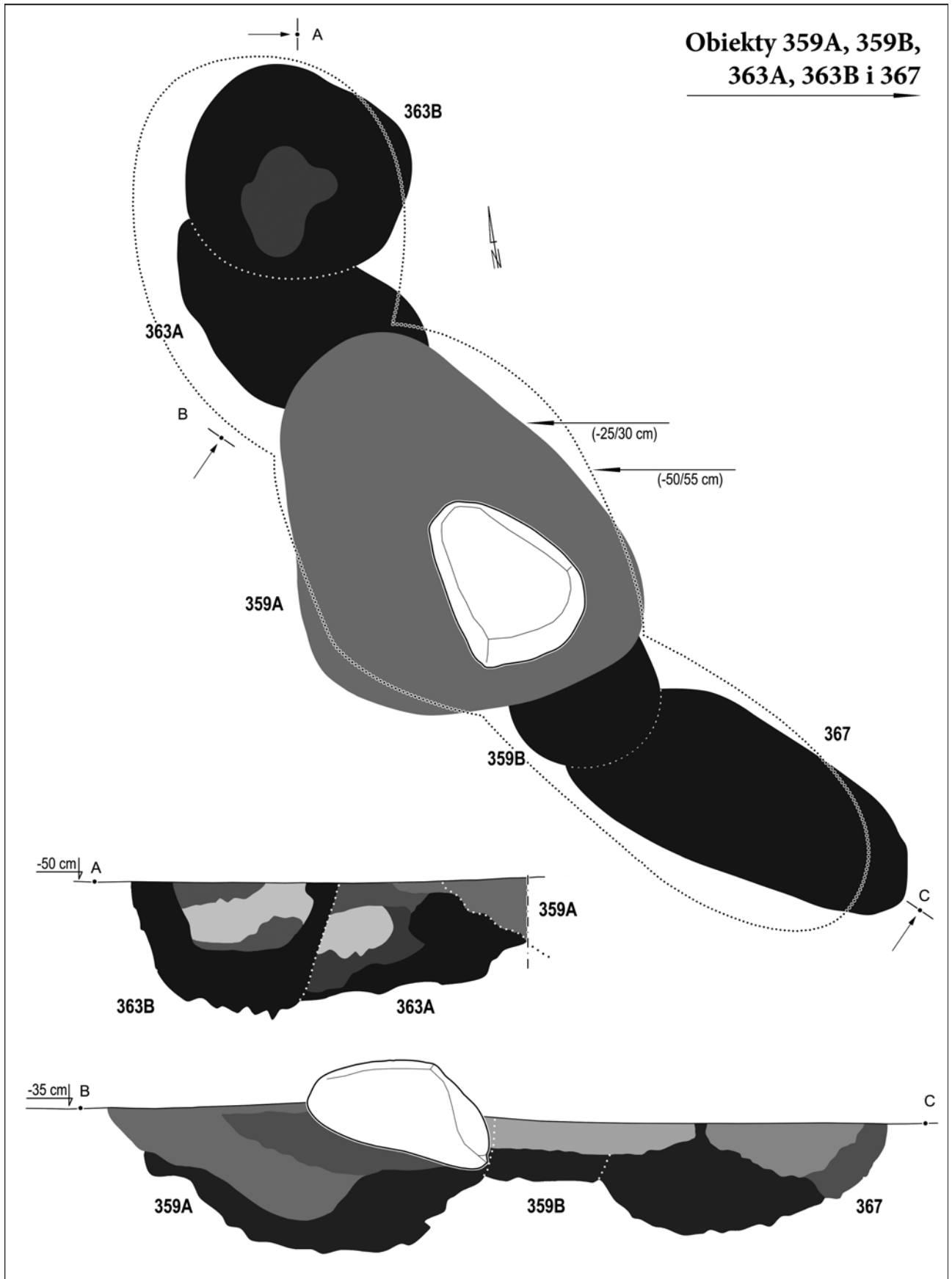

Tabl. CCXLVI. Jartypany, stan. 2. Obiekt 357: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 358: 1 – poroże; 2, 3 – stop miedzi; 4, 5 – glina

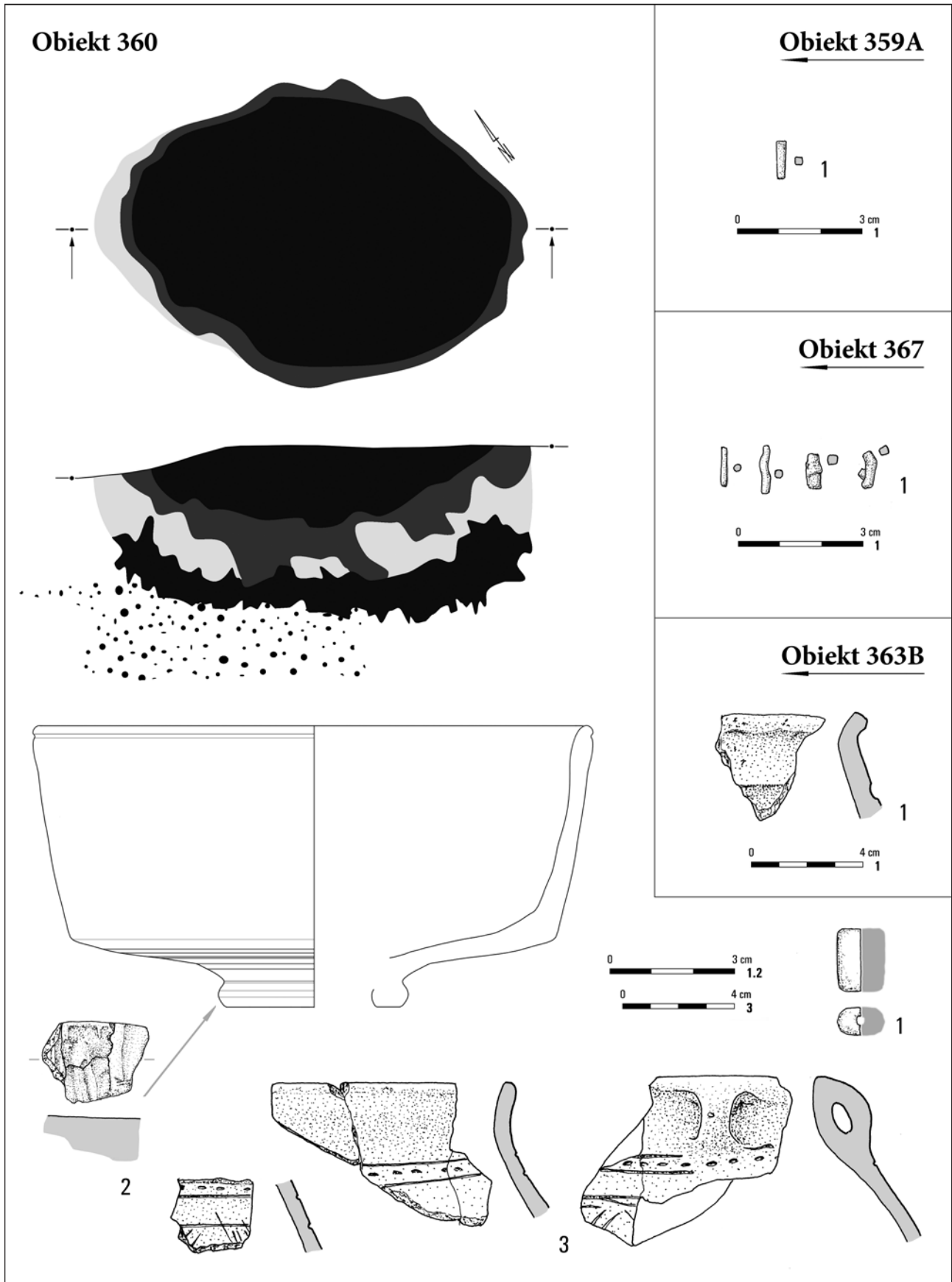

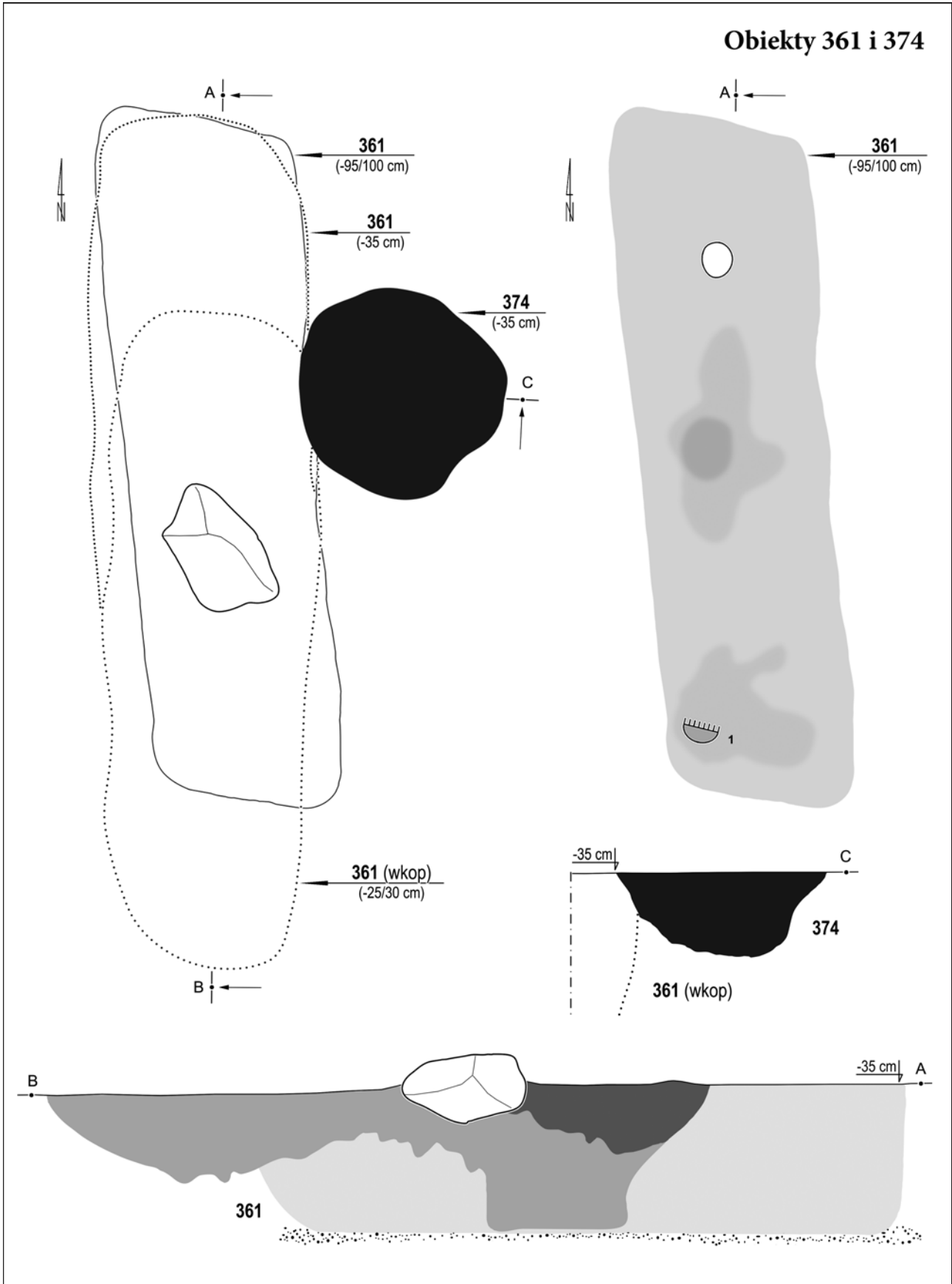
Tabl. CCXLVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 358

Tabl. CCXLVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 359A, 359B, 363A, 363B i 367

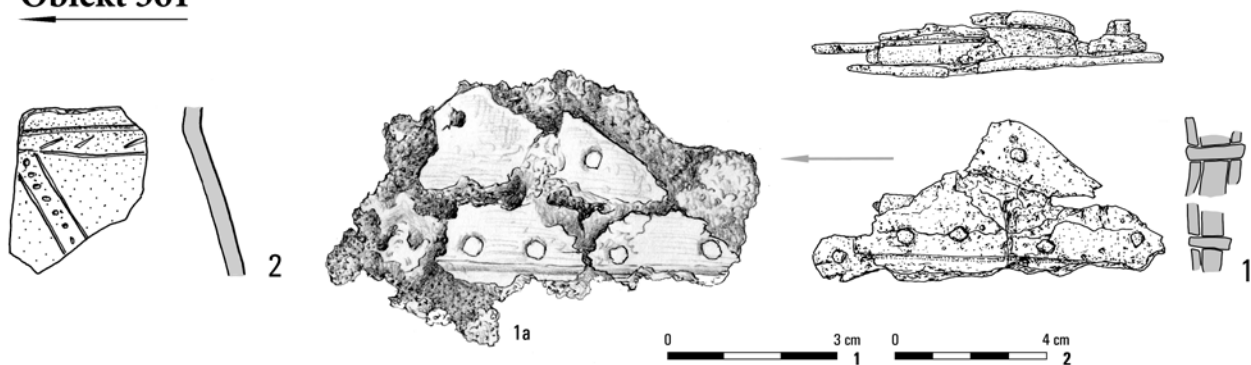

Tabl. CCXLIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 359A: 1 – stop miedzi. Obiekt 360: 1 – szkło; 2, 3 – glina. Obiekt 363B: 1 – glina. Obiekt 367: 1 – stop miedzi

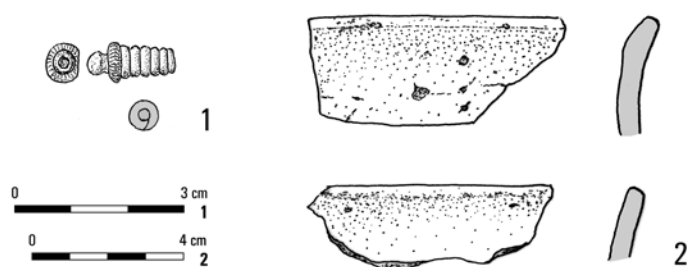

Tabl. CCL. Jartypory, stan. 2. Obiekty 361 i 374

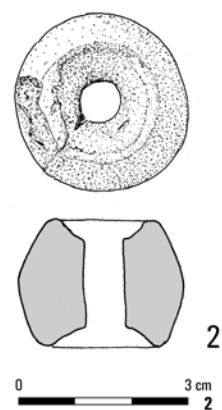
Obiekt 361

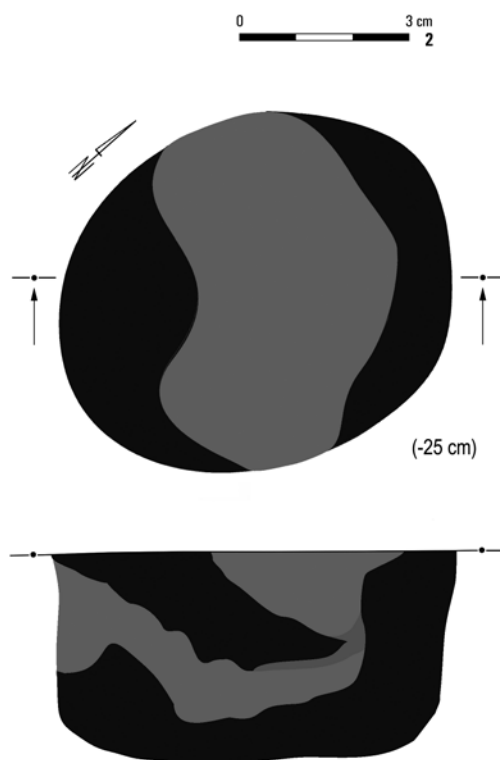
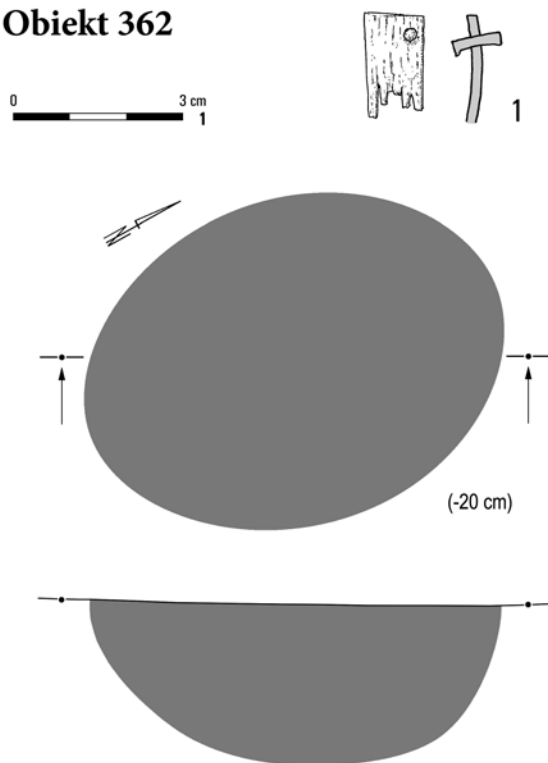
Obiekt 374

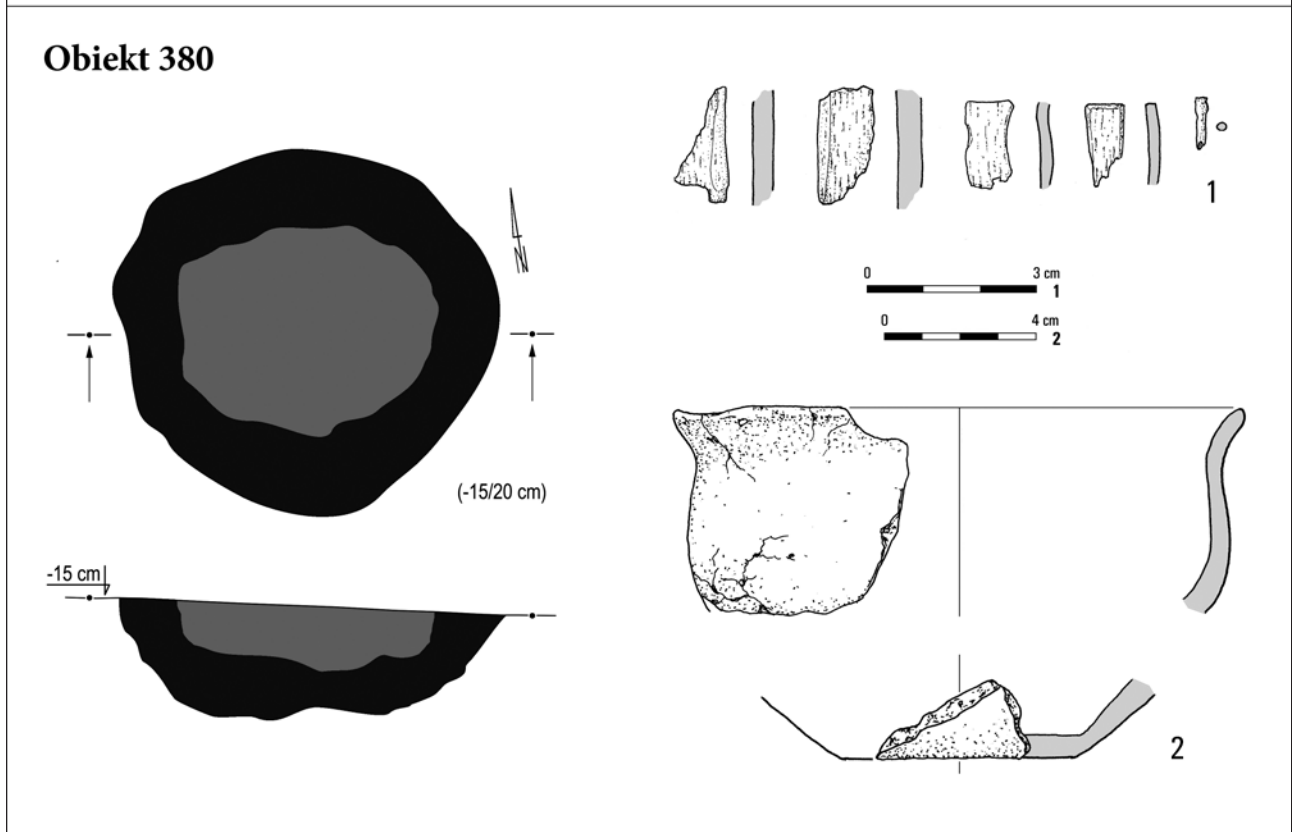
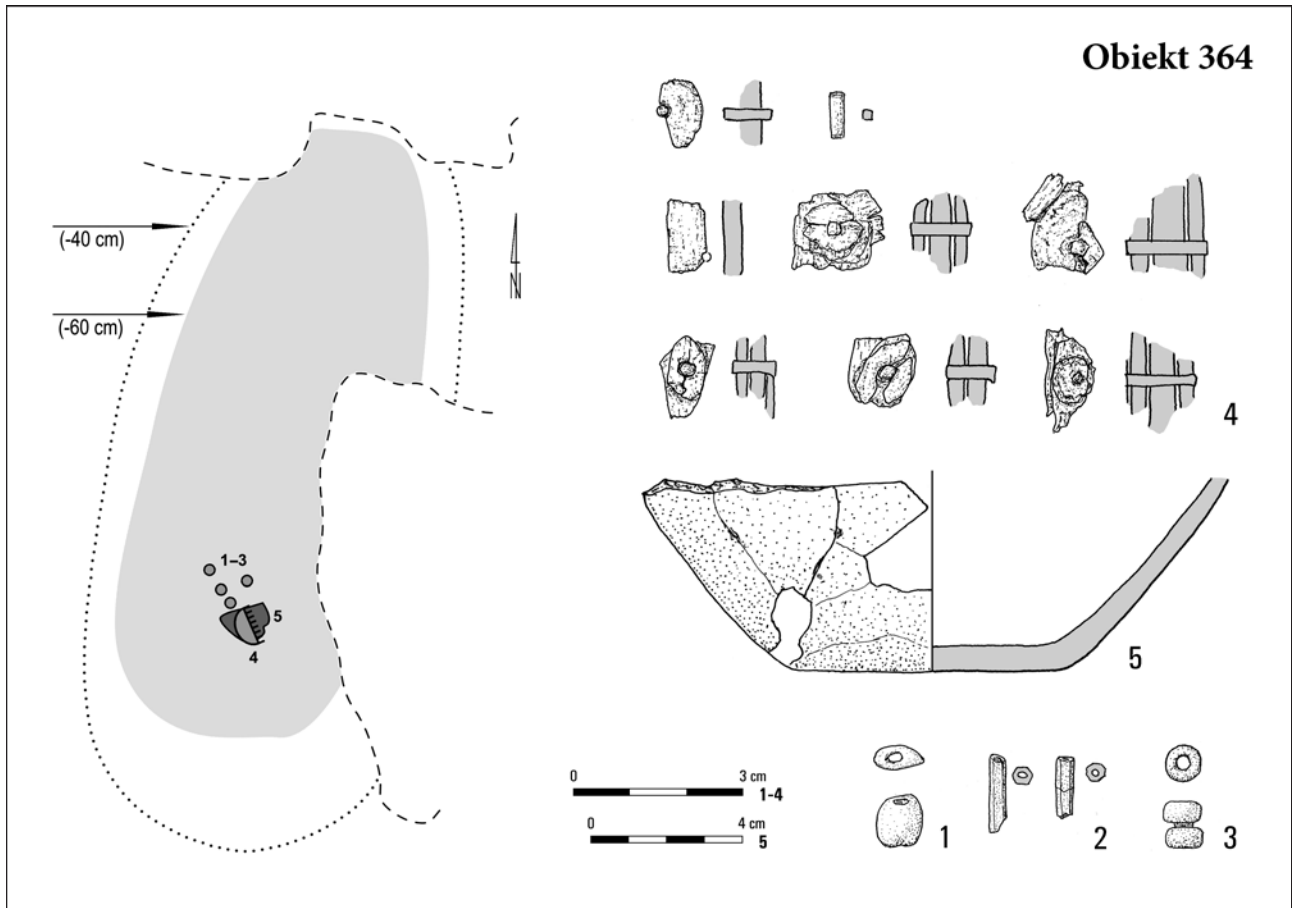
Obiekt 376

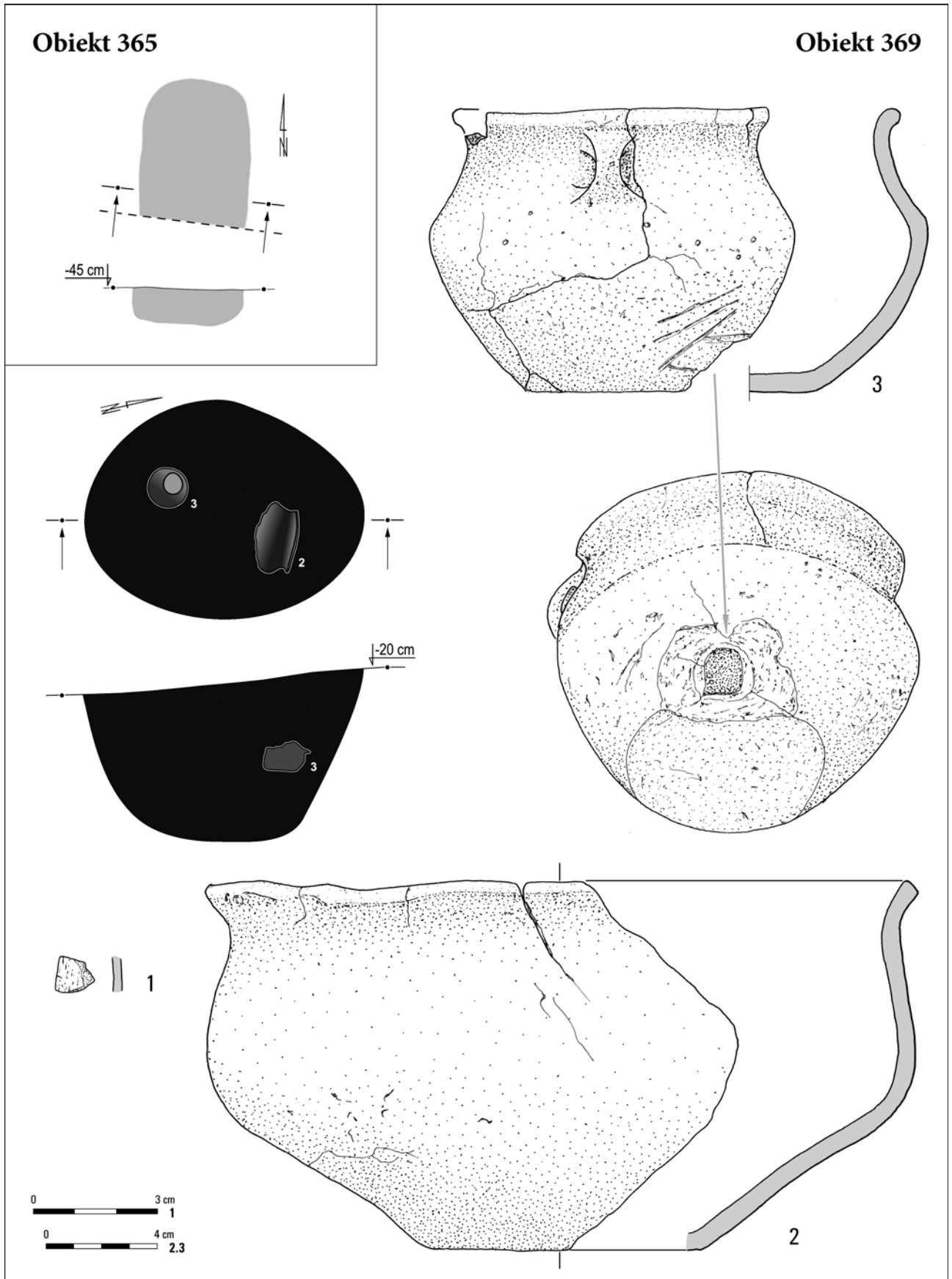
Obiekt 362

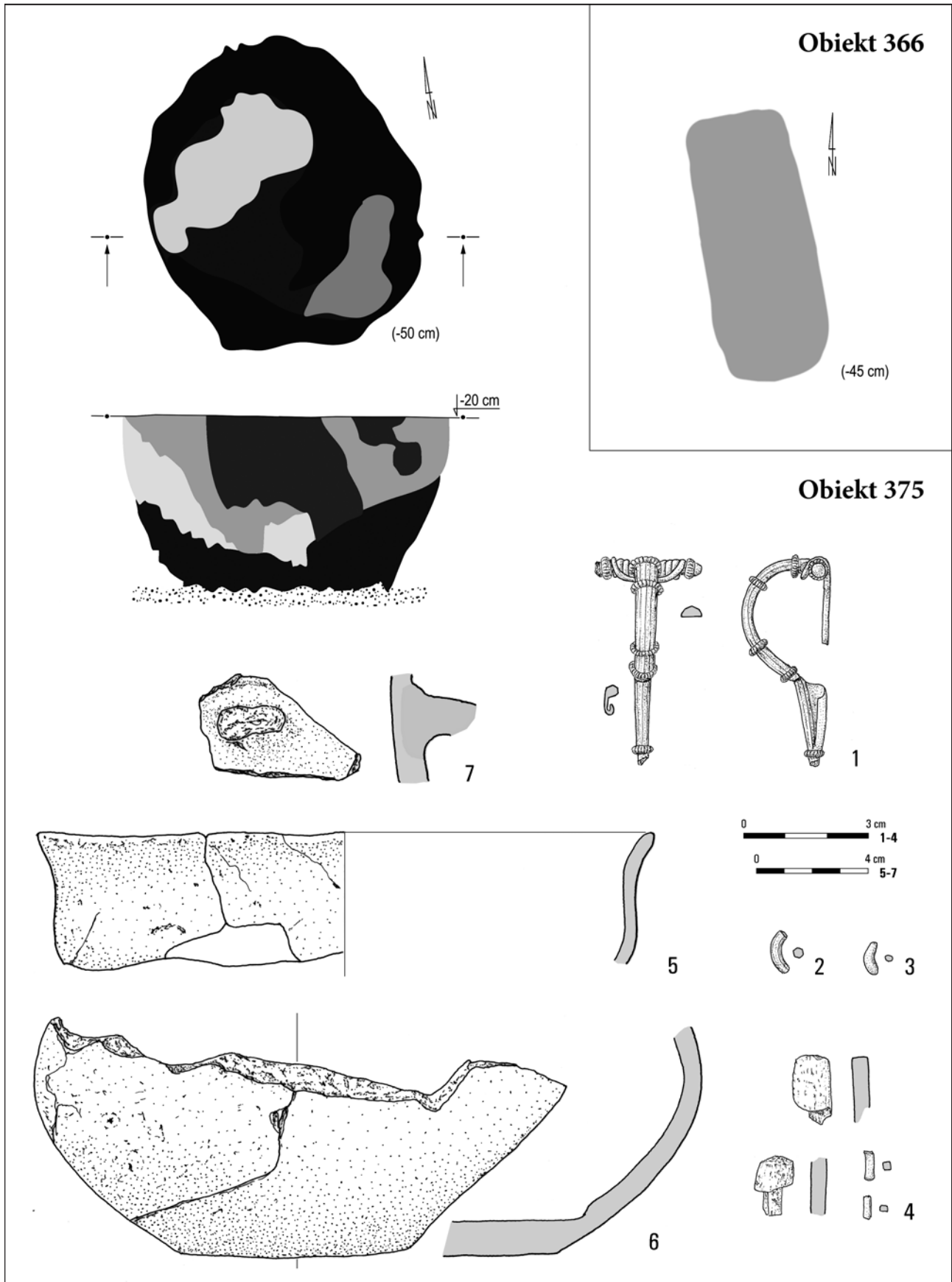
Tabl. CCLI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 361: 1 – poroże/stop miedzi (1a – *in situ*); 2 – glina. Obiekt 362: 1 – poroże/stop miedzi. Obiekt 374: 1 – stop miedzi; 2 – glina. Obiekt 376: 2 – glina. Rys.: B. Karch (361/1a)

Tabl. CCLII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 364: 1-3 – szkło; 4 – poroże/stop miedzi; 5 – glina.
Obiekt 380: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – glina

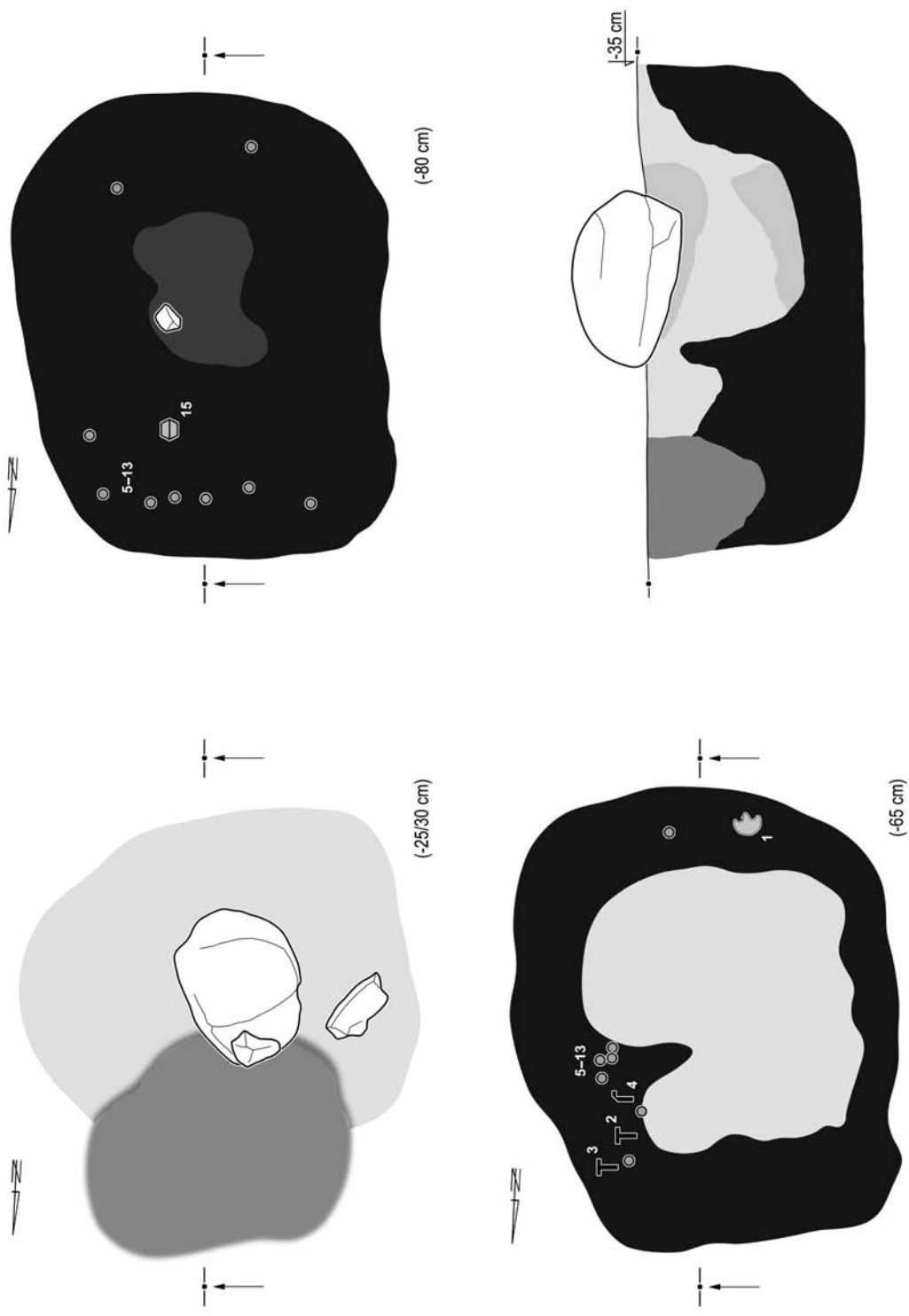
Tabl. CCLIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 365. Obiekt 369: 1 – poroże; 2, 3 – glina

Tabl. CCLIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 366. Obiekt 375: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi; 5-7 – glina

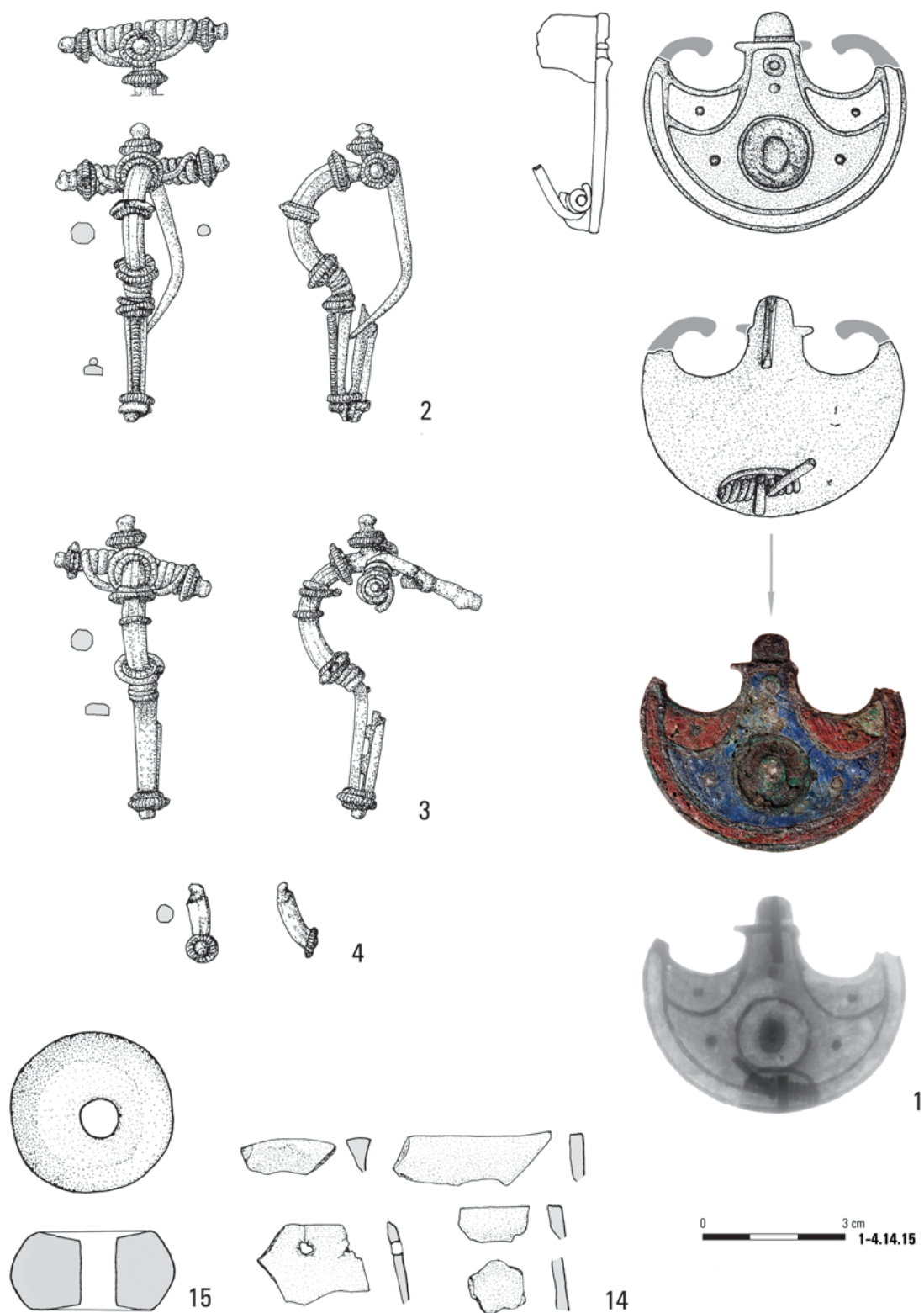

Obiekt 372

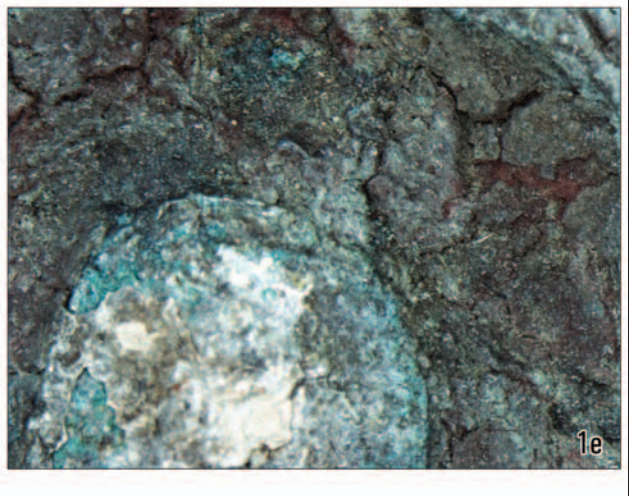
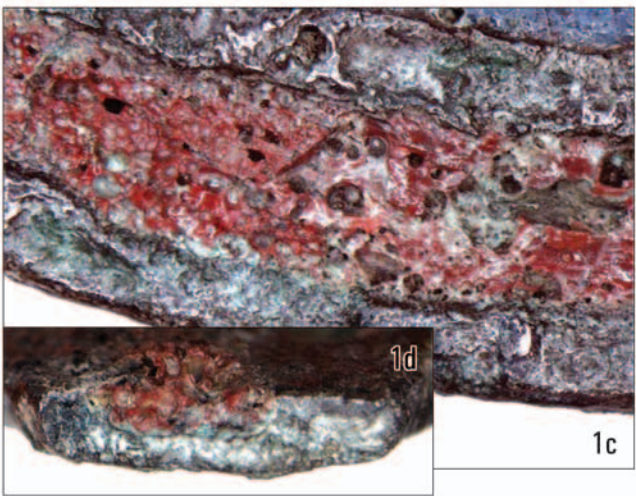
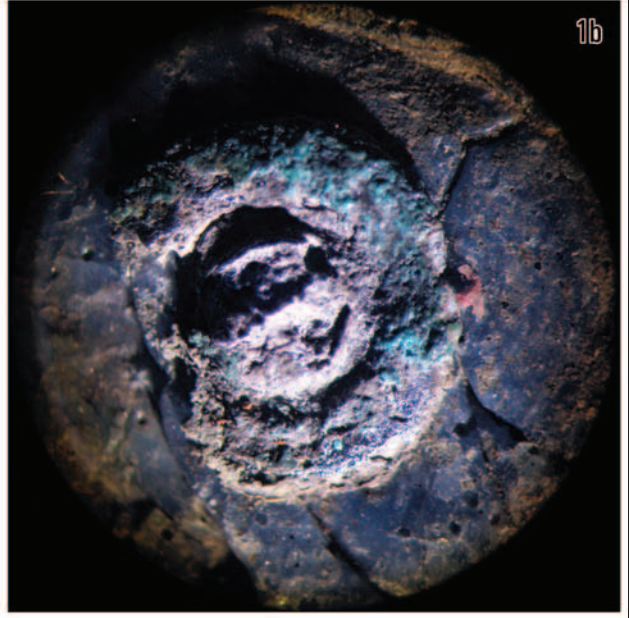
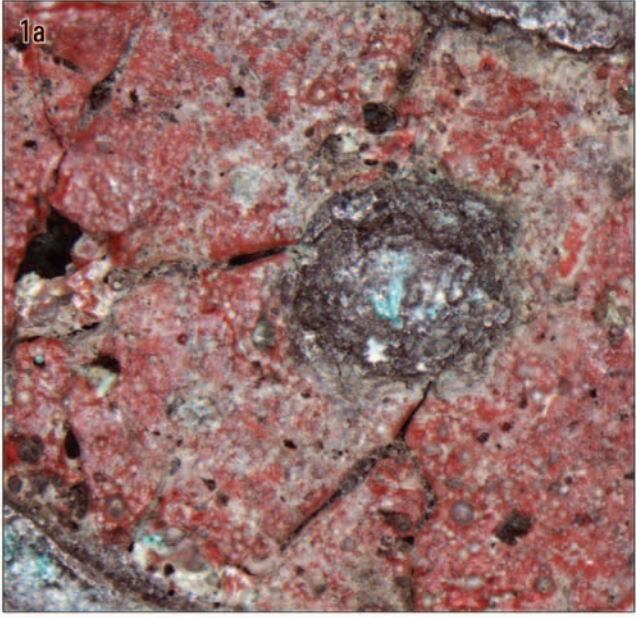
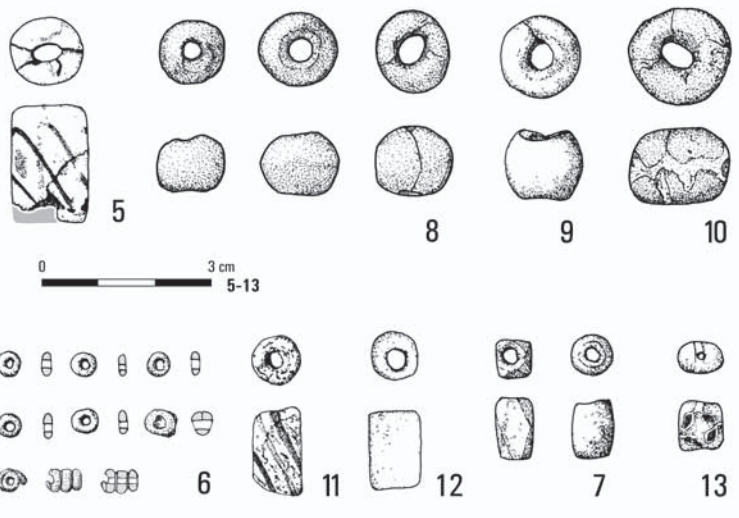
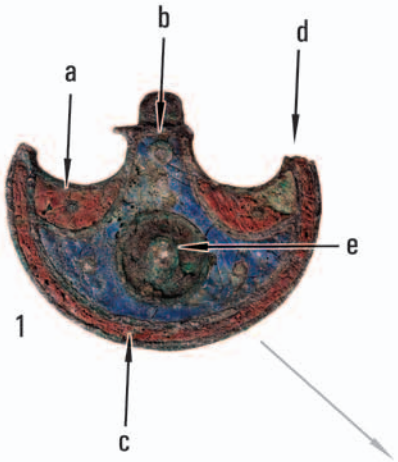
Tabl. CCLV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 372

Obiekt 372

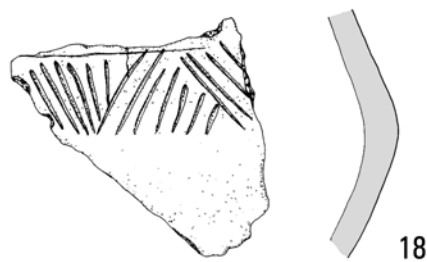
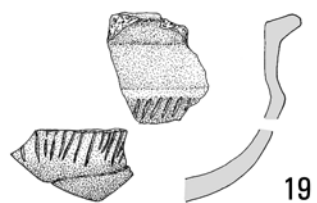
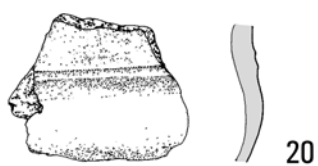
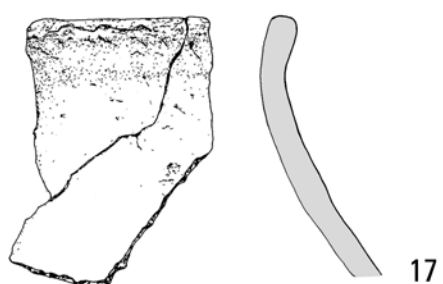
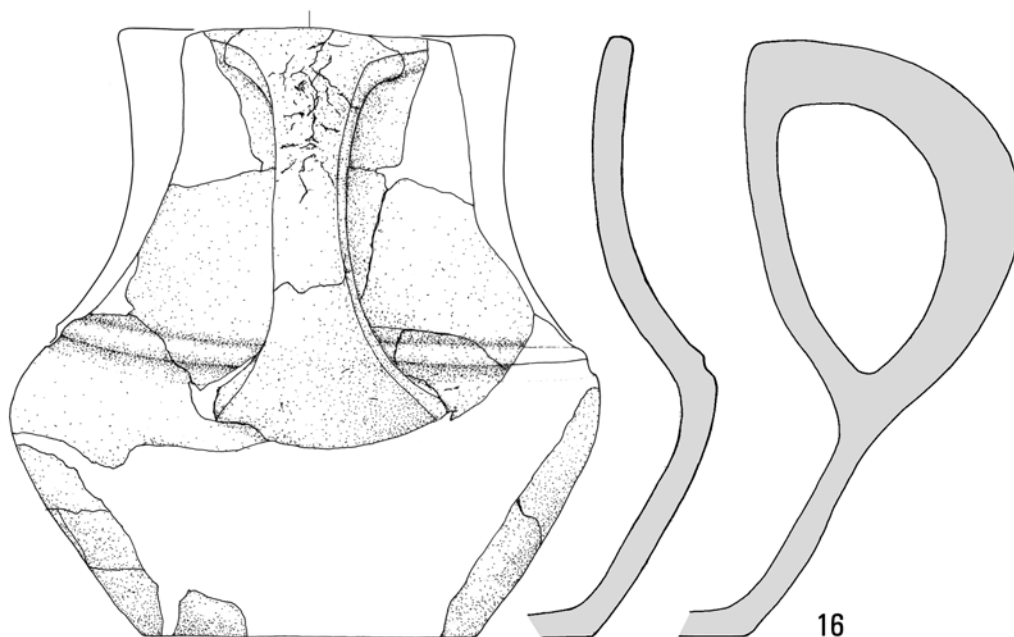

Tabl. CCLVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 372: 1 – stop miedzi/emalia; 2–4 – stop miedzi; 14 – poroże/stop miedzi; 15 – glina.
Fot.: W. Weker (372/1, RTG), R. Sofful (372/1)

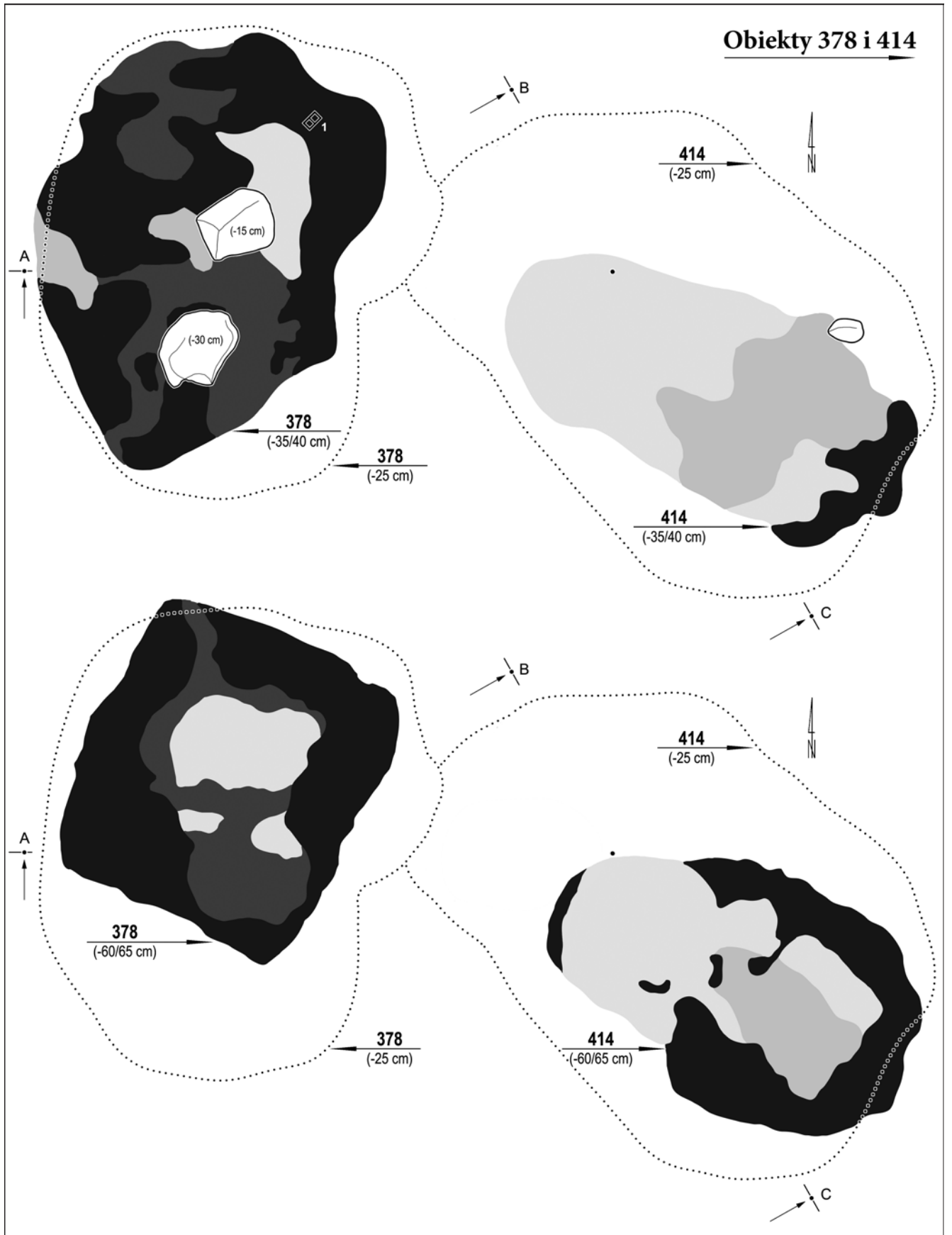
Obiekt 372

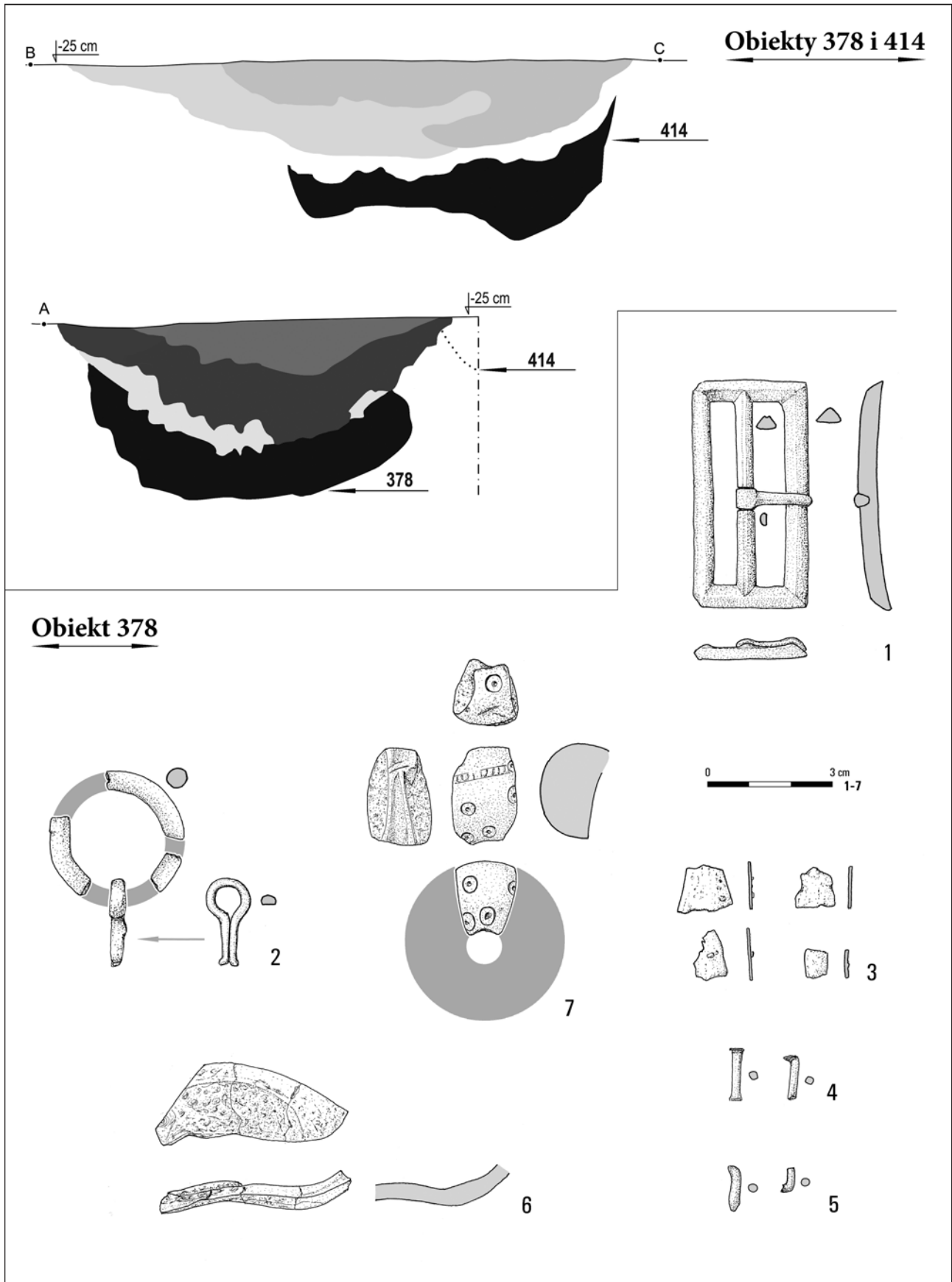
Tabl. CCLVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 372: 1 – stop miedzi/emalia; 5–13 – szkło. Fot.: T. Rakowski (372/1a–e)

Tabl. CCLVIII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 372: 16-21 – glina

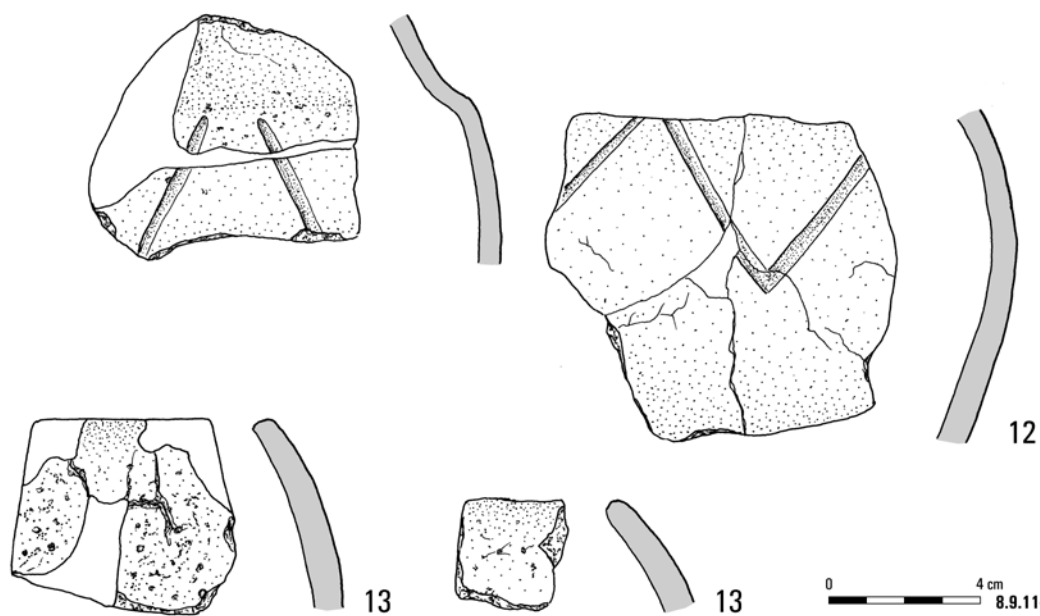
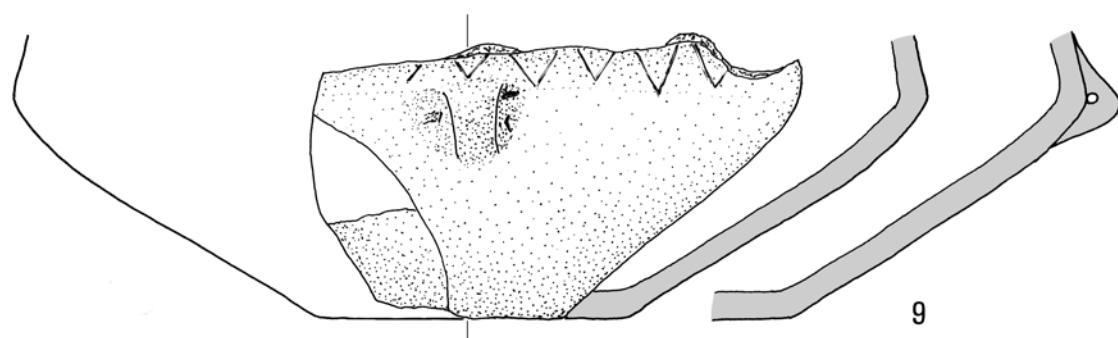
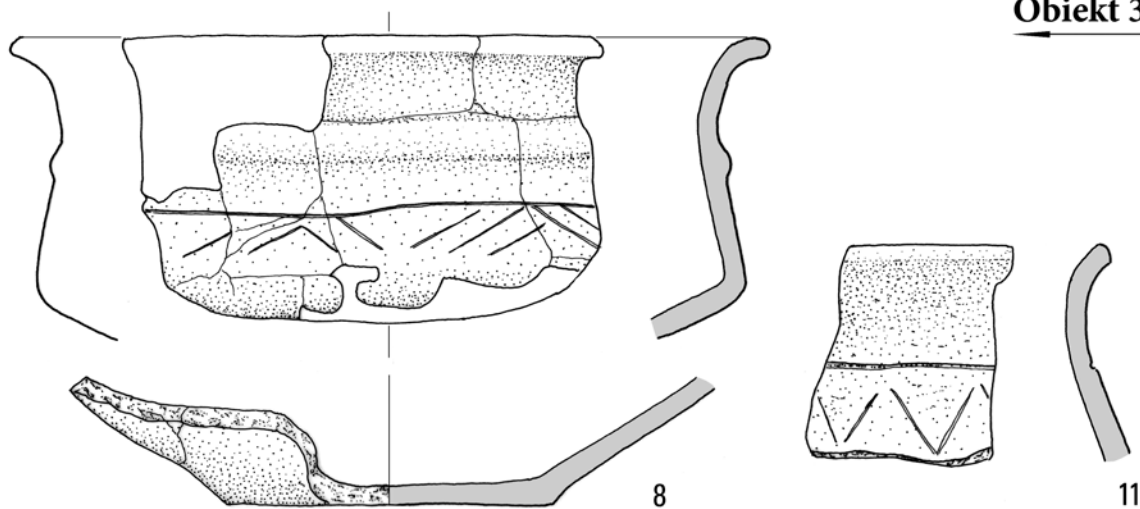

Tabl. CCLIX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 378 i 414

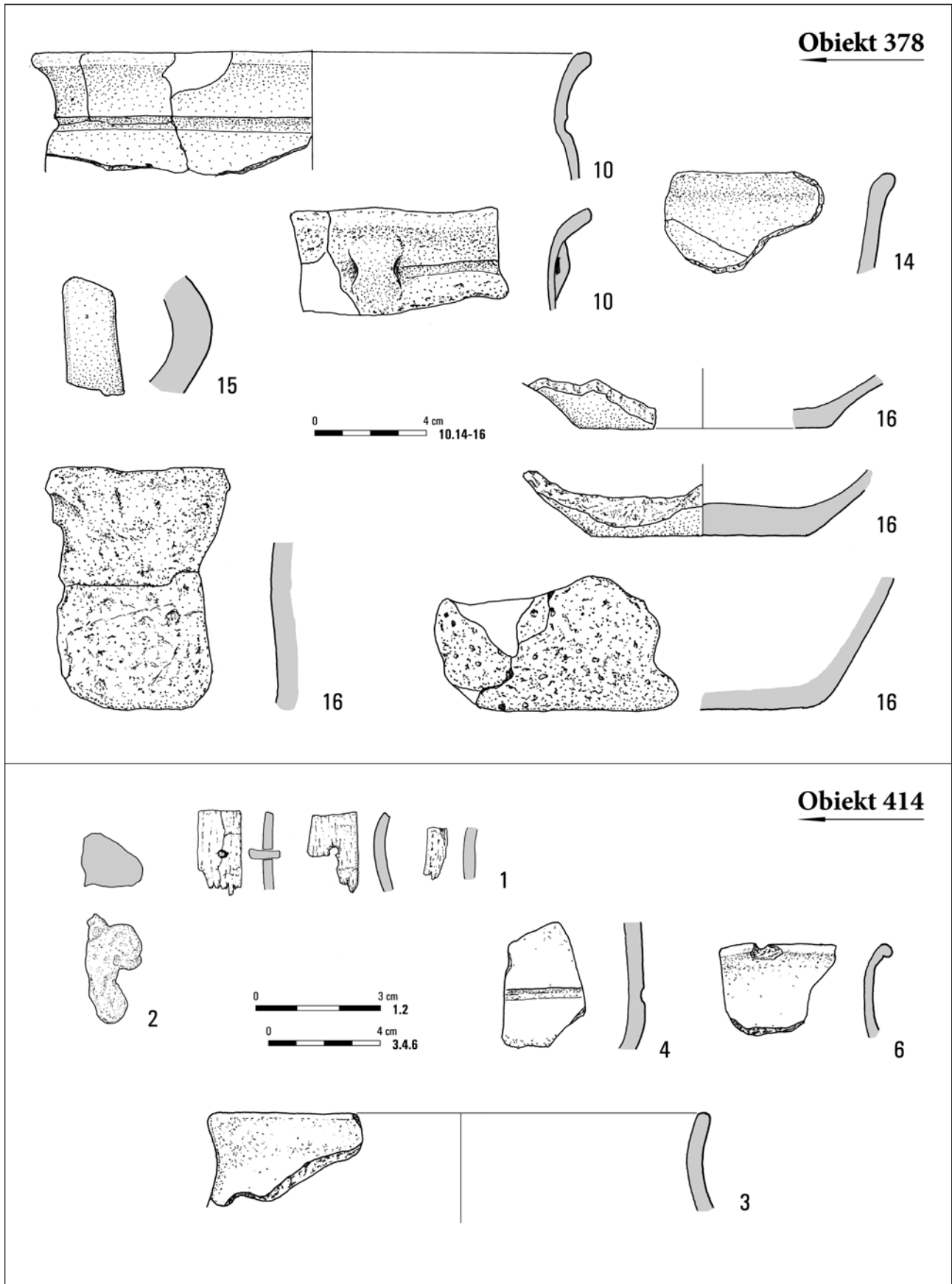
Tabl. CCLX. Jartypory, stan. 2. Obiekty 378 i 414. Obiekt 378: 1-5 – stop miedzi/emalia; 6 – szkło; 7 – glina

Obiekt 378

0 4 cm 8.9.11-13

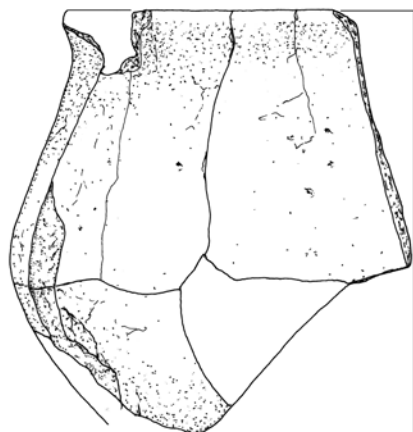
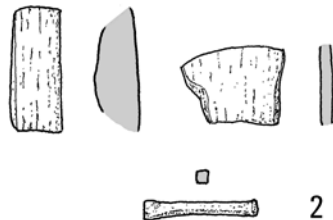
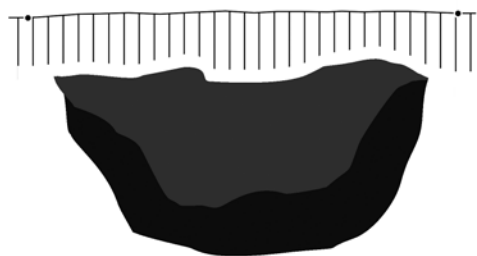
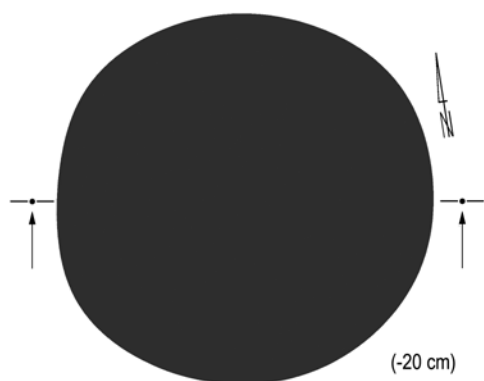
Tabl. CCLXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 378: 8, 9, 11-13 – glina

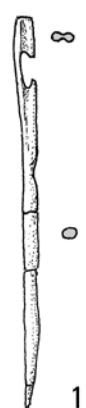
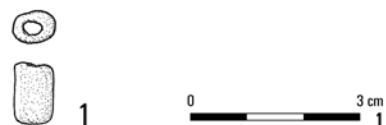
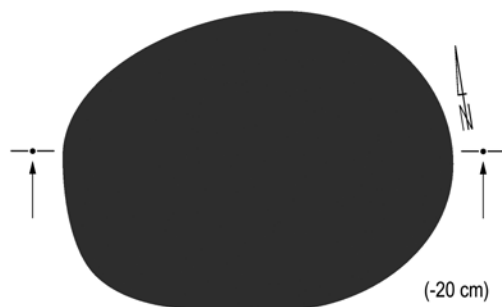
Tabl. CCLXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 378: 10, 14–16 – glina. Obiekt 414: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – szkło; 3, 4, 6 – glina

Obiekt 379

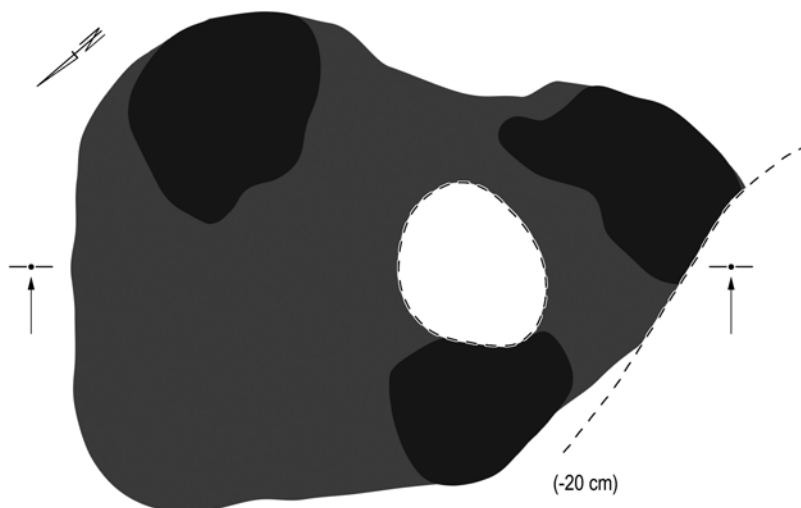

Obiekt 381

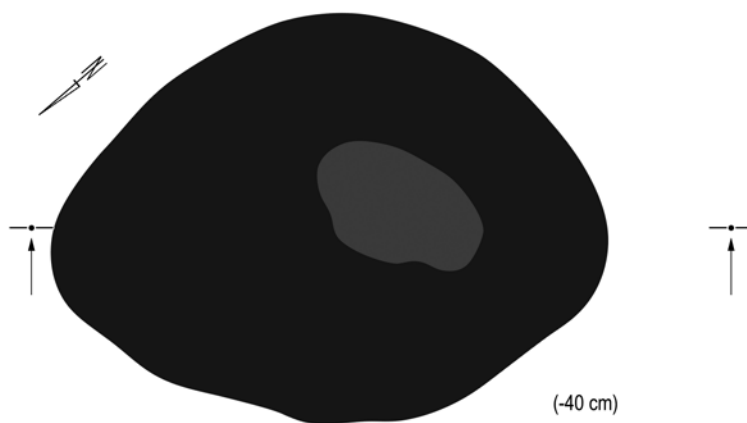

Tabl. CCLXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 379: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 381: 1 – szkło

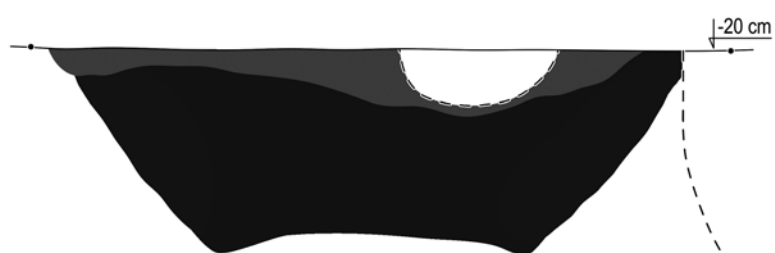
Obiekt 382

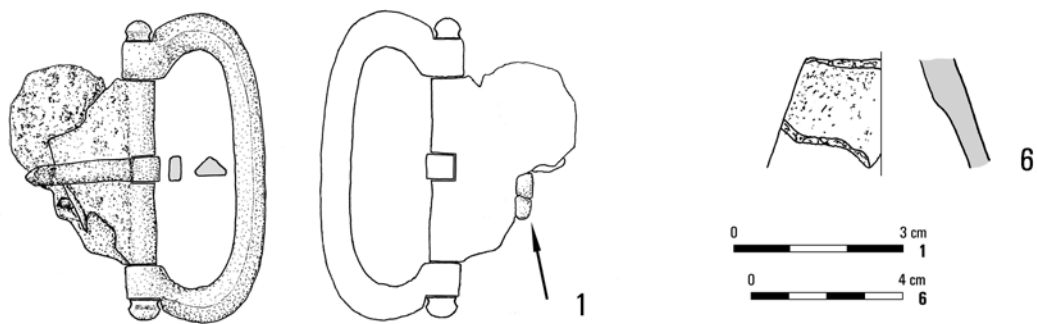
(-20 cm)

(-40 cm)

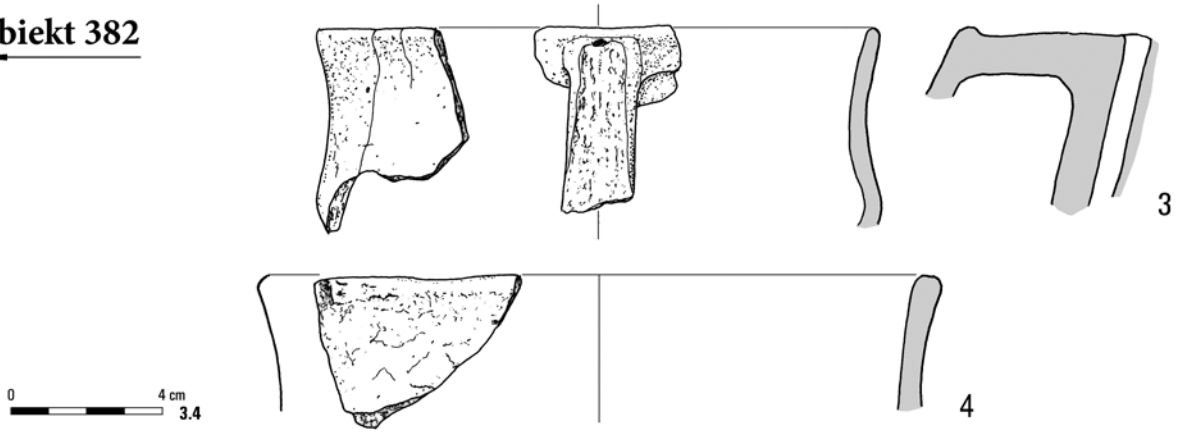

(-20 cm)

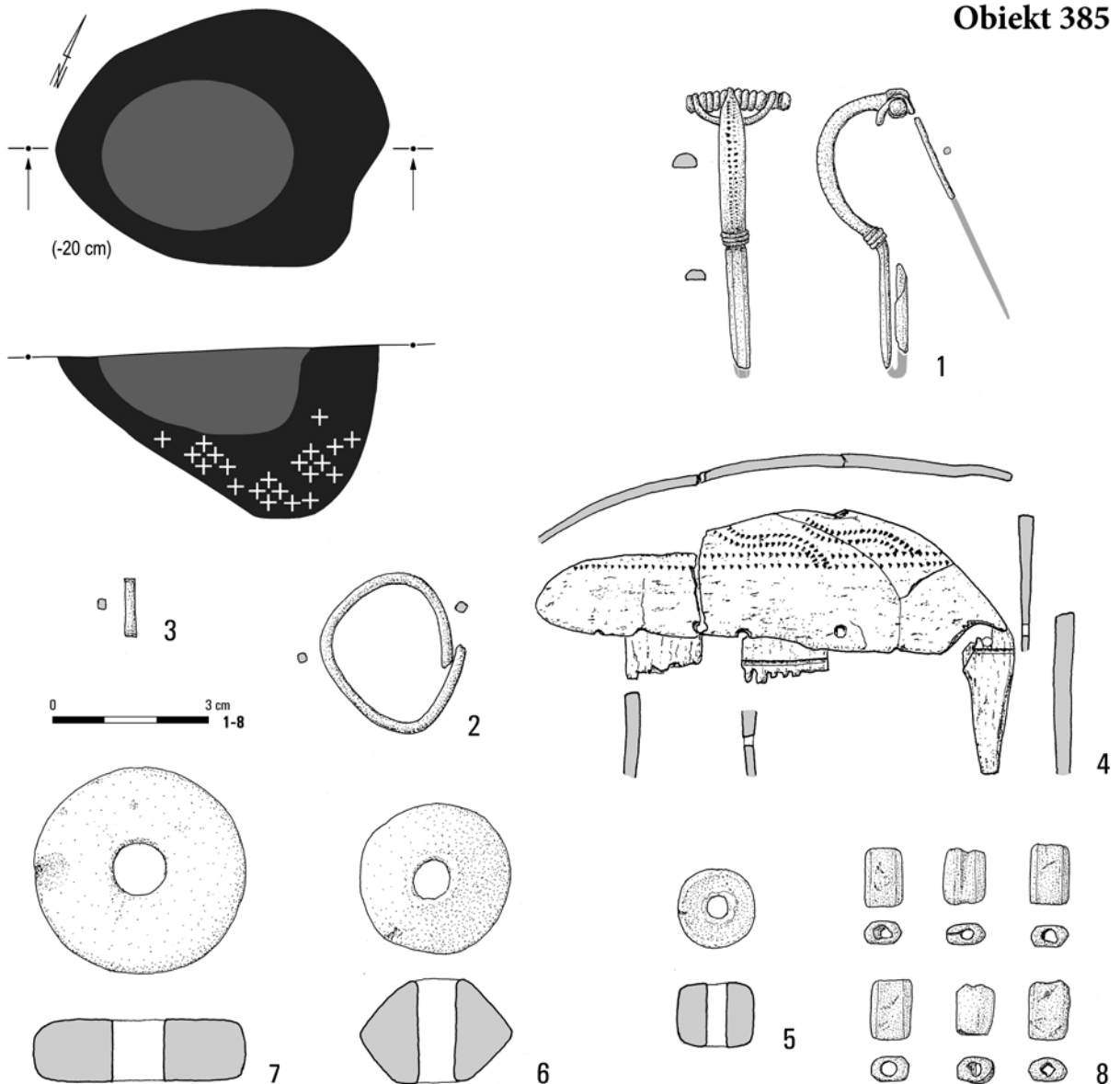

Tabl. CCLXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 382: 1 – stop miedzi; 6 – glina

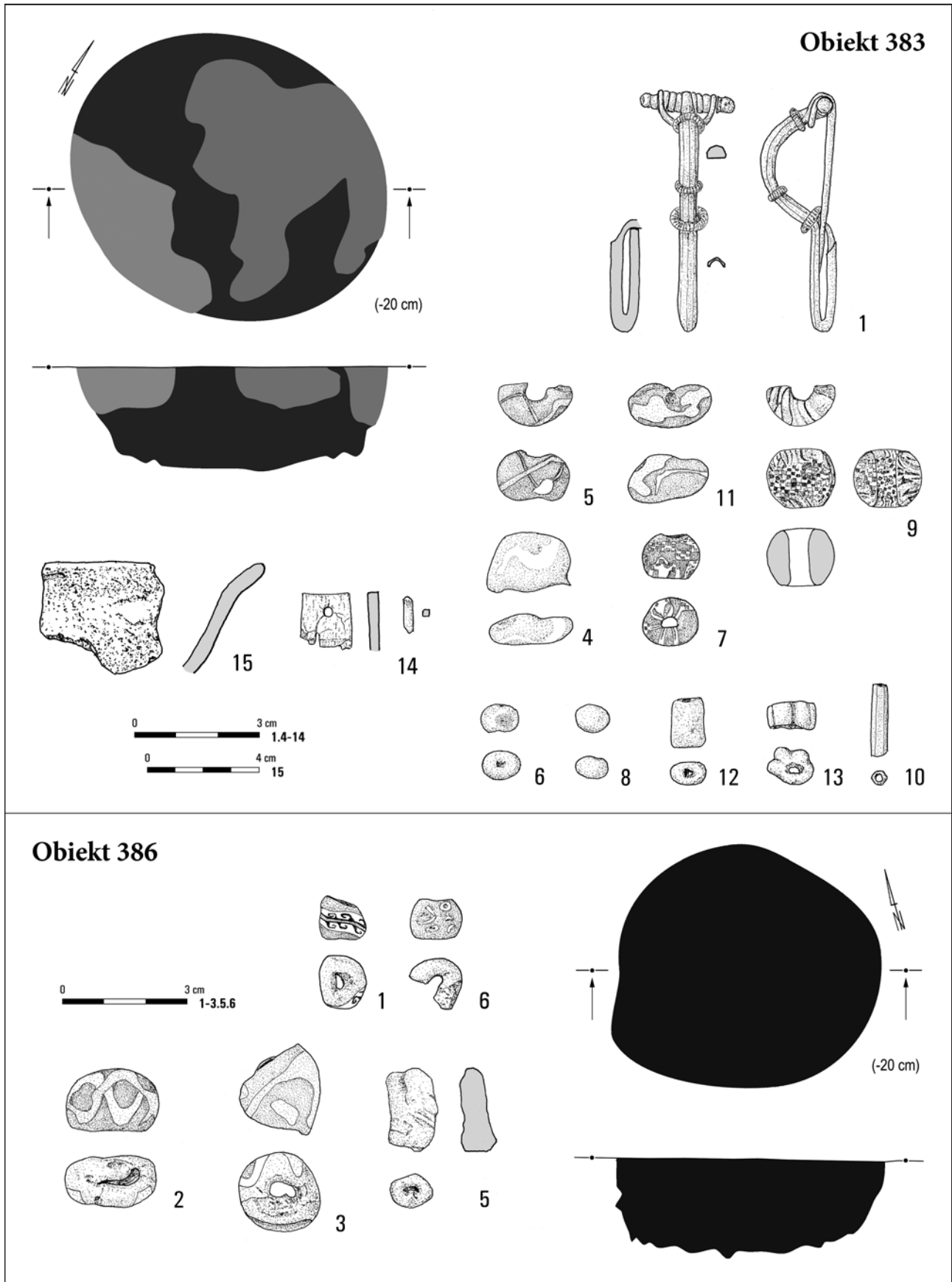
Obiekt 382

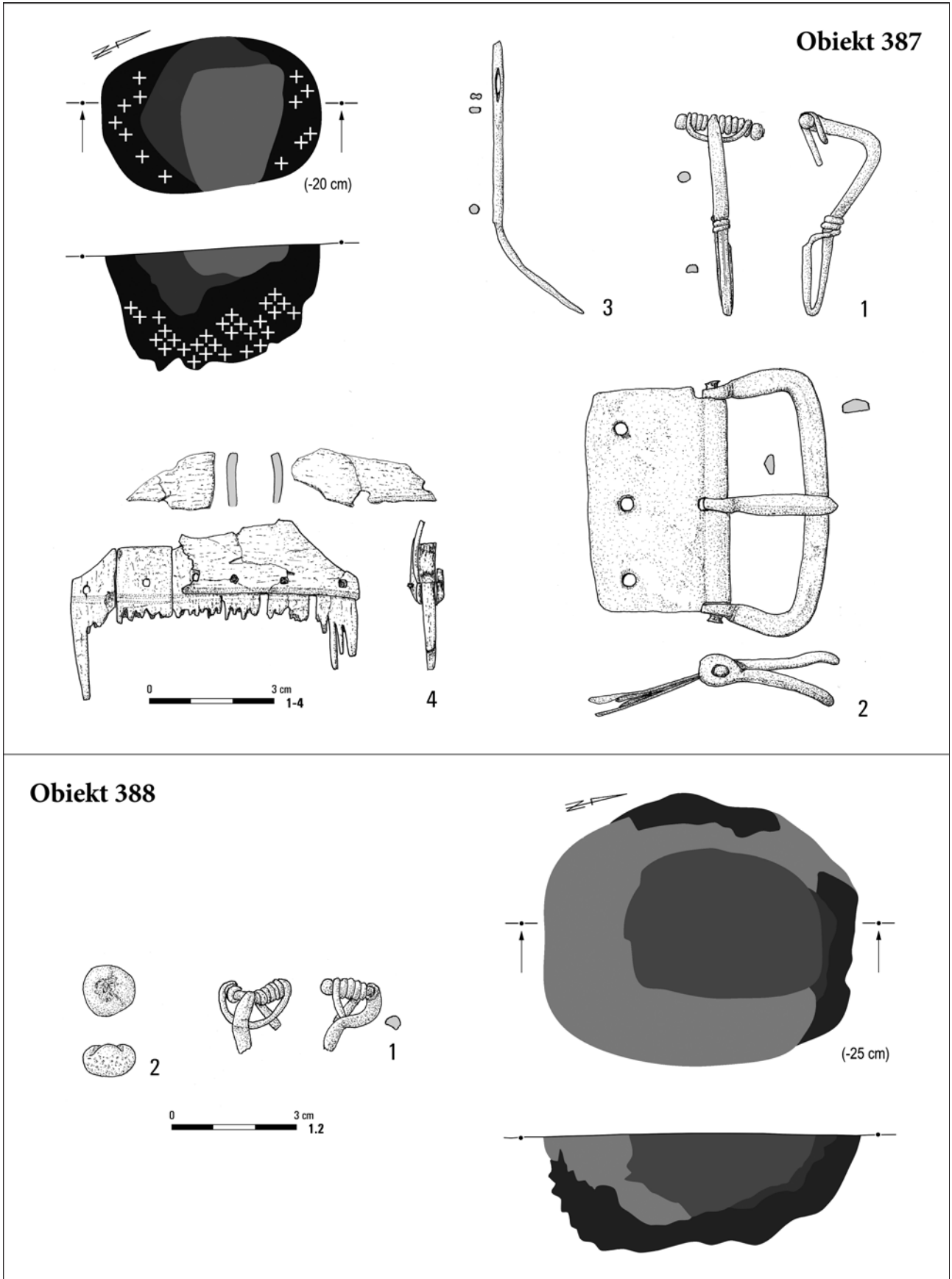
Obiekt 385

Tabl. CCLXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 382: 3, 4 – glina. Obiekt 385: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi; 5, 6 – glina; 7 – kamień; 8 – szkło

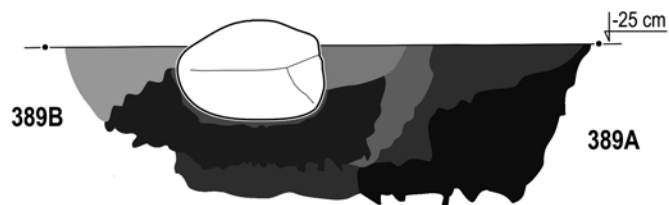
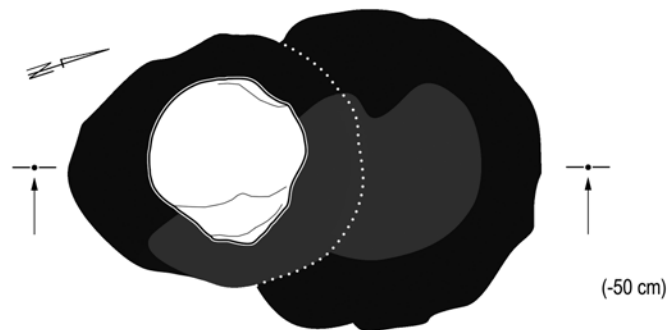
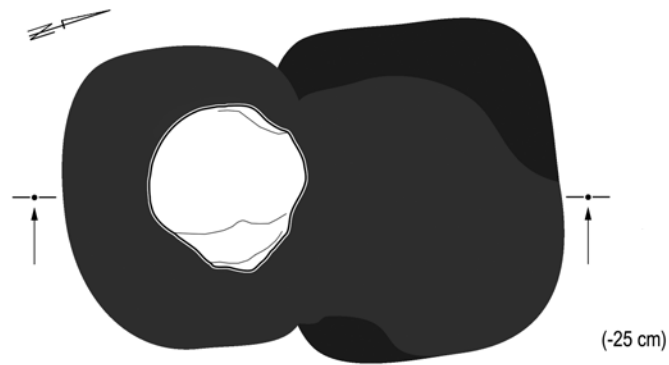

Tabl. CCLXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 383: 1 – stop miedzi; 4–13 – szkło; 14 – poroże/stop miedzi; 15 – glina.
 Obiekt 386: 1–3, 5, 6 – szkło

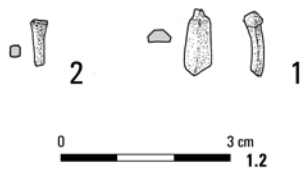

Tabl. CCLXVII. Jartypany, stan. 2. Obiekt 387: 1-3 – stop miedzi; 4 – poroże/stop miedzi. Obiekt 388: 1 – stop miedzi; 2 – szkło

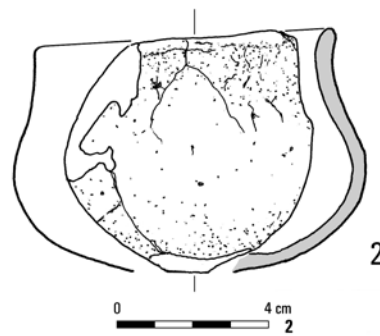
Obiekty 389A i 389B

Obiekt 389B

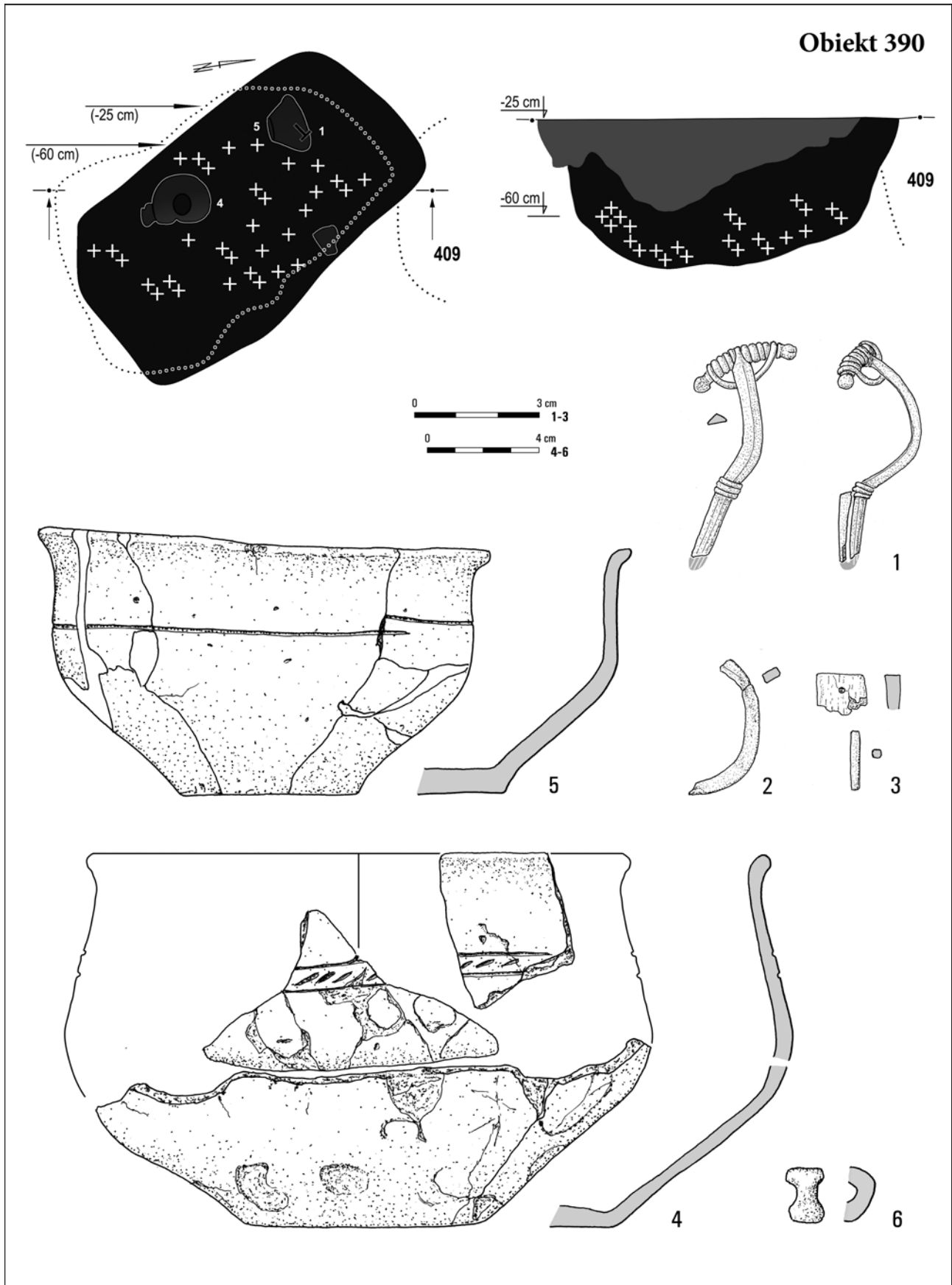

Obiekt 389A

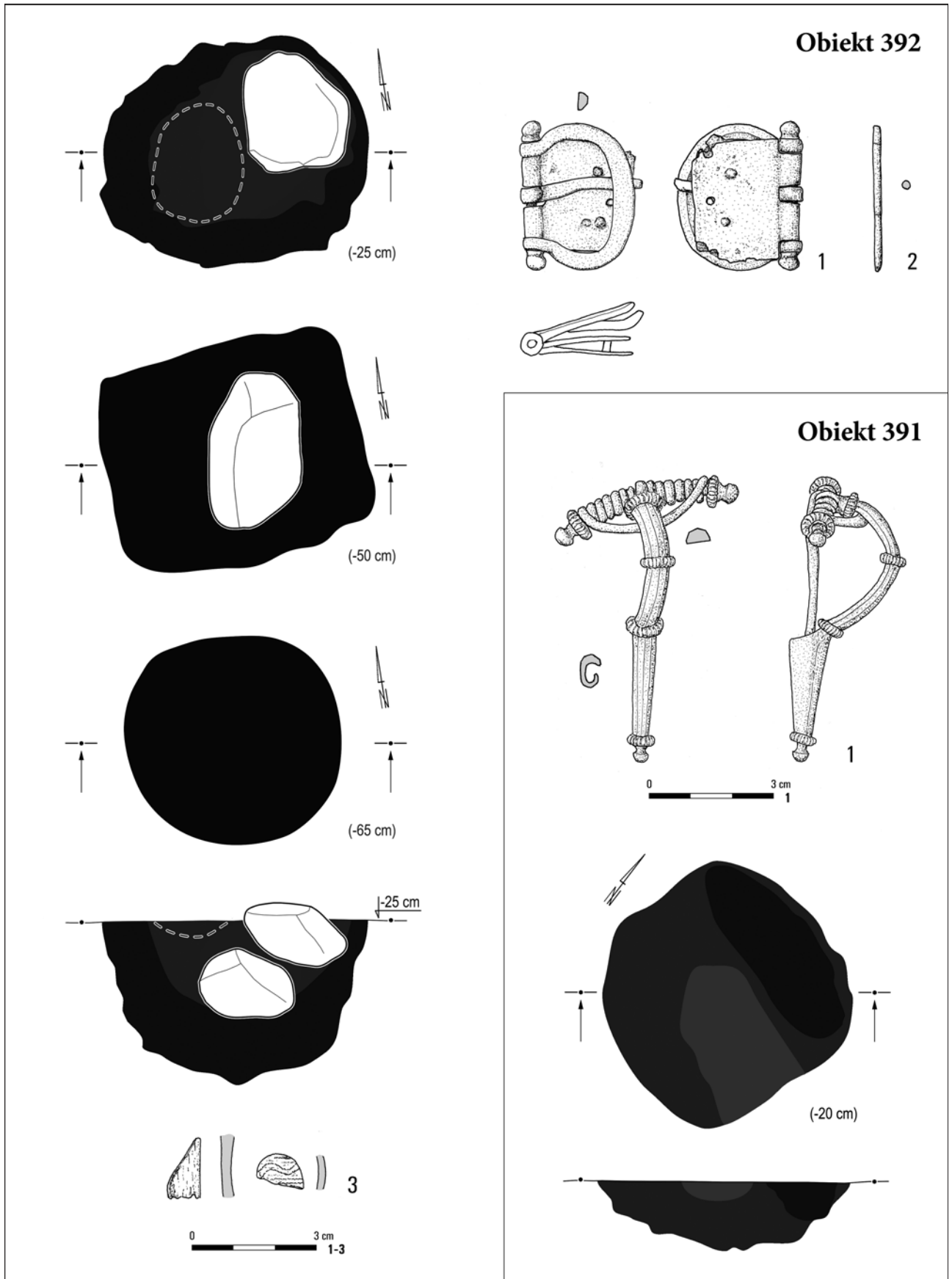

Tabl. CCLXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 389A i 389B. Obiekt 389A: 1 – glina. Obiekt 389B: 1, 2 – stop miedzi

Obiekt 390

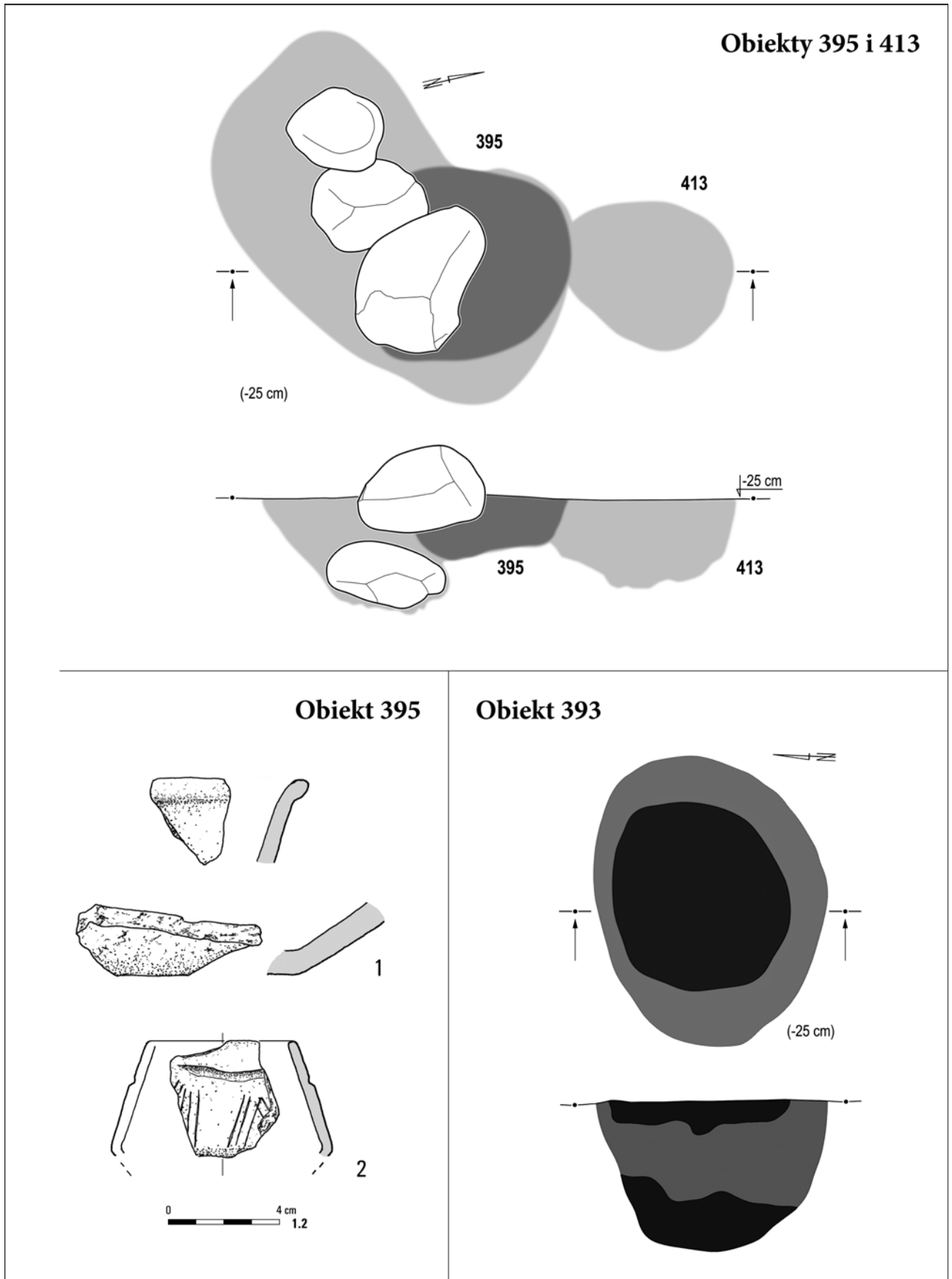

Tabl. CCLXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 390: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże; 4-6 – glina

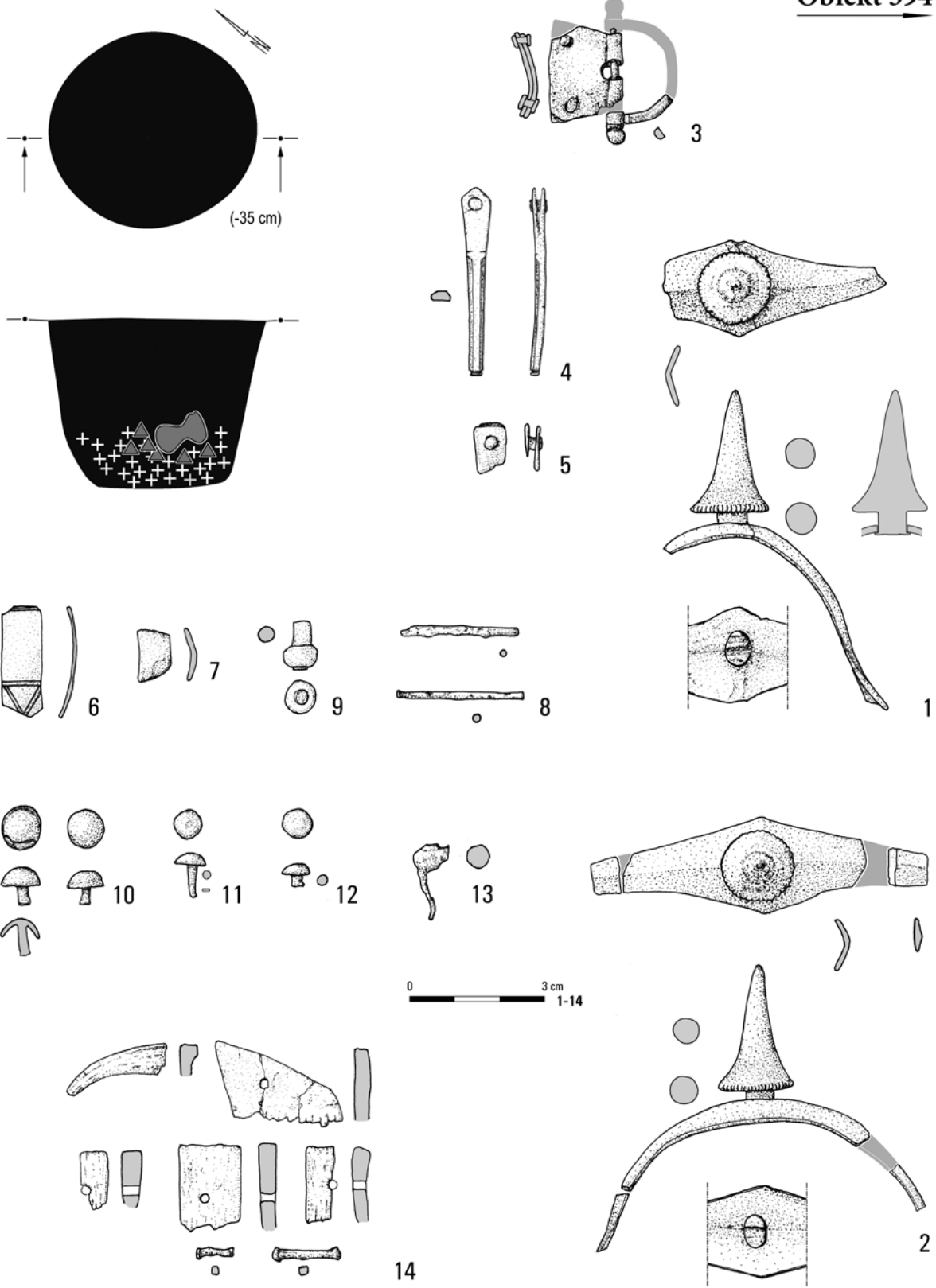
Tabl. CCLXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 391: 1 – stop miedzi. Obiekt 392: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże

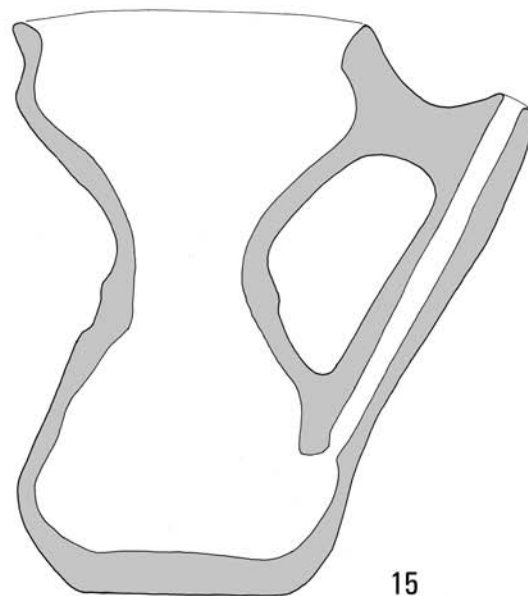
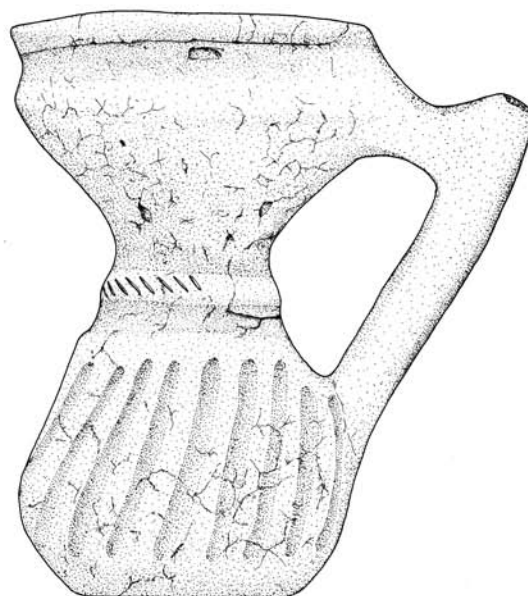
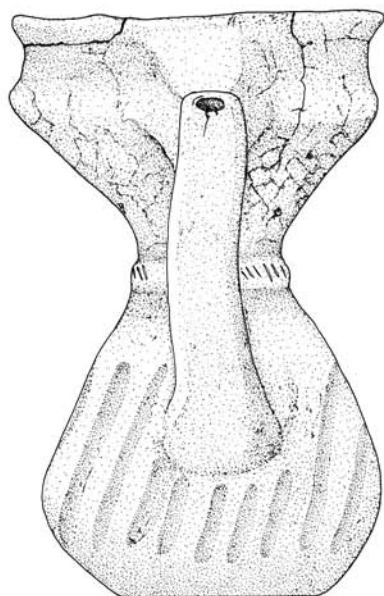
Tabl. CCLXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 393. Obiekty 395 i 413. Obiekt 395: 1, 2 – glina

Obiekt 394

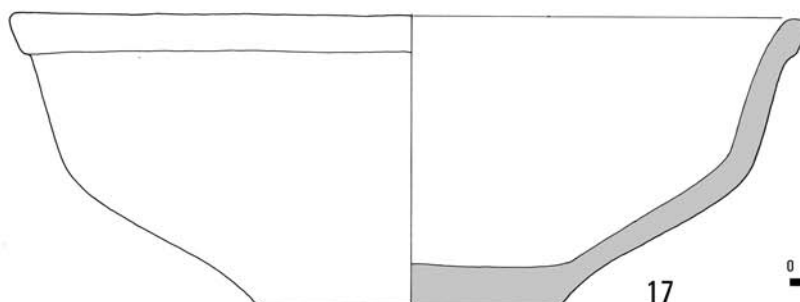

Tabl. CCLXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 394: 1-7, 9-13 – stop miedzi; 8 – żelazo/srebro; 14 – poroże/stop miedzi

Obiekt 394

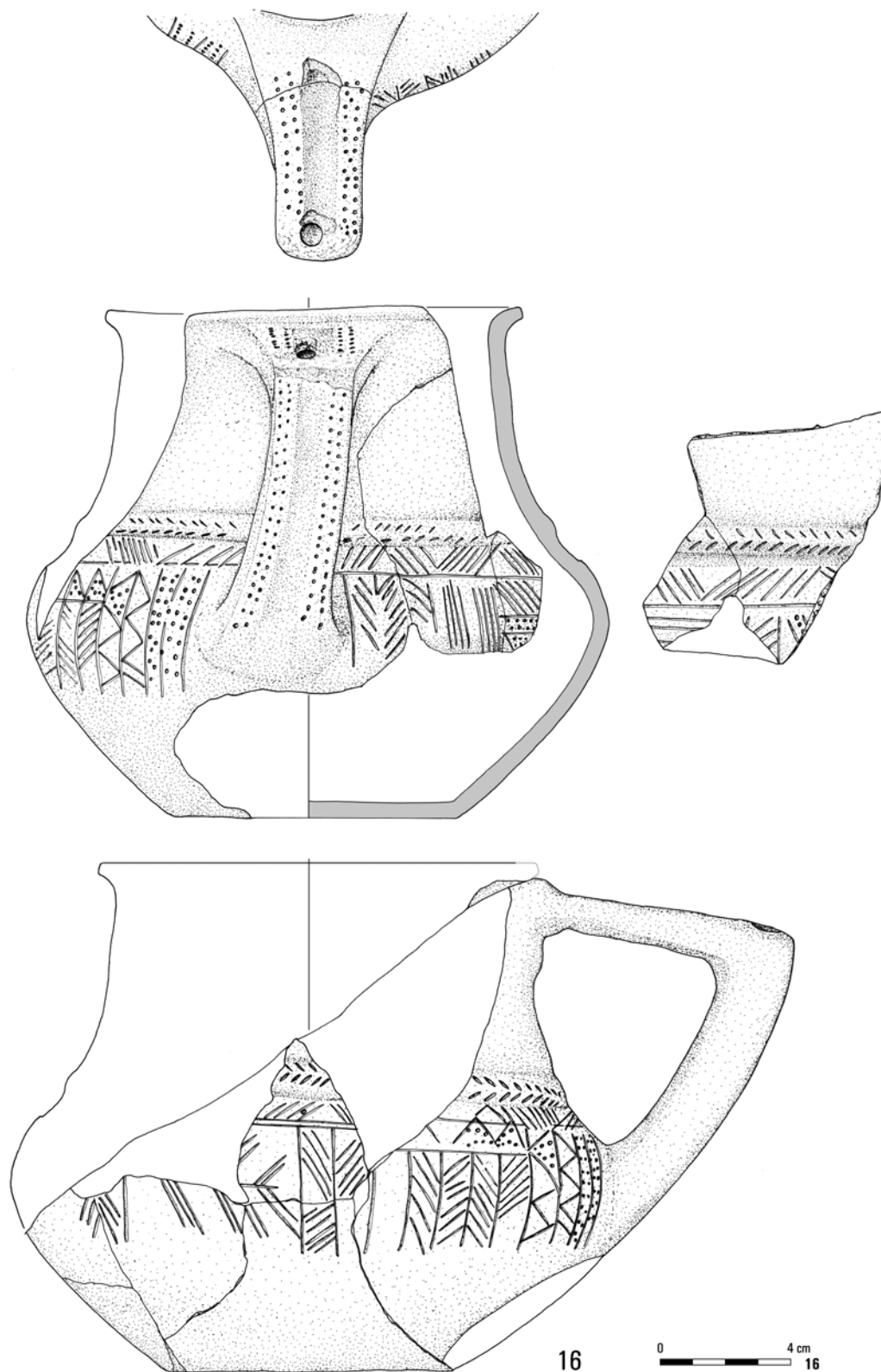
15

17

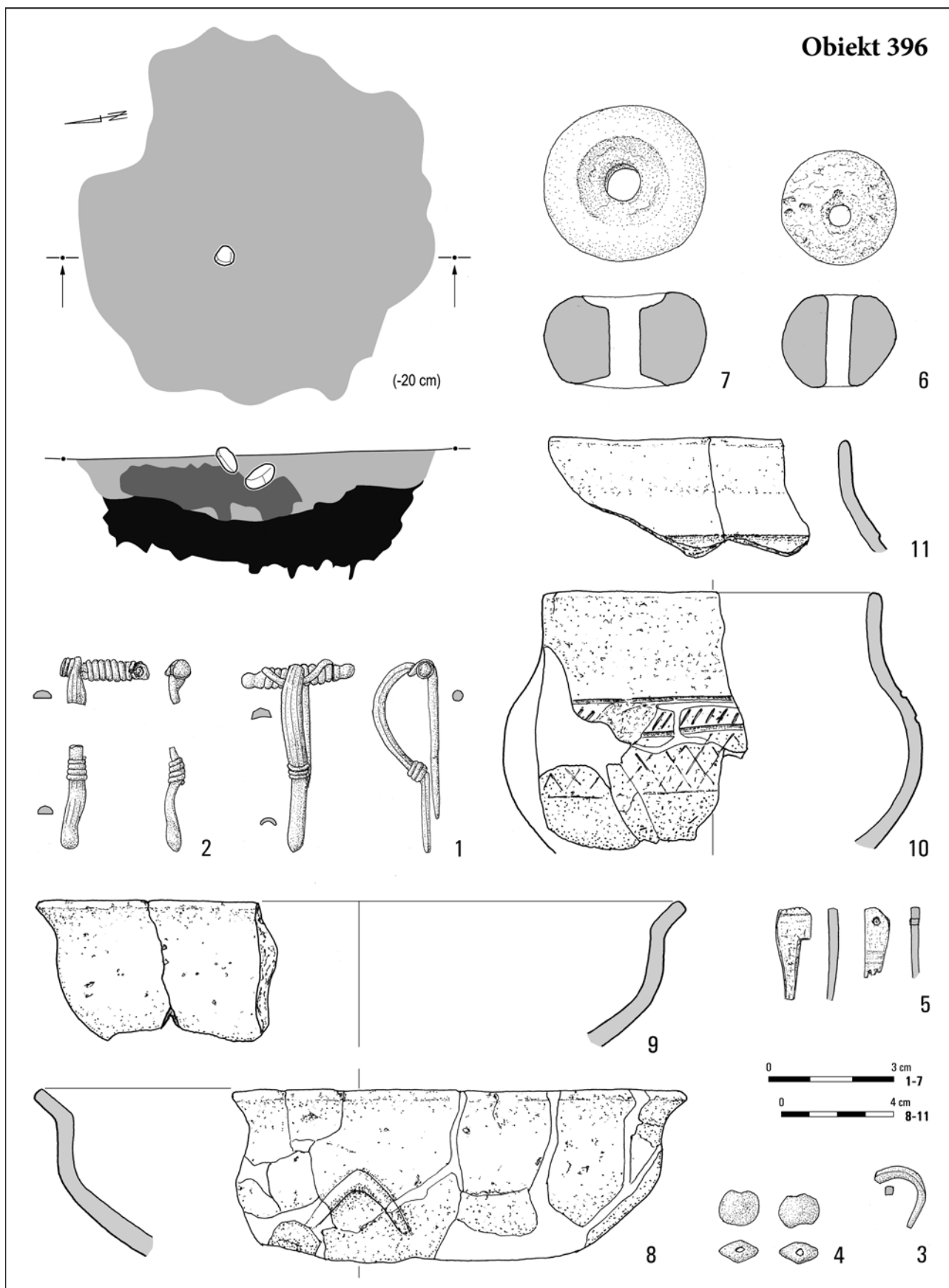

Tabl. CCLXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 394: 15, 17 – glina. Fot.: W. Weker (394/15, rTG)

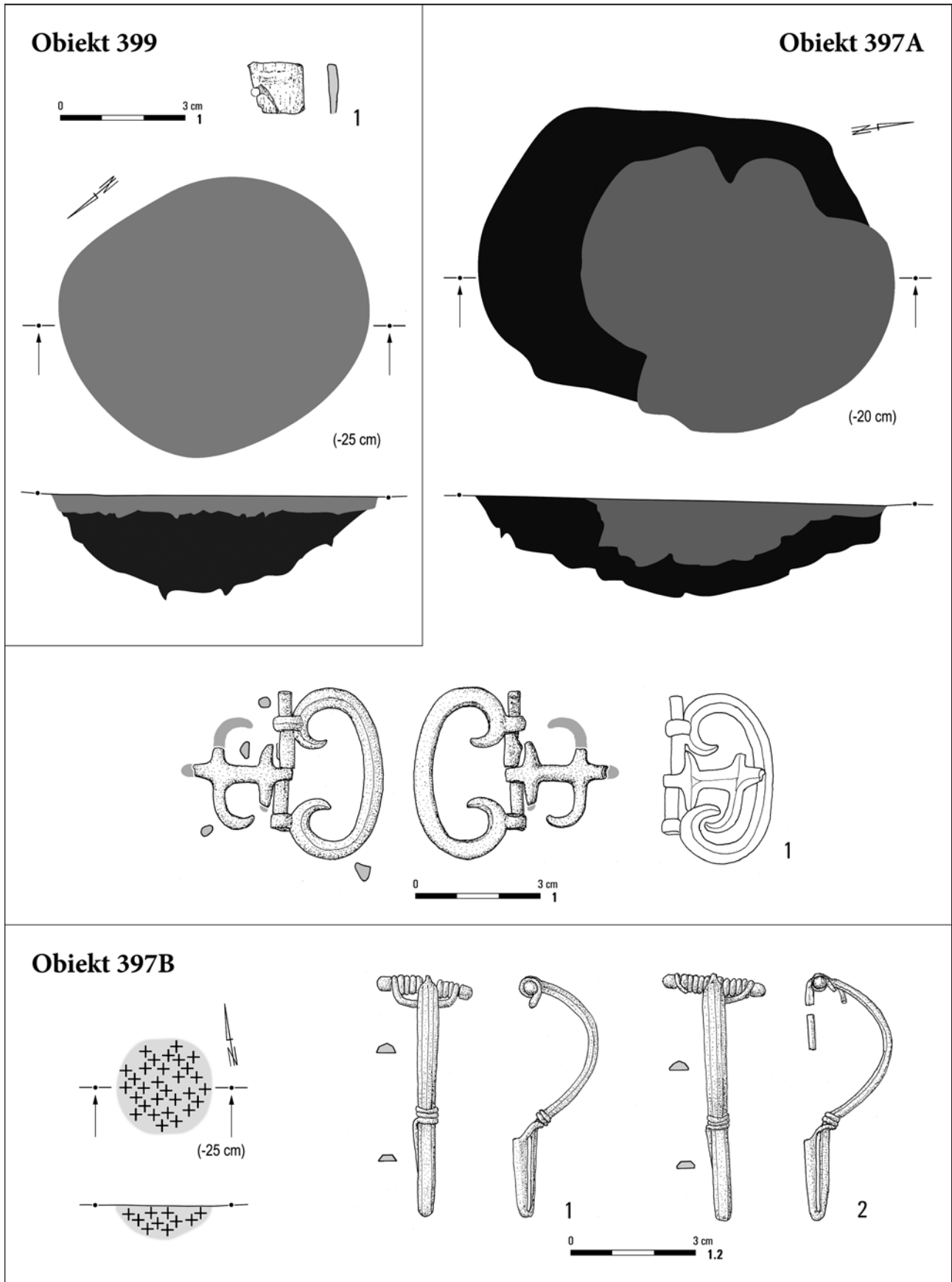

Tabl. CCLXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 394: 16 – glina

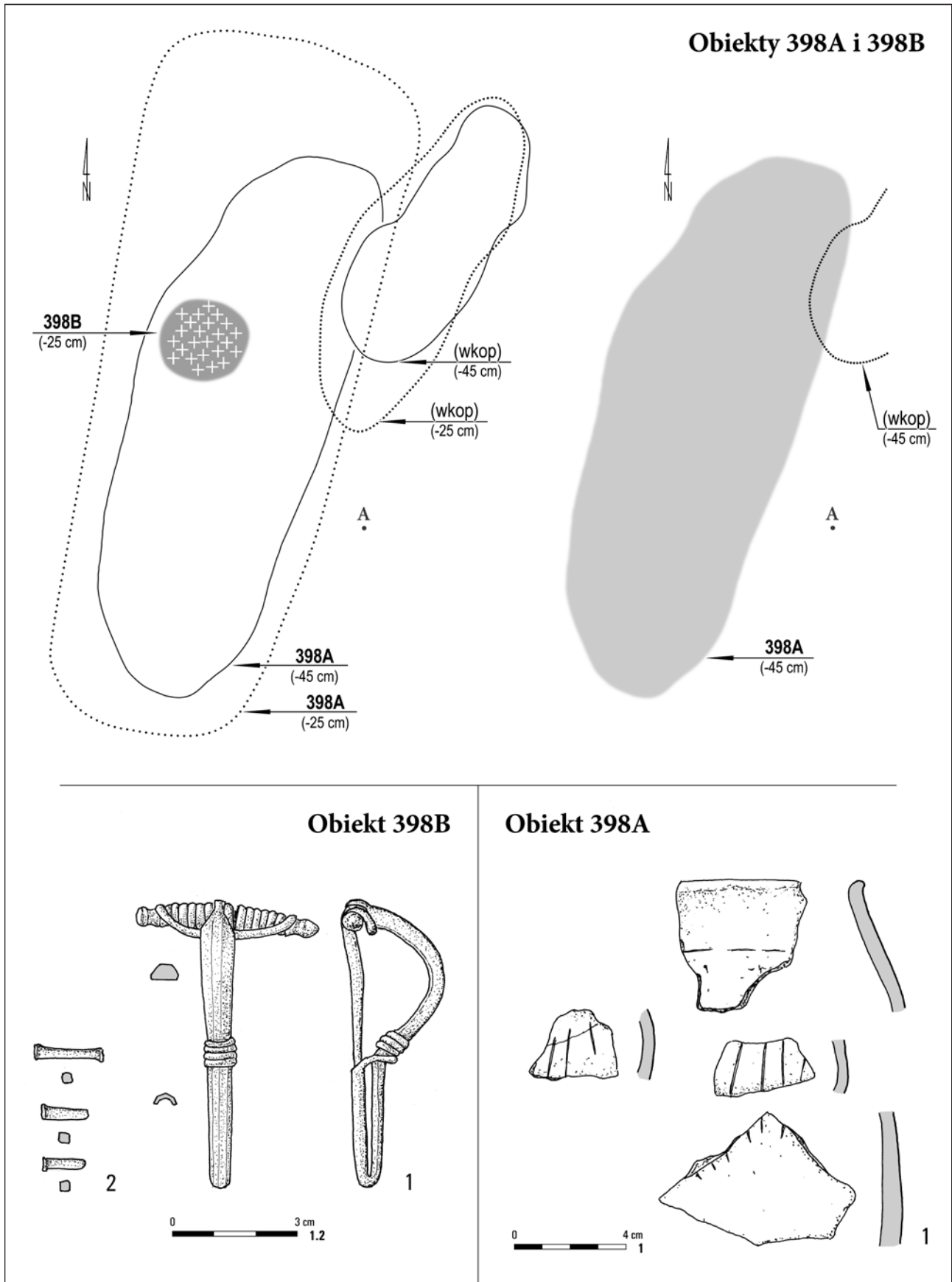
Obiekt 396

Tabl. CCLXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 396: 1-3 – stop miedzi; 4 – szkło; 5 – poroże/stop miedzi; 6-11 – glina

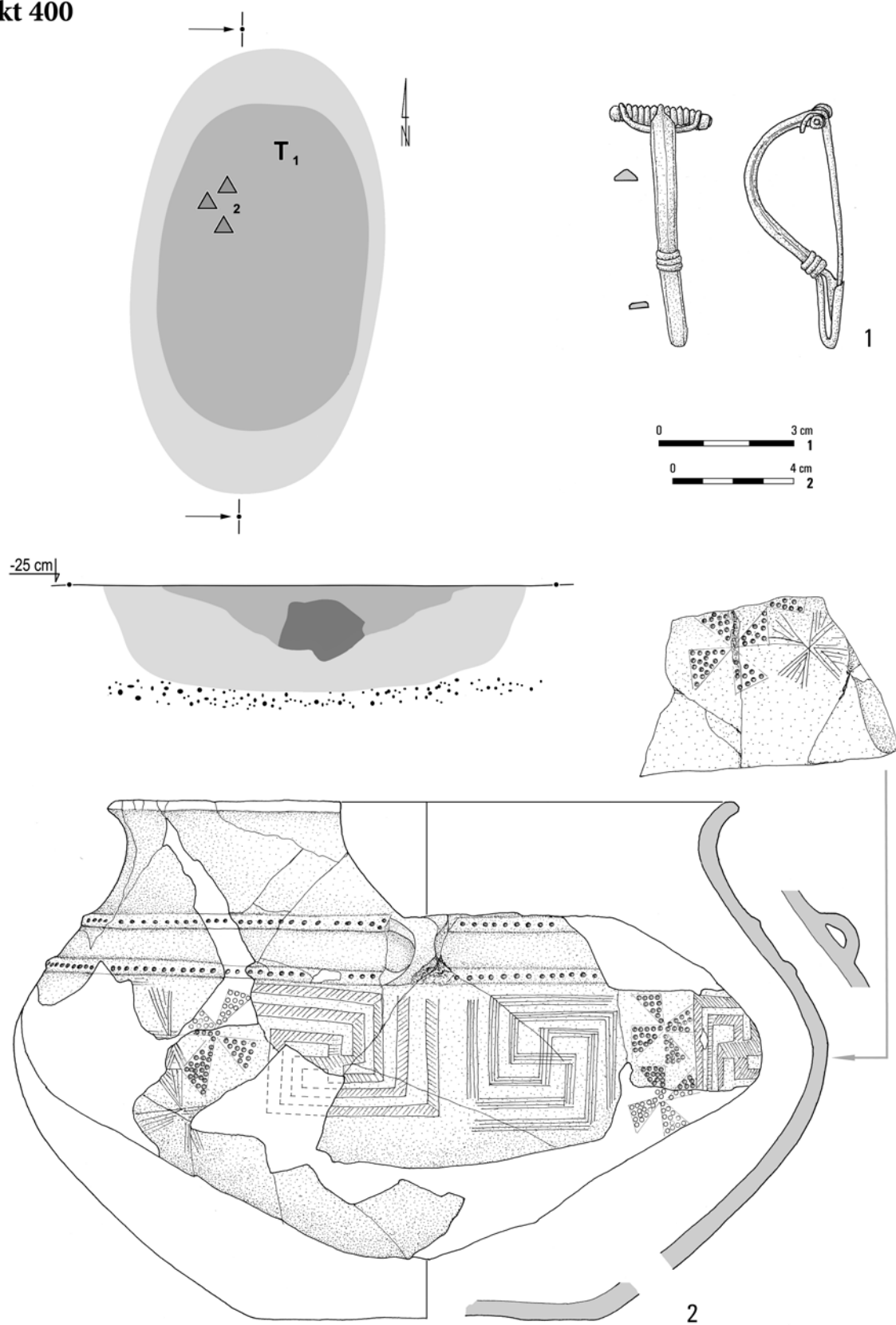

Tabl. CCLXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 397A: 1 – stop miedzi. Obiekt 397B: 1, 2 – stop miedzi. Obiekt 399: 1 – poroże

Tabl. CCLXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekty 398A i 398B. Obiekt 398A: 1 – glina. Obiekt 398B: 1, 2 – stop miedzi

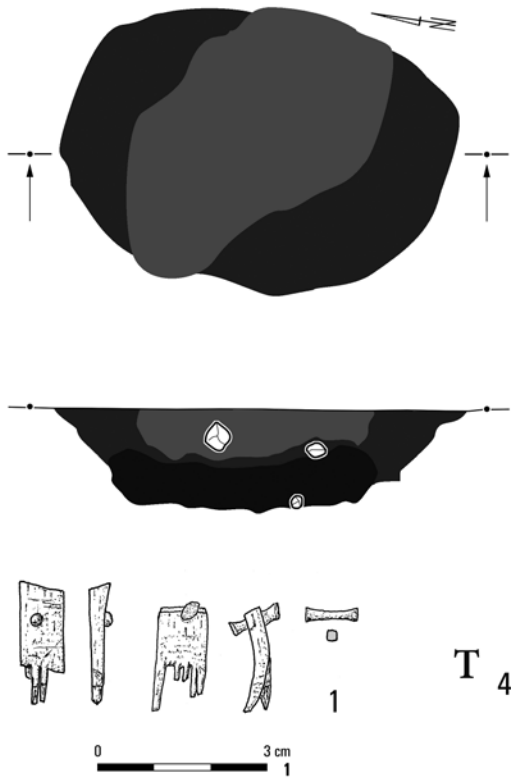
Obiekt 400

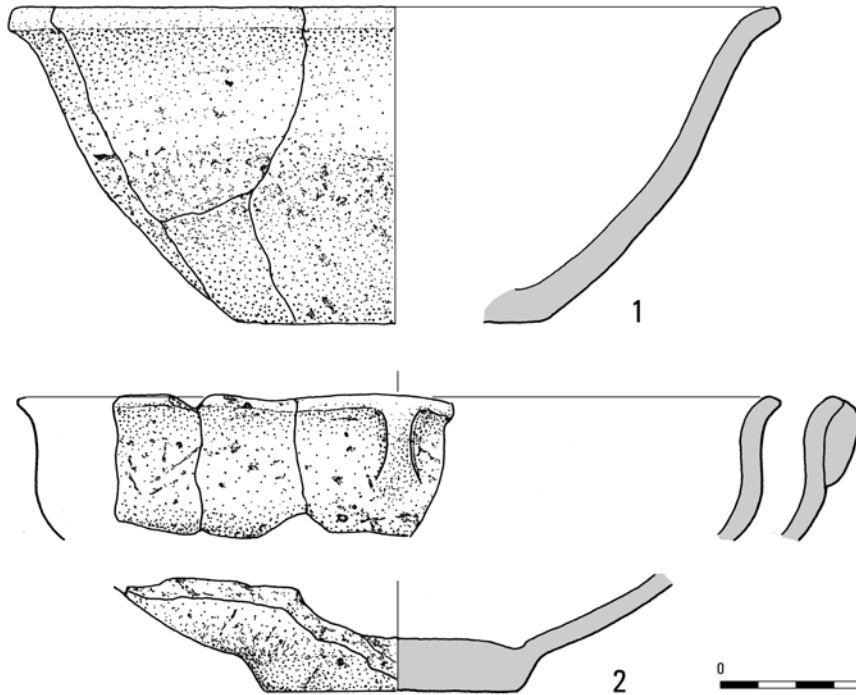
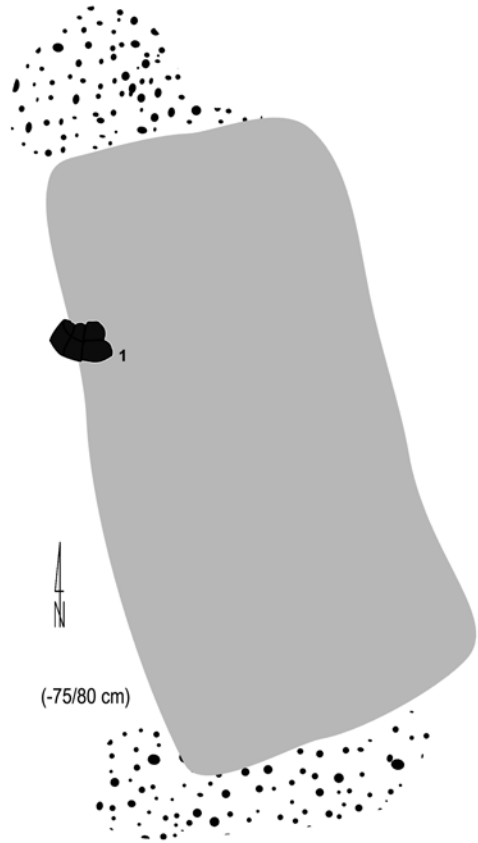
Tabl. CCLXXVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 400: 1 – stop miedzi; 2 – glina

Obiekt 403

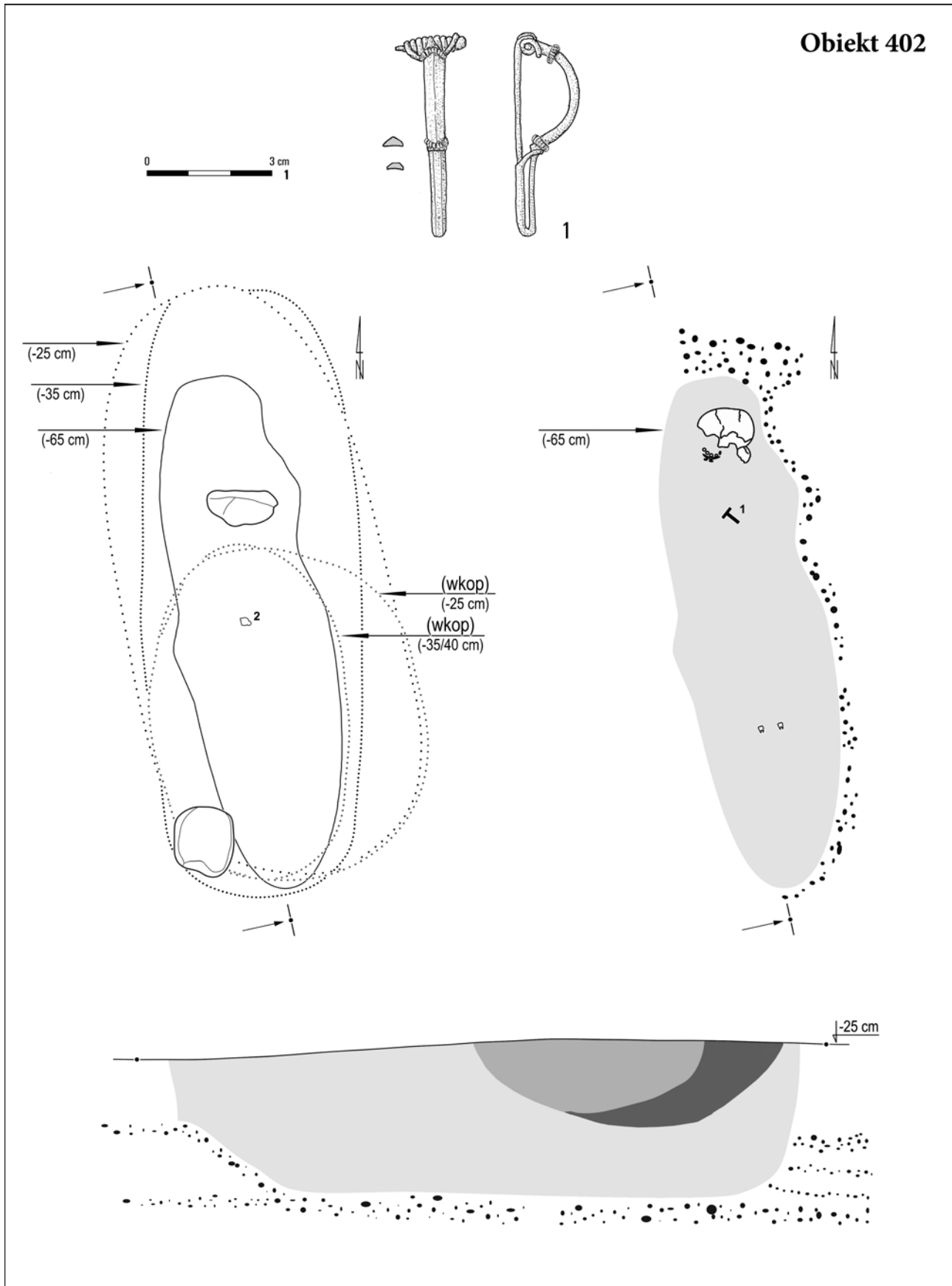

Obiekt 401

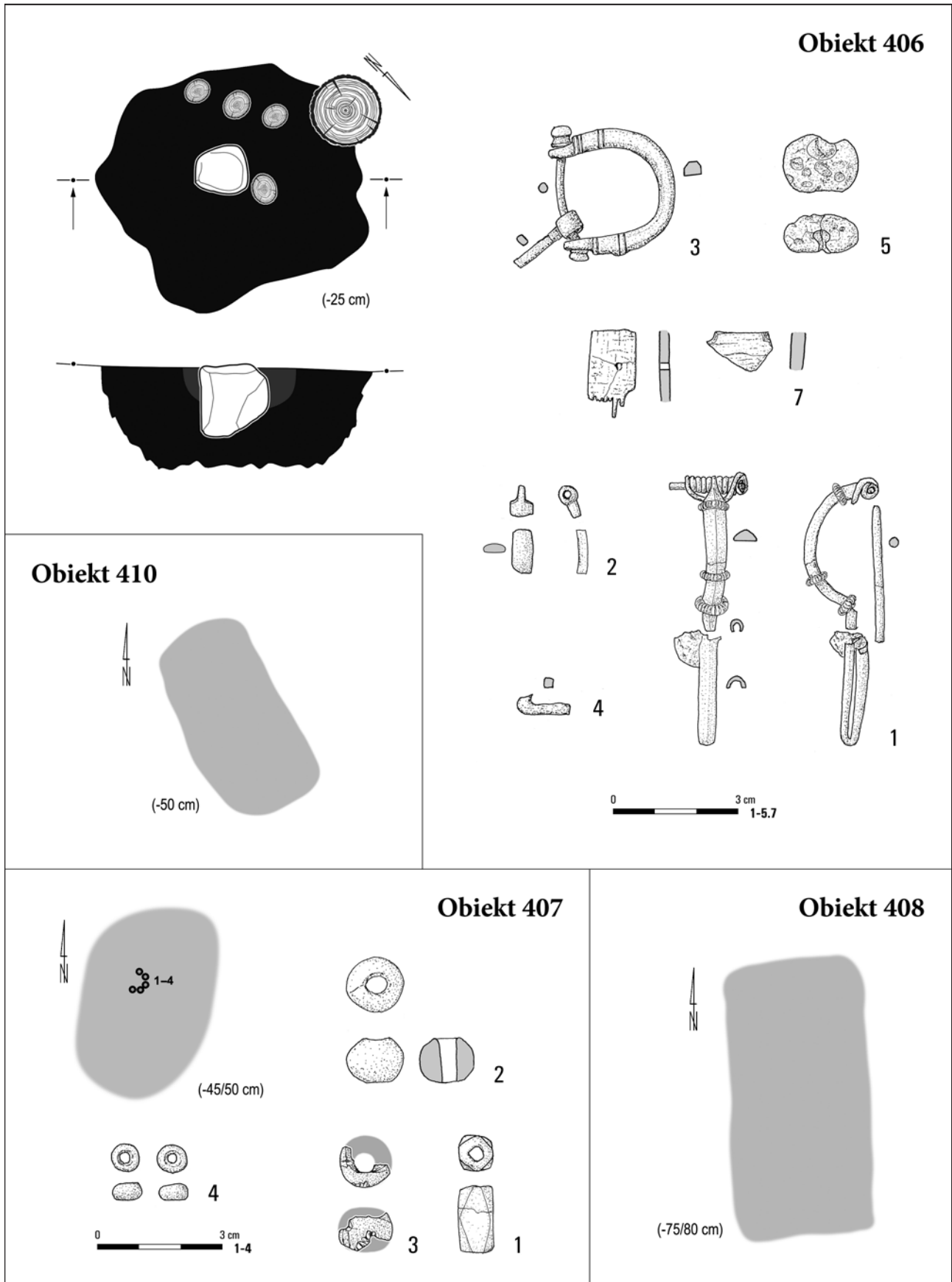

Tabl. CCLXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 401: 1, 2 – glina. Obiekt 403: 1 – poroże/stop miedzi; 4 – glina

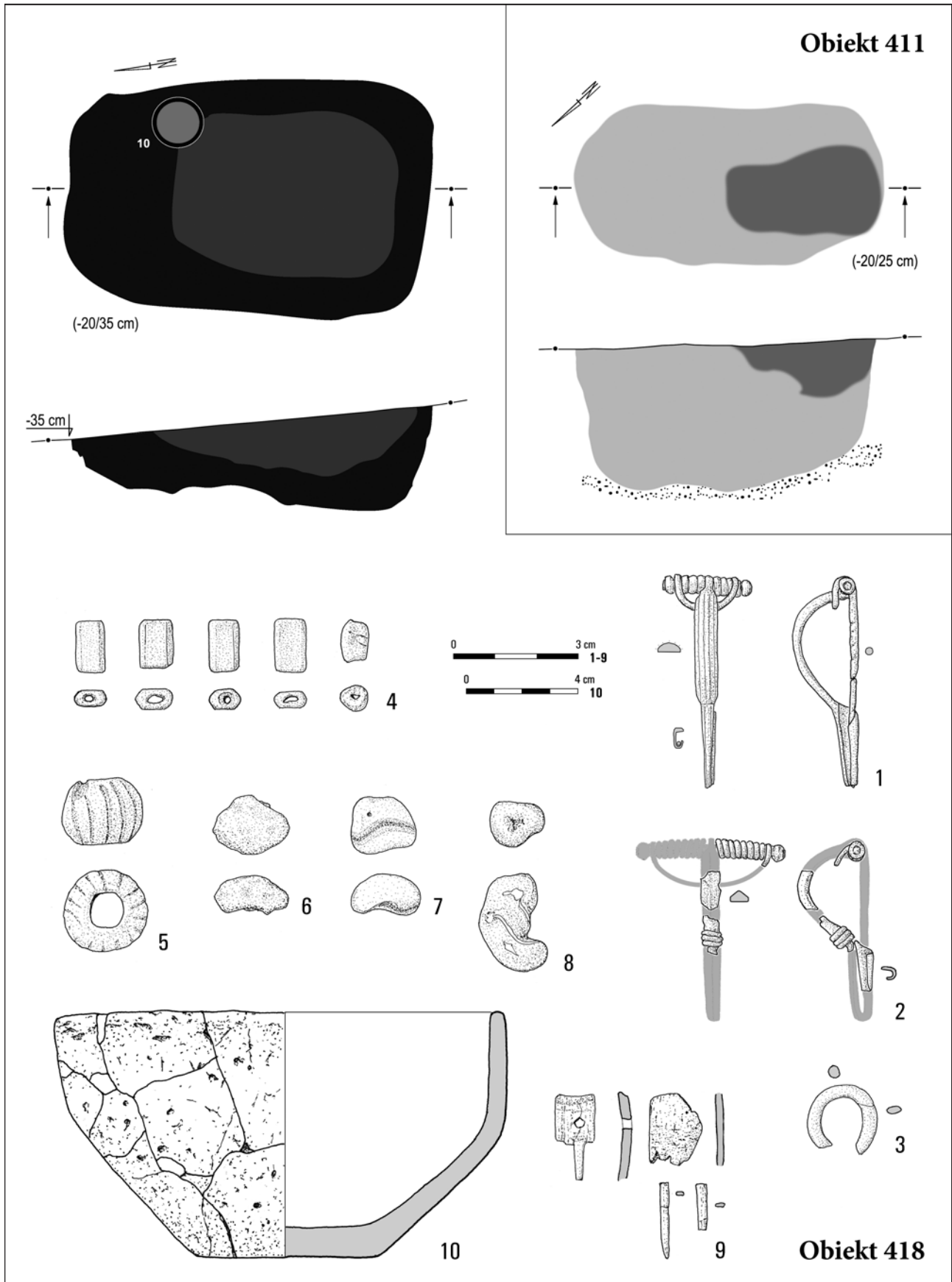
Obiekt 402

Tabl. CCLXXX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 402: 1 – stop miedzi

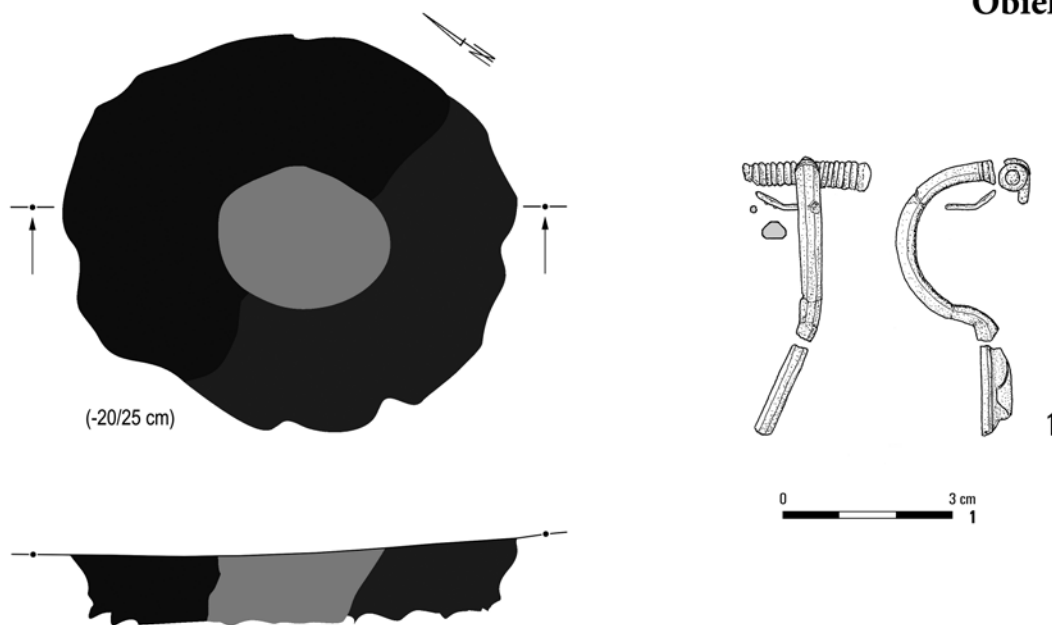

Tabl. CCLXXXI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 406: 1-4 – stop miedzi; 5 – szkło; 7 – poroże/stop miedzi. Obiekt 407: 1-3 – szkło; 4 – bursztyn. Obiekt 408. Obiekt 410

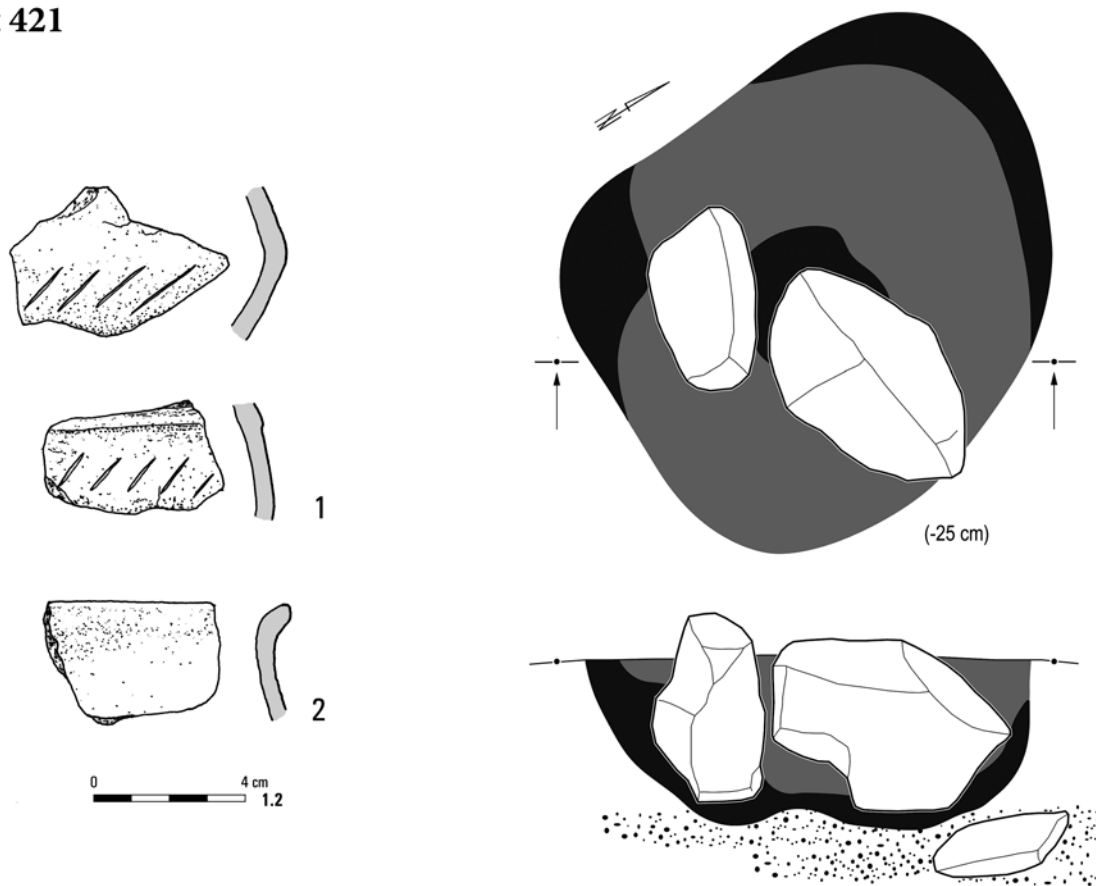

Tabl. CCLXXXII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 411. Obiekt 418: 1-3 – stop miedzi; 4, 6-8 – szkło; 5 – glina kwarcowa; 9 – poroże; 10 – glina

Obiekt 415

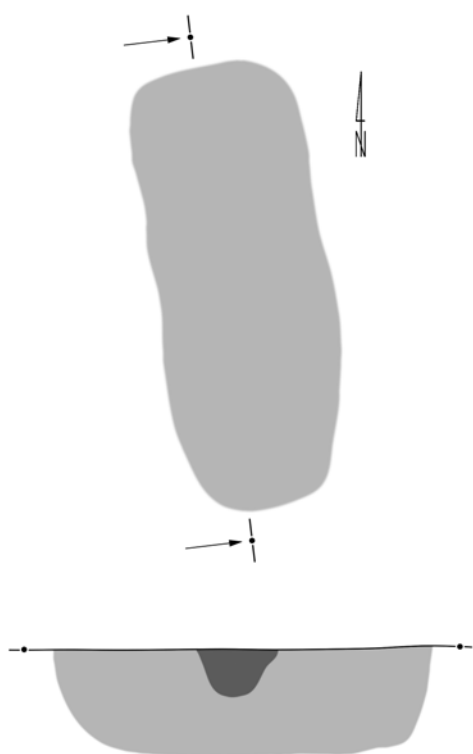

Obiekt 421

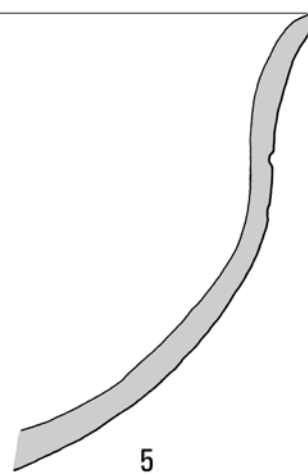
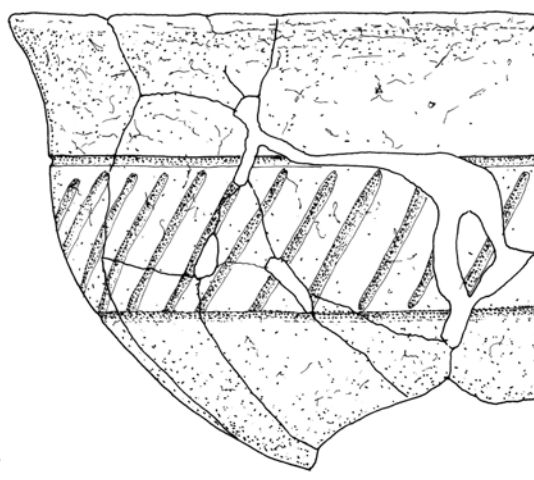
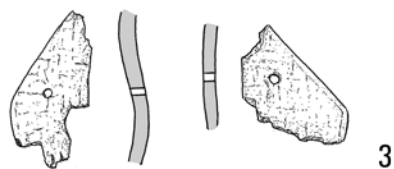
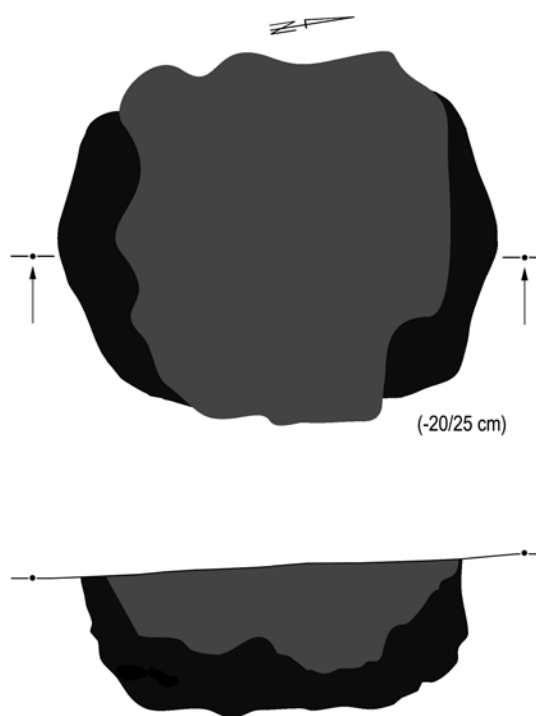

Tabl. CCLXXXIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 415: 1 – stop miedzi. Obiekt 421: 1, 2 – glina

Obiekt 420

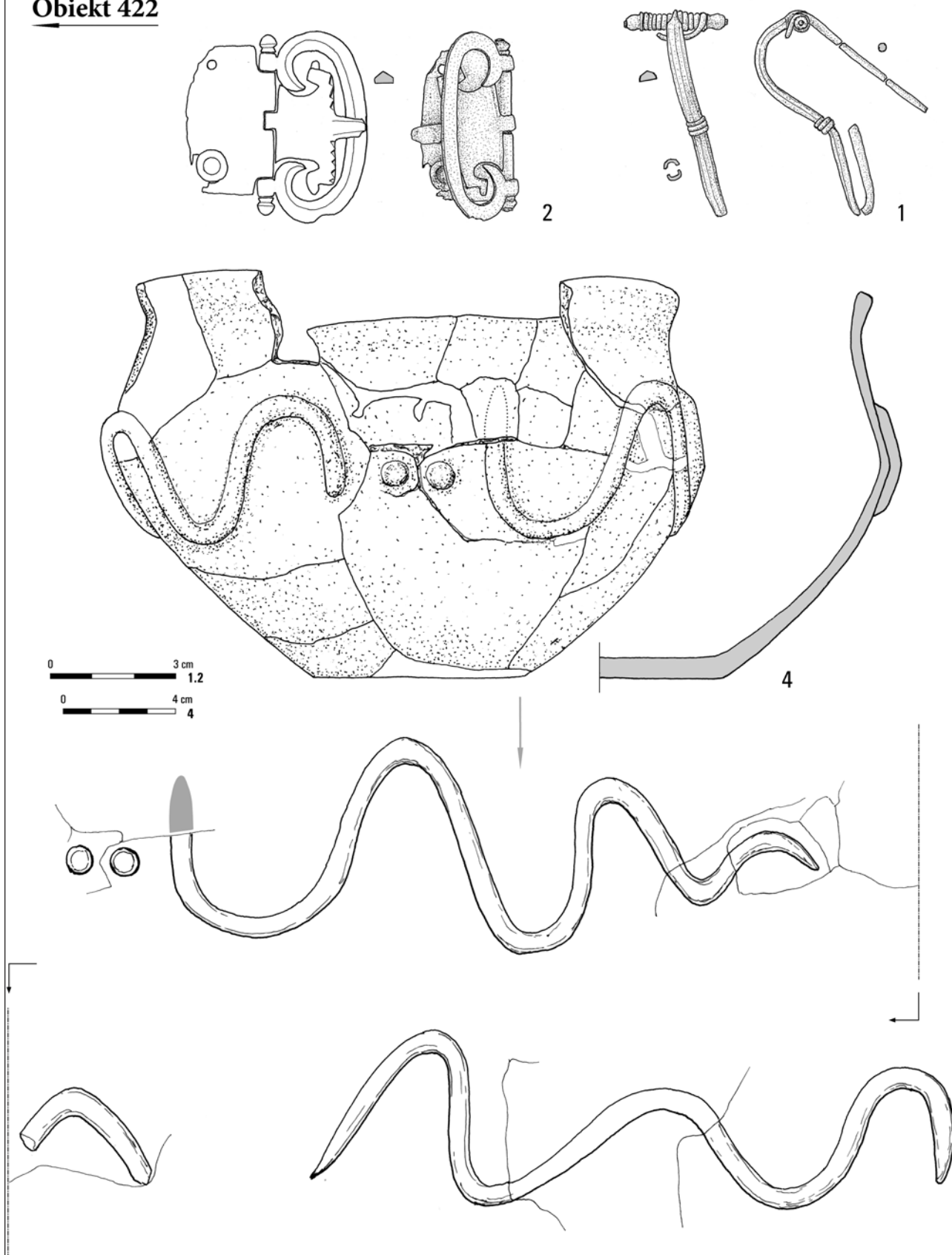

Obiekt 422

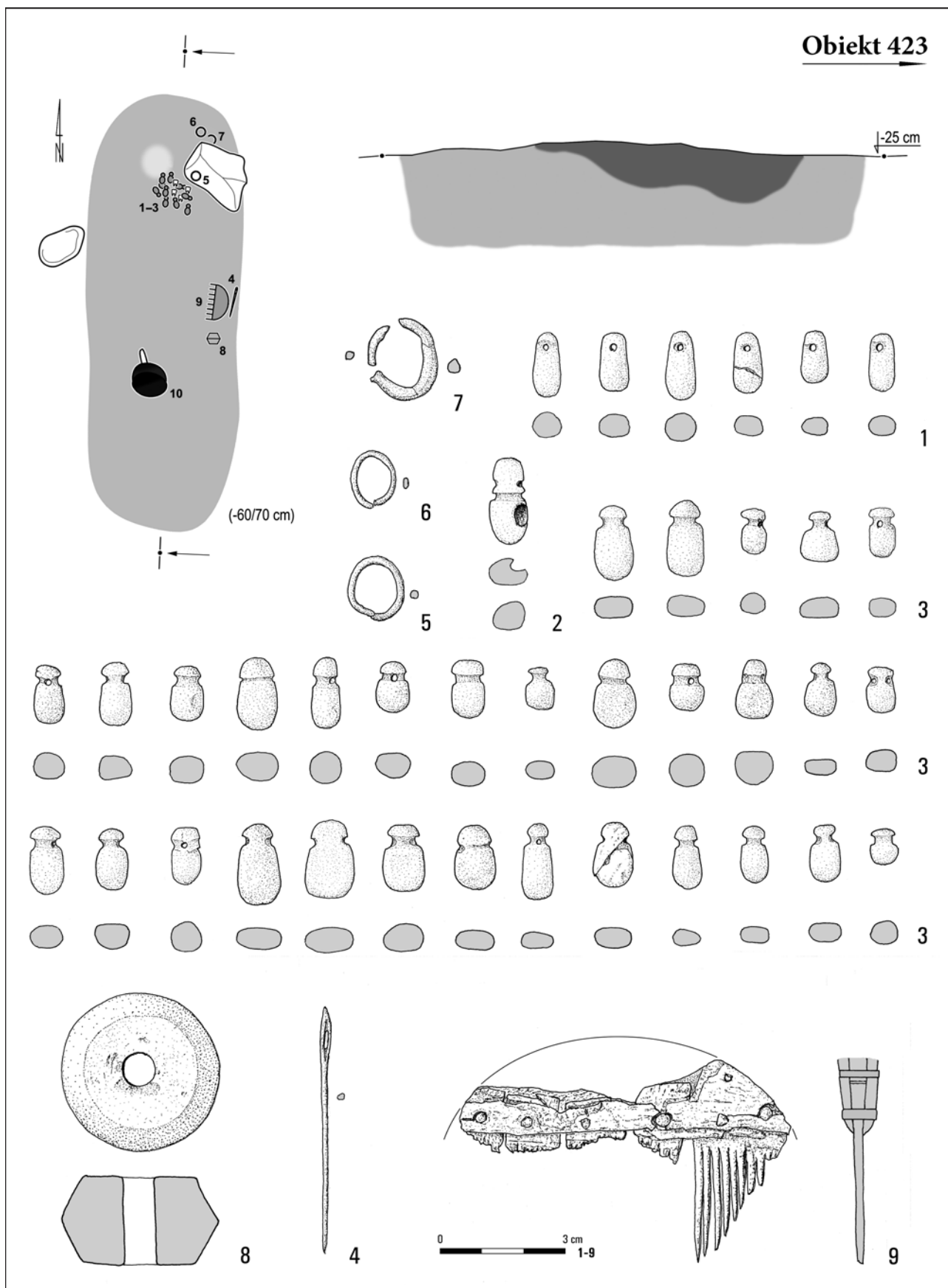
Tabl. CCLXXXIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 420. Obiekt 422: 3 – poroże; 5 – glina

Obiekt 422

Tabl. CCLXXXV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 422: 1, 2 – stop miedzi; 4 – glina

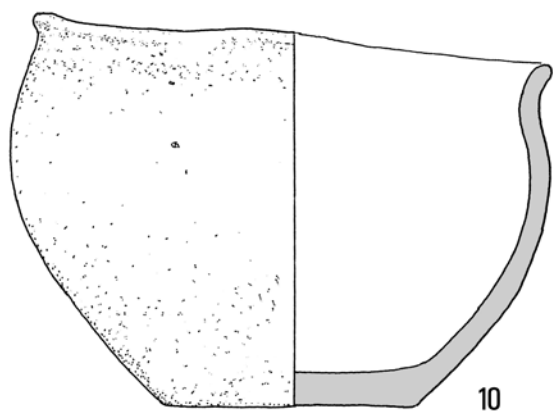
Obiekt 423

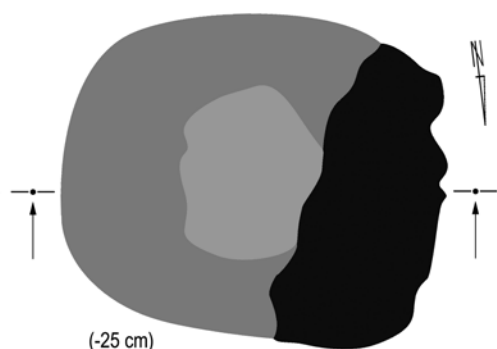
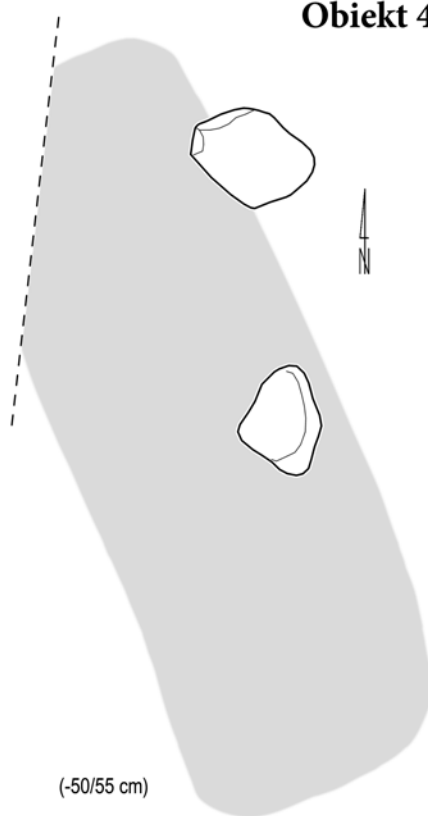
Tabl. CCLXXXVI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 423: 1-3 – bursztyn; 4-6 – stop miedzi; 7 – żelazo; 8 – glina; 9 – poroże/stop miedzi

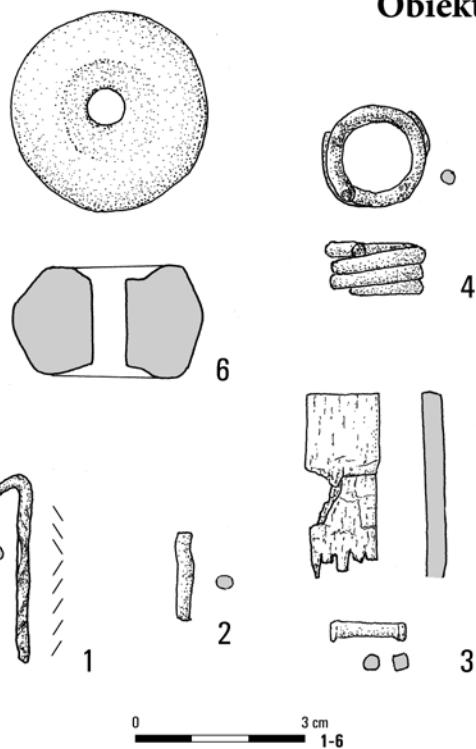
Obiekt 423

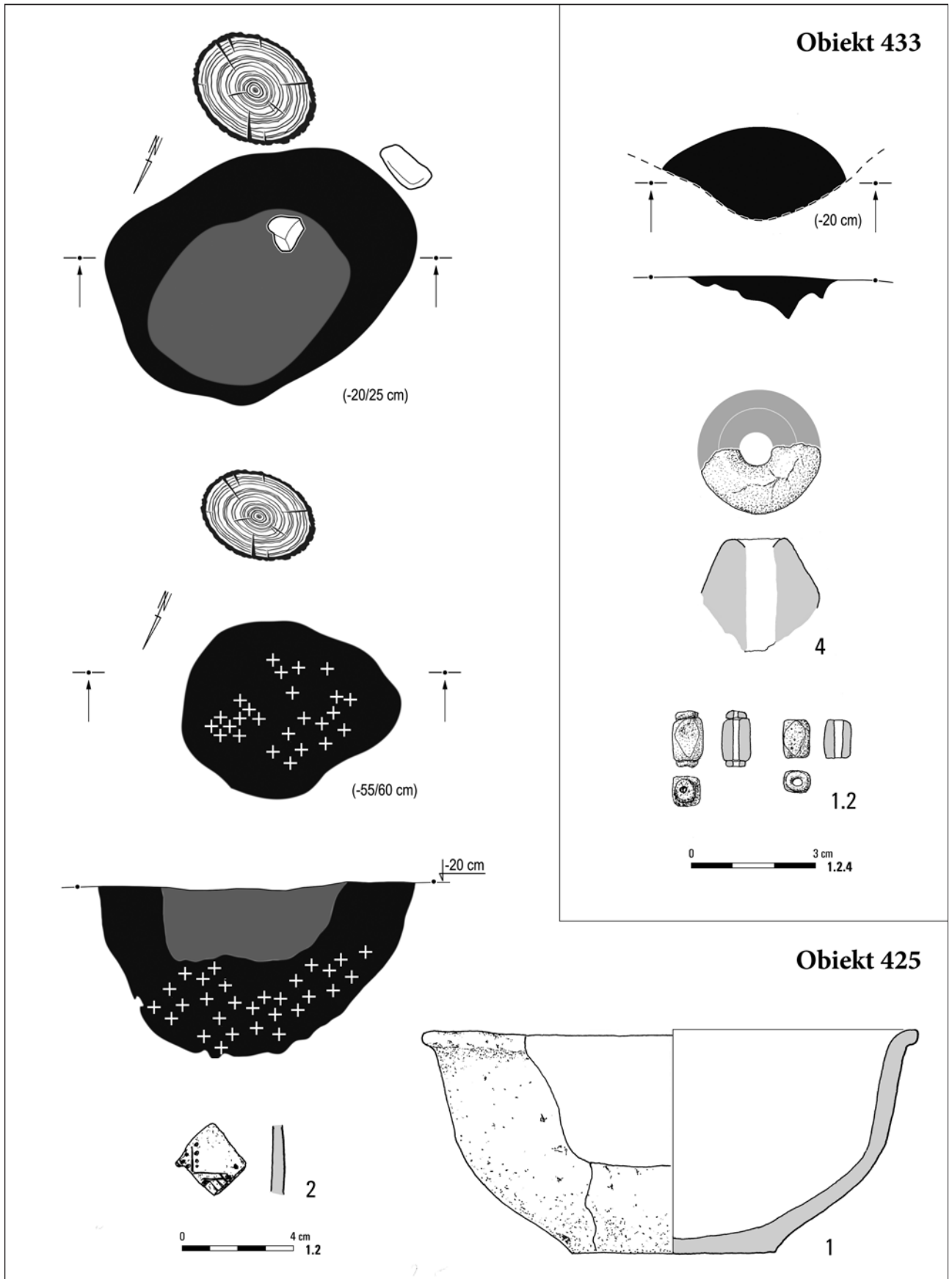
Obiekt 404

Obiekt 424

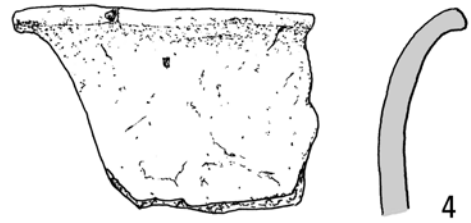
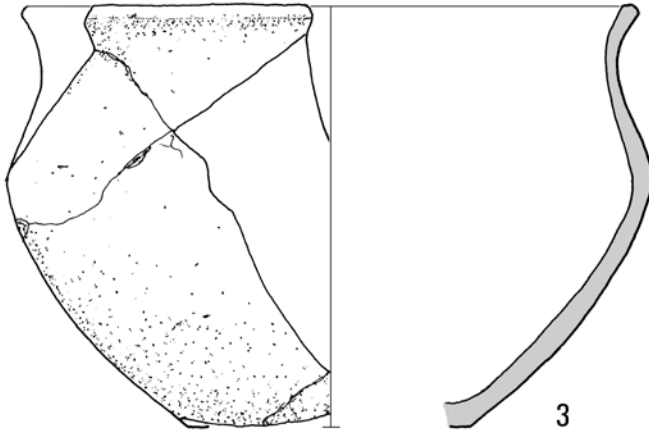
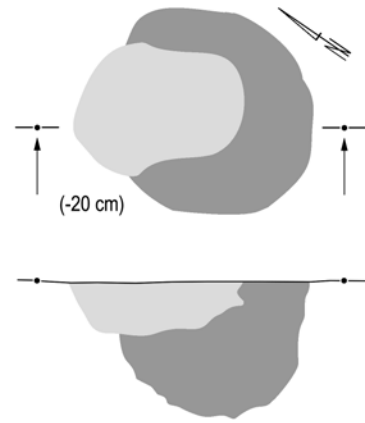
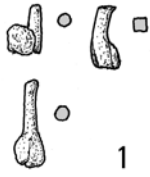

Tabl. CCLXXXVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 404. Obiekt 423: 10 – glina. Obiekt 424: 1, 2 – stop miedzi; 3 – poroże/stop miedzi; 4 – żelazo; 5 – szkło; 6 – glina

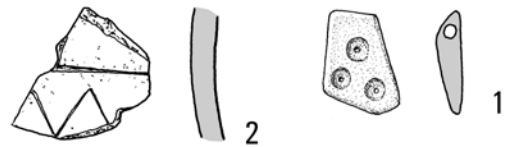
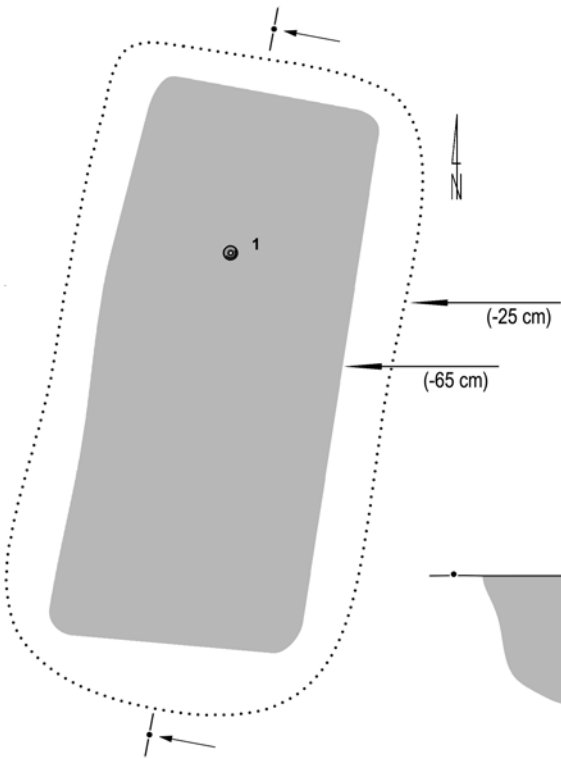

Tabl. CCLXXXVIII. Jartytory, stan. 2. Obiekt 425: 1, 2 – glina. Obiekt 433: 1, 2 – szkło; 4 – glina

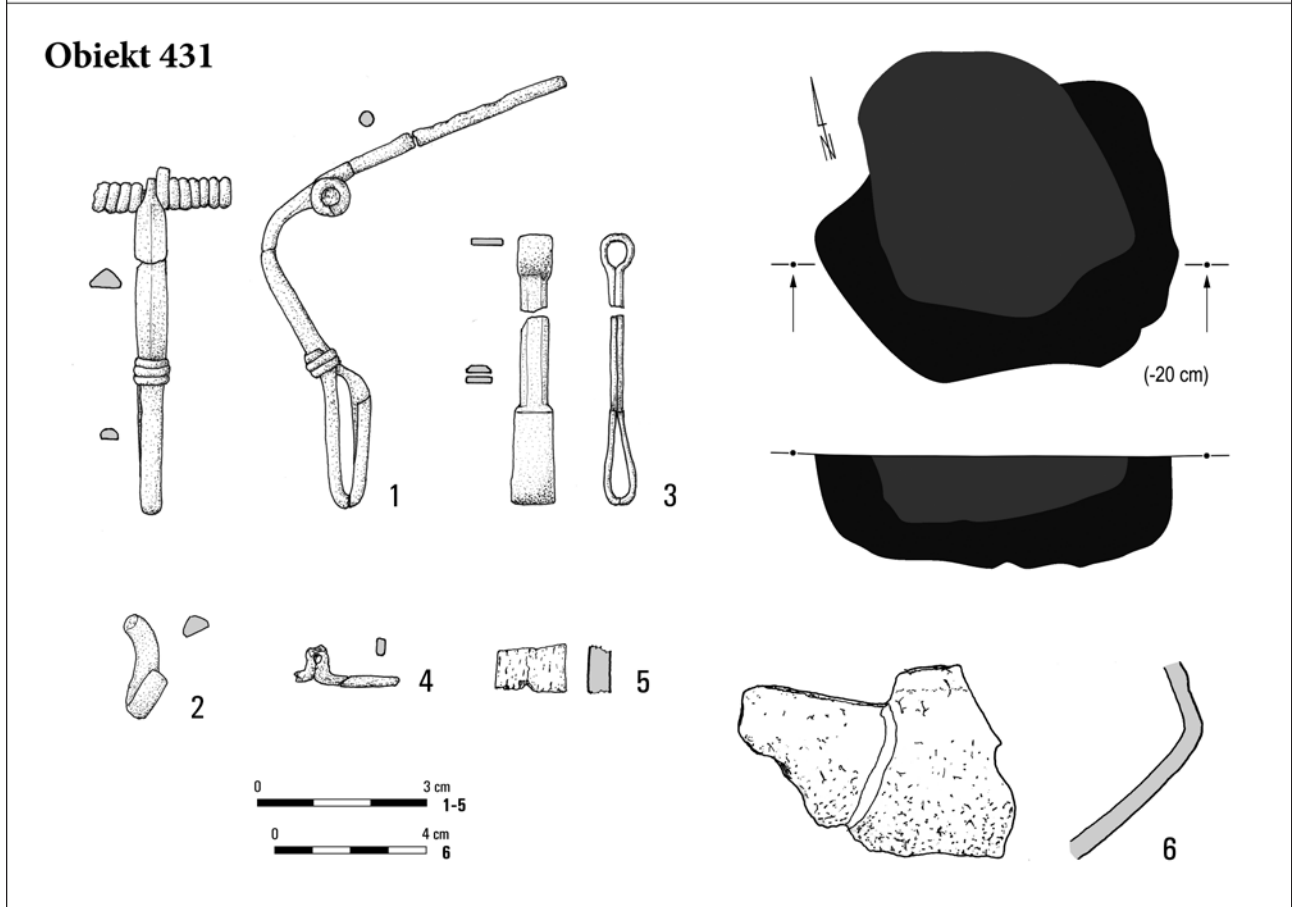
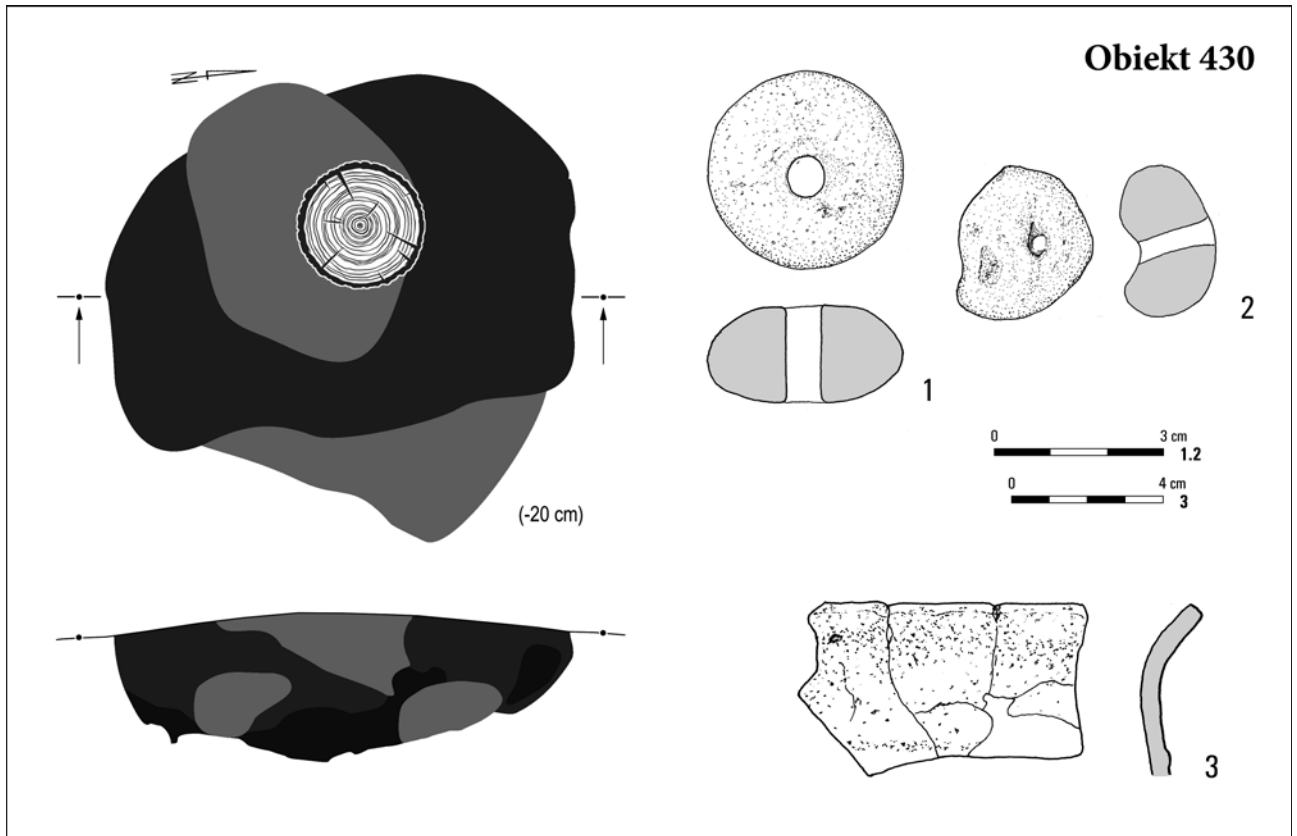
Obiekt 426

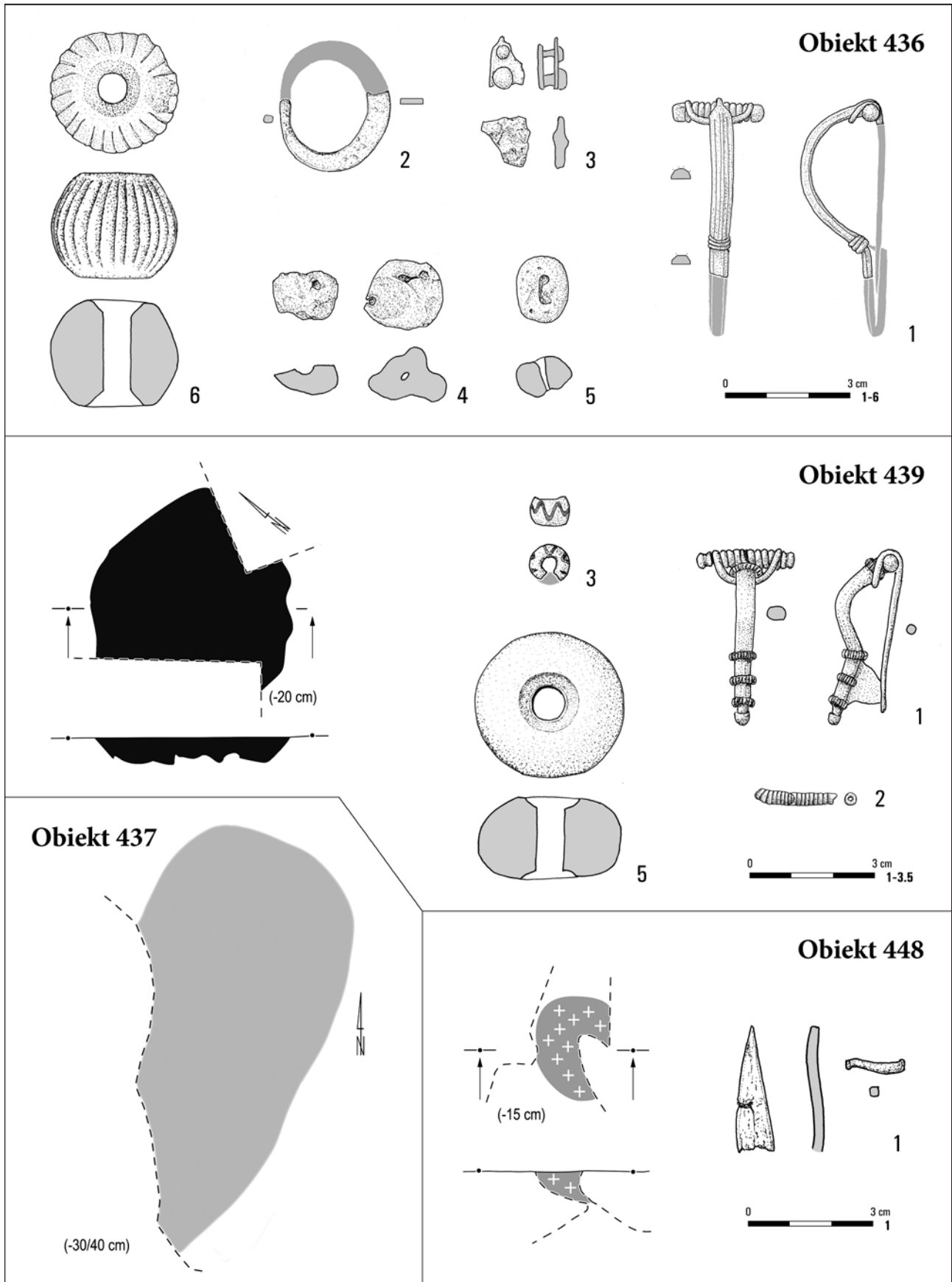
Obiekt 429

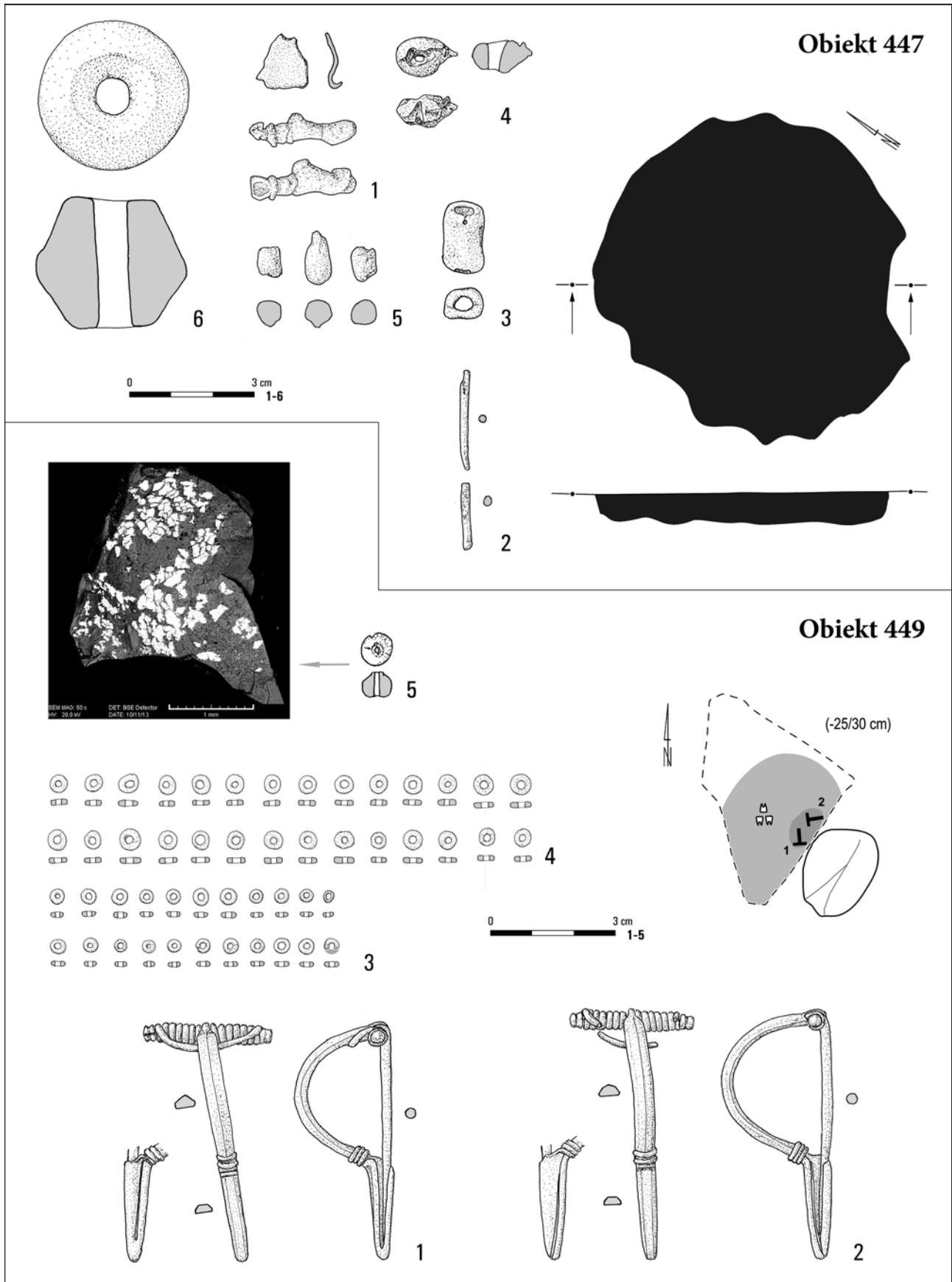
Tabl. CCLXXXIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 426: 1 – stop miedzi; 2 – poroże; 3, 4 – glina. Obiekt 429: 1 – bursztyn; 2 – glina

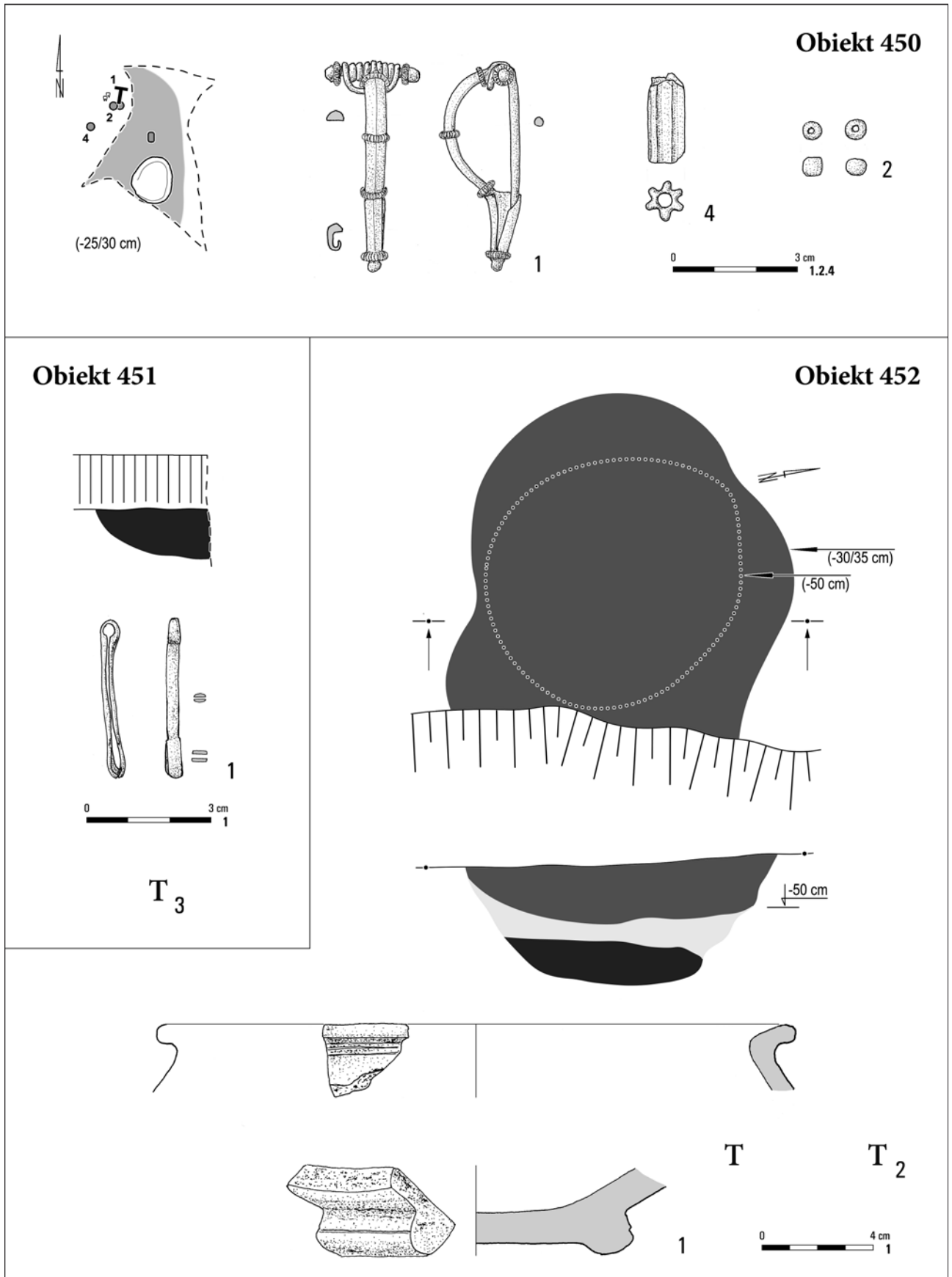
Tabl. CCXC. Jartypory, stan. 2. Obiekt 430: 1, 3 – glina; 2 – szkło. Obiekt 431: 1-4 – stop miedzi; 5 – poroże; 6 – glina

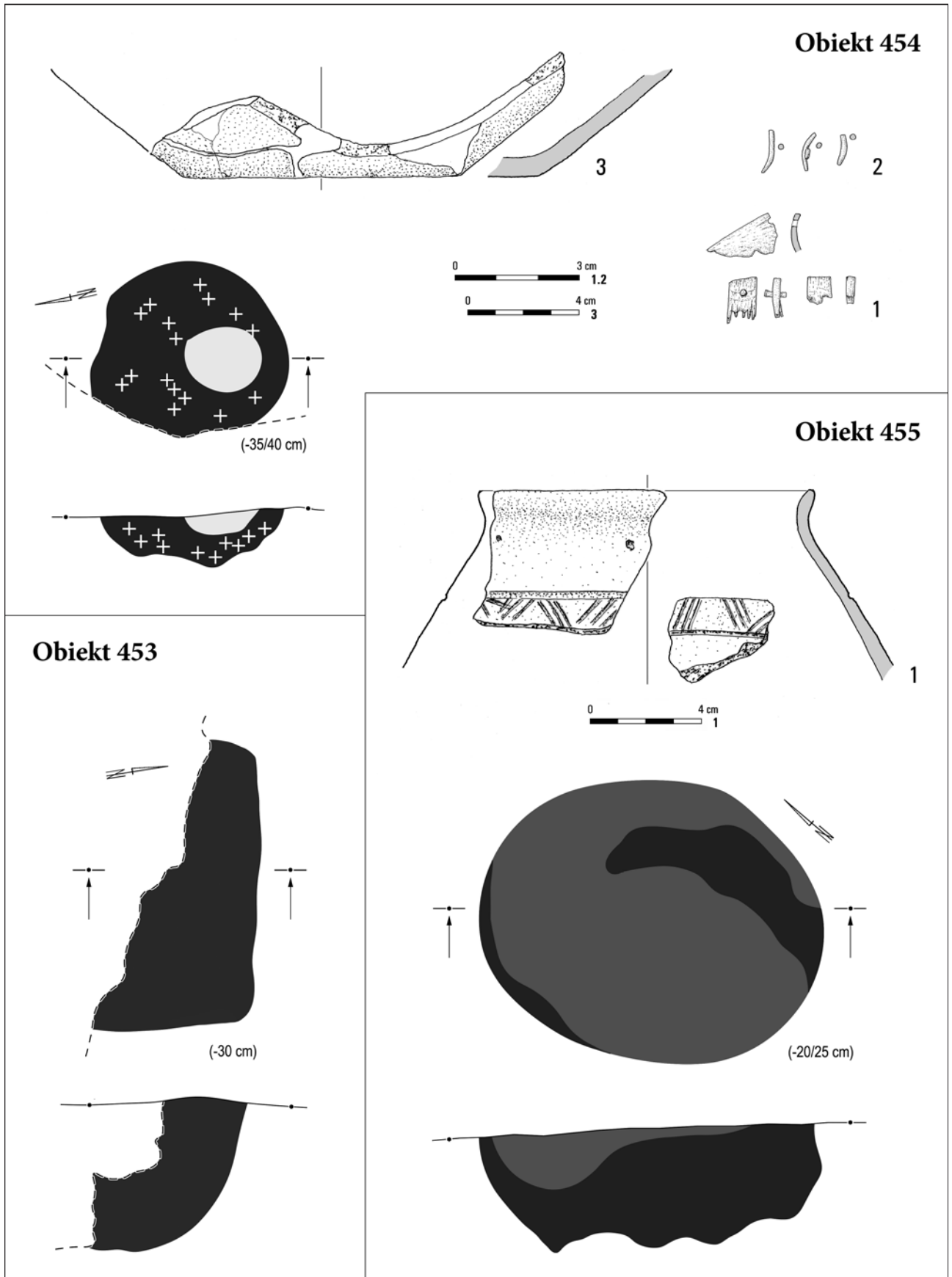
Tabl. CCXCI. Jartypory, stan. 2. Obiekt 436: 1-3 – stop miedzi; 4, 5 – szkło; 6 – glina. Obiekt 437. Obiekt 439: 1 – stop miedzi; 2, 3 – szkło; 5 – glina. Obiekt 448: 1 – poroże/stop miedzi

Tabl. CCXCII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 447: 1, 2 – stop miedzi; 3-5 – szkło; 6 – glina. Obiekt 449: 1, 2 – stop miedzi; 3, 4 – szkło; 5 – szkło/metal. Fot.: E. Pawlicka (449/5)

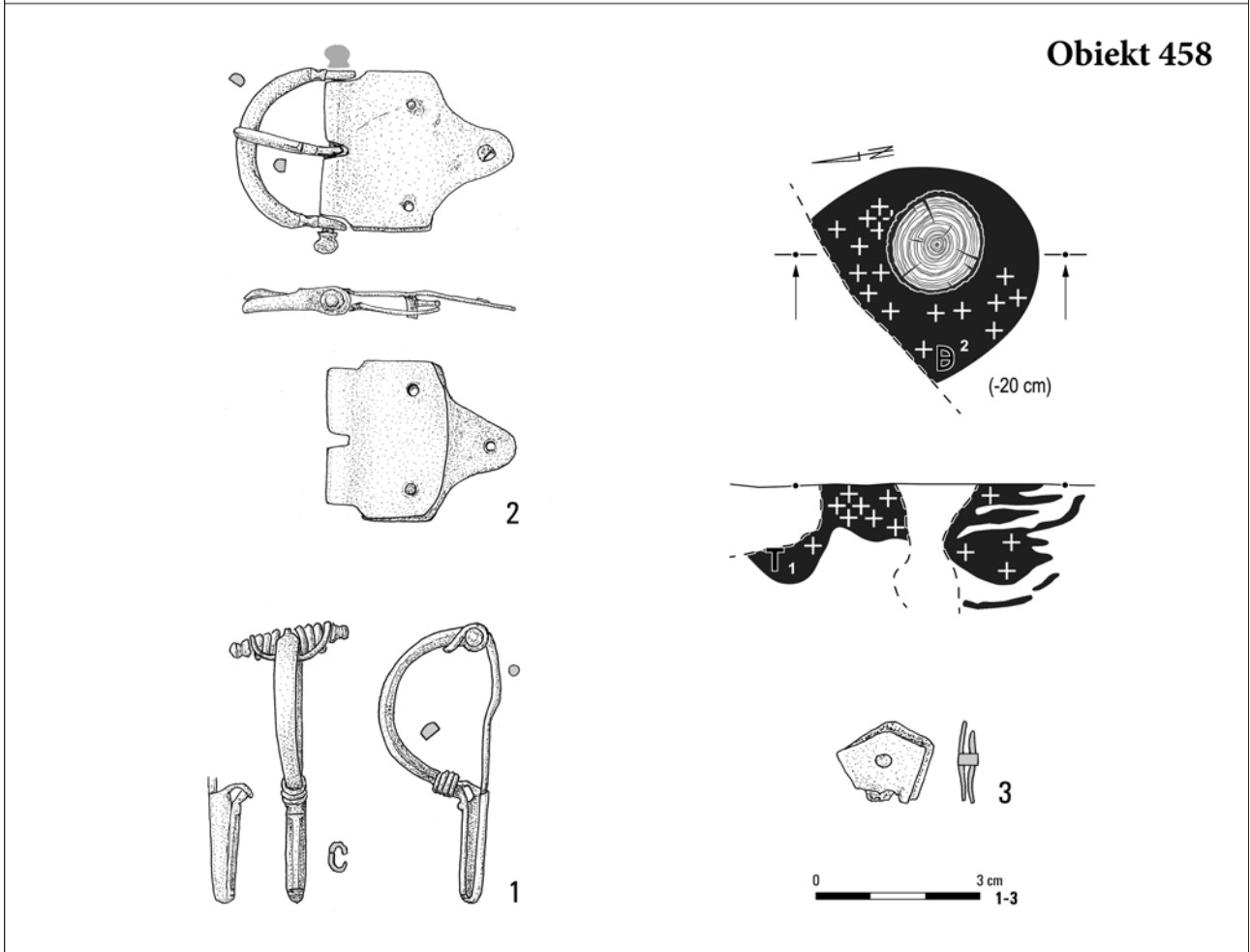
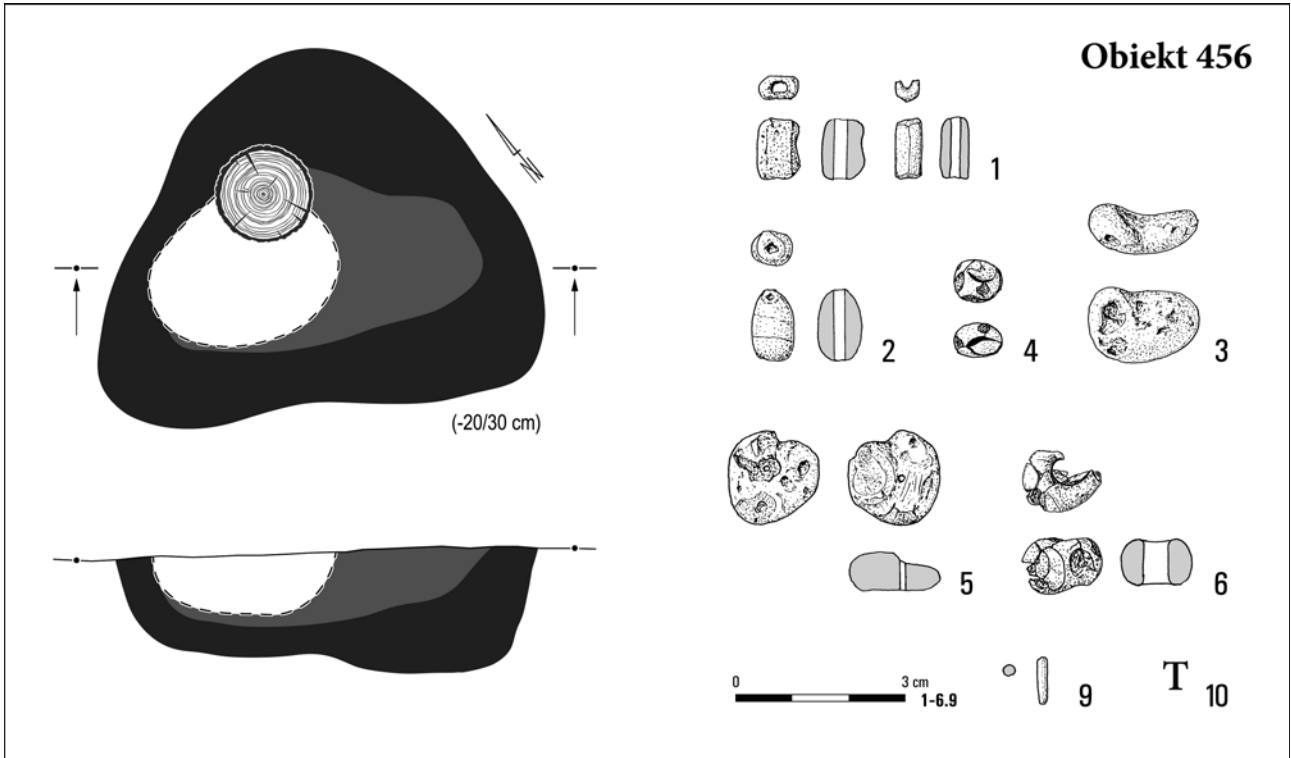

Tabl. CCXCIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 450: 1 – stop miedzi; 2, 4 – szkło. Obiekt 451: 1 – stop miedzi; 3 – glina.
 Obiekt 452: 1, 2 – glina

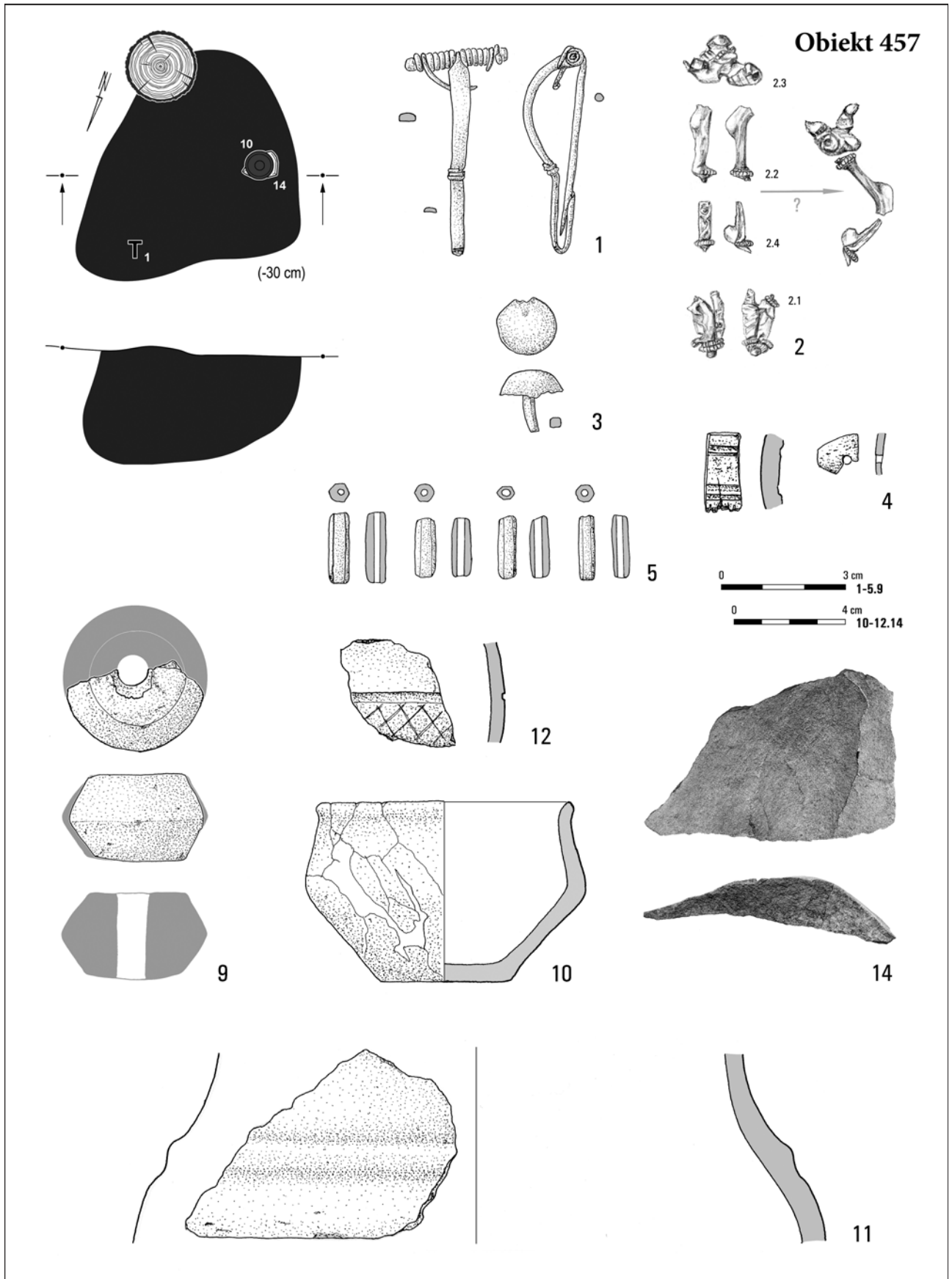

Tabl. CCXCIV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 453. Obiekt 454: 1 – poroże/stop miedzi; 2 – stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 455: 1 – glina

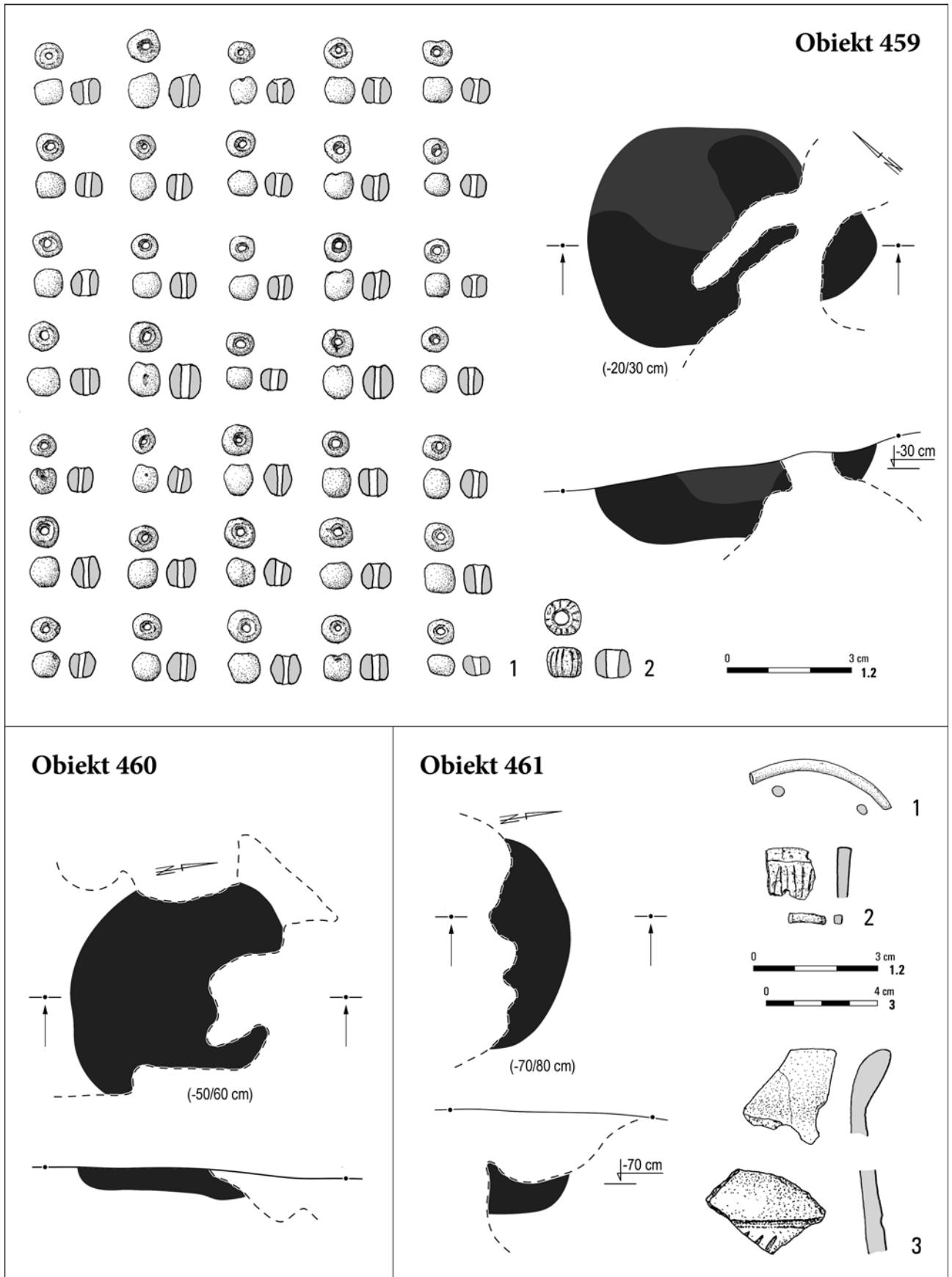

Tabl. CCXCV. Jartypory, stan. 2. Obiekt 456: 1-6 – szkło; 9 – stop miedzi; 10 – glina. Obiekt 458: 1-3 – stop miedzi

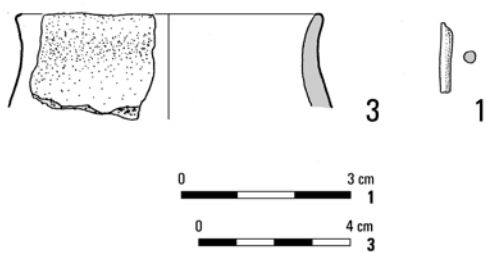

Tabl. CCXCVI. Jartypory, stan. 2. Objekt 457: 1, 3 – stop miedzi; 2 – srebro; 4 – poroże; 9-12 – glina; 14 – kamień.
Rys.: J. Andrzejowski (457/14)

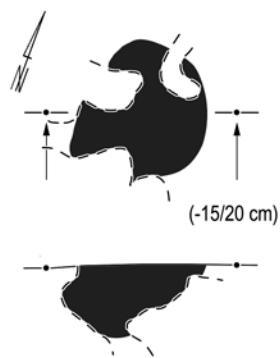

Tabl. CCXCVII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 459: 1, 2 – szkło. Obiekt 460. Obiekt 461: 1 – stop miedzi; 2 – poroże/stop miedzi; 3 – glina

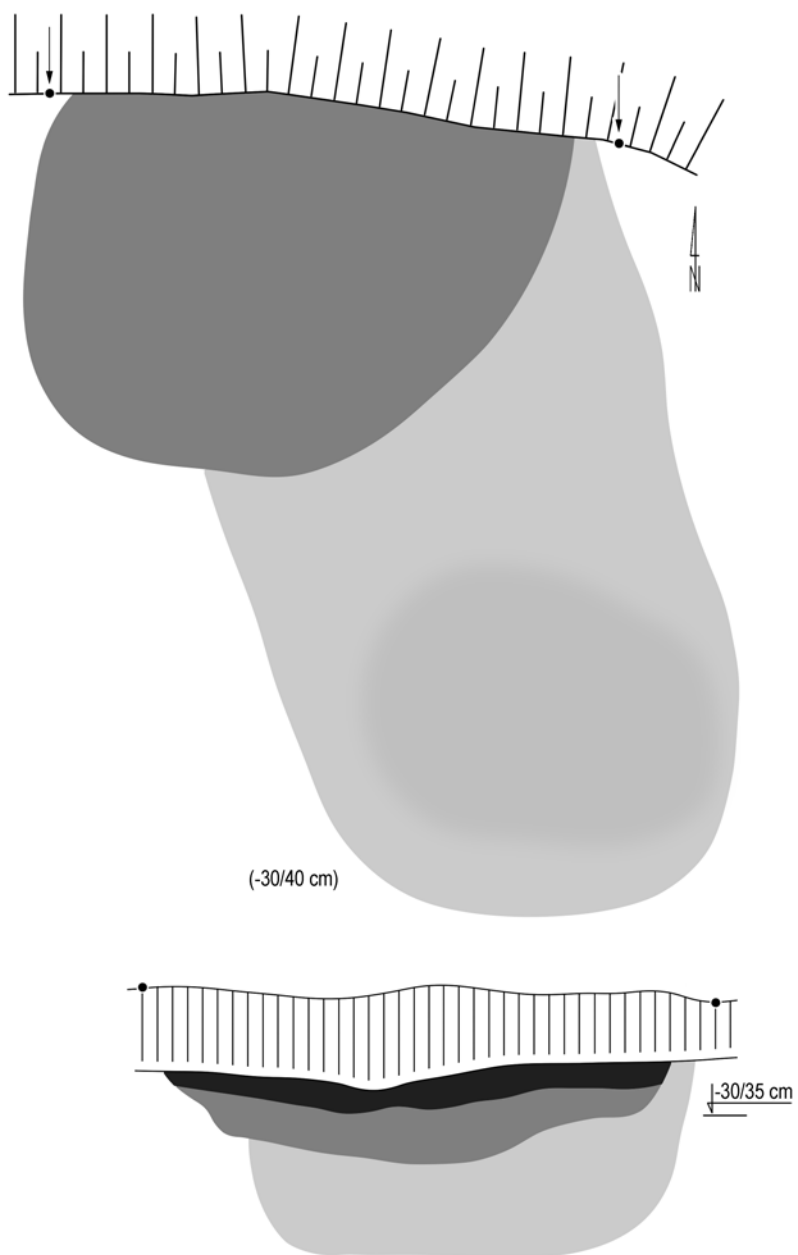
Obiekt 462

Obiekt 463

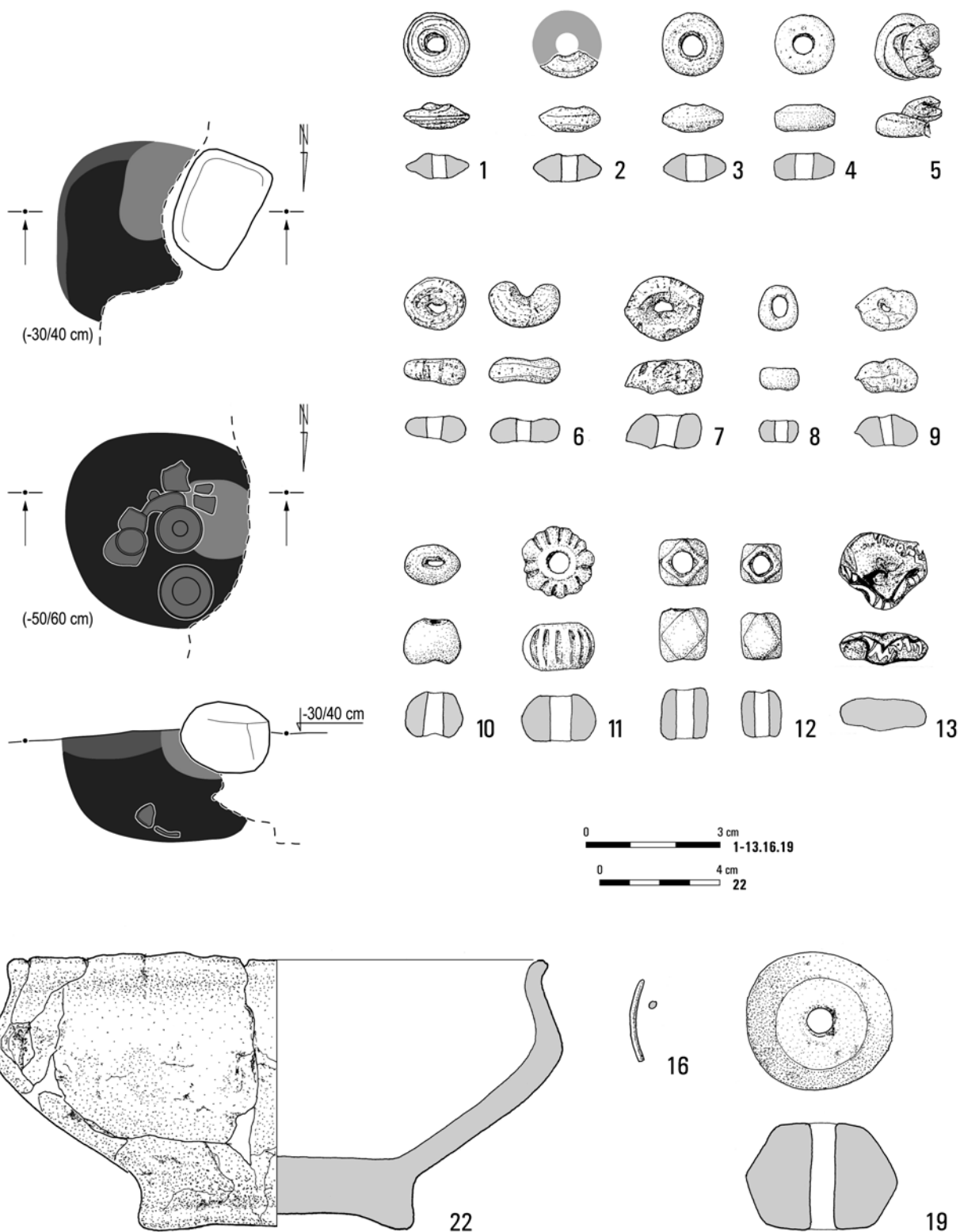

Obiekt 465

Tabl. CCXCVIII. Jartypory, stan. 2. Obiekt 462: 1 – stop miedzi; 3 – glina. Obiekt 463. Obiekt 465

Obiekt 466

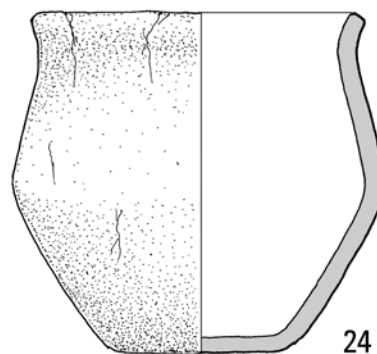

Tabl. CCXCIX. Jartypory, stan. 2. Obiekt 466: 1-13 – szkło; 16 – stop miedzi; 19, 22 – glina

Obiekt 466

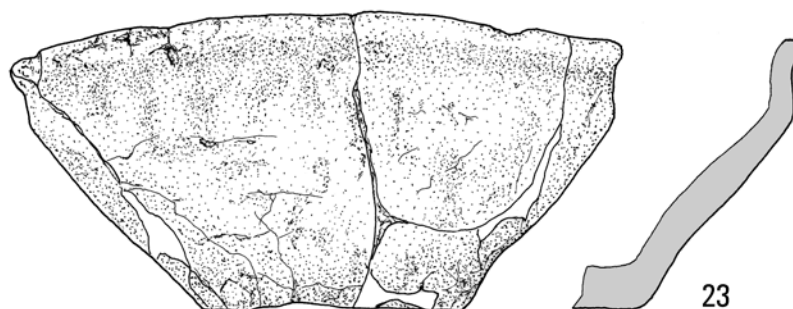

21

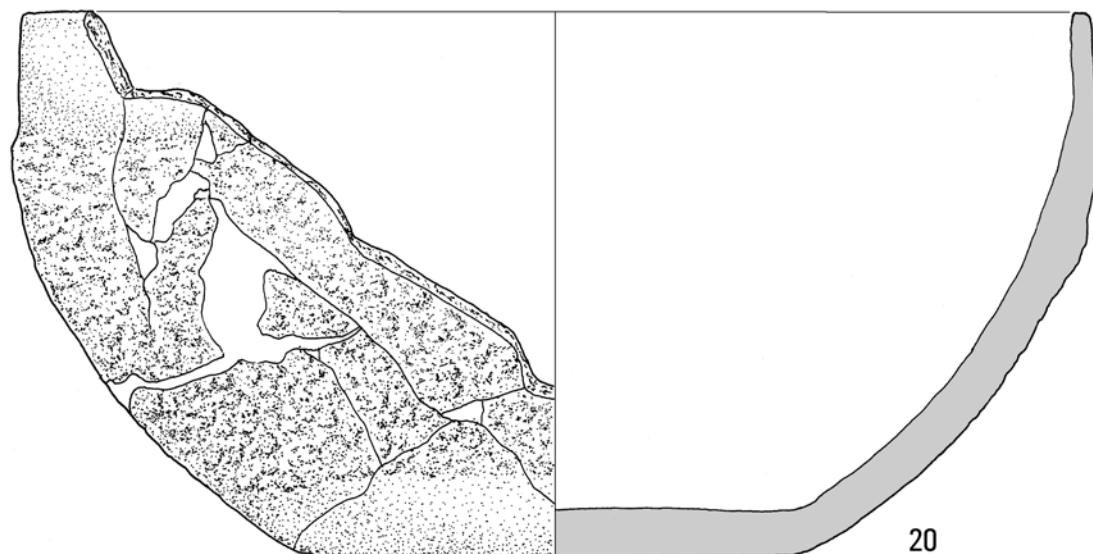

24

0 4 cm
20.21.23.24

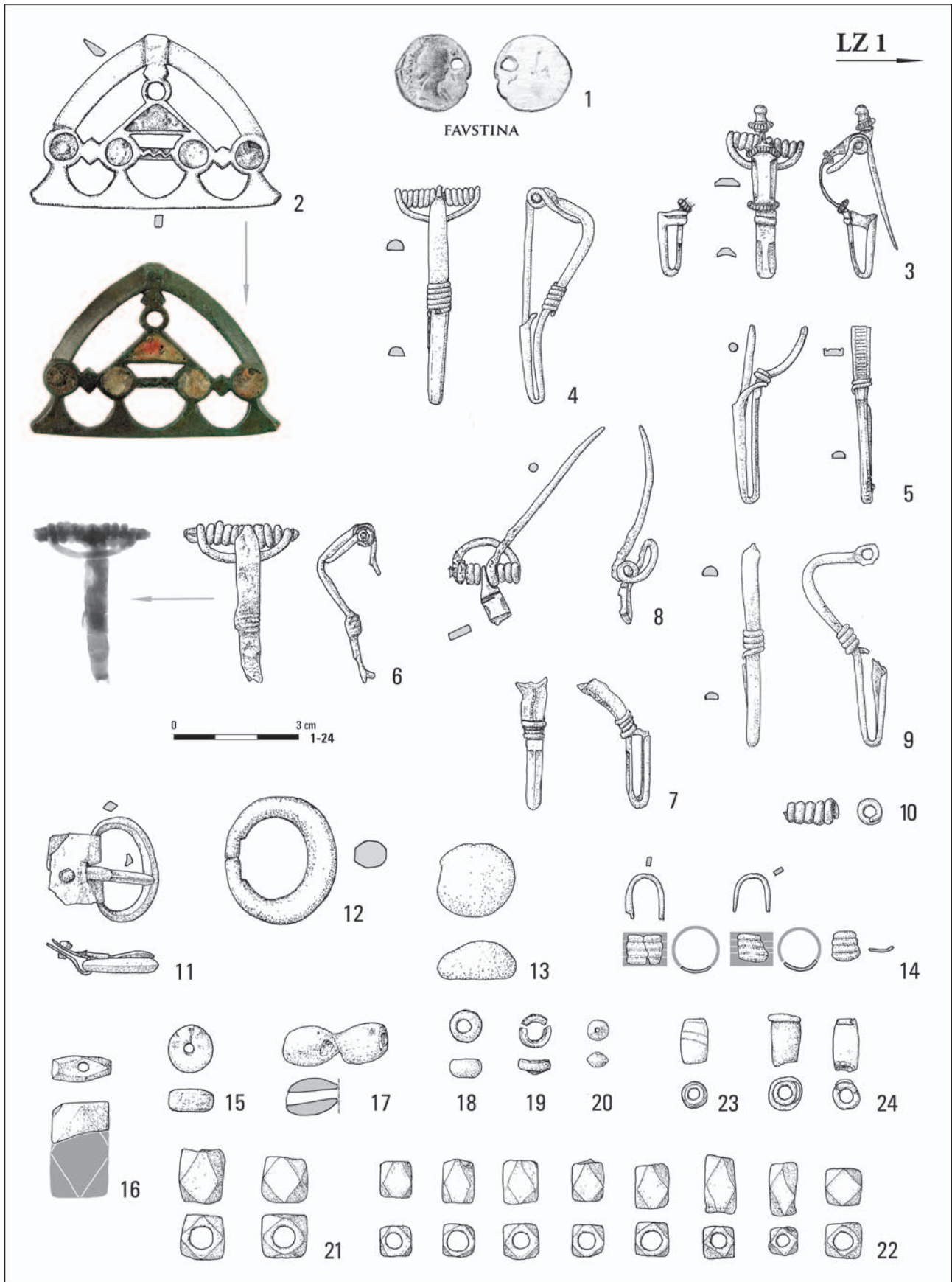

23

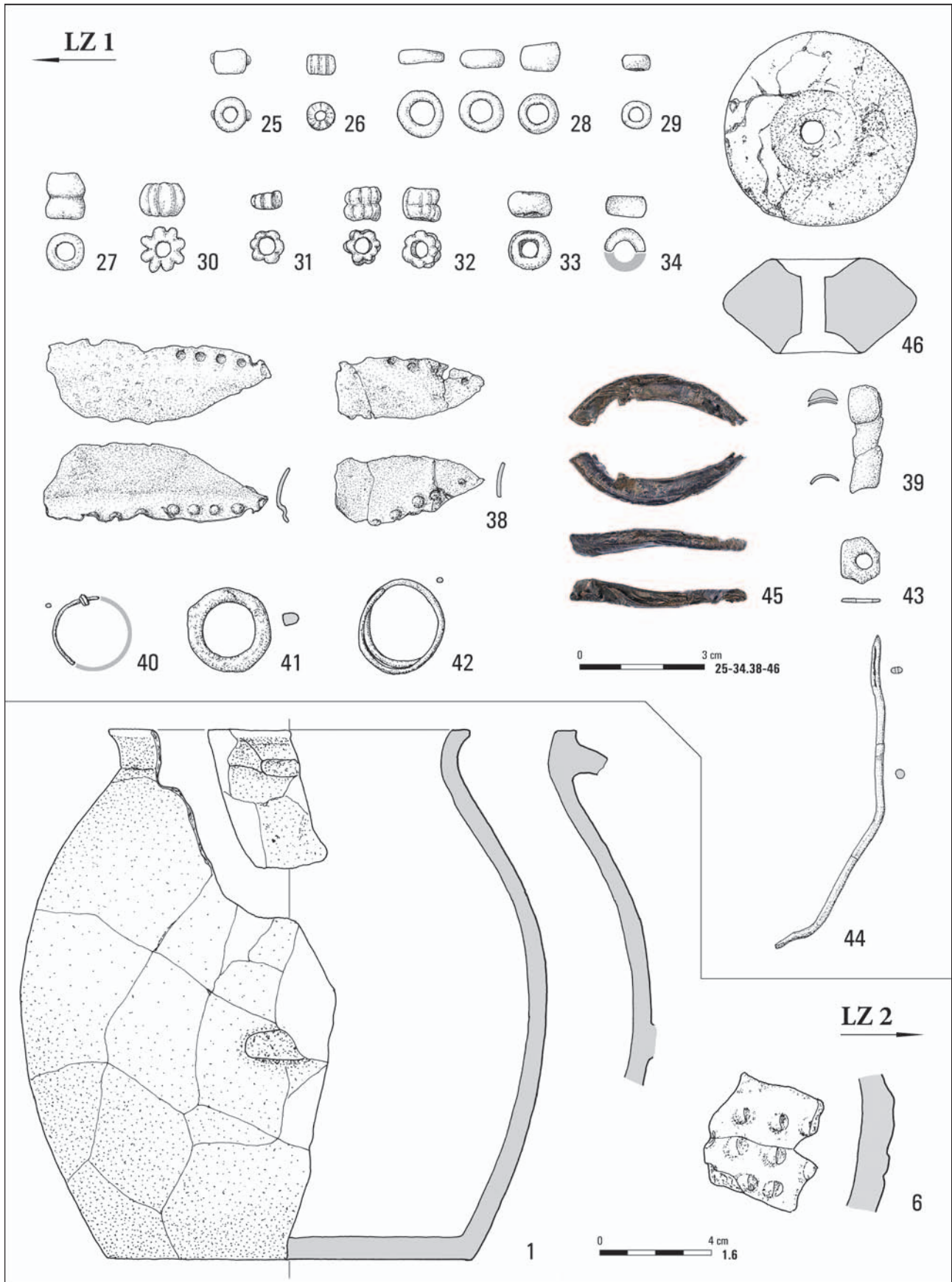

20

Tabl. CCC. Jartypory, stan. 2. Obiekt 466: 20, 21, 23, 24 – glina

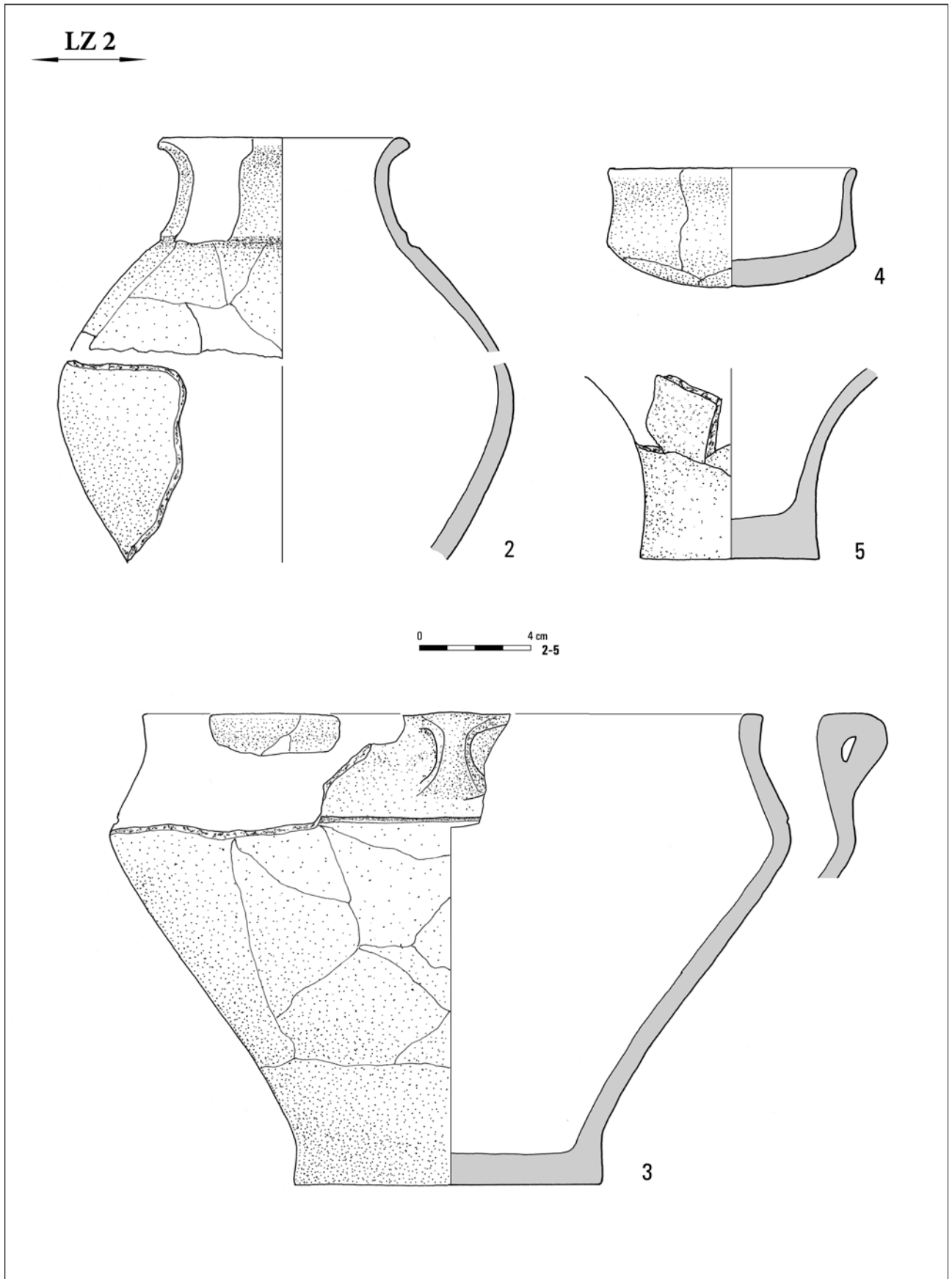

Tabl. CCCI. Jartypory, stan. 2. Znaleźiska luźne sprzed 1998 roku (LZ 1): 1, 3 – srebro; 2 – stop miedzi/emalia; 4, 5, 7–12, 14 – stop miedzi; 6 – żelazo; 13 – glina; 15 – bursztyn; 16 – kamień; 17–24 – szkło. Fot.: W. Weker (LZ 1/6, rTG), B. Solarewicz (LZ 1/2)

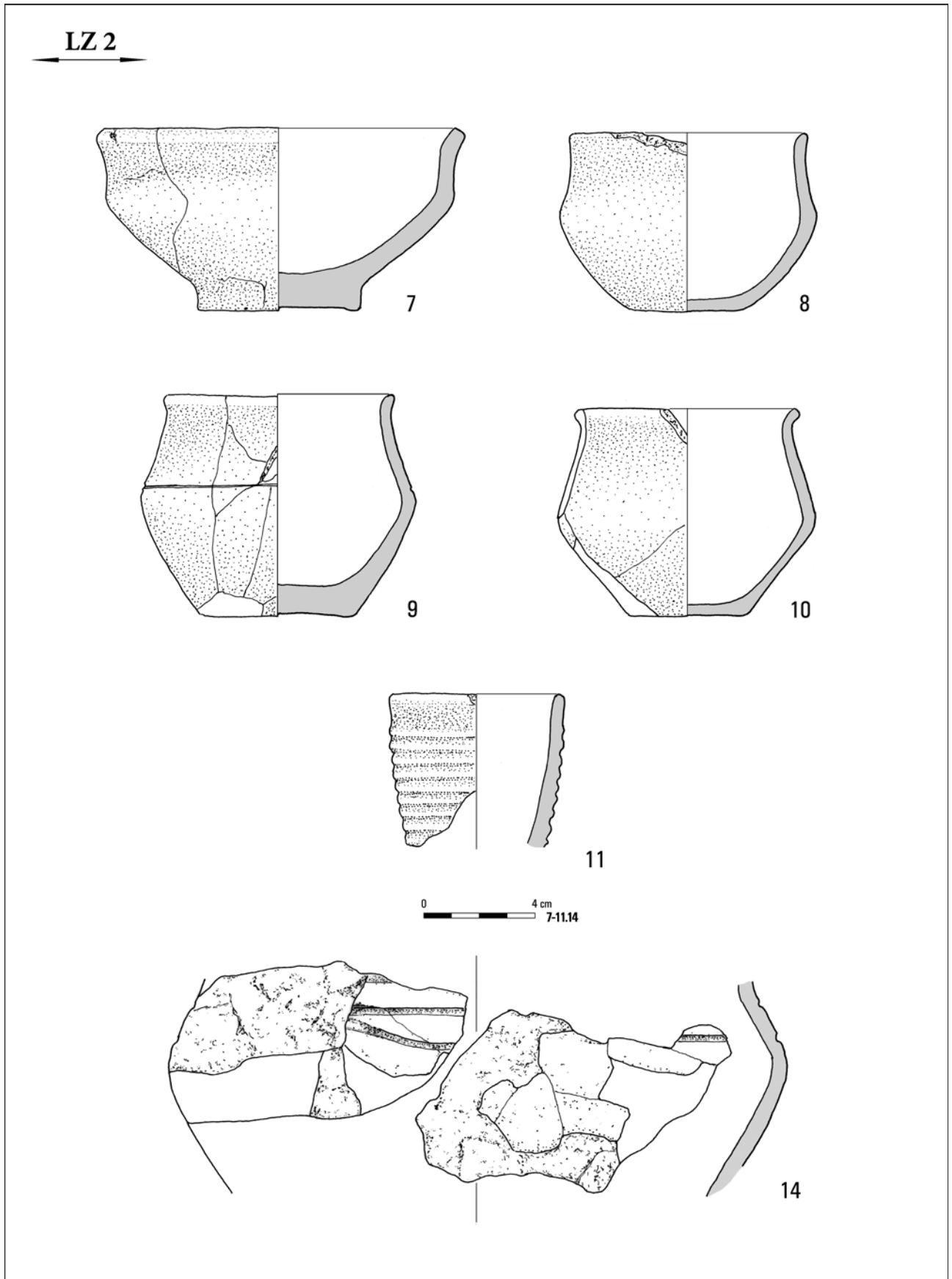

Tabl. CCCII. Jartypory, stan. 2. Znaleźiska luźne sprzed 1998 roku (LZ 1): 25–34 – szkło; 38–45 – stop miedzi; 46 – glina.
Znaleźiska luźne sprzed 1998 roku (LZ 2): 1, 6 – glina. Fot.: B. Solarewicz (LZ 1/45)

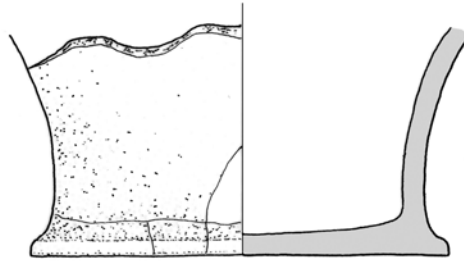
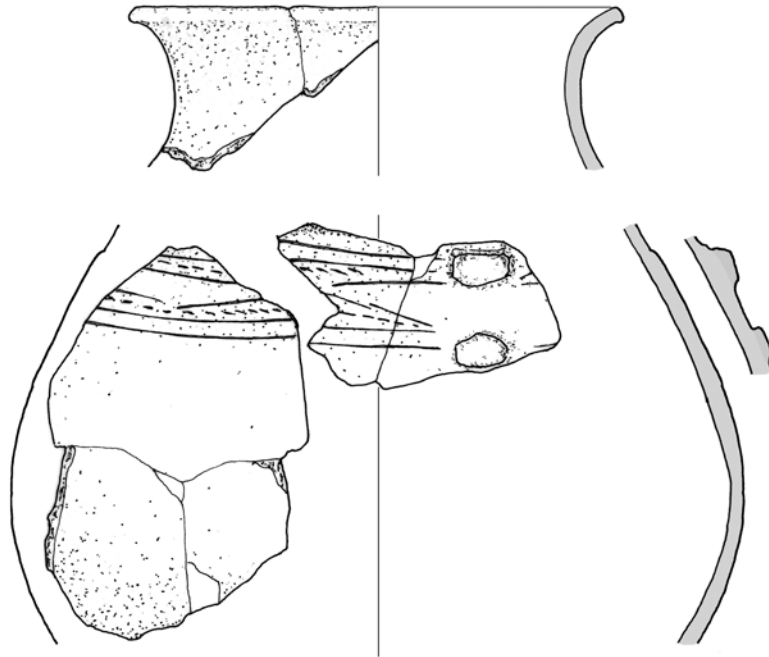

Tabl. CCCIII. Jartytory, stan. 2. Znaleziska luźne sprzed 1998 roku (LZ 2): 2-5 – glina

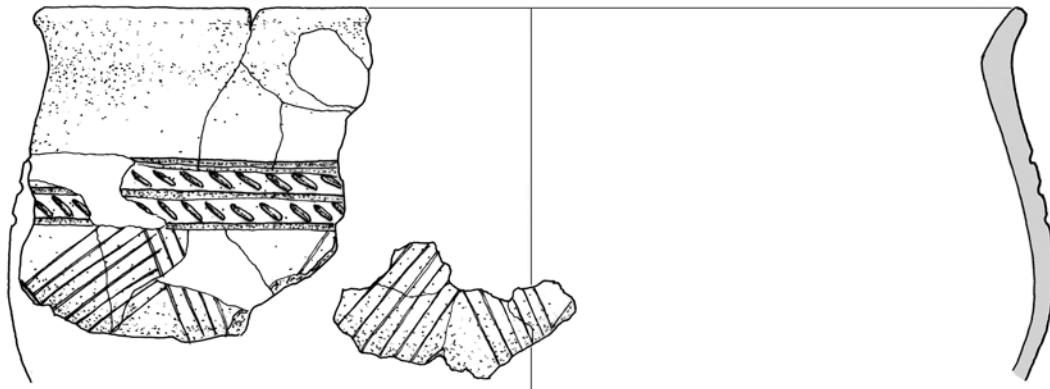
Tabl. CCCIV. Jartypory, stan. 2. Znaleźiska luźne sprzed 1998 roku (LZ 2): 7-11, 14 - glina

LZ 2

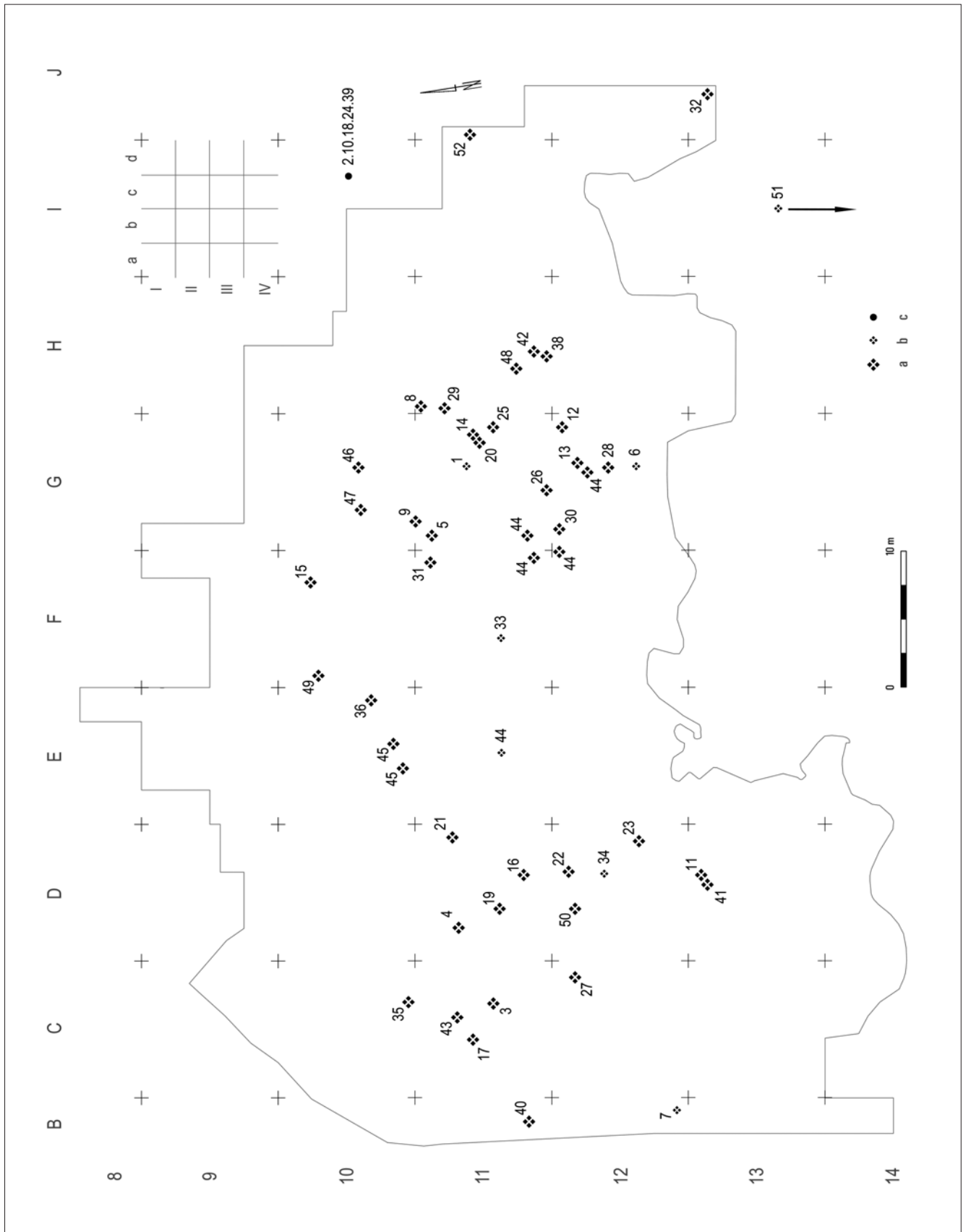
12

0 4 cm 12.13

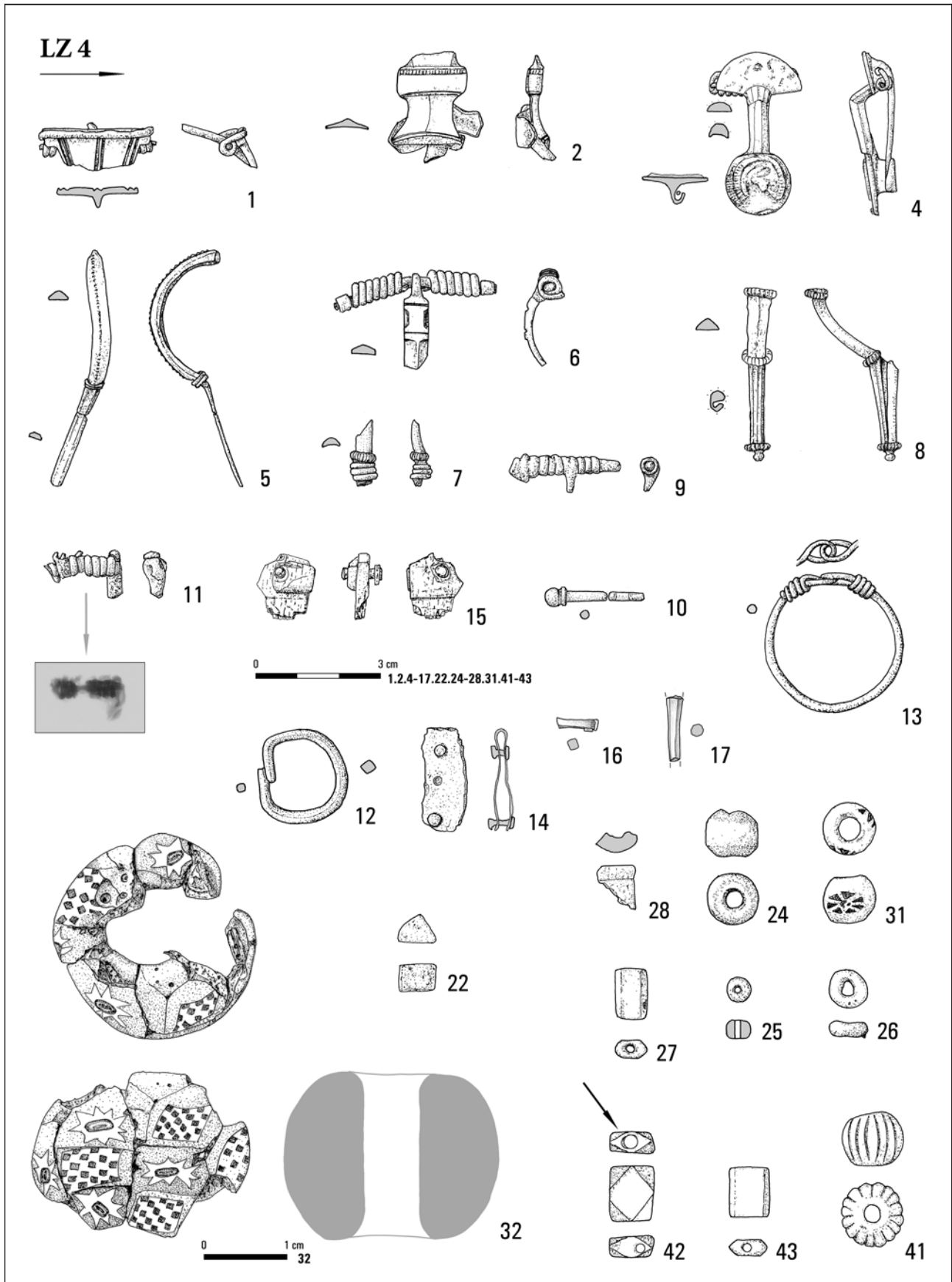

13

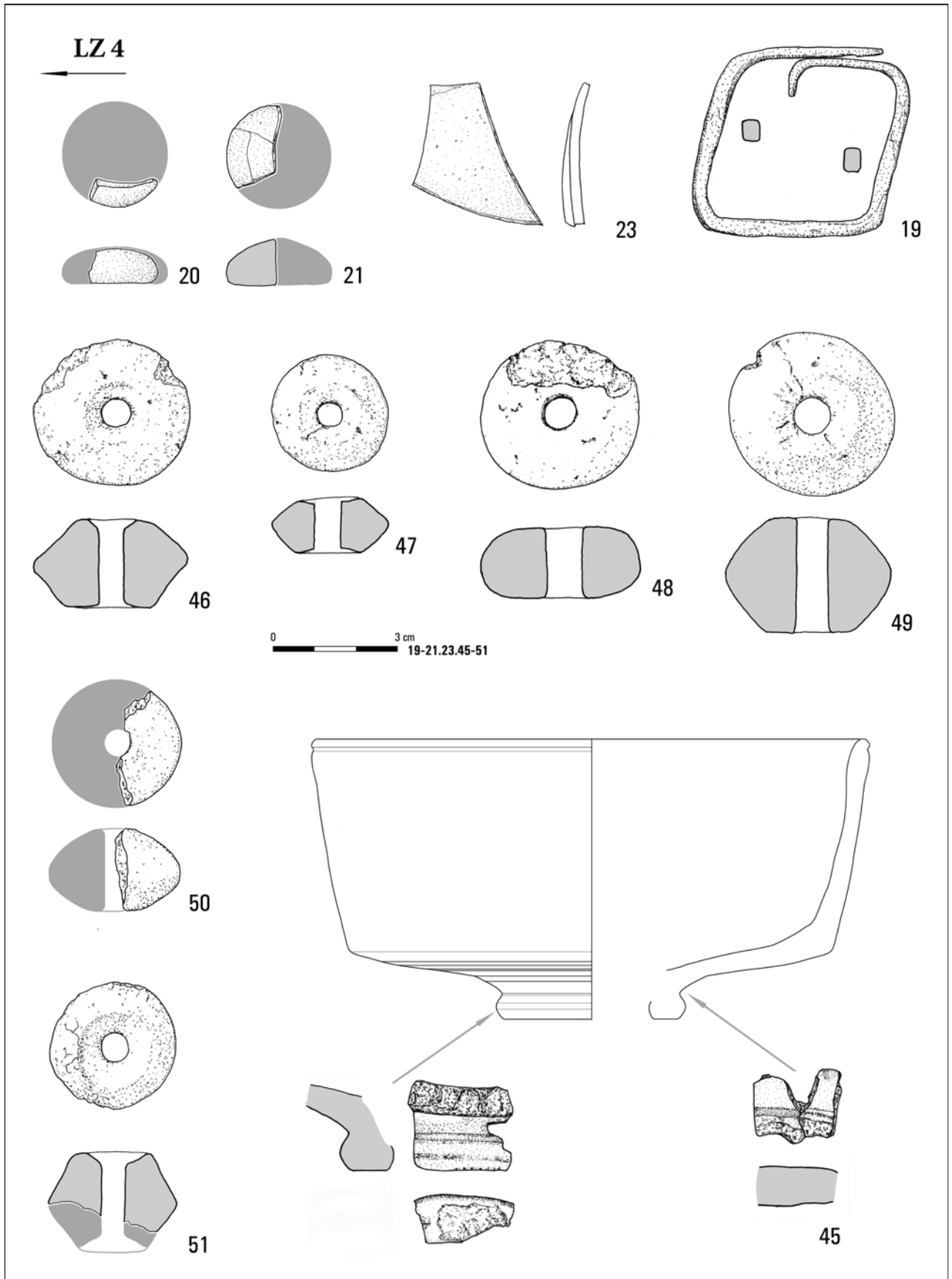
Tabl. CCCV. Jartypory, stan. 2. Znależiska luźne sprzed 1998 roku (LZ 2): 12, 13 – glina

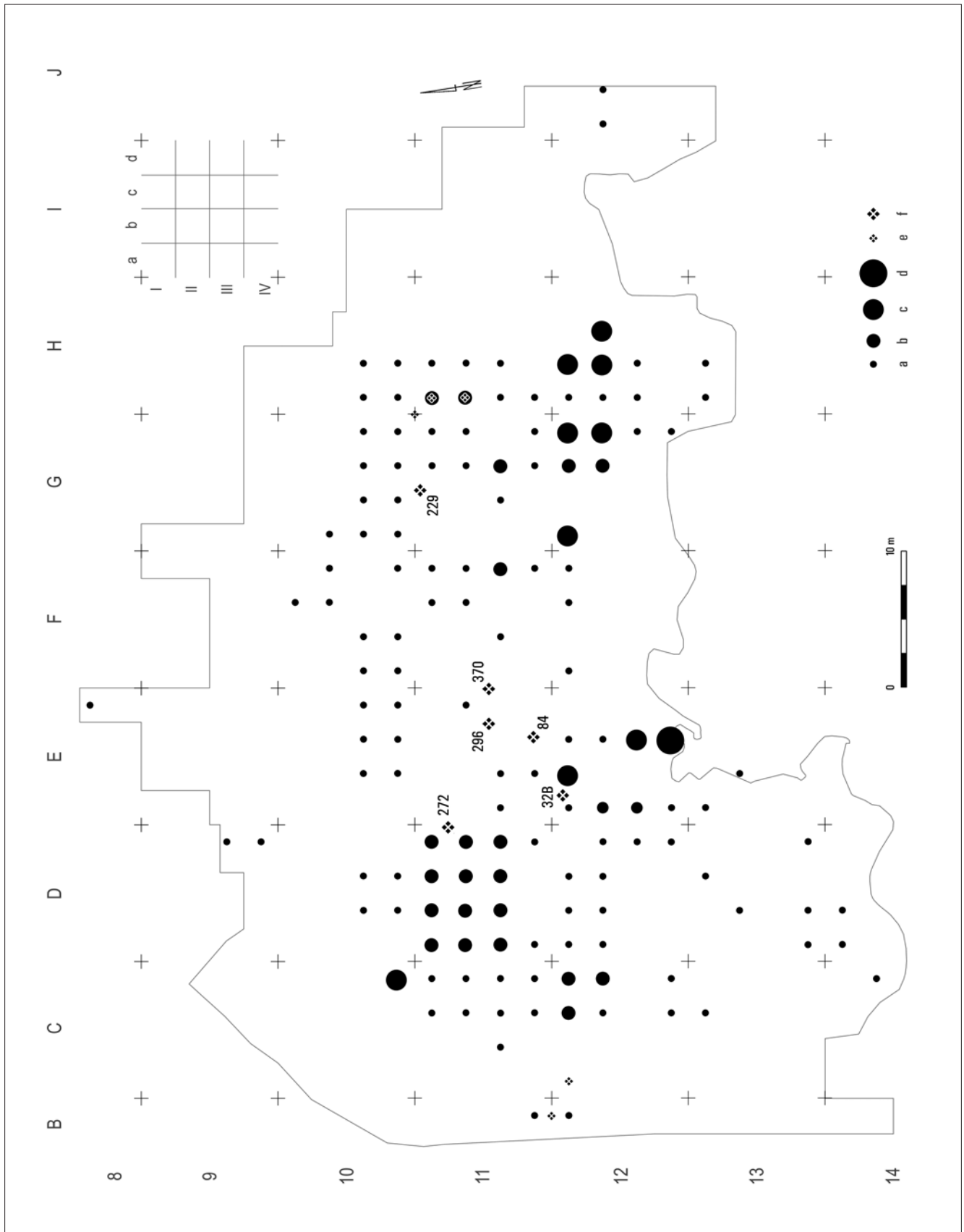
Tabl. CCCVI. Jartypany, stan. 2. Planigrafia znalezisk luźnych z badań wykopaliskowych: a – zlokalizowane dokładnie; b – zlokalizowane w obrębie działki 2,5×2,5 m; c – bez lokalizacji. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Tabl. CCCVII. Jartypany, stan. 2. Znajdziska luźne z badań wykopaliskowych (LZ 4): 1, 2, 4-10, 12-14, 16, 17 – stop miedzi; 11 – żelazo; 15 – poroże/stop miedzi; 22, 24-28, 31, 32 – szkło; 41 – glina kwarcowa; 42, 43 – kamień. Fot.: K. Żołędziowski (LZ 4/11, RTG)

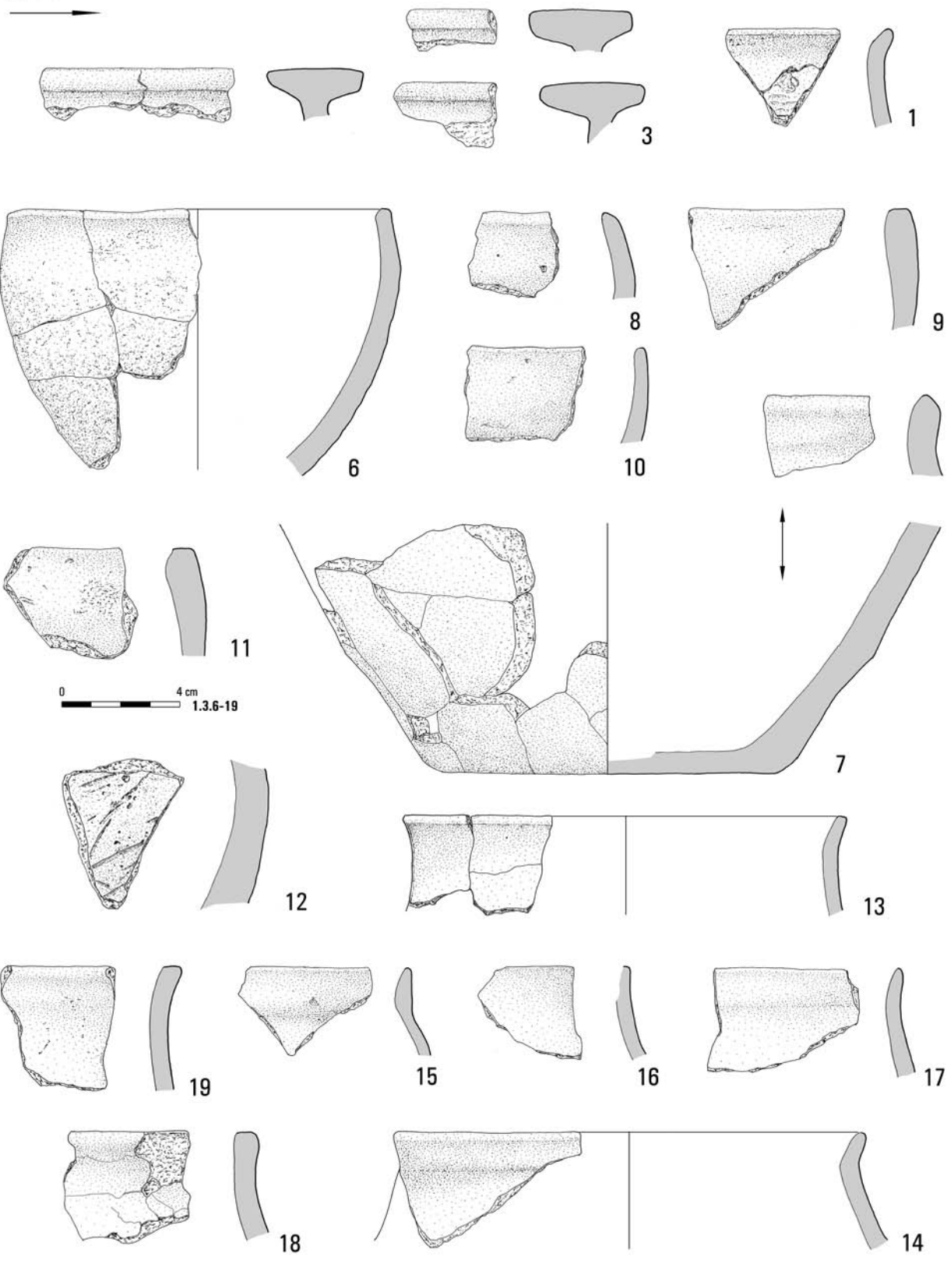

Tabl. CCCVIII. Jartypory, stan. 2. Znajdziska luźne z badań wykopaliskowych (LZ 4): 19 – żelazo; 20–23 – szkło; 45–51 – glina

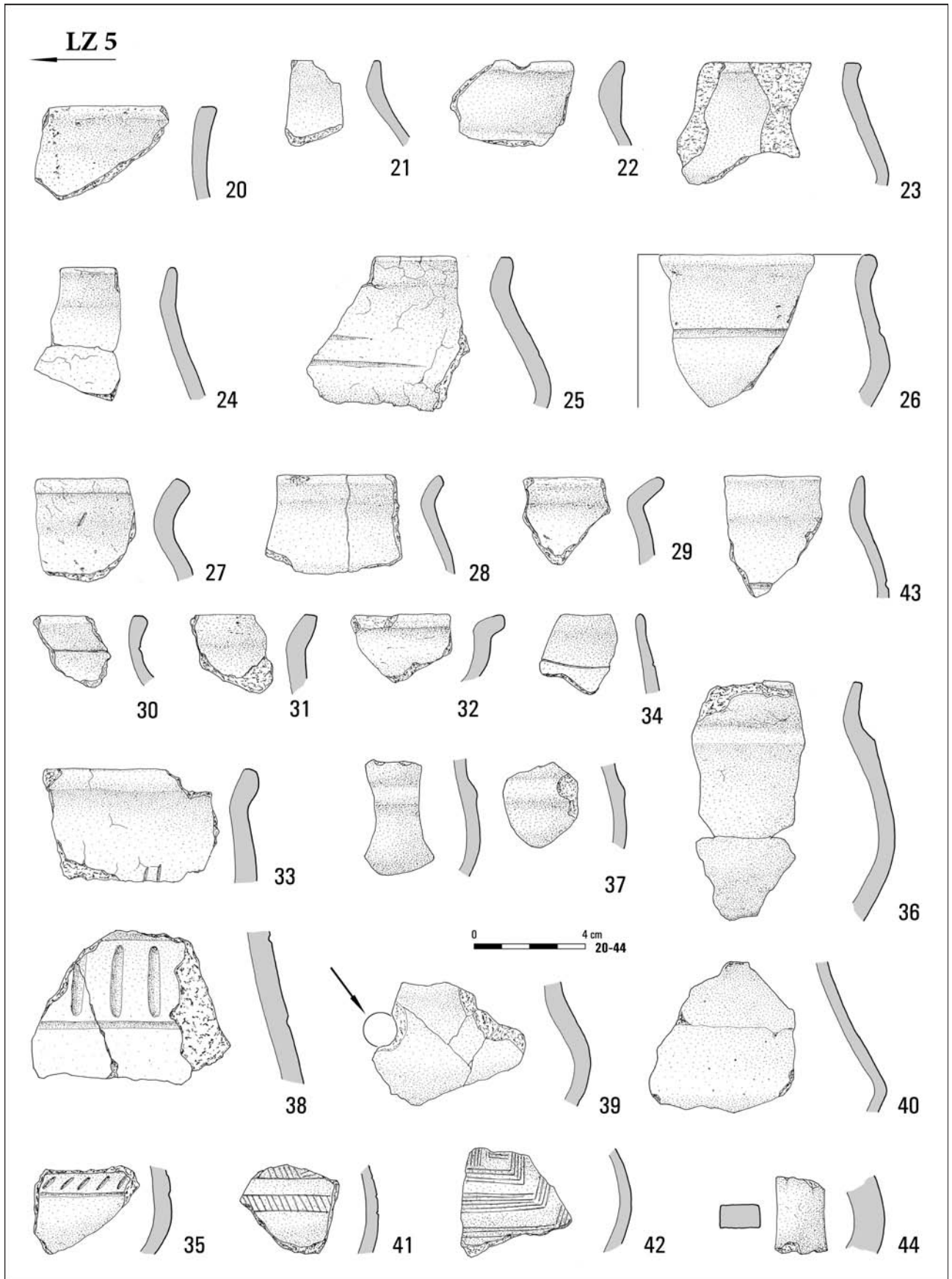
Tabl. CCCIX. Jartypory, stan. 2. 2. Planigrafia znalezisk luźnych ceramiki kultury wielbarskiej z badań wykopaliskowych w obrębie działek siatki arowej (a–d) oraz ceramiki kultury przeworskiej znalezionej luźno (e) lub w obiektach kultury wielbarskiej (f): a – 1–2 fragmenty; b – 3–5 fragmenty; c – 6–19 fragmentów; d – 24 fragmenty; e–f – 1–2 fragmenty (ob. 296 – ok. 80 fragmentów jednego naczynia). Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

LZ 5

Tabl. CCCX. Jartypory, stan. 2. Ceramika znaleziona luźno podczas badań wykopaliskowych (LZ 4): 1, 3 – kultura przeworska; 6-19 – kultura wielbarska

Tabl. CCCXI. Jartypory, stan. 2. Ceramika znaleziona luźno podczas badań wykopaliskowych (LZ 4): 20-44 – kultura wielbarska

Tabl. CCCXII. Jartypory, stan. 2. Dzban piętrowy z obiektu 260. Fot.: B. Solarewicz

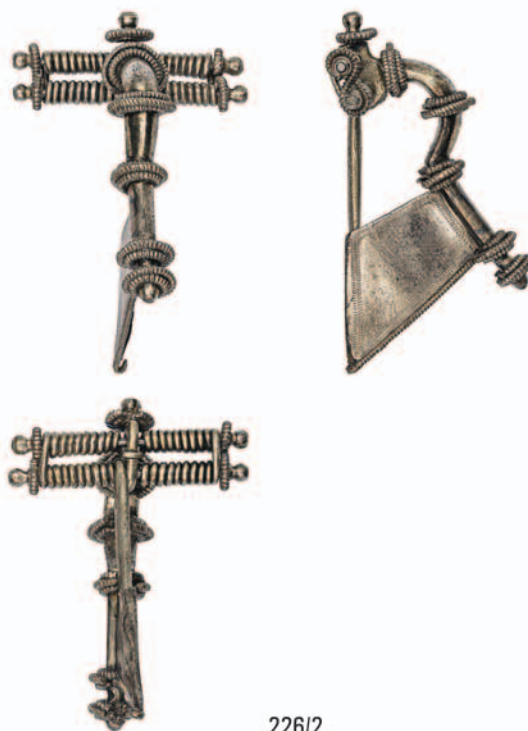

Tabl. CCCXIII. Jartytory, stan. 2. Dzban piętrowy z obiektu 394. Fot.: B. Solarewicz

226/1

0 3 cm

226/2

Tabl. CCCXIV. Jartypory, stan. 2. Srebrne zapinki z obiektu 226. Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXV. Jartypory, stan. 2. Trzy kolie (szkło, bursztyn, srebro i stopy miedzi) z obiektu 226. Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXVI. Jartypany, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe z grobów (3/3 – stopione wisiorki opasane; 21/1 – uszko wisiorka? żelaznego; 85A/1 – gliniany guzek typu *Bernašivka*). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXVII. Jartypany, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe z grobów (107/10 – kulka z wypalanej gliny; 117/9 – spiralki srebrne). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXVIII. Jartytory, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe z grobów (175/1 – paciorek z tzw. złotą wkładką; 226/37 – gliniane guzki typu *Bernašivka*; 226/62 – paciorek melonowaty z gliny kwarcowej). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXIX. Jartytory, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe z grobów (217/7 – paciorki z tzw. złotą wkładką; 217/13 – krążek *terra sigillata*; 289/4 – paciorki nanizane na drut ze stopu miedzi). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXX. Jartypory, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe (315/2.3, 346A/7.8) z grobów.
Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXI. Jartypory, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła oraz paciorki bursztynowe z grobów (449/5 – paciorek z tzw. złotą wkładką). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXII. Jartypany, stan. 2. Paciorki, stopy i okruchy szkła znalezione luźno (LZ 1/17 – negatyw tkaniny; LZ 4/22 – fragment kostki mozaikowej?). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXIII. Jartypory, stan. 2. Paciorki i wisiorki z bursztynu z kamienia. Fot.: B. Solarewicz i M. Organek (423/1-3)

Tabl. CCCXXIV. Jartypory, stan. 2. Fragmenty naczyń szklanych i stopy szkła naczyniowego. Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXV. Jartyropy, stan. 2. Kielich szklany i stopy szkła naczyniowego, monety, troczek skórzany i srebrny element nieokreślonej ozdoby. Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXVI. Jartypany, stan. 2. Żetony do gry ze szkła, kamienia (28/13.14, 30/6) i gliny (LZ 1/13; na powiększeniu widoczne ślady czarnego barwnika). Fot.: B. Solarewicz

Tabl. CCCXXVII. Jartypany, stan. 2. Przędziki i amulety (?) kamienne. Fot.: B. Solarewicz

VI. ANEKSY

VI.1. MARIUSZ KOWALEWSKI, WYTWORY KRZEMIENNE ZE STAN. 2 W JARTYPORACH

Jartyporska społeczność kultury wielbarskiej posadowiła swoją nekropole na lokalnym niewielkim wyniesieniu terenu położonym na południe od nieistniejącego już cieku spływającego wówczas do koryta Liwca. W świetle analizy materiałów krzemiennych z obszaru stanowiska. Początkowo użytkowały je społeczności łowiecko-zbierrackie z okresu mezolitu, kolejne ślady aktywności ludzkiej przypadają na okres neolitu. Ostatni etap chronologiczny uchwytany w analizowanym inwentarzu można odnieść do epoki brązu lub nawet wczesnej epoki żelaza. Wobec znikomej reprezentacji narzędzi typologicznych chronologiczną klasyfikację wytworów oparłem niemal wyłącznie na analizie cech technologicznych. Ponadto wszystkie analizowane wytwory krzemienne odkryto na złożu wtórnym, a żadna z wydzielonych grup chronologicznych nie tworzyła zdecydowanej koncentracji w jednej części obszaru stanowiska, chociaż w przypadku materiałów wiązanych z epoką brązu/wczesną epoką żelaza zaobserwowano większą frekwencję tej grupy w rejonie obecności ceramiki oraz obiektów odnoszonych do tych epok. Wobec tego, dokonując tej klasyfikacji nie brałem pod uwagę lokalizacji poszczególnych artefaktów krzemiennych, a potraktowano je jako materiał przemieszany. Podziału na grupy chronologiczne dokonałem na podstawie analizy cech technologicznych, typologicznych i – w pojedynczych wypadkach – surowcowych, zachowując świadomość, że przyjęte kryteria w odniesieniu do niektórych wytworów mają charakter dalece arbitralny, co zasygnalizowałem przy szczegółowych opisach.

Podczas badań stan. 2 w Jartyporach odkryto 164 wytwory krzemienne, które w opracowaniu podzieliłem na cztery grupy chronologiczne oraz grupę wytworów nieokreślonych (Tabela 1). Reprezentują one ślady osadnictwa pradziejowego na przebadanym obszarze sprzed czasów objęcia go przez ludność wielbarską, począwszy od okresu mezolitu, poprzez neolit aż do epoki brązu, a niewykluczone, że również wczesnej epoki żelaza. Poza grupami wytworów mezolitycznych i neolitycznych wydzieliłem jeszcze grupę odnoszoną ogólnie do epoki kamienia, która obejmuje okazy półsurowca odłupkowego oraz łuski pochodzące z zaawansowanej obróbki rdzeniowej. Pokrój tych wytworów odbiega od standardów technologicznych charakterystycznych dla krzemieniarstwa epoki brązu czy też wczesnej epoki żelaza, natomiast nie można ich przypisać jednoznacznie do mezolitu lub neolitu. Oprócz wymienionych kategorii technologiczno-chronologicznych wyróżniłem także – najliczniej reprezentowaną – grupę wytworów nieokreślonych. Nie ulega wątpliwości, że niemal wszystkie niecharakterystyczne łuski i odłupki, a także okruchy, potraktowane w zestawieniu zbiorczym jako nieokreślone, również należą do którejś z wydzielonych grup chronologicznych, przy czym nie można z całą pewnością wykluczyć, że pojedyncze okazy, określone typologicznie jako krzesaki, mogą być związane z aktywnością ludzką z czasów średniowiecznych lub nowożytnych, a nawet niemal współczesnych.

Zdecydowaną większość analizowanych artefaktów wykonano z miejscowego krzemienia narzutowego kre-

Tabela 1. Jartypory, stan. 2. Struktura chronologiczna materiałów krzemiennych

Lokalizacja	Klasyfikacja technologiczno-chronologiczna					Razem
	mezolit	neolit	epoka kamienia	epoka brązu/ wczesna epoka żelaza	nieokreślone	
obiekty	6	1	10	41	42	100
znal. luźne	8	3	1	15	16	43
strefa zniszczeń	–	–	–	2	19	21
Razem	14	4	11	58	77	164

Tabela 2. Jartypory, stan. 2. Struktura typo-technologiczna w obrębie wydzielonych grup chronologicznych

Kategoria wytworów	Grupa chronologiczna					Razem
	mezolit	neolit	epoka kamienia	epoka brązu/ wczesna epoka żelaza	nieokreślone	
narzędzia	10	3	1	4	3	21
rdzenie	1	–	1	1	–	3
wióry	3	1	–	–	–	4
odłupki	–	–	3	–	12	15
łuski	–	–	6	–	51	57
łuszcznie	–	–	–	14	–	14
łuszczki	–	–	–	28	–	28
łuski łuszczniowe	–	–	–	11	–	11
okruchy	–	–	–	–	10	10
surowiec krzemienisty	–	–	–	–	1	1
Razem	14	4	11	58	77	164

dowego wykorzystując niewielkie, zeolizowane konkracje dostępne na powierzchni. Jeden fragment otoczaka nienoszący śladów obróbki to krzemień pomorski. Możliwe, że dwa dość okazałe wytwory potraktowane w opracowaniu jako neolityczne wykonano z większych konkracji miejscowego krzemienia kredowego, pozyskanych nie z powierzchni, ale z miejsc, gdzie dostępne były głębiej zalegające polodowcowe kry kredowe. Jedynie dwa okazy wytworzono z doborowych, kopalnych surowców zamiejscowych – pasiastego i wołyńskiego.

Przyjmując kryterium następstwa chronologicznego, jako pierwsze należy przedstawić wytwory o mezolitycznym pokroju techno-typologicznym. Do tej grupy włączono 14 okazów wykonanych z narzutowego krzemienia kredowego, chociaż niewątpliwie należy do niej również przynajmniej część łusek i odłupków z grupy okazów nieokreślonych. Jako wytwory niewątpliwie mezolityczne zaklasyfikowano przede wszystkim mikrolityczny rdzeń wiórowy, o zmienionej orientacji, w znacznym stopniu wyeksploatowany (Ryc. 1:1), a także trzy fragmenty mikrolitycznych wiórów (Ryc. 1:2.3) oraz 10 skrobaczy odłupkowych (Ryc. 1:4–8). Wobec braku najbardziej diagnostycznych wytworów, którymi byłyby jakiegokolwiek typy zbrojników, nie można pokusić się o dokonanie jednoznacznej interpretacji taksonomicznej.

Cztery okazy włączono do grupy, którą należy wiązać z młodszą epoką kamienia. Neolityczną metrykę można przede wszystkim przypisać odłupkowi z siekiery gładzonej wykonanej z krzemienia pasiastego. Jest on niecharakterystyczny, nie pozwala więc na okre-

ślenie typu siekiery. Kolejnym wytworem uznanym za neolityczny jest fragment wióra lub smukłego odłupka z krzemienia wołyńskiego (Ryc. 1:10). Obydwa wytwory zaklasyfikowano jako neolityczne, ale ze względu na enigmatyczność typologiczną i wykorzystane surowce równie prawdopodobne jest, że pochodzą z wczesnej epoki brązu i wiążą się z aktywnością ludności kultury mierzanowickiej. *Nota bene*, na przebadanym wykopaliskowo obszarze stanowiska w Jartyporach odkryto także nieliczne fragmenty ceramiki neolitycznej¹, ostrożnie do odnoszonej wytwórczości kultury malickiej², amfor kulistych (?)³ oraz niemeńskiej⁴. Zarejestrowano również pojedyncze ułamki naczyń wczesnobrązowej kultury trzcinieckiej. Ponadto, nawet jeśli wspomniana siekiera pochodzi z okresu neolitu lub wczesnej epoki brązu, to nie można również wykluczyć, iż została ona przyniesiona na stanowisko i zreutilizowana przez ludność z rozwiniętej epoki brązu lub wczesnej epoki żelaza. Takie praktyki już niejednokrotnie odnotowywano w źródłach archeologicznych z tych okresów, a dotyczyły one m.in. wytworów z krzemienia pasiastego⁵. Do grupy

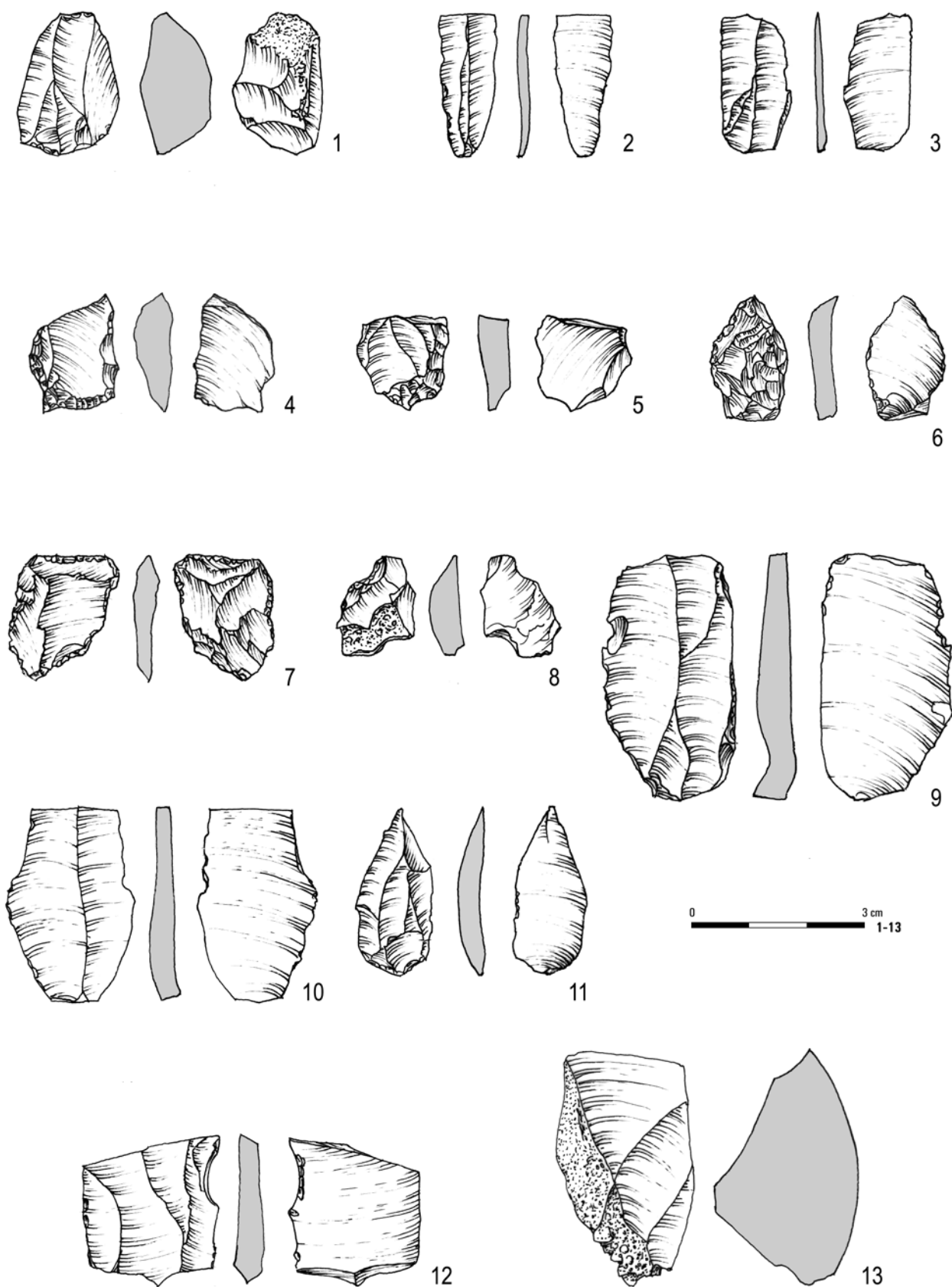
¹ Fragmenty ceramiki określili taksonomicznie Marek Zalewski i Sławomir Sałaciński z Działu Epoki Neolitu Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

² Osiem ułamków, być może z jednego naczynia, w dwóch sąsiadujących grobach (351 i 352).

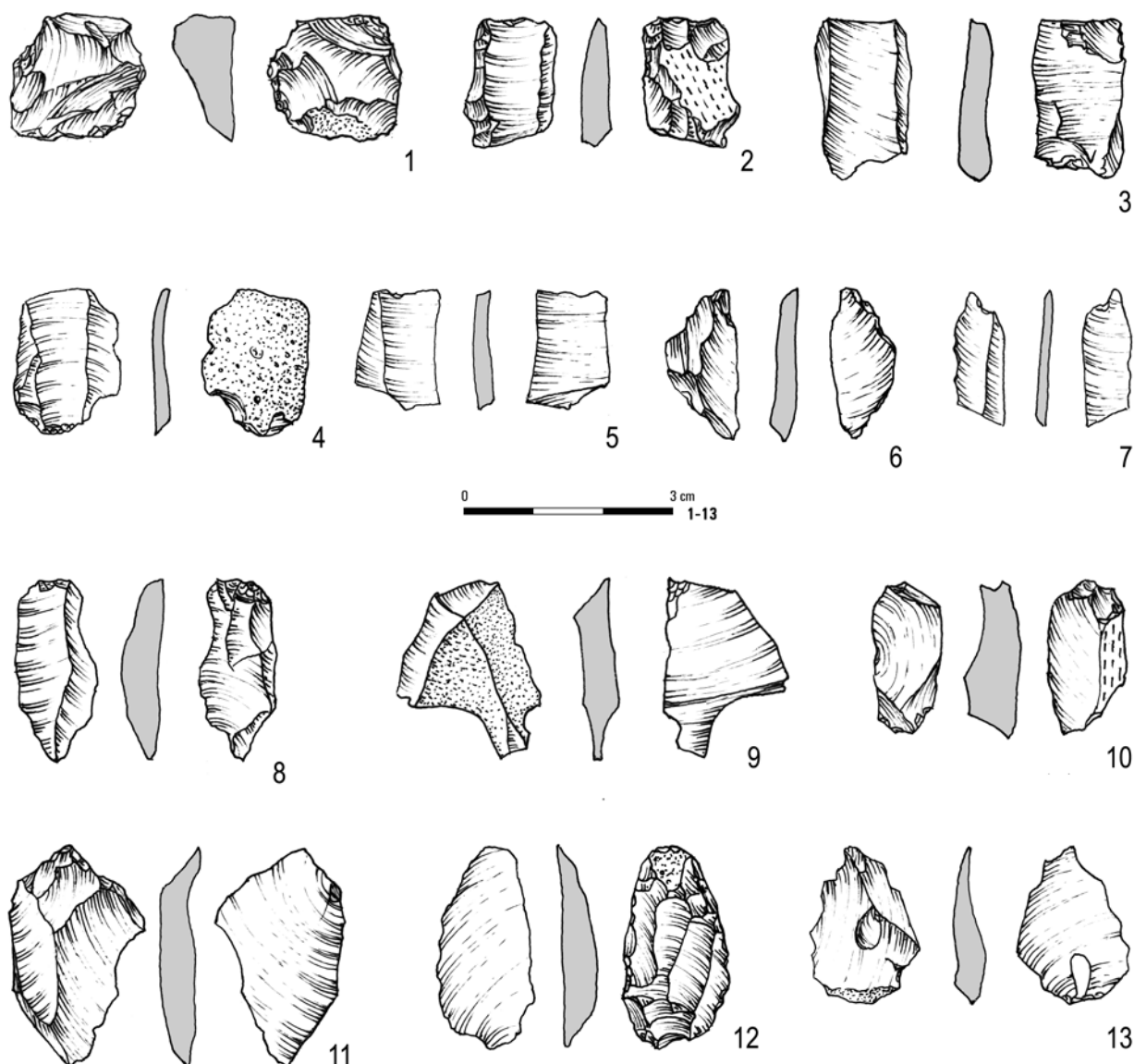
³ Dwa fragmenty w odległych od siebie o ok. 6 m grobach 43 i 54B.

⁴ Pięć ułamków, w dwóch sąsiadujących grobach (387 i 388).

⁵ J. Dąbrowski, M. Mogielnicka-Urban 2014, 117; M. Kowalewski 2014; 2016, 441; J. Dąbrowski 2016, 222–223.

Ryc. 1. Jartypory, stan. 2. Wyroby krzemienne z epoki kamienia:
 obiekty 7 (11), 149B (13), 152 (8), 157 (2), 172 (1) i 243 (4) oraz znal. luźne (3, 5-7, 9, 10, 12). Rys.: B. Karch

Ryc. 2. Jartypory, stan. 2. Wyroby krzemienne z młodszej epoki brązu i/lub wczesnej epoki żelaza: obiekty 152 (9), 183 (4) i 269 (1, 3, 5–8, 13) oraz znal. luźne (2, 10–12). Rys.: B. Karch

wytworów neolitycznych włączono jeszcze, wykonane z miejscowego krzemienia kredowego, fragment dużego wióra (Ryc. 1:12) i smukły odłupek (Ryc. 1:9), oba z retuszem użytkowym.

Z uwagi na cechy technologiczne 11 wytworów potraktowałem jako pochodzące ogólnie z epoki kamienia. Są to nieliczne odłupki i łuski będące rezultatem zastosowania zaawansowanej eksploatacji rdzeniowej, przeprowadzonej na wysokim poziomie technologicznym (Tabela 2). Osobno wydzieliłem jeszcze jeden taki odłupek, który ze względu na użytkowy retusz krawędzi zaklasyfikowano jako narzędzie (Ryc. 1:11). Do grupy tej włączyłem również fragment rdzenia (Ryc. 1:13).

W kolejnych okresach pradziejów miejsce przyszłej nekropolii kultury wielbarskiej użytkowały społeczności z rozwiniętej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Najpewniej z tym etapem osadnictwa pradziejowego wiąże się większość wytworów powstałych przy użyciu techniki łuszczeniowej (Tabela 2). Łuszczenie przypisane do tej grupy chronologicznej reprezentują wszystkie etapy eksploatacji, począwszy od form inicjalnych, poprzez zaniechane w trakcie łuszczenia, aż po okazy wyeksploatowane (Ryc. 2:1–4). Również łuszczone odzwierciedlają przebieg całego procesu obróbki łuszczeniowej (Ryc. 2:5–8, 10–13), na co wskazuje wyraźny udział okazów korowych (Ryc. 2:9). Ponadto, jako narzędzia

wydzielono dwa zgeometryzowane łuszcznie tabliczkowate (Ryc. 2:2) oraz jedną łuszczkę z retuszem i jedną odłuszczoną od narzędzia gładzonego wykonanego z krzemienia kredowego. Oprócz stosunkowo licznych materiałów reprezentujących obróbkę łuszczniową do brązowo-wczesnożelaznej grupy chronologicznej włączyłem jeszcze amorficzny rdzeń odłupkowy eksploatowany metodą twardego tłuka. Jak już wspomniałem, dokonana tu klasyfikacja chronologiczna, oparta na podziale materiałów krzemiennych na wyodrębniające się grupy technologiczne, jest dość arbitralna. Należy zatem przyjąć, że w obrębie każdej z wydzielonych grup (por. Tabela 1) mogły znaleźć się wyroby o cechach technologicznych nie mających waloru wystarczająco ostrych wyznaczników chronologicznych i w rzeczywistości należące do innej grupy.

W szczególności uwaga ta dotyczy materiałów łuszczniowych, bowiem chociaż niekiedy ślady stosowania tej techniki arbitralnie łączono jedynie z aktywnością społeczności kultur trzcinieckiej i łużyckiej⁶, to w odpowiedzi postulowano jednak zachowanie daleko posuniętej ostrożności badawczej, ponieważ niejednokrotnie obserwowano, że łuszcznie stanowiły integralny składnik niektórych inwentarzy późnomезolitycznych⁷.

Oprócz zdefiniowanych wyżej grup technologicznych, w założeniu odzwierciedlających chronologię poszczególnych etapów osadnictwa, wyróżniłem serię wytworów nieokreślonych. Stanowią one pozostałości po obróbce krzemieniarskiej, niewątpliwie dokonanej ludzką ręką, ale nie mają cech umożliwiających bezsporną klasyfikację technologiczną i chronologiczną. 83 okazy z grupy wytworów niekreślonych chronologicznie to niecharakterystyczne łuski i okruchy, a także jeden okaz surowca w postaci nienoszącego śladów obróbki fragmentu tzw. jaskółczego chlebka, czyli otoczaka krzemienia pomorskiego. Jak już wspomniałem, nie ulega wątpliwości, że wszystkie wytwory nieokreślone wiążą się z którymś z etapów użytkowania stanowiska w Jartyporach. Do grupy tej włączono również trzy krzesaki, które mogą należeć do każdej z grup chronologicznych, ale również pochodzić z czasów średniowiecza lub nowożytnych, nie wykluczając początku XX wieku.

BIBLIOGRAFIA

Balcer, B.

1995 *Wytwórczość narzędzi krzemiennych w neolicie ziem Polski*, Wrocław.

⁶ Zob. np. B. Balcer 1983, 253.

⁷ H. Więckowska 1985, 97, 105; W. Borkowski, M. Kowalewski 2022, 261.

Borkowski, W., Kowalewski, M.

2022 *Grociki krzemienne z subneolitycznych stanowisk środkowego Mazowsza*, (w:) M. Przeździecki, W. Brzeziński, A. Wawrusiewicz (red.), *Subneolit środkowego Mazowsza w świetle archiwalnych zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*, Warszawa-Białystok, 257–270.

Dąbrowski, J.

2016 *Notes on Bronze Age Flintwork / Uwagi o krzemieniarstwie epoki brązu*, (w:) K. Trybała-Zawiślak, A. Rozwałka (red.), *Studies on the Bronze Age and Early Iron Age / Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza*, „Analecta Archaeologica Ressorvienia” 11, 209–227.

Dąbrowski, J., Mogielnicka-Urban, M.

2014 *Zespół osadniczy kultury łużyckiej w Maciejowicach, pow. garwoliński, woj. mazowieckie*, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i materiały V, Warszawa.

Kowalewski, M.

2014 *Krzemienne siekiery dwuścienne z Niżu Polskiego odkryte w kontekście materiałów „trzcinięckich” i „łużyckich”*, „Studia i materiały do badań nad neolitem i wczesną epoką brązu na Mazowszu i Podlasiu” IV, 157–168.

Kowalewski, M.

2016 *Dualizm surowcowo-technologiczny niżowego krzemieniarstwa z epoki brązu*, (w:) W. Borkowski, B. Sałacińska, S. Sałaciński (red.), *Krzemień narzutowy w pradziejach. Materiały z konferencji w „Mądralinie” w Otwocku, 18–20 października 2010*, Studia nad Gospodarką Surowcami Krzemiennymi w Pradziejach 8, Warszawa, 441–453.

Więckowska, H.

1985 *Osadnictwo późnopaleolityczne i mezolityczne nad Dolną Narwią*, Polskie Badania Archeologiczne 24, Wrocław.

VI.2. MIROŚŁAWA ANDRZEJOWSKA, JARTYPORY, STAN. 2. MATERIAŁY CERAMICZNE Z EPOKI BRĄZU I WCZESNEJ EPOKI ŻELAZA

Zabytki ceramiczne ze stano. 2 w Jartyporach, datowane na epokę brązu i wczesną epokę żelaza, pochodzą z trzech źródeł. Zdecydowaną większość – dwa naczynia i ok. 4700 fragmentów spośród całkowitej liczby nieco przekraczającej 5020 reliktywów wyrobów z gliny – stanowią materiały pozyskane podczas badań wykopaliskowych prowadzonych w latach 1998–2005 i 2007–2010 oraz 2017 przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie (nr inw. PMA/IV/7682). Drugą grupę tworzy kilka zrekonstruowanych w całości lub częściowo naczyń oraz ok. 300 ułamków ceramiki z wcześniejszych odkryć przypadkowych, przekazywanych do PMA przed 1997 rokiem (nr inw. PMA/III/9776). Zbiór ok. 20 fragmentów pochodzi z badań przeprowadzonych na niewielką skalę w 1980 roku przez Jacka Kowalskiego na stan. 2 i w jego sąsiedztwie (zbiory Muzeum Regionalnego w Siedlcach, nr inw. MRS/A/105; por. Rozdz. I.3).

Już wstępna ocena materiałów zebranych w trakcie systematycznych prac terenowych, jak i wcześniej dostarczonych do PMA, wykazywała, że omawiane poniżej wyroby gliniane stanowią w znacznej większości pozostałości dwóch etapów zagospodarowania obszaru stanowiska we wczesnej epoce żelaza: osady ze schyłkowej fazy kultury łużyckiej¹ oraz nekropoli kultury grobów kloszowych². W strefie objętej badaniami odnotowano ponadto obecność pojedynczych ułamków ceramiki kultury trzcinieckiej. Niestety, na skutek głębokiej ingerencji w powierzchnię stanowiska, zarówno w starożytności, jak i w czasach nowożytnych, zaburzona została pierwotna stratygrafia osadów naturalnych i kulturowych. Niemal całkowitemu zniszczeniu uległy warstwy i obiekty ziemne pochodzące z czasów poprzedzających założenie cmentarza w okresie wpływów rzymskich. Wyjątek może stanowić rozległa przestrzeń oznaczona jako obiekt

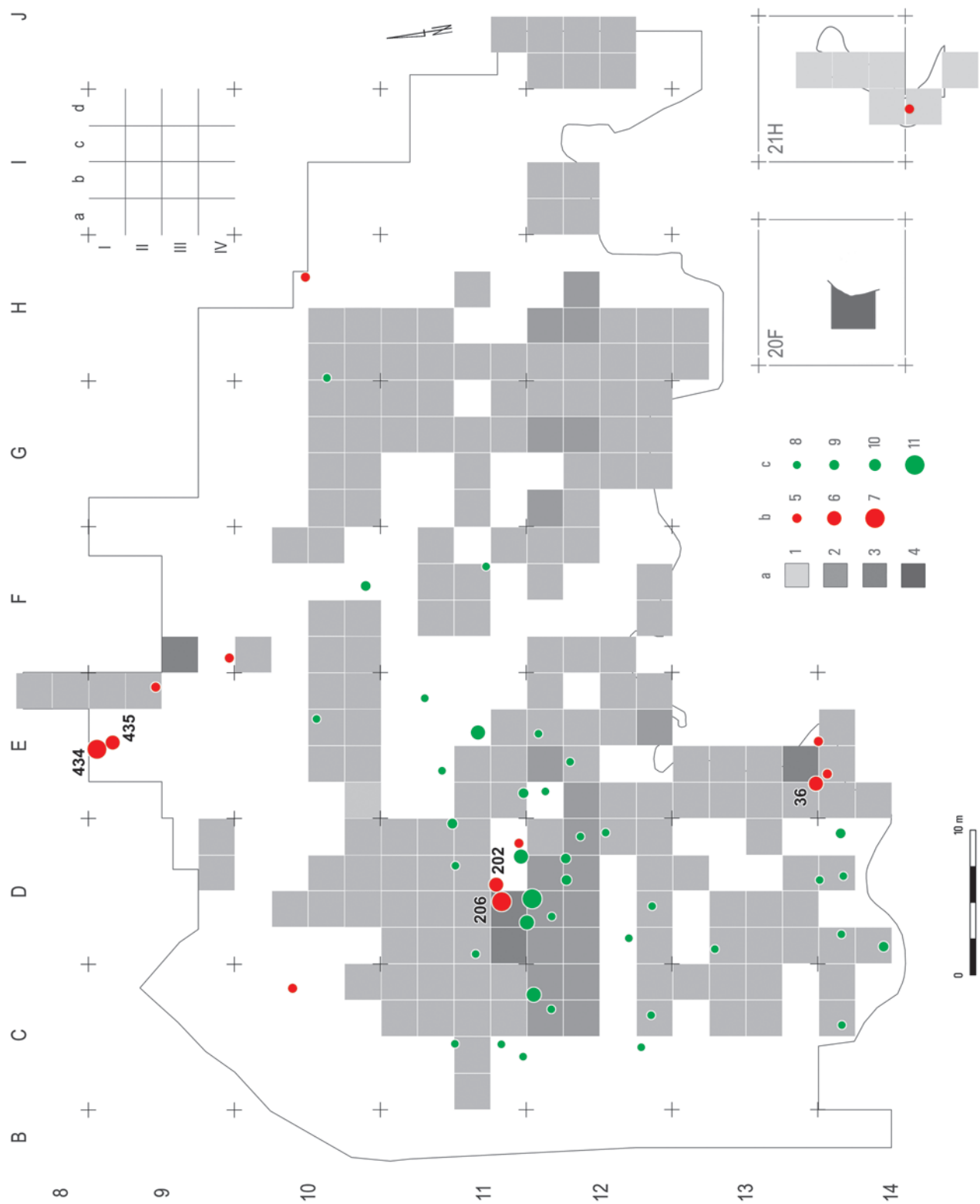
114, gdzie pod cienkim pokładem spalenizny z drobnymi, przepalonymi kośćmi, którą najpewniej należy wiązać z funkcjonowaniem nekropoli ludności kultury wielbarskiej (por. Rozdz. II.2), odkryto jednolity, ciągły pokład brunatnoszarej ziemi o miąższości kilkunastu centymetrów, zawierającej wyłącznie ułamki chronologicznie starszych naczyń glinianych (114/3). Z rozprzestrzenienia znalezisk wynika też, że zarówno osadę kultury łużyckiej, jak i zapewne obiekty cmentarzyska kultury grobów kloszowych pochłonęło, w trudnej do oznaczenia części, wybierzysko piaskowni (Ryc. 1).

Na przebadanym obszarze odsłonięto i wyeksplorowano jedynie kilkanaście wkopanych w ziemię obiektów o zróżnicowanej strukturze, niezwiązanych z cmentarzyskiem z okresu wpływów rzymskich. Wystąpiło w nich kilka częściowo zrekonstruowanych naczyń i ponad 820 ułamków wyrobów ceramicznych. Kilka lepiej zachowanych jam z pewnością, lub dużym prawdopodobieństwem, można łączyć z osadnictwem ludności kultury łużyckiej (Ryc. 2, 3). Nie odkryto natomiast żadnego zachowanego w pierwotnym stanie obiektu sepulkralnego kultury grobów kloszowych. Tylko jedną jamę (ob. 206) zawierającą naczynie i ok. 400 fragmentów i okruchów naczyń można próbować interpretować jako pozostawione in situ resztki całkowicie zniszczonego grobu. Część znalezisk pochodzi z niewielkich skupisk skorup zalegających w żwirze lub w czystym piasku (ob. 36, 86). Opisy tych obiektów i ich inwentarzy zawiera poniższy katalog. Pozostałe obiekty archeologiczne z materiałami ceramicznymi z wczesnej epoki żelaza (jedno całe i kilka częściowo zachowanych naczyń oraz ok. 2700 fragmentów) to groby cmentarzyska wielbarskiego bądź zagłębienia terenu o nieokreślonym charakterze – ostatecznie uznane za utwory naturalne, gromadzące przypadkowy materiał zabytkowy (nieco ponad 50 fragmentów). W dalszej analizie będą one traktowane tak, jak ułamki zebrane z powierzchni wykopów – łącznie ok. 1200 okazów, czyli zdecydowanie mniej, niż odkrytych w grobach. Znaleziska luźne z systematycznych badań wykopaliskowych będą przedstawione zbiorczo, ze wskazaniem i bardziej szczegółowym omówieniem lepiej zachowanych i wyróżniających się elementów tego zbioru. Osobno zaprezentowane zostaną materiały uzyskane z innych, wyżej wskazanych źródeł oraz ceramika kultury trzcinieckiej.

¹ Termin *kultura łużycka* stosowany w niniejszym opracowaniu oznacza zespół zjawisk zdefiniowanych według kryteriów przyjętych przez Teresę Węgrzynowicz (1973) dla grupy wschodniomazowiecko-podlaskiej, stanowiącej w dzisiejszym rozumieniu lokalną odmianę jednej z kultur należących do kręgu pól popielnicowych (zob. M. Kaczmarek 2017, 286–288; por. J. Urban 2019, 7–9).

² Użycie terminu *kultura grobów kloszowych* zakłada jakościową odrębność na terenie Mazowsza i Podlasia zjawisk kulturowych nim objętych w stosunku do kultury pomorskiej (por. T. Węgrzynowicz 1979; 1995).

Ryc. 1. Jartypory, stan. 2. Przybliżony ilościowy rozkład ceramiki z wczesnej epoki żelaza na powierzchni stanowiska (a), w obiektach kultury łużyckiej i kultury grobów kloszowych (b), w obiektach kultury wielbarskiej (c; co najmniej 20 fragmentów).

Orientacyjna liczba fragmentów: 1: 1–10; 2: 11–20; 3: 21–40; 4: 135; 5: 1–11; 6: 30 (ob. 202), 75 (ob. 435) i 80 (ob. 36);

7: ponad 150 (ob. 434) i ponad 400 (ob. 206); 8: 20–30; 9: 40–50; 10: 60–80; 11: ponad 180.

Oprac. graficzne: M. Andrzejowska i J. Andrzejowski

VI.2.1. OPIS ŹRÓDEŁ

VI.2.1.1. MATERIAŁY Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH

Inwentarze obiektów, poprzedzone charakterystyką struktur ziemnych, z których je pozyskano, lub innymi informacjami o okolicznościach odkrycia, obejmują niemal wyłącznie wyroby gliniane³. Opisy naczyń zawierają, o ile to możliwe, oznaczenie formy i wymiary, względnie, w pojedynczych wypadkach, określenie wielkości i masywności wyrobów (duże, małe, grubo-, cienkościenne) dokonane na podstawie subiektywnej oceny parametrów zachowanych fragmentów. Dalsze informacje dotyczą zdobień oraz barwy skorup i sposobu wykończenia powierzchni zewnętrznych – wewnętrznych, z pewnymi wyjątkami, były standardowo gładzone lub dobrze wyrównane. Obserwacje makroskopowe pozwoliły na stwierdzenie, że powszechnym składnikiem masy ceramicznej był tłuścić mineralny. W niniejszym opracowaniu przyjęto, że domieszka drobna/drobnoziarnista oznacza w przybliżeniu grubość ziaren do 0,5 mm, średnia/średnioziarnista do 1,5 mm, gruba/gruboziarnista powyżej 1,5 mm⁴. W poszczególnych wypadkach sygnalizowano wyróżniającą się barwę lub wielkość ziaren tłuczni oraz obecność innych rodzajów dodatków.

OBIEKTY

OBIEKT 34

Owalna jama o wym. 75–80×45–50 cm w planie, odsłonięta na głęb. ok. 35 cm. Jednolicie jasnobrunatne, słabo odróżniające się od calca wypełnisko w przekroju miało zarys półkolistej niecki o miąższości 30 cm. Zawierało kilka fragmentów ceramiki i jeden fragment nieokreślonej przepalanej kości.

Inwentarz: 1. Cztery niecharakterystyczne fragmenty grubościennej ceramiki. Powierzchnia zewn. chropowata, brązowa lub brunatna, wewn. brązowa lub szara. Domieszka średnio- i gruboziarnista. 2. Cztery niecharakterystyczne fragmenty cienkościennej ceramiki. Powierzchnie gładzone, zewn. brązowa, wewn. szarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista.

OBIEKT 35

Nieregularnie trapezowaty zarys o przybliżonych wym. 120×70 cm odsłonięto na głęb. ok. 50 cm. Słabo czy-

telne, jasnobrunatne wypełnisko obiektu o miąższości ok. 40 cm zawierało fragmenty nieprzepalanej ceramiki i drobne ułamki węgla drzewnych. W części W przekroju rysowało się brunatne przebarwienie w kształcie prostokąta o szer. ok. 20 cm, sięgające prawdopodobnie dna obiektu – może ślad po słupie.

Inwentarz: 1. Osiem niecharakterystycznych okruchów ceramiki o powierzchniach zewn. brązowych, wyrównanych lub słabo chropowatych, wewn. brązowych lub szarobrązowych. Domieszka drobnoziarnista.

OBIEKT 36

Na głębokości ok. 45 cm, w czystym, jasnożółtym i białym piasku wystąpiły dwa skupiska nieprzepalanej ceramiki, odległe od siebie o ok. 40 cm (Ryc. 2/36).

Inwentarz: (Część NE) 1. Duży fragment (ok. 1/3) górnej partii jajowatego naczynia o baniastym brzuścu z lekko pogrubioną, nierówno uformowaną krawędzią wywinętą na zewnątrz. Powierzchnie brązowe, wewn. miejscami szarawa, zewn. chropowata z wyjątkiem wąskiego pasa pod krawędzią. Domieszka drobno- i średnioziarnista z dużym udziałem ziaren różowych. Masa chropowata, z licznym dodatkiem grubych ziaren, rozprowadzona przy użyciu wiązki słomy lub trawy. Wys. zach. 19 cm, średn. wylewu ok. 23 cm (Ryc. 4:1). 2. Sześć ułamków naczyń o powierzchniach brązowych lub szarobrązowych, zewn. obmazywanej lub chropowatej narzuconą warstwą gliny ze średnioziarnistą domieszką; (Część SW) 3. Duży fragment brzuśca i ok. 70 drobnych okruchów naczynia o brązowych powierzchniach. Powierzchnia wewn. nierówna, częściowo zniszczona, zewn. chropowata warstwą gliny z grubą domieszką i wyraźnymi śladami obmazywania. Domieszka drobnoziarnista z pojedynczymi grubymi ziarnami. Średn. brzuśca ok. 48 cm.

OBIEKT 82

Owalny zarys jamy o wym. 60×40 cm, jednolicie jasnobrunatny, słabo odróżnialny od calca, odsłonięto na głęb. 35 cm. Wypełnisko o miąższości ok. 40 cm, jasnobrunatne z ciemniejszymi plamami, miało kształt półkolistej niecki o rozmytych krawędziach. Zawierało fragmenty nieprzepalanej ceramiki i kilka drobnych ułamków węgla drzewnych (Ryc. 2/82).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu naczynia zapewne jajowatego lub workowatego z lekko pogrubioną i nierówno uformowaną krawędzią. Powierzchnie szarobrązowe, zewn. słabo wyrównana, wewn. nierówna, częściowo złuszczone. Domieszka drobna, z licznym udziałem ziaren białych (Ryc. 4:2). 2. 10 niewielkich fragmentów i kilka okruchów ceramiki z różnych naczyń o powierzchniach zewn. brązowych, słabo wyrównanych lub chropowatych, wewn. brązowych lub szarych.

³ Jedynie w obiekcie 434 inwentarz ceramiczny uzupełniają dwa zabytki krzemienne.

⁴ Przyjęto za: M. Gądzikiewicz 1954, 149; M. Gądzikiewicz-Woźniak 1961, 92.

Domieszka drobna, w kilku ułamkach z licznym udziałem większych, białych ziaren.

OBIEKT 86

Skupisko ułamków ceramiki zalegających na głęb. ok. 25–30 cm, w warstwie kamieni i żwiru.

Inwentarz: 1. Wyklejona z trzech fragmentów część dużego, nieco zdeformowanego naczynia z gładzoną szyjką i mocno chropowatym baniastym brzuścem. U nasady szyjki dookólna listwa głęboko, ukośnie nacinana. Powierzchnia zewn. brązowa, wewn. szarobrązowa. Domieszka drobno- i średnioziarnista (Ryc. 4:3). 2. Fragment wylewu naczynia z zachowaną nasadą taśmowatego ucha. Obie powierzchnie czarne, wyświecone. Domieszka drobnego tłucznia lub piasku (Ryc. 4:4). 3. Dwa niecharakterystyczne fragmenty naczyń o powierzchniach brązowych, gładzonych. Domieszka drobnoziarnista.

OBIEKT 202

Kolisty zarys jamy o średn. 35 cm odsłonięto na głęb. 25 cm. Nieckowate wypełnisko o miąższości ok. 20 cm stanowił szary piasek. W górnej warstwie jamy wystąpiło skupisko ułamków ceramiki.

Inwentarz: 1. Niewielki przydenny fragment naczynia cienkościennego o powierzchniach czarnych, silnie wygładzonych. Nieliczna domieszka drobnego piasku. 2. Ok. 10 fragmentów (w tym drobny ułamek wylewu z wywiniętą, karbowaną krawędzią) naczynia jajowatego o powierzchni zewn. brązowej, nierównej, ze śladami przecierania. Powierzchnia wewn. szara. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 3. Ok. 20 drobnych ułamków i okruchów ceramiki o powierzchniach przeważnie brązowych, zewn. wyrównanych lub słabo chropowatych. Domieszka średnioziarnista, niekiedy ze znacznym udziałem dużych, różowych ziaren.

OBIEKT 206

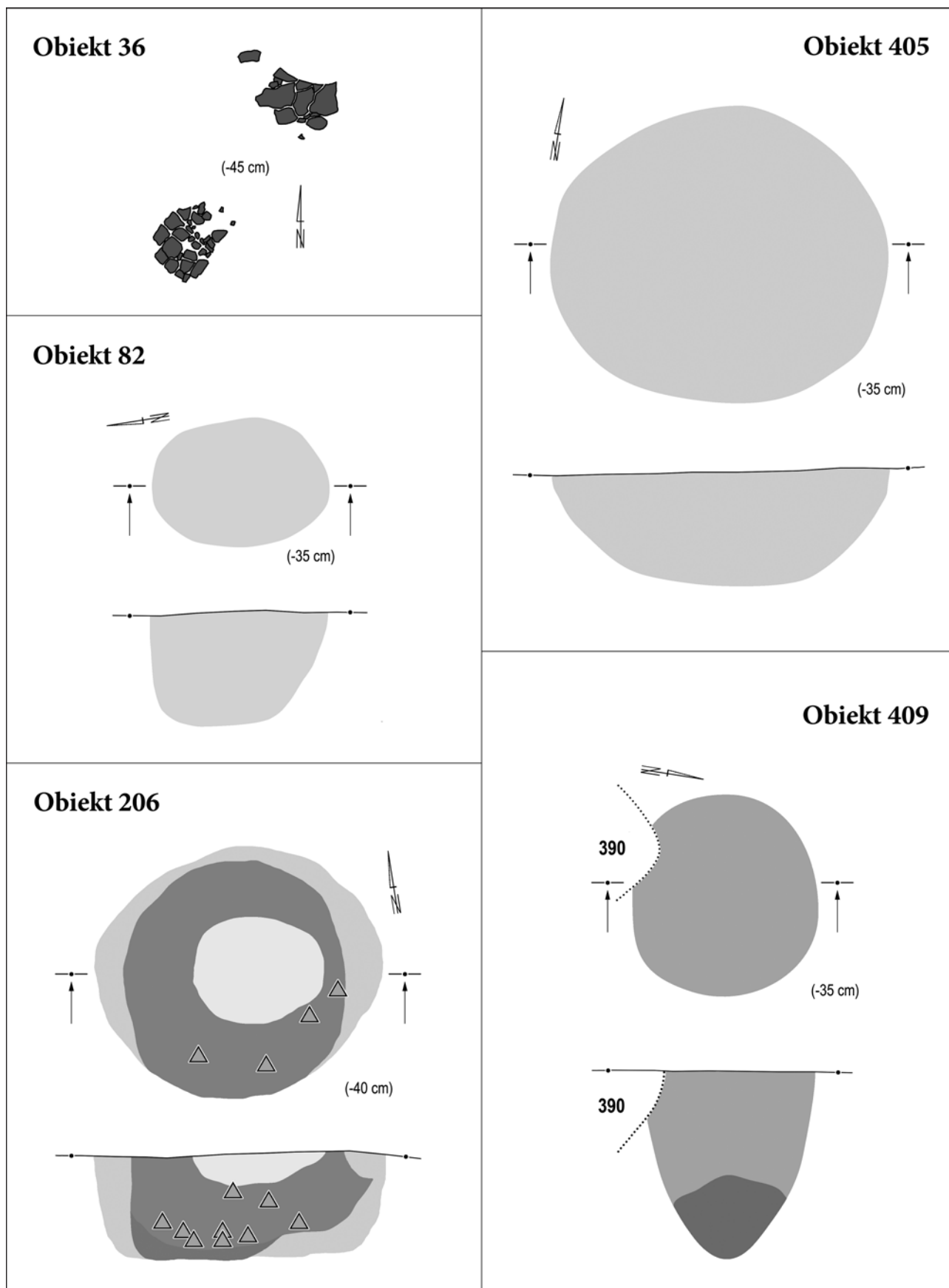
Owalny zarys jamy o wym. ok. 100×85 cm odsłonięto na głęb. 40 cm. Strop obiektu naruszony przez korzenie drzewa. Przy S krawędzi jamy odkryto zachowaną w całości miniaturową miseczkę. Wypełnisko o miąższości do ok. 50 cm, w kształcie płaskodennej niecki z przegłębieniem w części W, stanowił brunatnoszary piasek, z żółtoszarą warstwą w stropie i szarą w przegłębieniu, z którego pochodzą liczne fragmenty ceramiki. W części E wystąpiły pojedyncze, przepalone kości (Ryc. 2/206).

Inwentarz: 1. Mała asymetryczna misa o łukowatym profilu, zachowana w całości. Dno lekko wyodrębnione, krawędź wylewu słabo wygięta na zewnątrz. Powierzchnie brązowe, wygładzone. Domieszka drobnoziarnista. Wys. ok. 4,5–5 cm, średn. dna 4 cm, wylewu ok. 7,5 cm (Ryc. 4:5). 2. Fragmenty częściowo wyklejonego naczynia

jajowatego lub beczułkowatego z lekko wgiętym wylewem. Krawędź wywinięta na zewnątrz, pogrubiona, nierówna, miejscami ze śladami karbowania palcami. Powierzchnia wewn. brunatnoszara, zewn. brązowa, pod krawędzią wygładzona, poniżej słabo chropowata. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 16 cm (Ryc. 4:15). 3. Fragment częściowo zrekonstruowanej górnej partii cienkościennego, łagodnie profilowanego naczynia wazowatego, prawdopodobnie kubka/dzbanka z szerokim taśmowatym uchem. Krawędź lekko wywinięta na zewnątrz. Powierzchnie brązowe z szarymi i ceglastymi przebarwieniami, dobrze wygładzone, miejscami złuszczone. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 11 cm (Ryc. 4:6.7). 4. Fragment wyrobu krążkowego z lekko falistą (karbowaną?) krawędzią. Powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Domieszka drobnoziarnista (Ryc. 4:13). 5. Fragment wyrobu krążkowego z uszkodzonym brzegiem. Powierzchnie brązowe, jedna wyrównana, druga dobrze wygładzona. Od strony wierzchniej zachowany głęboki, nieprzekłuty dołek. Domieszka drobnoziarnista (Ryc. 4:14). 6. Fragmenty niewielkiego naczynia, prawdopodobnie misy, o powierzchniach brązowych, gładzonych. Krawędź nieco pogrubiona na zewnątrz, spłaszczona. Domieszka średnioziarnista (Ryc. 4:16). 7. Fragmenty naczynia jajowatego z wywiniętą na zewnątrz, pogrubioną, miejscami słabo karbowaną krawędzią. Powierzchnie szarobrązowe, wyrównane, lekko porowate. Domieszka średnioziarnista (Ryc. 4:8.9). 8. Kilka drobnych fragmentów wylewów niewielkich naczyń o powierzchniach brązowych, gładzonych. Domieszka drobnoziarnista (Ryc. 4:10–12). 9. Fragmenty średniościennego, silnie chropowatego naczynia o powierzchni zewn. brązowej, wewn. szarobrązowej. Domieszka drobnoziarnista, grubsza w warstwie chropowacącej. Prawdopodobnie z tego naczynia pochodzi fragment listwy karbowanej dołkami palcowo-paznokciowymi (Ryc. 4:17). 10. Fragmenty brzuśca dużego naczynia średniościennego o powierzchniach szarobrunatnych, zewn. słabo wyrównanej, zewn. niestannie gładzonej. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 11. Ok. 400 fragmentów i okruchów różnych naczyń, przeważnie chropowatych lub jedynie wyrównanych, obustronnie brązowych lub szarobrązowych, rzadziej od wewnątrz ciemnoszarych lub czarnych. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. 12. Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich, mało charakterystycznych, nieoznaczonych (7,7 g).

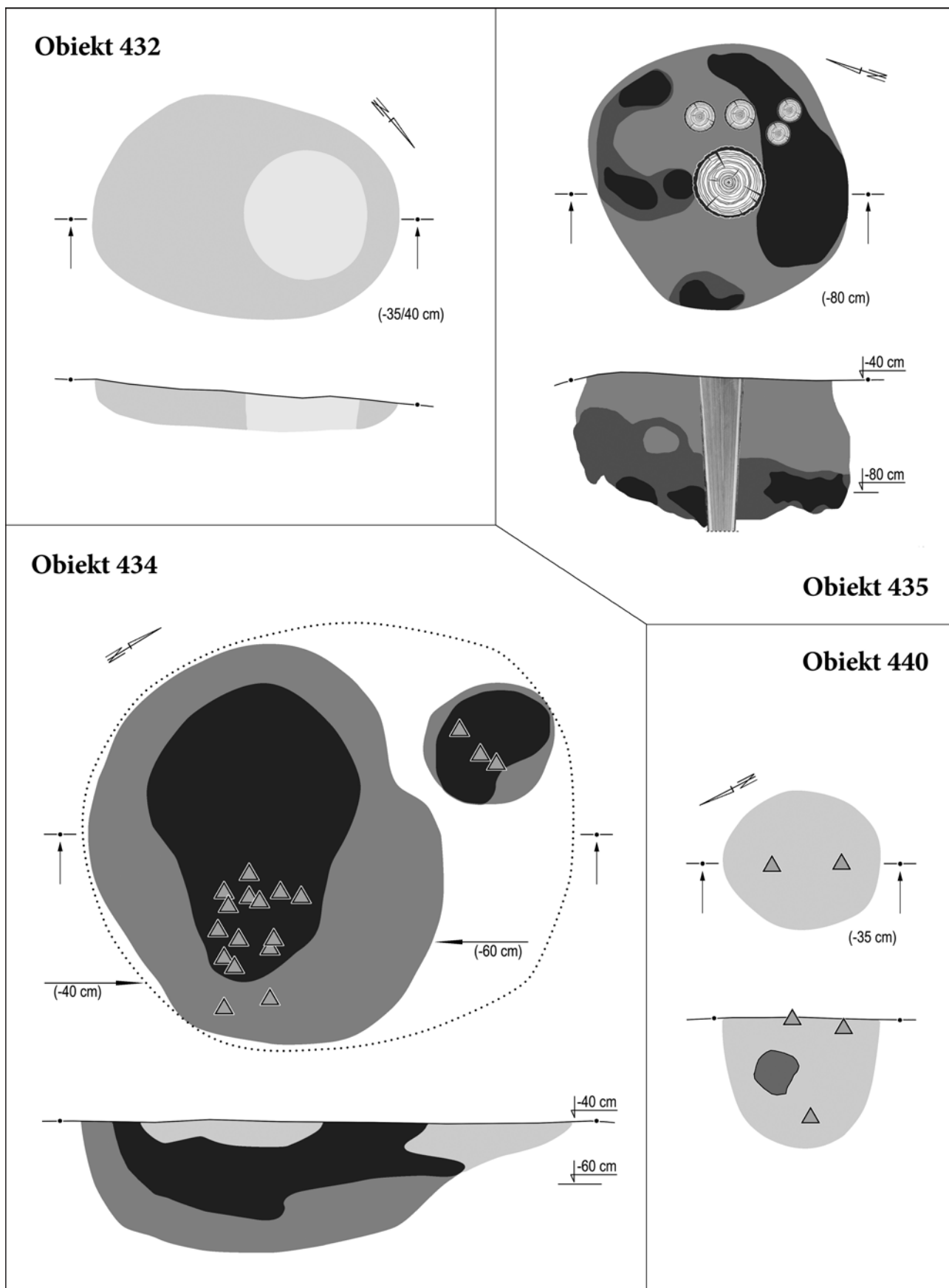
OBIEKT 405

Kolista jama o średn. w planie ok. 120 cm odsłonięta bezpośrednio pod humusem, na głęb. ok. 35–40 cm. Nieckowate, jednolite wypełnisko o miąższości ok. 40 cm i rozmytych krawędziach stanowiła piaszczysta

Ryc. 2. Jartypory, stan. 2. Plany i przekroje obiektów z wczesnej epoki żelaza: 36, 82, 206, 405 i 409. Legenda: zob. s. 234.

Rys.: T. Rakowski. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

Ryc. 3. Jartypory, stan. 2. Plany i przekroje obiektów z wczesnej epoki żelaza: 432, 434, 435 i 440. Legenda: zob. s. 234.

Rys.: T. Rakowski. Oprac. graficzne: J. Andrzejowski

jasnobrązowa ziemia, zawierająca fragmenty ceramiki (Ryc. 2/405).

Inwentarz: 1. Osiem fragmentów różnych naczyń. Powierzchnie chropowate lub wyrównane, brązowe i szarobrązowe. Domieszka drobna, w jednym wypadku z licznym udziałem białych i różowych ziaren.

OBIEKT 409

Kolistą jamą o średn. ok. 70 cm, odsłoniętą bezpośrednio pod humusem na głęb. ok. 35–40 cm. Workowate w przekroju wypełnisko o miąższości ok. 65 cm, w górnej partii od S nieznacznie uszkodzone przez jamę obiektu 390, przerośnięte przez korzenie drzewa, brązowoszare, z warstwą rozmytej spalenizny na dnie. Zawierało fragmenty ceramiki (Ryc. 2/409).

Inwentarz: 1. Fragment przykrawędny wyrobu krążkowego z wysoko podniesionym brzegiem. Obie powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Domieszka nieliczna, drobna, z pojedynczymi grubymi ziarnami (Ryc. 5:1). 2. Dwa fragmenty wyrobu krążkowego z wysoko podniesionym brzegiem. Widoczne pozostałości głębokich nakłuc/otworków. Powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Domieszka nieliczna, drobna, z pojedynczymi grubymi ziarnami (Ryc. 5:2). 3. Dwa fragmenty, w tym ułamek części przydennej, naczynia o powierzchniach szorstkich, brunatnych. Liczna domieszka średnio- i gruboziarnista (Ryc. 5:3). 4. Fragment wylewu naczynia o zaokrąglonej i lekko wygiętej na zewnątrz krawędzi. Powierzchnie ciemnoszare, dobrze wygładzone, ze śladami lekkiego przepalenia. Domieszka liczna, drobna i średnia, ze znacznym udziałem białych i różowych ziaren. Średn. wylewu ok. 12 cm (Ryc. 5:4). 5. Drobny, lekko przepalony fragment naczynia o powierzchniach brązowych, zewn. chropowatej. Liczna domieszka drobna i średnioziarnista. 6. Cztery okruchy naczyń o brązowych powierzchniach. Domieszka drobno- i średnioziarnista.

OBIEKT 432

Owalna jama o wymiarach ok. 110×80 cm odkryta bezpośrednio pod humusem na głęb. ok. 35–40 cm. W przekroju miała kształt płaskodennej niecki. Wypełnisko jasnobrunatne o miąższość ok. 17 cm, w części NW z dochodzącym do dna jamy cylindrycznym wkopem o średn. ok. 40 cm, wypełnionym żółtym piaskiem. Zawierało kilka ułamków ceramiki (Ryc. 3/432).

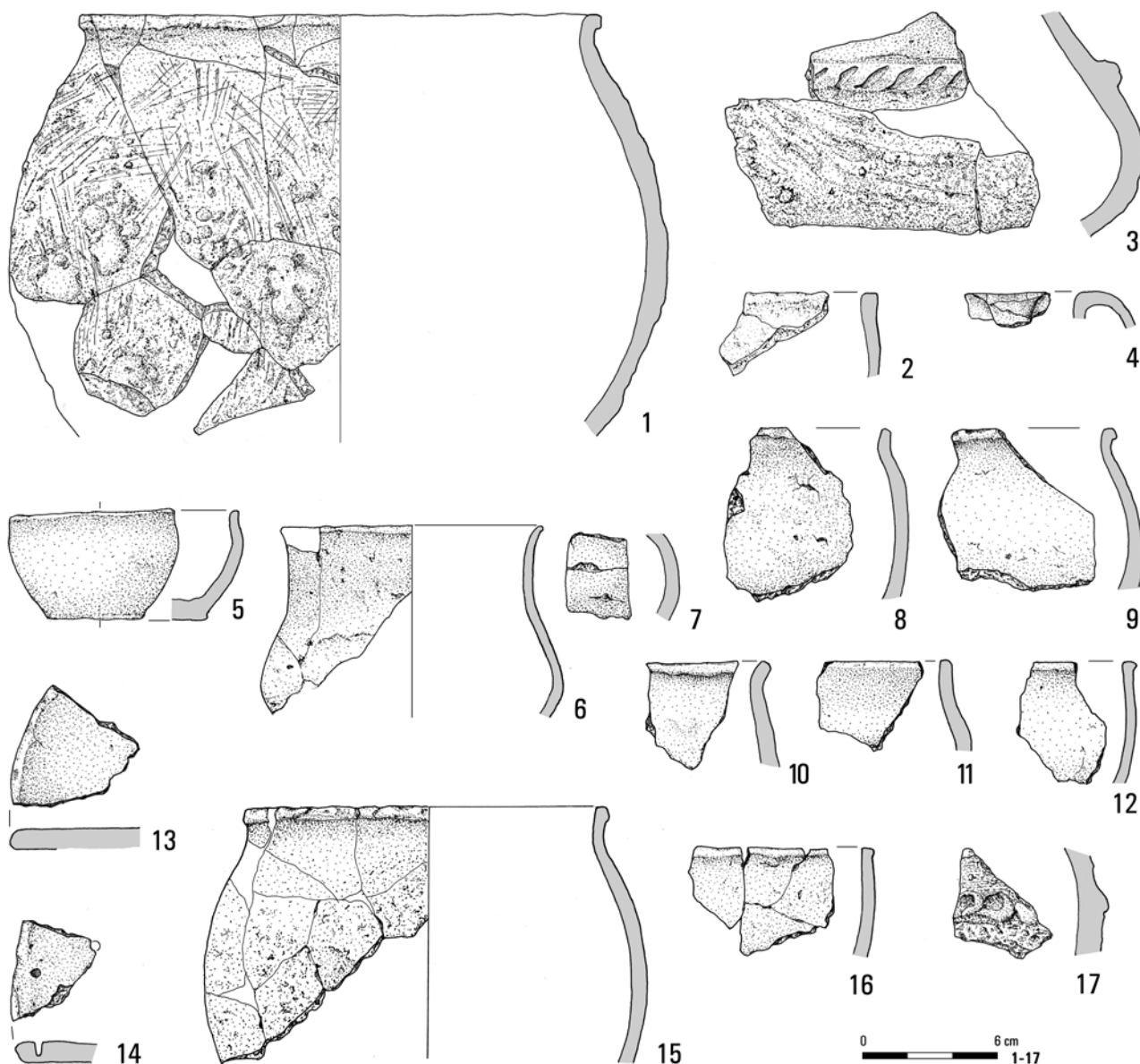
Inwentarz: 1. Cztery fragmenty ceramiki. Powierzchnie jasnobrązowe, chropowate lub wyrównane. Domieszka drobnego tłucznia i piasku (?).

OBIEKT 434

Rozległa, owalna jama o wymiarach ok. 170×130 cm, o nieregularnie brunatnym i ciemnoszarym wybarwie-

niu, zarejestrowana bezpośrednio pod humusem na głęb. ok. 35–40 cm. Niejednorodne wypełnisko miało w przekroju kształt płaskodennej niecki o miąższości ok. 60 cm. Jego środkową partię stanowiła warstwa szarobrunatnej i czarnej przepalanej ziemi, w części górnej (kilkanaście cm od stropu) rozdzielająca się na dwa sąsiadujące skupiska spalenizny (oznaczone początkowo jako obiekty 434A i 434B), otoczone brunatnoszarą ziemią. W części dennej niecki widoczne szare rozmycia spalenizny, przemieszanej z żółtym piaskiem. W czarnej warstwie jamy wystąpiły liczne fragmenty nieprzepalanej ceramiki oraz dwa przedmioty krzemienne (Ryc. 3/434).

Inwentarz: 1. Fragment wylewu i fragment dolnej części brzuśca naczynia jajowatego lub workowatego o powierzchniach brązowych, zewn. chropowatej poziomym obmazywaniem. Pod krawędzią pasmo otworków przekłutych od zewnątrz, od wewnętrznej strony naczynia częściowo zaklejonych płatkami gliny. Domieszka drobno- i średnioziarnista z dodatkiem szamotu. Średn. wylewu ok. 36 cm (Ryc. 5:8, 12:1). 2. Fragmenty, w tym dna i wylewu, częściowo wyklejonego naczynia jajowatego o powierzchniach czerwawobrązowych, zewn. ukośnie obmazywanej rzadką masą glinianą z domieszką ziaren grubego tłucznia. Pod krawędzią pasmo otworków przekłutych od zewnątrz. Dno lekko wyodrębnione. Domieszka gruboziarnista z licznymi białymi ziarnami, oraz szamotu. Rekonstruowana wys. ok. 29–30 cm, średn. dna ok. 13 cm, brzuśca 26 cm, wylewu 24 cm (Ryc. 5:16). 3. Dolna część i fragmenty wylewu naczynia jajowatego o powierzchniach szarobrązowych z ciemnoszarymi przebarwieniami, zewn. chropowatej, obmazywanej. Pod krawędzią pasmo otworków przekłutych od zewnątrz. Dno lekko wyodrębnione. Domieszka drobna z niewielkim dodatkiem grubych ziaren. Średn. dna ok. 9–10 cm (Ryc. 5:10–13). 4. Częściowo zrekonstruowany fragment wyrobu krążkowego z lekko podniesionym brzegiem i z otworkami przekłutymi od strony spodniej. Powierzchnie brązowe, spodnia dobrze wyrównana, wierzchnia wygładzona. Obfita domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. ok. 24 cm, najw. grub. ok. 1,1 cm (Ryc. 5:17). 5. Fragmenty wyrobu krążkowego z otworkami przekłuwanymi od strony wierzchniej częściowo lub na wylot. Krawędź miejscami nieznacznie podniesiona. Powierzchnie gładzone, brązowe z szarymi przebarwieniami. Domieszka drobno- i średnioziarnista z pojedynczymi grubymi ziarnami. Średn. ok. 18 cm, najw. grub. ok. 1,8 cm (Ryc. 5:19–21). 6. Fragment brzegowy wyrobu krążkowego z otworkami przekłuwanymi od strony spodniej na wylot lub częściowo. Powierzchnie brązowe, spodnia dobrze wygładzona, wierzchnia wyrównana. Domieszka drobnego tłucznia i szamotu (?). Średn. ok. 20–22 cm, najw. grub.

Ryc. 4. Jartypory, stan. 2. Ceramika z obiektów z wczesnej epoki żelaza: 36 (1), 82 (2), 86 (3, 4) i 206 (5–17). Rys.: A. Potoczny

ok. 1,8 cm (Ryc. 5:22). 7. Fragment brzegowy wyrobu krążkowego z wyraźnie podniesioną i wywiniętą krawędzią. Powierzchnia wierzchnia wyrównana, ciemnoszara, nakłuwana głębokimi dołkami, spodnia nierówna, brązowa, z odciskami palcowo-paznokciowymi. Domieszka drobno- i średnioziarnistego białego tłuczniaka oraz szamotu. Najw. grub. ok. 1 cm (Ryc. 5:18). 8. Pięć fragmentów niewielkiego, grubościennego, naczynia kształtu lejkowatego. Powierzchnie czerwonawobrązowe, miejscami przepalane, szarawe, wewn. nierówna, zewn. gładzona, ze śladami formowania ścianki palcami. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu ok. 8 cm (Ryc. 5:7). 9. Fragment wałeczkowatego uchwytu. Powierzchnia brązowoszara. Domieszka drobnoziarnista.

Średn. 1,8–2 cm, dług. zach. 3,4 cm (Ryc. 5:6). 10. Pięć fragmentów, w tym dwa wylewu grubo chropowatego naczynia jajowatego. Pod krawędzią zachowana część nieregularnego, spłaszczonego guzka. Obie powierzchnie brązowe. Obfita domieszka średnioziarnista z pojedynczymi grubymi ziarnami (Ryc. 5:14.15). 11. Fragment wylewu niewielkiego naczynia (misy?) o powierzchniach szarobrązowych, gładzonych. Domieszka drobnoziarnista (Ryc. 5:9). 12. Dziewięć fragmentów naczynia o powierzchniach brązowych, zewn. wyrównanej. Obfita gruba domieszka o licznych białych ziarnach. 13. 18 fragmentów naczyń o powierzchniach brązowych, chropowatych. Domieszka średnioziarnista. 14. Ok. 100 niewielkich ułamków i drobne

okruchy różnych naczyń o powierzchniach brązowych, na ogół chropowatych. 15. Fragment tzw. jaskółczego chlebka z krzemienia narzutowego. Wym. 36×26×12 mm (Ryc. 5:5). 16. Łuszcza z narzutowego krzemienia kredowego.

OBIEKT 435

Kolista jama o średn. ok. 80 cm, przerośnięta przez korzenie dużego drzewa. W przekroju zarys półkolisty o nieregularnych krawędziach. Wypełnisko o miąższości ok. 50 cm, bardzo niejedolite, tworzył szarobrazowy sypki piasek, z ciemnoszarą warstwą w części środkowej i czarnymi wkładkami przepalanej ziemi przy krawędziach i w spągu jamy. Zawierało kilkadziesiąt ułamków ceramiki (Ryc. 3/435).

Inwentarz: 1. 15 fragmentów wyrobu krążkowego z wysoko podniesionym gładkim brzegiem. Powierzchnie brązowe, wierzchnia gładka, spodnia miejscami dobrze, częściowo słabo wyrównana. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Na powierzchni wewnętrznej zachowanych kilkanaście głębokich nakłuc o średn. ok. 0,2 cm. Średn. krążka ok. 18–20 cm, najw. grub. 1,8 cm (Ryc. 6:1). 2. Brzegowy fragment wyrobu krążkowego o ścienionej i zaokrąglonej krawędzi. Obie powierzchnie dobrze wygładzone, brązowe. Domieszka średnio- i gruboziarnista. Średn. ok. 20 cm, grub. 1,2 cm (Ryc. 6:2). 3. Fragment wyrobu krążkowego ze ścienionym i lekko podniesionym brzegiem. Powierzchnie czerwono-brązowe, spodnia dobrze wygładzona, wierzchnia wyrównana. Liczna gruba domieszka o białych ziarnach. Grub. 1,1 cm (Ryc. 6:3). 4. Brzegowy fragment wyrobu krążkowego z podniesioną krawędzią i śladami otworków lub głębokich nakłuc. Powierzchnia spodnia szara, wygładzona, wierzchnia szarobrazowa, wyrównana. Obfita domieszka drobnego tłucznia lub piasku. Najw. grub. 1,8 cm (Ryc. 6:4). 5. Fragment misy półkulistej w dolnej części zdobionej odciskami paznokciowymi. Powierzchnie wygładzone, brązowe. Liczna domieszka drobno- i średnioziarnista. Średn. wylewu ok. 16–17 cm (Ryc. 6:5). 6. Przydenna część brzuśca z ułamkiem dna i fragment wylewu z dużym, taśmowatym uchem masywnego naczynia beczułkowatego (kubka?). Powierzchnie brązowe, wyrównane. Domieszka liczna, średnioziarnista. Średn. dna ok. 7,5 cm (Ryc. 6:6). 7. Fragment górnej części małego, grubościennego naczynka o zaokrąglonej krawędzi. Powierzchnie gładzone, brązowe. Domieszka niewidoczna (Ryc. 6:7). 8. Dziewięć ułamków naczynia, w tym fragment masywnego, taśmowatego ucha wklęsłego od wewnątrz. Powyżej dolnej nasady i na jednym boku ucha poziome odciski paznokcia – zapewne powstałe przy jego formowaniu. Powierzchnie gładzone, brązowe. Domieszka drobno- i średnioziarnista. 9. Ułamek naczynia o powierzch-

niach czerwono-brązowych, zewn. chropowatej. Obfita domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia z licznymi białymi ziarnami, oraz szamotu. 10. Ułamek naczynia o powierzchniach czerwono-brązowych, zewn. chropowatej. Obfita domieszka średnioziarnistego tłucznia z dodatkiem szamotu. 11. Ok. 40 drobnych ułamków i okruchów ceramiki o powierzchniach brązowych lub szarobrazowych, gładkich i chropowatych.

OBIEKT 440

Kolista jama o średn. ok. 50 cm, odkryta bezpośrednio pod humusem na głęb. ok. 35–40 cm. Workowate, brązowe wypełnisko o miąższości ok. 45 cm zawierało fragmenty jednego naczynia (Ryc. 3/440).

Inwentarz: 1. Fragment dolnej części z zachowanym w całości mocno wyodrębnionym dnem oraz duży ułamek brzuśca masywnego, grubościennego naczynia. Powierzchnia wewn. szarobrazowa, zewn. brązowa, obficie obmazywana chropowacącą masą z widoczną domieszką grubego białego tłucznia. Średn. dna ok. 14 cm (Ryc. 6:8).

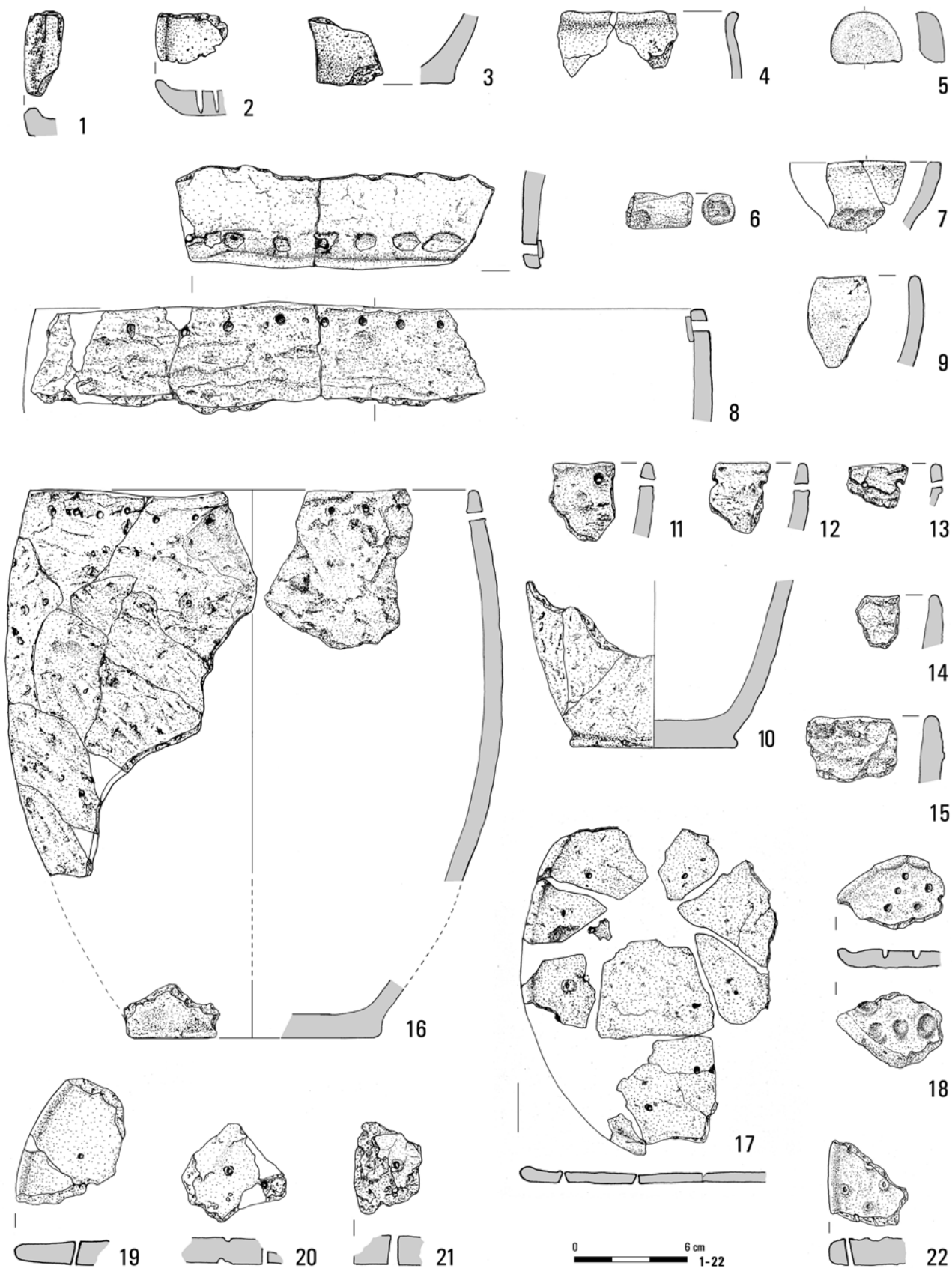
MATERIAŁY LUŻNE

Stanowią one ponad 80% zbioru ceramiki z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza pozyskanej w trakcie systematycznej eksploracji stanowiska w Jartyporach.

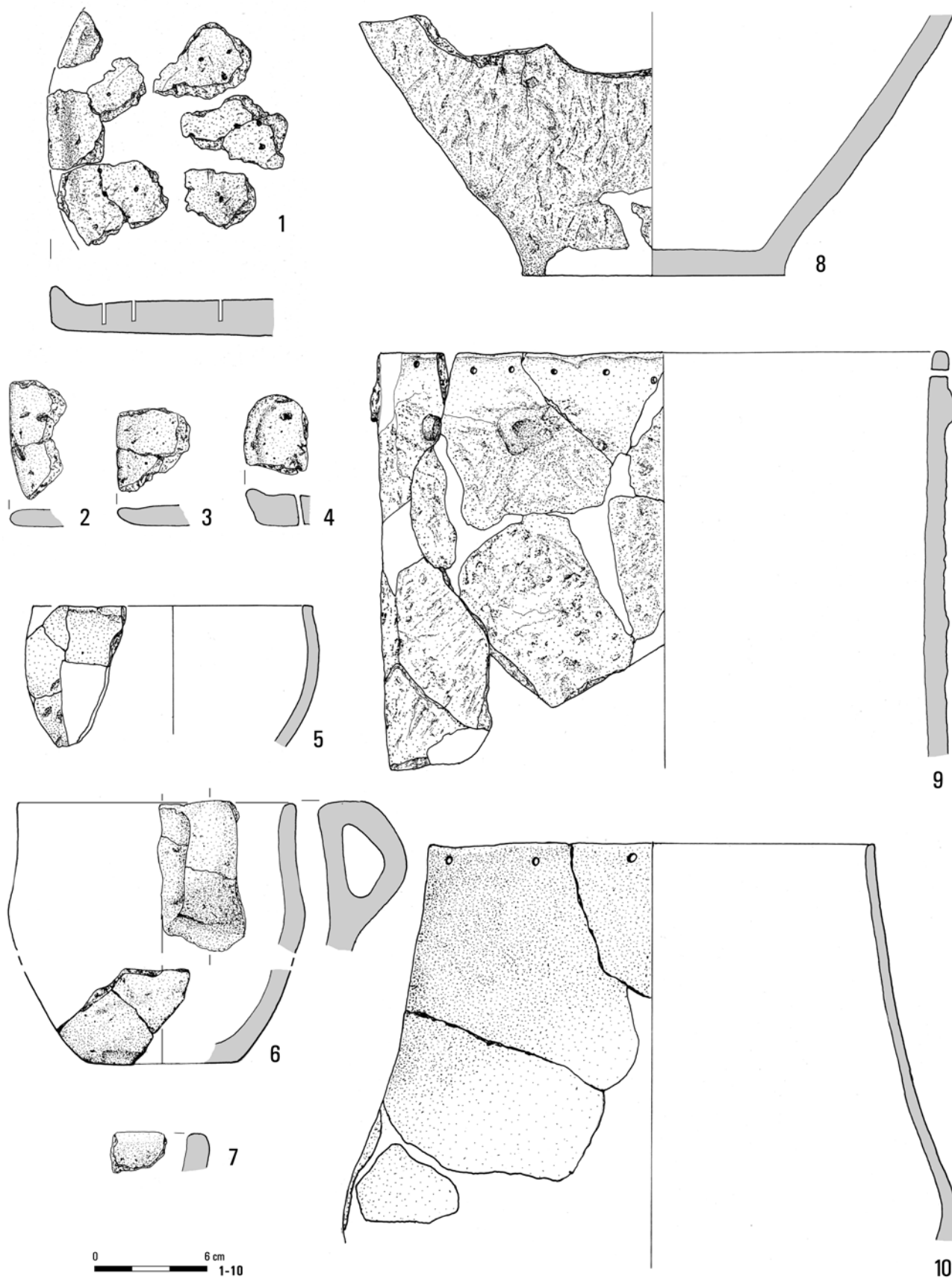
Połowę z blisko 4000 fragmentów wydobytych z grobów i zebranych z wykopów to grubościennie okruchy o maksymalnej powierzchni 1,5 cm², na ogół rozwarstwione lub częściowo złuszczone. Wśród pozostałych dominują niewielkie, mało charakterystyczne fragmenty brzuśców najczęściej grubo- lub średniościennych naczyń o chropowatych powierzchniach.

W obiektach nekropoli wielbarskiej (obecność ceramiki z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza zanotowano w inwentarzach 283 grobów) najczęściej rejestrowano od jednego do co najwyżej dwudziestu ułamków. Pomędzy dwadzieścia a trzydzieści fragmentów odkryto w dwudziestu sześciu grobach (ob. 10, 17, 30, 32A–32B, 154, 61, 71, 73A, 75, 76, 93, 131, 148B, 152, 158, 166, 170, 186, 209, 223A, 251, 254, 260, 304, 307, 330), od czterdziestu do pięćdziesięciu w siedmiu (ob. 5, 58, 80, 168, 181, 255B, 361), od sześćdziesięciu do osiemdziesięciu w czterech (ob. 180A, 293, 165, 171) (Ryc. 1). Szczególnym przypadkiem jest inhumacyjny grób 192, w którego zasypisku (w części stropowej jamy) wystąpiło ponad 180 niżej opisanych fragmentów różnych naczyń (192/2). Wyjątkowy zestaw, o czym niżej, tworzą jedno całe naczynie oraz cztery zachowane w znacznej części, odkryte w wypełniskach grobów inhumacyjnych 87 (3), 311A (1), 311B (5) i 315 (6) oraz w stropie grobu ciałopalnego 406 (9).

Ryc. 5. Jartypory, stan. 2. Ceramika z obiektów z wczesnej epoki żelaza: 409 (1-4) i 434 (6-22); przedmiot krzemienisty z obiektu 434 (5). Rys.: A. Potoczny

Ryc. 6. Jartypory, stan. 2. Ceramika z wczesnej epoki żelaza z obiektów 435 (1-7) i 440 (8) oraz ze znalezisk przypadkowych sprzed roku 1977 (9, 10). Rys.: A. Potoczny

OBIEKT 87

1. Dolna część oraz kilkanaście drobnych ułamków lekko asymetrycznego, workowatego naczynia z dnem wyodrębnionym w niską stopkę o średn. 5,5 cm. Szarobrazowa powierzchnia niestarannie równana i przecierana, wygładzona tylko przy dnie, nosi ślady wtórnego przepalenia. Naczynie wykonano z gliny z drobno- i średnioziarnistą domieszką z widocznym udziałem białych ziaren (Ryc. 7:1).

OBIEKT 192

Spośród licznych ułamków ceramiki (ponad 180) na ogół o powierzchniach brązowych, chropowatych, rzadziej gładkich, wyróżniono: 1. Dwa fragmenty wylewu naczynia o nieznacznie wywiniętej na zewnątrz, płasko ściętej krawędzi. Powierzchnie gładzone, brązowe z szarymi przebarwieniami. Domieszka drobnego tłucznia (Ryc. 8:32). 2. Fragment wylewu naczynia o pogrubionej krawędzi, powierzchnia wewn. czarna, zewn. brązowa, chropowata. Domieszka drobnego tłucznia i szamotu (Ryc. 8:33). 3. Fragment wylewu naczynia jajowatego o lekko ściętej krawędzi, powierzchnia wewn. czarna, zewn. brązowa, dobrze wyrównana, z gładzonym pasem pod krawędzią. Domieszka drobna (Ryc. 8:34). 4. Fragment wylewu naczynia jajowatego z niewielkimi otworkami pod krawędzią, powierzchnie brązowe, zewn. grubo chropowata. Domieszka drobno- i średnioziarnista z grubymi ziarnami widocznymi na powierzchni (Ryc. 8:35). 5. Fragment wylewu naczynia o łukowatej ścianie i zaokrąglonej krawędzi (misa?). Powierzchnie szarobrazowe, zewn. słabo wyrównana, szorstka. Nieliczna domieszka drobnoziarnista, być może także domieszka organiczna (Ryc. 8:36). 6. Fragment wylewu naczynia o lekko pogrubionej krawędzi. Powierzchnie szarobrazowe, zewn. dobrze wyrównana. Domieszka drobna (Ryc. 8:37). 7. Fragment wyrobu krążkowego o nierównej, ściętej ukośnie krawędzi, z nieregularnie rozmieszczonymi otworami. Powierzchnie brązowe, spodnia wyrównana, wierzchnia wygładzona. Domieszka drobna (Ryc. 8:38). 8. Trzy fragmenty wyrobu krążkowego o zaokrąglonej, lekko nierównej krawędzi. Powierzchnie gładzone, brązowe. Domieszka drobna z ziarnami miki widocznymi na powierzchni (Ryc. 8:39).

OBIEKT 311A

1. Dolna część lekko niesymetrycznego, masywnego naczynia (grub. ścianki ok. 1,2 cm) o jajowatym brzuścu. Dno nieznacznie wyodrębnione, pogrubione od wewnątrz (1,5–1,7 cm). Powierzchnia zewn. jasnobrazowa z szarymi przebarwieniami, wyrównana, wewnątrz ciemnoszare, silnie przepalone, ze spękanym dnem. Domieszka obfita, drobnej i średniej wielkości, z dodat-

kiem grubszych ziaren różowego tłucznia, widocznych w ściankach naczynia. Średn. dna 9–10 cm (Ryc. 7:2).

OBIEKT 311B

1. Półkulista, grubościenna misa (?) z wyraźnymi śladami wygnięcia palcami i zaokrągloną, niestarannie ukształtowaną krawędzią. Dno w postaci pustej nóżki z płytkim wklęśnięciem od strony zewnętrznej, otoczonym częściowo zachowanym niskim pierścieniem, uformowanym ze ścianki naczynia. Powierzchnie jasnobrazowe, miejscami przepalone i spękane. Skorupa krucha, z obfitą domieszką średnio- i gruboziarnistą, w znacznej części barwy różowej, z widocznymi również na powierzchni pojedynczymi ziarnami o średn. ok. 0,5 cm. Wys. zach. 5 cm, średn. wylewu 11,5 cm, wys. dna/nóżki 0,4–0,5 cm, średn. ok. 4 cm (Ryc. 7:3, 12:2).

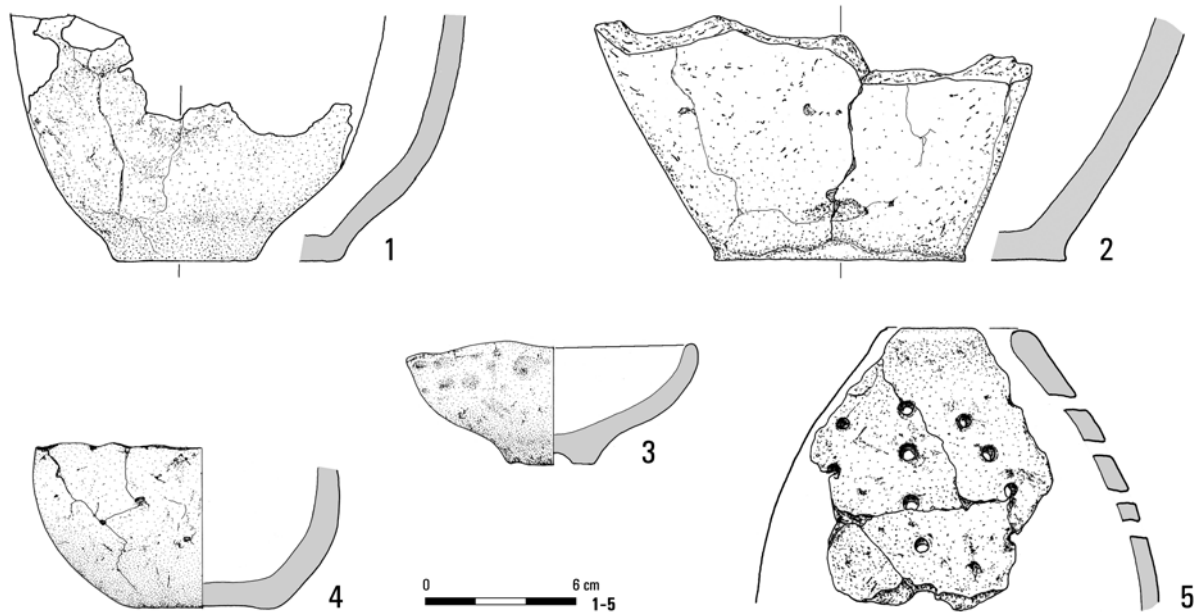
OBIEKT 315

1. Dolna część niewielkiego, masywnego naczynia (grub. ścianki 0,9–1,0 cm) ze stosunkowo cienkim dnem (grub. ok. 0,6 cm). Ścianka w partii przydennej uformowana łukowato, wyżej zapewne celowo obtłuczona, do uzyskania kształtu głębokiej, półkulistej misy. Wnętrze naczynia jest niestarannie wyrównane z widocznymi ziarnami domieszki, ciemnoszare, przepalone, lekko spękane, powierzchnia zewn. brązowa, dobrze wyrównana. Na zewnętrznej stronie dna widoczne nieregularne ciągi płytkich żłobków – prawdopodobnie ślady równania wielozębnym narzędziem. Domieszka ze znacznym udziałem tłucznia barwy białej i różowej, drobna, z pojedynczymi grubymi ziarnami. Wys. zach. 4,5–6,5 cm, średn. dna ok. 6 cm (Ryc. 7:4, 12:3).

OBIEKT 406

1. Duży fragment wyrobu perforowanego, dwuotworowego, z górnym otworem o lekko pogrubionym i zaokrąglonym brzegu. Dolny otwór pozbawiony części przykrawędnej. Powierzchnie wyrównane, szorstkie, szarobrazowe, z wyraźnymi śladami wtórnego przepalenia. Zachowane pozostałości trzech pionowych i skośnych rzędów otworków przekłutych od zewnątrz. Domieszka drobna. Wys. zach. 11 cm, średn. zewn. górnego otworu ok. 6 cm, najw. zach. średn. części dolnej ok. 16 cm, średn. otworków 0,6 cm (Ryc. 7:5, 12:4).

Spośród pozostałych fragmentów ceramiki z obiektów grobowych (Ryc. 8) tylko niektóre mogą sugerować formę naczynia. Ułamki wylewów – na ogół małe lub bardzo małe – stanowią znikomy odsetek, jeszcze skromniejszy zbiór tworzą partie przydenne i ułamki den, z przewagą okazów grubo- i średniościennych (Ryc. 8:7.8). Nieliczne (kilka egzemplarzy) są drobne brzegowe ułamki wyrobów krążkowych (Ryc. 8:3.9.10.29.38.39.43). W pojedyn-

Ryc. 7. Jartypory, stan. 2. Ceramika z wczesnej epoki żelaza z obiektów kultury wielbarskiej: 87/3 (1), 311A/1 (2), 311B/5 (3), 315/6 (4) i 406/9 (5). Rys.: A. Potoczny

czym wypadkach na skorupach zachowały się fragmenty plastycznych listew, nalepianych lub formowanych ze ścianki naczynia, karbowanych różnymi technikami (Ryc. 8:13.15.41. 42.45.47), ślady ornamentu rytego (Ryc. 8:31) oraz specjalnego traktowania powierzchni w postaci nieregularnej siatki żłobków (Ryc. 8:48). Zpełny wyjątek stanowią wydobyte z obiektów 29 (grób ciałopalny bezpopielnicowy) i 293 (grób inhumacyjny) ułamki naczyń o czarnych lśniących ściankach, wykonane z dobrej jakości gliny, schudzonej drobnym tłucznem lub piaskiem.

Z powierzchni wykopów zbierano, w zależności od wielkości eksplorowanych działek (Ryc. 1), od kilku (najczęściej) do kilkudziesięciu fragmentów ceramiki o zróżnicowanych parametrach.

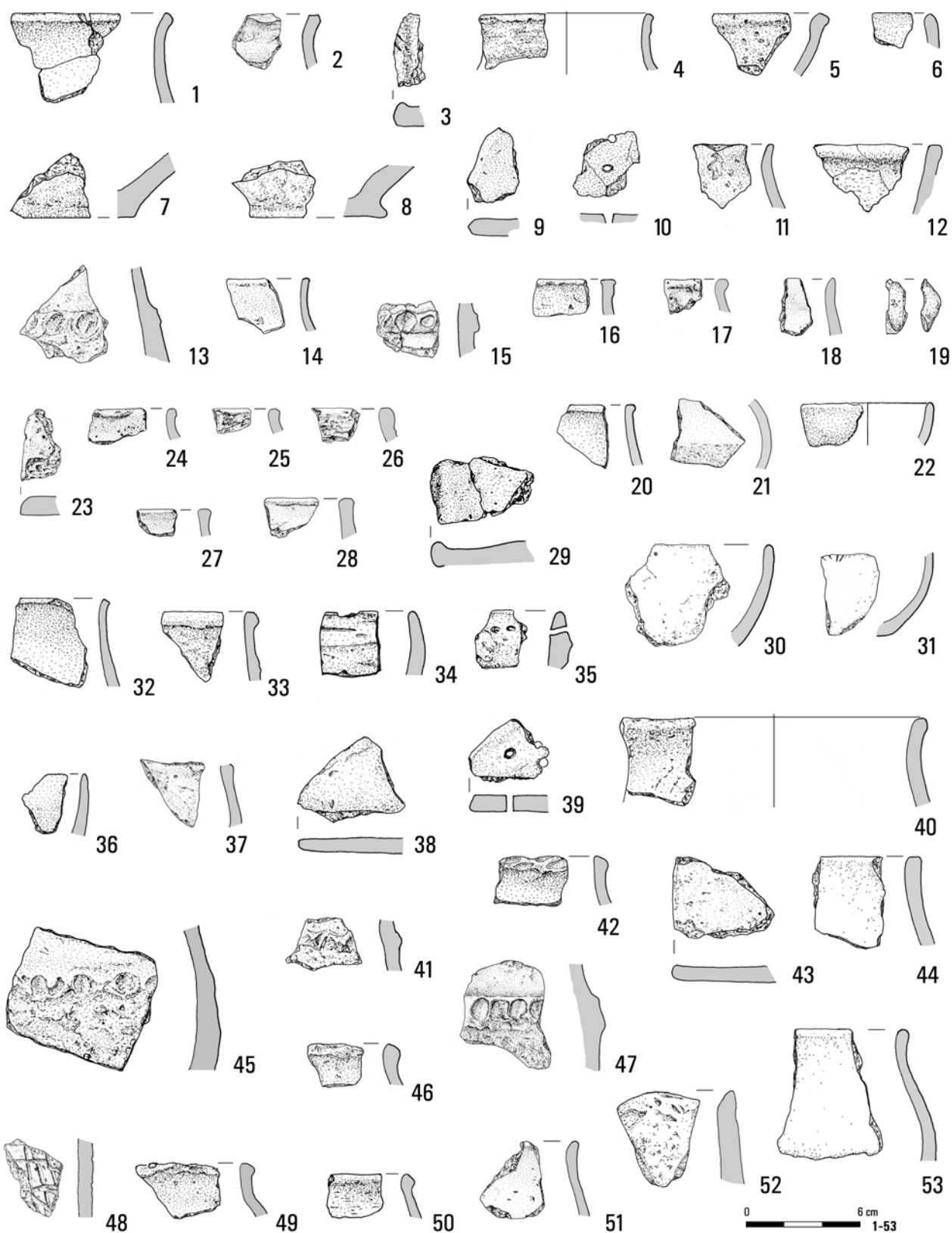
W rejonie największego zagęszczenia znalezisk na arach 11D i 12C–12E odkryto łącznie ponad 350 ułamków, wśród których niewielką liczbę stanowią okazy charakterystyczne. Ich rozmiary nie przekraczają na ogół kilku cm². Są to fragmenty gładzonych, rzadziej chropowatych, wylewów z rozmaicie ukształtowaną krawędzią (Ryc. 9:1–7), brzegowe partie wyrobów krążkowych (Ryc. 9:8–10), części przydenne i okruchy den różnych naczyń. W tej okolicy odkryto też dwa fragmenty polepy (jeden z odciskami gałązek) oraz gliniany przęślik (Ryc. 9:11) z mocno spłaszczonym korpusem (średn. 4 cm, wys. 2 cm) o zaokrąglonej krawędzi,

z lekko stożkowato wyniesionymi wlotami otworu (średn. 0,6 cm).

Z mniejszego zgrupowania, zlokalizowanego na granicy arów 11G–11H i 12G–12H, zebrano ok. 160 ułamków ceramiki, wśród których wyróżniają się fragmenty różnych partii cienkościennych naczyń o brązowych, gładzonych lub wyrównanych powierzchniach (Ryc. 9:12–15.17), w tym jeden przydenny ułamek niewielkiego naczynia, jeden dobrze wygładzony ze śladem ornamentu kłutego (Ryc. 9:17) oraz dwa fragmenty wyrobów krążkowych – brzegowy, złuszczonej od spodu (Ryc. 9:16) i drugi, z centralnej partii grubego placka (1,5 cm), z odciskami palcowo-paznokciowymi.

Spośród ułamków ceramiki z pozostałej powierzchni północnej części stanowiska (Ryc. 9:18–24) wyklejono duży fragment górnej części profilowanego naczynia o gładzonej powierzchni (Ryc. 9:21), wysegregowano też kilka przykrawędnych ułamków dużych, chropowatych naczyń (Ryc. 9:18.22–24) oraz dwa charakterystyczne fragmenty brzuśców – gładzony i chropowaty, jeden z uskokiem, drugi z karbowaną listwą u nasady szyjki (Ryc. 9:19.20).

W strefie południowej, na arze 20F, na niewielkiej przestrzeni zarejestrowano zbiór liczący 135 fragmentów ceramiki. Zawierał ok. 20 ułamków średniościennych, gładzonych naczyń, w tym kilka wylewów o powierzchniach brązowych, z szarymi przebarwieniami po stronie wewnętrznej (Ryc. 9:28–30). Wśród pozostałych,

Ryc. 8. Jartypory, stan. 2. Ceramika z wczesnej epoki żelaza z obiektów kultury wielbarskiej: 5/4 (1), 32/2 (2), 54/11 (7), 58/6 (3–6), 61/9 (8), 80/2 (13, 14), 157/13 (15), 165/1 (9–12), 171/9 (16–22), 177/2 (30, 31), 180A/12 (23–28), 181/7 (29), 192/2 (32–39), 209/1 (42), 223A/6 (46), 229/10 (44), 251/16 (40, 41), 307/5 (45), 316/12 (52), 353/9 (47), 354/9 (43), 359/4 (49), 361/4 (51), 402/4 (53), 429/4 (48) i 438/3 (50). Rys.: A. Potoczny

pochodzących z dwóch–trzech średnio- i grubościennych naczyń chropowatych, znajdowały się dwa niewielkie ułamki grubych den z „kołnierzem”, fragment wylewu (Ryc. 9:27) oraz fragment brzuśca z listwą karbowaną odciskami palcowymi (Ryc. 9:31).

W południowej części stanowiska (ar 21H) znaleziono ponadto ułamek niewielkiego, gładzonego naczynia zdobionego ornamentem podwójnego pionowego pasma drobnych nakłuc (Ryc. 9:26) oraz fragment cienkościennej, gładzonej miseczki o średn. wylewu 8 cm (Ryc. 9:25).

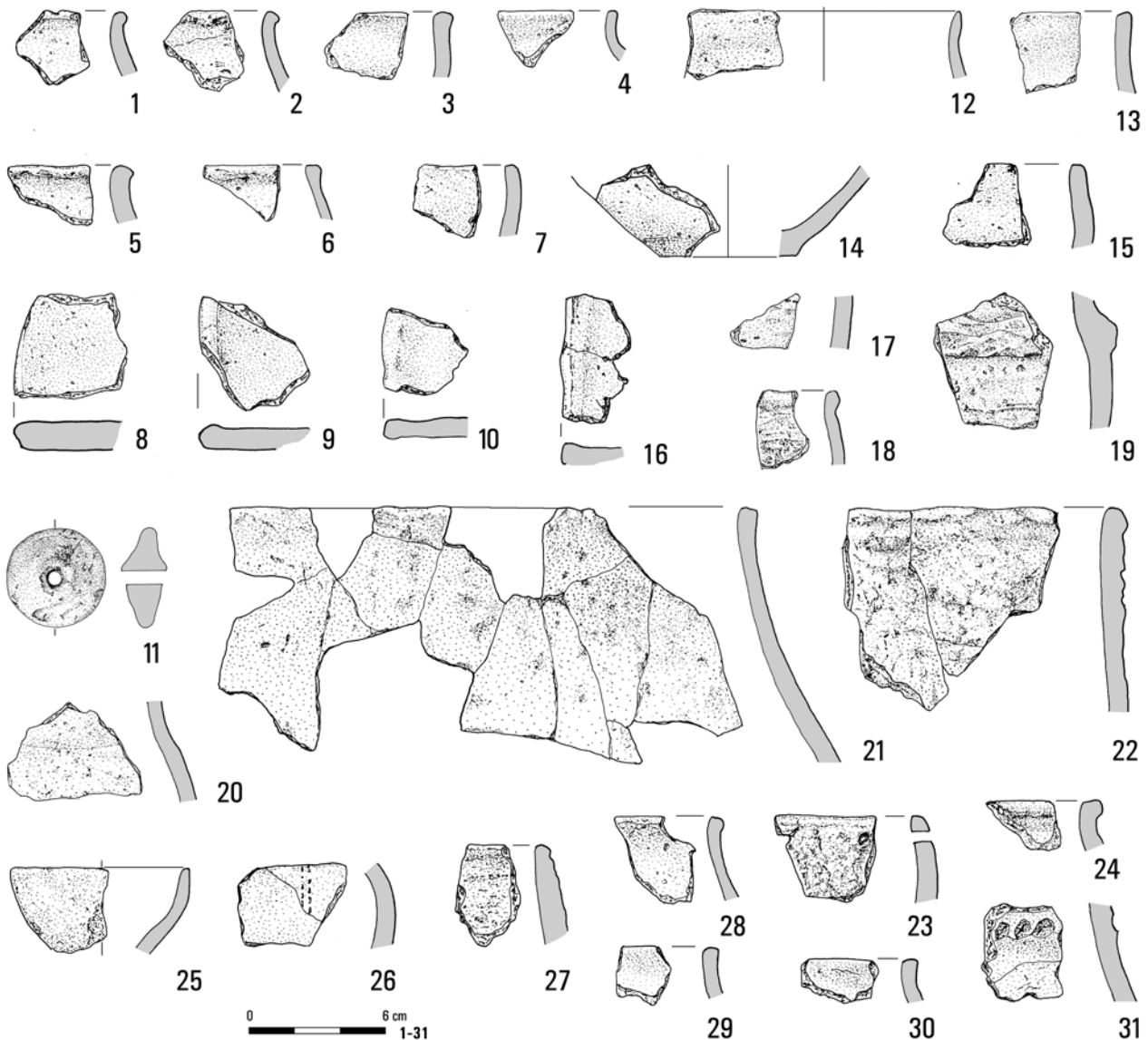
VI.2.1.2. CERAMIKA LUŻNA SPRZED 1997 ROKU

1. Fragmenty częściowo wyklejonej górnej części oraz brzuśca dużego, średniościennego naczynia workowatego. Pod krawędzią pasmo otworków przewierconych od zewnątrz. Poniżej krawędzi pozostałości niekształtnych, rozplaszczonych guzków o średn. ok. 2 cm, rozmieszczonych w nieregularnych odstępach. Powierzchnia wewn. ceglasterobrazowa, zewn. brązowa, z szarymi plamami lekkiego przepalenia, chropowata masą z domieszką gruboziarnistą. Domieszka średnio- i gruboziarnistej tłuczni oraz szamotu. Średn. wylewu ok. 30–32 cm (Ryc. 6:9). 2. Górna część dużej, cienkościennej wazy z wysoką, stożkową szyjką. Pod krawędzią pasmo otworków wywierconych od zewnątrz. Powierzchnie dobrze wygładzone, brązowe, z szarymi plamami lekkiego przepalenia. Domieszka drobnoziarnista. Średn. wylewu 24 cm, brzuśca ok. 33 cm (Ryc. 6:10). 3. Niewielkie, nieco niesymetryczne naczynie wazowate z baniastym brzuścem o największej wydatności umieszczonej w połowie wysokości. Krótka, wydzielona tektonicznie stożkowa szyjka oddzielona od brzuśca listwą z odciskami palcowo-paznokciowymi. Na listwie trzy guzki z parami krótkich, skośnych „wąsów”. Powierzchnie brązowe, ze śladami przepalenia, brzusiec słabo wyrównany, szorstki, szyjka gładzona. Domieszka drobna. Wys. 15–16 cm, średn. dna 7,5 cm, brzuśca 24–25 cm, wylewu ok. 15 cm (Ryc. 10:1). 4. Fragmenty częściowo zrekonstruowanego rysunkowo baniastego naczynia ze słabo zaznaczonym dnem i szyjką wydzieloną uskokiem. Powierzchnie gładzone, zewn. jasnobrązowa, wewn. szara. Obfita domieszka drobno- i średnioziarnista. Wys. zach. ok. 15 cm, średn. dna 7–8 cm, brzuśca 26–28 cm (Ryc. 10:4). 5. Półkulista lekko niesymetryczna misa z płaską krawędzią i lekko zaznaczonym dnem. Powierzchnie brązowe, gładzone, zewn. lśniące. Domieszka drobna. Wys. 8–8,5 cm, średn. dna 6 cm, wylewu 19–20 cm (Ryc. 10:2). 6. Stożkowata, lekko niesymetryczna misa z niewielkim wgięciem pod pogrubioną i wywiniętą na zewnątrz krawędzią. Powierzchnie brązowe z szarymi plamami, dobrze wygładzone. Domieszka nieliczna, drobna. Wys. 5,5 cm, średn. dna 6 cm,

wylewu 15–16 cm (Ryc. 10:5). 7. Fragmenty stożkowatej misy z niewielkim wgięciem pod krawędzią. Powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Domieszka nieliczna, drobna. Średn. wylewu 21 cm (Ryc. 10:3). 8. Fragmenty małego naczynka wazowatego z krótką szyjką i zaokrąglonym załomem brzuśca. Obie powierzchnie gładzone, wewn. szarobrazowa, zewn. brązowa z szarymi przebarwieniami. Domieszka nieliczna, drobna. Średn. wylewu 7 cm (Ryc. 10:6). 9. Fragmenty półkulistej misy z wgięciem pod krawędzią. Powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Nieliczna domieszka drobnego tłuczni i piasku (?). Średn. wylewu 15 cm (Ryc. 10:7). 10. Fragmenty dużego, grubościennego naczynia jajowatego z lekko wywiniętą na zewnątrz, karbowaną krawędzią. Powierzchnia wewn. szarobrazowa, zewn. brązowa, chropowata, obmazywana palcami. Domieszka drobna i średnioziarnista. Średn. wylewu ok. 30 cm (Ryc. 10:8). 11. Fragmenty górnej części i brzuśca wazowatego naczynia o łagodnie wyprofilowanej, wysokiej szyjce. Powierzchnie brązowe, dobrze wygładzone. Domieszka drobna. Średn. wylewu ok. 13 cm (Ryc. 10:9). 12. Fragmenty szyjki cienkościennego naczynia wazowatego o powierzchniach brązowych, dobrze wygładzonych. Nieliczna domieszka bardzo drobnego tłuczni. Średn. wylewu ok. 14 cm (Ryc. 10:10). 13. Fragmenty górnych części kilku niewielkich naczyń o powierzchniach brązowych, wygładzonych. Brak widocznej domieszki (Ryc. 10:11–14). 14. Ułamek brzuśca cienkościennego naczynia o powierzchniach czarnych, gładzonych. Zachowany fragment ornamentu w postaci potrójnego pasma ukośnie biegnących drobnych, kolistych dołków stempelkowych. Domieszka nieliczna, bardzo drobna (Ryc. 10:15). 15. Ułamek brzuśca naczynia z ornamentem poziomego pasma kolistych dołków stempelkowych i grupy ukośnych żłobków. Powierzchnie brązowe, gładzone. Brak widocznej domieszki (Ryc. 10:16). 16. Ułamek dolnej części naczynia z silnie wyodrębnionym, wygładzonym dnem o zaokrąglonej krawędzi i fragmentem słabo wyrównanego brzuśca. Domieszka drobno- i średnioziarnista z różowymi ziarnami. 17. Fragmenty (w tym przydenny) grubościennego naczynia o powierzchni wewn. szarej, zewn. czerwono-brązowej, silnie chropowatej. Nieliczna gruba domieszka z białymi i różowymi ziarnami. 18. Ok. 200 okruchów, w większości z wyżej opisanych naczyń.

VI.2.1.3. MATERIAŁY Z BADAŃ W 1980 ROKU

Z kilku niewielkich wykopów, których nie udało się umiejscowić w obrębie stanowiska (zob. Rozdz. I.3), pochodzi zbiór zawierający ok. 20 fragmentów i drobnych ułamków ceramiki średniościennej. Powierzchnie zewnętrzne brązowe lub szarobrazowe, przeważnie

Ryc. 9. Jartypory, stan. 2. Ceramika luźna z wczesnej epoki żelaza z warstw (1–31). Rys.: A. Potoczny

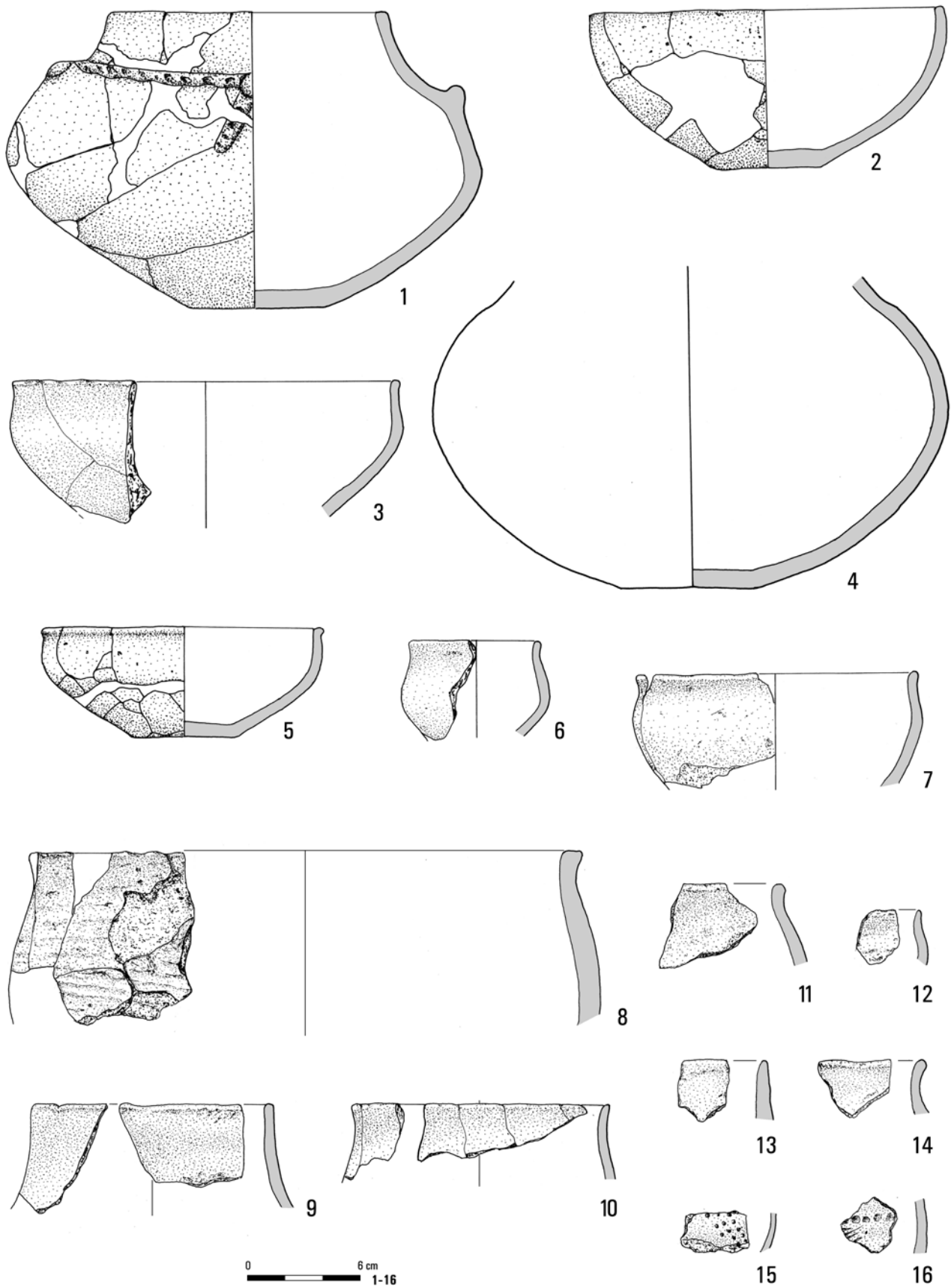
chropowaczone, wewn. szare lub szaroczarne. Domieszka średnio- i gruboziarnista.

VI.2.1.4. CERAMIKA KULTURY TRZCINIECKIEJ

Kilka fragmentów naczyń ceramiki trzcienieckiej, w tym jeden zdobiony (Ryc. 11:6), wystąpiło w niewielkim rozproszeniu w zachodniej części stanowiska (ary 11D–13D). Tam też natrafiono na 10 drobnych fragmentów, w tym ułamek wylewu o prosto ściętej krawędzi (Ryc. 11:3), ze średniościennego naczynia o jasnobrązowej powierzchni, wygładzonej, lekko spękanej wokół ziaren obfitej domieszki średnioziarnistego tłucznia kamiennego z licznymi białymi ziarnami. W położonym w tej samej okolicy grobie ciałaopalnym kultury wielbarskiej odkryto wysoce reprezentatywny dla kultury

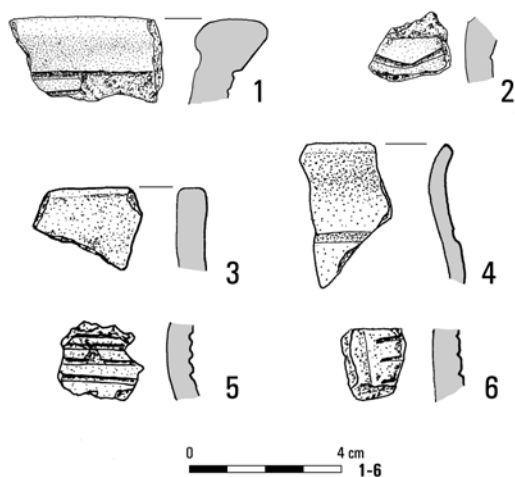
trzcienieckiej fragment szyjki dużego naczynia o średn. wylewu ok. 28–33 cm, wykonanego z gliny z domieszką drobnego tłucznia mineralnego z licznymi białymi ziarnami (239). Gładka, jasnobrązowa powierzchnia poniżej silnie profilowanej krawędzi zdobiona jest ostro rytymi poziomymi bruzdami⁵ (Ryc. 11:1). W wypełniku grobu inhumacyjnego (180A) znajdował się ułamek brzuśca naczynia o brązowych, gładzonych powierzchniach z fragmentem rytej łukowatej bruzdy (Ryc. 11:2).

⁵ Ułamki wylewów z analogicznie uformowanym brzegiem (z wewnętrzną „wargą”) i podobnie zdobione z Grochowa, pow. sokołowski, Słoch Annopolskich, pow. siemiatycki, czy też Guzowatki, pow. wołomiński, Aleksander Gardawski (1959, 56–57, 76, tabl. XLV:18.21, LIII:5) publikuje jako przykłady ceramiki grupy podlasko-mazowieckiej kultury trzcienieckiej.

Ryc. 10. Jartypory, stan. 2. Ceramika luźna z wczesnej epoki żelaza ze znalezisk przypadkowych sprzed roku 1977 (1–16).
Rys.: A. Potoczny

Ryc. 11. Jartypory, stan. 2. Ceramika kultury trzcinieckiej z obiektów kultury wielbarskiej: 239/13 (1), 180A/11 (2) i 293/8 (4) oraz luźna z warstw (3, 5, 6). Rys.: A. Potoczny

W jamie inhumacyjnego grobu 293, wśród blisko pięćdziesięciu drobnych, niecharakterystycznych ułamków i okruchów znajdowały się dwa fragmenty górnej części naczynia o brązowych (wewnątrz brunatnych), dobrze wygładzonych powierzchniach, z odchyłoną na zewnątrz i ukośnie ściętą krawędzią, z szyjką podkreśloną płytką bruzdą (Ryc. 11:4). Tylko jeden charakterystycznie zdobiony, luźny fragment zarejestrowano w południowej części stanowiska na arze 20F (Ryc. 11:5).

VI.2.2. ANALIZA

VI.2.2.1. MATERIAŁY KULTURY ŁUŻYCKIEJ I KULTURY GROBÓW KŁOSZOWYCH

Zawarta we wstępie konstatacja, że na stanowisku w Jartyporach, poza obecnymi jedynie śladowo materiałami kultury trzcinieckiej z wczesnej epoki brązu, mamy do czynienia z dwoma grupami zabytków – reprezentujących kulturę łużycką i kulturę grobów kłoszowych – zakłada możliwość ich efektywnego rozróżnienia.

Precyzyjne i całkowite rozdzielanie relikwów obu kultur jest oczywiście nierealne. Pozyskany materiał ceramiczny to w większości niewielkie ułamki lub okruchy o nieokreślonej formie. Całkowicie lub częściowo zrekonstruowano tylko kilka naczyń. Stosunkowo liczne fragmenty wylewów i znacznie rzadsze części przydenne pozwalają w niektórych wypadkach określić przybliżony kształt poszczególnych egzemplarzy, najczęściej jednak niemożliwe jest ustalenie ich pierwotnej formy i rozmiarów. Przy próbie kulturowego przyporządkowania przynajmniej części pozyskanych materiałów punktem wyjścia będzie więc charakterystyka formalna i tech-

nologiczna wyrobów – zwłaszcza tworzących w miarę pewne zespoły zamknięte – o cechach stylistycznych i warsztatowych, uznawanych za dystynktywne dla jednej, bądź drugiej kultury. Kwalifikacja ceramiki luźnej do jednego z wyróżnionych zespołów będzie prowadzona jedynie w wyniku wyodrębniania z całego zbioru fragmentów naczyń o atrybutach najbliższych okazom o bezspornej identyfikacji kulturowej.

Obecność ludności kultury łużyckiej na stanowisku w Jartyporach dokumentują obiekty (jamy) 405, 409, 432, 434, 435 i 440 (Ryc. 1). Odślonięte zostały na północnym skraju badanego obszaru – obiekt 409 jeszcze w granicach cmentarzyska wielbarskiego, był lekko naruszony przy kopaniu jamy grobu 390. Pozostałe, położone poza zasięgiem nekropoli, nie wykazują śladów starożytnych uszkodzeń. Zapewne już w czasach nowożytnych częściowej niwelacji uległy partie stropowe wszystkich jam, odsłanianych bezpośrednio pod współczesnym humusem. Obiekt 435 uszkodziły dodatkowo korzenie dużego drzewa.

Wymienione obiekty mają bez wątpienia charakter osadniczy. Jamy 434 i 435, stosunkowo rozległe, płaskodenne, z wyraźnymi pozostałościami spalenizny, zawierały liczne ułamki – w sumie ponad 230 – różnych naczyń. Warstwę piasku przesyconego węglami drzewnymi odkryto też przy dnie workowatej jamy 409. W jej zasypisku znajdowało się kilka fragmentów ceramiki. Obiekty te należałoby sklasyfikować jako pozostałości ognisk⁶, po wygaszeniu wykorzystanych zapewne jako śmietniska, do których wrzucone zostały resztki potłuczonych naczyń – tylko niektóre skorupy z jam 409 i 434 nosiły ślady wtórnego kontaktu z ogniem. W stosunku do trzech pozostałych jam (405, 432, 440) – mimo przekonania o ich powstaniu w wyniku nieprzypadkowego działania – brak jest dostatecznych przesłanek, by określić ich pierwotne przeznaczenie. Były prawdopodobnie elementami bardziej rozbudowanych założeń o charakterze mieszkalnym lub gospodarczym, dzisiaj już nieczytelnych. Kolisty wkop dochodzący do dna płytkiej jamy 432 mógł być śladem po słupie podtrzymującym konstrukcję osłaniającą ten lub ewentualny sąsiedni obiekt⁷. Dwie rozległe, nieckowate jamy (405, 432) zawierały tylko po kilka drobnych ułamków ceramiki, mała, workowata jama 440 fragmenty dolnej części dużego naczynia (Ryc. 6:8). Mimo stwierdzonych naruszeń wypełnisk, można przyjąć kulturową spójność wszystkich opisanych wyżej obiektów oraz ich inwentarzy ceramicznych.

Położone w obrębie cmentarzyska kultury wielbarskiej obiekty oznaczone numerami 34, 35, 82 i 202

⁶ Por. J. Michalski 1983, 178, tab. 5.

⁷ Zob. np. B. Muzolf 2002, 146–147, ryc. 94, 95.

Ryc. 12. Jartypory, stan. 2. Ceramika z wczesnej epoki żelaza z obiektu kultury łużyckiej 434 (1) oraz z obiektów kultury wielbarskiej: 311B/5 (2), 315/6 (3) i 406/9 (4). Fot.: B. Solarewicz

(półkoliste niecki o słabo wyróżnialnym wypełnisku) to zapewne utwory antropogeniczne, lecz o nieokreślonej funkcji; w obiekcie 35 być może zarejestrowano ślad po słupie. Zawierały nieliczne i mało charakterystyczne, drobne ułamki naczyń – tylko w obiekcie 202 było ich ok. 30. Należy zakładać, że choć pierwotnie same obiekty związane były z osadą, to znaleziona w nich ceramika tworzyła przypadkowe zbiory.

Do zestawu ceramiki pochodzącej z obiektów kultury łużyckiej trzeba bez wątpliwości dołączyć dwa częściowo

zachowane naczynia z wcześniejszych odkryć przypadkowych (Ryc. 6:9.10), a ponadto ceramikę z wyposażenia wielbarskich grobów 311A i 311B i 315 oraz duży fragment tzw. naczynia sitowatego (Ryc. 7:5, 12:3a.b), zalegający luźno na skraju grobu 406.

W zasypiskach kilku grobów, zlokalizowanych na arach 11C–11D i 12C–12D, odkryto na tyle dużą liczbę ułamków różnych naczyń o wcześniejszej chronologii (Ryc. 1), w większości o „łużyckiej” charakterystyce, że należy przypuszczać, iż w znacznej części pochodziły

z ulokowanych w sąsiedztwie obiektów osadniczych, zniszczonych w trakcie użytkowania nekropoli. Z pewnością jednak zbiorów ceramiki wydobytej z wypełniśc grobów nie można uważać za zespoły całkowicie spójne kulturowo. Charakterystyka części materiałów może wskazywać na ich „kloszowe” pochodzenie.

Zestaw ceramiki, który bez wątpliwości można przyporządkować kulturze grobów kloszowych, stanowi kilka całkowicie lub częściowo zrekonstruowanych naczyń i większość ułamków dostarczonych do PMA w 1977 roku (Ryc. 10). Pochodzą z co najmniej dwóch zniszczonych grobów, o czym świadczą krótkie notki znalazcy dołączone do skorup. Brak jest niestety informacji umożliwiających połączenie naczyń w inwentarze poszczególnych grobów, a także danych lokalizujących te odkrycia w obrębie stanowiska. Można sądzić, że naczynia, wydobyte z głębokości ok. 50 cm, znalezione zostały na złożu wtórnym. Przynajmniej jedno (misa?) odwrócone było do góry dnem. We wnętrzu popielnic znajdowały się ponoć kamienie (nie ma żadnych danych o kamiennych konstrukcjach grobowych na stanowisku w Jartyporach), brak natomiast wzmianki o kościach. Kulturę grobów kloszowych reprezentują także ułamki naczyń ze skupisk oznaczonych jako obiekty 36 i 86 (Ryc. 4:1.3.4) oraz, przynajmniej częściowo, inwentarz odkrytego pomiędzy pochówkami zachodniej części nekropoli wielbarskiej obiektu 206 (Ryc. 4:5–17). Z uwagi na obecność drobnych przepalonych kości obiekt ten można uznać za pozostawione *in situ* (?) resztki wyposażenia całkowicie zniszczonego grobu kultury grobów kloszowych, choć najpewniej niepozbawionego „obcych” domieszek. Liczne skorupy zebrane w południowej części stanowiska na arze 20F to zapewne również pozostałości obiektu cmentarzyska kloszowego.

VI.2.2.2. CERAMIKA KULTURY ŁUŻYCKIEJ

Zbiór wyrobów glinianych kultury łużyckiej ze stanowiska w Jartyporach stanowią w przeważającej mierze relikty naczyń. Ze względu na znaczne rozdrobnienie analizowanych materiałów i niewielką liczbę fragmentów charakterystycznych niemożliwe było pełne wykorzystanie istniejących już klasyfikacji, obejmujących ceramikę naczyniową z terenu wschodniego Mazowsza i Podlasia⁸, czy też stworzenie nowej, opartej o szczegółowo i jednoznacznie zdefiniowane kategorie wyrobów. Zastosowany podział ograniczony więc został do ramowo zarysowanych grup, których najważniejszym wyznacznikiem jest kształt przedmiotu, co umożliwia poszukiwanie odniesień (na różnych poziomach) do

wcześniej wypracowanych typologii, opartych o podziały morfologiczne naczyń. Jedynie w wypadku kilku wytworów „specjalnych” za podstawowy wyróżnik uznano ich oczywistą lub potencjalną funkcję.

Pierwszą grupę tworzą częściowo zachowane okazy dużych (maksymalna średnica osiąga ok. 30 cm) naczyń bez wydzielonej tektonicznie szyjki. Smukłe garnki o linii profilowej wyrównanej, z prostą krawędzią (kształt workowaty) lub łukowatej, z krawędzią nieznacznie zachyloną do wnętrza (formy jajowate) mają nieopogrubione zaokrąglone lub od góry spłaszczone brzegi (Ryc. 5:8.11–13, 6:9). Dna wydzielone są od wyższych partii naczyń słabym profilowaniem (Ryc. 5:10.16, 6:7). Powierzchnie wewnętrzne są starannie gładzone, zewnętrzne pokrywa warstwa grubego chropowacenia, narzuconego lub rozprowadzonego palcami do brzegu naczynia, względnie z pozostawieniem pod wylewem gładkiego pasa (Ryc. 6:9). Pod krawędzią biegną pasma otworków przekłuwanych od zewnątrz, w wypadku jednego z naczyń z obiektu 434 zalepionych po wewnętrznej stronie płatkami gliny. Na ścianie naczynia workowatego, na granicy stref chropowaczonej i gładkiej, nalepiono spłaszczone guzki o nieregularnym kształcie (Ryc. 6:9). Do wyrobu tych naczyń użyto gliny z domieszką szamotu oraz średnio- i gruboziarnistego tłuczni mineralnego, w jednym wypadku ze znacznym udziałem białych ziaren. Cechy formalne i technologiczne kilku luźno znalezionych fragmentów wylewów (Ryc. 5:25. 26.34.35.52, 8:22.23) pozwalają przypuszczać, że mogą pochodzić od naczyń tej samej kategorii, co wyżej opisane.

Z materiału z dodatkiem grubych ziaren białego tłuczni, widocznych również w masie chropowaczącej, wykonano zostało też duże naczynie, zapewne workowate lub jajowate, którego denną część odkryto w obiekcie 440 (Ryc. 6:8). Taka sama domieszka wystąpiła w glinie wyjętego z wypełniska grobu 87 fragmentu niewielkiego garnka o łukowatej, słabo wyrównanej ścianie, z mocno wyodrębnionym, wygładzonym dnem (Ryc. 7:1). Ułamek podobnego dna o średnicy ok. 8 cm, wykonanego z gliny z domieszką drobnych białych i różowych ziaren tłuczni kamiennego, znajduje się też w zbiorze skorup luźnych, pochodzących z przypadkowych odkryć. Przynależność do inwentarza kultury łużyckiej naczyń o tak uformowanych dolnych partiach potwierdza obecność niemal identycznego okazu w obiekcie 29 z podlaskiej osady w Dołkach, pow. białostocki, odkrytego m.in. z fragmentem wylewu naczynia z otworkami pod krawędzią⁹. Inne przykłady naczyń o zbliżonym kształcie pochodzą choćby z osad w Transborze, pow.

⁸ T. Węgrzynowicz 1973; 1988; zob. też: U. Kobylińska 2003; J. Dąbrowski, M. Mogielnicka-Urban 2014; M. Ignaczak 2016.

⁹ U. Kobylińska 2003, ryc. 53:5.

miński i Dziecinowie, pow. otwocki¹⁰. Jajowaty lub wor-
kowaty kształt miało też zapewne grubościennie naczynie,
którego przydenna część zalegała w spągu wypeł-
niska grobu 311A (Ryc. 7:2). Wykonane było z gliny ze
znacznym dodatkiem średniego i grubego tłucznia
o licznych różowych ziarnach. Fragment masywnego,
gładzonego naczynia z grobu 315 może natomiast po-
chodzić z okazji baniastego lub beczułkowatego
(Ryc. 7:4, 12:3a,b).

W systematyce zaproponowanej przez Teresę Wę-
grzynowicz dla ceramiki kultury łużyckiej ze wschod-
niego Mazowsza i z Podlasia¹¹ naczynia o identycznej
i zbliżonej charakterystyce mieszczą się w łącznie roz-
patrywanej grupie naczyń jajowatych i beczułkowa-
tych. Omawiając oba typy autorka zwraca uwagę na
znaczną grubościennosc skorup, specyficzny skład ma-
sy ceramicznej, jednolitość opracowania powierzchni
(powszechne chropowacenie) i przeważający udział na-
czyń z otworkami pod krawędzią. Podkreślając masową
obecność wysokich, słabo profilowanych garnków na
stanowiskach osadniczych omawianej strefy od schył-
ku epoki brązu, okolice Węgrowa wskazuje jako jeden
z obszarów szczególnie obfitego występowania takich
okazów, zwłaszcza jajowatych form z perforowaną kra-
wędzią datowanych na okres halszacki¹². Przypisuje się
im ważne znaczenie w gospodarstwie domowym jako
pojemnikom służącym do gotowania i przechowywania
żywności¹³, aczkolwiek liczne materiały z cmentarzysk
pokazują, że były też częstym składnikiem inwentarzy
grobowych, pełniąc na ogół rolę popielnicy¹⁴.

Naczynia wazowate reprezentuje przede wszystkim
duży, stosunkowo cienkościenny, starannie gładzony
okaz, z którego zachowała się wysoka, lekko stożkowa-
ta szyjka z fragmentem górnej partii brzuśca z łagodnie
zaokrąglonym załomem. Pod prostą, nieznacznie ście-
nioną krawędzią wylewu biegnie rząd dziurek wywier-
conych od zewnątrz w dobrze wysuszonym naczyniu
(Ryc. 6:10). Egzemplarz ten można zaliczyć do odmiany
C w klasyfikacji T. Węgrzynowicz¹⁵, podobnie jak na-
czynie o zbliżonych parametrach, z lekko wygiętą szyjką
bez podkrawędźnych otworków, którego fragment zna-
lezione luźno w pobliżu zgrupowania obiektów kultury
łużyckiej (Ryc. 9:21).

Podkreślając dominujący udział odmiany C naczyń
wazowatych w materiałach ceramicznych ze wschod-

niego Mazowsza i Podlasia oraz wybitną koncentrację
okazów z pasmami podkrawędźnych otworków w oko-
licach Warszawy, T. Węgrzynowicz wskazuje m.in. na
duże warszawskie cmentarzysko na „Bryłowszczyźnie”,
gdzie obecne są również garnki „jajowate” z dołkami
lub otworkami poniżej brzegu, oraz znacznie mniej-
szy obiekt sepulkralny z Warszawy-Miedzeszyna¹⁶. Na
liczącym ponad tysiąc grobów cmentarzysku w Macie-
jowicach, pow. garwoliński, w co najmniej 40 grobach
datowanych na okres halszacki C–D zidentyfikowano
okazy z otworkami – wazowate (typ III) i o łukowatej
ściance (typ VIII)¹⁷. Na wymienionych cmentarzyskach
naczynia obu rodzajów pełniły bez wyjątku funkcję po-
pielnic. Wazowate – na ogół bogato zdobione – znamy,
w przeciwieństwie do powszechnie spotykanych na osa-
dach garnków „jajowatych”, niemal wyłącznie z tej roli.
Pojedyncze ułamki perforowanych szyjek naczyń wa-
zowatych odkryto wśród materiałów z osad w Tran-
sborze i Sochaczewie-Trojanowie¹⁸. Niejasna pozostaje
obecność takiego egzemplarza na stanowisku w Jarty-
porach, na którym nie zarejestrowano żadnych śladów
cmentarzyska – choćby pojedynczego grobu – kultury
łużyckiej. Częściowe wtórne przepalenie naczynia mo-
że poświadczać zarówno jego kontakt z ogniem stosu
pogrzebowego, jak też domowego paleniska.

Misy bez wątpienia reprezentuje jeden częściowo
zrekonstruowany egzemplarz w kształcie wycinka kuli
z obiektu 435, zdobiony w dolnej części odciskami pa-
znokciowymi (Ryc. 6:5), w klasyfikacji T. Węgrzyno-
wicz odpowiadający odmianie C¹⁹. Do misy należał też
fragment wylewu z obiektu 434 (Ryc. 5:9). Oba staran-
nie wygładzone naczynia wykonano z gliny z domiesz-
ką drobnego tłucznia, z niewielkim dodatkiem frakcji
średnioziarnistej. Dobra jakość technologiczna i este-
tyczna takich naczyń może świadczyć o ich „stołowym”
charakterze²⁰.

Do kategorii mis można włączyć pochodzący z in-
humacyjnego grobu 311B niewielki okaz w kształcie
wycinka kuli z wyodrębnionym, wklęsłym od spodu
dnem, uformowanym ze ścianki naczynia (Ryc. 7:3,
12:2). Obecność tego naczynia w obiekcie wielbarskim
nie była przypadkowa. Znalezione najpewniej w trak-
cie zagospodarowywania przestrzeni cmentarzyska by-
ło na tyle atrakcyjne, że stało się częścią wyposażenia
grobowego – złożono w nim grzebień rogowy. Można

¹⁰ G. Orlińska 2007, ryc. 21:15-6c; M. Andrzejowska 2008, ryc. 9:i.

¹¹ T. Węgrzynowicz 1973, ryc. 12.

¹² T. Węgrzynowicz 1973, 35, 56–57; zob. też M. Ignaczak 2007,
ryc. 36; G. Orlińska 2007, 152–153.

¹³ T. Węgrzynowicz 1973, 43; M. Ignaczak 2016, 80–83.

¹⁴ Np. M. Gądzikiewicz-Woźniak 1961, 96; J. Dąbrowski, M. Mo-
gielnicka-Urban 2014, 58–61.

¹⁵ T. Węgrzynowicz 1973, 32–33, ryc. 9.

¹⁶ T. Węgrzynowicz 1973, 31, 54; zob. M. Gądzikiewicz-Woźniak
1961; R. Mikłaszewska-Balcer 1965.

¹⁷ J. Dąbrowski, M. Mogielnicka-Urban 2014, 40–50, 58–62, ryc.
55 i in.

¹⁸ G. Orlińska 2007, 155, ryc. 8:9c, 33:o; A. Drzewicz 2021, 94–
95, tabl. XI:3, XLII:1.

¹⁹ T. Węgrzynowicz 1973, 337, ryc. 13.

²⁰ M. Ignaczak 2016, 77–78, 89.

rozważać, czy również w swym pierwotnym użyciu nie pełniło roli przystawki w obiekcie sepulkralnym starszego cmentarzyska. Przykładem jest inwentarz grobu zbiorowego (obiekt 2) z mieszanego kloszowo-pomorskiego cmentarzyska w Dziecinowie, zawierający, jako naczynie przystawne, pucharek na pustej nóżce²¹. Alternatywnie przedmiot z Jartypor mógłby być uznany za pokrywkę z wgłębionym uchwytem – taki rodzaj pokryw spotykamy we wschodniej Polsce w obiektach grobowych kultury pomorskiej, w tym w Dziecinowie²². W przeciwieństwie jednak do dobrej jakości, a nawet bogato zdobionych, płaskich lub stożkowatych pokrywek z uchwytemi odkrywanych w kontekstach grobowych, relatywnie grubościenny egzemplarz jartyporski wykonany został niezbyt starannie, z gliny ze znacznym udziałem tłuczni kamiennego o średnich i grubych, a nawet bardzo grubych ziarnach, widocznych na powierzchni. Kształt czaszy oraz cechy technologiczne naczynia wskazują raczej na jego przynależność do zespołu osadniczej ceramiki kultury łużyckiej, aczkolwiek jedyną analogią na naszym terenie może być misa na pustej nóżce, lecz o nieustalonej chronologii, z miejscowości Kuligów, pow. wołomiński²³. Nie można przy tym wykluczać, iż stanowiło „komplet” (pełniąc może rolę pokrywki) z masywnym jajowatym naczyniem o bliższych cechach technologicznych, którego dolną część umieszczono przy dnie jamy grobu 311A (Ryc. 7:2). W położonym w pobliżu grobie 315 także znajdował się przydenny fragment naczynia o niemal identycznej charakterystyce technologicznej, co dwa wyżej wymienione. Ma kształt głębokiej, półkulistej misy, uzyskany wskutek zapewne celowego obtłuczenia górnej części destruktu niewielkiego, baniastego lub beczułkowatego garnka (Ryc. 7:4, 12:3). We wtórnie przystosowanym naczyniu umieszczono, podobnie jak w misie z grobu 311B, grzebień rogowy. Silne przepalenie od wewnątrz i spękanie ścianek wszystkich trzech naczyń sugeruje podobne warunki ich wypalania lub wtórny kontakt z ogniem odbywający się w zbliżonych okolicznościach. Wydaje się, że mogły wyjść spod tej samej ręki i stanowiły jeden zespół, odkryty przez użytkowników cmentarzyska podczas kopania jam grobowych.

Z obiektów 409, 434 i 435 pochodzą fragmenty ok. 10 **wyrobów krążkowych**, w literaturze najczęściej określanymi mianem talerzy-placków (Ryc. 5:3.4.17–22, 6:1–4). Ich liczba jest przybliżona ze względu na znaczne podobieństwo niewielkich ułamków należących do potencjalnie różnych egzemplarzy. Dobrze wypalone, wykonane zostały z gliny z domieszką na ogół drobno-

i średnioziarnistego tłuczni, czasem z licznym udziałem grubszych, białych ziaren; w trzech wypadkach stwierdzono też dodatek szamotu. Powierzchnie większości wyrobów są brązowe lub szarobrązowe, obustronnie wygładzone, względnie jedynie wyrównane od strony spodniej. Grubość placków wynosi od 1,0 do 1,8 cm, średnica 18–24 cm. Brzeży sześciu są zaokrąglone, miejscami ścięte i lekko zadarte do góry. Krawędzie czterech, w tym dwóch najgrubszych, są mocno wyniesione ku górze – wymodelowane prostopadle lub skośnie do podstawy, nadają krążkom kształt wanienkowaty (Ryc. 6:1.4). Na niemal wszystkich okazach stwierdzono pozostałości nakłuwanych od strony wierzchniej kolistych dołków lub przewierconych na wylot otworków. Spodnią stroną jednego z takich wyrobów pokrywają dodatkowo odciski palcowo-paznokciowe.

Większość z dwudziestu znalezionych luźno, niewielkich fragmentów wyrobów krążkowych (Ryc. 8:9.10.38.39.43, 9:8–10.16) zebrano z miejsc najobfitszego występowania starszej ceramiki w środkowo-zachodniej części stanowiska. Technologicznie nie odbiegają zasadniczo od opisanych wyżej okazów z obiektów kultury łużyckiej zlokalizowanych w całym pasie północnym, lecz brak wśród nich ułamków z wysoko podniesioną krawędzią. Ich zaokrąglone brzeży są płaskie, lub tylko nieco pogrubione. Dwukrotnie stwierdzono obecność przekłutych na wylot otworków, a pojedynczo nacina nie paznokciem krawędzi, bądź powierzchni placka, oraz odciski palcowo-paznokciowe. Obecność dwóch fragmentów wyrobów krążkowych wśród ułamków ceramiki z obiektu 206 (Ryc. 4:13.14), uznanego za resztki grobu kloszowego, poświadcza ich raczej przypadkowy udział w tym zbiorze, niż możliwe, lecz notowane tylko sporadycznie, wystąpienie takiego wyrobu w obiekcie funeralnym kultury grobów kloszowych²⁴.

W opracowaniach materiałów ceramicznych kultury łużyckiej podkreśla się powszechność występowania przedmiotów określanymi najczęściej jako talerze, podkładki lub pokrywki, co sugeruje ich potencjalnie różnorodną funkcję²⁵. Na pewno mogły być wykorzystywane jako blaty do pieczenia mącznych podpłomyków lub mięs oraz jako podstawki do garnków ogrzewanych w żarze ogniska; skład masy ceramicznej i struktura powierzchni (łącznie z częściową perforacją) większości wyrobów korzystnie wpływały na ich wytrzymałość ogniową i przewodnictwo cieplne²⁶. Mniej prawdopodobna, zwłaszcza w odniesieniu do okazów z otworkami, choć niewykluczona w wypadku cienkich, gładkich

²¹ M. Andrzejowska 2008, 304, ryc. 50:b.

²² M. Andrzejowska 2005, ryc. 6; 2008, 305.

²³ T. Węgrzynowicz 1970, 397, ryc. 5:h; 1973, 36.

²⁴ M. Andrzejowska, T. Węgrzynowicz, 1995, 87; M. Andrzejowska 2012, 95.

²⁵ T. Węgrzynowicz 1973, 43.

²⁶ M. Mogielnicka-Urban 1984, 131; M. Ignaczak 2007, 88–89.

krążków, jest rola naczynia stołowego (talerza) do wydawania i konsumpcji potraw. Podwyższenie brzegów mogło zapobiegać stracie przygotowywanego lub spożywanego pożywienia, a w wypadku wykorzystania glinianych placków w charakterze pokrywek, utrudniało ich zsuwanie się z nakrywanych naczyń²⁷. Na możliwość zastosowania wyrobu krążkowego z obiektu 434 w roli pokrywki wskazuje zbieżność jego rozmiaru ze średnicą wylewu jednego z garnków (Ryc. 5:16.17)²⁸. Stosowanie ceramicznych krążków do zamykania popielnic było powszechnym zwyczajem na cmentarzysku w Maciejowicach, notowanym zwłaszcza w obiektach z wczesnej epoki żelaza²⁹. Brak jest natomiast jakichkolwiek przesłanek, by którykolwiek z zachowanych szczątkowo kolistych placków z Jartypor można było wiązać z produkcją brązowniczą³⁰.

Jedyną naczynię z uchem nośnym o możliwym do odtworzenia kształcie to duży, beczułkowaty **kubek** z nieznacznie profilowaną górną partią (odmiana B w klasyfikacji T. Węgrzynowicz)³¹, którego fragmenty znaleziono w obiekcie 435 (Ryc. 6:6). Uniwersalny kształt i wielorakość zastosowania takich naczyń, występujących w zestawach kuchennych i stołowych, także w inwentarzach grobowych, nie wymagają szczególnej analizy. Wielkość i masywność naszego egzemplarza, w kontekście pozostałych elementów zespołu, sugerują jednak jego kuchenne wykorzystanie, podobnie jak drugiego naczynia nieokreślonego kształtu, którego kilka ułamków, w tym fragment masywnego ucha, wystąpiło w tym samym obiekcie. Nieliczne luźne skorupy zidentyfikowane jako ułamki taśmowatych uch świadczą o nikłej reprezentacji tej kategorii naczyń na stanowisku w Jartyporach.

Duży fragment znalezionej luźno w stropie zasy-piska ciepłopalnego grobu 406 dwuotworowego wyrobu o łukowatej ścianie, z rzędami przekłutych od zewnątrz kolistych otworków (Ryc. 7:5, 12:4), należy do kategorii przedmiotów zwykle określanych mianem, nie zawsze adekwatnym do formy, „naczyn sitowatych”. Z obszernego opracowania autorstwa Małgorzaty Mogielnickiej-Urban i Joanny Urban³² poświęconego podobnym zabytkom z obszaru kultury łużyckiej wynika, że ceramiczne wytwory perforowane bez den, dwuwylotowe, o parametrach bliskich naszemu okazowi – typ B2 w zaproponowanej tamże klasyfikacji – mogły spełniać obie najczęściej przypisywane im funkcje – cedzi-

deł lub sprzętów do podtrzymywania/przechowywania żaru³³. Zwykle ilustrowane są jako „piecyki”, w ustawieniu z mniejszym otworem zwróconym ku górze, jednak najnowsze badania zdają się potwierdzać ich znaczącą, może nawet dominującą, rolę w przetwórstwie mleka³⁴. Wątpliwości co do przeznaczenia egzemplarza z Jartypor nie rozwiewa fakt wtórnego przepalenia skorupy (powstałego w nieznanych okolicznościach), choć skłania do traktowania go jako „urządzenia ogniowego”.

Niedookreślony kształt miał znaleziony w obiekcie 434 przedmiot o unikatowej formie, niestety zachowany w małym fragmencie (Ryc. 5:7). Wyraźne zwężenie spodniej części miseczkowatej czaszy (o średn. wylewu ok. 8 cm) przywodzi na myśl **lejek**³⁵, choć nie ma pewności, czy od dołu nie było zamknięte spiczastym lub płaskim dnem. Nieco niestaranne wykonanie (z widocznymi śladami formowania palcami) i słabe wykończenie powierzchni dosyć masywnego przedmiotu może wskazywać na jego „techniczne” przeznaczenie.

Ceramiczny masywny wałeczek (średn. blisko 2 cm), którego ułamek pochodzi z obiektu 434, wykonany niezbyt starannie, jest najpewniej częścią **uchwyty** (Ryc. 5:6) nieustalonego wytworu o funkcji czerpaka: dużej łyżki³⁶ lub tygielka – fragment prawdopodobnie takiego właśnie przedmiotu pochodzi z obiektu 435 (Ryc. 6:7).

W składzie masy ceramicznej naczyń o rozpoznawalnych kształtach, uznanych za przynależne do kultury łużyckiej, zarejestrowano dominującą obecność średnioziarnistego tłucznia mineralnego (skalenia), czasem z dodatkiem drobniejszych, części grubszych frakcji, na ogół ze znaczącym udziałem ziaren barwy białej, rzadziej różowej; sporadycznie pojawia się piasek. To skład gliny reprezentatywny dla materiałów ceramicznych kultury łużyckiej w jej wschodnim zasięgu³⁷, zróżnicowany ilościowo i jakościowo w zależności od rodzaju i przeznaczenia naczyń³⁸. Szczególną uwagę zwraca natomiast wielokrotnie obserwowany gołym okiem dodatek szamotu (grudek złomu ceramicznego), nietypowy dla przeważającej części ugrupowań kultury łużyckiej, lecz charakterystyczny dla datowanych na wczesną epokę żelaza wyrobów ze strefy południowo-

²⁷ Por. J. Dąbrowski 1961, tabl. I:4.

²⁸ Zob. też S. Czopek 2007b, 189–190; por. M. Ignaczak 2016, 88–89.

²⁹ J. Dąbrowski, M. Mogielnicka-Urban 2014, 74, 140.

³⁰ A. Mierzwiński 2003.

³¹ T. Węgrzynowicz 1973, 39, ryc. 14.

³² M. Mogielnicka-Urban, J. Urban 2013.

³³ Zob. np. B. Muzolf 2002, 216, ryc. 107 (typ IB); por. K. Sielicka 2014, 302–303, tabl. 1, 2:1–4.

³⁴ M. Mogielnicka-Urban, J. Urban 2013, 508, 510.

³⁵ Por. Węgrzynowicz 1973, 44; R. Grygiel 1995, ryc. 6.

³⁶ Por. H. Ząbkiewicz-Koszańska 1958, tabl. VI:7; zob. też M. Gądzikiewicz-Woźniak 1961, tabl. XXVI:9; T. Węgrzynowicz 1970, ryc. 10:k; J. Miśkiewicz 1973, tabl. VII:c; J. Dąbrowski 1997, 41.

³⁷ Zob. M. Mogielnicka-Urban 2002; J. Dąbrowski, M. Mogielnicka-Urban 2014, 83; M. Andrzejowska 2008, 292.

³⁸ M. Mogielnicka-Urban 1984, 60–65; por. M. Ignaczak 2016, 68–70.

-wschodniej³⁹. Ceramikę tę cechuje ubogi zestaw form oraz niemal zupełny brak ornamentów rytych i stempekowych. Nacięcia paznokciowe zdobią misę z obiektu 435 (Ryc. 6:5) i krawędź luźno znalezionej drobnej ułamka wyrobu krążkowego (Ryc. 8:3), koliste odciski ze spodniej części płacka z obiektu 434 (Ryc. 5:18), mogły mieć znaczenie praktyczne, podobnie jak odciski palcowo-paznokciowe. Charakter przede wszystkim zdobniczy przypisuje się pasmom dziurek umieszczonych pod krawędzią naczyń, natomiast użytkowy głębokim dołkom i przekłutym na wylot otworom, odnotowanym na większości ułamków wyrobów krążkowych z Jartypor⁴⁰. Jako elementy ornamentyki plastycznej można natomiast wskazać różnego rodzaju guzki umieszczone na chropowatej powierzchni garnka z obiektu 435 (Ryc. 6:9). Prawdopodobnie z kultura lużycką można również wiązać ułamek ceglato-brązowej ścianki naczynia wykonanego z gliny z obfitym udziałem białych ziaren mineralnej domieszki, z zachowanym fragmentem płaskiej listwy z odciskami owalnego stempelka (Ryc. 8:47).

VI.2.2.3. CERAMIKA KULTURY GROBÓW KLOSZOWYCH

Z naczyń reprezentujących kulturę grobów kloszowych co najmniej trzy należą do kategorii **garnków o łukowatej linii chropowatego brzuśca**, bez wydzielonej tektonicznie szyjki (Ryc. 4:15, 10:8) – dwa baniaste, jedno prawdopodobnie jajowate – mają krawędzie wywinięte na zewnątrz, w dwóch wypadkach karbowane. Chropowacenie dochodzi niemal do brzegów naczyń. Jedno z nich pokryte masą chropowacącą rozproszoną wiązką trawy lub słomy, która pozostawiła ślady w postaci nieregularnych pasm płytkich żłobków. Wszystkie wylepione zostały z gliny z dodatkiem drobno- i średnioziarnistego tłuczni mineralnego, jedynie w naczyniu o „sztrychowanej” powierzchni z licznym udziałem różowych ziaren.

W klasyfikacji ceramiki kultury grobów kloszowych, opracowanej przez T. Węgrzynowicz na podstawie analizy materiałów z mazowiecko-podlaskich cmentarzysk⁴¹, opisane naczynia, zaliczone do podgrupy garnków (A1), mieszczą się w typie IV, obejmującym okazy chropowate bez szyjki. Sądząc z kształtów zrekonstruowanych części jartyporskich naczyń, reprezentują odmianę c – z największą wydętością brzuśca w górnej części naczy-

nia. Na cmentarzyskach takie okazy, zwłaszcza duże, wykorzystywane były jako klosze osłaniające pojemnik z ciepłopalaniem, mniejszych używano też w charakterze popielnic.

Spośród trzech w różnym stopniu zachowanych okazów wazowatych – garnków z wydzieloną szyjką – dwa całkowicie gładzone zaliczają się do typu I (Ryc. 10:1.4), a jeden – z mocno chropowatym brzuścem i gładzoną szyjką – do typu V (Ryc. 4:3). Tylko w wypadku w całości odtworzonego naczynia, z największą wydętością brzuśca w połowie jego wysokości, możliwe było ustalenie odmiany (b). Nasadę szyjek dwóch naczyń podkreślają karbowane listwy. Na w pełni zrekonstruowanym egzemplarzu zachowały się krótkie, także karbowane „wąsy”, odchodzące w trzech miejscach od spłaszczonych guzków umieszczonych na listwie. Wszystkie naczynia wykonano z gliny z domieszką drobnego i średniego tłuczni. Garnki typu V powszechnie występują w ceramicznych zestawach grobowych – duże jako klosze, mniejsze, takie jak okazy z Jartypor oraz większość garnków typu I, pełniły zazwyczaj rolę popielnic.

Z materiałem ze zniszczonych grobów dostarczone zostały, technologicznie odpowiadające ceramice uznanej za kloszową, fragmenty gładzonych, profilowanych szyjek prawdopodobnie również pochodzących od niewielkich cienkościennych garnków typu I, względnie typu V (Ryc. 10:9.10), które ze względu na swą formę i wielkość mogły występować w grobach jako popielnice lub przystawki.

Misy – w klasyfikacji T. Węgrzynowicz reprezentujące podgrupę B1 – odtworzone w całości lub w znacznym stopniu zrekonstruowane rysunkowo, sklasyfikowano w dwóch kategoriach obejmujących naczynia całkowicie gładzone, z wysoko umieszczonym brzuścem. Typ Ic zawiera cztery okazy – w tym jeden miniaturowy – z wgłębieniem pod krawędzią (Ryc. 4:5, 10:3.5.7), typ IIc naczynie w kształcie wycinka kuli (Ryc. 10:2). Kilka ułamków wylewów naczyń o nieustalonej ostatecznie formie wyjętych z obiektu 206 również mogło pochodzić od mis (Ryc. 4:12.16). Wszystkie wylepiono z dobrej jakości gliny schudzonej dodatkiem drobnoziarnistego tłuczni i starannie wygładzono, w jednym wypadku aż do uzyskania lśniącej powierzchni. Misy wydobywane z grobów zwykle pełniły rolę pokryw popielnic. Takie najpewniej było przeznaczenie okazów jartyporskich dostarczonych do muzeum wraz z wazowatymi popielnicami, choć naczynia tej kategorii mogły też służyć jako przystawki (w tym miseczka miniaturowa), względnie wykorzystywane były jako elementy naczyniowej konstrukcji grobu⁴².

³⁹ M. Mogielnicka-Urban 1984, 61–62; S. Czopek 2007b, 182; S. Czopek *et alii* 2016, 69; R. Sokołowski 2016, 45–53; J. Trąbska 2012, 307.

⁴⁰ Por. T. Węgrzynowicz 1973, 43–44.

⁴¹ T. Węgrzynowicz 1988.

⁴² M. Andrzejowska 2008, 299.

Za pozostałości **dzbanka** lub **kubka** (w klasyfikacji T. Węgrzynowicz podgrupy A2 lub B2) uznać można pochodzące z obiektu 206 fragmenty cienkościenne, całkowicie gładzone, profilowanego naczynia typu I odmiany a (z nisko osadzonym brzuścem) i ułamek taśmowatego ucha, wykonanego z takiej samej gliny (Ryc. 4:6.7), podobnie jak górną część ucha o czarnej, lśniącej powierzchni z obiektu 86 (Ryc. 4:4). Dzbanki i kubki to zazwyczaj przystawki, często spotykane w inwentarzach grobowych. Większe egzemplarze pełniły też, zwłaszcza w grobach dziecięcych, funkcję popielnic⁴³.

Naczynia reprezentujące kulturę grobów kloszowych to kilka wzorcowych form z charakterystycznymi sposobami wykończenia krawędzi i powierzchni, z elementami typowego zdobnictwa. Uwagę zwraca fragment brzuśca naczynia o czarnej, lśniącej powierzchni, zdobionego ukośnym pasmem dołków stempelkowych i drugi brązowy, silnie wygładzony, z elementami motywów rytych i odciskanych stempelkiem (Ryc. 10:15.16). Jednoznacznie sklasyfikowane wyroby cechuje dobry wypał i relatywna cienkość, zwłaszcza okazów całkowicie gładzonych. W glinie, z której je wykonano, nie stwierdzono obecności szamotu, standardem jest dodatek drobno- i średnioziarnistego tłucznia, czasem z udziałem białych lub różowych ziaren. Grubsza domieszka występuje w masach chropowacących, którymi obmazywano zewnętrzne ścianki naczyń⁴⁴. W jednym wypadku stwierdzono rozproszony gruzelkowatej warstwy gliny za pomocą wiązki trawy lub słomy, co nadało powierzchni efekt sztrychowania, aczkolwiek w kulturze grobów kloszowych do tego celu, jak też do spotykanego na ceramice grobowej i osadniczej kreskowania wygładzonych powierzchni, częściej wykorzystywano wielozębne narzędzia, zapewne drewniane grzebienie⁴⁵.

VI.2.2.4. POZOSTAŁY MATERIAŁ ŁUŻNY

Niewymieniana wcześniej ceramika luźna z obiektów sepulkralnych cmentarzyska wielbarskiego i odkryta luźno na jego terenie w trakcie systematycznych badań tworzy kolekcję, w której spory zbiór stanowią ułamki cienko- lub średniościennych naczyń o brązowych powierzchniach, przeważnie gładzonych lub wyrównanych, czasem drobno chropowacących lub obmazywanych. W dużej części swą charakterystyką, również techno-

logiczną (częsty dodatek do masy ceramicznej tłucznia o białych i różowych ziarnach oraz szamotu), odpowiadają ceramice z obiektów uznanych za lużyckie. Trudne do oceny kulturowej są ułamki naczyń o czarnych lśniących powierzchniach znalezione w obiektach cmentarzyska wielbarskiego. Znaczny jest zbiór ułamków brzuśców średnio- lub grubościennych naczyń o chropowacących (czasem grubo) powierzchniach. Również ich przynależność kulturowa jest niepewna, aczkolwiek dominujące w tej masie okazy z ciemnoszarym lub czarnym wnętrzem można przypisywać kulturze grobów kloszowych⁴⁶. W tej grupie znajduje się ceramika pochodząca z badań przeprowadzonych w 1980 roku.

Przeważająca liczba zachowanych fragmentów wlewołów, o rozmaicie uformowanych krawędziach, na ogół nie daje możliwości identyfikacji form naczyń, a tym bardziej ustalenia ich przynależności kulturowej. W niektórych wypadkach możliwe jest jedynie stwierdzenie, że należały do małej lub średniej wielkości profilowanych naczyń, zapewne wazowatych (Ryc. 8:1.4.32.44, 9:12.20) lub mis (Ryc. 8:5.22.30, 9:3.15.25), względnie do okazów „jajowatych” (Ryc. 8:33.34.40.53, 9:1.2.5.6.12.18). Tylko pojedyncze ułamki o brzegach wykończonych karbowaniem (Ryc. 8:42.46.49) można uznać za kloszowe. Podobnie należy zakwalifikować większość fragmentów naczyń zdobionych karbowaną listwą umieszczoną na granicy chropowacących brzuśców i gładzonych szyjek (Ryc. 8:13.15.41.45, 9:19.31) oraz ułamki niewielkich naczyń o gładzonych powierzchniach (zapewne kubków lub dzbanków, ewentualnie mis) z zachowanymi elementami ornamentu kłutego i stempelkowego⁴⁷ (Ryc. 8:31, 9:17.26). Nieliczne ułamki den pochodzą zwykle od średnio- lub grubościennych naczyń nieustalonego kształtu, rzadko gładzonych (Ryc. 8:7, 9:14), częściej dołem chropowacących. Te ostatnie, z ciemnym wnętrzem, reprezentują zapewne ceramikę kloszową (Ryc. 8:8).

Małe wałeczkowate uszko (Ryc. 8:19) należało prawdopodobnie do naczynia kultury grobów kloszowych. Garnki wazowate różnych typów (sporadycznie misy) bywały wyposażane w takie нефunkcjonalne uszka, towarzyszące, najczęściej w liczbie trzech, rzadziej dwóch lub czterech, plastycznym listwom umieszczanym na granicy szyjki i brzuśca, wyposażonym dodatkowo w zwisające „wąsy” lub potrójne „frędzle”. Znacznie rzadziej uszka, zwykle pojedyncze, nalepiano pod krawędziami mis⁴⁸.

⁴³ Np. T. Węgrzynowicz 2006, 248–249; M. Andrzejowska 2012, 90, 92.

⁴⁴ Por. M. Gądzikiewicz 1954, 149; S. Czopek 1992, 55–60.

⁴⁵ K. Dziągiewski 2007, 162–163; 2013, 38–40; por. M. Andrzejowska 2012, 97.

⁴⁶ M. Gądzikiewicz-Woźniak 1961, 94; T. Węgrzynowicz 1979, 175.

⁴⁷ Np. J. Miśkiewicz 1962, ryc. 5; M. Andrzejowska, T. Węgrzynowicz, 1995, 103, ryc. 18:g, 23:d.

⁴⁸ Np. M. Andrzejowska, T. Węgrzynowicz 1995, ryc. 18:b–e,g, 39:j.

Nierozstrzygnięta pozostaje przynależność kulturowa kilku wyjętych z wypełniska grobu 389A niewielkich fragmentów o powierzchniach pokrytych nieregularną siatką płytkich żłobków, naniesionych wielozębnym narzędziem lub wiechciem słomy. Pokrywanie ścianek naczyń sztrychowaniem, wykonywanym przy użyciu różnych przyborów i technik, to zabieg szeroko stosowany na znacznych połaciach wschodniej Europy⁴⁹. Cechy technologiczne wymienionych skorup z Jartypor wskazują raczej na ich związek z analizowanym tu zespołem ceramicznym kultury łużyckiej, choć kreskowanie ścianek naczyń występuje również, jak wyżej wskazano, w kulturze grobów kloszowych. Z nią też należy zapewne wiązać fragment naczynia z zasypiska grobu 429, z powierzchnią pokrytą nieregularnymi głębokimi żłobkami, prawdopodobnie wykonanymi wąsko zastruganym drewnianym rylcem (Ryc. 8:48).

Z jamy grobu 181 pochodzi fragment wyrobu kolistej kształtu, o zaokrąglonym i nieznacznie podniesionym brzegu, z płaskim (w zachowanej części) spodem i łukowato wysklepionym, starannie wygładzonym wierzchem (Ryc. 8:29). Wobec szczątkowego stanu zachowania tego przedmiotu, trudno jednak określić jego ostateczny kształt. Przypomina czapkowate pokrywki w kształcie wycinka kuli z pogrubionym brzegiem, występujące w inwentarzach grobowych kultury pomorskiej. Okazy bez wpustu, rzadkie poza Pomorzem, pojawiają się na stanowiskach ze środkowej i wschodniej Polski. Wystąpiły np. w kilku egzemplarzach we wspomnianym wyżej wielopopielnicowym grobie z cmentarzyska w Dziecinowie, na którym zresztą zdecydowanie przeważały groby zakładane w obrządku „kloszowym”⁵⁰. Lokalizacja znaleziska w sąsiedztwie sepulkralnego (?) obiektu 206 może więc wskazywać na jego potencjalne pochodzenie z wyposażenia położonego w tej okolicy, całkowicie zniszczonego grobu z cmentarzyska wczesnożelaznego, choć brak jest innych przesłanek jednoznacznie wskazujących na obecność w Jartyporach obiektów grobowych kultury pomorskiej. Fragment miniaturowego egzemplarza pokrywki o łukowatym przekroju znany natomiast z osady kultury grobów kloszowych w Warszawie-Zerzniu⁵¹. Na stanowisku w Jartyporach odkrycie pokrywki w rejonie wyraźnego zagęszczenia występowania materiałów kultury łużyckiej i technologiczna z nimi bliskość sugerują raczej przynależność okazu o dość uniwersalnym charakterze i formie – bliskiej krążkowym plackom – do inwentarza łużyckiej osady⁵².

Prześlík gliniany (Ryc. 9:11) to przedmiot mało diagnostyczny. Znaleziony na arze 11D w strefie relatywnej koncentracji reliktyw osady kultury łużyckiej, należy najpewniej włączyć do jej zasobów⁵³, aczkolwiek kształtem i wymiarami najbliższy jest okazowi pochodzącemu z warstwy ornej na osadzie kultury grobów kloszowych w Warszawie-Zerzniu⁵⁴.

* * *

Kończąc analizę materiałów ceramicznych z Jartypor można stwierdzić, że znaczna ich część nosi cechy wyrobów powszechnie spotykanych na stanowiskach kultury łużyckiej strefy mazowiecko-podlaskiej. Uwagę zwraca grupa naczyń o cechach stylistycznych i technologicznych, które w świetle szeroko prowadzonych w ostatnich latach badań i analiz należy traktować jako ewidentny przejaw silnych oddziaływań „wschodnich” na obszar Niżu Polskiego, w tym również Mazowsza i Podlasia. Zwłaszcza w wypadku smukłych garnków workowatych i jajowatych o perforowanych krawędziach, zdobionych różnego kształtu guzkami oraz listwami (zwykle z odciskami stempelkowymi) umieszczanymi poniżej wylewu i na różnych partiach na brzuscu, widoczne jest wyraźne, od dawna wykazywane, pokrewieństwo egzemplarzy odkrywanych na terenach położonych wzdłuż Wisły i na wschód od niej, z ceramiką późnej fazy grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej (obecnie tarnobrzeskiej kultury łużyckiej)⁵⁵, znajdującej się pod bezpośrednim oddziaływaniem ugrupowań ze scytyjskiego kręgu kulturowego, lokalizowanych na obszarze wschodnioeuropejskiego lasostępu⁵⁶. Studia nad problematyką kontaktów z szeroko pojętą strefą pontyjską we wczesnej epoce żelaza wykazują istnienie ścisłego związku stylistycznego, technologicznego i chronologicznego znacznej części schyłkowo łużyckich wyrobów glinianych z Polski środkowej i wschodniej z produktami warsztatów z obszarów dzisiejszej zachodniej Ukrainy⁵⁷. Źródła specyficznej ornamentyki występującej na naszym terenie w młodszej fazie wczesnej epoki żelaza, w tym zdobienia pasów brzegowych naczyń plastycznymi listwami, głębokimi dołkami i perforacją poszukuje się w wyrobach późnej fazy kultury czarnoleskiej⁵⁸, aczkolwiek na wschodnim

⁴⁹ Zob. M. Andrzejowska 2016, 294–297.

⁵⁰ M. Andrzejowska 2008, 304–305, ryc. 49.

⁵¹ M. Andrzejowska 2001, ryc. 4:c.

⁵² Por. J. Dąbrowski 1997, 38.

⁵³ Np. K. Szamałek 1987, 69, ryc. 39:m; B. Muzolf 2002, 238–240, ryc. 118.

⁵⁴ M. Andrzejowska 2001, 187, ryc. 18:c.

⁵⁵ T. Węgrzynowicz, G. Dmochowska 1989; zob. też M. Mogielnicka-Urban 2009.

⁵⁶ S. Czopek 2003; 2007a; A. Gawlik, M.S. Przybyła 2005; K. Trybała-Zawiślak 2019.

⁵⁷ R. Grygiel 1995; K. Dziegielewska, P. Godlewska 2009; też M. Andrzejowska 2016; M. Ignaczak 2008; 2016.

⁵⁸ A. Gawlik, M.S. Przybyła 2005, 326–331; M. Ignaczak 2007, 108–109; 2016, 177–178; K. Trybała-Zawiślak 2019, 206–209.

Mazowszu i na Podlasiu w odniesieniu do ornamentu głębokich dołków lub dziurek podkrawędnych i sztrichowania powierzchni należy się również liczyć z wpływami płynącymi z obszarów dzisiejszej Białorusi⁵⁹.

Bezpośrednie relacje mieszkańców osady w Jartyporach z leśno-stepowym rejonem wschodniej Europy może potwierdzać obecność wyrobów krążkowych (talerzy-placków) z wysoko podniesionym brzegiem, w zasadzie w naszej strefie nieznanych⁶⁰, a występujących w ceramice czerepińsko-łagodowskiej. W zestawie z workowatymi naczyniami o perforowanych krawędziach i wyrobem „sitowatym” o cechach spotykanych w inwentarzach kultury łużyckiej, ale też grup leżnickiej i czerepińsko-łagodowskiej, tworzą zbiór o wybitnie „wschodnim” charakterze⁶¹. Wystąpienie naczynia z otworkami podkrawędnymi zalepionymi od wewnątrz płatkami gliny świadczy o przeniesieniu na Podlasie gotowego wyrobu lub znajomości technologii stosowanej w produkcji ceramicznej kultury miłogradzkiej i grupy czerepińsko-łagodowskiej⁶².

Powyższa charakterystyka materiałów ceramicznych kultury łużyckiej z Jartypor – dość jednorodnych stylistycznie i technologicznie – pozwala na zawężenie ich chronologii, wstępnie określonej na schyłek epoki brązu i wczesną epokę żelaza, do młodszej fazy okresu halsztackiego (Ha D). To w tym przedziale najbardziej prawdopodobny był napływ na nasz teren wykazanych wyżej elementów kulturowych ze strefy lasostepu, co może też być potwierdzone datowaniem bezwzględny porównywalnych materiałów ceramicznych z Mazowsza i Polski środkowej, uzyskanym metodą ¹⁴C⁶³.

Skąpy udział rekonstruowanych okazów naczyń w materiale ruchomym przypisanym kulturze grobów kloszowych oraz nieokreślone okoliczności ich pozyska-

nia uniemożliwiają przeprowadzenie szerszych analiz chronologiczno-porównawczych. Wydaje się jednak, że cechy wyrobów ceramicznych z Jartypor pozwalają na uznanie całego zespołu za „klasyczny” i bezpieczne datowanie go na okres halsztacki D, aczkolwiek niewykluczone jest też dłuższe trwanie opisanych form naczyń⁶⁴.

VI.2.3. PODSUMOWANIE

Można zatem przyjąć, że przedstawiciele społeczności kultury łużyckiej i kultury grobów kloszowych pojawili się na terenie dzisiejszego stanowiska 2 w Jartyporach w tym samym przedziale czasowym. Wyraźne mieszanie się różnokulturowych stref *sacrum* i *profanum* widoczne jest na wielu mazowieckich i podlaskich stanowiskach, na których groby cmentarzyska kultury grobów kloszowych (czasem też kultury pomorskiej) blisko sąsiadują z pozostałościami osady kultury łużyckiej, lub częściowo się na nie nakładają⁶⁵. Uchwytne w niektórych miejscach stratygrafia pionowa obiektów zdaje się wykazywać powszechne starszeństwo osad, lecz czas pomiędzy opuszczeniem osiedla a założeniem nekropoli pozostaje nieokreślony, choć przypuszczalnie nieodległy, bowiem założenia grobowe na ogół omijały zapewne wciąż widoczne pozostałości struktur osadniczych⁶⁶. Należy zakładać, że również w Jartyporach mamy do czynienia raczej z sekwencyjnym, niż równoczesnym wykorzystaniem przestrzeni przez obie grupy ludności, mimo iż kolejność zdarzeń jest niejasna.

Jak już sygnalizowano, rozkład ceramiki luźnej na przebadanej przestrzeni jest nierównomierny (Ryc. 1). Szczególne jej zagęszczenie obserwowane jest w pasie arów 11D i 12C–E, z wyraźną koncentracją obiektów cmentarzyska wielbarskiego zawierających wtręty starszej ceramiki, liczące nawet po kilkadziesiąt ułamków różnych naczyń. Można zatem sądzić, że kumulacja znalezisk luźnych na wskazanym obszarze, niejako „odnotowana” w obiektach nekropoli z okresu wpływów rzymskich, świadczy o rzeczywistym, pierwotnym zagęszczeniu w tym rejonie pozostałości starszego osad-

⁵⁹ M. Ignaczak 2007, 108; zob. też M. Andrzejowska 2016, 292–295.

⁶⁰ Zob. B. Muzolf 2002, 219–227; S. Czopek 2007b, 188–190; M. Ignaczak 2016, 88–89.

⁶¹ L. Krušel'nic'ka 1993a, ryc. 77:21–23; 1993b, ryc. 107:5, 115:4–8.10; zob. M. Andrzejowska 2016, 292, ryc. 5.

⁶² L. Krušel'nic'ka 1993b, ryc. 106:3; T. Węgrzynowicz 2001, 107. Fragment naczynia z otworkami zalepianymi od wewnątrz znaleziono w leżącym na tej samej szerokości geograficznej co Jartypory Drohiczyń pow. siemiatycki, na stanowisku „Kozarówka”, z którego pochodzą też inne dowody na kontakty Podlasia ze strefą „wschodnią” (T. Węgrzynowicz 1978a, 39, ryc. 17:c; zob. też M. Andrzejowska 2016, 297–298, 306). Podobnych przykładów takich powiązań, sięgających Podlasia, dostarczają wyroby ceramiczne zdobione „perełkowaniem” – pasmami wypchniętych od wewnątrz niewielkich guzków – czasem imitowanym grudkami gliny nalepianymi na otworki od zewnątrz (J. Dąbrowski 1961, 40, tabl. IV:7.13; zob. A. Gawlik, M.S. Przybyła 2005, 333–334; E.M. Kłosińska 2007, 235).

⁶³ M. Ignaczak 2016, 122, 178–179; L. Krušel'nic'ka 1976, 69, 104–105; por. S. Czopek 2007b, 192–194.

⁶⁴ T. Węgrzynowicz 1988; M. Andrzejowska 1995, 132–137, ryc. 6–9; por. B. Kaczyński 2022, 93–96.

⁶⁵ Zob. np. Drohiczyń „Kozarówka”, pow. siemiatycki, Dziecinów, pow. otwocki, Janówek, pow. legionowski, Sochaczew-Trojanów, pow. sochaczewski, Transbór, pow. miński, Warszawa-Grochów „ul. Górników”, Warszawa-Targówek (odpowiednio: T. Węgrzynowicz 1978a; 1978b; M. Andrzejowska 2008; B. Kaczyński 2022; A. Drzewicz 2021; A. Kietlińska, R. Mikłaszewska 1963; M. Andrzejowska 2012; T. Węgrzynowicz 1962).

⁶⁶ Z dat radiowęglowych uzyskanych dla materiałów kloszowych z cmentarzyska w Janówku wynika, że nekropole mogło dzielić co najmniej sto lat od czasu użytkowania, datowanej jednak metodami archeologicznymi, osady kultury łużyckiej (B. Kaczyński 2022, 98–99).

nictwa. Z istniejących przesłanek można też wnioskować, że o ile skupienia obiektów i zabytków ruchomych o charakterze osadniczym występowały w części północnej stanowiska, to na groby cmentarzyska kloszowego, z których ceramikę dostarczono przed rozpoczęciem badań, natrafiano raczej w strefie południowej, najwcześniej zniszczonej podczas eksploatacji piasku. Dowodem mogą być prawdopodobne resztki ceramicznego wyposażenia grobu kloszowego z ara 20F, i lokalizacja obiektu (skupiska) 86 na arze 22H.

Na stanowisku w Jartyporach nie odkryto śladów, które byłyby interpretowane jako ewidentne pozostałości długotrwałych obiektów mieszkalnych lub gospodarczych. Ewentualne ślady po słupach (obiekty 35 i 432) nie dają pola do szerszych interpretacji, a wśród szczątków wyrobów glinianych zidentyfikowano tylko dwa niewielkie fragmenty polepy, na które natrafiono w rejonie największego zagęszczenia ceramiki na arach 11G i 12G. Mogą pochodzić z zabezpieczenia ścianek całkowicie zdewastowanej jamy gospodarczej lub z konstrukcji obiektu mieszkalnego⁶⁷. Nie zachowały się żadne pozostałości dokumentujące funkcjonowanie na terenie osady jakichkolwiek stałych obiektów produkcyjnych. Pojedyncze ułamki przedmiotów glinianych, być może związanych z produkcją metalurgiczną oraz przedmiot krzemienisty z jamy 434, który mógł być użyty jako gładzik garncarski, zdają się jedynie świadczyć o doraźnie podejmowanych przydomowych działaniach o charakterze wytwórczym. Podobnie można interpretować zagęszczenie na pasach I–II ara 11C znalezisk zabytków kamiennych, sugerujące prowadzenie w tym, względnie w pobliżu tego miejsca, obróbki krzemienia techniką łuszczeniową. Z powierzchni ok. 50 m² pochodzi kilkadziesiąt tak opracowanych artefaktów, z których większość można wiązać z epoką brązu (ceramika kultury trzcinieckiej wykazuje jedynie śladową obecność) lub wczesną epoką żelaza⁶⁸, co wydaje się bardziej prawdopodobne w kontekście relatywnie obfitego występowania w tej okolicy ceramiki kultury łużyckiej. Uderza natomiast brak, poza jednym egzemplarzem, tak często znajdowanych na osadach przęślików⁶⁹. Nie natrafiono też na żadne pozostałości przedmiotów osobistego wyposażenia – drobnych przyborów i narzędzi lub ozdób, ani na resztki pokonsumpcyjne.

Taki stan rzeczy jest niewątpliwie w znacznej mierze wynikiem utraty wielu źródeł informacji o stanowisku na skutek niemal całkowitej degradacji jego powierzchni. Można jednak również zakładać, że w Jartyporach mamy do czynienia z pozostałościami krótkotrwałego

obozowiska o zabudowie szałasowej, z peryferyjnie położonymi, doraźnie eksploatowanymi jamami paleniskowymi i śmietniskowymi, choć należy podkreślić, że najdalej na północ wysunięte obiekty 434 i 435 o specyficznym inwentarzu, zarejestrowane na skraju dostępnego archeologom terenu, nie muszą jeszcze wyznaczać granicy zagospodarowanego obszaru. Na terytorialnie ograniczone i niedługo zasiedlenie może też pośrednio wskazywać, przy obecnym stanie rozpoznania stanowiska, stosunkowo niewielka całkowita liczba fragmentów ceramiki luźnej (ok. 1200), pozyskanych poza wyżej wskazanymi miejscami zwiększonego nasycenia znaleziskami. Z poszczególnych działek zbierano pojedyncze lub rejestrowane w liczbie na ogół nieprzekraczającej kilku, kilkunastu sztuk, drobne i bardzo drobne, niecharakterystyczne ułamki. Pochodziły z zapewne niewielkiego liczebnie i mało zróżnicowanego zbioru naczyń, w tym także z typologicznie nierozpoznanych, dużych naczyń kultury grobów kloszowych, dostarczających znacznej liczby skorup, rozproszonych po całym obszarze stanowiska.

Osada w Jartyporach, wpisując się w kontekst halszackiego osadnictwa łużyckiego z terenów wschodniego Mazowsza i Podlasia, funkcjonuje jednak w pewnej pustce terytorialnej, zarejestrowanej jeszcze w czasie powstawania monografii T. Węgrzynowicz⁷⁰ i do dzisiaj niewypełnionej nowymi odkryciami. Najbliższe osady kultury łużyckiej, badane wykopaliskowo w niewielkiej skali, znajdują się w Liwie – jedna jest bez wątpienia równoczesowa z osadą z Jartypor⁷¹. Z liwieckim zgrupowaniem stanowisk o halszackiej chronologii może mieć związek odkryty w Proszewie, pow. węgrowski skarb wyrobów brązowych, zawierający m.in. nagolenniki „typu stanomińskiego”⁷². Z okolic Węgrowska pochodzi ponadto kilka pojedynczych naczyń ze zniszczonych i niebadanych cmentarzysk oraz luźnych znalezisk zabytków metalowych o różnej chronologii.

Obecność ceramiki o specyficznych cechach, a zwłaszcza obiektów zawierających wyroby prawdopodobnie „obcej” proveniencji, może wskazywać na pojawienie się na terenie jartyporskiej osady grupy migrantów wywodzących się ze środowiska o tradycjach leśno-stepowych, którzy pod wpływem wydarzeń rozgrywających się na dzisiejszej zachodniej Ukrainie⁷³

⁷⁰ T. Węgrzynowicz 1973, ryc. 28.

⁷¹ B. Bryńczak 2006, 337. Z wycinkowej eksploracji stan. 4 pochodzą, poza ceramiką, luźne znaleziska dwóch ułamków nagolennika brązowego „typu stanomińskiego” i szklany paciorek z linią zygzakowatą (W. Roszyk, sprawozdanie z badań, archiwum Delegatury w Siedlcach Mazowieckiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków).

⁷² J. Kostrzewski 1964, 54, ryc. 56.

⁷³ A. Gawlik, M.S. Przybyła 2005, 341–343.

⁶⁷ J. Michalski 1983, 157–160.

⁶⁸ Zob. Rozdz. VI.1.

⁶⁹ Por. Np. T. Węgrzynowicz 1962, 109.

wyruszyli ku północnemu zachodowi w poszukiwaniu nowego miejsca zamieszkania⁷⁴. Słabe rozpoznanie archeologicznie okolic Jartypor nie pozwala mówić o skali zjawiska w rejonie tego stanowiska. Dowodem na docieranie tu przedmiotów o „wschodnich” konotacjach mogą być żelazne zabytki z Czerwonki, pow. sokołowski⁷⁵. Najbliższe pewne świadectwa kontaktów Podlasia ze strefą wpływów scytyjskich stanowią odkrycia grocika z Czekanowa, pow. sokołowski i zausznik gwoździowych z Drohiczyzna, pow. siemiatycki⁷⁶.

Nieco dłuższa jest lista odkryć materiałów luźnych i obiektów grobowych z horyzontu pomorsko-kloszowego, dokonanych w pobliżu Węgrowa na stanowiskach zlokalizowanych wzdłuż Liwca⁷⁷. Rejestrowano na nich ułamki naczyń lub pojedyncze groby w konstrukcjach kamiennych i kloszowych. Cmentarzysko kultury grobów kloszowych odkryto w trakcie eksploatacji piaskowni położonej w miejscowości Grodzisk, pow. węgrowski. W części przebadanej wykopaliskowo liczyło 25 grobów, w większości podkloszowych, z popielnicami nakrytymi odwróconą misą⁷⁸.

Przedstawione odkrycia dostarczają więc materialnych świadectw bytowania w okolicach Węgrowa w schyłkowej fazie okresu halsztackiego zróżnicowanych kulturowo grup ludności. Stopień przebadania stanowiska w Jartyporach, zakres rozpoznania pobliskich stanowisk i liczba znalezisk nie upoważniają jednak do wyciągania dalej idących wniosków, dotyczących intensywności i charakteru osadnictwa w oznaczonym mikroregionie.

VI.2.4. BIBLIOGRAFIA

Andrzejowska, M.

- 1995 *Ponowne spojrzenie na kwestię periodyzacji cmentarzysk kloszowych z Mazowsza i Podlasia*, (w:) T. Węgrzynowicz *et alii* 1995, 127–139.
- 2001 *Osada kultury grobów kloszowych na stan. 10 w Warszawie-Zerzniu*, „Wiadomości Archeologiczne” LV (1999–2001), 179–195.
- 2005 *Nekropola w Dziecinowie, pow. otwocki na tle problematyki cmentarzysk pomorsko-kloszowych na Ma-*

zowszu, (w:) M. Fudziński, H. Paner (red.), *Aktualne problemy kultury pomorskiej*, Gdańsk, 125–143.

- 2008 *Stanowisko ze schyłku epoki brązu i z wczesnej epoki żelaza w Dziecinowie, pow. otwocki*, „Wiadomości Archeologiczne” LX, 225–320.
- 2012 *Warszawa-Grochów „ul. Górników” – cmentarzysko z wczesnej epoki żelaza*, „Wiadomości Archeologiczne” LXIII, 33–114.
- 2016 *Niektóre elementy obrazu kulturowego Mazowsza i Podlasia we wczesnej epoce żelaza w świetle oddziaływań „wschodnich”*, (w:) B. Gediga, A. Grossman, W. Piotrowski (red.), *Europa w okresie od VIII wieku przed narodzeniem Chrystusa do I wieku naszej ery*, Biskupińskie Prace Archeologiczne 11 = Prace Komisji Archeologicznej 21, Biskupin-Wrocław, 279–322.

Andrzejowska, M., Węgrzynowicz, T.

- 1995 *Osadnictwo z epoki brązu i cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Warszawie-Zerzniu*, „Wiadomości Archeologiczne” LIII/1 (1993–1994), 57–111.

Bieńkowska, K.

- 2006 *Dziedzictwo archeologiczne Podlasia i Grodzieńszczyzny*, Białystok.

Bryńczak, B.

- 2006 *Archeologia regionu węgrowskiego*, (w:) A. Kołodziejczyk, T. Swat, M. Szczupak (red.), *Węgrów. Dzieje miasta i okolic 1944–2005*, Węgrów, 329–348.

Bryńczak, B., Martyniuk, A.

- 1999 *Sezon archeologiczny 1996 i 1997 w województwie siedleckim*, „Szkice Podlaskie” 7, 221–229.

Buchalski, R.

- 2002 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Grodzisku, gm. Grębków, stanowisko 4, jako element osadnictwa z wczesnej epoki żelaza na Mazowszu*, mps pracy magisterskiej (Wydział Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego).

Czopek, S.

- 1992 *Południowo-wschodnia strefa kultury pomorskiej, Rzeszów*.
- 2003 *Między Południem a Wschodem – importy i naśladownictwa ceramiki w materiałach grupy tarnobrzeskiej*, (w:) J. Gancarski (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich*, Krosno, 215–238.
- 2007a *Związki dorzecza Wisły z terenami lasostępu ukraińskiego w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza*, (w:) L. Bakalarska (red.), *Wspólnota dziedzictwa archeologicznego ziem Ukrainy i Polski. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Ośrodek Ochrony Dzie-*

⁷⁴ Zob. S. Czopek 2019; K. Trybała-Zawiślak 2019, 264–311.

⁷⁵ R. Mikłaszewska 1960, ryc. 1.

⁷⁶ K. Bieńkowska 2006, 66; L. Pawłata 2012, 24; L. Łoźny 1984; A. Gawlik 2009, 185; zob. też M. Andrzejowska 2016, 297, 301, ryc. 7, 8:d.

⁷⁷ S. Czopek 1992, ryc. 2, katalog stanowisk poz. 74, 81, 115, 182, 308 i 330.

⁷⁸ B. Bryńczak, A. Martyniuk 1999, 222; B. Bryńczak 2006, 338; R. Buchalski 2002; archiwum WKZ w Siedlcach.

- dzictwa Archeologicznego, Łańcut (26–28 X 2005 r.), Warszawa, 213–225.
- 2007b *Grodzisko Dolne, stanowisko 22 – wielokulturowe stanowisko nad dolnym Wisłokiem. Część I: od epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza*, Collectio Archaeologica Ressoiviensis IV, Rzeszów.
- 2019 *Enklawa scytyjskiego kręgu kulturowego w południowo-wschodniej Polsce*, „Przegląd Archeologiczny” 67, 119–148.
- Czopek, S., Trybała-Zawiślak, K.**
- 2009 (red.) *Tarnobrzaska kultura łużycka – źródła i interpretacje*, Collectio Archaeologica Ressoiviensis XI, Rzeszów.
- Czopek, S. et alii**
- 2016 S. Czopek, J. Ligota, J. Podgórska-Czopek, J. Rogóż, *Cmentarzysko tarnobrzaskiej kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza w Grzęsce, pow. przeworski*, Rzeszów.
- Dąbrowski, J.**
- 1961 *Materiały kultury łużyckiej z Podlasia*, „Materiały Starożytne” VII, 23–46.
- 1997 *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*, Prace Białostockiego Towarzystwa Naukowego 36, Białystok.
- Dąbrowski J., Mogielnicka-Urban, M.**
- 2014 *Zespół osadniczy kultury łużyckiej w Maciejowicach, pow. garwoliński, woj. mazowieckie*, Archeologia Mazowska i Podlasia. Studia i Materiały V, Warszawa.
- Dzięgielewski, K.**
- 2007 *Grzebień i zawieszki grzebieniowate z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza i ich związek ze strojem*, (w:) J. Chochorowski (red.), *Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza. Księga poświęcona profesorowi Markowi Gedlowi na pięćdziesięciolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków, 153–219.
- 2013 *Hrubieszów, stanowisko 104. Osada z wczesnej epoki żelaza na wschodniej Lubelszczyźnie*, Ocalone dziedzictwo archeologiczne. Miniatury 1, Pękowice-Hrubieszów.
- Dzięgielewski, K., Godlewski, P.**
- 2009 *Wschodnie oddziaływania kulturowe na terytorium zachodniej Małopolski we wczesnej epoce żelaza – źródła i interpretacje*, (w:) S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak 2009, 191–223.
- Drzewicz, A.**
- 2021 *Wielokulturowe stanowisko w Sochaczewie-Trojanowie, woj. mazowieckie. Część 1. Osada ludności kultury łużyckiej*, *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne XI*, Warszawa.
- Gawlik, A.**
- 2009 *Elementy miłogradzkie w środowisku kultury łużyckiej Polski południowo-wschodniej* (w:) S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak 2009, 177–189.
- Gardawski, A.**
- 1959 *Plemiona kultury trzcinieckiej w Polsce*, „Materiały Starożytne” V, 7–189.
- Gawlik, A., Przybyła, M.S.**
- 2005 *Początki wczesnej epoki żelaza w Kotlinie Sandomierskiej*, (w:) M. Kuraś (red.), *Archeologia Kotliny Sandomierskiej*, „Rocznik Muzeum Regionalnego w Stalowej Woli” 4, 313–352.
- Gądzikiewicz, M.**
- 1954 *Wybrane zagadnienia z badań nad kulturą grobów kloszowych*, „Wiadomości Archeologiczne” XX/2, 134–178.
- Gądzikiewicz-Woźniak, M.**
- 1961 *Cmentarzysko łużycko-kloszowe Warszawa-Grochów, stanowisko „Bryłowszczyzna”*, „Materiały Starożytne” VII, 47–110.
- Grygiel, R.**
- 1995 *Sytuacja kulturowa w późnym okresie halsztackim i wczesnym lateńskim w rejonie Brześcia Kujawskiego*, (w:) T. Węgrzynowicz et alii 1995, 319–360.
- Ignaczak, M.**
- 2007 *Osadnictwo społeczności kultury łużyckiej*, (w:) L. Czerniak (red.), *Od Paleolitu do Nowożytności. Archeologiczne badania ratownicze na trasie budowy obwodnicy Wyszkowa*, Gdańskie Studia Archeologiczne 1, Gdańsk, 91–110.
- 2008 *Wzorce kulturowe lasu/lasostępu strefy pontyjskiej w niżowych zespołach kręgu łużyckiego*, (w:) J. Bednarczyk et alii (red.), *Na pograniczu światów. Studia z pradziejów międzymorza bałtycko-pontyjskiego ofiarowane Profesorowi Aleksandrowi Koško w 60. rocznicę urodzin*, Poznań, 141–165.
- 2016 *Elementy kulturowe lasostępu pontyjskiego we wczesnej epoce żelaza na Niżu Polskim w świetle materiałów ceramicznych (650–520/470 BC)*, *Archeologia* 56, Poznań.
- Kaczmarek, M.**
- 2017 *The Snares of Ostensible Homogeneity. Lusatian Culture or Lusatian Urnfields?*, (w:) U. Bugaj (red.), *The*

- Past Societies. Polish lands from the first evidence of human presence to the Early Middle Ages 3: 2000–500 BC*, Warszawa, 263–294.
- Kaczyński, B.**
2022 *Janówek, stanowisko XI. Osada i cmentarzysko z wczesnej epoki żelaza*, Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne XIII, Warszawa.
- Kietlińska, A., Mikłaszewska, R.**
1963 *Cmentarzysko grobów kloszowych we wsi Transbór, pow. Mińsk Mazowiecki*, „Materiały Starożytne” IX, 255–330.
- Kłosińska, E.M.**
2007 *Lubelszczyzna i Ukraina w młodszych odcinkach epoki brązu i we wczesnej epoce żelaza – pytania o losy wspólne i niewspólne*, (w:) L. Bakalarska (red.), *Wspólnota dziedzictwa archeologicznego ziem Ukrainy i Polski. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, Łańcut (26–28 X 2005 r.)*, Warszawa, 226–249.
- Kobylińska, U.**
2003 *Z archeologicznych studiów nad pradziejami i wczesnymi dziejami północnego Podlasia (badania wykopaliskowe w Dołkach, Gneciukach i Potoce w woj. podlaskim)*, Warszawa.
- Kostrzewski, J.**
1964 *Skarby i luźne znaleziska metalowe od eneolitu do wczesnego okresu żelaza z górnego i środkowego dorzecza Wisły i górnego i środkowego dorzecza Warty*, „Przegląd Archeologiczny” XV (1962), 5–133.
- Krušel'nic'ka, L.**
1976 *Pivnične Prikarpat'â i Zahidna Volin' za dobi rann'go zaliza*, Kiïv.
1993a *Ležnic'ka grupa pamätok Volinì*, (w:) *Pamätki gal'stats'kogo periodu v mežiričči Visli, Dništra i Pripätì*, Kiïv, 143–158.
1993b *Čerepins'ko-lagodivs'ka grupa pamätok*, (w:) *Pamätki gal'stats'kogo periodu v mežiričči Visli, Dništra i Pripätì*, Kiïv, 158–239.
- Łoźny, L.**
1984 *Grocik scytyjski z Czekanowa, woj. Siedlce*, „Wiadomości Archeologiczne” XLVI/2 (1981), 241–242.
- Michalski, J.**
1983 *Zagadnienia systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomych (Ze studiów nad osadami otwartymi kultury łużyckiej)*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne” V, 135–195.
- Mierzwiński, A.**
2003 *Znaki utrwalone w glinie. Społeczno-obrzędowe aspekty działań wytwórczych końca epoki brązu i wczesnej epoki żelaza: model nadodrzański*, Wrocław.
- Mikłaszewska, R.**
1960 *Przedmioty z okresu halszackiego znalezione we wsi Czerwonka pow. Sokołów Podlaski*, „Wiadomości Archeologiczne” XXVI/3–4 (1959–1960), 309–310.
- Mikłaszewska-Balcer, R.**
1965 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Warszawie-Miedzeszynie*, „Wiadomości Archeologiczne” XXX/3–4 (1964), 354–370.
- Miškiewicz, J.**
1962 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych w miejscowości Borzęcin, pow. Pruszków*, „Wiadomości Archeologiczne” XXVIII/2, 192–193.
1973 *Cmentarzysko kultury łużyckiej z miejscowości Ożumiech, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne” XXXVIII/2, 209–234.
- Mogielnicka-Urban, M.**
1984 *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*, Wrocław.
2009 *Elementy tarnobrzeskie na cmentarzysku kultury łużyckiej w Maciejowicach, pow. garwoliński*, (w:) S. Czopek, K. Trybała-Zawiślak 2009, 157–176.
- Mogielnicka-Urban, M., Urban, J.**
2002 *Ceramika kultury łużyckiej z Maciejowic, woj. mazowieckie w aspekcie technologicznym*, „Študijné zvesti Archeologickeho ústavu Slovenskej akademie vied” 35, 155–173.
2013 *„Naczynia sitowate” w kulturze łużyckiej – jedność nazewnictwa a zróżnicowanie formy*, (w:) J. Kolenka et alii (red.), *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośredniowiecznych. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogusławowi Gedidze w osiemdziesiątą rocznicę urodzin przez przyjaciół, kolegów i uczniów*, Wrocław, 501–525.
- Muzolf, B.**
2002 *Kompleks osadniczy z okresów halszackiego i lateńskiego*, (w:) R. Grygiel (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów S.A.*, tom 2, Wydawnictwa Fundacji Badań Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jażdżewskiego 5, Łódź, 121–384.

- Orlińska, G.**
2007 *Materiały osadnicze z Transboru, gm. Latowicz, woj. mazowieckie*, „Wiadomości Archeologiczne” LIX, 115–164.
- Pawlata, L.**
2012 *Stan i perspektywy badań nad osadnictwem młodszych faz epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w północnej części Podlasia*, „Podlaskie Zeszyty Archeologiczne” 7–8 (2011–2012), 5–88.
- Sielicka, K.**
2014 *Ceramika nienaczyniowa z osady kultury łużyckiej w Grzybianach*, (w:) J. Baron, T. Stolarczyk (red.), *Osada kultury pól popielnicowych w Grzybianach koło Legnicy*, Legnica-Wrocław, 301–313.
- Sokołowski, R.**
2016 *Wyniki analiz petrograficznych* (w:) M. Ignaczak, *Elementy kulturowe lasostepu pontyjskiego we wczesnej epoce żelaza na Niżu Polskim w świetle materiałów ceramicznych (650–520/470 BC)*, Poznań, 45–53.
- Szamałek, K.**
1987 *Kruszwicki zespół osadniczy w młodszej epoce brązu i w początkach epoki żelaza*, *Polskie badania archeologiczne* 26, Wrocław.
- Trąbska, J.**
2012 *Badania mikroskopowe fragmentów popielnic z wczesnej epoki żelaza – Kłyżów stan. 2 i Mokrzyśzów stan. 2*, (w:) K. Trybała-Zawiślak, *Kłyżów stan. 2 i Mokrzyśzów stan. 2 – Cmentarzyska ciałopalne z wczesnej epoki żelaza*, *Collectio Archaeologica Ressoiviensis* XXI, Rzeszów, 295–308.
- Trybała-Zawiślak, J.**
2019 *Wczesna epoka żelaza na terenie Polski południowo-wschodniej – dynamika zmian i relacje kulturowe*, Rzeszów.
- Urban, J.**
2019 *Gospodarka rolna społeczności tzw. kultury łużyckiej*, Warszawa.
- Węgrzynowicz, T.**
1962 *Ślady dawnego osadnictwa na Targówku w Warszawie*, „Wiadomości Archeologiczne” XXVIII/2, 103–119.
- 1970 *Materiały kultury łużyckiej ze wschodniego Mazowsza i Podlasia*, „Wiadomości Archeologiczne” XXXIV/3–4 (1969), 389–411.
- 1973 *Kultura łużycka na wschodnim Mazowszu i Podlasiu*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne” II, 7–126.
- 1978a *Osadnictwo kultury trzcinięckiej i łużyckiej w Drohiczyźnie, woj. białostockie, na stanowisku Kozarówka II*, „Wiadomości Archeologiczne” XLIII/1, 32–48.
- 1978b *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Drohiczyźnie, woj. białostockie, na stanowisku Kozarówka II*, „Wiadomości Archeologiczne” XLIII/1, 49–60.
- 1979 *Kultura grobów kloszowych*, (w:) J. Dąbrowski, Z. Rajewski (red.), *Prahistoria ziem polskich, tom IV: Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*, Wrocław, 169–178.
- 1988 *Uwagi o kulturze grobów kloszowych na Mazowszu i Podlasiu w świetle próby typologicznej klasyfikacji ceramiki*, „Wiadomości Archeologiczne” XLIX/2 (1984), 3–16.
- 1995 *O potrzebie dyskusji nad wzajemnym stosunkiem kultury pomorskiej i kultury grobów kloszowych*, (w:) T. Węgrzynowicz *et alii* 1995, 11–18.
- 2001 *Zabytki z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza z Ukrainy i Białorusi w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie*, Warszawa.
- 2006 *Cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Wieliszewie, pow. legionowski*, „Wiadomości Archeologiczne” LVIII, 215–264.
- Węgrzynowicz, T., Dmochowska, G.**
1989 *Uwagi o specyfice grupy tarnobrzeskiej we wczesnej epoce żelaza*, (w:) A. Barłowska, E. Szałapata (red.), *Grupa tarnobrzeska kultury łużyckiej. Materiały z konferencji 12–14 listopada 1986 r. w Rzeszowie*, Rzeszów, 197–214.
- Węgrzynowicz, T. et alii**
1995 T. Węgrzynowicz, M. Andrzejowska, J. Andrzejowski, E. Radziszewska (red.), *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych. Razem czy osobno? Materiały z konferencji w dniach 24–26 listopada 1993*, Warszawa.
- Ząbkiewicz-Koszańska, H.**
1958 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Łodzi-Rudzie Pabianickiej*, „Przegląd Archeologiczny” X (1954–1956), 237–285.

Ryc. 9. Jartypory, pow. węgrowski, stan. 2.

Plan stanowiska

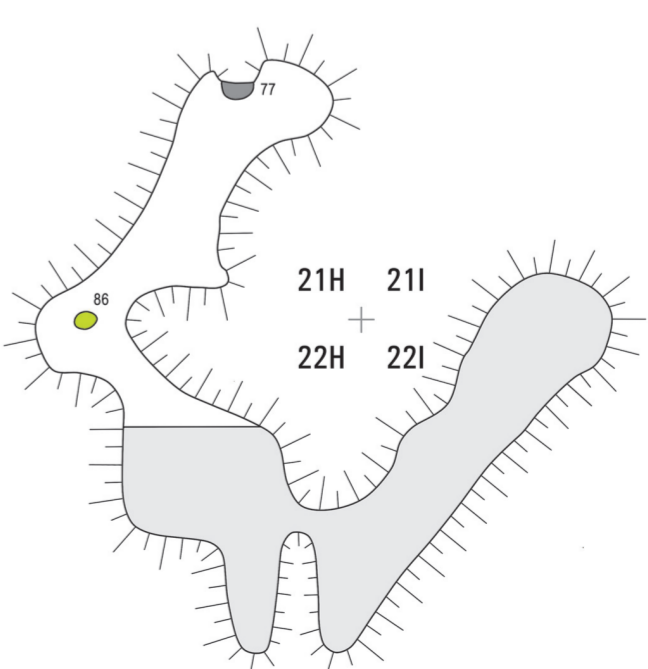
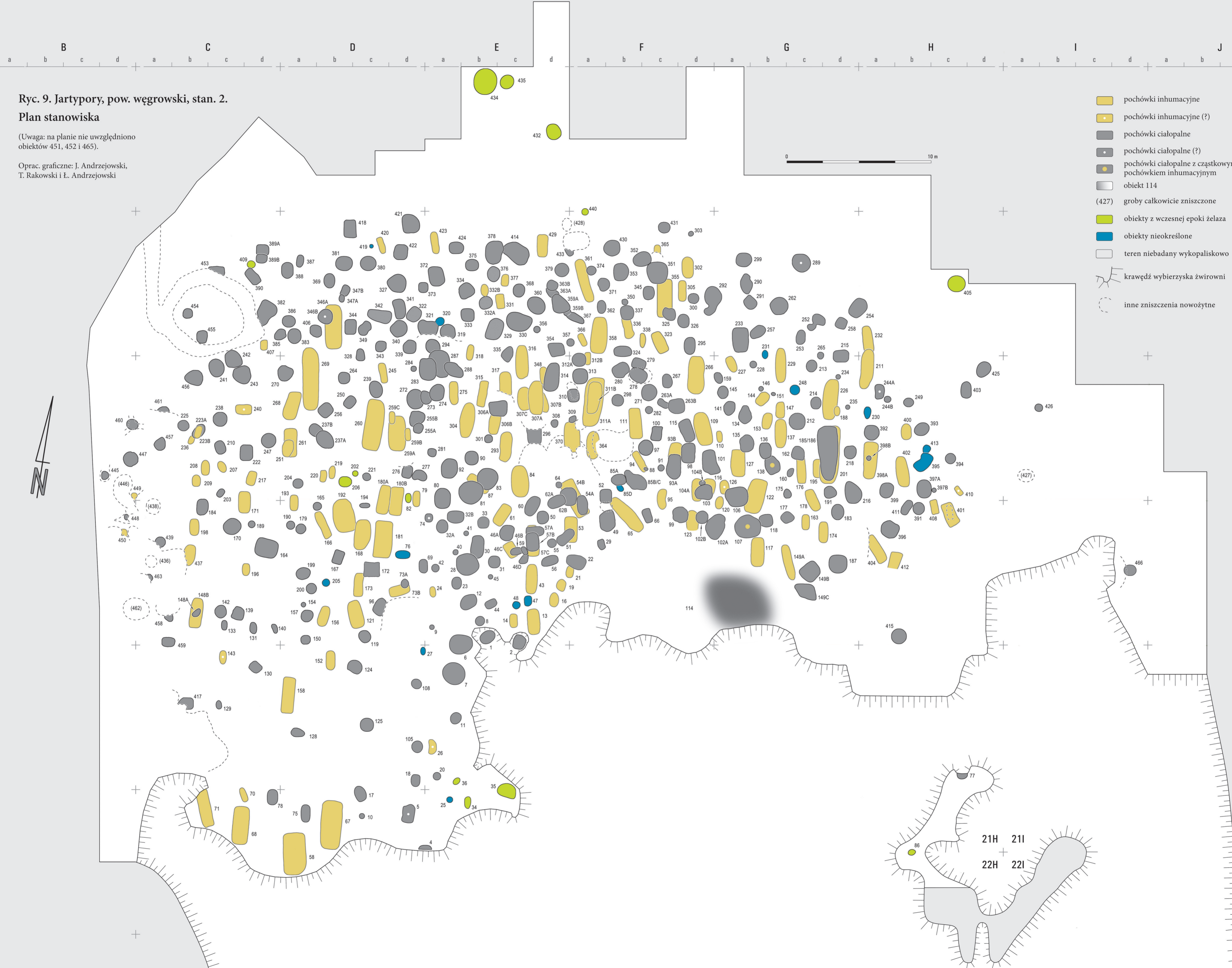
(Uwaga: na planie nie uwzględniono obiektów 451, 452 i 465).

Oprac. graficzne: J. Andrzejowski,
T. Rakowski i Ł. Andrzejowski

- pochówki inhumacyjne
- pochówki inhumacyjne (?)
- pochówki ciałopalne
- pochówki ciałopalne (?)
- pochówki ciałopalne z częściowym pochówkiem inhumacyjnym
- obiekt 114
- (427) groby całkowicie zniszczone
- obiekty wczesnej epoki żelaza
- obiekty nieokreślone
- teren niebadany wykopaliskowo
- krawędź wybrzeża żwirowi
- inne zniszczenia nowożytnie

9
III
IV
10
I
II
III
IV
11
I
II
III
IV
12
I
II
III
IV
13
I
II
III
IV
14
I
II
III
IV

**MONUMENTA
ARCHAEOLOGICA
BARBARICA
SERIES GEMINA**

- Tomus I   VARIA BARBARICA Zenoni Woźniak ab amicis dicata (2002)
- Tomus II   TERRA BARBARICA. Studia ofiarowane Magdalenie Mączyńskiej w 65. rocznicę urodzin (2010)
- Tomus III   IN MEDIO POLONIAE BARBARICAE. Agnieszka Urbaniak in memoriam (2014)
- Tomus IV   OPATÓW, STAN. 1. Cmentarzysko kultury przeworskiej w północno-zachodniej Małopolsce. Analizy specjalistyczne (2015)
- Tomus V   CZARNÓWKO, STAN. 5. Cmentarzyska z późnej starożytności na Pomorzu. Część 1 (2015)
- Tomus VI   ORBIS BARBARORUM. Studia ad archaeologiam Germanorum et Baltorum temporibus Imperii Romani pertinentia Adalberto Nowakowski dedicata (2017)
- Tomus VII   Maria Kordowska, Katarzyna Kowalska, ŁĘGONICE MAŁE, STAN. II. Cmentarzysko kultury przeworskiej nad dolną Pilicą (2018)
- Tomus VIII   Jan Schuster, CZARNÓWKO, STAN. 5. Osiem grobów okazałych – narodziny nowych elit w II wieku po Chr. w basenie Morza Bałtyckiego (2018)
- Tomus IX   Magdalena Mączyńska, Ireneusz Jakubczyk, Agnieszka Urbaniak, BABI DÓŁ-BORCZ. Cmentarzysko kultury wielbarskiej z kręgami kamiennymi i kurhanami na Pomorzu (2021)
- Tomus X/1   Marcin Woźniak, KLESZEWO. Cmentarzysko kultur przeworskiej i wielbarskiej na północnym Mazowszu. Część 1: Katalog (2021)
- Tomus X/2   Marcin Woźniak, KLESZEWO. Cmentarzysko kultur przeworskiej i wielbarskiej na północnym Mazowszu. Część 2: Analiza (2023)
- Tomus XI   Magdalena Natuniewicz-Sekuła, Marek Baczewski, WEKLICE. Cmentarzysko kultury wielbarskiej na wschodnim obrzeżu delty Wisły (badania 2005–2018) (2023)
- Tomus XII/1   Jacek Andrzejowski, JARTYPORY, STAN. 2. Cmentarzysko kultury wielbarskiej we wschodniej Polsce. Część 1 (2023)